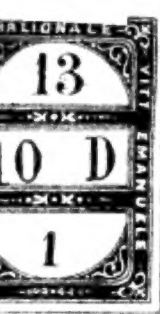

**DE ACQUIRENDA
POSSESSIONE EX
REMEDIIS L. FIN.
C. DE EDICT. DIU.
ADRIAN. TOLL...**

Cesare Argeli, Giovanni
Battista Coccini

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

30
2
30
2
13-10- f 2

DE ACQVIRENDA POSSESSIONE

Ex remedio l. fin. C. de edict. Diu. Adrian. toll. •

TRACTATVS.

IN QVO PRÆMISSA DICTÆ LEGIS INTERPRETATIONE,
& breui, nouoq; ac vtilissimo tractatu de Termino
In continenti, & Alta indaginis.

*Quibus dictæ legis beneficium competat, tum in materia profana, & indifferenti,
tum beneficiali plenissimè explicatur.*

Quorum occasione quantum ad præsentem tractatum attinet agitur.

*De Testandi facultate, de Testamentis, de Reuocatione eorum, de Fideicommissis, de Restitutio-
ne eorum, de Fideicommissio grauato in Monasterio profidenti, de Detractionibus legitimæ,
& Trebellianicæ, de Probandi onere dictas detractiones factas, vel non factas esse,
& alijs, quæ versa pagina generice indicantur, plenius autem
in Indice Quaestionum, & Articulorum.*

Auctore

CÆSARE ARGELO DE PALTRONIBVS I. V. D. BON.
ac olim in patria Bonon. Gymnasio I. Ciuil. Ordinarij publico Interprete,
nunc Iudice Appell. & Nullit. Vrbis.

CVM TRIPLICI INDICE,

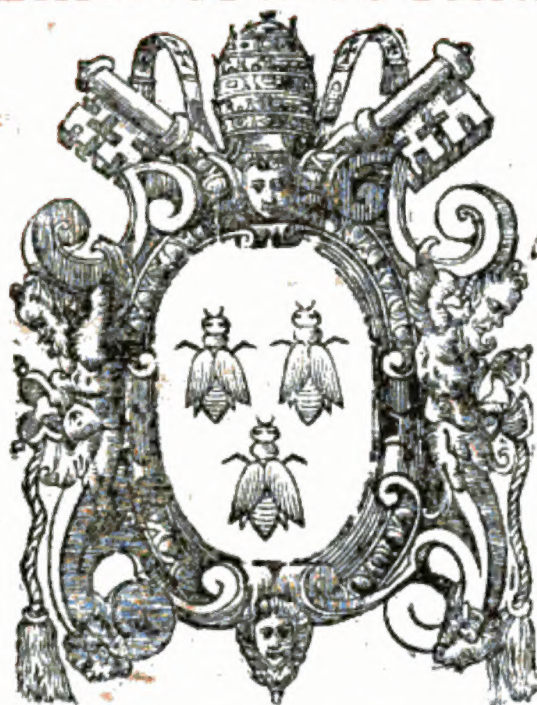
Priori Generico materias primarias operi oportuna occasione interfectas continente;

Altero Specifico Quaestiones, eorumque Articulos omnes complectente.

Tertio singulari, singulas conclusiones, & dicta locupletissimè indicante.

AD S. D. N. VRBANVM VIII.
ac Illustrissimum, & Reuerendissimum
CARD. BARBERINVM EIVS FRATRIS FILIVM.

ex legato

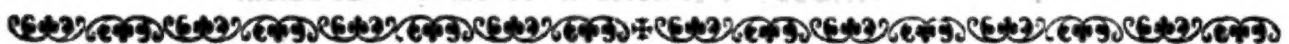
M. J. J. J. J. J.

ROMÆ, Ex Typographia Guillemi Facciotti. **MDCXXIV.**
SVPERIORVM PERMISSV.

Index genericus materiarum quibus oportunè locupletatur opus .

Scolastica legis interpretatio prima quæstione contenta, in septem articulos distincta. fol. 1	
De termino in continenti, & altæ indaginis tractatus in secunda quæstione, distinctus in articulos 17.	40
De his, qui testari nequeunt in 3. quæst. art. 1.	108
De testamenti renocatione, quando nempe per eam tollatur prius testamentum, & quando non, quæst. 6. ab art. 10. vsque ad 13. inclusiue.	312
Institutio an, & quando coniecturis inducatur, quæst. 7. art. 1.	341
De restitutione fideicommissi ante purificatam conditionem faciendâ ob dilapidationem, grauati iuxta terminos legis Imperator ff. ad Trebell. quæst. 8. art. 17. vsque ab 22. inclusiue.	429
Fideicommissio, quando sit locus hærede fauore agnationis grauato, qui in Monasterio fuerit professus, an tempore professionis, an tempore mortis, cum multis de materia Monachorum, quæst. 8. art. 25. vsque ad 31.	469
De detractionibus faciendis ante fideicommissi restitutionem, fideicommissario agente, & potissimum cuius sint probandi partes factas, vel non factas esse, an hæredis grauati non esse factas, ad retardandam fideicommissarij immisionem, an fideicommissarij factas ad repellendam grauati exceptionem, quæst. 8. art. 24. vsque ad 41. inclusiue.	511

Imprimatur, Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistri Sacri Palatij Apostolici.

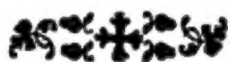
A. Episcopus Hierac. Vicesgerens.

De mandato Reuerendissimi P. Fr. Nicolai Rodulphi Sacri Palatij Apostolici Magistri, Ego Ptolomeus Lucarinus I. V. D. & Illustrissimi, & Reuerendissimi D. Cardinalis Rodulphi Auditor, totum hoc opus perlegi, & nihil reperi, quod Christianæ Fidei, & bonis moribus repugnet; ideo imprimendum esse censeo. Et in fidem, &c. hac die 27. Martij 1623.

Ego Ptolomeus Lucarinus manu propria.

Imprimatur, Fr. Dominicus Paulacius Magister, & Socius Reuerendissimi P. Fr. Nicolai Rodulphi Ordinis Prædicatorum, Sacri Palatij Apostolici Magistri.

SANCTISS.^{MO} D. N.
VRBANO VIII.
PONT. OPT. MAX.

C A E S A R A R G E L V S
 DE PALTRONIBVS. F. P.

SANCTITATIS VESTRÆ nomini, quod intimo pietatis sensu colo, ac veneror, ingenij, ac laborum meorum fructus, quando iam pridem animum, & cor dicaui, nunc dico, & sacro, ut ea significatione, qua nulla maior, à virium meorum imbecillitate potuit proficisci, debiti cultus, ac intimæ venerationis argumentum exhibeam. Audacem me quidem, ac temerarium, longeque plus rebus meis, quam in ijs sit, tribuentem quispiam forte censebit, qui exiguos labores ab ingenij mei demissione profectos, Principi omnium Maximo offerre ausim Summa enim infimis non benè conueniunt. Et eam quidem esse Sanctitatem Vestram fatentur omnes, quæ ut Dei Optimi Maximi vices in terris sustineret, inter mortales sola Populorum omnium votis, Procerumque promptissimis suffragijs (diuino afflante numine) delecta est, quæ Cœli penetralia, suo claudit, & recludit imperio, quam ut omnes timeant, ac venerentur, illique genua flectant, Sacrosancta postulat religio, diuinæ, humanæque leges impellunt. Me verò priuatæ fortunæ, exilisque ingenij hominem, nullis apud eam meritis præditum agnoscunt omnes, qui me cognoscunt. Ego verò omnia spontè fatebor, imò de Sanctitate Vestra longè maiora, de me ipso longè minora. Illud tamen non immerito addam. Sanctitatem Vestram eo maiore clementia, quo maiori auctoritate, ac dignitate fulget, præditam esse, eandem non magis supra omnes, quam pro omnibus præ sua benignitate se profiteri, probatissimæque illius sententiæ non immemorem esse. Rex eris aiunt, si rectè facies. Neque enim magis dominando, quam rectè,

atque in primis humaniter, ac beneuolè agendo, imperare nouit : vt exemplo magis, quam imperio populos regat, vt magis rectè faciendo, quam rectè dicendo, homines rectè facere doceat. Quamobrem, vt olim ab Eloquentissimo Tullio dictum fuit, omnium somnios Sanctitatis Vestrae vigilantia defendit, omnium ocium labor, omnium delicias industria, omnium vacationem occupatio. Adeoq; sub Sanctitatis Vestrae imperio, Iustitia, Pax, Pudicitia, Securitas, Dignitas, Bonarum artium, ac Disciplinarum studia florent. Hinc est vt nulli à Sanctitate Vestra animo ingenuo, ac liberali præditi contemnantur, Vt omnes ad studia, ac litterarios labores animentur, Vt studiorum cultores, in delicijs habeantur, Vt eorum labores, ac lucubrationes, maximè si alicui vsui Reipub. gerendæ, Magistratibus obeundis, ac iuridicendo esse possint, æquo animo, letoq; vultu respiciantur. hanc ob causam, fratrem meum Ioannem dum viueret deditissimum seruum, beneuolo prosequuta est animo, innumerisq; eius decori, atque existimationi officijs consuluit, eiusdem in gratiam multis ab hinc annis, totam nostram familiam, in fidem, ac clientelam recepit; Hæc omnia, non solum mihi excusationem adornant, si in Sanctitatis Vestrae conspectum (ea tamen, qua decet demissione) prodire, mei q; ingenij quaecumque opus offerre ausim, verū ad idem faciendum, maximè hortantur, atque excitant. Exprobatores igitur his auditis non amplius audaciam obijcient, sed debitum agnoscent, non temerarium oblatorem, sed necessarium debitorem affirmabunt, non vitio, sed laudi oblatum hoc à me munus mihi vertent. Imò non absque graui nota, illud me prætermittere potuisse dicent, si recentiora, quibus à Sanctitate Vestra affectus sum, munera cognoscent: inter quæ, quemadmodum in omnibus appellationum, & nullitatum Populi Romani causis iudicandi munus spontè confirmatum insigne attulit decus, & ornamentum, ita non leuem ingrati animi notam indicaret, si nulla exhibita significatione, non solum nulla nec haberetur, nec referretur à me gratia, sed tam ingentis beneficii omnino viderer oblitus. Opus igitur multis suadentibus, imò verò cogentibus Sanctitati Vestrae oblatum excipiat; Auctorem foueat, qui ardentissimo obsequendi desiderio flagrat. Ita Sanctitatem Vestram felicem, ac sospitem in Reipublicæ Christianæ præsidium, ac decus, & bonorum omnium adiumentum, quam diutissimè diuina bonitas tueatur, ac seruet.

FRAN-

FRANCISCO
BARBERINO
S. R. E. CARD. ILLVSTRISS.
VRBANI VIII.
FRATRIS FILIO.

CAESAR ARGELVS DE PALTRONIBVS. F. P.

CIEBAM equidem (Cardinalis Illustrissime , ac Reuerendissime) me Sanctissimo Patruo tuo, tibiq; vti eius dignissimo Nepoti, ita meritum eiusdem consorti, tantum debere, vt exiguo lucubrationum mearum munusculo, ne minimam quidem contracti aris alieni partem (si par pari referendum esset) persolvere me posse , planè intelligerem non solum enim frequentissima in fratrem meum

Ioannem , dum viueret , summæ liberalitatis , ac munificentie exemplo collata beneficia se mihi offerebant, quibus tantum eius decori, atq; exultationi addidit, vt à nullo proborum contemneretur , à plerisq; tanto excitatis exemplo, tanta auctoritate permotis diligeretur , ab omnibus multum illi tribueretur , qui à tanto Principe S. R. E. quantus tunc erat Sanctissimus Patruus tuus , eius probitati, ac incorruptæ fidei, in rerum agendarum vsu exercitationi, ac demum in iuris prudentia peritiæ tantum tribui viderent. Neque solum hæc se mihi offerebant beneficia, quæ in illum profecta, in me ipsum, ac totam nostram familiam (Quæ licet immerens tanto potuit præside gloriari) redundarunt : Verum etiam, quibus ipse antea affectus fuisset honoribus, quibus mox muneribus decoratus essem , præ oculis habebam . Nam & eius officijs iam antea Senatus Bononiensis permotus, stipendio mihi ante pro publicæ prælectionis munere constituto, non mediocre incrementum adiecit . Ipsæ excitati celebris in eadem Ciuitate Collegij Doctores , cum primum opportuna se obtulit occasio, me in suum numerum antea actæ postulationis non immemores cooptarunt . Nunc verò (vt cætera sileam, eiusdem spontanea confirmatione in omnibus appellationum, & nullitatum Pop. Roman. causis iudicandi munus sustineo , tanto maiore cum decore, quanto cum maiori beneuolentia munus fuit confirmatum , cuius gratia fa-

nè à me multo plus acceptum est referendum Beatissimo Patruo tuo , quam ab omnibus alijs , qui longè maiora fuerint consequuti . Illi enim acceperunt , cum rogarent , Ego cum silerem ; illi cum de Repub. Christiana, Sanctaq; Sede Apostolica longè priùs benemeriti essent ; Ego cum solum benemerendi voluntate , præditus essem ; illi cum animi , & fortunæ bonorum copia affluentes , multum pro Sancta Sede impendere possent : Ego cum vix valerem collato muneri respondere : Non tamen tanto prægrauatus ære alieno consternatus animo sum , quando ad liberandam fidem , ex prudentum sententia , non facultatibus , sed animo , opus esse intellexi , quando creditorem sum nactus adeo facilem , ac beneuolum , vt quantum possem libenter accepturus , non quantum deberem , postulaturus esset . Quare opusculum , qualecumq; illud sit Tibi , tuoq; Patruo Optimo Maximoq; offerre non dubitavi , non vt gratias referrem , sed vt publicè ostenderem , posteritasq; omnis planè intelligeret , me eo esse animo constitutum , vt si quod debeo reddere non possum , saltem me debitorem spontè fateri , imò palam profiteri non recusem . Maximè verò tuo fretus sum patrocínio (Cardinalis Illustrissime) quem non muneris oblatis tenuitatem , sed offerentis animum , qui parua extollit , sordida illustrat , inspecturum confido , quem pro summa , qua præditus est humanitate , opus , & auctorem Sanctissimo Patruo commendaturum spero , idq; vt faciat enixè obsecro . Spero equidem , quid enim honesti ab eo non sperandum : qui vetustæ sanguinis claritati , diuitiarum copię , corporis formæ , animi præstantiam , ingenij comitatem , morum elegantiam , agendi suauitatem , doctrinarum , liberaliumq; artium ornamentum mirificè adiungit ; qui maiores suos celeberrimos , atq; in primis Magnum Maphæum Patrum Optimum , generosum Sapientissimum Sanctissimum intuens , seq; illi simillimum præstans , omnium virtutum ornamento præfulget : ita vt non magis insigni decoretur purpura , quam eam decoret : qui non solum litterarum peritos , beneq; de Iuris prudentia meritos , verum etiam bonarum artium amatores , ac de Iuris prudentia benè merendi cupidos , qualem me profiteor , summa beneuolentia amplectitur , & fouet . Spe igitur , & quidem non inani animatus , te etiam atque etiam oro , Cardinalis Illustrissime ; vt & oblatum opus , & eum , qui id offert , Sanctissimo Patruo tuo , ea qua polles humanitate commendes , eumq; præceris , vt obsequendi occasionem aliquam suis exhibeant imperijs , qua meam seruiendi ardentissimam voluntatem oblatoresq; laborum amorem , æstimationemq; testatam posteritati relinquat . Diu felix vale , vt bonorum solus sub tuo patrocínio tutissima semper valeat .

AVCTOR AD LECTOREM.

*Q*UIBVS legis final. C. de edict. D. Adriani Tollend. beneficium competat tractatum, tibi iam antea promissum, multis oportuna occasione locupletatum materijs, benigne Lector nuuc accipe, cuius methodum, & compendium paucis post Indicem questionum delineatum ob oculos propositus, ut quadam cognitione confusa, quæ distinctum precedere debet, totam materiam animo concipias tuo, siquid in eo boni, aut quod tibi si usus futurum reperies à D. O. M. acceptum feras, siquid ineruditi, aut imperfecti, vel continuos in publicis negocijs auctoris labores accusa, qui eam, quam destinaverat operam abstulerunt, vel eum excusa, qui pro sua imbecillitate si parum admodum tuis commodis consulere potuit, multum tamen prodesse optavit. Vale.

I N D E X

OMNIVM QVAESTIONVM, ET ARTICVLORVM,

qui in toto hoc Opere continentur .

QV A E S T I O P R I M A , fol. 1.

SCOLASTICAM legis interpretationem cōplectitur, in qua nonnulli termini primò ad eius dilucidationem necessarij pramuniuntur, dein-

de littera textus explicatur, continet autem articulos septem .

- 1 Primus Articulus . Quid sit vicefima hereditatum . 2
- 2 Secundus . Quae sint testium depositiones, quibus debere esse testamentum munitum in textu habetur . 5
- 3 Tertius . Quid sit possessionem accipere testificatione publicarum personarum . 7
- 4 Quartus . Quales essent temporis angustiae, intra quas apud veteres ex edicto D. Adriani erat possessio impetranda . 11
- 5 Quintus . Quodnam sit tempus, quod possessore plenissimam securitatem super dominio praestare potest, & agentis omnem excludere intentionem . 12
- 6 Sextus . Quid sit temporis prolixitatem ab una, vel utraque parte occurrere . 16
- 7 Septimus . Singulae textus partes explicantur . 23

QV A E S T I O S E C V N D A , fol. 20.

De termino in continenti, & altae indaginis, & nonnullis alijs praeludijs vniuersalibus totum tractatum respicientibus, de quibus tamen plerisque, aut quia ab alijs satis oportunè fuerunt explicati, aut quia modice sunt utilitatis, aut quia sparsim de illis in opere egimus, remissivè tantum agemus.

Continet quantum ad materiam altae indaginis maximè omnium necessariam articulos sexdecim, quorum quatuordecim plenè extenduntur, duo remissivè, quantum verò ad alia praeludia unicum articulum pluramissilaneè, & remissivè continentem, sunt autem infra scripti .

- 8 Primus Articulus . Quae sint praerogativae huius termini, qui dicitur in continenti . 44
- 9 Secundus . Varia temporis differentiae explicantur, ut terminus in continenti facilius explicari possit, deinde propria eius significatio affertur . 53
- 10 Tertius . Quam multiplex sit subiecta materies, in qua se offert terminus in continenti, & quam varia ex eius diversitate quaestiones resultent . 56
- 11 Quartus . An, & quando fundamentum Iuris, in quo se fundat aëtor, dicatur in continenti apparere, & quando non, si tamen quaestio facti est clara, & non cōtrouersa . 58
- 12 Quintus . An, & quando fundamentum facti, in quo suam intentionem fundat aëtor, dicatur in continenti probabile . 62
- 13 Sextus . An fundamentum Iuris, in quo suam intentionem fundat reus, dicatur in continenti probabile . 69
- 14 Septimus . An fundamentum facti, in quo suam intentionem fundat reus, dicatur in continenti probabile . 71
- 15 Octauus . Quantum temporis debeat ludez praescribere ad probandum in continenti, quando ex arbitrio debet terminum praescribere . 82
- 16 Nonus . An exceptionis probatio dicatur prompta, seu in continenti fieri posse, vel altam requirere indaginem, quando du-

Et Articulorum.

- dubietas oritur ex dubia replicatione aduersarij, qua circumscripta, exceptio diceretur in continenti probata. 85
- 17 Decimus. An, & quando dicatur quis in continenti appellasse. 89
- 18 Vndecimus. Nullitas sententiae, quando dicatur in cōtinenti probari, ad effectum retardanda executionis. 91
- 19 Duodecimus. Negatio positionis, vel eiusdem confessio, quando dicatur in continenti reuocari, ita ut valeat reuocatio, etiā non probato errore. 92
- 20 Decimustertius. Quando testis dicatur in continenti dictum suum correxisse. 95
- 21 Decimusquartus. An, & quando in stipulatione responsio dicatur in cōtinenti post interrogationem, ita ut stipulatio sit efficax. 97
- 22 Decimusquintus. An, & quando aliquid in materia contractuum dicatur factum in continenti, ut perinde sit, ac si in ipso contractu factum esset. Remissiue. 100
- 23 Decimussextus. An, & quando in materia delictorum quidpiam dicatur factum in cōtinenti, ita ut tollat omnino delictum, & poenam, vel minuat, vel tollat delicti suspicionem, vel e conuerso inducat delicti suspicionem, puta praesumptionem mandati de delinquendo. Remissiue. 102
- 24 Decimusseptimus. De causa quare legis nostrae beneficium introducitur, de eiusdem utilitate, extensione, & qualitatibus intrinsecis. Remissiue. 103

QV AESTIO TERTIA,

fol. 103.

Queritur tertio. Cui competat hoc beneficium, habito respectu ad causam efficientem primariam, nimirum testatorem. Continet articulos vigintiquatuor, qui sub hac quaestione explicabuntur, alij namque cadunt sub ea parte, in qua tractatur de remedijs, & exceptionibus aduersus hoc beneficium, ideo transferuntur ad eum locum.

Articuli, qui sub hac quaestione explicantur.

- 25 Primus Articulus. Qui nam testari possint, vel non. 108
- 26 Secundus. An instituto à testatore absolute intestabili hoc beneficium cōpetat. 121
- 27 Tertius. Vtrum competat instituto ab eo, qui se filium familias emancipatum in testamento appellauit. 127
- 28 Quartus. An instituto à filio familias, de cuius emancipatione non constat, neque allegetur, & appareat eum seorsum à patre, ut patrem familias per viginti, vel triginta annos habitasse. 131
- 29 Quintus. Vtrum competat ex testamento filij familias, de cuius emancipatione non constat, ea tamen allegatur, & constat eum spatio decem annorum se, ut patrem familias habuisse. 135
- 30 Sextus. An si saltem detur sumus probabilis emancipationis, puta, quia eius instrumentum producat, aduersus, quod tamen aliqua considerabilia opponantur, locus sit huic beneficio. 139
- 31 Septimus. Vtrum competat hoc beneficium instituto ab eo, qui se filium familias in testamento proficitur, asserit tamen se de peculio Castrensi, vel quasi testari. 142
- 32 Octauus. An pia causa à filio familias cum licentia patris instituta in bonis non Castrensis, vel quasi hoc beneficium competat. 145
- 33 Nonus. An pia causa à filio familias cum licentia patris in bonis non Castrensis instituta hoc beneficium competat. 151
- 34 Decimus. Vtrum hoc beneficium competat instituto à testatore, secundum quid intestabili, nempe respectu ipsius instituti, quia forte instituerit filium spurium, quem non potuerat instituire, cum tamen neget institutus se spurium esse, aut saltem talem, qui non potuerit institui. 161
- 35 Vndecimus. Vtrum nepoti legitime nato ex filio tamen spurio, si is fuerit ab auo institutus legis nostrae beneficium competat. 183
- 36 Duodecimus. An institutus à filio adoptiuo, vel arrogato huius legis beneficium competat. 192
- 37 Decimustertius. An instituto, qui ex forma statuti non potuit institui, hoc beneficium competat. 194
- 38 Decimusquartus. An huius legis beneficium competat instituto à Clerico, in bonis tamen patrimonialibus, non vero Ecclesiasticis. 200

De-

Index omnium Quæstionum,

- 39 *Decimusquintus. An instituto ab eo, qui non poterat de bonis testari, quia bona sua alteri ad tempus mortis donauerat, vel alio modo ita cōtraxerat, ut bona ad eum, quem instituit, spectare non possint.* 203
- 40 *Decimussextus. An instituto ab eo, qui filium præterijt, legis nostræ beneficium competat.* 209
- 41 *Decimusseptimus. An instituto in testamento, in quo ascendentes fuerūt à testatore præteriti, legis nostræ remediū cōpetat.* 219
- 42 *Decimusoctauus. An instituto in testamento, in quo fratres fuerunt præteriti, turpi persona instituta.* 222
- 43 *Decimusnonus. An secundo viro instituto ab uxore in maiori parte, quam reliquerit uni ex filijs primi matrimonij, vel secunde uxori instituta à viro in maiori parte, quam reliquerit uni ex filijs primi matrimonij hoc beneficium competat.* 224
- 44 *Vigesimus. An instituto à Clerico in bonis acquisitis ex redditibus Ecclesiæ, vel eius intuitu, vel in fructibus Ecclesiæ exstantibus.* 233
- 45 *Vigesimusprimus. An instituto à filio familias, cuius pater est apud hostes, hoc beneficium competat.* 239
- 46 *Vigesimussecundus. An concubina à concubinario instituta legis nostræ beneficium competat.* 244
- 47 *Vigesimustertius. An competat hoc beneficium, ex testamento eius, qui Religionem fuit ingressus.* 250
- 48 *Vigesimusquartus. An instituto à Monacho, qui postquam in una Religione professus erat, licite ad aliam trāsuit, & dum in ea nouitius erat, & ita dum esset in anno probationis testamentum confecrit.* 251

QVÆSTIO QVARTA, fol. 254.

- Quæritur quarto. An, & quando venientibus ab intestato legis nostræ beneficium competat. Continet articulos septem.*
- 49 *Primus Articulus. An venientibus ab intestato in communi legis nostræ beneficium competat.* 257
- 50 *Secundus. An succedentibus ab intestato de iure cōmuni, à statuto tamē exclusis.* 263
- 51 *Tertius. An ei, qui institutus non fuit,*

- pro instituto tamen habetur, veluti si filius à matre fuerit præteritus, quæ cum iam natos instituisset, in huius puerperio decessit.* 265
- 52 *Quartus. An venientibus ab intestato, quando defunctus fecerat testamentum, deinde reuocauit illud fauore venientium ab intestato.* 268
- 53 *Quintus. An venientibus ab intestato depositiones testium iam antea congrue examinatum producentibus, aduersus quos nihil probabiliter opponi possit.* 270
- 54 *Sextus. An suis ab intestato succedentibus, nempe vel filijs, vel ulterioribus descendentibus iura suitatis obtinentibus.* 274
- 55 *Septimus. Vtrum vocato in feudum Inuestitura ab intestato succedenti, & producenti Inuestituram eum complectentem, cōpetat hoc beneficium, vel saltem procedatur ad instar huius beneficij.* 278

QVÆSTIO QVINTA, fol. 279.

- An venientibus ad hereditatem ex privilegio Principis, qui in locum vocati in testamento alium subrogauit legis nostræ beneficium competat. Continet articulos duos.*
- 56 *Primus Articulus. An hoc beneficium competat heredi non vocato à testatore, sed subrogato à Summo Pontifice, vel alio Principe non recognoscente superiorem loco eius, qui in testamento vocatus est, & casu, quo vocato in testamento competeret.* 280
- 57 *Secundus. An fideicommissario à Principe subrogato legis nostræ beneficium competat.* 281

QVÆSTIO SEXTA, fol. 282.

An, & quando habita consideratione ad substantiam testamenti, & eius accidentia vniuersalia, haeres in eo institutus sit immittendus, puta si testamentum non sit in scriptis, sed nuncupatiuum, si sit primum, vel secundum, si sustineatur potius iure præterio, quam Ciuili si ex privilegio sit efficax, si fuerit reuocatum.

Continet articulos decem, & tres hoc loci tractandos, quamuis enim alios quam plures complecti posset, commodius sub alijs quæstionibus tractabuntur.

Pri-

Et Articulorum.

- 58 *Primus Articulus. An competat heredi instituto in testamento nuncupatio, à Notario tamen recepto, atque in scriptis pro more hodierno redactio.* 283
- 59 *Secundus. An competat ex testamento nuncupatio, quando ab initio non fuit coram Notario nuncupatum, neque tunc temporis à Notario publicum eius tenoris fuit factum Instrumentum, sed fuerunt postea testes examinati iuxta notata in l. publicati C. de test. & ex eorum depositionibus publicum documentum fuit confectum.* 286
- 60 *Tertius. An competat ex nuncupatio, de quo tantum constat per confessionem aduersarij.* 289
- 61 *Quartus. An ex nuncupatio deperdito, quando heredes eius tenorem probat mediantibus opportunis testibus.* 293
- 62 *Quintus. An ex testamento, quod solum iure Pratorio sustinetur.* 296
- 63 *Sextus. An ex secundo testamento, quando institutus in primo fuerat immixtus.* 299
- 64 *Septimus. An ex secundo testamento, quando in primo est clausula derogatoria sequentium.* 300
- 65 *Octauus. An ex priori testamento, si de viribus posterioris dubietur.* 301
- 66 *Nonus. An ex testamento imperfecto, quod aliquibus casibus sustinetur, quando institutus est in aliquo praedictorum casuum.* 305
- 67 *Decimus. An instituto in testamento reuocato competat immixtio, quando fuit simpliciter reuocatum, non verò coram legisimo numero testium, de mutatione tamen voluntatis apparet in continenti duobus, aut tribus mutationem opportunè probantibus.* 312
- 68 *Vndecimus. An instituto in testamento, postea coram septem testibus reuocato hoc beneficium competat, quando reuocans dixit se velle ab intestato decedere.* 327
- 69 *Duodecimus. An instituto in testamento postea coram septem testibus reuocato, quando testator simpliciter testamentum reuocauit non addens se intestatum decedere velle.* 331
- 70 *Decimustertius. An instituto in testamento coram septem testibus reuocato, quando testator dixit se ideo reuocare, quia novum intendebat conficere testamentum.* 337

QV AESTIO SEPTIMA fol. 339.

Quaro septimo. An, & quando ratione causa efficiens Instrumentalis nimirum testamenti, habita ratione ad essentiam dispositionis in testamento facta, nempe aut institutionis, aut substitutionis, quae tamen sit directa, varijs tamen eius qualitatibus, & differentijs consideratis vocato hoc beneficium competat.

Omissio autem articulo. An expressè instituto in primo loco hoc beneficium competat, cum si alicui competat (quod nefas est in dubium reuocare) competat vigore institutionis. Continet haec quaestio articulos sex.

- 71 *Primus Articulus. An instituto tacite huius legis beneficium competat, & an, & quando tacita institutio fieri possit, & sit efficax.* 341
- 72 *Secundus. Vtrum vulgariter substituto hoc beneficium competat.* 350
- 73 *Tertius. Vtrum pupillariter, vel exemplariter substituto.* 355
- 74 *Quartus. Vtrum substituto per directam militarem.* 357
- 75 *Quintus. Vtrum substituto, quando cum instituto contendit, vel pretendens illum, excludere, vel cum eo se in partem admitti, ubi explicabitur, quando substitutus, vel institutum excludat, vel cum eo in partem admittatur.* 359
- 76 *Sextus. Vtrum tacite substituto, quocunque directa substitutionis genere.* 364

QV AESTIO OCTAVA, fol. 371.

Quaro octauo. An, & quando obliqua dispositione vocatus hoc beneficio utatur. vel

Fideicommissario, quando hoc beneficium competat. Continet articulos quadraginta-novem, quorum tantum trigintaria huius loci maxime propria explicabuntur, nec non octo, licet in alia parte inscripta de legitimo contradicere, forte magis congruè fuissent exponenda, quia tamen ibi fuerunt omissa, & de fideicommissario tractant, hoc loci explicabuntur; Reliqua verò, quia etiam sub alijs partibus, vel alijs huius partis questionibus congruè cadunt, sub illis suis locis ponentur, & explicabuntur.

Pri-

Index omnium Quæstionum,

- 77 *Primus Articulus. An hoc beneficium competat, quando nulla prorsus ab hærede fideicommissario est facta restitutio.* 377
- 78 *Secundus. An facta restitutione verbali, non verò reali, quando hæres nondum possessionem obtinuit.* 384
- 79 *Tertius. An facta restitutione verbali, quando hæres ante dictam restitutionem possessionem obtinuerat.* 389
- 80 *Quartus. An quando non est facta actualis restitutio, de iure tamen pro facta habetur.* 393
- 81 *Quintus. Quando non est facta restitutio, testator tamen concessit facultatem capiendi propria auctoritate.* 397
- 82 *Sextus. Quando plena est facta restitutio, nempe re, & verbis.* 398
- 83 *Septimus. Quando fideicommissum est in codicillis relictum.* 399
- 84 *Octauus. Quando fideicommissum per contractum constitutum.* 402
- 85 *Nonus. Quando pluribus fideicommissarijs existentibus puta, pluribus fratribus ad idem fideicommissum vocatis, unus tantum, vel plures, non tamen omnes hoc remedium intentant, alijs fortè deliberantibus, vel alio modo impeditis, ubi videbitur. An soli intentanti pro toto patrimonio hoc beneficium competat, an verò nulliter agat, vel si efficaciter, an solidum consequatur, an verò solummodo portionem suam personam respicientem.* 407
- 86 *Decimus. An fideicommissario secundo, vel ulteriori loco constituto, si saltem primo fideicommissario facta sit restitutio.* 417
- 87 *Vndecimus. An fideicommissario singulari, vel legatario hoc beneficiū cōpetat.* 418
- 88 *Duodecimus. An competat fideicommissario uniuersari, quando hæres repudiavit hereditatem.* 421
- 89 *Decimustertius. An fideicōmissario competat, quādo pendet cōditio fideicōmissi.* 423
- 90 *Decimusquartus. An fideicommissario competat, quando pendet conditio institutionis eius, qui grauatus est.* 423
- 91 *Decimusquintus. An fideicommissario competat, quando hæredi tempus adeundi præterijt.* 424
- 92 *Decimussextus. An fideicommissario competat, quando venit casus fideicommissi ob alienationem factam contra testatoris prohibitionem.* 426
- 93 *Decimusseptimus. An sit locus huic beneficio, quando venit casus fideicommissi ob dilapidationem patris proprio filio restituere grauati secundum terminos l. Imperator ff. ad Trebellian. quo non dilapidante, locus fuisset restitutioni solum tempore mortis eiusdem, nulla tamen supposita alienationis prohibitione.* 429
- 94 *Decimusoctauus. An locus sit d. l. Imperator, & per consequens immissioni iuxta determinata in superiori articulo, Patre qui grauatus est post mortem filio restituere sine deterioratione, corpora stabilia alienante.* 440
- 95 *Decimusnonus. An sit locus d. l. Imperator, & successuè remedio legis nostræ, quando pater bona non alienat, sed tantummodo deteriora efficit, puta negligendo culturam, non substituendo arbores in locū arefactarum, nō reparando adificia, quæ ruinā minantur, & facile reparari possent.* 447
- 96 *Vigesimus. An quæ in filio dicta sunt, habeant locum eodem modo si hæres fuerit grauatus ad restituendum non filio, sed alicui extraneo, in illis casibus, in quibus locum haberēt, si grauatus esset filio restituere.* 450
- 97 *Vigesimusprimus. Vtrum fraus sit necessaria in deterioratione rerum fideicommissi subiectarum, ut locus sit, l. Imperator, & immissioni de quibus supra.* 455
- 98 *Vigesimussecundus. An restituta hereditate, & immissio fideicommissario vigore d. l. Imperator possint filij etiam fructus hereditarios consequi aduersus creditores, qui ex usu fructu viuente patre illi regulariter debito sibi satisfaciendum prætendunt.* 460
- 99 *Vigesimustertius. An fideicommissario uniuersali aduersus singulares rerum possesores hoc beneficium competat.* 464
- 100 *Vigesimusquartus. An aduersus heredem pro singulis rebus non restitutis, si possessio fuerit ab alio occupata.* 466
- 101 *Vigesimusquintus. An fideicommissario competat, quando hæres fauore agnationis grauatus sub conditione mortis sine filijs Monasterium bonorum incapax ingressus est, nulla facta bonorum suæ fideicommissorum dispositione.* 469

Vige-

Et Articulorum.

- 102 *Vigesimus sextus. An fideicommissario competat, quando grauatus sub conditione mortis sine filiis ob agnationis conseruationem fuit ingressus Religionem in communi capacem, nulla facta dispositione fauore extranei de bonis sua fideicommissis ante mortem naturalem grauati, & sic cum primum fueris Religionem ingressus, an verò mors illius naturalis sit expectanda.* 479
- 103 *Vigesimus septimus. An fideicommissario competat, quando fauore agnationis grauatus sub conditione mortis sine filiis Monasterium capax fuit ingressus, ante professionem tamen de bonis sua fideicommissis disposuit fauore tertij, vel mediante contractu inter viuos, vel mediante ultima voluntate.* 405
- 104 *Vigesimus octauus. Quando non solum fuit grauatus haeres sub conditione mortis sine filiis, & prohibitione alienationis extra familiam, verum etiam ulterius procedendo testator voluit bona conseruari in familia, & agnatione masculina, & semper in domo, & Casata ipsius testatoris permanere, an competat hoc beneficium statim, post professionem in Monasterio, an verò tantum post mortem professi grauati.* 488
- 105 *Vigesimus nonus. Quando non solum fauore agnationis heredem grauauit testator sub conditione si decesserit sine filiis, verum etiam omnem alienationem prohibuerit, rationem addens, quia vult sua bona perpetuo in familia seruari, verum etiam si ulterius dixerit se velle, ut perpetuo in familia seruentur, Monasterio excluso, & ita se declarauit aperte nolle, ut aliquo tempore Monasterium ex persona grauati effecti Monachi possidere possit, an iuxta testatoris dispositionem immittatur substitutus, an verò adhuc excludatur, durante vita naturali Monachi.* 493
- 106 *Trentesimus. An hoc beneficium competat fideicommissario, quando grauatus simpliciter sub conditione mortis sine filiis nulla addita conseruande agnationis ratione fuit substitutus, & grauatus Monasterium est ingressus.* 499
- 107 *Trentesimus primus. An hoc beneficium competat Monasterio ex persona fideicommissarij substituti, qui ante conditionis euen-*
- tum in Religione fueris professus, & Religio sit bonorum capax.* 500
- 108 *Trentesimus secundus. Quibus modis ut plurimum affirmatiua sententia in articulis superioribus firmata sit declaranda, aut limitanda.* 502
- 109 *Trentesimus tertius. Fideicommissario utrū cōpetat Saluianum interdictū his casibus, quibus cessat legis nostrae beneficium.* 504
- Articuli, qui etiam in parte inscripta de legitimo contradicte potuissent apponi. In quibus agitur, an, & quando fideicommissarius in hoc beneficio obtinere possit, quando grauatus aliquibus bonis alienatis adhuc aliquibus detractionibus locum esse praetendit, sentiens bona alienata pro dictis detractionibus non sufficere, contra verò praetendit fideicommissarius tales alienationes sufficere; & ita agitur virtualiter, an haeres aduersus fideicommissarium sit legitimus contradicte, hoc loci tamen explicantur, quia omnes respiciunt materiam, an hoc beneficium competat fideicommissario.*
- 110 *Trigesimus quartus. An fideicommissario hoc beneficium competat, quando agitur contra heredem, vel habentem causam ab eo, & consentiunt possidens, & fideicommissarius de corporibus alienatis ab herede dissentiunt verò de aestimatione, ita ut cum asserat haeres aestimationem horum corporum non equare valorem detractionum faciendarum, quia parui aestimet in comparationem aliorum bonorum, contra fideicommissarius asserat, vel equare, vel excedere, quia multi aestimet habita dicta comparatione.* 511
- 111 *Trentesimus quintus. An quando agitur contra heredem, vel contra tertium possessorem, & dissentiunt fideicommissarius, & ille in corporibus alienatis, quia profiteatur fideicommissarius plura corpora alienata, quam sentiat grauatus, vel tertius possessor habens causam ab eo, ita ut vera existente assertione possidentis non essent in totum consumpta detractiones, vera autem existente fideicommissarij assertionem essent in totum consumpta.* 524
- 112 *Trentesimus sextus. An quando agitur contra tertium possessorem negantem alia bona fuisse ab herede antea alienata, neque manifeste oppositum apparet.* 537

Tren-

Index omnium Quaestionum,

113 Trentesimusseptimus. Quando agitur contra tertium possidentem, & de aliquibus alijs alienationibus constat, non tamen apparet an sit priores, an posteriores. 538

114 Trentesimusoctauus. Quando agitur contra tertium possessorem, & partes conueniunt nullam praecessisse alienationem, & sentiat fideicommissarius hanc solam rem in hunc tertium alienatam esse tanti ponderis, ut detractiones superet, velisque pro parte superante in eius possessionem immitti. 539

115 Trentesimusnonus. Quando agitur contra tertium, & constat bona antea alienata excedere valorem bonorum à fideicommissario petitorum, ita ut si alia bona in hereditate non fuissent, iam legitima, & Trebellianica essent consumpta, possidens autem negat detractiones prorsus consumptas, quia in hereditate non solum erant bona primò alienata, & ea, quae ab eo possidentur, & à fideicommissario petuntur, sed etiam alia, ita ut illorum quoque ratione aliquid detrabendum supersit, & ideo ea, de quorum alienatione constat, non videantur aquare detractiones. 540

116 Quadragesimus. Quando fideicommissum erat particulare non continens maiorem partem patrimonij, & dicta res fuit alienata, agiturque contra tertium possessorem, & quid stante Inuentario in fauorem possidentis. 543

117 Quadragesimusprimus. Quando fideicommissum erat particulare, & agit fideicommissarius aduersus tertium possessorem, qui non habeat pro se Inuentarij praesumptionem, sed aliquam aliam coniecturam à communiter contingentibus concludentem. 552

Articuli, qui alijs in locis commodius explicatur. In hac parte quaest. 3. art. 1.

Quadragesimussecundus. Quando fideicommissarius est subrogatus à Papa, vel Principe loco eius, qui à testatore per fideicommissam vocatur.

In parte inscripta de legitimo contradicte.

Quadragesimustertius. Quando fideicommissarius agit contra heredem cui competis detraçtio legitima.

Quadragesimusquartus. Quando contra mulierem, quae ex bonis fideicommissis subiectis dotari debet.

In parte tertia inscripta pro quibus bonis hoc beneficium competat.

Quadragesimusquintus. Quando fideicommissum fuerunt subiecta bona mercantilia puta drogaria, vel alterius negationis.

Quadragesimussextus. Quando bona fideicommissis subiecta fuerunt alienata, & ex pratio illorum, vel ex permutatione alia acquisita, vel ex licentia Summi Pontificis alia subrogata in locum subiectorum, an fideicommissario pro bonis subrogatis hoc beneficium competat.

Quadragesimusseptimus. Quando bona subiecta fideicommissis fuerunt ab herede alienata cum licentia testatoris, an fideicommissario pro talibus bonis hoc beneficium competat.

Sub quarta parte inscripta coram quo Iudice.

Quadragesimusoctauus. Quando fideicommissarius habens facultatem capiendi propria auctoritate Iudicem adiuit, an rursus relinquendo Iudicem propria auctoritate capere possit.

In quinta parte inscripta, quae in hoc remedio sint necessaria.

Quadragesimusnonus. Quando non apparet heres, qui restituat, quomodo fideicommissario consulendum.

Q V A E S T I O N A, fol. 555.

An, & quando heres sit immittendus, habito respectu ad adiectionem in testamento factam, puta si addita sit conditio, vel tempus, vel grauamen, vel quid simile.

Continet hac quaestio Articulus quatuor.

118 Primus Articulus. An heredi ad tempus, vel ex tempore Instituto nullo coherede vniuersali dato, competat hoc beneficium. 557

119 Secundus. An Instituto sub conditione, ipsa conditione purificata, hoc beneficium competat. 561

120 Tertius. An competat heredi sub conditione Instituto, ipsa conditione pèdente. 653
Quar-

Et Articulorum.

121 *Quartus. An grauato per fideicommissum ad restituendam hereditatem hoc beneficium competat.* 567

QVAESTIO DECIMA, fol. 567.

Quaritur decimo. An, & quando habito respectu ad modum quo quis vocatus est, videlicet mediatè, & per alium, vel immediatè, & per se ipsum, hoc beneficium competat. In qua questione, quia non potest in dubium reuocari quominus immediatè instituto competat, continebuntur tantum articuli, an haeres per alium rectè hoc beneficio utatur. Continet articulos octo.

122 *Primus Articulus. An Monasterio ex persona Monachi instituti hoc beneficium competat.* 568

123 *Secundus. An patri ex persona filij instituti.* 572

124 *Tertius. An Domino, quando seruus est institutus.* 575

125 *Quartus. An cessionario heredis.* 577

126 *Quintus. An heredi testamentario, heredis testamentarij, & ita an hoc beneficium transmittatur.* 579

127 *Sextus. An heredi ab intestato heredis testamentarij.* 583

128 *Septimus. An heredi testamentario heredis ab intestato.* 584

129 *Octauus. An Fisco, quando ab herede, ut indigno hereditatem aufert.* 586

QVAESTIO VNDECIMA, fol. 588.

An, & quando habita ratione ad dispositionem ultimam minus solemnem, quam non testamentum, sed aliud sit genus dispositionis. Vocatus in illa rectè hoc beneficium intenet. Continet articulos tres.

130 *Primus Articulus. An instituto in Codicillis hoc beneficium competat.* 589

131 *Secundus. An instituto in Codicillis tunc, cum iure directo in illis hereditas dari potest.* 589

132 *Tertius. An donatario causa mortis.* 591

QVAESTIO DVODECIMA, fol. 593.

An, & quando hoc beneficium competat habito respectu ad dispositionem cuius vi pretenditur immisso, qua sit contractus in-

ter viuos. Continet articulos quatuor, quorum tamen duo posteriores alibi exponuntur.

133 *Primus Articulus. An is, qui vigore contractus pretendit successionem directo iure, quia quis contrahendo ei promiserit successionem, vel in tota hereditate, vel in quota hoc beneficium intentare possit.* 594

134 *Secundus. An ex donatione facta causa ingressus in Religionem.* 597

Tertius. An competat si fideicommissum fuerit per contractum constitutum, & fideicommissarius vigore huius fideicommissi velit immittere. Hic articulus fuit explicitus in quest. 8. art. 8.

Quartus. An vigore Instrumenti inuestitura in feodalibus hoc beneficium competat, vel ad instar illius procedatur, quando venit compræbendus in inuestitura ad petendam immisionem. Hic articulus fuit explicitus quest. 4. art. 7. num. 104.

QVAESTIO DECIMATERTIA, fol. 600.

An, & quando habito respectu ad conditionem internam persona pretendens concedatur, vel denegetur legis nostra beneficium. Continet articulos decem, quorum octo hoc loci explicabuntur, reliqui autem commodioribus locis.

135 *Primus Articulus. An femina aequè, ac maris hoc beneficium competat.* 601

136 *Secundus. An filia à statuto exclusa, à parte tamen instituta hoc beneficium competat.* 602

137 *Tertius. An Infanti, ac furioso institutis.* 603

138 *Quartus. An hereditati lacenti, seu Curatori, ei dato.* 606

139 *Quintus. An extraneis heredibus aequè, ac suis.* 609

140 *Sextus. An Clerico à testatore instituto.* 609

141 *Septimus. An Hospitali construendo.* 610

142 *Octauus. An heredi in quem per statutum continuata est possessio defuncti.* 612

Nonus. An spurio aequè, ac legitimo, hic articulus fuit expositus supra q. 3. art. 10.

Decimus. An illegitimo nato, & legitimo nato, hic quoque articulus fuit explicitus d. quest. art. 10. num. 513.

QVAE-

Index omnium Quæstionum,

QVAESTIO DECIMA QVARTA, fol. 616.

An, & quibus competat hoc remedium habito respectu ad qualitates, & conditiones externas pretendendum. Puta numeri, & similia. Continet articulos sex, quorum tres hoc loci explicantur, reliqui verò commodius alibi.

Articuli, qui hoc loci explicantur.

143 Primus Articulus. *An duobus concurrentibus, cum duobus testamentis ab eodem confectis hoc beneficium competat.* 618

144 Secundus. *An illi, qui eius renuntiaverat hereditati, à quo fuit postea institutus.* 624

145 Tertius. *Quid iuris si expressè renuntiaverit, etiam successioni ex testamento, & tamen fuerit institutus.* 625

Articuli, qui alibi explicantur.

Quartus. An coheredi aduersus alium coheredem, hic articulus fuit explicitus in parte inscripta de leg. contradict. q. 7. art. 8.

Quintus. An si duo veniant vigratio- se subrogationis procedatur ad instar huius beneficii, hic articulus fuit explicitus, in eadem parte inscripta de legit. contradict. quæst. 2. art. 1.

Sextus. An si prouisus à Papa concurrat cum prouiso ab ordinario procedatur ad instar huius beneficii, hic articulus explicatur in eadem parte quæst. 15. ubi materia in multos distinguitur.

QVAESTIO DECIMA QVINTA, fol. 626.

Quibus ratione officij, quia fortè executores, Tutores, Curatores, vel similes hoc beneficium competat. Continet articulos undecim, quorum septem hoc loci explicantur, reliqui alibi suis locis.

Articuli, qui hoc loci explicantur.

146 Primus Articulus. *An Episcopo executori testamenti, in quo pauperes Christi fuerunt instituti hoc beneficiū cōpetat.* 625

147 Secundus. *Vtrum executori generali in testamento constituto, quando pauperes fuerunt instituti.* 628

148 Tertius. *Vtrum tutori hoc beneficium competat, nec non curatori.* 628

149 Quartus. *Vtrum coniuncta persona*

pro alia coniuncta agenti hoc beneficium competat. 629

150 Quintus. *Vtrum procuratori pro suo principali agenti.* 630

151 Sextus. *Vtrum heredi fiduciario.* 633

152 Septimus. *Vtrum administratori in testamento constituto.* 636

Articuli, qui alijs in locis opportunius explicantur.

Octauus. An curatori hereditatis hoc beneficium competat, fuit explicitus quæst. 16. art. 4.

Nonus. An executori pro loco pio edificando, fuit expostus supra quæst. 12. art. 7.

Decimus. An patri tamquam legitimo administratori, quando filius fuit institutus, fuit explicitus quæst. 11. art. 2.

Vndecimus. An matri agenti pro filio in vtero constituto, quæ spectant ad hunc articulum habentur in parte inscripta de legit. contradict. quæst. 14. art. 4.

QVAESTIO DECIMASEXTA, fol. 637.

Quibus hoc beneficium competat, vel nō, habito respectu ad immisionem, vel possessionem alio iure obtentam.

Continet articulos duos.

153 Primus Articulus. *An semel valide immissus possessione ammissa, iterum, hoc beneficio mediante, eam prosequi possit.* 638

154 Secundus. *An competat hoc beneficium ei, qui semel possessionem obtinuit, non ad eam iterum acquirendam, aut recuperandam, sed acquisitam confirmandam, siue prior omnino efficax esset, siue mera instrumentalis, siue nulla, siue aliquis eam impugnet, siue nullus.* 641

QVAESTIO DECIMASEPTIMA, fol. 645.

An, & quando inspectis rebus, in quibus haeres institutus est, quantum ad quantitatem attinet hoc beneficium competat, quia fortè in parte, aut tertia, aut quarta, vel re singulari, aut simili quis fuerit institutus.

Continet articulos octo.

155 Primus Articulus. *An instituto in quota puta tertia, vel quarta hoc beneficium competat.* 646

156 Secundus. *An instituto in re singula- ri*

Et Articulorum.

- ri hoc beneficium competat, quando alius fuit institutus vniuersalis heres, qui hereditatem adiecit. 647
- 157 Tercius. An instituto in re singulari, quando vniuersalis heres non adiuit hereditatem, neque repudiavit, adhucque pendet ius deliberandi, & facultas ad eunda hereditatis. 650
- 158 Quartus. An instituto in re certa, nullo alio vniuersaliter instituto. 652
- 159 Quintus. An instituto in re certa, alio herede vniuersali instituto, qui hereditatem repudiauerit, vel ante testatorem decesserit. 658
- 160 Sextus. An instituto in re certa cum prohibitione, ne plus petat, alio vniuersali herede repudiante, vel non instituto, hoc beneficium competat. 661
- 161 Septimus. An filio in legitima à patre instituto, hoc beneficium competat, vel patri à filio in eadem legitima instituto illis casibus, quibus filius testari potest. 666
- 162 Octauus. Si pater fuerit Monasterium ingressus, an competat hoc beneficium statim secuta professione, vel sit expectanda mors naturalis. Item, quid si filius fuerit Monasterium ingressus, an pater debeat expectare mortem naturalem. 670

QVAESTIO DECIMA OCTAUA. fol. 677.

An, & quando subrogatus Apostolicus agat ad instar beneficij legis nostrae, itaut obtineat mandatum de immittendo.

Continet articulos quinque.

- 163 Primus Articulus. An subrogatus Apostolicus in beneficio litigioso, agat ad instar remedij legis nostrae, & obtineat mandatum de immittendo, quando defunctus naturaliter, & ciuilitur possidebat. 680
- 164 Secundus. An dictus subrogatus sit immittendus, ut in superiori articulo, quando defunctus ciuilitur tantum possidebat, & alius naturaliter occupauerat possessionem. 689
- 165 Tercius. An gratiosè subrogato detur mandatum de immittendo in beneficio notoriè reseruato ad instar remedij legis nostrae. 692
- 166 Quartus. An subrogato detur mandatum de immittendo, quando quis subroga-

tur in locum familiaris non facta mentione eius familiaritatis. 693

- 167 Quintus. An subrogato gratiosè concedatur immissio, quando beneficium non est neque reseruatum, neque litigiosum. 693

QVAESTIO DECIMANONA, fol. 694.

An, & quando prouisus Apostolicus, per aliud prouisionis genus, quam per substitutionem gratiosam, sit immittendus ad instar beneficij legis nostrae.

Continet articulos quatuor.

- 168 Primus Articulus. An prouisus, mediantibus litteris Apostolicis, sit immittendus ad instar beneficij legis nostrae. 698
- 169 Secundus. An executiue sit agendum in vim litterarum Apostolicarum, quando ob dubium subreptionis earum, executio fuit per Breue Apostolicum suspensa, donec super contentis in primis litteris partibus citatis, & auditis, quid obseruandum esset declararetur. 708
- 170 Tercius. An ex litteris obtentis in vim resignationis concedatur mandatum de immittendo, ad instar beneficij legis nostrae. 710
- 171 Quartus. An is, qui narrata vacatione per resignationem, obtinuit mandatum in forma dignum, sit immittendus, quando dubitatur, an resignatio fuerit valida, vel nulla, & ita controuersitur, an beneficium sit vacans. 712

QVAESTIO VIGESIMA, fol. 713.

An, & quando prouisus à Legato, vel Nuntio, vel ab Ordinario detur immissio ad instar beneficij legis nostrae.

Continet articulos quatuor.

- 172 Primus Articulus. An ex prouisione à Legato, vel Nuntio Sedis Apostolicae facta agatur ad instar beneficij legis nostrae. 714
- 173 Secundus. An ex collatione Ordinarij facta de beneficio nō reseruato, & libero procedatur ad instar beneficij legis nostrae. 715
- 174 Tercius. An ex collatione facta vigore indulti concedentis collationem in reseruatis agatur ad instar legis nostrae. 716
- 175 Quartus. An instituto ab Ordinario vigore presentationis patronorum habentium ius presentandi detur immissio ad instar remedij legis nostrae. 717

COM-

COMPENDIV TOTIVS

**Totum opus
in tres sum-
mas partes
diuiditur.**

In prima habetur
legis interpreta-
tio compræhen-
siva. quæst. 1.

In secunda præ-
ludia ad totum
opus, & præcipue
tractatus de ter-
mino continen-
ti, & alia indagi-
nis in quæst. 2.

In tertia tracta-
tus quibus dictæ
legis beneficium
comperat, quæ di-
stinguitur secun-
dum varios mo-
dos, quibus hi cõ-
siderari possunt
considerantur au-
tem. Vel

Ut laici respec-
tu bonorum
secularium, in
quibus agitur
de vero huius
legis benefi-
cio, qui rur-
sus possunt cõ-
siderari habi-
to respectu,
Vel

Ut clerici in
beneficialibus
in quibus agi-
tur ad instar
beneficij legis
nostræ, qui cõ-
siderantur. Vel

Ad causam tri-
buentem ius suc-
cedendi prima-
rio, & ita ad effi-
cientem prima-
riam, quæ est. Vel

Ad causam tri-
buentem ius suc-
cedendi instru-
mentaliter, & ita
efficientem instru-
mentalem, quæ po-
test esse. Vel

Ad se-
ipsum cõ-
sidera-
tos. Vel

Ad bona in qui-
bus prætenditur
immissio, & ita ad
causam materia-
lem, quæ consi-
deratur. Vel

Testator, unde quæritur à quo
Dispositio iuris tribuens succell
Privilegium Principis subrogan
beneficium competat, quæst.

Ratione substantiæ, &
reuocatum, vel al-
an ex primo, an ex
Ratione essentia dilpe-
men qualitatibus,
tiones, hoc benefice
Ratione eiusdem effice-
petat, quæst. 8.
Ratione adiectionis, q
tempus vocato, an
Ratione modi, quo ir-
ac immediatè hoc l

Voluntas vltima imperfecta, pur-
vel donatorio causa mortis, h
Contractus in rer viuos inducitur
competat, quæst. 12.

Intrinsicè puta an mares, vel foeminae, vel
beneficium competat, an Infanti, an fu-

Extrin- Respectu numeri, Unde quæren
secæ. Respectu officij, Unde quæritur.
Vel Respectu immisionem obtentari

Quantitate inspecta, Unde quæ-
quæst. 17.

Qualitate pura, an res sint feud
hoc beneficium competat.

Ut prouisi à Summo Pontifice mediante g
Vel ut prouisi à Summo Pontifice mediar
Vel ut prouisi ab Ordinario, vel alio que
quæst. 20.

V M. E T O R D O S O P E R I S.

quo testatore instituto legis nostræ beneficium competat, quæst. 3.

cessionem ab intestato, unde quæritur, an venientibus ab intestato hoc beneficium competat, quæst. 4.

agentis aliquem loco eius, qui fuit in testamento vocatus, unde quæritur an subrogato à Principe dictæ legis
quæst. 5.

æ, & accidentium vniuersalium, quod nempe sit nuncupatiuum, vel in scriptis, primum, vel posterius, vel
el alia qualitate affectum, Vnde quæritur an, & quando ex testamento nuncupatiuo, eaque ac ex inscriptis,
n ex reuocato, &c. dictæ legis beneficium competat, quæst. 6.

dispositionis in testamento factæ, nempe Institutionis, aut substitutionis, quæ tamen sint directa, varijs ta-
us, aut conditionibus, Vnde quæritur, an, & quando directè vocato, secundum varias vocationis condi-
beneficium competat, puta an tacitè vocato, an vulgariter, pupillariter, &c. quæst. 7.

essentiæ, quæ sit obliqua, Vnde quæritur, an, & quando per fideicommissum vocato hoc beneficium com-

is, quia nempe tempus, vel conditio, vel onus adiectum, Vnde quæritur, an, & quando sub conditione, vel ad
an grauato hoc beneficium competat, quæst. 9.

uo in testamento quis vocatus, quia mediatè, vel immediatè, Vnde quæritur an mediatè Instituto perinde,
hoc beneficium competat, puta an patri filio Instituto, Monasterio Monaco Instituto, &c. quæst. 10.

puta aut Codicilli, aut donatio causa mortis, Vnde quærendum contigit, an, & quando Codicillis vocato,
hoc beneficium competat, quæst. 11.

ius iuris succedendi, Vnde quæritur an prætendenti successionem vigore contractus, hoc beneficium

vel secundum alias condiciones, & qualitates, Vnde quærendum contigit, an fœminæ æquè, ac mari, hoc
furioso, & similibus, quæst. 13.

endum contigi quid iuris si fortè plures hoc remedium intentent, quæst. 14.

ur, an Tutoribus, Executoribus, ac similibus, hoc beneficium competat, quæst. 15.

urum, Vnde quæritur, an semel immisso hoc beneficium iterum competat, quæst. 16.

erendum contigit, an Instituto in quota, vel in re singulari hoc beneficium competat,

dales, vel emphiteuticæ, vel alterius generis, de hoc agitur in alio tractatu inscribendo pro quibus bonis

gratiosa subrogatione, Vnde quæritur, an in talibus procedatur ad instar huius beneficii, quæst. 18.

ante quocumque alio prouisione genere, Vnde quæritur an talibus competat immissio, quæst. 19.

ocumque habente facultatem oportunam, & sic quæritur, an etiam hi immiſſionem obtinere possint,

1. The first part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

2. The second part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

3. The third part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

4. The fourth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

5. The fifth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

6. The sixth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

7. The seventh part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

8. The eighth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

9. The ninth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

10. The tenth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

11. The eleventh part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

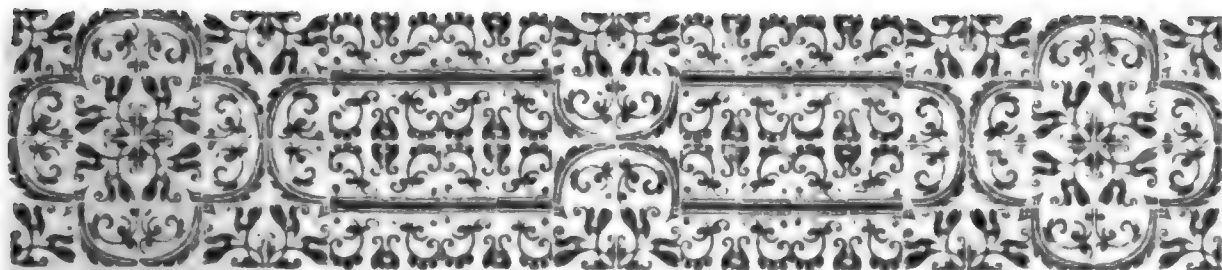
12. The twelfth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

13. The thirteenth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

14. The fourteenth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

15. The fifteenth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

16. The sixteenth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

DE ACQVIRENDA POSSESSIONE

Ex remedio l. fin. C. de Edi& Diu. Adrian. toll.

Quæst. I.

Scolasticam legis interpretationem complectitur, in qua nonnulli termini primò ad eius dilucidationem necessarij præmuniuntur, deinde littera textus explicatur, continet autem articulos septem.

Primus. Quid sit vicesima hæreditatum.

Secundus. Quæ sint testium depositiones, quibus debere esse testamentum munitum in textu habetur.

Tertius. Quid sit possessionem accipere testificatione publicarum personarum.

Quartus. Quales essent temporis angustiae, intra quas apud veteres ex edicto D. Adriani erat possessio impetranda.

Quintus. Quodnam sit tempus, quod possessioni plenissimam securitatem super dominio præstare potest, & agentis omnem excludere intentionem.

Sextus. Quid sit temporis prolixitatem ab vna, vel vtraq; parte occurrere.

Septimus. Singulæ textus partes explicantur.

S V M M A R I V M

Articuli Primi.

- 1 *Vicesima hæreditatum ab aula recessit, spectatq; ad iuris antiqui cognitionem.*
- 2 *Vicesimæ cognitio multum luminis affert ad cognitionem l. nostræ, & aliarum legum.*
- 3 *Vicesima hæreditatum erat vectigal pro arario locupletando hæreditatibus impositum.*
- 4 *Legatorum caducitas*
Hæreditatum caducitas } *Quare inueta.*
- 5 *Tabularum aperiendarum edictum quibus legibus introductum.*

- 6 *Tabulis aperiendis* } *Quare simul actum.*
Vicesima
- 7 *Tabularum aperitio dilationem non recipit.*
- 8 *Immissio hæredis in possessionem bonorum, quæ ad defunctum spectabant, quibus legibus introducta.*
- 9 *Testamentum ne aperiatur*
Frumentum in usum militum, ne in annonæ substantiam contrahatur
Hæres scriptus ne inducatur in possessionem } *pari passu ambulant.*

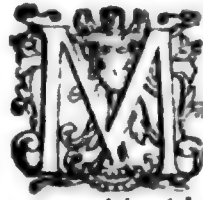
A

10 Ne-

- 10 *Nemo dat quod non habet.*
- 11 *Tabularum aperitio dilationes non pa-*
Hæredis immissio in } titur, nec permis-
possessionem } titur appellatio.
- 12 *Instrumenta de Iure non habent execu-*
tionem paratam.
- 13 *Testamenta habent executionem para-*
tam ex remedio l. nostræ.
- 14 *Onus unde quis sentit, contrario commo-*
do compensari debet.
- 15 *Cessante causa privilegij, cessat privile-*
gium.
- 16 *Sancimus, hæc vox novæ legis promulga-*
tionem importat.
- 17 *Constitutio de qua in lege nostræ mate-*
rialiter accepta est partim antiqua,
partim nova.
- 18 *Formaliter autem accepta dicitur simpli-*
citer nova.
- 19 *Navis inseparatas tabulas dissecta, de-*
inde ex eisdem tabulis iterum contex-
ta formaliter eadem non est sed nova.
Declarat ut num. 23. & 24.
- 20 *Domus solo æquata, deinde ex eisdem ce-*
mentis constructa non est eadem, sed
alia. Declarat ut num. 23. & 24.
- 21 *Vsusufructus extinguatur diruta domo,*
etiam si ex eisdem cementis iterum
construatur.
- 22 *Lex à nouo legislatore antiquata, deinde*
circa eandem materiam denuo lata,
dicitur formaliter nova.
- 23 *Lex nulli procuratorum ff. de transactio-*
nibus explicatur.
- 26 *L. filius familias §. diui de leg. 1. in illis*
verbis (neque fisci fraudi esse) dilu-
cidatur.
- 27 *Alienationis prohibitio facta à testatore*
est quidem seruanda, non tamen im-
pedit, quominus pignora creditoribus
distrabantur, & fiscus vicesimam
consequatur.
- 28 *L. 2. C. de transactionibus Dilucida-*
tur.
- 29 *Transactio sustinetur etiam si nulla lis*
actu extiterit dumodo eiusdem iustus
daretur timor.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid sit vicesima hereditatum.

- M**ULTORVM in textu nostro mentio habetur, quibus ignoratis haud facile textum interpretari possimus, eorum igitur dilucidationem in vestibulo præmuniendam duxi. Inquit primo Iustinianus (*Edicto D. Adriani, quod sub occasione vicesimæ partis hereditatis introductum est*) & paulo inferius (*quia & vicesima hereditatis ex nostrâ recessit republica.*) Videndum igitur quid sit hæc
- 1 vicesima, † quamvis enim iam ab aula recesserit, spectetq; ad iuris antiqui cognitionem, quæ aut nihil, aut parum admodum practicæ utilitati conferre videtur. † Multum tamen luminis affert, tum ad intelligendum quid sibi velit in text. nostro Iustinianus, tum ad alias quoque leges interpretandas, quarum sensum hac re ignorata non planè percipere possumus, ut inter cetera patet exemplo *l. filius familias §. Diui il 2. ff. de leg. 1. quam explicat Cuiac. lib. 3. obseruat. cap. 16. de qua paulo post.*
 - 3 Vicesima ergo † est pars quædam hereditatis, quam vicigalis nomine ab hæredibus soluendam disposuerat Augustus Imperator, cum enim eo regnante Respublica compluribus bellis vexaretur, ideoque erarium pecunia egens esset, pro eo locupletando, ut inde bella sustineri possent, ut quicumque hæredes defunctorum hereditatis consequi velent, vicesimam fisco persoluerent, sanxit, ut ex *Dio. lib. 53. de bell. Roman. Cuiac. ad 6. lib. Paul. recept. sentent. & ad legem nostram propè finem to. 3. in apend. colum. 38. in fin. & Menoch. de adipisc. rem. 4. num. 2.* † Similibus ex causis, & caducitatem legatorum, & hereditatum introductam sentit Cuiacius citato loco, quæ postea dictis causis cessantibus fuit sublata, ut *toto tit. C. de Caduc. tolend.* In quibus locum haberet hæc vicesima, & à qui-

à quibus sublata. Egregiè Cuiacius hic, quem videas.

5 Eisdem legibus, quibus vicesima introducta est de aperiendis quoque tabulis fuit constitutum, *ut resè Cuiac. ad dict. lib. 6. Paul. apud me tom. 1. colum. 475.* vnde constat D. Adrianum, qui edictum super hac vicesima introduxit, ut ex verbis legis nostræ iam relatis apparet, de tabulis quoque aperiendis edixisse, ut plenè probat *l. fin. ff. de appellat. recip.* ubi hæc habentur, *sive dilationem nõ recipias, nõ permittitur appellare, veluti ne testamentum aperiatur, ut D. Adrianus*
6 *constituit.* Et non immeritò simul de vicesima, & tabulis aperiendis fuit cautum, cum enim ea sit præstanda ab hærede, is autem incertus sit ante apertas tabulas, volentes vicesimam continuò præstari, ut pro publicis necessitatibus quamprimum præsto esset, necessariò voluerunt tabulas quamprimum aperi-
7 ri. Et vnde tabularum aperiitionem non recipere dilationem profitetur *l. C. in d. l. fin. ff. de appellat. recip.* quod ob publicam utilitatem, seu necessitatem decretum reor, quod colligitur ex sequenti exemplo, de quo in eodem tex. quod publicam respicere utilitatem non dubitatur, nempe, ne frumentum in usum militum in Annonæ substantiam contrahatur.

Non solum eisdem legibus de vicesima, & tabulis aperiendis cautum fuit,
8 et verum ut opinor etiam de immitendo hærede in possessionem bonorum, quæ ad defunctum spectabant, quod tum ex Rubrica nostra colligitur, quæ inscribitur, de Edicto D. Adriani, & de hærede in possessionem mittendo. quibus colligitur tale edictum non solum vicesimam respexisse, sed hanc quoque immisionem, tum *ex d. l. fin. C. de appellat. recip.*
9 ubi hæc tria pari passu ambulant, et Ne testamentum aperiatur, Ne frumentum in usum militum in Annonæ substantiam contrahatur, Ne scriptus hæres in possessionem inducatur, & necessariò quidem eisdem legibus de hac quoque immissione cautum, cum enim hæc vice-

10 sima esset ab hærede præstanda, is autem ante adeptam possessionem eam præstare nequiret, et nemo enim dat, quod non habet, *l. nemo plus iuris ff. de reg. iur. cum vulg.* consequens est, ut simul de hærede immittendo caueatur, de aperiendis tabulis, & de vicesima præstanda, vnde aperiitio tabularum, & hæredis immissio pari passu ambulant, et in omnibusque cautum, ut cum non patiantur dilationem, non permittatur appellare *d. l. fin. ff. de appellat. recip.* & publicæ utilitatis studio aliquid hæredibus fuit indultum præter regulas communes iuris, ut nimirum et quamvis reliqua instrumenta de iure communi non habeant executionem paratam *l. minor 25. annis ff. de minor.* et tamen vigore testamenti competat, inde enim facilius vicesimam
11 cõsequeretur fisco et præterquam quod æquum erat, ut eisdem legibus, quibus aliquo onere gravabatur hæres, dum hæreditatis substantia diminuebatur, contrario commodo compensaretur, ut facilius, & quamprimum hæreditatem cõsequeretur, *et qui sentis de reg. iur. in 6.* quod privilegium fortè data opera sublata vicesima, & sic publica utilitate cessante confirmatum fuit, et quia alioqui cessante causa publicæ utilitatis cessasset privilegium, iuxta vulgatam regulam, *l. adigere S. quamvis ff. de iur. patronat.* quinimo quasi de nouo introductum, & primò quidem ante Iustinianum. Edicto D. Adriani, sed imperfectè, & cum multis ambagibus, ut refert idem Iustinianus, vnde tali edicto prorsus exploso, denuo idem beneficium pinguius, & clarius introduxit, ut ex verbis text. nostri
12 colligitur ibi. et Sancimus, *ut si quis ex asse, vel ex parte hæres institutus, &c.* vox enim sancimus nouæ legis promulgationem importat.

Ex his ledatur ea satis ardua interpretum controuersia, dum alij volunt, hanc Iustiniani constitutionem nouam esse, alij antiquam, de qua *Menab. d. remed. 4. num. 14.* et Si enim materialiter eam inspicimus, est partim antiqua, partim noua, antiqua equidem,

nam ante Iustinianum *tabulis testamenti* coram Iudice prolatis, imprecabatur hæres, & nemo appellando immisionem retardabat *d. l. fin. C. de appell. recip.* & ita materia l. nostræ ante ipsam legem dabatur. Noua verò, quia multa ademit, & multa addidit, quorum ratione, cum hæc ad materiam referantur, materialiter noua dicitur, hæc enim ante Iustinianum in foro non agebantur, aut obferuabantur.

- 18 Si verò † formaliter eam considerauerimus, quia materialis illa immissio, quæ apud veteres in foris frequentabatur, non hoc tempore vi antiquarum legum exercetur, sed solum vi legis Iustinianæ, à qua nouam formam recepit, dicitur simpliciter noua, ita vt quemadmodum † nauis in separatas tabulas dissecta, deinde ex eisdem tabulis iterum constructa formaliter eadem non est, sed noua, non solum si aliquæ tabule immutatz, aut adiectæ sint, verum etiam si nulla tabula aut adiecta sit, aut immutata, vt plenè probat text. in *l. inter stipulantem S. sacram ff. de verborum obligationibus*, ibi, *Et nauis si hac mente resoluta est, vt in alium vsum tabule destinarentur, licet mutato consilio perficiatur, tamen Et perempta prior nauis, Et hoc alia dicenda*, † & si domus fuerit solo æquata, deinde ex eisdem cementis iterum fabrefacta, formaliter non est eadem, sed alia, vt fuit Sabini sententia, quam sequitur *Vulpian. in l. quid tamen ff. quib. mod. vsusfruct. ammittatur*, ibi, *Et domus ad arcam deposita, licet eadem materia restituatur, alia est*, ad quod etiam
- 20 facit tex. in *d. S. sacram in fine*. Vnde † & qui habebat primò vsusfructum, eo carebit etiam post restitutionem *d. l. quid tamen ff. quib. mod. vsusfr. ammittatur*, in illis verbis, non & si domus ex eisdem cementis, tignisque fuerit restituta, vsusfructus extinguitur, materialiter autem & nauis quo ad eas tabulas, quæ in prima continebantur, & domus quo ad eadem cements, & tigna, eadem dicuntur,
- 21 vt per se notum. † Ita in re nostra lex à nouo legislatore antiquata, deinde circa

eandem materiam denuo lata, pro vt lex nostra, aliquibus præcipuè additis, & detractis dicitur formaliter noua, in illis verò, in quibus idem statuitur, quod anteriori lege statuebatur, materialiter dicitur antiqua. † Neque dicatur, quod de nauis, & domo diximus, intelligendum esse, dumodo non fuerit dissecta nauis eo animo, vt iterum melius construeretur, vel tigna è domo deposita, vt iterum reponerentur, tunc enim cum nondum nauis intercidisse videatur, cum positis iterum tabulis eadem esse incipit, & tigna eadem mente deposita adhuc ædium dicuntur, & ideo ijs repositis domus dicitur eadem, *d. S. sacram*, ita quoque in re nostra, cum Iustinianus substulerit editum D. Adriani ea mète, vt rursus idem fanciret, non videri extinctum, & ideo incipere idem esse, & non quid nouum; responsio enim in promptu est, quod † de nauis, & ædibus sic dictum procedere, quando animus esset restituendi eadem nauis, vel ædium figuram, secus si diuersam, puta si triremis dissecta fuit, vt non remata nauis construeretur; tunc enim destructo primo ædificio, quod fabrefactum est, omnino est aliud, quod colligitur ex eodem *S. sacram*, in illis verbis, *nam si nauis dissoluta est, vt in alium vsum tabula destinarentur*, dicitur enim in alium vsum destinasse cum alius sit vsus, & forma triremis, alius non remata nauis, ita si Iustinianus destruxisset editum D. Adriani, & rursus illud idem caueret, quod eo cautum erat, noua sanctio non esset, at quia destruxit, vt nouam, & meliorem formam tribueret, vt ambages, & captiones adimeret, nouam legem prorsus dicitur tulisse.

25 De hac † vicefima, vt eò reuertamur, vnde digressi sumus, intelligendus est text. in *l. nulli procuratorum ff. de transactionibus*, vt ex eius inscriptione rectè notauit Cuiacius in *d. l. delucidatione*; Inscribitur enim hoc modo *Emilius Macer lib. 1. ad l. vicefimam hereditatum*.

26 De hoc quoque † intelligendus est text. in *d. l. filius familias*, *S. diui ff. de leg. 1.* ibi *(neque fisco fraudi esse)* quibus

Ver-

27 verbis statuit Iustinianus † prohibitio-
nem alienationis factam à testatore, vt
liberis, aut parentibus, aut hæredibus,
aut alijs quibusdam consularet seruandam
esse, sed hæc neque creditoribus,
neque fisco fraudi esse, creditoribus qui-
dem, quia nihilominus pignora poterunt
distrahere, si quæ in bonis hæreditarijs
continebantur, fisco vero, quia non ob-
stante testatoris prohibitione vicefimam
consequetur, vt rectè Cuiac. explicat d.
lib. 5. obseruat. cap. 16.

Confert hæc quoque vicefimæ decla-
ratio † ad intelligendum tex. in l. 2. C. de
transactionibus, in cuius interpretatio-
ne toto errât calo interpretætes, cum hæc
vicefimam præ oculis non habeant. Pon-
nit in ea Antoninus hanc facti speciem,
transegit frater de quadam hæreditate,
cuius litem verebatur, cum sorore, iure-
que transactionis hæreditatem retinuit,
hoc est corpora hæreditaria, & certam
pecuniam forori cavit, de duobus dubi-
tandum contingit: alterum, an pecunia
rectè cauta, & sic an valeat transactio, &
ratio dubitandi pro negatiua erat, quia
actu nulla fuerat hæreditatis questio;
Alterum, an si frater ex hac causa tran-
sactionis, quasi per eam iam factus indu-
bitatus hæreditatis possessor soluerit fi-
sco, repetere possit, & si non soluerit, pos-
sit cogi ad soluendum: & ratio dubitan-
di erat, quia cū hæc non videretur tran-
sactio, eo quod nulla questio præcessis-
set, nondum videbatur frater factus in-
dubitatus possessor. Quâtum ad primum
respondet Antoninus pecuniam rectè
cautam, † quia ad efficaciam transac-

29 tionis, & securitatem possidentis eius
vigore, sufficit, vt timor litis præcesserit;
Quantum ad secundum respondet, si fra-
ter soluerit non posse repetere, si non sol-
uerit posse cogi ad soluendum, & hoc
venit in consequentiam superioris de-
terminationis, quia cum hæres vigore
transactionis factus iam sit indubitatus
possessor, nil prohibet, quin fisco teneatur.
At quid hoc est, quod solum non
posset repetere, non solum cogitur sol-
uere rectè nil aliud esse potest, quam vi-

cesima, quæ obtentâ hæreditate erat fi-
sco debita, ita Cuiac. ad l. nostram in fin.
& lib. 9. obser. cap. 24. propè finem apud
me tom. 4. col. 1560.

S V M M A R I V M

Articuli Secundi.

- 30 *Depositiones testium secundum vsum re-
centiorum Imperatorum dicuntur te-
stificationes.*
- 31 *Testamentum dum fit, non munitur testi-
ficationibus, aut depositionibus testium,
sed subscriptionibus, & subsignationi-
bus.*
- 32 *Testes extra Iudicium non deponunt, ne-
que coram testatore, sed in Iudicio cor-
am Iudice.*
- 33 *Depositiones testium in tex. nostro intel-
liguntur subscriptiones, & signa.*
- 34 *Potest etiam secundum Donellum hoc in-
telligi de depositionibus testium voca-
torum, vt agnoscant sua signa. Sed con-
tra num. 33. vsque ad finem.*
- 35 *Testamenti in aperitione sunt necessaria
depositiones testium agnoscentium sua
signa, & subscriptiones.*
- 36 *Declaro hoc verum esse, quando negan-
tur subscriptiones esse de manu eorum;
quibus tribuuntur.*
- 37 *Scriptura solemnis, licet priuata sit, suffi-
cis in possessorijs.*

ARTICVLVS II.

*Quid sint testium depositiones, de
quibus in textu.*

30 **A**IT paulopost Iustinianus, & de-
positionibus testium legitimi nu-
meri vallatum sit. Quæritur quæ sint hæ
testium depositiones, † qua in re, si re-
centiorum Imperatorum vsum inspexe-
rimus, depositiones testium dicuntur te-
stificationes, seu ea, quæ testes testimo-
nio dicunt, vt rectè Donell. in Rubrica
nostra num. 9. per tex. in l. in exercendis
supra de fide instrumentorum in l. si quis
testibus infra de testamentis; sed diffi-
cile est, vt hanc significationem hoc loco

- admittamus, *ut idem Donell. citato loco*,
 31 nam † testamentum dum conficitur, non
 munitur testificationibus, aut depositioni-
 32 bus testium, sed subscriptione, & sub-
 signatione l. hac consultissima infra de
testamentis, † quinnò repñgnat regu-
 lis Iuris Civilis, vt in testamento confi-
 ciendo adhibeantur testium depositione-
 nes, vt enim egregiè animaduertit Bald.
hic num. 19. testes extra iudicium non
 deponunt, neque coram testatore, sed in
 iudicio coram Iudice, quia nemo priua-
 tus potest recipere testimonia, sed solus
 33 Iudex, qui habet ius, & iurisdictionem
 examinandi. † Depositiones ergo tes-
 tium, vt auctor est *idem Donell.* hic, tes-
 tium actiones dicuntur, quibus debet
 esse munitum testamentum, nimirum
 subscriptiones, & signa, quæ testes in tes-
 tamenta conferunt, vt firma sint, cui in-
 terpretationi consonat verbum illud val-
 latum, quod munitionem importat, &
 ideo refertur ad ea, quibus testamen-
 tum munitur, vt valeat, hoc ante *Donel.*
senferat Bald. hic num. 21. dum inquit,
 tamen quia subscribunt, videntur tunc
 deposuisse l. 1. *sup. de testamentis*, ex qui-
 bus constat depositiones testium, quibus
 testamentum vallatur, nihil aliud esse ex
 mente Baldi, quàm subscriptiones. Ad-
 damus nos & signa, licet enim hoc ex-
 pressè Bald. non dicat, tamen hoc taci-
 te videtur innuere, nam & testes signan-
 do non minus videntur deponere, quam
 subscribendo.

- Hoc quoque non perperam intelligi
 34 posse † de depositionibus testium, qui vo-
 cati sunt, vt agnoscant sua signa, & sub-
 scriptiones in tabulis aperiendis, voluit
 35 *idem Donell.* sentiens † tales depositio-
 nes in testamenti aperiitione necessarias
 esse, quæ de re infra suo loco, vbi agetur
 de requisitis necessariis in hoc iudicio.
 Huic tamen opinioni non facilè assen-
 tior, quamuis enim admittamus tales
 depositiones ad obtinendum necessarias
 36 esse, † hoc non est simpliciter verum, sed
 tunc, quando negatur subscriptiones esse
 de manu eorum, quibus tribuuntur, vt
 37 Baldus innuit *hic num. 2.* docens † scri-

pturam, si sollemnem licet priuata sit, vt est
 testamentum in scriptis, quod sine No-
 tario conficitur, in possessionis fat esse,
 nisi aduersarius neget eam, & dicat non
 esse scriptam manu eorum, quibus tri-
 buitur, vnde cum simpliciter ad obti-
 nendum in hoc iudicio sit necesse, vt tes-
 tamentum proferatur vallatum deposi-
 tionibus testium legitimi numeri, non
 possumus hanc depositionem intellige-
 re de depositionibus testium vocatorum,
 vt agnoscant signa sua, & subscriptiones.
 Accedat de depositionibus textum no-
 strum loqui, quibus testamentum mate-
 riale, quod Iudici offertur, vallatum sit,
 vt apertè sonant verba textus, & sic lo-
 quitur de ijs, quæ tabulis scriptis sunt
 annexæ, hæc autem sunt subscriptiones,
 & signa, non depositiones vocatorum ad
 ista recognoscenda, quæ nullo modo ta-
 bulis Iudici oblati annexæ reperiuntur,
 accedat secundo tales depositiones de-
 bere eodem momento, quo testamētum
 Iudici ostenditur, apparere, vt clarè cau-
 tum in illis verbis, *Iudici testamentum*
ostenderit non cancellatum, neque abiti-
um, neque ex quacunque sua forma par-
te vitiatum, sed quod in prima figura,
sine omni vituperatione appareat, & de-
positionibus testium legitimi numeri val-
latum sit, si enim debeat ostendi tes-
 tamentum, quod sit depositionibus tes-
 tium vallatum, debent depositiones eo
 momento extare, quo testamentum Iu-
 dici ostenditur, hæc autem testium, qui
 vocati sunt, vt agnoscant sua signa, & sub-
 scriptiones, non tunc apparent, cum tes-
 tamentum ostenditur, sed postquam
 ostensum, tunc enim vocantur testes ad
 recognoscendum.

S V M M A R I V M

Articuli Tertij.

38. *Publica persona qua dicantur.*
 39. *Testificatio est terminus relatiuus.*
 40. *Testificatio relata ad rem, prout est in*
facto esse, nihil aliud est, quam deposi-
tio hoc, vel illud factum, vel non fa-
ctum esse.

- 41 *Testificatio relata ad rem, prout est in fieri, est alicuius assistentia actui, dum fit.*
- 42 *Testificatio relata ad rem, prout est in fieri, est duplex, alia simplex, alia vim tribuens actui.*
- 43 *Testificatio simplex relata ad rem, prout est in fieri, quæ fit.*
- 44 *Testificatio vim tribuens actui est duplex alia remittiva impeditenti, ut testium presentia in testamento, alia vim tribuens, ut iudicis, vel tutoris assistentia.*
- 45 *Testificatio vim tribuens actui aliquando accipitur propriè, aliquando metonymicè pro documento ipsius testificationis.*
- 46 *Testificatio in textu nostro propriè accepta est assistentia officialium actui possessionis acquirenda.*
- 47 *Testificatio in textu nostro metonymicè accepta est documentum, seu rogatus fidem faciens possessionis obtentæ, cum assistentia notarij, & nuncij.*
- 48 *Baroli error, & quomodo intelligendus, ut ab errore saluetur.*
- 49 *Testium, & scripturarum in probatione faciendæ aqualis est virtus. Declara, ut num. 56.*
- 50 *Acta iudiciaria possunt etiam testibus probari.*
- 51 *Testificatio publicarum personarum in actu obtinendæ bonorum possessionis ex legis nostræ beneficio est necessaria.*
- 52 *Argumentum à requisitis ad aliquid obtinendum ad requisita ad illud probandum non tenet.*
- 53 *Testamentum factum esse duo soli testes probare possunt, licet septem in eodem conficiendo sint necessarij.*
- 54 *Immissio ex legis nostræ beneficio non nisi testibus probari potest. Declara, ut num. 57.*
- 55 *Acta ad sui essentiam scripturam requirunt.*
- 57 *Immissio quando testibus probetur.*
- 58 *Immissio, ut testibus probetur, quæ sint ab illis necessario deponenda.*
- 59 *Actus iudiciarij testibus non probantur.*

- 60 *Immissio ex textu nostro est iudicialiter obtinenda.*
- 61 *Testis deponens non verisimilia non est fide dignus.*
- 62 *Arrogatio quomodo testibus probetur.*
- 63 *Tenor testamenti non probatur duobus testibus, sed tantummodo septem.*

ARTICVLVS III.

Quid sit in terminis legis nostræ possessionem accipere testificatione publicarum personarum.

AIT in sequentibus Iustinianus. *Mittatur quidem in possessionem earum rerum, quæ testatoris mortis tempore fuerunt, non autem legitimo modo ab alijs detinentur, & eam testificatione publicarum personarum accipiat. Quærendum contingit, quid sit possessionem testificatione publicarum personarum accipere.*

Hoc faciliè intelligemus, si primò separatim videbimus, quæ sint publicæ personæ, deinde, quid sit testificatio earum, tandem utrumque simul coniungentes videbimus, in quo sensu id in textu nostro accipitur.

38 Publicæ & personæ Accursio auctore hic in verbo publicarum, sunt executores, & tabelliones, à quo non dissentiant reliqui interpretes, inter quos egregiè Cuiacius inquit publicas personas esse officiales Prætoris, aut Præfidis.

39 Testificatio & est terminus relatiuus, nempe rei testificatæ testificatio, & ideo nullo modo sine re testificata dari potest. Hæc autem relatio dupliciter contingere potest, aut refertur ad rem, prout est in facto esse, aut refertur ad rem, prout est in fieri.

40 Primo casu & nihil aliud est, quam depositio hoc, vel illud factum, vel non factum esse, puta si quis deponat se vidisse Titium vulnerantem Caium. & Secundo casu nihil aliud est quam alicuius assistentia, siue ex proposito, siue per accidens alicui actui, dum fit, ab eo ramen qui

qui benè, & perfectè actum intelligit.

- 43 Rursus secundo modo accepta † duplex est, alia simplex, alia vim tribuens actui, qui nisi coram testibus factus fuisset, inefficax esset.

- 43 Prima est quotiescunque † quis siue ex proposito, siue per accidens alicui actui interfuit, & benè vidit actum fieri, & hæc frequētissima est in omnibus, quæ non sunt clam, & remoris arbitris, & est talis, quamvis sine ea actus valeat, sæpè tamen non sine ea probari possit, & ita, est præambula ad secundam testificationem, per quam actus probatur, tanquam

- 44 necessarium antecedens. † Vim verò tribuens actui rursus duplex est, alia vim tribuit actui per accidens, hoc est non tribuendo vim actui propria virtute, sed solum remouendo impedimentum deficientiæ testium, & hæc testificatio nihil aliud est quam assistentia ex proposito alicui actui, dum fit ad remouendam eius nullitatem, talis est testificatio testium in testamento, non enim testes testamentum faciunt, aut illi vim directè tribuunt, hæc enim à testatoris voluntate legibus approbata pender. *§. disponat in ausibent. de nupt. l. verbis legis ff. de verb. signific. quia verò ipsdem legibus, quæ vim tribuunt testamento, cautum, est, vt non nisi septem testibus interuenientibus testamentum sit efficax, testium præsentia hoc legis impedimentum remouet: alia vim tribuit per se, nempe propria virtute actum firmando, & hæc nihil aliud est quàm assistentia ex proposito actui, qui fit ad robur ei tribuendum, talis est testificatio, seu præsentia iudicis in illis, quæ coram eo fieri debent, illis enim vim tribuit præsentia iudicis ad tradit. in l. coram ff. de verb. signif. talis est auctoritas tutoris in negotijs pupilli, in quibus necessariò pro forma requiritur ad tribuendum illis vim, & efficaciam *§. tutor autem Inst. de auctor. tutorum*, vnde tutor potiusquam pupillus negotium agit, talis in terminis textus nostri est assistentia publicarum personarum in ipsa immisione, nuncius enim, seu mādarius, vel cursor est, qui inducit, vel*

- immittit heredem in possessionem bonorum defuncti; hæc iterum † bifariam considerari potest, propriè pro ipsamet assistentia, & metonymicè pro documento, seu instrumento confecto super ipsa assistentia ad eius probationem, & perpetuam rei memoriam. Primo modo accepta per se sine secunda consistere potest, & simpliciter respicit actum prout est in fieri. Secundo modo per se consistere nequit, vnde nihil impedit quin iudex, aut quævis publica persona actui assistat, licet non inde fiat publicum documentum, secundo modo non potest consistere sine prima, non enim potest fieri documentum assistentiæ alicuius, nisi verè is assistat: vtroque modo potest testificatio in textu nostro accipi.

- 46 Primo modo † nihil aliud est quàm assistentia officialium iudicis, hoc est nuncij, & notarij actui possessionis acquirendæ ad vim, & robur tribuendum actui directæ acquisitionis, & hoc modo accipitur in textu nostro. Secundo modo † est documentum fidem faciens possessionis obtentæ, nec non huius assistentiæ nuncij, & notarij: quod autem primo modo accipiat testificatio in textu nostro nempe prout consideratur relata ad actum, in fieri, aperitè constat ex verbis text. ibi *eam accipias testificatione publicarum personarum*, testificatio enim relata est ad actum accipiendi possessionem, & ita prout est in fieri.

- 48 Ex his primo aspectu † notandi videntur *Bart. hic num. 27. Bald. num. 47. & sequaces relati à Menoch. in tract. de adipisc. rem. 4. num. 914.* dum ex his verbis text. colligunt, si oriatur dubitatio de immisione, nempe quibus probationibus sit probanda, publicis instrumentis probandam esse, vbi testificationem referunt ad probationem immisionis obtentæ, & sic relatum ad actum consideratum in factò esse, contra sensum litteræ, quæ important testificationem relatum ad actum, prout est in fieri. Verum horum Doctorum dicta saluari possunt, si animaduertamus testificationem accipi pro documento ipsius assistentiæ, quod

cuius

cum maneat post obtentam immissione, eam respicit utroque modo, & quatenus est in fieri, & quatenus in facto esse, quasi ab vna testificatione ad aliam Bartolus desumpserit argumentum, qualis enim necessaria est, dum actus est in fieri, ut valeat, talis videtur necessaria, dum est in facto esse ad probandum tale factum esse, quod efficax sit. Quo casu cum nonnulli à Bartolo dissentiant, præcipue *Decius hic num. 18.* res aliqua eget discussione, non enim inutilis est.

Faciamus ergo quempiam asserere ex beneficio legis nostræ immissum esse in possessionem aliquorum bonorum, ideo petere se in illis manuteneri aduersus quempiam, qui fortè possessionem naturalem fuerit ingressus, contra verò eum, qui d. possessionem fuerat ingressus, negare huius immissionem, quia primus non potest obtinere, nisi probet se iam in eam possessionem ex hoc beneficio immissum, quaeritur, an instrumentis tantum hoc probare possit, an verò etiam testibus.

• Videtur respondendum eum testibus quoque probare posse.

49 Primo, quia in probatione facienda par est virtus testium, & scripturae l. in exercendis C. de fide instrumentorum late *Decius in l. pactum, quod bona fide solum. 1. C. de pact.*

Secundò, quia quemadmodum possessionem in esse deductam, & (ut vulgo aiunt) in facto esse probant testes, puta quando deponunt se vidisse aliquem possidentem, ad gloss. Bart. Alexan. l. as. & alios in l. stipulatio ista S. hac quoque ff. de verb. oblig. *Dec. conf. 56. num. 4. Cardinalis Serapbinus de ci. 1061. num. 1.* videtur etiam dicendum eam probare posse in fieri, quia deponat se vidisse prædium ingredi unam cum nuncio, & notatio, & eos actus facere, qui solent fieri, dum quis in possessionem immittitur, nulla enim ratio inter unum casum, & alium asseri posse videtur, quamuis enim vnus sit actus iudiciarius, alius verò non, in nihilominus nihil prohibet, quin etiam testibus acta iudiciaria probari possint, ad *Decium in cap. quoniam contra col. ult.*

de probat. & ibidem copiose Paris.

Tertiò, quia nulla lege cauetur, ut immissio testibus probari nequeat, ad hoc enim DD. allegant legem nostram, quæ nullo modo hoc dicit, in solum enim tractat de requisitis in obtinenda possessione, & sic de missione fienda per nuncium, non in probanda eius adeptione, ut bene constat ex illis verbis, in quibus totam vim faciunt interpretes (*eam testificatione publicarum personarum accipiat*) & animaduertit *Dec. hic, quod etiam fenserunt Angelus, & Salicetus, & refert Mantica in 1. lectura hic num. 72.* non autem valet in argumentum à requisitis ad aliquid obtinendum ad requisita ad illud, quod obtentum est probandum, cum toto genere differant, & ex diuersis non inferatur, ad l. Papinianus ff. de minoribus cum vulgaribus. Hinc quamuis arrogatio non possit fieri, nisi auctoritate principis, & adoptio imperio Magistratus, ut in S. adoptio Inst. de adopt. l. 2. in fin. & l. arrogatione C. eodem, neque tamen princeps, neque magistratus pro arrogatione, vel adoptione probanda, erunt examinandi, sed sufficiunt testes, qui interfuerint, dum principis rescripto, vel imperio Magistratus hæc fierent oportune hoc deponentes, vel publicum documentum, quo arrogationem, vel adoptionem his interuenientibus factam fuisse contineatur. in Item quamuis testamentum non possit nuncupari, nisi coram septem testibus S. fin. Inst. de test. ordin. ad probandum tamen illud factum esse duo sufficiunt. Bart. & DD. in l. 2. C. de bonor. possess. secundum tabulas Crauet. conf. 65. num. 3. & 6. Ita ergo si duo testes dicant se vidisse quem à nuncio in possessionem immitteri illis seruatis, quæ in immissione sunt necessaria, nihil videtur prohibere, quin dictam immissionem oportune probent.

50 Quartò, quia hanc opinionem tenuit *Decius hic num. 18. Rebuff. in prax. benef. lib. 1. tit. de missione in possessionem num. 41.*

His non obstantibus contrariam sententiam amplectuntur communiter inter-

4 terprætes, † nempe talem immissionem publicis documentis in scriptis redactis probandam esse, non verò per testes, ita *Bart. hic num. 24. Bald. num. 47. Iason num. 18. Zuccard. num. 155. Guid. Pap. quest. 356. ad fin. Marf. in Rub. de probat. nu. 21. ubi Roman. & Ang. Menoch. qui de communi in dict. rem. 4. num. 914. Mascard. de probat. concl. 1062. num. 1.*

Eam ex mente Mantuæ in 1. lecturæ num. 72. probat *Menoch. in rem. 4. de adipisc. num. 918.* † hac ratione, quia missio ex actis constare debet, acta verò ad suam primam essentiam scripturam requirunt, *ad Bald. in l. gest. colum. pen. C. de re iud. & in l. litigatoribus in fin. C. de appellat. ex quibus sequitur missionem non sine publica scriptura probari posse.*

Quod autem missio ex actis constare debeat ex eo probatur, quia est actus Iudiciarius, non enim sine decreto Iudicis fieri potest, ut in tex. appellatione enim actorum Iudiciorum veniunt quæcumque sine decreto Iudicis fieri nequeunt. *Apost. ad Guid. Pap. decis. 616. in vers. acta*; Actum autem Iudicium sine actis Iudicii consistere repugnantiam continet, unde si de immissione in actis non appareat, neque constet acta ammissa, profectò immissionem non esse factam, saltem eo modo, quo debet, constabit, sequitur ergo, ut cessante actorum scriptura constet immissionem legitime non esse factam, ad eam igitur probandam acta erunt necessaria.

56 Ad primum respondetur, † quamvis eadem sit virtus testium, quæ scripturæ, nihilominus in illis, in quibus scriptura pro substantia est necessaria, non sufficere testes, nisi etiam deponant scripturam esse confectam, quando autem hoc deponunt, si scriptura non appareat, neque constet aliquo modo ammissam, non carent falsitatis suspitione, cum asserant illud, quod si verum esset, facillime appareret, & nihilominus non appareret, unde aut acta publica, in quibus immissionis fit mentio, sunt exhibenda, aut probandum illa deperdita, aut testes erunt su-

57 specti, ex his sequitur supradictam communem sententiam limitari, † si constet scripturam actorum esse omnissam, tunc enim illius tenor testibus probari poterit, ut docuit *Cast. hic num. 7. quem sequitur Zuccard. num. 156. Abbas, & Decius in cap. 2. extra de probat. Alexan. in l. 2. C. de bonorum possessione secundum tab. in l. si unus C. de test. Marfil. sing. 156. Menoch. d. rem. 4. num. 118. Mascard. de probat. d. conclus. 1062. num. 3.* Et hoc casu animaduertendum id, quod docet *Mascard. d. conclus. 1062. num. 4.* † ad hoc ut testes probent, tria ab illis esse deponenda, nempe immissionem factam esse, de ea scripturam fuisse confectam, & dictam scripturam ammissam fuisse, faciunt tradita per *Bart. in l. testium C. de testibus, & in tract. de test. col. 2. vers. dixit testis.*

Ad secundum respondetur non tenere argumentum à probatione possessionis deductæ in facto esse ad probationem possessionis, dum est in fieri ex l. nostræ beneficio. Prima enim non consideratur ut actus Iudicialis, ideo acta non sunt necessaria, merito solis testibus probatur. Secunda est actus Iudicialis, in quo acta sunt necessaria, ideo sine actis non probatur.

Ad tertium respondetur quinimo legibus cautum esse, ut immissio testibus probari nequeat. Primò enim hoc cautum regula vniuersali, † ut actus Iudicarij testibus non probentur. *Angel. Aret. cons. 2. num. 33.* maxime quando de illis solet, aut debet fieri scriptura, ut idem *Angel. d. num. 33.* Unde sententia non probatur per testes, nisi probetur eius scripturam fuisse deperditam. *Alexand. cons. 59. in causa appellat. num. 3. verbo quinimo per testes lib. 7. ubi Apost. in verbo deperditam dat concordantiam, idem Alexand. cons. 117. Viso, ac ponderato num. 7. ubi nec obstat lib. 7. Tiracuell. de retract. conuent. §. 1. gloss. 7. num. 55. & seq.*

60 Secundo cautum in textu nostro † cum enim eo caueatur, ut obtineatur immissio testificatione publicarum personarum,

rum, cauetur, vt obtineatur Iudicialiter mediantibus publicis aëris, & per consequens, vt d. actis sit probanda.

Non obstat non valere argumentum à requisitis actus. dum est in fieri, ad requisita ad actus probationem, nam quāuis ea non requirantur ad probandum actum, quæ ad inducendum, non tamen probatur actus efficax, nisi probentur in eo inducendo ea intercessisse, quæ tunc erant necessaria, dum fieret, hinc sit, vt si velimus testibus probare immisionem, debemus etiam probare acta esse confecta, vt supra, si autem dicat testis confecta, & non appareant, neque constet esse deperdita, † testis non est fide dignus, tamquam deponens quid inuerisimile, cum sit inuerisimile acta fuisse confecta, non tamen apparere, neque fuisse deperdita.

- Vnde quamuis ad probandam arrogationem nō sit examinandus princeps, † debet tamen testis deponere eius rescripto arrogationem factā, & rescriptū ammissum, alioquin non probabit arrogationem. † Et quamuis duo testes probent testamentum esse confectum, non probant tenorem efficacem, aut voluntatem defuncti oportunam, ita vt seruanda sit, ad id enim septem testes sunt necessarii. *Crauet. conf. 65. num. 5. & seq. Bertrandus conf. 7. num. 4. vers. nec constat volum 6. Corn. conf. 52. num. 15. Odrand. conf. 297. num. 7.* & ratio est, quia quemadmodum non potest testari efficaciter quispiam, nisi coram septem testibus suam voluntatem proferat (loquor de nuncupatio testimonio) ita non potest apparere cum ita testatum, nisi septem testes deponant de prolatione dicti voluntatis.

Ad quartum respondetur Decij, & Rebuff. opinioni præualere aliorum sententiam communiter receptam, & rationes supraponderatas, esse intelligendas, quando acta fuerint deperdita, vt supra.

Hæc conclusio sic firmata nonnullas patitur limitationes, quas oportunè refert *Mafcard. d. conclus. 1062. ferè per totam*, ad quem remitto lectorem, ne

plus æquo extra propositam materiam vagari videar.

S V M M A R I V M
Articuli Quarti.

- 64 *Angustia intra quas apud veteres ex edito D. Adriani esset obtinenda immisio.*

ARTICVLVS IV.

Quales essent temporis Angustia, intra quas apud veteres ex edito D. Adriani erat possessio impetranda.

INquit deinde in sequentibus Iustinianus, nullis angustijs temporum huiusmodi missione coarctanda, &c. Et paulo inferius, siue enim post annale tempus, siue post maioris aui curricula aliquis fuerit missus, &c. nullum ei obstatulum obijciatur. Quæritur quænam essent hæ temporis angustia, quibus missio ante Iustiniani constitutionem coarctabatur? & quod temporis obstatulum olim immisionem petenti obiceretur.

Glossa in verbo nullis declarat angustias, de quibus textus loquitur fuisse antiquas, & solitas scilicet anni, quod nocebat scripto secundum editum, & in verbo siue enim, inquit Iustinianum in illis verbis exponere, quod supra dixerat, ex quibus elicimus angustias prædictas fuisse, vt intra annum peteretur immisio, quod si post annum immisionem petebat hæres, temporis decursu obstatulum ei obijciebatur, non equidem solitas appellat, quasi apud veteres non solum in materia immisionis, verum in alijs quoque præscriptio annalis esset, in rebus namque soli præscriptiones non erant annales, sed biennio terminabantur, vt in princip. Inst. de vsucap. Intelligendus est ergo solitas strictè in hac immisionis materia tantummodo; perinde ac se ipsum declarat in sequentibus, ibi *nocebat scripto secundum editum*,

ex

ex quibus constat loqui de angustiis anni, de quo loquebatur edictum, & ita strictè ad materiam immissionis. Eadem sententiam sequitur *Donell. hic num. 10.* dum inquit, verisimile est enim, & edicto cautum fuisse, ne post annum admitteretur hæres scriptus ad possessionem rerum hereditariarum, nisi vicesimam partem fisco soluisset, hoc autem ex eo videtur secundum Donellum probari, quia Iustinianus annale tempus in vers. pen. l. 3. hic commemorat, cum enim statuat, ut etiam post annum possit hæres immissionem petere, & hoc ad correctionem iuris antiqui, quo temporis angustiis hæc immissio coarctabatur, sequitur, ut de lure antiquo intra annum, & non post petenda esset, eandem sententiam sequitur *Cuiacius hic in 2. colum. in fin. apud me tom. 3. in Append. colum. 42. in fin.* ibi videamus quid distet edictum, quod apertè à Paulo definitum testatur lib. 3. sententiarum tit. 5. hæc de temporis angustiis

S V M M A R I V M Articuli Quarti.

- 65 *Tempus, quod possessori plenissimam securitatem super dominio præstat, ex mente Accursij est decem, vel viginti annorum.*
- 66 *Res soli spatio decem annorum inter præsentem, viginti verò inter absentes præscribuntur.*
- 67 *Tempus præstans plenissimam securitatem possessori in rebus mobilibus est trium annorum.*
- 68 *Vsucapione acquiritur dominium directum, præscriptione verò solum utile.*
- 69 *Tempus præstans plenissimam securitatem possessori est etiam triginta, vel quadraginta annorum in illis casibus, in quibus tali præscriptioni est locus.*
- 70 *Præscriptione longissimi temporis non acquiritur nec directum, nec utile dominium.*
- 71 *Præscriptio longissimi temporis reddit possessorem ab omni actione securum.*
- 72 *Tempus plenissimam securitatem possessor-*

- ri præstans est in quadruplici discrimine, nimirum, vel trium annorum, vel decem, vel viginti, vel triginta.*
- 73 *Tempus trium annorum quando securitatem præstat.*
- 74 *Tempus decem annorum quando securitatem præstat.*
- 75 *Tempus viginti annorum quando securitatem præstat.*
- 76 *Tempus triginta annorum quando securitatem præstat.*
- 77 *Tempus quadraginta annorum an, & quando securitatem præstat.*
- 78 *Petitio hereditatis solum spatio triginta annorum sopitur.*
- 79 *Actiones perpetue non tolluntur minori spatio triginta annorum.*
- 80 *Petitio hereditatis non competit contra possidentem particulari titulo.*
- 81 *Petitio hereditatis titulo singulari dato, potest sopiri spatio trium, decem, & viginti annorum.*
- 82 *Vsucapio propriè etiam dicitur, quæ fit spatio decem, aut viginti annorum.*
- 83 *Adiectum non potest esse sine subiecto.*
- 84 *Præscribens spatio triginta, vel quadraginta annorum, si tempore completo, possessionem ammisserit, quæ ad verum dominium pervenerit, nullam actionem habet ad eam recuperandam.*
- 85 *Domino cuiusque rei suæ vindictio competit.*
- 86 *Ius firmum nihil aliud quàm dominium.*
- 87 *Vsucapione directum dominium acquiritur.*
- 88 *Alternatiua diuersitatem importat.*

ARTICVLVS V.

Quod nam sit tempus, quod possessori plenissimam securitatem super dominio præstare possit, & agentis omnem excludere intentionem.

PAULò inferius hæc protulit Iustinianus, *Nisi tantum temporis effluerit, quod possit, vel possessori plenissimam securitatem super dominio præstare, vel ipsi,*

ipſi, qui miſſus eſt omnem intentionem excludere, vult Iuſtinianus ſcriptum hæredem, oſtendentem teſtamentum non abolitum, &c. immitti in poſſeſſionem rerum hæreditariarum, niſi tantum temporis effluſerit, &c.

Quæritur, quodnam ſit hoc tempus, quod huiuſmodi ſecuritatē ſuper dominio præſtare poteſt, & intentionem excludere eius, qui miſſus eſt, & per conſequens, quanto temporis ſpatio hoc beneficium impediatur.

65 Hoc † de præſcriptione decem, vel viginti annorum intellexit *Accuſſus*, vt patet, ſi coniungantur, quæ ab eo tradita ſunt ſuper verbo dominio, & ſuper verbo excludere, primo enim loco inquit, ſcilicet in vſucapione, quaſi dicat, ſecuritatē ſuper dominio præſtari vſucapione, in verbo verò excludere, inquit, ergo poteſt excludi petitor decem, vel viginti annis, vnde hoc tempus vſucapionis, quod poſſeſſori præſtat domini ſecuritatē, & hæredem agentem excludit, ad mētem *Accuſſij* eſt decem, vel viginti annorum.

66 Suaderetur hæc *Accuſſij* ſententia ex communi iuris Ciuilis diſpoſitione, † vt res ſoli ſpatio decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes præſcribantur, vt in princip. *Inſtitut. de vſucap. & in l. unic. C. de vſucapione transformanda*, cum præſcribere nihil aliud ſit, quàm domini ſecuritatē conſequi, ita vt cuiuſlibet agentis intentio excludatur, dictis iuribus, & cum miſſio noſtra petatur in corpora hæreditaria, quæ vt plurimum ſunt ſtabilia, nō eſt mirum, ſi exceptio decem, vel viginti annorum poſſidenti præſtet domini ſecuritatē, & per conſequens intentionem excludat eius, qui petit immiſſionem.

67 Non eſt tamen excludenda † vſucapio trium annorum, quamvis eius non meminerit *Accuſſus*, quæ in rebus mobilibus locum habet, vt in d. princ. *Inſt. de vſucapionibus*, ea namque non minorem præſtat ſecuritatē, quàm præſcriptio decem, vel viginti annorum, quini-

68 mo, ex crebriori ſententia, † longe maio-

rem, cum per vſucapionem vſucapiens acquirat dominium directum, per præſcriptionem verò decem, vel viginti annorum, ſolummodo dominium vtile, quamvis multi quoque per præſcriptionem directum dominium acquirimaluerint, cuius rei diſputationem non agre-dior, cum ſit extra propoſitam materiā; videatur *Dec. hic num. 2. verſ. ego tamen Franciſcus Curt. l. un. hic num. 29. cum nonnullis ſequentibus, qui ſubtiliter rem perpendunt, & Menoch. de adipiſc. rem. 4. num. 776.* fortè autem huius vſucapionis triennalis nullam habuit mentionem *Accuſſus*, cum minoris ſit ponderis, vt potè quæ locum habet tantummodo in rebus mobilibus, quæ comparatæ ad res immobiles longè leuiiores ſunt, vel quia pro certò habuit de tali vſucapione neminem dubitare poſſe, ſi enim præſcriptio, quæ, ſecundum multorum ſententiam debilior eſt, excludit intentantem legis noſtræ beneficium, quantò magis hoc præſtabit vſucapio? & de hac vſucapione ſecundum DD. loquitur tex. in illis verbis (*ſue enim ex vna parte*) de quibus in ſequenti articulo.

69 Minus excluditur † præſcriptio triginta annorum, quamvis neque de ea meminerit *Accuſſus*, hanc enim quoque contineri in eiſdem verbis, *ſue enim ex vna parte*, ſentiunt interpretes, & ratio ea eſt, † quia licet præſcriptione longiſſimi temporis non acquiratur verè dominium, neque directum, neque vtile, vt in ſequenti articulo, † reddit tamen poſſeſſorem ab omni aſtione ſecurum, & agentis intentionem excludit, cum perpetuam pariat exceptionem *toto titul. de præſcrip. triginta, vel quadraginta annorum.*

70 Ex his ergo, vt rem ad compendium redigam, colligitur † tempus, quod ſecuritatē poſſeſſori præſtare poteſt, & intentionem excludere eius, qui petit immiſſionem, in quadruplici eſſe diſcrimine conſtitutum, quod etiam ſatis diſertè enarrat *Donell. hic num. 10.* eſt enim, vel trium annorum, vel decem, vel vigin-

73 ti, vel triginta, † trium quidem, ſi poſſeſſor

B

for

for post mortem defuncti rem hæreditariam mobilem ceperit possidere, eamq; triennio iusto titulo, & bona fide intercedente, ac reliquis in vsucapione necessarijs concurrentibus, detinuerit, iuxta terminos *l. unica supra de vsucap. transform. & princip. Inst. de vsucap.* & hanc præscriptionem trium annorum rectè hæredem excludere voluit *Bart. hic num. 1. Dec. num. 1. Menoch. de adipisc. rem. 4. num. 374. Donell. dist. num. 10. Cuiac. hic in princip. colum. 3. apud me tom. 3. in appen. colum. 43.*

74 Decem † verò si dicta possessione obtenta post mortem defuncti, hærede præsentē, rem soli dicto titulo, & bona fide, ac reliquis requisitis concurrentibus, de quibus supra, detinuerit, iuxta tradita in princip. *Inst. de vsucap. in l. unica supra de vsucap. transform. & in l. fin. supra de præscript. longi temporis*, & de hac quoque ita sentit *Bart. hic d. num. 1. & Dec. ibidem Menoch. d. rem. 4. num. 775. Donell. d. num. 10.*

75 Viginti † autem annorum, si dicta possessione rerum immobilium post mortem defuncti obtenta, hærede absente, spatio viginti annorum detinuerit dd. *Iuribus*, de hac quoque sentiunt præfati auctores prædictis locis.

76 Demum † triginta, si qualis qualis possessor, quamvis titulo, & bona fide carens, adeptus possessione post mortem defuncti spatio triginta annorum rem hæreditariam detinuerit, iux. *l. sic infra de præscript. triginta annorum*, de hac quoque ita sentit *Bart. hic num. 6. Dec. nu. 1. Gozad. conf. 84. Donell. d. num. 10. Cuiac. loco citato.* Omitto præscriptionē quadraginta annorum tanquam minus necessariam, nam cum triginta sufficiat, nemini dubitandum est, quin & talis præscriptio quadraginta hæredem excludat, ut ex traditis à *Menoch. d. rem. 4. num. 778. ad reg. Auth. multo magis C. de sacrosan. Eccles. & Menoch. d. num. 778. & seq.*

Aduersus enarrata illud opponi posse videtur, tempus, de quo tex. solum esse triginta annorum, quod huiusmodi de-

ducitur argumento; de tali tempore loquitur Imperator, quo non solum missio, sed etiam principalis causa dicatur sopita, ut colligitur ex postremis verbis tex. ibi *manifestissimum non solum missionem, sed ipsam principalem causam esse sopitam*, at principalis causa est petitio hæreditatis, ut interpretatur *Accursius hic super verbo principalem*, & *Donell. hic sub num. 10. verbo sine vsucapione*, in illis verbis, ubi principalis causa

78 intelligitur petitio hæreditatis, † quæ solum spatio triginta annorum sopiri potest, est enim actio perpetua *l. hæreditatis supra de pet. hered. l. 2. infra in quibus*

79 *causis cesset*. † tales autem actiones spatio triginta annorum tolluntur, non minori, ut in princip. *Inst. de perpet. & tempor. action.* Videtur ergo dicendum, immisionem spatio tantum triginta annorum impediri, unde à supra traditis videtur dissentire *Cuiacius* loco citato, dum hæc verba protulit. *Ergo hæres scriptus postulans missionem, & similiter non excluditur præscriptione longi temporis decem, vel viginti annorum, sed præscriptione triginta annorum*; sed facilè huic argumento occurritur, animaduertendum enim verè spatio triginta annorum

80 petitionem hæreditatis præscribi, † eam tamen non competere contra eos, qui iusto titulo singulari possident *l. hæreditatis in fin. supra de petit. hered. Donell. hic sub num. 10. verbo & submouetur*, unde cessante vsucapione trium annorum, vel præscriptione decem, vel viginti, quæ sanè titulum singularem requirunt, triginta anni sunt necessarij, ut petitio hæ-

81 reditatis dicatur sopita, † at his datis, quia titulum singularem supponimus spatio trium, decem, vel viginti annorum, rectè petitio hæreditatis erit sopita, faciunt ad hanc solutionem, quæ egregiè traduntur à *Donell. hic sub num. 2. verbo sine vsucapione*, hinc *Cuiacius* quamvis dixisset scriptum hæredem non excludi præscriptione decem, vel viginti annorum, tamen paulo post inquit, Vsucapione, si rei hæreditariæ, aut quarundam rerum hæreditariarum possessor, quem

vult

82 vult hæres appellere, dominium acquisuerit, hæredem excludi, vbi vsucapionem appellat, vt opinor, non solum triennalem rerum mobilium, sed etiam eam, quæ clauditur spatio decem, vel viginti annorum, † quam rectè vsucapionem appellat Iustinianus *in princip. Instit. de vsucapionibus*; vnde ne sibi ipsi Cuiacius contrarius sit, quando supra dixit, præscriptione longi temporis decem, vel viginti annorum hæredem non excludi, intellexit, si fortè possessor non titulo particulari, sed vniuersali, puta pro hærede, aut pro possessore, spatio dd. annorum, non res singulares, sed vniuersum patrimonium possederit, tali enim casu verum est hæredem non excludi, cum de tali possessione, titulo vniuersali colorata, nõ singulari, loquutum fuisse colligitur ex aduersatiua, de qua supra, dum inquit *hæredem vsucapione excludi, si rei hereditaria* (intellige vnus) *aut quarundam* (intellige non omnium) possessor dominium acquisierit, vtitur enim illis verbis rei hereditariæ, vel quarundam ad *exclusionem vniuersitatis*, de qua fuerat supra loquutus, quando præscriptionem non excludere hæredem asseruit; hæc fortè verbosius, quàm opus esset, attuli, non frustra tamen, ne fortè tirones sub obscura auctoritate Cuiacij mori, aut in erroneam irent sententiam, aut Cuiacium, virum oculatissimum, sibi ipsi in eodem loco contrariari suspicarentur.

Videtur secundò erroneum illud, vt præscriptione triginta, vel quadraginta annorum impediatur l. nostræ beneficiũ, Eo enim solum temporis spatio impeditur, quo possessori super dominio plenissima præstatur securitas, vt in tex. ibi *nisi tantum temporis effluerit, quod possit vel possessori plenissimam securitatem super dominio præstare*, At præscriptione triginta, vel quadraginta annorum nulla possessori super dominio præstatur securitas, quia vbi nullum præstatur dominium, nulla etiam dominij potest præstari securitas, † cum adiectum non possit esse sine subiecto, *leius, qui in provincia*

ff. si cert. pet. cum vulg. dicta autem præscriptione nullum dominium præstatur l. *si quis exceptionem vers. quod si quis supra de præscript. triginta annorum*.
84 *Dec. hic num. 1.* † hinc fit, vt, quamuis quis spatio triginta, vel quadraginta annorum res possederit sine titulo tamen, si fortè eiuldem possessio ad suum dominium peruenerit, ipse, qui præscripsit non habet actionem contra Dominum, vt notatur in l. *si quis emptionis in principio secundum opinionem Ioannis approbatam. C. de præscript. triginta, vel quadraginta annorum. Franciscus Curt. lun. hic num. 33.* quod si dominium obtinuisset, rectè eam vendicaret, † cum cuicumque Domino competat rei suæ venditio l. 1. & *toto tit. ff. de rei vend. §. omnium Instit. de action.* Neque hic Decium fero sub num. 2. vers. sed tamen facilis responsio, asserentem, quamuis non acquiratur dominium, securitatem tamen super dominio acquiri, non solum enim repugnat, quia securitas firmitatem Iuris importat, † firmum autem Ius nihil aliud est, quàm dominium, *vt rectè Cur. lun. hic num. 32. per tex. in l. unica ibi firmo Iure C. de vsucap.* verum etiam, quia loquitur Iustinianus, non de simplici securitate, sed securitate super dominio, quam sine dominio cõsistere, est sanè monstri simile, vt supra, neque dicat Decius de dominio alieno id intelligendum, Iustinianumque data opera dixisse securitatem super dominio, non dominium, quasi aliud sit habere dominium, aliud habere securitatem super dominio, ita enim contra omnium sententiam excluderet Ius quæsitũ vsucapione triũ annorum, in quo possidens sanè non habet securitatem super dominio alieno, sed super proprio, † cum per eam directum dominium, & plenum acquiri sentiat ipsemet *Dec. num. 1.* sitque communis aliorum sententia.

Solutio tamen facilis est, animaduertendum enim l. nostræ beneficium non solum impedi eo temporis spatio, quo possessori super dominio plenissima præstatur securitas, verum etiam eo, quo

nulla dominijs securitate possessori præstita, ipsius, qui immisionem præten-
dit, intentio excluditur, vt clarè ex tex. col-
ligitur, in quo, tamquam duo diuersa
impedientia legis nostræ beneficium, hæc
duo ponuntur, vel, vt temporis spa-
tio plenissima securitas super dominio
præstetur, vel, vt agentis intentio exclu-
88 datur, vt colligitur † ex alternatiuis vel,
quæ diuersitatem præferunt.

Quamobrem, cum præscriptione tri-
ginta, vel quadraginta annorum omnis
hæredis intentio excludatur, quamuis
nulla præstetur dominijs securitas, rectè
sentiunt DD. ad mentem Iustiniani, per
eam legis nostræ beneficium impediri.

S V M M A R I V M

Articuli Sexti.

- 89 *Temporis prolixitas, de qua in textu, quid sit.*
- 90 *Possessione longa trium, vel decem, vel viginti annorum rei possessa dominium acquiritur.*
- 91 *Possessio longissimi temporis triginta, aut quadraginta annorum perpetua exceptio ad rei possessionem defendendam acquiritur.*
- 92 *Temporis prolixitatem ab una, vel utraque parte occurrere, quid sit.*
- 93 *Præscriptio à sola parte præscribentis quando causetur.*
- 94 *Præscriptio quando causetur solum à parte eius, aduersus quem præscribitur.*
- 95 *Præscriptio quando à parte utriusque dicatur procedere.*
- 96 *Temporis prolixitatem ab una, vel utraque parte occurrere quid sit secundum Zuccardum.*
- 97 *Zuccardi opinio refutatur.*
- 98 *Domini duo eiusdem rei non dantur in solidum.*
- 99 *Rei vindicatio est effectus dominijs.*
- 100 *Præscriptionum genus latè acceptum diuiditur in eas, quæ ab una tantum parte causantur, & eas, quæ ab utraque.*
- 101 *Præscriptiones, quæ causantur ex parte præscribentis, aut contra præsentem, procedunt, aut contra absentem.*
- 102 *Vsucapio, quæ spatio trium annorum per-*

ficatur, quomodo definitur.

- 103 *Vsucapionis definitio explicatur.*
- 104 *Vsucapio trium annorum solum ex parte præscribentis causatur.*
- 105 *Vsucapio trium annorum merè fauorabilis appellatur.*
- 106 *Dominia rerum non esse in incerto reipublicæ interest.*
- 107 *Vsucapionis trium annorum quæ leges meminerint.*
- 108 *Præscriptio triginta, vel quadraginta annorum quomodo possit describi.*
- 109 *Præscriptionis triginta, vel quadraginta annorum descriptio declaratur.*
- 110 *Præscriptio triginta, vel quadraginta annorum causatur tantum à parte eius, aduersus quem præscribitur.*
- 111 *Præscriptio triginta, vel quadraginta annorum merè odiosa appellatur.*
- 112 *Præscriptionis triginta, vel quadraginta annorum, quæ leges meminerint.*
- 113 *Præscriptio decem annorum quomodo describi possit.*
- 114 *Præscriptionis decem annorum descriptio declaratur.*
- 115 *Præscriptio decem annorum causatur partim à parte præscribentis, partim à parte eius, aduersus quem præscribitur.*
- 116 *Præscriptio decem annorum appellatur partim odiosa, partim fauorabilis.*
- 117 *Præscriptio decem annorum bonam fidem requirit.*
- 118 *Præscriptionis decem annorum, quæ leges meminerint.*
- 119 *Præscriptio viginti annorum quomodo possit describi.*
- 120 *Præscriptionis viginti annorum descriptio declaratur.*
- 121 *Præscriptio viginti annorum ab utraque parte causatur.*
- 122 *Præscriptionis viginti annorum quæ leges meminerint.*

ARTICVLVS VI.

Quid sit temporis prolixitas ab una, vel utraque parte occurrere.

T Andem inquit Iustinianus, licet enim vel ex una parte, vel ex utro-

utroque latere temporis prolixitas occurrerit, manifestissimum est non solum missionem, sed & ipsam principalem causam esse sopitam. Queritur quid sit vel ex vna parte tantum, vel ex vtraque, temporis prolixitatem occurrere.

Pro responsione ad huiusmodi quæsitum, ut ordinatè, & distinctè procedatur, prius videndum, quid sit temporis prolixitas, de qua in textu, deinde quid sit eam ab vna, vel vtraque parte occurrere. Tertiò, quæ sint eæ prolixitates, quæ ab vna tantum parte occurrunt, & quæ eæ, quæ ab vtraque.

- 89 Temporis igitur † prolixitas, de qua loquitur Iustinianus, nihil aliud est, quàm ea, quæ vel plenissimam securitatem super dominio præstat, vel saltem agentis intentionem excludit, hoc colligitur ex superioribus verbis Iustiniani, ibi *nisi tantum temporis effluxerit, quod possit, vel possessori plenissimam securitatem super dominio affere, vel ipsi, qui missus est omnem intentionem excludere*, cum enim in sequentibus rationem huius limitationis afferens, quare nimirum temporis obstaculum obijci possit, quando tantum temporis effluxerit, quod præstet dominij securitatem, hanc affert, quia siue ex vna parte, siue ex vtraque temporis prolixitas effluxerit, non solum missio, sed & ipsa principalis causa est sopita, cum enim de ea temporis prolixitate in reddenda ratione loquatur, de qua in dicto sermonem habuerat, cōsequens est, ut de ea loquatur, qua vel possessori plenissima super dominio securitas acquiritur, vel agentis intentio excluditur, non immeritò igitur de eo temporis spatium id DD. intelligunt, quo res longa possessione vsucapiuntur, vel præscribuntur (vtor nunc his verbis, tamquam synonymicis) vel quo longissima possessione præscribuntur, † longa enim possessione (longam appello secundum subiectam materiam) trium, decem, vel viginti annorum, de quibus supra, dominium rei possessæ acquiritur, *ut in princip. Instit. de vsucapion. l. traditionibus C. de pact. l. 1. ff. de vsucap. l. unica C. de vsucap.*

transfor. vnde verificantur illa tex. verba, quod possit vel possessori plenissimam securitatem super dominio præstare, † longissima verò possessione non dominium quidem, sed perpetua exceptio, ad rei possessæ retentionem defendendam, acquiritur, Vnde verificantur sequentia verba, vel ipsi, qui missus est omnem intentionem excludere, conferunt ad eandem expositionem sequentia verba tex. ibi *non solum missionem, sed etiam principalem causam esse sopitam*, principalis enim causa nihil aliud est, hoc loci, quàm ipsa hæreditatis petitio, de qua in superiori articulo, hanc supradictis vsucapionibus, & præscriptionibus sopiri supra, quoque raditum, ita ut certò certius sit de his vsucapionibus, & præscriptionibus tex. esse intelligendum.

Vidimus quid sit temporis prolixitas de qua in tex. nunc videamus, quid sit eam ab vna, vel ab vtraque parte occurrere, † hoc secundum DD. nihil aliud est, quàm præscriptionem ab vna tantum, vel ab vtraque parte causari, idest, vel à parte tantum præscribentis, aut eius, aduersus quem præscribitur, vel non solum à parte præscribentis, aut eius, aduersus quem præscribitur, sed vtriusque.

93 Dicitur † præscriptio à parte solius præscribentis causari, quando à solo præscribentis facto prouenit, nō etiam eius, aduersus quem præscribitur, nempe à sola illius possessione, non verò negligentia alterius, item solo eius fauore, non etiam odio alterius.

94 Dicitur † autem causari solum à parte eius, aduersus quem præscribitur, si ob solam eius negligentiam, non verò factum possidentis, & solum in eius odium, non etiam in fauorem præscribentis proueniat, † dicitur tandem ab vtraque parte procedere, quando non solum à facto, & possessione præscribentis proficiscitur, & in illius fauorem, verum etiam negligentia alterius, & in eius odium, quasi in negligentia animaduersionem, hæc ex dictis Bartoli hic num. 1. & Decij pariter num. 1. colliguntur † ab hac tamen

95 & possessione præscribentis proficiscitur, & in illius fauorem, verum etiam negligentia alterius, & in eius odium, quasi in negligentia animaduersionem, hæc ex dictis Bartoli hic num. 1. & Decij pariter num. 1. colliguntur † ab hac tamen communi interpretatione videtur recedere

B 3 dere

dere *Zuccard. hic num. 171. allegatus à Menoch. d. rem. 4. num. 77.* sentit enim ab vna tantum parte temporis prolixitatem occurrere, quando per tēporis prolixitatem ortum est ius, vel à parte tantum contradictoris, qui acquisiuit dominium, vel à parte tantum hæredis, cuius actio perierit, ab vtraque verò, quando, & à parte contradictoris dominium fuit quæsitum, & à parte hæredis eius actio extincta, quem sensum, inquit Menoch. satis sibi placere, † ab eo tamen ipse dissentio, non enim video quomodo tantum à parte contradictoris dicatur occurrere temporis prolixitas, eo quòd ipse quidem dominium obtinuerit, hæredis autem actio non fuerit extincta, indubitatum enim est, cum primum contradictor dominium obtinuit, satis hæredis actionem esse sopitam, aut enim quærimus de actione, quæ compete-
 97 bat defuncto vt domino, nempè rei vendicatione, & cum solo domino competat, neque † duo dentur eiusdem rei domini in solidum l. si vt certò §. si duobus vehiculum ff. commodati: certum est dominium defuncti, & sui hæredis extinctum, vnde † cum rei vendicatio sit effectus dominij §. omnium *Inst. de action. ubi DD. in l. action. gener. ff. de oblig. & action. l. 1. ff. de rei vendicat.* certum est cum primum contradictor factus est dominus, hæredis actionem omninò extinctam, vnde, hoc stante, dicetur temporis prolixitas ab vtraque parte occurrere. Minus video, quomodo à sola parte hæredis, non enim à parte hæredis dicitur perempta actio, nisi à parte contradictoris exceptio sit orta, vnde etiam hoc modo temporis prolixitas ab vtraque parte occurrit. Sequamur igitur crebriorem sententiam.

Vidimus, quid sit prolixitatem temporis ab vna, vel ab vtraque parte occurrere, nunc videamus, quenam ab vna parte occurrant, & quæ ab vtraque; hic
 100 ex mente *Bartoli, Decij, & aliorum* † Repeto, Præscriptionum genus (latè hanc vocem accipio, prout etiam vfucapionem complectitur) in duas summas spe-

cies, quantum ad rem nostram attinet, diuidi posse, alias quæ ab vna tantum parte causantur, aliasque ab vtraque,
 101 rursus primam † speciem subdistingui in alias, quæ causantur ex parte præscribentis, alias, quæ causantur ex parte eius, aduersus quem præscribitur, secundam quoque in alias duas subdistingui, eam quæ causatur contra præsentem, & eam, quæ causatur contra absentem, hinc quatuor specialissimæ oriuntur species. Prima est vfucapio, quæ spatio trium annorum perficitur. Secunda præscriptio, quæ spatio triginta, vel quadraginta. Tertia præscriptio, quæ spatio decem. Quarta præscriptio, quæ spatio viginti, de quibus singulis pauca, quantum fert hic locus, attingamus.

102 Prima igitur vfucapio, † quæ spatio trium annorum perficitur, est adiectio, seu adeptio dominij rerum mobilium per continuationem possessionis trium annorum, vt colligitur *ex princip. Inst. de vfucap. & ex l. 3. ff. de vfucapionibus*
 103 *ubi DD. dixi* † adiectio, ita enim inquit *I.C. in d. l. 3. ff. de vfucap.* & non immeritò, iusto enim titulo iam quæsitò, & possessioni obtentæ dominium mediante dictæ possessionis triennali duratione, adijcitur: addidi, seu adeptio, quia ita multi legunt ob eam rationem, quia per vfucapionem dominium adipiscimur, verum significantius stat vox adiectio, quæ supponit ius quoddam præcedens, cui
 104 dominium superueniens addatur. † Hanc dicunt *DD.* ex parte possidentis causari, quia solo facto possidentis, nempè eius possessione, non ex facto prioris dominij concurrente introducitur, nam tam breui temporis spatio clauditur, vt nullo modo culpæ, aut negligentie domini adscribi possit, quare rem suam negligens
 105 eam patiatur alterius fieri, † vnde eam merè fauorabilem appellant *DD.* quasi introductam fauore possidentis tantum, non etiam odio domini negligentis, ita Accursius hic in verbo ex vna in fine in illis verbis, idem in vfucapione, quæ tantum fauore possidentis videtur inducta,
 106 vel ob solum fauorem publicum, † cum

- publicè interfit ne rerum dominia sint incerta l. 1. ff. de usucap. ut rectè Donell. sub num. 10. ibi nam à parte possessoris.
- 107 † de hoc loquitur text. in l. traditionibus supra de pactis in l. 1. ff. de usucapion. in l. unica C. de usucapion. transform. in princip. Inst. de usucapion. Dec. post Bart. hic num. 1. Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 774.
- 108 Secunda nempè † præscriptio triginta, vel quadraginta annorum sic describi potest, est adeptio perpetuæ exceptionis, seu defensionis rei per continuationem possessionis triginta, vel quadraginta annorum. † Dixi perpetuæ exceptionis, non autem dominij, quia per hanc, ut sentiunt DD. nec utile, nec directum dominium acquiritur, sed sola exceptio, qua, qui præscripsit rem præscriptam, & à domino eam vendicâre, & à quocumque alio defendere potest, si tamen fortè eius possessionem ammisit, quæ ad alios pervenit, rem nequit recuperare;
- 110 hanc † dicunt DD. causari tantum ex parte eius, aduersus quem præscribitur. non quia à parte possidentis non detur factum illius nempè possessio, verum, quia hæc possessio nullo est titulo, aut bona fide munita, ut inquit gloss. hic super dictis verbis ex una ibi, nec exigitur possessoris bona fides, quæ allegat tex. in l. fin. supra de annal. except. & in l. si quis emptionis infra de præscript. triginta annorum, & ideo per se non est apta ad inducendam aliquam exceptionem, sed solum ob negligētiam domini rem suam non perquirentis, aut recuperantis, quia talis negligentia facto æquiparatur, dicitur ab huius facto nempè negligentia
- 111 causari, † unde eam appellant merè odiosam interpretæ, quasi in odium negligentie ipsius domini introductam, non favore possidentis, cum possidens sine titulo, & bona fide nullo sit favore dignus, ut præ ceteris egregiè Donellus hic sub dict. num. 10. vers. sine usucapione,
- 112 † de hac loquitur tex. in l. sed si quis emptionis vers. quod si quis infra de præscript. triginta annorum, de hac loquitur idem Bart. num. 1. Dec. num. 6. Gozad.
- conf. 84. num. 13. Menoch. d. rem. 4. num. 778. & 779.
- 113 Tertia † nempè præscriptio decem annorum sic potest describi, est adiectio dominij rei immobilis eius, qui præsens est, per continuationem possessionis decem annorum, † dicitur adiectio dominij, conueniunt enim DD. per eam dominium acquiri, licet aliqui de utili tantum intelligant, aliqui etiam de directo,
- 114 hanc † dicunt ab vtriusque parte causari nempè à facto acquirentis hoc est longa eius possessione, iusto titulo, & bona fide munita, & à parte domini nempè negligentia eiusdem, qui rem soli dum præsens est, spatio decem annorum neglexit
- 115 † eandem appellant partim odiosam, partim fauorabilem, quasi introducta sit, tum favore possessionis bonæ fidei, & iusti tituli, tum odio domini, qui spatio decem annorum rem suam neglexit, ita Accursius hic super verbo ex vtraque
- 116 † ubi notat bonam fidem requirere per optimum sexum in princ. Inst. de usucap. † de hac loquitur text. in d. princip. Inst. de usucap. in d. l. traditionibus, & in l. 1. ff. de usucap. & long. temp. præscript. Bart. & Dec. hic num. 1. Menoch. d. rem. 4. num. 775.
- 117 Quarta præscriptio † viginti annorum sic potest describi: est adeptio dominij rerum soli eorum, qui absentes sunt, per continuationem possessionis viginti annorum, † hæc perinde ac superior dicitur adiectio dominij, quia per eam saltem utile dominiū acquiritur † hanc eodem modo dicunt ab vtraque parte causari ob rationem allegatam, ideo coniunctim cum superiori de ea agit Accursius in dicto verbo vtraque, docens esse odio non petentis, & favore possidentis introductam, & bonam fidem possessoris exigere in eo solum à superiori differt, quod superior spatio decem annorum terminatur, hæc verò viginti, & ratio differentie est, quia cum hæc posterior habeat locum domino absente, qui ob absentiam non ita facilè rem suam prosequi potest, maioris temporis indulgentiam promeretur, antequam uti negli-

122 gligens in ea recuperanda suo dominio priuari posset † de hac est quoque tex. in d. princ. Inst. de usucapion. & long. temp. prescript. in l. unica C. de usucap. transform. in l. traditionibus C. de pact. Ex his iam vidimus, quæ sint ex temporis prolixitates, quæ ab vna tantum parte concurrunt, & quæ ab vtraque, quod erat tertium, & vltimum quaesitum in hoc articulo propositum.

S V M M A R I V M

Articuli Septimi.

- 123 Institutus in tota, vel quota hereditatis Iudici testamentum ostendens quando summarie immittatur, & quando causa cognita.
- 124 Textus legis nostræ in quas partes diuidatur.
- 125 Edictū D. Adriani hoc tempore quiescit.
- 126 Repletiones } Edicti D. Adriani Interpretationes } fuere antiquata.
- 127 Edictum D. Adriani quare ex sanctione Iustiniani quiescat.
- 128 Repletiones, vel interpretationes edicti D. Adriani quare antiquata.
- 129 Accessorium cessat, cessante principali.
- 130 Accidentia sine substantia consistere nequeunt.
- 131 Interpretatio } sunt entia relatiua. Repletio }
- 132 Relatiuorum vnum sine alio consistere nequit.
- 133 Ratio prima primæ partis, primæ conclusionis textus nostri ad formam syllogisticam redigitur.
- 134 Ratio secunda eiusdem primæ partis ad formam syllogisticam redigitur.
- 135 Ratio secundæ partis primæ conclusionis ad formam syllogisticam redigitur.
- 136 Conclusiones secundariae ex aliquo textu depromptæ, quæ dicantur.
- 137 Ambages, difficultates, & indiscretæ narrationes à Iure sunt remouenda.
- 138 Causa cessante cessat causatum.
- 139 Causa impulsua cessante non cessat causatum.
- 140 Causa, hæc vox accipitur in genere, & in specie.

- 141 Verba in Iure aliquando in genere, aliquando in specie non raro accipiuntur.
- 142 V Jucapio vox aliquando in genere, aliquando in specie accipitur.
- 143 Cognatio vox aliquando in genere, aliquando in specie accipitur.
- 144 Causa in genere accepta quatuor genera causarum complectitur.
- 145 Causa in specie causam finalem importat.
- 146 Cause appellatione quādo accipitur quicquid ad rei alicuius constitutionem intrinsecè, vel extrinsecè concurrat, venit causa in genere accepta.
- 147 Causa appellatione quādo accipitur illud tantum, quod respondet quaesito propter quid restrictè accepto solum causa finalis intelligitur.
- 148 Causa in genere accepta differt à ratione tanquam genus à specie.
- 149 Causa in specie accepta non differt à ratione.
- 150 Finis est ipsius agentis propositum, cuius gratia operatur, & varijs utitur medijs ad eiusdem consecutionem.
- 151 Finis gratia agimus quicquid agimus.
- 152 Finis est obiectum intellectus sicut signū oculorum.
- 153 Causa finalis est intelligenda, qua posita in esse, ponitur in esse voluntas, & ea cessante, cessat consensus.
- 154 Finis positus in esse, ut quid acquirendum, & ita respectu acquisitionis in potentia existens, est extra animam, secundum apprehensionem autem actū dicitur in anima existere.
- 155 Causa, & occasio sæpe confunduntur, & vnum pro altero accipitur.
- 156 Causa } hæc duæ voces sapissimè con- Ratio } funduntur.
- 157 Causa non dicitur illud omne sine quo res esse non potest.
- 158 Causarum genera sunt quatuor.
- 159 Seneca opinio circa causarum numerum exploditur.
- 160 Causarum in numero non quidem enumerantur omnia, sine quibus res esse non potest, sed ea tantum, quæ ad aliquid constituendum intrinsecè, aut extrinsecè concurrunt.

161 Cau-

- 161 *Causam eam solam dici, qua habet relationem ad effectum, quomodo intelligatur.*
- 162 *Cessante omni causarum genere omnino cessat effectus.*
- 163 *Causæ omnes aut essendi, aut fiendi.*
- 164 *Causa essendi cessante, cessat effectus.*
- 165 *Causa omnis, quæ inducit esse rei, inducit eius deesse.*
- 166 *Causa efficienti cessante considerato effectui in fieri, cessat effectus.*
- 167 *Causa efficienti cessante, quando effectus est redactus ad esse, & efficiens consideratur, ut generans per propagationem, non cessat effectus.*
- 168 *Causa efficienti cessante, quæ consideratur, ut generans per actionem introductentem propriam formam, cessat effectus, etiam in esse productus.*
- 169 *Causa efficienti cessante considerata, ut generans equivoce, nempe ut producente aliam formam, non cessat effectus in esse productus.*
- 170 *Causa efficienti cessante in arte factis, non cessat effectus.*
- 171 *Causa efficienti cessante in moralibus, non cessat effectus.*
- 172 *Causa formali, aut materiali cessante, omnino cessat effectus.*
- 173 *Causa finali cessante, quando est causa solius operationis, cessat effectus.*
- 174 *Causa finali cessante, quando est causa operis in esse deducti suâ perfectionem intrinsecâ habentis, non cessat effectus.*
- 175 *Causa finali cessante, quando effectus habet suam perfectionem relasâ in ipsum finem cessat effectus.*
- 176 *Lex in oportuna Reipublica moderatione consistit.*
- 177 *Lex, cessante eius oportuna Reipublica moderatione, desinit lex esse.*
- 178 *Causa finali cessante, quando finis est causa tum operationis, tum operis, quod continuo ab ipsa operatione fluit, cessat operatio, non autem opus operatum.*
- 179 *Agnatione cessante, cessat legitima agnatorum tutela, non aut effectus tuitionis antea facta.*
- 180 *Causa impulsiva cessante, non cessat effectus.*
- 181 *Intellige respectu eius effectus, cuius impulsiva, secus respectu eius, cuius est finalis.*
- 182 *Hæres Iudici testamentum ostendens, mittitur in possessionem bonorum testatoris.*
- 183 *Amplia siue ex asse, siue ex quota fuerit hæres institutus.*
- 184 *Declara, si non cuicumque Iudici, sed competenti testamentum ostenderit.*
- 185 *Declara, si testamentum non abolitum ostendat.*
- 186 *Declara, ut immittatur tantum in possessionem bonorum, quæ tempore mortis à defuncto possidebantur.*
- 187 *Declara, ut non immittatur in possessionem bonorum, quæ legitimo modo ab alijs detinentur.*
- 188 *Declara, ut testificatione publicarum personarum debeat talem possessionem accipere.*
- 189 *Imperator, lege regia lata, auctoritatem legis condenda obtinuit.*
- 190 *Rationem eorum, quæ à maioribus nostris cauta sunt, non raro est superuacaneum querere.*
- 191 *Legis de essentia est, ut sit secundum rationem.*
- 192 *Prudentia est proprium precipere.*
- 193 *Prudentia requiritur in priuata persona ad precipiendum sibi, vel alijs,*
- 194 *Prudentia architectonica in Principe ad leges ferendas est necessaria.*
- 195 *Ratio uniuersalis legum omnium est publica utilitas.*
- 196 *Vltimas voluntates suum quamprimum sortiri effectum Reipublica interest.*
- 197 *Hæreditatis aditio inanis esset, nisi possessio rerum hæreditariarum succederet.*
- 198 *Hæreditas res suas non possidet.*
- 199 *Possessio est facti, & animi.*
- 200 *Hæreditas animo caret.*
- 201 *Hæres quamuis adiueris hæreditatem, si tamen possessionem facto non apprehendat, non possidet.*
- 202 *Amplia etiam in suo herede.*
- 203 *Suitas facit heredem non possessorem.*
- 204 *Hæredem esse, & non possessorem nullius est emolumenti.*

- 205 Quod dicitur de toto, quo ad totum, dicitur de parte, quo ad partem.
- 206 Iudex incompetens omnia facit nulla.
- 207 Iurisdictio in Iudicijs est fundamentum fundamentorum.
- 208 Iurisditionis conditione non purificata, sententia à Iudice lata est nulla.
- 209 Sententia lata à Iudice delegato, de cuius delegatione non constat, est ipso Iure nulla.
- 210 Sententia lata durante suspensione Iudicis est ipso Iure nulla.
- 211 Cancellationis vitium reddit testamentum suspectum. Declara, ut infra.
- 212 Representati } non competit maius ius,
Subrogato } quam representato, vel ei cuius loco subrogatum.
- 213 Hereditas est successio in uniuersum Ius, quod defunctus habuit tempore mortis.
- 214 Possidentis conditio in pari causa est melior.
- 215 Possessores duo in solidum dari nequeunt.
- 216 Frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora. Declara, ut infra num. 220.
- 217 Hæres potest propria auctoritate possessionem vacantem bonorum defuncti capere.
- 218 Immissio ex beneficio legis nostræ cessat, quando possessio rerum defuncti non est vacans.
- 219 Legis nostræ beneficium secundum aliquos non fuisse necessario introductum, sed ad bene esse.
- 220 Hæres non potest propria auctoritate capere possessionem bonorum defuncti, quando ab alio fuerunt occupata.
- 221 Prædo est manutenendus in possessione, in qua reperitur, & si fuerit spoliatus, ante omnia restituendus.
- 222 Immissione ex beneficio legis nostræ est locus aduersus possidentem, quando possessio non facit eum legitimum contradicentem.
- 223 Superfluum in iure nihil debet reperiri.
- 224 Institutus in parte se habet, ut legatarius. Declara, ut num. 226.
- 225 Legatarijs non competit immissio ex legis nostræ beneficio.
- 227 Vitium testamenti visibile, non verò invisibile impedit immiſſionem ex lege nostræ.
- 228 Præteritio apparens ex lectura testamenti impedit legis nostræ beneficium.
- 229 Litteræ propter abolitionem, vel rasurem, non debent Iudicari falsa.
- 230 Declara si abolitio non sit in parte suspecta.
- 231 Immissio ex l. nostræ remedio non admittitur secundum aliquos, quando testamentum in parte etiam non principali est cancellatum.
- 232 Testes sunt examinandi parte citata.
- 233 Dominus is dicitur, & qui habet nudam proprietatem.
- 234 Proprietas plenam cognitionem requirit.
- 235 Verba, sic postulante subiecta materia, sunt improprianda.
- 236 Contradicentore existente, causa missionis in possessionem, & subsequente contradictionis in competenti Iudicio est ventilanda.
- 237 Possessio inter eum, qui missus est, & eum qui antea possidens contradicendum putauit, ei acquiritur, qui potiora legitimis modis iura ostenderit.
- 238 Vni per alium iniqua conditio non est inferenda.
- 239 Exceptio tua non interest appellatur litis finita.
- 240 Contrarietates due, quæ in textu nostro videntur, dubitativè proponuntur.
- 241 Repugnantia in Iure non admittuntur.
- 242 Contrarietas, quæ videtur in textu, conciliatur.
- 243 Possidere quis potest tribus modis.
- 244 Immissio negatur hæredi, quando alius ita legitime possidet, ut appareat de Iustitia sue possessionis.
- 245 Immissio conceditur hæredi, & facit verum possessorem, quando possidebat quidem alter, sed clarè apparebat de iniustitia eius possessionis.
- 246 Immissio conceditur hæredi, etiam alio possidente, quando non constat de Iustitia, aut Iniustitia eius possessionis, sed tamquam ex primo decreto nõ tribuit perfectam possessionem, sed in tali casu ei perfecta possessio acquiritur, qui potiora legitimis modis iura ostenderit.

- 247 *Contrarietas secunda textus nostri conciliatur.*
- 248 *Immissus ex beneficio legis nostræ contra possidentem, de cuius possessionis iustitia, vel iniustitia non constat, id unum consequitur, ut de potioritate Iurium cum priori possessore disceptare possit.*
- 249 *Immissio in Iure aliquando Ius non tribuit.*
- 250 *Immissio sine causa cognitione Ius non tribuit.*
- 251 *Immissio ex hoc beneficio, alio possidente, intelligitur absque præiudicio legitimi possessoris, & quale Ius tribuat.*
- 252 *Contradictio de facto non admittitur aduersus immissum ex lege nostræ.*
- 253 *Appellatio non datur in causis momentaneæ possessionis.*
- 254 *Verba textus (qui missus est) explicantur.*
- 255 *Verba textus (Contradicendum putaerit) explicantur.*
- 256 *Contradictor si potiora Iura ostendat, possessionis confirmationem obtinet.*
- 257 *Contradictioni quando sit locus ad effectum, ut de potioritate Iurium agatur.*
- 258 *Missio ex beneficio legis nostræ non est angustijs temporum coarctanda.*
- 259 *Immissionis causa an iusta, vel iniusta, non verò tarditas, aut celeritas, sunt consideranda.*
- 260 *Immissio an ante annale tempus, an post fuerit obtenta, non est quarendum, sed solum an fuerit obtenta ex legitime formato testamento.*
- 261 *Immissioni quale temporis spatium opponatur.*

ARTICVLVS VII.

Totus legis contextus per singulas partes scolastico more dilucidatur.

- 123 **I**N compendium lex nostra sic redigi potest † Edicto D. Adriani, & eius interpretationibus cessantibus institutus in tota, vel in quota competenti Iudici testamentum ab omni vitio visibili exem-

ptum ostendens, nullo legitimo existente possessore summarie in bona tempore mortis à defuncto possessa, intra tantum temporis, ut petitio hæreditatis non fuerit præscripta, immittatur, contradicere autem legitimo existente de potioritate Iurium causa cognita agatur.

- 124 Textum diuido † in quatuor partes primarias, in prima Ius antiquum corrigit, in secunda statuit quo pacto hoc tempore scriptus hæres sit in possessionem rerum defuncti immittendus nullo existente legitimo detentore, in tertia, quid agendum aliquo existente contradicere, in quarta intra quod tempus sit obtinenda immissio.

Singulas partes separatim dilucidemus. ex prima parte vnica primaria colligitur sententia, seu propositio, & tres secundariæ, quæ vulgo notabilia rectius notanda appellantur.

- Principalis conclusio est huiusmodi
- 125 † Edictum D. Adriani, quod sub occasione vicesimæ partis hæreditatis introductum est, ex Iustiniani sanctione hoc tempore quiescit, † & omnia alia, quæ circa eius repletionem, vel interpretationem promulgata sunt, fuere antiquata. hæc conclusio habetur in illis verbis. (*Edicto D. Adriani, quod sub occasione vicesimæ partis hæreditatis introductum penitus quiescente, &c. antiquatis nihilominus, & alijs omnibus, quæ circa repletionem, vel interpretationem eiusdem edicti promulgata sunt.*)

- Ratio primæ partis huius sententiæ
- 127 † quare nimirum ex sanctione Iustiniani edictum quiescat, hoc est quare à Iustiniano fuerit sublatum, est duplex, ut ex eiusdem Iustiniani dictis facile colligitur. Altera, quia cum multis ambagibus, indiscretisque narrationibus fuerat introductum, ideo tamquam valde imperfectum erat remouendum, & hæc ratio continetur in illis verbis textus (*cum multis ambagibus, difficultatibus, & indiscretis narrationibus*) altera, quia cum fuisset introductum principaliter super vicesima hæreditatum, ut in tex. ibi, *quod sub occasione vicesimæ partis hæreditatis fuit*

fuit introductum, & hæc vicesima iam à Republica Romana recessit, vt in tex. ibi (*& vicesima hereditatis à nostra Republica recessit*) congruum est, vt edictum quoque cessaret.

Ratio verò secundæ partis conclusio-
128 nis, † quare nempe antiquata sint alia omnia, quæ circa repletionem, vel interpretationem edicti promulgata erant, est

129 quia † cessante principali, cessat accessorium *cap. accessorium de reg. Iur. in 6.*

130 † vel quia cessante substantia, seu subiecto, cessant eiusdem accidentia, cum sine ea consistere nequeant, dicuntur enim semper in subiecto esse, vt *Porphyrus in predicab. cap. 6.* ita vt non possint sine eo consistere, vt passim omnes Peripatetici tenent, inter ceteros *Auerroes 4. Metaph. tex. com. 25. & 7. Metaph. tex. com. 2. & Boetius in Porphyrium pluribus locis ad idem facit tex. in 5. fideiussores. Instit. de fideiussoribus.* Principale quod fuit sublatum erat edictum, accessoria vero ea, quæ ad eius repletionem, vel interpretationem fuerunt promulgata. Substantia erat edictum primario antiquatum, Accidentia eiusdem interpretatio-

131 nes, & repletiones. † Accedat interpretationes, & repletiones esse quid relatiuum, interpretatio enim est rei interpretatæ interpretatio, & repletio rei re-

132 pletæ repletio, † vnum autem relatiuum sine alio consistere nequit *l. 1. C. de indicta vid. toll. tradit Philos. in cap. de relatiuis.*

133 Hinc quantum † ad primam rationem attinet pro textus inductione, & Tironum interpretatione sic possumus ratiocinari. Quod cū multis ambagibus difficultatibus, & indiscretis narrationibus fuit introductum est remouendum: edictū D. Adriani est huiusmodi, ergo edictum D. Adriani erat remouendum, minor & conclusio habentur in tex. vt constat ex verbis iam relatis, maior autem ex illis colligitur, non enim sequeretur conclusio, nisi ea supposita, & probatur argumento *tex. in 5. quibus 1. const. C. & in 5. cumque hoc in proemio Inst.*

134 Quo verò † ad secundam rationem sic

possumus ratiocinari. remota re cuius occasione quidpiam fuit introductum, illud quoque venit remouendum. At fuit remota res cuius occasione edictum D. Adriani introductum, nempe vicesima hereditatum, ergo edictum quoque erat remouendum; hæc quoque minor & conclusio in tex. habentur, vt constat etiam ex verbis relatis, maior verò eodem modo ex illis colligitur, quia non sequeretur conclusio, nisi ea supposita, plenius autem infra probatur in notandis.

135 Quo verò † ad rationem secundæ partis sic possumus ratiocinari, cessante substantia, cessant accidentia, seu cessante principali, cessant accessoria. At edictum D. Adriani est substantia, seu quid principale, repletiones autem, & interpretationes eiusdem erant accessorium, seu accidentia, ergo cessante edicto, & sic eo antiquato repletiones quoque, & interpretationes sunt antiquandæ, conclusio habetur in tex. vt apparet ex verbis relatis. Minor nota est ex antea dictis, quia interpretatio, & repletio sunt accessorie, quæ sine re interpretata, vel repleta consistere nequeunt. Maior autem ex his colligitur, cum non sequeretur conclusio nisi ea supposita, & alioqui Iustinianus sine ratione disposuisset, quod est absurdum, cum ratio sit anima legis *l. sci re leges ff. de legibus.*

Ex his colliguntur tres conclusiones secundariæ, quas supra dicebam, ex hac
136 prima text. parte colligi, † secundarias enim illas intelligo, quæ non exprimuntur in text. ab expressis tamen colliguntur, & vulgo, vt supra dixi, notabilia appellantur, potissimum autem, quæ tacite supponuntur, quibus cessantibus in tex. expressa cessarent, vel quæ suppositis illis, quæ in tex. continentur, necessariò, aut probabiliter sequerentur.

137 Prima est huiusmodi, † quod cum multis ambagibus, difficultatibus, & indiscretis narrationibus fuit introductum, est remouendum, ex qua hæc parum dissimilis sequitur, ambages difficultates, indiscretæ narrationes à Iure sunt remouendæ. Hæc conclusio ultra textum nostrum,

strum, ex quo secundario colligitur, probatur directè, ut supra dixi *per tex. in S. quibus 1. const. Cod. S. cumque hoc in proemio Instit. tradit Roll. à Vall. conf. 28. num. 31. lib. 2.* & confirmatur ex eo, quia veritas non eget verborum adminiculis eorumque circuituionibus *l. 1. C. si minor se ab hered. abst. in.* Accedat verborum ambages, & multiloquia doctos viros Romachari *Cast. conf. 191. in princip. lib. 2. Aret. conf. 6. in princip. loquacitate, tedium animis inferre, dixit Bald. conf. 153. loquacitate commissa lib. 2. Curt. Jun. conf. 288. num. 5. & conf. 329. in princip. & omnem prolixitatem ad pompam esse respuendam Roll. à Vall. conf. 61. num. 2. lib. 3.* hinc fit, ut nullæ vnquam dispositioni talis sensus sit dandus, per quem superfluum inducatur, quando alius potest accommodari, plura in hunc sensum congerit *Roll. à Vall. conf. 62. num. 31. usque ad 33. & conf. 61. nu. 16. eodem lib. Crauett. conf. 294. num. 3. & 114. Illustris num. 19.* Vnde potius inducitur correctio iuris, quam ut verba pro superfluis habeantur *Crauett. conf. 92. num. 3.* etiam si dicta correctio trahenda esset per argumentum à contrario sensu *Crauett. d. conf. 92. num. 5.*

Secunda est huiusmodi cessante re, cuius occasione quid fuit introductum, illud quoque cessare debet.

Hæc conclusio, si occasionem pro causa accipiamus, & ita quatenus veram causam, non verò impulsivam denotat, pender ab ea famigerata tum Philosophorum, tum Iurisperitorum sententia.

- 138 † Cessante causa cessare causatum, quam ponit *Philosophus 2. Physicorum, dñus Pontifex in cap. cum cessante ext. de appell. & l. C. in l. adigere S. quamvis ff. de iure patron. & pluribus Iuribus, & auctoritatibus exornat Tiraquell. in tract. cessante causa in princip.* quæ si rectè intelligatur, & ut infra declarabo, indubitata est, si verò occasionem propriè accipiamus, nimirum prout importat causam impulsivam, non ita de facili procedit, cum in contrarium sit conclusio
- 139 frequentissimè recepta † cessante causa

impulsiva non cessare effectum, quam pluribus confirmat, & exornat idem *Tiraquell. d. tract. cessante causa lim. 1.* nos de causa primò, deinde de occasione nonnulla dicamus breuiter tamen, & quantum fert hic locus pro eruditione Tironum, ne in aliquos labatur errores.

- 140 Animaduertendum igitur primò vocem causam dupliciter accipi posse, aliquando in genere, aliquando in specie,
- 141 quod † non rarò in iure contingit, ita vox adoptio accipitur, ut notant *DD. in princip. Inst. de adoptionibus*, ita quoque
- 142 † vox usufructus, quæ in genere accepta, & usufructum trium annorum specificam, & præscriptionem viginti, vel triginta complectitur, ut in *princip. Inst. de usufructu*, ubi ut res quidem mobiles per triennium, immobiles verò per longi temporis possessionem, idest inter præsentis decennio, inter absentes viginti annis usufructuantur, in specie verò solum usufructum trium annorum complectitur, ut *DD. in d. princ. idem contingit*
- 143 † in voce cognatio, quæ in genere omnem sanguinis coniunctionem complectitur, in specie verò solam coniunctionem per foeminas, specie distinctam ab agnatione, quæ est per mares latè *DD. in princ. Inst. de grad. cognat.* † Vox igitur causa in genere continet quatuor
- 145 genera causarum, de quibus infra † in specie verò causam finalem importat,
- 146 quando enim † appellatione causæ consideratur quicquid ad rei alicuius constitutionem intrinsecè, vel extrinsecè concurrat, & respondet quæsito propter quid latè accepto, tunc dd. quatuor genera complectitur ad *Philosoph. 2. Physic. text. 34. & 68.* aliquando † verò accipitur, prout respondet quæsito propter quid accipiendo strictè huiusmodi particulam propter quid, & tunc quia coincidit cum causa finali, quia singulas res dicimus esse propter finem, vnde finis dicitur causa, cuius gratia cætera operantur *2. Physicorum text. 29.* solam causam finalem
- 148 importat; † si primo modo accipiat, longe causa à ratione differt, & si ita intelligatur, rectè loquutus est *Tiraquell.*

in d.tract. cessante causa in princip. cum
 docuit causam à ratione differre, differt
 enim vt genus à specie; si verò secundo
 149 modo † accipitur, quia causa finalis, &
 150 ratio sunt vnum, & idem † (finis enim est
 ipsius agentis propositum, cuius gratia
 operatur, & varijs vtitur medijs ad eius-
 dem consequutionem *ad Philoj. 2. Phy-*
sic. unde Bald. l. 1. C. de falsa causa adie-
 151 *ta legato,*) rectè † inquit quicquid agi-
 152 mus propter finem nos agere, † & finem
 esse obiectum intellectus, sicut signum
 est obiectum visus, & portus est obiectum
 153 *petentium partes* inquit † causam fina-
 lem eam intelligendam, qua posita in
 esse, ponitur in esse voluntas disponen-
 tis, & ea cessante, cessat consensus, intel-
 154 lige † tamen qua posita in esse, non vt
 quid acquisitum, non enim amplius mo-
 ueret, sed vt quid acquirendum, quod
 respectu acquisitionis est extra animum,
 & in potentia, secundum appræhensionem
 autem dicitur actu in anima esse,
 vt communi consensu *tenent Peripatetici*
ad 2. Physicorum.) Sequitur, vt ratio
 nullo modo differat à causa, & hoc mo-
 do erraret *Tiraquell.* si sentiret causam à
 155 ratione differre † hinc factum est, vt non
 rarò confundatur hæ duæ voces, & pro-
 miscuè ad idem significandum vsurpen-
 tur, vt benè notat idem *Tiraquell.* &
 exemplis dilucidat, hoc tamen tunc tan-
 tum, quando causa non in genere, sed in
 specie accipitur, si enim genericè acci-
 piatur, tunc nunquam ratio causam im-
 portat, quia solummodo vnicam spe-
 ciem, nempe finem, neque causa ratio-
 nem, saltem solam, quia excluderentur
 alia tria causarum genera, quæ tamen
 ab hac voce latè accepta nullo modo
 sunt excludenda.

157 Animaduertendum † secundò non
 omnem esse causam alicuius rei, sine
 qua res esse non potest, vt rectè idem
Tiraquellus ex Ciceronis auctoritate in
hec verba loquentis in lib. de factis, Inte-
resse autem utrum huiusmodi quid sit,
sine quo aliud effici non possit, aut huius-
modi cum quo aliud effici necesse sit, Nul-

la igitur earum causa est, quoniam nul-
lam rem sua vi efficit, cuius dicitur cau-
sa, nec id sine quo quidpiam non fit, cau-
sa est, sed id, quod cum accessit id, cuius
causa est, efficit necessariò id, quod præ-
 ter tradita à *Tiraquello* confirmari po-
 test ex traditis à *Seneca lib. . . .* dum in-
 quit, si per causam oporteat significare
 ea, sine quibus res effici non potest, ne-
 cessarium esset inter causas quoque enu-
 merare locum, tempus, & motum, sine
 quibus nulla res effici potest.

158 Animaduertendum tertio † propriè,
 & verè loquendo secundum Philoso-
 phos, quos Iurisperiti sequuntur, qua-
 tuor esse genera causarum, nec plura,
 nec pauciora, vt docuit *Philosoph. 2. Phy-*
sic. tex. 35. & 68. & Abbas in proem. de-
cretalium colum. pen. vers. descendo igitur.
Marant. in prax. par. 2. num. 16. &
seq. Bald. cons. 39. Apulus Castrum col. 2.
vers. decimò arguo lib. 3. Card. Zabarell.
in proemio Decretalium super 1. glos. nu. 3.
 ad vnum enim quemque effectum con-
 ficiendum, puta compositum aliquod ex
 materia, & forma quatuor necessariò cõ-
 currunt, quibus simul concurrentibus
 compositum efficitur, materia prima, cui
 tribuatur forma, vt compositum resulta-
 re possit, efficiens deinde, quod formam in
 materia introducat, tùm forma, quæ in
 materia introducatur, & ei tribuat esse
 formale ad *l. Iulianus S. si quis rem ff. ad*
exibem. finis tandem, cuius gratia mo-
 ueatur efficiens ad formam in materia
 inducendam.

Animaduertendum quartò, quamuis
 159 *Senecam* † approbauerimus dicentem
 non omnes esse causas, sine quibus res
 effici non potest, non tamen nos eius sen-
 tentiam tenere, dum contra *Aristotelem*
 eodem loco sentit, vel causas esse plures
 quatuor, vel pauciores, plures si causas
 eas dicamus, sine quibus res esse non
 potest, pauciores verò, si has inter cau-
 sas commemorare nollimus, tunc enim
 ea sola videtur causa, quæ ad effectum
 habet relationem, talis autem solummo-
 do est causa efficiens, ab efficiente enim
 160 propriè dicitur effectus. † animaduerten-
 dum

dum enim pro solutione licet inter causas non connumerentur omnia, sine quibus res effici non potest, ea tamen connumerari, quæ ad rei ipsius constitutionem vel intrinsecè, vel extrinsecè concurrunt, 161 quæ sunt quatuor enarratæ, scilicet vero solum posse dici causam, quæ habent relationem ad effectum, intelligendum esse, non solum inquantum ad effectum habent relationem iuxta nominis originem, quæ ætimologia dicitur, tali enim casu sola efficiens dicitur causa, quia ab efficiente denominatur effectus, sed in quantum concurrunt vel intrinsecè, vel extrinsecè ad constituendum in esse ipsum effectum, quo casu quatuor supradictæ causæ dicuntur, neque plures, neque pauciores.

His adnotatis videamus de quibus causarum generibus sit præfata conclusio intelligenda, qua in re procedam varias regulas ponendo, quibus res paucis enucleatur.

162 Prima regula est cessantibus omnibus causis simul acceptis, effectum quoque cessare necesse est.

Probat, nam si vera est hæc conclusio, ut cessante causa cesset effectus, quam sanè aliquo modo acceptam veram esse non dubitatur, sanè maximè erit vera omnibus cessantibus, tum enim maximè causæ cessare dicuntur, quando omnes cessant. addamus, si omnes causæ cessant profectò, & causæ essendi, & causæ

163 fidei cessabunt. totum enim ad hæc duo

164 summa capita rediguntur, et cessante autem qualibet essendi causa necessario cessat omnis effectus *l. patre furioso ff. de his qui sunt sui. Bald. in l. tale pactum §. qui*

165 *promoucauit ff. de pact. et causa omnis, quæ inducit esse rei, inducit etiam eius cedere Butr. in c. 2. nu. 2. de reg. iur. lib. 3.*

Secunda regula cessante causa efficiente non absolute, aut sæper cessat effectus, sed aliquando iuxta distinctionem paulò post ponendam, non cessare absolute effectum, patet exemplo legislatoris, eo si quidem mortuo, non cessant leges, unde hoc tempore legibus Iustiniani homines ut plurimum reguntur, & tamen multis abhinc annis hic mortuus est, aliquando

tamen cessat, pro huius igitur rei declaratione ita est distinguendum, et aut effectum consideramus in fieri, ut actum calefaciendi in igne, aut actum generationis in generante, & in alijs omnibus, quo casu causa dicitur in actu, & tunc cessante causa, cessat effectus, sunt enim in tali casu causæ simul in suis effectibus, ut positus talis causis presentibus ponatur etiam effectus præsens, positus autem absentibus ponatur absens effectus *ad Philosophum 2. Physic. text. 37.* quod nihil aliud est, quam posita causa poni effectum, cessante causa cessare effectum, aut effectum consideramus in factio esse, ut rem genitam respectu generantis, quo casu causa non amplius est in actu, sed dicitur in potentia, & tunc quia non dicuntur simul causa & effectus, non semper cessante causa cessat effectus, non enim simul exempli gratia corrumpitur domus, & ædificatur, *ut idem Philosophus d. text. 37.* unde tali casu est distinguendum, aut sumus in efficiendi naturali, ut generante, aut artificiali ut fabrolignario, aut morali, ut legislatore. Sic in et naturali nempe in generante, aut generat per propagationem, ut homo generat hominem, & cessante causa efficiendi non cessat effectus, non raro enim filius est patri superstes, & ratio est, quia postquam filius est genitus, pater non amplius est causa eiusdem actus, ideo possunt separari, ut filius sit sine patre, quinimo & pater sine filio, nam & aliquando turbato naturæ ordine præcedunt filij; aut et generat per actionem propriam formam inducentem, ut ignis comburendo ligna generat ignem, & vnum vocatur elementorum puta aqua transmutando ignem per corruptionem calidi, & sicci generat aquam, & tunc cessante causa efficiendi cessat effectus, raro est, quia cum introducat propriam formam indiuiduam, si cesset dictum generans eiusdem forma cessat, unde fieri nequit, ut in alio inducatur, aut generat æquiuocè per actionem producentem alienam formam, & sic generat aliud a se ipsa specie diuersum, ut calor solis, quo operante in materiam putridam generantur

vermes, ranæ, & similia, & cessante effici-
 cienti non cessat effectus iam redactus
 in factu esse, & ratio est eadē, quæ supra,
 quia postquam effectus est genitus, gene-
 rans nō est amplius causa actu ipsius ef-
 fectus, ideo possunt separari, ita vt vno
 cessante, non necessario cesset aliud; Si
 170 in † artificiali puta in fabrolignario, ar-
 chitecto, & similibus, & cessante causa
 non cessat effectus, vnde si moriatur fa-
 ber, postquam lectum fabrefecit, lectus
 manet, si Architectus, vel edificator mo-
 riatur, manet ædificium, & templum fa-
 brefactum, ratio est eadem, quæ supra;
 171 Si in † morali puta legislatore vtique
 cessante efficiēti durat effectus, quod
 patet legibus Iustiniani, vt supra osten-
 sum, hæc omnia ita sensui patent, vt le-
 gum aut DD. auctoritates quærere im-
 becillitatem arguat ingenij.
 172 Tertia regula † cessante causa mate-
 rialī, aut formali cessat omnino effectus,
 Puta si cesset ædium materia, nimirū pa-
 rietes, pauimenta, tecta, ædes cessare ne-
 cesse est, item cessante ædium forma, quæ
 hoc tribuit, vt ædes sint, ædes quoque ces-
 sare est necesse, & hoc tū in naturalibus,
 tum in artefactis, tum moralibus pro in-
 dubitato est habendum, in naturalibus
 quidem, nam cessante materia hominis
 nempe corpore organizato, vtique cessat
 homo, item cessante forma, quæ tribuit
 esse formale ipsi homini, cessat homo, vn-
 de corpus fit cadauer, & anima fit sim-
 plex substantia separata. In artefactis ve-
 rò iam exemplo ostensum, in moralibus
 tandem, nam cessante materia, seu forma
 legis, lex vtique cessat, faciamus exempli
 gratia legem latam esse, vt testamēta ha-
 beant executionem paratam, contingat
 deinde testamēta ab aula recedere, quæ
 erat legis materia, vtique lex tribuens exe-
 cutionem testamentis cessabit, faciamus
 item cessare legis iussum, vt testamenta
 habeant executionem paratam, in quo
 legis formalitas consistit, vtique quamuis
 testamenta adhuc dentur, lex ipsa cessa-
 bit, hæc quoque ita sensui patent, vt nulla
 egeant probatione, adhuc tamen ex ter-
 minorum cognitione magis dilucidatur

nimirū ex cognitione, quid sit materia, &
 quid forma, quod à Philosophis petendū
 relinquo, accedat has esse causas essēdi,
 ideo & causas deessēdi, vt supra dictū.

Quarta regula cessante causa finali nō
 absolutē cessat effectus, sed ita est distin-
 guendum, causa finalis cōsideratur, † vel
 173 respectu operationis agētis, in quantum
 mouet ad operandum simpliciter, & sic
 est causa solius operationis, vel respectu
 operis in quantum nō simpliciter mouet
 ad operandum, sed ad inducēdum opus,
 quod ex operatione resultat, post opera-
 tionem in factu esse persistens, & sic est
 causa operis, vel tandem respectu tum
 operationis, tum operis operati simul,
 quod continuo ab operatione fluit; pri-
 mo casu cessante causa finali, cessat effe-
 ctus, puta cantat quis oblectandi gratia,
 cessante fine oblectandi, quia non am-
 plius vult oblectari, cessat cantatio.

174 Secundo casu, † quando finis non est
 causa operationis, sed operis, & opus iam
 est ad esse deductum, tūc autem opus est
 ens absolutē suam formale perfectionem
 intrinsecē continens, aut non est ens ab-
 solutum, sed se habet ad aliud ita vt non
 suam formalem perfectionem intrinsecē
 contineat, sed in operatione directa in
 illud ad quod refertur, & ita in finem.
 Primo casu cessante fine nō cessat opus,
 & ita cessante causa non cessat effectus,
 puta fabrefecit quis balistam, vt interfici-
 at aues, omnes aues perierunt, ita vt
 nullam interfici possit, cessat profecto finis,
 cuius gratia balista fabrefacta, ipsa ta-
 men manet. Secundo casu, † quia sui for-
 malitas, & sic intrinseca essentia pendet
 ab operatione relata in finem, & agens
 propositam habuit ipsam operationem,
 & ita eam formalitatem, & tunc cessante
 fine, cessat opus, & ita cessante causa ces-
 sat causatum. Exemplo sit lex, quæ cum

175 primum fuit lata, est quidem opus iam in
 esse deductum, non tamen suā perfectio-
 nem intrinsecē continet, vt ens absolu-
 tum, sed ea in oportuna Reipublicæ mo-
 deratione consistit, cum sit in genere ac-
 cepta nihil aliud, quam sanctio honesta
 iubens, & prohibens contraria

*gloss. in
 §. lex*

S. lex est Inst. de iur. nat. gent. & civil.
 177 quamobrem tunc cessante fine non amplius sit oportuna Reipublicæ moderatio, & ita non amplius, aut honesta sint, quæ iubet, aut contraria, quæ prohibet, cū tunc non dicatur honesta iubere, non amplius est lex, caret enim oportuna legis perfectione, per quā in esse legis constituitur, & ita cessante fine cessat, vnde cessante causa cessat causatum, & legis ratione cessante lex ipsa cessat. *L. adigere §. quamuis de iur. patr. cum sexcent. allat. à Tiraq. in tract. cessante causa nu. 130.* huiusmodi exemplo res dilucidatur. faciamus maxima vigente frumēti caritate in Republica legem latam esse prohibentem cuique ciuium, quominus quidpiam frumenti, aut farinæ audeat extra Urbem extrahere, ne quidem ut exteros etiam maxima egestate laborantes subleuet, durāte ea caritate lex hæc honesta iubet, & contraria prohibet, honestum enim est ciues præferri extraneis, & in honestum ciuibus suis egentibus negare, & exteris tribuere, ea verò cessante non amplius honestū iubetur, sed potius contrarium, turpe est enim egentibus oportunam opem negare, utcumque exteri sint, si sine incōmodo ciuium hoc fieri possit, maximè autem si potius cum aliquo eorum commodo, id autem contingeret, si cessante caritate, dum frumentum in Republica redundat, negaretur, ut illud, quod superest, in seruationem alienam conferatur, & in vtilitatē ciuium, qui pecunias inde, quibus alijs cōsulant necessitatibus, cōsequuntur: huic spectant, quæ de ratione legis cessāte diserte admodū congestit *Tiraq. in tract. cessante causa à num. 130. vsque ad 178.* vbi varias prosequitur distinctiones, & declarat an & quādo cessante legis ratione lex ipsa cesset, quæ ad hanc summam à nobis indicatam faciliè rediguntur, nempe, (ut clarius repetam) aut ita ratio cessat, ut cesset legis perfectio consistens in ea relatione, quam habet ad bonum Reipublicæ, ita ut non amplius Reipublicæ expediat, & cessat lex, aut non adeo cessat, ut lex desinat prorsus, & omnino esse

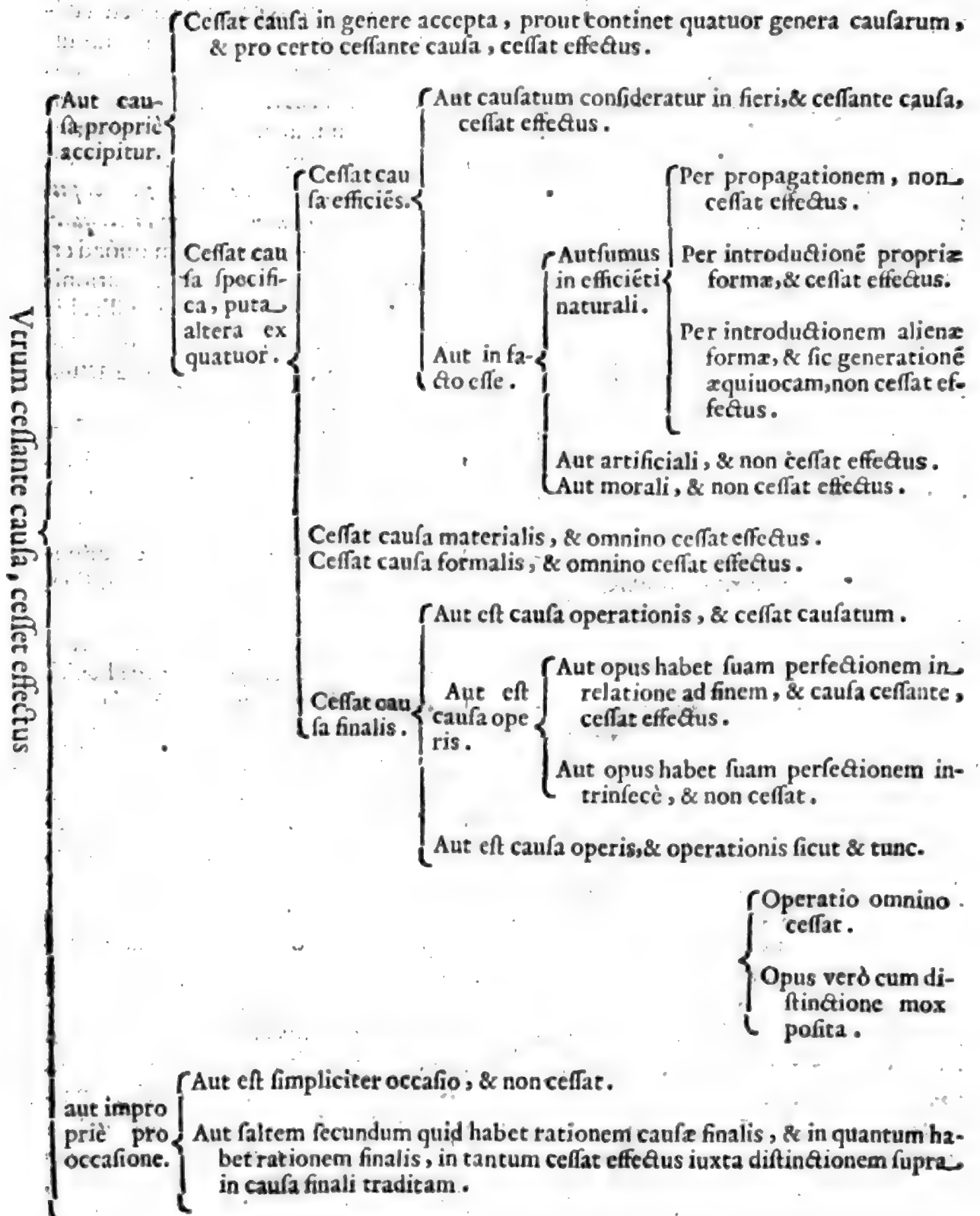
vtilis Reipublicæ, & cessante ratione non cessat lex.

178 Tertio casu, † quando finis est causatum operationis, tum operis, quod continuo ab operatione fluit, cessat quidem operatio, non tamen effectus operatus habens suam perfectionem intrinsecam. Exemplum est tñ legitima agnatorum tutela, cuius causa finalis est, ut ille tutelæ actum exerceat, eiusque onus sustineat, ad quem spectat successionis cōmodum *S. fin. Inst. de leg. patronor. tutel.* si igitur per minimam capitis diminutionem tollatur agnatio, & ius succedendi, cessat tutela *L. tutelæ in prin. ff. de capitis diminutione §. minima autem Inst. quib. mod. tutel. finitur*, non quidem quoad effectum antea actæ tuitionis, & seruationis bonorum, & personæ ipsius pupilli, hic enim est effectus per actum tuendi iam in esse deductus, sed solum quo ad actum tuendi, & auctoritatem.

Hæc paucis sint dicta de causa cessante, qui plura postulat, adeat vberiorē Tiraquelli tractatū cum plura egregiè enucleant; Pauca de occasione, seu de causa impulsiva dicamus, in hac ita est distinguendum, aut est simpliciter impulsiva, aut licet primario impulsiva, nempe respectu primarij effectus, est tamen secundū quid finalis, nempe respectu alicuius modi, quo tendimus in effectū, vel respectu alicuius qualitatē effectui adiūctæ; Si primo modo accipiat, indubitata est
 180 regula, † cessante causa impulsiva non cessat effectus, quam adeo plenè confirmat *Tiraq. in tract. cessante causa lim. 1.* ut quidpiam addere sit omnino superuacaneum. Si verò secundo modo † tunc cessante causa non quidem cessat primarius effectus, sed vel ille modus, vel qualitas, cuius respectu hæc causa non impulsiva, sed finalis erat, tali enim casu in trāt quæcumque de finali supra dicta sunt, hoc in textu nostro probatur, vicesima enim respectu principalis dispositionis, ut hæres testamentum non abolitū ostendens immitteretur, erat causa impulsiva, non finalis, ideo cessante vicesima nihilominus d. immissioni est locus, quia ve-

rò gratia huius vicesime edictum erat cū multis circuitionibus conceptum, quæ cessante vicesima inanēs erant, & ideo à Iustiniano ambages vocantur, cessauit edictum cum suis ambagibus, & reformatà immissio successit, & hoc modo re-

de statuit Iustinianus, vt cessante vicesima, cuius occasione factum fuerat edictum à D. Adriano, cesset & ipsum edictum. Vt autem supradictæ regulæ facilius memoriæ inhereant, subsequenti tabella in compendium rediguntur.

Ter-

Tertia conclusio, quæ secundario ex prima textus parte colligitur, est cessante substantia, seu principali cessat accedens, seu accessoriū, quæ probatur alioqui *per tex. in c. accessorium de reg. Iur. in 6.*

Ex secunda parte vnica primaria elicitur conclusio cum nonnullis tamen declarationibus, quæ vim habent conclusionum secundariarum, est autem huiusmodi ostendens Iudici competenti testamentum apparenti vitio carens, mittitur in possessionem rerum, quæ testatoris mortis tempore fuerunt, nec legitimo modo ab alijs detinentur, eamque testificatione publicarum personarum accipi.

Circa hanc conclusionem duo agenda, primò est declaranda, deinde de illius veritate, seu æquitate, & iustitia, agendum, pro declaratione igitur animaduertendum hanc esse conclusionem non simplicem, sed multis conditionibus, & qualitatibus suffultam, & ita habentem annexas nonnullas alias conclusiones subordinatus, vt igitur omnes intelligantur, conclusionem simplicem primò concipiamus, deinde singulas qualitates, siue conditiones subnectamus. Sit ergo conclusio simpliciter accepta talis. † Hæres testamentum Iudici ostendens mittitur in possessionem bonorum testatoris † declaro primò; siue ex asse institutus, siue ex parte, ex asse hoc est in tota hereditate, *S. hereditas autem Inst. de hered. qualitat. & differ.* ex parte puta tertia, vel quarta, hæc declaratio continetur in illis verbis text. *si quis ex asse, vel ex parte Institutus*, hic oritur dubitatio, an intelligatur de parte quotitatiua, vt in quincunce, in triente, in sextante, in semisse, vel similibus, vel quantitatiua, si in tabulis, prædijs, in tanta pecunia, in tot lugeribus, de qua infra *quæst. 17. art. 2.*

184 Declara †secundò conclusionem procedere, si non cuicumque Iudici testamentum ostenderent, sed competenti, vt in tex. ibi *competenti iudici testamentum ostenderit*, quis sit competens Iudex integrum tractatum expostulat, de quo in quarta parte tractatus.

185 Declara tertio, † vt non competat, si qualecumque testamentum ostendatur, sed tantum si non cancellatum, non abolitum, nec ex quacumque suæ formæ parte vitiatum, sed quod in prima figura, sine omni vituperatione appareat, & depositionibus testium legitimi numeri vallatum sit, vt totidem verbis exprimit Iustinianus ibi *non cancellatum, &c.* Hic videndum, quomodo differat abolitum à cancellato, quomodo accipiat forma, & quomodo figura, & quæ sint depositiones testium legitimi numeri, quo debet esse vallatum, de quibus aliqua in præmissis, aliqua in solutione obiectorum declarantur.

186 Declaratur quartò, † vt non mittatur in possessionem quarumcumque rerum, quæ quocumque tempore, dum testator viueret, eius erant, sed quæ eius erant tempore mortis, vt in illis verbis text. *quæ testatoris mortis tempore fuerunt.*

Hinc dubitandum cōtingit, an tex. intelligatur de rebus, quæ testatoris erant quo ad dominium solum, non verò possessionem, & illius erant quo ad solam possessionem, non verò quo ad dominiū, si enim vtroque modo essent, res caret omni dubitatione, qua de re in tractatu.

187 Declaratur quintò, † vt non mittatur simpliciter in possessionem omnium rerum, quæ testatoris fuerunt tempore mortis, sed quæ legitimo modo ab alijs non detinentur, ita vt si quispiam aliquarum rerum testatoris eo mortuo legitimam possessionem fuerit nactus, in horum possessionem non mittatur hæres, vt ibi *non autem legitimo modo ab alijs detinentur*, qua de re tractatur in tota ea parte tractatus, quæ inscripta de legitimo contradicatore, ideo hic ommittitur.

188 Declara † sextò, vt immisus non quocumque modo talem possessionem debeat accipere, sed testificatione publicarum personarum, vt in tex. ibi *& eam testificatione publicarum personarum accipiat*, hic dubitandum contingit, quid sit possessionem accipere testificatione publicarum personarum, quod supra declaratur in præmissis articulo tertio.

Con-

Conclusionem iam declarata, & sic cum iam actum sit de illius intelligentia, de eiusdem veritate, & iustitia agendum.

- Quamvis autem vna ratione huius conclusionis veritas confirmari possit, 189 quia tamen nempè legislatoris auctoritate ita cautum, qui post legem regiam latam, omne imperium, & potestatem legis condendæ obtinuit *§. sed & quod Principi Inst. de iur. nat. gent. & Ciuit.* ita ut ad inducendam legis necessitatem sola legislatoris voluntas sufficiat, unde illud ortum habuit, quod Principi placuit legis habere vigorem, de quo in d. *§. sed & quod Principi*, & id vnum sit querendum, an ita cautum, non querere cau-
- 190 tum tamen quapropter non raro in iure est superuacaneum querere rationem eorum, quæ à maioribus nostris, nempè à legislatoribus sancita fuere *l. non omnium ff. de legibus*, & vulgarissimum est illud, sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas, quia nihilominus de essentia quoque legis est, tamen ut sit secundum rationem, nam si lex sit irrationabilis, non est lex, unde per consequens à prudentia legislatoris
- 191 pendet, tamen proprium est enim prudentiæ præcipere, ut tradit *Diuus Thomas 2. 2. quæst. 47. art. 6. ex Aristotele 6. Ethicorum cap. 10. & seq.* tamen vnde quemadmodum in priuata persona requiritur prudentia ad rectè præcipiendum singulas
- 192 actiones vel sibi, vel alteri, ita tamen in Principe requiritur prudentia politica, seu architectonica ad leges ferendas iuxta illud prouerbium *text. ubi sapientia per me reges regnant, & legum conditores recta decernunt*, & tradit optimè *D. Thomas 2. 2. quæst. 50. art. 1. cum Arist. 3. polit. cap. 3.* Non erit absolum eam rationem indagari, quia suadente cum magna prudentia dicatur motus legislator ad ita disponendum, & quia aliquæ dubitandi rationes animum studiosorum forte turbare possent, & in suspicionem inducere ne forte contra, aut præter rationem sit *tex. dispositio*, non erit inutile dubitationum solutiones afferre, indubitatum enim est illud, eam iuris dispositionem maximè iustam esse, quæ & ra-

tionem est munita, & ab obiectis defenditur.

- 195 Cum igitur ratio tamen vniuersalis legum omnium nulla alia sit quam publica utilitas, cuius gratia leges omnes feruntur, ea siquidem secundum omnium sententiam est de ratione, & substantia legis, ita ut propter illam præcipuè ferantur, ut intelligunt interpretes *text. in l. 1. ff. de legibus*, dum enim inquit legem debere esse commune præceptum, intelligunt id est pro communi utilitate latam, ita *Accursius super verbo commune præceptum, quem sequitur Bart. l. as. & alij, idem clarus docuit Isidorus in cap. lex est, dist. 4.* certum est legis quoque nostræ rationem publicam fuisse utilitatem, hæc autem publica utilitas, ut ad singularem rationem descendat, in eo consistit, ut tamen quamprimum supramæ hominum voluntates suum sortiuntur effectum, quod valde Reipublicæ interest *l. vel negare ff. quem admodum testamenta aperiuntur*, effectum enim quam citissimè consequitur testatoris voluntas, si hæres mediante huius legis beneficio solo testamento non abolito iudici exhibito in possessionem mittatur rerum defuncti, tamen inanis enim esset vtiq; hereditatis aditio, nisi possessio rerum hereditariarum succederet. Cum enim tamen hereditas res suas non possidet, ut rectè *Bald. in l. nostram*
- 196 in *prin.* tamen possessio enim facti est, & animi *§. Scevola ff. si quis testamento liber esse*, tamen hereditas autem animo caret, ut
- 197 idem *Bald.* sequitur tamen ut quamvis hæres hereditatem maximè adiuuerit, nihilominus, nisi possessionem factio apprehendat, numquam dicatur possidere *l. cum*
- 198 hæres *ff. de acquir. possess.* tamen quod verum est, etiam si ius hæres sit tamen iuras enim facit quidem heredem, non verò possessorem *l. si homo ff. de usucap.* cum igitur mediante huius legis beneficio, quanto otius dictam possessionem consequatur hæres, sequitur illud cum maxima ratione ad publicam utilitatem introductum fuisse, heredem tamen enim esse, & non possessorem vtiq; nullius est emolumentum, cum in sola possessione emolumentum

fru-

fructuum consistat *l. 1. §. ex contrario ff. de acquir. possess. l. certum, ubi Cyn. supra de rei vend.* & hæc quantum ad rationem conclusionis simpliciter acceptæ, nunc afferendæ rationes singularum declarationum. Ratio igitur primæ declarationis, quare nimirum hoc beneficium competat non solum instituto in asse, verum etiam instituto in parte, est eadem publica utilitas, quæ quemadmodum in tota hæreditate locum habet, ita in parte, cum æquè sit inutile quem in parte hæredem esse, & tamen eius partis possessione carere, † & vulgatissimum est illud, quod dicitur de toto quo ad totum, dicendum de parte, quoad partem *l. quæ de tota ff. de rei vendic.*

Ratio secundæ declarationis est, quia † quicquid facit Iudex incompetens, ipso iure nullum est *l. 1. in fin. C. si à non competent. Iud. incompetens enim ille est, qui iurisdictione caret. † Iurisdictionis autem est maior defectus quolibet alio, quia in iudicijs est fundamentum fundamentorum Bald. conf. 152. ista causa in princ. lib. 2. Vnde † si resciptum Principis alicui conferat iurisdictionem sub conditione, ea non purificata sententia est nulla Anchar. conf. 36. num. 6. vers. item ex alio capite. Item † sententia lata à Iudice delegato, de cuius delegatione non constat, est ipso iure nulla defectu iurisdictionis. Alexand. conf. 100. Viso, & discusso num. 11. vers. praterea d. sententia lib. 2. Item si † sententia fuerit lata durante suspensione iurisdictionis, est ipso iure nulla Gemin. conf. 11. Præmitto pro declaratione num. 4. vers. 2. concluditur. sexcenta alia possem asserre exempla ad idem confirmandum, quæ ommitto.*

Ratio tertiæ declarationis, quare hoc beneficium solummodo competat ostendenti testamentum non abolitum, quod in prima figura sine omni vituperatione appareat, non verò competat, si testamentum sit abolitum, aut ex aliqua parte vitiatum, ea à multis affertur, † quia vitium, & cancellatio reddunt testamentum suspectum, ideo non meretur executionem, quia non probat. Bart. in *l. 1. §.*

fin. ff. de his, quæ in testam. delent. verum hanc rationem non absque aliqua difficultate procedere ex ijs colligitur, quæ infra in quinta oppositione tanguntur. Secundò Ratio affertur per Cast. in *l. naturam num. 5. C. de testib.* quia nimirum per cællationem deficit originalis scriptura, quæ rem faciebat notoriam, & cessante notorio, quod erat causa executionis, cessat executio, verum ob eandem rationem non videtur tuta, quia si non est cancellatio in substantialibus, non cessat notorium in illis, ideo nihil videtur impedire immissionem, cum tamen impediri, etiam si non sit in substantialibus, sentiat Bart. relatus in oppositione 6. vers. verum hac sol. Vnde pro tuitione vtriusque rationis erit fortè recedendum à Bartoli sententia, de qua suo loco, vel his rationibus remotis erit tertia afferenda, quam ponit Decius hic num. 37. & retuli infra in solutione d. 6. oppositionis in fine.

Ratio quartæ declarationis, ut non mittatur in possessionem quarumcumque rerum, quæ quocumque tempore, dum testator viueret, eius erant, sed illarum solum, quæ tempore mortis ab eo possidebantur, est, quia cum hæres defunctum repræsentet, fingaturque eadem persona cum eo, nihil plus Iuris ei competere potest, quam defuncto competere, si viueret, cum † nihil plus Iuris competat repræsentanti, quam repræsentato, & subrogato quam ei, cui fuit subrogatus §. fuerat *Inst. de action. cum vulg.* at si viueret eo momento, quo immittitur hæres, ea tantum possideret, quæ tempore mortis possidebat, ergo debet hæres possessionem eorum tantummodo obtinere, quæ tempore mortis à defuncto possidebantur, vel secunda ea afferri potest, quia hæres nihil plus consequi potest, quam sit in hæreditate contentum † hæreditas enim est successio in vniuersum Ius, quod defunctus habuit tempore mortis *l. nihil aliud est ff. de reg. Iur. l. hereditatis appellation. ff. de verborum significat.* meritò non potest hæres obtinere possessionem, nisi earum rerum, quæ

quæ tempore mortis à defuncto possidebantur.

Ratio quintæ declarationis, vt non immitatur hæres in possessionem earum rerum, quæ legitimo modo ab alio detinentur, est, † quia in pari causa melior est conditio possidentis, §. commodum. *Instit. de Interdict.* quando autem quis legitimo modo detinet, est in pari causa, possidet enim oportuno titulo, vnde quamvis hæres habeat titulum testamenti, quia legitime possidens habet & ipse iustum titulum, & sic æqualem, venit preferendus, merito hæres excluditur, 214
215 quia non † possunt dari duo possessores in solidum *l. si vt ceriò §. si duobus verbis ff. commodati ergo, &c.*

Ratio tædem sextæ declarationis, quare testificatione publicarum personarum sit possessio accipienda, est ob quandam honestatem, honestius enim est possessionem accipere cum assentientia publicarum personarum, quam propria priuata auctoritate, & vt facilius quis obtentam possessionem probare possit, quam facile probabit, quando eam accepit testificatione publicarum personarum, secus si eam priuatim accepisset.

Ratione textus allata, videamus an ab obiectionibus defendatur.

Opponitur aduersus principalem sententiam primò inutilem videri huius legis sanctionem hæc modo † frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora *ad Philosophum 1. Physicorum tex. 56 l. ampliore C. de appellat. l. pediculus §. labeo ff. de aur. & argent. legato.* At per pauciora potest hæres obtinere possessionem rerum defuncti, nempe propria auctoritate, nullum iudici testamentum ostendendo, ergo frustra cautum, vt iudicem adeat, & ab eo ostendendo testamentum immisionem consequatur, minor probatur, quia † quando possessio bonorum, 216
217 testatoris est vacans, potest hæres propria auctoritate eam capere *l. cum hæres l. inter omnes ubi glos. ff. de acquir. posses. Bart. in l. nostram num. 16. Bald. num. 3. Dec. num. 4. Zuccard. num. 107. Alexan. in l. a D. Pio §. si super rebus num. 27. in*

fin. ff. de re iud. Ripa in Rub. ff. quorum bonorum num. 2. vers. 5. Plot. in l. quando num. 85. & quest. 3. C. unde vi. Durant. in tractat. de arte testandi tit. 2. caut. 20. num. 2. Calcan. conf. 67. colum. 2. in fin. Paris. conf. 54. num. 1. & seq. lib. 3. & conf. 37. num. 22. eodem lib. Soccin. lun. conf. 75. num. 10. lib. 1. Henrich. Boich in suis singul. tit. auctoritas, licentia, & consensus num. 7. Hartm. cap. 5. tit. de hered. lib. 2. Ioseph Lud. decif. perus. 69. Gozad. conf. 21. num. 10. Dec. conf. 291. colum. 1. Neuizan. conf. 82. num. 29. Person. de adipisc. num. 8. Idem num. 176. vers. justificatur, † quando verò non est vacans, sed ab aliquo detinetur, cessat hæc immissio, vt in tex. ibi, quæ legitimo modo ab alijs non detinentur, hinc huius † legis beneficium non fuisse necessarium, sed ad bene esse tantum introductum voluit Dec. hic num. 7. Soccin. lun. conf. 7. nu. 12. lib. 1. sequitur Person. de adipisc. nu. 20.

Possumus primò huic argumento occurrere animaduertentes † frustra quidem fieri per plura, quod potest fieri per pauciora, & æquè bene, vt voluit Philosophus, & probant leges superius allegatæ, at si non æquè bene, tunc vile admodum esse, vt per plura fiat, hoc autem in casu nostro contingere videtur, nam quamvis hæres possit propria auctoritate possessionem bonorum vacantium, quæ à testatore tempore mortis possidebantur, occupare, vrbanius tamen agit eam capiendò ex iudicis auctoritate, vt idem Person. d. tractat. num. 19. dicitur autem non æquè bene si agere, & intentum suum obtinere, qui illud cum minori vrbaniitate consequitur, hinc rectè simul hæc duo stare possunt, vt non fuerit huius tex. dispositio necessaria, & tamen vt non sit inutilis.

Secundò respondere possumus, negando minorem vniuersaliter veram esse, vt nempe per pauciora possit hæres intentum obtinere, id enim solummodo verum est bonis defuncti vacantibus, at si illis occupatis, etiam si à prædone omni titulo, & causa carente, non tunc potest hæres propria auctoritate possessio-

ncm

nem rerum defuncti apprehendere,
 121 † nam & prædo manutenendus est in possessione, in qua reperitur, & spoliatus ante omnia est restituendus *l. si quis ad se fundum C. ad l. l. de vi l. colonus, l. cum fundus ff. de vi, & vi armata, cap. inter litteras de restit. spoliat. gloss. in cap. in summa 3. quæst. 9. Bart. & omnes in l. iuste possidet ff. de acquir. possess. Bald. conf. 147. col. 3. Oldrad. conf. 227. col. 1. & 2. Butrius conf. 62. col. 1. Soccin. conf. 12. col. 2. ad fin. vol. 1. Roman. conf. 138. col. 2. vers. 3. quia iniuste, Dec. conf. 125. col. final. conf. 200. col. 1. & in l. factum à Iudice ff. de regul. Iur. Decian. resp. 23. num. 99. volum. 1. & resp. 41. num. 43.
 222 vol. 3. in tali † igitur casu si possessor talem non obrinuerit possessionem, quæ possit eum facere legitimum contradicteorem iuxta latè tradita in 2. par. inscripta De legitimo Contradictore. erit locus immissioni ex beneficio l. nostræ, & in his terminis, non solum est utilis, & ad bene esse, ut sentiunt DD. supra allegati, sed valde necessaria huius legis dispositio, neque quidquam facit, quod supra dictum in argumento hoc beneficium cessare dato possessore, hoc enim intelligendum non de omni, sed de legitimo, ut constat ex illis verbis. *Neque legitimo modo ab alijs detinentur*, & ita de tali, qui sit legitimus contradictor, ut dixi.*

Opponitur secundò ex mente Bartol. num. 4. vers. item opponitur, Beneficium huius legis est superfluum: ergo vitiosum. & inane, consequentia tenet, quia
 223 † nihil debet esse in iure superfluum §. quibus 1. Constit. C. Antecedens probatur, quia habemus aliud remedium possessorium ad obtinenda bona à defuncto tempore mortis possessa, nimirum interdictum quorum bonorum l. 1. ex toto tit. ff. quorum bonorum pro solutione affert Bart. post glossam magnam differentias intercedentes inter vnum remedium & aliud, quas vide apud eos, & apud relatos infra in quæst. 2. num. 453. pro nunc illud sufficiat intelligere nonnullis casibus legis nostræ beneficium competere, quibus cessat interdictum quorum bonorum.

Opponitur tertio adhuc hoc beneficium superfluum simili argumento, quia hæredi cōsultum est per petitionem hæreditatis. Solutio quoque huius oppositionis pendet à differentia inter hoc beneficium, & petitionem hæreditatis, de quibus vide relatos in d. quæst. 2. n. 454.

Opponitur quartò aduersus primam declarationem, qua dictum hoc beneficium competere non solum in asse, sed in parte hæreditatis instituto hoc modo
 224 † Institutus in parte se habet ut legatarius l. quoties C. de hered. Inst. † At legatario non debet competere huiusmodi immissio, quia debet capere de manu hæredis, si enim propria auctoritate ceperit, tenetur mediante interdicto quorum legatorum rem obtentam restituere. Bald. ad l. nostram, & Paulus nu. 13. cum alijs allegatis in parte inscripta de legit. contrad. quæst. 10. num. 246. Solutio est tex. intelligendum † non de parte in quantum rem hæreditariam singularem importat, sed uti importat quotam hæreditatis. qua de re vide infra quæst. 17. art. 2. ubi examinatur articulus, an instituto in re certa hoc beneficium cōpetat.

Opponitur quintò ex mente Bart. nu. secundo contra tertiam declarationem, ubi habetur non competere hoc beneficium ostendenti testamentum abolitum,
 227 &c. † Vitium testamenti non impedit immissionem l. 3. supra hoc titulo, ergo licet ostendatur aliqua ex parte cancellatum, vel abolitum, vitium cancellationis, vel abolitionis non impedit immissionem, Solut Bart. allegatam legem loqui de vitio inuisibili, quale est vitium præteritionis, non de visibili, quale est vitium abolitionis, † hinc infert, si appareat præteritio ex ipso testamento, quia de filio testator facit mentionem, quem non instituat, tunc vitium præteritionis impedire hoc beneficium, qua de re agemus in quinta parte, ubi agitur de remedijs aduersus hoc beneficium, & ita an exceptio præteritionis immissionem impedire possit. Aduersus † tamen allatam solutionem ex mète euidem Bart. num. 3.

& gloss.

& gloss. super vers. vitiatam in fine replicari potest per tex. in l. si ex falsis supra de transactionibus, & in l. si unus supra de testamentis, & clarius in cap. ex litteris extra de fide instrumentorum, ex quibus locis colligitur propter abolitionem, seu rasuram litteras non debere iudicari falsas, nec etiam habere suspectas, quamobrem cum rasura, ne quidem reddat scripturam suspectam, nihil prohibet, quin oportunum consequatur effectum aque, ac si cessaret abrasio.

230 Solutum est per gloss. & Bart. distinguendo, aut enim rasura, aut abolitio est in aliqua parte suspecta, puta circa annos Domini, vel circa institutionem hæredis, aut in alia parte non suspecta, primo casu procedit tex. nostri declaratio, secundo casu locum habent contraria lura, eandem distinctionem amplectitur *Odofredus hic num. 12.* ob eam rationem, quia leuia sunt spernenda, sequitur *l. as. num. 5.* & nonnulli alij, Verum hæc solutio non videtur sine aliqua difficultate

231 procedere, et quandoquidem est contra doctrinam eiusdem Bart. in l. si unus supra de testamentis, ubi per istum tex. indistinctè tenet rasuram, vel cancellationem impedire hanc immissionem, estque non levis cōtrouersia inter DD. an quilibet cancellatio, an verò ea solum, quæ est in loco suspecto, impediatur hoc beneficium, quæ de re ex professo agemus in quinta parte, ubi de exceptionibus aduersus hoc beneficium tractabitur, pronunciamus ex mente Decij possumus animaduvertere, quamuis nec cancellatio reddat testamentum falsum, neque etiam suspectum, nihilominus, quia huius legis privilegium concessum est scripturæ, ut paratam habeat executionem contra regulas iuris, non immerito ea quoque conditio adiecta, ut dicta scriptura debeat esse penitus sine vitio, ita respondit *Decius hic sub num. 37. ibi nam ista l. datur, &c.*

Opponitur sextò aduersus eandem tertiam declarationem dum statuit Iustinianus testamentum, ex quo petitur immissio, debere esse vallatum depositioni-

bus testium legitimi numeri ex mente Bart. hic num. 3. vers. opp. dicitur his, &c.

232 testes debent et examinari parte citata, & causa plenè cognita. At si esset necessaria eorum depositio in testamento, ut ex ea competeret immissio, nunquam competeret, quia dum fit testamentum, neque testes examinantur, neque causa cognoscitur, neque aliqui citantur. At hoc est absurdum, quia si hoc beneficium est inane, ergo videtur ridicula dispositio, ut iudici ostendatur testamentum depositionibus testium legitimi numeri vallatum. Solutio colligitur ex traditis supra in hac questione in 2. art. ubi exposuimus, quæ sint depositiones, quibus debet esse munitum testamentum, cum quibus concurret eiusdem Bart. solutio, dum inquit tex. esse intelligendum de depositionibus, hoc est quòd sollemnis numerus testium appareat subscriptus in testamento.

Opponitur septimò aduersus quartam declarationem, dum diximus hoc beneficium competere pro rebus, quæ testatoris fuerunt tempore mortis, si pro rebus tantum competeret, quæ fuerunt testatoris, de proprietate utique agendum esset, res enim eius dicitur ad quem spectat proprietas, ut in prin. Inst. de hæred.

233 Inst. At proprietas et requirit plenam cognitionem l. iudices supra de iudicijs, ergo non erit locus huic summarie immissioni. Solut Bart. post gloss. super verbo fuerunt, verba tex. sic intelligenda, quæ testatoris mortis tempore fuerunt, scilicet quoad possessionem, vel detentionem, et ita inquit improprie accipi ratione subiectæ materiæ, circa quam proferuntur ita in simili verba impropriari in petitione hæreditatis animaduertit per tex. in l. non solum in princip. ff. de petit. hæred.

Hæc de secunda tex. parte, tertiam agrediamur, in qua docet Iustinianus, quæ agenda aliquo contradicteore existente.

Ex tertia parte vnica principalis elicitur conclusio, quæ docet, quid agendum contradicteore existente, tum quantum ad

ad modum, tum quantum ad effectum, unde in duos subdividingui potest facilioris doctrinæ causa, prior respicit modum, posterior effectum, eliciuntur quoque duæ secundariæ de quibus infra.

236 Prior est huiusmodi et contradicte existeret causa missionis in possessionem, & subsequenter contradicte in iudicio competenti est ventilanda.

237 Posterior est huiusmodi et inter eum, qui missus est, & eum, qui ante possidens contradicte putaverit, ei possessio acquiritur, qui potiora ex legitimis modis iura ostenderit, intellige mediante ventilatione causæ, de qua supra.

Quantum ad priorem conclusionem attinet, cum per se satis facilis sit, & nulla eget declaratione, satis erit, ut de eius veritate, seu iustitia agamus, quæ cum principaliter pendeat à ratione decidendi, eam asseramus. Ratio igitur decidendi ea fuit, quia ubi datur contradicte, & sic legitimus possessor, tractatur de eo, quod illius interest, ideo ne damnum illi inferatur, & sic neqvi per alium iniqua inferatur conditio contra cap. vni per alium de reg. iur. in 6. non immerito cautum fuit ut causa ventiletur, hoc est, benè, & diligenter perpendatur, quis æquiorum foueat causam. Quamobrem pro text. reductione sic possumus rationcinari. Vbi agitur de eo, quod alterius interest, causa inter litigatores est ventilanda. At ubi datur contradicte, & sic legitimus detentor, agitur de eo, quod alterius interest, igitur contradicte existeret causa est ventilanda, conclusio aperta habetur in text. Minor virtualiter continetur in verbo contradicte, quæ non de contradicte facti est intelligenda, alioqui quilibet valde extraneus contradicte posset operari causæ discussionem, quod ridiculum, sed de contradicte iuris, nullus autem, cuius non in-
238 terfit, de iure contradicte potest et remouetur enim ea exceptione tua non interest, quæ appellatur litis finitæ l. loci corpus s. competis ff. si seruus vendicetur l. possibimus s. si quis ex his ff. de inoff. testamen. Maior autem ex minori,

& conclusione suppositiue resultat, quia necesse est, ut eam supponat legislator, ut sequatur conclusio, seu determinatio ab eo facta.

Quantum ad secundam conclusionem respicientem effectum.

Hæc primo dilucidanda antequam de eius iustitia agatur, est enim re vera valde obscura ad eo quidem, ut et videatur contrariari ijs, quæ dicta sunt supra in secunda tex. parte, & in se ipsam quoque repugnantiam implicare, superioribus quidem contrariari videtur, dixerat enim Iustinianus heredem immitti in bona testatoris, quæ legitimo modo ab alijs non detinebantur, unde cum dictio, quæ stet restrictiue, sequitur argumento sumpto à contrario sensu, ut in bona ab alijs legitime possessa utique non concedat immisionem, hic autem supponit heredem fuisse immisum in bona, quæ ante dictam immisionem à contradicte detinebantur, ut ex illis verbis, *sive qui missus est, siue qui antea detinens contradicte putauerit* ex illis enim verbis, *qui missus*, colligimus heredem immisum, ex illis autem, *qui antea detinens*, colligimus immisum esse in bonis ab alio possessis, in se ipsam verò contradicte implicare videtur, ut etiam indicat Bald. hic num. 25. quandoquidem supponit heredem immisum, quod importat iam eum possessionem obtinuisse, ut sonat illa verba, *sive qui missus est*, & inquit ei debere possessionem acquiri, qui potiora iura ostenderit, ut sonant illa verba, *& ei possessio acquiritur, qui potiora legitimis modis iura ostenderit*, unde si hæres iam immisus potiora iura ostenderit, ei possessio acquiritur, & sic post immisionem, cum ergo per immisionem iam sit factus possessor, & post immisionem possessionem acquirat, sequitur, ut hæres sit possessor antequam possessionem acquirat, quod repugnantiam continet, & ut possessionem acquirat, postquam factus est possessor, & sic postquam possessionem acquisiuit, et quod æquè repugnat, ideo omnino absonum
241
242 *l. ubi repugnantis ff. de reg. iur. et Ad euan-*

D tan-

- tandam igitur primò contrarietatem, quæ videtur intercedere inter hanc conclusionem, & antecedentia verba textus, cuncta sunt sano modo intelligenda, an-
- 243 maduertendum enim † quem posse tribus modis bona defuncti possidere, vel legitimè, ita vt appareat de iusta possessione in continenti, vel illegitimè, ita vt clarè appareat de iniustitia possessionis, puta quia possideat vt occupator, inuasor, vel prædo, vel incerto modo, ita vt non appareat, neq; de iustitia, neque de iniustitia possessionis, quâdo nempè possessor allegat iustum titulum, qui si verus esset, faceret iustum possessorem, non tamen in continenti de eius veritate, aut
- 244 falsitate appareat. † Primo casu negatur immissio hæredi, & ita intelliguntur in sensu contrario priora verba, neque legitimo modo ab alijs detinentur, & tunc debet hæres ordinariè, & in petitorio agere, cessante possessorio.
- 245 Secundo casu † conceditur immissio, & ab initio facit verum possessorem, ita vt si aduersarius quidquam prætendat, debeat venire via ordinaria, & in petitorio, & ita intelliguntur in sensu directo illa verba mittitur in possessionem earum rerum, quæ testatoris mortis tempore fuerunt, non autem legitimè ab alijs detinentur.
- 246 Tertiò casu conceditur † quidem immissio, sed non tribuit perfectam possessionem, sed talem, vt postea de potioritate lurium agatur inter primum possessorem, & hæredem, & ei perfecta possessio acquiritur, qui potiora iura ostenderit, & sic intelligenda sunt posteriora verba, sin autem contradictor extiterit, &c.
- 247 Ex eadem distinctione cessat quoque repugnantia, quâ videtur in se ipsam dicta conclusio continere, quando quidem quando inquit textus de potioritate lurium agendum inter eum, qui immissus est, & eum, qui antea detinens contradicendum putauerit, intelligendus est de eo, qui missus est altero quidem possidente, sed tertio modo supra enarrato, nempè quando non constabat de iniustitia, aut iustitia suæ possessionis, neque de veritate, aut falsitate tituli prætensi, tunc enim non facit verum possessorem, sed tantum tribuit ius agendi de potioritate lurium, vnde non repugnat, vt immissus post immissionem possessionem
- 248 consequatur, † eam enim per immissionem non obtinuerat, sed solum in ea cōditione positus erat, vt de potioritate lurium contra detinentem agere posset,
- 249 non enim test nouum missionem non raro ius nō tribuere vt carboniana, & quæ ventris nomine datur, & quæ datur filio emancipato gratia agnoscendæ, vel ordinandæ litis in querela inofficiosi testamenti, de quibus *gloss. in l. cognitio §. fin. verbo vt possessio ff. de offic. eius, & in l. Posthumus §. fin. in verbo bonorum possessionem ff. de inoffic. testam.* vnde non est absurdum, vt in casu nostro detur talis missio ius non tribuens, hinc *Bald. num. 35.* inquit vel dic missus verbo, sed non re, quod autem in casu nostro tenendum sit, ius non tribuere, vel ex eo colligi potest, quia talis missio fit sine causæ cognitione, post immissionem enim causa cognoscitur, vt apertè ex verbis textus colligitur dum statuit, vt inter immissum, & eum, qui antea detinebat, legitimis modis causa ventiletur, quod est argumentum non antea fuisse cognitam
- 250 † quando autem fit immissio absque causæ cognitione ius tribuere non solet, in illa enim, quæ ius tribuunt, causæ cognitio est necessaria *gloss. in d. l. cognitio §. fin. ibi sex verò ordinaria, & septem extraordinaria ius tribuunt, & ideo causa cognita dantur.* Et in his terminis nempè quando ab initio non apparet de iustitia, vel iniusta causa primi possidentis intelligendus est *Caltrenf. hic num. 15.*
- 251 † dum inquit immissum ex hoc beneficio alio possidente naturalem tantum obtinere detentionem, velut ex primo decreto, postquam verò ostenderit se habere potiora iura contradictore, acquirere veram possessionem, si verò sententia feratur pro contradictore, tunc confirmari possumus contradictoris inexpugnabiliter, & rectè *Corneus hic nu. 48.*

in-

inquit alio possidente, & non probante in continenti de iure suo missionem fieri, sed possessorem non priuari sua possessione, immissionemque fieri salvo iure possidentis. *Et Salys. hic num. 17. vers. tex. addit.* inquit nemine comparente debere Iudicem in immissione dicere salvo iure legitimi possessoris, quia tunc missio intelligitur cōditionaliter, si alius legitime non possideat; faciunt ad rem tradita à *Pelegr. de fid. art. 48. num. 18. & art. 49. num. 36.* ubi docet per immissionem ex l. nostra possessorem non expelli de sua possessione, quousque fuerit auditus, post autem missionem factam, si hæres vult, ut ille expellatur, debere illum citare, & si non compareat, amovebitur de possessione, fier enim ei præceptum, ut dimittat possessionem liberam, & expeditur, qui dicit ita clare sentire, *Castr. in l. 2. supra hoc tit.*

Conclusio sic declarata de eius veritate, seu iustitia agendum, quæ pendet tum à decidendi ratione, tum à solutione obiectorum.

Ratio igitur, quare ei possessio sit acquirenda, qui potiora iura ostenderit, est omnibus notissima, quia ius suum cuique tribuendum, cum enim præferendo, qui potiora iura ostendit, suum illi tribuimus, unde sic possumus tex. reducere; ius suum cuique tribuendum, at potiora iura ostendens habet ius possessionis, ergo illi possessio tribuenda.

Secundariæ conclusiones, seu notanda, quæ ex hac textus parte colliguntur, exiguæ sunt utilitatis, ideo deuenio ad oppositiones:

Opponitur ex mente Bart. aduersus primam partem huius conclusionis, in qua agitur de modo, præcipue dum admittit tex. ut quis veniat ad contradicendum ei, qui missus est hoc modo. Postquam tamen quis est missus in possessionem, aut quis vult contradicere de facto, & non potest l. additis *infra de appell.* aut de iure, & similiter non potest, quia cum sit ista causa momentaneæ possessionis, non potest appellari l. 1. *infra si de moment. possess. l. final. ff. de appellat. recip.*

Respondet Bartolus huius contrarij timore tex. legi duobus modis, vno modo exponi, missus est, idest mitti desiderari, & sic apparet contradictor ante immissionem. Secundò modo exponi, ut stet proprie, & tunc verba contradicendum putauerit intelligitur, scilicet verbo dolendo, quare ille missus est; non quod ista contradictio aliquid operetur. Verum utramque solutionem ridiculam cenfeo, & repugnantem verbis tex. & primam, quidem non solum, quia nimis alienum est à verbis textus exponere tamen qui missus est, idest mitti desiderat, verum etiam, quia ex superioribus verbis colligitur missionem præcessisse actum, & contradicentem subsequutam, ibi *causa in possessionem missionis, & subsequuta contradicentis ventilentur*, si enim contradicentio missioni est subsequuta, constat actum missionem præcessisse, tum ex geminatione, seu repetitione tex. dum enim geminatis videtur Iustinianus verbis importantibus actualem immissionem, constat deliberatè de actuali immissione loquutum, non enim est verisimile, ut utraque vice tanta improprietate fuisset usus.

Secundam, verò tamen ridiculam reor, certum est enim Iustinianum loqui de contradicente cum effectu, vult enim primo, ut operetur causam ventilari, ibi *causa in possessionem missionis, & subsequuta contradicentis ventilentur*, deinde, ut possessio ei acquiratur, qui potiora ex legitimis modis iura habere ostenderit tamen ex quibus constat, si contradictor ostenderit potiora iura, cum possessionem acquirere, ita ut sua contradicentio valde opportunum operetur effectum. Neque fortè dicatur, hoc de petitorio intelligendum, & sic de Iudicio proprietatis, non momentaneæ possessionis, quia de possessione loquitur Iustinianus, non proprietate, & sic possessorio, non petitorio, ut nimis perspicue significant illa verba, & ei possessio acquiratur. Arbitror igitur veram solutionem ex deductis colligi in declaratione conclusionis, & ideo pro solutione ita distinguo. Aut hæres immissionem obtinuit, nullo possiden-

te, & tunc non est locus contradictioni, neque retractatur immissio concessa, sed pretendens debet agere in petitorio, & ita procedunt contraria, aut immissus est aliquo possidente, verum de iniustitia possessionis apparuit in continenti, & tunc si fuit citatus, adhuc cessat omnis contradictio, & sic quoque contraria procedunt, aut immissus aliquo possidente, & non apparebat de iniustitia possessionis, & tunc locus est contradictioni, ad effectum, ut de potioritate iurium agatur, & ei possessio acquiratur, qui potiora ex legitimis modis iura ostenderit, & ita est intelligenda textus nostri conclusio.

Haftenus de tertia parte principali tex. Quartam agrediamur, in qua de tempore agit Iustinianus, intra quod immissio obtinenda.

Ex quarta igitur parte vnica principalis elicitur conclusio nonnullis modis declarata, afferamus igitur conclusionem, deinde declarationes subnectamus.

258 Conclusio precipua est huiusmodi: mis-
sio + in possessionem, de qua supra, nullis
est angustiis temporum coarctanda.

259 Declara, seu amplia, + ut non sit qua-
rendum, an quis tardè, vel prematurè
immissus sit, sed tantummodo quaeren-
dum arbitrium, hoc est potestas huius
legis, an scilicet lex concedat immissio-
nem, & causa vnde vel missio, vel con-
tradictio oritur. hoc est an habeat quis
iustam causam petendi immissionem, &

obtinendi possessionem, an verò potius
iusta ex aduerso sit causa contradicendi,
& impediendi immissionem.

260 Declara secundò, ut + non queratur,
an post annale tempus, an post maioris
eui curricula quis fuerit immissus, sed
tantum, an ex legitimè formato testa-
mento agat.

261 Declara tertio, seu limita, ut licet nul-
lum aliud temporis obstaculum obijcia-
tur + rectè tamen opponatur, si tantum
temporis effluxerit, quod possit vel pos-
sessori plenissimam securitatem super-
dominio præstare, vel ipsi, qui missus est,
omnem intentionem excludere. Decla-
ra limitationem, siue ab vna tantum
parte, siue ab vtraque temporis prolixi-
tas effluxerit, non solum ipsam missio-
nem, sed & ipsam principalem causam
esse sopitam.

Principalis conclusio satis est per se
nota, ita ut non egeat declaratione.
Prior quoque declaratio satis est diluci-
data. Secundæ autem dilucidatio pe-
tenda est supra ab art. 4. vbi declarau-
imus, quid est illud annale tempus, &c.
Tertiæ quoque declaratio pendet à præ-
missis in quinto articulo, vbi diximus,
quid sit tantum temporis effluxisse,
quod faciat plenissimam securitatem al-
teri. Postremæ autem dilucidatio pen-
det à traditis supra in sexto articulo, vbi
docuimus, quid sit temporis prolixita-
tem ab vna tantum parte, vel ab vtraque
occurrere.

Quæst. II.

DE termino in continenti, & altæ indaginis, & nonnullis alijs prælu-
dijs vniuersalibus totum tractatum respicientibus, de quibus tamen
plerique, aut quia ab alijs satis oportunè fuerunt explicati, aut quia modicæ
sunt vtilitatis, aut quia sparsim de illis in opere egimus, remissiuè tantum
agamus, Continet quantum ad materiam altæ indaginis maximè omnium
necessariam articulos sexdecim, quorum quatuordecim plenè extenduntur,
duo remissiuè; quantum verò ad alia præludia vnicum articulum plura mis-
silaneè, & remissiuè continentem, sunt autem infra scripti.

Primus Articulus. Quæ sint prærogatiuæ huius termini, qui dicitur in continenti.

Secundus. Variæ temporis differentiæ explicantur, ut terminus in continenti facilius explicari possit, deinde propria eius significatio affertur.

Tertius. Quam multiplex sit subiecta materies, in qua se offert terminus in continenti, & quam variæ ex eius diuersitate quæstiones resultent.

Quartus. An fundamentum Iuris, in quo se fundat actor, dicatur in continenti apparere, & quando non, si tamen quæstio facti est clara, & non controuersa.

Quintus. An, & quando fundamentum facti, in quo suam intentionem fundat actor, dicatur in continenti probabile.

Sextus. An fundamentum Iuris, in quo suam intentionem fundat reus, dicatur in continenti probabile.

Septimus. An fundamentum facti, in quo suam intentionem fundat reus, dicatur in continenti probabile.

Octauus. Quantum temporis debeat Iudex præscribere ad probandum in continenti, quando ex arbitrio debet terminum præscribere.

Nonus. An exceptionis probatio dicatur prompta, seu in continenti fieri posse, vel altam requirere indaginem, quando dubietas oritur ex dubia replicatione aduersarij, qua circumscripta exceptio diceretur in continenti probata.

Decimus. An, & quando dicatur quis in continenti appellasse.

Vndecimus. Nullitas sententiæ quando dicatur in continenti probari ad effectum retardandæ executionis.

Duodecimus. Negatio positionis, vel eiusdem confessio quando dicatur in continenti reuocari, ita ut valeat reuocatio, etiam non probato errore.

Decimustertius. Quando testis dicatur in continenti dictum suum correxisse.

Decimusquartus. An, & quando in stipulatione responsio dicatur in continenti post interrogationem, ita ut stipulatio sit efficax.

Decimusquintus. An, & quando aliquid in materia contractuum dicatur factum in continenti, ut perinde sit, ac si in ipso contractu factum esset. Remissiue.

Decimussextus. An, & quando in materia delictorum quidpiam dicatur factum in continenti, ita ut tollat omnino delictum, & pœnam, vel minuat, vel tollat delicti suspicionem, vel è conuerso inducat delicti suspicionem, puta præsumptionem mandati de delinquendo. Remissiue.

Decimusseptimus. De causa quare legis nostræ beneficium introductum, de eiusdem utilitate, extensione, & qualitatibus intrinsecis. Remissiue.

S V M M A R I V M

Articuli Primi.

- 1 In continenti alicui actui adiecta in ipso inesse dicuntur.
- 2 Amplia etiam in contractibus stricti Iuris.
- 3 Pactum appositum iuxta contractum dicitur pars contractus.
- 4 Immediate ante, vel post factum, quod certo tempore debebat fieri, dicitur opportunè factum.
- 5 In continenti si sequatur, dicitur opportunè factum, etiam si deberet precedere.
- 6 Modica non curantur.
- 7 Mora, seu intervallum modici temporis non infert præiudicium.
- 8 Contractui dicitur inesse, quod in continenti ante, vel post intercessit.
- 9 Alienatio, in qua tempore contractus requirebatur solemnitas, valet, quando in continenti ante, vel post solemnitas intercessit.
- 10 Dotis receptæ confessio, & promissio in continenti facta per socerum de dote soluenda, dicuntur unus actus.
- 11 Confessio dotis receptæ quando dicatur facta spe futura numerationis.
- 12 Reuocatio donationis valet, si in continenti post donationem fuit apposta conditio, ut liceat eam reuocare.
- 13 Conditio in continenti institutioni apposta censetur ipsi institutioni inesse.
- 14 Delicti præsumptio aliquando oritur ex vicinitate actuum.
- 15 Actus ut sustineatur, & non corrumpatur in continenti facta, dicuntur in ipso actu intercessisse, si ad eius validitatem erant necessaria.
- 16 Probationes, quæ in continenti offeruntur non veniunt sub uniuersali prohibitione probationum.
- 17 Probationes, quando sunt lapsa tempora probatoria, si offerantur in continenti, admittantur.
- 18 Probationes, quæ in Iudicijs summarijs non admitterentur, si offerantur in continenti, admittuntur.
- 19 Iudicia summaria in triplici sunt differentia.
- 20 Probationes quæcumque admittuntur in Iudicio summario, quando de nullo, vel leui alterius præiudicio tractatur.
- 21 Probationes plenæ in Iudicio summario sunt necessariae ex parte actoris, quando agitur de præiudicio irreparabili.
- 22 Exceptiones etiam requirentes altam indaginem ex parte rei admittuntur, quando agitur de præiudicio irreparabili.
- 23 Probationes plenæ ex parte actoris sunt necessariae etiam, quando agitur de præiudicio reparabili, quando causa non est fauorabilis.
- 24 Probationes semiplenæ sufficiunt in Iudicijs summarijs, in quibus agitur de præiudicio reparabili, si causa est fauorabilis.
- 25 Exceptiones rei altam indaginem requirentes non admittuntur in Iudicijs summarijs, quando agitur de præiudicio reparabili, siue causa sit fauorabilis, siue non.
- 26 In Iudicijs possessorijs non admittuntur exceptiones rei altam indaginem requirentes, est tamen necessaria ex parte actoris plena probatio.
- 27 Exceptiones, quæ in continenti probantur, admittuntur in possessorijs, & impediunt effectus remedij possessorij.
- 28 Iudicia possessoria respectu rei dicuntur summaria, respectu actoris ordinaria.
- 29 Secundum quid tamen etiam ex parte actoris dicuntur summaria, in quantum probationes debent celerius expediri.
- 30 Sententia lata in petitorio exceptio, quæ non offertur in continenti probabilis, non admittitur in remedio possessionis.
- 31 Si tamen in continenti offertur, nihil prohibet eam admitti.
- 32 Domini exceptio in continenti probanda admittitur aduersus interdictum quorum bonorum.
- 33 Domini exceptio in omni possessorio ad piscendam, si probetur in continenti, admittitur.
- 34 Domini exceptio aduersus interdictum quorum legatorum, non admittitur, nisi in continenti probetur.

- 35 Tituli inualiditatis exceptio non admittitur aduersus prouisum de aliquo beneficio.
- 36 Secus si probetur in continenti.
- 37 Domini exceptio aduersus legis nostra remedium admittitur si in continenti probetur.
- 38 Fideicommissum an debeatur, non debet Iudex subtiliter cognoscere, quando sola petitur satisfactio.
- 39 Probatio plena non est necessaria, ut Iudex fideicommissi nomine satisfdari iubeat.
- 40 Exceptio falsitatis, aut inualiditatis fideicommissi non admittitur, ubi agitur de sola satisfactione.
- 41 Fallit, si heres sit paratus probare in continenti fideicommissum non deberi.
- 42 Euidens res dicitur, quando in continenti probari potest.
- 43 Oppositiones in summarijs præsumuntur litis deferenda gratia.
- 44 Fideicommissum non deberi plena probatio est necessaria.
- 45 Cognitio an fideicommissi nomine satisfandam est partim summaria, partim ordinaria.
- 46 Probatio quare respectu negantis satisfactionem fideicommissi nomine plena sit necessaria, non verò ex parte petentis eam.
- 47 Satisfactionem non potest heres excludere, nisi excludendo fideicommissum.
- 48 Satisfactionem potest actor fideicommissi nomine obtinere absque pleno præiudicio heredis.
- 49 Satisfactio fideicommissi nomine petitur ex causa in alio Iudicio plene examinanda.
- 50 Præiudicium irreparabile non inferitur, quando agitur de causa, qua venit in alio Iudicio examinanda.
- 51 Probatio summaria sufficit, quando in alio Iudicio eadem res venit plenè examinanda.
- 52 Exceptio semel reiecta, non amplius opponi potest, quia oblat res Iudicata. Fallit, si fuerit reiecta in causa summaria, & postea opponatur in plenaria, num. 34.
- 53 Cautio inducit agnitionem debiti. Declara, quando quis spontè satisfas, vel eiusdem lura non fuerunt expressè, aut tacitè reseruata, & num. 35.
- 54 Heredis fideicommissi nomine satisfandis lura reseruantur ad principale Iudicium fideicommissi, quando in summario satisfactionis non potuerunt in continenti probari.
- 55 Exceptiones, quæ in continenti probari possunt, non censentur exclusæ à statuto reiciente exceptiones contra sententiam, vel instrumenta.
- 56 Positionem qui negauit, in ea se fundare non potest.
- 57 Fallit, si negationem in continenti reuocauerit.
- 58 Positionis confessio non nocet ei, qui in continenti eam reuocauit, etiam non probato errore.
- 59 Interficiens aliquem pœna capitis puniatur.
- 60 Fallit, si agresorem occidat in continenti pro sui seruatione.
- 61 Appellatio sine scriptis facta regulariter non valet.
- 62 Fallit, si in continenti post latam sententiam vna voce appelletur.
- 63 Appellationi in illis casibus, in quibus regulariter non admittitur, est deferendum, si appellans offerat in continenti se eam iustificaturum.
- 64 Appellatio, quam appellans offert se in continenti iustificaturum, non excluditur per clausulam appellatione remota.
- 65 Calumnia præsumptio tollitur per oblationem probationis in continenti, & n. 27.
- 66 Probatio in continenti non admittitur in spolio ad impediendam restitutionem.
- 67 Nullitas, de qua nō apparet ex actis, non impedit executionem.
- 68 Fallit, si possit in continenti probari.
- 69 Probatio in continenti potiori gaudet prærogatiua, quàm alia.
- 70 Probatio oblata in continenti tollit malitiæ suspensionem.
- 71 Nullitatis exceptio aduersus tres sententias est prohibita.
- 72 Fallit, si talis nullitas in continenti probetur.

- 75 Nullitatis exceptio quando ob altam indaginem non admittitur, illud saltem operatur, ut victor, antequam executionem consequatur, debeat dare fideiussorem de restituendo.
- 76 Exceptiones contra testes debent referuari in fine litis.
- 77 Fallit, si offeratur probatio in continenti.
- 78 Delicti presumptio oritur ex vicinitate contractuum.
- 79 Usurarius quando presumatur contractus ob vicinitatem alterius.
- 80 Electio quando ob vicinitatem contractus dicatur facta per ambitionem.
- 81 Mandatum de occidendo presumitur, si famulus aliquem in continenti interficiat post Domini allocutionem.
- 82 Nunciatio non remittitur prestita cautione, si nunciatus dicat, hodie constat, hodie agamus.
- 83 Attentata non sunt reuocanda, quando in continenti constat de iniustitia appellationis.
- 84 Pater adulterum in turpitudine deprehensum in continenti impune occidere potest.
- 85 Exceptio dilatoria admittitur contra litē contestatam, si in continenti obijciatur.
- 86 Testis in continenti dictum suum corrigere potest.
- 87 Amplia etiam non probato errore.
- 88 Vim non committit, qui amissam possessionem statim recuperat.
- 89 Iracundia calore qui illatam sibi iniuriam fuit ultus, mitiori pena punitur.

ARTICVLVS I.

Quæ sint prerogatiue eius termini, qui dicitur in continenti, ad contradistinctionem eorum, quæ requirunt altam indaginem.

AEPE in toto hoc opere duorum reperies mentionem terminorum, nempe eorum, quæ in continenti fieri, aut apparere, aut probari posse dicuntur, & eorum, quæ

altam indaginem requirunt, aliquando enim hoc, vel illud altam indaginem requirere enunciabimus, aliquando hoc, vel illud in continenti apparere, vel probari posse asseremus, aliquando requirunt altam indaginem non posse allegari ad retardandum legis nostræ beneficium profitebimur, aliquando in continenti probabilia ad illud impediendum allegari posse asseremus, in omnibus his locis, & complurimis alijs repetendum esset, quid sit altam indaginem requirere, quid in continenti probabile esse, nisi à primordio inter præludia toris viribus hos terminos dilucidaremus. Res à plebisque aliqua ex parte tacta, à paucioribus exactè tractata, à nullo, quem viderim, satis enucleatè explicata, Eoque utilius hos terminos explicabimus, quāto eorum cognitio non solum ad præsentem tractatum, verum ad complures materias in Iure determinandas magis est necessaria, ob prerogatiuas enim eorum, quæ fiunt in continenti ad contradistinctionem eorum, quæ altam requirunt indaginem, complura varijs modis in Iure determinantur, utique incerta, & obscura, nisi plenè horum terminorum cognitio fuerit patefacta, quo fit, ut non solum horum terminorum cognitionem, sed in primis priuilegia potiora huius termini in continenti asserere decreuerim, cuius rei gratia superscriptum proposui articulum, quæ sint priuilegia huius termini, qui dicitur in continenti.

Primum priuilegium, à quo alia pleraque proficiunt, est, † ut quæ alicui actui in continenti facta sunt, in ipso in esse dicuntur, ita ut perinde sint, ac si simul facta essent *l. lecta vers. dict. bon. ff. si cert. petat. l. si quis §. qui ita ff. de incendio, ruina, & naufragio l. petens cum materia C. de pactis l. quoties §. si quis ita scripserit ff. de hered. inst. Bald. in l. quid ergo §. quod ait prætor. ff. de his, qui notantur infam. Curt. Sen. conf. 34. colum. 2. post Angel. conf. 145. & alios per eum relatos. Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 1. & seq. Nat. conf. 14. num. 4. Riminald. Sen. conf. 1. num. 23.*

Plura

- Plura Gabriel cit. tit. de praesumption. conclus. 13. num. 1. Cacheran. decis. Pedem. 76. num. 3. Mantica de tacit. & ambig. lib. 3. tit. 15. num. 49. fol. 161. volum. 1.*
- 3 quod est t verum etiam in contrahibus stricti iuris, vt plurimorum auctoritatis firmat Gab. Rom. d. conclus. 13. num. 21. idemque fit quid fieri statim, ante, vel post, vel in ipso actu. Bars. in l. singularia col. 4. vers. 3. accedit ff. si cert. petat. plenè Gab. Rom. d. praesumption. 13. nu. 2.
- 3 & t factum appositum iuxta contractum dicatur pars contractus l. fundi partem ff. de contrahend. empt. Corn. conf. 349. col. 1. instamus itaque vol. 1. Gab. d. conclus. 13. num. 2. adeo vt vbi t quid debet fieri certo tempore, intelligitur oportune factum, si immediatè ante, vel post actum fuerit. Bald. in l. 1. col. 2. vers. extra C. de oper. libert. faciunt tradita per gloss. in l. Pomponius S. Ratibabitionis ff. de procurat. l. 1. in l. lista demum C. de procurat. in l. edita col. 4. & 5. C. de edendo,
- 5 quinimo t etiam si debeat precedere, satis sit, si sequatur in continenti. l. 1. in l. non solum S. matre col. 5. vers. imò fortius ff. de oper. non. nunc. plura ipse Gabriel. d. conclus. 13. num. 23. Huius autem specialitatis ratio est, t quia non solum generaliter in omni re de modicis non curamus l. scio ff. de integr. restit. & parum, & nihil æquiparantur S. sed quod Inst. de fid. hared. tradidit Hieron. Butigell. in l. 1. S. qui praesunt, num. 13. ff. de verbor.
- 7 obligas. verum specialiter t in mora, seu interuallo temporis modici non datur praesudicium l. si debitor ff. Iudic. Bald. in l. ea, qua col. fin. in princip. C. quomodo Iudici. Alexand. in l. 4. S. Praetor ait ff. de reg. iur. gloss. in l. Pomponius S. notum
- 8 ff. de procurat. Hinc in materia t contractuum, quod in continenti ante, vel post contractum intercessit, dicitur in ipso actu intercessisse. Ita vt t alienatio, in qua tempore contractus requirebatur solemnitatis, valeat, quando in continenti ante, vel post intercessit. Cephal. confil. 316.
- 10 num. 63. lib. 3. vers. etiam. Et t confessio dotis recepta facta per maritum, & promissio postea in continenti facta per to-

- cerum de dote soluenda dicitur vnus
 11 actus t ita vt confessio mariti dicatur facta spe futurae numerationis, quia promissio de soluendo dicitur inesse confessioni. Rom. conf. 445. num. 4. vers. ceterum vbi Appositila in vers. creditur plures concordantes allegat. t & si post donationem in continenti quis apposuit conditionem, vt sibi liceat reuocare, licita erit reuocatio, perinde ac si in ipsa donatione reuocationis conditio fuisset apposta. Soccin. Sen. conf. 67. num. 36. vol. 1. & in materia vltimarum voluntatum t conditio in continenti post institutionem apposta censetur ipsi institutioni inesse. Felicianus de Perusio inter Confil. Cast. conf. 259. Omnis facultas lib. 1. col. 1. post medium vers. esto, quod testator refert, & sequitur Rauden. in tract. de Analogis lib. 1. cap. 37. num. 10.
- 13 Neque solum in contractibus, aut vltimis voluntatibus, verum etiam in delictis praesumendis supradicta praerogatiua est vera, vnde t ex vicinitate actuum aliquando oritur praesumptio delicti cap. officij vbi gloss. 1. de electione, aliquando minuitur delictum, vt si statim post sibi illatam iniuriam quis offendentem vulneret, vt infra latius, aliquando cessat omne delictum, qua de re infra num. 84.
- 15 Maximè autem supradicta specialitas est vera, quando agitur de t actu sustinendo, vt enim sustineatur actus, & non corruat, in continenti facta dicuntur in ipso actu intercessisse, si ad eius validitatem erant necessaria. Bald. in l. 1. col. 2. vers. nota C. de oper. libert. Curt. in l. 1. S. qui praesens sub num. 10. ff. de verbor. obligas. Cephal. conf. 316. num. 67. vol. 3.
- 16 Secundum priuilegium, t seu specialitas est, vt in omni dispositione, in qua probationes fieri prohibentur, nihilominus quæ in continenti offeruntur, non dicantur prohibita Abb. in cap. super in fin. de delegatione in cap. suscitata extra de restit. in integr. l. 1. in l. iuris gentium S. quod ferè num. 14. ff. de pact. Dec. in cap. ex parte col. 4. in 8. fallentia de leg. in cap. an sit num. 2. de appell. in conf. 424. num. 6. Abb. conf. 44. circa finem lib. 1.

Menoch. de recup. rem. 1. num. 240. Cuius rei utilitatis studio nonnulla afferamus exempla.

Primum igitur exemplum erit quando lapsa sunt tempora probatoria, quamvis enim regula sit, vt non admittantur
 17 probationes. † Fallit tamen, si offerantur in continenti *Menoch. de recup. remed. 1. num. 242. Oldrand. conf. 139. ad habend. in fin. Crauett. conf. 207. num. 8. & conf. 104. num. 10. Mascard. de probat. conf. 687. num. 6.*

Secundum exemplum, & quidem præcipuum, & frequentatissimum est in iudicijs summarijs, in quibus probationes, quæ alioqui non admitterentur, si tamen offerantur in continenti admittuntur, pro cuius rei cognitione, quia materia est quotidiana, & insignis rem paulo altius repetendam duxi.

19 Animaduertendū igitur iudicia summaria quantum ad rem nostram attinet in triplici esse differentia constituta. Aut enim in illis tractatur de nullo, vel leui alterius præiudicio, aut tractatur de alterius præiudicio, & quidem graui, & non reparabili, aut tractatur de præiudicio reparabili, & leui. Primo † casu admittuntur ex parte actoris quæcumque probationes etiam semiplenæ, quinimò admittitur sola probatio per iusiurandum, neque illo modo aliqua admittitur exceptio ex parte rei. Exemplum, si ego petam, vt quis me caute de damno patiat quærere thesaurum in agro suo l. thesaurum ff. ad exhibendum *Bart. in extrauag. ad reprimendum in verbo summarie nu. 8. vers. summarie nunc autem Lunfr. de Orian. in sua prax. c. 12.*

21 num. 2. Secundo casu † quando tractatur de præiudicio irreparabili, ex parte actoris sunt necessariae plenæ probationes, & † ex parte rei admittuntur exceptiones etiam requirentes altam indaginem l. donatio. C. de donat. *Bart. in d. extrauag. ad reprimendum. num. 13. vers. quando sunt.* † Tertio casu quando infertur præiudicium reparabile, aut causa non est fauorabilis, & sunt necessariae ex parte actoris plenæ probationes, aut † fauorabilis, & non sunt necessariae nisi semiplenæ. *Bart. in d. extrauag. ad reprimendum. num. 9. vers. quando sunt. Alexand. conf. 139. circa 1. in fin. lib. 6. vbi dicitur communem. & in conf. 187. vbi copia in fin. lib. 7. Afflic. decis. 364. lib. 1.* Neutro tamen † casu admittuntur rei exceptiones altam indaginem requirentes. *Bart. in extrauag. ad reprimendum. vers. summarie nunc 4.* Inter † iudicia summaria huius generis sunt ponenda iudicia possessoria, in quibus quamuis summarie procedatur, quia tamen agitur de præiudicio rei leui, reparabili, plena probatio ex parte actoris est necessaria, vt docuit *Iodocus Damaderius in sua prax. rerum civilium cap. 22. num. 5.* in his ergo quamuis non admittuntur exceptiones requirentes altam indaginem *ad gloss. in l. 1. in princ. vbi post alios Ripa num. 12. ff. quorum legatorum. Menoch. de adipisc. rem. 1. num. 12. qui alios allegat. Rota diuers. decis. 507. num. 3. par. 1. & in recent. apud Farinaz. par. 1. decis. 456. num. 6.* quæ loquitur in Saluiano, & in vna Bononien. censur. 10. Junij 1611. coram Cardin. Lancellotto apud Farinaz. post Consilia decis. 333. num. 2. Stephan. Gratian. decis. March. 25. num. 2. Ver. d. decis. 345. alias 15. par. 2. num. 4. Viuis decis. Neap. 409. num. 10. vol. 3. & decis. 418. num. 4. eodem vol. 3. vbi loquitur in Saluiano. dixi pluribus in locis in parte inscripta de leg. contradic. præcipue quæst. 2. num. 95. & num. 187. & quæst. 18. num. 6. quod in Interdicto Saluiano tamquam simplici possessorio voluit Rota diuers. decis. 34. num. 23. par. 1. & decis. 184. num. 3. & duobus sequent. par. 4. & in Romana Saluiani Interd. 19. Nouembris 1599. coram Card. Lancellotto.

27 Si † tamen offeratur probatio in continenti, admittuntur exceptiones, & impeditur effectus remedij possessorij. *Bart. & Ripa in l. 1. num. 12. ff. quorum bonorum, & in l. naturaliter §. nihil commune ff. de acquir. hered. Bart. & DD. in l. si de vi ff. de iud. Cyn. & Cast. in l. 2. supra hoc tit. de edic. D. Adriani. Dec. hic num. 43. Roland. à Vall. conf. 2. num. 35. vol. 1.*

vol. 1. Pluribus cumulatè relatis dixit in Saluiano loquens Statil. Pacif. inspect. 1. cap. 4. num. 23. & inspect. 5. cap. unic. num. 1. Rota, quæ loquitur in Saluiano apud Puteum decis. 232. in princ. secundum recentiorem impressionem lib. 3. & apud eundem decis. 308. num. 3. par. 1. quæ uniuersaliter loquitur in omni possessorio adipiscendæ, & in recentioribus apud Farinaz. decis. 526. num. 8. par. 1. quæ loquitur in omnibus Iudicijs, in quibus non admittuntur exceptiones requirentes altam indaginem, & apud Achill. de Crass. decis. 1. de except. alias 90. nu. 9. Verall. decis. 345. num. 3. & 4. par. 1. Viuius decis. Neap. 409. num. 20. lib. 3. & decis. 107. num. 3. & 4. lib. 1. ubi docet defensionem, quæ potest in continenti ostendi, & probari nullo vnquam modo reiectam censeri, & in remedio summario legis nostræ exceptionem exclusiuam iuris hæredis semper admitti quando est in continenti probabilis pluribus dixi in sequenti questione art. 2. num. 161. Hinc
28 † Iudicia possessoria dicuntur summaria respectu rei, non respectu actoris, quia ut dixi ex parte actoris requiritur plena probatio, ex parte autem rei non admittuntur exceptiones requirentes altam indaginem. ita ex auctoritate Bart. distinguit Lanfran. de Orian. in sua prax.
29 num. 12. nisi † fortè etiam ex parte actoris secundum quid summaria dicantur quantum probationes celerius debent expediri, quàm in Iudicijs ordinarijs sit necesse, ad quod faciunt tradita per Bal. in l. 1. C. ut in possess. legat. num. 6. de qua infra num. 45. Vnde exempli causa (ut
30 ab uniuersali exemplo ad singularia descendam) † exceptio sententiæ latæ in petitorio, quæ non offertur in continenti probabilis, non admittitur in remedio possessionis l. & an eadem §. ult. ff. de except. rei Iud. Rip. in l. naturaliter §. nihil commune num. 101. ff. de acquir. possess.
31 † si tamen in continenti offeratur, nihil probet eam admitti. Soccin. lun. in d. §. nihil commune num. 152. Rip. ibidem num. 101. qui alios allegat.
32 † Exceptio quoque † dominij in conti-

nenti probanda admittitur aduersus interdictum quorum bonorum ad illud excludendum, ut voluit gloss. in l. 1. ff. quorum bonorum in verbo rectius, ubi Angelus, & alij gloss. in l. fin. C. eodem tit. quorum bonorum, quam sequitur Bald. Bart. Salicet. & alij plenè Menoch. de adipisc. rem. 1. num. 102. usque ad 108. ubi plenè alios congerit. Et in † omni possessorio adipiscendæ, quamuis regulariter exceptio Dominij non opponatur, si tamen probetur in continenti, non excluditur. Bart. Cast. & ceteri in cap. si de vi ff. de Iud. Dec. in l. nostra num. 43. Contard. qui alios refert in l. unica C. si de momen. possess. lim. 12. num. 5. Mascard. de probat. conclus. 1687. nu. 7. Rota apud Card. Seraph. decis. 596. num. 3. Tertiò aduersus
34 interdictum quorum legatorum non admittitur exceptio Dominij per legatarium opposita, nisi in continenti illud probet ex instrumento testamenti, quod intelligitur probare quotiescumq; ostendat non esse locum falcidiæ, ut verior est sententia, quam pluribus probat Menoch. de adipisc. rem. 2. num. 110. cum
35 aliquot sequentibus. Item aduersus † prouisum de aliquo beneficio, in quo proceditur ad instar legis nostræ remedium, ut alibi dictum, & docet Menoch. in tract. de adipisc. remed. 6. non potest opponi exceptio inualiditatis tituli, puta, ut collatio vel electio facta sit per litteras falsas, vel quod collator, elector, vel confirmator non habuerit potestatem conferendi, eligendi, vel confirmandi, ut per Menoch. de adipisc. rem. 6. num. 46.
36 † Si tamen probatur in continenti, rectè opponitur, ut per eund. Menoch. nu. 48.
37 Et tandem, ut alia ommittam † aduersus remedium l. nostræ posse opponi exceptionem Dominij, si in continenti probatur fuit à Rota resolutum in vna Ariminen. bonorum 27. Octobris 1586. coram Bupal. apud Pacif. de Saluian. decis. 52. num. 3. & 4. & apud Farinaz. decis. 526. num. 7. par. 1. ubi multi allegantur, & nos infra suo loco dicemus: aliqua etiam attingi in parte inscripta de legit. contradict. quæst. 4. num. 74.

Ter-

Tertium exemplum ex parte rei est,
 38 † vt quamuis non debeat Iudex subtiliter cognoscere, an fideicommissum, vel legatum cōditionale, vel ad tempus debeat, quando nihil amplius actor postulat, quam vt fideicommissi nomine satisfidetur l. 1. C. vt in possessione legatorum, & † ideo sufficiat Iudici summam de eo constare, neque plena probatio sit necessaria ad hoc, vt satisfidari iubeat, vt ibi DD. & præcipue Bald. sub num. 3.
 40 † neque admittatur hæres ad opponendum de inualiditate, aut falsitate legati, vel fideicommissi, vt ibidem DD. præcipue Cast. num. 1. † tamen si hæres sit paratus probare fideicommissum non deberi, admittitur probatio, qua perfecta à satisfidatione liberatur l. si is à quo ff. vt in possess. legat. vbi hæc habentur. Si is à quo satis petitur offerat cognitionem, & dicat, hodie constat, hodie agatur, dicendum est cessare satisfidationem, cum possit ante de fideicommissio quam de satisfidatione constare, idem probat tex. in l. stipulatio §. 1. ff. vt legatorum nomine caueatur, vbi hæc habentur Diuus quoque Pius rescripsit quoties euidens res est, vt certum sit nullo modo fideicommissio locum esse, perquam inquam esse superuacanea cautione onerari heredem, † vbi nota rem dici euidentem, quæ in continenti probari potest, & hanc sententiam tenuit gloss. in l. 1. super verbo subtiliter per leges supra allegatas. Ratio autem quare non admittatur probatio, nisi fiat
 43 in continenti est, † quia in summarijs quando aliqua opponuntur ab aduersario, nisi prompta offeratur probatio, præsumuntur opponi litis differendæ gratia l. fin. C. de ordin. cognit. DD. in cap. proposuit extra de concess. proband. & in l. satis aperte C. de falsis. Bald. in d. l. 1. C. vt in poss. legat. num. 3. cessat autem huiusmodi ratio si fiant probationes in continenti: ergo cessabit prohibitio.
 44 Obiter animaduertendum † hanc probationem fideicommissum non deberi, quamuis debeat in continenti fieri, nihilominus quando eam in se reus suscipit, deberi fieri plenam, quod aperte signi-

ficant illa verba tex. in d. l. stipulatio §. 1. ibi quoties euidens res est, vt certum sit nullo modo fideicommissio locum esse, verba enim illa euidens res est, supponunt certam demonstrationem, & illa verba, vt certum sit nullo modo fideicommissum deberi, adhuc certitudinem probationis important, vnde † hæc cognitio dicitur summaria secundum quid, & secundum quid plenaria. Summaria quidem, quia citò expeditur, & Iudicis officio, plenaria verò quo ad probationes, quæ debet esse plenæ. ita egregie Bald. in d. l. stipulatio §. 1. ff. vt in possessione legatorum n. 6. per gloss. quæ dicit singularem, & mēti tenendā in l. si is à quo, super verbo satisfidatione ff. vt in possessione legatorum; † & ratio quare respectu rei probatio debet esse plena, respectu autē actoris non eque, sed qualis qualis sufficiat, neque debeat subtiliter Iudex cognoscere, vt
 47 d. l. 1. C. vt in possess. legat. est quia † non potest hæres satisfidationem excludere, nisi excludendo fideicommissum, & ita affert plenū præiudiciū legatarijs, seu
 48 fideicommissario, potest autem † actor satisfidationem obtinere absque eo, quod
 49 plenum præiudiciū afferat. † Satisfidari enim petitur ob causam (nempè fideicommissum, vel legatum) quæ in alio iudicio venit plenè examinanda, quando nempe petet fideicommissarius rem legatam, vel per fideicommissum sibi relictam † quando autem aliquid petitur ob causam, quæ in alio Iudicio venit plenè examinanda, non infertur præiudiciū irreparabile, † & tantum sufficit in hoc præambulo constare de ea summam, vt notat Salicet. in d. l. 1. C. vt in possess. in princ. Neque cuiquam faciat dubium † exceptionem in hoc Iudicio reiectam non videri amplius opponi posse, quasi obset res iudicata, & ita præiudiciū irreparabile inferre, maximè quia
 53 † cautio inducit agnitionem debiti, & sic affert plenum præiudiciū l. fin. C. ad l. falsidiam non enim † obstat exceptio rei iudicatæ in causa summaria, quando postea agitur plenaria l. si quis à liberis §. si vel parens ff. de liber. agnoscend. l. pen. de his,

bis, qui sunt sui, vel alieni Iur. plenè Bart. in l. qui Romæ S. duo fratres in pen. col. in distinctione magna ff. de verbor. obligat. Castr. in d. l. 1. sub num. 2. vers. in tex. ibi C. ut legatorum seruandorum. Neque
 55 *semper t cautio inducit agnitionem debiti, sed tunc quando præsatur spontè, vel quando iura fatisdantis non fuerint expressa, vel tacitè reseruata, prout in casu nostro in quo cum iura hæredis fatisdantis non possint in continenti probari, reseruatur ad principale iudicium, & ordinarium fideicommissi, vel legati ita respondet Bald. in l. 1. C. ut in possess. legat. sub num. 6. vers. modo restat.*

57 *Quartum exemplum est t in statuto reijciente omnes exceptiones contra sententiam, vel instrumentum, non enim habet locum, quando quis vult in continenti probare legitimas exceptiones. Abbas in conf. 46. sub num. 5. vers. & circumscripto vol. 1. idem conf. 3. colum. fin. lib. 2. idem in cap. suscita de restit. in integr. in ult. col. & in cap. super. & in cap. fin. extra de offic. delegat. Speculat. in tit. de lit. contest. S. 2. vers. quid si reus voluit. Gozad. conf. 50. num. 20. in fin. Bart. conf. 60. num. 3. volum. 1. & in conf. 84. col. final. eodem col. Cephal. conf. 4. num. 18. vol. 1. Alexand. conf. 186. col. fin. vers. præterea posito vol. 2. Dec. conf. 424. nu. 6. Alexand. & reliqui in l. 4. S. condemnatum ff. de re iud. Menoch. de retin. rem. 3. num. 674. Rol. à Vall. conf. 2. num. 36. vol. 3. Crauet. conf. 10. num. 4. Ioseph Ludou. decis. Lucen. 24. num. 4. Decian. resp. 83. num. 15. vol. 4. Roman. in l. si verò, S. de viro num. 164. in 3. fallent. vers. 2. ratio est ff. solut. matr. Mascard. de probat. concl. 687. num. 4. Castr. in suis sing. singulari 92. Rota Bonon. inter compilatas à D. meo Gypso decis. 44. num. 30.*

58 *Secundum privilegium, seu singularitas hæc est: vt quamuis regula sit t neminem in positione, quam negauit, fundare se posse cap. ex eo de reg. Iur. in 6. cap. vestras vers. quod quisque sua vice extra de probat. l. generaliter in fin. C. non numen. pec. Bart. in l. naturaliter S. nihil commune ff. de acquir. possess. vbi DD.*

præcipue Claudius Marmerius nu. 116. vbi multos allegat. inter repetit. volum. 5. fol. 269. Si tamen t negationem in continenti reuocauerit, poterit se in positione fundare gloss. in l. 2. S. fin. ff. quando actio de pet. est anna. Alexand. in d. l. naturaliter S. nihil commune vers. circa illud autem ff. de acquir. possess. Bart. in l. post. legat. ff. de bis, quibus, vt indignis Angelus conf. 152. in quasi. vertente, alios refert Claudius Marmerius in d. S. nihil commune num. 116. Angel. in l. 1. S. si stipulanti per illum text. ff. de verb. obligat. Alciat. ibidem num. 39. & quamuis positionem confessus debeat stare, propriæ confessioni, qua nulla dicitur probatio maior, tamen t si in continenti confessionem reuocauerit, ei non nocet confessio gloss. ordin. in cap. fin. de iur. iuran. lib. 6. Speculator in tit. de posit. S. ult. vers. quasi ponens. Bald. in l. edita C. de edend. Rom. conf. 59. num. 12. idem conf. 391. in princip. Tiraquell. de retract. conuent. S. 1. gloss. 5. vers. unde decimo sunt num. 15. Soccin. conf. 97. in presenti consultatione num. 3. vers. nalli autem dubium vsque ad num. 18. lib. 4. Roman. in l. si verò S. de viro num. 50. ff. solut. matr. Hoc intellige non probato errore, vbi enim probatur error non est necessaria, reuocatio in continenti, quando autem dicatur in continenti reuocata negatio ad effectum, vt possit is, qui negauit se fundare in positione, vel qui confessus est à confessione liberari videbimus infra art. 12.

61 *Tertium privilegium est, vt quamuis alium interficiens poena capitis sit puniendus l. qui eadem ff. ad l. Corneliam. Farinac. quem vide quaest. 6. num. 15.*
 62 *& 16. t si tamen quis aggressorem occidat in continenti pro sui seruatione non punitur l. ut vim vbi DD. ff. de iust. & iur. Clar. in sua prax. S. homicidium num. 21. Riminald. conf. 243. num. 59. lib. 3. Farinac. conf. 141. num. 13.*

63 *Quartum privilegium est, vt quamuis t appellatio sine scriptis facta regulariter non sit efficax ad cumulata per Seaciam de appell. quasi. 4. num. 1. nihilomi-*

- 64 nus ꝛ si appellatur in continenti post latam sententiam, sustinetur appellatio viua voce interposita. *Scacc. dict. quest. 4. num. 15. Marant. in suo spec. part. 6. in tit. & quandoque appellatur num. 156.*
- 65 Quintum priuilegium, & vt ꝛ in casibus, in quibus prohibita est appellatio, si tamen appellans offerat se in continenti eam iustificaturum, quia ratio appellandi est in promptu debet iudex appellationi difert. *Contard. ad l. unicam lim. 12. num. 1. C. si de moment possessio. qui multos allegat. Scac. alios allegans. quest. 17. lim. 6. mem. 2. num. 133. folio mibi 596.* Hinc etiam clausula appellatione remota non tollit appellationem, quam appellans offert se in continenti iustificaturum. *Rip. in cap. 2. extra de rescript. Contard. in d. l. unic. lim. 12. nu. 2. & 3. C. si de moment. possess. gloss. in cap. suscitata in verbo sententia de in integr. restitut. Scaccia ubi supra verbo confirmantur.*
- 67 Ratio autem est, ꝛ quia oblatio probationis in continenti tollit præsumptionem calumnię, ob quam solet negari appellatio. *Franch. qui loquitur in exceptione cap. interposita sub num. 4. lib. 15. de appellat. Scacc. ubi supra vers. confirmantur 2.*
- 68 Limitatur hoc priuilegium ꝛ in spolio, in quo non admittitur probatio etiam in continenti ad impediendam restitutionem, de qua re vide *Menoch. in 1. remed. recuperanda nu. 239. ubi latè Egid. conf. 1. nu. 16. declara tamen, vt per eundem Menoch. latè agentem loco citato.*
- Sextum priuilegium est, vt quamuis
- 69 ꝛ nullitas, de qua non apparet ex actis, non impediat executionem. *Bart. in l. 4. §. condemnatum num. 3. vers. quandoque est aliquid probandum ff. de re lud. Rom. plenè conf. 323. in casu proposito num. 5. & seq. per totum. Alexand. conf. 181. in causa, & lite num. 4. & seq. vers. preterea contra dictam sententiam volum. 6. Vestr. in sua prax. l. 8. cap. 1. nu. 7. quod de exceptione vniuersaliter altam indaginem requirente etiam si non sit nullitatis voluit Rota apud Card. Seraph. decis. 214. nu. 2. ex Paris. conf. 12. num. 26. lib. 2. & Voluit Benintend. in decis. Bonon. decis. 77. num. 13. inter decis. canonicas diuersorum fol. 604. Si tamen ꝛ potest in continenti probari, omnino impedit Bart. in l. 4. §. condemnatum nu. 2. ubi Rip. num. 15. in fin. ff. de re lud. Abbas consil. 55. in causa, quę ad presens num. 2. lib. 2. Angel. in l. 1. C. quando prouocare non est necesse. Oldrand. conf. 106. quod litterę executorię num. 4. Roman. conf. 323. in casu proposito num. 7. Soccin. Sen. conf. 21. sub num. 6. vers. tunc succedit doctrina volum. . . . Scacc. quest. 19. rem. 1. num. 241. plura cumulat Bursat. conf. 73. num. 1. vol. 1. Mascard. de probat. conclus. 687. num. 5. vol. 2. Vestr. in sua prax. lib. 8. cap. 1. sub num. 7. vers. mitigaretur autem iste rigor. Soccin. Iun. conf. 45. num. 2. lib. 1. qui loquitur etiam quando sunt tres conformes. Lanfranc. Balb. decis. 470. & seq. Montic. conf. 405. num. 30. & conf. 495. num. 29. lib. 5. Contard. ad l. unicam C. si de moment. lim. 7. num. 1. Gabriel conclus. 1. num. 8. de execut. rei lud. Alexand. conf. 77. num. 15. lib. 2. & conf. 83. num. 8. vol. 3. & conf. 106. num. 27. lib. 3. Ruin. conf. 87. nu. 4. lib. 1. Natta conf. 172. Rota decis. 3. nu. 1. de except. in nouis alias decis. 280.*
- 71 Ratio autem est non solum, ꝛ quia probatio in continenti potiori gaudet prærogatiua, quam ceterę cap. interposita in princ. de appellat. *Felin. in cap. exceptionem num 36. vers. cogitabam de except. Contard. in d. l. unica C. si de moment. possess. lim. 12. num. 20. Mascard. de probat. conclus. 687. num. 2. vol. 2. verum etiam quia nullitatis, seu alia quęcunque excluditur ob malitię suspicionem, quę ꝛ cessat in probatione oblata in continenti. Decius conf. 424. proponitur sub n. 6. Vantius, & Contard. allegati à Scac. loco nunc allegand. Scacc. quest. 19. remed. 1. conclus. 4. num. 60. vers. 2. Vestr. d. lib. 8. cap. 1. sub num. 7. vers. & communis ratio est, ꝛ Et quamuis d. nullitatis exceptio aduersus tres sententias sic prohibita *Clem. vt calumnijs. de re lud. ꝛ dict. tamen Clementina locum non habet quando talis nullitas in continenti pro-**
- 72
- 73
- 74

probatur *Oldrad. conf. 106. Crauett. consil. 104. num. 10.*

75 Obiter notandum † quando exceptio nullitatis tamquam ea, quæ non potest in continenti probari, reiicitur ab impedienda exequutione, illud tamen saltem operari, ut victor antequam executionem consequatur debeat dare fideiussorem de restituendo victo id, quod mediante executione fuit consequutus, antequam dicta nullitatis probetur, ut post *Bart. monet Lanfran. de Oriano in sua prax. cap. 12. sub num. 13. vers. tamen dixit Bart.*

76 Septimum priuilegium est, quamuis regula sit, † ut exceptiones contra testes debeant reseruari in fin. litis post didicta testificata, secus † si offeratur in continenti probatio *Felin. in cap. ex parte num. 15. de testib.*

78 Octauum priuilegium est, † ut ex vicinitate contractus, eò quod vnus sit in continenti post alium, oriatur præsumptio delicti, quæ cessante d. vicinitate, cessaret d. cap. officij ubi gloss. 1. de electione l. si ventre §. earum, ubi *Bart. & latè Rip. ff. de priuileg. creditor. multos cumulat Bursat. conf. 165. num. 3. vol. 2.*

79 Vnde † aliquando præsumitur contractus vsurarius, ut pluribus *Gab. d. conclus. 13. num. 10.* puta quis mutuo dedit pecunias, quas dixit dare gratis, deinde in continenti conduxit à mutuuario quidpiam, qui factus est se accipere pñones, & promisit non petere restitutionem, ne quidem ex capite læsionis, contractus præsumitur feneratoritius. *Gemin. conf. 16.*

80 per totum, † aliquando electio per ambitione, ut idem *Gabriel. citato loco nu. . .*

81 † aliquando præsumitur mandatum de occidendo, si in continenti postquam Dominus est allocutus famulum, famulus aliquem interfecit. Alias species delictorum, quæ præsumuntur, vide apud *Gabriel. d. conclus. 13.*

82 Nonum priuilegium, ut quamuis satisfactione præstita soleat remitti noui operis nunciatio, si † tamen nuncians dicat, hodie constat, hodie agatur, & ita sit paratus probare in continenti, non re-

mittitur nunciatio, ita *Bart. in l. 1. in princip. num. 23. de oper. nou. nunciat. Rota ibidem num. 71. ubi de communi, dubitant tamen Iason num. 25. & Ruin. num. 126. refert horum sententias Menoch. de retin. remed. 3. num. 675. vers. nam scribit Bart.*

83 Decimum priuilegium est, † ut licet pendente appellatione, attentata ante omnia debeant reuocari, tamen hoc fallit, quando in continenti probatur de iniustitia appellationis. *Innocent. & Bal. in cap. pastoralis de offic. delegat. in l. 1. ff. nihil nouand. appell. pendens. Decian. alios congerens conf. 83. num. 51. vol. 4.*

84 Vndecimum priuilegium est, ut quauis † non possit pater ex interuallo adulterum occidere, quando tamen in continenti, & in ipsa turpitudine occidit, nulla poena punitur l. quod ait lex ff. ad l. Iul. de adult. gloss. in l. pater in verbo patri ante finem verbo, & debet in continenti occidere ff. ad l. Iul. de adult. & ibi *Alber. in princ. Angel. num. 1. vers. dummodo vno impetu Fulgos. num. 2. alia gloss. in l. quod ait lex §. final. in verbo equali ff. eodem. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 15. vers. vel etiam in continenti.*

85 Duodecimum priuilegium est, ut quamuis exceptio dilatoria non possit opponi post litem contestatam † admittatur tamen, si in continenti obijciatur. *Hieron. Buttigela in l. lecta num. 28. ff. si cert. petat. Lancellott. Galiaula in l. 1. §. qui præsens num. 18. ff. de verb. obligat. Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gloss. 3. num. 4.*

86 Decimumtertium priuilegium est, † ut quamuis testis ex interuallo non possit dictum suum corrigere, in continenti tamen admittitur correctio cap. præterea in fin. de testibus congerend. verba hæc sunt. *Quorum testimonia, si quandoque non studiosè, sed in proferendo errauerint, & se in continenti correxerint, reprobati non debent, secus autem si correctioni suæ interposuerint interuallum, vnde omnes eius capituli interpretes notant testes posse in continenti errorem corrigere.*

E 2 Bart.

Bars. in l. eos ff. ad l. Cornel. de fals. nu. 3. gloss. in §. quia verò in Auth. de testib. in verbo non habebit. Plenissimè Farinaz. in tract. de testam. quæst. 66. num. 227.

- 87 Quod est † verum etiam non docto de errore, vt plenè *Farinaz. d. quæst. 66. num. 240. Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gloss. 1. num. 18.*

- 88 Decimumquartum priuilegium. † Vim non committit, qui amissam possessionem statim recuperat *l. 3. §. eum qui ff. de vi, & vi armata. l. 1. in l. clam possidere §. qui ad nundinas num. 25. ff. de acquir. possess. Decius conf. 460. num. 17. Ruin. conf. 38. num. 1. conf. 41. num. 2. & 3. conf. 43. num. 2. lib. 4. Crauetz. conf. 4. num. 19. Newiz. conf. 82. num. 20.* quod est verum etiam si armata manu recuperet *d. l. 3. §. cum igitur ff. de vi, & vi armata DD. in l. si quis ad se fundum C. ad l. Iuliam de vi publ. Boss. inuis. de plur. viden. num. 6. & seq. Gabr. de acquirend. possess. conclus. 1. nu. 99. lim. 24. Menoch. de recuper. remed. 9. num. 170. vers. si verò ex intervallo Farinaz. consil. 141. num. 11.*

Decimumquintum priuilegium, vt

- 89 † minori pœna puniatur, qui calore iracundia, sanguine non dum frigidato iniuriam sibi illatam vltus est. *Farinaz. qui multos congerit consil. 141. num. 10.*

Decimumsextum priuilegium, quauis partes ab initio litis debeant iurare de calumnia, & sic ante contestationem litis, si tamen statim post iurent, sufficit pluribus *Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 2.*

Decimumseptimum priuilegiū, quauis satisfactio rati habitationis à procuratore ante litis contestationem sit exigenda, si tamen fiat in continenti post, satis dicitur facta ante *Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. et ff. 5. num. 3.*

Decimumoctauum priuilegium, quauis donatio facta à patre filie non valeat, si tamen pater filium emancipet, & confessum illi donet, mox iudex emancipationis decretum interponat, sustinetur donatio, perinde ac si iudex ante donationem decretum interposuisset. *Tira-*

quell. de retract. conuentional. §. 1. gloss. 5. num. 5. & in vniuersum, quod in continenti filia ante, vel post emancipationem donatur, censetur in præmiū emancipationis, & sic donatio valet, alias non valeret. Tiraquell. citato loco num. 6.

Decimumnonum priuilegiū, vt quauis exceptiones, quando sunt intricatæ in iure, vel facto, & requirentes altam indaginem, referuantur ad finem causæ *l. 3. vbi DD. ff. ad exhibend. ob eam rationem ne processus retractetur super negotio principali l. nam, & postea, vbi Bars. & DD. ff. de iure iuran. Afflic. decis. 52. num. 2. alios congerit Riccius decis. Neap. 115. par. 1.* si tamen in continenti probabili sint, non referuantur, vt colligitur ex decis. eiusdem Riccij 26. num. 2. eadem 1. par.

Vigesimum priuilegium, vt quamuis emphyteuta alienans rem emphyteuticam sine consensu Domini incidat in pœnam caducitatis *l. fin. C. de iur. emphyt. Honded. conf. 51. num. 21. vol. 1.* si tamen in continenti recuperet, de æquitate pœnam effugit. *Francis. Marc. in decis. Parlam. Delin. quæst. 588. num. 2. par. 1.*

Alia priuilegia, seu prerogatiuas vide apud *Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gloss. 3. vbi multa egregia, & copiosa de more, quorum aliqua attingimus, aliqua apud cum legenda relinquimus.*

S V M M A R I V M

Articuli Secundi.

- 90 In continenti, hic articulus aliquando strictè, aliquando latè accipitur.
- 91 Generis cognitio debet præcedere cognitionem specierum.
- 92 Tempus est numerus, motus, & quietis secundum prius, & posterius.
- 93 Tempus secundum vulgares partitur in præteritum, præsens, & futurum.
- 94 Tempus verè diuiditur solummodo in præsens, & futurum.
- 95 Nunc non est pars temporis.
- 96 Pars mensurat totum.
- 97 Totum componitur ex partibus.

98 Nunc

- 98 Nunc est quid indiuisibile, perinde ac punctus in linea.
- 99 Nunc denotat tempus praesens, & instans, nullam habens respectum ad praeteritum, vel futurum.
- 100 Nunc continet tempus praesens sine dilatione.
- 101 Nunc est differentia temporis, & terminus.
- 102 Nunc temporis extremitas appellatur.
- 103 Nunc diuidit tempus, non actu, sed potentia.
- 104 Linea diuiditur in puncto, in quo terminatur.
- 105 Temporis varia considerantur differentia, prout varijs modis consideratur tempus ante, vel post ipsum nunc.
- 106 Temporis differentia secundum philosophos sunt haec. Nunc, Aliquando, Iam, Nuper, Quondam, Repente.
- 107 Nunc ut plurimum accipitur pro eo temporis spatio, quod dum loquimur, vel quid simile agimus, currit.
- 108 Nunc aliquando accipitur pro ea temporis parte, qua valde est proxima ipso nunc proprie accepto.
- 109 Aliquando importat tempus remotum ab ipso nunc, tam praeteritum, quam futurum.
- 110 Aliquando non raro accipitur pro interduo, & denotat casualitatem.
- 111 Iam dicitur quod non est procul ab ipso nunc proprie accepto, & respicit tempus tam praeteritum, quam futurum.
- 112 Iam importat non multum tempus elapsum ante ipsum nunc.
- 113 Nuper significat tempus propinquum praesenti proprie accepto, respicitque solum praeteritum.
- 114 Quondam } importat quod procul est à
Olim } praesenti proprie accepto.
- 115 Quondam } respicit tempus praeteritum.
Olim }
- 116 Quondam } aliquando respicit tempus
Olim } praesens, & aliquando futurum.
- 117 Quondam } in dubio excludit praesens,
Olim } & futurum, & denotat
solum praeteritum.
- 118 Quondam hac vox inducit praesumptio-

nem mortis inter eos, inter quos prolata.

- 119 Quondam } Quando importet praeteri-
Olim } tum, vel futurum.
- 120 Repente } est, quod tempore in sen-
In continenti } sibili propter paruita-
tem est remotum ab ipso nunc.
- 121 Mox importat tempus paucissimum.
- 122 In continenti, hoc est eodem penè instanti.
- 123 In continenti, hoc est in actu simul tenenti.
- 124 In continenti, hoc est in actu continuo.
- 125 In continenti, hoc est continenter, & sic illico.
- 126 In continenti importat canonem latae sententiae.
- 127 In continenti non dicitur postquam partes deueniunt ad extraneos actus.

ARTICVLVS II.

Varia temporis differentia explicantur, ut terminus in continenti facilius dilucidari possit, deinde propria eius significatio affertur.

- 90 **T**erminus † in continenti aliquando strictè, & proprie accipitur, aliquando latius, & tunc varijs modis, prout subiecta materia postulat, facit gloss. in l. si uni. super verbo, sed transactionis ff. locat. & docuit Lancellois. Galliaula in l. i. §. qui praesens num. 2 t. ff. de verb. oblig. Honded. cons. 87. num. 143. volum. 2. Videndum igitur primò, quid importet si strictè, & proprie accipitur, deinde in sequenti articulo quam variè secundum subiectam materiam, pro subiectae materiae diuersitate.

Ut autem intelligamus quid proprie loquendo significet, quia in continenti est quædam temporis differentia, aliqua in genere de tempore sunt praemunienda, quia † cognitio generis debet praecedere cognitionem specierum, & per consequens differentiarum ipsius generis ad Bart. in l. 1. ff. si cert. petat. quem

DD. communiter sequuntur, & Philosophum in proemio Physicorum, deinde de differentiis temporis. His enim cognitis optimè hanc differentiam in continenti intelligemus.

- 92 Omissa igitur temporis † definitione tradita à *Philosopho 4. Physicor. text. 101. iuncto text. 119.* qui docet esse numerum, motus, & quietis secundum prius, & posterius, non enim ad rem nostram admodum est necessaria. Animaduerto secundum vulgares homines † tempus partiri in præsens, quod nunc vocatur. Præteritum, quod iam transactum est. Futurum, quod euenturum est. Re
- 93 † tamen verè, & propriè, ut docuit *Philosophus 4. Physicorum*, tempus in duas tantum partes diuidi, nimirum in præteritum, & futurum. † Ipsum enim nunc, quod à vulgaribus æstimatur tēpus præsens, re vera non est pars temporis, † pars enim mensurat totum, & ex † partibus componitur totum, † nunc autem nec mensurat, nec ex ipso componitur tempus est enim quoddam indiuisibile, perinde ac punctus, ut pluribus idem *Philosophus 4. Physicorum text. 89.* quod etiam nostrorum auctoritate suadetur, qui docent. † Nunc denotare tempus præsens, & instans nullum habens respectum ad præteritum, vel futurum. *Decian. in respons. 5. num. 13. vol. 1. ex traditis in l. scimus §. cum autem, ubi Alber. C. de inoffic. test. ex Archid. in cap. ego Ludouicus num. 2. distinct 63* ex quibus constat esse quid indiuisibile; ad idem faciunt tradita per *Bursat. conf. 155. nu. 10.*
- 100 docentis † tunc tempus præsens sine dilatione continere, exclusa enim dilatione, necesse est, ut consistat in indiuisibili, & ita non est propriè tempus.
- 101 Quamuis tamen præsens, seu † nunc tempus verè non sit, est tamen quid temporis, nempe eius differentia, & terminus eo modo, quo punctus in linea, † unde à nostris temporis extremitas appellatur, ut pluribus *Menocho conf. 21. nu. 6.*
- 103 & dicitur † tempus diuidere non actu, sed potentia, quatenus si tempus esset actu diuidendum, ut intellectu nostro

contingit, tunc diuisio esset facienda in ipso nunc, sicut † linea in puncto, in quo terminatur. Ita *Philosophus 4. Physicorum text. 121.* hinc fit, † ut quemadmodum varijs modis potest considerari, vel ante, vel post ipsum nunc, nimirum, vel remotum à parte ante, vel proximum, vel remotum à parte post, vel proximum ita variæ temporis differentia à Philosopho considerentur inter quas sex sunt præcipua quas refert *Philosophus 4. Physicorum text. 121. usque ad text. 128.* † nimirum, Nunc, Aliquando, Iam, Nuper, Quondam, Repentè, seu ut nostri dicunt in continenti, quas singulas separatim explicemus.

Nunc, quidnam sit, constat ex iam dictis, vnum illud addendum, prædicta vera esse in quantum accipitur propriè, † aliquando enim, & ut plurimum accipitur pro eo temporis spatio, quod dum loquimur, vel quid simile agimus, currit; ita accipitur in *l. si seruitus in princ. ff. de seru. urban. prædiorum in l. Gallus §. nunc de lege ff. de lib. & post. & in princip. Inst. de tutel.* † aliquando etiam accipitur pro ea temporis parte, quæ valde est proxima ipsi nunc, nonnunquam autem præcedit, nonnunquam post sequitur, ut dum affirmatur (venit nunc) quia hodie venit, aut (venit nunc) quia hodie veniet, quod monet *Philosophus d. text. 121.*

109 Aliquando † importat tempus remotum ab ipso nunc, tam præteritum, quam futurum, vnde dicimus Troiam aliquando fuisse, & ludicium aliquando futurum, ita *Philosophus 4. Physicor. text. 123.*

110 Non † semper tamen hoc modo accipitur, sed non rarò accipitur pro interdum, quo casu denotat casualitatem, & regulam in contrarium, ut docuit *Corn. conf. 41. num. 2. in 2. volum.*

111 Iam † dicitur, quod non est procul ab ipso nunc propriè accepto, respicit autem interdum præteritum, interdum futurum, ut *Philosophus d. lib. 4. text. 126.* &

112 † nō multum tempus elapsum ante ipsum nunc docuit *Francis. Bursat. conf. 290. num. 5. qui mouetur arg. l. 1. C. de edilit. action.*

action. & l. prima C. si aduersus transact.
ex quibus constat importare tempus præ-
teritum non procul ab ipso nunc.

113 Nuper † significat tempus propin-
quum præsentī propriè accepto, respi-
citque solum præteritum, *ut Philosoph.*
d. lib. 4. tex. 127. optimus est tex. in l. nu-
per constitutum ff. de leg. §. final. Inst. de
usucap. & pulcrè declarauit Riminald.
Iun. conf. 355. num. 24. animaduertens
dictionem nuper stare per non longo
tempore, neque tamen ad horas referri,
vel paucos dies, & concludit concessio-
nem factam tribus annis cum dimidio
ante esse plus ultra quam nuper.

114 Quondam, † seu olim importat, quod
procul est à præsentī propriè accepto, *ut*

115 *Philosoph. d. tex. 127. & † respicit tem-*
pus præteritum. *Rebuff. in prax. benef.*
tit. de forma sig. vers. quondam fol. mi-

116 *bi 98. † aliquando tamen respicit tem-*
pus præsens, & aliquando futurum, de
præsentī, vide *Rebuff. cit. loco Tiraquell.*
de retractu lignag. §. 1. gloss. 9. num. 51.
ad finem, qui raro in lure hoc euenire
ait, de præterito, præsentī, & futuro Ruin.
conf. 78. num. 1. volum. 2. Cascianeus con-
sil. 52. num. 15. post Bart. in l. 1. §. hoc au-
tem edictum colum. 2. ff. de nou. oper. nun-
ciat. Cast. qui loquitur de dictione olim
in d. l. 1. §. hoc autem num. 2. Tindarus in
suo tract. de testibus cap. 6. num. 19. in

117 † dubio tamen excluditur tempus præ-
sens, & futurum, & denotat solum præ-
teritum, unde ex his, vel similibus. Pe-

118 trus † quondam Martini, inducitur præ-
sumptio inter eos, inter quos talia profe-
runtur Petrum esse sui iuris, & Martinum
mortuum esse. *Ita Iacob. Butrib. in l. cum*
aliquis C. de iur. delib. Alexand. in l. vi-
ro 40. num. 6. vers. & vide quod dicit ff.

119 *solut. matrim. † tunc autem futurum im-*
portat, vel præsens quando aliqua ver-
ba fuere adiuncta, quæ ad futurum, vel
præsens trahantur, *ut rectè Iason in l. 1.*
§. hoc autem num. 7. ff. de nou. oper. nun-
ciat. qui affert exempla dictionis olim
apud Virgil. significantis tempus futu-
rum, in quibus voci olim adduntur ver-
ba, quæ ad futurum trahunt, alterum

exemplum in 1. *Eneid. Audierat Tiras*
olim, quæ verterat arces, & alibi, & hæc
olim meminisse iuuabit; vel subiecta ma-
teries postulat, *ut de præsentī, vel futu-*
ro intelligamus, talia sunt exempla de
quibus *Bart. & Cast. Tindar. Ruin. Ca-*
scian. supra relati, quibus alij innumeri
addi possunt, loquuntur enim quando
vel Notarius ita in Instrumento, vel te-
stis in depositione dicunt, talis quondam
alterius, si enim ille tunc viuus esset, di-
ctio quondam refertur ad præsens, alio-
qui & testis esset falsus, & instrumentum
falsum, quod ne sequatur omnis alia in-
terpretatio est facienda.

120 Repentè, † seu in continenti, de quo
à nobis principaliter est agendum, est
quod tempore insensibili propter parui-
tatem remorum extat ab ipso nunc, &
sic importat tēpus paucissimum, *ut Phi-*

121 *losoph. d. tex. 127. idem quod † vox ipsa*
mox, *ut ex mente Alciati docuit Iacob de*
Nigr. in l. 1. §. qui præsens num. 38. ff. de

122 *verb. obligat. Vnde à nostris † bene ex-*
ponitur eodem poene instanti. *Eugen.*
conf. 27. num. 37. Honded. consil. 187.
num. 144. vol. 2. idemque vocis etimo-
logia, seu allusio importat, dicitur enim

123 secundum aliquos † in continenti, quasi
in actu simul tenenti, ita *ut nullus actus,*
nullum tempus sit intermedium. *Odo-*
fred. & Bart. in l. 2. hoc tit. Soc. Iun. conf.
67. num. 35. volum. 1. Neuizan. conf. 56.

124 *num. 8. vel secundum alios, † in conti-*
nenti, hoc est in actu continuato, & sic
successiuè, sine interuallo. *Soc. d. conf. 67.*
per Bart. in l. bonæ fidei C. de rebus credi-

125 *tis. Vel tandem † in continenti, hoc est*
continenter, & sic illico, nullo actu inte-
ricto, qui alienus sit ab eo negotio,
quod agitur. *Cuiac. in lib. 3. quæstionum*
Pauli cap. 3. nimirum in l. lecta ff. si cert.
petat. apud me tom. 1. colum. 589. hinc

126 † importare canonem latæ sententiæ vo-
luit *Bart. in l. Imperata, ff. de iur. fisci.*
Angel. in Auth. de incestu nup. in princip.
Bart. in l. lecta sine ff. si cert. petat. Ma-
rian. Socin. conf. 68. num. 40. & 41. vo-
lum. 3. & si appareat de diuersitate
horarum non posse dici in continenti,

notauit Bart. in l. bonæ fidei, C. de pact.

- 127 Hinc etiam † quando post primum actum, ad quem alius refertur, de quo quærimus an sit in continenti partes deuenierint ad extraneos actus, non dicitur in continenti l. continuus in princip. ff. de verb. obligat. l. duos §. fin. ff. de duobus reis notatur in l. bonæ fidei C. de pact. gloss. & DD. in l. 3. §. cum igitur vers. in continenti ff. de vi, & vi armata. Angel. & Imol. in l. si cum dotem §. fin. ff. solut. matr. Alexand. conf. 54. num. 17. volum. 7.

S V M M A R I V M Articuli Tertij.

- 128 In continenti varijs modis accipitur, prout subiecta materies postulat.
129 In continenti in quam multiplici materia considerari possit, & quot quæstiones circa hunc terminum oriantur, quando respicit probationes Iudiciales.
130 In continenti circa quos actus Iudiciarios versetur, & quæ circa illud præcipua quæstiones oriantur.
131 In continenti in extraiudicialibus inquantuplici materia versetur, & quæ præcipua eius occasione oriantur quæstiones.

ARTICVLVS III.

Quam multiplex sit subiecta materies, in qua se offert terminus in continenti, & quot ex eius diuersitate quæstiones resultent.

- Q**Uæ supra de termino in continenti diximus vera sunt, quatenus accipitur strictè, & propriè, quod contingit quando subiecta materies non repugnat. Quod si subiecta materies repugnaret † tunc varijs modis acciperetur, prout diuersitas subiectæ materiæ postulat. Facit gloss. in l. si uno super verbo transactionis ff. locat. Docuit Honded.

conf. 87. num. 143. vol. 2. quamobrem operepretium erit, vt varietatem subiectarum materiarum pro maiori parte percurramus, videamusque, quomodo in singulis accipiat.

- 129 Subiecta † igitur materies, in qua potest se offerre terminus in continenti; potest esse Iudicialis, vel extraiudicialis. Iudicialis rursus potest cōsiderari duplex, vel quatenus respicit probationes, vel quatenus respicit alios actus Iudiciarios, puta appellationes. Primo casu adhuc dupliciter consideratur, vel ex parte actoris, vel ex parte rei, & quo ad vtrumque adhuc dupliciter, aut enim respicit quæstionem Iuris, aut quæstionem facti, vnde quantum ad probationes in Iudicijs necessarias quatuor oriuntur quæstiones, an quid dicatur in continenti fieri, quæ totidem articulis infra explicabuntur.

Prima, an & quando Iuris fundamentum, in quo fundat actor suam actionem, dicatur in continenti probabile.

Secunda, an & quando fundamentum facti, in quo suam intentionem fundat, actor dicatur in continenti probabile; ad hoc vt possessorio agere possit.

Tertia, an & quando Iuris fundamentum, in quo fundat reus suam exceptionem, dicatur in continenti probabile.

Quarta, an & quando facti fundamentum, in quo fundat reus suam exceptionem, dicatur in continenti probabile.

- 230 Respectu † verò aliorum actuum Iudiciarios quinque potissimum considerantur. Appellatio, Dictio de nullitate, Reuocatio confessionis, Reuocatio negationis. Correctio testimonij. Vnde quinque oriuntur quæstiones.

Prima, an & quando quis dicatur in continenti appellasse.

Secunda, an & quando dicatur in continenti nullitas posse probari.

Tertia, an & quando dicatur quis in continenti reuocasse confessionem, vel negationem.

Quarta, quando dicantur testes in continenti dicta sua correxisse.

Extraiudicialis verò potest considerari,

131 rari, † Contractuum, vel quasi, Delictorum, vel quasi, Vltimarum voluntatum. In contractibus, vel quasi plures possunt oriri quæstiones; hæ autem præcipuæ.

An & quando in stipulatione responsio dicatur in continenti post interrogationem, ita ut stipulatio sit efficax.

An & quando conditio dicatur appositæ in continenti, ita ut in ipso contractu inesse intelligatur, vel pactiones contractibus dicantur appositæ in continenti, ita ut contractui inesse, & dare legem contractui dicantur, vel solemnitates in ipso actu necessariæ dicantur in continenti intercessisse, ita ut actus sustineatur.

In materia delictorum hæ possunt oriri quæstiones.

Primo, an & quando quis dicatur in continenti calore iracundiæ iniuriam vltus, ut locus sit extraordinariæ poenæ.

Secundo, an & quando dicatur in continenti aggressorem pro sui seruatione interfecisse, ita ut à poena sit immunis.

Tertio, an & quando per vim dicatur in continenti recuperasse possessionem, à qua fuerat deiectus, ita ut non dicatur incidisse in edictum, de vi, & vi armata.

Quarto, an & quando in continenti post tractatum cum domino dicatur seruus, vel quilibet assertus mandatarius homicidium commisisse, ut illud præsumatur iussu Domini commissum.

Ex his decem, & octo casus diuersi resultunt, in quibus ex eorum diuersitate varijs modis accipitur terminus in continenti, de quibus partim exactè agemus in sequentibus articulis, partim remissiuè, plures in simul congerentes.

S V M M A R I V M
Articuli Quarti.

132 Factum, & } Toto genere differunt.
Ius

133 Illatio non fit ex diuersis.

Declara, ut infra num. 141.

134 Iuris determinatio qualibet videtur periculosa.

135 Iuris anima, & forma, & substantia est ipsa ratio.

136 Iuris qualibet certa determinatio subuertitur, si rationem, quare ita constitutum, inquiramus.

Declara, ut infra num. 149.

137 Appellatio à quacunque sententia est permissa.

138 Iuris quæstio nullo modo altam indaginem requirit.

139 Ius sua natura certum.

140 Exceptio, in Iuris quæstione consistens, quando in facto non controuertitur, non requirit altam indaginem.

141 Argumentum valet à relatiuis.

142 Ius oritur ex facto.

143 Determinatio Iuris } quomodo differant.
Determinatio in Iure }

144 Facti minima mutatione totum Ius mutatur.

145 Ius quemadmodum ex facto oritur, ita ex facto moritur.

146 Regula omnis in Iure periculosa.

147 Ius non oritur ex regula, sed regula ex Iure.

148 Regulis causas determinare, & secundum regulas de Iure respondere valde periculosum.

149 Iuris rationem non esse querendam, quomodo intelligendum.

150 Appellandi tempus Statuto Romano ad octo dies redactum.

151 Appellationes quare inuenta.

152 Appellatio dicitur quedam defensio, quæ datur oppressis contra iniuriam Iudicis.

153 Appellatio dicitur tiriaca contra Iudicis venenum.

154 Iuris quæstio equiparatur quæstioni facti, quando summus in Iure obscuro varias recipiente interpretationes.

155 Declara in ea obscuritate, quæ turbat peritos, non leguleos.

156 Et quando non reperitur, quæ sit communis opinio, aut dicta communis non sit tenenda.

157 Opinio communis, quando non sit tenenda, remissiuè.

AR-

ARTICVLVS IV.

An fundamentum Iuris, in quo se fundat actor, dicatur in continenti apparere, & quando non, si tamen questio facti est clara, & non conuersa.

Videtur nunquam in continenti apparere.

Primò, cum alia sit questio Iuris, alia
132 questio facti, toto enim genere differunt Ius, & factum ad Rub. ff. de C. de
133 Iur. & facti. ignor. ex diuersis autem non videtur posse inferi l. papinianus ff. de minoribus, sequitur, vt à certitudine facti non videatur inferi ad certitudinem Iuris.

134 Secundò, quia factus Ius sui natura videtur incertum cum quolibet Iuris determinatio videatur periculosa l. omnis definitio ff. de reg. Iur. quod ab incertitudine pendet, & ita vt debeat Iudex diligenter perpendere, ac longo examine indagari quid de Iure respondendum.

Tertiò Ius omnino incertum videri, & ita altam indaginem requirere hoc dilemate probari posse videtur. Aut nolumus Ius ad rationis tramites referre, & ita de ratione non curamus; Aut volumus ad rationis tramites referre, & ita de ratione curamus. Si primum nil magis incertum quam Ius, cum nullam habeat rationem, per quam ad certitudinem redigatur, & ita quomodo intelligendum, quos casus complectatur, vel non, & ita

135 etiam omnino incertum. factus Præterquam quod nil magis absurdum, quam vt Ius ad rationis tramites non referatur; cum ratio sit eius anima, forma, & substantia, ad D. l. in I. Iure leges ff. de legib. l. cum mulier, & ibi D. d. ff. solut. matr. l. rem dubiam, & ibi gloss. & D. d. C. de legib. l. nominis, & rei §. verbum ex legib. iuncta gloss. de verb. signif. cap. fin. & ibi notat Dyn. de reg. Iur. in 6. cap. 20. requirit, & ibi Abbas, & alij extra de appell. vnde de ratione Iuris non curare, nihil aliud est, quam eius formam, & substan-

tiam spernere, quod valde absurdum. Si secundum, quia velimus Ius ad rationis tramites referre, vel secundum rationem illud interpretari, nulla determinatio reperitur in Iure tam deliberata, quæ ad maximam incertitudinem non redigatur, vt ait Iuris Consultus. in l. & ideo ff. de legib. verba hæc sunt, & ideo rationem eorum, quæ constituunt inquirere non oportet, alioqui multa ex his, quæ certæ sunt subuertentur, sequitur ergo, vt quocumque nos conuertamus Ius semper incertum videatur.

Quartò, si Ius esset certum, frustra prouocationes, & appellationes fuissent inuentæ, & frustra cautum, vt à quacumque sententia appellari factus possit, vt dispositum in l. in maioribus C. de appellationibus c. omnis oppressus 2. quest. 6. Bart. conf. 165. in questione qua queritur in princip. lib. 1. Roman. conf. 261. super eo num. 4. vers. secundum membrum. Alex. conf. 113. visio ibemate in princip. lib. 5. nullam igitur ob causam videntur appellationes inuentæ, nisi ob eam, quia etiam spectatæ integritatis, & scientiæ Iudices possunt errare, quod aliunde non prouenit, quam à Iuris incertitudine, ex qua illud confurgit, vt semper questio Iuris videatur requirere altam indaginem.

In contrarium est receptissima omnium
138 sententia factus questionem Iuris vbi nulla est factus questio in continenti liquere, nulloque modo altam indaginem requirere.

Probatur autem.

139 Primò, quia factus Ius sua natura certum est l. ornamentorum, & ibi Bart. ff. de aur. & argen. legat. Bald. in l. cum proponas C. de reb. dub. & in l. Ancilla C. de furtis. Gozad. conf. 100. num. 13. Curt. Iur. conf. 3. l. in fin. Natta conf. 22. num. 38. volum. 3. Riminald. conf. 352. num. 70. Cæsar Contard. ad l. unicam C. si de mōen. possession. l. m. 12. num. 17. multa Plot. in l. si quando num. 165. C. vnde vi. Bursat. conf. 129 num. 71. verbo modo si articuli. Rota decis. 57. num. 3. part. 2. diuers. suis dictum in vna Hispanem. Corduben. 15. Nouembris 1600. coram Illustriss.

mo,

mo. & Reuerendissimo Cardinali Lancelotto, & in una Albanen. pecuniaria 5. Maj 1586. coram Cardinali Pamphilio, & in una Ariminen. bonorum 17. Oclobris 1586. coram Bubalo impræssa apud Statil. de Saluiano Interdicto decif. 52. num. 13. & apud Card. Seraph. decif. 183. num. 6. & decif. 430. num. 40. & decif. 630. num. 4. dixi in parte inscripta de legis. contradic. quæst. 2. num. 194.

140 Quandofigitur in actis factum est deductum, ita ut lus ex eo elici possit exceptio non dicitur requirere altam indaginem. *Rota in una Komana domus 3. Decembris 1579. coram Rubeo, & in d. Ariminen. bonorum coram Bubal. ubi loquitur in terminis legis nostræ, & negat talem exceptionem rejici posse.*

141 Ad primum † respondetur ex diuersis non inferi, quando absolute diuersa sunt, at si aliquam relationem habeant ad inuicem, cuius causa vnum ab alio pendeat, totum oppositum est dicendum, hinc videmus valere argumentum a relatiuis, quamuis in se valde diuersa sint, potissimum si sint relatiua disquiparantia, quæ enim maior diuersitas est, quam quæ inter patrem, & filium intercedit? vnus generat, & ita agit, alter generatur, & sic patitur, quæ sunt contraria, & tamen argumentum valet, per *tex. in l. 1. C. de indict. vid. tolend. talem relationem habent inter se factum, & lus, cum lus à*

142 facto pdeat, † vnde illud vulgatissimum ex facto lus oritur *l. quidam referunt ff. de l. ur. codicill. l. seruus C. de cond. & demom. l. si ex plagiis §. in Clivio ff. ad l. aquil. Federic. de Sen. conf. 152. in princ. Bellon. conf. 5. in puncto, de quo queritur in princ. Bald. in conf. 292. verba patrum circa fin. vers. quod aliud lib. 2. & conf. 247. proponitur quod Ioanne lib. 2. in princ. & conf. 67. Quia ex facto lus oritur in princ. lib. 3. optima ergo consequentia, deducitur à facto ad lus, ita ut cum primum de facti certitudine appareat, simulque de iuris certitudine dicatur apparere.*

143 Ad secundum pro † responsione animaduertendum, hos duos terminos in-

ter se valde differre, licet primo aspectu vnum, & idem videantur, determinatio iuris, & determinatio in lure, primum accipitur in abstracto, secundum in concreto. Primo modo est certum iuris axioma, quod thesis appellatur, secundo modo est applicatio iuris ad oblatum factum, quæ subsumptio, seu hypotesis appellatur. Primo modo omnis definitio certa, secundo modo omnis definitio periculosa, verum periculum à parte facti oritur, quælibet enim, etiam leuis mutatio est in causa, ut non amplius eadem

144 thesis applicari possit. † Vnde propter minimam facti mutationem torum lus dicitur mutari *l. si is ff. de excus. tutor. cap. fin. de contrahend. emption. Federic. de Sen. d. conf. 152. in princ. Bellon. conf. 5.*

145 in puncto, de quo in princ. Et t quemadmodum ex facto lus oritur, ita ex facto lus moritur. *Ancharan. conf. 234. statuto cauetur num. 1. vers. quod autem, hinc sequitur, ut supposita certitudine facti, quam in præfenti articulo supponimus, omne periculum definitionis in lure cesset. Vel secundo dicendum, omnis defi-*

146 nitio est in lure periculosa, hoc † est omnis regula, ut communiter sentiunt DD.

147 quia † enim non ex regula lus oritur, sed ex lure, quod est regula *l. 1. ff. de reg. l. ur.*

148 † Sequitur, ut valde periculosum sit, si forte ex regulis de lure respondere, & causas determinare velimus, ut egregie *Cuiac. ad d. l. 1. ff. de reg. l. ur. ubi exemplis illustrat.*

Ad tertium respondendum deberi quidem lus ad rationis tramites referri, rationemque verè totam esse legis essentialiam, ut dictum in argumento ad dictum verò *l. C. in d. l. & ideo, respondeo* † non esse intelligendum in ratione generali determinationum iuris, sed in particulari, & specifica quorundam, quæ sunt iuris positiui, ita ut diuersæ potuerint fieri determinationes, & omnes potuerint esse iustæ, in his enim non est querenda ratio Exemplo declaro. Cautum de lure reperitur, ut intra decem dies debeat quis à sententia contra se lata appellare, alioqui acquiescisse intelligatur. *Auth. bodie*

bodie C. de appell. Si quæramus de ratione generali, quare certum tempus fuerit præscriptum ad appellandum, facilis erit, & plana, ut nempè certus sit litium finis, quod valde Reipublicæ interest, si verò quæramus rationem singularem, quare magis intra decem, quam duodecim, vel quam intra octo, nulla potest asserri, quæ punctualiter concludat, & si subtiliter vellemus rationes pendere, aliquæ suadebunt plures, aliquæ pauciores fuisse dies concedendos, & ita illud subvertetur, quod fuit certa lege determinatum. Hinc videmus statuto Romano hoc tempus ad dies octo restrictum, in *tit. intra quantum tempus appelletur, nimirum cap. 168.* non quia certa ratio ita necessarii postulare, quia alioqui lus commune fuisset, & contra rationem, & iniustum, sed quia generalis ratio, qua suadente de lure communi, decem dies fuisse præscripti, potest quoque octo diebus accomodari, non enim consistit in indivisibili, neque ad punctum trahi potest. Cum igitur uniuersalis ratio legis sit attendenda, & iura ad eius tramites sint referenda, sequitur, ut illud omne lus certum dicatur, cuius si non singularis ratio inquiri possit, generali tamen ratione optima munitur sit: Fateor enim omni cessante ratione nullo modo lus esse, quia caret forma, ut in argumento.

Ad quartum respondetur, quamuis

151 Ius certum sit, non tamen ꝑ frustratorias esse appellationes, siquidem ob facti ambiguitatem facile possit iudex labi, licet non æquè ob iuris incertitudinem, addamus posse etiam ludicem quando factum est clarum, vel ob imperitiam, vel malam voluntatem iniustam ferre sententiam, & contra lus, unde ꝑ appellatio dicitur quædam defensio, quæ datur oppositis contra iniuriam ludicis *cap. cum speciali S. porrò de appellat. ꝑ & dicitur tiriaca aduersus ludicis venenum. Bald. ad l. unicum, C. si de moment. posses. in fin. Contard. ad d. l. unicum inter rationes dubitandi num. 3. & 5.* quo fit, ut quamuis lus certum sit, non tamen appellationes sint inanes.

Fallit supradicta determinatio, quando sumus in lure obscuro varias recipientes interpretationes, & in quo sint varix interpretum opiniones, tunc enim quaestio iuris, æquiparatur quaestioni facti, & de ea non dicitur in continentem apparere. *Bart. in l. cum prolatis ff. de re iud. Rol. à Vall. conf. 22. num. 36. volum. 3. Soccin. conf. 59. num. 2. vers. ex quibus patet lib. 3. Capic. decis. 10. num. 9. & decis. 69. num. 39. Riminal. lun. conf. 352. num. 26. lib. 1. Casar Contard. ad l. unicam C. si de moment. posses. lib. 12. nu. 19. Socin. in Rub. ff. de reb. dub. num. 2. Surd. conf. 252. num. 11. ubi pluribus confirmat. Menoch. conf. 478. num. 55. & lib. 1. de arbitr. iudic. casu 453. num. 8. Lancell. de attent. par. 2. cap. 17. num. 120. Rota apud Puteum decis. 152. lib. 3. secundum nouissimam impressionem, & in recent. apud Farinac. conf. 36. num. 1. vers. secus autem est. Faciunt ad rem tradita in una Faentina fideicommissi de Parisi 29. Aprilis 1587. coram Card. Pamphil. dixi in parte inscripta de legis. contradic. quaest. 2. num. 207.*

155 Hoc ꝑ tamen intelligendum de ea obscuritate, quæ turbat peritos, & opportune in lure versatos, non autem leguleos, & quos vocant Doctorellos, sic enim nulla esset iuris, quaestio, quæ non requireret altam indaginem, cum omnis definitio, ut dictum, sit in lure periculosa. *Lomnis definitio ff. de reg. iur. & nihil tam planum sit, aut apertum, quod non possit in quaestionem reuocari, & subverti, non omnium ff. de legib. ubi ergo dubietas, & obscuritas non est probabilis cessat æquiparatio inter quaestionem facti, & quaestionem iuris. Socin. conf. 151. Ruin. conf. 27. num. 28. vol. 3. Coratius in tract. de commun. opinion. lib. 3. tit. 12. num. 8. Stephan. Lambert. super Statuto prohibente mulierem contrahere gloss. in verbo alienationibus num. 144. cum seq. Menoch. d. lib. 1. de arbitr. iud. quaest. 53. num. 8.* requirit ꝑ ergo, ut opinor altam indaginem quaestio iuris quando non reperitur quæ sit communis opinio, tunc enim difficilimum est tutam eligere opinionem.

nionem, vt patet ex congestis à Coratio in tractat. de elect. opin. in 2. par. cap. 2. num. 164. cum seq. inter tractat. tom. 18. fol. 242. Secus verò, quando licet adsint variæ opiniones, communis tamen opinio stat pro vna parte. Put. decis. 236. lib. 3. in fine, secundum nouissimam impressionem, intellige de ea communi opinione, quæ tenenda est secundum regulas à DD. traditas, † præcipuè à Coratio in tract. de comm. opin. seu de elect. opin. par. 2. cap. 2. vbi triginta duos casus distinguens docet, quando Iudex debeat tenere communem, & quando possit ab ea recedere, in illis enim casibus, in quibus non tenetur Iudex communem sequi, non possumus dicere, quin Ius non requirat altam indaginem, cum ex vna communis opinio vigeat, quæ maximam præsumptionem habet, ex altera vigeant rationes adhuc multi ponderis, quæ d. communi præpolleant.

S V M M A R I V M
Articuli Quinti.

- 157 *ACTIONEM suam in continenti probare regulariter non tenetur actor.*
- 158 *Instantia totus terminus, dicitur terminus ad probandum utrique parti.*
- 159 *Instantia terminus in causis civilibus, quando sumus in prima, est annorum trium.*
- 160 *Instantia terminus in causis, quæ requirunt contestationem, incipit currere à die litis contestate.*
- 161 *Instantia terminus in causis, quæ non requirunt contestationem, incipit currere à die primi actus, qui fieret post contestationem.*
- 162 *Contestationis vñ habet primus actus, qui post contestationem fieret, si ea esset necessaria.*
- 163 *Instantia terminus, quando sumus in secunda, est anni, vel biennij, si in primo anno aliquid actum.*
- 164 *Probationes, dummodo intra instantiam factæ, valent, quando nulla fuit assignata dilatio.*
- 165 *Dilatio ad abbreviandum lites dari solet.*
- 166 *Dilatio ad probandum, quando probationes sunt in eadem provincia, est mensum trium.*
- 167 *Dilatio ad probandum, quando probationes sunt in continentibus provincijs, est mensum sex.*
- 168 *Dilatio ad probandum, quando probationes sunt ultra mare, est mensum novem.*
- 169 *Dilationem secundam, causa cognitione adhibita, potest concedere Iudex, vel etiam ulteriorem, si æquum illi videatur.*
- 170 *Dilatio secunda, vel ulterior quando sit concedenda, remissuè.*
- 171 *Dilationes quare inuenta, num. 175. & 181.*
- 172 *Sententia etiam nullis datis dilationibus est valida.*
- 173 *Declarat, vt infra num. 180.*
- 174 *Sententia, nullis factis probationibus, nec statutis dilationibus ad probandum, si probationes oblata, & dilationes petite fuerint, est ipso Iure nulla.*
- 175 *Iudicis officium conquiscescit durantibus dilationibus.*
- 176 *Probationes transactis dilationibus non amplius sunt admittendæ.*
- 177 *Sententia est nulla, quando Iudex negavit dilationes ad probandum.*
- 178 *Fallit, si nullæ dilationes essent petite.*
- 179 *Dilationes fuerunt inuenta, ne actori Ius suum auferatur, nec reo sua defensiones.*
- 180 *Dilationes quomodo ad abbreviandum Iudicium inuenta.*
- 181 *Actor non admittitur amplius ad probandum, dilationibus transactis.*
- 182 *Fallit, si offerat se in continenti probaturum.*
- 183 *Oculata fide ubi est procedendum, non admittuntur probationes altam indaginem requirentes.*
- 184 *Oculata fide quando sit procedendum.*
- 185 *Probatio dicitur in promptu per scripturam, quando scriptura non exigit probationes extrinsecas.*
- 186 *In continenti dicitur probare posse, qui habet præ manibus publica instrumenta, quibus suam intentionem fundare possit.*

- Fallit, ut infra num. 192. & 195.*
- 189 *Assertio, de qua constat per publicum instrumentum, non dicitur requirere altam indaginem.*
- 190 *Instrumentum dicitur probatio probata, & facit notorium.*
- 191 *Probatio per instrumentum statim ostendendum admittitur etiam in casibus, in quibus iam fuit cognitum negotium principale.*
- 192 *Instrumentum non probat in continenti, quando aduersus illud exceptiones colorata opponuntur.*
- 193 *Confessio si colorate impugnetur, non inducit notorium.*
- 194 *Priuilegia reddunt notorium, quod in illis continetur, si nihil colorate opponatur.*
- 195 *Instrumentum egens interpretatione, non probat in continenti.*
- 196 *Testes iam rite examinati, quorum dicta iam in publicam formam redacta, probant in continenti.*
- 197 *Testes opportunè examinati, & publicati pares obtinent vires, ac instrumenta.*
- 198 *In continenti dicitur probare, qui probat, antequam se vertat ad extraneos actus.*
- 199 *In continenti dicitur quicquid factum, antequam partes diuertant ad extraneos actus.*
- 200 *Non tamen conuertitur conclusio, ut non dicatur factum in continenti, si fuerit digressum ad extraneos actus.*
- 201 *In continenti probare dicitur, qui ita paratam habet probationem, ut nulla egeat dilatione, aut termino.*
- 202 *Non tamen conuertitur conclusio, ut non dicatur probare in continenti, quando termino est opus.*
- 203 *In continenti dicitur probare posse, qui licet non habeat probationes in sacco paratas, petit tamen terminum arbitrio Iudicis.*
Fallit tamen in casibus, in quibus in negotio principali dabatur dilatio, numer. 208.
- 204 *Iudex debet prescribere terminum ad probandum in continenti, quando petitur eiusdem arbitrio prescribendum.*
- 205 *In continenti dicitur probaturus, quicunque non expetat longas dilationes, licet breuem terminum petat.*
- 206 *Cap. prudentiam S. sexta extra de officio delegati declaratur.*
- 207 *In continenti fieri, & breui tempore post, aequiparantur.*
- 208 *Terminus à Iudice non indulgetur ad probandum in continenti in illis casibus, in quibus in negotio principali dabatur dilatio.*
- 209 *In continenti non dicitur probatio fieri posse, quando non est liquida, nec potest in continenti liquidari.*
- 210 *Et quando prolixiorum habet tractatum.*
- 211 *Et quando requirit diffusum terminum.*
- 212 *Fallit, si brevis postulatur terminus arbitrio Iudicis prescribendus, & 214.*
- 213 *In continenti non dicitur fieri posse probatio, si quid ultra montes sit probandum.*
- 215 *In continenti non dicitur probatio fieri per testes.*
Fallit in probatione eius rei, quæ in Iudicijs summarijs est probanda, numer. 218.
- 216 *Probatio probationem non excludit.*
- 217 *Testibus ad probandum pro una parte, admissis, alteri parti non idem est denegandum.*
- 218 *Probationes ex parte rei aduersus actorem in summarijs non admittuntur.*

ARTICVLVS V.

An fundamentum facti, in quo suam intentionem fundat actor, dicatur in continenti probabile.

PRo intelligentia animaduertendum, non esse simpliciter necessarium querere, an fundamentum intentionis actoris dicatur in continenti probabile, vel altam requirat indaginem, sed secundum quid, nimirum in illis casibus, in quibus ex parte actoris probatio est necessaria in continenti, qui non multi sunt, 158 † regulariter enim non tenetur actor suam in-

- intentionem in continenti probare.
- 159 † Totus enim terminus instantiæ dicitur terminus ad probandum utrique parti, *ad Bald.conf. 340. num. 4. vers. pone iste*
- 160 terminus lib. 1. qui † quidem terminus de Iure Ciuili in causis ciuilibus in prima instantia est annorum trium l. *properandum, ubi DD. C. de Iud. Abb.conf. 33. quia quinque col. 4. num. 70. vers. venio ad 4. lib. 2. Abbas conf. 23. Visi num. 2.*
- 161 lib. 3. † incipit autem currere à die litis contestatæ, in causis, in quibus requiritur contestatio d. l. *properand. in princip. & in S. & si quidem C. de Iud. Alexand. conf. 42. in causa, & lite num. 2. vers. sequitur lib. 3. Marant. in suo speculo par. 2. nu. 3. in † causis verò in quibus litis contestatio non est necessaria incipit currere à die primi actus, qui fieret post contestationem, si contestatio esset necessaria, † talis enim actus habet vim contestationis ad Bart. Bald. & DD. in l. nulla, & l. nihil C. de procurat. Marant. qui alios refert d. quæst. 5. num. 4. ubi plenè ampliacionibus, & limitationibus explicat. In † secunda verò instantia est anni, vel biennij, si tamen appellans in primo anno aliqua fuerit vsus diligentia. Cald. conf. 210. alias 10. de appell. quamobrem cum intra tam longum tempus liceat actori suum fundamentum probare non erit necessaria probatio in continenti, &*
- 165 hæc vera † sunt ubi nulla est assignata dilatio, valent enim probationes intra instantiam oportunè factæ. *Bald. conf. 340. num. 4. vers. porro iste terminus lib. 1. post Bart. in l. si de meis S. final. ff. de arbit. si autem dilatio ad probandum fuerit assignata († solet enim dilatio assignari ad abreuandam lites l. oratione ff. de ferijs, & dilat. l. 1. C. de dilationibus, † quæ, si probationes puta testes, aut instrumenta sunt in ea prouincia, in qua lis est con-*
- 168 ceditur trium mensium, † si verò in continentibus prouincijs conceditur mensium sex, † trans mare autè mensium nouem l. 1. C. de dilata, docuit Tancredus in tract. de ordin. Iudiciali sub tit. de dilationibus, quæ dantur ab homine inter tractatus tom. 3. part. 1. fol. mihi 57.) adhuc
- 171 probationes non sunt necessariè in continenti, cum vt dixi spatium trium mensium indulgeatur, vt supra, † quinimò si non potuerint litigatores intra primam dilationem intentum suum probare, potest Iudex, adhibita tamen causæ cognitione, secundam dilationem concedere, vel etiam vltiorem, licet secus causæ cognitione non adhibita. *Bart. conf. 97. in quæst. nu. 3. & seq. lib. 1. & conf. 115. quæst. talis in princ. lib. 2. Alexand. consil. 65. habita super contentis nu. 3. vers. unde succedit. lib. 2. Casus, in quibus † potest secunda, vel vltior dilatio concedi vide apud Marant. part. 6. sub tit. de dilatione.*
- 173 Dicet fortè quis † si instantia triennio durat, & intra instantiam probationes factæ valent cur dilationes inuentæ? an quia remotis dilationibus non possent litigatores probanda probare? non æquidem, quia vt est dictum cessantibus dilationibus omnes probationes durante instantia factæ sunt oportunæ. An vt transactis dilationibus sententia valide ferri possit, quasi lata nullis concessis dilationibus sit nulla, nil minus † cum enim dilationes non sint de substantia Iudicij, & probationes possit fieri sine dilatione sententia quoque erit valida, etiam si nullæ datæ sint dilationes, vt tradit *Alexand. conf. 181. in causa, & lite, num. 5. & seq. lib. 6.* An fortè ad lites abreuandas, vt supra dicebatur, nil minus instantia enim triennio, vel biennio durat dilationibus etiam concessis, & semper sententia ante finitum triennium, quamuis in fine lata est valida, si alia causa non
- 175 impediat. Opinor igitur † inductas partim in commodum eius, cui conceduntur, partim in commodum aduersarij, in commodum quidem eius, cui conceduntur, ne Iudex præcipitanter nullis expectatis probationibus contra eum sententiam ferat, vnde cautum † vt sententia lata nullis factis probationibus, nec statutis per Iudicem, vel arbitrum ad probandum dilationibus, (intelligas tamen si fuerint probationes oblatae, & dilationes petitæ) sit ipso Iure nulla, vt notatur

- in cap. Ecclesia S. Maria extra de confit. in cap. nos quemquam 2. quest. 1. l. inter prolatam C. de senten. & interlocut. Bald. d. conf. 140. num. 5. vers. praterea lib. 1.*
- 177 † Dilationibus verò concessis, illisque durantibus ludicis officium conquesceat *cap. significanti de appell. l. sue pars C. de dilationibus. Ancbaran. conf. 36. col. 2. in fin. l. as in l. 2. num. 38. ff. de re ludic. & conf. 44. lib. 3.* In commodum verò aduersarii eius cui dilationes concessæ fuerunt, vt nempe dilationibus transactis non debeat amplius ludex rem in longum trahere sub eo prætextu, vt possit aduersarius fundamentum suæ intentionis probare † transactis enim dilationibus, non amplius aliquæ probationes sunt admittendæ, vt infra num. 188. hinc fit, vt sæpe vna pars alteri parti petat dilationem, & terminum præscribi, ne is cunctanter agens plus æquo sub prætextu probationum faciendarum, rem trahat in longum, quo casu quamuis non abreuietur potentia instantiæ, quia semper poterit ludex, qui sententiam non tulit, eam valide ferre durante triennio, tamen abreuiatur actus, quia si ludex etiam longe ante triennij finem sententiam tulerit efficax erit, & licet nulla præscripta dilatione possit ludex quandoque sententiam ferre cum dilatio non sit de substantia iudicij, vt est dictum, non tamen æquè congruè, quia semper, qui timebit contrariam sententiam poterit dicere se velle intentionem probare, & sibi nullum fuisse tempus præscriptum, ideo probationi locum esse, quinimo quodcumque dilationes petere
- 179 nundum sibi assignatas poterit, † quas si negaret ludex, & sententiam ferret, sententia esset nulla *ad Bald. conf. 340. Statut. Papie num. 5. vers. praterea lib. 1.*
- 180 quod † enim diximus sententiam etiam nullis datis dilationibus esse validam, procedit si nullæ dilationes petite fuissent, secus si fuerint petite, vt idem *Alexand. d. conf. 181. nu. 3. vers. ad 1. lib. 6.*
- 181 † hinc dicuntur dilationes introductæ, ne actori lus suam auferatur, & ne rei suæ auferantur defensiones *ad Bart. in ex-*
- trauag. ad reprimend. in verbo, & figura iudicij num. 12. vers. item an debeant, illis enim non cōcessis etiam si fuerint petite, posset ludex nullis expectatis probationibus sententiam ferre, & ita vel actori iura auferre, vel reo defensionem, quod cessat, si petenti concedantur dilationes, cum illis pendentibus ludicis officium vt supra dictum est conquesceat,*
- 182 hinc dicuntur † dilationes ad iudicium abreuandum inuentæ, quia illis præscriptis, & transactis non poterit ludex impediri quominus sententiam ferat, illis verò non præscriptis posset faciliè impediri.
- His igitur casibus, vt eò reuertatur vnde digressus sum, non est quod quæramus an fundamentum actoris sit probabile in continenti, Duo tamen præceteris dantur casus, quibus id vtiliter quærendum contingit.
- 183 Primus est, † quando iam dilationes probatoriæ præterierunt, quamuis enim non amplius admittatur actor ad probandum † hoc tamen fallit, si offerat se in continenti probaturum, tunc enim admittuntur ad tradita *per Oldradum consil. 139. Crauet. conf. 104. num. 10. Menoch. qui alios refert in tractat. de recup. rem. 1. num. 242.*
- 185 Secundus casus ex parte actoris † est quando iudicium est adeo summarium, vt procedatur oculata fide, vt in iudicio legis nostræ, quod notant DD. ex illis verbis *text. competentis iudici testamentum ostenderit non cancellatum, &c. & in illis, & in prima figura sine omni vitu-*
- 186 *peratione, &c.* † ex quibus colligitur primum aspectum attendi, & id, quod oculis subiicitur, quod etiam procedit in omnibus, in quibus statutum aliquid fieri iubeat viso aliquo instrumento, puta quia iubeat, vt viso instrumento exequutio concedatur, his enim casibus, quia oculata fides illud requirit, vt instrumentum omni careat vitio, quod oculis subiici possit, ad tradita *per Menoch. de adipsi. rem. 4. num. 706.* si coningat instrumentum abolitum, aut cancellatum esse non admittitur actor ad probandum instru-

strumentum aliquibus probationibus, quæ in continenti expediri non possint, puta testibus *ad Bald. in l. 1. col. 1. C. ut in possess. legatorum, &c. Lanfranc. de Oriano in sua prax. cap. 12. num. 14. qui dicit esse originale, dictum Bald. in loco mox citato Menoch. qui alios cumulatè refert in tract. de adipisc. rem. 4. nu. 705. unde Contard. in l. unica, C. de moment. possess. lim. 12. num. 9. inquit, quando*

187 agitur † de probatione in promptu per scripturam intelligitur, quod asseratur scriptura liquida, quæ non exigit probationes extrinsecas pro sui declaratione, & verificatione. Si tamen possit in continenti instrumentū coadiuuari, quia testes iam antea essent rectè examinati, eorumque dicta ad instrumentum publicum redacta, ita ut per tales depositiones viciū testamenti in continenti suppleri possit, ut in beneficio legis nostræ, in suo loco dicemus, probationes admitterentur.

His ergo casibus, etsi fortè, qui similes sunt, quæritur, an fundamentum intentionis actoris dicatur in cōtinenti probabile. Ommissa disputatione, ut breuitati inferuiam, procedam per conclusiones affirmatiuas, & negatiuas.

Prima conclusio affirmatiua est huiusmodi, si habet actor præmanibus publica

188 instrumenta, † quibus suam intentionem fundare possit, dicitur in continenti probare posse. Exemplum agit quis exempto, ad rei emptæ traditionem, vel ex vendito ad precium, transierunt dilationes, quibus emptionem, vel vëditionem, quæ erant fundamentum suæ intentionis debebat probare, adhuc vult admitti ad probandum sub eo prætextu, & colore, quod in continenti sit probaturus. ut autem doceat se in continenti probaturum, ait, se habere instrumentum emptionis, vel venditionis, quo in continenti intentum probabit, quia fortè de nouo reperijt, quæritur, an sit admittendus ad producendum instrumentum. Affirma-

189 tiua sententia est tenenda † assertio enim de qua constat per publicum instrumentum non dicitur requirere altam indagi-

nem, sed in continenti apparere. *Soccin. conf. 59. num. 2. vers. sed si discutiamus, & dicitur in continenti constare*, quando quis habet instrumenta præ manibus, & illa ostendit etiam si non sint facta de actis. *Bald. in l. 2. supra hoc tit. Decian. resp. 83. num. 51. volum. 4. & resp. 17. num. 29. ubi inquit, qui habet lura sua præ manibus, dicitur in continenti probare, & subneçtit, & dicitur in continenti satis probare de non iure eius, ex eo, quod statim subiecto oculis testamento euidenter constat ipsum nullo modo admitti debere. idem voluit Rol. à Vall. conf. 1. num. 3. vol. ubi allegat Bald. supra allegatum, & Dec. conf. 424. vol. 2. sub num. 7. conf. 467. col. 2. faciunt tradita à Vancio de nullitate sub num. 54. vers. intellige præmissa fol. 377. Scacc. de appell. quæst. 19. rem. 1. concl. 4. num. 61. Contard. ad l. unicam C. si de mament. possess. lim. 2. num. 65. vers. idque verum est Petrus Benintend. decis. Bonon. 77. num. 16. Borgnin. Cauale. decis. 28. num. 4. part. 2. Francis. Milanef. decis. Sicil. 8. num. 21.*

190 lib. 2. Ratio autem est, † quia instrumentum dicitur probatio probata, & facit notorium, ut in dixi in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 5. num. 87.

191 Ampliatur † hæc conclusio, ut etiam in casibus in quibus nō attēdūtur exceptiones, quia iam fuit cognitū negotiū principale, nihilominus si probaturus asseret probationem per instrumentum, statim ostendendum admitteretur, ut post gloss. in l. 2. in fin. C. hoc tit. de edic. D. Adriani, concludit Salicet. in d. l. 2. sub num. 5. in fin. ibi nisi tunc in promptu haberet, &c. qui licet loquatur in reo exceptionem opponente eodem modo intelligendus est in actore, cum in tali casu nulla sit differentie ratio, inter vnum, & alterum.

192 Fallit † hæc conclusio, si aduersus instrumentum aliquę oppositiones, vel exceptiones coloratæ opponantur, tunc enim non dicitur probare in continenti, ut dixi eadem quæst. 5. num. 88. quod etiam voluit Felin. in cap. significauerunt nu. 4. de testibus. Claud. de Seissel. in l. 1.

- in princ. num. 19. ff. de nou. oper. nunciat. Aym. consil. 299. num. 8. Contard. ad l. unicam. C. si de mament. posses. lim. 9. num. 29. vers. tamen id intelligitur plurib. Surd. conf. 252. num. 19. quod etiam*
- 193 † in confessione locum habet; quæ licet inducat notorium, fallit tamen si colorate impugnaretur. *Contard. citato loco numer. 28. Surd. d. conf. 252. num. 10. Idem*
- 194 procedit † in priuilegijs; in quibus licet notorium dicatur; quod constat ex eorum tenore; intelligitur tamen si nihil colorate opponatur. *Contard. ubi supra num. 30.*
- 195 Fallit secundo si † probans per instrumentum vellet venire per interpretationem verborum; non autem per verba clara; suam intentionem probare; talis enim interpretatio videtur requirere altam indaginem; *ita post Decium conf. 424. col. fin. voluit Natta conf. 122. num. 14. vol. 1. eundem Decium refert, & sequitur Neuiz. conf. 56. sub num. 4. vers. plus dicit Decius. Gozad. conf. 7. num. 17. ibi & si per interpretationem verborum. Idem voluit Roland. à Vall. conf. 98. num. 41. volum. ... vbi hæc habentur, & si per interpretationem verborum; quæ in testamento habentur, vellent eius intentionem probare; talis probatio tamquam requirens altam indaginem non est admittenda, sed in alio iudicio terminanda, allegat Decium conf. 263. colum. fin. vbi dicit fideicommissum nullo modo posse in continenti probari per inspectionem testamenti. Sequitur Hippol. Rimin. lun. consil. 352. num. 61. qui allegat Menoch. de arbitr. lib. 2. tert. 1. conf. 12. hoc idem significauit Contard. in l. unica, C. si de moment. lim. 12. num. 9. vbi vult scripturam non egere aliqua probatione extrinseca pro eius claritate, & verificatione.*
- 196 Secunda conclusio † affirmatiua, qui habet testes iam verè examinatos, quorum dicta in publicam instrumenti formam iam sunt redacta, dicitur habere promptam probationem, ita vt in continenti sit probaturus.
- 197 Probatur quia † pares vires obtinent testes, & instrumenta quando sunt oportune examinati, & publicati præcedente citatione eorum, quorum interest *l. in exercendis, C. de fide instrumentorum, cap. cum Ioannes extra de fide instrumentorum, & alibi latius dixi.*
- 198 Tertia conclusio affirmatiua † si offerat actor se suam intentionem probaturum, antequam ad alios extraneos actus diuertat, & id exequatur, dicitur in continenti probare, generaliter enim, † vbi quid debet fieri in continenti, vt suum opportunum pariat effectum, dicitur fieri in continenti, si fiat antequam partes diuertant ad extraneos actus *l. continuus in princip. ff. de verb. oblig. l. cum antiquitus C. de testamentis l. heres palam §. uno contexta ff. de testamentis l. 3. C. de edic. edicto gloss. Bart. & alij in l. in bona fidei C. de pact. Bald. in l. antiquitus num. 3. C. de testamentis. Odofred. & Bald. in l. 2. supra hoc tit. nostro. Brun. in tract. de statut. lib. 2. quest. 227. num. 2. Berous in cap. 1. num. 38. vers. & ideo credo de restit. spoliat. Soccin. Sen. conf. 66. num. 16. volum. 1. Hondedeus conf. 87. num. 142. volum. 2. Lancell. Galiula in l. 1. §. qui presens num. 17. ff. de verb. obligat. Ioannes Francisc. de Ponte conf. 2. num. 119. volum. 1. & hæc conclusio si affirmatiue*
- 200 quidem accipiatur est vera, si verò † negatiue; ita vt non dicatur in continenti probari, nisi illud, quod probatur ante digressum ad extraneos actus, non est vera, vt infra in quarta cōclusionē affirmatiua, licet etiam negatiue veram esse voluerit. *Berous in loco allegato, & alij, quos refert Mascard. conclus. 684. num. 21. quorum opinionem etiam rectè impugnat Menoch. de recup. rem. 1. num. 236.*
- 201 Quarta conclusio † qui probationem ita paratam habet, vt nullo egeat termino, dicitur in continenti probare, ita post *Felin. & Francisc. Aretinum, in cap. veniens il 2. de testibus, voluit Rimin. Sen. conf. 497. sub num. 5. vol. 3. Nota diuers. decis. 82. num. 1. par. 2. vbi docet renunciationem, cuius probatio est in promptu non requirere altiore indaginem, intellege in promptu, quia nullo egeat termino. Quod etiam in exceptione fideicommissi*

missi voluit *decis. 619. num. 2. part. 1.*
 202 † hęc conclusio sic affirmatiuè concepta
 est vera; non autem negatiuè, nam, &
 quæ termino egent aliquando dicuntur
 in continenti probare, vt in sequēti con-
 clusione.

203 Quinta conclusio affirmatiua, † qui
 non habet probationes in sacco paratas,
 petit tamen terminum arbitrio iudicis,
 ita vt offerat se probaturum intra illum
 terminum, quem iudici præscribere pla-
 cuerit, dicitur in continenti probaturus,

204 † adeo vt debeat illi iudex ex arbitrio
 205 terminum ad probandum præfigere. † *Fa-*
cit text. in cap. litteras col. pen. extra de
restit. spoliat. ibi (quod si non habet pro-

bationes in continenti paratas, sed dila-
 tiones expectat longiores) vbi tamquam
 contraria, hęc duo opponuntur longas
 expectare dilationes, & habere proba-
 tiones in continenti paratas, ex quo se-
 quitur, vt qui non expectat longas dila-
 tiones dicatur in cōtinenti probare pos-
 se, qui autem iudicis arbitrio se remittit
 non expetit longas dilationes, ideo di-
 citur in continenti probaturus. ita con-
 cludit *Roman. ponderando d. cap. litteras*
in cons. 244. num. 6. qui dicit ita hunc
 textum ponderari ab Antonio. Sequitur
 eadem sententia *Aym. cons. 156. nu. 17.*
vbi loquitur in hac verba. Videmus in
simili, quod vbi aliqua probatio in conti-
nenti fieri debet, dicitur in continenti fieri
petendo dilationem non longi temporis;
sed iudicis arbitrio moderādam, eandem
sententiam tenet Balb. l. 3. C. de compen-
sat. Francisc. Aretin. in cap. veniens il 2.
num. 26. extra de testibus. Decius in cap.
prudentiam il 2. §. sexto num. 11. extra

206 *de offic. delegat. † Et licet videatur repu-*
 gnare *text. in cap. prudentiam il 2. §. se-*
xto extra de offic. delegati, vbi ponuntur
 tamquam contradistincta statim, & intra
 competentem terminum, ibi *banc dubi-*
tationem taliter remanemus, quod si ille,
qui tale quid obijcit statim, vel intra
terminum competentem non probauerit
legitimè, &c. ita vt vbi datur terminus
 etiam competens non dicatur amplius
 statim, aut in continenti probare, non ta-

men repugnat. nam respondet *Francisc.*
Aretin. in cap. veniens il 2. sub num. 26.
extra de testibus, illam alternatiuam non
 significare, vt probatio fiat sine termino,
 sed vt minor terminus detur illi, qui se
 offert paratum probare in continenti.
 Ratio autem huius conclusionis ea esse
 207 potest, † quia in continenti fieri, & breui
 tempore post æquiparantur. *Ancharan.*
cons. 434. ex narratis superius colum. 3.
vers. praterea aduertendum. Crauet. con-
sil. 156. num. 17. vol. 1. Vinius in decis.
Neap. 107. num. 14. lib. 1. vbi alios al-
legat. vnde equum est, vt breuem dila-
 tionem ad probandum concedat iudex.

208 Declaratur hęc conclusio, † vt proce-
 dat in casibus, in quibus non dabatur di-
 latio in negotio principali, in his enim
 potest iudex arbitrio suo aliquam dila-
 tionem concedere, vt infra in sequenti
 art. concl. 5. vbi alij afferuntur eandem
 sententiam tenentes; vbi verò in nego-
 tio principali datur dilatio non debet iu-
 dex assignare plus temporis ad proban-
 dum, quàm sit tempus dictæ dilationis,
 vt sentit *Aretin. in d. cap. veniens extra*
de testibus sub num. 26. vbi his vtitur
verbis, vbi autem probatio debet fieri in
continenti in iudicio exequutiuo, vel alio,
quod capit dilationem temporis, tunc satis
probabilis videtur opinio Bart. quod in
dubio iudex non debeat assignare plus
temporis ad probandum exceptionem,
quam sit illud tempus, &c.

Oritur hic dubitatio quanti temporis
 terminum debeat iudex assignare, qua
 in re dic vt infra in art. 8. vbi plenè.

Prima conclusio negatiua. Probatio
 209 † non dicitur in continenti fieri posse,
 quando non est liquida, nec potest breui
 liquidari. *Bart. & Alexand. in l. 4. §. con-*
demnatum ff. de re iud. Surd. cons. 252.
num. 10. Lancell de attent. part. 2. quest.

210 *17. num. 121.* vbi dicit † requirere altam
 indaginem, quando prolixiorē habet
 tractatum, faciunt tradita à *Card. in cap.*
quod restitutio 3. quest. 1. num. 20. di-

211 cente, † quod si requiritur diffusus ter-
 minus non admittitur, & *num. 35. inquit*
 si petit dilationem ad probandum non
 ad-

- admittitur, refert, & sequitur *Neuizan. conf. 56. sub num. 4. vers. facis Card.* Hæc conclusio procedit sine difficultate, quando terminus † valde longus esset necessarius, ita vt nemo sanæ mentis talem terminum breuem posset arbitrari. Exēplum indubitatum testis si forē vellent aliquid probare vltra montes. *Felin. in cap. verius num. 15. extra de testibus. Innocent. in d. cap. veniens, quem refert Francis. Aret. in cap. veniens num. 24. Antonius de Butr. in d. cap. veniens sub nu. 11. ibi nec expectare quod requiras testes vltra montes. †* Si verō posset dubitari, an dilatio longa esset futura, nec ne, hæc conclusio nihil operatur, vnde si petitur terminus iuxta arbitrium iudicis, tunc concedendus est, vt supra dictum in conclusione quinta affirmatiua.

- Secunda conclusio negatiua est huiusmodi † si de aliqua re agatur, in qua necesse sit testes examinare, probatio non dicitur posse fieri in continenti. Ita possit Salycet. Corn. & alios in l. 2. supra hoc tit. docuit *Neuizan. conf. 56. num. 1. 2. & 3. Castl. conf. 31. num. 8. volum. 1. Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 2. casu 12. in fin. Contard. in l. unicam C. si de moment. possess. num. 8. ibi aliud iuris esset, &c. Personal. de adipisc. num. 408. folio mibi 334. ibi, secus ergo erit si per testes allegat Decis. Pedem. 26. num. 16. Rol. à Vall. conf. 98. num. 38. Surd. conf. 252. num. 10. vbi refert Bart. in l. ille, à quo S. si de testamento ff. ad Trebell. vbi dicit rem effici dubiam, si agatur de testamento, & quis illud quidem fateatur, sed neget fideicommissum, quod ideo testibus fit probandum pluribus *Hippol. Riminal. Jun. conf. 352. num. 61. vol. 4. & hoc voluit Rota in vna Perusina hereditatis 28. Decembris 1616. coram R. P. D. Buratto*, ibi probatio autem per testes à D. Bernardo oblata mediante remissoria, non dicitur in continenti, sed altiore requirit indaginem, & ibi, Rota tamen tenet non probari in continenti per testes examinandos, cum remissoria, quam propterea non concedit, ad impediendam immissionem, &c. allegat *Paulum**

*decis. 264. in manuscriptis Card. Seraph. decis. 1364. num. 1. & Rota in Auxim. hereditatis 6. Maij 1606. coram Card. Lancelloto, & ratio est, quia † cum probatio probationem non excludat. Egid. conf. 2. num. 19. Alexand. conf. 114. in causa, & lite num. 8. vers. nec obstat lib. 4. Abbas conf. 51. num. 3. dixi in parte inscripta de legitimo contradicte. quest. 11. num. 60. consequens est, † vt admissa vna parte ad probandum per testes versa vice, altera quoque pars ad probandum contrarium sit admittenda, & ita ipsa quoque contrarios testes inducere, & examinare possit, hanc rationem ponderat *Castrenf. d. conf. 91. num. 8. volum. 1. & Roland. à Vall. d. conf. 98. num. 38.* qui loquitur in hæc verba, Nam certissimi iuris est, quod si dicti Domini aduersarij conabuntur probare prædia ipsa, fuisse concedentis, ex aduerso D. hæres institutus similiter operam dabit, vt contrarium probet, vnde ratione cōflictuum talium probationum, quæ quidem breui tempore expediri non possunt, non est quis tam sani capitis, qui dicere possit hoc posse expediri infra illud tempus, infra quod possessorium expediretur, si talis exceptio opposita nō fuisset, & paulo inferius sub num. 24. idem repetit in illis verbis, aut volunt audiri per viam probationis testium, & alia iura non liquida, & tunc non debent audiri, ad impediendam huiusmodi missionem propter probationes, quæ hinc inde resultare possunt.*

Fallit hæc tertia regula, si res aliqua facilis esset probanda, & de illis, quæ regulariter occurrunt in iudicijs summarijs, puta in terminis legis nostræ possessionis testationis tēpore mortis, vel mors eiusdem, tunc enim non excluduntur testes, dum tamen eisdem inducens eos iudici nominet, & statim citentur, & examinentur sine dilatione, vt monet *Contard. in d. l. unica num. 9. ibi aut si quis velit probare per testes, ita intelligendus est Surd. conf. 99. num. 39.* apud quem hæc verba habentur. Vbi probatio fieri debet in continenti testes produci possunt,

sunt, quia breui temporis spatio recipi possunt. allegat *tex. in cap. veritas, & ibi Innocent. extra de testibus in cap. litteras in fin. de reſtit. ſpoliat. Beroum conf. 177. num. 3. volum. 1. eodem modo erit intelligendus. Natta conf. 502. num. 10. dum vult etiam per teſtes probationem poſſe fieri in continenti, dummodo fiat intra congruum tempus. Ita etiam erit intelligendus Craueti. conf. 674. num. 39. lib. 4. & conf. 507. num. 26. vol. 3. Mascard. de probat. conſuſ. 687. num. 2. & ſeq. vol. 2. quos allegat Viuius in deciſ. Neap. 107. num. 10 lib. 1.*

- 218 Ratio autem huius limitationis ꝑ eſt, quia in hiſ caſibus proceditur ſecundum primam faciẽ, neque exaẽte probationes ſunt neceſſariæ, ideo aduerſus probationem faciendam ab aẽtore non admittuntur probationes aduerſarij, quæ reiſciuntur ad petitorium, quia ſumus in præiudicio reparabili momentaneæ poſſeſſionis, vt ſupra dictum num. 25. hac eadem quæſtione.

S V M M A R I V M

Articuli Sexti.

- 219 In continenti eodem modo dicitur probabile fundamentum Iuris, in quo ſuam exceptionem fundat reus, quo ex parte aẽtoris eſt probabile.

ARTICVLVS VI.

An fundamentum Iuris, in quo ſuam intentionem fundat reus dicatur in continenti probabile.

- 219 **H**ic articulus eodem ꝑ modo eſt determinandus, quo in aẽtore fuit determinatum, nulla enim diuerſitatis ratio aſſerri poſſe videtur.

S V M M A R I V M

Articuli Septimi.

- 220 Exceptio facti, qua appellatur intentionis exclusio ſemper dicitur in continen-

ti apparere, non probata aẽtoris intentione.

- 221 Agens non probans ſuam intentionem, non tam à reo repellitur, quam ſe ipſum repellit.
- 222 Aẽtore non probante reus eſt abſoluitur.
- 223 Exceptio facti ſecundum quid non dicitur requirere altam indaginem ex parte rei.
- 224 Exceptio non implementi dicitur in continenti apparere.
- 225 Exceptio non implementi nunquam dicitur excluſa.
- 226 Exceptio non implementi etiam ſi longo examine egeat ad cognoscendum nunquid fuerit factum implementum dicitur probata donec aẽtor contrarium non probauit.
- 227 Implementum negans non tenetur ad quidquam probandum.
- 228 Implementum aẽtor probare debet, vt agere poſſit.
- 229 Conditionis non purificata exceptio reſtẽ opponitur aduerſus obligationem Cameralem.
- 230 Exceptio non implementi impedit effectum inſtrumenti habentis executionem paratam.
- 231 Exceptio non implementi reſtẽ opponitur aduerſus obligationem Cameralem.
- 232 Exceptionem non implementi opponens, nihil probare tenetur.
- 233 Declara quando reuocantur in dubium, an aẽtor implenda impleueris, ſecus ubi dubitatum, an quid implendum.
- 234 Exceptio non implementi requirit altam indaginem, & non admittitur aduerſus obligationem Cameralem, quando dubitatur, an daretur quid implendũ.
- 235 Exceptio non implementi ſi opponatur à tertio, cui implementum nõ erat ab excipiente eſt probanda.
- 236 Exceptio, qua oritur ex eodem inſtrumento non dicitur requirere altam indaginem ad hoc, vt reiſciatur ad petitorium, ſed ſemper executionem impedit.
- 237 Exceptio extinctionis penſionis requirit altam indaginem, & non retardat eius ſolutionem.

Ex-

- 238 Exceptio, quæ oritur ex ventre instrumenti eodem momento apparet, quo obligatio.
- 239 Exequutio sententiæ, cuius vi quis est immittendus in bona, feudalibus exceptis, retardatur donec cognitum sit, quæ sint feudalibus, & quæ non.
- 240 Exceptio non liquidationis secundum aliquos videtur requirere altam indaginem.
- 241 Exceptio requirens altam indaginem impedit exequutionem sententiæ, quando oritur ex eadem sententia.
- 242 Exceptio requirens altam indaginem, quamvis ex eodem fonte oriatur, ex quo actio secundum Cephalum non impedit, quin possessorium Iudicium reuocabiliter tamen expediatur.
- 243 Fallitur tamen Cephalus, ut infra numer. 244.
- 244 Liquidationis exceptio iuxta quæsitum, an competat, dicitur in continenti apparere, iuxta verò quæsitum, in quibus bonis operatur requirit altam indaginem, sed dubietas stat ex parte actoris.
- 245 Exceptio, quæ oritur ex eodem instrumento, potest opponi aduersus obligationem Cameralem.
- 246 Amplius etiam si requirat altam indaginem.
- 247 Legatarij } Non sunt legitimi
Fideicommissarij } contradictores aduersus heredem petentem immisionem, quamvis eorum ius ex eodem testamento appareat.
- 248 Legatarij, & fideicommissarij debent capere de manu heredis.
- 249 Exceptio dicitur probari in continenti, si appareat ex actis, & processu.
- 250 Acta publica faciunt notorium.
- 251 Exceptio dicitur probari in continenti, si probetur intra triduum.
- 252 Exceptio in Iudicijs, in quibus principali negotio aliquod spatium intercedit, dicitur in continenti probari, si intra dictum spatium probetur.
- Declara, ut infra num. 289. & 290.
- 253 L. si is, à quo ff. ut in possess. legat. perpenditur.
- 254 Lites non sunt in longum protrahenda.
- 255 In continenti dicitur fieri quicquid fit antequam actus habeatur pro completo.
- 256 In continenti dicitur fieri quod fit intra modicum tempus.
- 257 Modicum tempus dicitur, quod post condemnationem reis indultum.
- 258 Incertum per incertius non est declarandum.
- 259 Probatio in continenti intra quantum tempus dicatur fieri posse, est arbitrium Iudici.
- 260 Iudicis arbitrio ea relinquuntur, quæ sub certa Iuris determinatione claudi non possunt.
- 261 Iudicis arbitrio prudenti ea commissa sunt, quæ lege comprehendendi non possunt.
- 262 Lex omnia complecti nequit.
- 263 Iudicis arbitrio quid commissum, & certa lege determinatum, repugnantiam continet.
- 264 Exceptio an requirat altam indaginem, vel sit probabilis in continenti arbitrium quidem est Iudici, debet tamen Iudex ex multorum opinione eam arbitrari in continenti probabilem, quæ potest expediri intra tempus principalis negotij.
- 265 Arbitrium excludimus statim, ac certum iudicandi modum præscribimus.
- 266 Arbitrium semper à Iudice regulatur.
- 267 Arbitrio Rota, vel similis clausula intelligitur, prout de iure.
- 268 Arbitrium duplex, quod tribuitur ab homine, & quod tribuitur à lege.
- 269 Arbitrium, quod tribuitur ab homine redigitur ad terminos Iuris.
- 270 Arbitrium, quod tribuitur à lege non potest redigi ad determinatos Iuris terminos.
- 271 Iudex equiparatur Principi, qui non potest reprehendi in illis, quæ ob defectum legis ad eius arbitrium pertinent.
- 272 Appellatio in arbitrarijs non est licita.
- 273 Arbitrium Iudicis in dicendo, an probatio dicatur in continenti nec ne, in quibus versetur, & num. 274. nu. & 290.

- 275 *Exequutio sententiae post transactum tempus, quod ad soluendum solet indulgeri, fit in continenti.*
- 276 *Exequutio, quando est facienda in re petita, nulla habetur summaria cognitio.*
- 280 *In continenti secundum multos non dicitur reus probare in illis casibus, in quibus in negotio principali non datur aliqua dilatio; nisi habeat instrumentum in manibus; & ita nulla, nec brevissima datur dilatio.*
- 281 *Contrariam sententiam multi tenent, ut aliquod spatium sit a Iudice indulgendum, quae verior.*
- 282 *Compensatio potest opponi aduersus rem iudicatam intra terminum Iudicis arbitrio praescribendum, etiam post transactum tempus, quod ad soluendum indulgeri solet.*
- 283 *Condemnatis tempus quatuor mensium solet indulgeri ad soluendum.*
- 284 *L. si cum milita Scdm ita ff. de compensationibus perpenditur.*
- 285 *Vitium inuisibile testamenti opponenti ad illud in continenti probandum debet Iudex arbitrio suo breuem terminum praescribere.*
- 286 *Exequutio in re petita antequam fiat, debet Iudex condemnato precipere, ut intra certum tempus rem restituat.*
- 287 *In continenti dicitur probare, qui probat intra tempus, intra quod est iussus restituere.*
- 288 *Illico intelligitur intra triduum.*
- 290 *Iudex ex causa potest coarctare terminum ad probandum in continenti, & etiam extendere.*
- 291 *Iudex terminum ad probandum in continenti quando praescribat.*
- 292 *In continenti dicitur quis probare in illis Iudicijs, quae non habent tractum temporis, si intra terminum a Iudice praescribendum probat.*
- 293 *Circuitus inutiles sunt evitandi.*
- 294 *Leges non sunt restringendae ad casus nimis raros.*
- 295 *Exceptio non probata intra terminum principalis negotij, si opportunus sit eius datus sumus, aabuc satis dicitur in*

continenti probari, si intra terminum arbitrio Iudicis praescribendum probabitur.

- 296 *Terminum debet Iudex praescribere ad probandum in continenti, quando intra tempus instantiae principalis negotij opportunus sumus est datus.*
- 296 *Melioramentorum exceptio nullo modo probata non impedit, aut retardat immisionem.*
- 297 *Melioramentis in genere probatis datur terminus ad liquidandum.*
- 298 *Iudicis arbitrium in determinando, an probatio dicatur in continenti, consistit in restringendo, vel ampliando terminum, intra quem principale negotium fuisset terminandum.*
- 299 *Iudicis arbitrium potest aliquid detrabere de rigore Iuris.*
- 300 *Exceptio requirens viam ordinariam, non dicitur in continenti probabilis.*
- 301 *Exceptio requirens viam ordinariam, videtur mutua petitio.*
- 302 *Cognitio in summarijs non suspenditur per reconuentionem rei non summaria.*
- 303 *Exceptio, quem non esse soluendo, causa cognitionem ordinariam requirit, & dicitur requirere altam indaginem.*
- 304 *Exceptio, super qua lis pendet, non dicitur in continenti probabilis.*

ARTICVLVS VII.

An fundamentum facti, in quo suam intentionem fundat reus, dicatur in continenti probabile.

IN hoc articulo per conclusiones affirmatiuas, & negatiuas procedam; prout in quinto articulo.

Omnes igitur conclusiones, tum affirmatiuae, tum negatiuae in quinto articulo propositae, hinc quoque sunt repetendae; quia eodem modo militant, ut quilibet per se facitè discernere potest, ultra eas tamen nonnullae aliae sunt animaduertendae.

Prima igitur conclusio affirmatiua, seu

seu sexta, computatis illis quinque, quas superiori articulo attulimus, est hæc, quando † sumus in exceptione facti, quæ solet appellari intentionis exclusio, ut in parte inscripta *de legitimo contradic-tore quest. 10. num. 38.* vel appellatur exceptio intentionis deficientis, ut *Bald. in l. peremptorias num. 27. C. sententiam rescind. non posse*, dicitur in continenti de exceptione, & bono iure excipietis constare, & ideo nunquam ex parte eiusdem alta indago est necessaria; non probata enim actoris intentione, rei intentio dicitur fundata, unde eodem instanti oritur exceptio, quo proponitur actio *Bald. in l. ex his prædictis num. 1. C. de evictio.*

221 † & in tali casu non tam agens à reo repellitur, quam se seipsum repellit, ut post *Bald. & Alex. concludit Nat. conf. 474. num. 14. conf. 151. num. 10. Dec. conf. 45. num. 13. Surd. conf. 186. num. 26.* Exemplum: Intentat actor actionem ex empto, ex locato, aut similem, vel rei vëdicationem, negat reus conuentus constare de emptione, aut locatione, aut de dominio agentis rei vendicatione. Si non, probet actor emptionem, locationem, dominium, reus dicitur habere suam intentionem fundatam, ita ut statim, & in continenti de eius bono iure appareat, est enim tritissima regula, sæpius repetita, actore non probante, reum, quamvis ipse nihil præstet, absolvendum esse vulgat *l. qui accusare ff. de edend.*

222

Secunda conclusio affirmatiua, seu septima est hæc. Quando sumus in exceptione facti secundum quid, quia non absolute negamus actum, seu contractum, ex quo solet competere actio, sed negamus talem esse, ex quo actio competere possit, † qualis est exceptio non implemēti, † de hoc dicitur incontinenti apparere, neque aliquam requirere indaginem, adeo quidem, ut si † sumus in iudicio, in quo omnis exceptio excluditur, vel ex natura iudicii, vel ex dispositione statuti; tamen hæc semper opponi possit. *Bart. in l. 1. §. & parui ff. quod vi, aut clam. Cast. conf. 227. num. 2. volum. 2. Crauet. conf. 127. num. 14. & conf. 145.*

col. pen. Roland. à Vall. conf. 51. num. 52. lib. 1. Menoch. conf. 1. num. 266. Surd. d. conf. 186. num. 26.

226 Neque quidquam facit, etiam si longo examine esset opus ad cognoscendum, nunquid conditio evenisset, vel nunquid implenda fuissent impleta, asserere actore impleta, negare reo; quia donec actor implementum probauerit, à quo vires actionis suæ pendent, reus habet suam intentionem fundatam in eo, ut non constet de conditione, vel implemento; cum actore non probante, ipse sit absolvendus *d. l. qui accusare ff. de edend. cum vulgaribus*; unde eo ipso dicitur probata rei exceptio, quo actor contrarium non probat, ut rectè *Soccin. lun. conf. 67. num. 15. vol. 1. Surd. d. conf. 186. in fine*, & interminis reum † non teneri ad quidquam probandum, quando negat implemētum voluit *Rota Perusina apud Alexand. Ambrosium decis. 15. nu. 10.* partesque actoris esse implementum probare: plenè docuit eadem *Rota Perusina apud eundem Alexand. decis. 3. num. 37.* Quinimo ut † quis virtute alicuius contractus agere possit, debet prius ostendere se impleuisse pro parte sua illud, ad quod implendum tenebatur. *Rimin. lun. conf. 52. num. 10. Rota in vna Romana transactionis 11. Ianuarij 1602. coram Litta, vbi plura concordantia, idem voluit in vna Romana dotis de Palleis 19. Ianuarij 1579. coram Clemente VIII. impressa apud Marchesan. sub tit. de Commiss. appellat. ab obligatione Camerali post §. 1. quæ est 10. in ordine fol. mibi 742. col. 2. part. 1. vbi vult, eum, qui fuit pollicitus rem bonam, & mercantilem, teneri ad probandum eam talem à se fuisse traditam. Lotè Marefcot. variar. resolut. lib. 1. cap. 88. hinc exceptio, † non esse purificatam conditionem, rectè, & passim opponitur aduersus obligationem Cameralem. *Gallef. de obligat. Cam. cap. 17. nu. 9. vbi Zacchias num. 65. pluribus auctoritatibus confirmat, potissimum Sacre Rota, ut per eum:* Exceptio quoque † non implemēti impedit effectum instrumenti habentis exequutionem paratam. *Dec. conf.**

227

228

229

230

- conf. 119. nu. 1. Cravetti. conf. 115. nu. 10.*
 231 *Menoch. conf. 443. num. 9. aduersus* † quoque obligationem Cameralem recte opponitur, & aduersus quamcumque executionem, & eam impedit. *Corn. cõf. 19. num. 10. Menoch. conf. 55. nu. 4. & conf. 1. num. 367. Put. decis. 127. part. 3. Galef. d. cap. 17. num. 7. & Zachias ad Galefium d. cap. 17. num. 47. cum nonnullis sequen. vbi plenissimè confirmat. Iason in l. eum, qui, S. fin. ff. de iur. Iur. Rota in vna Romana præcyp fundaci 1. Ianuarij 1607. coram Manzanendo; † & opponens istam exceptionem nihil probare tenetur, sed actor debet probare adimplementum. Turret. conf. 74. nu. 3. Zachias d. cap. 17. num. 49. Surd. decis. 64. num. 30. Rota in vna Romana census scutorum 18. mil. 2. Ianuarij 1606. coram S. D. N. Gregorio XV. latè Arima Pistor lib. 1. quæst. 22. per totam, vbi plura exempla.*
 233 Hoc tamen † intelligendum, quando reuocatur in dubium, an actor implenda impleuerit, eo supposito, vt constet implenda, secus vbi dubitatur, an implenda, quia negat actor se teneri ad implendum, † tunc enim si talis exceptio requiratur altam indaginem non admittitur aduersus obligationem Cameralem, & ita intelligenda est. *Rota in recent. apud Farinac. decis. 686. num. 2.*
 234 Item est intelligendum, † quando exceptio non implementi allegatur ab eo, cui promissum erat, secus si à tertio, tunc enim partes excipientis sunt probare non implementum. *Arima Pistor. lib. 1. quæst. 22. num. 1. Rota in vna Bononiensis de Tobacis relata per Farinac. in prioribus decis. 761. sub num. 1.*
 Tertia conclusio affirmatiua, seu octaua, quando † sumus in exceptione, quæ oritur ex eodem fonte, ex quo orta est actio, quæ aliquando coincidit cum superiori, talis enim est exceptio non implenda conditionis in eodem instrumento descriptæ, vel non implementi eorum, quæ implenda ex eodem instrumento colligitur, licet non semper cum ea coincidat, vt in exemplis infra apponendis apparebit, dicitur in continenti proba-

- ta, neque altiore requirit indaginem ad effectum, vt reiiciatur à Iudicio executionis, sed semper impedit executionem, ita *Rota apud Farinac. in recent. decis. 627. part. 1. vbi* quamuis fateatur regulam, vt exceptio † extinctionis tamquam requirens altam indaginem non retardet eius solutionem. ad *Verall. decis. 721. part. 1. & 320 seu 322. incipientem pensionarius tenetur part. 2.* profutur, tamen si oriatur ex vêtre litterarum referuationis ipsius pensionis dictam solutionem retardare. Ratio autem quare talis † exceptio non dicatur requirere altam indaginem, est quia eodem momento de illa constat, quo de actione, cum vnum sine alio apparere nequeat.
 239 Hinc †, si vigore sententiæ aliquis sit immittendus in possessionem bonorum exceptis feudalibus, & ipse agat pro executione sententiæ, vt immittatur, si excipiat non constare, quæ nam sint feudalialia, suspenditur executio donec cognitum sit, quæ sint feudalialia, & quæ non. *Ruin. conf. 22. num. 5. vol. 1. Soccin. Iun. conf. 67. num. 16. & seq. vol. 1. Capic. decis. 17. num. 9.* Nam cum primum constat eum in possessionem mittendum, statim constat à feudalibus abstinendum, & ideo tantum in allodialia immittendum, & per consequens non posse immitti donec constet, quæ allodialia.
 240 Neque obstat † talem liquidationem re vera requirere longum examen, dum de conditione, & qualitate bonorum est discutiendum, & ideo videri requirere altam indaginem, vnde multi Doctores mentionem faciunt huiusmodi exceptionis, & supponunt non rarò posse requirere altiore indaginem, vt colligitur ex traditis à *Surd. d. conf. 186. num. 22.* cuius verba hæc sunt. *Dum † autem dicebatur exceptionem, quæ requirit altam indaginem non impedire executionem sententiæ respondendo illud procedere, quando aliunde exceptio oritur, quam ex ipsa sententiæ. & ex traditis à Cephal. cõf. 387. num. 1. in illis verbis, exceptio etiam requirens altam indaginem, repellit agentem vbiuscumque manat ab eodem fonte, à*

quo actio, qui sub num. 13. vers. non obstat contrarium, statuit exceptionem, quæ oritur ex eodem fonte, ex quo actio nascitur, si requirat altiore indaginem, non impedire, quin possessorium Iudicium reuocabiliter tamen expediatur.

243 Nam pro † solutione animaduertendum, quod nullus, quem viderim animaduertit, posse indaginem quantum ad rem nostram attinet, dupliciter considerari, vel in quantum respicit principale quæsitum, nempe an sit, hoc est an verè excipienti competat, vel in quantum respicit secundarium quæsitum, quale quid sit, hoc est in quibus bonis operetur, & in quibus non, in primo quæsito non requirit altam indaginem, quia ex ipsa sententia constat talem exceptionem competere, & attendendam esse; quantum verò ad secundum quæsitum verè requirit altam indaginem, sed id non attingitur, quia dubietas stat ex parte actoris, qui debet iustificare, quæ nam sint bona, in quæ vigore sententiæ vellent immitti, & ita quæ nam sint allodialia cum agat vigore sententiæ, quæ solum allodialia concedit. † Hinc errat Cephal. allegatus d. conf. 387. num. 13. nam exceptio ab eodē fonte profecta, à quo actio, etiam si altam requirat indaginem, quia eam, vt dixi, requirit ex parte actoris, omnino impedit executionem possessionis, vt rectè Surd. post Cast. conf. 186. nu. 22.

245 Vnde aduersus obligationem Cameralē sēper opponi potest exceptio, quæ oritur ex eodem instrumento, vt pluribus Galef. de obligatione Camerali, quæst. 17. num. 8. cum sequent. Zacchias ad Galef. d. cap. 17. num. 59. vbi allegat nonnullas Rotæ decisiones, quæ apud eum videantur, quod verum † esse, quamuis altam requirat indaginem, plenè docuit idem Zacchias d. cap. 17. num. 618. auctoritate Rotæ in vna Recanaten. transactionis 27. Nouembris 1592. coram Gypso impressa apud d. Zacchiam decis. 8.

Neque obstat Cephal. ratio allata d. conf. 387. num. 14. nempe † legatarios, & fideicommissarios rem legatam possidentes, qui eodem testamento nituntur,

non esse legitimos contradictores aduersus heredem vigore testamenti petentem immiſsionem. ex l. nostræ beneficio, non enim hoc idem cōtingit simpliciter, quia ius legati, vel fideicommissi altam requirit indaginem; sed quia debet manu hæredis capere, non propria auctoritate, vnde eorū possessio dicitur vitiosa, quando enim neque eorum possessio est vitiosa, neque aliquod aliud obstat legitimos esse contradictores, constat ex traditis, in parte inscripta de legitimo contradicatore quæst. 10. art. 16. vbi plenè.

Quarta conclusio affirmatiua, seu negativa. Exceptio † dicitur probari in continenti, si appareat ex actis, & processu. est theórica Ripe in l. 4. S. condemnatum sub num. 15. ff. de re lud. Crauat. in addit. ad Vestr. lib. 8. cap. 1. num. 28. Ioseph. Ludouisi decis. Lucens. 24. num. 23. Ioan. Bott. conf. 102. num. 30. & 31. volum. 1. hæc conclusio, non eget aliqua ratione, & confirmatione; quia sensui patet, possumus tamen ex abundanti eam afferre, quia † acta publica faciunt notorium. Soccin. conf. 220. num. 25. lib. 4. Roman. conf. 327. in fin. vbi de communi, & Appost. in vers. ex actis, alios allegat, idem Roman. cōf. 273. clarum est in fin. & i deo Iudici notorium dicitur, quod apparet ex actis, Ancharan. conf. 297. efficacibus num. 7. Menoch. de arbitr. casu 166. nu. 6. Alexand. conf. 286. visis in fin. num. 16. vers. nec etiam obstat. lib. 2.

Quinta conclusio affirmatiua, seu decima. Exceptio † dicitur probari in continenti, si probetur infra triduum. Facit text. in l. fin. S. unico, vbi Bald. C. de lud. l. fin. C. de error. aduocatorum. Bald. in l. petens num. 14. C. de pact. Ioan. de Amicis conf. 49. num. 3. Simon de Prat. conf. 151. num. 69. vol. 1. Viuius decis. 107. num. 1. vbi plenè alios congerit. Thomas Treuis. in decis. Veneta 2. num. 4. lib. 1. Carol. de Grass. alios allegans in tract. de except. except. 7. per totam Riminald. Sen. conf. 497. sub num. 5. vol. 3.

Sexta conclusio, seu vndecima affirmatiua quidem, sed partim etiam negativa est huiusmodi in † iudicijs tum summa-

marijs, tum exequutiuis, in quibus in principali negotio aliquod temporis spatium interesse potest, ante consumationem exequutionis, ea dicitur probabilis in continenti, quæ intra illud spatium probari potest, intra quod principalis processus expediretur, si nihil oppositum fuisset; dicitur autem, non probabilis in continenti, si intra dictum spatium probari nequeat. in hanc sententiam respectu partis affirmatiuæ plenissimè omnes consentiunt, nullum enim vidi negantem, quin probans intra supradictum spatium dicatur in continenti probare; respectu autem partis negatiuæ omnes consentiunt infra enarrandi, discentiunt autem nonnulli, quos referam in tertia oppositione, qui tenent etiam post tale tempus in continenti probari posse. Qui autem supradictam sententiam tenent sunt infra scripti.

1. Bart. in l. 4. S. condemnatum nu. 4. ff. de re iud. Idem in extrauag. ad reprimend. in vers. summarie num. 4. Idem in l. si is, à quo in princ. ff. ut in possess. legat.

2. Franch. in cap. dilectus 63. num. 29. vers. sed circa prædicta quæst. 10. de appellat.

3. Card. Alexan. ibidem sub num. 70. vers. sed opere præcium.

4. Petr. in Prax. lib. 8. cap. 1. num. 7. circa mod.

5. Antonius de Canario, in tractat. de execut. quæst. 9. sub num. 19. inter tract. tom. 5. fol. 40.

6. Hippol. Riminald. Iun. conf. 585. nu. 67. & 68. idemque conf. 352. nu. 58. cum pluribus seq. idem conf. 10. num. 24. ibi, & dicitur in continenti fieri, &c.

7. Soccin. Sen. conf. 21. num. 7. vol. 2.

8. Ioannes Franciscus de Ponte conf. 24. num. 4. vol. 2.

9. Contard. de moment. possess. lim. 12. num. 8.

10. Bald.

11. Salycet. in fin.

12. Alexand. num. 2.

13. Iacob. de S. Georgio nu. 6.

14. Angel. in l. ille, à quo S. si de testam. num. 4. ff. ad Trebell.

15. Aretin. in S. in bona fidel. Inst. de action. colum. 4.

16. Roland. à Vall. conf. 2. num. 38. vol. 3. idem conf. 78. num. 39. lib. 3.

17. Menoch. de arbitr. Iud. casu 9. cæsur. 1. lib.

18. Aim. Publ. in consuet. Aluer. conf. 3. num. 11.

19. Felin. nu. 15. in c. ve. idem Fe-

20. Butr. } nita des. lin. in c.

21. Aretin. n. 24. } testibus exceptio-
nem num. 24. vers. & illa exceptio extra
de except. col. 4.

22. Rip. in l. 4. S. condemnatum ff. de re iud. num. 32.

23. Soccin. Iun. conf. 67. num. 9. & 10. volum. 1. qui dicit veriore communem, & ab ea non recedendum.

24. Molin. de primog. Hispan. lib. 3. cap. 17. num. 16.

25. Matteus Coler. de process. exequutiuis par. 4. cap. 2. num. 16. qui dicit communem, & allegat alios de communi testantes.

26. Iodocus Domaudenius in sua praxi rerum Ciuilium cap. 32. num. 8.

27. Lanfranc. de Oriano in sua praxi cap. 12. num. 7.

28. Rota in una Romana remissionis afflictus 19. Octobris 1589. coram Robustorio impressa apud Zachiam de obligatione Camerali decis. 105. num. 6.

29. Imola } in cap. cum Iure

30. Card. Florent. } extr. de off. deleg.

31. Alexand. conf. 166. num. 6. vol. 2. idem in l. 4. S. condemnatum num. 3. ff. de re iud.

32. Georgius Nat. in Clement. sape S. & quia col. 12. de verb. signif.

33. Præpositus in cap. dilecto col. 29. de appell.

34. Barbat. in cap. cum Iure extra de off. deleg. col. 16.

35. Marian. Soccin. in cap. 1. col. 22. in 33. except. de lit. contest.

36. Surd. conf. 99. num. 41.

37. Castr. in l. 3. in fin. C. de compens.

39. Berous conf. 177. num. ... vol. 1. Idem conf. 56. num. 8. vol. 2.

39. Decis. Pedemont. 26. num. 16.

G 2 40 Becc.

40. *Deber. conf. 89. num. 29. vol. 1.*
 41. *Capic. decis. Neap. 166. num. 3.*
 42. *Ioannes de Amici conf. 63. nu. 5.*
 43. *Ioseph. Ludouisi in decis. Lucens. 24. num. 7.*

Primo probatur hæc conclusio per te-
 253 *xtrū in l. 1. si is a quo ff. ut in poss. legat.*
 ubi vult. l. Consult. volenti probare in
 continenti legatum, non deberi, ad ex-
 cludendam cautionem, non esse negan-
 dam exceptionem, quia citius posset ex-
 pediri iste articulus, quam cautionis
 interponendæ, ex quibus colligitur ex-
 ceptionem in continenti probari, quan-
 do non exceditur terminus, intra quem
 principalis causa expediretur.

Secundo probatur, quia quando pro-
 254 *batio est necessaria in continenti test ob*
cam causam, ne iudicium, quod celeri-
tatem desiderat sub quæstio exceptionis
colore in longum trahatur contra tex. in
l. finem litibus C. de dolo, & contum. & in
l. properandum in princ. C. de lud. At si
 fiat probatio intra terminum, intra quem
 negotium principale expediretur, non
 trahitur iudicium in longum sed eodem
 tempore terminatur, ergo talis probatio
 ad effectum, de quo agitur dicitur in
 continenti.

Tertio probatur per eam fomigera-
 255 *tam sententiam, ut si quicquid sit ante-*
quam actus habeatur pro completo, di-
citur fieri in continenti l. 1. §. qui præsens
num. 31. ff. de verb. obligat. Bart. & alij
in l. bona fidei C. de pact. in l. l. §. si
cert. petatur. Niger. in l. 1. §. qui præsens
num. 36. ff. de verb. obligat. Gabriel. con-
sil. 65. num. 3. volum. 1. Ruin. conf. 108.
num. 7. Si ergo exceptio probatur intra
 tempus, intra quod principale negotium
 expediretur, vique fit hæc probatio, an-
 tequam actus iudicii habeatur pro com-
 plecto, sequitur ergo, ut sit in continenti.

Quarto probatur, quia si quod fit in-
 256 *tra modicum tempus dicitur fieri sta-*
tim, & in continenti argumento l. quod
dicimus ff. de solut. & §. fin. l. ult. de iur.
 257 *flip. modicum si autem tempus dicitur,*
 quod post condemnationem reis indul-
 tum est, *l. si debitoris ff. de lud. & ita tem-*

pus intra quod, non consumaretur exe-
 quitio, & sic negotium principale non
 finiretur, etiam si nihil oppositum esset;
 sequitur ergo, ut probans intra hoc tem-
 pus dicatur probare in continenti.

Opponitur aduersus hanc conclusio-
 nem, quod videatur negatoria declarans
 258 *incertum per incertius, non enim re-*
petitur iure cæturum intra quantum tem-
pus debeat fieri exequutio, aduersus
quam opponitur exceptio, unde quem-
admodum hoc est incertum, ita manet
incertum, an & quando exceptio dica-
tur in continenti probabilis, ita ex men-
te l. de Imola, & Abbatis arguit Fran-
cis. Aretin. in d. cap. veniens sub num. 24.
extra de testib. Respondet Aretin. quod
 licet hoc tempus non sit determinatum
 à iure, potest tamen iudex ex qualitate
 negotij æstimare quantum sit futurum
 tempus conueniens pro expeditione
 actus, & secundum illud tempus concede-
 re terminum probandi exceptionem.

Opponitur secundo, si intra quantum
 tempus dicitur probatio in continenti
 fieri posse, est arbitrium iudici, ergo
 non est certa iuris conclusione determin-
 natum, & per consequens non erit vera
 prædicta conclusio. At primum ergo, &
 secundum. Antecedens probatur infra-
 scriptis auctoritatibus, *gloss. in d. l. si is,*
à quo ff. ut in poss. legat. Bart. ibidem,
& in l. 4. §. condemnatum ff. de re lud.
Bald. in l. si ex falsis num. 3. C. de tract.
in l. 2. supra hoc titul. Iason in l. 4. §. con-
demnatum ff. de re lud. Innocent. & Al-
banen. d. cap. veniens extra de testib. Pe-
trus Iacob. Aurelianensis in sua prax. au-
rea col. 252. num. 4. Plenè cumulat Me-
noch. de arbitr. lud. lib. 2. cent. 1. casu 12.
hu. 4. qui dicit hoc esse crebrius receptum.
Idem casu 20. ead. centuria, & in tracta-
tu de recuper. ramed. 1. num. 259. idem in
conf. 735. num. 26. ubi multos allegat, qui
de communi, & magis communi testan-
tur Francis. Viuius decis. 107. num. 15.
Burgn. Cauale. decis. Viuius an. 28. nu. 26.
part. 2. Fab. Turrett. conf. 49. num. 47.
val. 2. Cesar Centard. ad l. vpicam C. de
momenti poss. l. 1. num. 6. & 7. Bar-
nabas

mas *Cornaz. in decis. Lucens. 117. numer. 22. Garzias de benef. part. 1. cap. 5. nu. 547. alios cumulatè refert Mascard. de probat. conclus. 687. num. 22. qui se huiusmodi sententia adherere profitetur. Rota decis. 57. num. 3. part. 2. diuersorum, & apud Card. Seraph. decis. 360. num. 7. Consequentia tenet, quia repugnantiam continet quid esse certa iuris regula determinatum, & remissum esse iudicis arbitrio; † illa enim iudicis arbitrio relinquuntur, quæ certa sub iuris determinatione claudi non possunt, vt ex Bart. & Jacob. Beluins. refert Tomas Parpalea ad l. 1. num. 45. ff. solut. matrim. & post eum Menoch. de arbit. iud. lib. 1. in proemio num. 4. eaque † prudenti iudicis iudicio commissa sunt, quæ lege compræhendi non possunt. † Lex enim omnia completi nequit, *neque leges l. non possunt ff. de legib. ob hanc rationem à nostra conclusione recedèdū sentit Menoch. conf. 735.**

263 *num. 26. & has conclusiones repugnantiam continere videtur sentire Ioannes Francisc. de Ponte conf. 24. num. 4. vol. 2. nec non Hippol. Rimin. ad l. un. conf. 285. num. 68. quamvis hi duo posteriores velint conciliari hoc modo, vt † arbitrium quidem sit iudicis, an exceptio requirat altam indaginem; debeat tamen iudex arbitrari illud esse in continenti, quod potest expediri intra tempus principalis negotij, quæ conciliatio videtur ex mente multorum, præcipuè Bart. in l. si is, à quo in princ. ff. vt in poss. legat. num. 2. ibi. sed qualiter iudex arbitrabitur. Bald. in l. 2. supra tit. nostro de edict. D. Adrian. toll. Salycet. in l. 2. vers. sed tunc quero, & Iacob. de S. Georgio in d. l. 2. num. 6. C. hoc tit. nostro. Roland. à Vall. conf. 2. num. 38. ibi arbitrium regulari debet, secundum quod ius vult, &c. & conf. 98. num. 39. Rip. in l. 4. §. condemnatum, nu. 32. de re iud. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cert. 1. casu 9. num. 5. ibi has tamen interpretum opiniones. Surd. consil. 99. num. 40. & 41. volum. 1. Michael Grass. lib. 2. commun. opinio. cap. 3. de except. quæst. 11. Cui conciliationi vix est, vt assentiri possim, non enim duæ conclusio-*

nes videntur conciliari, quādo sic vnam amplectimur, vt aliam absolūtè excludamus, statim † enim excludimus arbitrium, ac dicimus iudicē hoc vnico modo debere arbitrari, implicatque contradictionem quid esse arbitrio alicuius remissum, & cum teneri ad certo modo iudicandum, cum vt dixi arbitrio locus sit in illis, quæ non potuerunt certa lege definiri.

Nequē dicatur hoc non videri absurdum, cum † arbitrium semper à iure regulatur. *ad Bart. in extrauag. ad reprimend. in verbo videtur num. 8. Casar de Grass. decis. 7. num. 7. & decis. 8. num. 2. & 4. de sent. & re iud. Rota Rom. diuers. decis. 349. sub num. 1. part. 1. & in vna Mantuana bonorum 17. Septembris coram R. P. D. Vbaldo, vnde clausula in rescriptis sæpè apponi solita arbitrio Rotæ, est intelligenda prout de iure. Rota in vna Pampilonen. Procebalis 17. Iunij 1601. coram Corduba, & in vna Ambulen. beneficij 1. Iunij 1609. coram Illustrissimo Cardinali Sacrato.*

Animaduerto enim arbitrium bifariam considerari posse, vel in quantum tribuitur ab homine, puta principe, dum rescribit Magistratui, vt quid arbitrio suo faciat, vel etiam à priuatis, puta à cōpromittentibus, & tribuentibus arbitro ius procedendi arbitrio suo, vel in quantum tribuitur à lege pro regula vniuersali in casu, quem lex non potuit determinare.

269 Primo casu † arbitrium redigitur ad terminos iuris, procedūtque dicta in argumento.

270 Secundo casu † non potest redigi ad terminos iuris, saltem certos, & determinatos, quia arbitrio ob eam rationem est locus, quia non potuit lex quidquam certi determinare, & hoc casu implicat contradictionem: quid spectare ad iudicis arbitrium, & iudicem secundum certam legis præscriptionem iudicare debere, tantum enim hoc est, quantum dicere, quid esse certa lege determinatum, & contra certā legē determinatum non esse. Hinc fit, vt in tali casu, quando nempe ex defectu legis; quid est collatum in arbitrium iudicis, ipse iudex æquipare-

tur Principi, qui non potest repræhendi.
l. i. c. de off. Præsid. Prat. Decian. conf. 47.

272 in princip. vol. 1. docuit Ioannes Aloysius Riccius in decis. Neap. 115. ante numerum secundum parte prima, qui t ob hanc causam in arbitrarijs non esse licitam appellacionem proficitur ex Craueti. conf. fil. 78. num. 8. & Couar. variar. resol. lib. 1. cap. 12. num. 3. hinc etiam posse iudicem huiusmodi tempus coarctare, & præscribere excipienti, vt intra minus spatium probet, quàm sit illud, quo principale negotium esset terminandum, voluere nonnulli infra allegandi.

Solutio igitur eadem erit, quæ supra primæ opposicioni fuit allata, nempe non
273 esse certa lege determinatum, intra quantum temporis spatium principale negotium terminandum esset, vt notatur in cap. querenti extra de off. delegat. & ex Ioanne de Imola, & Abbate refert Francisc. Aretin. in d. cap. veniens extra de test. num. 24. ibi. Primo, quidem, quia hoc non reperitur iure cautum, & ideo iudicem posse estimare tempus, intra quod probabiliter negotium principale terminari possit, & tantum tempus concedere ad probandum in continenti; ita egregie, vt opinor respondet dictus Aretin. citato loco sub num. 25. ibi, Iudex ipse tamen posset estimare; & secundum illud tempus concedere terminum excipiendi, in quantum verò sunt, qui sentiant iudicem minorem spatium prescribere, id contingit, si aliqua iusta causa suadeat, vt à regula recedamus, vt infra in lim. 2. Secundum possumus respondere

274 arbitrium iudicis in eo consistere, vt ex causa possit terminum supradictum, in quo iudicium terminaretur ad probandum in continenti, aliquando extendere, aliquando restringere pro rei, & personarum qualitate, vt etiam tenet idem Aretin. in d. cap. veniens num. 28. sed in hoc peculiarem ponemus conclusionem.

Opponitur tertio, si ad probandum in continenti tantum tempus solum esset indulgendum, intra quantum principale negotium expediretur, multi darentur casus, in quibus excipientes non ad-

mittuntur ad probandum in continenti, omnes nempe, in quibus agitur de executione sententiæ post transactum tempus, quod ad soluendum indulgeri solet, in his enim fieret executio in continenti, si nulla opponeretur exceptio §. fin. insl. de off. iud. Item, quando executio t est facienda in re petita, quia, tunc nulla adhibetur summaria cognitio h. qui restituere ff. de rei vendicat. & ita nulla currit dilatio. Item in terminis capituli veniens il 2. extra de testibus; hoc autem videtur absurdum, ita arguit Aretin. in d. cap. veniens il 2. extra de testibus, nec non Ripa in l. 4. §. condemnatum num. 32. vers. tu aduerte ff. de re iud.

Pro solutione sentiunt aliqui, non esse absurdum, vt in his casibus nulla, nequidem brevis concedatur dilatio, Ideo nisi excipiens habeat instrumenta parata, & ea in continenti ostendens suam probet exceptionem, non esse audiendum, affirmant; ita voluit Bart. in l. auferatur §. qui compensationem in fin. ff. de iur. fisci, ibi & si reo ad soluendum nullum datur tempus, tunc nullum tempus datur ad liquidandum. idem voluit Antonius de Canario in tract. de execut. insl. quest. 9. num. 19. inter tract. tom. 5. folio mihi 40. vbi loquitur in hæc verba, ex quo patet, quod si executio instrumenti deberet fieri ex forma statuti realiter, vel personaliter ad voluntatem venditoris, vt vidi in aliquibus ciuitatibus, quod tunc nulla exceptio probanda admitteretur, nisi ea, quæ momento probari posset per aliud publicum instrumentum. Petr. de Anshran. Ioan. de Imola Abbas in cap. bona fides de deposit. Ioan. Faber. §. in bona fidei insl. de actiõ. hoc etiam voluit Salycet. in l. 2. c. hoc tit. de edict. D. Adriani num. 5. ibi ex quo inferitur, quod etiam agnito, quod hæres scriptus esset in possessionem mittendus, & possessor opponeret aliquam de exceptionibus hic positis, non est ipse audiendus, nisi tunc in promptu haberet probationem, puta si diceret illud testamentum reuocatum per posterius, in quo se scriptum diceret, & quod illud statim

pro-

producere Salicetum ad unguem repetitum, & sequitur Alex. in d. l. 2. sub num. 2. vers. ex quo inferit, & conf. 53. queritur utrum num. 1. in fin. lib. 4. & conf. 94. num. 1. & per totum ubi de communi, & 95. eodem lib. Nat. conf. 56. sub num. 9. ibi, sed si essemus in casu, in quo reo nullum tempus daretur ad soluendum, pariter nec ad liquidandum.

281 Contra Bartolum tamen sentit Bald. in l. 3. C. de compensat. qui mouetur ea ratione, quia post terminum, qui datur

282 iudicatis nulla datur dilatio ipsis, & tamen possunt opponere, & probare compensationem, probando in continenti iuxta Iudicis arbitrium l. si cum militia. §. cum ita ff. de compensat. ubi aduersus eum, qui iam habuerat rem iudicatam,

& etiam transactum erat tempus, quod ad soluendum solet indulgeri, nempe

283 quatuor mensium, ut declarat ibi gloss. per l. 2. C. de usu rei iudicat. quo casu nulli amplius dilationi est locus; opponitur tamen exceptio compensationis; at qui frustra quidem, si non daretur terminus ad probandum in continenti, quod absurdum, §. quibus 1. constit. Codic. sequitur ergo, ut etiam aliquis terminus detur ad probandum in continenti, ubi in negotio principali nulla daretur dilatio. Neque obstat aliquorum responsio,

284 qui dicunt illam legem procedere, ubi opponitur compensatio de debito iam liquidato per sententiam, quæ transierat in rem iudicatam, ut respondet Alexan. d. conf. 94. num. 1. nam debitum non erat liquidum coram Iudice, coram quo agebatur, & pro eius liquidatione erat producenda sententia liquidatoria, & ostendendum eam facere rem iudicatam, quæ sanè aliquod tempus requirebant, ita, ut aliquod spatium indulgendum, etiam ubi non daretur dilatio ad soluendum; necessario tenendum videtur, hanc responsionem indicauit Aretin. in d. cap. veniens il 2. extra de testibus num. 26. licet non ita aperte, qui hanc Bald. sententiam contra Bart. sequitur in d. cap. veniens num. 26. eandem tenet Ripa. in l. 4. §. condemnatum num. 23. ff. de re iud. ibi

ergo attentæ conclusionem Bart. hoc casu volens probare in continenti non esset audiendus, quod est absurdum. Barbat. in cap. 2. de depos. colum. 3. & in terminis legis nostræ ad probandum viciū inuisibile testamentum debere Iudicem aliquod breue spatium arbitrio suo concedere, crebrius receptum esse testatur Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. cent. 1. casu 12. nu. 4. allegat Bald. in l. 2. C. de hoc sit. nostro de edict. D. Adriani Alex. conf. 166. num. 6. lib. 2. Nauizan. conf. 56. num. 37. Soccin. Iun. conf. 67. num. 1. lib. 1. Guid. Papa quæst. 132. Curt. Iun. in l. nostra num. 46. Zuccard. num. 322.

Quantum verò ad illud, quod dicebamus, ubi exequutio est facienda in re petita, non adhiberi summariam cognitionem, & ideo non dari spatium, intra quem possit exceptio probari. Respondet Ripa in d. l. 4. §. condemnatum num. 32.

286 etiam quando agitur de exequutione facienda in re petita, debere Iudicem prius precipere condemnato, ut restituat rem intra certum tempus, secundum

287 Bart. in l. à Diuo §. in vendicatione ff. de re iud. & tunc si condemnatus probeat intra illud tempus, intra quod est iussus restituere, dicitur in continenti probare, & ubi Iudex precipit rem illico restitui,

288 verbum illico intelligitur intra triduum l. fin. C. de Iud. & sic intra triduum probabit condemnatus, unde in tali casu in continenti erit intra triduum, ut restituit inferit Bald. in d. l. fin. & notat Ripa d. num. 32.

289 Verior igitur solutio erit hanc conclusionem locum tantum habere in illis Iudicijs, in quibus aliquod temporis spatium intercedere potest inter exceptionis oppositionem, & consummationem exequutionis, in reliquis verò sequentem conclusionem procedere.

290 Fallit supradicta conclusio, si Iudex causa Iudex hunc terminum coarctauerit, tali enim casu, ut sit locus Iudicis arbitrio, faciunt quæ habentur in Clement. sepe extra de verb. signif. tradit Aret. in d. cap. veniens il 2. extra de testibus sub num. 26. ibi fateor tamen quod ex causa,

fa, ubi vult posse Iudicem terminum coarctare, & etiam extendere, eamdem sententiam tenet *Riminald. l. un. conf. 585. num. 70. vol. 5.* qui tamen vult Iudicem posse quidem coarctare non vero extendere, & in hoc dicit consistere Iudicis arbitrium, ut coarctare possit, allegat ad hoc *Aretinum supra à nobis allegatum*, qui dicit quidem terminum à Iudice coarctari posse, sed etià inquit posse extendi, ut supra dictum, quod negat *Riminald. d. num. 70. in fin.* unde in hoc deest. *Aretini* sententiam, ut possit Iudex, & extendere, & restringere terminum. Sequitur *Ripa in l. 4. §. condemnatum sub num. 32. ff. de re Iud.* ibi non tamen negauerim, & hæc limitatio occurrit secundæ oppositioni supra propositæ, declaratur
 291 tamen, ut possit Iudex dictum terminum extendere ex causa, secus ea cessante, quæ de re agam infra in 8. Conclusionem.

Septima conclusio affirmatiua, seu vndecima, in his, quæ non habent aliquem tractum temporis, intra quem principale negotium terminaretur (quia tunc cum opponitur exceptio) executio sit in promptu, ut in exemplis supra allegatis in tertia oppositione debet Iudex arbitrio suo breuem terminum præscribere
 292 ad probandum, & † qui intra præscriptum terminum probauerit dicetur in continenti probasse.

Probatur hæc conclusio per omnes auctores allatos in superiori articulo in quarta conclusione affirmatiua, cum qua hæc videtur coincidere, licet maioris claritatis gratia quasi repetendam duxerim, & per omnes allatos supra in solutione tertiæ oppositionis, sunt autem infra scripti, ut omnes vnico in loco congeram.

1. *Roman. conf. 244. num. 6.*

2. *Anton. de Butrio, qui ad hoc ponderat text. in cap. litteras de rest. spoliat.*

3. *Aymo. conf. 156. num. 17.*

4. *Bald. in l. 3. C. de compensat.*

5. *Aretinus in cap. veniens il 2. extra de testibus.*

6. *Decius in cap. prudentiam §. sexta*

num. 11. extra de off. delegat. qui sequitur Aretinum.

7. *Ripa in l. 4. §. condemnatum ff. de re Iudic.*

Bald. in l. 2. supra hoc tit. nostro, qui vult, ut in iudicio legis nostræ, quando iam ab hærede ostenso testamento non cancellato, & probata morte, & possessione defuncti esset locus immiſſioni sine aliquo interuallo, si petat aduersarius terminum ad probandum in continenti testamentum esse falsum, aut quid simile dictum terminum concedendum esse.

8. *Alexand. idem sentiens, quod Bald. conf. 166. num. 6. lib. 2.*

9. *Neuizzanus conf. 56. num. 37.*

10. *Socin. l. un. conf. 67. num. 9. lib. 1.*

11. *Guid. Pap. quæſt. 132.*

12. *Curt. l. un. in l. nostra num. 46.*

13. *Zuccard. num. 322.*

14. *Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. c. 1.*

casu 12. num. 4.

Ratio huius conclusionis est, ne detur † circuitus inutilis contra l. cum fundus, §. seruum, ff. si cert. pet. cum vulgar. Secunda ratio est ne redatur in his terminis elosoria ea communissima conclusio probationes, quæ in continenti asseruntur nunquam excludi, est enim intelligendum in continenti tali modo, ut probatio sit possibilis, neque id redigatur ad casus nimis raros contra l. nam ad ea ff. de legibus.

Octaua conclusio, seu duodecima, quæ potest etiam deferuire pro limitatione sextæ conclusionis. In † Iudicijs summarijs, vel executiuis, quæ habent aliquod temporis spatium ante effectuationem executionis, qui intra terminum, intra quem principale negotium nulla opposita exceptione fuisset terminatum, non plenè suam exceptionem probant. Dedit tamen congruum sumum, ita ut faciliè Iudex arbitrari possit eum breui tempore plenè suam intentionem probaturum adhuc dicetur satis in continenti probare, si intra terminum illi à Iudice præscribendum perfecte probabit, † tali enim casu debet Iudex dictum terminum præscribere. Probatur

batur hæc conclusio. Primo in simili eius, qui sub prætextu melioramentorum vult impedire immissionem ex beneficio legis nostræ. † Si enim melioramenta nullo modo sunt probata, non impedit, aut retardat. † Si vero sunt probata in genere, obinet terminum ad liquidandum, vt pluribus dixi in parte inscripta *de legitimo contradicatore quæst. 8. num. 92.* qui enim in genere probauit, dicitur dedisse fumum suæ intentionis faciunt ad hanc conclusionem probandam omnes auctores enarrati supra in superiori articulo, in *3. conclus. aff. num. 203.* & in *presenti art. in 7. num. 262.* videntur enim pari passu procedere, vel vt causa sua natura talis sit, quæ non patiatur dilationem, vel talis quidem, quæ patiatur dilationem, sed tamen ea præterierit; & adhuc iusta causa, & probabilis suadeat, vt transactis dilationibus aliquis terminus indulgeatur, quemadmodum enim in prima absurdum videtur, vt præ temporis defectu quis damnum patiatur, vbi nulla negligentia illi imputari potest, ita absurdum est, vt quando quis talem iam dedit fumum, vt verisimile sit bonum ius fauore præ temporis defectu impediatur quominus, perfecte suam intentionem, probando, damnum effugiat.

Adduntur ad hanc sententiam confirmandam omnes, qui declarant eam sententiam, vt arbitratum sit iudici determinare, quando probatio fiat in continenti, habere locum in restrictione, vel extensione termini, intra quem principale negotium fuit terminatum, si iusta causa suadeat, nulla enim causa maior videtur, aut æquior, quam vbi excipiens opportunum iam suæ exceptionis dedit fumum. ita igitur voluerunt *Azzus, in cap. veniens si 2. extra de testibus sub num. 26.* *Ripa in l. 4. §. condemnatum ff. de re iudicat.* facit quoque ea sententia, 299 iudicis arbitrium posse aliquid detrahere de rigore iuris, ad not. per *Barriam l. 1. num. 40. vers. ad istam lecturam oppono,* & *num. 5. C. de leg. Cassad. decis. 4. nu. 3. de testibus.* Rota in *una Laodien. Parochialis 16. Decembris 1594. coram Lit-*

ta, vbi dicit. ita dictum fuisse à Rota in pluribus causis, non est ergo mirum si vbi datus est congruus fumus opportune exceptionis iudex moderando rigorem iuris aliquod breue spatium indulgere possit ad probandum.

Tandem, hanc conclusionem tenet Rota, vt colligitur ex dicta *Laodien. Parochialis 16. Decembris 1594. coram.* Litta, vbi, quia multa deducebantur ad fauorem exceptionis, quæ saltem turbidam reddebant aduersarij intentionem Rota suspendendam decreuit executionem, quæ in promptu iam erat, & voluit, vt iterum præingeretur terminus, intra quem formiter suam exceptionem probaret reus. *Idem voluit in una Altonicen. Prioratus 9. Novembris 1596. coram.* eodem Litta, & in *Pampilonen. Parochialis de Azagra 17. Iunij 1601. coram Corduba.*

Prima conclusio negatiua. Exceptio 300 † requirens viam ordinariam non dicitur in continenti probabilis, sed altiorrem requirere indaginem. *Romam. cons. 323. num. 5. incipit in casu proposita conclusionis.* Ratio secundum eum est, quia 301 talis exceptio † videtur mutua peritio, in summarijs autem † cognitio non suspenditur per reconuentionem causæ non summaria. *gloss. in Clement. sapè in verbo voluerit de verbor. signif. Hinc † exceptio, quem non esse soluendo, quia causæ cognitionem ordinariam requirit, dicitur requirere altiorrem indaginem, & sic non impedit executionem rei iudicatæ.* *Alexand. cons. 95. v. in istis processibus num. 8. lib. 2.*

Secunda conclusio negatiua. Exceptio 304 † super qua lis pendet non dicitur in continenti probabilis, sed requirit altam indaginem. Rota in *Romana executionis de Angularia 6. Maij 1592. coram.* Orano apud Zachiam de obligatione Camerali decis. 114. fol. 488. Quam refert, & sequitur Rota in recent. apud Farinat. decis. 686. num. 2. in fin. pars. 2.

S V M M A R I V M

Articuli Octavi.

- 305 Arbitrium Iudicis in præscribendo terminum ad probandum in continenti latitudinem habet.
- 306 Arbitrij propria est electio.
- 307 Electio in ratione collocatur.
- 308 Electio non potest esse, nisi inter plura eligibilia.
- 309 Arbitrij Iudicis in præscribendo terminum ad probandum limites sunt, ut minor terminus sit trium dierum maximus duorum mensium.
- 310 In continenti, quando de triduo in Iure intelligatur.
- 311 In continenti, quandoque intelligitur de octo diebus.
- 312 In continenti, quandoque intelligatur de decem diebus.
- 313 Consuetudo optima legis interpretatur.
- 314 In continenti quandoque dicitur de duobus mensibus.
- 315 L. si is a quo ff. ut in possess. legat. ponderatur.
- 316 L. continuus ff. de verbor. obligationib. ponderatur.
- 317 L. Miles S. unico contextu ff. de testamentis ponderatur.
- 318 L. Cum antiquitas C. de testamentis ponderatur.
- 319 In continenti ex sententia Beroi non dicitur, quod non sit eodem die.
- 320 L. si is a quo ff. ut in possessionem legatorum declaratur.
- 321 L. Continuus ff. de verbor. obligat. declaratur.
- 322 L. Miles S. unico contextu ff. de testamentis
L. Cum antiquitas C. de te- } declaratur.
stamentis.

ARTICVLVS VIII.

Quantum tempus debeat Iudex præscribere ad probandum in continenti, quando ex arbitrio debet terminum præscribere.

Diximus in secundo Articulo in quinta conclusione affirmatiua

num. 203. non habenti probationes in facco paratas, & petenti terminum arbitrio Iudicis, id ei a Iudice indulgendum esse. Item in 7. art. in conclus. 8. nu. 295. Si reus non plenè suam exceptionem probauit intra terminum, intra quem principale negotium erat terminandum, sed opportunum dederit suæ intentionis fumum, illi denuo nouum terminum esse arbitrio Iudicis indulgendum, ut formiter, & perfectè suam intentionem probare possit. Quæritur quantum temporis debeat Iudex indulgere.

- 305 Sentio Iudicis arbitrium aliquam latitudinem habere, ita ut quædoque plus temporis quandoque minus pro rei grauitate, personarum conditione, & alijs circumstantijs indulgere possit, si enim non haberet latitudinem, sed in indiuisibili cõsisteret, non amplius esset arbitrium; arbitrij t enim propria est electio, ut docuit *Franc. Patric. de regno lib. 6. tit. 6.* quæ in ratione collocatur. ad *Marsil. Ficin. in Plotini En. 2. lib. 3. cap. 15.*
- 306 & t non potest esse nisi inter plura eligibilia, quod vi ipsius vocis egregiè probat *Philosophus lib. 3. moralium Nicomacorum cap. 2. in fin. in illis verbis. Id quod significare nomen etiam ipsum videtur quasi id, quod eligitur; seu opponitur ex alijs legatur ponatur ante alia. necesse est ergo, ut plus, & minus Iudex eligere possit.*
- 309 Terminos t autem huic latitudini hos constituo, ut terminus minor debet esse trium dierum, maior verò duorum mensium, ita ut nunquam minus triduo, nunquam plus bimestri concedere debeat. Inter hos terminos variando, & aliquando indulgendo, octo dies aliquando, aliquando decem, aliquando quindecim, aliquando viginti, aliquando triginta, & ita augendo usque ad sexaginta pro rerum, personarum, locorum, ac temporum conditione.

Probat hanc sententia à varijs in Iure determinationibus, in quibus declaratur in continenti aliquando intra triduum, aliquando intra octo, aliquando intra decem, aliquando intra duos menses, ita ut appareat minimum terminum esse

esse trium dierum, maximum esse duorum mensium.

- 310 De triduo † primo est text. in l. fin. C. de error. Aduocatorum ubi Imperator aperte declarat in continenti, idest triduo, in illis verbis. Neque causa palam ex continenti, idest triduo proximo contradixisse.

Secundo tex. in l. fin. C. de Iud. in illis verbis illico autem, idest intra triduum.

Tertio multum facit doctrina Bald. in d. l. ultima C. de Iud. in l. 3. S. ibidem ff. ad exhibend. & in l. fin. C. de Iud. qui dicit probantem intra triduum probare in continenti.

- 311 De † octo diebus est auctoritas Innocent. in cap. veniens extra de testibus, ubi inquit in continenti hoc relinquitur arbitrio boni viri, forte usque ad octo dies, hinc Alex. conf. 54. num. 17. non admitit in continenti factum post octo dies, quod in eius casu est verum, quia subiecta materia plus temporis non requirebat.

- 312 De † decem diebus est primo tex. in l. quod dicimus ff. de solut. iuncta gloss. super verbo, intelligendum est, in tex. habetur quando quis tenetur statim solvere, esse intelligendum cum aliquo temperamento temporis. gloss. autem declarat decem dierum, unde statim, & in continenti intelligitur spatium decem dierum, ad idem facit gloss. in S. fin. Inst. de inut. stip. super verbo fieri possit.

Secundo facit text. in l. promissorum S. si sine ff. de const. pecunia, in illis verbis, & confessum agi tecum poteris, si statim, ut constituis non soluas, sed modicum tempus statuendum est non minus decem dierum, ut ex alio celebretur.

- 313 Tertio facit ad hanc sententiam † consuetudo optima legis interpretis. l. si de interpretatione ff. de legibus, qua decem dies praescribuntur, de hac consuetudine testatur Francus in cap. dilecto extra de appell. Bald. in cap. cum lure peritus extra de off. deleg. col. 3.

- 314 De duobus † tandem mensibus est tex. in l. auferatur ei S. qui compensationem ff. de lure fisci, ubi haec habentur.

Qui compensationem opponit fisco intra duos menses debitum sibi docere debet.

Secundo est gloss. in l. compensationes super vers. indaginem C. de compens. ibi & potest dici exposcere maiorem indaginem, vel examinationem, si intra duos menses non poteris probare. allegat textum à nobis supra allegatum, in d. S. qui compensationem, verè tamen gloss. non firmat pedem in hac sententia, quia affert secundam declarationem, ibi vel off. Iud. fit. hic illud speciale in fisco.

Tertio multum facit sententia Bald. in l. supra hoc tit. nostro, & Odofred. ibidem. Alberic. in suo dictionario in verbo in continenti Nat. conf. 502. num. 9. Neuizan. conf. 56. num. 8. ibi quandoque duos menses. Soccin. Sen. conf. 21. num. 7. vol. 2. ibi vel dicitur in continenti intra duos menses. Menoch. conf. 735. num. 26. qui dicit Magnos Magistratus duos menses indulgere, loquitur autem in suo casu de excelso consilio Serenissimi Ducis Placentiae.

Non obstat etiam quandoque vnicam diem indulgendam videri, ita ut, si ea die non probauerit, non dicatur probasse in continenti, neque amplius sit audiendus, ut infra scripta suadere videntur.

- 315 Primo tex. † in l. si is à quo ff. ut in possess. legat. ubi admittitur hæres ad probandam nullitatem legati ad effectum satisfactionis fugiendæ (quod in continenti est necessarium, ut supra dixi) quando potest dicere hodie constat, hodie agamus, ut sonant verba tex. ibi odie constat, ex quibus colligitur eodem die debere in continenti probare.

- 316 Secundo tex. † in l. continuus ff. de verb. obligat. ubi neque integram diem absolute concedendam colligitur, habetur enim in principio textus, ut valeat stipulatio debere responsionem in continenti sequi post interrogationem, deinde quaeritur, an si post interrogationem aliud agere ceperit, interrogatus deinde respondeat eadem die, an responsio dicatur in continenti, ita ut stipulatio sit efficax negat. l. C. in hæc verba. Caterum

rum

rum si post interrogationem aliud agere ceperit nihil proderit quamvis eadem die spopondisset, constat ergo non esse in continenti quamvis eodem die, si ad aliud agendum fuerit digressus.

317 Tertio text. in l. miles §. uno contextu

318 ff. de testamentis in l. cum antiquitas C. eodem, quibus cauetur ut testamentum vnico contextu fiat, & sic omnia successiue, ut vnum in continenti post aliud, non autem dicetur hoc factum si aliquod spatium considerabile interuenerit, sed tantum si breuissimum, & necessarium, ut patet exemplis allatis in d. l. cum antiquitas, ex quibus colligitur si integer dies intercessisset non esse factum in continenti.

Quarto, quia hanc sententiam tenet
319 † Berous non contemnendæ auctoritatis vir cap. 1. num. 38. extra de restitut. spoliat. ubi refert Archidiaconum ita tenentem in summa 7. quæst. 1. & Petrum de Vanzola in præf. art. notariat. in tit. de modis, quibus nat. & gent. dom. rerum nob. acquir.

Respondetur enim primo ad textum in
320 † l. si is à quo ff. ut in possess. legator. illa verba, hodie constat, non esse intelligenda de vnico die, sed esse quemdam loquendi modum, qui cursum aliquorum dierum complectitur, ut respondet Menoch. in tract. de recup. rem. 1. num. 257. & ante eum Bald. in l. 1. C. ut in possess. legat. num. 4. qui his loquitur verbis. Modo ego quero quid est dictum, hodie constat, hodie agatur, id est videatur, nunquid istud verbum, hodie ponatur pro vna die, respondeo non imò plures dies significat iudicis arbitrio, & hæc declaratio ex eodem met tex. colligitur, in quo admittit probationem, quæ potuit terminari ante finem principalis iudicii, non ergo se restringit textus ad vnicum diem.

321 Ad text. in l. continuus ff. de verb. obligat. respondetur illud procedere in actu pendente à libera voluntate agentis, & in quo non solum actus requiritur in continenti, sed debet esse continuus, ita quidem ut vnitas actus resultet, tunc enim quia vnitas impeditur per quemcumque

actum inter medium intercedentem, quia medium impertinens impedit extrema coniungi. non est mirum si quando fuit digressum ad extraneos actus, non amplius dicatur in continenti. Secus ergo in his, quæ celeritatem quidem desiderant, non tamen ad vnitatem actus sunt redigenda.

Eodem modo respondetur ad tertium,
322 nempe ad l. Miles §. vnico contextu, & l. cum antiquitas C. eodem, actus enim intermedius destruit testamentum, quia debet vnico contextu fieri, & ita ad actus vnitatem cuncta in eo necessaria sunt redigenda.

Ad quartum respondetur Beroum in erronea esse sententia, prout satis opportunè ostendit Menoch. de adipisc. rem. 1. num. 257. qui in indiuiduo ipsi Berouo respondet.

S V M M A R I V M Articuli Noni.

323 Immissio enim in possessionem bonorum, quæ à patre possidebantur filia concedendæ, non impediunt agnati, quamvis in continenti probent bona esse feudalia, si femina replicet se in feudalibus aliqua causa esse habilem.

Rationem, & intelligentiam, vide infra num. 342.

324 Exceptio feodalitatis ad petitorium rejicitur, si opponatur replicatio fæminam esse capace, quamvis replicatio non probetur in continenti.

325 Probatio alioqui clara per obiectionem partis obscuratur.

326 Instrumentum non facit probationem probatam, quando aliqua probabilis exceptio aduersus illud obijcitur.

327 Instrumentum publicum non probat intentum quotiescumque colorata, vel velata ratione aliquid contra illud opponitur.

328 Confessio facta in iudicio non inducit notorium, si ex aliqua causa offuscatur.

329 Notorium, quando aliqua ex causa offuscatur, non operatur suos effectus.

330 Exceptio est actionis exclusio.

331 Re-

ARTICVLVS IX.

An exceptionis probatio dicatur prompta, seu in continenti fieri posse, vel altam requirere indaginem quando dubietas oritur ex dubia replicatione aduersarij, qua circumscripta, exceptio in continenti probata, diceretur.

V Idetur dicendum altam requirere indaginem, nihilque referre, an dubietas insurgat ex rei exceptione, vel replicatione actoris, & per consequens, vt talis exceptio ad petitorium reiiciatur, neque impediat exequutionem.

Primo ex auctoritatibus Brun. in consil. 1. num. 13. & sequent. & Campeg. ibi 323 conf. 2. num. 10. † vbi dicunt agnatum non esse admittendum ad impediendum ne filia mittatur in possessione bonorum, quæ pater possidebat, etiam si probet bona esse feudalia, & ita etiam si in continenti suam exceptionem probet, quia, si filia se ex pacto, vel consuetudine, vel alia causa habilem ad succedendum profiteatur, concedetur immissio & exceptione feudalitatis ad petitorium reseruata, ex quibus constat replicationem foeminae, quamuis probata non sit, & ideo requiratur altam indaginem esse nihilominus in causa, vt exceptio reiiciatur ad merita petitorij. Eadem Brun. sententiam tenuit Rol. à Vall. conf. 1. num. 67. vol. 1. & cum plures alij, quos congeffi in parte inscripta de legit. contrad. quæst. 19. nu. 54. vers. octauo. Francisc. Viuius alios congerens decis. Neap. 409. nu. 19. lib. 3. Surd. conf. 252. num. 18.

Secundo, quia per obiectionem partis probatio alioquin clara, & liquida, 325 obscuratur, vnde quamuis † instrumentum sit probatio probata, fallit tamen, quando eius veritas in dubium reuocatur, & aliqua exceptio probabilis aduersus illud opponitur. Imola in l. 1. in princip. col. 1. in fin. vers. qualiter autem, & ibi Iason num. 10. Ruin. num. 43. Hormanot. nu. 38. ff. de oper. nou. nunciation.

H cum

- 331 Replicatio est exceptionis exclusio.
- 332 Exceptio requirens altam indaginem, replicationis causa, videtur ad merita reiicienda ex sententia Surdi.
- 333 Exceptio plenè probata per instrumenta, aut testes non requirit altam indaginem ob aduersarij replicationem altam indaginem requirentem, & per consequens non est ad petitorium reiicienda.
- 334 Exceptio, testamentum esse abolitum, non reiicitur ea replicatione, testamentum inconsulto fuisse abolitum post sui consumationem, si replicatio sit testibus probanda.
- 335 Alta indago replicationis causa bifariâ dicitur probanda.
- 336 Exceptionis qualitas necessaria ad obtinendum, non probata, si altam requiratur indaginem, facit vt exceptio non dicatur in continenti probabilis, & ad petitorium reiiciatur.
- 337 Replicatio non probata, si tamen eius datus est congruus fumus, facit, vt exceptio videatur requirere altam indaginem, tanquam obscurata, & vt reiiciatur ad merita petitorij.
- 338 Replicatio non probata, cuius nõ est datus 324 opportunus fumus, non facit, vt exceptio dicatur requirere altam indaginem, neque vt reiiciatur ad petitorium.
- 339 Replicatio detegens exceptionem non sufficienter probatam facit, vt exceptio reiiciatur ad petitorium, & num. 346.
- 340 Replicatio, cuius fumus opportunus est datus, facit, vt exceptio reiiciatur.
- 341 Replicatio non detegens defectum exceptionis, neque eam redens turbidam, non impedit effectum exceptionis, nisi in continenti probetur.
- 343 Feudum in dubio præsumitur masculinum.
- 344 Hæc tamen præsumptio ob innumeras regulæ limitationes levis est ponderis, ita vt non inducat onus probandi in continenti, sed solum allegandi quid probabile.
- 345 Qualitas conclusionis, vel assertionis est probanda ab eo, qui se fundat in assertionem qualificata.

- cum alijs plenè congeſtis per Surd. d. conf. 252. num. 19. & dixi in parte inſcripta de legit. contradicſ. quæſt. 2. num. 94. quibus addo Statil. de Saluiano Interdicſ. inſp. 5. cap. unico, vbi ex auct. Ripæ, & Rotæ deciſ. 520. num. 5. par. 1. inquit*
- 327 per ꝑ instrumentum publicum non dici conſtare de non iure alicuius, quoriefcumque colorata, vel valata ratione aliquid cōtra illud opponitur. Hinc etiam,
- 328 quamuis ꝑ confefſio facta in Iudicio inducat notorium, fallit tamen quando ofufcatur ex aliqua cauſa, vt voluit gloſſ. in cap. cum olim de verb. ſignif. vbi Abb. & in cap. qui contra de regul. Iur. in 6.
- 329 Notorium ꝑ enim, quando ex aliquo ofufcatur nō operatur ſuos effectus. Nicol. Mila. in ſuo repert. in verſ. poſſeſſorio recuperande agenti obſtat, & c. fol. 285. Lancell. traſſ. de attent. in 2. par. c. 12. lim. 9. n. 4. pluribus idem Surd. d. conf. 252. n. 2.
- 330 Tertio ſicut ꝑ exceptio eſt actionis excluſio l. 2. ff. de excep. Inſt. eodem tit. in princip. vbi Aretin. num. 8. latè Felin. in Rub. eodem tit. in princip. vbi alios citat;
- 331 ita ꝑ replicatio eſt excluſio exceptionis Inſt. de replic. in princ. Io. Andr. & Butr. in cap. 2. de excep. l. antep. ff. de exception. cum ergo per replicationem elidatur exceptio, ſequitur vt data replicatione exceptio non dicatur probata.
- 332 Quarto, quia ꝑ in terminis noſtris ita videtur ſentire Surd. dignis, vt videatur conſ. 252. num. 17. ex quo ſupradicte dubitandi rationes fuerunt aliqua ex parte depromptæ.
- 333 Rurſus cōtraria ſententia videtur tenenda, nimirum exceptionem plenè probatā per instrumenta aut teſtes, nō requirere altā indaginem propter replicationem aduerſarij, quæ altā indaginē requiratur, & per cōſequens nō eſſe ad petitoriū reiſciendam, ſed diſcutiendum, an replicatio obſit. Primo, quia ita tenuit Franc. cap. 1. num. 18. verſ. undecimo lim. de litis conteſtat. Afflicſ. deciſ. 63. num. 13. lib. 5. quos ſequitur Honded. conſil. 24. num. 53. Barſ. l. Soccin. conſ. 59. num. 4. vol. 3. verſ. nec refert iudicio meo. Gabr. conſ. 58. num. 16. Garzias de benef. par. 1.

cap. 5. num. 558. vbi nonnullas allegat Rotæ deciſiones, inter quas maximè ad rem noſtram facit in vna Imolen. bonorum 21. Maij 1593. coram Card. Pamphilio, vbi fuit reſolutum ad impediendam immiſſionem ex remedio legis noſtræ admitti exceptionem defectus proprietatis, de qua in continenti docetur, non obſtante quòd videatur requirere altiore indaginem ex replicatione hæredum. Put. deciſ. 235. lib. 3. & 242. eodem lib. ſecudū nouiſſimam impræſſionem, & Rotæ diuerſ. deciſ. 57. part. 2. & in Romana bonorum de S. Cruce 4. Iunij 1610. coram Illuſtriſſimo Cardinali Sacrato, & apud Farinac. in recent. part. 1. deciſ. 562. num. 12. in illis verbis ex iſtis patet, quòd exceptio præteritionis ex parte filiorum M. Antonij eſt incontinenti probata, & quod ſi remanet aliud diſcutiendum, quod hoc prouenit ex replicatione D. Pyrrhi quod non facit, vt exceptio debeat reiſci, tanquam requirens altiore indaginem. idem fuit dictū in deciſ. 559. num. 9. eadem 1. par. & deciſ. 597. nu. 3. par. 2. vbi expreſſè inquit exceptionem iam probatam non deſinere eſſe claram, & liquidam, niſi reus clarè, & nitidè probet ſuam replicationem.

Secundo, quia ſi replicatio requirens altam indaginem attenderetur, nulla vniquam daretur exceptio in continenti probabilis, fatuus enim eſſet ille aſtor, qui aliquam replicationem non commiſceretur, & ita redderetur vana ea cōmunis determinatio, vt exceptiones non requirentes altam indaginem, & reſpicientes proprietatem opponi poſſent in Iudicijs poſſeſſorijs, quod cum ſit abſurdum, ſequitur replicationem non obefſe.

- 334 Tertio probatur eadem ſententia huiusmodi exemplo, ſi aliquis in teſtamento inſtitutus petat immiſſionem ex l. noſtræ beneficio, ex aduerſo autem opponatur ꝑ exceptio, teſtamentum eſſe abſolutum, quam poſſe opponi plenè probat textus noſter, & infra laciſ dicemus, contra verò replicet hæres eam partem teſtamenti, inconfulto abſolutam eſſe poſt conſumationem teſtamenti, & idè non im-

impedire vires eiusdem ad l. 1. §. sed in l. & §. sed consulto ff. de his, qua in testamento delentur l. pen. & vltima C. de testamentis, velletque hoc testibus probare, non per talem replicationem excluditur exceptio, sed heredi denegatur immisio, unde receptissima est sententia ex testamento testibus coadiuuando nõ competere hoc beneficium, vt infra dixi in quæst. 6. num. 20. & ex professo dicitur in postrema parte.

335 Pro resolutione ita opinor distinguendum. Altam ꝑ indaginem replicationis causa necessariam esse, duobus modis contingere potest: vel quia replicatio reddat dubiam exceptionem detegendo eam non sufficere, puta ob defectum alicuius qualitatis in ea necessariae, quæ non sit probata; vel quia ipsamet replicatio dubia sit, ita vt pro sui ipsius probatione altam requiratur indaginem.

336 Primo casu, ꝑsi probatio eius qualitatis, quæ in exceptione est necessaria, requirit altam indaginem, exceptio non impedit intentum actoris, sed reijciatur ad petitorium. Secundo casu, quando ipsamet replicatio est, quæ pro sui probatione altam requiratur indaginem; de-
337 nuò subdistingum. Aut ꝑ talis replicatio non est quidem probata, sed aliquis probabilis sumus est datus, quo exceptio potuerit obtenebrari, & adhuc est in causa, vt exceptio reijciatur, neque impediat quominus actor suum intentum con-
338 sequatur, ꝑ aut verò, neque talis replicatio est probata, neque aliquis sumus est datus, & tunc non impedit quominus exceptio retardet intentum actoris, non enim tali casu facit, vt reijciatur ad petitorium.

Ex hac distinctione tres conclusiones oriuntur, quas maioris dilucidationis gratia repeto.

339 Prima conclusio ꝑ quando replicatio detegit exceptionem non esse sufficienter probatam, quia eius qualitas necessaria non est probata, tunc quia alta indago ex parte excipientis dicitur necessaria, exceptio reijciatur ad petitorium.

340 Secunda conclusio, ꝑ quando replicationis opportunus sumus est datus, quo obtenebraretur exceptio, & turbida reddatur, quamuis pro plena replicationis probatione alta indagine sit opus, exceptio reijciatur ad petitorium, neque impedit, aut retardat intentum actoris.

341 Tertia conclusio ꝑ quando replicatio, neque detegit defectum exceptionis, neque eam reddit turbidam, quia nullus eius datus est opportunus sumus, si in continenti probari non possit, sed altam requirit indaginem; non impedit quominus exceptio suum operetur effectum, neque eam facit reijci ad merita petitorij.

Prima cõclusio probatur per primum argumentum primæ opinionis supra positum, quando ꝑ enim agnata ad excludendam exceptionem feudalitatis allegat se aliqua ex causis habilem ad succedendum, virtualiter negat eam feudi qualitatem, quæ est necessaria, vt foemina excludatur, sine qua qualitate non possunt agnari eam excludere, unde sit, vt si agnatus in continenti non probauerit qualitatem foeminae exclusiuam, alta indago ex parte replicationis sit necessaria, Neque dicatur agnatum præsumptionem pro se habere, ꝑ cum primum enim de feudo constat (de quo constare supponimus) oritur præsumptio, masculinum esse, ad ea, quæ congesti in parte de legit. contradiçt. inscripta quæst. 19, num. 19. respondetur enim ꝑ hanc præsumptionem ob innumeras regulas limitationes adeo leuem esse, vt necessariò non inducat onus probandi in continenti, sed solum aliquid allegandi, quod sit probabile, vt dixi in d. quæst. 19. nu. 57. quamobrem animaduertendum argumentum procedere quando foemina, volens immitti aduersus agnatum, aliquam probabilem allegat rationem, quæ dubium reddat ludicem, ita vt facile credere possit foeminam non esse incapacem, vt latè d. quæst. 19. num. 55.

Secundo sic probatur. Ex parte illius dicitur requiri alta indago, ex parte cuius probatio eam requirens, & necessaria

H 2 ria;

ria; alta enim indago probationi est coniuncta, & ideo eam concomitatur. At

- 345 † qualitas, cuius probationis necessitas per replicationem est detecta à reo se in ea fundanti est probanda, ut notatur in l. actor ff. de probat. in l. 1. ff. de except. in cap. cum inter eodem titulo cum pluribus alibi congestis, ergo alta indago ex parte rei est necessaria, & per consequens erit in causa, ut non admittatur exceptio.

- Tertiò probatur auctoritate Rota decis. 559. num. 9. par. 1. in recent. apud Farinac. † ubi postquam fundavit regulam replicationes ex parte actoris non facere, ut exceptio dicatur requirere altam indaginem, subnectit contrarium esse, si illud, de quo agitur respiciat intentionem rei, tanquam qualitas in sua exceptione necessaria. verba decis. hæc sunt. Nec dicatur, quod ista sint replicationes ex parte actoris, quæ non faciunt, ut exceptio dicatur requirere altam indaginem iux. not. etc. Quinimò sunt de intentione rei, cui non sufficit simpliciter ostendere fideicommissa, sed illa debet ostendere talia, quæ absorbeant omnia bona, quia aliàs in parte libera sustinetur impositio gravaminis.

Secunda conclusio probatur secundo primæ opinionis argumento, tunc enim probatio alioqui clara, & liquida per partis objectionem abscuratur, quando tantus datur objectionis fumus, ut factæ probationi caliginem, & obscuritatem injicere possit; in his enim terminis tantum procedit argumentum, alioqui nulla unquam esset tam liquida probatio, quæ altam non requireret indaginem, fatuus enim esset ille, qui semper objectionem nō sciret comminisci ad partis exceptionem obsecrandam.

Tertia conclusio probatur tribus argumentis pro secunda opinione allatis, qui in illis tantum terminis concludunt, ut ex eorum lectura apparet.

His constitutis facile conciliantur contrariæ interpretum sententiæ. Opinio enim Surdi procedit in prima, & in secunda conclusione, Contraria verò alio-

rum sententia procedit in terminis tertiæ conclusionis.

S V M M A R I V M Articuli Decimi.

- 347 Appellatio dicitur in continenti ad effectum, ut viva voce possit interponi, quando eodem die interponitur, Iudice adhuc sedente, qui non dum ad extraneos actus fuerit digressus.

- 348 L. Divus ff. de restitut. in integr. ponderatur.

- 349 Appellatio non dicitur in continenti, si non fuit interposita eadem die, qua sententia lata.

- 350 L. à sententia in fin. ff. de appellat. ponderatur.

- 351 Appellatio secundum aliquos dicitur in continenti, si eadem die coram eodem Iudice fuerit proposita, quamvis Iudex ad extraneos actus fuerit digressus.

Hæc sententia ex mente auctoris videtur tenenda, num. 358.

- 352 L. 2. de appellationibus } perpendun-
L. à sententia S. fin. ff. cod. } tur.

- 353 Appellatio secundum aliquos non dicitur in continenti, quamvis ea die fuerit interposita, qua sententia lata, si Iudex ad extraneos actus fuerit digressus.

- 354 In continenti illud non dicitur factum, quod factum est postquam ad extraneos actus fuit digressum.

- 355 Appellatio secundum aliquos dicitur in continenti, si eadem die interposita, antequam Iudex ad extraneos actus alienos à Iudicio fuerit digressus, vel etiam si fuerit digressus ad momentaneos necessitate coactus, secus si sponte fuerit digressus ad extraneos actus alienos à Iudicio sua sponte.

- 356 Extranei actus non videntur, qui saltem conveniunt negotio, quod agitur, in genere, & uniuersaliter accepto.

- 357 Actus momentanei, necessitate cogente interiecti, unitatem contextus non tollunt.

ARTICVLVS X.

An, & quando dicatur quis in continenti appellasse.

CUm inter priuilegia eorum, quæ sunt in continenti illud fuerit propositum, Appellationem in continenti post sententiam interpositam sustineri, etiam si in scriptis non fuerit concepta, sed viua voce, opere pretium est, vt videamus quando ad hunc effectum appellatio dicatur in continenti interposita.

In hac materia, vt breuitati inseruiam, non controuersa à controuersis distinguam, nonnullas conclusiones non controuersas primò ponens, deinde controuersia proposita, & rationibus singulorum opinionum relatis, quid ipse sententiam exponam.

Prima conclusio non controuersa.

- 347 † Appellatio dicitur in continenti ad effectum, vt viua voce possit interponi, quando eadem die interponitur, Iudice adhuc sedente pro tribunali, qui nō dum ad aliquos extraneos actus fuerit digressus; ita tenet gloss. in l. 2. ff. de appell. Speculator. in tit. de appell. §. qualiter autem sub num. 1. vers. per quæ iura lib. 2. Franch. in cap. cum dilectus quæst. 7. de appell. num. 15. Luca Pet. in sua prax. l. 5. cap. 1. num. 7. vers. in continenti de communi obseruantia. Testatus est Bald. in l. 1. §. fin. num. 3. in fin. ff. de appell. & nemo est, qui contradicat, facit text. in §. Diuus ff. de restit. in integr. ibi itaque si citatus non respondit, & ab hac mora pronuntiatum est, confessum autem pro tribunali te
348 sedente adiit. &c. † vbi contumaci, si adhuc Iudice pro tribunali sedente compareat conceditur restitutio, multo magis ergo permittitur appellatio.

- 349 Secunda conclusio. Si appellatio non fuit interposita eadem die, qua sententia fuit lata non dicitur in continenti ad effectum, vt sustineatur sine scriptis, sed
350 debet dari libellus appellationis. † l. à sententia in fin. ff. de appellat. ibi. Si quis ipso die inter acta voce appellauit, hoc suf-

ficiat, si autem hoc non fecerit ad libellos appellatorios dados biduum, vel triduum computandum est. ita gloss. in d. l. 2. ff. eodem, & neminem inuenio discentientem.

Dubitatur inter DD. an, si eodem die appellatio interponatur, Iudex tamen ad extraneos actus diuerterit, dicatur in continenti ad effectum, de quo agitur, interposita; & reperio tres varias interpretum sententias.

Prima sententia est affirmatiua, vt dicatur in continenti appellasse, qui coram Iudice eodem die appellauit, etiam si ad extraneos actus diuertisset, dummodo ibidem Iudex in eadem Iudicij figura existat. Hanc tenuit gloss. in l. 2. ff. de appell. & relat. quæ loquitur his verbis. Vnde hic potest dici tota eadem die, dummodo sit Iudex ibidem in eadem Iudicij figura possit viua voce appellare. Eandem sententiam tenuit Petrus de Balla Pert. in l. 1. §. libelli num. 3. vers. queritur dictum est ff. de appell. Bald. in l. litigatoribus C. de appell. Bart. d. l. litigatoribus, qui expressè tenet, quod etiam si Iudex diuerterit ad extraneos actus dicatur appellari in continenti, si eodem die fiat appellatio, & Iudice pro tribunali sedente.

- 352 Videtur autem probari per text. † in l. 2. de appell. & relat. declaratum per text. in l. à sententia §. fin. ff. eodem in l. 2. habetur: si apud Acta quis appellauerit; fat erit si dicat appello, ex quibus constat apud acta viua voce appellari posse, & sic coram Iudice, quia verò poterat fortè dubitari quominus quandocumque viua voce coram Iudice appellari posset, ideò in d. l. à sententia declaratur hoc verum, si ipsa die appellauerit; verba hæc sunt. Si quis ipso die inter acta voce appellauerit, hoc ei sufficit. Siue ergo surrexerit Iudex, siue non videtur sufficere, vt eodem die inter acta appellet.

- 353 Secunda opinio est, vt † non dicatur in continenti, etiam si eodem die condemnatus appellet, & Iudice, in eadem Iudicij forma sedente, si tamen Iudex ad extraneos actus fuerit digressus. Hanc sententiam tenet Speculator in d. §. qualiter de appellat. & ibidem Ioannes An-

dras in addit. super verbo diuerterit. Franch. in cap. 1. num. 5. & Gemin. in cap. bis, quæ sub num. 3. de appellat. in 6. Angel. Aret. in d. l. 1. S. libelli num. 8. in ultimis verbis, & num. 9. ff. de appell. & relat. Scaccia in tractat. de appellat. quest. 4. num. 16.

Hæc opinio videtur probari ea fami-
354 gerata sententia, † illud non dici in continenti, quod factum, postquam ad extraneos actus fuit digressum. de qua est tex. in l. miles ita C. de test. in l. continuus ff. de verb. oblig. & ex traditis supra hac eadem quest. num. 316. & 317.

355 Tertia fuit † opinio distinguendum, hoc modo. Aut Iudex diuertit quidem ad extraneos actus, verum proprios illius Iudicij, in quo fuit lata sententia, de qua agitur, puta in alijs causis processit, ad sententias, & decreta opportuna, & dicitur appellatio in continenti, si eodem die, Iudice tamen adhuc sedente, quamvis ad hos extraneos actus fuerit digressus: Aut verò digressus est ad extraneos actus ab eo Iudicio, quia à tribunali recesserit; & tunc aut recessit animo radeundi in continenti, puta qui recessit ad naturæ necessitatem exonerandam, aut verò non recessit animo radeundi, sed vel ad prandium, vel ad deambulandum, & postea redijt. Primo, & secundo casu dicunt appellationem viua, voce factam esse in continenti, & sic sustineri. Secundo nequaquam. Ita subtiliter distinguit *Maranta cit. num. 137.* qui conatur ostendere hoc esse de mente Barr. & aliorum.

Videtur hæc sententia suaderi quan-
356 tum ad primum cepit, quia † non videtur Iudex absolute ad extraneos actus recessisse, quando non fuerunt extranei in genere à negotio, quod tractabatur, dum enim in eadem figura Iudicij pergit Iudex cognoscendo, & decidendo, actus proprios exercet eius Iudicij, quod tunc gerit, & ita cum non fuerit digressum ad extraneos actus quid quid factum est videtur in continenti.

357 Ratio verò secundi capitis est, † quia actus extranei momentanei facti ob ne-

cessitatem naturæ, vel causam similem, non videntur vnitate contextus impedire l. Miles ita ff. de test. Quantum verò ad tertium caput, videtur ex eo suaderi, quia illud non dicitur in continenti, quod factum est postquam ad extraneos actus peruentum. vnde etiam si eodem die interrogatus, stipulanti responderit postquam tamen ad alios actus diuerterat, stipulatio est inefficax, vt supra num. 316. quod etiam de testamento dictum num. 318.

358 In hac controuersia † priorem sententiam amplector, vt sufficiat eodem die, coram eodem Iudice viua voce appellare, dummodo pro tribunali sedeat; moueorque primo per text. antea ponderatum in l. a sententia, ff. de appell. cui non video responsum, quamvis enim intelligendus sit eodem die, dummodo Iudex pro tribunali sedeat, non video quare non habeat locum tam in prima sessione, quam in secunda, aut vltiori eiusdem dici, cum natura termini in continenti non repugnet, cui à Iure aliquando triduum præscribitur, aliquando etiā maius spatium, cum enim hoc sit Iuris positui, potueritque lex permittere, vt etiam intra triduum liceat viua voce appellare, non video rationem, ob quam legem concedentem, vt eodem die appellari possit restringamus ad eandem Iudicis sessionem.

Non obstat fundamentum secundæ opinionis, quia illud procedit quando non solum actus requiritur in continenti, sed est necessaria vnitas, vt in stipulatione, & testamento de quibus supra.

Non obstat tertia opinio, nam quantum ad primum, & secundum caput distinctionis non contrariantur, quantum verò ad tertium, eodem modo eius rationi respondendum, quoad fundamentum secundæ opinionis fuit responsum.

S V M M A R I V M

Articuli Vndecimi.

358 Nullitas sententia in Iure consistentes, quando non dubitatur de factio, dicitur in

in continenti probabilis.

359 Nullitas sententia dicitur in continenti, si intra illud tempus probetur, intra quod solet examinari executio.

360 Nullitas sententia non dicitur in continenti probari, si statim cognosci non potest.

ARTICVLVS XI.

Nullitas sententia, quando dicatur in continenti probari ad effectum retardandæ executionis.

HOC in vniuersum fuit iam determinatum in art. 6. & 7. huius quæstionis, in quibus docuimus an, & quâdo fundamentum iur. vel fundamentum facti, in quo se fundat reus ad impediendam executionem, dicatur in continenti probari, nullitas enim potest esse fundamentum rei aliquando iuris si nullitas à quæstione iuris pendeat, aliquando facti, si nullitas à facto oriatur dubio, puta quia in facto dubitetur an præcesserit citatio nec ne, non erit tamen inutile aliquas conclusiones in materia huius nullitatis specialiter repetere.

358 Prima conclusio nullitas in iure consistens, quando non dubitatur de facto, dicitur in continenti probabilis, cū quæstio iuris in continenti terminari possit, ideo rera rdabit executionem donec iudex perpens iure eam reiiciendam sentiat.

Intellige nisi consistat in iure controuerso vt supra num. 154. hac eadem quæstione.

359 Secunda conclusio ¶ in continenti dicitur probari nullitas si probetur intra illud tempus, intra quod solet examinari executio. Probat hæc conclusio omnibus pro eadem opinione congestis supra num. 252. cum sequentibus, quæ optimè in nullitate concludunt, de nullitate autem in specie loquitur *Vestr. in sua prax. lib. 8. cap. 1. sub. num. 7. in illis verbis, & in proposito ea nullitas, diceretur esse in promptu, & altiore non require-*

re indaginem, qua probari possit intra tempus, fienda executionis. allegat Bar. in l. 2. S. condemnatum ff. de re iudicat. Franc. in cap. dilecto colum. 14. vers. sed circa prædict. de appell. idem voluit Felin. in cap. exceptionem num. 24. de except. Ioannes de Anan. conf. 5. num. 8. vers. hoc præmissis. Bursat. conf. 47. num. 2. volum. 1. ibi subdens hoc iudicis arbitrium debere regulari, vt fiat intra tempus, quo negotium principale expediretur.

360 Tertia conclusio. ¶ In continenti non dicitur posse probari nullitas, quæ statim cognosci non potest. plurimos in hanc sententiam congerit *Bursat. conf. 73. num. 2. volum. 1.*

Alias conclusiones, quæ in reo positæ sunt ad quærendum an, & quando exceptionem dicatur in continenti probare posse hic omnino repetas. eas enim omitto, ne bis idem repetam.

S V M M A R I V M

Articuli Duodecimi.

361 Error in facto, quandocumque ante sententiam latam reuocari potest, si de errore doceatur.

362 Confessio, vel Negationem } Possionis dicitur in continenti probare, qui continuando orationem, vel negat quod fassus, vel fatetur, quod negauit.

363 L. flicus ff. de manumissis testamento declaratur.

364 L. si ita scriptum ff. de hered. Inst.

365 In continenti maxime illud dicitur fieri, quod sit continuata oratione.

366 In continenti dicitur reuocata negatio, vel confessio, si reuocatur antequam scripta.

367 Positio non potest reuocari, etiam si non fuerit redacta in scriptis.

368 In continenti dicitur reuocata confessio, vel negotio, si reuocatur antequam sit facta de actis.

369 Confessio postquam est in actis descripta non potest reuocari sine erroris probatione.

370 In continenti dicitur reuocata confessio, vel negatio si reuocaretur postquam

est

- est facta de actis, antequam tamen confitens recesserit à Iudicio.*
- 371 *In continenti dicitur reuocata confessio, vel negatio si facta fuerit de actis, & respondens recesserit à Iudicio; & postea statim fuerit reuersus ad reuocandum.*
- 372 *Testis quamuis eius dicta sint de actis, si reuertatur in continenti potest corrigere dictum suum.*
- 373 *Ponens, qui venit ad reuocandam suam positionem intra tres dies, dicitur in continenti reuocare.*
- 374 *In continenti dicitur reuocata positionis responsio, si hoc factum antequam fuerit à parte acceptata, licet fuerit facta de actis, & respondens iam recesserit à Iudicio.*
- 375 *Confessio non acceptata ab aduersario confitenti non praeiudicat.*
- 376 *Declara hoc verum in respondente, non in ponente, qui post triduum corrigere non potest.*
- 377 *In continenti non amplius potest dici reuocata confessio, si praesente, & acceptante aduersario emanauerit.*
- 378 *Confessio in Iudicio à parte acceptata habet rationem quasi contractus.*
- 379 *In Iudicijs partes dicuntur quasi contrahere.*
- 380 *Quasi contractus ab initio sunt voluntatis, postea necessitatis.*
- 381 *Responsio à parte acceptata non amplius reuocari potest.*
- 382 *Ius parti questum sine causa auferri nequit.*

ARTICVLVS XII.

Negatio positionis, vel eiusdem confessio quomodo dicatur in continenti reuocari, ita ut valeat reuocatio etiam non probato errore.

- 361 **P**raesciendum terrorem in facto quādocumque ante sententiam latam reuocari posset, si tamen de errore doceatur *l. error*, ubi latè *DD. ff. de Iur. & furt. ignor.* vnde si negando, vel confir-

mando positionem errauerit, quis in facto docendo de errore poterit reuocare ante sententiam, & sic non erit necessaria reuocatio in continenti, si verò nolit de errore docere tunc reuocatio est necessaria in continenti, & in his terminis praesens dubitatio proponitur. In hac materia, in qua nullus auctor satis enucleate declarat, procedam per conclusiones affirmatiuas, & negatiuas, quibus omnes complectar casus, quibus dicitur hæc reuocatio in continenti fieri, vel non.

- Prima conclusio affirmatiua, qui continuando orationem, quod negauerat fatetur, vel quod fassus fuerat negat dicitur in continenti dictum suum corrigere, quasi lapsum linguæ corrigendo, in his terminis loquitur *Iacob. Simanc. de Cathol. Iust. tit. 13. num. 10. inter tractatus.* Exemplum est in *† l. Sticus, immo Pamphil. ff. de Manumissis testamento*, ubi duo ponuntur corrigendi modi. Primus huiusmodi *Sticus, immo Pamphilus liber esto*. Pamphilium enim liberum futurum, & testatorem quodammodo errorem suum emendasse Africanus respondet. Secundus modus est huiusmodi. *Sticus liber esto, immo Pamphilus liber esto*, in hoc enim casu idē Iuris fore, idē Africanus respondet, ijdem corrigendi modi habentur in *† l. si ita scriptum ff. de hæred. Iust.* Ratio huius conclusionis est, *†* quia nil magis in continenti profecto fieri posse videtur, quàm, quod sit continuata oratione, ut constat ex illis, quæ de proprietate huius vocis supra à nobis dicta sunt in *hac quaestione num. 20. cum nonnullis sequentibus*, ab hac conclusione nullus omnino recedit, nec quidem quauis somniata ratione recedere potest. Neque hic cadere posset limitatio si fortè antea correctionem fuisset acceptata responsio, quia non potest acceptatio esse tam celeris, quæ præcedet correctionem in eodem orationis contextu factam, ut sensui patet.

- 366 *†* Secunda conclusio affirmatiua *†* si reuocetur negatio, vel confessio antequam scripta fuerit dicitur reuocata in continenti. hanc conclusionem tenet *Ioannes An-*

Andreas in cap. ex litteris num. 9. extra de Diuor. ibi, vel dic quod adhuc non erat scripta confessio, & ideo statim, id est antequam contrarius actus interveniat locus est reuocationi, neque ab ea aliquis recedit, omnes enim qui admittunt reuocari posse, etiam postquam in scriptis redacta, quos infra ponam, multo magis tenent antequam scribatur reuocari posse. qui verò tenent postquam scripta est reuocari non posse, fatentur tamen ante scripturam reuocabilem. Ita sentit Andreas Siculus in l. 1. §. si stipulanti ff. de verb. oblig. Alexand. conf. 92. num. 26. vers. quia licet lib. 5. Non obstant tradita à speculatore in tit. de position. §. ultimo, incipit decimo sequitur videre num. 8. qui

367 *† tamquam plus quam fatuam reprehendit sententiam illorum, qui volunt ponentem reuocare posse positionem, quando nondum in scriptis redacta, secus si ante, vultque etiam si non fuerit redacta in scriptis non posse reuocari, nisi probato errore, loquitur enim in ponente non in respondente, in primo enim maior viget ratio impeditiva reuocationis, quia deliberatè posuit, & sua spontè, respondens autem, ut plurimum non deliberatè, & coactè respondet.*

368 *Tertia conclusio † si reuocetur negatio, vel confessio postquam est redacta, in scriptis, nondum tamen de actis facta dicitur in continenti reuocari. ab hac conclusione dissentit Siculus supra allegatus, qui non vult post scripturam amplius reuocari posse. Alexand. vero in d. conf. 92. num. 26. confundit esse redactam in scriptis, & esse redactam in actis. ibi illud intelligitur esse verum quando reuocatur antequam confessio sit redacta in actis, seu scriptis, ita ut videatur intelligere de scriptura actorum, neque simplex scriptura sufficiat, ita quoque loquitur gloss. in cap. fin. de iur. iuran. in 6. vbi sentit confessionem debere esse redactam in actis, ut non dicatur in continenti reuocari, hanc glossam sequuntur ibi DD. ut testatur Alciat. vir eiusdem opinionis in l. 1. §. si stipulanti ff. de verb. oblig. eodem modo, quo Alexander loquitur Clau-*

dus Marmerius in l. naturaliter §. nihil commune num. 177. ff. de acquir. possess. & dici reuocatam in continenti antequam sit in actis conscripta, ita, ut non sit necessaria erroris probatio. docuit Franc. Curt. in l. solita C. de edendo num. 26. inter repet. lib. 7. fol. 104. † qui subnectit postquam est in actis descripta requirere erroris probationem.

370 *Quarta conclusio, † si reuocetur postquam facta de actis, antequam tamen confitens recesserit à ludicio videtur in continenti reuocari. gloss. in cap. fin. de iur. iur. lib. 6. sequitur Abbas conf. final. colum. final. Ratio est, quia in continenti dicitur quicquid factum, antequam ad extraneos actus fiat transitus, ut plene supra num. 199.*

371 *Quinta conclusio, † si facta de actis, & confitens recesserit à ludicio, & postea statim reuertatur ad reuocandum, dicitur reuocata in continenti, ita tenet Alciatus d. §. si stipulanti; mouetur similli testium † quamuis enim eorum dicta sint de actis, si tamen testis reuertatur in continenti potest corrigere dictum suum.*

372 *cap. praterea de sess. cogend. Bari. in l. repet. ff. de quaest. vide infra art. 13. per totum. † Ita in ponente, qui venit ad reuocandam positionem, si veniat intra tres dies, & non ultra tenet Alexand. conf. 71. clarissime num. 7. & 8. lib. 3. multo magis ergo in respondente.*

374 *Quinta conclusio, † si facta de actis, & confitens recesserit à ludicio, & post aliquod intervallum redierit ad reuocandum, nondum tamen fuerit accepta adhuc tamquam re integra, dicitur satis in continenti reuocare, ita sunt intelligendi Bari. Angel. Imola in l. absenti ff. de donat. Natt. conf. 501. num. 19. Surd. conf. 311. num. 68.*

375 *Ratio huius conclusionis, qua etiam duæ supradictæ † confirmantur est, quia confessio ab aduersario non acceptata, confitenti non præiudicat. Bald. in l. suus in 2. notabili C. de repud. hered. & in l. generaliter quaest. 11. & ibidem Salicet. quaest. 16. C. de non num. pecun. Cynus in l. 1. §. oppositione, & in l. iubemus C. de lib.*

lib. casus. Hippol. Marf. qui plures allegat in l. de unoquoque num. 148. ff. de re lud. Ioannes Coras in l. admonendi num. 19. ff. de re lud. Iason in l. error num. 3. C. de iur. & fact. ignorant. Felin. in cap. capitulum Sanctæ Crucis num. 11. de re script. Soccin. l. un. conf. 5. colum. 1. lib. 3. Grammat. in voto 16. num. 10. Menoch. conf. 274. num. 34.

- 376 Non obstat auctoritas Alexandri, tunc qua in 5. conclus. in fin. nempe conf. 71. lib. 3. qui non vult, vt post triduum possit quis venire ad reuocandum, loquitur enim in ponente, in quo est diuersa ratio cum sponte, & deliberatè posuerit, secus in respondente, de quo agimus.

Prima conclusio negatiua, qua limitantur duæ affirmatiuæ supra propositæ

- 377 nimirum secunda, & tertia. † Si responsio præsentis aduersarij, & acceptante emanauerit, nullo amplius tempore potest dici in continenti reuocari, ita vt non sit probandus error.

Hanc conclusionem tenent omnes, qui profitentur responsionem acceptatam, non amplius in præiudicium acceptantis reuocari posse, quos in sequenti conclusione subnectam, & in specie, quando positiones, vel responsiones fuerunt à parte acceptatæ non amplius reuocari posse, etiam si quàm citissimè post acceptationem reuocarentur. pluribus docuit Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 16.

- 376 Ratio est, quia talis † confessio parte præsentis emissæ, & acceptata habet rationem quasi contractus † in iudicijs enim quasi contrahitur l. 3. §. idem scribis ff. de Pecul. Iacob de Nigris in l. in insulam num. 140. ff. de verb. oblig. † nemo autem à quasi contractu recedere potest, quia ab initio sunt voluntatis ex post facto necessitatis l. sicut. C. de action. & oblig. vbi DD.

Secunda conclusio negatiua, qua limitantur aliæ tres affirmatiuæ, nempe quarta, quinta, & sexta, est huiusmodi

- 381 si confessio emanauerit parte absente, fuit tamen ad acta redacta, & ab aduersarijs recepta, non amplius diceret pos-

se in continenti reuocari ad effectum, vt euitetur necessitas probandi errorem. Hanc conclusionem tenent infrascripti.

Bald. in l. Gallus §. quidam rectè ff. de lib. & post.

Roman. & Aretin. l. 1. §. stipulanti de verb. oblig.

Iason in l. error. C. de iur. & fact. igitur num. 3.

Alexan. conf. 90. num. 1. & conf. 118: lib. 3. idem conf. 92. num. 29. lib. 3. in illis verbis, immo confessio nunquam potest reuocari, postquam fuit acceptata à parte aduersarij. Roman. conf. 433. quoad primum in fin. vbi appost. in ver. non potest Alexand. in l. quicquid adstringenda ff. de verb. oblig. qui tenent in continenti reuocari posse etiam, non probato errore, dummodo non acceptata.

- Ratio est, quia per acceptationem, est 382 parti lus quæsitum, † quod sine causa auferri nequit l. id, quod nostrum ff. de reg. iur.

S V M M A R I V M Articuli Decimiertij.

- 383 Testis in continenti dicitur dictum suum corrigere, si corrigat antequam recedat à præsentia iudicis, & partes alloquatur.
- 384 Intellige quando notarius non dum scripsit dictum testis, & quando scripsit quidem, sed testis non dum subscripsit.
- 385 Testis quando recessit à iudicio, & sine intervallo reuertitur ad corrigendum, dicitur in continenti redire, & auditur.
- 386 Testis non amplius dicitur se corrigere in continenti, quando publicata iam sunt attestations.
- 387 Testis post publicatas attestations, præsumitur partem allocutus.
- 388 Testis non amplius dicitur posse dictum suum corrigere, quando partem fuit allocutus, licet testificationes non fuerint publicata.
- 389 Quod maxime verum, si veniat ad positionem partis ad corrigendum.
- 390 Testis post intervallum veniens ad corrigendum.

gendum, quem tamen constat, non fuisse partem alloquutum, etiam si testificata, nondum sint publicata, secundum aliquos, non dicitur venire in continenti ad corrigendum.

391 Testis redeundo antequam partem fuerit alloquutus, etiam post aliquod intervallum, dicitur venire in continenti ad corrigendum. ex frequentiori sententia.

392 Gloss. in S. quia verò in Auth. de test. ponderatur.

393 Testis semper videtur in continenti dictum suum corrigere, quando certum est, non potuisse à parte corrumpi.

Declarat, ut infra num. 397.

394 Testis, qui semper fuit in secretis carceribus detentus, semper potest dictum suum corrigere.

395 Cap. praterea in fin. de test. declaratur.

396 Testis post triduum præsumitur partem alloquutus.

398 Testis, ut dicatur venire in continenti ad corrigendum, non debet, neque partem allocutus esse, neque aliquem, à quo pars potuerit informari.

399 Testi asserenti se partem non fuisse alloquutum, non creditur, sed aliunde probandum.

400 Declara post triduum, secus ante.

Et hoc in teste nota fidei, & integritatis.

ARTICVLVS XIII.

Quando dicatur testis dictum suum in continenti corrigere.

IN hac re, primò conclusiones non controuersas ponam, deinde controuersiam, quæ oritur in hac materia, explicabo.

Prima conclusio non controuersa est
383 hæc, si testis antequam recedat à præsentia iudicis, & partes alloquatur, corrigat dictum, dicitur in continenti errorem correxisse, gloss. in d. cap. praterea super verbo in continenti. extra de testibus cogend. alios cumulatè congerit. Farinac. in tractat. de test. quæst. 66. num.

229. addo Lancellottum. Galiaula in l. 1. S. qui præsens num. 18. ff. de verb. oblig.

384 Quod intellige non solum quando Notarius nondum scripsit ipsum testis responsum, verum etiam post responsionem scriptam, antequam tamen subscriberetur à teste, ut pluribus idem Farinac. d. quæst. 66. num. 230. & 231.

Ratio est, quia non solum non dicitur deuenisse ad alios actus, quando nondum recessit à iudicio, ideo dicitur omnino in continenti ad supra tradita num. 199. verum cessat omnis suspitio corruptionis, cum certum sit, non potuisse à parte corrumpi, quā nō fuit alloquutus.

385 Secunda conclusio, quando testis recessit à iudicio, & sine intervallo reuertitur ad corrigendum, dicitur in continenti redire, & auditur. Bart. in l. repeti ff. de quæstoin. ubi loquitur his verbis. Quandoque testis reuertitur suo motu, & tunc si reuertitur in continenti auditur, secus si ex intervallo, & ratio est, quia ubi non intercessit intervallum, perinde est, ac si nondum à iudicio recessisset, quia quæ in continenti fiunt inesse dicuntur, ut supra num. 1. & quia certum est ubi non intercessit intervallum, non potuisse partem alloqui, unde intrant quæ supra dicta sunt.

386 Tertia conclusio, quando publicatæ iam sunt attestations, tunc testis non dicitur se corrigere in continenti, sed ex intervallo, quia præsumitur esse partem alloquutus. cap. cum tuas ubi Imola num. 4. vers. primo casu de testibus. Farinac. in tractat. de testibus quæst. 66. num. 254.

388 Quarta conclusio, quando non sunt publicata testificata, si tamen testis fuerit partem alloquutus, non dicitur amplius suum dictum, ad effectum de quo agitur, in continenti corrigere, faciunt cumulata. à Farinac. in d. tract. de test.

389 quæst. 66. num. 252. & adhuc magis verum est, si veniat testis, ut corrigat ad postulationem partis. gloss. in Auth. qui semel in gloss. final. ver. item, quid si per se redierit. C. de prob. alios allegat Farinac. d. quæst. 66. num. 233.

Modo

Modo dubitatur, quando non fuerint publicata, neque testis fuerit partem alloquutus, non tamen illico redeat ad corrigendum, sed post aliquod interuallum, an satis in continenti dicatur redire, eo quod antequam partem fuerit alloquutus reuertatur.

390 Negatiua † sententia videtur tenenda primo per tex. in cap. *præterea in fin. extra de testibus in illis verbis*. Secus autem si correctioni sue interposuerit interuallum.

Hanc sententiam videtur tenere. Bar. in d. l. *repeti ff. de quæst.* in illis verbis. Quandoque testis reuertitur suo motu, & tunc si reuertitur in continenti auditur, secus si ex interuallo.

391 In contrarium † est receptissima sententia, testem nimirum reuertentem antequam fuerit partem alloquutus, & hoc certum sit, satis opportunè dictum suum corrigere, etiam post aliquod interuallum. Hanc sententiam tenuit † gloss. in §. *quia vero in Auth. de test.* ubi postquam dubitandi studio aliqua allegauit ad probandum testem spontè sua venire posse subnectit hæc verba, *sed contra est, si cum aliqua partium fuerit alloquutus argumento huius §. alias auditur*. & sic de mente gloss. videtur sufficere, ut partem non fuerit alloquutus, quod clarius ex posterioribus eiusdem gloss. verbis colligitur, dum subnectit. *Sed quid si in medio tempore ceperit esse affinis illi, pro quo fert testimonium licet spontè veniat, non adiutur*. Si ergo medio tempore non ceperit esse affinis admittitur, & sic supponitur dari medium tempus inter latum testimonium, & correctionem, ita etiam tenuit alia gloss. in cap. *præterea super verbo in continenti extra de test. cogend.* in illis verbis. *Sed hoc potest intelligi habito respectu ad qualitatem persone, ut sic possit corrigere, vel redire etiam ex interuallo*. Sequuntur innumeri DD. congesti à Farinac. d. quæst. 66. num. 233.

Ratio est, quia ob eam causam necesse est, ut testis in continenti dictum suum corrigat, ne à parte, corrumpi possit;

393 † unde quotiescumque certum est cor-

394 rumpi non potuisse satis dicitur in continenti corrigere; hinc fit quod † si testis semper stetit in carceribus secretis, ita ut nunquam partem potuerit alloqui quandocumque possit dictum suum corrigere, ut ex Vulpel. conf. 102. num. 6. & 103. num. 10. dixit Farinac. dict. quæst. 60. num. 233. quod licet non planè placeat Bosio, in tit. *de opposit. contra testes nu. 1.* ad finem propter facilem corruptionem custodum, non tamen negat, si constet perfectè de non alloquutione, quin correctioni sit locus.

395 Non oastat † textus in contrarium allegatus in d. cap. *præterea in fin. de test.* verba enim illa *Secus si correctioni sue interposuerit interuallum*, intelliguntur de tali interuallo, intra quem præsumatur testis partem alloquutus, tale est tempus tridui † post triduum enim à die depositionis præsumitur testis partem alloquutus, & subornatus ab ea, ut ex Auctor Rat. & Gabriel. docuit Farinac. d. quæst. 66. num. 238. eodem modo intelligenda est doctrina Bart. pro contraria parte allegata.

397 Declara, † ut non ita absolutè sit asserendum, testem antequam partem fuerit alloquutus semper se posse versare ad corrigendum, ut aliquando Iudex attenda qualitate testis, & negotij contrarium iudicare non possit, in hac enim materia, multum tribuitur Iudicis arbitrio, ut constat multorum auctoritatibus congestis à Farinac. d. quæst. 66. num. 239.

398 Declara secundo, † ut non solum non debeat testis fuisse alloquutus partem, sed neque aliam personam, à qua pars potuerit certior fieri de illius depositione, ut ex allegat à Farinac. d. quæst. 66. n. 234.

399 Declara † tandem, ut non credatur testi, se partem non fuisse alloquutum, sed aliunde id sit probandum, ut ex allegatis ab eodem Farinac. num. 235. quod, tamen intelligitur secundum distinctionem ab eodem propositam num. 237. Cui ego aliam subnecterem distinctionem, nimirum, aut † post triduum redijt testis ad corrigendum, & tunc aliunde est probanda, nō alloquutio partis, quia post

post triduum præsumitur, vt supra num. 396. Secus si reuertatur ante triduum, quia tunc cessante tridui præsumptione remanet contraria regula facta non præsumi. *l. in bello §. facta ff. de capt. & postlim.* reuersis hoc tamen intelligerem si notæ fidei, & integritatis esset testis, secus si aliqua ex parte suspecta persona, qua in re arbitror intrare ea, quæ de ludicis arbitrio dicta sunt, potest enim ludex non suspectam personam, saltem intra triduum admittere ad corrigendum etiam non probata non alloquutione, suspectam verò non admittere, nisi ea probata. ad hoc facit gloss. in cap. præterea super verbo in continenti extra de testibus in illis verbis. Sed hoc posset intelligi habito respectu ad qualitatem personæ, vt sic possit corrigere, vel redire ex interuallo, de qua etiam supra mentionem habuimus.

S V M M A R I V M

Articuli Decimiquarti.

- 402 Stipulatio valet, & responsio dicitur in continenti, si modicum spatium interuenierit.
- 403 Modicum spatium inter stipulationem, & sponsonem esse admodum breue videtur.
- 404 *L. continua in princip. ff. de verb. oblig. subtiliter perpenditur.*
- 405 Continua ea dicuntur quorum extrema sunt idem.
- 406 Continuum quicquid fit euadit vnum secundum contactum.
- 407 Continuus in iure exponitur quasi contiguus.
- 408 Contigua sunt entia distincta, quorum extrema se tangunt.
- 409 Stipulatio inter interrogationem, & responsionem, non videtur maius spatium admittere, quam illud, quo hæc verba proferantur.
Arma virumque cano.
Contrarium infra num. 413.
- 410 Cominus idest statim.
- 411 *L. quæ extrinsecus ff. de verb. oblig. declaratur.*

- 412 *L. si ex duobus ff. de duobus reis comparatur cum L. continuus ff. de verb. oblig. L. quæ extrinsecus ff. verb. oblig.*
- 414 Stipulatio inter interrogationem, & responsionem considerabile spatium admittit, dum tamen partes sponte, & data opera ad extraneos actus non digrediantur.
- 415 Exemplis hoc declaratur.
- 416 Responsio dicitur in continenti, quando partes non fuerunt digresse sponte ad extraneos actus.
- 417 Discessus, vel interuallum, quam ob causam vitiet stipulationem.
- 418 Discessisse non videtur, qui statim est rediturus.
- 419 *L. bares palam §. unico con- conuclim textu, ff. de testamentis } ponderantur. L. cum antiquitas C. eodem }*
- 420 Testamentum totum unico contextu debet fieri, & alius actus, aut spatium intercedens illud vitiat.
- 421 Fallit si necessitate cogente ad extraneos actus fuerit digressum.
- 422 Stipulatio non sustinetur si summo mane interrogatio fuerit facta, & in sero responsum fuisset.
- 423 Dies in famineo genere tempus importat.
- 424 *L. si vero duobus ff. de duobus reis declaratur.*

ARTICVLVS XIV.

An, & quando in stipulatione responsio dicitur in continenti per interrogationem, ita vt stipulatio sit efficax.

- 402 **D**icitur † sanè in continenti ad effectum, vt valeat stipulatio, si modicum spatium intercesserit, inter interrogationem, & responsionem, secus si non modicum *tex. in l. r. §. quis præsens ff. de verb. obligat.* in illis verbis. Si verò præsens interrogauit, & antequam responderetur discessit, & reuerso responsum est, obligatur, interuallum enim medij temporis modicum non vitiat obligationem.

403 Tale autem † hoc modicum spatium
admodum breue, & quasi momētaneum
404 videtur, vt colligitur ex † *l. continuus in
princip. ff. de verb. oblig.* dum loquitur in
his verbis. *Continuus actus stipulantis,
& promittentis esse debet, vt tamen ali-
quod momentum natura interuenire pos-
sit, & cominus responderi stipulanti o-
portet, secus si post interrogationem, aliud
agere ceperis, nihil proderit, quamuis eo-
dem die respondeat,* in his ponderanda,
sunt primo illa verba *continuus actus*
stipulantis, ex quibus primo aspectu nul-
lum prorsus spatium, inter interroga-
tionem, & responsionem videtur intercede-
405 re debere, † continua enim ea dicuntur,
quorum extrema sunt idem *ad Philoso-
phum 11. Metaph. summ. 4. cap. 4. & 5.
Physicorum text. 26.* vnde secundum pro-
prietatem huius vocis vltimum interro-
gationis, & principium responsionis de-
berent, idem esse verum, quia re vera
hoc fieri nequit, quia interrogatio, & re-
sponsio sunt duo essentia distincta, quæ
406 non sunt apta nata, † vt ex illis fiat vnum
secundum contactum, quod in continuis
est necessarium, *ad eundem Philosophum
11. Metaph. summ. 4. cap. 4. & 5. Physic.
text. 27.* impropriabitur quidem verbum
continuum, nihilominus maximam pro-
407 ximitatem importabit. † Vnde *gloss. in
verbo continuus* rectè exponit, idest con-
408 tiguus. Contigua † sunt enim, quæ qui-
dem sunt essentia distincta eorum tamen
extrema se tangunt. *ad Philosophum 5.
Physicorum text. 26.* videtur igitur necesse,
vt responsio tam celeriter consequatur
interrogationem, vt finis vnius, si cor-
poralia essent tangeret initium alterius.
Quia verò incorporalia sunt, tam conti-
nuò interrogationē sublequatur respon-
sio, vt nullum spatium sit intermedium.
Quia vero hoc raro admodum contin-
gere posse videtur, & ita nulla propemo-
dum daretur stipulatio efficax huiusmo-
di rigorem temperat I. C. in illis verbis,
*vt tamen aliquod momentum natura
interuenire possit,* quod videtur intelli-
gendum de momento, cuius spatio pos-
sit commodè interrogatus respondere,

409 ad † quod videtur omninò sufficere spa-
tium, intra quem; quis recitare posset
hæc verba. (Arma virumque cano) quod
videtur declarari sequentibus verbis, &
cominus respondere stipulanti oportet,
quia enim animaduertit I. C. posse ali-
quos in eo momēto naturæ decipi si for-
tè spatium temporis considerabile intel-
410 ligeret, puta horæ subnectit † cominus
idest statim, vt Acursius interpretatur
respondendum esse.

411 Hoc confirmare videtur *tex. l. quæ ex-
trinfecus ff. de verb. obligat.* vbi ponitur
exemplum tantæ moræ inter interroga-
tionem, & responsionem intra quam hæc
verba protulerit spondens Arma virum-
que cano. Verba *tex.* sunt hæc. *Quæ ex-
trinfecus, & nihil ad præsentem actum
pertinent adieceris stipulationi pro super-
uacaneis habebuntur, nec vitiabunt obli-
gationem, veluti si dicas (Arma virum-
que cano) Spondeo, Nihilominus valet.*
Quod autem de tam breui spatio hic te-
xtu sint intelligendus. non solum colligi-
gitur exemplo in textu proposito. Sed
412 † etiam ex eo quod alioqui contrariaretur
*text. in l. si ex duobus ff. de duobus
reis*, vbi si actor, vel promissor ad alia ne-
gotia discesserit ante responsionem, licet
illis peractis responsum fuerit, non oriri
obligationem, respondetur, quod etiam
voluit I. C. *in d. l. continuus* in illis ver-
bis. *Ceterum si post interrogationem aliud
agere ceperis, nihil proderit;* cum enim
hæ duæ posteriores leges suadeant, quod
extrinfecus intercessit, & ad alia nego-
tia, non verò ad stipulationem pertineat,
irritam facere stipulationem. dicta verò
l. quæ extrinfecus, aperte caueat ea, quæ
extrinfecus intercedunt, non pertinen-
tia ad stipulationem, non violare obliga-
tionem, ea distinctio videbatur necessa-
ria, vt lex, quæ extrinfecus intelligatur,
iuxta exemplum, in ea propositum, de
mora, qua proferantur illa verba. (Ar-
ma virumque cano) aliæ verò in longio-
ri spatio.

413 Quamuis primo aspectu hæc vera vi-
deantur, non † tamen tam strictè, aut ri-
gorosè sunt leges intelligendæ, vt tam

exi-

exiguum intervallum intercedere solum modo permittant, neque de tam breui spatio potest intelligi *d. l. 1. §. qui præsens*, quæ post interrogationem partis discessum, supponit deinde redditum, in quibus necessario aliquod considerabile
414 le spatium intercedit. † Spatium igitur etiam integræ horæ, vel aliquanto amplius poterit intercedere dummodo contrahentes data opera, & spontè non diuertant ad extraneos actus deliberatæ voluntatis, animum à stipulatione, sua spontè, remouentes, si enim post emissam interrogationem aliquod superueniret accidens, quod vel necessario, vel
415 saltem valde vrgenter cogeret ad moram interponendam, vnde interposita fuerit, non vitiabitur stipulatio; † puta diaria areptus recessit sponsor ad ventrem exonerandum, egrotus languens pharmacum suscepit, nuncius aliquis superuenit post interrogationem referens quid graue, cui de consilio contrahentis statim occurrendum esset, hæc non vitiabunt stipulationem. Hinc inter DD.
416 † ea inualuit sententia, vt responsio dicatur in continenti, quando partes non fuerint digressæ ad extraneos actus (quod intellige spontè) de qua supra *art. 5. in 3. conclus. affirmatiua num. 198. & 199.* secus si vel non ad actum deliberatæ voluntatis, vt quâdo post interrogationem ante responsionem quis commodè protulit ea verba, (Arma virumque cano) in quibus nulla est opus deliberatione, aut consilio, & ita procedit tex. in *l. que extrinsecus ff. de verb. obligat.* vel quando post interrogationem improuisa causa, superueniente fuit quidem ad actum extraneam digressum, sed quasi coactè, ita vt constet contrahentes non reuoluisse animum à stipulatione, id, quod ea ratione facile suaderi posse videtur, quia,
417 ideo † ob discessum, vel intervallum à contrahentibus interpositum vitiatur stipulatio, quia cum certò sciant stipulationem vnico contextu fieri debere, ipsi verò intervallum interponant, non id videntur agere, vt stipulatio sit efficax, vt rectè Alciat. in *d. §. qui præsens* in disce-

dente animaduertit, notans quemadmodum abnutium simplex consensum à contractu submouet, multo magis submouere discessum, cessat autem hæc ratio, si coactè quis discedat, vel coactè spatium interponat, est enim eo animo, vt continuò reuertatur, & continuò cessante impedimento respondeat, quotfit
418 vt animo à contractu non videatur recedere, qui statim est reuersurus. *argum. l. plerique de ritu nup.* Ad hoc facit in simili tex. † *l. hæredes palam §. vnico contextu ff. de testament. iuncta l. cum antiquitas C. eodem.* Licet enim † testamentum totum vnico contextu debeat fieri, & ita nullus alienus actus intermisceri debeat, & spatium intercedens testamentum vitiet *d. §. vnico contextu*, si tamen
419 † ad extraneos actus necessitate cogente fuerit recessum non vitiatur *d. l. cum antiquitas*:

Neque ab hac sententia alienus est tex. in *d. l. continuus*, quamuis ex superiori ponderatione spatium, quasi momentaneum videatur solummodo permittere, cum è conuerso alijs verbis ponderatis videatur permittere, vt sufficiat eodem die responsum fuisse, dummodo post interrogationem aliud agere non ceperit contrahens, vt colligitur ex illis verbis. *secus si post interrogationem aliud agere ceperit, nihil proderit, quamuis eodem die respondisset*, si ergo nihil agere ceperit, & eadem die respondeat profectò prodesse videbitur, ita vt res non redigatur ad spatium momentaneum, neque integra excludetur hora.

Caueant tamen studiosi ne nimis latè *d. l. intelligant*, † ita vt si summo mane quis fuerit interrogatus, & in sero, dum incipit noctescere, respondeat, credant stipulationem sustineri, quasi eodem die responderit, quod videtur significare tex. si à contrario sensu ponderatur; si enim non sufficit, eodem die respondere, quâdo fuit ad extraneos actus recessum, consequens videtur, vt, si non fuerit ad extraneos actus digressum, sufficiat eodē die responsum fuisse; in quam sententiam pleriq; interpretum iuerunt,

- vt animaduertit *Alciat. d. S. qui præsens*,
 423 rectè enim respondet *Alciatus*, † cùm dies ibi in femineo genere posita sit, tempus simpliciter significari, vt *Priscianus*, & *Grammatici* terè omnes tradiderunt, vnde perinde est, ac si *L. C.* dixisset quamuis eodem tempore respondisset, *allegat text. in l. 3. de annuis leg. & in cap. nec is, qui 15. quæst. 1.* vnde intelligendum erit de spatio, intra quem non præsumantur partes animi à stipulatione resoluisse, quod, vt opinor, horam excedere non potest, in qua etiam non fuerit recessus ad extraneos actus, an ergo necesse fuit, vt tota illa hora otia-
 424 dem modo intelligendus † est *text. in l. si ex duobus, de duobus reis*, quod enim in eo cauetur non oriri obligationem, si actor, vel promissor ad alia negotia discessit ante responsum, intelligendum quando spontè, nulla noua occasione urgente ad alia negotia discessit, ita vt appareat animum à stipulatione recessisse, secus si cogente occasione, tunc enim non censetur recessisse ad alia negotia, vt animum à stipulatione auerterit, sed quia noua occasio ita postulauit.
- 430 *Infinuatio donationis, quando dicatur facta in continenti.*
 431 *Solemnitas quando in alienatione præsumatur.*
 432 *In continenti satis dicitur, quod ante vel post fuit factum.*
 433 *In continenti an dicatur intra octidies.*
 434 *In continenti aliquando intra dies tredecim.*
 435 *In continenti aliquando intra decem dies.*
 436 *Donatio, quando in continenti ante, vel post emancipationem dicatur facta.*
 437 *Pactum de retrouendendo, vel vt res sit inempta, quando dicatur in continenti ipsi alienationi appositum.*
 438 *Pactum dicitur in continenti appositum, quando partes nondum habuerunt contractum pro absoluto.*

ARTICVLVS XV.

An, & quando aliquid in materia contractuum dicatur factum in continenti, vt perinde sit, ac si in ipso contractu factum esset.

R Emisiuè nonnulla de his attingam, ne plus æquo extra principalem textus nostrum materiam videar vagari.

S V M M A R I V M

Articuli Decimi quinti.

- 425 *In continenti in materia pactorum, & contractuum, quando dicatur, remissum.*
 426 *Donatio ex vicinitate actuum, quando præsumatur ob causam.*
 427 *Consensus Domini directè obtentus ante rati habitationem donatarij absentis, dicitur in continenti.*
 428 *Pactum de retrouendendo, quando dicatur in continenti appositum.*
 429 *Cautio de dote restituendo, videtur in continenti obtenta ab eo, qui dotaui, si eadem die eam obtinuerit.*
 425 *In materia † igitur pactorum, & contractuum, vide Salycet. in l. in bona fidei C. de pactis. Alexand. in l. 1. S. qui præsens, & ibi DD. ff. de verb. oblig. Item DD. in l. lecta ff. si certum petatur. Tiracuell. de more plenissime tractantem de retractu conuentionali S. 1. gloss. 5. num. 1. & num. 25. cum nonnullis sequentibus. Mantica de tacit. & amb. lib. 3. tit. 15. num. 4. & 48. part. 1. fol. 61. Item vide Natam conf. 14. num. 5. vbi egregium habes exemplum, si mulier donauit hospitali, & coram eisdem testibus, eadem die hospitale, visa donatione, obligauit se ad dandam donatrici singulis annis centum, quod ex illa vicinitate actuum colligitur illam donationem non fuisse puram, sed ob causam, & esse locum legi pri-*

- prima. C. de donat. qua sub modo*, aliud etiam ponit exemplum in eodem consilio in renunciatione mulieris, quod vide. *Item vide Ruinum conf. 118. num. 7.* vbi egregium habes exemplum in donatione rerum emphiteutarum, in qua licet requiratur consensus Episcopi per
437 modum auctoritatis, si tamen donatio fuerit facta absenti, cui per Notarium stipulantem fuerit quaesitum ius, quia hoc factum est reuocabiliter, potest enim donatarius nolle ratam habere donationem, si ante huiusmodi ratihabitionem, fuit obtentus consensus donatio sustineatur, quasi consensus in continenti intercesserit, nempe ante perfectum donationis actum.
- Vide etiam Crauetam conf. 156. numer. 19. vol. 1.* vbi t vult pactum de retrouendendo videri appositum in ipsa venditione, etiam si post interuallum, dum tamen in venditione fuerit conuentum de hoc pacto ineundo. *Vide Sociinum Sen. conf. 121. num. 13. volum. 1.* qui
439 t vult in continenti obtentam esse cautionem de restituendo ab eo, qui mulierem dotauit, si eodem die obtinuit, unde infert, quamuis regulariter censetur dotasse animo donandi, si tamen in eodem die dictam cautionem obtinuerit, dotasse praesumitur sub spe futurae promissionis num. 12.
- Vide Riminald. Sen. conf. 411. nu. 14.*
430 vbi vult t insinuationem factam dici in continenti ad hoc, vt in ipsa donatione interuenisse dicatur, si facta sit absque aliquo actu medio.
- Vide Cephalum conf. 316. num. 62. &*
431 63. volum. 3. t Vbi tractat de solemnitate ex antiquitate temporis praesumenda, quam vult praesumi in alienatione, quavis in eius instrumento nulla reperiatur mentio, & statuto caueatur, vt solemnitas debeat interuenire tempore celebrationis contractus, quia id debet interpretari secundum ius commune, vt dux
432 scripturae fieri possint, & t satis dicitur in continenti, quando ante, vel post fuit factum.
- Vide Alexan. conf. 54. num. 17. vol. 1.*
433 vbi t casum explicat, in quo dubitatur an diceretur in continenti intra octo dies.
- Vide Crauet. conf. 166. num. 17. vers.*
434 *non obstat*, vbi t ponit casum in quo dicitur in continenti intra tredecim dies.
- Vide Soccinum Sen. conf. 21. num. 7.*
435 vol. 2. vbi t ponit casum, in quo dicitur in continenti intra decem dies, & mouetur auctoritate Bald. in cap. cum in lura extra de off. deleg. in 5. col.
- Vide Bald. in l. 1. colum. 2. vers. 2. nota*
436 *C. de bon. liber.* vbi t docet, quando donatio dicatur in continenti ante, vel post mancipationem facta a Patre filiae ad hoc, vt sustineatur, & dicatur facta in praemissu emancipationis.
- Vide Franciscum Marc. in Decis. Parliamenti Delfin. decis. 600. num. 1. part. 1.*
437 vbi t docet, quando pactum de retrouendendo, vel, vt res sit inempta, dicatur in continenti ipsi alienationi oppositum.
- Vide Viuium decis. 107. num. 1. lib. 1.*
438 vbi t pactum in continenti appositum dicitur, antequam partes contractum habeant pro absoluto, & quousque contractus ambulet, vide eundem sub num. 11. & 12. alia opportuna attingentem.

S V M M A R I V M
Articuli Decimifexti.

- 439 Homicidium, quando dicatur in continenti ad sui tuitionem commissum.
- 440 Pater, quando dicatur in continenti filiam in adulterio occidisse.
- 441 Calore iracundiae, quando quis dicatur in continenti iniuriam ultus, ad minuerendam penam.
- 442 Possessionem ammissam, quando dicatur quis in continenti recuperasse.
- 443 Restitutio, quando dicatur facta in continenti ab euitandum delictum.
- 444 Delictum, quando dicatur in continenti post alloquutionem commissum, ad effectum arguendi mandatum de delinquendo.
- 445 Pactum de retrouendendo ad inducendum suspensionem usurariae prauitatis, quando dicatur factum in continenti.

446 *Delictum, quando in continenti post donationem dicatur commissum, ad presumendam donationem in fraudem factam.*

447 *Recuperare in continenti rem venditam, quando dicatur emphiteuta, ad euitandam penam caducitatis.*

ARTICVLVS XVI.

An, & quando quidpiam dicatur factum in continenti in materia delictorum, ita vt vel tollat omnino delictum; & penam, vel minuat, vel tollat delicti suspensionem, vel e conuerso inducat delicti suspensionem, puta presumptionem mandati de delinquendo; hac omnia remissimè attingam.

439 **Q**uando igitur homicidium à se descendente in continenti ad sui tuitionem commissum, ita vt omnis poena cesset. *Vide DD. in l. vt vim ff. de Iust. & Iur. in l. ff. de verb. oblig. Claudium de Scissellou p. 4. vt vim num. 68. Farinac. de homicidio quest. 125. num. 338. & 339. quibus in locis omnes declarant esse commissum homicidium in continenti, si durante aggressionem rixa, & periculo aggressus, & cessante rixa, & periculo, & hoc verum esse, licet rixa per horas durante, dum vno impetu factum sit.* *Videtur decis. Neap. 107. num. 7. vol. 1.*

440 *Et quando pater dicatur in continenti filium in adulterio deprehensam occidere, ita vt poenam effugiat, videatur tex. in l. quod de leg. in princ. & in §. quod ait ff. ad legem Iuliam de adult. Farinac. & allegat ab eo conf. 141. num. 14.*

441 *Quando autem quis calore & iracundia dicatur in continenti iniuriam ultus, ita vt mittitur poena puniendus videatur Cephal. conf. 43. num. 6. Boer. decis. 168. num. 6. Iodoc. in prax. criminal. cap. 76. num. 21. Menoch. conf. 104. num. 40. Mascard. de probat. lib. 3. conclus. 1126. num. 51. Decius in l. quæ calore num. 21.*

ff. de reg. Iur. Honded. conf. 104. num. 3. Farinac. d. conf. 141. num. 25. Rim. Sen. conf. 23. ante num. 1.

442 *Quando & dicatur in continenti amissam possessionem recuperare, ad euitandam poenam l. Iulie de vi Bald. in l. fin. C. qui à non Domino. Angel. in disputatione, quæ incipit renouata guerra. Lancellott. Galliaula in l. 1. §. qui presens numer. 22. ff. de verb. obligat. Franc. Curc. lun. conf. 194. num. 23. vsque ad 25. volum. 3. Ioannes de Imola in d. l. 1. §. qui presens. Felin. in cap. si vigilanti extra de prescript. Gozad. conf. 1. num. 31. Decian. resp. 22. num. 102. vol. 1. Rub. in l. naturaliter §. nihil commune num. 158. ff. de acquir. possess. Ruin. conf. 42. num. 7. lib. 4. Farinac. de homicid. quest. 125. num. 218.*

443 *Quando dicatur & in continenti quidpiam restitutum ad euitandam suspensionem delicti in eo, qui sine delicto non poterat detinere. Vide Bald. conf. 270. num. 7. vol. 1. Cachetan. in decis. Pedem. decis. 71. num. 49. vbi docet quando non dicatur quis morosus ad euitandum poenam edicti aliquid imperantis illi, qui in continenti post terminum paruit edicto.*

444 *Quando & dicatur in continenti delictum commissum ad effectum, vt secreta alloquotione, & alijs requisitis necessarijs presumantur in alloquente mandatum de delinquendo. Vide Eugen. conf. 27. num. 37. & Hondedum conf. 87. num. 144. vol. 2.*

445 *Quando & pactum de retrouendendo dicatur in continenti appositum, ad inducendam presumptionem vsurarie prauitatis. Vide Crauet. conf. 156. num. 17. vol. 1. ibi non obstat 3.*

446 *Quando ad arguendum donationem factam in fraudem filii vtrius, vel coniunctæ personæ, delictum dicatur in continenti commissum. Decian. respons. 93. num. 10. cum aliquod seq. vol.*

447 *Quando ad effectum euitandæ caducitatis poenam dicatur emphiteuta rem sine consensu alienatam in continenti recuperare. Vide Franciscum Marc. in decis. Parlamenti de fin. decis. 367. num. 3.*

S V M M A R I V M

Articuli Decimiseptimi.

- 448 Beneficium legis nostrae quas ob causas introductum.
 449 Beneficij legis nostrae utilitas qualis sit.
 450 Beneficium legis nostrae, an recipiat extensionem.
 451 Beneficium legis nostrae, an sit correctorium, vel limitatorium.
 452 Beneficium legis nostrae, an sit fauorabile, vel odiosum.
 453 Beneficium legis nostrae, quomodo differat ab interdicto quorum bonorum.
 454 Beneficium legis nostrae, quomodo differat à petitione hereditatis.
 455 Conditio ex lege, an competat ex legis nostrae beneficio, vel officium Iudicis.
 456 Conditio ex hac lege, an sit actio personalis in rem scripta.

449 De utilitate, † aut necessitate, vide Achil. personal. in tract. de adipisc. nu. 8. & 19. Bald. in l. nostra num. 2. vers. & ideo iunctis antecedentibus.

450 An extendi † possit ad alios casus non comprehensos in tex. vide Menoch. de adipisc. rem. 4. num. 41.

451 De eiusdem † qualitatibus, puta an sit remedium correctorium, vel limitatorium, vide Menoch. d. rem. 4. num. 15.

452 † An sit fauorabile, vide Menoch. d. rem. 4. num. 37. Personal. de adipiscend. nu. 176. vers. tanto fortius fol. mibi 107. & sub eodem num. 176. vers. nec volet dicere fol. 110. An, † & quomodo differat ab interdicto quorum bonorum. Menoch. d. rem. 4. num. 14. Bart. num. 5. usque ad 6. Ias. num. 28. Corn. num. 46.

454 An, † & quando differat à petitione hereditatis. Bart. num. 15. Cast. nu. 13. Odofred. num. 14. Bald. num. 30. in 10. opposit. & num. 31. Corn. num. 51. Salycet. num. 25. qui multa de hereditatis petitione.

455 Quae actio † competat ex hoc beneficio, an conditio ex lege, vel Iudicis officium. Vide Bart. hic num. 7. Odofred. hic num. 10. & 11. Mantuan. hic num. 5. & 7. Petr. Iacob. Aurel. in sua practica aurea. Rub. 151. num. 5. Corn. hic nu. 12. vers. & vult. hac gloss. Salycet. sub num. 3.

456 Dec. num. 22. 30. & 31. † an conditio ex lege sit actio personalis in rem scripta. Petr. Iacob. Aurel. sub Rub. 152. num. 9.

ARTICVLVS XVII.

De causa quare hoc beneficium introductum, de iusdem utilitate, & extensione, & eiusdem qualitatibus intrinsicis. Remissiuè.

DE causa † quare hoc beneficium inuentum, vide Menoch. nonnullas causas referentem in tract. de adipisc. rem. 4. num. 42. 43. & 44. post Zucard. in l. nostra num. 187. & Curcium nu. 64.

Quaest. III.

QVaritur tertio. Cui competat hoc beneficium, habitu respectu ad causam efficientem primariam, nimirum testatorem. Continet articulos vigintiquatuor, qui sub hac quaestione explicabuntur, alij nanque cadunt sub ea parte, in qua tractatur de remedijs, & exceptionibus aduersus hoc beneficium, ideo transferuntur ad eum locum.

Articuli, qui sub hac quaestione explicantur.

Primus Articulus. Qui nam testari possint, vel non.

Secundus. An instituto à testatore absolute intestabili hoc beneficium competat.

Ter-

104 De Acquirenda Possessione.

Tertius. Vtrum competat instituto ab eo, qui se filium familias emancipatum in testamento appellauit.

Quartus. An instituto à filio familias, de cuius emancipatione non constet, neque allegetur, & appareat eum seorsum à patre, vti patrem familias per viginti, vel triginta annos habitasse.

Quintus. Vtrum competat ex testamento filij familias, de cuius emancipatione non constat, ea tamen allegatur, & constat eum spatio decem annorum se vti patrem familias habuisse.

Sextus. An si saltem detur sumus probabili emancipatione, puta, quia eius instrumentum producat, aduersus, quod tamen aliquæ considerabilia apponantur, locus sit huic beneficio.

Septimus. Vtrum competat hoc beneficium instituto ab eo, qui se filium familias in testamento profiteretur, asserit tamen se de peculio Castrensi, vel quasi testari.

Octauus. An pia causa à filio familias cum licentia patris instituta in bonis non castrensis, vel quasi hoc beneficium competat.

Nonus. An pia causa à filio familias cum licentia patris in bonis non castrensis instituta hoc beneficium competat,

Decimus. Vtrum hoc beneficium competat instituto à testatore, secundum quid intestabili, nempe respectu ipsius instituti, quia fortè instituerit filium spurium, quem non potuerat instituere, cum tamen neget institutus se spurium esse, aut saltem talem, qui non potuerit institui.

Vndecimus. Vtrum nepoti legitimè nato ex filio tamen spurio, si is fuerit ab auo institutus legis nostræ beneficium competat.

Duodecimus. An institutus à filio adoptiuo, vel arrogato huius legis beneficium competat.

Decimustertius. An instituto, qui ex forma statuti non potuit institui, hoc beneficium competat.

Decimusquartus. An huius legis beneficium competat instituto à Clerico, in bonis tamen patrimonialibus, non vero Ecclesiasticis.

Decimusquintus. An institutio ab eo, qui non poterat de bonis testari, quia bona sua alteri ad tempus mortis donauerat, vel alio modo ita contraxerat, ut bona ad eum, quem instituit, spectare non possint.

Decimussextus. An instituto ab eo, qui filium præterijt legis nostræ beneficium competat.

Decimusseptimus. An instituto in testamento, in quo ascendentes fuerunt à testatore præteriti legis nostræ remedium competat.

Decimusoctauus. An instituto in testamento, in quo fratres fuerunt præteriti, turpi persona instituta.

Decimusnonus. An secundo viro instituto ab vxore in maiori parte, quàm reliquerit vni ex filiis primi matrimonij, vel secundæ vxori instituta à viro

à viro in maiori parte, quàm relinquerit vni ex filiis primi matrimonij hoc beneficium competat.

Vigésimus. An instituto à Clerico in bonis acquisitis ex redditibus Ecclesiæ, vel eius intuitu, vel in fructibus Ecclesiæ extantibus.

Vigésimus primus. An instituto à filio familias, cuius pater est apud hostes hoc beneficium competat.

Vigésimus secundus. An concubinæ à concubinario institutæ legis nostræ beneficium competat.

Vigésimus tertius. An competat hoc beneficium, ex testamento eius, qui religionem fuit ingressus.

Vigésimus quartus. An instituto à Monacho, qui postquam in vna religione professus erat, licitè ad aliam transiit, & dum in ea nouitius erat, & ita dum esset in anno probationis testamentum confecerit.

S V M M A R I V M
Articuli Primi.

- 1 Testabiles omnes dicuntur, quibus testamenti factio non reperitur expresse prohibita.
- 2 Liberis hominibus nil magis debetur, quàm ut suprema voluntatis liber sit stilus.
- 3 Testatorum dispositiones vim legis habent.
- 4 Testandi facultas gratiosè cuiuslibet concessa.
- 5 Testandi prohibitiones, & impedimenta ad quinque regulas rediguntur.
- 6 Testamenti factio tredecim casibus secundùm glossam prohibita.
- 7 Filij familias testari prohibentur.
- 8 Amplia cuiuscumque ætatis sint.
- 9 Amplia secundo, ut neque patre consentiente.
- 10 Amplia non solum in profecticijs, sed etiã in aduenticijs.
- 11 Amplia si ex aduenticijs parenti non quæratursusfructus.
- 12 Fallit, si filius pro patre familias habetur, & ita in Castrensi, vel quasi.
- 13 Serui testari prohibentur.
- 14 Caput, & status idem sunt.
- 15 Alieno iuri subiecti testari nequeunt.
- 16 Testamentum quantum ad formam attinet, est iuris Ciuilis.
- 17 Serui expertes sunt eorum, quæ sunt iuris Ciuilis.
- 18 Ciues Romani serui hostium facti, testari nequeunt.
- 19 Capti à latronibus, vel similibus liberi manent.
- 20 Testamentum factum ante captiuitatem valet.
- 21 Captus ab hostibus post reditum iure postliminijs, perinde habetur, ac si nunquam in captiuitate fuisset.
- 22 Captus ab hostibus, si apud eos moriatur, fingitur mortuus momento ante captiuitatem præambulo.
- 23 Obsides testari nequeunt.
- 24 Obsides dum sunt in obstagio fisco acquirunt.
- 25 Obsides amittunt dominium eorum, quæ domi relinquerunt.
- 26 Obsides quando sint verè tales, & quando captiuis equiparentur, & sic quando testari possint.
- 27 Monachi, & omnes regulares, etiam Prælati, testari prohibentur.
- 28 Monachus professus non habet nec velle, nec nolle.
- 29 Monachus per professionem omnia transulit in manus Monasterij.
- 30 Monachus per Votum abdicat à se arbitrium propriæ voluntatis, & omnes facultates.
- 31 Monachus proficundo transiit in potestatem Abbatis.
- 32 Monacho professo solus Papa testandi facultatem concedere potest.

33 Mo-

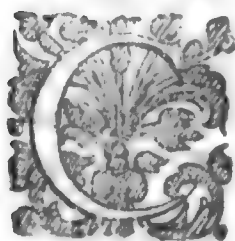
- 33 *Monachus nouitius nondum professus testari potest, etiā in praeiudicium Monasterij, in quo vult profiteri.*
- 34 *Monachus etiam Episcopus, vel Praelatus testari nequit.*
- 35 *Milites Hierosolimitani testari nequeunt.*
- 36 *Milites Hierosolimitani verē sunt religiosi.*
- 37 *Milites Hierosolimitani non solum non possunt testari de bonis, quae ad eos perueniunt intuitu religionis, verum neque de Patrimonialibus, aut aliunde quaesitis.*
- 38 *Milites Hierosolimitani, etiam si habeant priuilegium conclaustrarum, testari nequeunt.*
- 39 *Conclaustrarum priuilegium reddit habilem tantum ad testandum de bonis acquisitis intuitu Ecclesiae, nihil autem disponit circa inhabilitatem personarum.*
- 40 *Milites Hierosolimitani etiam non claustrales, sed professi commenda testari nequeunt.*
- 41 *Milites professi commenda habent velle, & nolle.*
- 42 *Fallit, in militibus Hierosolimitanis.*
- 43 *Impuberes testari nequeunt.*
- 44 *Amplia etiam si agant decimumquartum annum in maribus, & duodecimum in feminis, necesse est enim ut ultimus annus sit completus.*
- 45 *Amplia etiam si doli capaces sint, & pubertati proximi.*
Amplia, ut infra num. 48.
- 46 *Fallit in ultima die posterioris anni.*
- 47 *Ultimam diem attingisse sufficit in fauorabilibus.*
- 48 *Impuberes neque ad pias causas testari possunt.*
- 49 *Furiosi testari nequeunt. Declara, ut supra num. 5.*
- 50 *Furiosi mente carent.*
- 51 *Mentis vitio laborantes non omnes sunt intestabiles, sed qui mente omnino carent.*
- 52 *Ratio declarat dictum quomodo intelligendum.*
- 53 *Dementia, quae impediatur testamenti fabricationem, non praesumitur.*
- 54 *Sanitas natura, & Iuris praesumptione praesumuntur.*
- 55 *Delirare quis non praesumitur, etiam aetatis centum annorum.*
- 56 *Dementia ad infringendum testamentum est concludenter probanda.*
- 57 *Stultus } quis praesumitur ob actus stultitiae, ac demetia quos facit.*
Demens }
- 58 *Sanus mente iudicatur, qui facit actus conuenientes hominibus sane mentis.*
- 59 *Mentis insane signa.*
- 60 *Mentem insanam non arguit unica coniectura, sed plures sunt necessariae.*
- 61 *Mentis sana, & prudentiae argumenta.*
- 62 *Testatoris prudentia arguitur ex testamento prudenti, quamuis antea furiosus extitisset.*
- 63 *Prudenter gesta per furiosos tenent.*
- 64 *Imbecillitatem ingenij actus arguentes non omnes arguunt insaniam, & impotentiam testandi, sed illi tantum, qui Iudicij, rationisque usum excludunt.*
- 65 *Testamentum, ut sustineatur non est necesse, ut fuerit confectum ab homine, perfecto sensu praedito, sed sufficit, ut tempore testamenti usum rationis haberet.*
- 66 *Intellectus, & consilij morbo laborantes in duplici sunt discrimine, furiosi, & mente capti.*
- 67 *Furiosi } Aut plene tales sunt, aut*
Mente capti } minus plene.
- 68 *Morbi plures cerebrum percutientes dantur, qui ab humore melancholico peccante, tamquam a fonte, proueniunt.*
- 69 *Anima virium facultates sunt plures.*
- 70 *Anima facultates sedem habent in cerebro.*
- 71 *Imaginatio, seu fantasia } sunt praecipuae*
Memoria } facultates a-
Ratiocinatio } nima.
- 72 *Facultatum animae aliqua potest esse in homine male affecta, reliquis sanis remanentibus.*
- 73 *Memoriae usum totalem aliqui ob morbum, vel senium perdiderunt.*
- 74 *Imaginationem aliqui offuscata habent, ut quadam falsa, & ridicula concipiant, retento tamen usu rationis.*

- 75 *Mania aliquos occupat, omnemque usum rationis adimis.*
- 76 *Mania secundum Ciceronem mentis cecitas appellatur.*
- 77 *Mania laborans, nec testari potest, nec contrahere.*
- 78 *Hebetes, & crassi recte testari possunt.*
- 79 *Testamenti factio non prohibetur, ubi Iudicij, rationisque usus non excluditur.*
- 80 *Ingenij imbecilitas, non facit, quem non habere Iudicium ad contrahendum.*
- 81 *Fantasia corrupta si discurrendi facultas omnino non cesset, non impedit testamenti factionem ætiam.*
Declaro, ut infra num. 83.
- 82 *Voluntas deliberata, & libera testatoris in testando sufficiunt.*
- 83 *Fantasia potest vel in totum, vel in parte corrumpi.*
- 84 *Fantasia in totum corrupta, ratiocinatio non necessario corrumpitur.*
- 85 *Intellige quantum ad virtutem intrinsecam ratiocinandi, non quantum ad effectum concludendi vera, & rationalia.*
- 86 *Falsis ex principijs, falsæ conclusiones consequuntur.*
- 87 *Fantasia, vel in totum, vel maxima ex parte corrupta, etiam si ratiocinandi facultas integra maneat, cessat testamenti factio.*
- 88 *Furiosus dilucida habens intervalla testari potest tempore intervalli.*
- 89 *Furor præcedens, testamentum non facit irritum.*
- 90 *Testator si absque suo delicto factus fuisset intestabilis testamentum durat.*
- 91 *Testator si ob patratum delictum testandi ius amiserit, testamentum prius factum vitatur.*
- 92 *Furor superveniens ante perfectum testamentum, quod ceptum est nullum reddit.*
- 93 *Testamentum in dubio præsumitur tempore dementia factum.*
- 94 *Si tamen ante tempus testamenti fuerit probatus furor.*
- 95 *Furore præcedenti probato, asserenti tempore testamenti testatorem fuisse sanum incumbit onus probandi.*
- 96 *Dementia medio tempore præsumitur, si de tempore antecedenti, & subsequenti fuerit probata.*
- 97 *Præsumptio durationis furoris tollitur per probationem sanitatis.*
- 98 *Testes mille si probarent testatorem antea fuisse furiosum, & duo tempore testamenti fuisse sanæ mentis, secunda probatio prævalet primæ.*
- 99 *Probatio immediate concludens tollit probationem præsumptivè concludentem.*
- 100 *Furoris continuati præsumptio cessat, si ex testamento appareas cuncta prudenter in eo disposita.*
- 101 *Testamentum præsumitur factum tempore dilucidi intervalli, quando ex eius lectura appareat cuncta prudenter facta.*
- 102 *Hebes*
Freneticus
Fantasia corrupta
Dilucida intervalla
Actum an fuit quid tempore dilucidi intervalli. } *Quando cognoscatur.*
- 103 *Effectus, sine causa consistere nequit.*
- 104 *Imaginatio, seu fantasia, in qua parte sit lesa quomodo cognoscatur.*
- 105 *Prodigus testari non potest.*
- 106 *Declaro postquam à Iudice illi fuit bonis interdictum.*
- 107 *Prodigus ante interdictum bonorum omnia quoad contractus, & ultimas voluntates facere potest.*
- 108 *Prodigi cura, & interdictum ei factum non cessat, nisi adhibita causa cognitione declaretur per Iudicem cum evasisse prudentem.*
- 109 *Prodigus si post interdictum bonorum fuerit assumptus inter priores Civitatis, non tamen interdictum cessat.*
- 110 *Curatoris datio alicui tamquam prodigo facta valet, & si prodigus non esset.*
- 111 *Prodigus licet non sit, si tamen ut talis Curatorem habeat testari nequit.*
- 112 *Surdus, & mutus testari nequeunt.*
- 113 *Cæcus non servata certa solemnitate testari nequit.*
- 114 *Statu dubius testari nequit.*
- 115 *Fallit, si testetur ad pias causas.*
- 116 *Bannitus ob crimen lesæ Maiestatis testari nequit.*

- 117 Bannitus à Principe reſtitutus ſingitur ab initio teſtabilis .
- 118 Improbi, atque inteſtabiles, qui nec teſtimonium dicere, neque teſtari poſſunt .
- 119 Capitis diminutionem maximam paſſi ut ſerui teſtari nequeunt .
- 120 Damnaſi ad mortem naturalem ſunt ſerui pœna .
- 121 Damnaſi in metallum } teſtari ne-
Serui pœna } queunt.
Beſtijs ſubieſti }
- 122 Capitis diminutionem mediam paſſi deſinunt eſſe ciues Romani .
- 123 Ciues Romani ſoli teſtari poſſunt .
- 124 Teſtamentum quantum ad formam, & ſolemnitates eſt Iuris Ciuilis .
- 125 Aqua, & igni, quibus } mediam capitis
eſt interdictum } diminutionem
Deſtinati ad triremes } dicuntur paſſi,
& ſunt inteſtabiles .
- 126 Damnaſi, qui nunquam fuerunt in poteſtate Curie rectè teſtantur .
- 127 Inteſtabiles, qui dicantur Iure Authen-
ticorum .
- 128 Damnaſi ad mortem vigore ſtatuti Bo-
non. rectè teſtantur .

ARTICVLVS I.

Qui nam teſtari poſſint, vel non.

VM de his, quibus legis noſtræ beneficium competit, vel non, habito reſpectu ad cauſam efficientem primariam teſtamenti, nimirum teſtatores, in hac prima quæſtione agendum propoſuerim, cumque præcipuavis dubitandi verſetur circa vires dictæ cauſæ, de teſtatorum viribus in quæſtionis veſtibulo agendum duxi, ut quæ in reliquis proponuntur articulis, & facilius, & ſine aliqua eſſitatione etiam à Tironinibus intelligantur. Diſcutiamus ergo Articulum. Qui nam teſtari poſſint, vel non.

Illud in primis pro regula in hac materia ſtatuendum † omnes teſtabiles eſſe, qui ob certam quandam rationem,

& cauſam nō expreſſè teſtari prohibentur, eſt enim lata admodum, atque ampla hæc facultas lege duodecim tabularum cuiſcumque conceſſa, ut reſert I. C. in l. verbis legis ff. de verb. ſignific. repetens verba d. l. duodecim tabularum, ſunt autem hæc. *Vti quiſque rei ſue legaret, ita ius eſto*, quod maxima æquitate poſtulante introductum eſſe docuit Imperator in l. i. C. de ſacroſanct. Eccl. animaduertentes † nihil eſſe, quod magis liberis hominibus debeatur, quàm, ut ſupremæ voluntatis, poſtquam iam aliud velle non poſſunt, liber ſit ſtylus, & licitum, quod iterum non reddit arbitrium;

3 † Vnde non immeritò ſtatutum, ut teſtatorum diſpoſitiones vim legis habeant,

4 S. diſponat in Auth. de nuptijs, † hinc teſtandi facultatem cuiſlibet gratioſè conceſſam notat Roland. Paſſager. in Rub. de teſtament. quem reſerunt Roland. à Vall. in traſt. de teſt. & ult. volunt. in proemio num. 4. Petrus Pechi in traſt. de teſtam. coniug. lib. i. cap. 12. nu. 3. & nouiſſ. Gall. in traſt. de exceptionibus aduerſus ſucceſſiones part. 2. tit. 1. except. 1. num. 8.

Patitur autem prædicta regula complures limitationes, † quas Bartholus ad quinque regulas reducit in l. i. ff. de teſtam. Nam quandoque quis prohibetur teſtari ob defectum ſuæ poteſtatis, ut filius familias, ſeruus, obſes, Monachus; quandoque ob defectum mentis, ſeu conſilij, ut impubes, furioſus, mentecaptus, & prodigus; quandoque ob defectum ſenſus, ut mutus, ſurdus, & cæcus, quandoque ratione dubietatis ſtatus, ut ſtatu incertus, quando nempè dubitatur de ſtatu teſtatoris. Hinc † conſurgunt tredecim caſus, quibus prohibita eſt teſtamenti factio, ideò rectè glosſa ad princip. Inſt. quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum ſub verbo non tamen, inquit tredecim caſus eſſe, quibus etiam ſi ſeruentur ſolemnitates omnes, de quibus in tit. de teſtam. ordin. non tamen teſtari liceat: hos omnes paucis percurramus.

7 Primo igitur † filij familias teſtari prohibentur cuiuſcumque ætatis ſint l. pen. C. qui teſtament. facere poſſunt. l. filius ſa-

familias ff. de testam. l. qui in potestate
ff. eodem l. cui S. Codicillos ff. de lute Co-
dicill. & in princip. Inst. quibus non est
8 permissum fac. testam. ita † vt etiam si fi-
lius familias centum annorum esset, ta-
men testari prohibeatur, & hoc ad eo ve-
9 rum, † vt nequidem patre consentiente
testari possit, vt in l. qui in potestate ff. de
testam. l. senium C. eodem, & in princip.
Inst. quibus non est permissum fac. te-
stam. Honded. qui alios commulatè refert
cons. 32. num. 79. volum. 1. Gallus alios
cumulans in tract. de excep. aduersus suc-
cess. par. 2. tit. 1. excep. 2. num. 1. Item
10 † non solum in profectitijs, sed etiam in
aduentitijs testari prohibetur, licet ha-
beat proprietatem l. fin. C. eodem Gall.
11 in d. except. 1. num. 2. siue † parens illis
habeat vsumfructum, siue non. Alexan.
in l. nemo C. qui testam. facere possunt,
vbi lason de communi alios allegat. Gal-
lus d. excep. 1. num. 1. Coras. in d. l. qui li-
beros num. 29.

12 Hoc tamen intelligendum, † nisi filij
pro patribus familias habeantur, quod
contingit respectu peculij Castrensis, vel
quasi, vt in d. princ. & l. fin. C. eodem fa-
cit tex. in l. 1. S. nec castrense ff. de collat.
bonorum. Item non habet locum in bonis
à principe donatis DD. communiter in l.
cum multa C. de bon. quæ liber. per illum
tex. Alexand. in l. 1. S. hoc autem ff. ad
Trebell. contrarium tamen sentit, & pro-
babilibus rationibus confirmat Ioannes
Crottus in l. frater à fratre ff. de cond. in-
deb. sub num. 112. ibi Contrarium credo
esse verius. Hoc loco orientur multæ du-
bitationes, an filius possit testari de do-
te, an ad pias causas, an patre capto ab
hostibus, de quibus partim in separatis
Articulis agemus, partim vt satis nota
missa facimus. de his vide Clar. lib. 3. de
testam. quæst. 17. Durant. caut. 1. tit. 1.
Soccin. in regula filius familias 154.

13 Secundo, serui † testari prohibentur,
cum dicantur capite carere S. seruus In-
stit. de capis. diminut. & ita statum non
14 habeant † caput enim, & status in idem
concidunt ad DD. in Rub. de statu homi-
num. facit tex. in princip. & in S. quibus

autem Instit. de cap. diminut. & de his
quoque intelligendus est tex. in princip.
Inst. quibus non est permissum facit te-
15 stamen. † dum statuit eos, qui alieno lu-
ri subiecti sunt, testari non posse, certum
enim est seruos eminenti quodam modo
alieno Iuri subiectos esse, quod apertè
habetur in princip. Inst. de his, qui sunt
sui, vel alieni Iuris concordat text. in l.
filius familias ff. de testam. confirmatur
16 ea ratione, † quia testamentum saltem,
quantum ad formam attinet est Iuris Ci-
uilis; toto tit. de testam. ordin. l. hac con-
sultissima. C. qui testam. facere poss. l. 2. ff.
17 de testam. † serui autem, expertes sunt
eorum, quæ sunt Iuris Civilis l. quod at-
tinet ff. de regul. Iur. Hoc autem intelli-
gendum est non solum de seruis, qui in
potestate sunt ciuium Romanorum, sed
18 † de ciuibus Romanis captis ab hostibus
Imperij, cum enim serui ostium fiant in-
testabiles euadunt, l. eius ff. de testam. S.
eius Instit. quibus non est permiss. facere
testam. hoc autem intelligendum de ca-
ptis à veris hostibus, de quibus est tex. in
l. hostes sunt ff. de capt. & post. reuers. non
19 † vero à latronibus Piratis, & similibus,
hi namque liberi manent, & rectè testa-
mentum conficiunt. l. qui à latronibus ff.
de testamentis.

20 Declara tamen, † vt testamentum an-
te captiuitatem factum valeat, † si nam-
que testator redierit Iure postliminij,
perinde habetur, ac si nunquam in po-
21 testate hostium fuisset, † si verò apud ho-
stes moriatur fingitur mortuus momen-
to præambulo captiuitatis ex dispositio-
ne l. Cornelia, & ita dum esset liber. l. in
omnibus ff. de cap. & postel. reuers. Vnde
vtroque casu testamentum substatetur
d. l. eius ff. de testam. & S. fin. Inst. quibus
non est permiss. facit testam.

23 Tercio, obsides † testari nequeunt,
quia sui Iuris non sunt, sed in potestate
hostium l. obsides 10. vbi DD. communi-
ter ff. de testam. & rationem affert gloss.
24 ibi in verbo obsides, quia † bona acqui-
sita in ostagio sunt fisci eorum autem,
25 † quæ domi relictæ sunt dominium per-
dunt, perinde, ac si essent captiui, l. diu.

- 26 *ff. de Iur. fisco.* intellige tamen secundum gloss. quando obsides fuerunt dati à Populo Romano, vel ab eo recepti, vel dati, aut recepti ab illis, qui habent Iura Principum, & ita bellum indicere possunt, secus si non habeant Ius indicendi bellum, quia tunc obsides æquiparantur captiuis, & sicuti captiui non fiunt serui, & non perdunt dominium rerum, ita neque obsides, *l. si quis ingenuam S. fin. ff. de captiu. l. qui à latronibus ff. de testam.* & ita cum maneat liberi, retinent rerum suarum dominium, & sibi non fisco acquirunt, ita, ut nihil prohibeat eos testari posse, ut tradunt DD. in d. *l. obsides ff. de testam.* Vbi Bald. docet questionem de facto euenisse propter testamentum Comitis Burgarutij, qui decesserat in carceribus Pisis, & dictum fuit testamentum valere, quia bellum erat inter Ciuitates, & non cum Imperio, licet illud originem habuisset ab Imperatore iam mortuo. Intellige secundo non habere locum in obsidibus improprie acceptis, qui nimirum iurauerunt ab aliquo loco non recedere, donec pro debito satisfactum esset, aut quid simile, de quibus obsidibus loquitur secundum Innocen. tex. in cap. ex rescripto extra de iur. iurand. & ratio est, quia hi non amittunt libertatem neque rerum suarum dominium.
- 27 Quarto, Monachi, & omnes regulares etiam Prælati prohibentur testari cap. 2. de testam. cap. fin. de success. ab intest. cap. quia ingredientibus 19. quest. fin. cap. Prælatum 19. quest. 3. Auth. ingressi. C. de sacrosan. Eccles. Bertrand. cons. 226. num. 50. volum. 3. tradunt omnes in Rub. de testam. Gallus d. except. 8. num. 1. cum nonnullis sequen. & ratio est,
- 28 tum quia Monachus non habet, nec velle, nec nolle, nec potest declarare propriam voluntatem circa bona cap. non dicatur 12. quest. 1. ideo quoad sæculum pro mortuo habetur cap. placuit 16. quest. 1. S. sed occasionem in Auth. de nupt. colar. 4. Tum & quia per professionem omnia transtulit in Monasterium, in quo professus est. Auth. ingressi. C. de

- 30 *sacrosan. Eccles.* & ita ut quemadmodum per votum abdicauit à se arbitrium propriæ voluntatis, ita etiam censetur renun-
tasse omnibus facultatibus. cap. non dicatis 12. quest. 1. Roland. in tract. de testam. & ult. volunt. Rub. 2. num. 17.
- 31 Tum, quia & profutendo transit in potestatem Abbatis, & ita ut subiectus alieno Iuri testari prohibetur, cap. quia ingredientibus, & cap. seq. 19. quest. 3. cap. licet de sepultur. in 6. & ideo intrat regula legis, qui in potestate in princip. ff. de testam. l. senium. C. qui testamenta facit poss. quas rationes afferunt scribentes in d. Auth. ingressi præcipue Iason. num. 23. Vsq. Controuers. illustr. cap. 102. Nauar. d. cap. non dicatis num. 44. & hoc adeo & verum est, ut solus Papa possit professio facultatem testandi concedere Nauar. in d. cap. non dicatis num. 44. Roder. quest. regul. tom. 3. quest. 69. art. 2.

Hoc tamen limitandum in Monacho verè professio, ut ex rationibus, & auctoritatibus supra allegatis colligitur, non enim idem procedit in & nouitio nondum professio, qui testari potest etiam in præiudiciu Monasterij, in quo vult profiteri d. S. illud in Auth. de Monachis cap. si qua mulier S. nunc autem 19. quest. Canonista in cap. in presentia de probat. Bart. & alij in Auth. si qua mulier C. de sacrosan. Eccles. Couar. in cap. 2. de testam. latè Molina de Inst. & Iur. distin. 139. & 140. plenissimè Gutier. canon. quest. lib. 2. cap. 1. per totum.

- 34 Amplia etiam si & Monachus sit Episcopus, vel Prælatus tex. est in cap. cum olim il 2. de priuileg. ubi gloss. in verbo refluere, & Innocent. num. 3. Ancharan. num. 7. Roland. in Auth. licentiam nu. 3. C. de Episcop. & Cleric. Couar. in cap. 1. num. 18. in fin. de test. Ias. in Auth. ingressi num. 13. vsque ad 17. C. de sacrosan. Eccles. ubi latè rem examinat Rota in vna Iteramnen. bonorum 5. Maij 1603. coram S. D. N. Gregorio XV.

Amplia secundò, ut hoc etiam procedat & in Hierosolimitanis Militibus, quos vulgò æquites Melitenfes appellamus, hi namque non possunt testari. Paleott. de-

*decif. 82. Caput. decif. 68. lib. 1. in manu-
script. Rota in vna Iteramnen. bonorum
27. Iunij 1603. coram Sanctissimo Do-
mino Noſtro Gregorio Decimoquinto in-
ter imprefſas decif. 87. num. 1. & in ea-
dem 5. Maij 1603. coram eodem San-
ctissimo inter imprefſas decif. 105. quod
verum eſt non ſolùm ex diſpoſitione ſta-
tutorum, & ſtabilimentorum Religionis
Hierofolimitanæ, verùm etiam ex diſpo-*

*ſitione Iuris communis, † quia ſunt ve-
rè, & propriè religioſi. Abbas in cap. 2.
num. 3. in fin. de ſtat. Monach & per con-
ſequens teſtari non poſſunt ex ſupradi-
ctis, ita enim eorum voluntas pendet à
voluntate Magni Magiſtri, prout volun-
tas Monachorum pendet à voluntate
Abbatis. vt rectè conſiderauit Rota in d.
Iteramnen. coram Sanctissimo, quod eſt
intelligendum non ſolùm de bonis, quæ
ad eos peruenerunt intuitu ſuæ religio-
nis, & quæ ex bonis Eccleſiæ fuerūt quæ-
ſita, verùm etiam de patrimonialibus,
& aliunde quæſitis, vt expreſſit Rota in
d. decif. 87. apud Sanctiſſimum tum in
princ. tum num. 4.*

*38 Subampia primò, † etiam ſi habeat
priuilegium concluiſtarum, hoc enim
39 † reddit habilem tantùm ad teſtandum,
ratione bonorum acquiſitorum intuitu
Eccleſiæ, & ex redditibus Eccleſiaſticis,
nihil autem diſponit circa inhabilitatem
perſonarum, & ideò non ſuffragatur mi-
liti, in quo concurrit duplex prohibitio,
& ratione bonorum, & ratione perſonæ,
vt pluribus Rota in d. decif. 87. coram
Sanctiſſimo num. 2. & 105. num. 3. & 4.
coram eodem Sanctiſſimo.*

*40 Subampia tertio, etiam † ſi Miles, de
cuius teſtamento ageretur non eſſet clau-
ſtralis, ſed profeſſus commendæ, quam-
uis tales † milites habeant velle, & nol-
le gloſſ. in cap. 2. in verbo religioſus de
41 teſt. hoc tamen non procedit in Militi-
bus Hierofolimitanis, vt Rota apud Mo-
bedam. decif. 10. de cauſa poſſeſſ. & pro-
prietat. & apud Sanctiſſimum d. decif. 87.
apud Farinac. par. 2. num. 2.*

Varie hoc loci dubitationes excitari
poſſent, quorum pleraſque omittam,

ne plus æquo extra propoſitam mate-
riam vagari videar, nonnullas tamen ſe-
paratis attingam articulis; præceteris e-
gregia eſt dubitatio, quæ mihi ſe in factò
aliquando obtulit. An profeſſus in vna
religione, qui ad aliam licitè tranſiuit,
& in ea nouitius eſt, teſtari poſſit de bo-
nis quæſitis poſt egreſſum à prima reli-
gione, qua de re, quia valde vtilis eſt, &
noua, proprium conficiam articulum.

*43 Quintò, teſtari non poſſunt † impube-
res, S. præterea Inſt. quibus non eſt per-
miſſum facere teſtam. l. qua etate ff. de
teſtam. cap. ſi pater de teſtam. in 6. Ro-
land. in tract. de teſtam. Rub. 2. num. 9.
Gall. de except. aduerſus ſucceſſ. part. 2.
tit. 1. except. 7. vbi alios congerit, † quod
ita verum, quod ſi mares agat decimum
quartum annum, & fœminæ duodeci-
mum, non tamen teſtari poſſint, quia ne-
ceſſe eſt, vt vltimus annus completus ſit,
ita vt † etiam ſi doli capax ſit, & puber-
tati proximus teſtari nequeat. d. l. qua
44 etate ff. de teſtam. Vltima † tamen dies
vltimi anni cum primum cœpta pro com-
pleta habeatur d. l. qua etate, & l. ſi fra-
ter C. eodem, & ratio eſt, quia in fauora-
bilibus pro regula traditum, vt ſufficiat
vltimum diem attingiſſe l. in uſu capioni-
bus ff. de diuerſ. & temp. præſcript.*

*48 Amplia etiam † in teſtamento condi-
to ad pias cauſas, licet impubes eſſet pu-
bertati proximus, vt pluribus Gallus d.
except. 2. num. 4. apud quem vide non-
nulla alia notatu digna, quæ breuitatis
ſtudio non repeto.*

*49 Sextò, furioſi † teſtari nequeunt d. S.
præterea Inſt. quibus non eſt permiſſum
facere teſtam. l. furioſi C. qui teſt. facere
poſſ. Gallus de excep. aduerſus ſucceſſ. par. 2.
num. 1. except. 7. num. 20. Rota Romana
in recent. apud Farinac. decif. 384. in
princ. Teſtamentum enim teſtatio men-
tis eſt; † furioſi autem mente carent. vn-
de Iuſtinian. in d. S. præterea, poſt quam
dixit impuberes teſtari non poſſe, quia
nullum eorum eſt animi iudicium, ſub-
iunxit hæc verba. Item furioſus quia*

*51 mente caret, &c. ex quibus † elicimus
non omnes aliquo vitio mentis labrantes*

- intestabiles esse, sed qui mente omnino
 52 carent, cum † ratio de. laret dictum in
 quibus terminis procedat *l. cum pater §. duciſſimis, & ibi Doct̃or ff. de leg. 2. l. ad gere §. quamvis ff. de iure patr. l. si is, qui animo, vbi Doct̃or ff. de acquir. poss.* qua in re, quia non raro contrauerſia in factio se offerunt propemodum inextricabiles, opere precium reor, vt de hac materia aliquanto fuſius agam.
- 53 Animaduertendum igitur primò de mentiam talem, quæ impediatur testamenti factionem non præſumi; nam † omnis naturæ, & iuris præſumptio pro ſanitate militat. *l. nec Codicillis C. de Codicill. l. fin C. de bared. Inſt. cap. fin. de ſucceſſ. ab intestat. Bart. Bald. Dec. Ruin. & alij comulati per Honded. conf. 28. sub nu. 25. lib. 2. & per Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 45. num. 18. & conf. 683. vbi alios addit auſtores. Rota Florent. apud Magon. deciſ. 97. num. 13. Rota in vna Romana hereditatis de Gracchis 5. Decembris 1618. coram R. P. D. Remboldo, & in vna Romana donationis 11. Ianuarij 1619. coram R. P. D. Donuzet. & in vna Militen. teſtamenti 17. Februarij 1612. coram R. P. D. Manzuedo apud Farinac. in recent. par. 1. deciſ. 384. nu. 2. & hæc regula habet locum etiam in ſene Bald. & Salyc. in l. ſentum num. 1. C. qui teſtam. fac. poſſ. & ibi Caſtr. num. 2. Card. Mant. de conſect. lib. 2. tit. 1. nu. 3.*
- 55 vbi quod non præſumitur quis delirare, etiam ſi fuerit centum annorum, cum multis alijs commulatis in vna *Peruſina hereditatis 12. Iunij 1617. coram R. P. D. Buratto, ſequitur eadem Rota in dicta Romana donationis coram R. P. D. Donuzet. vnde niſi probetur talis furor, qui reddat ad teſtandum inhabilem ſemper teſtamentum ſubſtinetur, † & demētiam ad inſiringendum teſtamentum concludenter probandam eſſe voluit Rota in dicta Meliten. teſtamenti in recent. apud Farinac. deciſ. 384. num. 3. per Bart. in l. is poteſt num. 15. ff. de acquir. bared. & Salyc. in l. fin. num. 2. C. de bared. Inſt.*
- 57 Animaduertendum ſecundò, † eum iudicari ſtultum, ac dementem, qui ob actus ſtultitiæ, ac dementiæ, quos facit talis exiſtimatur quemadmodum è conuerſo † ſanæ mentis iudicatur, qui facit actus conuenientes hominibus ſanæ mētis, vt in ſpecie tradit *Bart. in l. is, qui §. diuus de tutor. & curat. gloſſ. & Doct̃or. in l. ſi cum dote §. ſi maritus ff. ſolut. matr. Angel. in §. præterea Inſtit. quibus non eſt permiſſum facere teſtam. Alexad. conf. 141. lib. 1. laſou. in l. patre furioſo num. 7. ff. de is. qui ſunt ſui, vel alieni Iuris. Honded. conf. 78. num. 60. lib. 2. cum alijs per Menoch. de conſ. 683. num. 3.* Idco ſi appareat quempiam alios paſſim verberaſſe, paſſim lapides per vicos, & plateas, abſque delectu ſine cauſa proieciſſe, & ſemper aliquos ſecum geſtaſſe, ſi dixerit ſe ſapientem, & Regis, aut alterius magni Principis conſanguineum, vel ſe Regem, Baronem, Pontificem abſque aliquo titulo oſtentauerit, vel cum pauper eſſet, ſe matrimonium contracturum profiteretur, vel contraxiſſe iactaret cum Regina, Comitiſſa, vel magna Domina, ſi alienaſſet bona Eccleſiæ, vel Ciuitatis, ſi loquendo vno propoſito nõ finito aliud inceperit, haud ſanæ mentis fuiſſe præſumitur, vt pulchrè pluribus confirmat *Rebuff. in ſuis commentar. in tract. de ſentent. prouifionalibus, art. 3. gloſſ. 5. num. 6.* animaduertas tamen ſecundum eundem nu. 7. vnam ex narratis coniecturis non ſufficere ad dandum curatorem; ſed tot eſſe neceſſarias, quot poſſint animum ludicis inducere ad dandum curatorem, ita quoque vna ex enarratis non ſufficit ad declarandum quem inteſtabilem, ſed plures neceſſarias eſſe, quæ, quales eſſe debeant inferius oſtendam. hæc eadem furoris ſigna, ſeu ſimilia cõgerit *Rota Florentina apud Magon. deciſ. 79. nu. 7. cum nonnullis ſequentibus.*
- 61 Verſa vice ſi probetur quis bona ſua prudenter admittaſſe, credita exegiſſe, & debita propria manu ſoluiſſe, in iudicio pro iuribus ſuis tuendis compariſſe, domum ſuam rexiſſe, libros rationum ſuarum exactè conſcripiſſe, in illis ſua debita, & credita diligenter adnotaſſe, aliaque ſua negotia geſiſſe, elemoſinas pau-

pauperibus erogasse, Sacris in Ecclesia piè interfuisse, peccata sua humiliter confessum fuisse, & Sacram suscepisse Eucharistiam, cum omnes hi actus argumenta sint sanæ mentis, sanus fuisse iudicabitur, & ita in puncto traditum est sanæ mentis eum fuisse, qui sua pertractabat negotia, Missas audiebat, & peccata confitebatur per *Corn. conf. 219. vers. his tamen non obstantibus lib. 1. Decian. conf. 127. num. 34. in fin. lib. 3. Soccin. Sen. conf. 42. num. 9. vers. postremo esset lib. 1. Boer. decis. 23. num. 67. Menoch. d. conf. 683. num. 4. ubi pluribus egregiè exornat, & tenuit Rota in Meliten. testamento 17. Februarij 1612. coram R. P. D. Manzanedo, & in una Perusina hereditatis 12. Iunij 1617. coram R. P. D. Buratto, nec non in d. Romana de Gracchis coram Remboldo.*

- 62 Item si ex inspectione testamenti conditi de testatoris prudentia appareat, quia in eo omnia prudenter disposita appareant, quamvis etiam fortè ante furiosus extitisset, ex qualitate tamen actus continuationis dicti furoris præsumptio cessaret, & iudicaretur tunc sanus, fuisse *l. furiosus ff. de action. & oblig. l. furiosum C. qui testamen. facere poss. Castr. in l. qui testamen. S. nec furiosus ff. de testamen. Paris. conf. 88. num. 45. & seq. lib. 3. cum alijs per Boer. decis. 23. nu. 56. & seq. ubi etiam subdit, quod non omnia*
- 63 *† facta per furiosos sunt nulla, sed si prudenter, ac sapienter gesta fuerint tenent, iuxta tradita per Io. Andr. in cap. cum dilectus in fin. de success. ab intest. ubi refert, quod scribit Valer. Max. de testamento cuiusdam furiosi, quod fuit per Senatores Populi Romani confirmatum, quia ritè conditum erat, quod Roman. mirabilè, & æquitati consonum affirmat Corn. conf. 216. num. 15. volum. 3. cum alijs per Card. Mant. de coniect. ult. volunt. lib. 2. tit. 5. num. 7. & seq. Magon. decis. Florent. 97. num. 22. vers. maxime. Menoch. conf. 688. num. 6.*

- 64 Animaduertendum tertio non omnes *† actus imbecilitatem ingenij arguentes, licèt parum sanæ mētis hominibus com-*

petant, tantam arguere insaniam, ut facultatem testandi cessare sit tenendum, sed eos solum, qui Iudicij, rationisque usum excludunt *ad lason in l. furiosum num. 2. C. qui test. fac. poss. Dec. in l. humanitatis num. 1. C. de impub. & alijs substat. Decian. cons. 51. num. 82 cum sequen. lib. 4. ubi plenè Menoch. conf. 683. num. 14. Rota Florent. apud Magon. decis. 97. num. 17. Rota in d. Perusina hereditatis 12. Iunij 1617. coram R. P. D. Buratto, & plenè in d. Romana donationis coram R. P. D. Donuzet. neque enim*

65 *ad effectum, ut † testamentum sustineatur, necesse est, ut illud conditum fuerit ab homine perfecto sensu prædicto, sed sufficit quod saltem tempore testamenti usum rationis haberet, neque à mente omnino alienatus esset, cum iura de furioso loquentia, de ijs tantum intelligantur, qui continua mentis alienatione laborant, omnique intellectu carent, ut patet per tex. in cap. cum dilectus, ibi quia erat alienatus mente, de success. ab intest. & l. si cum dotem S. si maritus ibi sensum non habet ff. solut. matr. facit tex. in d. S. præterea Instit. quibus non est permittum fac. test. ibi quia mente carent, pluribus Soccin. conf. 42. lib. 1. Corn. conf. 91. & 261. nu. 2. lib. 4. Ferrett. conf. 207. nu. 3. Paris. conf. 88. num. 38. & seq. lib. 3. Menoch. d. conf. 683. num. 12. & 15. Boer. decis. 23. sub num. 83. vers. quarum non probatio. Gram. decis. 73. num. 24. in fin. & seq. Rota in d. Romana hereditatis de Gracchis coram Remboldo.*

- 66 Quarto animaduertendum in Iure nostro duas potissimum considerari species eorum, qui consilij, & intellectus morbo laborant, & testari prohibentur nimirum furiosos, & mente captos, furiosi sunt, qui rabie quadam animi aguntur, mente capti, qui in aliqua quiete viuunt, & nulla extrinsecus signa furoris adunt, qui & dementes appellantur, quorū morbus ex solo humore melancholico, maloq; temperamento in capite hærete provenit, ut ex Galeno. Alciat. lib. 2. parergon. cap. 16. has duas species attingunt *Doct. ad S. furiosi Instit. de curator.*

- Bald. in l. si furiosi C. de nupt. Dec. in l. humanitatis. C. de impub. & alijs subfistionibus*, hi autem aut plenè furiosi, vel mente capti sunt, aut minus plenè, sed tantum aliqua ex parte, & hoc aut sine morbo contingit, vt in illis, quos hæbetes, seu stupidos vocant, vel ex causa morbi, nempe prædominante humore melancolico, quo intellectus quidem malè afficitur, non tamen prorsus eueritur, pro cuius rei cognitione animaduertito plures præ morbos cerebrum percutientes dari posse, qui verè quidem ab humore melancolico peccante, tamquam à fonte proficiunt diuersos tamen gradus, quasi riuulos constituunt delirij, cum enim plures sint principalium animarum virium affectus, seu facultates, quorum sedem in cerebro philosophi constituant, præceteris autem imaginatio, seu fantasia memoria, & ratiocinatio contingere potest, vt aliqua ex dictis facultatibus ab homine malè reperiatur affecta, alijs sanis, & integris remanentibus, vt distinguit *Galenus lib. 3. de locis affectus cap. 4. & 6. cuius auctoritatem sequitur Rota in d. Romana donationis 111. Ianuarij 1619. coram Donuzet.* † vnde alij totalem memoriæ vsum propter aliquem morbum, vel senium perdidierunt, † alijs taliter imaginatio offuscata existit, vt quædam falsa, & ridicula obiecta, vt vera sibi illudenter pauidis terroribus sæpius agitati concipiant, ijsque ita mordicus adhæret imaginatio læsa, vi humoris melancolici prædominantis, vt inde aut nunquam, aut nisi vi medicamentorum multi ponderis euellantur, circa hoc solum obiectum delirantes, retento tamen vsum rationis, alios tandem † mania suo frenesi occupat, omnemque vsum rationis adimit, qui tamen reliquis animarum facultatibus vtuntur, quod rationibus, & exemplis comprobat *Galenus d. cap. 6. prope finem. & post eum ex recentioribus medicis Andreas Laurentius de morbis melancolicis cap. 1. & supius c. 7. vbi multas historias, naturalesque causas, ex Arabum, Græcorum, & Latinorum scriptis depromptas cumulat, sequi-*

tur *Rota in d. decis. coram Donuzet. & in d. Romana hæreditatis de Gracchis 5. Decembris 1618. coram R. P. D. Remboldo ex traditis à Celfo lib. 3. de re media cap. 18.* Qui igitur mania, seu frenesi laborant, cum omnis rationis vsum ademptus sit absolutè furiosi dicuntur, † hanc maniam, seu furorem, mentis cæcitatem appellat *ex Ciceronis auctoritate 3. Tust. quæst. D. Octavius Amorinus Publicus in Patrio Bononiensi studio professor, nonnullis ab hinc annis meus collega insignis in l. cæcus ff. de iudic. num. 3.* quibus verò vel fantasia sola, vel memoria sola læsa est, reliquis remanentibus non plenè furiosi, aut amentes dicuntur, sed aliqua ex parte.

His sic præmonitis facilè est determinare quando ex causa furoris, vel insanæ mentis quis intestabilis existat, vel non, quod mediantibus infra scriptis conclusionibus determinatur.

77 Prima laborans frenesi, † seu mania, ita vt omnem amiserit vsum rationis non potest testari, nec etiam contrahere, ita maxime intelligitur *tex. in l. furiosi C. qui testam. facere poss. & in S. præterea Inst. quibus non est permissum facere testam. vbi ponderanda sunt illa verba, quia, mente carent, & ita omnes leges de furiosis loquentes intelligendæ sunt, vt supra probauimus. Confirmatur, quia cum testamentum testatio mentis sit, vt in princ. Inst. de testam. ordinand. & sit voluntatis nostræ sententia, &c. l. 1. ff. de testam. non potest in eo cadere, qui prorsus mente caret, & qui omnium ignarus non habet nec velle, nec nolle.*

78 Secunda conclusio Hebetes, & crassi rectè testamentum facere possunt, licet enim rudes sint, & facilè captionibus calidorum suppositi, mente tamen pollent, & voluntate, ita vt nihil prohibeat eos testari posse.

79 Probatur † quia vbi Iudicij, rationisque vsum non deficit, non excluditur testamenti factio, vt supra dictum in tertio præmissio neque ad effectum, vt testamentum subitineatur, necesse est, vt illud condicum fuerit ab homine perfectio sen-

80 sensu prædito, sed sufficit quod saltem tempore conditi testamenti vsum rationis haberet, vt etiam plenè probatum in dicto septimo fundamento, & † ingenij imbecilitas, nempe quando quis non habet illum vigorem mētis, quem ætas perfecta postulare; non facit quem non habere iudicium ad contrahendum, vt in *l. frater, & ibi Cass. C. qui testam. facere poss. Soccin. conf. 47. num. 9. lib. 3. cum alijs adductis per Rotā decif. 577. par. 1. diuers.* vnde ad testamentum quoque iudicium habere, erit intelligendus, vt rectè arguit *Rota in d. Melisen. corā Manzanedo apud Farinac. in recent. part. 1. decif. 384. num. 5.*

81 Tertia conclusio † illi quorum fantasia corrupta est, si discurrendi facultate non omnino careant, testari possunt, hanc sententiam tenuit *Rota in d. Romana de Gracchis coram Remboldo*, eandem in materia contractus tenuit eadem *Rota in dicta Romana donationis coram Donuzet.*

82 Probatur, † quia vbi non caret quis discurrendi facultate opportunè intelligit quid agat, & deliberare agit, ita vt nihil impediatur, quominus testari possit, cum in testando sufficiat voluntas deliberata, & libera testatoris.

Secundò quia, vt supra dictum est in tertio præmissò, non est necesse, vt testamentum fuerit cõditum ab hominè perfecto sensu prædito, sed sufficit quod tempore testamenti opportunum vsum rationis haberet.

Pro declaratione huius conclusionis, quæ si simpliciter intelligatur erronea, est, licet alij ruditer pertranseant, animaduertendum † fantasiam posse, vel in totum corrumpi, vel in parte, nempe circa particularia fantasmata; † si in totum corrumpatur ratiocinatio quidem non necessariò læditur, ita vt læsa fantasia, & fortè etiam in totum corrupta, adhuc vis ratiocinandi integra persistere possit, † hoc tamen, vt opinor intelligendum, quantum ad virtutem intrinsecam ratiocinationis attinet, non quantum ad effectum concludendi, vera, & rationalia,

86 rectè enim ratiocinari potest, qui corrupta fantasia laborat, at quia ratiocinatur super fantasmatibus corruptis, † & ex falsis præmissis, necessariò falsæ conclusiones consequuntur vis ratiocinandi, quantum ad effectum inducendi veras conclusiones non erit integra, quod patet exemplo ab ipsomet Galeno proposito *lib. 3. de locis affectis*, eius qui credebatur se testam esse, hoc est vas confectum ex creta, & ideo eundo euitabat eos, quos obuiai habebat, ne ab illis elideretur, hic sanè rectè argumentabatur, vt ipse Galenus profitetur, at qui ex falso principio ridiculum concludebat, nempe sibi euitandum esse hominum occursum, ne comminueretur, ob hanc † rationem arbitror etiam si quis plena frenesi non laboraret, sed ratiocinandi facultatem integram habeat, si tamen in torum, vel grauiter admodum, & ita pro maiori parte fantasia corrupta sit, non posse testari, faciamus exempli gratia quem corrupta fantasia credere se Regem esse, & bona sua regnum, domusculas verò ciuitates esse, cum priuatus homo sit, & bona sua sint prædia, & similia ad priuatum, hominem pertinentia, sic ipse rectè arguet Regis est vnicum relinquere successorem in regno, ne regnum in se diuisum defoletur, ideo primogenitus est tantum mihi in regno instituendus, reliquis sufficit, vt singulas ciuitates relinquam, vt honorificè viuere possint, si primum in tota hæreditate instituat, & regnum, gerat, alios in aliquibus domunculis singularibus, quas, vt ciuitates concipiat, quæ nequidem legitimæ aquant. hic suppositis falsis principijs, rectè erit ratiocinatus, & tamen ineptè, & ridiculè dicetur testatus. Item potest quis falsò concipere, vt Titius extraneus, & fortè vir indignus, vel infamis honestus sit, & suus filius, rectè sic ratiocinabitur, filius honestus, & de patre benemeritus est instituendus, est enim tria sententia, filius ergo hæres, Titius est huiusmodi: ergo, &c. male tamen, & contra propriam voluntatem (errans nempe) cum instituet, Reliquum ergo est, vt corrupta fantasia,

vel

vel in torum, vel in illis fantasmatis, circa quæ eius versatur dispositio, etiam si ratiocinativa maneat integra, nullo modo testari possit, ea verò in parte tantum corrupta, & circa fantasmata non respicientia testamentum rectè testetur, & ita est intelligenda conclusio supra tradita.

- 88 Quarta conclusio, † habentes dilucida interualla testari possunt, si tamen testentur eo tempore, quo dilucido fruuntur interuallo. *l. furiosum C. qui testam. facere poss. l. cum furiosus de Iudicijs l. qui testamentum S. nec furiosus de testam. l. diuus de offic. præsid. Doct. in d. l. furiosi C. qui testam. facere poss. & in S. præterea Inst. quibus nō est permiss. facere testam.*
- 89 & ratio est, quia † præcedens furor, testamentum non facit irritum, nequē contra obesse illi potest si scripto absolutoque iam testamento, futere testator cæperit, quia † absque suo delicto redditur
- 90 ad testandum inhabilis, si quis † enim
- 91 ob patratum delictum testandi ius amitteret, viriaretur etiam testamētum prius factum. *l. eius qui S. 1. ff. de testam. Bart. in l. 2. de testam.* Hoc tamen est intelligendum, nisi † ante completum testamentum furor superuenerit, superueniēs enim furor, quod cæptum est, nullum reddit. *d. l. furiosum, & l. si is, qui de testam.*
- 92
- 93 Animaduertendum † tamen testamētum in dubio præsumi tempore dementiæ conditum. *l. as. in l. patre furioso nu. 6. vers. confirmo magis ff. de is, qui sunt sui vel alien. Iur. cum alijs per Menoch. præsumpt. 45. num. 63. lib. 3. & fatetur Rota in d. Romana de Gracchis coram Remboldo,* quod † verum probato furore ante
- 94 tempus testamenti, tunc enim quia intentio contra testamentum fundata est
- 95 † asserenti testatorem tempore facti testamenti sanum fuisse onus probandi incumbit. *cap. Iudicas 4. quæst. 9. gloss. in cap. fin. de success. ab intest.* quod multo
- 96 † magis verum esset, si probaretur quoque dementia post testamentum factum, nam & medio quoque tempore durasse præsumeretur. *Rota diuers. decis. 107.*

num. 26. par. 2. & in d. Romana de Gracchis coram Remboldo.

- 97 Si tamen per testes probaretur † tempore testamenti, vel paulò ante nimirum post tempus, in quo de dementia constabat sanæ mentis fuisse tolleretur ea præsumptio, ut furor durare præsumatur, & ita sufficienter appareret testamentum fuisse conditum tempore, quo testator erat sanæ mentis. *Boer. decis. 23. num. 97.*
- 98 ubi inquit † si mille testes probarent testatorem antea fuisse furiosum, & duo probarent eum tempore, quo actum gessit, fuisse sanæ mentis, secundam probationem præualere, quia prima probatio infert ad tempus, de quo agitur præsumptiue tantum † cui quidem præsumptioni præualet, secunda probatio. *Corn. consil. 83. vol. 2. Rota in vna Militen. testamenti 17. Februarij 1617. coram R. P. D. Manzanendo apud Farinac. in recent. par. 1. decis. 385. num. 9. in fin. & voluit in d. Romana de Gracchis coram R. P. D. Remboldo.*
- 99
- 100 Item si text testamenti appareret cuncta in eo prudēter disposita cessaret præsumptio continuationis furoris, ut colligitur ex pluribus ad hoc propositum allegatis, & voluit *Rota in d. Romana de Gracchis, & in d. Meliten. coram Manzanendo num. 10. vers. tum etiam quia, &*
- 101 per † consequens interualli tempore factum testamentum. *Lec. in l. furiosi, & in l. in negotijs ff. de reg. Iur. Doct. in S. præterea Inst. quibus non est permiss. facere testam.*
- 102 At quæret quis, quando nos cognoscemus. † An quis hebes sit, an freneticus, an corruptam habeat solam fantasiam, ita ut non sit ammissus rationis usus. An freneticus quidem, sed dilucida habeat interualla. An si dilucida habeat interualla actum fecerit tempore dilucidi interualli, an verò furoris, Respondendum duobus modis hoc cognosci. Primo ex actibus gestis eodem tempore, quo testamentum, ut supra in secundo præmissio, etsi de actibus, aut sapientis, aut dementis non appareat sapientem præsumi, ut in primo præmissio, etsi actus contrarij

trarij probentur tunc dilucida interualla, vel fantasiam pro parte tantum læsam remanente tamen ratiocinandi facultate, cum enim ex actibus dementiæ sequatur, ut non possit negari aliqua dementia, quia effectus † sine causa consistere nequeunt. vulgato *cap. cum cessante extra de appell.* ita ex actibus prudentiæ negari non potest aliqua prudentia, Aut ergo hi actus successiui temporibus considerantur, puta per aliquot dies dementiæ actus gesti fuerunt, per aliquot prudentiæ, & tunc dilucida coniunguntur interualla, aut eodem tempore actus prudentiæ, & actus dementiæ gesti, & tunc cēsendum in parte corruptam fantasiam, non in totum, & ita remansisse ratiocinandi facultatem, ita tenet *Rota in d. Romana de Gracchis coram Remboldo*, in qua probatis hinc inde actibus dementiæ, & prudentiæ concluditur testatorem ea frenesi non laborasse, per quam totalis rationis usus impeditus esset, & in *Romana donationis coram Donuzett.* ubi ex vna parte probabatur quendam senem multa passum deliqua mentis, vsumque fuisse sermonibus fatuis, & stolidis dicendo noctu se videre feles siluestres, spectra, & illusiones ridiculas, ex alia verò probabatur dictum senem contractus prudenter celebraffe, bona sua administrasse, & similia, tunc *Rota* censuit omnia gesta, quæ causam dementiæ indicabant debere referri potius ad imbecilitatem ingenij, seu imaginationis læsæ quam ad exilium mentis, rationisque.

104 At iterum queret aliquis quando admittimus imaginationem læsam, quia potest esse læsa circa ea, quæ testamentum respiciunt, puta, quia se regem falso credat, se patrem falso credat, se in alium quempiam fortè commutatum, quæ in fantasia, seu imaginatione laborantibus non rarò contingunt, potest etiam esse, ut non sit læsa circa ea, quæ testamentum respiciunt, quia testator videatur sibi videre animantia, spectra, aliaque horribilia, recordetur tamen se eum esse, qui est, & tales habere filios,

taliam bona; & primo casu testari non posse diximus. Secundo utique; quomodo cognoscemus in qua parte imaginatio læsa sit? Ad hoc respondeo id duobus modis cognosci, primo ex qualitate actuum, & potissimum ex ipsomet testamento, si in eo prudenter disposuerit imaginatio non erat corrupta circa ea, quæ testamentum respiciunt. Vnde testamentum etiam à demente factum sustineri supra admissimus, si verò in testamento minus prudenter egerit, tunc dicemus fantasiam circa concernentia testamentum corruptam fuisse, & ita testamentum erit inefficax. Et quando sumus in furioso dilucida habente interualla cognoscemus tempore interualli factum fuisse testamentum si sit actus conueniens homini sanæ mentis, sin minus coniiciemus tempore furoris. *Myns. obser. 41. cent. 2. Magon. decis. 97. Rota Floren. Boer. decis. 23. num. 62. Ioseph. Ludouic. 1. decis. Perus. Bart. in suo tract. testimoniorum num. 95.*

Secundus modus est medicorum relatio, qui testatorem curauerunt, hi namque deponent, an pleno furore laboraret, an minus pleno, & quali. Ita *Iuan. de Platea in §. præterea Inst. quibus non est permittum facere testam. per tex. in l. semel. C. de re militari lib. 12. Menoch. d. conf. 683. num. . . .* Hæc de furioso, qui sexto loco testari prohibetur, & mente capto, qui septimo loco ad reliquos pergamus.

105 Octauo prodigus † testari non potest *§. item prodigus Inst. quibus non est permittum facere testam. l. is cui ff. de testam. Roland. de test. & ult. volunt. Rub. conf. 22. num. 12. Gall. in tractat. de except. aduers. testaman. par. 2. tit. 1. except 5. num. 12.* quod est † intelligendum postquam illi bonorum suorum administratio interdicta est per ludicem, cum causæ cognitione, testamentum enim antequam ei bonis esset interdictum non infirmatur, etiam si aperte fuerit prodigus, ludicis enim decretum necessarium esse communi sententia receptum, ita ut † ante illud omnia tum quoad contra-

ctus,

- Etus, tum quoad ultimas voluntates facere possit, *l. is, cui bonis, vbi Doctor. ff. de verb. oblig. Doctor. in l. furiosi Inst. de curat. & in §. item prodigus Inst. quibus non est permixsum facere testament.*
- 108 perinde t ac è conuerso non cessat cura, neque interdictum factum prodigo, nisi prius adhibita causæ cognitione per sententiam Iudicis declaratum fuerit prodigum euasisse sapientem, & ideo curam cessare debere, vt pluribus *Decius conf. 274. sub num. 1. vers. nec admitti debet responsio*, quod est adeo verum ex mente eiusdem Decij, vt licet ille, cui tamquam
- 109 prodigo fuit interdictum t fuerit postea assumptus inter priores ciuitatis, non ex hoc videtur tolli interdictum administrationis, quasi ad sanos mores peruenit allegat *Bart. in l. 1. in fin. C. qui. & aduersus quos*. Quinimò etiam t si prodigus non esset, ei tamen fuerit interdicta bonorum administratio, & datus curator valet curatoris datio *Bart. in d. l. is, cui bonis post. gloss. ibi in ver. ego distinguo idem Bart. in l. seie agresse ff. de tut. & curat. Decius plura cumulans conf. 274. sub num. 1. vers. immo quod plus est, & t adeo quidem valet, vt talis curatorem habens, licet prodigus non sit testari nequeat propter interdictam administrationem. Roland. in d. Rub. num. 13: Cuman. qui testatur de magis commun. opin. in d. l. is, cui bonis Lason, qui dicit ab ea nō esse recedendum ff. de verb. oblig. Gallus d. except. 3. num. 5. vbi, quò modo intelligendum declarat num. 6. qui, & limitationes ad principalem regulam ponit num. 7. cum sequen.*
- 112 Nono, & decimo, surdus, t & mutus propter defectū sensus testari nequeunt. *§. Item Surd. Inst. quibus non est permixsum facere testam. l. qui in potestate §. 1. ff. de testam. l. discretis C. eodem*. Circa hoc tamen adhibenda est distinctio proposita à Iustiniano in d. l. discretis, vbi Doctor. quam breuitatis studio omitto. Videantur etiam *Doctores in dict. §. Item Surd. Inst. quibus non est permixsum facere testamen. Vide Gallum ponentem regulam cum limitationibus in tractat. de except.*
- parte prima, titulo primo except. 6. per totam.*
- 113 Decimoprimo, cæcus t testari prohibetur non quidem simpliciter, sed non seruata solemnitate *l. hac consultissima. C. qui testam. facere non poss. relata in §. cæcus autem Inst. quibus non est permixsum facere testam.* quænam sit ea solemnitas, vide d. l. hac consultissima, & DD. tum ad eam, tum ad d. §. cæcus autem.
- 114 Decimosecundo, dubitantes t de statu suo testari nequeunt *l. de statu ff. de testam. Gall. de excep. aduers. test. par. 2. except. 4. num. 43. & ratio esse potest, quia cum ignari sint, an tamquam liberi testari possint, an tamquam serui prohibeantur, & ita an futurum sit, vt eorum dispositio rata habeatur nec ne non possunt maturè deliberare quid velint post eorum mortem fieri. Fallit tamen t hæc sententia si testamentum faciant ad pias causas, vt sentit Bart. in l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. quem ceteri sequuntur, vt ex testimonio Benedict. Capr. refert Gallus in d. tractat. de except. par. 2. except. 4. num. 44. Hinc t Bannitus ob crimen læsæ Maiestatis, cuius status est incertus testari nequit Bart. in extrauag. qui sint rebell. in vers. rebellando num. 11. & 13. alios refert Farinac. quest. 102. num. 54. qui per totam quæstionem plenissimè explicat an, & quando banniti testari possint, vel non, quem omnino videas, ipse enim rem missam facio, quia adeo perfectè, & plenè per eū explicata, vt nihil addi possit. Si tamen restituatur per Principem fingitur ab initio statum certum testabilem habuisse Bal. conf. 243. num. 3. secundum dubium lib. 1. Signorol. conf. 182. num. 2. & seq. per totum. Oddus de restit. in integr. par. 2. quest. 95. num. 12. & sequen.*
- Tertio damnati ob delictum testari nequeunt, qua in re secundum ius commune. Primo animaduertendum, aliquos præcipuè ad hanc pœnam damnari, vt testari nequeant, quod contingit illis, quos improbos atque intestabiles leges appellant, qui neque in testamento testimonium dicere, neque testari possunt, vt est

est tex. in *S. testes autem Inst. de testam. ordinand. l. cum lege ff. eodem*, quod non est intelligendum de omnibus quoquo modo damnati sint, vel infames, sed de illis tantum, quos lex ipsa vult esse intestabiles *d. l. cum lege, & l. is, cui S. fin. de testam.*

Secundo animaduertendum omnes, qui maximam capitis diminutionem passi fuerunt, & mediam, intestabiles esse de
119 iure ciuili. Primos quidem, quia † libertatem ammittunt, & ita serui euadunt, *S. maxima Inst. de cap. diminut.* serui autem testari nequeunt, vt supra latè,
120 † huiusmodi sunt omnes dñati ad mortem naturalem, qui euadunt serui poenæ, *l. usuraria. C. de donat. inter vir. & vxor. d. S. maxima* de his loquitur gloss. in *S. fin. Inst. quibus non est permiss. facere testam. Bald. conf. 448. queritur in primis in princip. lib. 1. Cast. conf. 320. in fin. lib. 1. & conf. 439. de iur. com. in princip. eiusdem lib. 1.* quod verum est etiam bonis non confiscatis, vt *Cast. d. conf. 439.* ideò multo magis si bona confiscentur, & in indiuiduo damnatos ad mortem naturalem non posse testari probatur in *l. si quis filio S. irritum ff. de In iust. rupt. & irrit. fact. testam. gloss. in l. si queramus, vbi Bart. num. 8. ff. de testam. Gallus, qui alios congerit in d. tractat. de except. part. 2. tit. 1. except. 3. nu. 1.* Item verum est etiam si postquam condemnatus est aufugiat, & euitet mortem, quia adhuc remanet seruus poenæ, & intestabilis, vt communem dicit *Aret. in l. si quis post accusationem num. 3. ff. de test. & Abbas in rub. de test. num. 4.* De his damnatis ad mortem naturalem plenissimè agit *Farinac. quest. 102. à num. 111. vsque ad num. 134. quem vide.*

In eorum etiam numero, vt tamquam
121 serui poenæ testari nequeunt sunt damnati † in metallum, & qui bestiis subiiciuntur *S. poena serui Inst. quibus modis l. i. patr. potest. solu. l. aut dominum S. inter, & S. quicumque ff. de poen.* & qui in opus publicum perpetuò dati *l. qui rem ff. de poen.* de quibus plenissimè *Farinac. d. quest. 102. num. 138. & 139.*

122 Secundos † verò nempè qui mediam capitis diminutionem sunt passi, quia desinunt esse Ciues Romani, *S. maxima vers. minor Inst. de cap. dimin.* Cum tamèn soli † Ciues Romani testari queant
123 † testamentum enim saltem quantum ad
124 formam attinet, & solemnitates est Iuris Ciuilis Romanorum. *Abb. conf. 1. col. 2. in fin. lib. 2. Angel. conf. 88. Item Statuimus in princip. & conf. 233. punctus est in princip. Signorol. conf. 87. factum sic pra-*
125 *supponitur in princ. hi sūt. †* Quibus aque, & igni interdictum. Destinati ad triremes, damnati ad perpetuos carceres, de quibus est tex. in *S. minor autem. Inst. de cap. dimin.* & de his plenissimè agit *Farinac. d. quest. 102. num. 136. cum multis sequentibus*, vbi plenè ampliacionibus, & limitationibus prosequitur, an, & quando testari possint.

126 Tercio animaduertendū de his † damnatis intelligendum esse, qui venerunt ad manus Curia, non de alijs damnatis, qui nunquam fuerunt in potestate Curia, hi nanque liberi manent, ideo nihil prohibet eos posse testari *Clar. in S. testamentum quest. 21. num. 4.*

127 Quarto animaduertendum † Iure Authenticorum receptum esse, vt illi euadant intestabiles, qui serui poenæ euadunt, & statim capite plectuntur, vt si quis ad vltimum supplicium condemnatur *l. qui vltimo supplicio ff. de poenis, l. qui carcerem ff. quod metus eam l. eius S. si causa ff. de testamen.* non verò illi, qui viui remanent, vt damnati ad metallum, & similes hi namque rectè testantur, *S. quod autem, & S. quia vero in Auth. de nupt. coll. 4. Auth. sed hodie C. de donat. inter virum, & uxorem. Vide Farinac. d. quest. 102. num. 158.* vbi refert sententiam eorum, qui tenent etiā Iure authenticorum hos ammittere testamenti factionem tam actiuam, quàm passiuam.

Quinto notandum est Iure statutorum Bononien. receptum esse, vt nulli ad mortem damnati testari prohibeantur, sed omnibus conceditur facultas testandi ante exequutionem sententiæ non obstante, quod videantur effecti serui poenæ *S.*

item

item dicimus de testamentis, & ult. vol. quod statutum valet, & facit, vt testamenta sustineantur, ad tradita per Fulgos. in l. eius, qui §. si num. 4. ff. de testam. Capra conf. 102. num. 111. Farinac. d. quest. 102. num. 126.

Sexto animaduertendum varias questiones in hac materia oriri posse, & subtiles, & multi ponderis, quas missas facio, videatur præceteris Clarus in §. testamentum, ubi per multas questiones disertè materiam explicat.

Trexdecim his casibus ad mentem, gloss. & Bart. & enarratis possent alij addi. Nam exempli gratia neque usurarius manifestus, neque hæreticus testari possunt, & aliquot alij, verum non omnia hic congerenda sunt, sed aliqua, vti trita omittuntur, de alijs separati conficiuntur articuli.

S V M M A R I V M Articuli Secundi.

- 129 *Legis dispositioni, quod est contrarium nullum operatur effectum.*
- 130 *Nullum, quod est pro nihilo habetur.*
- 131 *Rehabilitio non datur, ubi fuit nulla venditio.*
- 132 *Caducitatem nondum commissam non remittit canonis exactio.*
- 133 *Trebellianicam non remisit heres, quando ante aditam hereditatem permisit fideicommissario, vt possideat.*
- 134 *Trebellianicam remisit heres, quando permisit fideicommissario post aditam hereditatem, vt possideat.*
- 135 *Testamentum ab intestabili factum, est nullum.*
- 136 *Lex non exequitur aliquod iniustum, aut irritum.*
- 137 *Oculus legis, ex mente Bald. sicut oculus Dei omnia intuetur.*
- 138 *Lex de aliquo loquens, de vere tali est intelligenda non abusiue.*
- 139 *Verba in propria significatione sunt accipienda.*
- 140 *Verba cum effectu sunt intelligenda.*
- 141 *Bannitus nulliter non potest occidi impune, stante statuto, vt banniti impu-*

nè occidantur.

- 142 *Potestas } In quolibet actu humano
Voluntas } sunt necessaria.*
- 143 *Actus omnis à potentia, & voluntate, tamquam à materia, & forma profisciscuntur.*
- 144 *Actus pendent à potestate agentis, non solum, in quantum potestas est facti, sed etiam in quantum est iuris.*
- 145 *Potest dicimur, quod iure possimus.*
- 146 *Impossibile illud dicitur, quod lege prohibetur.*
- 147 *Potentia appellatur principium cuiuscunque effectus.*
- 148 *Dominus quilibet de re sua ad libitum disponere potest.*
- 149 *Testator aliquem instituendo quodcumque onus rebus suis imponere potest.*
- 150 *Prohibitio alienationis facta à testatore, vt neque ex causa dotis restituenda alienari liceat ex defectu potestatis non valet.*
- 151 *Pater tenetur omnia bona sua obligare pro restitutione dotis.*
- 152 *Obligatio pro dote à filio accepta restituenda bonis patris inhaeret, & cum eis transit in quemcumque successorem.*
- 153 *Vitium inuisibile testamenti non impedit immisionem ex legis nostrae beneficio.*
- 154 *Exceptiones requirentes altam indaginem non impediunt legis nostrae beneficium.*
- 155 *Iudex in legis nostrae iudicio debet sequi apparentiam.*
Declarat, vt num. 175.
- 156 *Officium iudicis concurret in remedio legis nostrae.*
- 157 *Possessorium est leuis praeiudicij, ideo in eo tractatur sola apparentia inspecta.*
- 158 *Immissionem ex lege nostra competere etiam ex testamento facto à persona intestabili, qui nam tenent.*
- 159 *Instituto à testatore intestabili non competit legis nostrae beneficium, si in continenti constat de intestabilitate.*
- 160 *Instituto à testatore intestabili, quando in continenti non constat de intestabilitate legis nostrae beneficium competit.*

- 161 Exceptio exclusiva iuris agentis in omni Iudicio admittitur, quando est patens, & notoria.
- 162 Exceptio in omni Iudicio admittitur, quando excipiens offert se eam in continenti probaturum.
- 163 Nullum quod est nullum operatur effectum, quando de tali nullitate constat, secus si non constet, & apparentia sufficiat.
- 164 Nullum simpliciter non dicitur, quod secundum quid, & ad aliquem effectum valet.
- 165 Beneficium legis nostræ competit ex testamento, prout testamentum est facti, non prout est iuris, & infra numer. 168.
- 166 Animus est facti.
- 167 Testandi impotentia respicit testamentum, prout est iuris, non prout est facti.
- 169 Nullitas testamenti ob impotentiam testatoris, non est per se proportionata ad impediendam immisionem ex lege nostræ, sed solum ne detur circuitus inutilis.
- 170 Beneficium huius legis, ut competat incoactiue attenditur testamentum, prout est facti, ut verò competat continuatiue attenditur prout est iuris.
- 171 Possessionis incoactio illi negatur, in qua certum est illam non posse continuari.
- 172 Circuitus inanes sunt evitandi.
- 173 Dolo malo petit, qui statim est restituendus.
- 174 Visum inuisibile, quando, de eo in continenti appareat, habet rationem visibilis.
- 175 Continuatio possessionis vigore statuti continuantis, non impeditur exceptione nullitatis testamenti quamvis excipiens offerat se in continenti probaturum.
- 176 Testamentum in dubio præsumitur validum.
- 177 Heres scriptus præsumitur verus heres, & in eo præsumitur continuata possessio, vigore statuti.
- 178 Possidens habet rationem rei, ut volēs illum inquietare habet rationem actoris.
- 179 Hodie constat, hodie agatur, hac regula prodest defendenti, non agenti.
- 180 Possessio heredis scripti præsumpta facit, ut non scriptus debeat agere, non excipere.
- 181 Heres, quando immittitur pendente Iudicio, an testator esset testabilis, debet præstare idoneam cautionem de restituendo, si fuerit declaratum testatorem, non fuisse testabilem.
- 182 Intellige respectu rerum mobilium.
- 183 Possessores rerum immobilium satisfacere non coguntur.
- 184 Legati } Nomine tenetur heres
Fideicommissi } satisfacere, siue dissipet, siue non.
- 185 Non practicatur tamē hac satisfactio si legata, aut fideicommissa consistat in rebus soli.

ARTICVLVS II.

An instituto à testatore absolute intestabili legis nostræ beneficium competas.

Videtur negatiua sententia tenenda, quia † quod est contra legis dispositionem nullum operatur effectum l. non dubium C. de legibus S. si aduersus Instit. de nupt. At testamentum factum à testatore absolute intestabili, est contra legis dispositionem, ergo nullum operabitur effectum, & per consequens non poterit hunc effectum operari, ut ex eo competat immissio ex legis nostræ beneficio.

- 130 Secundo, quia † quod nullum est pro nihilo habetur, & ita pro non ente l. 4. S. condemnatum ff. de re Iudic. non entis autem nullæ dantur operationes l. eius, qui in prouincia ff. si cert. petat. hinc † eius venditionis, quæ nulla est, nulla datur redhibitio, quæ in venditione valida daretur. Tiraquell. de retract. genit. S. 1. gloss. 2. num. 9. Cepoll. conf. caus. ciuil. 44. quæst. de præsentatione colum. 2. vers. de 1. quæst. Petr. Greg. in Syntag. tur. lib. 26. cap. 5. num. 1. hinc petitio, † vel exactio

- canonis facta ante incurfam caducitatem, eam non remittit, quia cum non extet remitti non potest. *Castr. in l. exequutione num. 2. ff. de verb. oblig. Surd. de-
133 cis. 317. num. 6.* Hinc + etiam, quando hæres permisit fideicommissario autem aditam hæreditatem, ut possideat, non dicitur remisisse trebellianicam, quia ante aditam hæreditatem non debebatur
134 + secus esset, si id post aditam hæreditatem permisisset, ut ex traditis per *Menoch. de acquir. possess. rem. 4. num. 639. & 640.*
- 135 Quod autem + testamentum ab intestabili factum nullum sit probat *tex. in princ. Instit. de hered. quæ ab intest. defer. Cõfirmatur ex mente Bald. cõf. 141. num. 4. lib. 1.* + quia lex non exequitur
136 aliquod iniustum, vel irritum, quia + oculus legis, inquit ille, sicut oculus Dei omnia videt, omnia intuetur *l. si pecuniam S. si servum ff. de cond. ob caus. Mattheus de Afflict. in Constit. Neapol. rub. 6. de usuris puniendis num. 32. vers. in gloss. in verbo diuina lib. 1.* Et lex nostra, quæ
137 + loquitur de hærede immittendo intelligenda est de verò hærede non putatiuo, aut abusuuo, quia verba + in propria significatione sunt accipienda *l. non aliter ff. de leg. 3. Crauet. conf. 149. num. 7.*
138 + ubi latè. Quinimo + cum effectu sunt intelligenda *l. 1. S. hæc verba ff. quod quisque iuris. Dec. & Curt. Iun. in d. S. hæc verba. Idem Dec. conf. 385. col. pen. vers. his tamen non obstantibus Feder. de Sen. conf. 10. Casus talis in fin. Dec. conf. 14. num. 31.* Quamobrem cum testamentum conditum ab intestabili absolutè sit, &
139 iniustum, & irritum; & in eo institutus non sit verò hæres, sed putatiuus, vel abusuuus; neque effectum hæredis verè consequi possit, lex nostra non exequatur illud neque hæredem in eo institutum in possessionem immittendum statuet. Hinc videmus + si statuto disponatur, ut bannitus possit occidi, hoc intelligi de bannito validè, & cum effectu, vnde Clericus bannitus per Iudicem secularem, quia nulliter bannitus non potest offendi. ita *Franciscus Accursius.*
- Laurentius de Ramponibus, & Dyn. de Muxelo voluerunt conf. 53. inter consil. Dyn. num. 2. & per tot.*
- 142 Tertio, quia in quolibet + actu humano requiritur & potestas, & voluntas. *cap. super Abbassa, ubi 1 mol. de offic. & potest. deleg. Bald. post Boetium ab eo allegatum conf. 326. sub num. 2. facit tex. in cap. super ordinata de præbend. & dignitat. in cap. ad hac in 1. vers. potest de appell. in l. 2. ubi Bald. C. comm. de legat.*
143 *Brun. conf. 12. num. 5.* + Quinimo à voluntate, & potentia omnes actus, tamquam à materia, & forma proficiscuntur *l. multum interest. C. si quis alteri vers. sibi Petr. Greg. in Syntag. iur. lib. 21. c. 2. num. 2.* + Quod etiam intelligendum de potestate, non solum prout est facti, sed etiam prout est Iuris, ut egregiè tradit *Bald. in l. testamentum C. de Iur. & fact. ignor. Dec. in cap. cum super num. 3. de offic. & potest. deleg.* + vnde illud posse dicimur, quod Iure possumus *l. nepos Proculo ff. de verb. signif. & + impossibile illud dicitur, quod lege prohibetur l. filius, qui in potestate ff. de cond. instit. l. pacta, quæ contra C. de pact.* Hinc + potentia appellatur principium cuiuscunque effectus, ita ut ea deficiente quicquid agitur incongruum reputetur *l. 1. S. si filius de leg. 3. l. 1. de reg. Caton. l. inter stipulantem S. Sacram de verb. oblig.*
147 Vnde + quamuis regulariter quilibet Dominus ad libitum de rebus suis disponere possit, *l. in re mandata C. mandati, maximè autem in vltima voluntate l. verbis legis ff. de verb. signif. S. disponat*
148 *in Auth. de nupt. + & moriens hæredem instituendo possit quodcumque onus suis bonis imponere toto tit. Instit. de fid. hered. cum vulgar.* si tamen bona omnia, fideicommisso subijcerit legitima excepta, quando filium instituit, & + prohibuit ea alienari etiam ex causa dotis restituendæ, hæc tamen prohibitio ex defectu potestatis non valet, quia + cum teneatur pater omnia sua bona obligare pro restitutione dotis filij, ut notant *Bart. & alij in l. si cum dotem S. transgrediamur ff. solut. matr. & in l. qui liberos ff. de*

152 ff. de ritu nupt. & hæc † obligatio inhereat eius bonis, & cum eis transeat in quemcumque possessorem, non potest pater prohibendo alienationem etiam ex causa dotis impedire, ne ea etiam ex bonis fideicommissarij deducatur, & ita prohibitio ex defectu potestatis erit nulla, vt pluribus egregiè *Surd. decis. 62. num. 16. cum nonnullis seqq.*

Rursus contraria sententia videtur tenenda.

153 Primo, quia † viciū inuisibile testamenti non impedit immissionem ex beneficio legis nostræ l. 2. ubi DD. supra hoc titulo, ubi præcipuè *Salycet. Alexand. Ias. Iacob. num. 8. & Mantic. in l. lectura num. 134. Bart. in l. nostra num. 2. Bald. num. 16. Albert. num. 4. Dec. nu. 35. in fin. Curt. lun. num. 7. Sapia num. 71. & 72. Zuccard. num. 90. & 321. Neui- zan. conf. 8. in fin. Bero. conf. 16. num. 33. lib. 1. Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 726. Item conf. 180. num. 26.*

154 Secundo, quia † exceptiones requir- entes altam indaginem non impediunt legis nostræ beneficium d. l. 2. ubi DD. supra hoc titulo, & tradunt omnes in lege nostra, & passim, ubique præcipuè *Dec. conf. 424. & 477. colum. fin. Roland. à Vall. conf. 1. num. 71. & conf. 98. nu. 40. volum. 3. Bero. conf. 57. in num. 3. vol. 2. & hoc pro regula in iudicijs firmant Do- ctor. in l. si à quo ff. ut in possess. Gozad. conf. 93. num. 9. & 10. Boer. decis. 156. num. 1. & 2. Rota in vna Spoletana, seu Romana hereditatis 10. Decēbris 1601. coram Illustrissimo Cardinali Sacrato, & in Parmen. Status 13. Iunij 1616. co- ram eadem Sacrato, & in vna Bononien. de Campeg. 22. Iunij 1584. coram Cle- menti V l l l. & 1. Iunij 1585. coram Bubalo.*

155 Tertio, quia † in iudicio legis nostræ Iudex debet sequi apparentiam, & de- bet moueri, prout prima facies testamen- ti demonstrat. *Bald. in l. nostra in 6. no- tab. Zuccard. num. 82. Dec. num. 15. Me- noch. de adipiscend. rem. 4. num. 983. cum*

156 seq. & ratio est, tum quia † requiritur of- ficiū iudicis in hoc remedio, vt est com-

munis sententia, quam aduersus *Bart. Alexan. & Iacob. de S. Georgio tenuerunt Bald. Salycet. Cast. Dec. Mantic. Zuc- card. qui veriore appellat, & Menoch. qui communioem dicit rem. 4. num. 494. sequitur Riminald. lun. conf. 352. num. 4.*

157 Tum etiam, quia † sumus in possessorio, quod est leuis, præiudicij, vt infra alibi dictum, ideo etiam leuiter res pertractan- da sola apparentia inspecta, vt *Dec. num. 10. At licet testator sit intestabilis, testa- mentum tamen secundum apparentiam nullo laborat vitio ergo, &c.*

158 Quarto, quia affirmatiuam † senten- tiam tenent relati à *Menoch. in tract. de adipiscend. remed. 4. num. 745. nempè Ang. conf. 135. nouum colum. ult. vers. supra 2. Dec. col. 2. conf. 84. vers. ad ista breuiter, Curt. lun. hic ad fin. Zuccard. num. 322. in fin. Duran. de arte testan- di tit. de acquir. vel repud. hared. cautela ult. num. 5. post. Bald. conf. 32. quidam Thomas lib. 2. qui tradit opponi non pos- se testatorem fuisse feneratorem, & ob id testari non potuisse Boer. quæst. 23. in fin. qui statuit si opponatur testatorem, fuisse furiosum, talem oppositionem non impedire immissionem, addo *Roman. con- sil. 235. num. 2. qui inquit, licet quando dubitatur de viribus testamenti non pos- sit procedi ad ius aditionis, & per illud fiat hæres Dominus proprietatis, vt l. eum, qui duobus C. de in offi. testam. ni- hilominus procedi posse ad ius petendæ immissionis ex beneficio legis nostræ, vt per illud, qui dicitur hæres possessor con- stituatur, & hanc dicit esse sententiam, glossa ordinaria, & communem omnium in l. qui falsam, & l. hæres institutus ff. de acq. hared. Curt. lun. in hac l. num. 81. vers. 2. queritur, ubi allegat *Rom. conf. supradicto Gratian. in suis discept. forens. discept. 531. num. 84. ubi allegat Boer. d. decis. 23. in fin.***

Pro determinatione ad mentem Me- noch. d. loco, & multorum ex ænarratis distinguendum. Aut notoriè apparet, vel saltè in continenti se probaturum ad- uersarius offert testatorè fuisse intestabi- lem. Aut non. † Si primum cessat legis

159 L 2 no-

160 nostræ beneficium, † si secundum competit, ita in specie *Angel. d. conf. 133. ad fin. Boer. d. quæst. 23. num. 103. & sequitur Menoch. d. remed. 4. num. 746. & confil. 180. num. 23.*

161 Probatur hæc distinctio, quia † exceptio exclusiua Iuris hæredis semper admititur, quando est patens, & notoria, constat enim tunc de meritis petitorij, quibus suppositis possessorium cessat, *cap. cum dilectus, & ibi Abb. de caus. possess. & propriet. Soccini. conf. 98. num. 2. volum. 2. faciunt comulata infra art. 3.*

162 Et † quando excipiens se in continenti eam probaturum offert, vt notant omnes in l. nostra nemine dissentiente præcipue *Bald. num. 42. Dec. num. 10. & 43. Zuccard. num. 162. Neuizan. conf. 79. num. 9. qui de communi Præpositi. l. fern. & alij in c. 2. §. si inter filiam si de feud. fuer. controu. inter dom. & agnat. Roland. à Vall. conf. 2. num. 28. volum. 3. Gozad. Alciat. Crauet. Nat. allegati à Menoch. in tract. de adipiscend. remed. 4. num. 752. & de recuper. remed. 1. num. 222. Plot. in l. si quando num. 111. C. unde vi. Cephal. conf. 152. Personal. de adipiscend. num. 154. in fin. & num. 110. cum seq. cum paria sint quid ab initio apparere, vel in continenti probari, vt dixi supra quæst. 2. num. ...*

Ad primum, & secundum pro negativa respondendum, quod est contra legem, & quod nullum est † nullum operari effectum, quando de tali contrarietate, & nullitate constat, vel saltem in continenti constare possit, secus si de ea non constet, nec in continenti constare possit, perinde enim est, ac si testamentum valeret, potissimum, quando sumus in casu, in quo sufficit apparentia. Et ratio est, quia cum eam habeat, & ea sufficiat,

164 † non dicitur simpliciter nullum, qui secundum quid, & ad aliquem effectum, valet, nempe ad eum, vt saltem immis-

165 sio concedatur, licet reuocabiliter, † ratio autem rationis est, quia beneficium competit ex testamento, prout facti est, non prout Iuris, ideo prout attenditur

166 scriptura notarij, quæ facti est. † Et ani-

mus testatoris, qui facti est *l. conf. §. si. de Curat. furios. l. cognitio de pænis l. id. quod nostrum, de reg. iur. iuncto l. 1. §. 1. de obligat. qua ex delict. l. Gracchus §. factum C. de adulter. Ioan. Bologniet. de multip. diff. iur. & facti num. 79. vnde nihil potest impedire huiusmodi effectum,*

167 quod factum non excludat, at † impotentia testandi respicit testamentum, quatenus est Iuris. Nempe quatenus à Iure approbatum, & receptum, non vero factum. Vt cumque enim exempli causa quis maxime vltimarius sit, hoc non facit quin habuerit animum testandi, quin de facto fuerit testatus, omnia ea seruans, quæ in esse testamentum deducunt, nempe, & testes adhibens, & reliqua, de quibus *l. hac consultiissima C. qui test. facere poss. & in tit. In si. de testam. ordinand.* adeo perfecte, vt nihil eorum ommisserit, quæ ad huiusmodi factum, in quantum factum est, & sic materialiter acceptum, sunt necessaria.

168 Quod autem tñ in hoc beneficio attendatur factum, & ita testamentum materialiter acceptum probat lex nostra, vbi negat hoc beneficium, quando aliqua, in testamento sunt vitia, quæ factum reddunt imperfectum, ita vt testamentum etiam materialiter acceptum sit vitiosum, ibi *Testamentum ostendunt non cancellatum, nec abolitum, neque ex quacumque sua forma parte vitiatum, sed quod in prima figura sine omni vituperatione appareat, & depositionibus testium legitimi numeri vallatum sit, & c.* Vnde à contrario beneficium concedit, vbi quantum ad factum attinet, nullum datur vitium *ad. reg. l. 1. ff. de offic. eius cui mand. est l. iuris d.*

Neque dicatur tali ratione data videri competere hoc beneficium etiã si in continenti appareat de nullitate testamenti, dum tamen facti ipse nullo vitio laboret, † quia talis nullitas respicit Ius, & ideo non est proportionata exceptio, vnde quando exceptio respicit, vel possessorium ordinarium, vel petitorium, non esse discutendum in summarijssimo legis nostræ remedio voluit *Rota in vna*

Ro-

Romana Pineæ 23. Iunij . . . coram Robuſterio , & in recent. apud Farinac.

decif. 135. num. 11. Fateor enim ſimpli-

170 inutiles; Ad hoc enim, ꝛ vt competat hu-
iusmodi beneficium inchoatiue atten-
ditur testamentum prout facti , ad hoc
vero, vt competat continuatiue; adeo
quidem vt à poſſeſſore hæreditas non
auferatur, attenditur testamentum pro-

171 ut Iuris. Quamobrem, quando ꝛ de nul-
litate in continenti apparet reſpectu Iu-
ris, certum eſt non poſſe continuari poſ-
ſeſſorem , ideo etiam lure merito nega-

172 tur eius inchoatio ꝛ ne inanis , & vauus
detur circuitus *ad. l. cum fundus §. ſeruū
ff. ſi cert. petat. l. dominus teſtamento ff. de
cond. ibidem Clemen. Auditor. de reſcript.
dixi in tract. de legit. contradic. quæſt. 5.*

173 *num. 5. & pluribus in locis, & ꝛ quia do-
lo malo petit , qui ſtatim eſt reſtiturus ,
ideo quando apparet reſtituturum eſſe
etiam à petitione eſt remouendus l. 1. C.
de dol. mal. except. quod habet locum
etiam aduerſus huius legis beneficium ,
& generaliter aduerſus omne poſſeſſo-
rium adipiſcendæ, vt notatur in l. 2. ſu-
pra hoc titulo , & in l. incerti C. de inter-
dic. Corn. conf. 322. num. 15. & plenè di-
xi ſupra in 1. quæſt. num. 27.*

Ad tertium eodem modo reſponden-
dum, nempe conſiderato teſtamēto pro-
ut eſt facti in eo concurrere, & volunta-
tem, & poteſtatem, eo vero conſiderato
prout eſt Iuris poteſtatē defeciſſe, quod
non facit deficere hoc beneficium , niſi
ex cauſa circuitus euitandi, & ita ſi in
continenti de impotentia appareat.

174 Ad primum pro ꝛ contraria reſpon-
dendum , vitium inuiſibile non impedi-
re immiſſionem, niſi in continenti de eo
appareat, tunc enim habet rationem vi-
ſibilis.

Ad ſecundum reſpondendum non re-
quirere aliam indaginem, quæ in conti-
nenti probari poſſunt cum tamquam cō-
tradicta hæc accipiantur in continen-
ti probari, & aliam requirere indaginem
qua de re ſupra latè in 2. quæſt.

175 Ad tertium eſt ꝛ eadem reſponſio Iu-
dicem debere ſequi apparentiam, quan-
do non in continenti probatur talem ap-
parentiam eſſe inanem .

Ad quartum reſponderetur , Doctores
in eo allegatos eſſe intelligendos iuxta
prædictam diſtinctionem, prout plerique
illorum ſe declarant. ita *Angel. expreſſè*
ad cuius mentem ſunt intelligendi cæte-
ri, qui cum ſequentur, ita *expreſſè Boer.
& Menoch. locis citatis.*

Declara primo, vt diſtinctio ſupra
propoſita locum habeat circumſcripto
ſtatuto continuatiuo poſſeſſionis defun-

176 ti in hæredem, tunc ꝛ enim etiam ſi ad-
uerſarius offerat ſe in continenti proba-
turum nullitatem teſtamenti, non impe-
dit continuationem poſſeſſionis in hære-
de ſcripto, vt rectè *Bald. conf. 454. per
tot. volum. 1.* & ratio eſt ſecundum eum,

177 ꝛ quia pro teſtamento præſumitur , ideo
cum ſcriptus hæres præſumatur verus
hæres verè præſumitur in eo continuata

178 poſſeſſio. Vnde ꝛ tamquam poſſidens ha-
bet rationem rei, & ſi aduerſarius vellit
inquietaſſe cum non præſumatur poſſi-
dere habet rationem actoris *l. liberis §.
ult. ff. de lib. cauſ. quod etiam voluit laſ.
conf. 85. Quando habemus determinatio-
nem col. 1. verſ. item ſicut ſcriptus lib. 3.
& Tiraquell. in tract. le mort ſaiſit, &c.*

179 *par. 6. declar. 6. num. 1.* Ideo ꝛ non poteſt
dicere hodie conſtat, hodie agatur, ſed
debet agere; non enim agenti, ſed defen-
denti prodeſt illa regula hodie conſtat,
hodie agatur, nec poteſt agens dicere ſi

180 ſi non eſ hæres, ergò non poſſides, ſed
ego poſſideo, & ſum hæres, ꝛ quia præ-
ſumpta poſſeſſio hæredis ſcripti, facit, vt
non ſcriptus debeat agere, non excipe-
re *l. liberis §. ult. ff. de lib. cauſ. pluribus
hoc Bald. d. conf. 454. vol. 1.*

181 Declara ſecundo, vt ꝛ quando immit-
titur hæres pendente ludicio, an teſtator
eſſet inteſtabilis nec ne, debeat hæres
præſtare idoneam cautionem de reſti-
tuenda hæreditate, ſi declaratum fuerit
teſtatorem eſſe inteſtabilem, ita in ter-
minis pendente uſurarum quæſt. voluit
Bald. conf. 711. num. 7. verſ. ſic tamē

- dum questio: *usurarum pendis per tex. in*
 182 *l. inter omnes ff. qui satisd. cog. † Quod videtur intelligendum respectu rerum mobilium, nam † possessores rerum immobilium satisdare non cōpelluntur l. sciendum ff. qui satisd. cog. maximè stante usu, ut in casibus, in quibus aperto iure cautum est, ut satisfactions præstentur, prout in legatis, & fideicommissis conditionalibus, siue vniuersales ij sint, siue particulares † in quibus dispositum est, ut hæres siue dissipet, siue non teneatur ad idoneam satisfaciendum delegatis, & fideicommissio præstandis, l. hæc stipulatio, & tot. ast. ff. ut legatorum nomine caueatur l. v. in princ. & l. his à quo S. fin. ff. ut in possess. legat. l. cum Archimedorum C. eodem cum alijs plene commutatis per Peregr. de fideicom. art. 46. num. 10. † si tamen fideicommissa consistant in bonis stabilibus nunquam talis satisfactio præstatur, ut ex ipsis rerum experientis nunquam se vidisse præstatum profiteatur. idem Peregr. d. art. 40. num. 14. in fin. & refert Molin. asseren, sneque apud Hispanos præstari.*
- S. V. M. M. A. R. I. V. M.
 Articuli Tertij.
- 186 Filius familias in profectitijs totum acquirit patri, in aduentitijs usumfructum.
 187 Iactare suum nemo præsumitur.
 188 Filius familias de castrensi, vel quasi testari potest.
 189 Emancipatus filius pro patre familias habetur.
 190 Emancipatus sibi non patri acquirit.
 191 Filius emancipatus, & non pater tenetur ad onera bonorum acquiritorum.
 192 Emancipatus recte testari potest, etiam si emancipatio sit tacita.
 193 Instituto ab eo, qui se filium emancipatum appellauit, non competit legis nostra beneficium.
 194 Visiæ non solum scriptura, sed dispositionem in ea contentam facit cessare legis nostre beneficium.
 195 Forma in testamentis dispositionem respicit, & præcipue institutionem.
 196 Filius in patria potestate constitutus testari nequit.
 197 Filius quando constat patrem viuum in materia testamenti præsumitur in potestate.
 198 Filius est: ergo testamentum eius non valet.
 199 Legitimus in dubio quis præsumitur non naturalis.
 200 Testamentum in materia immisionis, quando attendatur prout est facti, & quando attendatur prout est iuris.
 201 Exceptio deprompta ex corpore instrumenti, de cuius exequutione agitur semper opponi potest.
 202 Argumentum valet à correlatiuis.
 203 Testamentum patris, in quo filium nominauit, quem neque instituit, neque exheredauit dicitur nullum, quamuis non dixerit esse in potestate.
 204 Pater in dubio præsumitur legitimus.
 205 Confessio plura continens capita potest acceptari in parte, quæ facit contra consistentem, in alia vero respui.
 206 Declara hoc verum, quando contra qualitatem additam ad fauorem consistentis viget iuris præsumptio.
 207 Emancipatum se asserenti non creditur, sed probandum, num. 209.
 208 Facta non præsumuntur.
 209 Testamentum, ut habeat exequutionem, debet esse tale, de quo Iudex nullam habeat dubitationem.
 210 Lege aliquod generaliter vetante, & certo in casu permittente, non creditur asserenti, se in tali casu esse, nisi illud probet.
 211 Assertio eius, qui dicit se esse in casu permissio, ubi generaliter actus erat prohibitus præsumitur fraudolenta.
 212 Filij familias generaliter prohibentur testari.
 213 Emancipato filio permittitur testamenti factio.
 214 Immissio ex lege nostra, ei non competit, quem filium legitimatum pater in testamento appellauit.
 215 Patri asserenti filium legitimatum, non creditur.

- 216 Fallit si aliunde de legitimatione aliqua constarent, ita ut saltem, quæstio an legitimus altam requirat indaginem.
- 217 Filio dicenti se emancipatum non creditur.
- 218 Peculium perfectitium parentis est non filij.
- 219 Peculium pater concedit filio, & tacita, & expressa voluntate.

ARTICVLVS III.

Virum hoc beneficium competat instituto ab eo, qui se filium familias emancipatum in testamento appellauit.

Hunc articulum solus, quem viderim, subtiliter, ac doctè examinat Laderch. l. mol. conf. 67. per totum, ex quo plura eorum, quæ inferius dicentur desumpsi.

Affirmatiua sententia videtur amplectenda.

- Quia supponendum pro habilitate terminorum institutum probare hunc testatorem possedisse bona, in quæ petit immitti, vnde ex tali possessione arguitur emancipatio, non enim pater permisisset eum bona nomine proprio possedisse, nisi eum per emancipato habuisset, † filius enim non emancipatus nihil proprii habere potest, sed cuncta patri acquirit, vel absolute, ut in profectiis, vel saltè quoad vsumfructum, ut in aduentitiis, l. cum oportet C. de bon. que lib. S. igitur Instit. per quas person.
- 186 nob. acquir. Neque † pater iactare suum præsumitur l. cum de indebito ff. de probat.
- 187 De his duobus peculij generibus tantum modo loquor cum in reliquis duobus res careat omni dubio, de his † enim filius familias testari potest l. final. C. de inoff. testam. & Instit. quibus non est permiss. facere test. in princ. & S. fin. de mihi. testam. Cum igitur probata possessione arguatur emancipatio, ut supra.
- 189 res videtur omni dubio carere, † emancipatus enim filius pro patre familias

habetur S. præterea emancipatione Instit. quibus mod. iussu patr. post soluc. l. fin. C. de inoff. testam. tradunt omnes in S. præterea Instit. quibus mod. iussu patr. post soluc.

- 190 Confirmatur, quia † emancipatus sibi non patri acquirit l. si filius ff. de verb. oblig. l. ult. ff. de stipul. ser. & cum antea solummodo peculium haberet, mox patrimonium incipit habere l. vltim. C. de inoff. testam. l. pater ff. de verb. signif. Oldrad. conf. 214. † & ideo ille tenetur ad onera bonorum acquisite, & non pater Bald. conf. 138. Petrinus de l. seo in princip. & per tot. lib. 1. & conf. 139. consuetudo est in princ. eodem lib. vnde † non est mirum si habet quoque testandi commodum ad tradita per Gall. de except. tit. 1. except. 2. part. 2. num. 27. † qui hoc verum esse ait siuè emancipatio fuerit expressa, siuè tacita, ut num. 28.

In contrarium est veritas, & opinio Laderch. d. conf. 67.

- 194 Primo, quia † vitium non solum scripturæ, sed etiam dispositionis in scriptura contentè facit cessare legis nostræ beneficium, ita ut vitiato testamēto ei nullo modo sit locus, probat lex nostra, ibi in quacumque suæ formæ, &c. quæ verba non solum referuntur ad vitium scripturæ, sed etiam dispositionis, † forma enim respicit ipsam dispositionem, & præcipuè institutionem, ut tradunt DD. in princ. Instit. de exhered. l. inter cetera ff. de liber. & posthum. hinc Doctores iure merito æquant vitia hæc dispositionis, & scripturæ voluntque in utroque pariter impediri immissionem per vitiū apparens, ut præceteris Castrens. d. l. fin. num. 5. At testamentum, in quo testator se nominat filium, laborat huiusmodi vitio, nempe nullitatis totius dispositionis ergo, &c. Minor probatur, quia † certum est in potestate patris constitutum; testamentum condere non posse l. qui in potestate ff. de testam. l. seruum C. qui testam. facere poss. & supra dixi hæc eodem
- 197 quæst. art. 1. num. 7. In materia † autem testamenti, quando constat aliquem esse filium natum ex legitimo matrimonio, & eius patrem viuere, (ut in casu nostro

in

in quo testator se filium proficitur, & ita fatetur suum patrem viuere, item asserit se emancipatum, & per consequens fatetur se à matrimonio natum, & in potestate fuisse, cum emancipatio supponat præcessisse patriam potestatem §. *præterea Inst. quib. mand. Ius pater soluitur*) præsumitur in potestate *l. filius ff. de probat. plura Honded. conf. 32. num. 78. vol. 1. multos in hanc sententiam congeri Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 55. num. 7.* statimque confurgit hoc argumentum. Est \dagger filius, ergo eius testamentum non valet *Corn. conf. 204. num. 3. Bero. conf. 4. num. 6. in 2.* Si ex testamento, inquit, apparet patrem viuere, illud est nullum: quia filius præsumitur in potestate. *Idem in conf. 40. in fin. in 3. & conf. 195. in princ. vbi ait si filius patrem substituit nullum esse testamentum ob præsumptam potestatem Castr. cōf. 101. in 2. vol. vnde non potest, quis eo confingere, vt dicat testatorem quidem fuisse se filium, verum fortè naturalem, in dubio \dagger enim præsumitur legitimus. gloss. in l. lator. qui filij sint legitimi, & alij relati in decis. diuersorum 470. num. 1. part. 1. vbi de communi, & veriori opinione, de hoc infra in proprio articulo, vbi agemus de instituto ab eo, qui se filium naturalem proficitur, aut alio modo à patria potestate solutum, ex eo enim, quod constat filium esse statim præsumitur in potestate, vt iam dictum.*

Nec ab hac sententia discrepare quis putet ea, quæ supra dicta sunt in primo huius quætionis articulo in responsione ad primum pro negatiua, num. 165. nimirum \dagger in hac materia attendi testamentum materialiter, non formaliter acceptum, & ita prout est facti, non autem prout est iuris, in testamento autem nostro nihil eorum, quæ materiam testamenti respiciunt deficere, ideo nihil videri impedire huius legis beneficium, conciliatio enim fecit ex dictis citato loco colligitur num. 107. cum duobus sequentibus, vbi adnotauimus, ne detur circuitus inutilis, etiam si testamentum prout facti est sustineatur, si tamèn

in continenti appareat de nullitate quantum ad Ius attinet, immisionem denegari; in specie enim nostra cum ex ipso testamento appareat de defectu causæ efficientis, non solum in continenti, sed ab initio constat de nullitate, & quidem ex lectura ipsiusmet testamenti, vnde intrat propositio \dagger in executiuis exceptionem depromptam ex corpore instrumenti de cuius exequutione agitur eam impedire, vt supra in superiori quæst. num. 236. cum multis sequentibus, & præcipue num. 245. & 246.

Secundo, quia quod dicitur de vno \dagger relatiuorū respectu sui relatiui, illud versa vice de altero dicitur respectu eiusdē *l. 1. C. de Cupraff. lib. 11. At \dagger de patre si filium in testamento nominauerit, neque eum instituat, aut exheredet testamentum dicitur nullum, quamuis non dixerit filium esse in potestate, quia præsumitur habuisse potestatem, & ideo cessat hoc beneficium. Bart. in l. nostra num. 20. vers. venio ad contraria Dec. num. 36. & 43. Curt. lun. num. 3. Zucard. num. Alexand. in l. 2. num. 3. & fin. supra eodem l. a. ibid. vers. tertiam rationem Dec. conf. 84. colum. pen. vers. ad ista breuiter, & conf. 467. num. 12. in fin. & seq. & conf. 424. num. 19. Curt. lun. conf. 31. num. 9. Soccin. lun. conf. 75. num. 18. in fin. & seq. lib. 1. Personal. de adipiscend. num. 121. vers. nisi in testamento, & ratio est, quia vbi \dagger constat quem esse parentem legitimus præsumitur sex. est clarus in cap. accedens de Purgat. Canon. & ibi Abb. num. 2. plenè Galiaul. in rub. ff. de verb. oblig. num. 161. Curt. in l. si emancipati. C. de collat. vbi ait filium præsumi legitimum, vbi est in quasi possessione filiationis, ergo versa vice de filio se talem in testamento appellauerit, licet non dicat se in potestate præsumitur potestas, & testamentum dicitur vitiosum, & cessat legis nostræ beneficium.*

Tertio, quia asserenti se filium in eius præiudicium creditur, addenti autem se emancipatum nequaquā, confessio \dagger enim plura continens capita diuidi potest, & acce-

acceptari in parte, quæ facit contra contententem, in alia verò respui potest, ut est doctrina Bart. in l. Aurelius §. idem quasi de liberat. leg. Ias. in l. ut vim ff. de iust. & iur. Soccin. in l. 1. num. 10. ff. de
 206 vulg. quæ t sententia vera est, quando contra qualitatem additam ad fauorem contententis, viget iuris præsumptio. Abb. in cap. cum venisset de iust. col. 2. in fin. Marefcott. variar. resolut. lib. 2. cap. 45. num. 10. Surd. qui alios cumulatè refert decis. 258. num. 6. in eo autem, qui ex iustis nuptijs natus est, & pater viuit viget præsumptio ut sit patriæ potestati subiectus, ut supra in primo fundamêto. Hinc
 207 asserenti se t emancipatum non credi, sed id illi probandum apertè docuit Paulus in l. si filius ff. de probat. quod etiam traditum est in l. si emancipati, C. de collat. pluribus. Alexand. in l. sed etsi num. 7. ff. de probat. Et ratio in promptu est, quia
 208 emancipatio est factum, t facta autem non præsumantur, sed sunt probanda. l. in bello §. facta ff. de captiu. & postlim.
 209 reuer. eandem t sententiã nempe emancipationem probandam plerique interpretum profitentur, ita Ias. in l. post. doctem num. 5. ff. solut. matrim. Cagnol. in l. si emancipati num. 40. vers. tertio nota, C. de collat. Bertrand. conf. 103. num. 29. lib. 2. Maran. in l. is potest. num. 220. vers. adde quod in hoc Bart. ff. de acquir. hered. Cassan. ad consuetud. Burgund. rub. 6. §. 3. num. 2. fol. 213. vers. quod autem in dubio. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 2. num. 1. Corn. conf. 201. quam colum. 3. lib. 3. Cepol. cautel. 118. per totam. Fernand. V asque de communi lib. 2. controu. Illustr. cap. 85. num. 13. Ioan. Ficard. in commun. opin. lib. 8. in vers. emancipati il 3. Paleot. in tract. de not. & spur. cap. 29. in fin. Ascan. Clemen. in tract. de patr. potestat. cap. ult. nu. 100. & 106. Menoch. conf. 553. num. 5.

Quarto, quia ad hoc, ut testamentum habeat exequutionem paratam debet esse tale, ut iudex de eo nullam habet dubitationem, ut tradunt omnes in l. nostra, prout asserit Laderch. conf. 67. sub num. 8. vers. 3. facit; At testamentum de

quo agitur, non est tale, semper enim iudex suspicabitur, quin tale testamentum sit nullum ob defectum causæ efficientis ergo, &c.

210 Quinto, quando t lex aliquid generaliter vetat, & in quibusdam casibus tantum permittit, nunquam datur fides asserenti se esse in casu permissio l. si forte, ubi Bart. ff. de Castrens. pecul. quinimo
 211 lex t totum oppositum præsumit, suspicaturque illam asseritionem esse fraudulentam, quasi velit ita asserens euitare vniuersalem legis dispositionem, quæ
 212 prohibetur actum facere. At lex t generaliter prohibet filios familias testari posse l. qui in potestate ff. de testam. l. senium C. qui testam. facere poss. habetur in princ. in Instit. quibus non est permissum facere testam. Permittit t autem in quibusdam casibus, præcipuè quædo filius est emancipatus, probat tex. in l. ultima. C. de inoff. testam. & tradunt Doctores in §. præterea emancipatione Inst. quibus non est permissum facere testam. ergo non creditur filio asserenti se emancipatum esse, sed potius contrarium præsumitur. Quod si verum consequens est, ut ex lectura testamenti, quo quis se emancipatum proficitur statim saltè ex iuris præsumptione apparet eum intestabilem, & sic ex ipsomet testamento patenter appareat de vitio testamêti, quo admisso cessare beneficium sæpè repetitum, potissimum in primo argumento. Neque dicatur tale vitium referri ad testamentum, prout est iuris, ideò non esse proportionatum remedio intentato, quod respicit factum, quæ de re aliqua diximus supra num. 165. & latius in sequenti articulo. Nam quamuis vitium respiciens testamentum, prout est quid iuris, quasi minus proportionatum possessorio transferatur in petitorium, id tamen intelligendum si de eo in continenti non appareat, sed altam requirat indaginem, ut supra dictum est num. 170. cum duobus seq. & repetitum num. 200. Secus si manifestè appareat faciunt ad propositum tradita à Grato conf. ult. vol. 1. in princ.
 214 qui in simili ait t si testator instituat filiū legi-

legitimum non esse locum legis nostræ

- 215 remedio, quia † non creditur patri legitimum esse, & in eodem casu idem respondit *Parif. conf. 11. nu. 10. in 2.* quorum dicta nullam patiuntur difficultatem, quando non aliunde de legitimatione constat, ita ut in continenti, & manifestè dicatur apparere de nullitate, & vitio testamenti licet † secus esset si aliunde probaretur filium verè legitimum, ita ut saltè quæstio. An legitimatus nec ne altam requireret indaginem tunc enim res alia esset, ut in sequenti articulo.

- Accedunt auctoritates in specie dicentes † non credi filio dicenti se emancipatum. *Alber. in l. Iulianus ff. ad S. C. Maced.* præsertim si velit confirmare actum à lure inhibitu. *Castr. conf. 23. num. 13. in 4.* faciunt ad idem auctoritates allegatæ supra in tertio argumento.

Sexto, quia ita in terminis tenet *Laderch. Imol. in d. conf. 69.* ubi ex professo casum examinat.

- Ad primum respondendum ex possessione bonorum non probari emancipationem, quia potest esse, ut possideat filius aliqua bona, ut † peculium profectitium, quod parentis esse indubitatum est licet filius separatim illud habeat à rationibus paternis, ut est tex. in *S. igitur Inst. per quas pers. nob. acq.* & pater permittendo, ut filius aliqua separatim possideat nō dicitur per hoc admittere eum esse sui iuris, sed potius peculium concedere, cum † & tacita voluntate, & expressa illud filio concedere possit, tacita quidem si sciens eum habere non ei adimit, *l. quam tuberōis 7. S. sunt quidem ff. de pecul. l. propter S. ult. ff. de posst.* quod quidem peculium sic à parente filio concessum, quamvis verè ad dominium parentis spectet accipitur veluti patrimonium filij *S. actionis autem ibi veluti patrimonium est filiorum Inst. de action.* ita ut non sit absurdum filium aliqua bona veluti patrimonium possidere.

S V M M A R I V M

Articuli Quarti.

- 220 Status sui iuris } secundum
Liberatio à patria potestate } multos
prescribitur spatio viginti annorum.
Declaratur hoc verè bona fide supposita ea
vero cessante quadraginta anni sunt
necessarii, num. 240. & 241.
- 221 Emancipatio presumitur spatio viginti
annorum.
Declaratur si allegatur emancipatio, & ad
eam præsumptivè probandam allegatur
viginti annorum cursus, nu. 242.
- 222 Filius presumitur sui iuris, quando est
in quasi possessione existentia sui iuris.
Declaratur, ut infra num. 244.
- 223 Possessio, seu quasi præsumptionem facit
pro eo, qui in ea reperitur.
- 224 Liberatio à patria potestate emancipationis
titulo cessante, non prescribitur,
neque decem, neque viginti annorum
spatio.
- 225 Bona fides non potest considerari in eo,
qui titulo caret.
- 226 Filius ex legitimo matrimonio natus est
in patria potestate.
- 227 Status sui iuris } sine titulo
Liberatio à patria potestate } prescribitur
spatio quadraginta annorum, &
num. 248.
- 228 Præscriptio sine bona fide fit spatio tri-
ginti annorum.
- 229 Sui iuris quasi possessio acquiritur spatio
decem annorum.
- 230 Immissio non competit ex testamento fi-
lij, quamvis seorsum à patre vivens
fuerit testatus ex mente Laderch.
- 231 Immissio competit ex testamento filij fa-
miliæ quando constat de perfecta
emancipatione.
- 232 Amplius etiam si aliqua opponantur ad-
versus emancipationem, quæ altam re-
quirant indaginem.
- 233 Fallit si probabilia opponantur contra
emancipationem eorumque detur op-
portunus fumus.
- 234 Status sui iuris prescribitur spatio de-
cem annorum, quando præcedit eman-
cipatio licet inualida.

ARTICVLVS IV.

- 235 *Immissio ex lege nostra competit vigore testamenti confecti ab emancipato, licet emancipatio fuisset nulla, quando tamen post emancipationem decem anni praterierunt.*
- 236 *Emancipatus hoc est, qui se habuit pro tali spatio decem annorum, & emancipationem allegat, ius acquisiuit, ut posterum omnes illius contractus inter viuos sustineantur.*
- 237 *Fallit si constet de alia antecedenti causa separationis à patre, puta assignatione administrationis nomine peculij, quia tunc emancipatio non presumitur.*
- 238 *Fallit secundo si agatur de validitate testamenti, quia decem anni non sufficiunt, sed viginti sunt necessarij.*
- 239 *Fallit tandem, si neque probatur emancipatio, neque allegetur, tunc enim quadraginta anni sunt necessarij ad præscribendum statum sui iuris.*
- 240 *Status sui iuris præscriptio quadraginta annos requirit, & quare.*
- 243 *Testamentum filij, qui spatio viginti annorum se pro emancipatio habuit quali cautela reddatur efficax, ut legis nostre beneficium competat.*
- 244 *Filius præsumitur sui iuris, quando est in quasi possessione, neque constat, an sit natus ex legitimo matrimonio nec ne.*
- 245 *Possessio non facit præsumptionem pro possessore, quando primæus naturæ status repugnat.*
- 246 *Vel quando alia præsumptio, aut lex resistit.*
- 247 *Filiorum primæus naturæ status est, ut sui iuris sint.*
- 248 *Filij omnes à natura liberi nascebantur exempti à patria potestate.*
- 249 *Existencia in quasi possessione sui iuris conuenit cum originaria natura, & primæuo statu filiorum.*
- 250 *Intellige si uniuersaliter filios consideremus, & utamur hac quasi possessione ad arguendum inter eorum patres, non extitisse matrimonium, secus si agamus de filijs, quos ex iustis nuptijs natos supponamus.*

An institutio à filio familias, de cuius emancipatione non constet, neque allegatur, & appareat eum seorsum à patre, ut patrem familias per viginti, vel triginta annos habitasse.

220 **V**idetur dicendum hoc beneficium competere, quia secundum multos status sui iuris, & liberationis à patria potestate præscribitur spatio viginti annorum text. est qui de seruo loquitur in l. 2. C. de long. tempor. præscript. gloss. in l. 1. in verbo cum diu. & ibi notant DD. C. de patr. potest. vbi ergo de hoc spatio constet in continenti dicitur euerfa exceptio patriæ potestatis, quæ sola poterat legis nostræ beneficium impedire.

221 **S**ecundo, quia vbi non præscriberetur conditio sui iuris fortè ob defectum tituli saltem præsumeretur, nam vbi agitur de præsumenda emancipatione per cursum temporis dumtaxat viginti anni sufficiunt. Bald. in l. post mortem in fin. ff. de adopt. Cast. in l. 2. sub num. 2. vers. Doctores dicunt C. si aduers. rem iudicat. vbi etiam Corn. ad fin. vers. in gloss. 1. & Bart. num. 2. & in l. post mortem circa fin. vbi gloss. in verbo prohibetur, & Bald. num. 4. ff. de adopt. gloss. in l. 1. C. de patr. potest. in verbo passus sit. Alex. cons. fin. num. 12. lib. 4. Cagnol. in l. si emancipatum. 84. C. de collat. Pluribus Menoch. in tract. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 55. num. 27.

222 **C**onfirmatur, † quia quando filius est in quasi possessione existentia sui iuris, tunc præsumitur sui iuris. ita gloss. in l. Titia ff. solut. matrim. Bart. in l. is potest. num. 15. ff. de acquir. hered. Corn. Alexand. Dec. Bologniet. Riminald. Iun. Alciat. Tiraquel. Ascanius, Clemens, quos refert, & sequitur Menoch. in tract. de præsumpt. præsumpt. 55. num. 21. vbi eam asserit rationem, † quia possessio, seu quasi præsumptionem facit pro eo, qui in ea repe-

reperitur *l. circa ff. de probat. cum alijs ab eodem allegatis in præsumptione 69. eodem lib.* Ideo cum per iuris præsumptionem dicatur probatus status sui iuris cessat omnis obiectio aduersus testamentum, quæ immisionem impedire potest.

- Contraria sententia est tenenda. Primo, quia cessante ꝑ emancipationis titulo saltem inualido neque decem, neque viginti anni sufficiunt in præscribenda libertate, nisi bona fides concurrat *gloss. in l. 2. C. de long. temp. præscript.* at ꝑ bona fides non potest considerari in eo, in quo non potest allegari titulus emancipationis, saltem inualidus, cum ꝑ quilibet ex iusto matrimonio natus in patria potestate existat, vt in *princ. Inst. de patr. potest.* non potest aliquis ex iustis nuptijs natus aliquo modo se sui iuris iuste credere, nisi possit in eo allegari emancipationis titulus, vel saltè aliquis alius opportunus ꝑ hinc fit, vt in tali casu quadraginta annos esse necessarios voluerit. *Salicet. in l. 2. C. de long. temp. præscript.*
- 228 quamuis ꝑ enim verè spatio triginta annorum procedat præscriptio etià sine bona fide, non tamèn incipiunt currere triginta anni, nisi postquam se pro libero decem annis habuerit ꝑ cum solù post decem annos sit in quasi possessione sui iuris, vt supra dictum, & voluit idem *Salycet. in l. licet is ff. de acquirend. possess. ibi item, nec statim*, itaut ante completam præsumptionem labi debeant quadraginta anni.

- 230 Secundo, quia ꝑ ita in terminis legis nostræ tenet *Laderch. Imol. conf. 69. ubi latè.*

Pro faciliiori solutione contrariorum, & quæstionis terminatione, rem paulo alius repetendo hanc pono distinctionem.

- 231 Aut ꝑ constat de perfecta, & efficaci emancipatione, & tunc quia in continenti apparet exceptionem intestabilitatis euersam esse competit legis nostræ beneficium. Aut ꝑ de ea quidem constat per instrumentum emancipationis, aduersus quod aliqua opponuntur, quæ altam requirunt indaginem, neque eorum datur opportunus fumus, & adhuc locus

est immisioni faciunt tradita supra in 1. quæst. art. 9. per totum, & præcipuè *num. 333. cum sequentibus.*

- 233 Aut vero, ꝑ quæ opponuntur aduersus emancipationem sunt probabilia, & datur opportunus eorum fumus, neque temporis spatium requirunt, & impeditur immissio, faciunt tradita *supra quæst. 2. num. 295. cum sequentibus.* Aut constat ꝑ de emancipatione inualida, & tunc spatio decem annorum præscripta est libertas. *Cast. in l. 2. sub num. 2. C. si aduersus rem iudicatam* (ibi aut opponitur cursus temporis) *per tex. in l. post mortem ff. de except.* & ꝑ ideo, quia constat de facultate testandi ex testamento omnibus numeris absoluto competit legis nostræ remedium, Aut non constat de aliqua emancipatione, allegatur tamen, aut neque constat, neque allegatur, si allegatur, ꝑ aut quæstio est de validitate actuum inter viuos, & cum constet, quem se pro emancipato habuisse spatio decem annorum, dicitur eum tunc ius acquisuisse, vt in posterum omnes contractus tamquam celebrati à patre familias sustineantur *Bald. in l. 3. num. 1. C. si aduersus rem iudic. Mascard. de probat. conclus. 590. num. 1. & 2. l. 1. & ibi gloss. in verbo cum diu. C. de patr. potest. l. cum de in rem vers. ff. de usur. Cast. ibidem num. 2. Bald. in l. post mortem num. 4. C. de adopt. & in l. 1. de patr. potest.* & hoc
- 237 verum ꝑ est, nisi constet de alia antecedenti causa separationis, & possidendi bona separata, puta si constet de assignatione administrationis nomine peculij, tunc enim emancipatio non præsumitur, vt, *Riminald. Sen. conf. 108. nu. 26. lib. 1. quem sequitur Menoch. conf. 451. nu. 34.* Aut quæstio est de validitate testamenti, & tunc decem anni nihil operantur, viginti vero faciunt præsumi allegatam emancipationem veram esse *l. 1. & ibi gloss. in verbo cum diu. C. de patr. potest. l. cum de in rem verso, & ibi gloss. in verbo longe ff. de usur. Bart. in l. 2. num. 2. C. si aduersus rem iudic. Afflict. decis. 183. num. & 3. Gabriel. de præscript. concl. 1.*
- 239 *num. 31.* Si vero ꝑ denique, neque de eman-

emancipatione constet, neque allegatur, tunc ne decem, nec viginti, nec triginta anni sufficiunt, sed quadraginta, sunt necessarij, *ad Salycet. in l. 2. C. de long. temp. præscript. & in l. licet num. 15. C. de acquir. possess. iuncta gloss. in l. 3. S. seruus, ubi Doctor. ff. eodem.*

Ratio est, quia tempus non seruit in hoc casu, vt inducens probationem, aut præsumptionem libertatis, sed vt inducens præscriptionem † in qua, quia cessante titulo necessario, cessat bona fides 240 triginta anni ad præscribendum sunt necessarij, verum quia non præscribit nisi qui possidet, vel quasi, neque ante completos decem annos dicitur pater amisisse possessionem patriæ potestatis, vt ea filio quæsitâ sit, vt colligitur ex dictis in superiori articulo, quia non dicitur filius in possessione, nisi post decem annos, hinc fit, vt quadraginta anni sint necessarij.

His præmissis ad primum respondetur 241 † verè spatio viginti annorum præscribi statum sui iuris bona fide supposita, quæ passim in præscriptionibus longi temporis est necessaria, cessante vero bona fide, esse necessariam spatium longissimi temporis nempe triginta annorum, & possessionem sui iuris spatio decem annorum quæsitam.

242 Ad secundum respondendum † illud procedere quando allegatur emancipatio ad eam verò præsumptiuè probandū allegatur cursus viginti annorum, si verò allegatur tempus viginti, quasi eo fuerit inductus status sui iuris, nihil operatur, quia non sufficit vt supra.

243 Hinc nota cautelam, † vt quando constat filium viginti annis se pro emancipato habuisse, aut hoc promptè, & in continenti probari possit, volens eius testamentum efficax esse debet allegare emancipationem, eamque cursus viginti annorum præsumptione probare, tunc enim, & testamentum sustinebitur, & locus erit legis nostræ beneficio, secus si allegaret cursum viginti, aut etiam triginta annorum, vt probaret præscriptionem sui iuris, non enim sufficiunt.

244 Ad confirmationem † dum dicebatur filium præsumi sui iuris, quando est in possessione existentia sui iuris, respondendum id intelligendum quando non constat an filius sit natus ex legitimo matrimonio, nec ne, tunc enim possessio, vel quasi facit præsumi pro filio in ea existenti, secus si appareat ex legitimo matrimonio natus, & ratio differentia est, 245 quia † possessio non parit præsumptionem pro possessore, quando primeus naturæ status repugnat ipsi possessori. *Bart. in l. si priusquam in 2. & 3. oppositione tertie partis ff. de nou. oper. nunciat. vel † quando præsumptio, vel lex ipsa resistit, in re autem nostra primeus naturæ status eius, qui legitimo matrimonio inter Cives Romanos est natus repugnat statui sui iuris circumscripta emancipatione, vt in princ. Inst. de patr. potest. item legis dispositio repugnat, vt natus ex iustis nuptijs, vt talis, hoc est non emancipatus, viuentē patre sui iuris sit, & ideo quasi possessio existentia sui iuris in casu nostro non facit præsumi pro ea, nisi allegetur emancipatio, vnde argumentum confirmat caput distinctionis propositæ, vt viginti anni faciant præsumi allegatam emancipationem veram esse, & tali casu testamentum sustinebitur, eritque locus immissioni, & beneficio legis nostræ.*

247 Neque dicatur † primeum statum naturæ filiorum esse, vt sui iuris sint. *Decius in l. si emancipati num. 4. C. de collat. Galliaula in Rub. ff. de verb. obligat.*

248 *num. 158.* † quia omnes à natura liberi nascuntur, & patriæ potestati Iure Ciui-

249 li ob matrimonium subiiciuntur, † ita vt existentia in quasi possessoris sui iuris conueniat cum originaria natura prime- uoque statu filiorum *ad Bald. in d. l. Titia col. 2. vers. quare hic ff. solut. matrim.*

250 nam † talis primeua natura, tunc consideratur, quando vniuersaliter filios consideramus, filio enim, vt talis simpliciter, non repugnat existentia sui iuris, & ita quando vimur argumento quasi possessionis existentia sui iuris ad arguendum nullum inter parentes fuisse con-

tractum matrimonium, at si filios ex legitimo Romanorum matrimonio natos supposuerimus, quia tunc dicta quasi possessio, non potest valere ad arguendum, non esse inter parentes contractum matrimonium, de eo enim pro certo constat, non attenditur status primevæ universalis naturæ, quæ talibus filiis non est applicabilis, sed particularis illorum, quæ est natiuitas in figura matrimonij.

S V M M A R I V M

Articuli Quinti.

251 *Emancipatio præsumitur spatio decem annorum, quibus filius seorsum à patre habitavit.*

Declara quo ad actus inter viuos non verò testamentum num. 265. & 270.

252 *Presumptio pro veritate habetur.*

253 *Patriæ potestati præscribitur spatio viginti annorum.*

254 *Actus facti à filio familias, uti emancipato, ut sustineantur sufficit, ut spatio decem annorum pro emancipato se habuerit sciente, & paciente patre.*

255 *Actibus à filio familias celebratis, quando se gerit pro emancipato, validitatem lex tribuit, non minus ac si esset emancipatus.*

256 *Declara quando aliquo tempore pro emancipato se gessit, ut posset publicè talis haberi.*

Declara quoad actus inter viuos, non verò testamentum num. 271.

257 *Consuetudo vim legis habet.*

258 *Sui Iuris quasi possessio acquiritur à filio, si spatio decem annorum, sciente, & non contradicente patre, se pro emancipato habuerit.*

259 *Possessio civilis qualibet per negligentiam decem annorum ammittitur.*

260 *Effectus suam causam sequitur.*

261 *Canonicatus } Possessionem, qui obtinuit
Præbendæ } omniam etiam Iurium
canoniarum possessionem dicitur consequi.*

262 *Sui Iuris quasi possessio in possessorijs liberat à probatione emancipationis.*

263 *Immissio ex legis nostræ beneficio non*

est concedenda ex testamento filij familias, de cuius emancipatione non constat, licet allegetur, & constas de quasi possessione spatio decem annorum.

Amplia, ut infra num. 275.

264 *Immissio ex lege nostra non conceditur, quando in continenti constat testamentum esse nullum.*

265 *Emancipationis præscriptio, quo ad testandi Ius non inducitur spatio decem annorum, quamvis contrarium sit in actibus inter viuos.*

266 *Ratio diversitatis est, quia in alijs actibus cadit consuetudo sic agendi, quia iterantur, in testamento non cadit consuetudo testandi.*

267 *Testandi consuetudo non inducitur, quavis spatio centum annorum se quis pro emancipato habuerit.*

268 *Consuetudo ex unico actu non inducitur.*

269 *Electiois quasi possessio unico actu acquiritur.*

270 *Communi, & publica opinione deceptus, non debet damnum pati.*

272 *Filius familias, si publicè sui Iuris reputabatur, & ut talis mutuum pecuniam acceperit, non relevatur Macedoniano.*

273 *Spes succedenti, siue ab intestato, siue ex testamento homini viventi est omnino inutilis, & vana.*

274 *Arrogans pupillum debet cauere, vel venientibus ab intestato, vel pupillariter substitutus, se hereditatem rediturum, si arrogatus in pupillari ætate deccat.*

275 *Testamentum factum à filio patriæ potestati subiecto, vires non recipit per mortem patris.*

276 *Testamentum, quod inutile fuisset, si testator tunc decessisset, cum testatus est, quandocumque decesserit ex regula Catoniana, non valet.*

277 *Catoniana regula de Iure canonico non attenditur.*

288 *Canonica æquitas in terris subiectis temporali iurisdictioni Ecclesie, prævalet Iuri Civili.*

289 *Catoniana regula solùm in legatis habet locum, non in hereditate.*

290 *Te-*

- 290 Testamentum filij familias, qui decessit sui Iuris, non valet.
- 291 Testamentum banniti, factum tempore banni, non conualidatur, quamvis testator restitutus decedat.
- 292 Nullum ab initio ex defectu potestatis tractu temporis, non conualidatur.
- 293 Ius Civile in locis non subiectis Ecclesie attenditur, quando non agitur de respicientibus salutem æternam.
- 294 Ius Civile attenditur etiam in terris Ecclesie, quando ita statutis cauetur.
- 295 Codicilli facti à filio familias, si fiat sui Iuris sustinentur.
- 296 Codicillorum Iure perinde, ac testamenti competit legis nostræ beneficium.
- 296 Codicilli facti à filio familias, tunc demum sustinentur, si factus sit sui Iuris, si durauerit voluntas testatoris.
- 297 Voluntas filij familias codicillantis, non dicitur ex eo durare, quod codicilli non fuerint mutati, nisi per aliud indicium de ea constet.
- 298 Huiusmodi autem indicium quinque testibus est probandum.
- 299 Codicillorum vis expirauit, quam tribuit clausula codicillaris, cum primum in vim testamenti lis est contestata.
- 300 Via una electa, alteri videtur renuntiata.

ARTICVLVS V.

Virum competat ex testamento filij familias, de cuius emancipatione non constat, ea tamèn allegatur, et constat eum spatio decem annorum, se ut patrem familias habuisse.

Videtur hoc beneficium competere, quia licet constet testatorem

- 251 filium esse nihilominus si † spatio decem annorum seorsum à patre habitauerit, & separatim negocia gesserit, & alleget titulum emancipationis, præsumitur emancipatus l. 1. & ibi gloss. in verbo cum diu C. de patr. potest. l. cum de in rem verso, & ibi gloss. in verbo lōge ff. de usur. Bart.

in l. 2. num. 2. C. si aduersus rem Iudic. Bald. in l. post mortem ff. de adoption. Castr. conf. 314. Postrem. in princip. lib. 1. Iason. in l. certis annis num. 12. C. de patris, & in l. qui in aliena num. 50. ff. de acquir. hered. Afflic. decis. 183. num. 2. Gabriel. de præsumpt. conclus. 1. num. 21. Mascard. de probat. conclus. 598. num. 1. 252 quare cum Iuris præsumptio † pro veritate habeatur l. licet Imperator, ubi omnes ff. de leg. 1. l. si tutor. & ibi gloss. C. de periculo tutorum. Abbas in cap. 1. in 2. notab. extra de Cleric. non resid. Castr. conf. 74. vers. item est alia reg. lib. 2. Afflic. decis. 13. num. 23. & 24. col. 2. vers. nec obstat lib. 1. & ubi sit concludens transferat onus probandi contrarium in aduersarium, non minus ex tali testamento concedenda est immissio, quam si aperte constaret filium esse emancipatum.

- 253 Secundo, quia † licet per spatium decem annorum non præscribat filius se in libertate, sed saltèm viginti anni requirantur l. 1. & ibi notatur C. de patria potestate. Bald. in l. 2. num. 4. C. si aduersus venditionem ibi vel dic quod patri, &c.

- 254 quod † tamèn ad actus, qui celebrantur à filio familias tamquam ab emancipato, ut sustineantur sufficiunt decem sciente, & patiente patre. Bald. in l. 2. num. 5. C. si aduersus rem iudicatum, & ratio est,

- 255 quia † lex tribuit validitatem actibus etiam cum filio familias celebratis, quando gerit se pro emancipato quamvis sit in patria potestate, non minus, ac si emancipatus esset l. 3. ff. ad Macedon.

- 256 quod † est intelligendum, quando aliquo tempore se pro emancipato gesserit, ut posset publicè talis haberi, ut colligitur ex d. l. 3. in illis verbis, sed quia publicè pater familias plerisque videbatur sic agebat, sic contrabebat, sic muneribus fungebatur, qua in re decennium tantum sufficere docuit Bald. in d. l. 2. sub nu. 5. vers. veritas est. C. si aduersus rem iudicatam pluribus Alciat. in tractat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 2. num. 2. ad quod allegat text. in l. 1. C. de patr. potest. qui optimè probat, maximè iuncta gloss. in

verbo aslimabit, & in verbo cum diu, rationem verò affert. Bald. citato loco, quia per tantum spatium inducitur consuetudo sic agendi, cum ergo per decem annos sit inducta consuetudo agendi, ut pater familias, † quia consuetudo vim
 258 legis habet, dicitur lege inductum, ut posset agere tamquam pater familias, at hi possunt testari, & eorum testamenta sunt rata ergo & filius familias rectè poterit testari, & illius testamentum ratum erit.

Tertio, quia non potest negari, quin is † qui per decennium se habuit, ut emancipatus, se talem asserens, eos actus exercendo patre sciente, & non contradicente, qui solent ab emancipatis agi, sit in quasi possessione sui iuris. Bald. in l. post mortem ff. de adopt. Iason. in l. si certis annis num. 12. C. de pact. Tiraquel. in tract. de prescript. gloss. 4. in verbo per decem annos vers. 7. num. 22. Bald. in l. 2. C. si aduersus rem iudicatam. Barbat. in l. sciendum col. 17. ff. de verb. obligat. & conf. 33. col. 2. num. 27. vers. hoc voluit. Bald. lib. 3. Alciat. de presumpt.
 259 reg. 2. num. 4. & † ratio est, quia per decennij negligentiam regulariter quælibet ciuilis possessio ammittitur. ad Accurs. in l. 1. in gloss. magna in fin. C. de seru. fugit. ubi Iason. & Doctor. Marant. in l. bis potest num. 22. ff. de acquir. possess. Afflict. decis. 187. num. 3. Alciat. de presumpt. d. reg. 2. prescript. 2. num. 4. Cum ergo testator esset in quasi possessione emancipationis, erit quoque in possessione eorum, quæ ex ea consequutivè veniunt † cum effectus suam causam sequatur l. nomen debitoris ff. de leg. 3. in princip. l. cum mulier ff. solut. matrim. l. cum pater S. dulcissimis ff. de leg. 2. & per consequens testandi, & efficiendi, ut illi sequantur effectus, qui regulariter, ex testamento sequi solent, & ità, ut sit locus legis nostræ remedio. Videmus enim
 261 in simili † si quis obtinuit possessionem, canonicatus, & præbandæ, obtinuisse etiam possessionem omnium iurium Canonicalium. Doctor. in cap. cum R. Ferrarien. ubi post antiquiores. Abb. num. 29.

in fin. & seq. Felin. num. 23. Dec. nu. 132. sequitur Ripa num. 186. de constit. Federic. conf. 290. num. 5. vers. an isti, & fuit dictum in vna Tirasonen. attentatorum 17. Decembris 1607. coram

262 Quarto, quia † in possessorijs quasi possessio sui iuris liberat à probatione emancipationis, l. ius eius C. de probat. gloss. in l. 2. supra hoc tit. in verbo seruus, unde quemadmodum probata emancipatione non negaretur immissio, ità ubi talis probatio non est necessaria, non negabitur.

263 His minimè obstantibus † contraria sententia est tenenda nimirum immissionem ex tali testamento non esse concedendam, quæ probatur, quia † in continenti apparet testamentum esse nullum, cum appareat à filio familias cōfectum, quem intestabilem esse plenissimè iam fuit probatum, & quamuis aduersus exceptionem hanc, quæ supponitur in continenti probata opponatur replicatio præscriptæ emancipationis, quia tamèn in continenti apparet talem replicationem nullius esse roboris, non dicitur obscurare probationem exceptionis, quod autèm in continenti apparet talem replicationem nullius esse roboris, probatur:
 266 quia † quamuis spatio decem annorum iuducatur præsumptio emancipationis hoc procedit quantum ad validitatem aliorum actuum, non verò quantum ad validitatem testamenti. Bald. in l. 2. ad fin. C. de testam. Alexand. in l. 1. num. 5. C. de testam. & conf. 147. num. 17. in 7. Dec. in l. si emancipati num. 4. & post alios allegatos tradit Cephal. conf. 256. num. 16. lib. 2. Roland. à Vall. conf. 68. num. 4. vol. 4. Cagnol. in l. si emancipati num. 85. C. de colat. Ludouic. conclus. 61. in 4. ampliatione. Mascard. conclus. 596. nu. 17. Cotta in memor. incip. opinio communis, & ratio, † ut opinor diuersitatis, est quia in alijs actibus cadit consuetudo sic agendi, qui iterantur, in testamento non cadit † consuetudo testandi, ne quidem si quis spatio centum annorum se habuerit, ut sui iuris, quia cum vnico tantum testamento efficaci quis decedere

re potest, & ita vnicus actus considerari
 168 potest, consuetudo † autem ex vnico actu
 non inducitur, quamuis enim aliqui fue-
 rint arbitrati filium constitui in quasi
 possessione sui iuris ex vnico actu, vt re-
 fert *Alciat. d. præsumpt. de reg. 2. præ-*
 169 *sumpt. 2. num. 6.* † quod videtur affirma-
 ri opportuno simili in quasi possessione
 electionis *l. 1. §. hoc interdico, ubi Bart.*
ff. de itin. act. neque priuato, & Bart. in l. 1.
ff. de seruit. Abbas, & alij in cap. cum Ec-
cles. de caus. poss. & propr. hæc opinio ta-
 mèn est contra mentem Doctorum, &
 rectè ab Alciato reprobatur dicto loco,
 vbi opportunas diuersitatis rationes af-
 fert, inter quasi possessionem electionis,
 & quasi possessionem sui iuris.

Hac stante ratione facilè contrarijs
 occurritur.

270 Ad primum patet † responsio, ex fun-
 damento iam constituto, quamuis ex spa-
 tio decem annorum præsumatur eman-
 cipatio, hoc est verum quantum ad vali-
 ditatem actuum inter viuos, non verò te-
 stamentorum, vt iam dictum.

271 Ad secundum eadem prorsus respon-
 sio † nempè legem tribuere validitatem
 actibus etiam cum filio familias celebra-
 tis, qui se habent ad contractus inter vi-
 uos, non verò qui se habent ad vltimas
 voluntates, ob rationem diuersitatis in
 fundamento pro negatiua proposito al-
 latam, cui alia hic opportuna addi po-
 test, quia in actibus inter viuos contra-
 hentes cum gerente se pro emancipa-
 to deciperentur, & damnum, pœnam-
 que, quare cum filio familias con-
 traxerint, ferent, etiam quando com-
 muni opinione non sua simplicitate de-
 cepti essent contra notata in *l. Barbarius*
ff. de off. Prætoris ob quæ absurda euitan-
 da cautum est in *l. 3. C. ad S. C. Macedo-*
nianum, vt quando filius familias publi-
 cè pater familias plerisque videbatur, si
 quis dederit illi quasi patri mutuam pec-
 uniam non obstante exceptione S. C.
 Macedoniani rectè agat, hæc ratio non
 cadit in testamento, cum hæres, cum te-
 statore non contraxerit, neq; eius fidem
 fuerit sequutus, & sic neque vna cum

communi opinione errauerit, & ita nul-
 lum damnum patiatur nullamque pœ-
 nam ferat; neque dicatur damnum pati
 cum non succedat ei cui successisset si pa-
 ter familias fuisset, hoc est enim potius
 lucro carere, quam damnum pati, & ta-
 li quidem lucro, quod adeo erat incer-
 273 tum, vt nullius esset æstimationis, † spes
 enim hæreditatis viuentis testatore om-
 ninò inutilis est, & vana ad notata in *l.*
fin. C. de pact. hinc videmus posse quem-
 cumque seruatis solemnitatibus oppor-
 tunis arrogare puberem, quamuis spem
 successionis auferat, & illis, qui fuerant
 in anteriori testamento instituti, & illis,
 qui ab intestato succederent, quia
 potuisset arrogatus circumscripta arro-
 gatione, vel mutare testamentum, & ita
 excludere institutos in primo, & vel il-
 lud conficere, & sic excludere sperantes
 274 ab intestato. † Quod si pupillus sit, de-
 bet arrogator cauere se restitutum bona
 venientibus ab intestato si arrogatus
 in etate pupillari decessisset, quia ea etate
 durante, eorum spes erat certa *S. cum*
autem impubes ubi Doctor. Inst. de adopt.

Ad tertium habet responsionem su-
 pra num. 242.

Ad quartum habeat responsionem,
 supra num. 244.

Amplia supra firmatam cōclusionem,
 275 vt habeat locum etiam si † factus sui lu-
 rius testator decesserit, nempè post mor-
 tem patris, dùm tamèn fecerit testamen-
 tum eo viuentis, cum enim initio nullum
 fuerit eius testamentum, neque post mor-
 tem patris conualescit *l. 1. §. exigua ff. de*
bonorum possessione secundum tabul. l. 1. §. 1.
ff. de leg. 3. l. quod initio ff. de reg. iur.
text. est in §. sed si filius familias Inst.
quibus non est permiffum facere testam.
 Et hoc est verum etiam de æquitate Ca-
 nonica. Quamuis enim secundum æqui-
 tatem canonicam regula Catoniana,
 276 † quæ est, vt quod testamenti facti tem-
 pore si decessisset testator inutile foret
 quandocumque decesserit non valeat
 277 *l. 1. ff. de reg. Caton.* † non attendatur ad
 tradita per *Bald. in repet. l. 1. num. 65. C.*
 278 *de sacrosan. Eccles.* † Et in terris subiectis

temporali Iurisdictioni Ecclesiæ præualeat Iuri Civili *cap. si duobus in fin. de appellat. notatur in cap. 2. de arbit. in 6. in vers. lex civilis in fin. & in cap. 2. de reg. Iur. eodem lib. 6. Alexan. conf. 95. num. 2. in lib. 5. Bero. conf. 100. num. 28. lib. 3. & testamentum ob hanc regulam videatur non sustineri, quia si testator tunc cum testatus est decessisset testamentum fuisset inutile, quia non erat sui Iuris, tamen hoc nihil facit, quia etiam de Iure Canonico testamentum huiusmodi est nullum, non enim nullitas est fundata in dicta regula Catoniana, neque dicitur testamentum non reconualescere, quia regula Catoniana impediatur, † quæ solum in 189 legatis loquitur *d. l. 1. † sed* quia ex dispositione Iuris non valet testamentum filij familias, qui decesserit factus sui Iuris *l. 2. §. sed si filius ff. de leg. 3. & ita declarat Bart. in l. 3. vers. praterea de institut. ff. de reg. Caton. & voluit Rota diuers. decis. 795. num. 6. par. 1. ut regula Catoniana non habeat locum in hereditate,* 191 & tamen ibidem voluit, ut † testamentum banniti factum tempore banni non convalidetur si restitutus decedat, tunc quia ita iure cautum in *d. l. 2. §. sed si filius*, tunc quia, quod † ex defectu potestatis agentis ab initio fuit nullum, tractu temporis non convalidatur *d. l. quod initio ff. de reg. Iur.**

Et si forte de æquitate Canonica quispiam vellet tale testamentum sustineri 193 limitanda tamen esset eius opinio † in locis non subiectis Ecclesiæ, in quibus ijs circumscriptis, quæ salutem æternam respiciunt, attenditur Ius Civile Soccin. *Sen. inter regul. Iur. reg. 41.*

194 Secundo esset † limitanda etiam in terris Ecclesiæ in quibus vigore statutorum esset attendendum Ius Civile, ut per *Bologn. conf. 45. num. 10.* huiusmodi statutum adest Romæ sub rub. de seruand. Statut. & illis defic. Iur. commun. cap. 42. lib. 1. & Bononiæ in coluf. Satut. in §. & ubi Ius municipale.

Oritur hic dubitatio. An supradicta ampliatio habeat locum in Codicillis, 195 cum enim † Codicilli facti à filio fami-

lias, si factus sui Iuris sustineantur *d. l. 2. §. sed si filius. ff. de leg. 3. † ex* codicillisque competat legis nostræ beneficium, ut latè suo loco, nihil videtur impedire, quominus in hoc casu huic beneficio sit locus. Contra vero, cum tunc demum codicilli sustineantur, si durauerit voluntas testatoris post mortem patris, ut in *d. l. 2. §. sed si filius familias*, neque 197 † ex eo solū præsumatur durare eo quod Codicilli non fuerunt mutari, nisi per aliquod indicium de ea constet *ad gloss. & Doct. in d. §. si filius, ubi Bart. nu. 6.* 198 *Cast. num. 4.* sitque † huiusmodi indicium probandum per quinque testes, ut allegati Doct. sequitur hoc beneficium cessare tunc quia non competit ex scriptura testibus corroborata, ut alibi dixi, tunc quia in hoc Iudicio proceditur in formam notorij, notorium autem non est, quod probatione eget, & hanc opinionem tenendam esse reor, cum ex rationibus allatis cesset dubitandi ratio pro contraria sententia proposita.

Et hæc opinio multo magis erit tenenda, quando forte voluit primo hæres vni scriptura, uti testamēto, & ita ex ea tamquam ex testamento immisionem petierit, deinde verò mutata sententia, cum videat in vim testamenti sustineri non posse vi clausulæ codicillaris, incipiat instare in vim codicillorum, agit namque 199 frustra cum † primū enim contestata lis est in vim testamenti, vis codicillorum expirauit *l. fin. C. de Codicill. & opsime declarat gloss. in verbo præclusisse, & ibi* 300 *Bald. & alij*, & † vna via electa videtur alteri renunciatum *l. quod in heredem §. eligere ff. de tributor.*

S V M M A R I V M Articuli Sexti.

- 301 *Filius familias testari non potest.*
- 302 *Filius præsumitur in potestate, quando pater est viuus.*
- 303 *Probatio dubia non releuat.*
- 304 *Instrumentum regulariter facit probationem probatam.*

- 305 Fallit, quādo aduersus illud aliquid probabile asseratur.
- 306 Exceptio non reijcitur in possessorijs, quādo ex parte replicationis alta indago est necessaria.
- 307 Vitium testamenti accepti prout est iuris non impedit immiſſionem, nisi in continenti probetur.
- 308 Exceptio respiciens merita tamquā non proportionata possessorio, reijcitur ad petitorium.
- 309 Beneficium legis nostræ competit etiam illis, qui de iure succedere nequeunt, quando impedimentum est dubium, & altam requirit indaginem.
- 310 Exceptio non dicitur expedita, & in continenti probabilis, quando aduersus eam opportunus replicationis fumus est datus.
- 311 Vitium testamenti respiciens dispositionem tunc impedit immiſſionem, quando in continenti reditur indubitata.
- 312 Filius præsumitur in potestate, quando nulla asseritur probatio, qua patria potestas redatur dubia.
- 313 Emancipatio non præsumitur.
- 314 Immiſſio ex beneficio legis nostræ conceditur dummodò pro certo de vitio testamenti non appareat.
- 315 Exceptio licet non plenè euersa dum tamen sit facta turbida per replicationem non impedit remedium possessorium.
- 316 Dubitatio an testamentum valeat illud materialiter acceptum, prout est quid facti respiciens, immiſſionem impedit, secus si illud respicit prout est quid iuris.
- 317 Replicatio euidens vel valdè probabilis facit, ut exceptio opposita reijciatur ad merita petitorij, & non impediat immiſſionem.
- 318 Replicatio turbida, & altam requirens indaginem, non facit, ut exceptio reijciatur, sed impeditur immiſſio.
- 319 Testamentum factū à filia, qua dum est in articulo mortis fuit à patre emancipata an valeat remissiue.

ARTICVLVS VI.

An si saltē detur fumus valdè probabilis emancipationis puta emancipationis instrumentum producat, aduersus quod tamē aliqua considerabilia opponantur locus sit huic beneficio.

- N**egatiua sententia videtur tenenda vnica ratione suadente, quia nimirum exceptio aduersus testamentum est fundata in conclusione iuris certa, † & indubitata filium familias testari non posse l. qui in potestate ff. de testam. cum alijs supra allegat. in hac quæst. num. 7.
- 301 & in præsumptione iuris † filium præsumi in potestate, quando constat patrem esse viuum, de qua supra nu. 197. & 198. quamobrem cum excipiens aduersus testamentum habeat suā intentionem fundatam, si prætendens immiſſionem vult obtinere, debet fundare efficaciter, & indubitatè suam replicationem cōsistentem in emancipatione, eam autem non dicitur fundare mediante Instrumento, quod aliquas patiatur difficultates, videtur † enim probatio dubia, quæ non releuat l. neque natales C. de probat. & instrumentum emancipationis, † quamuis regulariter instrumenta faciant probationem probatam, ut dixi in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 2. num. 35.
- 302 non † probabit cum aduersus illud aliqua considerabilia opponuntur, ut dixi supra in hac parte quæst. 2. num. 326. & in d. parte de legit. contradic. inscripta quæst. 2. num. 94.
- 303 Confirmatur, quia vbi ex † parte replicationis alta requiritur indago non reijcitur exceptio ad merita petitorij, sed impedit immiſſionem, ut pluribus supra in 2. quæst. num. 333. cum pluribus sequentibus, in casu autem nostro alta indago requiri videtur ex parte replicationis, quæ consistit in verificandis oppositionibus, quæ aduersus emancipationem obijciuntur.
- 304
- 305
- 306

His

His rationibus non obstantibus, contrarium est verius.

- 307 Probatum autem primo, quia † vitium testamenti accepti prout iuris, non verò prout est facti, non impedit immiſſionem tamquam respiciens lus domini, non verò factum possessionis, & sic merita petitorij, non verò possessorij, nisi de eo in continenti dilucidè appareat, quare
308 † exceptio in tali vitio fundata, cum in continenti non probetur (talis enim probatio videtur dubia propter instrumentum emancipationis) tamquam minus proportionata Iudicio possessorio intentato non attenditur in eo, sed respicitur ad petitorium *l. 2. ubi D. D. supra hoc tit. & supra dixi hac eadem quest. nu. 165.*

- 309 † Et beneficium huius legis competit etiā illis, qui de iure succedere nequeunt, quando impedimentum est dubium, & altiore requirit indaginem *l. 2. supra hoc tit. Bero. conf. 57. num. 10. volum. 2.* quare licet institutus testamento filij in patria potestate constituti succedere nequeat, si tamen dubium sit, An testator esset in patria potestate constitutus, nihil prohibet immiſſionem.

Secundo, quia institutus in tali testamento habet fundatam suam intentionem in testamento non abolito, nec cancellato, & defuncti possessione; Adversarij autem exceptio est fundata in instabilitate testatoris, quæ cum nō sit certa non potest suffragari *d. l. neque naturaliter C. de probat. cap. in praesentia extra de probat.* Ex ideo sufficit, si hæres reddat dubium patriam potestatem, & sic rei exceptionem, ita ut constet eam requirere altam indaginem, statim enim sequitur talem exceptionem hoc beneficium impedire non posse. Exceptio enim

- 310 † non dicitur expedita, & in continenti probabilis, sed altam requirere indaginem, quando dubietas provenit ex parte replicationis si ipsius replicationis sumus probabilis detur, ut dixi supra in 2. quest. num. 340.

Et quamvis rationes supra allegatae in tertio superiori articulo, nempe numero decimumquarto cum multis se-

quentibus, videantur quoque in terminis huius concludere, nihilominus facilius est eorum solutio.

- Ad primum enim respondetur eam conclusionem, † ut vitium respiciens dispositionem, immiſſionem impediatur, veram esse si in continenti tale vitium manifestum reddatur, ut nullo modo in dubium revocari possit, nihil faciunt verba *tex. quacumque suæ formæ, &c.* quia referuntur ad formam testamenti prout est facti, & materialiter accipitur, non verò prout est iuris, ut larius in sequenti articulo.

- 312 Ad secundum respondendum, † illud procedere, quando nulla affertur probatio, qua in dubium vocetur, an filius patriæ potestatis nexibus sit solutus, tunc enim quia in continenti apparet de malo iure hæredis in petitorio cessat etiā possessorium, secus si emancipationis instrumentum offeratur, aut quid simile, quod ita faciat dubiam patriam potestatem, ut eius probatio altam requirat indaginem.

- Ad tertium respondendum quamvis non credatur, si non aliunde probetur
313 emancipatio, † quia habet præsumptionem contra se, est enim facti, ideo non præsumitur *l. in bello S. f. de captiv. & possim. rev.* tamen hoc nihil facere, quando de emancipatione aliquo modo apparet, vel alio modo saltem reddatur dubium, an testator esset in potestate,

- 314 † sufficit enim ad obtinendam immiſſionem, ut pro certo de vitio testamenti non appareat, & † ut exceptio rei, vel testamenti à reo allegata dubia reddatur per replicationes, quarum tantus fumus datus sit, ut contrariam probationem possit denigrare, cum enim in tali exceptione fundetur intentio se opponētis, si non sit certa, & expedita dicatur fundamentum imperfectum altam indaginem requirere, non potens iuvare ad impediendam immiſſionem.

- Ad quartum respondendum dubitationem. An † testamentum valeat respiciens illud materialiter acceptum, & prout est facti, immiſſionem impedire, & hoc modo

modo loquuntur communiter interpretes, secus si respiciat testamentum, prout est creatura Iuris, tunc enim, quia talis dubitatio respicit lus petitorij non impedit si requirat altam indaginem, & proficiscatur à replicatione aliquo colore, ita ut probationem exceptionis obscurare possit, ut supra dixi *d. quæst. 2. num. 240.* est enim necessaria ad impediendum aperta, & inuincibilis probatio.

Ad quintum facit eadem responsio, quam tertio attuli argumento.

His stantibus reliquum est, ut argumento pro contraria supra proposito occurramus, cui occurro, ita distinguendo.

- 317 Aut difficultates, † quas patitur instrumentum emancipationis, sunt ita evidentes, ut illud destruant, vel valde suspectum reddant, & tali casu cum hoc instrumentum nullo modo obscuret probationem exceptionis, obscuratū enim non videtur aliud, (quod eo remoto clarum est, obscurare posse) non facit, ut dicatur requiri alta indago ex parte exceptionis, quia dubietas oritur ex parte replicationis, ita imperfectè, ut non obscuret probationem exceptionis ad ea, quæ supra tradita sunt *d. quæst. 2. num. 338. & 341.* & ita rectè impeditur immissio per exceptionem in cōtinenti probatam, & in his terminis procedit argumentum supra propositum, aut † verò
- 318 non sunt ita evidentes, neque illud destruant, & tunc quia dictum instrumentum tamquam non infirmatum probationem exceptionis reddit obscuram, habet enim presumptionem pro se, est in causa, ut per exceptionem in cōtinenti non probatam, sed turbidam non possit immissio impediri, quia etiā ubi dubietas oritur ex parte replicationis, quæ tamen colorata sit, & probabilis dicitur exceptio turbida, & requirere altam indaginem, ut supra *d. quæst. 2. num. 333. & 340.* hinc cessat etiam illud, quod dicebamus instrumentum non facere probationem probatam, si aliqua opponatur, est enim verum, quando ea, quæ opponuntur colorata sunt, & valde proba-

bilis. Ex enarratis cessat quoque confirmatio, quamvis enim non reiiciatur exceptio, ubi ex parte replicationis requiritur alta indago, hoc verum nisi replicatio sit colorata, & probabilis, ut iam sæpius repetitum.

- Possent ex huius articuli determinatione inferri ad casum latè examinatum
- 319 ab *Hond. conf. 32. volum. 1.* † eius filiae quam pater emancipauerat, dum esset fermè in articulo mortis, ut posset testari, & ipsum emancipantem substituere filio, excluso patre à successione sui filij, est enim emancipatio, quæ patitur difficultates, cū aduersus eam opponeretur de nullitate, quæ oppositio si in dubio Iuris consistat, quia, quātum ad factum, admittatur in articulo mortis factā esse, erit examinanda, quia non requirit altam indaginem, & si iudicabit iudex nullam esse negabit immissionem, si validam eam cōcedet, si vero cōsistat in dubio facti, quia asserat emancipans se nō in articulo mortis emancipasse, aut aliqua alia in facto controuertantur, quia præsumptio est pro instrumento emancipationis dicetur per illud effecta turbida exceptio patrie potestatis, & ideo, ea reiecta, tamquam requirente altam indaginem, erit concedenda immissio, ut probatur ex determinatione præsentis articuli. Quid autem Iuris in tali testamento asserendum, vide apud *Honded. d. conf. 32. & Gabriel. conf. 16. num. 38. & 39. lib. 1.* non enim punctum examino ad cuius discussionem vide etiam *Menoch. conf. 971. num. 7. & conf. 108. num. 19.*

S V M M A R I V M Articuli Septimi.

- 320 *Filius familias testari nequit.*
 321 *Fallit in Castrensi, vel quasi Castrensi peculio.*
 322 *Filius in Castrensi, & quasi pleno Iure sibi acquirit.*
 323 *Filius in Castrensi, vel quasi habetur pro patre familias.*
 324 *Regulam pro se habens dicitur habere intentionem fundatam.*

- 325 *Replicatio fundanti se in ea est probanda, quando fuit probata exceptio.*
- 326 *Replicatio requirens altam indaginem in hoc beneficium non excludit exceptionem probatam.*
- 327 *Testatori creditur in illis, quæ contra illum faciunt, non quæ pro illo.*
- 328 *Vitium visibile testamenti facit cessare legis nostræ beneficium.*
- 329 *Testamentum non potest testibus corroborari, ut ex eo competat immissio ex lege nostræ.*
- 330 *Figura, & apparentia in materia summarissima possessionis attenditur.*
- 331 *Testamentum, dum est tale, ut qualitercumque possit tolleri pro eo presumitur.*
- 332 *Laflare suum nemo presumitur.*
- 333 *Immissio ex testamento filij, quando asserit se testari de Castrensi, vel quasi, & notorium est, cum militem, vel Advocatatum fuisse, competit.*
- 334 *Declara si probet heres eam à rationibus paternis aliquid separatim possidisse.*
- 335 *Amplia etiam si inter bona ab eo possessa reperiantur aliqua non spectantia ad peculium Castrense.*
- 336 *Immissio ex lege nostræ competit etiam contra bona, quæ à testatore titulo commodati, aut depositi, vel pignoris detinebantur.*
- 337 *Peculium non raro seruis conceditur.*
- 338 *Servi nihil proprii habere possunt.*
- 339 *Filius bona patris iure familiaritatis possidere potest.*

ARTICVLVS VII.

Virum competat hoc beneficium instituto ab eo, qui se filium familias in testamento proficitur, asserit tamen se de peculio Castrensi, vel quasi testari.

- P**RO faciliori examine tyronibus est memorie reuocandum regulam.
- 320 esse, † ut filius familias testari nequeat de qua in princ. *Inst. quibus non est perm. facere testam. in l. qui in potestate*

*ff. de testam. in l. diu. S. codicillos ff. de iure codicill. & dixi supra in hac questione num. 7. & adeo veram esse, vt ne quidem ex contentu patris illius testari possit d. l. qui in potestate ff. de testam. l. i. item C. eodem. Non tamen habere † locum neque in castrensi, neque in quasi castrensi peculio tex. est in d. princip. *Inst. quibus non est perm. facere test. & in l. fin. C. cod. l. 9. ff. de Cast. pecul. Afflict. de cis. l. 183.* Talia † enim bona pleno iure sibi filius acquirit *Inst. per quas person. nob. acq. S. igitur l. 1. S. nec Castrense ff. de collat. bonorum l. cum oportet S. exceptio, & S. eadem obseruatio. C. de bon. que liber. † & in illis habetur tamquam pater familias d. l. 1. S. nec Castrense.**

Hoc adnotato negatiua sententia videtur amplectenda, quæ probatur.

Primo, quia negans hoc beneficium competere habet exceptionem fundatam in regula testatorem, ut filium familias testari non potuisse, iuribus supra allegatis, † ideo dicitur habere rem certam, & intentionem fundatam. *Eart. in l. quoties ff. ne quis cautionibus. Dec. in l. 1. in 2. notab. ff. de reg. iur.* Quamobrem † cum replicatio intentatis hoc beneficium sit fundata in ea exceptione, ut bona sint Castrensia hoc vtique erit illi probandum ad lei qui dicit, *ff. de probat. quod cum non ita facile probari posse videatur, est enim probandum talia bona in bello, vel occasione belli fuisse quaesita, & hoc videtur requirere altam indaginem, † quæ in replicatione non admittitur ad excludendam exceptionem iam aduersus hoc beneficium probatam, ut sæpius supra repetitum præcipue quasi. 2. num. 333. hoc tit. atque passim Doctor. omnes quod pluribus in locis attingi in tract. de legit. contrad.*

Neque dicatur eo modo, quo constat testatorem esse filium, eodem modo constare eundem habere peculium Castrense, vel quasi, nimirum ex eodem testamento; Responso enim in promptu est † testatori fidem adhiberi in quantum fateretur quid contra se ipsum, secus in quantum pro se ipso ad tradita per Doctor

Et in l. ut vim ff. de iust. & iur. faciunt ad propositum tradita supra in hac eadem quæstione num. 205. cum nonnullis sequentibus, & num. 210.

328 Secundo, quia vitium visibile de quo apparet facit cessare hoc beneficium, ut per textum nostrum communiter sentiunt omnes interpretes. At in re nostra datur vitium visibile, quia legens testamentum reperit testatorem esse filium ergo, &c. quod si velimus testibus, vel alijs externis probationibus probare quamvis filius fuerit potuisse tamen testari, quia peculium Castrense, vel quasi habuerit
329 hoc erit testamentum per se non opportunum, testibus vel externis probationibus confirmare ad hoc beneficium obtinendum, quod fieri non posse docuit *Acchil. Personal. in tract. de adipiscend. num. 122. & Bald. conf. 444. nu. 3. vers. sed antequam lib. 1. qua de re latius agā, & ex professo infra suo loco.*

Rursus contrarium videtur asserendum, quia in materia summarissima possessionis sola externa figura, & apparentia attenditur *Bald. hic in 6. notabili Dec. num. 15. Zuccard. num. 168. Menoch. num. 683. Riminald. consil. 685. num. 19. Bald. in l. 2. in fin. supra eodem,*
331 ubi docet pro testamento presumi dummodo qualitercumque possit tollerari sequitur *Peregr. art. 48. num. 30. vers. & quia in materia ista*, at secundum formam extrinsecam, & apparentiam hoc testamentum nullo laborat vitio, ergo, &c.

Secundo cum supponamus cetera habilia concurrere, nempe probatum esse testatorem aliqua bona separatim à rationibus paternis tempore mortis possedisse videtur dicendum ea fuisse castrensia, vel quasi cum non sit presumendum patrem plenam possessionem filio fuisse concessurum, nisi bona ad filium spectassent, nemo enim presumitur iactare suum,
332 ut dixi supra num. 187. & ita pati, ut alter illud possideat.

Pro determinatione ita distinguendum. Aut notorium est quem esse Aduocatum, vel militem, quia talem artem profiteatur ita luculenter, ut hoc in du-

334 bium reuocari nequeat, & t probat hæres institutus hunc seorsim à rationibus paternis aliqua bona tempore mortis possedisse, & indubitatum est hoc remedium competere. Aut vero in dubium reuocari potest, an fuerit miles, vel Aduocatus, & totum oppositum est asserendum.

Ratio primi dicti est ea, quia non apparet de aliquo vitio testamenti: quando indubitatum est testatorem fuisse militem, vel Aduocatum, licet enim constet filium esse, palam quoque est eundem talia bona habere potuisse, de quibus testari liceret, ita ut certum sit nullum dari dispositionis vitium, dixi autem hæredem probare debere hunc seorsim à patre bona possedisse, quia commune hoc est in quocumque intentante hoc beneficium, ut probet bona, in quæ vult imitti fuisse à testatore tempore mortis possessa, quo quidem casu, t nihil facit
335 etiam si inter bona ab eo possessa reperirentur aliqua, quæ non spectarent ad peculium Castrense, vel quasi, sed vel profectitia, vel aduentitia essent, supposita enim validitate testamenti conceditur immissio in bona à testatore quoquomodo detenta. *ad gloss. & DD. in l. nostra. Alciat. conf. 162. num. 2. Roland. qui de communi conf. 2. num. 3. lib. 3. Menoch. de adipisc. rem. 4. num. 168. & seq. Rota coram Sanctissimo Gregorio XV. in una Montis Folis apud Farinac. part. 2. decis. 131. num. 5. in fin. & ideo etiam t in ea, quæ penes defunctum fuerint deposita; Personal. de adipisc. poss. num. 103. Menoch. de adipisc. rem. 4. num. 368. Peregr. conf. 4. num. 52. lib. 1. dixi in tract. de legitim. contradic. quæst. 5. num. 9. Nec non, quæ pignoris nomine ab eo detinebantur. Rota in d. Montis Folis coram Sanctissimo Gregorio XV. licet mediante petitorio iudicio postea restituantur qua de re agemus in tractatu; Pro quibus bonis hoc beneficium competat.*

Ratio autem secundi dicti est, quia ex inspectione testamenti appareret de tali vitio, quod facit deficere omne ius in petitorio, unde possessorium quoque cessare pro certo est habendum.

Re sic determinata cessant rationes hinc inde propositæ.

Ad primum pro negatiua respondendum quamuis negans hoc beneficium competere habeat intentionem fundatam in regula, tamen quando ex aduerso constat de qualitate militis, & possessione eiusdem, continuo quoque esse probatam exceptionem, seu limitationem regulæ, ita vt cum ab initio certum sit testamentum valere nil impediat quin huic beneficio sit locus, nihil facit non esse adhibendam testatori fidem dum inquit se de Castrensi, vel quasi testari, non enim nitimur eius assertioni, sed ei, quod palam, & notorium est.

Ad secundum respondendum nullum vitium, nec visibile, nec inuisibile in testamento nostro dari, sed tantum aliquam dubitationem apparentem, quæ ea probatione tollitur, testatorem esse militem, & habere Castrensia. Hoc autem non esse testamentum corroborare extrinsecis probationibus, cum illud supponatur non cancellatum, & omnibus numeris absolutum, sed ea remouere impedimenta extrinseca, quæ vim testamenti poterant obtenebrare.

Ad primum pro contraria respondendum externam figuram attendi, quando in continenti de vitio respiciente vim internam non apparet, secus si appareat, ita vt certum sit in petitorio omne ius deficere, nam tunc possessorium quoque cessat, vt sæpius repetitum.

Ad secundum respondendum parentem non negligere suum, quamuis permittat filio, vt illud separatim à rationibus paternis possideat, cum possit illud concedere in vim peculij profecticij teo modo quo non raro etiam seruis conceditur, quos tamen certum est nihil proprii habere posse. *l. sic euenit ff. ad l. tul. de adulter.* Addamus tamen posse filium possidere iure familiaritatis iuxta terminos, *l. qui iure familiaritatis, & l. generali ff. de acquiren. possess. l. 1. §. is cui ff. de itin. & act. priuileg. l. final. ff. si seruit. amitt. Cast. conf. 179. sub num. 4. & per totum lib. 1. Soccin. Sen. conf. 61. num. 7.*

lib. 1. Seraph. decis. 13. numero secundo, libro primo.

S V M M A R I V M

Articuli Octauæ.

- 340 Filius familias, si non sit legitimus, sed extra matrimonium natus, recte testari potest.
- 341 Filij extra matrimonium nati non sunt in patria potestate, sed sui Iuris.
- 342 Fallit in legitimatis.
- 343 Exceptio respiciens merita petitorij admittitur aduersus legis nostræ remedium si in continenti de ea appareat.
- 344 Filius in dubio præsumitur legitimus secundum multorum sententiam.
- 345 Honestum potius est præsumendum quam inhonestum.
- 346 Emancipatio non præsumitur.
- 347 Facta non præsumuntur.
- 348 Filium esse sui Iuris asserenti onus probandi incumbit.
- 349 Qualitas est probanda à se fundante in ea, quando est in causa, vt audiatur, vel admittatur.
- 350 Qualitas legitimationis quando est causa, vt quis audiatur debet ab allegante probari.
- 351 Filius quando non constat de matrimonio parentum potius præsumitur non legitimus, quam legitimus secundum multos.
- 352 Naturalem autem alij } volunt præsumi.
Spurium alij }
- 353 Matrimonium tamquam quid facti non præsumitur.
- 354 Honestæ coniunctio potius videtur præsumenda, quam turpis.
- 355 Potestas patris, vt inducatur non sufficit factum coniunctionis parentum, sed requiritur ulterius tale factum, quod dictam coniunctionem reddat honestam.
- 356 Matrimonium solo consensu inducitur.
- 357 Consensus duplex in actu concubitus considerari potest.
- 358 Consensus simplex in concubitu non sufficit ad inducendum matrimonium.
- 359 Consensus in actum concubitus directus in

in matrimonij vinculum est nouum factum, ultra consensum in actum materiale concubitus.

360 Concubitus, ut tale est, nihil deficit, quamuis deficiat voluntas matrimonij.

361 Concubitus inhonestus inducitur per solam deficientiam, & meram negationem voluntatis in matrimonium directa.

362 Delictum, ut tale est, & quid turpe, & inhonestum nunquam a delinquente eligitur, sed ut bonum saltem delectabile, aut utile.

363 Filius potius præsumitur legitimus, quam non, ubi agitur de favore illius, cui expediat legitimum esse, secus si illi esset damnosum.

364 Turpitudinem suam non potest quis allegare.

365 Coitus quantum ad patrem attinet in dubio præsumitur illicitus.

366 Præsumptio, quæ ab euitanda delicto colligitur non prodest agenti, sed tantum excipienti.

367 Immissio ex legis nostræ remedio competit instituto à filio, quem non constat esse ex legitimo matrimonio natum, quando filius erat in quasi possessione sui Iuris.

369 Possessio vel quasi facit præsumptionem pro eo, qui in ea reperitur.

370 Filij, & } Quantum ad modum probandi se sui Iuris esse equiparantur.

371 Seruus pratensus existens in quasi possessione sui Iuris habet præsumptionem pro se.

372 Liberi omnes nascebantur secundum primæum naturæ statum.

373 Immissio ex testamento filij, quem non constat esse ex legitimo matrimonio non competit, quando pater est in quasi possessione patriæ potestatis.

374 Possessio vel quasi inducit præsumptionem pro existente in ea.

375 Præsumptio pro veritate habetur.

376 Replicatio altam requirens indaginem non facit, ut exceptio rejiciatur.

377 Possessio filij separata à rationibus paternis arguit quasi possessionem sui Iuris.

378 Renunciatio in dubio non præsumitur, neque inducitur, nisi constet expressè.

379 Possessor quilibet in dubio præsumitur possidere suo proprio nomine, & non aliena.

380 Filium præsumi ex iustis nuptijs quomodo intelligendum.

381 Præsumptio liberat ab onere probandi.

382 Filius in dubio præsumitur illegitimus, nisi repugnet quasi possessio patris eum sub patriæ potestatis iugo detinentis.

383 Præsumptio fortior facit cessare minus fortem.

384 Filius ex iustis nuptijs natus præsumitur, non solum quando agitur de illius favore, verum etiam si agatur de damno, dum tamen pater sit in quasi possessione patriæ potestatis.

ARTICVLVS VIII.

An hoc beneficium competat instituto ab illo, qui se filium familias, sed naturalem in testamento appellauit, vel alio modo constat esse filium, pretenditur tamen naturalis.

N Vllum vidi in specie hunc articulum attingentem, quamuis facile euenire possit, ideo nõ ommittendum duxi.

Præsciendum regulam prohibentem

340 filiis familias, quominus testari possint, de qua supra in 3. quæst. num. 3. non habere locum in naturalibus, atque omnino cessare in omnibus, qui non sunt nati

341 ex iustis nuptijs, † non enim sunt in potestate patris, sed sui Iuris, ut in §. final. Inst. de nupt. & inter extraneos connumerantur, ut habentur in d. §. final. & in §. 1. Inst. de patr. potest. l. ult. C. de nat. liber. Gallus de except. tit. 1. except. 2.

342 par. 2. num. 46. & 47. quod † tamen est intelligendum, nisi filius fuisset legitimatus, ut est tex. in §. generaliter in auth. quibus mod. nat. efficiantur sui, nihil enim à legitimo, & naturali difert §. fin. Inst. de nupt. §. reliquum in auth. quibus mod. natur. efficiantur sui. Dilect. in tract. de

N art.

art. test. sub tit. 3. de liber. Inst. vel exhered. vnde non immerito quaeritur, an competat immissio ex testamento eius, quem constat quidem, seu supponitur patrem viuum habere præceditur tamen extra matrimonium natus.

Vt sit locus quaestioni pro habilitate terminorum supponendum constare, aut saltem supponi, testatorem possedisse illa bona, in quorum possessionem, petit hæres inuitti, cum solum in bona à testatore tempore mortis possessa competat hoc beneficium, vt apertè cautum *in text. ibi, & qua testatoris mortis tempore fuerint, & saepius fuit à nobis repetitum.*

- Negatiua sententia videtur tenenda, quia ab initio videtur constare de nullitate testamenti, quo casu impeditur immissio cum exceptio respiciens iura petitorij si in continenti appareat faciat quoque cessare possessorium, *vt supra num. 17. & 171. hac eadem quaestione, & plenè in 2. quaest. num. 27.* nullitas autem ex ea constare videtur, quia † filius in dubio præsumitur legitimus. *gloss. & Abb. in cap. lator num. 6. extra qui filij sint legitimi. Felin. in cap. per tuas col. fin. de probat. Soccin. lun. cons. 15. visa contingentia in princip. lib. 2. Dec. cons. 54. Alexand. cons. 3. viso processu nu. 5. lib. 3. cum alijs per Rotam decis. 470. num. 2.* huius sententiæ auctores cumulatè refert *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 54. num. 2. & præsumpt. 55. num. 1.* & ratio est, quia cum necesse sit quemlibet nasci ex coitu siue licitus sit, siue illicitus, in dubio præsumi debet licitus, cum magis illud sit præsumendum, quod honestum esse potest, quàm quod inhonestum. *ad Bold. in l. filium num. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni Iuris, & alios, quos cumulat Menoch. d. præsumpt. 54. num. 22.* alias rationes congerit, & egregie confirmat *Menoch. de præsumpt. 54. num. 23. cum nonnullis sequentibus,* quibus probat filium ex matrimonio præsumi, quo stante, cum certum sit testatorem natum in patria potestate, neque † emancipatio, aut alia liberatio præsumatur, sunt enim facti ita vt intret regu-

347 la † facta non præsumi *l. in bello §. facta ff. de capt. & post. reuer.* sequitur præsumptio filium esse in patria potestate constitutum.

Secundo, quando filius non præsumitur in potestate sanè, neque præsumitur sui Iuris, sed † asserenti est necessaria probatio, quando † enim qualitas est necessaria, vt quis audiatur, vel admittatur ab eo probati debet *l. ait prætor. §. docere ff. de vi bon. rapt. & in terminis asserentem quem sui Iuris esse teneri ad probandum voluit Rota d. decis. 170. num. 1. & congesti à Menoch. dist. præsumpt. 55. num. 4.* ita † è conuerso, quando qualitas legitimitatis est causa, vt quis audiat, qui dicit, se filium debet probare cum qualitate legitimatis. *Rota in una Romana legati 11. Ianuarij 1602. coram Illustrissimo Sacro, & in una Romana hereditatis 1. Ianuarij 1594. coram Cardinali Seraphino,* quamobrem cum intentans hoc beneficium ad obtinendum asserat testatorem, licet patrem viuum habeat, fuisse tamen testabilem, & ità sui Iuris, debet hanc qualitatem probare, quæ cum sit species replicationis aduersus exceptionem filiationis, & altam requirens indaginem, non videtur in hoc iudicio admittenda ad excludendam exceptionem, vt plenè *supra in 2. quaest. num. 333.*

351 In contrarium facit aliorum frequentissima opinio tenentium filium, quando de matrimonio non constat potius præsumi illegitimum, quàm legitimum, quā tenent *Bart. cons. 42. visa inquisitione in princ. lib. 1. Corn. cons. 68. num. 14. lib. 1. & cum plures non contemnenda auctoritatis relati à Rota d. decis. 470. par. 1. diuersorum sub nu. 2. vers. sed hoc magnam videbatur habere difficultatem, & multi relati à Menoch. d. præsumpt. 54.* qui adhuc distinguuntur, aliqui † enim volunt præsumi naturalem, non tamen spurium aliqui vero, neque naturalem, neque legitimum, sed spurium primi, referuntur *sub num. 11. posteriores sub num. 15.* rationes suadentes naturalem præsumi referuntur *num. 12. & 13.* rationes verò

suadentes præsumi spurium referuntur
sub num. 16. & 17. & quidem quantum

ad id, vt nō præsumatur legitimus, quod
solum ad rem nostram facit siue natura-

353 † tamquam quid facti non præsumitur
vulg. l. in bello §. facta ff. de capt. & post.
reuer. cui quidem rationi minus feliciter
occurrit Card. Paleot. qui in *suo tract. de*

nat. & spur. cap. 20. num. 6. vers. nec hic
quidquam, inquit, quocumque se quis
vertat agi de præsumendo facto, quia fi-

354 † sta, vnde melius est † præsumere coniun-
ctionem honestam, quam turpem, licet
Menochius eum sequatur, & commen-

355 † ad hoc vt filius dicatur in potestate,
vltra parentum coniunctionem alio fa-
cto opus esse, nempè matrimonio legiti-
mè contracto, vnde quando dicimus fi-
lium non esse legitimum non præsumi-
mus vltra concubitus parētum aliquod
aliud factum positium, quod faciat ces-
sare legitimitatem, tunc enim intraret
Paleoti solutio, sed negamus constare
de eo facto vltra concubitus, quod qua-
litate legitimi tribuere possit, quo ca-
su verè intrat regula facta non præsumi.

Neque vt opinor quidquam facit Pa-
leoti replicatio eodem in loco dicentis
vltra concubitus alia non requiri, quæ
facti sint ad efficiendum filium legiti-
mum, † quia solus consensus inducit ma-
trimonium, *cap. sufficiat 27. quæst. 2. l.*
nuptias ff. de reg. iur. quod saltem ad ef-
fectum, vt filij sint legitimi sufficit, cum
ex matrimonio etiam clandestino legiti-
mi nascuntur ad eundem *Paleot. d. tract.*
cap. 5. Animaduertendum enim consen-

357 † duplicem considerari posse, nempè cō-
sensum in actum concubitus, & consen-
sum vltra actum concubitus, in matri-
monium, primus consensus sanè in omni

358 concubitu intercedit, † sed non sufficit
ad inducendum matrimonium, omnes
enim rem veneream non coactè exercen-

359 ridiculum. Consensus † vero vltra actum
concubitus in matrimonij vinculum ad-
huc est nouum factum, & ideo adhuc mi-
litat ratio facta non præsumi, vnde con-
stat Paleoti, & Menochij solutionem fal-
laciā continere. dum inquirunt in quo-
libet concubitu aliquam coeuncium vo-
luntatem necessariam esse, aut honestam,
aut inhonestam, ideo credendum magis
fuisse honestam, quā inhonestam, fal-
sum est enim, vt in concubitu, vt talis est
requiratur alternatiuè voluntas aut ho-
nesta, aut inhonesta, nam quamcunque
voluntatem semper sufficere omni pror-
sus honestate remota, est indubitatum.

Verè quidem potest contingere, vt hæc
etiam honestatis qualitas concurrat, sed
360 semper concurrat, † vt nouum factum,
sine quo cōcubitus nihil deficiebat. Ne-
que dicatur inhonestatem quoque vo-
luntatis, vt nouum factum concurrere
ad concubitus matrimoniale quasi co-
eunces duo velint. concubitus nempè,

361 & turpitudinem, † ad hoc enim vt con-
cubitus inhonestus sit sufficit, vt deficiat
positiua honestatis, & matrimonij volun-
tas, sola enim honestatis priuatio, quæ
non est ens positium, sed mera negatio
inducit coitus turpitudinem, vnde con-
stat ad coitus turpitudinem inducendam
nouum voluntatis actum non esse neces-
sarium, sed sufficere solum concubitus
consensum, quod omni dubitatione ca-
rere, vel ex eo facillimè colligitur, quia
nullus vnquam daretur concubitus in-

362 honestus, si positiua inhonestatis volun-
tas esset necessaria, nullus † enim positi-
uè consentit in concubitus, aut quodli-
bet grauissimum, & certissimum deli-
ctum, vt delictum est, ita vt posituè, &
per se turpitudinem eligat, sed consensit
tantum in actum materialem, cui anne-
xa est turpitudine, illud eligens tamquam
bonum saltem delectabile, aut vtile, cum
ergo nouus voluntatis actus ad inhone-
statem concubitus non sit necessarius,

cessat ea ratio Paleoti, quocumque quis se verrat factum esse præsumendum, & ita cessat eius ratiocinatio.

- 263 Secundo facit, quia † in quantum ea conclusio, ut filius potius præsumatur legitimus, quam non legitimus sit vera, & amplectenda, id contingit in eo casu quando disceptatur de conditione filij inter patrem, & filium, quia pater nollit filium agnoscere uti legitimum, puta negando alimenta, & contra eum filius agat, ut agnoscat, tunc enim contra patrem præsumitur legitimus, † quia pater non potest allegare suam turpitudinem *l. transactioe finita, & ibi DD. C. de transactioe late las, in l. ius iurandum, quod ex conventionione §. procurator. ff. iur. iur.* Si verò contra pater prætendat filium in sua potestate esse, filius autem id neget, aut heres ab eo institutus, tunc quia non amplius est favorabile filio, ut legitimus præsumatur, quia ipse hunc favorem respuit, & quia in casu nostro testamentum illius corrueret, totum oppositum est dicendum tum quia quantum ad patrem attinet, † coitus illius præsumitur potius illicitus, quam licitus, *e. aliter 30. quest. 5. gloss. in cap. lator extra qui filij sint legitimi, & ibi DD. Aleat. in tract. de præsumpt. reg. 2. præscript. 5. num. 1. Paleot. de Nat. & Spar. cap. 20. num. 4.* tum quia pater agendo aduersus filium, ut agnoscat patriam potestatem non potest allegare legitimum † coitum esse præsumendum, ad evitandam præsumptionem delicti, quia talis allegatio prodest tantum ad excipiendum, non verò ad agendum, ut docuit *Menoch. de præscript. lib. 5. præscript. 2. & lib. 6. præsumpt. 55. num. 17. vers. & propterea post Decium inter alios in l. si emancipati in 3. notabili. C. de collat. Galiaula in Rub. de verb. oblig. num. 160.*

- 367 † Aut filius, de cuius testamento agitur erat in quasi possessione existentiæ sui iuris, & immissio, hæredi ab eo scripto est concedenda, quia tunc præsumitur sui iuris *ad gloss. in l. Titia ff. soluto matrimonio, & alios, quos refert, & sequitur*

Menoch. d. lib. 6. præsumpt. 55. num. 21. & ratio evidens est, quia ut etiam in superiori articulo ex mente eiusdem Menochij diximus possessio, seu quasi præsumptionem facit pro eo, qui in ea reperitur *l. circa ff. de probat.* Quæ ratio maxime in casu nostro militat, quia non repugnat primeus naturæ status, quando non constat de matrimonio, tali enim casu primeus naturæ status non consideratur à contracto matrimonio, sed à primea natura ante † ius Civile secundum quam nullus filius nascebatur in patria potestate, saltem eo modo accepta, quæ tolleret testamenti factionem, eam enim iuris Civilis esse perspicuum est per tex. in princ. Instit. de patr. potest. quo casu † quantum ad modum probationis attinet filij. & servi æquiparantur *l. si filius in fin. ff. de probat.* quando autem præsentus servus est in quasi possessione sui iuris habet præsumptionem pro se *l. habentis §. ult. ff. de lib. causa l. vis eius C. de probat.* & ratio est eadem, quàm nunc in filio attingebamus, quia † secundum primeum naturæ statum omnes liberi nascebantur, ut in princ. Instit. de libertin. ibi. ut pote cum iure naturali omnes homines liberi nascerentur, nec esset nota manumissio cum servitus esset incognita, filius ergo existens in quasi possessione sui iuris habebit præsumptionem pro se, qua stante sequitur, ut ipso iure, & in continenti constet de viribus, & efficacia testamenti non solum quo ad figuram extrinsecam, de qua non dubitatur, & prout materialiter accipitur, sed etiam quantum ad efficaciam, & intrinsecam substantiam, aut saltem non constat in continenti de illius nullitate, & ita ut ea ad impediendam immissionem afferri possit, in omnem enim casum ad petitorium erit reiicienda, tamquam altam indaginem requirens ad sæpius repetita.

- 373 Aut vero filius erat non in quasi possessione sui iuris, sed vivebat in figura filij legitimi, patris potestate subiecti, & tali casu crederem ex eius testamento non competere immissionem, sed primò de viribus testamenti agendum. Ut autem

tem

tem ita sentiam ea ratione moueor, quia exceptio aduersus testamentum, ex quo petitur immissio videtur in continenti probata, ex quo constat testatorem se vt filium familias habuisse deficiente enim quasi possessione sui iuris cōtrarium succedit, nempè, vt pater esset in quasi possessione patriæ potestatis, vnde † cum 374 quasi possessio faciat præsumptionem pro eo, qui in ea reperitur, vt *supra num. 368.* pater autè reperiatur in quasi possessione patriæ potestatis, talis patria potestas vera præsumetur, vnde cum 375 † præsumptiones sint liquidissimæ probationes, & pro veritate habeantur, vt *supra num. 252.* dicetur in continenti probata exceptio aduersus testamentum, quæ sanè immisionem impediet, vt sæpius repetitum, potissimum in 1. *quæst. num. 27* quamuis enim ex aduerso replicetur hanc quasi possessionem fuisse erroneam, aut fortè etiam violentam, quia 376 verè filius erat sui iuris, quia † hæc est replicatio, quæ altam indaginem requirit, non faciet quominus exceptio suum operetur effectum impediendi immisionem, vt sæpius diximus, & præcipuè *supra in 1. quæst. num. 333.* cum nonnullis sequentibus; fateor tamen si probabilis fumus replicationis daretur, quo in dubium reuocari posset probabiliter patria potestas sat esse ad efficiendum, vt exceptio reiiceretur ad merita petitorij non retardata immisione *iuxta ea, quæ supra dicta sunt quæst. 2. num. 340.* & sæpius repetita.

Dubitandum hoc loci contingit quomodo cognoscamus, an filius esset in quasi possessione sui iuris nec ne, & cui incumbet onus probandi, an hæredi testatorem fuisse in quasi possessione sui iuris, an vero excipienti patrem fuisse in quasi possessione patriæ potestatis, qua in re arbitror partes volentis impedire immisionem esse, vt probet quasi possessionem patriæ potestatis, & ratio ea est, quia ad fauorem hæredis duo concurrunt primo testamentum, quod in prima figura sine omni vituperatione apparet; 377 deinde † possessio separata bonorum in

quæ petitur immissio, quæ arguit quasi possessionem sui iuris ad plura congesta *supra hac eadem quæstione num. 186. cum nonnullis sequentibus*, in tali enim casu cessat ea ratio supra à nobis ponderata *sub num. 218.* vt pater permetteret illi hominum bonorum possessionem quasi in peculium profectitium, hæc enim ratio efficax est, quando constat filium ex iustis nuptijs natum esse, tunc enim potius præsumitur peculij concessio, quam emancipatio, cum ea † sit facienda interpretatio, per quam non fuerit renunciatum Iuri sibi competenti cum renunciatio nō præsumatur *cap. super hac de renuntiat. l. si cum aurum ff. de solut. Crauett. conf. 200. num. 10.* neque inducatur, nisi constet expressè *cap. sanè ubi gloss. in fin. ff. de renunc.* at quando non constat ex iustis nuptijs natum, & videmus filium possidere, cum non agatur de amittendo Iure patriæ potestatis, non præsumetur peculium profectitium, sed potius liberum dominium cum † quilibet possessor in 379 dubio potius præsumatur sibi, & suo proprio nomine possidere, & proprio Iure, quam alij, & alieno nomine *l. filius familias §. diui verbo idem princeps ff. de leg. 1. Bart. & Salycet. in l. 2. C. de acquir. possess. Roland. conf. 46. lib. 3. Nat. conf. 514. num. 26. lib. 3.* Ex his ergo concludo, quando non constat, an filius sit natus ex iustis nuptijs, nec ne ex eius testamento immisionem competere in bona, quæ ab eo possidebantur, nisi in continenti ad impediendam immisionem, probetur patrem fuisse in quasi possessione patriæ potestatis dum testator viueret.

Ex his cessant argumenta hinc inde 380 proposita nam ad primum † pro negativa responderetur filium præsumi ex iustis nuptijs, quando hoc illi est fauorabile, secus si contra illius fauorem, & commodum, vel hæredis illius, vt patet ex traditis *num. 366. cum sequentibus.*

Ad secundum † dum dicebamus, asserenti onus probandi incumbere, dicimus habere locum remota quasi possessione sui iuris, secus ea posita, cum enim ea fa-

ciat præsumptionem pro existēti in quasi possessione, cessat probandi necessitas, præsumptio enim liberat ab onere probandi *text. est in l. fin. in verbo præsumptioni ff. de eo quodmet causa in l. siue possidetis C. de probat. & utrobique DD.*

Ad primum vero pro affirmatiua re-
 382 spondetur eam t̄ conclusionem, vt filius potius præsumatur illegitimus, veram esse, nisi repugnet quasi possessio patris detinentis filium sub potestatis iugo, tūc enim, quia possessio facit præsumptionem pro existente in illa, *vt supra dixi*
 383 *nu. 368.* hæc præsumptio tamquam t̄ fortior ea, de qua in argumento *num. 351.* cum aliquot seq. vt filius in dubio præsumatur illegitimus faciet illam cessare *ad l. Diuus ff. de in integr. restit. & ibi gloss. in verbo estimari,* quod eo magis verū, quia illegitimas est fundamentum agentis, quo casu ei onus probandi incumbit, vt supra in terminis illegitimitatis *num. 348.* procedet ergo argumentum, quando constabit filium fuisse in quasi possessione sui iuris, tunc enim agens per hanc quasi possessionem dicetur opportunè il legitimitatem probasse, ita vt nihil præten-
 384 sæ immissioni obstare possit.

Ad secundum quo dicebamus t̄ filium tunc solum præsumi natum ex iustis nuptijs, quando de illius favore agitur contra patrem negantem eum esse legitimum, adhuc eodem modo respondendum hoc verum esse, nisi quasi possessio patris faciat præsumi patriam potestatem, tunc enim quia præsumptio fortior minus fortem excludit, *vt supra nu. 338.* præsumptio à quasi possessione profecta excludit præsumptionem, vt quantum ad patrem attinet, coitus potius præsumitur illicitus. Accedat hæredem, qui venit, vt immittatur quasi testator sui iuris fuerit venire agendo, non solum vt ex lege nostra immittatur, sed etiam, vt exclusa quasi possessione parentis reuocetur status libertatis, aut saltem declaratur, maximè si pater sit in quasi possessione potestatis, & agendo uti ea coniectura, vt non præsumatur delictum quo casu non suffragari supra traditum, vn-

de consequens est, vt data tali possessione cesset argumentum.

S V M M A R I V M Articuli Noni.

- 385 Filius familias non potest testari, neque cum patris consensu de illis bonis aduentitijs, quorum parenti non acquiritur ususfructus.
- 386 Dei spiritu, quæ aguntur legibus subiecta non sunt.
- 387 Libertas est, ubi Dei spiritus est.
- 388 Cap. licet verbo quamuis de sepult. in 6. ponderatur.
- 389 Filius familias cum patris consensu causa mortis donare potest.
- 390 Legis dispositio non debet esse frustratoria.
- 391 Argumentum à contrario sensu non valet, quando sequitur legum correctio.
- 392 Fallit, si alioqui lex nihil disponderet.
- 393 Fallit secundo, si non vera sequatur correctio, sed limitatio.
- 394 Argumentum à contrario sensu valet ad inducendam legis limitationem.
- 395 In correctorijs licet non fiat extensio, fit tamen limitatio.
- 396 Exceptio declarat regulam, in quibus terminis procedat.
- 397 Præter, hæc vox quando præponitur conclusioni negatiuæ stat inclusiuæ, & affirmatiuæ.
Declara, vt num. 391.
- 398 Filium ad pias causas testari posse cum patris consensu, qui valuerit.
- 399 Testamentum est vltima voluntas.
- 400 Vltima voluntates non possunt pendere ab alieno arbitrio.
- 401 Testamentum est iuris publici, & de solemnibus iuris Ciuilis.
- 402 Filij familias arcentur à solemnibus iuris Ciuilis.
- 403 Vltima voluntas, quare ab alieno non possit pendere arbitrio.
- 404 Mors omnia soluit.
- 405 Dispositio facta tempore licito, cuius effectus confectur in tempus prohibitum regulariter non sustinetur.
- 406 Testamentum facere olim erat de genere prohibitorum.

- 407 Testamenti factio ex quadam dispensatione solum ijs, qui sui iuris sunt fuit concessa.
- 408 Testamentum in reliquis perfectum, si tamen ab aliena pendeat voluntate est nullum.
- 409 Duo vincula magis ligant, quam unum.
- 410 Contrariorum contraria sunt causa, & contrarij effectus.
- 411 Vox patris vox filij.
- 412 Consensus patris vim tribuit donationi causa mortis factæ à filio.
- 413 Non tamen potest confirmare eiusdem testamentum.
- 414 Contractus possunt pendere ab alieno arbitrio.
- 415 Filium familias, neque cum consensu patris ad pias causas testari posse, qui tenuerint.
- 416 Legi subiectus, seu sub lege ille dicitur, qui nollens obligationem legis subditur illi, quasi cuidam ponderi.
- 417 Legi subiectus, seu sub lege dicitur is, qui timore supplicij, quod lex minatur, non amore iustitiæ à malo opere abstinet.
- 418 Spirituales viri non sunt sub lege, & quo modo intelligatur.
- 419 Legi est subiectus, seu sub lege est, non solum, qui ea, quæ lex præcipit detrectat implere, sed etiam ille, qui ea tantum, quæ lex iubet, est observare contentus.
- 420 Legi non est subiectus, qui iustitias legis, non solum implere, sed superare contendens voluntaria addit ad necessaria.
- 421 Opera hominis, in quantum ducuntur Spiritu sancto, dicuntur opera Spiritus sancti.
- 422 Filius ad pias causas sine consensu patris testari nequit.
- 423 Cap. licet de sepulturis in 6. subtiliter perpenditur.
- 424 Conclusionem uniuersali falsa, sequitur, ut eius contradictoria sit vera.
- 425 Conclusiones contraria secundum logicos ambæ possunt esse falsæ.
- 426 Lex finalis C. de bonis, quæ liberis ponderatur.
- 427 Præter, hæc vox ponderatur.
- 428 Lex non exequitur, quod nullum est.
- 429 Pia causa (supposita communi opinione, ut filius familias eius fauore testari possit cum consensu patris) ex testamento cum dicto consensu facta legis nostra beneficium competit.
- 430 Error communis facit ius.
- 431 Pater descendentes cessantibus filio succedit.
- 432 Iniuria non fit consentienti.
- 433 Parentum votum est, ut bona ad eorum posteros perueniant.
- 434 Circumventionis suspitio nulla potest in ascendente cadere.
- 435 Filius in legitima institutus non potest conqueri de patris testamento.
- 436 Testamentum etiam ad pias causas ob filij præteritionem est nullum.
- 437 Filius iusta ingrati tudinis causa recte potest exheredari.
- 438 Filius habet querelam inofficij, quando sine causa fuit exheredatus.

ARTICVLVS IX.

An pia causa à filio familias cum licentia patris in bonis non castrensibus instituta hoc beneficium competat.

Praesciendum regulam, de qua in superiori articulo, ut filius familias tunc quidem cum patris consensu testamentum cōficere possit habere locum etiam in bonis aduenticijs, in illis quoque casibus, in quibus nō acquiritur patri ususfructus, non enim potest filius de illis testari, quamuis pater consentiat, ut est communis sententia glossæ Bart. & aliorum in l. qui in potestate ff. de testam. in l. 1. §. in filij ff. ad Trebell. per text. in l. penul. ubi Ias. C. eodem.

Præsciendum secūdo totam huius articuli difficultatem, ab eo pendere, an testamentum à filio familias ex consensu patris in fauorem piæ causæ factum sustineatur, nec ne, si enim sustineatur locus erit huic beneficio, sin minus illud cessabit. Videamus igitur, An huiusmodi testamentum valeat.

Pri-

Primo aspectu affirmandum videtur huiusmodi testamentum valere.

386 Primo, quia † quæ Spiritu Dei aguntur legibus non subiacent, *cap. due sunt inquit leges* 19. *quest. 2. & cap. licet de regular.* quibus in locis repetuntur verba *Pauli ad Galath. 5.* quod si Spiritu Dei ducimini non estis sub lege, & ad
387 *Corinth. 3. ubi † Spiritus Dec. ibi libertas, & refert Rota in una Bononien. professionis* 14. *Maj 1622. corā R. P. D. Merlini fol. 3. in fin. ibi unde spiritus ille maioris devotionis.* At testamentum ad pias causas confectum pro salute animæ spiritu Dei ducente fieri videtur, ergo nullis subiacet legibus ideo cessabunt in eo leges sancientes ne testamentum filij, etiam adhibito patris consensu sustineatur, & ideo valebit, faciunt optimè ad rem tradita à *Rota decis. 461. num. 10. part. 1. in recent. apud Facinac.* inquit enim. Minorem etiam renunciantem in seculo, si donat Ecclesiæ, non indigere solemnitatibus, quia spiritu Dei inducitur ad donandum Ecclesiæ.

388 Secundo ponderatur tex. in † *cap. licet versic. quamvis de sepultur. in 6.* ubi Summus Pontifex loquitur in hæc verba, *Quamvis autem filius familias absque patris consensu sibi possit libere eligere sepulturam, pro anima tamen sua, præter eius assensum, nisi peculium Castrense, vel quasi habeat aliquid iudicare non potest;* inducunt Doctores hunc textum à contrario sensu, hoc modo, si nihil potest filius præter patris assensum pro anima sua iudicare, ergo poterit cum patris assensu, & ita eo contentiente pro anima iudicare, & ita ad pias causas testari. Neque dicatur hunc textum intelligendum, ut possit quidem filius cum patris assensu aliquid pro anima iudicare, ut donando causa mortis, non vero testando ad *l. tam is ff. de donat. caus. mor.* respondent enim Doctor. si ita textum intelligeremus, nihil disponderet in fauorem piæ causæ cum † in omnibus possit filius assentiente patre causa mortis donare circumscripta etiā ratione piæ causæ ad *l. tam is ff. de donatione causa mort.*

390 Vnde † vana, & inanis esset huius textus dispositio contra *S. quibus 1. constit. Cod. & de indubitabili contra l. quod labeo ff. de Carbon. edict.* Neque † iterum dicatur argumentum à contrario sensu non valere, quando sequitur legum correctio *l. 2. C. de condit. l. conuenticulam. C. de Episc. & Cler.* † hoc enim fallit si alioqui lex nihil disponderet *l. 1. in princ. de offic. eius, & c.* † Præterea hoc esset verum, si vera sequeretur correctio, secus si sequatur limitatio † valet enim argumentum à contrario sensu ad inducendam legis limitationem, quemadmodum in correctorijs, in † quibus licet non fiat extensio, fit tamen in limitatorijs *cap. cum dilecta S. nos igitur ubi Panorm. notat de confirmat. util. vel inutil. cap. post translationem S. quamquam, & ibi Bald. notat. de renunc. hac post Alexand. repetit Iason in l. senium sub num. 5. vers. secundo mouetur C. qui testam. facere poss.*

Confirmatur eiusdem textus ponderatio ex mente *Federic. de Sen. conf. 298. Ludou. Rom. & Alexand. post eum quos refert Iason in d. l. senium sub num. 5. vers. & eandem opinionem,* quia † exceptio declarat regulam in quibus terminis procedat *l. nam quod liquide S. fin. ff. de pen. legat.* At certum est exceptionem positam in textu, nisi habeat peculium Castrense, vel quasi procedere etiam in testamento, & omni genere vltimæ voluntatis, ergo idem in regula erit dicendum, ut loquatur non solum de donatione causa mortis, sed de omni genere vltimæ voluntatis.

Tandem ex mente *Iason.* alio, & fortè vrgentiori modo idem textus ponderatur in illis verbis, *pro anima tamen sua præter patris assensum aliquid iudicare non potest,* † vox enim, præter, quando preponitur conclusioni negatiuè, stat inclusiuè, & affirmatiuè, *l. nam quod liquide S. fin. ff. de pen. legat. declarat Bart. in l. actioni C. de transact. & in l. si eum S. qui iurandum ff. si quis caution.* ergo tex. in recto sensu includit posse filiū cum consensu patris pro anima sua iudicare, at præter huiusmodi assensum nequaquam.

Ter-

398 Tertio, quia hanc sententiam † tenuerunt Bald. Angel. Salycet. Alex. & Corn. in l. senium C. qui testamenta facere possunt. Roman. in Auth. similiter C. ad l. falcidiam in 19. Speciali pia causa inter ultimas voluntates Dom. de S. Geminiano in cap. licet de sepult. lib. 6. Dec. in d. l. senium num. 21. Calder. conf. 10. in tit. de testam. Dec. in cap. licet de sepultur. in 6. in d. l. senium. Alexand. in l. 1. S. hoc autem Senatus Consultum ff. ad Trebellian. Calcan. conf. 12. col. penult. Feder. de Sen. conf. 298. Bald. in l. 1. col. 2. & in repetitione col. 3. C. de Sacros. Eccles. Federic. de Sen. conf. 294. Habuistis utque modo, & conf. 298. col. fin. vers. meo iudicio, usque ad fin. Conarr. qui de communi testatur in rub. de testam. in fin. Testatur etiam de communi Iason. in d. l. senium num. 5. & inquit ab hac sententia in Iudicando, & consulendo non esse recedendum, quam vis in puncto iuris contrariam sententiam veriore prosequatur. Clarus in S. testamentum quæst. 5. num. 6. vers. sed nunquid filius familias, qui dicit esse magis communem, & ab ea in practica non esse recedendum, huic etiam opinioni assentitur. Tiraquell. in tract. de privileg. pia causa privileg. 28. in fin. qui in princ. alios huius sententiæ auctores cumulatè refert.

His minimè obstantibus contrariam sententiam veriore reor, quæ probatur.

Primo ob regulam vniuersalem filium non posse testari iuribus supra allegatis, quæ vera est in tantum, ut nequidem cum patris consensu testari queat, ut est supra dictum, cuius rei ratio ea est, quia † testamentum est ultima voluntas l. 1. C. de Sacrosanct. Eccles. Ultimæ † autem voluntates non possunt pendere ab aliena voluntate, & consensu l. illa institutio, l. captatorias ff. de hered. instit. l. captatorias C. de milit. testam. Hinc duæ rationes impediunt filium familias, quominus etiam cum patris assensu testari queat, prima quia † testamentum est iuris publici, & de solemnibus iuris Civilis, † à quibus filij familias arcentur gloss. in d. l. senium.

Altera, quia ultima voluntas non debet pendere ab alieno arbitrio, quæ duæ rationes non minus vigent in testamento ad pias causas, quam in reliquis, quini- nimo hæc posterior summa ratione in omni causa vim habere debet cum maxima æquitas illiam vigere suadeat, quam docet Accurs. in d. l. illa institutio super verbo pondere, qui † rationem afferens, quare non possit ultima voluntas ab alieno pondere arbitrio inquit, hanc esse, quia rationi est consonum, ut quis non possit in alienum arbitrium conferre, quod vix in suo permittitur, scilicet statuere de rebus in illum casum quo suæ futuræ non sunt, & quidem si veritatem amamus certum est post mortem neminem futurum dominum earum rerum, quarum viuens dominus est † cum mors omnia soluat S. deinceps in auth. de nupt. Vnde testamentum est † dispositio facta quidem tempore licito, sed eius effectus in tempus illicitum confertur, cum effectum dispositionis conferat testator in illud tempus, quo Dominus non est futurus, quod dispositionis genus regulariter non sustinetur l. quoad C. de donat. ante nupt. l. eum qui ff. de iur. omnium iud. l. in tempus ff. de hered. instit. cum alijs innumeris plenè congestis à Tiraquell. in tract. de iure constit. possess. par. 3. nu. 3. sed peculiariter fauore ultimæ voluntatis, ideo verè inquit Accursius vix in arbitrio testatoris hoc permissum, faciunt ad rem tradita per Vasq. in tract. de success. creat. par. 1. lib. 3. S. 22. num. 8. vers. præterea testamentum, † ubi docet testamentum facere, olim fuisse de genere prohibitorum, quod etiam dicebat Christophorus de Castilioneo, quem postea sequutus est Portius in S. 1. Instit. de testamentis. & refert Tiraquell. d. lim. 2. nu. 5. postea † ex quadam dispensatione fuisse concessam testandi facultatem, quæ dispensatio filijs familias expressè fuit negata, & postea iure Ciuili Romanorum negatio repetita, & confirmata iuribus supra allegatis, ex quibus constat vix in arbitrium eius, qui sui iuris est collatam testandi facultatem.

Se-

- Secundo, quia si testamentum quod
 408 alioqui valere posset † quando tamen ab
 aliena voluntate p. ndet nullum est, mul-
 to magis nullum erit, vbi quamuis ab a-
 lienâ voluntate non penderet per se ta-
 409 men ex alia causa nullum esset † cum duo
 vincula magis ligent, quam vnum *l. fin.*
C. de adopt. §. sed hodie Instit. eodem, &
 quod aptum natum est ad destruendum
 non potest confirmare, alioqui ab e-
 dem causa contrarij prouenirēt effectus
 410 † cum tamen contrariorum cōtrariæ sint
 causæ *ad Philosoph. 2. de generat. & cor-*
rupt. & contrarij effectus *l. qui accusare*
ff. de accusat. Neque dicatur consensum
 patris differre ab aliorum cōsensu, quasi
 411 alterius non sit † cum vox patris vox filij
l. fin. C. de insti. & substit. S. ei vero In-
stit. de inutit. stipul. gloss. in cap. super eo
ibi, & pater, & filius, extra de testam.
& in cap. tua nobis in verbo super lucro
 412 *extra de decim.*, & ideo † esse aptum na-
 tum ad confirmandum actum filij, vt pa-
 tet in donatione causa mortis *l. tam is ff.*
de donat. caus. mort. ideo non esse absur-
 dum, vt etiam testamentum confirmet,
 nam responderetur quamuis pater, & fi-
 413 lius sint vna, & eadem persona † non ta-
 men patris consensum esse aptū ad con-
 firmandum filij testamentū alioqui con-
 firmaret etiam testamentum non factum
 ad pias causas, quod omnino falsum, ne-
 que quicquam facit exemplum donatio-
 nis, quia donatio causa mortis conside-
 ratur, vt cōtractus quo ad modum ineun-
 di † cōtractus autem possunt pendere
 414 ab alieno arbitrio, *l. final. C. de contrab.*
empt. S. precium Instit. de empt. & vend.
 415 Tertio, quia † ita tenent multi non
 contemnendæ auctoritatis, nempe *Iacob.*
de Appi inter consilia Federici conf. 284.
in princ. vsque ad versiculum meo Iudi-
cio Raphael. Fulgas. in d. l. senium. Franc.
Aretin. in l. qui in potestate ff. de testam.
 & disputatiuè hanc opinionem posse te-
 neri voluit *Ioannes Crotus in l. frater, à*
fratre ff. de cond. indel. num. 115. ibi, &
sic disputatione, &c. quamuis in practica
 à contraria non esse recedendum prohi-
 teatur, eandem sententiam tenuit *Ioan-*

nes Andrea, & Petr. de Anchar. in d. cap.
licet extra de sepult.

- Ad primum responderetur ex D. Thoma
 1. 2. quæst. 93. art. 6. in responsione
 416 ad primum † sub lege eum intelligi, qui
 nollens obligationem legis subditur illi
 quasi cuidam ponderi, vnde *gloss. ordi-*
naria super illis verbis Pauli ad Galath.
5. si spiritu Dei docimini non estis sub le-
 417 *ge, † dicit sub lege eum esse, qui timore*
 supplicij, quod lex minuatur, non amo-
 re iustitiæ à malo opere abstinet, & hoc
 modo † spirituales viri non sunt sub le-
 418 ge, quia per charitatem, quam Spiritus
 sanctus cordibus eorum infundit volun-
 tatiè id quod legis est implent, & si hoc
 modo rem intelligamus, nihil faciunt ad
 rem iura ponderata, nam filius spiritu
 Dei ductus non testabitur ad pias cau-
 sas, sed voluntariè id, quod legis est im-
 plebit non testando.

- Vel ex mente *Cassian. collat. 2. l. cap. 3.*
 419 & 4. & 7. † non solum dicitur sub lege,
 qui ea, quæ lex præcipit detrahat imple-
 re, sed etiam ille, qui ea tantum quæ lex
 iubet obseruare contentus est, vnde is
 420 † sub lege dicitur non esse, qui iustitias
 legis, non solum implere, verum etiam
 superare contendit, cuius deuotio lega-
 li est maior imperio qui obseruantia cu-
 mulans præceptorū voluntaria addat ad
 debita, quod si filius familias exequi vo-
 luerit non solum non testabitur, ne con-
 tra legem agat, sed omni renunciatis dis-
 sponendi auctoritari, si quam fortè ha-
 beret omnia sua libere legis dispositioni
 subijciat.

Tertio ex mente eiusdem D. Thoma
 supradicta possunt intelligi in quan-
 tum † hominis opera, qui Spiritu sancto
 agitur magis dicuntur opera Spiritus san-
 cti quam ipsius hominis. Vnde cum Spi-
 ritus sanctus non sit sub lege, sicut nec
 filius, sequitur vt hominis opera, in quan-
 tum sunt sancti Spiritus, non sint sub le-
 ge, & hoc pertinent verba Pauli ad Cor-
 inth. 3. vbi spiritus Dei est ibi libertas
 in dd. capitibus registrata, verum lega-
 tum factum ad pias causas non potest
 hoc modo dici opus Spiritus sancti alio-
 qui

422 qui posset filius etiam sine consensu patris testari, nam Spiritus sanctus sicuti legi, ita nec patriæ potestati humanæ subiectus est † cum tamen etiam ad pias causas sine consensu patris filium testari non posse aperto iure cautum *d. cap. licet de sepult. in 6.*

Ad secundum respondendum textum
423 † in d. cap. licet probare tantummodo filium familias cum patris consensu posse donare causa mortis, non vero aliquo modo posse testari. Pro cuius intelligentia animaduertendum mentem Summi Pontificis in eo textu fuisse animaduertere Iuris studiosos, ne in errorem inciderent arbitantes filium familias pro anima sua sine patris assensu iudicare posse, eo quod iam docuerat eodem posse sine patris assensu sibi sepulturam eligere. Vnde mens Summi Pontificis est huiusmodi errorem auertere docendo non posse filios sine consensu patris pro anima iudicare. Quid autem Iuris sit patre assentiente non dicit legislator, quamobrem cum id ommittatur remanebit sub anterioribus dispositionibus, secundum quas Iure cautum est, ut nec filius testari possit, nec vltima voluntas ab alio no possit pendere arbitrio, Et quamuis à contrario sensu eliciamus filium cum patris assensu pro anima iudicare, non hoc possumus vniuersaliter ex textu inferre, sed particulariter, cum enim ex textu colligamus hanc negatiuam vniuersaliter acceptam filium familias patre consentiente non posse pro anima iudicare esse
424 falsam, † hinc sequitur contradictoriam, non vero contrariam esse veram, cum
425 † contrariæ propositiones secundum logicos ambæ possint esse falsæ, licet ambæ non possint esse verè *ad Philosoph. 1. de interpretatione cap. 5.* in contradictorijs autem vna falsa sequitur aliam esse veram, ut *idem Philosoph. citato loco.* Probabitur ergo per argumentum depromptum à contrario sensu particularis affirmatiua, nempe, ut aliquo dispositionis genere possit filius cum consensu patris pro anima iudicare. At quodnam erit hoc dispositionis genus? illud, cui leges

non repugnant, & ita donatio causa mortis, quam patre assentiente à filio familias fieri posse indubitati est Iuris *l. tam is ff de donat. caus. mort.*

Non obstant hoc supposito ponderationes supra propositæ, nam quando dicebamus si iste textus procederet tantum in donatione causa mortis, nihil noui in fauorem piæ causæ induceret. Respondetur neque Pontificem quicquam noui inducere voluisse, sed simplicem illius fuisse intentionem ab errore auertere. Nihil etiam facit dum dicebamus valere argumentum à contrario sensu vbi sequeretur legum correctio, quando alioqui textus, nihil disponderet, vel quando sequitur limitatio, nō correctio. Responsio enim in promptu est. Primo textum satis in sensu directo disponere, deinde nos non negare argumentum à contrario sensu, sed illud fateri ad includendam contradictoriam vniuersalis negatiuæ, & ita ad particularem affirmatiuam includendam, ad quam interpretationem optimè facit textus ponderatus
426 à Ias. in d. l. senium nempe *in † l. fin. S. filijs autem C. de bon. quæ lib.* vbi habetur filium familias nec testari, nec aliter disponere posse de bonis profecticijs præter patris assensum, non tamen sequitur eundem cum patris assensu omnibus modis de profecticijs disponere posse, certum est enim cum parentis assensu de illis testari non posse *l. penult. & l. fin. C. testam.* facit tex. in d. l. senium C. eodem.

Non obstat ponderatio Federici, & aliorum, est enim prorsus extra rem, limitatio enim in textu proposita respicit regulam in sensu directo in textu propositam negatiuam, quam in tali sensu vniuersaliter intelligendam pro certo habemus. hinc enim sequitur in contrario sensu esse vniuersaliter falsam, verum ex falsitate vniuersalis negatiuæ, nihil aliud ex necessitate sequitur, quā veritas contradictoriæ, & ita particularis affirmatiuæ, ut supra dictum est.

Tandem non obstat postrema ponderatio ex mente Ias. nempe † dictionem
427 præter præpositam negatiuæ affirmare, cum

cum enim stet, contradictoria contradictoriam affirmat, & ita particularem affirmatiuam. Exemplum ab eodem Iosone desumi potest, si iubeat princeps, ut nullus præter maiores vigintiquinque annis eat ad bellum; non sequitur ergo iubet, ut omnes maiores vigintiquinque annis eant ad bellum, sed ut aliqui. Item si dicamus nullus hominum præter Christianos saluabitur, non sequitur ergo omnes Christianos saluabuntur, sed aliqui.

Cum igitur huiusmodi testamentum factum à filio familias etiam cum consensu patris in fauorem piæ causæ secundum veriorē sententiam nullū sit consequens est, ut nullo modo ex eo competat legis nostræ beneficium, cum leges quod nullum est non exequantur, ut supra dictum *hac eadem questione nu. 136*. Et hoc quidem verum erit si de stricto Iure agamus, & secundum veram legum, & canonum interpretationem. † At si aliorum sententiam sequamur cum communis sit opinio huiusmodi testamentum valere, ut supra dictum, eamque practici seruent, ea supposita, absque dubio hoc beneficium competet, quod non admodum absurdum arbitror, cum pietatis causa, & fauore piæ causæ errare non modicam mereatur excusationem, potissimum in Iure positiuo, certū quippe est, potuisse legem si voluisset illud cauere, ut fauore piæ causæ, & pro salute animæ filius cum patris consensu testari posset. Quinimmo quamuis lege scripta cautum non reperiatur, ut supra ostensum, videtur tamen tacita quasi consuetudine receptū, cum ea inualuerit, ut tale testamentum sustineatur, & de facto, ut

430 validum effectum consequatur, † quod licet per errorem inductum, communis tamen error facit ius *l. Barbarius, ubi Doctor. ff. de offic. præsid.* Quamobrem in actu practico, & huiusmodi testamentum pro rato habendum; & ex eo immisionem piæ causæ concedendam non dubito.

Accedat nulli iniuriam fieri, nam si alicui fieret, utique aut patri fieret, aut

431 filijs testatoris † patri quidem cum ad eum filij hæreditas, descendentibus non extantibus, spectet *S. si igitur in Auth. de hered. ab intest. ven. & in princ. inst. de success. ab intest.* At non fit patri, quia ipse consentit testamento filij; & ita voluit quantum in se est illud efficax esse consentienti. † autem non fit iniuria *l. 1. S. usque adeo ff. de iniur. cap. scienti de reg. Iur. in 6. Bart. in l. quamuis in fin. ff. de in ius vocum. Rolan. à Vall. conf. 95. vol. 1.* non vero filijs, quia non est suspicandum auum filio cōcessurū veniam, ut in illorum præiudicium, vel etiā piam causam institueret, ob nimium amorem quo nepotes prosequitur, & ideo fit naturale votum parentum, ut bona ad eorum posteros perueniant *l. scripto in fin. ff. unde liber facit l. nihil interest circa med. ff. de bon. libertorum, & l. de emancipatis, C. de legitimi heredib.* facit † ad rem textus in *l. cum in adoptiuis S. si vero pater naturalis. C. de adoption. in illis verbis, ubi nullius circumventionis suspitio potest aliquam sibi vindicare licentiam*. Præterea quando pater hoc concessit. Aut filij saltem in legitimam fore instituti, aut præteriti, aut ex causa exheredati, aut sine causa. † Si primum non fit illis iniuria, cum habeant illud, quod à lege cautum *l. cum queritur ff. de inoffic. testam.* Si secundum testamentum

436 † etiam ad pias causas factum ab eorum præteritionem erit nullum, & ita ex alia causa non competit hoc beneficium, nempe ob nullitatem pendente à præteritione, ut in princip. *Instit. de exhered. liber. l. maximum C. de liber. præter l. inter cetera ff. de liber. & postum.* Si

437 tertium, † non fit iniuria, cum æquum, & iustum sit, ut ex causa exheredentur *S. aliud quoque capisulum authen. ut cum de appell. cogn.* Si postremum testamentum † redarguetur de inofficioso, & ita non obtinebit effectum, ut in princip. & toto sit. *Instit. de inoffic. testam. & toto sit. ff. & C. de inoffic. testam.*

S V M M A R I V M
Articuli Decimi.

- 439 *Filij aut spirituales sunt, aut non spirituales.*
- 440 *Filij spirituales, qui, & quales sint remissive.*
- 451 *Filij non spirituales in triplici sunt discrimine.*
- 452 *Naturales filij dicuntur, qui ex coniunctione à lege non approbata nascuntur.*
- 453 *Naturales appellantur, quos sola natura genuit, non honestas coniugij.*
- 454 *Filij omnes extra matrimonium, vel adoptionem sunt naturales.*
- 455 *Filij, in quibus sola legis dispositio, non verò natura concurrat sunt adoptati, vel arrogati.*
- 456 *Filij, in quibus natura, & legis dispositio concurrat, sunt suscepti ex iustis nuptijs.*
- 457 *Filij, in quibus sola natura concurrat, non omnes illegitimi appellandi sunt.*
- 458 *Filij aliqui sunt, in quorum procreatione, neque legis civilis auctoritas concurrat, neque resistit, qui non possint illegitimi appellari.*
- 459 *Filij illegitimi verè sunt, quorum procreationem lex odit.*
- 460 *Filij, quorum procreationi legis auctoritas neque assistit, neque resistit, retinent generale nomen naturalium.*
- 461 *Tales filij non legitimi appellantur, & quare.*
- 462 *Filij, quorum procreationi legis auctoritas resistit illegitimi appellantur.*
- 463 *Filij naturales possunt institui ab eo, qui non habet filios naturales, & legitimos.*
- 464 *Filij naturales in una tantum uncia, cum eorum matre possunt institui exstantibus naturalibus, & legitimis.*
- 465 *Filij naturales ab eo, qui habet parentes in legitima instituendos, possunt in reliquo patrimonio excepta dicta legitima institui.*
- 466 *Filij illegitimi in genere omnes spurij appellari possunt, nempe omnes, qui extra matrimonium, & concubinatum sunt nati*
- 467 *Filij illegitimi in tot species distinguuntur quot sunt varia prohibiti concubitus species, ex quibus nascuntur.*
- 468 *Filij nati ex seruo, & libera genericum nomen spuriorum retinent.*
- 469 *Filij publicarum meretricum spuriorum nomen retinent.*
- 470 *Filij publicarum meretricum institui nequeunt à patre.*
- 471 *Filij nati ex clerico seculari in sacris ordinibus constituto, & ex muliere soluta, dicuntur ex simplici fornicatione.*
- 472 *Filij nati ex Clerico Regulari, vel omni religioso, qui votum castitatis emisit dicuntur incestuosi, & adulterini.*
- 473 *Filij nati ex Episcopo sunt incestuosi, & adulterini.*
- 474 *Filij ex coniunctione inter ascendentes, & descendentes, nefarii appellantur.*
- 475 *Filij nati ex coniunctione inter consanguineos transversales incestuosi appellantur.*
- 476 *Incestuosi, & nefarii voces, sæpè confunduntur.*
- 477 *Filij suscepti à coniugato ex soluta, uti naturales possunt institui.*
Quinimo suscepti à coniugato ex coniugata, quam tamen pater credebatur, solutam esse.
- 478 *Institui, qui non possunt directè, nec indirectè instituuntur.*
- 479 *Filij non legitimi in bonis feudalibus, non possunt institui.*
- 480 *Filij naturales non possunt institui in bonis, Emphyteuticis, Feudalibus, Ecclesiasticis.*
- 481 *Amplius etiam si fuerint legitimati.*
- 482 *Legum beneficia capacibus sunt concessa, non incapacibus, & odiosis.*
- 483 *Possessionis continuatio sine nova apprehensione ex constitutionibus, quibus inducitur, habet locum in heredibus, capacibus tantum.*
- 484 *Remedium legis nostræ secundum multos non habet locum, quando incapax fuit institutus.*
- 485 *Visum inuisibile testamenti non impedit legis nostræ beneficium.*

- 486 Apparentia attenditur, non veritas in legis nostræ beneficio.
- 487 Petitorium respiciens non impedit legis nostræ beneficium.
- 488 Exceptio requirens altam indaginem non impedit legis nostræ beneficium.
- 489 Fœmina ex legis nostræ beneficio immititur in possessionem bonorum etiam feudaliū reiecta exceptione incapacitatis in iudicium petitorium.
- 490 Spurio à patre instituto legis nostræ beneficium non competit, quando in continenti spurietas probatur.
Amplia etiam si testator in testamēto dixerit filium esse legitimatum, nu. 503.
Amplia secundo etiam si filius institutus esset pupillus, num. 508.
- 491 Testandi impotentia, quando in continenti probatur impedit legis nostræ beneficium.
- 492 Interdictum quorum bonorum se habet ad remedium legis nostræ, tamquam excedens, & excessum.
- 493 Dominiij exceptio in continenti probata legis nostræ beneficium impedit.
- 494 Probatio, quæ offertur in continenti præceteris est priuilegiata.
- 495 Clausula appellatione remota, non tollit appellationem, quam offert appellans, se in continenti iustificaturam.
- 496 Clausula appellatione remota non excludit notorium grauamen.
- 497 Exceptio, quam quis offert in continenti probaturum, admittitur etiam stante statuto, ut nulla admittantur exceptiones.
- 498 Possessorium non disputatur, ubi constat de petitorio.
- 499 Dolo facis est regula æquissima.
- 500 Circuitus inutiles cuiantur per regulam dolo facis.
- 501 Actus agentium requirunt subiectum bene dispositum.
- 502 Potestas agentis in omni actu est necessaria.
- 503 Afferenti non creditur in his, quæ non dependent ab eius libera voluntate, & in prohibitis, & 543.
- 504 Connexorum vnum non potest accipi sine alio.
- 505 Fallit si confessus habeat præsumptionem contra se.
- 506 Legatario, uti legitimo competit Saluium, quamuis de legitimatione non appareat aliter, quam per dictum testatorem.
- 507 Hæres non potest venire contra confessionem testatoris.
- 508 Legitimitatis quæstio, quæ in pupillo versatur differtur in pubertatem, & possessio pupillo Instituto adijcitur, data cautione.
Etiam in feudis, & maioratibus.
- 509 Secus si euidenter de illegitimitate constet, & de calumnia agentis.
- 510 Spurius, & omnis illegitimus petens immissionem pro indiuiso pro ea parte cuius est capax rectè obtinet.
- 511 Feudi incapax immissionem in totam hereditatem consequitur, quando feudalia non sunt ab alodialibus separata.
- 512 Illegitimo prætenso ex lege nostræ competit immissio, quando manifestè de illegitimitate non apparet, neque in continenti probatur.
- 513 Exceptio respiciens merita petitorij non admittitur aduersus remedium legis nostræ.
- 514 Legitimus absolutè equiparatur legitimo.
- 515 Replicatio tantum operatur contra exceptionem, quantum exceptio contra actionem.
- 516 Vitium, quod oculis cerni, vel ex testamento lectura alio modo colligit potest, impedit immissionem ex lege nostræ.
- 517 Testatori afferenti suum filium esse legitimum non creditur.
- 518 Testatori non creditur in illis, quæ non pendet ab eius potestate.
- 519 Instrumenta regulariter non habent executionem paratam.
- 520 Clausula, si præces veritate nitantur, rescriptis inest ex legis dispositione.
- 521 Amplia etiam in rescripto concessio ex certa scientia.
- 522 Item in rescripto motu proprio.
- 523 Singula, quæ nõ profunt cumulata iuuant.
- 524 Immissio ex testamento aliunde coadiuuato non competit.

- 535 Lex loquens in casu simplici non habet locum in mixto.
- 536 Statutum prohibens probationem per testes non habet locum in probatione, quae partim fit per instrumentum partim per testes.
- 537 Instrumentum testamenti vi cuiusdam notarij paratam habet executionem.
- 538 Causa cessante cessat effectus.
- 539 Oculata fide ubi proceditur, & Iudicium est summarium, Instrumentum non potest aliunde coadiuvari.
- 530 Oculata fide agitur in remedio legis nostrae.
- 531 Testamentum abolitum testibus adiuvari nequit.
- 532 Instrumenta regulariter non habent executionem paratam.
- 533 Legitimationis personae etiā in Iudicijs summarijs ante omnia procedere debet.
- 534 Iudex curare debet, ne Iudicium reddatur elusorium.
- 535 Habilitas personae primo est perpendenda.
- 536 Probatio plena est in hoc Iudicio necessaria.
- 537 Probationes plenae non probant, nisi partis oppositiones admittantur, & terminus ad apponendum detur.
- 538 Petitorij merita ubi perpenduntur, est ordinariē agendum.
- 539 Iudicia ordinaria tres conformes requirunt.
- 540 Talem se probare debet, qui agit, ut talis.
- 541 Legitimationem probare debet, qui agit, ut legitimus.
- 542 Filiū se probare debet, qui agit, ut filius.
- 543 Assertioni eius non est credendum, qui non potest actum valide facere, nisi illud verum esset, quod asserit.
- 544 Filio, qui si legitimus non esset, incapax esset, quem pater legitimatum in testamento appellat, non competere legis nostrae remedium, qui sentiant.
- 545 Contrariam sententiam, qui teneant. Item quomodo amplianda, num. 607. Quomodo autem declaranda, num. 624. & 625. Quomodo primi sint intelligendi, n. 606.
- 546 Immissio ex legis nostrae beneficio competit etiam illi, qui non dum hereditatem adiuit, nec adire potest ob iuris impedimentum.
- 547 Scriptus haeres prius potest esse possessor, quam haeres, quinimod potest esse possessor, licet non possit esse haeres.
- 548 Falsi exceptio non impedit legis nostrae remedium.
- 549 Haeres nullus ex testamento falso esse potest.
- 550 Remedium legis nostrae competit etiam illis, qui de iure succedere nequeunt, quando impedimentum est dubium.
- 551 Exceptio respiciens petitorium, & quae in continenti non probatur non impedit immissionem ex lege nostrae.
- 552 Spuriij sunt capaces possessionis.
- 553 Possessionis non raro capax est ille, qui postea non est capax proprietatis.
- 554 Immittere eū in possessionem, qui postea in petitorio succumbat, non est absurdum.
- 555 Faemina immittitur in possessionem bonorum, etiam feudaliū, quando incontinenti eius incapacitas non probatur.
- 556 Interdictum quorum bonorum est minus privilegiatum, quam legis nostrae beneficium.
- 557 Interdictum quorum bonorum competit filio legitimo, etiam si de legitimatio- ne sit quaestio.
- 558 Remedium legis nostrae, & Statutum de continuanda possessione pari passu ambulant.
- 559 Nullitatis exceptio altam indaginem requirens non impedit legis nostrae beneficium.
- 560 Testamentū hac vox trifariam accipitur.
- 561 Dispositio inter vivos quatenus testationem mentis continet testamentum appellatur.
- 562 Lex aliquando testamenti nomine continetur.
- 563 Testamentum prout accipitur pro materiali, & tangibili, est instrumentum consistens ex carta, & scriptura signis testium, & alijs circumstantijs.
- 564 Testamentum prout est quid facti immateriale, nihil aliud est, quam voluntas nostrae sententia.

565 Testamentum prout est quid iuris, nihil aliud est, quam voluntatis nostrae iuxta sententia, vim, & effectum perfectè à iure obtinens.

566 Testamentum fit quid iuris, per quandam iuris approbationem, & quasi insufflationem.

567 Testamenta perinde, ac varijs modis accipiuntur, ita varias habent perfectiones, & requisita.

568 Forma dat esse rei.

569 Vitium testamenti quomodo accepti faciat cessare legis nostrae beneficium.

570 Leges sunt scriptae rebus, non verbis.

Declaratur in illis, in quibus agitur de effectu iuris introducendo, secus si agatur de effectu facti.

571 Agenti necessarium est patiens habere dispositum.

572 Exceptiones respicientes petitorium admittuntur etiam in possessorijs, quando de illis incontinenti constat.

573 Praesumptio in dubio ea est facienda per quam actus sustineatur.

574 Heres est caput, & fundamentum testamenti.

575 Legitimatio personarum in iudicijs duplex, & quae.

576 Legitimatio persona, quae respicit fundamentum iudicii in omni possessorio etiam summario est necessaria.

577 Legitimatio, quae ingreditur merita causa, non est necessaria in iudicio summario legis nostrae.

578 Illegitimi habent legitimam personam standi in iudicio.

579 Intentanti legis nostrae beneficium non est necesse probare, se succedere posse.

580 Interdictum quorum bonorum requirit, ut illud intentans probet se esse talem, qui de iure succedere possit.

581 Legitimata dicitur persona in legis nostrae remedio, per solam testamenti ostensionem.

582 Qualitas posita in eodem periodo non potest rejici.

583 Confessio continens unum capitulum, vel plura connexa est, vel in totum approbanda, vel in totum reprobanda.

584 Amplia non solum, quando plures senten-

tiae connexae eadem oratione continentur, verum etiam si eadem structura verborum non contineantur, sed cum adiectione dictionis aduersativae. Sed.

585 Amplia secundo etiam si qualitas addita contineat factum, quod diuerso tempore contigit.

586 Confessio qua fatetur quis se mutuo accepisse, sed restituisse, non potest acceptari, quoad mutuum, & refutari quoad restitutionem.

587 Sponsalia de futuro iam facta secuta postea copula carnali transeunt in matrimonium de praesenti.

588 Fallit si de tali copula non constet, nisi per confessionem viri, qui fateatur cognovisse sponsam, non tamen animo accipiendi eam in uxorem, nam per talem confessionem non probatur matrimonium.

589 Confessio eius, qui dicit se contraxisse matrimonium de praesenti, sed per metum, non probat matrimonium validum.

590 Confessioni delinquentis statuitur, quoad delictum, non verò quoad qualitatem minuentem.

Sed contra, num. 592.

Declaratur, ut num. 593.

591 Confessio delicti cum qualitate habetur pro duplici confessione.

593 Confessioni delinquentis statuitur quoad delictum, non verò quoad qualitatem minuentem, quando confitens habet praesumptionem contra se.

Declaratur, ut licet qualitati, non adhibeatur plena fides, rem tamen aliqua ex parte reddat dubiam, num. 595.

594 Falsitas, & delictum non praesumitur.

596 Confessus delictum cum qualitate excusante poena extraordinaria punitur.

597 Confessionis qualitas attenditur, si confessus eam extrinsecus probauerit.

598 Immissio non datur ex testamento alium de coadiuvato, quando coadiuvatio est ad supplendum vitium testamenti, secus si ad remouendum impedimentum extrinsecus.

599 Coadiuuare quis dicitur per accidens, quando remouet solummodo impedimentum.

600 Spurijs sunt capaces possessionis.

- 601 Incapaces successionis, quando impedimentum est dubium sunt capaces beneficii legis nostrae.
- 602 Legitimatio plenè probatur per instrumentum legitimationis.
- 603 Duplicatio requirens altam indaginem non impedit immisionem ex lege nostra.
- 604 Duplicatio ita se habet ad replicationem sicut exceptio ad actionem.
- 605 Instrumentum non probat, quando ex eiusdem corpore oritur exceptio puta quia constat de aliqua imperfectione.
- 607 Filio, quem pater legitimatum in testamento appellavit, & cui competit legis nostrae remedium, datur immissio etiam in bona feudalia.
- 608 Amplia etiam si ex tenore inuestiturarum appareat legitimos tantum capaces esse.
- 609 Lata vocis significatio in favorabilibus est amplectenda.
- 610 Analogia idem significantia per posterius in favorabilibus comprahenduntur.
- 611 Remedium legis nostrae est favorabile.
- 612 Voluntates defunctorum quam primum suum sortiri effectum est favorabile.
- 613 Legitimatio est favorabilis.
- 614 Praecipue quando inter parentes potuit esse matrimonium.
- 615 Item quando non extat proles ex nuptiis quo casu legitimatio est pia.
- 617 Manumissiones servorum, & legitimaciones sunt actus pii.
- 618 Legitimorum appellatione analogice per posterius veniunt legitimati.
- 619 Legitimus appellatur per prius natus constante matrimonio.
- 620 Legitimi prima forma est matrimonium, ceterae posteriores sequuntur.
- 621 Legitimato post mortem testatoris eo tamen iubente eodem modo competit legis nostrae remedium, quo competere si ante testatoris mortem fuisset legitimatus.
- 622 Spurius potest pater instituire sub conditione, si & quando legitimabitur.
- 623 Spurio instituto sub conditione, si & quando legitimabitur, ante impletam conditionem idem datur curator bonis hereditariis.

- 624 Pupillo illegitimo nato competit carbonianum interdictum, dummodo non appareat pro certo calumniose se legitimum profiteri.
- 625 Legitimus non immittitur in feuda Ecclesiastica ex legis nostrae remedio, quando legitimatio est simpliciter facta ad feuda.
- 627 Legitimatio facta etiam ad feuda non completitur Ecclesiastica.
- 628 Limita si Pontifex vel expressè, vel tacite legitimaverit, etiam ad feuda Ecclesiastica.
- 629 Legitimatio non habet locum in feudis, ex pacto, & providentia.
- 630 Princeps tenetur servare contractus.
- 631 Papa si vult potest legitimare, ad feuda etiam ex pacto, & providentia.

ARTICVLVS X.

Virum hoc beneficium competat instituto à testatore, secundum quid intestabili, nempe respectu ipsius instituti, quia forte instituerit filium spurium, quem non poterat instituire, cum tamen neget institutus se spurium esse, aut saltem talem, qui non potuerit institui.

Aliud exemplum vide infra art. 19. de testatore, secundum quid intestabili, circa quod maioris utilitatis studio separatim conscripsimus articulum.

- P**remittendum filios in summo genere acceptos in duas species diuidi, Aut
- 439 † enim spirituales sunt, aut non spirituales, Priores ad rem nostram non pertinent † de quibus videatur Abb. in cap. tanta extra qui fil. sint legitim. Posteriores
- 440 nempe † non spirituales in tres species diuidi possunt. Alij sunt, in quibus sola natura concurrat, non vero legis dispositio. Alij, in quibus sola legis dispositio, non verò natura. Alij in quibus & natura, & legis dispositio concurrat. Primi

O 3 † sunt,

- 452 † sunt, qui ex coniunctione à lege non approbata nascuntur, ideo naturales appellantur, non vero legitimi, † quia sola natura, non vero legis auctoritas eos filios facit, vt dicitur in *cap. liberi 32. quæst. 4. ibi quos sola natura genuit non honestas coniugij*, ideo † quicumque extra matrimonium, vel adoptionem sunt, naturales tantum appellantur, *gloss. in cap. per venerabilem in verbo non naturalibus extra qui filij sint legitimi.*
- 455 Secundi † sunt, qui per adoptionem, vel arrogationem filij euadunt, de quibus extat titulus in *ff. C. & Instit. de adopt. & de conat. legal.* hi appellantur simpliciter legitimi, quia sola legis auctoritas eos facit filios non vero natura.
- 456 Tertij sunt, † qui ex matrimonio rite contracto, & secundum præcepta legum suscepti sunt *l. filium definimus ff. de his, qui sunt sui, &c.* De prima specie horum est à nobis agendum, nam quantum ad merè legitimos attinet, nihil prohibet quin possint institui, multo minus quantum ad susceptos ex iustis nuptijs.
- 457 Filij igitur in quibus sola natura concurrat nunquam sanè legitimi appellari possunt, quia nunquam legis auctoritas concurrat, non tamen omnes illegitimi
- 458 sunt appellandi, aliqui † enim reperiuntur, in quorum procreatione, non eundem legis auctoritas concurrat, sed neque resistit, si de lege Ciuili loquamur, & hi non possunt illegitimi appellari *l. 3. vbi Bart. de concub. Paleot. in tractat. de*
- 459 *nos. & spur. cap. 11. num. 1.* Sunt † vero aliqui quorum procreationem lex odit, quia illud genus concubitus, ex quo nascuntur detestatur, & hi verè sunt illegitimi, omnes tamen lato sumpto vocabulo naturales appellantur, vnde & spurij, & reliqui, de quibus infra continentur sub genere naturalium *ad Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 1. tit. 9. num. 22. vers. nunc autem de spurij.*
- 460 Primi † retinere generis nomen, & naturales adhuc appellantur, verum strictè ea voce, & in specie accepta *d. cap. liberi 32. quæst. 4. gloss. in cap. nisi cum pridem in verbo Manseris extra de renunc.*
- 461 † quare autem non legitimi appellantur cum sola natura distare iuxta primum statum orientur. rectè explicat *Paleot. d. cap. 11. num. 2.* † reliqui verò illegitimi appellantur quasi contra legis placitum suscepti, cum lex illud concubitus genus, ex quo nati sunt, ita detestata est, vt quod inde prouenisset, nec filiorum nomine dignum censuerit, sed omnem eam prolem illegitimam appellauit. De naturalibus non est absolute questio † nostra, quia nihil prohibet quin possint institui ab eo, qui non habet filios naturales, & legitimos, neque parentes, quibus relinquere aliquid teneantur *Auth. licet C. de natural. liber. §. nec igitur vers. si vero filios non habuerit in Auth. qui fil. sint legitim.* Si † enim habeat filios naturales, & legitimos secundum lus Codicis in vna tantum vnica cum illorum, matre pater eos instituere potest *l. 2. C. de natur. liber. Auth. licet C. cod. Crauet. conf. 200. num. 4. §. nec igitur in Auth. quibus mod. natur. efficitur sui Auth. nunc soli C. de natural. liber. si vero † parentes, quibus legitima debeatur extant eos in legitima instituere, reliquum verò naturalibus liberis relinquere poterit §. si vero habuerint in Auth. quibus mod. natural. &c.* erit igitur quantum ad hos locus questioni suppositis filijs legitimis, & naturalibus, & institutione vltimam.
- De illegitimis ergo est à nobis primario agendum, hi genericè accepti etiam spurij appellantur, hac tamen voce, & late, & genericè accepta, hoc enim modo accepta comprehenditur omnes, qui extra matrimonium, & concubinatum nascuntur, vt voluit *Ludouic. à Sard. de natur. liber §. de spurior. appell. Paleot. in tract. de nob. & spur. cap. 16. num. 3.* & ita hanc vocem usurpat *Bart. in l. diui ff. de his, quibus vt indign. Caccialup. l. si qua C. ad orfitionum col. 1. & 2.* Qui † rursus in multas species distinguuntur, pro vt varij sunt concubitus, ex quibus nascuntur, vt rectè *Paleot. d. cap. 16. num. 3.* Aut enim † nati sunt ex seruo, & libera, & retinent generis nomen adhucque spurij appellantur, de his est tex. in *lex libera,*

cum ibi notat. C. de suis, & legitim. hi tamen nullo modo ad rem nostram pertinent, cum loquamur de filiis illorum, qui ratione sui testamentum condere possunt, certum quippe est seruum testari non posse, ut in princip. *Instit. de test. ordin.* & dictum est supra in hac eadem quæst. num. 13. Aut ex libero, & libera, & hi, 469 Aut † ex soluto, & soluta, extra tamen concubinatum, & ita ex coitu Iure Ciuili non damnato, scilicet cui Ius Ciuile pœnam temporalem non imponit, ut sūt filij publicarum meretricum, & hi quoque spuriorum nomen retinent specificum, nec alio nomine appellantur, qui dicuntur spurij, quasi sparsim nati *S. si aduersus Inst. de nupt. Paleot. in tract. de* 470 *notb. & spur. cap. 16. num. 4.* Et † hi ad rem nostram pertinent, non enim institui possunt. *Auth. licet C. de natur. liber. Ang. conf. 224. num. 2. in fin.* Aut verò nascuntur ex damnato coitu, cui nempe à Iure Ciuili aliqua pœna imponitur, & horum tot sunt species, quot improbatæ cōiunctiones. Alij sunt quos aliqui Sacrilogos dixerūt, alij incestuosos appellant, nati nimirū ex cōstitutis in sacris ordinibus, in quibus animaduerto, aliquos esse 471 † natos ex muliere soluta, & clerico seculari, & hi dicuntur ex simplici fornicatione, licet Clericus esset in sacris ordinibus constitutus. *ad Cyn. in l. 2. C. de Episc. & cler.* quamuis enim aliqui sentiant horum coniunctionem incestum esse, nempe gloss. & Bart. in d. l. 2. *C. de Episc. & cleric.* verior tamen opinio est contra eos, ut post *Caccialupum, Clarum, Vasquium, & alios, quos allegat voluit Surd. de aliment. tit. 5. quæst. 10. nu. 44. & alij, quos refert, & sequitur Gratian. disceptat. forens. cap. 35. num. 23. & 24.* 472 † Aliquos verò natos ex clerico regulari, vel quocumque religioso eorum, qui solemne castitatis votum emiserunt, & hi dicuntur nati ex coitu incestuoso, & adulterino, *Felin. in cap. at si Clericum S. de adult. extra de ludic. Menoch. de arbitr. in addit. ad casum 289. num. 6.* 473 *vers. 3. Opinio.* Vbi ampliat † ad Episcopum iacentem cum soluta, quia Episco-

pus dicitur contraxisse matrimonium cum sua Ecclesia *cap. inter corporalia de translat. Episc. vide Gratian. d. cap. 34. num. 24. de his est text. in l. vulgo ff. de stat. hominum, in Auth. quibus mod. nat. efficiantur sui circa finem.* Vide etiam *Paleotum in suo tract. de natur. & spur. cap. 16. num. 13.* qui de his eorumque nominibus, & differentiis maximè inter susceptos à Clericis, vel Monachis egregiè tractat. 474 Alij † nefarij, qui ex nefariis nuptijs suscepti, nempe ex coniunctione inter ascendentes, & descendentes recta linea nascuntur *Accurs. in rub. C. de incest. nupt.* 475 Alij incestuosi nempe ex coniunctione incestuosa suscepti, hoc est ex concubitu inter transuersales sanguine coniunctos, intra gradum prohibitum, ita *Accurs. in d. rub. de incest. nupt.* confunduntur † tamen harum vocum significationes, & incestuosi pro nefarij nuncupantur, & è contra, ut *Paleot. d. tract. cap. 16. num. 10. in fin.* 476 Alij adulterini, & hi suscepti vel à coniugato ex coniugata, vel à coniugato ex soluta, vel à soluto, & coniugata, & de his omnibus quatenus institui nequeūt, quod ut plurimum contingit quæstio nostra intelligenda est. Dixi ut plurimum 477 sunt enim, qui putet susceptos à coniugato ex muliere tamē soluta institui posse, ita voluit *Salyc. in Auth. ex complexu. C. de incest. nupt. Card. Paleot. de natural. & spur. cap. 42. Cephal. consil. 48. sub num. 23. Dec. conf. 18. num. 29. per tot.* licet alij teneant sufficere, ut alter ex parentibus sit coniugatus *Bart. in l. fin. ff. de his, quibus ut indign. Guid. Pap. decis. 280.* prior tamen sententia est tenenda, ut ex innumeris congestis à *Gratian. inter discept. forens. cap. 35. num. 20. cum multis sequentibus præcipue num. 26.* quæ etiam vera est, † quando coniugatus ex coniugata, quam credebat solutam esse filios suscepit, hi namque spurij nō sunt, sed naturales, & rectè per subsequens matrimonium legitimantur, ut pluribus 478 *idem Gratian. inter discept. forens. c. 498. num. 90.* In illis igitur, † qui institui nequeunt 479

queunt animaduerto in quantum non possunt institui, hoc intelligendum, ut nec directè, nec obliquè per interpositam personam instituantur, *S. penult. in Auth. quibus mod. natur. efficit sui l. quod conditionis ff. de donat. caus. mort. l. si is qui ff. de vulg. & pupill. l. 1. C. de natr. liber. l. si quis C. de incest. nupt. Auth. licet C. eodem cap. referente extra, qui fil. sint legit. Bart. conf. 118. Oducius Cornetus de Gualdo sub num. 1. vers. præterea, & in d. Auth. ex complexu, & in l. fin. ff. de his quibus ut indign. Castrenf. conf. 41. viso testamento lib. 2. idem Bart. in l. fin. C. de his quibus ut indign. Castrenf. conf. 115. sub num. 5. vers. super tertio idem in l. Gallus §. quod si is ff. de liber. & postb. num. 6. Ruin. conf. 69. diligenter, & maturè num. 11. lib. 3. Dec. conf. 176. col. 2.*

Præsciendum secundo dari aliquos illegitimos, qui regulariter ab eorum parente quidem institui possunt, quamvis illegitimi sint, secundum quid tamen
 479 non possunt institui nempè in bonis feudalibus, in quibus soli legitimi succedere possunt cap. 1. §. naturales si de feud. fuer. controu. Clarus in §. feudum quest. 82. in princ.

480 Hoc etiam contingit in bonis emphiteuticis ab Ecclesia, in quibus naturales non possunt institui, sunt enim incapaces emphiteusis Ecclesiasticæ. Bart. in l. ex facto §. si quis rogatus num. 8. in fin. ad Trebell. & ibi Alexand. num. 17. Bald. in cap. quæ in Ecclesiarum col. fin. nu. 44. de constit. Gratian. inter discept. forens. cap. 477. num. 3. Rota multos cumulans decis. 474. num. 1. part. 1. diuersorum.

481 Quod etiam in § legitimarum hoc tempore verum est ob constitutionem Pij Quinti editam de anno 1571. quæ reuocat omnes habilitates superiorum ad bona feudalialia, & emphiteutica Ecclesiastica, ac reuocat facultates testandi, & disponendi in non legitimos, eosque omnino reddit incapaces, etiam non obstantibus eorum legitimatiombus, sub qua constitutione comprehenduntur etiâ laici, quoad bona feudalialia, & emphiteutica Ecclesiæ indistinctè, ut voluit Gabriel. conf.

83. nu. 11. vers. 3. omne scrupulum lib. 2. ubi attestatur ita fuisse indicatum à Rota Romana sequitur Honded. conf. 37. num. 23. lib. 2. & ita voluit Rota decis. 214. per totam part. 1. diuers. & in vna Papien. deuolutionis bonorum 16. Ianuarij 1598. coram R. P. D. Pamphilio in princ. ubi dicit ita sæpius fuisse decisum, & varias allegat decisiones.

Suppositio igitur talem spurium institutum, qui nullo modo à testatore institui poterat, vel eum vniuersaliter institutum, qui in vncia tantum, vel parte consimili potest institui, vel tandem hæreditatem consistere in bonis feudalibus, & eum esse institutum, qui in talibus bonis succedere non possit. Quæritur an his legis nostræ beneficium competat.

Videtur primò negatiua sententia tenenda; probatur autem. Primò, quia beneficia § legum concessa sunt capacibus, non autem incapacibus, & odiosis. *l. luitius §. luitius ff. de leg. 2. l. ut gradatim ff. de muner. & honor. optimè ad rem in simili faciunt tradita à Tiraquell. in tractat. le mort saisi de vis. par. 2. declar. 1.*
 483 ubi determinat constitutiones illas, quibus possessio defuncti in hæredem continuatur sine noua apprehensione, habere locum, quando hæres habilis est, & capax, secus si incapax, ideo incapacitas hæredis nostrum beneficium impedit. Bald. hic num. 50. ubi ceteri. Igneus in auth. ex causa num. 90. C. de liber. præter. Menoch. in tract. de adipiscend. remed. 4. num. 728. Idem conf. 180. num. 33. Bursat. conf. 128. num. 48. At spurius est incapax, ut iam dictum, ergo, &c.

Secundò, quia in specie in terminis huius beneficij peculiariter traditum, illud § non concedi pro testamento, in quo incapax hæres institutus, ita Bald. in l. nostra num. 42. vers. 2. consideret mixta, & Ioan. Igneus in Auth. ex causa num. 90. C. de liber. præter. affert exemplum Bald. in Bannito, Igneus verò in spurio. Bursat. conf. 129. num. 97. Gratus idem in spurio determinat conf. 140. num. 3. vol. 1. Menoch. de adipisc. rem. 4. num. 265. vers. in super, & Statil. Pacif. de

de Saluiano inspect. 2. cap. 2. num. 265. *vers.* insuper ibi, & comprobatur, Itaut casus noster videatur plenè decisis horum virorum auctoritate.

Cōtrarium versa vice videtur asserēdū vulgatissimis, & sēpius in hac materia repetitis rationibus maximi tamē pōderis.

485 Primò, quia vitium † inuisibile testamenti non impedit legis nostræ beneficium, vt dictum in superiori articulo, *optimèque ex textu nostro* elicitur, dum beneficium tribuit, si testamentum in prima figura sine omni vituperatione appareat, ex quibus constat figuram attendi, quæ externa est, & apparens, non verò forma, quæ intrinseca est, Item.

486 † constat apparentiam non veritatem attendi, sufficit enim, vt testamentum sine vitio existat, quod etiam probatur *ex l. 2. supra hoc tit. tradit Menoch. de adipisc. rem. 4. num. 472. & conf. 180.* qui in specie nostra eodem vtitur argumento, & supra dictum num. 308.

487 Secundo respicientia † petitorium non impediūt hoc beneficium. *Dec. conf. 119. per tot. Ferret. conf. 27. num. 4. Menoch. de adipisc. remed. 6. num. 42.* At exceptio spurietatis respicit petitorium, ergo, &c.

Tertio, quia exceptio requirens altam indaginem nō impedit hoc beneficium, vt sēpius repetitum. An autem quis spurius sit, nec ne est exceptio requirens altam indaginem, cum illud dicatur requirere altam indaginem, quod incontinenti probari nequit, quod quomodo intelligendum sit, docui supra in 2. quæst. per totam, & potissimum num. 219. cum multis sequentibus, & hoc vtitur argumento *Menoch. d. conf. 180. num. 28.*

488 Quarto facit in simili opinio eorum, Doctorum, qui arbitrantur † foeminam, quamuis regulariter sit feudorum incapax, tamen admittendam esse ad possessionem honorum etiam feudalium, reiecta exceptione incapacitatis in iudicio petitorio, quam tenēt multi relati à *Menoch. d. conf. 180. num. 31. & dixi supra in quæst. 2. num. 224. & in parte inscripta de legis. contradi. quæst. 19. num. 54.* eodem enim modo videtur admittendus

filius spurius, reiecta exceptione legitimatis in iudicium petitorium.

Pro determinatione quattuor casus sunt distinguendi.

Primus, quando ab initio apparet, vel in continenti probatur spurietas, adeo quidem, vt ea in dubium reuocari nequeat, nec aliquo legitimationis quasi colore obtegi possit.

Secundus, quando nullo modo probatur spurietas incontinenti, nec de ea manifestè ab initio apparet.

Tertius, quando manifestè de spurietate apparet, verū versa vice æquè manifestè de legitimatione cōstat incōtinēti.

Quartus, quando ab initio constat de spurietate, verū probatur quoque incontinenti legitimatio, sed non ita pro certo, vt nullus remaneat dubitationi locus, quia probet quis filium fuisse spurium, non autem esse, cum potuerit spurietas per legitimationem cessare, filius autem legitimationem afferat, quamuis talem, vt circa eam non obscure dubitari possit an sit efficax, nec ne.

490 Primo casu † asserendum est vna cum *Paris. conf. 11. num. 15. in 2. & Lader. Imol. conf. 122. num. 1.* non competere hoc beneficium, & hic casus nullam habet dubitationem, cum semper aduersus hoc remedium admittantur exceptiones incontinenti probandæ, quando is excipit, cuius interest, vt sēpè alibi dictum præcipuè supra in 2. quæstione num. 27.

491 & in specie hanc exceptionem † testatorem non potuisse testari, impedire hanc immissionem, quando huius inhabilitatis probatio incontinenti affertur disertè *Menoch. in tract. de adipiscend. remed. 4. num. 747. post Angel. conf. 135. in fin. & repetit. conf. 180. num. 23. & ante hoc scripsit Abbas in cap. cum olim colum. fin. vers. si verò non est titulus apparens de caus. poss. & propriet. facit text. in l. si is, à quo ff. ut in possess. legat. ubi gloss. & Bart. ex quo textu desumitur vulgatum illud, hodie constat hodie agatur. Bald. Salyc. Alex. in l. 2. supra hoc tit. Alexand. las. Rip. num. 16. & 17. in l. 4. S. condemnatum ff. de re iudic. Roland. conf. 2. sub num.*

- num. 36. lib. 3. *Afflic.* tractans de inter-
 492 dicto quorum bonorum, † quod se habet
 ad remedium legis nostræ tamquam ex-
 cedens, & excessum *decis.* 14. num. 4. &
Vrsill. ad eundem num. 5. *Neuizan. con-*
sis. 56. num. 8. lib. 2. *Bero. conf.* 56. num. 8.
 lib. 2. *Benintend. decis.* 77. num. 14. & de-
 493 *cis.* 83. num. 2. Hinc † vulgò receptum
 exceptionem dominij incontinenti pro-
 bandam legis nostræ beneficium impe-
 dire. *Bald. hic num.* 42. *Dec. num.* 20.
Zuccard. num. 162. *Gozad. conf.* 7. nu. 3.
Alciat. conf. 257. num. 4. alios refert, &
 sequitur *Menoch. rem.* 4. de adipiscend.
 494 num. 751. & hanc † probationem, quæ
 incontinenti offertur esse privilegiatam,
 præcæteris probat *textus in cap. interpo-*
sita in princip. de appellat. Felyn. in cap.
exceptionem num. 36. *vers. cogitabam de*
except. Aym. conf. 207. num. 8. faciunt
optimè tradita à Lancellott. de attentat.
cap. 24. *quæst.* 27. num. 5. fol. 49. vbi do-
 cet exceptionem habilitatis incontinen-
 ti probatam, etiam in possessorio admit-
 rendam esse, allegat *Afflic. decis.* 361.
 & alios, vt per eum, quinimò etiam
 in executiuis opponi posse subnectit,
 quod auctoritate *Rotæ* confirmat, cum
 igitur exceptio spurietatis, nihil aliud
 sit, quàm exceptio incapacitatis, rectè
 opponi poterit.
- 495 Hinc etiam clausula, † appellatione
 remota, non tollit appellationem, quam
 appellans offert se incontinenti iustifica-
 turum secundum *gloss. in cap. suscitata in*
verbo sententia de in integr. restit. Ripa
in cap. 1. sub num. 3. de *rescript. lib.* 6. di-
 xi *supra quæst.* 2. num. 66 quemadmo-
 496 dum † etiam non excludit notorium gra-
 uamen, vt rectè *Verall. decis.* 33. par. 1.
- 497 per tot. hinc etiam stante statuto, † vt nul-
 la possit opponi exceptio aduersus in-
 strumentum, tamen omnis exceptio le-
 gitima, quam quis incontinenti proba-
 turum se offert, est admittenda, vt per
Dec. in l. nostra num. 43. & in *cap. an sit*
de appell. Ias. in l. iuris gentium §. quod
ferè num. 15. ff. de *pac. & in l. Iulianus*
ff. de condit. indeb. Alexand. in l. creditor
C. de pac. Dec. in cap. ex parte il. 2. in 3;

fallentia de offic. delegat. & in conf. 424.
 num. 6. *Ayn. conf.* 207. num. 7. *Roland. à*
Vall. conf. 2. num. 36. lib. 3. dixi *supra*
quæst. 2. num. 57.

- 498 Ratio autem † est, quantum ad rem
 nostram attinet, quia vbi constat de pe-
 titorio non est disputandum super pos-
 sessorio *cap. cum dilectus, & ibi notat*
Abb. de caus. posses. & propriet. Soccin.
conf. 98. num. 2. volum. 1. *Gozad. conf.* 7.
 num. 2. pulcrè *Natt. conf.* 511. col. 2. & 3.
post Iason. conf. 138. col. fin. volum. 4. &
conf. 152. col. 2. *Anchar. conf.* 146. col. 2.

Constat autem de petitorio, certum-
 que est hæredem nullum ius in eo habe-
 re, quando constat testatorem non po-
 tuisse testari, vel saltem non potuisse ad
 eius fauorem, & quando absolutè con-
 stat de incapacitate hæreditatis.

- Adamus aliam rationem, quia nem-
 499 pè id postulat † vulgatissima regula dolo
 500 facis, quæ æquissima est, cum † per eam
 euitentur circuitus inutiles *l. dominus*
testamento ff. de condit. indeb. de qua re-
 gula, & circuitu in hac materia euitan-
 do, vide scripta in *parte inscripta de legit.*
contradict. quæst. 5. num. 10 11. & 21.

- Certum autem est id petere, quod sta-
 tim est restitutus, qui ex testamento
 nullo petit, quando probatum est nullum
 esse iob impotentiã testatoris, respectu hæ-
 redis vocati; Quamuis enim à parte sui
 habeat facultatem testandi non sufficit,
 quando respectu eius, qui institutus est,
 talis potestas deficiebat, non solum quia
 501 † actus agentium requirunt subiectum
 benè dispositum, vt tradit *Philosophus 2.*
de Anima tex. 24. & 26. *l. pater seueri-*
uam §. conditionem ff. de condit. & de-
monst. Bald. in l. 1. §. si quis ff. de eo, qui
pro tutore Anton. de Pratis, de iuris dict.
Episc. defens. qui clypeus pastoralis nun-
cupatur volum. 2. *cap.* 3. num. 37. *Barbat.*
conf. 55. in proposito sub num. 15. lib. 2.
Felyn. in cap. cum super num. 10. de *offic.*
deleg. Ioannes Monac. in cap. Romana,
 num. 9. de *sent. excommun. lib.* 6. verum
 etiam, vt agens non egrediatur suas vi-
 502 res, nam in omni actu † potestas agentis
 est necessaria, sine qua nihil operatur

cap.

cap. super Abbatia, ubi Imol. de offic. & potest. deleg. Bald. post. Boetium ab eodem allegatum conf. 326. sub num. 2. pluribus dixi supra in hac quæst. num. 142. cum nonnullis sequentibus.

Ad hanc sententiam confirmandam faciunt rationes pro negatiua supra propositæ, quæ concludunt supposita probatione incontinenti.

Amplia etiam si testator in testamento dixerit filium fuisse legitimatum, cum enim hæc legitimatio ab eius voluntate non pendeat, non statur eius dicto, cum
503 † asserenti non credatur in his, quæ non dependent ab eius libera voluntate, præsertim quando sine eo, quod asserit actus valere non potest *l. si fortè, & ibi Bart. de constit. pec. Oldrad. conf. 226. colum. penult. Dec. in l. donatione C. de collat. Aret. conf. 18. & ita in terminis nostris; ob hanc rationem consuluit Grat. conf. 140. num. 32. lib. 1. Paris. conf. 11. nu. 2. lib. 2. Menoch. conf. 180. num. 24. plenè Laderch. Imol. & in terminis nostris conf. 112. num. 2. Et in prohibitis (prout est prohibitum patri instituere filiū spurium) non creditur, dicto prohibiti ad validandum actum *l. qui testam. ff. de probat. Bart. in l. si fortè num. 4. ff. de Cast. pecul. Natta conf. 23. num. 3. Sard. conf. 186. num. 5. & 6. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 29. num. 24. & sequenti Rota in una Romana de Marescotis 20. Nouembris 1613. corā Illustrissimo Cardinali Sacrato, in capitul. incipiente incontinenti, & quia in prohibitis, Et hæc quidè ampliatio, procul dubio procedit, si de spurietate, aliter constaret, quam per confessionem eiusdem testatoris in testamento, si verò solum de ea constaret per confessionem eiusdem, qui etiam subneckeret filium esse legitimatum res
504 non careret difficultate cum in † connexis vnum non possit accipi, absque altero, ut infra latè *num. 382. cum aliquos sequentibus.* Verùm † quia hoc non procedit quando confessus habet præsumptionem contra se, ut *infra num. 593.* ut videtur in casu nostro, in quo præcessit delictum concubitus inhonesti, quod facit**

præsumptionem contra delinquentem, arbitror etiam in hoc casu veram esse ampliationem, nisi saltèm daretur aliquis sumus legitimacionis, qui faceret cessare contrariam præsumptionem iuxta ea, quæ infra in quarto casu tradita sunt, & hoc modo arbitror intelligendum *Menoch. d. conf. 180. num. 24.*

Obiter animaduertendum si talis legitimus non esset vniuersaliter hæres institutus, † sed vel in re singulari, alio facto hærede, vel quid illi legatum esset sanè competere Saluianum Interdictum, contra bona defuncti, quamuis aliunde de legitimacione non appareat, quam per asseritionem testatoris, & ratio est, quia in tali casu se opponeret vniuersalis hæres in eodem testamento institutus, qui non potest impugnare asseritionem defuncti, à quo institutus *l. cum à matre C. de rei vendicat. Paris. conf. 11. nu. 39. lib. 3. & ita in terminis voluit Rota in una Bonon. de Lambert. apud Farinas. in recent. decis. 387. num. 4. par. 1.*

508 Amplia secundopetiam si filius hæres institutus esset pupillus, quamuis enim
509 regulariter, vbi † in dubium reuocatur, an pupillus institutus sit legitimus nec ne, quæstio legitimatitatis differenda sit, vsque quo ad pubertatem perueniat, possessioque præstita satisfactione adiudicienda sit ex carbonian edict. *l. 1. C. de Carbon. edict. l. 1. & per tot. tit. ff. eodem,* quod etiam in feudis, & maioratibus docuit *Molin. de primogen. lib. 3. cap. 13. num. 25. cum nonnullis sequentibus.* Si tamen constet euidenter filium, se legitimum contendentem, illegitimum esse, atque calumniosè agere, non erit ei bonorum possessio conferenda, etiam si im pubes sit *l. 3. §. causa cognitio ff. de Carbonian. edict. & in materia maioratus tradita Molin. lib. 3. de primogen. cap. 13. num. 39.*

510 Declara hanc negatiuam sententiã, ut omnino vera sit, quando sumus in spurio, qui nulla ex parte potuit institui, Quando verò sumus in eo, qui in aliqua parte poterat institui, ut de eo, quem diximus posse institui in vnica vnciã.

num.

num. 464. & tunc si petat immissionem simpliciter nullo modo obtinere debet, si verò petat pro indiuiso ratione vnius vnciæ immitti, nihil impedit quominus immissionem consequatur, ad quod faciunt quæ infra dixi hac eadem quaestione *num. 980. & seq.*

Declaro secundo, vt quando sumus in eo, qui feudaliū tantum incapax est, si certum sit hæreditatem solū in feudalibus consistere procedere negatiuam sententiam, si verò ita in hæreditate defuncti contineantur etiam alodialia, & certa sint, ita vt nulla sit opus discussione in illis separandis ab alodialibus, & adhuc negatiua sententiā procedit, quia indistinctè constat à quibus debeat hæres abstinere, si verò feudalialia sint alodialibus permixta, & aliqua discussione sit opus in eorum separatione, nihil impedit, quominus hæres immittatur in totam hæreditatem, & post immissionem facienda est separatio feudalium, vt patet ex traditis in *tract. de leg. contradict. quest. 20. art. 1.*

- 511 Secundo casu quando nec probatur, nec manifestè apparet institutum esse spurium pro certò asserendum hoc beneficium competere, quod omnino probant rationes, pro affirmatiua ponderatæ, atque ea præcipuè, quia exceptio spuriæ respicit merita petitorij, & ita proprietatem, & dominium, non verò
- 512 † merita possessorij, & ita possessionem, & ideo tamquam minus proportionata, non est admittenda *ad Ferrett. conf. 27. Menoch. de adipiscend. remed. 6. num. 42.* & alios in quarti casus examine infra cummulandos.

- 513 Tertio casu † quando manifestè de spuriæ apparet, verum etiam simul de legitimatione asserendum nihil hoc beneficium impedire posse, quod patet, quia legitimatus nullo modo differt à legitimis, & naturalibus, sed absolutè, & per omnia succedit sicut legitimi, & naturales §. *reliqui*, & §. *illud in fin. in Auth. quibus mod. natur. eff. fut. Surd. conf. 1. num. 28. vers. & ratio est*, quan-

- 514 tū autem † operatur exceptio ad de-

struendam actionem, seu interdictum infirmandum, tantum operatur replicatio ad destruendam exceptionem *tot. titul. Instit. de replicat.* ideo quemadmodum exceptio incontinenti probata impedit hoc interdictum, ita replicatio eodem modo incontinenti probata remouebit exceptionem.

Quarto casu, quando probatur quidem spurietas, atqui non inuincibiliter, quia ex aduerso allegatur legitimatio, & eius aliquis datur fumus, ita vt non omnino appareat institutum esse in statu spuriæ, & res aliquanto est obscurior, ideo diligenter perpendenda.

Fingamus igitur, quem testamentum condidisse, & in eo instituisse hæredem, quem appellauit filium spurium, sed legitimatum, qui quidem si non esset legitimatus, & perfectè adeo vt legitimatio efficax sit, & valida non posset succedere, & hunc petere immissionem, ex aduerso venientes ab intestato se opponere asserentes testatorem hunc non potuisse instituere, cum spurius sit, idque ex cōfessione testatoris probari. Quibus occurrens hæres asserat se legitimatum, & instrumentum, seu rescriptum legitimationis producat, aduersus quod non leuia opponatur ab aduersarijs, quæ si vera essent facerent deficere legitimationem, non tamen de his incontinenti, & manifestè appareat, sed aliquo modo in dubium reuocari possint.

Videtur primo aspectu negandum esse locum huic beneficio.

- 516 Primo, quia vbi in † testamento adest aliquod vitium, quod vel oculis cerni, vel etiam alio modo ex testamenti lectura colligi potest, non est locus legis nostræ beneficio. Probatur exēplo filij præteriti, nam licet talis præteritio non cernatur oculis, cum sit mera negatio, & ita non ens, vnde sub aliquo sensu cadere non potest, quia tamen ex lectura testamenti de ea apparet, quia non legitur in ea filius institutus, facit, vt non competat hoc beneficium, ita *Cast. in l. nostra num. 5. Curt. num. 3. Zuccard. num. 90. Sapia num. 71. Mantua num. 135. Bald. conf.*

conf. 141. volum. 1. Menoch. in tract. de acquir. possess. rem. 4. num. 729. Bursat. conf. 129. num. 49. & latius infra ex professo examinabo.

At cum in testamento legatur filium esse spurium ex lectura testamenti de vicio apparet, cum spurium non posse institui, supra fuerit traditum, idque in hac quaestione sit supponendum, ergo, &c.

Secundo, quia aut volumus competere hoc beneficium virtute testamēti, vel virtute oblatis instrumenti legitimatōnis, vel virtute vtriusque simul coniuncti, nullum horum est asserendum, ergo non competit hoc beneficium. Non virtute testamenti simpliciter, quia eo solo inspecto apparet de incapacitate instituti, cum in eo spurius appelletur, neque dicatur spurium quidem, sed legitimatum appellari, † non enim adhibetur fides in quantum dicit legitimatum. Faciunt tradita à *Bart. in l. si forte ff. de Castrens. pecul. Oldrad. conf. 226. quidam Episcopus colum. penult. Butr. conf. 39. in fin. Ancar. conf. 248. dubium facit Federic. de Sen. conf. 49. cum alijs adductis per Dec. in l. si donatione num. 18. de collat. & in terminis Grat. conf. ult. num. 23. lib. 1. Paris. conf. 115. num. 20. lib. 2. Menoch. conf. 180. num. 24. Riminald. lun. conf. 494. num. 29. Bursat. conf. 129. num. 48. Laderch. l. mol. conf. 122. num. 2.*

517 qui rationem † affert, quia sumus in prohibitis, & ijs quæ à potestate testatoris non dependent, *l. si forte ff. de Castrens. pecul. late Tiraquell. in l. si unquam vers. donatione legitus num. 89. cum seq. C. de reuocat. donat.* legitimatio enim non dependet à testatore, sed à legitimante.

Non virtute instrumenti legitimatōnis, tūm quia supponimus aliqua aduersus hoc instrumentum opponi, ita ut non omnino legitimatōnem certam faciat, tūm quia nullo iure cautum reperitur instrumenta, vel rescripta legitimatōnum, ita esse privilegiata, ut nihil obijci 519 contra ea possit. † Immo satis manifesta est iuris regula instrumēta paratam non habere exequutionem. *l. minor viginti-quinque annis in princip. ff. de minor. ubi*

Bart. & Bald. & ceteri omnes Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. cas. 17. num. 1. idem conf. 180. num. 36. Hinc videmus, 520 vt † subnectit, idem Menoch. num. 36. in rescript. in esse ex legis dispositione, clausulam illam si præces veritate nitantur cap. 2. de rescript. ubi scribentes Dec. in cap. constitutus in 4. notabili eodem titulo, & in conf. 142. colum. 1. † quod procedit etiam in rescripto concessio ex certa scientia. Ripa lib. 2. responsorum in 522 cap. 24. col. 3. † Idem in rescripto motu proprio. Dec. conf. 33. col. ult. si ergo possunt aduersus instrumentum, vel rescriptum legitimatōnis opponi exceptiones constat non esse summariam immisionem concedendam.

523 Non virtute vtriusque, tūm quia † quæ singularia non profunt, nec cumulata iuant *l. 1. C. quando tutores Bart. in l. 1. S. idem num. 7. ff. de quæst. facit textus in l. naturaliter S. nihil commune ff. de acquir. possess.* Tūm, † quia competeret hoc beneficium ex testamento aliundè coadiuuato quod absurdum, & falsum, recepta enim ea sententia videtur, ut quando extra ostensionem testamenti alia probatio extrinseca per hæredem requiritur, dispositio legis nostræ cesserit gloss. hic in verbo testamentum ostendit Zuccard. num. 284. Grat. conf. 140. num. 32. lib. 1. Bursat. conf. 129. num. 52. & hoc quidem pluribus rationibus confirmari potest.

525 Prima est, quia † lex loquens de casu simplici non habet locum in mixto, ut probatur ex traditis ab interpretibus in *l. conditio S. quoniam ff. si cert. petat. ubi præcipue Dec. num. 8. idem in cap. 2. num. 14. vers. 6. fallit de fid. instrum. ubi statuit, † si statuto prohibetur probari debitu testibus, tamēn probari poterit partim ex instrumentis, partim ex testibus, quia hæc probatio dicitur mixta, quæ à statuto non excluditur, & huius opinionis recenset Dec. fuisse Bald. conf. 279. visa petitione lib. 4. Alex. & alios. Idem sentit Ruin. conf. 17. num. 4. lib. 3. Afflict. decis. 332. in fin. & Paris. conf. 77. num. 22 lib. 3.*

- Secundo, quia ideo ex testamento competit hoc beneficium, quia favore ultimæ voluntatis, & causæ celeriter expediendæ contra regulas iuris fuit introductum; ut ¶ instrumentum testamenti vi cuiusdam notorii paratam haberet executionem. *Sapia in l. nostra nu. 7. Zuccard. num. 284. Bursat. conf. 120. nu. 52.* Cessat autem notorium; quod facit instrumentum testamenti, quando alio instrumento, aut rescripto legitimacionis est opus, Vnde ¶ causa cessante, ob quam hoc beneficium competit illud quoque cessare est necesse. *cap. cum cassante extra de appellat. l. adigere S. quamvis ff. de Iurepatr. & hoc voluit significare Paris. conf. 10. num. 11. lib. 2.* cum dicit testamentum, in quo fit mentio filij legitimati non suppleri ex instrumento legitimacionis, quia venit ab extra, idest extra testamentum, cum legitimatio illa non sit annexa testamento, ut eam habeat fidem, quam habet ipsum testamentum.
- Tertio, quia ubi ¶ proceditur ex oculata fide vnius rei, & Iudicium est summarium, non coadiuvatur aliunde, egredimur enim oculatam fidem eius rei, ut tradit *Jacob. Butrigar. in Authen. si quis in aliquo. C. de edend.* At ¶ in remedio nostro agitur ex oculata fide, ut ex textu colligitur, ibi ostenderit, &c. Et Iudicium est summarium ergo non poterit aliunde vitium testamenti confirmari;
- hinc ¶ neque testibus testamentum abolutum adiuvari posse crebrius est receptum, ut tradit *idem Barbat. citato loco Felini. in cap. ex litteris eolum. final. vers. nota. 2. de fid. instrum. Zuccard. in l. nostra num. 272.* secundum antiquam impressionem, verum de hac re ex professo inferius agemus.
- Quarto, quia ¶ lex indulget hoc beneficium soli testamento, quando prima facie valet, cetera autem instrumenta non tali decorantur privilegio, ut supra dictum *l. minor ff. de minoribus. Bald. in l. ita puto C. de adult.* Ideo fieri non potest, ut coniunctio alterius Instrumenti illud tribuat testamento, quod ipsi coniuncto instrumento non competit.

- Quinto, quia respicientia legitimatorem personæ sunt ante omnia discernenda; etiam si Iudicium sit summarium. *gloss. Bart. & alij in l. 2. super hoc tit. Baldus in l. nostra num. 42. Decius num. 47. Zuccard. num. 393. Andr. Sicul. Iason. Niger, & alij in rubr. C. qui admitt. Alexand. in l. a Diuo Pio S. si super rebus numer. 3. ff. de re Iudic. & conf. 59. num. 2. vol. 2. Personal. in tract. adipsisc. num. 65. plures cumulat Menoch. de adipsisc. rem. 4. num. 441. ubi post. Marsil. in l. si quis nec questio num. 11. ff. de quest. addit Iudicem hoc ¶ ex officio efficere debere, quia curare debet ne Iudicium reddatur elusorium ad *l. si prator ff. de Iudic.* facit textus in ¶ *l. si queramus ff. de testam.* ubi prius inspicere debet, an persona sit habilis ad actum, Verum an institutus sit legitimus nec ne, vel rectè legitimatus, ita ut tamquam habilis ad succedendum dicatur habere legitimam personam petendi immisionem respicit legitimacionem personæ, merito ante omnia de legitimacione agendum videtur, & merito interim deneganda immissio, & hoc est quod sibi vult *Paris. conf. 55. nu. 12. vol. 2.* ex cuius dictis hoc argumentum desumpsi.*
- Sexto, quia quando testator in testamento appellavit filium institutum spurium, vel talem, qui regulariter succedere non possit, se opponens immisioni dicitur habere fundatam intentionem in suprietate, ¶ Ideo necesse est, ut institutus, qui suam habet fundatam intentionem in legitimacione eam plenè probet, ut per *Menoch. de udipiscend. remed. 4. num. 678. post Riminald. Sen. conf. 258. num. 32. lib. 2.* Benè ¶ autem, & perfectè legitimacionem probare non potest, nisi partis oppositiones, & contradictiones admittantur, & nisi dato termino ad opponendum contradicenti, tradunt *Marsil. singul. 81. Neuiz. conf. 37. num. 87. Didac. Couar. lib. 1. variarum resolutionum cap. 1. num. 5.* his autem admissis, erit per tres conformes agendum, nihil enim prohibet, quin in tali probatione ordinatione agatur cum respiciat merita etiam

etiam petitorij, si enim legitimatio probabitur perfecta, & valida, iustam quoque in petitorio fouebit causam institutus, sin minus totum oppositum, vbi autem tractantur merita petitorij ordinariè, † & per tres conformos agendum esse, nemo est qui non intelligat, cum tertio appellare sit solummodo prohibitum
 538 l. 1. C. ne liceat 3. prouocare. Speculat. in sit. de appellat. §. quoties DD. in cap. dirutè, & in cap. sua nobis de appellat. & ita cessabit hoc beneficium, probata enim legitimatone, merita petitorij erunt discussa, vnde non amplius erit locus possessorio.

540 Septimo, quia † quando filius vult intentare hoc beneficium, vt talis, puta, vt naturalis debet se naturalem probare,
 541 ita † si vt legitimatus debet suam legitimatorem validam probare Gozad. consil. 21. num. 28. Dec. cons. 221. num. 2. & cons. 276. num. 34. volum. 2. Paris. cons. 12. num. 240. volum. 2. Menoch. remed. 3. de adipiscend. num. 164. faciunt tradita à Butrio in cap. peruenit colum. 2. vers. aut filius agit extra qui fil. sint legit. & Angel. in l. liberorum ff. de his, qui notantur infam. vbi apertè dicunt agentem ad hæreditatem, vt filium probare debere se esse filium, quia quis non admittitur, vt talis nisi probet se esse talem. Bart. in l. non ignorat C. qui accusare. Dec. latè cons. 41. col. 1. Soccin. cons. 29. colum. 1. volum. 1. Roland. à Vall. cons. 3. num. 41. cum seq. vol. 1. Cephal. cons. 518. num. 44. quod etiam verum, quamuis à patre fuerit vti legitimatus appellatus,
 543 † cum enim simpliciter non possit hæredem instituere, sed tunc demum, si legitimatus, vt in præmissis, & supponitur in quæstione, eius assertioni non est standum. Bart. in l. si fortè ff. de Castrensis. pecul. Oldrad. cons. 226. quidam Episc. colum. penul. Butr. cons. 39. in fin. Anchar. cons. 248. dubium facit Federic. de Sen. cons. 49. cum alijs adductis per Dec. in l. si donatione num. 18. C. de collat. Rimin. l. un. cons. 498. num. 29. Grat. in cons. ult. num. 32. lib. 1. Paris. cons. 11. num. 2. lib. 2. Menoch. cons. 18. num. 24. lib. 4.

dixi supra num. 503. Si quis ergo se talem probare debet, nec dicitur perfectè, nisi admissis contradictionibus, & oppositionibus partis, vt in tertio argumento dictum, constat summariam immissionem cessare, & ita locum non esse legis nostræ beneficio.

544 Octauo, quia † in terminis ita videtur sentire Igneus in Authen. ex causa. C. de liber. prater. num. 90. Gratus cons. ult. num. 30. lib. 1. Paris. cons. 11. num. 11. lib. 2. Menoch. in tractat. de adipiscend. remed. 4. num. 758. & latè in cons. 28. num. 23. per multos seqq. Ruin. cons. 28. num. 11. lib. 5. Gozad. cons. 21. num. 28. Burfat. cons. 129. num. 8. Laderch. Imol. cons. 122. & 123. Gratian. inter discept. forens. cap. 264. num. 47. cum nonnullis sequentibus.

545 In contrarium est opinio. † Bald. in cap. naturales col. 2. vers. quero vtrum, si feud. fuer. controuers. inter dominum, & agnat. vbi inquit exceptionem spurie tatis non posse opponi ante litem contestatam, sed ad merita causæ principalis reseruandam, & non impedire processum, licèt opponatur illi personæ in qua debet fundare iudicium: allegat l. 2. super hoc tit. secus esse fatetur, si non potest fundari iudicium, vt in seruo l. quoniam C. de adult. hæc habentur in additione sub littera D, quamuis in antica lectura legatur tamquam commentarium. Bald. Eius tamen agnoscitur ex stilo, & pro dicto Baldi allegatur à Contard. l. ult. num. 7. quæst. 6. C. si de moment. possess.

Castrensis quoque cum Bald. concordat in l. script. C. de probat. loquitur tamen generalius de oppositione contra hæredem ob defectum testamenti, vel ex persona hæredis, tamquam in capaxis, vel præteritionis filij in potestate constituti, vel simili. Sequitur Alciat. cons. 389. num. 40.

Item Gozadin. eandem sequitur sententiam cons. 6. num. 87. dum inquit filium legitimatum esse mittendum in possessionem, etiam si pars aduersa haberet intentionem fundatam, & num. 89. vers.

- 548 certum est + exceptionem falsi non impedire immisionem l. 2. *supra hoc titul.*
- 549 cum tamen ex testamento falso nullum posse esse heredem, in controuersiam vocari nequeat ad l. cum falsum in fin. ff. de acquir. hered. hinc Bart. in d. l. fin. in §. 1. in 2. colum. dicit institutum ex sola ostensione testamenti, etiam si aliter non probet se heredem, & capacem, debere immitti.
- 550 Secundo remedium + legis nostrae competit etiam illis, qui de iure succedere nequeunt, quando impedimentum est dubium, & altiore requirit indaginem l. 2. *super hoc tit. tradit Bero. d. conf. 57. num. 18. volum. 2.* igitur quamuis spurius durante spurietate succedere nequeat, in quantum tamen de ea dubitatur, quia deducitur legitimationis instrumentum, licet aduersus illud admittantur oppositiones, nihil impedit quominus legis nostrae beneficium competat, impedimentum enim est dubium, cum vertatur circa oppositiones legitimationis, quae illis cessantibus potest esse valida.
- 551 Tertio, quia exceptiones respicientes petitorium, & quae incontinenti non probantur, non impediunt immisionem d. l. 2. ubi Doct. *super hoc tit.* notant omnes in l. nostra, & supra saepe dixi, & pluribus probari. Talis est exceptio spurietatis, & inualiditatis, aut nullitatis legitimationis. *Egid. decis. 491. Caputaq. decis. 345. par. 2. num. 5.* Ergo, &c.
- 552 Confirmatur, quia + spurij sunt capaces possessionis ad *Paris. conf. 96. num. 7. lib. 4. Caputaq. decis. 341. part. 2. in fin.*
- 553 + neque raro contingit, ut quis sit capax possessionis, licet non sit postea capax proprietatis, ut recte *Nass. d. conf. 473. num. 7.* unde + non est absurdum eum in possessionem immitti, quamuis postea futurum sit, ut petitorio succumbat, hinc
- 555 videmus + filiam institutam in hereditate vniuersali in testamento Patris immitti, etiam si allegentur bona esse feudalia, & dicatur foemina incapax, nisi continuo de tali incapacitate probetur omnino *cap. 1. §. inter filiam, si de feud.*

- fuer. Ioannes Andreas in addit. ad Specul. in tit. de testam. S. penult. in fin. Bald. in cap. 1. vers. vel quarto de cons. int. mascul. & femin. Alexand. in l. nostra col. ult. Feudista in d. cap. 1. §. inter filiam. Dec. conf. 424. num. 10. & 11. Roland. conf. 1. num. 62. lib. 1. Bero. conf. 57. lib. 2. Riminald. lun. conf. 69. num. 55. lib. 1. & Menoch. in tract. de adipiscend. possess. rem. 4. num. 375. dixi quaest. 2. nu. 323. & 324. & in parte inscripta de legis. contradiet. quaest. 19. num. 54.*
- 556 Quarto, quia ubi + est locus remedio quorum bonorum, ibi quoque habet locum legis nostrae beneficium, cum illud sit minus summarium gloss. & Doctor. in l. nostra, praecipue *Castrens. num. Alexand. num. 13. lafon. num. & in l. final. C. quorum bonorum. Rip. in rubr. C. quorum bonorum in quarta, & quinta*
- 557 *sententia. Bero. conf. 1. num. 87. lib. 2.* + at in filio, de cuius legitimatione est questio, locum habet remedium quorum bonorum. *Alciat. conf. 389.* Ergo, &c.
- 558 Quinto, ubi habet + locum statutum de continuanda possessione, ibi quoque habet locum legis nostrae beneficium, pari enim passu ambulant. *Castrens. lex. and. lafon. in l. sorori C. de iur. deliber. Bero. conf. 1. num. 87. lib. 2. Alexand. in l. nostra num. 13. Alciat. in terminis d. conf. 389.* At huiusmodi statutum habet locum in filio instituto, ut legitimato, de cuius tamen legitimatione non legis habetur controuersia, & aduersus quam non leuia opponantur. ad *Alciat. d. conf. 389.* Ergo, &c.
- His ita firmatis reliquum est, ut contrarijs occurramus.
- Ad primum cum dicebamus non competere legis nostrae beneficium, ubi ex lectura testamenti colligatur aliquod vitium, neganda est minor propositio, falsum est enim, quod ex lectura testamenti vitium eliciatur, saltem clarum, neque altiore requirere indaginem; Quamuis enim in eo haeres institutus appellatur spurius, vel alio modo, quo arguitur incapax, coniunctim appellatur legitimatus, & sic capax, in quantum vero

exaduerso allegatur legitimatio, nulla vel minus idonea subreptitia, aut quid simile, hoc est vitium legitimatiois, non testamenti, vt rectè respondet *Bero. conf. 57. num. 29. vol. 2. vers. & ideo.*

Secundo respondendum, ex tali vitio non inferri certam nullitatem testamenti, cum enim non pro certo constet spurietatem impedire eius validitatem, habetur enim fumus legitimatiois, & facile credi potest testamentum efficax esse, † hinc est, vt ad certificandam talem nullitatem altiori indagine sit opus, quo casu non impediri immissionem eius, qui in testamēto legitimatus appellatur, tradit *Bero. d. conf. 57. num. 30.* sed veras, plenas, & legitimas probationes necessarias statuit ad *Bart. in l. nostra §. 1. colum. 4.*

Vel tertio, & subtilius pro facitiori responsione animaduertendum, vocem † testamentum trifariam accipi posse, quantum ad rem nostram attinet, vel prout est quid materiale, & tangibile, vel quid facti immateriale tamen, vel tandem prout quid Iuris (vt omittam alias significationes æquiuocas huius vocis, valde à re nostra alienas secundum

† quas etiam dispositiones inter viuos, quatenus testationem mentis continēt, testamenti appellantur, vt post *Dium Augustinum refert Didac. in rubr. de testam. colum. final. quomodo accipitur in l. final. ff. de colleg. illicitis, & in l. quia filium, aut filiam ff. ad Trebellian. in l. 4. ff. de aliment. & Cibar. legat. in l. eandem rem in fin. principij ff. de duobus reis gloss. in cap. 1. §. item sacramenta puerum in verbo facta post medium vers. quod si iuraueris, quis de pace iurament. firmand. Dec. conf. 660. num. 9. Vsq. in tract. de success. resolut. in prefat. num. 24. Iason. in l. testam. num. 1. de testam. Crauet. in rubr. de legat. 1. num. 33. & 34.) nec non*

† lex testamenti nomine continetur, vnde dicimus testamentum vetus, & testamentum nouum, quasi dicamus lex antiqua, & lex noua, vt per *Dium Augustinum, & Didacum, ubi supra.*

Prout igitur † testamentum significat

quid materiale, & tangibile, nihil aliud est, quàm instrumentum publicationibus notarij munitum, consistens ex carta, & scriptura, signo notarij, & alijs circumstantijs sub sensu cadentibus, hoc modo accipitur in *l. Paulus ff. de falsis.* ibi, nisi quid sit materiale, & tangibile, eodem modo accipitur in tit. quemadmodum testamentum apert. faciunt ad hoc tradita à *Riminald. Iun. in rubr. de testam. num. 189. post Bart. in l. 1. colum. fin. ff. de testam. Barbat. in rubr. extra de testam. in 2. lectura num. 40.*

Vt vero † est quid facti immateriale, tamen nihil aliud est, quàm voluntatis nostræ sentētia, quatenus enim est quid, quod à voluntate proficiscitur dicitur facti, cum voluntas, & animus facti sint *l. consilio §. fin. ff. de Curat. furios. l. cogitatio ff. de pen. l. id, quod nostram ff. de reg. Iur. iuncto §. 1. Instit. de oblig. que ex delictis nascuntur l. Graccus §. factum C. de adulter. pulchrè Ioannes Bolognet. de multipli differentia iuris, & facti num. 29.*

Prout † tandem est quid Iuris, nihil aliud est, quàm voluntatis nostræ iuxta sententia, vim, & effectum perfectè à lure obtinens. † Quatenus enim vim, & effectum Iuris talis dispositio sortitur per quampiam approbationem Iuris, & quasi per spiritus insufflationem incipit esse creatura Iuris, ad tradita per *Ioan. Bolognet. in l. penult. & in l. fin. sub num. 50. ff. de iust. & iur. & in tract. de multipli. different. iur. & facti num. 96. cap. 86.*

Singula hæc testamenta cum in se accepta suam habeant perfectionem, consequens est, vt sua habeant requisita, & suam formam, cum forma, & perfectio coincidant, vnde dicuntur vitiosa, quando carebunt sua perfectione, † quia forma deficit, quæ dat esse rei *l. Iulianus §. si quis rem ff. ad exhibend.*

Hoc adnotato respondendum, † vitium testamenti primo modo acceptum facere, vt deficiat legis nostræ beneficium, vel ad summum. Secundo modo prout facti est, nunquam tamen secundum tertiam significationem, id, quod satis apertè ex textu nostro colligitur, appa-

apparet enim loqui de testamento materiali, & ita de scriptura, vt apertè colligitur ex illis verbis (testamentum ostenderit) ostenduntur enim tantum res materiales, non verò, quæ in voluntate, aut in iure consistunt. Si ergo debet hæres testamentum sine vitio offendere, de vitio eius testamenti erit intelligendum, quod ostendi potest, faciunt ad idem exempla in textu proposita, quæ cadere tantum possunt in materiali scriptura, huiusmodi sunt cancellario, abolitio, & defectus testium, quod intelligendum de defectu subscriptionum, si testamentum sit in scriptis, vel narrationis legitimi numeri in scriptura contenti, si nuncupatorium. certum enim est testes ludici non offendi, cum igitur nulibi caurum reperiatur; vt inter publicationes, quibus notarius munit instrumentum, seu cartam testamenti, illud necessarium sit, vt testator neminem filium spurium appellet, constat hoc vitium non impedire immulsionem, cum non sit vitium visibile testamenti, eo modo accepti, quoad rem nostram pertinet. Neque dicatur non solum testamentum materialiter in textu considerari, verum etiam formaliter, vt colligitur ex illis verbis (neque ex quacumque suæ formæ parte viciatum) intelligitur enim textus de forma conuenienti tali testamento, cum & hoc modo acceptum suam formam habeat, quæ in figura exteriori consistit, & hoc modo textum intelligendum posteriora verba indicant. Postquam enim docuit Imperator, qualis non debeat esse forma testamenti, nempe non ex quacumque parte vitiosa, statim docet, qualis debeat esse, & quam formam appellauerat, figurâ dicit ibi (sed quod in prima figura sine omni vituperatione appareat) vbi est pōdanda vox appareat, quæ ad vitium cartæ, & scripturæ refertur. Quod si quis dicat t̄ leges esse scriptas rebus non verbis. *l. j. de leges ff. de legib. l. figura ff. de verb. obligat. cum vulg. r.* ideo legem non attendere materialem scripturam, sed internam rei entitatem, & perfectionem. Respondendum id verum esse in ali-

lis, in quibus de effectu iuris introducendo agitur, non verò de effectu facti, & in illis, in quibus agitur de meritis respicientibus effectum iuris irrevocabilem, quod in petitorio contingit, non in illis, quæ respiciunt factum momentaneum, quod in possessorio evenit; dispositio enim legis debet esse proportionata ad ea, de quibus disponit, vt t̄ dicatur agere in patiente benè disposito, quod in omni actione est necessarium. *Arist. in 2. de anima. Bald. in l. 1. §. si quis ff. de eo, qui pro tutor. Felyn. in cap. cum super num. 10. ff. de offic. delegat. Ioan. Monac. in cap. Romana num. 9. de sentent. excom. Barbat. conf. 55. in proposito sub num. 15. lib. 2. Idem conf. 123 sub num. 19. inter conf. Alexand. lib. 4. & hoc voluit indicare. Abbas in cap. cum olim sub num. 15. vers. tenendo autem de caus. poss. & propriet. vbi aduersus agentem possessorio adipiscendæ non posse opponi defectum tituli statuit, quia huiusmodi titulus non respicit factum, ideo exceptio non est proportionata. Nihil facit simile præteritionis, quæ arguit defectum testamenti prout est iuris, id enim in præteritione contingit, vt impediatur hoc beneficium, non quia simpliciter sit vitium testamenti, sed quia t̄ incontinenti detegitur mediante scriptura, quo casu admitti etiam exceptiones respicientes petitorium supra latè fuit conclusum, & voluit Bald. in l. nostra num. 43. vers. 2. debet. Dec. num. 36. Menoch. de acquirend. remed. 4. nu. 729. Raudens in terminis in tract. de analog. lib. 1. cap. 36. num. 111.*

Ad secundum respondendum hoc beneficium competere virtute solius testamenti, non aboliti, cum enim attendatur testamentum materialiter acceptum prout est facti, vel prout est instrumentum à Notario munitum, nullumque in eo sic acceptorium appareat, nihil impedit quin hoc beneficium competat, ad quod faciunt omnia in solutione superioris argumenti congesta.

Ad tertium respondendum spurium quoque quantum ad possessionem attrinet esse capacem, ideo non esse opus, vt pro

- pro legitimatione personæ de validitate sue legitimationis agatur, siue enim nulla, siue valida, nihil impedit, quin habeat legitimam personam standi in iudicio, reipiciente solam possessionem cuius etiam spurij sunt capaces, vt supra numero 552.
- 573 Addamus in dubio † præsumi ritè legitimatum ad effectum, vt testamentum
- 574 (cuius † caput, & fundamentum est hæres *S. ante bared. Instit. de testam.*) præsupponatur perfectum, & de iure valere *l. si pars. ff. de inoff. testam. Bart. & Bald. in l. si qua C. famil. hercis. Marzan. latè conf. 9. pag. 106.*
- 575 Accedat † legitimatione personæ duplicem quantum ad rem nostram attinet considerari posse. Altera, quæ respicit conditionem, & qualitatem personæ, secundum quam potest, vel non potest esse in iudicio, nullo tamen modo ingreditur merita causæ, puta, an quis filius familias, an seruus, an pupillus, & reliqua id genus: Alia est quæ ingreditur merita causæ, ita vt ex legitimatione personæ appareat an bonum, vel malum ius in causa foueat.
- 576 Prima legitimatio † in omni possessorio etiam summarissimo est necessaria, quia respicit fundamentum Iudicij, vnde si aduersus intentantem hoc remedium excipitur eum esse seruum, utique primo de hoc agendum argumento *l. si res suas C. de orain. cognit. gloss. in l. nostra colum. 10. ante num. 43. vers. 8.*
- 577 Studeat. Secunda † non est necessaria, quia non respicit fundamentum, sed merita, talis est legitimatio, in qua venit probanda legitimi conditio, cum sine tali conditione possit Iudicium fundari nulla enim lege cautum reperitur † illegitimos in Iudicio esse non posse, & talem legitimatione non esse necessariam constat ex recepta omnium sententia, qua concluditur non teneri † intentantem hoc beneficium probare se esse talem, qui
- 578 possit succedere, sed sat esse, vt testamentum ostendat, vt *Bart. hic num. 5. Castrensis. num. 14. vers. è conuerso Sapia num. 7. vers. 2. est Mantua in 1. lectura num. 197. Rep. in rubr. ff. quorum bono-*
- rum num. 2. vers. Quarta differentia hoc refert, & sequitur Menoch. sapius repetitorum. 4. num. 50.* ponens differentiam inter interdictum quorum bonorum, &
- 580 legis nostræ beneficium hanc, vt † in primo teneatur heres probare se esse talem, qui de iure succedere possit, in secundo sufficere, vt testamentum ostendat hinc
- 581 per † solam testamenti ostensionem dicitur legitimata persona faciunt tradita in *l. 2. in fin. supra hoc tit. Cyn. in l. nostra num. 2. Bald. in summario, ac nu. 12. & 13. & ibi fundata est intentio petentis per testamentum. Castrensis. nu. 5. vers. 2. requiritur, ac num. 14. Roland. conf. 2. num. 10. lib. 3. Bero. conf. 36. num. 7. & 57. in 1. lib. 2.*
- Ad quartum negandum aduersarium habere fundatam intentionem in spurietate cum de ea ex testamento appareat, non enim ita apparet, vt omnino certum sit institutum incapacem, cum simul in eodem testamento legitimationis metio habeatur, ita vt non simpliciter appareat de spurietate, sed de ea sublata, & non
- 582 impediende † qualitas enim posita in eodem periodo, non potest reijci, & ita respondet *Riminald. conf. 69. num. 27.* &
- 583 regula est † satis trita confessionem, quæ continet vnum capitulum tantum, vel plura connexa in totum approbandam, vel in totum reprobendam esse *Bart. & DD. in l. si quis C. de except. Cyn. & Doctor. in l. 2. C. de donat. ant. nupt. & in l. 1. de confess. Speculat. in titulo de deposito § final. vers. penult. Alexand. conf. 87. lib. 1. & 171. num. 15. lib. 6. Castrensis. conf. 196. in fin. lib. 1. Gomez. in S. item si quis postulante Instit. de action. nu. 17. Verall. decis. 186. part. 1. Corn. conf. 305. num. 5. lib. 3. Menoch. de arbitr. Iudic. cent. 1. cas. 93. num. 19. & seq. ubi nu. 21. testatur de communi Marefcott. variar. resolut. lib. 2. cap. 45. num. 12. Seraph. decis. 197. & hoc verum est † non solum si plures sententiæ connexæ eadem structura orationis contineantur, vt si dicam promisi sub conditione, sed etiam si eadem structura verborum non contineantur, sed cum adiectione dictionis aduersatiuè,*

- fatiuè, sed, aut simili, vt si dixero, verum est quod mutuo dedisti, mihi decem, sed pactus est te non petiturum, vt egregiè *Corn. d. conf. 305. num. 5. lib. 3. Menoch. d. cas. 93. num. 21. & sequen. & cas. 95. num. 14. Marefcott. d. cap. 45. num. 8.*
- 385 *Surd. decif. 258. num. 8.* Item † non solum quando qualitas continet factum, quod eodem tempore contigit, sed & diuerso. *Menoch. d. cent. 1. cas. 95. num. 28. Marefcott. d. cap. 45. nu. 6. pluribus egregiè Surd. decif. 258. sub num. 9. vers. 2. non mouet vsque in finem.*
- 386 Hinc † si quis confiteatur se aliquid recepisse mutuo, sed restituisse, non poterit aduersarius acceptare confessionem de mutuo, & respuere quod de restitutione cõnexum, vt plenè *Surd. decif. 258.*
- 387 *per totam.* Hinc etiam, quamuis † sponsalia de futuro iam facta, sequuta postea copula carnali trãseant in matrimonium de præsentì quia videtur per copulam superuenire consensus de præsentì, *cap. Veniens il 2. & cap. 2. qui spons.* tamen
- 388 † vbi de tali copula non constat, nisi per confessionem viri, qui quidem confitetur se cognouisse sponsam non tamen animo accipiendi illam in vxorem, talis confessio non potest separari, & ita per eam non dicitur probatum matrimonium: *Alexand. conf. 81. num. 5. volum. 7. Surd. d. decif. 258. num. 5. vbi allegat Tiraqueolum dicentem hoc singulare in tract. de reuoc. conuent. ad fin. tit. num. 9.* Item si quis fateatur se matrimonium contraxisse de præsentì, sed per metum, non dicitur cõstare de valido matrimonio. quia de eo non constat, nisi per confessionem habentem qualitatem annexam, quæ facit nullum *Alexand. conf. 80. num. 6. Ladercb. 1. mol. conf. 17. num. 1. in fin.* Neque † in contrarium facit doctrina *Bart. in l. Aurelias §. idem quesij de lib. legat. cum concordant, de quibus per Gabriel. lib. 2. suarum conclusionum, titul. de crimin. conclus. 19. Andr. Gayl. tit. de pace publica cap. 17. qui volunt stari confessioni quoad delictum, & non quoad qualitatem minuentem, cū censeantur † duæ*
- 391 *confessiones argum. l. scire debemus de*

- verbor. oblig. contradicunt enim Bald. in l. nec codicillos. C. de codicill. in l. 2. num. 30. C. de donat. ante nupt. Salycet in l. 1. num. 8. C. de confess. Alexand. conf. 87. lib. 1. Angel. in l. 1. §. si quis simpliciter de verb. oblig. Marz. conf. 126. num. 31.*
- 393 *dicenter opinione contra Bart. esse magis commune, & auiorem, refert Gabriel. vbi supra Octavian. Vulp. conf. 44. Brun. Matthiæ cap. ad hac de postulat. vel contraria † sententia erit amplectenda, quando confitens habet præsumptionem contra se. Surd. conf. 173. num. 12. latè Farinac. quæst. 11. cap. 4. in prax. crimin. Ladercb. conf. 67. num. 61. Honded. conf. 96. num. 25. lib. 1. & 2. Seraphin. decif. 44. num. 1. & 2. & decif. 204. num. 1. Marefcott. alios allegans d. lib. 2. variat. resolut. cap. 45. num. 10.* Secus si habeant præsumptionem pro se, vt modo contingit, vbi hæres offendit instrumentum legitimationis pro quo in dubio præsumitur, cum † falsitas, & ita delictum non præsumantur, *l. merito ff. pro soc. Couarr. variat. resolut. lib. 2. cap. 6. num. 4.*
- 395 Secundo, si faciamus huic qualitati non esse fidem adhibendam, sed tantum principali dicto, id erit intelligendum, vt minus plena, & non omnino integra adhibeatur, tunc enim res omni careret dubitatione, appareret enim incontinenti de optimo lure, etiam in petitorio, non tamen fit, quin aliquo modo saltem rem dubiam faciat, ita vt nunquam dicatur aduersarius habere intentionem fundatam, cum debeat esse fundata in certa nõ vero in dubia inhabilitate hæredis, vt supra dictum in 2. *argum. pro affirmatiuis num. 550. & in responsione ad primum.*
- 396 Tercio, si amplectamur sententiam eorum, qui arbitrantur confessioni delicti fidem adhibendam non vero qualitati delictum excusanti, non † tamen eundem puniendum statuemus poena ordinaria, sed minori *ad Bognin. decif. 27. volum. 2. quod equidem non esset dicendum si talis qualitas, saltem aliquo modo rem dubiam non efficeret.*

Quarto respondendum quemadmodum

597 dum ꝑ qualitas confessionis non attenditur, quando reus vult simpliciter se iurare tali qualitate, secus si extrinsecus eam testibus confirmet, aut alio simili modo, tunc enim talis qualitas attenditur. *ad Bart. in l. non solum S. sed vt probari de nou. oper. nunc. Abb. in cap. auditis de prescript. Alexand. in d. l. non solum S. sed vt probari, seu S. sciendum. Claud. de Soysell. in repetit. l. vt vim ff. de Inst. & iur. Felyn. in cap. significasti, sub nu. 13. vers. non obstat illud de homicid.* ita in re nostra si afferatur instrumentum, seu rescriptum legitimacionis fides erit adhibenda. Hinc *Riminald. lun. conf. 99. num. 27.* dicit cessare vitium visibile quando filij suam legitimacionem ostendunt. Neque ꝑ dicatur hoc modo dari immissionem ex testamento extrinsecus coadiuuato, non enim adiuuatur ad fundandam intentionem actoris, aut ad supplendum aliquod vitium testamenti, sed ad infirmandam exceptionem opponentis, & ita ad remouendum impedimentum, quo casu ꝑ testamentum non dicitur adiuuari, nisi per accidens ad *Philosoph. 8. Physicor. text. 32. & D. Thom. in 1. par. quest. 76. art. 1. in corpore*, quod coadiuuandi genus non reperitur prohibitum. Tandem animaduertendum, prædictum aduersarium se opponentem non habere fundatam intentionem aduersus beneficium intétatum, cum enim 600 illud respiciat solam possessionem, ꝑ eius vero etiam spurij sint capaces, vt *supra nu. 552.* non potest per talem exceptionem à possessione excludere, nisi manifestè, & concludenter incontinenti talem inhabilitatem probet, quæ reddat rem adeo in petitorio claram, vt faciat cessare possessorium, quod nō dicitur factum, quamuis aliquæ exceptiones competere possint, quæ aliquam requirant indaginem, hæ enim non admittuntur aduersus legis nostræ beneficium, vt millies decantatum.

Ad quintum respondendum agentem vti talem debere quidem probare se talem, at institutos in testamento nostro non agere, aut petere immissionem, vt

legitimos, sed vt tales in testamento appellatos, & quos non sit omnino certum, in spurietate adhuc esse, vnde sufficit, vt probent se eos esse, qui naturales legitimati fuere in testamento appellati, quod autem non vt perfectè legitimati, sed simpliciter, vt tales appellati veniant, constat, quia vt tales appellati, sunt capaces & institutionis, & possessionis, licet possit contingere, vi dominij postea capaces non sint futuri, cum ꝑ etiam illi, qui de Iure succedere nequeunt, quando impedimentum est dubium rectè beneficium legis nostræ consequantur, vt dixi *supra num. 547. & 550.* Verum si in petitorio agerent, quia illud respicit dominium nō possent agere, nisi verè legitimati, & ideo tunc vera legitimatio, & efficax esset probanda.

602 Secundo ꝑ respondendum per Instrumentum legitimacionis se probasse verè esse legitimatos, nisi talis probatio plenè ab aduersario destruat aduersus eā duplicanti, Instrumentum enim legitimacionis opportunè probat, ita vt quicumque contrarium dicat teneatur illud probare *Gozad. conf. 48. num. 11. Soccin. lun. conf. 93. num. 16. volum. 3. Bero. consil. 57. num. 12. vol. 2. Roland. conf. 61. num. 28. volum. 1. Surd. conf. 1. num. 24. & seq. & conf. 303. num. 5.* quare cum primo, fundauerit actor suam intentionem in testamento, Reus suam exceptionem in spurietate, rursus actor suam replicationem in legitimacione per instrumentum probata, Si aduersus hoc instrumentum reus opponat, hoc respicit suam 603 duplicationem, aut ꝑ ergo talem duplicationem incontinèti manifestè probat, & tūc excludet immissionem, ad ea, quæ sæpius supra repetita sunt, aut non probabit in continenti, & tunc quemadmodum per exceptionem ꝑ ita per duplicationem requirentem altam indaginem, non impedit immissionem, ita enim se habet duplicatio ad replicationem, sicut exceptio ad actionem, vt in tit. *Inst. de replicatione vers. rursus ubi DD.*

Et hæc indubitata sunt, nisi replicatio-

605 tiones aduersus † instrumentum legitimationis ex corpore eiusdem elicentur, tunc enim per tale instrumentum non diceretur fundata exceptio in probatione legitimationis, quia tale instrumentum dubium, & imperfectum non tam probaret, nisi aliunde confirmaretur, unde cum iam esset fundata exceptio rei in spurietate, replicatio autem legitimationis non esset fundata, utique alia indagatio ex parte agentis ad fundandam eius intentionem esset necessaria, quod casu cessare immisionem ex beneficio legis nostræ sapius repetitum.

606 Ad sextum respondendum † plurimos ex enarratis auctoribus loqui in exceptionibus notorijs, non vero requirentibus altam indaginem, ita intelligendos esse Paris. Grat. Gozadin. & Ruin. supra allegatos, tradit Rota apud Caputaq. decis. 345. num. 3.

607 Amplia determinationem predictam, ut habeat locum etiam in feudalibus, ad quæ spurij non admittuntur, nisi fuerint legitimi, in his enim terminis loquuntur plerique auctorum supra enarratorum, faciuntque omnino eadem rationes supra propositæ, nam & exceptiones requirentes altam indaginem rei ciuntur, quamvis de feudalibus agatur, de iisque in petitorio agendum reservatur, in hisque rationes respicientes petitorium non confunduntur cum possessorio, aliaque rationes supra enarratæ vigent.

Ampliatur ipsamet ampliatio, ut vera sit, etiam si ostendatur tenor inuestiturarum feudalium, quæ loquatur de legitimis hæredibus, adhuc enim is de cuius legitimitate dubitatur est immittendus, dum pro certo, & incontinenti non constet esse incapacem.

609 Probatum autem, † quia in remedijs favorabilibus ea continentur, quæ sub

610 lata vocis significatione veniunt, † vel quæ analogia sunt idem significantia per posterius l. 1. §. generaliter de leg. prest. l. cum eorum de postuland. l. si seruitus ff. de seruit. Urban. præd. l. mol. in l. cum pater de legat. 2. Bald. in l. 1. in fin. C. de success. edict. Bart. in l. talis scriptura de

leg. 1. ubi de verbo pecunia, faciunt tradita à Bertuzol. cons. ciuil. 34. lib. 1. Aret. in l. Gallus §. & quid. Si tantum vers. ex quibus legibus deliber. & posthumi. Felyn. in cap. quod sede colum. fin. vers. cogitabam de offic. ordin. Soccin. cons. 223. prestantissimi num. 4. lib. 1. Bald. in l. ciuos. C. de appellat. Cagnol. in rubr. si quis ius dicent. non obtemper. colum. fin. vers. item quando offensus, & in rubr. si cert. petatium. 91. & 92. Dec. in l. imperium num. 28. vers. ad hoc facit de iurisd. omn. Ind. Tiraquell. in l. boues §. hoc sermone limitatione 5. & 25. de verb. signif. Dec. in l. 1. sub num. 3. vers. sed hoc bene facit

611 C. de success. edict. At † remedium legis nostræ est favorabile, ut per Dec. hic numer. 39. vers. solus. Curt. num. 39. vers. 2. Zuccard. num. 149. vers. 2. pro opinione. Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 38.

612 † quia publicè intèrest voluntates defunctorum quam primum suum effectum sortiri l. vel negare ff. quemadmodum testam. apert. l. final. in fin. Communia de

613 legat. ita † regulariter legitimatione est favorabilis. Ofsch. decis. 19. num. 3. & 16.

615 † præcipuè quando inter parentes potuit esse matrimonium. Alex. cons. 1. num. 8. tib. 1. Gozad. cons. 92. num. 18. Dec. consil. 258. nn. 4. circa medium, & cons. 189.

616 in princip. † maximè non extante prole, ex nuptijs, quo casu non solum est favorabilis, sed Pia Castrensis. in l. nemo Apostolorum C. de sacrosanct. Eccles. ubi in-

617 quit actus pios esse † manumissiones servorum, & legitimationes spuriorum.

618 Item appellatione † legitimarum analogicè, & per posterius veniunt legitimi,

619 quemadmodum enim † natus constante matrimonio, dicitur legitimus per prius, ita legitimatus per rescriptum, aut alio modo dicitur legitimus per posterius. † Primam enim legitimatis formam facit matrimonium ceteræ posteriores, sequitur ergo, ut beneficium legis nostræ competens legitimis ex forma inuestituræ competat etiam legitimitatis, dummodo incontinenti non appareat de nullitate legitimationis, maximè cum in allodialibus, in quibus eadem legitimitas

tis

tis qualitas est necessaria admittantur legitimati, licet aduersus illorum legitimationem aliqua opponantur, dum tamen de illius nullitate ab initio non constet, cum certum sit quantum ad hoc non differre feudalia ab allodialibus.

- 621 Amplia secundo, vt idem dicendum, si filius esset legitimatus post mortem testatoris, eo tamen iubente, qui eum instituerit sub conditione si, vel quando legitimabitur, & legitimationis rescriptum afferat, non minus enim competit hoc beneficium, quam si esset facta legitimatione à testatore viuentem, æquè enim
- 622 † potest instituere filium sub conditione si, vel quādo legitimabitur, ac potest legitimatum. *Iacob. de Arena in l. libertas testamento ff. de manumiss. testatoris, ubi Alber. Idem Alber. in l. quod conditionis ff. de donat. caus. mort. Bald. Imol. & Castrensis. in l. Gallus S. instituero, ubi Alex. num. 2. ff. de liber. & posthum. & ibi Lafson. num. 5. dicit communem Gabriel. consil. 107. num. 10. vol. 2. Rota in vna Bonon. de Canob. 14. Iunij 1602. coram Cardinali Lancellotto. Ideo quemadmodum oppositiones factæ aduersus legitimationem viuentem testatore factam reiiciuntur ad petitorium, ita & factæ aduersus legitimationem factam post testamentum.*

- 623 Animaduertendum tamen † ante impletam conditionem, nempe legitimationem non excludi à possessione spurium institutum sub conditione, vt legitimetur, sed eundem curatorem bonis esse dandum ad exercendas omnes actiones, quas legitimatus exercere potest. *Iacob. de Aretio, & Benedictus de Plumbino in l. libertas testamento ff. de manumiss. test. refert, & sequitur Bald. in l. Gallus S. instituens colum. 1. vers. 4. & vltim. ff. de liber. & posthum. Idem Bald. & Imol. in l. si quis heres instituatur ff. de manumiss. test. idem in l. tempus ff. de hered. instit. ubi dicit quod poterit interim spurius petere bonorum possessionem. Sequitur Alexand. in d. l. Gallus S. instituens num. 2. vers. subdit Bald. ubi dicit esse notabile verbum. Curt. Iun. conf. 84. num. 4. Soccin. in d. S. instituens. Nat.*

conf. 246. & 247. num. 7. lib. 2. Cagnol. in l. quando nu. 4. ff. de reg. iur. Gabriel. conf. 103. per tot. lib. 2. Couarr. de sponsal. par. 2. cap. 8. §. 5. sub num. 12. ad fin. Cephal. conf. 638. & 639. & seq. ubi late Bald. conf. 36. & conf. 72. lib. 5. Castrensis. conf. 467. num. 8. vers. sicut secundaum lib. 2. Surd. conf. 268. num. 54. dixi in parte inscripta de legitimo contradicatore quest. 11. num. 12.

- 624 Declarat verò determinationem propositam, vt non habeat locum, quando oppositiones factæ aduersus legitimationem oblatam se habeant ad quæstionem Iuris, non ad quæstionem facti, & quidem ad quæstionem Iuris non valde ambigui, & ob contrarias leges, & obscuras impliciti, talis enim quæstio non dicitur requirere altam indaginem, sed incontinenti libris apertis terminari posse, vt plenè dixi supra in 2. quæst. art. 4. per totum, & præcipuè num. 138. cum nonnullis sequentibus.

Declara secundo, vt non habeat locum, quando aliunde de spurietate apparet manifestè, & sine aliqua esitatione, quam ex testamento, legitimatione autem dubia est, ita vt requirat altam indaginem, tunc enim, qui hæredi aduersatur, dicitur habere suam exceptionem fundatam in spurietate, hæres verò non habet fundatam replicationem, ideo intrant, quæ primo dicta fuere in quarto argumento pro negatiua cui in tali specie responsio iam proposita non accommodatur, vt cuicumque diligenter consideranti inotescet, & hoc intellige, nisi detur probabilis fumus legitimationis, qui exceptionem alioqui clatam obscurare possit, tunc enim, quia dubietas etiam ex parte replicationis proficiscens facit vt exceptio altam requirat indaginem, vt monui supra in fin. primi articuli, nihil immissionem impedit.

- Hæc tamen declaratio est intelligenda, quando fumus in adulto, si enim essemus † in pupillo, & pro certo non appareret eum calumniosè se legitimum profiteri, cum quæstio legitimitatis sit transferenda in tempus pubertatis, non esset

esset deneganda immissio, sed concedenda, præstita tamen satisfactione l. 1. C. de Carbon. edict. l. 1. & per totum titulum ff. eodem.

617 Declara tertio, ut non habeat locum quoad feuda Ecclesiastica, si legitimatio simpliciter sit facta etiam ad feuda, non enim censetur facta etiam ad feuda Ecclesiastica. *Paleot. de Natb. & spur. cap. 131. num. 33. Brun. conf. 15. volum. 1. Bursat. conf. 290. num. 56. & 64. vol. 4. ubi de communis. Alex. conf. 4. num. 5. lib. 1. & conf. 87. num. 3. lib. 2. Dec. conf. 171. num. 1. Paris. conf. 15. num. 121. vol. 1. Clar. in §. feudum quæst. 82. Card. Seraph. decis. 321. num. 5.* Sublimita si Pontifex, vel expressè, vel tacitè legitimauerit etiam ad feuda Ecclesiastica, cū enim nihil prohibeat, quin legitimatus ea consequatur ad Card. Seraphin. d. decis. 132. num. 5. ubi vult legitimatiōne Papæ valere etiam quoad feuda Ecclesiastica, quia Pontifex legitimans derogauerat Bullæ Pij V.

629 Declara quarto, ut non habeat locum in feudis ex pacto, & prouidentia, legitimatio enim ad feuda, non trahitur ad ea, quæ sunt ex pacto, & prouidentia. *Ancharan. conf. 308. quem refert, & sequitur Afflict. decis. 195. Rota Diuersor. decis. 368. num. 1. par. 1. ubi eam præcipuè rationem affert, quia talis inuestitura habet vim contractus. Princeps autem vi contractus obligatur, & vigore illius conueniri potest l. 2. & 3. C. de quadrien. præscript. l. quod semel, ubi Bald. & DD. ff. de decret. ab ordin. faciend. l. donationes, quas Diuus. C. de donat. inter virum, & uxorem cap. 1. ubi Abbas. Felin. Ioannes Andreas, & omnes extra de probat. Bald. & Iason. in l. 1. ff. de pact. Bart. & omnes in l. Ciuitas ff. si cert. pet. Castrenf. in l. digna vox. C. de legibus. Bald. in l. Princeps ff. de legibus. Corn. conf. 70. num. 11. in 2. Dec. conf. 206. num. 6. Roland. conf. 66. num. 33. in 2. Decian. respons. 25. num. 21. & seq. in 1. Canciuncula consil. 16. num. 31. & seq. Mynfigm. conf. 64. nu. 43. & 44. decad. 7. & conf. 98. num. 7. decad. 10. Cephal. con-*

fil. 23. num. 51. lib. 1. Surd. alios cogerens conf. 419. num. 55. in 3. Rota diuersorum decis. 368. num. 2. par. 1.

Limita tamen hanc declarationem si Papa ex certa scientia voluerit illegitimum habilitare ad feuda etiam ex pacto, & prudentia, hoc enim eum posse omnium consensu receptum testatur Rota d. decis. 368. num. 3. ubi multas clausulas considerat in legitimatiōne de qua agebatur positas, à quibus voluntatem Papæ legitimantis elicit.

S V M M A R I V M

Articuli Vndecimi.

632 Spurius nec directè, nec mediatè patris hereditatem consequi potest.

633 Filius in aduentitijs patri vsumfructum acquiritur.

634 Pater in pœnam delicti filium spurium instituere prohibetur.

635 Votum parentis, ut filios relinquunt locupletes habet locum etiam in vltioribus descendibus.

636 Nepos legitime natus ex filio spurio auo non potest esse legitimus.

637 Causa causa est causa causati. Declara, ut sit causa per accidens, non causa per se, num. 640.

638 Causa magis proxima est attendenda, quia magis causat.

639 Auus est causa per accidens nepotis.

640 Causa causa dicitur causa causati per accidens non per se.

641 Non entis nulla sunt qualitates.

642 Relatiua sunt simul natura.

643 Res se habent ad operari prout ad esse.

644 Nepotis qualitas proficiscitur à generatione aui coniuncta cum generatione patris.

645 Effectus de omnibus causis eo modo participat, quo ab illis proficiscitur.

646 Finem in prohibitum tendentia, æquè sūt prohibita, ac ipse finis. Declara, ut infra num. 698.

647 Actiones omnes morales determinantur à fine, & obiecto.

648 Amplia siue finis sit exterior, siue interior.

Q

649 Actus

- 649 *Actus idem potest esse duplici ratione malus, ratione obiectus, & termini, & ratione intentionis.*
- 650 *Furtum faciens, ut mechetur, magis mechtus appellatur quam fur.*
- 651 *Fraudem legi facit, qui indirectè illud agit, quod directè prohibetur.*
- 652 *Fraudem legi facere est iure prohibitum.*
- 653 *Contrariorum contrarie sunt causa.*
- 654 *Contraria ab eodem agente non proficiuntur.*
- 655 *Vitium patris porigitur ad filios.*
- 656 *Complexu damnato ortus non potest heredes institui.*
Declara, ut infra num. 707.
- 657 *Nepotes ex filio spurio dicuntur proficisci à complexu damnato aui.*
- 658 *Erubescimus sine lege loqui.*
Declara, ut infra num. 711.
- 659 *L. si quis incestis ponderatur cum Auth. ibi posita.*
Declara, ut infra num. 707.
- 660 *Nepotem legitimum ex filio spurio non posse ab auo institui, qui teneant.*
- 661 *Contrariam sententiam veriorum, & crebrius receptam, & quicquam teneant.*
- 662 *Nepos legitimus ex filio spurio, equiparatur nepoti legitimo ex filio naturali.*
- 663 *Nepos legitimus ex filio naturali ab auo institui potest.*
- 664 *Nepotis legitimi respectu non datur vitium neque in auo, neque in patre.*
- 665 *Patris incapacitas non debet nocere filio ex his, quæ descendunt aliunde, quam ex persona patris.*
- 666 *Filius spurius est à lege contemptus, & ratione sui incapax paternæ hereditatis.*
- 667 *Spuri, & adulterini detestantur à lege Mosaica, & Canonica.*
- 668 *Legitimatio non tollit delictum patris, sed maculam filiorum.*
- 669 *Filius iniquitatem patris portare non debet.*
- 670 *Natalibus clari ex legum dictamine debent diuitijs affluere, non verò obscuri.*
- 671 *Diuites quandam in alios præeminentiam videntur habere.*
- 672 *Spuri non possunt ordinibus sacris intuari, & quare.*
- 673 *Institui potest quilibet non prohibitus.*
- 674 *Deportatus non potest capere ex testamento.*
- 675 *Deportati filij possunt institui.*
- 676 *Patris macula non nocet filio in his, quæ per filium sibi, & non patri acquiruntur.*
- 677 *Vsusfructus in bonis filij ob patris incapacitatem consolidatur proprietati.*
- 678 *Causa proxima magis coheret causato, quam remota.*
- 679 *Nepos non debet inhabilitari odio patris.*
- 680 *Filius in bonis aduentitijis fit dominus proprietatis.*
- 681 *Vsusfructus ob incapacitatem fructuarij consolidatur cum proprietate.*
- 682 *Vsusfructus non acquiritur patri spurio in bonis ab auo relictis nepoti ex dicto spurio.*
- 683 *Vxor prohibita relinquere secundo viro, potest tamen relinquere eiusdem filijs.*
- 684 *Vsusfructus non acquiritur patri, qui fuit secundus vir testatricis in bonis suo filio relictis.*
- 685 *Consequens, qui vult, vel etiam omne antecedens.*
- 686 *Principale non vitiosum, non vitatur per accessorium vitiosum.*
- 687 *Dispositio facta in persona expressa, & capaci, non vitatur, eo quod queratur alteri non expresso, & incapaci.*
- 688 *Vocatus non dicitur per hæc verba, Quisquis mihi heres eris filio meo heres esto, qui per filium hereditatem habuit.*
- 689 *Vsusfructus in bonis nepotis ab auo profectis, quatenus patri spurio acquiratur, à fisco tamquam ab indigno auferitur.*
- 690 *Causa partiali cessante, licet alia partialis remaneat totus corrumpitur effectus.*
- 691 *Nepos ex filio spurio uti nepos non potest institui.*
- 692 *Nepos natus ex filio legitimo ex damnato coitu dicitur spurius attenta coniunctione patris non aui.*

- 693 Nepos à filio spurio susceptus ex iustis nuptijs est verè legitimus.
- 694 Filius ex damnato coitu susceptus, & ut filius, & uti productus est spurius.
- 695 Nepos ex filio spurio, uti nepos spurius est, ut productus legitimus est.
- 696 Spurius, ut nequeat institui duo sunt necessaria, ut sit spurius in esse producti, ut institutus ab eo, à quo per damnatum coitum proficiscitur.
- 697 Spurius nepos ex filio spurio ab auctore institui nequit.
- 698 Spurius nepos ex filio legitimo ab auctore institui potest.
- 699 Finem in malum per accidens tendentia per se vero in finem bonum bona sunt.
- 700 Defensio ob propriam salutem est bona, licet per accidens tendat ad occisionem aggressoris.
- 701 Institutio nepotis ex filio spurio facta ab auctore ob eum finem, ut patri acquiratur non valet, secus si facta contemplatione nepotis, etiam si inde commodum patri debeat resultare.
- 702 Quæ ab eadem causa proficiscuntur, eodem vitio laborant, si eque primo ab eadem causa proueniant, secus si unum primario aliud occasionaliter.
- 703 Causa eadem contrariæ operatur effectus si agat in subiecto contraria aptitudine affecto.
- 704 Agens requirit subiectum benè dispositum.
- 705 Auctore præsumitur instituere nepotem eius contemplatione non filij.
- 706 Auctore donans nepoti censetur donare eius contemplatione non filij; & peculium sit aduentitium non perfectitium.
- 707 Complexu damnato ortus non potest institui ab eo, ex cuius complexu immediate est natus, secus quoad alios.
- 708 Dicitio ex causam immediatam importat.
- 709 S. final. in Auth. de nuptijs ponderatur.
- 710 Pœnalia, & odiosa sunt restringenda.
- 712 Testamenti factionem passiuam habet quilibet non prohibitus.
- 713 Consuetudo est optima legis interpretas.

ARTICVLVS XI.

Virum nepoti legitimè nato ex filio tamen spurio, si is fuerit ab auctore institutus legis nostræ beneficium competat.

TOta quæstio pendet. An nepos legitimus ex filio tamen spurio ab auctore institui queat, si enim nequeat eodem modo est determinanda præsens dubitatio, quo est determinata dubitatio in superiori articulo proposita, si verò potest institui pro certo habendum, nihil impedire, quo minus tamquam rectè instituto huius legis beneficium competat. Videndum igitur nobis erit, an institui possit, nec ne.

Præmuniendū de nepote ex filio spurio eo modo accepto quæstionem esse intelligendam quo filius non potest institui, si enim filius posset institui, nihil impediret, quominus nepos quoque rectè institueretur.

Viderur igitur prima facie dicendum non posse institui, quod ex infrascriptis probari videtur.

632 Primo, quia nec directè, † nec per mediam personam hæreditas patris potest peruenire ad filium spurium. facit l. quod conditionis ff. de donat. caus. mort. l. si is, qui ff. vulgar. & pupill. l. 1. C. de noxal. action. l. si quis C. incest. nupt. facit text. in l. hac edictali S. si vero plus in illis verbis (omni circumscriptione, si quæ per interpositam personam, vel alio quocumque modo fuerit excogitata cessante) & l. si quis C. de incest. nupt. plura adduxi in superiori articulo in fine primi præmissi num. 478. † at acquireretur filio saltem quoad vsumfructum mediante nepote S. igitur Instit. per quas person. nob. acquir. l. 1. C. de bon. que liber. Ergo, &c.

634 Secundo, ideo † prohibetur pater ne spurium instituere possit, ut pœnas sui delicti luat l. final. C. de natural. liber. S. eas autem in Auth. quibus mod. natur. efficiantur legit. At pœnam euitaret in-

stituendo nepotem legitimum, ex filio spurio ergo eum instituere non poterit. Minor probatur, quia poena in eo consistit, ut parens non fiat voti sui compos, ut bona ad suos posteros perueniant, cum enim id consequi nequeat, quod maxime optat, sollicitudine afficitur graui, & ideo promeritam sustinet poenam, cum
 635 autem huiusmodi votum non solum feratur in filios, verum etiam in vteriores descendentes. *l. scripto in fine ff. unde liber. l. iste quidem ff. quod met. caus. l. nihil ff. de bon. liber. l. nam etiam si parentibus in princip. ff. de inoffic. testam. l. cum rem ff. de bon. damnat.* instituendo nepotem fiet parens sui voti compos, magis ac si institueret filium, & ita nullam sustinebit poenam, unde carnis delictum, impunitum remanebit, cum tamen legibus maxime sit cordi illud punire *ad l. si quis ita vulneratus ff. ad l. aquiliam.*

Tertio, spurius ut talis non potest institui, ut supponitur in terminis questionis. At iste nepos, ut nepos est spurius, licet ut filius sit legitimus, ergo non potest institui, minor probabitur. Quia dicitur nepos aui mediante concubitu, quo auus patrem illius procreauit, per concubitum enim sui patris factus est filius, unde videmus respectu patris appellari filium, respectu aui nepotem, cum igitur concubitus aui tamquam prohibitus se habeat ad spurietatem inducendam con
 636 stat nepotem, ut talem spurium esse, unde natos ex illegitima sobole alicui putata aui ei nullo modo legitimos esse probat *text. in l. fin. C. de nat. liber. & voluit Ruin. conf. 158. num. 6. lib. 1.* Accedat
 637 et causam causae esse causam causati *l. manumissiones ff. de test. & iur.* At concubitus aui est causa filij, filius vero nepotis, igitur concubitus aui, dicitur causa nepotis, & ideo nepos, ut talis prouenit à concubitu inducente spurietatem, ideo erit nepos spurius. Et si forte aliquis diceret et causam magis proximam attendendam, quasi magis causet, ut Bald.
 638 *conf. 146. num. 5. lib. 1.* & ita attendendum patrem, maxime, et quia auus non
 639 est causa per se nepotis in genere entis

considerati, nisi per accidens, nam quamuis remota generatione aui, remouetur nepos. Ea tamen posita non ponitur, nisi succedat generatio patris, & ita est causa, quam nostri vocant sine qua non; Philosophi autem causam per accidens,
 640 et de tali causa non intelligitur proposita regula *l. manumissiones*. Unde cum auus non sit causa per se nepotis, unde ens est, neque erit causa eiusdem, ut talis est, &
 641 ita ut nepos, et quia non entis nullae sunt qualitates *l. eius qui in provincia ff. si cer. petatur*. Tamen animaduertendum, ne quidem generationem patris solam esse causam nepotis, nam ut sola considerata facit filium, ut secunda facit nepotem, perinde ac ut tertia facit pronepotem, Quamobrem cum secundum sit relati
 642 uum ad primum, et relatiua autem simul sint natura ad Philosoph. in praedic. ad cap. de
 643 relatiuis, res et autem se habeant ad operari prout ad esse ad Philosophum 2. de anima. Consequens est, ut generatio filij non faciat nepotem, sed una cum ge
 644 neratione aui, & ita haec et qualitas nepotis proficiscatur necessario, & immediate à generatione aui coniuncta cum generatione patris, & per consequens partim à nefaria, partim ab honesta coniunctione, unde non poterit esse nec simpliciter honesta, nec simpliciter turpis,
 645 et cum effectus de omnibus causis eo modo participet, quo ab illis proficiscitur, ideo nepos, ut talis non erit simpliciter spurius, nec simpliciter legitimus, & per consequens non poterit institui, ut simpliciter legitimus.

646 Quarto, quae tendunt et in finem prohibitum, non minus sunt prohibita, & mala, ac ipse finis, At institutio nepotis tendit in finem prohibitum, non minus ac institutio filij, tum ratione actus exterioris, tum interioris, ergo, &c. Maior probatur, et nam omnes actiones morales principaliter determinantur à fine, & obiecto, & habent rationem boni, quatenus diriguntur in bonum finem, & mali quatenus diriguntur in malum finem, & ita dicuntur licite, quatenus diriguntur in finem licitum, & prohibite quatenus

in

in finem prohibitum diriguntur ad D. Thom. 2. 2. quæst. 18. art. 4. in corpore, & hoc est verum non solum ratione finis, 648 seu obiecti exterioris, sed & etiam interioris, cum enim actus exterior pertineat ad genus moris secundum quod est voluntarius, sequitur, ut ex actu morali considerentur duo obiecta, scilicet obiectum exterioris actus, & obiectum interioris actus, nempe voluntatis, unde 649 & idem actus potest esse duplici ratione malus, nempe ratione obiecti actus exterioris, & ratione obiecti actus interioris, 650 puta si & quis ut mechetur, furtum faciat, unde Philosophus 5. Ethicorum cap. 2. hunc magis mechum appellat, quam furem, quod confirmavit Divus Thomas in quæstionibus disputat. de malo quæst. 7. art. 3. in corpore. Minor probatur, nam quantum ad actum exteriorem institutio nepotis tendit in id, ut gratum quid, & utile fiat filio spurio, cum eius filij commodum, qui est nepos respectu testatoris redundet in commodum patris, qui est filius respectu testatoris, quantum vero ad actum interiorem, quia illud videtur animo intendere testator instituyendo nepotem, & relinquendo personæ tam 651 filio suo coniunctæ, ut & quod directè non potest filio relinquere indirectè relinquitur l. penult. §. 1. ff. de bon. libert. ibi faciliusque suspicio, &c. quod nihil aliud 652 est quam fraudem legi facere, & quod est vetitum l. contra legem l. fraus enim ff. de legibus, §. sed & maior Institut. de iur. person.

Quinto, quæ ab eadem causa proficiuntur eodem vitio laborant, cum eadem causa contrarios effectus parere nequeat & contrariorum enim contrarias esse causas docuit Philosophus 2. de generat. & corrupt. sum. 3. cap. 2. sex. 56. & 653 & impossibile est, ut contraria tribuantur eidem agenti. docuit Averroes 2. de Calo sext. 91. & institutio nepotis ab eadem causa proficitur, nempe ab amore in filium, ergo eodem vitio laborabit.

654 Sexto vitium & patris porrigitur ad filios l. quis quis C. ad l. Iulia Maiest. l. diuus de quæstion. plura cumulat Bart. in

conf. 118. Oducius volum. 1. At pater huius nepotis est incapax institutionis à suo patre; ergo & eiusdem filij eiusdem institutionis erunt incapaces.

656 Septimo, quicumque & ex complexibus damnatis proficitur prohibetur hæres institui §. fin. in Authent. quibus 657 mod. natur. effic. legitim. At & nepotes ex filio spurio dicuntur ex complexu damnato aui proficisci, verbum & enim proficitur tam filios, quam nepotes complectitur. Ergo, &c.

Octavo ex mente Odofredi nulla lege cautum, ut hic nepos rectè possit institui, 659 ergo non poterit. & Erubescimus enim sine lege loqui l. illam C. de collat. Antecedens probatur ex l. fin. C. de natural. liber. quæ solum permittit, ut nepotes ex naturalibus institui possint non ex spurijis.

660 Nono, ponderatur & lex si quis incesti cum Authent. ibi posita C. de incest. nupt. quibus iuribus omnes, qui vetitas conjunctiones inhierint prohibentur quominus possint testari, nisi in fauorem certarum personarum inter quas cum non enumeretur nepos ex filio spurio non poterunt in eius fauorem testari.

Decimo, quia hanc opinionem tenuerunt Bald. in l. si quis incesti circa medium C. de incest. nupt. & in l. Gallus §. quidam rectè col. antepenult. ff. de liber. & posthum. & in quodam consilio incipiente in primis est videndum, relato per Petrum Philippum. Corn. conf. 25. ante num. 1. Alexand. in d. l. Gallus §. quod si is colum. penult. vers. 2. limita ff. de liber. & posthum. Specul. tit. de succession. ab intest. §. 1. vers. si habes, & ibi Ioannes Andr. Raph. Fulgos. conf. 23. in 2. dubio. Cyn. in l. ult. C. de natur. liber. qui refert Dinum, & Odofred. ita sensisse, sed falso, ut voluit Bart. conf. 118. volum. 1. Oducius ubi dicit hos reliquisse quæstionem indecisam, quod etiam monuit Petrus Philippus. Corn. conf. 25. sub num. 2. ibi quicquid aliter referat Cynus.

His non obstantibus in contrarium est 661 veritas, & & communis interpretum sententia, & præcipuè infrascriptorum.

Bart. conf. 118. lib. 1. per totum. Feder. de Sen. conf. 57. videtur mihi Bart. in l. Gallus §. quid si is, C. de liber. & posibum. Bald. sibi contrarius conf. 176. Titulus principis nu. 5. vers. item licet sint lib. 1. & conf. 406. casus est talis nu. 2. conf. 67. quasitum est lib. 1. & conf. 131. lib. 3. Colleg. Bonon. inter consilia Florian. de Sancto Petro conf. 26. num. 49. Beltrand. conf. 96. etiam si verum lib. 3. Paleot. in tract. de nobis, & spur. cap. 53. Ancharan. conf. 29. num. 3. Alexand. sibi contrarius conf. 74. lib. 3. & conf. 158. Viso testamento lib. 7. Corn. plen. conf. 25. per totum lib. 1. & conf. 1. in 6. dubit. lib. 3. Decius conf. 262. in 2. dubio. Castren. conf. 467. viso puncto col. antepen. num. 8. vers. circa 1. lib. 2. & conf. 306. circa 1. lib. 1. Angel. Aretin. conf. 44. breuiter num. 3. & 4. vers. 2. dist. Anton. de Butr. conf. 29. num. 3. Gabr. lib. 4. tit. de hered. insituend. conclus. 3. Nepos legitimus, & naturalis ex spurio Signorol. de Homedis conf. 225. circa hoc. An anus. Crauet. conf. 284. & 219. Rip. in l. 1. num. 69. ff. solut. matrim. Soccin. conf. 124. viso statuto colum. 3. vers. confirmatur ista opinio lib. 3. Tiraquell. de retract. signag. §. 1. gloss. 9. num. 72. vers. quibus tu ades, idem de iur. primog. quast. 12. nu. 15. ubi alios etiam congeris satis cumulatè Statil. Pacif. alios congerens in tract. de Saluian. inspect. 2. cap. 2. num. 338. secundum ultimam impressionem Rosa diuers. decis. 11. num. 6. lib. 2. Probatur autem.

- 662 Primo, quod si dicitur de Nepote legitimo ex filio naturali est asserendum, de nepote legitimo ex filio spurio *gloss. ordin. Francisc. Accurs. in l. fin. C. de natural. liber.* At nepos si legitimus ex filio naturali ab auo institui potest, nulla legitima sobole existente *l. fin. C. de natural. liber.* ergo & nepos legitimus ex filio spurio institui poterit saltem nulla legitima sobole existente.

Confirmatur ex mente *Bart. d. conf. 118. num. 3. vers. praterea*, quia ratio in d. l. considerata ob quam cautum, ut nepoti ex filio naturali relinqui possit, non

minus habet locum in nepote ex filio spurio, est enim, quia ratio ob quam leges prohibent ne filijs naturalibus, aut spurijis relinquatur quæ est, quia vitium paternum retinendum esse existimauerunt leges, non habet locum in nepote legitime nato, si respectu cuius non datur vitium, nec in auo, nec in patre, non in auo, quia ipse non procreauit nepotem, ita ut procreando potuerit in vitium incidere, non in patre, quia ex iustis nuptijs cum suscepit pater.

- Secundo ex mente *Bart. d. conf. 118.*
665 Si si non posset institui nepos ab auo, incapacitas patris noceret filio, in his, quæ descendunt aliunde quam ex persona patris. At consequens est falsum *l. 3. ff. de interdict. & releg. l. emancipatum ff. de senatoribus, ergo, &c.*

- Consequentia tenet, quia ut non possit filius spurius institui ei propria si filij incapacitas, quando autem nepos instituitur ab auo commodum institutionis non proficiscitur a patre, sed ab auo, unde si hoc commodum priuatur, incapacitas patris ei nocebit in eo, quod a patre non proficiscitur. Neque dicatur talem incapacitatem provenire a patre filij spurij, & sic ab auo, non a filio spurio, & sic non a patre instituti, & ita incapacitatem, seu potentiam aui nocere nepoti in illis, quæ ab auo proficiscuntur, cum verè in poenam aui instituentis, ad puniendam eius nefariam coniunctionem fuerit prohibitum ne filios spurios institueret possit, nam ut benè respondit *Corn. d. conf. 25. num. 2. vers. ad quam Bald.* animaduertendum, quinimo etiam ipsam, filium esse à lege contemptum, & ita ratione sui incapacem, ut probatur in *S. fin. Ausbert. quibus mod. natural. effie. legit.* ibi neque naturalis nominatur, neque a parentibus alendus est, neque habebit quoddam ad præsentem legem participium, ubi verba respiciunt incapacitatem filij non impotentiam patris, & in *S. si vero effusa concupiscentia sub eodem titul.* habentur hæc verba, procul autem hac lege modis omnibus cum talibus filijs, ac concubinis excludatur, ex quibus con-

constat exclusionem referri ad filios spurios, & de se ipsis contemptibiles esse, etiam in his, quæ non respiciunt patrem, 667 nam lex Molaica, & Canonica sobolem susceptam ex adulterio detestatur, ut inquit textus in *cap. per venerabilem circa finem extra qui fil. sint legit. cap. 1. distinct. 76. cap. 2. de fil. presbyt. cap. cum multi 15. quæst. 18.*

Confirmatur nam certum est filios 668 spurios si fuerint legitimati succedere tunc posse, & tamen non tollitur delictum patris, sed tantum illorum macula, certissimum argumentum ob propriam maculam exclusos esse. *Corn. conf. 25. num. 2. volum. 1.* Fateor aliqua contra hanc solutionem probabiliter considerari posse, nempe nullam in illis maculam esse, quia nulla culpa illis adscribi potest, cum non potuerint impedire, quominus ex damnata coniunctione susciperetur, nihil autem homini prestandum præter culpam, ut ait Cicero, unde si ex hoc continentur, quod spurij, & puniantur, id erit solum ob iniquitatem patris, quod absurdum nimis enim peruulgatum illud. Ezechiel. 18. † non portabit filius iniquitatem patris. Quod si ita postulat iustitia Diuina, idem de humana, erit intelligendum cum à Diuina deriuetur, ut tradit *D. Thomas 1. 2. quæst. 87. art. 8. in 2. argumento.* Accedat si filij eo quod spurij sint odio digni, & ideo etiam in illorum poenam sit vetitum, quominus instituantur, magis punientur ex defectu alieno, quam suo, certum est enim propter illicitum coitum suum neminem ita puniri, ut à suis ascendentibus, & à quocumque alio institui non possit; ob illicitum autem paræti coitum punietur. Verum responsio in promptu est non in poena spurietatis, sequi legis contemptum, & prohibitionem quominus spurij institui possint, & ita non portat filius iniquitatem patris, sed quia legibus cautum 670 est, ut † qui natalibus sunt clari diuitijs affluant, non vero ut natalibus obscuri, 671 quia diuites videntur quamdam in alios præminentiam habere, quam indecorum est, ut habeant, qui sunt natalibus

obscuri, præterquam quod Reipublicæ utile est, ut natalium claritates diuitiarum affluentia diutius seruetur in publicum splendorem, & decus, quam claritatem, & reipublicæ decorem, cum non possint seruare ij, qui natalibus sunt obscuro, ideo leges nolunt, ut bonis affluant ob similem rationem statutum, ne tales spurij ordinibus sacris possint initiari, cum enim sacerdotes in quadam dignitate præ alijs constituentur, ideo ex quadam honestate requiratur in eis claritas quædam (non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti) qua spurij carent, ut rectè docuit *D. Thomas 4. sententiarum distinct. 25. quæst. 2. art. 2. quæst. 3. in determinatione illius ibi ad 3. quæstionem.*

673 Tertio quilibet, qui † non reperitur prohibitus potest institui *l. nec nõ S. quod eius ff. de quib. caus. maior. l. ab ea parte ff. de probat. l. extraneum C. de hered. instituen.* sed iste nepos non reperitur prohibitus. Ergo, &c.

Quarto ex mente *Bart. d. conf. 118.* 674 † deportatus non potest capere ex testamento *l. 1. C. de hered. instit.* & † tamen 675 filius deportati institui potest, nec patris deportatio ei nocet, quin possit capere *l. 1. S. filium ff. de bon. poss. contra tabul. l. si necesse S. si deportatus ff. de bon. libert. & quin ex sua persona habeat quærelam l. 3. S. si emancipatus de bon. poss. contra tabul. l. si quis filium C. de inoff. testam. ubi gloss. & Doctor. Dyn. cap. non debet aliquis de reg. Iur. in 6. ita in proposito pater non nocebit filio.*

676 Quinto, in his, † quæ per filium sibi, & non patri acquiruntur macula patris, non nocet filio at in specie nostra hereditas uui acquiritur filio, & non patri.

677 Ergo, &c. Minor probatur † ex incapacitate patris, cui nihil quod ab auo profisciscatur acquiri potest, ideo consequens est, ut totum remaneat in filio ad regulam communem. *S. final. Instit. de usufruct. & l. corruptionem in fin. C. eodem.*

Sexto, ex mente *Bald. conf. 146. nu. 5. lib. 1.* quia potius debet inspici persona 678 immediata, quam mediata, † quia causa pro-

proxima magis cohæret causato, quam remota *l. cum tali § penult. ff. de condit. & demonstr. notat. in l. si mulier ff. rerum amotarum.*

- 679 Septimo, ex mente eiusdē *Bald.* † nepos non debet odio patris inhabilitari *l. non tantum § si emancipatus ff. de const. tab. ergo, &c.*

Ad primum neganda est consequentia quamvis enim nepos instituitur, non tamen patri acquiritur hæreditas, † quantum enim ad proprietatem attinet, filio instituto non patri acquiritur, *§. igitur Instit. per quas person. nob. acquir. l. final.*

- 681 *C. de bon. que liber.* quantum † vero ad vsumfructum ob incapacitatē patris consolidabitur cum proprietate, & ita ad eundem filium spectabit iuxta regulam, de qua in *§. final. Instit. de usufruct.* † & quod in tali specie nihil patri per filium, quæratum etiam si non fuerit expressum tradunt innumeri congesti à *Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. num. 72. vers. sed, & hoc proprius fulciunt*, facit

- 683 simile vxoris † prohibita relinquere secundo viro, ei enim permissum est relinquere filiis secundi viri, ut pluribus auctoritatibus congestis dixi in hac eadem questione infra num. 1005. nec eo casu † acquiritur usufructus patri etiam, si non sit prohibitum ne patri acquiratur, ut rectè *Castrenf. conf. 150. col. 3. in fin. Rota in nouiss. Farinac. par. 2. decis. 121. sub nu. 2. vers. nec facit*, & ratio est quia, cum velit testatrix valere relictum, voluit etiam esse prohibitum patri vsumfructum, *ut idem Castrenf.* qui enim,

- 683 † vnum vult, consequens ea quoque desiderat, sine quibus illud consequi non potest *l. ad rem mobilem l. ad legatum ff. de procur.* ita ergo in re nostra, cum voluerit auus valere institutionem, voluit etiam patrem excludere, & sic certum est nepotem non fuisse institutum contemplatione filij, quo casu nihil institutionem infirmat. Præterea quamvis patri fortè acquireretur usufructus nihil facit, cum principale, nempe proprietas

- 686 acquiratur instituto, † quod autem principale est, & non vitiosum, non vitiatur

per accessorium, seu sequelam vitiosam *l. Papinianus §. sed nec impuberis ff. de inoff. testam. l. pupillari ff. de vulgar. & pupill. l. post legatum §. qui principalem ff. de his, quibus ut indign. Signorol. conf. 114. sub nu. 4. vers. item illud de quo,*

- 687 † neque dispositio facta in persona expressa, & capaci vitiatur, eo quod quæratum alteri non expresso, & incapaci *l. si sponsus §. si maritus ff. de donat. inter virum, & uxorem, & l. si is qui ff. de legib.* & ratio est, quia non acquiritur eo modo quo incapax, quod patet in casu nostro aperte, in quo filius quidem spurius est incapax hæreditatis paternæ, ut hæreditas est, nèpè quatenus eo titulo hæreditario ad eum deferretur, secus si eam non habeat, ut hæreditatem paternam, & ita non ut hæres, sed vi patriæ potestatis quam in filium exercet. facit † *tex. in l. qui liberis §. hæc verba ff. de vulgar. & pupill.* ubi facta pupillari substitutione per hæc verba (quisquis hæres mihi erit, filio meo hæres esto) non dicitur vocatus qui per filium hæreditatem habuit, quia non habuit ex iudicio testatoris, hoc est non titulo hæreditatis, sed patriæ potestatis. Tādē † si fortè hic usufructus acquiratur patri, acquireretur ut accipiat nō ut capiat, ut inquit *Signor. d. conf. 114. num. 4. vers. præterea qui vult, ut si patri usufructus acquiratur ab eo tamen tam quam indigno auferatur.*

- 690 Ad secundum respondendum † non simpliciter in pœnam delicti paterni prohibitum esse quominus pater instituat spurium, hæc enim sola ratio nō est adæquata, aut sufficiens, sed etiam in odium, & ob turpitudinem filij spurij, ut supra num. 666. cum nonnullis sequentibus, & ita hæc duo simul habent rationem causæ adæquatæ, & singulæ per se positæ partiales sunt, ita ut effectum prohibitionis per se parere non possint. Quamobrem cum turpitudine, & odium filij spurij cesset in nepote ex iustis nuptiis suscepto, solumque remaneat pœna patris, hæc autem sit causa partialis, non potest oportune eundem effectum parere institutionis impediendæ, quando enim

plu-

plures causæ ad eundem effectum concurrunt, quæ simul coniunctæ perfectam causam constituunt aliqua causa cessante totus cessat effectus. *Bart. consil. 21. num. 3. & sequent. vers. nam debet intelligi lib. 2. Abbas cons. 70. Id de iure quaeritur lib. 2. Iason. in l. dedi in princ. ff. de cond. causa data. Dec. in cap. cum cessante de appellat. in 6. Gomez. in reg. de impetr. benef. per obitum familiarium quæst. 17. num. 7.* Quod si faciamus solum in poenam patris inductam esse prohibitionem instituendi filium, non tamen evitat poenam instituendo nepotem, semper enim contingit, ne quatenus vellet filium heredem voti fiat compos, licet in nepote hoc consequatur, non enim voluit lex duplici poena punire, & ut non obtineat in filio, & ut non obtineat in nepote, sed vnica, ut non obtineat in filio, ridiculum est enim dicere impunitum esse eum, cui cum plures poenæ imponi possint, puta, fustigationes, & ultimi supplicij vnica, fuit imposita. *videatur Corn. d. cons. 25. sub num. 3. vers. nam ponamus pro refrenanda, ubi pulchrè ita respondet.*

Ad tertium respondendum hunc nepotem verè ut nepos est, non absolutè legitimus esse, ideo neque absolutè, ut nepotem institui posse, at cum saltem in esse producti, & in esse filij legitimus sit, hoc ei sufficere, si ut talis instituat, unde affirmatiuam sententiam tenentes admittunt & hunc nepotem, ut talem consideratum institui non posse, & ratio est, quia ut nepos non est legitimus, & ita non est capax. Quod autem in esse producti legitimus sit, constat quia verè ex iustis nuptijs productus, & quemadmodum, si

691 *tauus ex iustis nuptijs filium suscepisset, is vero ex damnata coniunctione nepotem, nepos diceretur spurius, non legitimus* attemptata coniunctione patris, non aui *S. fin. in Auth. quibus mod. nat. efficitur legit. S. fin. autem effusa concupiscentia eodem tit. & per tot. & toto titulo. C. de natural. liber. ita & è conuerso si auus ex damnato coitu filium suscepit, is vero ex licito, nepotem, nepos erit legitimus.* Verum dicit aliquis idem in filio eodem

modo procedere posse si instituat non ut filius, sed ut amicus, ut benemeritus, nam ut talis erit legitimus, nempe legitimus amicus. At qui solutio est in promptu, & filius non solum in genere filij, sed etiam in genere producti est spurius; ideo etiam si instituat, non ut filius, sed ut amicus semper verum erit hominem spurium institui, cum talis in esse hominis productus fuerit, secus in & nostro nepote, qui cum ex licito matrimonio susceptus fuerit in esse producti legitimus est, & sic legitimus partus. Rursus dicet, quis non obesse, ut quis in genere producti sit spurius, & partus illegitimus, dum tamen non sub tali ratione instituat, unde videmus natos spurios ab extraneo quocumque institui posse. Responsio est hæc, & necessario requiri, ut spurius institui nequeat, ut absolutè spurius sit in genere producti, & ita sit partus illegitimus, & ut institutus ab eo, à quo per damnatam coniunctionem proficiscitur, ita ut altero deficiente rectè instituat, ideo quando susceptus ex iustis nuptijs à patre spurio ab auo instituitur, deficit vnū, non est enim spurius in genere producti, sed tantum in genere nepotis. Item, quod natus spurius instituitur ab extraneo alterum deficit, non enim instituitur ab eo, à quo per damnatum coitum proficiscitur, quando vero filius spurius instituitur à patre, ambo concurrunt, ideo tunc institutio nulla.

697 Hinc arbitror & si nepos spurius ex filio spurio ab auo instituat, institutionem nullam, vtrumque enim copulatiuè concurrat, ut instituat ab eo, à quo per damnatam coniunctionem pendet, & ut is instituat, qui absolutè in genere producti, spurius est. Hinc & etiam è contrario sentio, si nepos spurius ex filio legitimo ab auo instituat, institutionem sustineri, quia quamuis is instituat, qui secundum se simpliciter in esse producti spurius est, instituitur tamen ab eo, à quo per licitam coniunctionem proficiscitur.

699 Ad quartum respondendum, quæ per se tendunt in finem prohibitum, sunt prohibi-

hibita, quæ verò per accidens, cum per se tendant in finem bonum non sunt pro
 700 hibita, quod probatur ex exemplo † defensionis ab aliquo ad propriam salutem seruandam adhibita, licet per accidens tēdat in occisionem aggressoris, quæ est mala, quia tamen primario tendit ad salutem iſe defendentis, quæ est bona, dicitur quoque defensio bona, & licita *l. ut vim, ubi Doctores. ff. de iust. et iur. docuit D. Thomas 2. 2. quæst. 64. art. 7. & 4 sentent. distinct. 25. quæst. 2. art. 2. quæst. 2.*
 701 in 3. argum. ideo † si quis instituat nepotē, vt per eum acquiratur patri hoc modo institutio non valet, vt fatetur etiam *Bart. d. conf. 118. num. 3.* Si vero non vt acquiratur patri, sed vt commodum conferat in nepotem, etiam si inde commodum patris debeat resultare, institutio valebit, faciunt ad rem, quæ in solutione primi argumenti supra tradita sunt num. 686.

Secundo respondendum negando maiorem, cum possit esse, vt auus diligat nepotem, & odio habeat filium, quid enim si nepos bonis moribus imbutus, ac virtutibus præditus, filius vero vitiosus, amabit nepotem, vt amore dignum, odio habebit filium, vt odibilem, & potest esse, vt per filium occasionaliter, non primario amet nepotem, quemadmodum potest esse, vt mediante amico, quis contrahat amicitiam cum Titio, qui eo ætutudinis postea redigatur, vt eum instituat hæredem, quod recte considerat *Bart. d. conf. 118. num. 9. id quod Corn. eleganti similitudine probat eius, qui institueret uxorem, vel focerum filij spurij, vel eius sodalem, vel eum, qui maximum beneficium in filium spurium contulit, quem ob tale beneficiū amaret, si enim non eo animo instituerit, vt filio hæreditas acquiratur institutionem valere, nullus est, qui in dubium reuocet, hinc maior propositio argumenti supra propositi
 702 ti erit sano modo intelligenda, † vt quæ ab eadem causa proficiſcuntur eodem vitio laborent, si æquè primo ab eadem causa proueniant, secus si vnum primario, aliud occasionaliter. Item si circa su-*

bietum æquè infectum, & malè dispositum operetur, hinc † videmus ob contrarias subiecti aptitudines contrarios effectus ab eadem causa proficiſci, exemplo, est calor ab eodem sole proficiſcens, qui ceram liquefacit, & lutum arrefacit ob varias aptitudines subiecti, ita igitur institutio ab eodem amore profecta in filio spurio ineptum operabitur effectus, in eiuldem filio, amico, focero, & similibus, contrarium operabitur effectum ob subiectum non infectum, sed benè dispositum, † quodlibet enim agens requirit subiectum benè dispositum, vt supra dictum num. 501.

Ad quintum admittendum si auus in fraudem legis instituat nepotem, & ita magis præ oculis habeat filium, quam ipsum nepotem, non valere institutionem, atſi contemplatione ipsiusmet nepotis, cuius amandi occasionem, non causam finalem dedit filius, non dicitur tunc instituere in fraudem, & in his terminis vera est affirmatiua sententia, in
 705 dubio autem † credendum est, auum instituere nepotem non contemplatione filij, sed ipsiusmet nepotis, in simili enim
 706 si auus † donet nepoti, non censetur donasse contemplatione patris, & ideo dicitur aduentitium nepotis. *Alexan. consil. 128. Consideratis in princip. lib. 5. ubi apostill. in vers. nepotis citat. pro utraque parte, nihil facit ob coniunctionem, fraudem præsumi, Nam hoc verum est, si patri per suum filium acquiri posset, at cum bona ab auo profecta ei acquiri non possint, cessat omnis præsumptio, quæ multo magis cessaret, si vel filius esset mortuus, vel nepos institutus, cum ea conditione expressa, vt nihil per eum patri acquiratur, vt recte *Bart. d. conf. 118. & Corn. conf. 25. sub num. 5. vers. nec obstat quod idem Bald.* Ex his nota optimam cautclam euitandi omnem ambiguitatem, vt auus instituat nepotem, cum ea aditione, vt nihil patri acquiratur.*

Ad sextum respondetur vitium patris porrigi ad filios in his, quæ ex persona patris ad filios perueniunt, secus in his, quæ aliunde filio acquiruntur.

Ad

Ad septimum respondendum deter-
 707 minationem, vt † nemo qui ex comple-
 xibus damnatis proficiscitur institui pos-
 sit, intelligendam non quantum ad om-
 nes, sed quantum, ad eos ex cuius com-
 708 plexibus immediatè profectus est. † Di-
 ctio enim ex causâ immediatâ importat
l. non dubium C. de legat. l. i. C. si seruus.
Bart. in l. i. §. ex incendio ff. de incend.
Ruin. & Naufrag. & in l. qui liberis §.
hoc verbo ff. de vulgar. & pupill. Nepos
 autem immediatè non prouenit ex pro-
 hibito concubitu. Immo ex licito, cùm
 709 coitus paternus licitus sit, † quod autem
 de eo, qui immediatè ex prohibito con-
 cubitu proficiscitur loquatur §. final. al-
 legatus in argumento non solû colligitur
 ex particula, ex verum etiam ex sequen-
 tibus præcipuè ibi *neque naturalis nomi-*
mandus est iste, quæ verba non cadunt
 in nostrum nepotem, qui non solum est
 dignus, vt naturalis, verum etiam, vt le-
 gitimus, & naturalis nominetur, cum ex
 iustis nuptijs natus sit, & ex sequentibus
 dum subditur non esse alendum à paren-
 tibus, quod in tali nepote non contingit,
 quem constat ab aliquo ex parentibus,
 nempè patre, & matre alendum esse,
 tertio ex eo colligitur, quia titulus iste
 tractat principaliter, qualiter illegitimi
 legitimantur, hic autem non potes legiti-
 mari, cùm sit legitimè natus, ideo tex-
 tus de illo non loquitur. Accedat eum
 710 textum esse † pœnalem, & odiosum,
 ideo strictè intelligendum. ad *reg. odia,*
& ad regul. in pœnis de regul. iur. in 6.
& l. cum quidam ff. de liber. & post-
hum.
 711 Ad octauum respondendum non ob-
 esse quamuis ex lege specialiter cautum
 vt talis nepos institui possit, cum enim
 vniuersaliter cautum, vt quilibet testa-
 tor institui possit §. *disponat in Authent.*
de nupt. l. verbis legis ff. de verb. signif.
text. est in princip. Instit. de hered. insti-
tuend. sufficit non expræse prohiberi,
 712 † vnde quilibet dicitur testabilis in pas-
 sua significatione, qui non reperitur
 expræse prohibitus *l. ab ea parte ff. de*
prob. Signoral. conf. 114. num. 6.

Ad decimum respondetur legem in
 argumento allatam non esse intelligen-
 dam de quacumque illicita coniunctio-
 ne, licet Gloss. ibi videatur eam de qua-
 cumque illicita coniunctioe intellige-
 713 re, † consuetudo enim optima legis in-
 terpres *l. cum de interpretatione ff. de le-*
gib. cap. cum dilectus de consuetud. osten-
 dit rem aliter intelligendam esse, constat
 enim passim eos, qui prohibitas coniun-
 ctiones iniungere testamentum facere, at-
 que multos extra expræssos in dd. Iuri-
 bus hæredes instituere, eorumque testa-
 menta seruari, quod pluribus declarat
Corn. d. conf. 25. propè finem.

S V M M A R I V M
 Articuli Duodecimi.

- 714 *Adoptatus ab extraneo remanet in pote-*
state patris naturalis, & instituto ab
illo dum pater viuuit non competit be-
neficium legis nostræ.
- 715 *Filius in patria potestate constitutus non*
poteſt testari.
- 716 *Exceptio in Iure consistens dicitur certa,*
& incontinenti apparere.
- 717 *Adoptatus ab extraneo non transſit in po-*
testatem adoptantis.
- 718 *Filius familias per mortem patris natu-*
ralis euadit ſui iuris.
- 719 *Adoptatus à coniuncto aſcendenti tran-*
ſit in poteſtatem adoptantis, & Insti-
tuto ab illo, dū viuuit pater adoptiuus,
non competit hoc beneficium.
- 720 *Arrogatus tranſit in poteſtatem arro-*
gantis.
- 721 *Arrogatus viuente patre arrogante te-*
ſtamentum condere nequit, & Insti-
tuto ab eo non competit hoc benefi-
cium.
- 722 *Amplia, vt quamuis pater moriatur an-*
te filium arrogatum, non tamen eius
teſtamentum conualeſcat.
- 723 *Filij naturales non vero adoptiui com-*
prahenduntur in diſpoſitione de filijs
loquente.
- 724 *Fallit ſi eadem ratio vigeat in adopti-*
uis, & arrogatis, quia tunc ſub eadem
diſpoſitione comprahenduntur.

725 *Filij*

725 *Filij etiam arrogati comprehenduntur sub statuto urbis annullante contractus filiorum.*

726 *Arrogatus dicit testamentum nullum, & donationem inofficiosam, perinde ac naturalis, & legitimus.*

727 *Agnatus per arrogationem non differt ab agnato à natiuitate.*

ARTICVLVS XII.

An institutio à filio adoptiuo, vel arrogato huius legis beneficium competat.

QUārum ad adoptiuum attinet breuiter distinguendum, aut fuit adoptatus ab extraneo, aut à coniuncto ascendēti, primo casu, aut testatus est pater naturali viuentē, aut eo mortuo, si eo
 714 viuentē, neganda est immissio, quia certum est eum remansisse in potestate patris naturalis *S. sed hodie instit. de adopt.*
 715 *l. cum in adoptiuis C. de adopt. & per consequens eum non potuisse testari, quæ quidem exceptio est iuris, cū planè constet de iuris prohibitione ex princip. Instit. quibus non est permiss. facere testam. ex l. senium C. qui testam. facere poss. & ex traditis supra hac eadem quæstione*
 716 *num. 7. & ideo tamquam certa, & indubitata dicitur apparere incontinenti absque alia hæsitacione l. ornamentorum, ubi Bart. de aur. & argent. legat. & latè dixi supra in 1. quæst. num. 138. quod tamen est intelligendum, si vel factum non controuertatur, vel incontinēti probetur. Si vero patre naturali mortuo, testamentum est factum, certum est, nihil hoc nomine immissionem impedire posse, quamuis viuat pater adoptiuus cum*
 717 *† indubitatum sit eum non transiisse in potestatem patris adoptiui d. S. sed hodie d. l. cum in adoptiuis, & iam certum*
 718 *sit † per mortem patris naturalis, eum iam sui iuris euasisse, & testabilem factum, vt in princip. Instit. quibus mod. ius*
 719 *pat. potest. soluit. Si † vero fuit adoptatus à coniuncto ascendente, auo nempè ma-*

terno, vel etiam paterno, si ante eius conceptionem pater fuerit emancipatus, & tunc cum verè transitum fecerit in potestatem adoptantis *d. S. sed hodie d. l. cum in adoptiuis* idem erit dicendum, quod de arrogato, quem transire in potestatem arrogantis indubitati est iuris.

Videamus igitur quid de arrogato, in quo absque controuersia dicendum, si filius in arrogatione constitutus testamentum condiderit nullo modo ex eius testamento immissionem concedi posse, quia hæc exceptio, non minus exceptio

720 iuris est, † cū certum sit eum esse in potestate patris arrogantis *d. S. sed hodie*

721 *d. l. cum in adoptiuis. † Ideo testamentum nullo modo condere posse d. l. qui in potestate, & alijs iam allegatis, quod adeo*

722 † verum est, vt si postquam testamentum fecit pater arrogator moriatur, & ita filius testator factus sui iuris decedat, adhuc negetur immissio, cum adhuc inutile sit testamentum, vt in princip. Instit. quibus non est permiss. facere testament.

723 † neque dicatur dispositionem loquentem de filijs habere locum in naturalibus, non vero in adoptiuis *glass. in S. 1. in verbo hoc obseruando in Authent. de trient. & semis. Bart. & alij in l. si arrogator de adopt. Bald. conf. 24. lib. 1. hoc*

724 enim † procedit, nisi eadem ratio vigeat in arrogatis; vnde etiam statutum sermonem habens de filijs vigente eadem

725 ratione arrogatos complectitur, ita † in terminis statuti urbis cap. 125. lib. 1. quo annullantur contractus filiorum fuit decisum arrogatos quoque sub eo comprehendendi, vt refert Card. Seraph. decis. 1350.

726 in princip. † hinc etiam arrogatus dicit testamentum nullum, & donationem inofficiosam, vt plenè Peregr. artic. 36.

727 num. 42. & † agnatus per arrogationem non differt ab agnato à natiuitate, vt est *tex. in l. 2. S. hereditas proximo ff. de suis, & legit. ibi parui autem refert agnatus sit natiuitate an adoptione quæsitus.*

Hoc quoque intelligendum si vel factum non reuocetur in dubium, vel incontinenti probetur testatorem tempore conditi testamenti in potestate arro-

gan-

gantis fuisse, si enim hoc negetur ab hæ-
rede, neque incōtinenti probetur ad ad-
uersario non est deneganda immissio,
cum exceptio respiciens habilitatem tes-
tatoris, & merita petitorij non attenda-
tur, nisi incōtinenti probetur, vt sæpius
repetitum probatque optimè *tex. in l. 2.*
supra hoc sit. vbi exceptio testatorem ef-
fe seruum non impedit immiſſionem.

S V M M A R I V M

Articuli Decimtertij.

- 728 *Forenſes ex ſtatu Urbini inſtitui ne-
queant.*
729 *Vxor ex ſtatu Parma non poteſt vi-
rum inſtituere, nec ei relinquere vltra
certam ſummam.*
730 *Vir uxori vltra mille libras ex ſtatu
Mutina relinquere non poteſt.*
731 *Pater vni ex filijs non poteſt plus relin-
quere, quam alijs ex ſtatu Medio-
lanen.*
732 *Vxor ex ſtatu Romano non poteſt di-
ſponere de dote, vltra decimam par-
tem, quando vir per illius mortem lu-
cratur exiſtentibus filijs.*
733 *Vir vltra certam ſummam in Regina
Ciuitate relinquere non poteſt vi ſta-
tutorum.*
734 *Viſium inſtabilitatis teſtatoris non po-
teſt opponi aduerſus legis noſtræ bene-
ficiū.*
Declarā, vt infra num. 741.
735 *Statutum liberam teſtandi facultatem
adimens non videtur valere.*
736 *Statutum vt vxor non poſſit teſtari abſ-
que conſenſu viri dicitur nullum.*
737 *Exceptiones in ſolo Iure conſiſtentes non
excluduntur à legis noſtræ remedio.*
738 *Iuris, qua ſunt, certa eſſe dicuntur.*
739 *Inſtitutus in tota hæreditate, qui ex di-
ſpoſitione ſtatuti in tertia tantum po-
terat inſtitui, non poteſt in totum im-
mitti.*
740 *Poteſt tamen immitti in ea parte, in qua
poterat inſtitui.*
741 *Viſium inſtabilitatis non poteſt opponi
quando conſiſtit in ambiguitate facti,
ſecus ſi conſiſtat in Iuris diſputatione.*

- 742 *Statutum non adimens, ſed ex cauſa re-
ſtringens liberam teſtandi facultatem
non eſt inualidum.*
743 *Legatis modum lex præſcribens fauora-
bilis eſt.*
744 *Ratio vbi eſt eadem, eadem eſt Iuris di-
ſpoſitio.*
745 *Ratio eſt anima legis.*
746 *Statutum ne vir poſſit uxori relinquere
habet etiam locum in uxore reſpectu
viri.*
747 *Donatio inter virum, & uxorem eſt pro-
hibita, ne ob mutuum amorem ſe ipſos
ſpoliarent.*
748 *Solonis lex eas donationes cauſa mortis
factas reſcindebat, qua neceſſitate ex-
tante, aut muliere perſuadente facta
eſſent.*
749 *Lex corrigens in vno relatiuorum habet
locum in alio.*
750 *Famina à viro inſtituta eſt deneganda
immiſſio, ſtante ſtatu ne maritus ab
uxore inſtitui poſſit.*
751 *Statutum prohibet ne vltra certam ſum-
mam uxori legetur habet locum etiam
ſi teſtator alibi domicilium obtinuerit.*
752 *Statutum prohibitorium abſolute loquēs
comprahendit ſubdiſtum exiſtente
in alieno teritorio, ſi talis prohibitio
contineat fauorem perſonæ prohibita.*
753 *Statutum prohibens viro, ne vxor vltra
certam ſummam relinquat eſt fauo-
rabile viro.*
754 *Teſtatori liberam teſtandi facultatem
arctari videtur odioſum.*
755 *Donatio inter virum, & uxorem probi-
bita, valet in vltima voluntate.*
756 *Statutum minuens liberam teſtandi fa-
cultatem quando dicatur fauorabile.*
757 *Forenſibus ius tale, & eo modo, & forma
Bononia redendum ex diſpoſitione ſta-
tutorum, quo, qua, & quale, ſeu quod
redderetur Ciuiſibus, ſeu diſtriſtuali-
bus Bononiensibus agentibus per ſe, vel
alium in loco forenſis.*
758 *Statutum in deciſorijs non poteſt ligare
forenſes.*
Declarā, vt infra num. 772. & 773.

- 759 *Statuta ſingulorum Ciuitatum ſunt fa-
cta in fauorem ciuium eius Ciuitatis,*

- non vero aliorum ciuium, & fauorem forensum.*
- 760 Statuta ut idem ius reddatur forensibus in Ciuitate statuentium, quod redderetur ciuibus in ciuitate forensum sua natura respiciunt etiam deciforia.
- 761 Ius tale reddere, nihil aliud est; quam talem ferre sententiam.
- 762 Tale, hac vox est relatiua, & implicatiua.
- 763 Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus.
- 764 Verba non debent esse sueprflua.
- 765 Seruare Ius, & facere respicit deciforia.
- 766 Statutum, ut idem ius reddatur forensibus, in ciuitate statuentium, quod ciuibus in ciuitate forensum, est fundatum in equitate, quod quisque Iuris.
- 767 Aequitas quod quisque iuris non minus respicit deciforia, quam ordinatoria.
- 768 Argumenta à pari, quando formentur.
- 769 Clerico in foro seculari ea priuilegia non seruari, quae non seruantur laico in foro Episcopali qui sentiat, quando extat Statutum, ut idem Ius reddatur Clerico in foro seculari, quod redderetur laico in foro Episcopali.
- 770 Statutum potest facere ut Ius commune redigatur ad actum practicum, etiam in persona forensum.
- 771 Statutum ut idem ius reddatur forensi in ciuitate statuentium, quod redderetur ciui in ciuitate forensum est conforme Iuri communi.
- 772 Statutum ligat forenses, quando volunt agere in loco statuti.
- 773 Statutum ratione rei ligat quoque forenses, etiam si fortè in personam loquatur.

ARTICVLVS XIII.

An instituto, qui ex forma statuti non potuit institui, hoc beneficium competat.

PRæsciendum varijs in locis statuta reperiri vel absolutè, vel secundum

quid prohibètia quempiam institui posse, quorum nonnulla hic referam.

728 In Ciuitate figitur Urbini cautum est, ut forensis institui nequeat, ut refert *Ruin. conf. 47. in princ. vol. 3.*

729 Parmæ t quoque statuto cautum ne possit vxor virum instituere, neque relinquere ei in teritorio vltra certam quamdam, & statuto determinatam summam, de quo Parmensi statuto mentionem facit *Curt. Sen. conf. 11. incipiente Statuto Parmensi.*

730 Mutinæ t quoque statuto cautum ne vir relinquat vxori amplius, quam mille libras, ut refert *Laderch. Imol. conf. 96. in princip.*

731 Mediolani dispositum est, ut t pater vni ex filijs non possit plus relinquere, quam alijs, de quo meminit *Rota in vna Mediolan. hereditatis 11. Martij 1593. coram Illustrissimo Cardinali Millino*, quod statutum valere docuit *Put. decis. 398. lib. 1. Gozadin. conf. 16. Crescent. decis. 79. & Rota in d. Mediolanen.*

Romæ dispositum, ut mulier quando vir per illius mortem dotem lucratur existentibus filijs disponere nequeant de dote vltra decimam partem, & de ea in causam piam, ut *lib. 1. Statutorum tit. 134. in scripto de qua parte dotis mulier decedens testari possit.*

733 Regij t quoque statutum reperitur, ut non possit vir vltra certam summam vxori relinquere, de quo latè *Roman. conf. 39. per tot.*

Videtur affirmatiua sententia tenenda.

734 Primo, quia vitium t intestabilitatis testatoris non potest opponi ad impediendum huius legis beneficium, tradunt relati *hic à Menoch. num. 745. vbi inquit exceptionem furoris, & dementiæ reseruari ad petitorium, quod si vitium intestabilitatis absolutè non potest opponi, quanto minus opponetur vitium intestabilitatis secundum quid.*

735 Secundo, quia huius t modi statutum tamquam liberam facultatem adimens non videtur valere, ut probatur in *l. pactum quod dotale C. de pact. in l. heredi-*

736 *tas ff. de pact. conuent.* † hinc statutum, vt mulier habens virum non possit abique illius consensu testari dicitur nullum, vt tenet *Paul. Alexand. Aretin. & communem videri sententiam refert Las. in lex facto num. 7. ff. de vulgar.* quamuis ipse ab hac sententia discedat.

Contrarium est asserendum quod probatur.

737 Primo, quia † exceptiones in solo iure consistentes non excluduntur à quocumque etiam summarissimo possessorio, † ea enim quæ iuris sunt certa esse dicuntur *l. ornamentorum, vbi Bart. ff. de annuis legat. tradit Menoch. conf. 180. num. 46. dixi supra quæst. 2. num. 139.* At exceptio nostra nempe testatori esse prohibitum eum instituere, de quo agitur in solo iure consistit, merito absque vlla tergiversatione excludet ab immixtione.

639 Secundo, quia † hanc sententiam videtur tenere *Bald. conf. 186. num. 8. volum 1.* vbi disputat an hæres extraneus, qui poterat ex forma statuti stante filia testatoris in tertia tantum parte institui, & fuerat institutus in tota, possit in totum immitti, & licet non videatur quæstionem firmiter determinare totam tamen dubitationem facit in renuntiatione filiae vnde si filia non renuntiasset absolute teneret non posse, nisi pro tertia immitti.

640 Declara, † vt si vigore statuti in totum prohibitum sit quominus is instituatur, qui institutus est, omnino denegetur immixtio, si vero fortè cautum sit in certa tantum portione institui possit, puta in tertia, vel simili, & tunc si petat immixtionem pro ea parte, nihil impedit quominus immittatur, si vero in toto eo, in quo institutus, & tunc totum oppositum est dicendum, quia immixtio pro parte iniusta, in totum esset iniusta, vt supra, si tandem cautum, vt in certa tantum quantitate instituatur, vel certa tantum quantitas illi relinquatur, quæ non habeat rationem quoræ hæreditariæ nunquam competit immixtio, quia in certa quantitate, seu certo corpore instituto

non competit hoc beneficium, cum pro legatario habeatur, hic autem quantum ad effectum attinet in certa quantitate dicitur institutus, cum in ea tantum sit efficax institutio.

741 Ad primum respondendum † vitium intestabilitatis testatoris non posse opponi quando consistit in ambiguitate facti, secus, si consistat in iuris dispositione, nam si ex parte hæredis negantur ea, quæ in facto sunt necessaria ad efficiendum, vt statuto locus sit, tunc res non ita indistinctè procederet, quia negaret fortè hæres à Testatore Vrbinateusi institutus, se forensem esse, sed omnino profiteretur se ciuem eiusdem ciuitatis, vel si foemina instituta à Mutinensi, negaret se testatoris vxorem, tunc enim, nisi excipiens probaret incontinenti, vel eum forensem esse, qui institutus ab Vrbinateusi, vel hanc esse testatoris vxorem, quæ à Mutinensi instituta est, non impediret huius legis beneficium, ob eam rationem, quia exceptio de intestabilitate testatoris, nisi incontinenti probetur, non impedit huius legis beneficium tamquam requirens altam indaginem *d. l. 2. vbi DD. supra hoc tit. & milles iam decantatum.*

742 Ad secundum respondendum † quini-
mo hoc statutum valere, quia non tollit liberam testandi facultatem, sed eam causa sic suadente restringit, & limitat, valde autem differunt restringere liberam testandi facultatem, & eam omnino prohibere, vel auferre, fauorabiles enim dicuntur leges, quæ certas præfinit regulas, ob publicam vtilitatem tantum abest, vt sint contra bonos mores † hinc lex præscribens modum legatis, fauorabilis appellatur à *Iustiniano Instit. ad l. falcid. & de fideicom. hered. pulchrè Simon. de Pretis de interpret. ultim. volunt. lib. 2. dub. 1. solut. 4. nu. 106. & conf. 127. lib. 1.*

Ampliatur, vt non solum neganda sit immixtio ei quem institui fuerat expressè testatori à statuto prohibitum, verum etiam si tacitè id statutum disponderet, vel ob identitatem rationis, vel quia per

R 2 aliud

aliud genus argumenti eliceremus id à
statuto cautum, cum enim ratio sit ani-
745 ma legis, sequitur † vt vbi eadem est ra-
tio, etiam eadem sit legis dispositio *l. illud ff. ad l. Aquil. & quod ratio sit ani-*
ma, & mens legis probat Gloss. in l. no-
minis, & rei S. verbum ex legibus ff. de
verb. signif. l. cum mulieri ff. solut. matr.
vbi Doct. Exemplum elegans ponitur à
746 *Laderch. conf. 96. per totum, † qui docet*
statutum ne vir possit vxori relinquere
ultra mille libras, habere etiam locum
in vxore respectu viri ex infrascriptis ra-
tionibus.

747 Primo ob identitatem rationis † ne ob
mutuum amorem se inuicem spoliarent
in damnum filiorum *l. 1. de donat. inter*
vir. & vxor. Vbi statuit Vulpian. mori-
bus apud Romanos receptum ne inter
virum, & vxorem donatio valeret, hoc
autem ob eam rationem, ne ob mutuum
amorem se inuicem spoliarent donatio-
nibus non temperantes, sed profusa er-
ga se vtentes facilitate, quæ quidem fa-
cilitas facile datur in vltima voluntate,
si non in damnum, & spoliationem di-
sponentis, qui morte spoliatur, saltem in
damnum filiorum, qui bonis spoliantur,
in quibus succederent, cui quidem legi,
seu consuetudini Solonis lex adstipula-
tur, quæ eas donationes causa mortis fa-
ctas rescindebat, quæ necessitate extor-
tæ, aut muliere persuadente factæ essent,
nimirum quia necessitas vim animo fa-
ceret, voluptas autem eidem imposeret,
vt Plutarchus refert in primo opusculo
inscripto Capitulorum descriptionum, seu
quaestionum solutio, siue problematum,
cap. 7. vbi alias acutas rationes affert
prohibitarum donationum, quæ tamen
non ita commodè adaptatur vltimæ vo-
luntati, prout iam relata ex Vulpiano in
d. l. 1.

Secundo ob regulam relatiuorum po-
749 stulantem, vt † lex corrigens in vno ex
correlatiuis habeat etiam locum in alio
l. fin. C. de indic. vid. tollend. iuncta l. 2.
eodem titul. pluribus Laderch. d. conf. 95.

750 *num. 5. † si igitur fortè statuto cautum*
sit ne fœmina virum instituat, & contin-

gat è conuerso virum instituere fœminam
non minus fœminæ à viro institutæ erit
deneganda immissio ex legis nostræ be-
neficio, quàm neganda fuisset si vir ab
vxore fuisset institutus.

Aliud exemplum habetur penes Ro-
751 *man. conf. 39. vbi vult † statutum Regij*
prohibentis ne ultra certam summam
vxori legetur habere locum, etiam si te-
stator alibi domicilium obtinuerit, licet
enim statutum non exprimat se loqui de
habentibus domicilium alibi, tacitè ta-
men sub eodem statuto continentur, vt
multis rationibus probat Roman. citato
752 *loco, quarum præcipua est. Quia † sta-*
tutum prohibitorium absolute loquens
comprehendit subditum existentem in
alieno territorio, si talis prohibitio con-
tineat fauorem personæ prohibitæ, ta-
753 *lis autem prohibitio continet fauorem*
personæ prohibitæ, † quia fauore viri in-
ductum, ne ultra certam quantitatem
vxori relinquere possit, ne nimio amore,
quo erga eam fortè affectus sit suis bo-
nis spoliatur iuxta l. 1. cum sequenti ff. de
don. inter vir. & vxor. Et quamuis hanc
rationem impugnet *Bald. in l. cunctos*
Populos, C. de summ. Trinitat. & fid.
Chatbol. qui dicit hanc dispositionem ef-
754 se odiosam testatori, quia † per eam ar-
ctatur libertas testandi, quod est odio-
sum argumento *princ. Inst. de lege suscia,*
755 vnde quamuis † ius ciuile prohibeat do-
nationem inter viuos inter virum, & vxo-
rem, vult tamen in vltima voluntate va-
lere *l. fin. ff. si quis aliquem testari probi-*
buerit, rectè tamen replicat Roman. sub
756 *nu. 2. quinimo † statutum esse fauorabile,*
quamuis minuat liberam testandi facul-
tatem, cum principalis ratio, qua fuerit
moti statuentis considerata sit ad co-
gnosendum, an statutum sit fauorabile
nec ne, l. qui exceptionem ff. de cond. in-
deb. l. si quis nec causam, & l. rogasti in
princip. ff. si cert. petat. participalis autem
ratio fuit fauor viri, vt supra dictum, ne
ob nimium amorem relinquendo vxori
se ipsum, vel heredem spoliaret.

Dubitandum contingit, & hoc seruiet
pro tertio exemplo, quod iuris si in te-
sta-

statuto alicuius fuerit institutus forensis, qui in sua Ciuitate habeat statutum ne forenses possint institui, testator autem eius sit Ciuitatis, in qua extet aliud statutum, vt idem ius seruetur forensibus in ea Ciuitate, quod Ciuibus suę Ciuitatis apud eos forenses seruaretur, vt est Bononię sub Rubrica. Quomodo, & qualiter forensibus agentibus ius reddatur. An talis institutio valeat, & immissio sit ex ea concedenda, an vero ipso iure nulla, & ita immissio neganda ob iuris exceptionem, quam opponi posse aduersus immisionem sapē conclusum.

Pro huius rei examine, quia quaestio practicablest faciamus Ciuem Vrbinatensem fuisse à Bononiensi institutum, eum testamentum Bononię coram Iudice ostendere, ac petere immisionem, contra vero aduersarium Bononiensem, ad quem ab intestato spectet successio opponere Ciuem Vrbinatensem non posse institui, & ideo ex testamento de cuius nullitate incontinenti appareret immisionem non competere, ad ostendendam, autem nullitatem testamenti asserre statutum sub Rubrica, quomodo, & qualiter forensibus agentibus in ius reddatur, in quo hæc verba habentur. *Ordinamus, ꝛ quod in causis civilibus forensibus, & cuilibet alij non subdito iurisdictioni Domini potestatis Bononia, & cuilibet alij habenti causam à non subdito mediatam, vel immediatam, de quo an subditus sit, vel non, stetur declarationi Iudicis, coram quo causa agetur, agentibus per se, vel per alium in Ciuitate Bononia contra aliquem Ciuem, vel districtualem Ciuitatis Bononia ius reddatur tale, & eo modo, & forma, quo, qua, & quale seu quod redderetur Ciuibus seu districtualibus Bonon. agentibus per se, vel per alium in Ciuitate, terra loco, de qua, vel quo ipse diceretur forensis, seu non subditus, &c.* & paulo inferius in *Sudicimus* hæc habeatur. *Dicimus etiam quod idem ius seruetur, & fiat in Ciuitate Bonon. circa personas, res, & bona forensium pradietorum, vel non subditorum, &*

habentium causam ab eis, vel aliquo eorum tam in Iudicio, quam extra, & in quibuscumque actibus circa personas, res, & bona pradietorum, qua haberent, vel acquirere vellent, vel possent in Ciuitate Bononia, Comitatu, seu districtu, quod seruaretur Ciuibus, vel districtualibus Bononia circa personas, res, & bona posita in foro, vel foris talium forensium.

Primo aspectu videtur dicendum immisionem competere quasi statutum respiciat ordinatoria Iudicij, non vero decisoria, ꝛ quia in decisiorys statutum non potest ligare forenses, & ideo statuentes non dicuntur velle, quod velle non possunt, vt de communi dixerunt *Alicius conf. 427. num. 3. Alexand. conf. 164. num. 6. lib. 6. Rota decif. 673. par. 1. & in Stat. Bonon. Bero. quaest. 37. num. 4.*

Secundo, quia statutum Vrbinas, ꝛ & cuiuscumque Ciuitatis tale statutum habetis, est factum in fauorem Ciuium eius Ciuitatis, non vero odio Ciuium, aut fauorem aliorum non subditorum. *Rota decif. 673. par. 1. diuersorum.* At si Ciues Vrbinatenses excluderentur à successione Ciuis Bononiensis, tale statum esset in damnum Vrbinatensis, & in fauorem Bononiensis, qui excluso Vrbinatensi Instituto succederet in bona defuncti, contra illius voluntatem. Ergo, &c.

In contrarium est veritas, quæ probatur. Primo, ꝛ quia non solum statutum Bonon. de quo agimus, in quo peculiares rationes vigent, quare in decisiorys loquatur, verum etiam statuta similia, loquuntur in decisiorys, non in ordinatorijs tantum, quod constar ex multis illustrationibus, & decisionibus factis à Doctoribus vigore similitudinum statutorum. hoc colligitur ex decif. de qua *Bart. consil. 140. Quidam de Narnia lib. ...* vbi vigore statuti pradieti statuit, vt forensis coniunctus occiso non possit in Castro plebis agendo consequi partem pœnæ, quam Castellanus dictis Plebis coniunctus occiso in patria forensis consequi non posset. Idem colligitur ex decisione apud *Cuman. consil. 146. sic moneo Helias.* Vbi si Ciuis Cumarum creditor de-

cocti non poterat contra decoctum fugitium agere in Ciuitate forensis, neque ille forensis creditor alterius falliti poterat in Ciuitate. Cumarum contra eum agere. Ad idem faciunt decisiones *Riminald. l. un. conf. 22. in 1. Castr. conf. 156. propè finem. Marzar. conf. 15. num. 3. Soc. Sen. conf. 120. num. 20. vers. 6. & ultim. volum. 1. & conf. 192. num. 3. vul. 2. Aleiat. conf. 427. Alexand. qui loquitur in Statut. Bonon. conf. 206. num. 11. vers. tum alia ratione, & num. 12. lib. 2. Bertazol. conf. ciuili 23. num. 6. vers. 3. & conf. 24. num. 44. vers. 2. & num. 45. Asin. in tract. de execut. S. 2. cap. 75. sub num. 1. fol. 25. Laderch. l. mol. conf. 104. num. 4. quas apud eos vide.*

Confirmatur, quia verba statuti de quo agimus aperte de decisorijs loquuntur, ut sonant illa verba *ius reddatur tale, &c. quale, seu quod redderetur ciuibus, &c.* verba enim illa *† tale ius reddere* important talem ferè sententiam *l. penult. ff. de Inst. & substit. l. 2. Si post originem ff. de orig. iur. in illis verbis (nisi sint qui iura reddere possint)* quæ profecto intelliguntur de causarum decisione. Et hoc in terminis voluit *Asin. de execut. S. 1. cap. 75. num. 3. & 4. & vox* 762 *tale † est relatiua, & implicatiua. Dec. conf. 36. num. 7. ubi in 4. dubio. Cephal. conf. 138. nu. 38. ideo refert ius statuti, & illud implicat, quod in statuto continetur, & per consequens tam decisorium,* 763 *quàm ordinatorium, † relatum enim est in referente, cum omnibus suis qualitatibus l. asse. toto ff. de hered. instit. Accedat, quod illa verba (tale ius) nec non* 764 *illa (quale, seu quod) essent † omnino superflua, nisi d. decisoria importarent, quod est omnino absurdum l. si quando ff. de leg. 1. cap. si Papa de priuileg. in 6. Soccin. conf. 2. num. 8. volum. 1. Surd. plenissime conf. 127. num. 91. oportuna enim verba non deficiunt, quæ sufficienter ordinatoria complectuntur, ea nimirum, & eo modo, & forma.*

Addo tex. in S. dicimus eiusdem statuti omnem ambiguitatem tollere *† in illis verbis feruetur tale ius, & fiat, &c.*

quod in decisione procedit, ut bene *Achil. de Grass. decis. 52. num. 4. ius enim seruare, & facere est quæstiones ex præscripto iuris determinatione, & sic illa verba tendunt ad decisionem quæstionis principalis, unde dicuntur circa decisoria versari. Paset. conf. 101. num. 1. vers. nam quando Seraph. decis. 536. num. 10. par. 1. Barz. decis. 45. num. 6.*

766 Secundo, quia statutum Bononiæ contra Ciues Vrbinatenses, aut similes fundatur in æquitate, ut quod quisque iuris in alium statuerit, hoc eidem reddatur *ad l. 1. ff. quod quisque iuris, & rectè admonet Montarenus glossator ad rubricam statuti nostri, & Bart. allegat. con-*

767 *sil. 146. num. 20. † hæc autem ratio non minus respicit decisoria, quàm ordinatoria cap. cum omnes de constit. l. 1. ff. de solut. faciunt tradita à Roman. conf. 15. in princ. & à Bald. conf. 251. Sententia, quam tulimus circa medium vers. si enim verbis lib. 5. ex quibus plenè colligitur regulam, quod quisque iuris respiciere eandem decisionem, & sententiam, confirmatur, quia mens statuentiū fuit inducere paritatem inter forenses, & Bononien- ses, ut postulat d. Aequitas regula, quod quisque iuris, in qua fundatur, ut dixi* 768 *† unde intrabit argumentum à pari, hoc modo, quod dicitur de vno sustinente talem personam secundum has, & illas qualitates dicetur de alio eandem personam sustinente secundum easdem qualitates l. si Socr. à Genero in princ. & ibi gloss. & Bart. ff. solut. matrim. l. Pomponias scribit, & ibi gloss. ff. de neg. gest. Bald. in l. conuenticula C. de Episcop. & Cler. multa cumulat Euerar. in loco à pari, quod ergo dicetur de Bononiensi instituto in testamento Vrbinas agenti dicetur Vrbinati instituto Bononiæ agentis, at primus frustra ageret, nulloque modo immissionem consequeretur ergo de secundo idem dicendum.*

Tertio, quia etiam remoto statuto Bononien. supposito tamen statuto Vrbinaten. idem dicendum esset de iure *† communi ad dictam regulam, quod quisque iuris. Si enim Ciuis Bononien. institu-*

tus à Cibi Vrbinaten. non passet immit-
ti ob prohibitionem statuti, ita Ciui Vr-
binaten. idem lus esset reddendum si à
Bononien. fuisset institutus, & ita vo-
lunt *Castrenf. d. conf. 156.* Multum fa-
cit, si verum est, quod voluerunt infra-
scripti Doctores in durioribus terminis.
videlicet si statuto caueatur, vt idem ius
reddatur Clerico in foro seculari, quod
facularibus in foro Ecclesiastico statu-
tum seruaretur, & fauores, qui non ser-
uantur in Curia Episcopali laicis, non
seruarentur clericis in Curia seculari, ita
*Dec. post Abbatem in cap. Ecclesia Sancta
Maria de Const. Bald. in Authen. Cassa
num. 3. C. de Sacrosanct. Eccles. in vers.
sed queritur, vbi Salycet. Fulgos. & Ca-
str. Idem Bald. in l. si quis curialis vers.
deinde nota C. de Episc. & Cler. Alexand.
conf. 209. Statutis num. 13. lib. 2. in fin.
Marzar. conf. 14. ad fin. Ioan. Bapt. San-
seuerinus in l. omnes populi num. 99. ff. de
Iust. & Iur. & post alios Flauus Tor-
tus ad Stat. Papie ad Rubric. 16. in Stat.
Ciuii tit. qualiter debeat reddere lus cleri-
cis forensibus.*

Ad primum maxima ex parte ex su-
pradiçtis patet responsio, cum iam pro-
batum fuerit statutum respicere deciso-
ria, nihil facit quod dicebatur deficere
iurisdictionem, multis enim modis re-
spondetur. Primo † hoc posse facere sta-
tutum in vim iuris communis, quo caue-
tur, vt quod quisque iuris, &c. solum
enim redigit lus comune ad actum pra-
cticum, quod potest. *Faciunt tradita à
Castrenf. conf. 156. propè finem vol. 1.
in illis verbis. † Item tam de Iure commu-
ni per titulum, quod quisque Iuris, quàm
ex forma statutorum Ciuitatis Bonon. ta-
le lus debet reddi forensibus cōtra Ciuem,
quale è conuerso redderetur in propria pa-
tria contra eos. hoc idem de Iure com-
muni esse in terminis statuti nostri fate-
tur Rota Bonon. in recolletis per D. Gyp-
sum decis. 147. num. 32.*

772 Secundo respondetur † regulam, vt
statutū non liget forenses limitari, quan-
do forensis vult agere in loco statuti, vt
in casu nostro, tūc enim ligatur, vt egre-

giè *Bald. conf. 5. num. quid Clericus lib. 2.
Corn. conf. 114. num. 4.* vbi apertè pro-
fitetur Clericum, & ita non subditum
statutis secularium si agat in foro secu-
lari teneri etiam in decisorijs ad seruand-
um statutum, & testatur de communi
opinione.

773 Tertio respondetur † statutum ratio-
ne rei forēses quoque ligare posse, etiam
si fortè in persona loquatur. *Crauet. con-
sil. 844. per totum, vbi de magis commu-
ni. Oddus, qui duodecim auctores de com-
muni testantes affert conf. 56. num. 26.*

Ad secundum respondetur non esse
statutum Vrbini, quod primo, & per se
Vrbinatenſes excludat à successione Bo-
noniensium, sed esse statutum Bonon.
quod vult, vt æqualitas seruetur inter
Bononien. & Vrbinaten. quod statutum
optimè hoc statuere potest in præiudi-
cium Vrbinaten. vt supra probatum ob
æquitatem regulæ, quod quisque Iuris.
Vel secundo possumus dicere non statu-
tum Vrbinaten. sed lus commune Vrb-
natenſibus nocere, quo cauetur, vt idem
ius illis reddatur, quod ipsi in alios con-
stituunt.

S V M M A R I V M

Articuli Decimi quarti.

774 *Leges laicorum, non ligant Clericos, nec
eorum bona.*

Declara, vt infra num. 787.

775 *Clerici sunt superiores, digniores, maio-
res laicis.*

776 *Legibus inferiorum non ligantur maio-
res.*

777 *Plebiscitis non ligabantur Patricij, &
Senatores.*

778 *Leges non ligant, nisi subiectos.*

779 *Clerici non sunt subiecti laicis, nec se vl-
tro subijcere possunt.*

780 *Leges laicorum non ligant Clericos.*

781 *Clericus non excludit sororem stante
statuto, vt masculis existentibus fæ-
mina non succedant ex aliquorum
sententia.*

Contrarium infra num. 788.

782 *Clericis legis nostræ beneficium competit.*

783 Re-

- 783 Remedio legis nostræ est locus, ubicumque est locus statuto continuante possessionem.
- 784 Statutum continuans possessionem habet locum etiam in Clerico.
- 785 Clerici secundum Tiraquellum ligantur Statutis, & constitutionibus disponensibus de successione.
- 786 Primogenitura iura Statutis, vel consuetudinibus inducenda habent locum etiam in hereditate Clerici.
- 787 Clerici, & Monachi utuntur commodo legum laicorum, quando sunt fauorabiles, & non procedunt imperatiue, sed indulgendo ad instar privilegij.
- 789 Clericus potest testari de bonis aduentitijs quasitis post clericatum tamquam de quasi castrensis.
- 790 Secus si essent aduentitia quasita ante clericatum.
- 790 Remedium legis nostræ videtur competere, etiam si se opponat clericus.
- 792 Primogenitus alios excludens vi Statuti, vel consuetudinis secundum Tiraquellum excludit etiam secundogenitum clericum.
- 793 Clericum se constituens non potest se vindicare à lege ante Clericatum laicæ.
- 794 Statutum ne Monachus succedat valet secundum Bart. quando fuit factum, antequam Monachus fieret.
- 795 Statuto fieri potest, quod pacto.
- 796 Pactum de nō succedendo factum à Monacho, antequam fieret Monachus est seruandum etiam post Monachatum.
- 797 Statutum est quadam spōsio, vel pactum tacitum Reipublicæ.
- 798 Statuto subiectus, non potest se ab eo subducere euadendo Clericus.
- 799 Statutum, ut femina existentibus agnatis excludantur, excludit etiam moniales, quæ post statum Monasterium fuerunt ingresse.
- 800 Primogenitus excludens vigore consuetudinis secundogenitum excludit etiam secundogenitum Clericum.

ARTICVLVS XIV.

An huius legis beneficium competat instituto à Clerico in bonis tamen patrimonialibus, non verò Ecclesiasticis.

Videtur negatiua sententia tenenda.

- 774 Primo, quia † leges laicorum non ligant Clericos, nec res ipsorum *cap. quia in Eccles. & cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constit. & cap. ult. de reb. Eccles. non alienand. & ubique Doctor. pluribus Tiraquell. in tract. de primogen. quest. 43. num. 3.* ubi rationibus nonnullis confirmat. Primo, quia Clerici † sunt superiores, maiores, digniores laicis l. 3. C. de summ. Trinit. l. 2. ut nemo Principium,
- 775 † ideo non ligantur legibus inferiorum *cap. cum inferiorum extra de maiorit. & obed. hinc Patritij, † & Senatores non ligabantur Plebisticis l. 2. S. dierū ff. de origin. Iur.* quia † leges non ligant, nisi subditos l. 1. ubi notatur C. de summ. Trinit.
- 776 Clerici † autem non sunt subiecti laicis, nec se vltro subijcere possunt *cap. si diligenti, & cap. significasti extra de for. compet.* quod verum etiam † si leges laicorum sint in fauorem Clericorum, non enim in illis locum habent, nisi fuerint à Summo Pontifice confirmatæ, hinc sentiunt Doctor. stante † statuto, ut existentibus filiis masculis fœminæ non succedant, clericum non excludere sororem, ita tenentes refert Tiraquell. in tractat. de primogen. quest. 44. num. 5. At lex nostræ est lex laicorum. Ergo, &c.
- 782 Hac ratione † minimè ostante contrarium tenuit Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 374. qui mouetur hac ratione, ubi † est locus statuto, vel consuetudini continuanti possessionem defuncti in hæredem, ibi etiam est locus legis nostræ beneficio, quod probat ex *Alcia. cons. 389.*
- 783 † At statutum, & consuetudo continuans possessionem defuncti in hæredem habet locum etiam in clericis, ut pluribus Tiraquell. in tractat. le mort saisis le vif. par. 3.

785 *par. 3. declar. 8. per totam, &c.* quinimo
† in vniuersum Clerici ligantur statutis
ex consuetudinibus disponentibus de
successionibus, siue respiciamus hæredes
Clericos ad eorum admissionem, siue
defunctos Clericos, & in successione
eorum, seruantur statuta, & consuetu-
dines laicorum, vt docuit idem *Tira-*
quell. d. declar. 8. in fin. & in tractat. de
Iur. primog. quaest. 43.

786 Confirmatur etiam alio simili, nem-
pe statuti, † vel consuetudinis tribuen-
tis iura primogenituræ, habet enim lo-
cum etiam in hæreditate Clerici, ita vt
moriēti eo, qui erat Clericus in eius hæ-
reditate iura primogenituræ seruentur.
Idem Tiraquell. in tract. de Iur. primog.
d. quaest. 43.

787 Secundo fortius id probatur, † quia
si leges, etiam laicorum, vel à laicis con-
fectæ, fauorabiles sint, & non procedant
prohibendo, præcipiendo, puniendo, &
ita imparatiuè, sed indulgendo ad in-
star concessionis, & priuilegij possunt il-
lorum commodo vti Monachi, & Cleri-
ci, vt sentiunt *plures relati ab eodem Ti-*
raquell. in tract. de Iur. primog. quaest. 44.
num. 8. pluribus Surd. conf. 259. num. 20.
volum. 2. At lex nostra est huiusmodi.
Ergo, &c. Legem autem nostram esse
huiusmodi constat, quia non cogit hæ-
redem, vt hoc beneficio vtatur, potest
enim, si vellent, illud omittere, & alia
via suum consequi, hinc appellatur be-
neficium, neque dicatur respectu qui-
dem hæredis beneficium esse, non verò
testatoris, nam hæres est, qui recta via
immittitur. Respondeo enim etiam Te-
statorem consequi commodum, vt suum
optatum finem consequatur, qui erat,
vt hæres quamprimum bona hæredita-
ria consequeretur.

Ad contrarium patet responsio ex se-
cundo argumento, ex quo elicitur de-
claratio, quomodo Clerici vtantur legi-
bus laicorum.

788 In quantum † verò dictum fuit stante
statuto exclusiuo foeminarum, filijs ma-
sculis existētibz, clericos foeminas non
excludere, animaduertendum contra-

riam sententiam esse veriorem, & com-
munioem, eam enim tenuerunt *Felyn.*
in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constit.
num. . . . Bald. in l. 1. num. 55. de sum.
Trinit. Idem conf. 30. num. 2. volum. 1.
Card. in repet. l. perpendens nu. 13. vers.
quod si constitutio de sent. excom. Angel.
de Perus. conf. 68. sub num. 4. vers. nec ob-
stat. Butr. in cap. qui Ecclesiam col. penul.
de constitut. & in cap. quod Clericus, ubi
Cardin. & Pancrm. de for. compet. Alex.
in addit. ad Bart. in l. 1. §. qui habebat
ff. de bonor. poss. contr. tabul. & conf. 101.
num. 5. volum. 2. Lapp. alleg. 100. Soccin.
Sen. conf. 241. num. 2. lib. 1. & 128. col. 2.
num. 4. Andr. Sicul. in repet. l. 1. C. qui
admitti col. 5. vers. 7. facit, & conf. 53.
in fin. Dec. conf. 282. num. 9. ubi pluribus
confirmatur. Beron. latè in tract. de stat.
exclus. foeminarum in 12. art. quaest. 11.
qui dicit communem. Decian. conf. 82.
sub num. 4. vers. quod etiam firmatur, ubi
dicit communem. Socc. lun. conf. 1. nu. 25.
volum. 1. conf. 10. num. 23. eadem volum.
Paris. conf. 48. num. 15. volum. 4. Surd.
conf. 557. sub num. 15.

Amplianda est hæc sententia, vt ha-
beat locum etiam in Clerico filio fami-
lias, dum tamen testamentum conficiat
789 † de bonis aduentitijs, quæ sitis post Cle-
ricatum, de quibus tamquam de quasi
castrensibus liberè disponere potest, vt
plenissimè *Surd. omnino videndus in con-*
sil. 259. per totum. Secus † esset si bona
essent, vel aduentitia, vel prosectitia, quæ
790 sita ante clericatum, tunc enim de illis
nullo modo testari potest, vt plenè *Gra-*
tian. discept. forens. cap. 464. per totam.

Oritur hic dubitatio. Quid si clericus
se opponat an aduersus eum hoc bene-
ficium competat, & quidem res ali-
quantò dubia videtur, cum tali casu le-
gis nostræ beneficium non videatur ten-
dere in commodum clerici, sed dam-
num.

791 Crederem † tamen adhuc huiusmodi
beneficium competere; quod suadetur

792 primo, quia statutum † introducens, vt
primogenitus excludat alios fratres mi-
nores natu, habet etiam locum quando
secun-

secundus genus est Clericus, ut pluribus
Tiraquell. in tractat. de iur. primogenit.
quest. 43. per totam.

793 Secundo, quia † lex erat sancita ante-
quam ille esset clericus, & ita ligabat il-
lum, à qua non potest se vindicare, con-
stituens se clericum; quod probatur ele-
ganti simili, deprompto à *Bart. conf. 57.*
incipienti quidam Cola. Pauli, qui docuit

794 † valere statutum, ne Monachus succe-
dat, quando statutum fuit factum ante-
quam Monachus fieret; quod probatur
hac ratione, † quia quod potest per pa-
ctum potest fieri per statutum *l. ubi non*
impossibile, ubi notatur ff. de pact. l. fin.
& ibi Bart. Bald. & Salycet. & Doctor.
C. de fideicommiss. gloss. in l. non solum §.
final. super verbo etiam heredi in princip.

796 *ff. de nou. oper. nunc.* † At si quis ante-
quam fieret Monachus faceret pactum
de non succedendo, interposito iuramen-
to, illud seruare teneretur *cap. Quamuis*

797 *de pact. lib. 6.* ideo etiam statutum, quod
est quidam sponsio, vel pactum totius
Reipublicæ *l. 1. ff. de legib.* poterit coge-
re Monachum, ut non succedat, ita in re
nostra lex, ut hæres immittatur, adtrin-
getur, ergo huiusmodi lege. hanc ratio-
nem post *Bart. refert Tiraquell. de iur.*
primogen. quest. 43. num. 10.

Non obstat hoc beneficium non ten-
dere in commodum Clerici, sed dam-
num, ideo non ligare illum, nam respon-
sio est ligare uti laicum, quia fuit con-
cessum antequam Clericus fieret, † ita
798 ut se non potuerit subducere eo modo,
quo nec à pacto per clericatum se sub-
ducere potuisset.

799 Optimè facit ad rem simile † statuti,
quo cautum est, ut foeminae existentibus
agnatis excludantur, si enim factum sit
ante ingressum Monasterij, compræhen-
dit etiam moniales, quia non potest dici
contra libertatem Ecclesiasticam, & ideo
est seruandum, si nō per vim coactiuam,
saltem per vim directiuam, ut innumeri
Doctores tenent, quorum multi de com-
muni testantur. de quibus plenè *Gabr. de*
statut. conclus. 6. num. mihi 12. vers. 6.
amplia inter quos allegat Brun. in tract.

de stat. exclus. foemin. plenius Mandos
in addit. ad Lapp. allegat. 101. sub nu-
mer. 26. in littera O, ubi meminit de sen-
tientibus contrarium, & dicit eos com-
muniter reprobari, & adducit inter alios
Laurent. de Palatij, qui plenè articulum
examinat, & concludit, ut supra in tract.
quod stat. mascul. à num. 89. cum pluri-
bus. seqq. & in specie à num. 100. usque
ad 110. addo Paris. conf. 40. num. 16.
volum. 3. qui pariter de communi test. plu-
res cumulas Tiraquell. in tractat. de iur.
primogen. quest. 43. num. 7. Bursat. conf.
93. num. 28. cum sequentibus, ubi plures
de communi, & magis communi, & vo-
luit Rota in vna Ciuitatis Castellii 15.
Martij 1604. coram Illustrissimo Cardi-
nali Lancellotto.

Ad idem egregiè facit simile, de quo
per *Tiraquell. de iur. primog. cap. 43. per*
800 *totum*, ut nimirum consuetudo, ut † pri-
mogenitus excludat secundogenitum,
habeat etiam locum ad exclusionem se-
cundogeniti clerici, ut voluerunt innu-
meri ab eodem relati *d quest. 43. num. 6.*

S V M M A R I V M

Articuli Decimiquinti.

801 *Dies adiectus obligationi, quando dica-*
tur cedere, & quando venire.

802 *Donati actio ex donatione, perinde ac*
venditi ex venditione competit.

803 *Plures eandem rem in solidum consequi*
nequeunt.

804 *Circuitus inutiles sunt euitandi.*

805 *Exceptio aduersus agentem competit,*
quando aduersus eum possidentem com-
peteret actio.

Declarat, ut infra num. 874.

806 *Heredi immiſſionem petenti secundum*
Bald. obſtat exceptio contractus repu-
gnantis institutioni.

807 *Declarat, si repugnet possessioni obtinen-*
da vigore institutionis, secus si repu-
gnaret soli dominio.

808 *Immiſſio ex legis noſtræ beneficio com-*
petit heredi, quamuis testator bona ſua
inter viuos ad tempus mortis donaue-
rit.

809 *Obli-*

- 800 *Obligatio non datur ad impossibile.*
 810 *Donatio sine traditione non transfert neque dominium, neque possessionem.*
 811 *Actio personalis oritur ex donatione ad cogendum donantem ad tradendum.*
 812 *Defuncti iura omnia, tam actiua, quam passiva, transeunt in heredem.*
 813 *Actio personalis non tribuit ius in rem, sed in personam.*
 814 *Heredi instituto competit legis nostra remedium, quamvis contractus testatoris repugnet dominio ab eo vigore institutionis obtinendo, secus si repugnet possessioni, vel si de dominio Testatoris incontinenti probetur.*
 816 *Constitutum pactum transfert possessionem rei ad tempus donata in donatarium, tempore aduentu.*
 817 *Constitutum pactum transfert possessionem rei sub conditione donata in donatarium, purificata conditione.*
 818 *Constitutum collatum post mortem possessoris non operatur translationem possessionis.*
 819 *Constituto tacite, ea conditio dicitur adiecta, qua contractui apposta erat, cui constitutum additum.*
 820 *Conditio nihil ponit in esse, nisi purificata.*
 821 *Constitutum non respicit obligationem, sed solutionem.*
 822 *Tempus mortis est incertum.*
 823 *Tempus incertum pro conditione habetur.*
 824 *Constitutum vigore clausulae ex nunc, pro ut ex tunc, suum operari effectum post mortem, qui teneant.*
 825 *Contrarium tamen verius est, & qui ita sineant.*
 826 *Possessio post mortem non durat.*
 827 *Constitutum collatum in tempus mortis constituentis suum operatur effectum.*
 828 *Constitui collati in tempus mortis effectus verificatur in ultimo vita spiritu.*
 829 *Possessio per constitutum obtenta, morte constituentis non extinguitur.*
 830 *Constituto possunt contrahentes civilem possessionem transferre, retenta per constituentem naturali.*

- 831 *Constitutarius, quamvis non sit in illum possessio translata, quia forte fuerat per constituentem translatus constituti effectus post mortem, statim tamen secuta morte, potest petere immisionem in bona in constituto contenta.*
 832 *Impedimentum non praestat, quod de iure non sortitur effectum.*
 833 *Donatarius, cui data est facultas capiendi propria auctoritate, sine iudicis auctoritate capit.*
 834 *Possessorium cessat, quando constat de peiorio.*

ARTICVLVS XV.

An instituto ab eo, qui non poterat de bonis testari, quia bona sua alteri ad tempus mortis donauerat, vel alio modo ita contraxerat, ut bona ad eum, quem instituit spectare non possint hoc beneficium competat.

Hic articulus formae coincidit cum 3. art. 5. quaestionis partis inferioris de legitimo contradicatore, in quo quaeritur, an, qui viuente testatore titulum obtinuit, legitimus sit contradicator aduersus institutum, non est tamen prorsus inutile etiam hic de eo breuiter aliqua proponere.

- Videtur hoc beneficium non competere, † quia ante mortem cessat dies donationis, in ipso autem mortis momento venit l. *cedere diem ff. de verb. signif.* ideo bona donatario debentur, & ei continuo post mortem † competit actio donati pro rebus donatis consequendis, pro vt si venditae essent competere actio ex vendito §. *alia autem inst. de donat.* ergo alter non est in ea immittendus, aut
 801 enim dabitur † plures concurrentes ad eandem rem obtinendam in solidum. contra l. *si ut certo §. si duobus vehiculum ff. commodat. cum concord.* † aut dabitur circuitus inutilis, vt primo haeres immittatur, deinde donatario tradat contra-

regu-

regulam *l. cum fundus §. seruum ff. si cert. petat. l. Dominus testamento ff. de condit. indeb. cum vulgar. alibi deductis.*

- 805 Secundo facit sapius decantata † regula *l. vindictarum ff. de euiet.* certum est enim aduersus hæredem, cum primū possideat, competituram actionem ex donato, ergo aduersus eundem agentem competere debet exceptio, per quā impediatur quominus immitti possit.

- 806 Tertio facit auctoritas † *Bald. hic num. 49. vers. qui nos reponendo, & num. 51. vers. 3. per instrumentum*, quibus in locis concludit hæredi immittendo obstare exceptionem contractus repugnantis institutioni hæredis per *l. vindicantem iam à nobis ponderatam, & l. final. §. in computatione 7. de Iur. deliber. quem sequitur Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 761.*

- 807 In contrarium † est veritas, nihil enim impedit quominus hoc beneficium hæredi instituto competat, quæ probatur.

Primo, quia donans bona sua dilata solutione in tempus mortis obligat se, & suum hæredem ad tradendum bona sua donatario adueniente die, competitque actio aduersus hæredem ad cogendum,

- 808 vt tradat, actio † enim hodie potest inchoare à persona, & contra personam hæredis *l. i. C. vt actio ab hærede. & contra hæredem*, & supponit in eo futuram

- 809 esse tradendi potentiam † ne obligetur ad impossibile contra *l. impossibile ff. de regul. Iur.* verum si primo hæres non obtineret possessionem, non posset bona donata tradere, igitur necesse est, vt primo hæres bonorum possessionem consequatur, & per consequens, nihil impediat quinminus ex legis nostræ beneficio immittatur.

- 810 Secundo, quia † per donationem nondum sequuta traditione, non transferatur in donatarium rerum, neque dominium, neque possessio *l. traditionibus C.*

- 811 *de pact.* † sed solum aduentu tempore competit actio personalis, orta ex contractu donationis aduersus donatorem obligatum ad tradita *in l. actionum genera ff. de action. & oblig. & in §. omnium*

Instit. de action. Ideo nullum ius possessorium competit, aut remedium, quo possessionem rerum donatarum coniequi possit, sed solum personaliter aduersus obligatum agere potest, & per consequens rerum donatarum dominium in hæredem donati transit, in † quem transeunt omnia iura, tam actiua, quam passiua, quæ ad defunctum spectabant *l. hereditatis appellatio ff. de verb. signif. cum vulg.* & ideò per consequens ius acquirendi possessionem ad hæredem spectabit, vt eum, in quem transferunt iura, hæreditaria, & per consequens, nihil impedit quominus per huius legis beneficium dictam possessionem consequatur.

Ad primum respondendum non concurrere vtrumque ad obtinendas res hæreditarias, sed solum hæredem, cum onere tamen tradendi donatario, neque tamen sequuntur circuitus inutiles, cum non sit inutile aliquem dari, cōtra quem donatarius suas actiones exerceat, cum enim à donatione sola actio personalis oriatur, vt iam probatum; † hæc autem non tribuat ius in re, sed solum agendi contra personam obligatam *dict. l. actionum genera d. §. omnium*. non haberet donatarius modum consequendi res donatas, nisi primo daretur hæres possidēs, qui succedens in onera hæreditaria ex donato conueniri posset, tantum ergo abest vt sequatur circuitus inutilis, vt quinimo maximè necessarium sit, ob beneficium donatarij, vt hæres rerum hæreditariarum, & donatarum possessionē consequatur.

- 814 Ad secundum respondendum † aduersus vindicantem competere exceptionem possidenti, & conuento, non verò alij, nec possidenti, nec conuento, cum excipere sit se ab actione defendere, & ita supponat exceptio actionem intentatam aduersus excipientem, à quo vellent agere rem auferre, secus si non possideat, neque aduersus eum agatur, non enim ab eo vult agens rem auferre; ideò si donatarius sine vitio possideret, & hæres aduersus illum agendo immisionem peteret; procederet argumentum, secus si immis-

missionem petat in bona vacantia, vel ab alio possessa, cui aduersus hæredē si possideret nulla cōpeteret actio, vt est supponendum in terminis nostri articuli.

Ad tertium respondendum procedere
815 re† doctrinam *Bald. & Menoch.* quando verè contractus à testatore initus repugnat possessioni hæredi concedendæ, vigore institutionis, vel ob pactum constituti, vel ob licentiam de ingrediendo propria auctoritate, quo casu limitatur nostra sententia, vel (vt paulò post dicam) quando incontinenti opponens de contractu testatoris probat eiusdem dominium iuxta ea, quæ dicta sunt in parte inscripta *de legit. contradic. quæst. 5. art. 3. num. 80.* quod si aliter præfacti auctores intelligantur eorum sententiam erroneam reor, cum rationibus supra propositis repugnet.

Fallit proposita huius articuli determinatio, si in donatione interuenerit pactum constituti possessorij, † cum enim
816 per tale pactum transferatur possessio rei ad tempus donatæ in donatarium tempore adueniente, vt rectè *Oldrand. consil. 114. factum est tale. Quedam mulier, quem refert, & sequitur Tiraquell. in tract. constit. possess. in 2. par. ampliat. 16.*
817 † prout etiam in donatione conditionali per tale pactum trāsferitur, aduenta conditione, vt ex *Oldrand. Anchav. Alexan. Dec. Guid. Pap. Bertrand. & Ruin. concludit Tiraquell. citato loco ampliat. 17.* & per consequens ipse donatarius bona possideat, constat per eū hæredem à possessione excludi, ne plures dentur possessiones, quia tamen res hæc frequens est, & praticabilis, & in nonnullis casibus, saltem primo aspectu, non videtur limitatio procedere; pro clariori dilucidatione varios casus distinguam pro varietate modi, quibus in re nostra potest quis constituere se alieno nomine possidere, vt apparere possit an in omnibus procedat limitatio, nec ne.

Primus casus si in donatione collata in tempus mortis, donans apposuerit pactum constituti, illudque post mortem
818 contulerit, quando † enim constitutum

est collatum post mortem possessoris, non potest operari translationem possessionis. *Decius conf. 247. cum alijs commulatis per Tiraquell. in tract. de constit. possess. par. 3. lim. 2. num. 15. & seq.* quem refert, & sequitur *Rota diuersorum decis. 549. sub num. 1. vers. Quod huiusmodi par. 1. Plenissime Tesauro. in decis. Pedem. 38. num. 1. & sub num. 16. vers. 1. quia illa clausula,* vnde perinde est, ac si pactum constituti non fuisset in donatione appositum, & per consequens immissionem non impedit.

Secundus casus, quando pactum constituti fuit simpliciter appositum, neque collatum in tempus mortis, donatio tamen conditionalis esset, nempe sub conditione mortis, & tunc † quia adhuc tacite ea conditio dicitur constituto adiecta, quæ adiecta est ipsi donationi, vt post
819 *Angel. conf. 370. Alexand. conf. 83. col. 3. vers. & subdit lib. 3. Decium, Gratium, & Ludouicum Gozadinum docuit Tiraquell. de limit. 2. num. 20.* vnde si conditio post mortem purificatur, constitutum videtur post mortem collatū, & ita nullum operatur effectum, & ratio est, † quia
820 conditio nihil ponit in esse, nisi purificata *l. cadere diem, ubi Doctor. ff. de verb. significat. cum vulg.* ideo neque effectus
821 constituti erit in esse positus, † maximè cum non respiciat obligationem, sed solutionem, vt egregiè *Siluan. d. conf. 97. sub num. 21. in illis verbis, & constitutum sit appositum pro solutione non pro obligatione,* cum ergo neque in hoc casu aliqua detur possessio, nihil videtur immissionem impedire, idem dicendum si non propria conditio adiecta, sed tempus incertum, puta donatio fuerit collata in tempus mortis, † quia enim hoc est
822 tempus incertum *l. 1. ff. de cond. & dem.*
823 pro † conditione habetur *l. dies incertus ff. eodem,* & quia hæc conditio non est purificata, nisi post mortem, quo tempore cessant vires constituti, constitutum, nihil operabitur, ad *Siluan. d. conf. 98. sub num. 16. vers. tertio dico.*

Tertius casus est, quando fuit in donatione apposita illa clausula ex nunc,
S prout

prout ex tunc , & è contrario , & adhuc nihil impedit immissionem, quia constitutum neque in tali casu transfert aliam quam possessionem, † quamvis enim multi teneant vigore huius clausulæ constitutum suum operari effectum, etiam post mortem, ad allegatos per *Tiraquell. in tract. de iur. constit. in 3. par. lim. 2. & sequenti, & à Thesaur. d. decis. 39. num. 2.* quasi illa clausula retrahat constitutum à tempore inhabili ad tempus habile.

825 Contrarium † tamen verius esse voluit plenè *Tesaur. d. decis. 39. num. 4. ex pluribus precipue congestis à Siluano d. consil. 98. sub num. 16. vers. nec obstat clausula ex nunc;* ob eam potissimum rationem; quia tempus in quod confertur, 826 non est habile, † cum post mortem impossibile sit cōstituentem possidere *l. bonorum ff. rem ratam haberi*, quod pluribus prosequitur, & exornat, cuius sententiam sequitur *Tesaurus d. decis. 30. num. 4.*

Et hi sunt casus, quibus videtur affirmatiua sententia tenenda.

Negatiua verò infrascriptis videtur tenenda, quando constitutum non esset 827 collatum post mortem, † sed in tempus mortis, tunc enim impedit immissionem, quia constitutum suum operatur effectū, ad plures congestos per *Tiraquell. d. limit. 2. num. 11. & egregiè Siluan. d.*

828 *consil. 97. num. 12. & † ratio est, quia verificatur constituti effectus in ultimo vitæ spiritu, ut declarat idem Siluan. dict. num. 12. & ideo constitutarius possidens potest immissionem hæredis impedire,* 829 *nam cum semel per constitutum † possessio, obtenta, morte constituentis, non extinguitur, quoad constitutarium, is enim possessionem obtentam mediante constituto retinet, non obstante morte constituentis. Aym. consil. 107. num. 2. Tiraquell. de constit. par. 1. num. 66. & par. 2. ampliat. 13. num. 3. Menoch. de recuper. possess. rem. 14. num. 67. Surd. consil. 171. num. 19. & seq. Rota in una Clusina, seu Perusina postea 4. Iulij 1693. coram Litta, & decis. 149. par. 1. diuersorum.*

Secundus, quando donatio fuit col-

lata in tempus mortis, quantum ad effectum solius naturalis possessionis, quantum autem ad dominium, & Civilem, possessionem donatio esset pura cum pacto constituti, & tunc videtur impediri immissio, quia per constitutum est translata possessio Civilis, & dominium proprietatis, & ratio est, quia possunt † si velint per constitutum solam civilem possessionem transferre, retenta per constituentem naturali *l. & habes §. cum qui ff. de precario Corn. consil. 8. circa primum consultationis articulum vol. 2. Siluan. d. consil. 97. num. 8.* unde fit, ut donatarius ratione civilis possessionis, non solum possit præterdere manutentionem, aduersus intentantem huius legis beneficium, & ita immissionem impedire, verum etiam propria auctoritate possessionem naturalem consequi, & ita concurrando cum hærede, eum excludere.

His tamen non obstantibus, quæ pro affirmatiua in casibus supradictis fuere proposita, simpliciter, & absolutè, in omnibus enarratis casibus negatiua sententia est tenenda, nempe hæredem non esse immittendum, in illis † namque casibus, in quibus per constitutum non est possessio translata, nihilominus statim secuta morte constituentis potest constitutarius petere se immitti in possessionem virtute clausulæ constituti, & statim possessionem consequi, ad tradira per *Menoch. de recuper. rem. 14. num. 67. quem sequitur Rota Pedem. apud Tesaurum d. decis. 27. num. 5. & nonnulli infra notandi.* Quamobrem cum constitutario competat immissio, & inclusio vnius sit alterius exclusio, consequens est, ut hæredi negetur immissio. Hæc autem intelligenda sunt, si concurrant hæres, & constitutarius, secus si constitutarius sileat, tunc enim nihil impediret hæredis immissionem, nullum enim inferretur præiudicium constitutario, qui & contra hæredem possidentem officium Iudicis implorando adhuc esset immittendus; ut colligitur ex traditis à Thesauo citato loco.

Intellige prædictam limitationem in illis

illis casibus, quibus donatio in tempus mortis collata valet, in illis enim casibus, quibus non valet, nullo modo hæredis immisionem impedire potest, non

832 † enim præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum *cap. quod autem extra de iur. patron. cap. constitutus extra de appellat.* quando autem valeat tradunt *Doctores in l. fin. C. de pact.*

Fallit secundo, si testator donando cōcesserit donatario facultatem capiendi propria auctoritate aduentu tempore,

833 tunc enim, quia † donatarius possessionem vacantem propria auctoritate capere potest, etiam absque iudicis licentia, ad tradita per *Azon. in rubr. de pignor. num. 22. gloss. in l. 3. in verbo debet ff. de pignor. & Parin. alios referentem in tractat. de furt. quest. 175. num. 217.* vbi de magis communi; sequitur, ut per donatarii inclusionem excludatur hæres.

Fallit tertio principalis huius articuli determinatio, quando constat incontinenti de dominio testatoris; qui dona-

834 uit, aut vendidit, tunc enim incontinenti de petitorio apparet, & ideo cessat remediū possessorium, ut plenè dixi in parte inscripta de legit. contrad. q. 5. nu. 80.

S V M M A R I U M
Articuli Decimiseptimi.

835 Vitium inuisibile non impedit legis nostræ beneficium.

Declarat, ut infra num. 891.

836 Solemnia præsumuntur ritè confecta.

Declarat, ut infra num. 893.

837 Filium præteritum testatoris se allegans, non impedit legis nostræ beneficium.

839 S. si autem hæc omnia in *Auth. ut cum de appell. cognoscitur, ponderatur.*

839 Filio in testamento præterito, veniunt hæredes ab intestato rescisso testamento.

840 Testamentum, in quo filius est præteritus secundum multorum sententiam, non est ipso iure nullum, sed annullandum.

Contrarium infra num. 865.

841 Testamentum, in quo filius est præteri-

tus, si à filio non impugnetur optimum consequitur effectum.

842 Testamentum non debet pendere ab alieno arbitrio.

843 Hæreditatem testatoris pervenire ad institutum, vel non pervenire, non debet esse in arbitrio alterius constitutum.

Declarat, ut infra num. 906.

844 Testamentum, in quo filius est præteritus videtur suum posse consequi effectum, ante filij impugnationem, licet reuocabiliter.

Declarat, ut infra num. 868.

845 Nullum, & inutile quod est, per se rescissione non eget.

846 Vitium visibile, quod ex lectura testamenti apparet, impedit legis nostræ beneficium.

847 Præteritio cadit sub sensu indirecte.

848 Præteritionis, aut exhereditationis causa est in testamento narranda.

849 Citationem non fuisse factam ex reuolutione actorum probatur, in quibus de ea non appareat.

859 Solutio non facta probatur, quando incerto aliquo loco erat adnotanda, puta in libris compsores, & ex eorum diligenti reuolutione non reperitur adnotata.

860 Immissio ex remedio nostro non conceditur, quando incontinenti constat de non iure eam petentis.

861 Præteritionis exceptio incontinenti probata, remedium legis nostræ impedit.

862 Ostensio testamenti in iudicio legis nostræ est necessaria.

863 Testamentum non dicitur ea scriptura, in qua filius est præteritus.

864 Nullum quod est, nihil est.

865 Testamentum, in quo filius est præteritus, est ipso iure nullum.

866 L. filius familias ff. de lib. & posth. ponderatur.

867 L. 1. ff. de iniust. nupt. & c. ponderatur.

868 Testamentum, in quo filius est præteritus est ipso iure nullum; in effectu tamen non est inutile, nisi impugnetur.

869 Testamentum nullum ob præteritionem per lapsum triginta annorum tacite approbatur.

- 870 Testamentum nullum ob filij prateritionem, expressa illius approbatione statim conualescit.
- 871 Filio repudiante, vel abstinente, hereditas ex successorio edicto ad agnatos deferitur.
- 872 Testamentum ob filij prateritionem tunc demum est inutile, quando prateritus ipse illud non valere.
- 873 Remedium legis nostra competit ex testamento, in quo filius est prateritus, quando prateritus tacet, nec testamentum impugnatur.
- 874 Testamentum, quamvis ob prateritionem sit nullum, non tamen pro nullo habetur, antequam per sententiam declaratum fuerit.
- Declaratur, ut infra num. 901.
- 875 Testamentum, in quo filius est prateritus, sequuta approbatione filij fingitur ab initio valuisse.
- 876 Testati causa faciet cessare causam intestati.
- 877 Immissio ex testamento, in quo filius est prateritus negatur, quando ex testamento colligitur prateritio, & filius dicit nullum testamentum.
- 878 Et qui hanc sententiam teneant.
- 879 Amplius etiam si non colligatur prateritio ex testamento, sed tamen incontinenti probetur.
- 890 Prateritio filij, de qua incontinenti non constat, non impedit legis nostra beneficium.
- 891 Vitium inuisibile, si tamen ex lectura testamenti colligitur, legis nostra remedium impedit.
- 892 Vitium inuisibile, si tamen incontinenti probetur, impedit remedium huius legis.
- 893 Solemnia presumuntur recte facta, quando ex eisdem non colligitur contrarium, vel probatur incontinenti.
- 894 Probatio non tollit presumptionem contrariam.
- 895 Testamentum, in quo filius est prateritus, ob solam nullitatis allegationem rescinditur ipso iure.
- 897 Ipso iure idem importat, quod sine facto hominis.
- 898 Ipso iure intelligitur, sine facto hominis principaliter, non autem excluditur factum instrumentaliter.
- 899 Compensatio in casibus, quibus sit ipso iure, intelligitur, si petatur.
- 900 Testamentum ob filij prateritionem ipso iure dicitur nullum, si tale dicatur a filio praterito.
- 901 Sententia non facit nullum testamentum, in quo filius est prateritus, sed declarat.
- 902 Vxorem ob notoriam fornicationem dimittere licet.
- 903 Declara precedente Iudicis sententia declaratoria.
- 904 Testamentum licet ob prateritionem filij sit ipso iure nullum, quantum ad actum, antequam a filio impugnatur potentia valet, quia est aptum natura recipere vires filio approbante.
- 905 Testamentum ob prateritionem filij est ipso iure nullum, si cum lege annullante concurrat instrumentum ab ea requisitum, nempe filij impugnatio.
- 906 Ultima voluntas instrumentaliter, & secundario potest pendere ab alieno arbitrio.
- 907 Vulgarem substitutionem instrumentaliter non primario facit cessare, vel operari primus bates ad eundem, vel repudiando.
- 908 Nepos primum gradum obtinens prateritus, eodem modo facit nullum, quo positus in primo gradu.
- 909 Filius praeiis, Nepos causatiue est instituendus.
- 910 Legitimus, quando de illius legitimisatione nulla sit dubitatio, reddit eodem modo testamentum nullum, quo legitimus natus.
- 911 Filius institutus in eo, quod non est in rerum natura, vel quod est ipsius filij, eodem modo facit nullum, quo si absolute prateritus.
- 912 Prateritio in testamento Militis, aut Clerici, non reddit testamentum nullum.
- 913 Filius, vel filia, qui ex forma statuti potuit prateriri, non reddit testamentum nullum.

- 914 *Fœmina existentibus agnatis à statuto exclusa, praterita non reddunt testamentum nullum.*
- 915 *Fœmina favore agnatorum exclusa, si agnati non fuerint instituti, & ipse praterita secundum aliquos reddunt testamentum nullum.*
- 916 *At secundum alios non reddunt nullum, dummodo agnati extent in rerum natura.*
- 917 *Auctor verò distinguit, an excludantur per inclusionem agnatorum, aut per eorum existentiam. Primam assensio vera est prior sententia. Secundo casu posterior. Declarat priorem sententiam, ut infra num. 922.*
- 918 *Exclusio facta per alterius inclusionem cessat inclusione cessante.*
- 919 *Dispositio unius facta altero supposito, cessante supposito, cessat.*
- 920 *Conditionis existentia attenditur, non verò, ut in conditione positi succedant.*
- 921 *Filij in conditione positi substitutum excludunt, quamvis ipsi non succedant.*
- 922 *Statutum excludens fœminas ab intestato habet locum etiam factis testamentis.*
- 923 *Fœmina favore agnatorum exclusa, si agnati non fuerint instituti, verum maximam hereditatis partem, per donationem inter vivos obtinuerint, non rumpunt testamentum.*
- 924 *Fœmina favore agnatorum exclusa, si agnati in re aliqua leui fuerint instituti, potest impugnare testamentum.*
- 925 *Etiam si fuerint in legitima sola instituti.*
- 926 *Clausula Codicillaris secundum multos non suffragatur, ut testamentum nullum ob filij prateritionem iure codicillorum sustineatur.*
- 927 *Contrariam sententiam multi alij tenent, quibus auctor subscribit.*
- 928 *Instituto in testamento, quod ob filij prateritionem sustinetur clausula codicillaris, an competat legis nostræ remedium remissive.*

ARTICVLVS XVI.

An instituto ab eo, qui filium praterijt, legis nostræ beneficium competat.

- A**ffirmatiua sententia videtur primo aspectu tenenda.
- 835 Primo, quia & vitium prateritionis inuisibile est, cum sit quid priuatiuum, aut mera negatio, quæ nullo modo sub oculorum sensu cadere potest, ideo non impedit hoc beneficium, ut aperte probat textus noster, & sæpius repetitum. Quinimo non solum in tali testamento nulum datur vitium visibile, sed cum & supponatur solennæ, præsumptum est recte fuisse confectum, & ita nullo vitio laborare Bald. in l. si post diuisionem in 2. oppos. C. de iur. & fact. ignor. ideo nihil immisionem impedire posse videtur.
- 837 Secundo, quia aperte hoc & videtur determinari per text. in l. 2. supra hoc tit. ubi cautum, ut quamuis se filium defuncti prateritum alleget, tamē scriptus hæres in possessionem immittatur, cui textui non posse totum mundum respondere, inquit Igueus in Authent. ex causa C. de liber. prater. num. 108.
- 838 Tertio ponderatur textus in S. sic autem hac omnia in Authent. ut cum de appellat. cognos. ubi postquam disposuit, ut filius sit, vel instituendus, vel ex causa exheredandus, sequitur disponendo & ut si hæc non fuerint obseruata hereditas detur venientibus ab intestato, at non continuo, sed rescisso testamento, unde nihil impedit antequam testamentum rescindatur, quominus illud effectum suum consequi possit, & ita quominus immittatur hæres ex huius legis beneficio, certum quippe est, si testamentum potest effectum sortiri, maximè posse mediante legis nostræ beneficio.
- 840 Quarto, quia & testamentum ex multorum sententia potissimum gloss. in l. filio praterito in verbo tuebatur ff. de iniust. nupt. & irrit. l. ason. in l. posthumum num. 3. ubi de communi C. de bon. possess. contra

- tab. Ignei in d. l. ex causa C. de lib. p. ter. cum alijs relatis à Rota apud Farinac. decis. 770. par. 2. in quo filius fuit præteritus, non est ipso iure nullum, sed annullandum, & rescindendum, † quod vel ex eo colligi posse videtur, quod si filius non dicat nullum, optimam vim, & robur consequitur. ff. de lib. p. ter. ff. de In iust. nupt. vbi Vlpian. animaduertit filio præterito testamentum esse nullum, si præteritus à fratribus hereditatis partem auuocauerit, ex quibus constat testamentum ob præteritionem nullum esse non simpliciter, sed sub conditione, si filius suam partem auuocauerit, & ita testamentum impugnauerit, secus si non auuocauerit, quod clarius etiam expressit subsequenibus verbis, ibi *Quid si bonis se patris abstinuit, licet subtilitas iuris refragari videatur voluntas testatoris, ex quo, & bono tuebatur.* Quibus quidem rationibus non videtur responderi posse, testamentum ipso iure quidem esse irritum, sed per quamdam filij approbationem quasi conualescere, replicatio enim in promptu videtur, si hoc verum esset, essentia † testamenti penderet à filij voluntate, & sic non à testatoris, sed alieno arbitrio, perindeque esset, ac si testator instituisset, si filio placuerit, quod maximè repugnat regulæ *lur. l. illa institutio ff. de milit. testam. l. captatorias ff. de hered. instit. & † in potestate**
- 841 nullandum, & rescindendum, † quod vel ex eo colligi posse videtur, quod si filius non dicat nullum, optimam vim, & robur consequitur. ff. de lib. p. ter. ff. de In iust. nupt. vbi Vlpian. animaduertit filio præterito testamentum esse nullum, si præteritus à fratribus hereditatis partem auuocauerit, ex quibus constat testamentum ob præteritionem nullum esse non simpliciter, sed sub conditione, si filius suam partem auuocauerit, & ita testamentum impugnauerit, secus si non auuocauerit, quod clarius etiam expressit subsequenibus verbis, ibi *Quid si bonis se patris abstinuit, licet subtilitas iuris refragari videatur voluntas testatoris, ex quo, & bono tuebatur.* Quibus quidem rationibus non videtur responderi posse, testamentum ipso iure quidem esse irritum, sed per quamdam filij approbationem quasi conualescere, replicatio enim in promptu videtur, si hoc verum esset, essentia † testamenti penderet à filij voluntate, & sic non à testatoris, sed alieno arbitrio, perindeque esset, ac si testator instituisset, si filio placuerit, quod maximè repugnat regulæ *lur. l. illa institutio ff. de milit. testam. l. captatorias ff. de hered. instit. & † in potestate*
- 842 illius esset impugnando, vel non impugnando testamentum efficere, vt hereditas Testatoris pertineret ad Institutum, vel non, quod repugnat æquitati iuris *S. at ij, qui emancipati vers. quod ideo sic placuit Instit. de hered. que ab intestat,*
- 843 † & tali casu cum testamentum non sit irritum suum effectum consequeretur, licet reuocabiliter; vnde erit immittendus hæres, deinde si filius dicat nullum, declarata nullitate erit cogendus, vt filio restituat, & hoc est, quod voluit indicare tex. in superiori argumento ponderatus num. 838. in illis verbis, *sed rescisso testamento, his, qui ab intestato ad hereditatem defuncti vocantur, res eiusdem defuncti dari disponimus, vbi inter cæte-*
- ra est ponderanda vox illa (rescisso) quæ importat testamentum ante rescissionem*
- 845 *integrum fuisse, † quod enim nullum per se est, & inutile rescissione nõ eget l. nam & si sub conditione ff. de iust. rupt. & c.*
- Rursus contraria sententia videtur tenenda probatur autem.
- 846 Primo, quia † vitium visibile, quod ex lectura testamenti colligitur impedit legis nostræ beneficium, vt ex textu nostro probant interpretes omnes, At vitium præteritionis est visibile, legendo enim testamentum, optime videmus filium esse præteritum, & quamuis præteritio sit non ens, & ideò non cadat sub aliquo sensu, † hoc verum est directè, indirectè enim, etiam præteritio cadit sub sensu, cum sensus institutionis entitatem non respiciens eius absentiam cognoscat, quo modo oculi dicuntur videre noctem, cum nox sit mera lucis priuatio, non videntes enim lucem cognoscunt tenebras dari, ita non videns filij institutionem, & maximè cognoscens non esse institutum, præteritionem dicitur videre, & tantò magis dicitur visibile hoc præteritionis vitium, quantò non solum legendo videmus filium non esse institutum, sed præteritum, verum etiam videmus causam nullam fuisse enarratam, † cum tamen causa, aut præteritionis, aut exhereditationis fuerit enarranda, *S. aliud quoque in Authen. vt cum de appellat. cognosc.*
- Simili quoque modo dicitur de non
- 849 citatione apparere. Quando enim † negat quis se citatum fuisse, hoc dicitur opportunè probari ex eo solum, quod ex reuolutione, & inspectione actorum, non apparet citatio. *Bald. in l. absentem nu. 3. C. de accusat. Bart. in l. 2. nu. 2. C. de eror. aduocat. Dec. conf. 483. nu. 4. Vant. de nullit. ex defectu citat. num. 14. Decius conf. 40. Rota diuers. decis. 64. nu. 2. part. 1. & in vna Pampilonen. pensionis 14. Maji 1612. coram Illustrissimo Cardinali Sacro.*
- 850 Secundum exemplum † est in solutione, quæ non facta probatur, quotiescumque certo aliquo in loco debebat adno-

adnotari & per revolutionem libri non
reperitur adnotata, Puta dedit quis cre-
ditori cedulam directam compiori, in li-
bris compioris diligenter inspectis non
reperitur adnotata solutio, ex hoc dicitur
constare de non solutione. *Dec. con-
s. 496. num. 7. & 8. Angelus cons. 138.
num. 5. Corn. cons. 141. num. 2. lib. 1. &
volunt Rota in una Romana dotis 1. De-
cembris 1603. citam S. D. N. Gregorio
Decimoquinto.*

860 Secundo, quia ꝑ vbicumque inconti-
nenti apparet de non iure prætendentis
immitionem, & de optimo iure eam im-
pediendi non est concedenda, quod sæ-
pius repetitum ex vulgatissima regula,
ne datur circuitus inutilis; tam quia
dolo malo is perit, qui statim est restitu-
turus: At incontinenti apparet de non
iure prætendentis, si in testamento filius
sit præteritus, certi enim litoris est testa-
mentum inefficax esse d. S. aliud quoque
capitulum l. inter cetera ff. de lib. & postu-
lum. l. filii. de exhered. liber. in princip.
Bertrand. loquens in filia conf. 364. nu. 1.
volum. 4. & 295. num. 26. vol. 3. par. 2.
& 326. num. 1. volum. 2. par. 1. & 139.
num. 1. vol. 2. par. 2. Rimin. lun. conf. 784.
num. 12. & 13. & 25. volum. 1. siue mo-
do ipso iure, siue supposito, vt filius di-
cat nullum, nil refert dum certum sit re-
sistente filio hæredem nihil habiturum,
vel statim restitutum. Et in terminis

861 † quando exceptio præteritionis probatur incontinenti eam esse admittendam, plenè voluit Rota in vna Romana de Marefotti. 20. Nouembris 1613. coram Illustiffimo Cardinali Sacro circa medium, ubi alius Rota decif. allegat. & in recent. apud Farinac. decif. 770. num. 1.

Idem ex mente Zuccard. hic num. . . .

861 probatur non ꝑ ostendenti testamentum
hoc beneficium nō competere; Vt aper-
tè colligitur ex textu in illis verbis. Si
quis alicui, vel ex parte hæres institutus
competenti iudici testamentum osten-
derit, &c. At vocatus in eo testamento,
in quo filius est præteritus, non ostendit
862 testamentum, præteritis scriptura non di-
citur testamentum. l. 2. §. 1. ff. quomodo

864 *modum testam. aper. quod enim nullum
est, nihil est l. nam, & si sub conditione
ff. de iustu. ruti. & irrit. facere testam.*

865 tute ꝛ autem testamentum est iplo iure
nullum, vt in superiori argumento quic-
quid videantur suadere allata lupra in
quarto argumento contrariæ sententiæ
num. 840. hæc enim sententia, vt testa-
mentum iplo iure nullum sit, etiam ab-
que eo, quod dicatur de nullitate, est cre-
brius recepta, quàm tenet *Rum. conf. l. 3.
volum. 3. in printip. vbi testatur de com-
muni & conf. l. 10. q. num. 17. & l. 8. vol. 4.
Alexan. in l. post. h. num. 16. in fin. qui
de communi. Decius ibidem num. 9. C. de
bonor. poss. Cranett. conf. 242. num. 4.
cum alijs relatis à Rota d. decess. 770. sub
vum. 2. vers. testamen.* quæ hæc senten-
tiam sequitur, & in vna Romana de Ma-
trimonij 20. Nouemb. 1613. cum illi-
lustrissimo Cardinali Sacro. quæ ma-

866 ximè videtur suaderi per text. † in *l. h. fili-
lius ff. de lib. & post.* vbi testamentum,
in quo filius præteritus est, etiam si filius
ante mortem testatoris moriatur non
valet, nec superius rumpitur, certum est
enim filium mortuum nullo modo dici
re nullum, ita ut certum sit nullum esse,
non solum etiam, quando filius non di-
cit nullum, sed, & quando impossibile
est, ut nullum dicat, multum etiam iur

870 ¶ quia aperte testamentum approbet, cui distinctioni fauent verba *l. maximum vitium §. sancimus C. de lib. prater.* in illis verbis, *vel ipso iure testamentum eueniat*, est itaque nullum supposita euerfione filij dicentis nullum, quasi sit nullum ipso iure, sub conditione tamen, si dicatur nullum.

Pro determinatione ita est distinguendum: Aut filius ille, qui prateritus est se opponit immiſſioni hæredis; aut ille filius, sed alij venientes ab intestato se opponunt, prætendentes ob filij taciturnitatem, quasi is tacendo hæreditatem

871 sibi ab intestato et delatam repudiet, vel ab ea abſtineat, ad ipsos ſucceſſionem ſpectare, ex ſucceſſorio edicto ad tradita in *l. 1. §. sed videndum ff. de ſucceſſ. edict.* & in *§. cum igitur Inſtit. de bon. poſſeſſi* ſi venientes ab intestato ſe opponunt filio tacente; frustra laborant; nec quicquam obſtant, quominus hæres immitatur: Testamentum enim filio tacente

872 effectum conſequitur ſuum, cum tunc demum inutile ſit, quando is, qui præteritus eſt non vult illud valere: *l. filio præterito ff. de Inſtit. rupt.* Aut verò filius ſe opponit, & tunc vel ex teſtamento de præteritione apparet, vel non. Si primum, quia aliquem nominauerit teſtator in teſtamento filium, quem poſtea

873 non inſtituit. ¶ Legis noſtræ beneficium non competit, & ita ſentiunt interpretes omnes, vt paulò poſt referam. Si ſecundum, quia nullum vocat teſtator in teſtamento filium, quem etiam non inſtituat, & tunc ſi incontinenti probet quis ſe filium legitimum eſſe, & talem, qui eſſet inſtituendus, ceſſat hoc beneficium, ſi hoc incontinenti non probet locus eſt ipſi beneficio. Ex hac diſtinctione quatuor reſultant conſuſiones, quas breuiter, & proponam, & probabo.

Prima conſuſio, ſi filius præteritus taceat optimè ex teſtamento competit legis noſtræ beneficium.

Probatum autem, quia licet teſtamentum ipſo iure nullum ſit, quantum tamen ad effectum inutile non exiſtit niſi impugnetur, vt ſupra dictum ex mente *Curtij*

unde remota impugnatione hæredis, nihil impedit vt effectum ſortiri poſſit, licet reuocabiliter, quamuis enim nullum ſit, non habetur pro nullo antequam id per ſententiam declaratum fuerit: *Riminal. Sen. conſ. 1. 10. Mantica. volum. 1.* & ita interim, nihil prohibet quin opportunos effectus conſequatur licet reuocabiliter, quod maximè in caſu noſtro eſt dicendum, quia nullitas eſt iuris non facti, in immiſſione autem attenditur teſtamentum prout eſt facti, non prout eſt iuris, vt ſæpius repetitum.

Secundo, quia, quantum ad noſtram cognitionem attinet, teſtamentum non poteſt dici nullum, t nam ſecuta approbatione dicetur validum fuiſſe iuris fictione retroſcripta mediante *a d. Ruin. conſ. 1. 3. ſub num. 5. volum. 2.* ſecuta impugnatione dicetur ſemper nullum, unde cum in dubio ea ſit facienda interpretatio, vt actus ſuſtineatur, quaſi teſtamentum ſuſtineatur, & efficax ſit concedenda immiſſio.

Accedat filio non opponente nullum dari, qui huic immiſſioni iure ſe opponere poſſit, cum nullus alius ſit cuius interſit hæredem non immiti, aut enim filius teſtamentum poſtea impugnabit, & ipſe ſuccedet, non alius, aut approbabit, & tunc cauſa t teſtari faciet omnem aliam cauſam ceſſare *l. quamdiu ff. de acquir. hered. l. quamdiu ff. de reg. iur.* unde quicumque ſe opponat huic immiſſioni excludetur ea replicatione tua non intereſt, quæ appellatur litis finitæ *l. locis corpus §. competit. ff. ſi ſeruſ vendider. l. poſthumus §. ſi quis ex his ff. de inoffic. teſtament.*

877 Secunda conſuſio t ſi filius dicat teſtamentum nullum, & ex teſtamento colligatur eius præteritio, quia in eo nominatur filius, nec inſtituatur aut ex hæredetur ceſſat huius legis beneficium.

878 Probatum hæc conſuſio, primo t ex auctoritate omnium ferè interpretum, qui aperte ita tenent, nempe *Caſtrenſ. hic num. 5. verſ. 3. requiritur Corn. in l. 1. in 1. leſtura ſupra hoſtit. Mantica hic in 1. leſtura num. 135. Dec. num. 36. & 43.*

Zuc-

Zuccard. num. 90. Sapia num. 25. Bald. cons. 141. præmissis verbis colum. 3. in fin. vers. nam de dicta præteritione lib. 1. Bero. cons. 118. num. 36. lib. 2. Menoch. cons. 160. num. 34. & in tract. de adipisc. remed. 4. num. 729. Rota in d. Romana de Marefcottis 20. Nouembris 1613. coram Illustrissimo Sacro, & apud Farinac. decis. 370. par. 2. in recent. dissentit Rubens in Auth. ex causa C. de liber. præter. num. 43. & 108. & fortè etiam Cuias. qui tamen non distinguit in recitatione solemni ad l. 1. ff. de bon. possess. contr. tab. propè finem.

Secundo probatur ex argumentis pro negatiua propositis, quæ concludunt tantum in terminis huius conclusionis, & quando incontinenti apparet de præteritione, & quando filius dicit nullum, ut ex eorum lectura apparet.

889 Tertia conclusio. † Si filius dicat testamentum nullum, & ex eo non colligatur præteritio, quia in eo nulla fiat mentio filij, sed tamen hæc incontinenti probetur, quia filius probet incontinenti se filium esse aliquibus probationibus, quæ rem claram reddant, huius legis beneficium cessat.

Probat hæc conclusio, quia paria sunt ab initio aliquid apparere, vel incontinenti probari, ut alibi dictum, at si ab intestato appareat de præteritione cessat hoc beneficium, ut supra. Ergo, &c.

Secundo probatur ex auctoritate *Curtij l. hic num. 46. & Menoch. d. remed. 4. num. 750. qui alios congerit. Rota id d. Romana de Marefcottis coram Illustrissimo Sacro, & in hoc casu omnes prorsus ampliationes, & limitationes allatæ in superiori casu, eodem modo habent locum, cum nulla vigeat diuersitatis ratio.*

890 Quarta conclusio si filius dicat testamentum nullum, non tamen ex eo colligatur præteritio, aut incontinenti probetur, non impedit legis nostræ beneficium.

Probat hæc conclusio. Primo ex communi interpretum omnium sententia ita tenentium, præcipue *Bartol. hic num. 2,*

Bald. nu. 6. & aliorum relatorum à Menoch. d. remed. 4. num. 427. quibus addo Personal. de adipiscend. num. 408. vers. hincque est.

Secundo ex argumentis pro affirmatiua parte iam propositis, quæ optimè in his terminis probant, si rectè intelligatur, ut ex solutionibus apparebit.

His conclusionibus ita firmatis conciliantur argumenta pro vtraque parte supra proposita, id quod paucis ostendemus.

Primum igitur pro affirmatiua procedit, quando ex lectura testamenti non colligitur præteritio ex nominatione filij, statim enim, ac constat dari filium videmus legendo testamentum illum præteritum, nihil facit præteritionem esse meram negationem, ideo non cadere sub sensu oculorum, hoc enim est verum directè, non verò indirectè, ut supra.

Secundo animaduertendum vitium inuisibile non impedire hoc beneficium, quando continuò non probatur, secus si incontinenti probaretur, ut millies repetitum, nam ex tunc vitium inuisibile impedit, unde argumentum procedit, si nec ex testamēto colligamus præteritionem, neque incontinenti ea probetur, & ita probat quartam conclusionem, reliquas non impugnat; & ita in puncto nostro respondit *Rota in recent. apud Farinac. decis. 770. num. 3. & testamentum † supponi rectè factum, quia solemne, quando ex eodem non colligitur contrarium, vel incontinenti non probatur, secus si legimus in eo dari filium, & videmus alium institutum, vel incontinenti probetur præteritio, præsumptio enim contraria tollitur probatione l. cum de indubit. ff. de probat.*

Ad secundum respondendum dictam l. 2. procedere, quando simpliciter quis allegat se esse filium præteritum, & ideo eget dilatione ad id probandum, at si hoc etiam in testamento ab initio appareat, vel incontinenti probetur, nihil dicit illa lex quamobrem probat tantum quartam conclusionem, reliquas non impugnat.

Ad

Ad tertium respondendum. Si faciamus testamentum absolute ob præteritionem non esse nullum, sed rescindendum, ut videtur importare verbum illud, (rescisso) de quo in allegato §. *si autem hac omnia in Auth. Ut cum de appell. cognosc.* tamen cum primum filius dicit nullum, sola hac allegatione rescindi ipso iure, non expectata aliqua Iudicis sententia, si tamen ipsa præteritio certa sit, ita ut lex illud rescindat per solam nullitatis allegationem à filio faciendam, ea, quasi instrumento, adhibita, quod optimè colligitur ex allegato l. *maximum vitium* §. *Sancimus C. de liber. præter.* in illis verbis, *vel ipso iure testamentum euertat*, quæ nisi intelligantur, ut filius instrumentaliter, lex verò principaliter faciat testamentum nullum, implicaret

897 contradictionem, et nam ipso iure, inde importat, quod sine facto hominis. *Bart. in cap. penult. colum. final. de iur. calum. Iason. in l. 3. §. quod autem ff. quod quisque iuris post princ. Roland. à Vall. consil. 90. num. 17. volum. 3.* & idè non dicitur ipso iure illud fieri, in quo facto hominis est opus, vox autem euertat, ad filium relata, factum filij indicat, idè diceret testamentum, sine facto hominis, ab homine euerti, erit ergo sic textus intelligendus, et ut factum hominis principaliter non intercedat, sed instrumentaliter, aliquando enim tali facto uti in-

898 strumento est opus, unde et in casibus, in quibus ipso iure fit compensatio intelligitur, si petatur, & ita petitio & factum hominis est legis instrumentum, quo mediante compensationem inducit, ut voluit *Bald. in l. si constante post gloss. ibid. C. de compensat.* ubi etiam adducit hoc

900 exemplum et de testamento, in quo filius præteritus, quod dicitur nullum ipso iure, si tale dicatur à filio. *Bart. & Salycet. in d. l. si constante, idem Bart. in l. verum ff. de compens. & in l. si mater C. de suis, & legit. Angel. Aretin. in §. in bona fide*

901 *Instit. de action.* Neque et aduersatur, quod supra dixi num. 874. testamentum non haberi pro nullo antequam per sententiam declaratum fuerit, sententia

enim non facit nullum, sed declarat factum

902 *text. in cap. et dixit dominus 32. quest. 11. iuncta glossa in cap. ex parte de sponsalibus* in allegato capite habetur ob notoriam fornicationem uxorem dimittere licere, glossa in loco allegato vult tali casu sententiam Iudicis necessariam esse, cuius opinionem communiter sequuntur interpretes, ut dixi in parte inscripta de legitim. contradict. quest. 19. num. 26. ubi alia exempla vide, quæ ad rem nostram optimè faciunt, quæ non repeto, cum igitur continuo per nullitatis allegationem rescindatur à lege testamentum, constat postquam filius illud impugnavit, nullum sortiri effectum quamobrem cum se oppones immissicni, ante eam nullum dicat testamentum, sequitur, ut effectum immissionis operari nequeat, & ita cessat argumentum, quod locum tantum habebit, quando nullitas allegationis est dubia, ob dubiam præteritionem, quæ nec ab initio apparet, neque incontinenti probetur, unde hoc quoque argumentum probabit quartam conclusionem affirmatiuam, alias negatiuas non infirmat.

Ad quartum respondendum dictam legem filio præterito in argumento ponderatam non necessario concludere licet tenim testamentum ipso iure sit nullum non tamen simpliciter est tale, quia est aptum natum recipere vires si filius suam partem non auocet, ita ut nihil repugnet quin in potentia dicatur efficax, quæ potentia per auocationem suæ partis factam à filio præterito perit, & hoc modo possumus dicere testamentum per auocationem partis, & sic filij impugnationem annullari, nimirum respectu potentia, non actus, quia potentia validitatis annullatur. Vel secundo possumus dicere testamentum supposita præteritione et esse ipso iure nullum, si cum lege annullante concurrat instrumentum ab ea requisitum, nempe allegatio nullitatis à filio facienda, hoc enim modo nec filius destruit testamentum, nec confirmat, & ita ab illius voluntate non pendet primario, sed lex vel destruit, vel

con-

confirmat primario, filius vero secundario, & instrumentaliter non tamen absurdum, ut ultima voluntas ab alieno arbitrio pendeat secundario, & instrumentaliter, patet exemplo substitutionis vulgaris, in qua positus, in primo gradu ad eundo facit substitutionem evanescere non adeundo facit eam robur habere, non primario, lex enim est, quæ cessante primo gradu, vult secundo locum esse, & eo non cessante vult secundum deficere quasi mediante primi hæredis additione substitutionem infirmet, mediante eius repudiatione substitutionem confirmet.

Ad primum pro negatiua respondendum illud procedere, quando ex testamento colligitur dari filium, vel de eo ab initio, vel incontinenti aliunde constet. Item eo supposito, ut filius dicat nullum, supposita enim scientia filium extare, & eius impugnatione, legendo testamentum, videmus vitium destruens, secus cessante scientia filium extare tunc enim ex testamento non possumus colligere præteritionem, cum de ea non possit constare, nisi constet de eius extremo, nempe filio, item secus cessante filij impugnatione, tunc enim præteritio non est vitium faciens nullum, ut supra probatum, quamobrem argumentum probat secundam, & tertiam conclusionem primam, vero, & quartam non impugnatur.

Ad secundum est accommodanda eadem responsio, quæ optimè quadrat.

Ad tertium eodem modo respondendum hæredem non ostendere testamentum, si filius præteritus est, quando dicitur nullum ab eo, & simul de præteritione apparet, secus cessante illius impugnatione, item cessante notitia præteritionis, cum præteritio in dubio non præsumatur, actus enim solemnus præsumitur rite factus, ut supra dictum ex doctrina Bald. l. si post divisionem in 2. oppos. C. de iur. & fact. ignorant.

Ampliatur negatiua sententia in nepote, qui tempore mortis primum gradum tenebat, nam eodem modo reddit testamentum nullum. Hæc. Gabriel. con-

909 fil. 129. num. 2. volum. 3. t hinc filius dicitur præcisè instituendus, nepos vero causatiue, hoc est ne mortuo filio cum ipse se præteritum videat testamentum impugnet ad l. Gallus, ubi DD. ff. de lib. & posthum. Riminald. lun. conf. 614. num. 35. Cast. conf. 120. notandum est in princ. lib. 2.

910 Ampliatur secundo in legitimated, cuius legitimatione nulla sit dubitatio, nam, & isto eodem modo reddit testamentum nullum. Bald. conf. 316. proponitur quod lib. 5. in princ. Riminald. Sen. conf. 727. num. 48. & seq. Tiber. Decian. conf. 37. num. 7. vol. 1.

911 Amplia tertio, si pater tamen instituerit filium in eo, quod non est in rerum natura, vel quod erat filij, puta dotibus maternis, vel rebus emphiteuticis, ad quas filij vocantur post obitum patris, vel si instituat in re aliena, eo casu, quod neque debetur æstimatio, tali enim casu filius dicitur præteritus, quia de substantia patris debet fieri institutio l. omnimodo, & Auth. nouiss. C. de inoff. testam. Bald. conf. 12. quidam Matheus in princ. lib. 2. Bertrand. conf. 250. num. 1. vol. 3. par. 2. Calcan. conf. 74. Crauet. qui alios cumulat conf. 142. num. 10. Iason. in d. Auth. nouissima num. 46. versus finem vers. adde tamen C. de inoff. testam. & per consequens filius tamquam præteritus impugnando testamentum immisionem impedit, ita in terminis voluit Rota in una Romana de Marefcottis 20. Nouembris 1613. coram Illustrissimo Cardinali Sacro.

Alias ampliationes ommitto, tot enim modis negatiua determinatio ampliari potest, quot modis ampliatur ea conclusio, ut præteritio filio impugnante reddat testamentum nullum, quas si omnes referre vellem plus æquo extra propositam materiam vagarer.

912 Limitatur autem in tamen testamento Militis, aut Clerici, cum enim filiorum præteritione non rumpatur Dyn. conf. 51. in fin. num. 15. vers. dic ergo Roman. consil. 235. num. 4. vers. nec restringatur, consequens est, ut non possit filius præteriti-

teritus impugnando testamentum immissionem impedit.

- Fallit secundo negatiua sententia, ,
 913 † quando filius præteritus ex forma statuti potuit præteriri, tunc enim etiam si testamentum ipse impugnet, & se opponat hæredi immissionem petenti, nihil agit, quia testamentum non est nullum,
 914 exemplum si statuto cautum, ut existentibus agnatis filia ab intestato non succedant, si enim præterita fuerunt dictæ filia, tali fratre, aut nepote existente, & instituto testamentum non redditur nullum. *Bart. & Bald. in l. Gallus S. & quid si tantum ff. de liber. posthum. Petrus de Anebarano conf. 16. Tiraquell. de iur. primog. quest. 53. num. 12. & 22. qui allegat pro, & contra. Ruin. conf. 13. num. 19. volum. 3. Idem conf. 17. num. 1. lib. 2. Afflic. decis. 158. num. 6. Clar. in S. testamentum quest. 42. vers. quæ quidem conclus. Alexan. in l. Gallus S. & quid si statum ff. de lib. & posthum. num. 15. & ibi las. num. 58. Dec. conf. 105. Capic. decis. 176. num. 3. Alexan. conf. 47. num. 9. lib. 2. Boer. decis. 242. num. 9. Rota in una Viterbien. hereditatis 20. Aprilis 1584. coram Bubalo in fine, ubi tenet testamentum non sustineri de iure communi, sed bene ex dispositione statuti, & coram Cardinali Seraphino decis. 885. num. 1.*

- Er hæc limitatio indubitata est, quando in testamento fuerunt instituti illi agnati, quorum contemplatione foeminae fuerunt exclusæ, † si vero non fuerunt instituti res in magna est controversia; Sunt enim, qui teneant non posse foeminam eo casu præteriri, & præteritam posse dicere testamentum nullum. *Soccin. in l. Gallus S. & quid si tantum ff. de liber. & posth. num. 11. Dec. conf. 296. num. 2. Corn. conf. 290. nu. 11. Crauet. conf. 100. num. 9. Paris. conf. 62. num. 10. in 3. Berro. in cap. Rainutius num. 237. de testam. qui de communi Rota, quæ supradictos allegat apud Cardinalem Seraphinum decis. 885. num. 2. addo Alexand. conf. 113. pro decis. num. 1. lib. 3. Dec. conf. 328. num. 396. Eñnuz. de Fanuz. inter consil.*

Marzar. conf. 33. num. 6. qui alios allegat Crass. in S. testamentum quest. 86. num. 8. Seraph. d. decis. 885. num. 1. & in una Romana legitima 16. Decembris 1616. sub capite ad primum dixerunt coram Illustrissimo Cardinali Sacro.

- 916 Sunt etiam, † qui contra teneant nempe sufficere existentiam agnatorum, ut foemina excludatur, licet illi non fuerint instituti *Bart. in l. 1. S. si pater colum. 2. vers. ex hoc concludo aliam questionem ff. de coniug. cum emancip. lib. & conf. 205. viso testamento Minij Alber. conf. 459. nu. 10. qui hanc opinionem appellat magis communem Clar. in S. testamentum quest. 42. dicens questionem arduam esse plures in eandem sententiam cumulat Brun. in tract. de statuto exclusio foeminarum art. 10. quest. 4. col. mibi 7. fol. 51. vers. alia fuit opinio, ubi prosequatur per duas columnas plenissimè, & in terminis hanc sententiã firmat Menoch. conf. 206. per totum.*

- 917 Ego in hac difficultate tira distinguerem, aut statutum per inclusionem agnatorum excludit foeminas, aut per eorum existentiam. Si per eorum inclusionem, quia fortè dixerit agnati excludant foeminas, aut foeminae non concurrant cum agnatis, non instituto agnato, sed extraneo foeminae dicent testamentum nullum, si vero per eorum existentiam, quia fortè dixerit existentibus agnatis non succedant, existente agnato in rerum natura, licet non ipse, sed extraneus fuerit institutus, non dicent testamentum nullum.

- Primum membrum distinctionis probatur, quia † cum excludatur foemina, 918 per inclusionem agnati, ideo cessante inclusione inductiua exclusionis cessabit exclusio *cap. cum cessante extra de appellat. l. adigere S. quamvis ff. de iur. patr.* Secundo, quia statutum in tali casu excludit foeminas supposita non solum existentia, sed successionem agnatorum, unde intrat regula, † ut quando lex vnum 919 disponit altero supposito, non procedat dispositio, nisi verificetur suppositum *gloss. in l. mancipia in vers. auctorandam C. de*

*C. de seru. fugit. Surd. multos allegans
consil. 150. num. 28. Idem consil. 385.
num. 27.*

920 *Secundum membrum probatur ꝑ ea
famigerata conclusione existētiā con-
ditionis attendi, neque esse necesse, ut
in ea contenti succedant l. filius familias
S. cum quid de leg. 1. pluribus Rota Roma-
na in nouiss. Farinac. decis. 145. num. 8.*
921 *hinc videmus filios in conditione posi-
tas substitutum excludere quamuis ipsi
non succedant gloss. famigerata in l. lu-
sius ff. de hered. instit. quam communiter
sequuntur Doctores quorum sexcentos al-
legat Surd. decis. 162. num. 1. & appro-
bavit sæpè Rota præcipuè decis. 322. nu-
mer. 5. part. 1. diuers. & in vna Spoleta-
na terrarum 21. Iunij 1589. coram Illu-
strissimo Cardinali Millino, nec non in
vna Perusina fideicommissi de Alphanis
22. Iunij 1607. coram felic. rec. Gregorio
Decimo quinto.*

Neque alicui dubium faciat fœminas
à statuto excludi in successione ab inte-
stato, non vero à successione factò testa-
922 *mento statutum enim habet locum etiā
factò testamento, quibus enim ab inte-
stato legitima non debetur, neque debe-
tur factò testamento, nisi in quantum re-
lictæ fuerit, ita enim ius metimur in cau-
sa testati, prout in causa intestati. Cephal.
plenè cons. 1. nu. 49. lib. 1. Natt. cons. 199.
nu. 2. Alexand. cons. 47. abunde vers. ideo
totum fundamentum lib. 2. qui testatur
de magis communi Aret. in l. Gallus S. &
quid si tantum ff. de lib. & posthum. Dec.
cons. 536. num. 6. Crauet. cons. 11. nu. 13.
Idem cons. 433. num. 2. qui egregiam af-
fert rationem si enim fœminæ excludun-
tur ab intestato, quæ fortè condito testa-
mento vocatæ fuissent à testatore, multo
magis excludentur condito testamento,
quatenus in eo non sunt vocatæ, quia
tunc excluduntur duplici instrumento,
& legis, & testatoris. Lancelot. Palistus
in l. filium, quem C. familia hercisund.
num. 159. similem afferens rationem,
quia facilius permittitur alicui succedere
præter, quam contra testatoris volun-
tatem S. sed bodie inst. de adopt. l. final.*

*S. sed in articulum C. de adopt. Menoch.
cons. 502. num. 24. Rota apud Farinac.
in recent. decis. 64. num. 3. par. 1. quæ est
Decisio coram felic. record. Gregorio XV.
in suis decis. num. 135.*

923 *In quantum autem in ꝑ primo mem-
bro distinctionis diximus eo casu, quo
extranei fuerunt instituti fœminas pos-
se impugnare testamentum, est intelli-
gendum, seu limitandum dum tamen il-
li quorum fauore fœminæ excludēban-
tur inter viuos iure donationis maximā
hæreditatis partem non fuerint conse-
quuti, si enim maximam hæreditatis par-
tem fuissent consequuti, ita ut extraneus
institutus exiguam ipsius testatoris par-
tem consequeretur, non posset fœmina
præterita testamentum impugnare, iste
enim casus tamquam cōtinens eandem
rationem non est à generalitate statuti
excludendus gloss. in Auth. Cassa. in ver-
bo per Italiam C. de sacros. Eccles. & in
Clementin. 1. in verbo præsidentes de re-
script. Bellon. cons. 52. num. 6. Roland.
cons. 39. num. 5. lib. 3. & ita in terminis
per supradiçta voluit Rota apud Cardi-
nalem Seraphinum decis. 885. in fin.*

924 *Idem quoque est ampliandum, etiam
quando illi, quorum fauore fœminæ fue-
runt institutæ in aliqua re leui fuerunt
instituti, non enim statuta emanarunt
pro conseruanda in agnatione vna tan-
tum parte bonorum, sed in toto patri-
monio, ꝑ ita ut etiam si fuerint instituti
in legitima adhuc fœmina præterita te-
stamentum impugnare possit, ita voluit
Rota in recent. apud Farinac. decis. 770.*

Dubitandum contingit occasione
eiusdem negatiuæ determinationis, quid
Iuris stante clausula codicillari, an eius
vigore testamentum sustineatur Iure co-
dicillorum, quasi fuerint grauati venien-
tes ab intestato, & ita filius præteritus,
qui ab intestato fuisset successurus ad re-
stituendam hæreditatem vocato in te-
stamento, & an tali casu dicto fideicom-
missario legis nostræ remedium compe-
tat, qua in re quantum ad primum, licet
res sit in magna controuersia, & multi
926 *tentant ꝑ clausulam codicillarem non*

T suffra-

suffragari, ut gloss. in Authen. ex causa in verbo cetera vers. item si hæc verba C. de liber. prater. cum alijs allegatis per Roland. conf. 7. num. 5. & 12. cum duobus sequent. vol. 4. Tiber. Decian. respons. 37. num. 10. ubi de magis communi vol. 1.

927 † contrariā sententiā amplector, ut clausula codicillaris suffragetur, ita, ut filius præteritus censeatur rogatus restituere hæreditatem hæredi scripto, hanc sententiam tenuit Alexand. conf. 29. num. 5. lib. 1. Bertrand. conf. 201. num. 3. vol. 1. par. 1. & conf. 364. num. 1. volum. 4. ubi de communi, & conf. 1. num. 5. volum. 2. par. 2. & conf. 38. num. 2. volum. 4. Roland. conf. 71. num. 57. lib. 2. & conf. 7. num. 11. vol. 4. Tiber. Decian. respons. 37. num. 9. volum. 1. Crauett. conf. 242. nu. 2. vers. est verum. Riminald. Iun. conf. 78. num. 14. volum. 1. Gratian. inter discept. forens. cap. 448. num. 9. & hanc opinionem uti receptissimam sequitur Rosa in Ariminen. legati 10. Nouembris 1597. coram Litta, ubi dicit Rotam alias hanc opinionem tenuisse Put. de testamen. decis. 2. in manuscript. Anton. August. tit. de testament. cap. 2. num. 7. multas alias auctoritates potissimum Rota Romana congerit Marta in tract. de Clausulis in 3. par. clausul. 11. num. 19. ubi insequentibus, & ampliat, & declarat admodum utiliter, ut per eum, ad quem breuitatis studio me refero.

928 Quantum † verò ad secundum, an instituto in tali testamento quem fideicommissarium appello legis nostræ beneficium competat, vide in quæst. 8. art. 7. ubi attingam an fideicommissario in codicillis relicto hoc beneficium competat.

S V M M A R I U M

Articuli Decimiseptimi.

- 930 Legitima debetur ascendentibus eo modo quo descendentibus.
 931 Legitima ascendentibus est honorabili titulo institutionis relinquenda.
 932 Parentes à filijs in testamento præteriti rectè impugnant testamentum.
 933 Remedium legis nostræ competit etiam

ex testamento in quo ascendentes fuerunt præteriti, ascendentibus non impugnantibus.

- 934 Legitima parentibus nō tam orōlojariis vinculo debetur, quo descendentibus.
 935 Legitima debetur parentibus iure possituo, & naturæ ordine turbato, non iure naturali.
 936 Legitima minus debetur ascendentibus in bonis filij, quam filijs in bonis ascendentium.
 937 Filius alienata à patre in fauorem legitime reuocare potest, non pater alienata à filio.
 938 Filius exheredatus querelam etiam non preparatam transmittit, & quid in ascendentibus.
 939 Legitima ascendentibus inuitis potest assignari in pecunia, & fructibus, secus in descendentibus.
 940 Remedium legis nostræ non competit ex testamento, in quo ascendentes fuerunt præteriti, si ex testamento de eorum præteritione appareat.
 941 Amplia quamuis præteritio ex testamento non colligatur, si tamen incontinenti de ea appareat.
 942 Legitima non debetur matri, quæ transiit ad secunda vota in bonis mariti peruentis ad filium, quando super sunt alij filij, vel nepotes, ex primo matrimonio.
 944 In bonis autem aliunde ad filium peruentis debetur legitima, etiam si ad secunda vota transiuerit.
 945 Mater, quæ transiit ad secunda vota, si aliquid ei à filio fuit in testamento legatum, nihil ultra rem legatam legitima nomine pretendere potest.
 946 Et hoc est præcipue verum si ante factum testamentum mater transiuerat ad secunda vota.
 947 Remedium legis nostræ non impeditur à parentibus præteritis in testamento filij, qui in religione fuit professus.
 948 Legitima non debetur parentibus in bonis filij, qui in religione bonorum capaci fuit professus.
 949 Monasterium succedit loco filij.
 950 Successionis prima causa est filiorum.

951 Filij

- 651 *Filij excludunt ascendentes ab omni legitima.*
 652 *Monasterium excludit omnes ascendentes professi à legitima.*
 953 *Descendentes licet non sint naturales, sed ciuiles, excludunt ascendentes à legitima.*
 954 *Arrogati non faciunt deficere conditionem si grauatus sine filijs decesserit.*
 955 *Monasterium facit deficere conditionem si grauatus sine filijs decesserit.*
 956 *Pater restituitur aduersus inofficiosam filij donationem.*

ARTICVLVS XVII.

An institutio in testamento, in quo ascendentes fuerunt à testatore præteriti legis nostræ remedium competat.

Supponendum nos esse in filio familias, qui tamen testari possit, vel quia de castrensi, aut quasi testamentum conficiat ad tradita supra num. 12. vel quia emancipatus sit ad tradita supra n. 192. vel quia mortuo patre mater superstes esset, cuius potestate cum non esset filius subiectus, non impediatur quamuis testari posset.

- 930 *Supponendum secundo præteriti ascendentibus legitimam deberi eo modo, quo descendentes. Auth. præbyteros C. de sacrosanct. Eccles. S. iustum autem in Auth. Ut cum de appell. cognoscitur. Auth. nouiss. cum ibi notatis C. de inoff. testam. Afflict. decis. 710. num. 2. Cephal. conf. 120. nu. 1. lib. 1. Surd. conf. 209. num. 5. lib. 2. Bald. conf. 314. Ioanni, & Iacobæ lib. 4. in fin. & conf. 488. Quia iste vir. lib. 5. Ioan. de Imola conf. 114. nu. 4. Anton. de Butr. conf. 12. in princip. Gratian. in disceptat. forens. cap. 448. num. 1. Et hoc est intelligendum, ut præteriti honorabili titulo institutionis sit eis legitima relinquenda. Iason. in Auth. nouissima colum. 2. num. 37. ubi de communi C. de inoff. testamento. Surd. conf. 388. num. 3. lib. 3. Molin. de primogen. hispan. lib. 2. cap. 15. num. 16. Ex his se-*

932 *quitur, præteriti ut si parentes fuerint præteriti in testamento, quibus non fuerint saltem aliquid relictum titulo honorabili institutionis, possint de nullitate dicere, & venire per contra tabulas eo modo, quo filijs aduersus testamentum parentum. S. aliud quoque capitulum, & S. hæc autem disposuimus in Auth. ut cum de appell. cognosc. Rim. Iun. conf. 305. num. 17. usque ad 22. lib. 3. Gratian. in discept. forens. cap. 448. num. 8.*

His suppositis facilis est huius articuli determinatio, eodem enim modo determinandum, quo superior articulus per quatuor conclusiones, in eo propositas.

933 *Prima conclusio, si præteriti ascendentes præteriti tacent, nihil impedit quin ex lege nostra hæredi instituto competat immissio.*

Probatur argumento desumpto à multo magis, si enim testamentum patris, quo ad effectum non est inutile, quamuis filius sit præteritus filio non impugnante, multo minus testamentum filij inutile erit, cum minor non vigeat ratio, ut

934 *inutile reddatur, præteriti siquidem legitima parentibus non tam arcto iuris vinculo debetur, pro ut filijs, his enim debetur*

935 *iure naturæ parentibus præteriti verò in iure positiuo, & quasi contra naturam, aut saltem naturæ ordine turbato facit l. scripta ff. unde liberi l. nihil S. 1. de bon. qua lib. l. nam etsi parentibus ff. de inoff. testam. & ut ascendentes iure positiuo debeatur voluit Bald. in l. 1. S. ius naturale in 1. lectura ff. de iust. & iur. Rimin. d. Iun. conf. 259. num. 12. & 14. lib. 3. Cras. in S. legitima quæst. 2. num. 1. & 2.*

936 *Et legitimam minus præteriti deberi ascendentes in bonis filij, quam filij in bonis ascendentiū, plenè dixerunt Celsus Vgolin. conf. 51. num. 12. Cephal. conf. 291. num. 3. lib. 2. Menoch. conf. 206. num. 8. hinc cum plures intercedunt differentiæ inter legitimam ascendentes debitam, & debitam descendentes, inter cæteras hæ sunt præcipuæ, quæ ad rem nostram maximè faciunt. Ut præteriti filius alienata*

937 *à patre in fraudem legitimæ reuocare.*

possit, non pater alienata à filio. *Bart. in l. non v/que adeo ff. si quis fuerit à parente manumiss. Bereng. Fernand. in l. in quartam num. 96. ff. ad l. falcidiam, ut*

- 938 filius t̄ exheredatus querelam etiam non præparatam transmittat pater non æque secundum multos *Angel. in l. nam ex his ff. de inoff. testam. idem Fernand. in d. l. in quartam num. 101. Menoch. conf. 206. num. 77. & 78.* licet hæc sententia non sine aliqua difficultate procedat, & fortè contraria sit verior, circa quam vide *Gratian. in disceptat. forens. cap. 341. num. 21. cum nonnullis sequentibus.* Ut
- 939 t̄ ascendentibus inuitis possit legitima assignari in pecunia, & fructibus. *Roland. d. conf. 39. num. 14. Franc. in cap. si pater col. 8. ad fin. ante quæst. 1. num. 21. de testamentis in 6. Surd. conf. 341. numer. 33. Gratian. cap. 448. num. 5.* filijs non æque.

- 940 Secunda conclusio si t̄ ascendentes dicant testamentum nullum, & ex testamento colligatur eorum præteritio, cessat legis nostræ remedium.

Probatur hæc sententia iisdem rationibus, quibus secunda conclusio in superiori articulo fuit probata cum eodem modo parentes præteriti dicant testamentum nullum, quo filij, & descendentes, ut supra dictum.

- 941 Tertia conclusio t̄ si ascendentes præteriti dicant testamentum nullum, nec præteritio eorum ex testamento colligatur, sed in continenti de ea appareat, cessat legis nostræ remedium.

Probatur iisdem rationibus, quibus tertia in superiori articulo.

- 942 Quarta conclusio t̄ si ascendentes dicant testamentum nullum, non tamen, neque ex testamento, neque in continenti appareat de eorum præteritione, nihil impedit legis nostræ remedium.

Hæc quoque conclusio probatur iisdem rationibus, quibus quarta in superiori articulo, quas non repeto.

Dubitandum contingit quantum ad secundam, & tertiam conclusionem atinet, quibus diximus ascendentes præteritos esse in causa, ut hæredi non com-

petat legis nostræ remedium, quid iuris si sumus in matre, quæ ad secunda vota transierit, & difficultas in eo consistit, an in tali casu legitima matri debeat, qua in re ita est distinguendum. Aut sumus in bonis mariti perueniētis ad filiū, aut in alijs bonis aliunde ad filium spectantibus, primo casu t̄ si supersunt alij filij, vel nepotes primi matrimonij nulla legitima matri debeat. *Bald. in Auth. ex testam. colum. 1. ad medium vers. ibi quislibet. C. de secund. nupt. Menoch. conf. 237. num. 12. & 14. & per totum.*

- 944 *Honded. conf. 49. num. 22. lib. 1.* si t̄ vero sumus in bonis aliunde ad filium spectantibus matri debetur legitima, quamvis ad secunda vota transiit fecerit. *Bald. conf. 314. Ioan. & Iacob. lib. 4. Riminald. Jun. conf. 305. num. 22. lib. 3. Gratian. d. cap. 448. num. 7.*

Dubitandum secundo contingit quid si matri, quæ ad secunda vota transiit non iure institutionis, sed legatū aliquid relinquerit filius, quod etiam sit minus legitima, an tali casu possit mater impugnando testamentum inmiſsionem, quasi præterita impedire. Sentio impedire non posse, quia t̄ nihil ultra relictum præterdere potest text. est in *S. hoc nos in Auth. de nupt.* in illis verbis. *Si igitur legitime filius testatus fuerit, & relinquerit matri substantiam siue partem eius aliquam (loquitur de matre, quæ ad secunda vota transiit) hanc illa accipiat per scripturam, quia ubique custodiri morientium voluntates volumus.* Si enim debet mater eam partem accipere, quam filius ei relinquit, igitur non potest impugnare testamentum, neque hæredis inmiſsionem ex eo impedire, nam consequeretur illud, quod filius non reliquit. Item si testatoris voluntas custodienda est, ergo non potest mater eam impugnare, aut nullam dicere, vel querelam intentare, præterea si non fuisset positum in filij voluntate hoc casu matri relinquere, vel non, sed debuisset illam instituire, non dixisset Iustinianus ei relinquerit, sed iussisset relinqui, ut ponderat *Laderch. Imola conf. 33. num. 5.* Tandem si

in

in integra legitima fuisset mater instituenda, non dixisset si partem eius aliquam, cum dictio aliquam ad minimam partem referatur, ut idem *Laderch. nu. 6.* Et vigore huius textus hanc sententiam tenuerunt *Bald. conf. 49. vers. praterea lib. 5. Idem in Aub. ex testamento nu. 3. C. de secund. nupt. Cast. conf. 23. in princ. Soccin. lun. conf. 97. lib. 4. Bero. conf. 34. lib. 2. Laderch. imola, qui pluribus illustrat dict. consil. 33. per totum.* Fateor aliquos ab hac sententia recedere et arbitror tamen huic inhaerendum saltem; quando mater ante testamentum transiit ad secunda vota, si enim post testamentum res aliquanto obscurior esset. Dubitandum tertio contingit, quid si filius, de cuius successione agitur non fuisset naturaliter mortuus, sed in religione professus, & testamento ante professionem confecto parentes in legitima non instituerit, an dicti parentes immissionem ex lege nostra impedire possint.

947 Negatiuam et sententiam arbitror tenendam nimirum parentes naturales immissionem impedire non posse, & ideo si aliud non impediatur remedium legis nostrae competere, quando enim filius familiaris Monasterium fuit ingressus nulla legitima parentibus debetur, cum enim 948 Monasterium succedat loco filij S. sed hoc praesenti in Aub. de Sanctiss. Episc. in cap. in praesentia extra de probat. Auben. rogati C. ad Trebell. cum infinitis citatis a Tiraquell. in l. si vnam in verbo susceperis liberos num. 42. C. de reuoc. donat. cum late cumulatis a Russ. in l. cum auus lib. 5. cap. 2. in princip. ff. de cond. & demonstr. filiorum et autem in succeden- 949 do prima sit causa ita, ut et excludant ascendentes ab omni legitima l. pater filium ff. de inoff. testam. S. 1. in Aub. de hared. ab intest. veniens, & quando filius decedit cum filijs ascendentibus nullam deberi legitimam indubitati sit iuris. 950 *Bald. conf. 17. Pratrius matris lib. 2. Cast. conf. 412. Viso facto in princip. lib. 1. Alexand. conf. 57. in casu praemisso in princip. lib. 4. Bereng. Fernand. in l. in*

952 *quarta num. 39. ff. ad l. falcid.* sequitur tunc per Monasterium ascendentes excludantur ab omni legitima, & ita arguendo in terminis concludit glossa aigna, ut videatur S. si quando, vers. ad ulteriora super verbo uncias in Aub. ut nulli iudicium, quod etiam post Azonem voluit alia glossa in Aub. si qua mulier C. de sacrosanct. Eccles. super verbo liberos in 2. opinione, & in cap. si qua mulier 19. quaest. 3. Petrus quoque eandem sententiam tenet, ut refert Cyn. in d. Aub. si qua mulier num. 3. qui cum sequitur, & contrarijs respondet. Sequitur Perusinus a Nauarro relatus in rubrica de testamentis num. 66. Et quamuis contradicat Bart. in d. Aub. si qua mulier nu. 18. & Iason. num. 36. quos re non examinata sequitur Nauarr. in tract. 2. de regular. num. 46. Et Emanuel Roder. canonic. & regul. quaest. tom. 2. quaest. 80. art. 2. vers. ponderandum est etiam, sententia tamen glossae est communiter recepta, ut testatur Nauar. & Roder. citatis locis.

Neque solum haec sententia est recepta, sed melioribus munita rationibus, ad excludendum enim ascendentes a legitima et non est necesse, ut descendentes sint naturales, & secundum sanguinem, sed sufficit ut sint ciuiles, & facti filij l. 2. S. parui, alias parum ff. de suis, & legit. l. 2. S. liberi ff. ad Trebell. quod etiam fatetur Iason. in d. Aub. num. 33. in fin. Corn. conf. 34. per totum vpl. 1. Garron. in Aub. ex testam. num. 36. in fin. C. de secund. nupt. & tamen plus iuris Monasterio competit, quam ciuilibus, & arrogatis, et hi namque non faciunt deficere conditionem si grauatus sine filijs decesserit, & ita substitutum non excludit ad Russ. in l. cum auus lib. 2. cap. 13. numer. 54. ff. de cond. & demonstr. Monasterium et tamen facit deficere conditionem, & substitutum excludit ad Russ. in d. l. cum auus lib. 5. cap. 2. in princ.

954 Neque quidquam facit et l. filius familiaris C. de inoff. testam. ponderata a Bartolo, & Iasone citato loco, quamuis enim stante filij inofficiosa donatione, pater aduersus eam restituatur, ut in eo:

textu, nihil ad rem nostram, cum professio in religione non sit donatio inofficiosa; sed pia, & religiosa sui, & rerum suarum oblatio, aduersus quam nihil opponi potest.

S V M M A R I V M
Articuli Decimiseptimi.

- 957 *Frater non impugnatur testamentum fratris, nisi turpi persona instituta.*
 958 *Frater, an, & quando heredis immisionem impedire possit, eo quod turpis persona fuerit instituta.*
 959 *Frater iuratus turpi persona instituta, habet querelam perinde, ac legitimus, & naturalis.*
 960 *Frater turpi persona una cum honesta instituta non habet querelam, nisi respectu personae turpis, quantum enim ad honestam testamentum sustinetur.*
 961 *Præteriti siue parentes sint, siue filij, siue fratres, turpi persona instituta, testamentum impugnant, si nihil eis relinquitur, alioqui solum petunt supplementum.*
 962 *Legitima titulo honorabili institutionis liberis relinquenda.*
 963 *Amplius, ut etiam parentibus eodem titulo institutionis sit relinquenda.*
 964 *Limita in fratribus, quibus sufficit, ut quocumque titulo relinquatur.*

ARTICVLVS XVIII.

An instituto in testamento, in quo fratres fuere præteriti, turpi persona instituta.

- 957 **P**raesciendum præteritionem præteritis regulatiter non esse in causa, ut testamentum impugnari possit, nisi quando turpis persona fuit instituta *l. 1. ff. de inoff. testam. l. fratres C. eodem S. soror Inst. eodem. Surd. de Aliment. tit. 9. privileg. 95. num. 1. Gratian. discept. forens. cap. 448. num. 31.*

Quæritur ergo quid si frater testamentum confecerit, & instituto lenone, aut

meretrice, aut aliquo eorum de quibus in titulo de his, qui notantur infamia, fratrem præterierit, an ex tali testamento legis nostræ beneficium competat.

- 958 Breuiter procedendo respondeo hæc quoque dubitationem determinandam esse per quattuor conclusiones, quibus superiores articuli fuere determinati cum eadem enim præsus rationes applicentur. Idem tamen declarandum, ut quod dicitur de fratre naturali, in fratre quoque iurato eodem modo procedat, cum fratres iurati turpi persona instituta habeant querelam inofficiosi perinde, ac verus frater. *lason. in liquidam cum filio num. 5. de verb. oblig. Tesauro. decis. 113. num. 4. fraternitas enim etiam inter extraneos contrahitur, possunt enim partes conuenire de se tractando uti fratres. Imola in l. autem col. 2. de hered. instit. Gratian. inter decis. March. decis. 216. & in discept. forens. cap. 135. num. 1.*

- 960 Declara, ut si fuerit turpis persona una cum honesta instituta, impediatur immissio respectu personae turpis non honestae, quantum enim ad honestam personam testamentum sustineatur, nec frater exclusus respectu illius partis quidquam prætereundum potest. *Menoch. consil. 1137. num. 53. lib. 12. Gratian. decis. cap. 448. num. 30.*

Declara secundo, & hoc modo etiam declarandi sunt duo superiores articuli,

- 961 ut negatiua sententia vera sit, ut quando absolutè filij parentes, aut fratres non fuere instituti, secus si in minori parte, quam legitima, eo enim casu filij non rumpunt testamentum, sed ab hærede petunt supplementum legitimæ *l. omnimodo C. de inoff. testam. S. sed hæc ita Inst. de inoff. testam.* quamobrem cum debeant ab hærede huiusmodi supplementum petere, non possunt eius immisionem impedire, quod ut quantum ad liberos attinet est intelligendum, secundum ius authenticorum, si in dicta parte honorabili titulo institutioni fuerint instituti, si enim alio titulo, vel partem, vel etiam totam legitimam habere possint, puta legati testamentum est nullum, *S. aliud quo-*

quo-

quoque, ubi gloss. in Auth. ut cum de appellat. cognoscitur, cuius rei ratio est tum quia honorabilior est filijs titulus institutionis l. filium, qui S. sed & si portio ff. de leg. præstand. tum quia propter ius accrescendi est utilior, filio enim instituto, si cohæres sit datus, qui repudiet hæreditatem, eius portio iure accrescendi filio adijcitur, quod si filio legati titulo quidpiam relinquatur, nihil ei accresceret, cum inter hæredes tantum, non hæredes, & legatarios ius accrescendi locum habeat DD. in l. i. C. quando non petentium partes. Bart. in l. quamvis de inoff. testam. & Auth. nouiss. C. de inoff. testam. Quantum quoque ad parentes, quamvis expresso iure non fuerit cautum communi tamen cōsensu receptum, ut eis, quoque legitima sit à filijs titulo institutionis relinquenda, ut eadem ratio sit inter patrem, & filium, auum, & nepotem, ac ceteros liberos, & parentes. Salycet. qui de communi in d. Auth. nouiss. C. de inoff. testam. facit lex nam & si parentibus in princip. hoc tit. S. atque hac quidem in Auth. ut cum de appellat. cognosc. De fratribus, † nihil in hoc cautum, ideo crederem sufficere, ut quocumque titulo legitimam, vel totam, vel eius partem habeat, totam ad hoc, ut debeant esse contenti relicto, partem vero ad hoc, ut solum possint petere supplementum, non vero testamentum impugnare, cum enim lex non dicat instituendos esse, neque tacita ratio æquiparationis suadeat, quæ inter ascendentes, & descendentes locum habet, neque nos instituendos dicemus l. illam. C. de collationibus.

S V M M A R I V M

Articuli Deciminoni.

- 965 Mater, qua relictis filijs ex primo matrimonio transiit ad secundas nuptias, non potest plus secundo viro relinquere, quam uni, ex filijs primi matrimonij cui minimum dederit.
- 966 Pater qui transiit ad secunda vota non potest plus relinquere secunda uxori,

quam relinquerit uni ex filijs cui minimum dederit.

- 967 Relictum factum uxori secunda à viro, vel viro secundo ab uxore, in quantum excedit relictum factum uni filio, cui minimum datum, nullum est.
- 968 Et defertur ad liberos primi matrimonij.
- 969 Declara, ut consideretur, quod filio datum, non solum in ultima voluntate, sed etiam inter viuos.
- 970 Immissio non denegatur hæredi instituto sub prætextu, quod sit secundus vir, vel secunda uxor, & fuerit relictum ultra dispositionem l. hac edictale C. de secund. nupt. quando in dubium reuocatur, an sit secundus vir, vel an adsint filij ex secundo matrimonio.
- 971 Instituto in re singulari non competit legis nostra beneficium.
- 972 Utile per inutile in inseparabilibus vitatur.
- 973 Circuitus inutiles sunt euitandi.
- 974 Doli mali exceptio competit aduersus petentem, quando statim est restitutus.
- 975 Possessorium cessat ubi incontinenti constat de petitorio.
- 976 Legum beneficia capacibus sunt scripta.
- 977 Immissio ex remedio nostro est concedenda hæredi in aliqua parte bonum ius fouenti, neque est deneganda eo, quod in alia parte non bonum ius non foueret.
- Declara, ut infra num. 985.
- 978 Fæmina instituta in totam hereditatem est immittenda, etiam si in ea contineantur aliqua bona quorum ipsa non sit capax.
- 979 Secundo viro instituto, aut secunda uxori instituta à binubo in maiori parte, quam ei filio relictum, cui minimum datum, competit remedium legis nostre, si pro indiuiso immissionem petat ratione eius quota, pro qua sustinetur institutio.
- 980 Immissio etiam ratione quota pro indiuiso competit.
- 981 Immissio pluribus, certas portiones prætendentibus, pro indiuiso ratione suarum portionum competere potest.

982 Im-

982 Immissio pro maiori parte, quam debatur obtenta, in totum est vitiosa.

983 Institutio, in qua secundus vir fuit institutus, ultra quam liceret ex dispositione legis hac edictali C. de secund. nupt. non absolute vitiat, sed pro parte excedente.

984 Et pars excedens diuiditur inter filios primi matrimonij.

985 Filius ex primo matrimonio aequaliter institutus cum secunda uxore non detrahbit legitimam antequam diuidatur cum nouerca, sed aequis portionibus totam hereditatem diuidit.

986 Filius ex primo matrimonio si ei relictum sit minus legitima, & reliquum totius hereditatis relictum sit viro, aufert a viro id totum, quod plurius erat viro relictum quam sibi, & id totum praeipuum habet ultra id, quod sibi relictum.

987 Alij tamen sentiunt totam hereditatem esse aequis portionibus diuidendam.

988 Alij primo legitimam a filio detrahendam, & quod superest aequis portionibus diuidendum.

989 Pœnam non meretur, quod factum est lege permittente.

990 L. hac edictalis C. de secundis nuptijs est pœnalis.

991 Legis beneficio est indignus, qui contra legem committit.

992 Nemo potest facere quin leges locum habeant in suo testamento.

993 Actus contra leges factus omni effectu caret.

994 Hereditatis obuentio in quolibet extraneo est titulus lucratiuus.

995 Hereditas patris quoad filium non dicitur titulus lucratiuus. Neque de ea soluit Gabellam stante statuto, ut soluat de acquisitis titulo lucratiuo.

996 Agenti de damno euitando magis consulendum, quam agenti de lucro faciendo.

997 Viro secundo in tota hereditate instituto, filio ex primo matrimonio praterito, non competit immissio pro aliqua parte in bonis testatoris.

Licet aliqui contra sentiant, ut n. 1000.

998 Viro secundo relictum, ultra quod datum est uni filiorum ex primo matrimonio, cui minimum relictum aufertur a viro, & filio ob lesionem applicatur.

999 Relictum secundo viro ultra datum uni ex filiis primi matrimonij, cui minimum relictum pro non scripto habetur.

1001 Puniendus non est missus, qui grauius delinquit.

1002 Præteritio filij facit testamentum nullum.

1003 Legi hac edictali C. de secund. nupt. statuto derogari potest si derogatio sit vel expressa, vel statuti verba ita concepta, ut sint incompatibilia, cum ipsa lege.

1004 Statutum Bononiæ, quo cautetur, ut vir dimidiam partem dotis lucretur, anli derogatur l. hac edictali C. de secund. nupt.

1005 Filijs ex secundo matrimonio potest plus relinqui, quam filijs ex primo, dum primi non fraudentur sua legitima. Declara, nisi in fraudem filiorum ex primo matrimonio, & fauore secundi coniugis relictum esset, num. 1008.

1006 Fallit in stipulatione inter viuos facta a patre filijs ex secundo matrimonio.

1007 Filij ex secundo matrimonio non sunt ita exosi filijs ex primo prout sunt videlicet, & nouerca.

1009 Priuigno non potest uxor, quæ ad secundam vota transiit, aut vir, plus relinquere quam uni ex filiis primi matrimonij, cui minimum relictum fuit.

ARTICVLVS XIX.

An secundo viro instituto ab uxore in maiori parte, quam relinquerit uni ex filiis primi matrimonij, vel secunde uxori institute a viro in maiori parte, quam relinquerit uni ex filiis primi matrimonij hoc beneficium competat.

Hic articulus multum similitudinis habet cum articulo 10. supra exposi-

posito, nam vir, & vxor, qui ad secunda vota, transiuerunt respectu secundi viri, vel vxoris, dicuntur secundum quid intestabiles, quia secundum virum, vel vxorem absolutè instituere nequeunt. Fuit tamen hoc loci trasportandus, quia omnes intermedij multum conueniebant cum materia d. art. 10.

965 Præsciendum non posse matrem, quæ ad secundas nuptias transiuit, conficiendo testamentum, plus relinquere secundo viro quam cuicumque filio ex primo matrimonio progenito reliquerit, neque

966 + posse virum, qui ad secundas nuptias transiuit plus relinquere secundæ vxori, quam reliquerit cuicumque filio ex primo matrimonio nato *l. hac edictali l. penult. C. de secund. nupt. §. optimè in Auth. de nupt. collat. 4. constit. 1.* itaut si vnicum ex primo matrimonio habeat filiū, nihil pluris relinquere possit secundo viro, quam huic filio, si verò plures, & singulis equalem portionem relinquat, non plus ad virum peruenire possit, quam ad vnumquemque istorum filiorum, si tandem plures habeat ex primo matrimonio filios, & portiones inæquales eis relinquat, non plus ad virum peruenire possit, quam ad eum filiū, cui minor pars relicta fuit, vt plenè determinat Leo Imperator *in d. l. hac edictali*, in quantum

967 igitur legat, taut relinquit secundo coniugi vxor plus quam vni ex filiis primi matrimonij, vel vir secundæ vxori, relictum est inefficax. *Bald. conf. 100. vol. 3. Abbas conf. 117. vol. 2. Fulgos. conf. 96. Alexand. conf. 158. circa princip. lib. 5. Dec. conf. 246. num. 1. & seq. Rota Bonon. in compillatis à D. Gyps. decis. 61. num. 2. & 3.* Et quasi relictum + defertur ad liberos primi matrimonij, & inter eos diuiditur, vt statuit Imperator *in d. l. hac edictali §. sin vero plus. Rota diuers. decis. 596. num. 1. par. 1.*

969 + Hoc tamen ita est intelligendum, vt non solum attendatur quod filijs in testamento relictum, sed etiam quicquid à patre viuente, quouis titulo habuerit, ita vt si filius transeuntis ad secunda vota, eo viuente centum habuerit, & tan-

tundem ex testamento, posteriori coniugi poterunt ducenta relinqui, vt apertè cautum verbis d. l. hac edictali ibi, *qua filius, vel filia habet vti minor portio vltima voluntate relicta, aut data fuerit, aut donata*, & ita declarat Angel. *in Authen. de nupt. in princio. num. 14. & Sanchez. de matrimon. lib. 7. disput. 88. sub num. 3. ibi hac autem minor pars.*

Contingat igitur matrem plus reliquisse secundo viro, quam vni ex filiis primi matrimonij, quia fortè vnicum habens filium secundum virum in bese instituerit, filium verò in triente; vel duos habens filios singulos in quadrante instituerit, secundum verò virum in semisse; vel tres habens filios alterum in quadrante, alterum in triente instituerit, virum verò in quicumque.

Quæritur an viro legis nostræ beneficium competat.

Pro faciliiori determinatione ita est distinguendum. Aut reuocatur in dubium, an is, qui ex parte filiorum primi matrimonij secundus vir prætenditur, verè sit secundus vir, resque est in aliqua ambiguitate constituta, ita vt dubitatio probabilis sit, neque incontinenti apparere possit hunc esse secundum virum, vel eodem modo dubitatur, an aduersarius sit filius ex primo matrimonio: Aut verò neutrum horum reuocatur in dubium, sed incontinenti apparet, & agentem esse, secundum virum, & excipientem esse filium ex primo matrimonio.

970 Primo casu res caret omni difficultate; + Afferendum est enim nihil impedire legis nostræ beneficium, cum defectus causæ efficientis respiciens testamentum prout est iuris, nisi incontinenti appareat, non possit aliquo modo legis nostræ beneficium retardare, vt sæpius fuit repetitum præcipuè supra *hac eadem questione num. 569. & optimè probat text. in l. 2. supra hoc tit.*

Hoc tamen intelligendum, dum talis assertus primus vir fuerit in quota institutus, secus si in re singulari, quamuis enim ea non excederet relictum minimum alicui ex filiis factum, tamen alia causa

causa impediret immisionem, quia nimirum institutus in re singulari pro legatario habetur, cui non competere huius legis beneficium constat ex traditis à nobis in *quest. 37. art. 3.*

Secundo casu, quādo vel vir se confitetur esse secundum virum, aut filij primi matrimonij sunt prompti id incontinenti probare, res paulò obscurior est, nam ex vna videtur dicendū hoc beneficium non competere.

972 Primo, quia † utile per inutile in inseparabilibus vitiatur *cap. utile per inutile de reg. iur. in 6.* At certum est institutionem ex parte inutilem esse, nempe in quantum excedit minorem partem alicui ex filijs relictam, & pars, in quam excedit inseparabilis est à parte, in qua poterat institui, cum sit vnica dispositio, ergo vitiabitur etiam in parte, in qua poterat institui. Ex vitiata autem institutione, si de vitio incontinenti appareat non est concedenda immissio, tum quia

973 † circuitus inutiles sunt euitandi, *l. Dominus testamento ff. de codit. indeb. l. cum fund. § seruum ff. si cert. petat. Clem. audito de rescript. dixi in parte inscripta de legit. contradic. quest. 5. num. 5. & alibi.*

974 Tum quia † obstat doli mali exceptio, cum petat secundus vir illud, quod statim est restitutus *l. 1. C. de dol. mal. except. dixi in eadem parte inscripta de legit. contradic. quest. 18. num. 19.*

975 Tum quia † vbi constat de non iure in petitorio eius, qui in possessorio prætendit, cessat quoque possessorium *cap. cum dilectus, vbi Abbas de caus. possess. & propriet. Soccin. cons. 1. nu. 82. volum. 1. dixi in d. parte quest. 5. num. 8.*

976 Tandem, † quia legum statutorum beneficia capacibus scripta sunt, non incapacibus, vt pluribus dixi supra hac *quest. num. 482.* cum ergo secundus vir sit incapax eius quotæ, in qua institutus est, consequens est, vt in eo legis nostræ beneficium locum non habeat.

977 Rursus contrarium videtur asserendum, quia † quando certum est heredem petentem immisionem pro aliqua parte bonum ius fouere, non est retardanda

978 immissio ob eam partem, quæ bonis iustè petitis immixta est, vnde † videmus filiam foeminam immitti in possessionem totius hæreditatis in qua instituta est, etiam si in ea contineantur bona feudalia talis conditionis, vt certum sit ad dictam foeminam non spectare, & post immisionem separatio est facienda in petitorio iudicio, vt dixi in parte *inscripta de legit. contradic. quest. 20. num. 3. ex auctoritatibus Curt. Roland. & Menoch.*

979 Pro determinatione arbitror ita distinguendum, † aut secundus vir petit immisionem pro indiuiso, pro ea parte, quam constat iustè prætendere posse, aut pro tota parte, in qua institutus est. Si primum arbitror locum esse immisioni ex legis nostræ beneficio. Si secundum sentio non immittendum.

980 Probatur prima pars distinctionis, quia certum est † immisionem etiam pro quota hæreditatis competere posse, vt aperte probat *text. noster in illis verbis hæres scriptus ex asse, vel ex parte institutus, & gloss. in illo verbo ex parte expressè hoc affirmat pluribus ex professo attigi infra in quest. 17. 1. art. certum quoque*
981 *est, † vbi plures eiusdem hæreditatis certas portiones prætendunt omnes pro indiuiso, ratione suæ portionis, possessionem obtinere posse, ad l. locus, vbi gloss. & Doct. ff. de acquir. possess. & plura à me cumulata in parte inscripta de legit. contradic. quest. 10. num. 140.*

982 Probatur secunda pars, † quia quoque certum est immisionem pro maiori parte obtentam, quam debeat in totum vitiari. *Put. decis. 723. lib. 1. dixi pluribus in d. parte de legit. contradic. quest. 10. num. 132.* Vnde si immissio concessa non teneret, multò minus erit concedenda ad *l. patre furioso ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris.*

Re sic determinata difficultatibus hinc inde propositis sic occurrendum.

Ad primum pro negatiua, vbi dicebatur partem Institutionis utilem per inutilem vitiari, ita ut ex ea nulla immissio prætendi posset, est respondendum

983 † partem, in qua superabat institutio, eam,

eam, in qua poterat secundus vir institui, rectè ab ea separari posse, & ita partem inutilem, rectè ab utili distingui, & per consequens per inutilem non vitari, vt determinatum fuit ab Imperatore in *d. l. hac edictali S. fin. verò plus. C. de secund. nupt.* voluit enim Imperator, vt
 984 † quod plus relictum, tamquam non scriptum, aut relictum inter liberos diuidatur, non verò voluit, vt totum relictum pereat, & ita interpretatur gloss. in *d. l. hac edictali. Alexand. in ver. diuidi. Alexand. de Neuo in cap. fin. nu. 8. de secund. nupt. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 88. num. 3.* vnde rectè petet immisionem, hæres in eo, quod utiliter relictum, ommissa tamen ea parte, in qua non potuit institui, ita neque dabuntur circuitus inutiles, neque obstat doli mali exceptio, neque dicendum erit secundum virum nullum ius bonum fouere in petitorio, Tandem non obstat legum beneficia capacibus scripta, quia iste maximè capax erit partis ab eo præsentæ.

Ad argumentum pro affirmatiua re-
 985 spondetur, quando † certum est petentem immisionem fouere bonum ius pro aliqua parte, verè non esse impediendum, vt etiam eius partis, quam certum est ad eum non spectare possessionem consequatur, sed de separatione in petitorio agendum, quando non apparet incontinenti pro qua parte bonum ius foueat, & pro qua nõ, & difficilis sit separatio vnius partis ab altera, aut per immisionem, pro indiuiso faciendam non possit vtri parti perfectè, & plenè consuli, quia res non possit redigi ad quotas. his enim casibus, quia separatio requirit altam indaginem, merito statutum, vt non impediat immisionem, in his terminis procedunt tradita in *d. quæst. 2. num. 3. de legit. contrad.* secus erit vbi ab initio constet pro qua parte hæres bonum ius foueat, & pro qua parte non, tunc enim frustra immitteretur in parte ad eum non spectante, quia daretur inutilis circuitus, cum separatio ab initio absque vilo prorsus fiat incommodo.

985 Dubitandum contingit † quid iuris

si transiens ad secunda vota, puta mater (nullum enim discrimen inter patrem, & matrem intercedit) vnicum habens filiũ, eum in dimidia hæreditatis parte instituerit, maritum verò in alia dimidia, pro qua parte maritus immisionem prætere-
 dere possit, an pro dimidia, an verò solum pro triente, quasi primò deducenda sit à filio legitima, quæ est triens, deinde reliquum, nimirum bes diuidendum, quo casu solum triens ad virum spectaret; latissimè, & subtiliter hanc dubitationem perpendit *Surd. conf. 422. per totum*, qui tandem concludit æquis portionibus hæreditatem diuidendam, cui sententiæ per ea, quæ ab ipso allata sunt subscribendum censeo, quæ non repeto, cum facile apud eum videri possint, obtinebit ergo in hac specie maritus ratione semissis pro indiuiso. Eadem dubitatio oriri potest, quando transiens ad secunda vota plures relinquit filios, eosque æquis portionibus cum secundo viro instituit, puta duos filios in triente instituit, & vir æquè in triente, & eodem modo est respondendum, dum singulis filiis non fuerit minus legitima relictum (quod nunquã contingere potest, quando omnibus vna cum viro æquales partes relictæ) eadem enim rationes omnino vigent in pluribus, quæ in vno, vt eas quilibet apud *Surd. d. conf. 422. perpendendo* faciliè dignoscere potest.

986 Dubitatur secundo quid iuris, si vnicum filiũ in minori parte instituit, quàm sit legitima, maritum verò in eo, quod reliquum, puta filium in sextante, virum in dextante, an primo supplendum sit legitimæ filij vsque ad trientem, deinde cum bes superet æquis portionibus diuidendum, an verò quicquid plus sextante secundo viro relictum, sit ab eo auferendum, & filio vltra sextantem, in quo institutus, tribuendum, ita vt vir solum habeat sextantem, filius verò dextantem, & si literam text. sequamur, vtique priuignus sextantem, habebit. Virricus verò sextantem, nimis enim perspicua sunt illa verba *si vero plusquam statutum est* (hoc est pluiquam relictum ei filio-

liorum, cui minor portio tributa) *aliquid nouerca, vel vitrico relictum, vel donatum, aut datum fuerit ad personas differri liberorum, & inter eos diuidi iubemus.* Ex quibus apertè colligitur id omne, quod pluris relictum fuit secundo viro, quàm filio ex primo matrimonio, à viro auferri, & filio applicari, auferentur primo à viro octo vncie, in quibus plus filio fuerat institutus, & dabuntur filio, qui cum fuisset in duobus vncijs institutus habebit decem vncias, & ita dextantem, vir verò sextantem hoc idem colligitur ex *l. quoniam C. de secund. nupt.* vbi Iustinianus referendo cauta à Leone in d. l. hac edictali, nempè cautum fuisse, vt omnia, quæ vel mulier secundo marito, vel vir secundæ vxori quocumque titulo dederit, vel relinquerit ampliora quam vni filio, vel filiæ ex anteriori matrimonio reuocata ad solos filios, vel filias ex anteriori matrimonio procreatos, perueniant. hoc idem plenè cautum in *S. optimè verò in Auth. de nupt. coll. 4. cons. 1.* in illis verbis, *quia quod plus est in eo, quod relictum, aut datum est omnino, aut nouerce, aut vitrico, ac si neque scriptum, neque relictum, aut datum, vel donatum competit filijs, & inter eos solos ex æquo diuiditur.*

Et hanc sententiam tamquam certissimo iuri cōsentaneam post *Bald. Iacob. Butrigar. Raphaelem, Fulgos. Azonem, Salycetum, Angelum, tenet Corn. cons. 44. per totum, & cons. 33. per totum vol. 1.*

987 Fateor hanc sententiam fortè à paucioribus interpretibus receptam, † alij namque sentiunt, omnia bona tam relictæ secundo viro, quàm filio ex primo matrimonio diuidenda esse æquis portionibus, & medietatem secundo viro tribuendam, aliam verò medietatem filio ex secundo matrimonio, quam tenēt multi relati à *Rota diuers. decis. 756. par. 3. & relati à Rota Bonon. inter compil. à D. Gyps. decis. 61. num. 7.*

988 Alij vero † sentiunt primo legitimam detrahendam, & filio assignandam, deinde quod reliquum est æquis portionibus diuidendum, quam tenent innumeri, re-

lati ab eadem *Rota d. decis. 756.* inter quos aliqui dicunt temerarium esse ab ea recedere, in quam sententiam maior pars Dominorum de Rota inclinauit, tamquam æquiorē, & pluribus auctoritatibus suffultam, eandem quoque sententiam tenuit *Rota Bonon. d. decis. 61. num. 8. cum multis sequentibus*, non audeo tamen à priori sententia recedere, pro qua iura clarè cantant. Maior est enim legis auctoritas, quàm sexcentorum iuris peritorum.

Et quidem secundam opinionem ultra legum auctoritatem, vel ob eam rationem ridiculam censeo, quia tantum consequeretur secundus vir, aut secunda vxor, quando fuit contra legem commissum, quantum quando non fuit commissum, nam si testator æquis portionibus secundum coniugem, & filium instituisset, æquis portionibus, succederent, vt supra dictum *num. 985.* Si æquis portionibus succedat, quando plus viro relictum, nullum sanè erit discrimen inter vnum casum, & alium, cum tamen discrimen esse debet, † cum in vno casu nulla poena incurratur, quia in eo factum lege permittente ad *l. Græcus de Adulterijs* secundo casu poena est incurfa, quia 990 † certum est *d. l. hac edictali* poenalem esse, inductam ad obuiandum illecebris, & delineamentis nouercalibus ad *l. 4. ff. de inoff. testam. Rota decis. 432. num. 2. par. 1. Rota Bonon. in compil. à D. Gyps. decis. 61. num. 4.*

Quantum verò ad tertiam, non video in quo consistat ea maior æquitas, quàm dicunt in ea vigere, non enim in eo consistit, vt minus, quàm fieri possit recedamus à voluntate testatoris, non enim est digna aliquo effectu ea voluntas, quia, contra legis dispositionem voluit disponere; sanè testandi facultas ex gratia, & dispensatione est concessa, *pot supra numer. 406. & 407.* † gratia autem legis indignus est, qui contra legem agit *cap. qui frustra extra de usuris, Bald. in l. auxilium in fin. ff. de minor.* maximè † cum non possit facere quominus leges habeant locum in suo testamento *l. nemo potest*

poteſt ff. de leg. 1. Et ſanè ſi lege id non eſſet indultum, vt ſolùm à ſecundo viro auferetur, quod vltra relictum filio, ei datum erat, totum eſſet auferendum, quia † diſpoſitio binubi contra leges facta omni effectũ careret. *l. non dubium C. de legibus* lex moderando poenam præter regulam induxit, vt tantum retineat, quantum filio relictum, nos vltra legem, & certam regulam illud etiam indulgebimus, vt vltra illud relictum, multum conſequatur? cum tamen quod lex non dicit, nec nos dicere debeamus *l. illam C. de collat.* certè nullus ſanæ mētis dicet hoc æquius eſſe. accedat in ſecundo viro tractari de ceſſatione lucri, in filiis de damno euitando, cum illi viuentem aſcēdente eorum eſſent quaſi domini bonorum eiſdem *l. in ſuis de liber. & poſt.* vnde ſuccedendo patri non dicuntur quærere, ſed quæſitũ capere *gloſſ. in cap. 1. §. ſin. de feud. cogn. quam ſequitur Bald.* dicens hunc eſſe pulcrum, & lepidum modum loquendi, idem affirmat *Caffan. in conſ. 23. num. 27. Tiraquell. in præſat. l. ſi vnquam C. de reuocand. donat. num. 2. Gulielm. de Benediſ. in cap. Rainucius de teſtamenti in verbo meritus itaque teſtatore num. 61.* ita vt † licet hæreditatis obuentio in quolibet extraneo, & ita maximè in ſecundo viro, vel ſecunda vxore dicatur titulus lucratiuus, vt voluit *gloſſ. in l. ſi duo ff. de acquir. hæred. per text. in l. 1. C. de imponend. lucr. deſcript.* quo ad filium † tamen non dicitur titulus lucratiuus, ſed dominiꝝ continuatio in bonis paternis, iure nature ſibi debitis *l. cum ratio in princip. ff. de bon. damnator. l. ſcripto ff. unde liberi Philippus Paſcalis in tractat. de patr. poteſt. par. 4. cap. 1. num. 7.* vnde non tenetur filius de patris hæreditate ſoluere gabel- lam, ſeu decimam debitam vigore ſtatuti, de bonis titulo lucratiuo quæſitis, vt voluit *Gulielm. de Benediſ. in cap. Rainucius de teſtamenti in verbo mortuo itaque teſtatore in 2. par. num. 52. Tiraquell. in præſat. l. ſi vnquam num. 10. C. de renou. donat. plenè Surd. conſ. 96. per totum. Paſcalis in tractat. de patr. poteſt.*

par. 4. cap. 1. num. 8. vbi multa ad rem egregia. Semper † autem æquius conſulere agenti de damno euitando, vt minus damnum patiatur, quàm agenti de lucro faciendo, vt maius lucrum faciat *l. ſin. C. de lur. delib. l. ſin. C. de codicillis. Roman. conſ. 179. num. 17.* vnde tantum abeſt, vt communis interpretum ſententia maiorem contineat æquitatem, vt totum oppoſitum omnino ſit dicendum.

Dubitandum tertio contingit, ſi mater filium in nihilo inſtituerit, & virum ſecundum in tota hæreditate, quomodo hæreditas inter virum, & priuignum ſit diuidenda.

997 Arbitror † virum ne in minimam quidem partem immiſſionem obtinere poſſe, non ſolùm ob nullitatem inſtitutionis, quæ eſt in cauſa, vt nulla ex ea competat immiſſio, quod eſt intelligendum iuxta conſuſiones firmatas ſupra *num.*

998 887. & 889. verum etiam, quia † cum in poena tranſitus ad ſecunda vota, id totum, quod pluris reliquit viro, quàm filio ex primo matrimonio auferatur à viro, & filio ob læſionem applicetur *d. l. hac ediſtali, vbi DD. Surd. conſ. 422. num. 2. lib. 3. poſt Bald. conſ. 21. quidam de Nicoliniſ lib. 5. Dec. conſ. 246. ſub num. 3. Rota Bonon. inter compillatas à D. Gyppo deciſ. 61. num. 5.* cum quæ totum, quod viro fuit datũ, in hoc caſu ſit plus, quàm quod filio, cui nihil, ſequitur vt totum à viro auferatur. Accedat relictum † factum in quantum excedit id, quod filio relictum pro non ſcripto haberi, quia, contra legem, vt notant *DD. omnes in d. l. hac ediſtali. Surd. d. conſ. 422. ante numer. 15. ibi quia tunc legata habentur pro non factis*, ſi ergo relictum, & ita inſtitutio in hoc caſu non habetur pro facta, ſequitur, vt nulla immiſſio ſit concedenda; quod intellige ſecundum terminos propoſitos, quando ab initio conſtat, vel incontinenti probatur inſtitutum eſſe ſecundum virum, & ſe apponentem eſſe filium ex primo matrimonio.

1000 Et † quamuis in hoc caſu aliqui ſentiant filium vna cum ſecundo viro, vel ſecunda vxore æquis portionibus ſuccedere.

dere debere, *ut per Curt. d. conf. 44. col. 3. paulo ante num. 2. vers. sed quando vni filio*, non tamen possum in hanc senten-

1001 tiam inclinare, quia *†* magis delinquens minus puniretur, quod ridiculum; certum est enim si testatorem respiciamus eum præferendo virum in totum filio magis delinquere, quàm preferendo in parte, si verò hæredem utiq; maioribus delincentibus, & illecebris nouercalibus ille vsus est, qui prorsus parentis animum à filio in totum abstulit, quàm si in parte, præterquam quod certum est testamen-

1002 tum in *†* quo filio, nihil relictum, quantum ad institutionem omnino nullum esse, & ideo filium impugnare testamentum, & instituto excluso id totum, in quo extraneus fuerat institutus consequi *l. 1. ff. de In iust. rupt. & irrit. & c. text. est in princ. insit. de exhered. liber.*

Dubitur quoque quid iuris, si statuto fuerit derogatum *d. l. hac edictali*, & respondeo secundum virum esse immit-

1003 tus, *†* quia rectè statutum potest huic legi derogare, licet requiratur derogatio expressa, vel saltem sit necesse, ut verba statuti sint taliter concepta, ut non sint compatible cum ipsa lege. *Bart. Bald. & Salycet. in d. l. hac edictali Phanc. infinitos cumulans de dote gloss. 5. num. 36. vers. verum partem negatiuam tenent Surd. alios allegans conf. 422. numer. 10. Rota d. decif. 432. num. 3. & decif. 565. par. 1. & in vna Faentina bonorum 24. Maij 1614. coram felic. ricor. Gregorio XV. & in vna Bonon. indemnitate 23. Martij 1618. coram R. P. D. Dunozetto.*

1004 Quid autem iuris *†* stante statuto, ut vir dimidiam partem dotis lucretur pro ut est Bononix *S. si vero circa finem de dotibus restitut. vel aliam quorundam puta quartam, vide Rotam Bonon. in compilar. à D. Gypso d. decif. 61. num. 8. cum multis sequentibus, ubi multa de materia.*

1005 Dubitur tandem quid iuris in filiis secundi matrimonij, quibus plus relictum fuerit, quam primi, an sint inmittendi

absolutè in portionem, in qua sunt instituti, an vero singuli ad instar secundi viri in portionem æqualem minori relicte vni ex filiis primi matrimonij, cuius rei determinatio pendet ab eo. An filij secundi matrimonij possint institui in maiori parte, quam filij primi matrimonij, qua in re receptor, & verior est sententia non esse prohibitum plus relinquere filiis secundi matrimonij, quam filiis primi, dummodo filij primi non fraudentur portione sibi de iure naturæ debita.

*Bald. conf. 22. num. 2. in fin. lib. 3. Cast. in Auth. unde si parens num. 2. C. de inoff. testam. Dec. conf. 245. colum. 2. ubi adentes concordantes cumulant. Ruin. conf. 56. num. 9. lib. 3. Bertrand. conf. 63. num. 1. par. 1. & conf. 18. num. 2. volum. 3. par. 1. Bero. conf. 40. sub num. 14. lib. 2. qui dicit omnes ita præsupponere in l. hac edictali. Boer. decif. 28. num. 5. Dilect. de iust. testand. caut. 65. num. 2. de leg. Franc. Manz. decif. 27. par. 2. Roland. conf. 62. nu. 29. lib. 1. Decian. conf. 35. sub nu. 24. lib. 1. Gabriel. conf. 13. sub num. 30. lib. 2. Surd. conf. 94. num. 69. Ant. Gabriel. de secund. nupt. concl. 4. num. 57. Aym. conf. 193. num. 11. Cuiacius in d. l. hac edictali propè finem tom. 3. colum. mibi 485. Rota decif. 432. par. 1. diuers. num. 7. & in vna Faentina bonor. 24. Maij 1604. coram felic. recor. Gregorio XV. apud Farinac. in ultim. imprass. decif. 121. nu. 2. par. 2. ubi animaduertit Salycetum, & alios cōtrarium tenentes esse intelligendos non in legato, aut dispositione in vltima voluntate, *†* sed in stipulatione patris, & ita secundi viri pro filio stipulant, & rationem diuersitatis affert ex Aymon. conf. 40. circa finem, quia lex magis suspicatur de fraude, quando pater stipulatur pro filio propter interpositam personam, quam ubi mater sua sponte filio relinquit.*

Et prædictam sententiam Rota confirmat, quia conuenit non solum verbis, *d. l. hac edictali*, quæ semper loquitur de nouerca, & vitrico in parte prohibita, verum etiam menti, quia ut dicit *Cast. & Boer. locis supra allegatis*, *†* filij ex secundo

cundo matrimonio non sunt ita exosi liberis primi matrimonij cum sint eorum fratres, & ideo non tantum debeant indignari.

1008 Id tamen intelligendum, nisi in fraudem filiorum primi matrimonij foemina reliquisset filijs ex secundo contemplatione tamen patris, tunc enim ad euitandam fraudem non essent admittendi filij primi matrimonij, nisi in eam partem, in qua admitteretur eorum parēs, ad Boer. d. decis. 100. num. 6. & Rotam in d. Fa- uentina bonorum coram felic. record. Gre- gorio XV.

1009 At quid in priuigno dicemus? rectè Cuiacius inquit idem in priuigno dicen- dum, quod in viro, differt enim longe priuignus à communi filio; nam inquit ille, vt mater communi filio donet natu- ralis affectus facit, priuigno, vt donet no- uerca, maritalis affectio facit, non certè nouercalis, vnde subnectit. Priuignum semper accipiam pro supposita persona, & excogitatam fraudem edicto suspica- bor in priuigno, non in filio communi.

S V M M A R I V M
Articuli Vigesimali.

1010 Clericos beneficiatos testari de bonis ac- quisitis ex fructibus Ecclesie, vel de fructibus iam perceptis inducta con- suetudo, ubi est valet.

1011 Limita in fructibus nundum perceptis, qui ex Bulla Iulij Tertij spectant ad successorem.

1012 Beneficiatus dum viuit, in beneficijs ha- bentibus administrationem, est veluti usufructuarius, dum incipit egrotare est uti usufructuarius.

1013 In beneficijs verò simplicibus, tam vita, quam in morte aequiparatur usufructuario.

1014 Beneficiatum de fructibus perceptis ex beneficio, vel bonis ex fructibus ac- quisitis testari consuetudo in regularibus non valet.

1015 Regularis acquirit Ecclesie, cui præsici- tur, & non religioni.

1016 Regulares propter votum paupertatis

non possunt habere, de quo testari pos- sint.

1017 Consuetudo non potest derogare in sub- stantialibus professionis, & contra vo- tum paupertatis.

1018 Regula monastica non potest mutari.

1019 Monachus factus Episcopus non absoluitur à voto paupertatis.

1020 Clerici beneficiati, circumscripta consue- tudine, non possunt testari de bonis qua- sitis ex fructibus Ecclesie, vel de ipsis fructibus perceptis.

1021 Clerici in testamento institutus, in fru- ctibus beneficij extantibus, vel bonis quasitis in illis, quando non reuocatur in dubium testatorem esse beneficia- tum, & bona esse ex fructibus, non gaudet legis nostra beneficio.

1022 Immissioni non est locus, ubi incontinen- ti apparet de inualiditate testamen- ti.

1023 Immissio conceditur etiam in fructibus beneficiorum, vel acquisitis ex illis, quando sunt permixti bonis patrimo- nialibus beneficiati testatoris, & post immissionem alio iudicio sit separatio.

1024 Bona fuisse quasita ex redditibus Eccle- siasticis probare, partes sunt Camere, si talia bona possidentur ab heredibus beneficiati defuncti.

1025 Immissio non retardatur sub prætectu, quod testator esset beneficiatus, & pa- trimonium eius sit confectum ex red- ditibus beneficij, quando incontinenti non probatur testatorem beneficiatum, & patrimonium ex fructibus Ecclesie fuisse confectum.

1026 Monachus post professionem aliquarum rerum non potest esse Dominus.

1027 Monacho, quicquid post professionem ac- quiratur continuo sit Monasterij, ut ne momento quidem temporis penes Mo- nachum resideat.

1028 Testandi licentiam non solum Cardina- libus, Archiepiscopis, Prelatis, Cleri- cis, verum etiam Monachis, & omni- no regularibus Summus Pontifex con- cedere potest.

1029 Papa in rebus Ecclesiarum plenissimam habet potestatem.

- 1030 Immissio conceditur vigore testamenti facti de licentia Papæ, quando de tali licentia incontinenti apparet.
- 1031 Concesso uno, ea videntur concessa, quæ veniunt in eius consequentiam.
- 1032 Formam dans, dat consequentia ad eandem.
- 1033 Permutatione concessa, cersetur etiam concessus regressus ad rem permutatam, ubi sequatur euietio.
- 1034 Regressus in casu euietionis venit in consequentiam permutationis.
- 1035 Litem contestare potest, qui in iudicio agere potest.
- 1036 Litis contestatio constituit in mora.
- 1037 Agere qui potest, potest etiam constitui in mora.
- 1038 Statutum, ut extantibus agnatis cognati excludantur, in consequentiam disponit, ut durantibus agnatis cognatio pro nihilo habeatur.
- 1039 Frater consanguineus admittitur cum utriusque coniuncto, quando extantibus agnatis, cognati a statuto excluduntur.
- 1040 Vincula duo magis ligant, quam unum.
- 1041 Mulier dando dotem viro, dicitur alienare, si statuto cautum, ut vir dotem lucretur.
- 1042 Dominus directus concedendo, ut fundus detur in dotem, concedit etiam ut sit locus lucro dotali, stante statuto, ut vir dotem lucretur.
- 1043 Testamentum non posse aliunde coadiuvari ad obtinendum legis nostræ remedium quomodo intelligatur.
- 1044 Gratia Apostolica habet exequutionem paratam ad instar testamenti ex legis nostræ remedio.
- 1045 Testandi licentia concessa à Papa non eget confirmatione successoris.
- 1046 Testandi facultas de fructibus beneficii concessa à Summo Pontifice, secundum aliquos, de priori testamento est intelligenda.
- 1047 Verior tamen sententia, ut habens licentiam, usque ad mortem testamentum mutare possit.
- 1048 Voluntas in testamento est ambulatoria, usque ad mortem.
- 1049 Testamentum factum ante licentiam, valet, si tamen fuerit postea legitime obtenta.
- 1050 Testandi licentiam habens potest etiam codicillari, & donare causa mortis.
- 1051 Melioramenta facta super bonis Ecclesiæ non veniunt in facultate testandi concessa à Pontifice.
- 1052 Melioramentorum æstimatio, factorum super bonis Ecclesiæ, non potest prætendi ab heredibus beneficiarii melioratis.
- 1053 Testator non dicitur disposuisse de fructibus beneficii etiam quando habebat licentiam, nisi appareat de talibus testari voluisse.
- 1054 Privilegiis nemo vititur inuitus.
- 1055 Immissio conceditur instituto à Clerico in bonis quaesitis ex fructibus beneficiorum, quando notoria est consuetudo, vel incontinenti probatur Clericos de huiusmodi bonis testari.
- 1056 Si non est notaria, vel incontinenti non probatur immissio deneganda.
- 1057 Consuetudo est probanda ab illo, qui in ea se fundat.
- 1058 Consuetudo est quid facti.
- 1059 Consuetudine in probanda, quæ sint necessaria.
- 1060 Consuetudo in specie, & in casu de quo agitur est probanda.
- 1061 Probatio probationem non excludit.
- 1062 Monachus Episcopus facit fructus suos in vita, & de eis disponere potest, non minus quam secularis.
- 1063 Monachus Episcopus habet dispositionem rerum Ecclesiasticarum dum vivit.
- 1064 Declara, ut possit disponere de fructibus, vel de pecunia ex fructibus exacta, non autem de rebus pecunia emptis, nisi constet emptas fuisse ad effectum donandi, vel alterius contemplatione.
- 1065 Prælatus habet administrationem in vita tamquam usufructuarius, ita ut per actum inter vivos possit de fructibus beneficii disponere.
- 1066 Prælatus potest, & debet consanguineas pauperes dotare de fructibus Ecclesiæ.
- 1067 Prælatus ex defectu voluntatis Ecclesiæ non acquirit, quando nolluit Ecclesiæ, sed alieri acquirere.

ARTICVLVS XX.

An instituto à Clerico in bonis acquisitis ex redditibus Ecclesiæ, vel eius intuitu, vel in fructibus Ecclesiæ extantibus.

Non potest hæc quæstio opportunè determinari, nisi primo videatur an Clerici de talibus bonis testari possint necne, de hoc ergo primo loco videamus.

Qua in re breuitati inseruiens ita distinguo: Aut extat in loco, vbi Clericus testatus est consuetudo, vt de talibus bonis testari possint, quæ est in Galia, vt refert *Aegid. conf. 1. num. 47. vers. aut erit de consuetud.* & in statu Venetiarum, & alibi, aut non. Si primum dummodo sint Sæculares † valet talis consuetudo, & rectè testatur, vt latè disputando tenuit *Ioan. Andr. in regula nemo plus iuris 76. lib. 6. Calder. conf. 2. vers. puto concludendum. Gemin. in c. presenti nu. 15. de offic. ordin. lib. 6. Bellam. conf. 3. nu. 9. Bursat. conf. 226. num. 45. volum. 3. pluribus Couaruias in cap. in offic. num. 9. extra de testamen. facitque pro hac sententia text. in cap. relatum de testam. & in cap. si propter de rescript. in 6. vnde non erit tenenda sententia Nauar. huiusmodi cōsuetudinem non valere sentientis, de reddit. Eccles. quæst. 3. mot. 2. nu. 2. & mot. 3. quem videtur sequi licet absolute non determinet *Surd. conf. 333. nu. 21.* † vel hæc secunda sententia erit tenenda, quando Clericus testatur de fructibus nundum perceptis, qui vigore Bullæ Iulij Tertij ad successorem in beneficio spectant, nō ad hæredem, in his enim terminis loquitur *Surd. d. conf. 333. vt ex toto consilio colligitur.**

Maximè autem hæc consuetudo efficax erit, & poterunt Clerici de fructibus perceptis, vel eorum consumptione acquisitis testari, quando sumus in simplici beneficio non habente administratio-

1012 nem, nam quamuis in beneficio habentem,

te administrationem, beneficiatus dum viuit sit tamquam vlufructuarius, dum vero incipit ægrotare, & erit in ultimo vite spiritu constitutus est tamquam vluarius, qui de fructibus disponere non potest ita vt in tali casu non sit tam facile, vt testari possit, quando † tamen sumus in beneficio non habente administrationem, sed simplici, beneficiatus, tum in vita, tum in morte habetur pro vlufructuario, qui de fructibus perceptis disponere potest, multos ita distinguentes refert *Surd. conf. 333. num. 1.* quos non transcribo, inter quos *Clarus* ab hac sententia non recedendum profitetur, & ita semper vidisse praticari plenè testatur.

1014 Si verò † regulares sint tales consuetudo non obtinet, vt idem *Ioan. Andr. in d. regula nemo plus iuris num. 10. Bald. in d. Auiben. ingressi num. 2. & ibi Iason. num. 2. qui Ancharan. Imol. & alios citat. Soccin. Sen. conf. 13. in princip. vol. 1. Nauar. de reddit. Eccles. quæst. 3. mot. 11. per totum. Dec. in Auth. Cassa num. 21. C. de Sacrosanct. Eccles.*

Ratio autem diuersitatis inter sæculares, & regulares ea est, quia sæcularibus obstat vnicus defectus, nimirum dominij tantum, in regularibus verò concurret duplex impedimentum, primo defectus dominij rerum, † quia etiam regularis acquirit Ecclesiæ cui præficitur, & non religioni gloss. in d. cap. cum olim verbo restituere, vbi *Innoc. & Anchar. Nauar. conf. 11. num. 11. de testam. & alij supra allegati.* Secundo inhabilitas

1015 personæ, quia † repugnat regulæ in substantialibus propter votum paupertatis, vt dicit *Ioan. Andr. in d. regula nemo plus iuris nu. 10. ibi † contra eius substantialia non valet consuetudo. Bald. in Auth. ingressi num. 2. C. de Sacrosanct. Eccles. vbi ait consuetudinem non procedere in Monacho, quia repugnat regulæ, & regula † Monastica non potest mutari, sequitur idem *Iason. num. 7. cum seq. & ita per hanc rationem tradit Feder. de Sen. conf. 20. colum. penul. ad finem, vbi quod regula est immutabilis sequitur Soccin.**

Sen. d. conf. 13. sub num. 2. Bertrand. conf. 296. num. 3. ibi quia duo obstant incapacitas, & defectus dominij bonorum volum. 3. par. 2. & conf. 153. sub num. 1. vers. cui alias duo obstabant vol. 7. Bursat. conf. 178. nu. 5. & seqq. fatiunt tradita à Roderico to. 3. quest. regul. quest. 69.

1019 *artic. 4. vbi † docet Monachum factum Episcopum non absolui a voto paupertatis, idque ex sententia D. Thoma, Soti, Couarr. & aliorum.*

Si verò non extat talis consuetudo
1020 non possunt aliquo modo † Clerici, & Prælati Ecclesiarum testari de fructibus Ecclesiarum extantibus, vel de bonis ex fructibus, vel intuitu Ecclesiarum acquisitis *cap. 1. de testamen. cap. unusquisque, & cap. final. de pecul. Cleric. Corn. conf. 79. num. 6. volum. 4. Socin. Sen. conf. 91. sub num. 6. volum. 3. & de Prælato, vel Episcopo regulari in terminis est tex. in cap. cum olim il. 2. de priuil. vbi gloss. in verbo restituere, & ibi Innoc. num. 3. Anchar. num. 7. Bald. in Authen. licentiam num. 3. C. de Episcop. & Cler. idem conf. 313. num. 2. vers. sed modo videndum lib. 2. Aegid. conf. 1. num. 47. vers. sed oportet. Alexand. conf. 3. super 1. in princip. lib. 7. vbi dicit communem Couarr. in cap. 1. num. 18. de testam. Clar. in 5. testamentum quest. 27. num. 6.*

Hoc præmissis pro determinatione principalis dubitationis iam propositæ, eo etiam repetito, ut singulariter in testamentis Clericorum huius legis beneficium competat, ut supra dixi in hac questione art. 14. duo casus sunt constituendi.

Primus, quando non extat consuetudo, ut Clericus, Prælati, Episcopus, & similes de bonis prædictis testari possint, vel quando sumus in regulari, in quo talis consuetudo non valet. Secundus, quando extat talis consuetudo, & sumus in eo, in quo valet.

Quantum ad primum ita est denuo distinguendum: Aut non reuocatur in dubium status testatoris, quia † in confes-
1021 so est eum esse clericum, vel religiosum, & bona, de quibus agitur esse quæsitæ,

ex fructibus Ecclesiæ, vel eius contemplatione, vel esse ipsius Ecclesiæ fructus, & certum est immisionem non esse concedendam, quia † vbi incontinenti apparet de inualiditate testamēti, etiam si non respiciat testamentum prout est facti, non esse locum immisioni supra traditum est in hac questione nu. 163. iunctis traditis num. 130. & sequentibus, & num. 166. ideo si testator se in testamento clericum appellet, vel notarius ab eo rogatus eum clericum, vel religiosum appellet, & bona, de quibus testatur enuntientur, uti bona ex fructibus Ecclesiæ comparata, erit omnino neganda immissio, quia ex ipsomet testamento colligitur eiusdem vitium, eodem modo, quo si testator se filium familias appellauit, ut dixi art. 3. huius questionis per totum præcipue num. 210.

1023 Fallit si non † solum testator haberet bona, de quibus testari prohibetur, ut sunt fructus Ecclesiæ, & bona ex illis quæsitæ, vel contemplatione Ecclesiæ, verum etiam bona patrimonialia simul permixta, tunc enim concedenda esset immissio, & postea nouo iudicio esset facienda separatio bonorum, de quibus non poterat testari, ut in simili, quando certum in patrimonio defuncti ad esse bona feudalibus, quæ ad hæredem institutum, quia fortè foemina sit incapax, pertinere non possunt, nihilominus ea immittitur in vniuersum patrimonium, deinde nouo iudicio fit separatio feudalium ab alodialibus, ut dixi in parte inscripta legit. contradic. quest. 19. num. 54. & in hac parte quest. 2. num. 223. & 224.

1024 Et in hoc casu, † constituto hærede in possessione bonorum defuncti, partes erunt camere prætendentis fructus beneficii cumulos à clerico, vel bona ex illis acquisita probare dictos fructus fuisse perceptos ex bonis Ecclesiæ, quando beneficiatus, ultra beneficium habebat patrimonium, vel officium, doctrinam, vel industriam ex qua solitus esset lucrari, ut plenè Gratian. inter discept. forens. cap. 381. num. 1. apud quem vide plura de hac materia, quæ non transcribo.

Aut

Aut verò reuocatur in dubium con-
ditio Testatoris, vel qualitas bonorum,
1025 quia † non certum sit ea esse ex fructi-
bus Ecclesiæ quæ sita, neque aduersarius
sit paratus incontinenti probare talem
qualitatem, & non est retardanda im-
missio, quia exceptiones respicientes
causam efficientem, & sic potentiam te-
standi ipsius testatoris, quia non afficiūt
testamentum quatenus est facti, tam-
quam minus proportionatæ iudicio pe-
torio, & requirentes altam indaginem
non suspendunt remedia possessoria, sed
reijciuntur ad petitorium, vt sæpius dixi
in hac quæst. præcipuè non 1027. cum ali-
quot sequent.

Oritur dubitatio quid Iuris, quando
vel sumus in Monacho, de cuius statu
non controuertitur, in quo constat non
vigere consuetudinem, vt testari possit,
& in quo non potest cadere coniunctio
bonorum patrimonialium, quia certum
est ante promotionem ad Prælaturam,
nihil proprii habere potuisse, omnia
1026 † enim Monasterio quæ sita sunt, ita vt
post professionem non amplius aliqua-
rum rerum dominus esse possit *S. illud in
Auth. de Monachis, & ita fuit cautum à
Concil. Trident. sess. 25. de reg. cap. 2. di-
xit Butr. in cap. cum olim il. 2. num. 12.
13. & 56. Franc. in rubr. de testamne.
num. 65. lib. 6. qui loquitur de Carmeli-
tis. Abb. in cap. cum ad Monasterium
num. 2. Statut. Monach. Bald. conf. 63.
1027 num. 1. & † quicquid post professionem
ad Monachū pertinet adeo acquirit Mo-
nasterio, vt ne quidem momento tempo-
ris penes ipsum Monachum remaneat
*Butr. in cap. in potentia num. 24. vers.
unde capacitas, & vers. hac omnia de
probat. & ibi Ancharan. num. 18. vers. s.
autem. Socc. Sen. conf. 245. num. 3. lib. 2.
ubi de communi. Bursat. conf. 63. nu. 25.
lib. 1. Ioan. Franc. de ponte conf. 40. num.
1. & 2. ubi de communi, vel quæstio est
de bonis ex fructibus Ecclesiæ compa-
ratis, vel intuitu Ecclesiæ ab alijs distin-
ctis, vel de fructibus nundum consum-
ptis, quæ appareant distincta à bonis pa-
trimonialibus, hæres autem proficetur**

huiusmodi Monachum, vel eum Præla-
tum, in quo de bonis pro certo ex fru-
ctibus Ecclesiæ comparatis agitur, po-
tuisse testari, quia habuerit † testandi li-
centiam à Summo Pontifice, qui eam
concedere potest non solum Cardinali-
bus, Archiepiscopis, & alijs Prælati, &
Clericis sæcularibus, ad tradita per An-
gel. & Ioan. de Imol. in l. si seruus com-
munis meus, & suus ff. de stip. seruorum.
Dec. conf. 512. per totum. Couar. cap. in
officijs num. 7. de testament. Bertrand.
conf. 153. sub num. 1. volum. 7. verum
etiam Monachis, & Religiosis professis,
quibus obstat non solum defectus domi-
nij, sed etiam incapacitas ad tradita per
Soccin. Sen. conf. 13. præsens consultatio
volum. . . . Bertrand. conf. 153. num. 1.
volum. 7. Bursat. conf. 178. num. 2. vo-
lum. 2. & 226. num. 44. volum. 3. habet
1029 † enim Papa in rebus Ecclesiarum ple-
nissimam potestatem, vt idem Bertrand.
conf. 153. num. 3. vol. 7. Natl. conf. 508.
num. 7. vbi multos allegat, & dicit ideo
id procedere, quia Monachus permit-
tente superiore potest aliquid habere.
*Iason. in Auth. ingressi C. de Sacrosanct.
Eccles. num. 11;*

Qua in re si non appareat incontinen-
ti de licentia Papæ, omnino negandum
est hoc beneficium competere, quia vt
millies decantatum requirentia altam
indaginem, de quibus incontinenti non
appareat non admittuntur in possessio-
rijs. † Si vero incontinenti appareat de
licentia Papæ omnino est asserendum
hoc beneficium competere; cum testa-
mentum ex licentia Papæ confectum non
minus perfectum sit, atque efficax, ideo
illud de eo sit dicendum, quod de quo-
cumque alio testamento.

Confirmatur, quia † vno concessa ea
quoque dicuntur concessa, quæ veniunt
in eius consequentiam *cap. cum quid de
reg. Iur. in 6. l. 2. ff. de Iurisdict. omn. Iud.
l. 1. S. final. & l. fin. ff. de offic. eius Surd.
1032 decis. 173. num. 19. & trita † est Philo-
sophum sententia dantem formam dare
consequentia ad eadem de qua Philos.
1033 8. Physicor. hinc fit, vt † permutatione*

con-

- concessa ab Ecclesia censeatur etiam concessus regressus ad rem traditam, ubi sequatur euictio, vt egregiè *Surd. d. de-
1034 cis. 173. num. 18.* & ratio est, quia ꝑ regressus venit in consequentiam permutationis à iure namque conceditur, ubi res permutata euincitur *l. 1. vbi gloss. & omnes Doctores. C. de rei permutat. Dec. conf. 83. num. 9. vol. 1. Surd. d. decif. 173.*
- 1035 num. 13.* hinc etiam ex ꝑ concessione, vt possit coniunctus in Iudicio agere pro coniuncto, & petere creditum, potest litem contestare *l. exigendi, vbi Iason. num. 3. C. de procurat. Doctores. in cap. cum M. Ferrariensis, vbi Felyn. & Ripa ex-
1036 tra de conslit.* & ꝑ quia per litis contestationem mora constituitur secundum gloss. & *DD. in l. virum ff. si cert. petat.*
- 1037 ꝑ* potest etiam constituere debitorem in mora. *Surd. decif. 125. num. 4. & 5.* hinc
- 1038 etiam,* quando ꝑ statutum disponit, vt extantibus agnatis cognati excludantur, quia in consequentiam venit, vt non attendatur cognatio durantibus agnatis à statuto Prælati pio nihilo habentur.
- 1039* Vnde si concurrant ꝑ frater consanguineus, & frater vtrique coniunctus simul admittuntur, quia licet vtrinque coniunctus duplici vinculo sit munitus agnationis nempe, & cognationis, & ꝑ duo vincula magis ligent, quia vnum *l. cum quis C. de adopt.* quia tamen statutum cauet, vt extantibus agnatis cognati non admittantur, & ita vt cognatio in tali casu pro nihilo habetur, non potest prodesse vtrinque coniuncto ad excludendum consanguineum, vt egregiè *Surd. de-
1041 cis. 239. num. 12.* Hinc ꝑ tante statuto, vt vir lucretur dotem, mulier dicitur alienare dando fundum in dotem, quia dando in dotem videtur consentire, vt vir secundum statuti dispositionem illam lucretur *Surd. decif. 278. num. 16.*
- 1042* Et ꝑ Dominus directus concedendo, vt fundus detur in dotem, concedere dicitur, vt in eo sit locus lucro dotis. *Craueus. conf. 76. num. 4. idem Surd. qui Craueus. sequitur d. decif. 278. num. 16.* Pontifex ergo concedendo Monacho testandi facultatem, concedit etiam hæredi, vt

ex eius testamento immisionem ex legis nostræ beneficio consequatur.

1043 Neque obstat ꝑ non posse ex testamento aliunde coadiuuato, hoc remedium intentari, vt diximus in quæst. 6. nu. 20. & alibi, hoc enim intelligendum, quando testamentum materialiter acceptum intrinsecus viciosum est, vt alibi diximus, secus quando omnibus numeris absolutum, & aduersus illud aliquæ exceptiones extrinsecus depromptæ apponuntur, tunc enim nihil impedit quin opportunis replicationibus extrinsecus de promptis tales exceptiones elidantur, ita enim testamentum non dicitur coadiuuari directè, sed per accidens tollendo obstaculum, quod non prohibetur.

Accedat testamentum posse adiuuari *1044* mediante gratia Apostolica, ꝑ quia ex ea simpliciter solet procedi ad instar legis nostræ, vt in parte inscripta de legit. contradiçit. quæst. 2. num. 1.

1045 Declara, ꝑ facultas testandi concessa à Papa non egeat confirmatione successoris, ita vt etiam mortuo Papa, qui facultatem concessit competat beneficium nostrum, licet enim incertus sit exitus, gratia tamen Papæ est perpetua, nisi sit restricta. *Bursat. conf. 178. in princip. volum. 2. & post innumeros huius sententia relosos auctores tenet Sanchez. de matrim. lib. 8. disput. 18. num. 82. Roza decif. 47. in fin. part. 1. diuersi. Roder. qui alios allegat quæst. regul. 10. 3. quæst. 69. artic. 6. & ita fuit resolutum in vna Papæ. fructuum 12. Februarij 1601. coram Illustrissimo Cardinali Lancelotto.*

Declara, vt concedatur immissio, non soium vigore primi testamenti, si is qui obtinuit facultatem testandi à Papa vnicum tantum condiderit, verum vigore vltimi, quando mutata sententia prius testamentum reuocauit, quamuis ꝑ *Dec. conf. 512. Curt. Iun. conf. 178. colum. fin.* sentiant facultatem testandi restringendam esse ad primum testamentum, tum ob regulam *l. bonus S. hoc sermone ff. de verb. signif.* tum quia est contra ius commune, ideo restringenda, quam sententiam

tiam tenet etiam *Soccin. lun. conf. 89. vol. 1. Contard. in cap. cum in offic. nu. 8. de testamen. Tiraquell. in d. l. boues §. hoc sermone ff. de verb. signif. & alij, quos refert Sanchez. de matrim. lib. 9. disput. 1. num. 17.* tamen *Rota diuersor. decis. 47. nu. 4. par. 1.* contrarium tenuit post *Sarmient. de reddit. Eccles. par. 4. cap. 4. & Nauarr. in Appologia*, & multos alios, plenè comulatos in eadem *decis. nu. 11.* sequitur *Roderic. quæstion. regul. lib. 4. quæst. 69. art. 5. plenè Sanchez. de matr. lib. 8. disput. 1. num. 18. ubi innumeros iuris professores, & multos Theologos ita tenentes refert*, & ratio est, quia dispositio recipit interpretationem à subiecta materia, ne reddatur elusoria; & contra testamenti naturam, in testamentis au-

1048 tem † voluntas est ambulatoria, vsque ad mortem *l. 3. ff. de adimen. legat.* vnde concedens facultatem testandi concedit mutationem dispositionis, vsque ad mortem, plura in hanc sententiam digna, vt videantur congerit *Rota d. decis. 47. à princ. vsque ad num. 12.*

Declara secundo, vt competat immis-
sio ex testamento Monachi, aut Clerici supposita licentia, non solum si post licentiam testamentum fuerit conditum,
1049 verum etiam si ante licentia, † quia testamento confecto licentiam testandi obtinuerit, & ita valuit *Bart. in l. si quis filio exheredato §. irritum in fin. l. mola in princ. Paulus num. 4. & alij relati à Sanchez. de matrim. lib. 8. cap. 1. num. 10.*

Declara tertio, vt competat etiam ex
1050 codicillis Clerici, vel Monachi, † licet habuerit solum licentiam testandi, nam per eam includitur quoque facultas codicillandi, & donandi causa causa mortis, vt post multos, quos refert, tenet *Sanchez. de matrim. lib. 8. disputat. 1. num. 38.*

Limita, vt non habeat locum in melioramentis factis super bonis Ecclesiæ,
1051 Nam in facultate † testandi concessæ à Papa non veniunt huiusmodi melioramenta, ita vt neque ea, neque † eorum æstimatio ab hærede capi possit. *Barfat. conf. 178. num. 12. vol. 2. plura de hac*

materia melioramentorum, & impensarum factarum pro conseruatione, aut recuperatione rerum Ecclesiæ, vide apud *Surd. d. conf. 333. à num. 26. vsque in finem.*

1053 Limita secundo, nisi appareat † testatorem voluisse vt facultatibus concessis à Papa, quando enim illis vti noluit, intelligitur disposuisse tantum de patrimonio, quia † nemo inuitus vitur priuilegijs, quando autem dicatur voluisse vti priuilegio, vide per *Bertrand. conf. 153. num. 1. vol. 7. & Surd. d. conf. 333. num. 11.*

Quantum ad secundum casum, quando extat talis consuetudo, & sumus in eo, in quo valet, Adhuc ita est distinguendum, Aut huiusmodi † consuetudo est notoria, ita vt non possit sine calumnia in dubium reuocari, & nihil impedit legis nostræ beneficium, quia ab initio constat de viribus, & efficacia testamenti, † aut verò talis consuetudo non est notoria, & de ea non potest incontinenti apparere, & arbitror negandam immisionem, quia † consuetudo est plenè probanda à se fundante in ea. *Surd. conf. 333. num. 21.* vbi dicit Doctoribus de tali consuetudine testantibus non esse credendum. *Rota decis. 36. num. 5. par. 1. diuers. & in vna Viterbien. decursus acquarum 15. Martij 1604. coram felic. record. Gregorio XV.* & ratio est, † quia est quid facti. *Bart. in l. de quibus in fin. ff. de leg. Bald. conf. 269. colum. 1. lib. 1.*

1058 *Menoch. conf. 426. num. 32.* & † plura ad eam probandam sunt necessaria, quæ referuntur inter consilia. *Gigant. conf. 25. num. 31. & seq. & inter cætera, necesse est, vt probetur in specie, & † casu, de quo agitur ita vt non sufficiat generalis probatio. Oldrand. conf. 173. Anchoran. conf. 239. col. 8. num. 39. Rip. in conf. 33. num. 7. Neuiz. conf. 80. num. 10. vol. 1. & conf. 53. num. 39. volum. 2. Menoch. conf. 54. num. 37. Becc. conf. 98. num. 7. Cur. lun. conf. 26. colum. fin. & conf. 171. Surd. decis. 131. num. 10.* Et quia probatio † probationem non excludit, vt infra dixi in par. 2. quæst. 11. num. 60. & quæst.

quæst. 15. num. 112. sequitur ut talis probatio dicatur requirere altā indaginem, & propterea non admittatur in hoc iudicio possessorio.

Obiter notandum, quod diximus Monachum totum, quod acquirit Monasterio acquirere, in† Monacho Episcopo non habere locum in fructibus, antequā ex illis quidquam emptum fuerit Regularis enim effectus Episcopus facit fructus suos in vita, & de eis disponere potest non minus quam secularis. *Bald. in cap. Clerici l. 2. num. 7. de vit. & honest. Clerici. Card. in cap. si quis colum. penult. vers. in religiosis de pecul. Cler. & in Clement. 2. §. sed & talis in princ. eodem tit. Nauarr. conf. 35. num. 4. & per totum de regul. vbi num. 8. in fine,* dicit praxim totius orbis Christiani ita seruare, & *conf. 78. num. 4. eodem tit.* dicit neminem contradicere. *Sarmient. qui alios allegat. de reddit. Eccles. l. quæst. 9. num. 10. Rota diuers. decis. 72. par. 1. & in vna Vscelen. spoliatorum 13. Februarij 1609. coram felic. record. Gregorio XV. relata per Farinac. decis. 241. par. 2. num. 4. & in decisio. eiusdem decis. 401. num. 9. & ratio est,* quia † dispensatio rerum Ecclesiasticarum ei conceditur dum viuuit, ut tradit *D. Thomas 2. 2. quæst. 180. art. 5.*

Hoc † tamen intelligendum si Episcopus disponat de fructibus puta eos donec, vel pecuniam ex eis redactam, secus autem si de rebus ex ipsa pecunia emptis, nisi constet emptas fuisse ad effectum donandi, aut alterius contemplatione, ut voluit *Rota in d. Vscelen. coram felic. record. Gregorio XV.*

1065 Accedat † cum Prælati habeat administrationem in vita equiparari usufructuario, ita ut possit per actum inter viuos de fructibus beneficii disponere iuxta gloss. communiter receptam in cap. presentis in verbo referuari de offic. ordin. in 6. *Surd. conf. 333. num. 1. Gratian. inter discept. forens. cap. 381. num. 14. cum aliquot seq. Rota decis. 41. num. 2. de probat. in antiq.* maximèque possit illos in causas honestas impendere, tideo si haberet consanguineas pauperes, & posset,

& teneretur eas dotare. *Abb. in cap. prouenit. sub num. 2. vers. & credo quod bona conscientia de arbit. Alexand. in l. 1. num. 24. ff. solut. matrim. Capell. Tbolof. decis. 290. num. 9. Boer. decis. 129. nu. 8. Campeg. de dot. part. 1. quæst. 15. latè Marfil. de reddit. Eccles. cap. 23. num. 8. & 9. Surd. de Aliment. titul. 8. conf. 92. num. 5. Ferdinand. Rebell. de obligationibus iustitia lib. 5. quæst. 4. num. 22. Cbisan. decis. 181. Rota in dicta Vscelen. vbi supradicta omnia allegantur. Farinac. decis. 241. num. 1. par. 2.*

Secundo, non habet locum in† rebus ab Episcopo ex dictis fructibus emptis, quando constat ipsum noluisse Ecclesiæ, sed alteri potius acquirere, tunc enim ex defectu voluntatis Ecclesiæ non acquirit. *Innoc. in cap. cum olim l. 2. num. 3. circa medium de priuileg. Hostiens. sub num. 12. Ioan. Andr. sub num. 5. Henric. Baic. sub num. 4. Rota in d. Vscelen. coram felic. record. Gregorio XV. & in eadem 28. Iunij 1610. coram eodem relata per Farinac. decis. 306. part. 2. quomodo autem cognoscamus, an voluerit Episcopus Ecclesiæ, an sibi acquirere, vide in d. Vscelen. 1. quàm 2. vel 241. & 306. recollectis per Farinac. par. 2.*

S V M M A R I V M

Articuli Decimiprimi.

- 1068 Immissio non est locus in testamento filij familias cuius pater ante mortem testatoris postliminio redijt.
- 1069 Postliminium fingit redeuntem ab hostibus semper in ciuitate fuisse.
- 1070 Filius cuius pater apud hostes mortuus est dicitur factus sui iuris tempore captiuitatis.
- 1071 Instituto à filio familias dum pater esset apud hostes, si is decedat ante mortem filij testatoris, competis immisso ex legis nostre remedio.
- 1072 Mortuus apud hostes fingitur mortuus bora praeambula captiuitatis.
- 1073 Immissio non conceditur de iure ciuili ex testamento filij dum pater manet apud hostes.

Decla-

Declara, ut infra num. 1093.

1074 *Filius status patre apud hostes existente est in suspenso.*

1075 *Iuris postliminii quot sint capita.*

1076 *Filiorum status, quare per alterum caput postliminii detineatur in suspenso.*

1077 *Effectus debet esse talis, qualis causa.*

1078 *Immissio ex testamento filij facti dum pater est apud hostes, eodem apud eodem moriente, statim heredi competit.*

1079 *Testamentum filij confectum dum pater est apud hostes, si is reuertatur etiam post mortem filij omnino euanescit, & nulla ex eo competit immissio.*

1080 *L. si pater ff. de suis, & legit. perpenditur.*

1081 *Pater familias cum testamento decedere potest.*

1082 *Filius verè sui iuris moritur, qui habet patrem apud hostes, si is postea apud hostes moriatur.*

1083 *Testamentum à filio factum patre apud hostes existente secundum Petrum valet, si pater mortui filij ab hostibus reuertatur.*

1084 *Contrarium est verius, ex mente gloss. & Bart.*

1085 *Fictiones retro translativæ duo extrema habilia requirunt.*

Declara, ut num. 1091.

1086 *Servus legato occiso post aditam hereditatem actio legis acquiriæ acquiritur legatario.*

1087 *Eo vero ante aditam hereditatem occiso actio acquiritur heredi.*

1088 *L. cum, qui, S. fin. ff. de verb. obligat. ponderatur.*

1089 *Debitor sub conditione re perempta conditione pendente liberatur.*

1090 *Pater postliminio redditus consequitur quicquid à filio medio tempore fuit acquisitum.*

1091 *Fictiones, in his, quæ veniunt accessorie non requirunt extrema habilia.*

1092 *L. i. ff. de captivis perpenditur.*

1093 *Immissio per bonorum possessionem secundum tabulas conceditur instituto à filio familias, dum eius pater apud hostes est.*

1094 *Institutus ab eo, cuius pater est apud hostes censetur sub conditione institutus, si pater apud hostes decesserit.*

1095 *Institutionis conditione pendente, institutus fit custos, & curator hereditatis.*

1096 *Possessio, & custodia hereditatis iacentis ad eum spectat, cuius interest eam custodiri.*

1097 *Successio ab intestato cessat ubi spes adest testamentarij heredis.*

1098 *Sollicitum esse de hereditate viventis est turpe.*

ARTICVLVS XXI.

An instituto à filio familias, cuius pater est apud hostes hoc beneficium competat.

IN huiusmodi articulo tres casus sunt constituendi.

Aut enim pater ante mortem filij testatoris postliminio redijt, aut ante mortem filij mortuus est, aut tempore mortis filij superstes vivebat apud hostes.

1068 Primo casu certum est nulli immissioni locum esse, cum testator verè filius familias decedat, & ita intestabilis, quinimo in potestate quoque patris tempore conditi testamenti esset, quia per ius postliminii fingitur pater semper fuisse in Civitate S. si ab hostibus Instit. quibus mod. l. us patr. potest. solui l. postliminium in princ. ff. de captiv. l. postliminium, & l. vero ff. eodem, & ita in utroque extremo, nempe & testamenti conditi, & mortis, intestabilis esset, ita ut testamentum ipso iure nullum esse appareat incontinenti, ita Doct. omnes in l. fin. C. de sent. passis nullo in hoc casu contradicente.

Hoc tamè verum si in facto notorium sit hunc parentem vivere, & postliminio redijisse, vel si hoc incontinenti probeatur, si enim in dubium hoc reuocari posset, quia asseratur quidem à contradicentibus, negetur autem ab herede, cum exceptio testatorem intestabilem respiciat testamentum prout est iuris, tamquam

quam in congrua in Iudicio possessorio, non admitteretur, nisi incontinenti de ea constaret, vt supra dictum in hac eadem quaestione num. 169. & ita quaestio validitatis testamēti esset ad petitorium reiicienda.

Secundo casu, quando pater ante mortem filij mortuus est, si tamen filius eo apud hostes viuentē testamentū condidit, res aliquanto obscurior, nam ex vna videtur dicendū immissionem concedendam, cum mediante fictione legis Corneliae fingatur, pater momento captiuitatis praeambulo mortuus, & ita filius ex tunc factus sui Iuris d. §. si ab hostibus, è contra, quia tempore confecti testamenti status filij erat in suspenso dicebatur filius de suo statu incertus, & per consequens videbatur dicendum intestabilem fuisse, vt supra in hac quaest. art. I. num. 114.

1071 Prima sententia tenenda est, quamuis enim secundum dispositionem Iuris postliminij status testatoris esset in suspenso, vt supra dictum, quia tamen secundum fictionem legis Corneliae pater mortuus fingitur hora praeambula captiuitatis l. in omnibus ff. de capt. l. Cornelia ff. de testamen. l. lex Cornelia ff. de vulgar. & pupill. filius dicitur sui Iuris fuisse, & potuisse testari, eueniēte enim casu legis Corneliae cessat Ius postliminij, & ita perinde est, ac si status filij nunquam in suspenso fuisset, cum pater fingatur, vt dixi mortuus tempore captiuitatis.

1073 Tertio casu, quando tempore mortis filij pater superstes est apud hostes, quo casu incertum est, an futurum sit, vt reuertatur nec ne, arbitror interim nullo modo de Iure Civili immissioni locum

1074 esse, & ratio est, quia tunc temporis filius testator non est solutus patria potestate, sed ea manet in suspenso, vt est tex. in §. si ab hostibus Instit. quibus modis Ius patriae potest. soluit. ibi tamen pendet Ius liberorum, & in l. si pater ff. de suis, & legit. ibi quamuis patria potestate dum vixit non fuerit in plenum liberatus, & ibi potestatis ipsius fiat per suspensi

iuris constitutionem, idque iure postliminij inductum cuius duo capita alterum fictitium, alterum suspensiuum, priore fingitur patrem redeuntem semper in Ciuitate fuisse d. §. si ab hostibus posteriore cauetur, vt interim dum Imperatur redditus status filiorum in suspenso remaneat d. §. si ab hostibus, quod summa aequitate postulante sancitum fuit, nam si filium statim captiuitas patris sui Iuris reddidisset, incōgruum visum fuit vt, vel pater rediens iure potestatis priuatus esset, vel eo reuerso redigerentur in potestatem patris filij semel liberati; sicque, inaturale vt de priuatione ad habitum, esset regressus. Eueniret praeterea, vt si filij sui Iuris effecti essent se gererēt pro patribus familias, resque paternas, vt suas administrarent, & reuerso patre ab his fortè rescinderentur, vt facta à filiis familias, quod erat iniquum propter eos, quibus cum contraxerant, & contra Iuris regulas, vt facta legitimè retractarentur, qua propter aequissimum fuit, vt status liberorum interim pendeat, donec, vel redierit pater, vel deserit posse redire, vt egregiè Salom. in l. Gallus §. quid si his ff. de liber. & posthum. & DD. praecipue Minsign. in §. si ab hostibus Instit. quibus modis Ius patriae potest. soluitur.

Cum igitur status testatoris tempore eius mortis in suspenso esset, & euenire possit, vt fingatur tempore conditi testamenti, & tempore mortis sui Iuris fuisse, quo casu nihil testamento repugnaret, consequens est, vt interim testamentum in suspenso sit, cum talis debeat esse effectus, quali causa l. 2. §. appellati ff. si cert. pet. & per consequens interim nulla concedenda immissio patre viuentē. Confirmatur, quia absurdum esset, vt pater postliminio rediēs deberet propriam substantiam ab haeredibus filij repetere, itaut non sat esset cum pro Republica, dum apud hostes esset, duram seruitutem sustinuisse, post redditum vero duram litē, & ea pendente rerum omnium egestatem sustinere debere, non enim afflicto est addenda afflictio, ne ergo haec sequan-

quantur absurda iustum profecto erit, eo viuentē testamentum filij in suspēso esse, & per consequens immissionem retardari, retardabitur autem vsque ad mortem, vel vsque ad reditum, vsque ad mortem si apud hostes moriatur, vsque ad reditum si reuertatur, & tūc rupto testamento filij omnino cessabit immissio, hinc duas firmo conclusiones.

1078 Prima, si tempore † mortis filij pater apud hostes sit, & apud eos moriatur statim post illius mortem competit immissio ex testamento filij.

1079 Secunda, si † tempore mortis filij pater est apud hostes, & postea reuertatur, euanesceat testamentum filij, & nulla ex eo competit immissio.

Prima conclusio. Primo probatur per text. in † l. si pater ff. de suis, & legit. vbi hæc habentur. Si pater apud hostes moritur, defuncto iam in Ciuitate filio, credimus patrem familias decessisse, quamuis patria potestate, quamdiu vixit non fuerit in plenum liberatus, itaque hæredem habiturus est iste non reuerso patre. Vbi verba illa, hæredem habiturus est, intelligenda sunt de hærede etiam testamentario, qui namque † pater familias moritur hæredem testamentarium habere potest, vt est notissimum, cum nulla lex repugnet, omnes autem hæredem testamentarium habere possint, quibus expressè non reperitur prohibitum, vt supra hac quaest. num. 1.

1082 Secundo, quia verè moritur filius suis iuris, si caput fictionis legis Corneliae attendamus, quo pater fingitur mortuus hora præambula captiuitatis, licet considerata suspensione postliminij, & potentia reditus, status eius incertus sit, hoc enim non est attendendum, fictio enim l. Corneliae habet locum in eo, qui apud hostes decessit, vt in casu nostro, suspensio autem, & fictio postliminij in eo, qui redijt. Et hoc voluit indicare l. C. cum dixit quamuis patria potestate, quamdiu vixit, non fuerit in plenum liberatus, durabat enim suspensio, & potentia, vt per reditum patris posset fingi semper in potestate fuisse, hæc autem incertitudo,

quæ in potentia est, non vitiat. Tertio, quia hanc sententiam supponit indubitata Bart. in l. fin. C. de sentent. passis num. 4. vbi quaerit: An patre postliminio redeunte post mortem filij testamentum patre reuerso rumpatur, frustra enim quaereret an rumpatur, nisi supponeret eo non redeunte efficax fuisse.

1083 Secunda conclusio esset in aliqua controuersia, nam † Petrus à Bartol. relatus in d. l. fin. num. 9. C. de sentent. pass. contrarium tenet, nempe testamentum sustineri, vnde sequeretur immissioni locum esse; † contrariam verò sententiam tenet gloss. & Bart. in d. l. fin.

1085 Pro sententia Petri facit ea ratio, † quia fictio postliminij, & alia similes, quæ retro trahuntur, requirunt duo extrema habilia, quorum altero deficiente cessat fictio l. huius scriptura ff. ad l. Aquilianam iuncta l. liber. homo S. si seruus ff. eodem in S. si seruus habetur. † Si seruus legatus ante aditam hæreditatem sit occisus legatario competere leg. Aquilia actionem, & ratio est, quia fingitur legatarij à die mortis, in l. verò huic scriptura habetur, † si ante aditam hæreditatem occidatur seruus legatus actionem apud hæredem manere, ea ratio est, quia tempore aditionis non potest fingi fuisse legatarij à die mortis, quia eo tempore non est, & ita deficit fictionis extremum, nempe is, qui fingetur, facit text. ab eodem Bart. allegatus † in l. cum qui § 6. d. fin. ff. de verb. obligat. vbi aliud dicitur de homine viuentē, aliud de mortuo; si enim debeat mihi Titius purè hominem. Seius verò sub conditione, & † is pendente conditione post moram à itij decessit. Seius existente conditione liberatur. Si verò nō mortuus fuerit, sed à Titio acceptum tulerim. Seius existente conditione tenetur, ratio diuersitatis est, vt ibidem Iuris Consultus, quia homine mortuo definit esse res, in quam Seius obligetur, acceptilatione autem interposita superest homo, quem Seius promiserat, At in specie nostra deficit huiusmodi extremum, cum enim ante reditum patris fi-

1088 gatus † in l. cum qui § 6. d. fin. ff. de verb. obligat. vbi aliud dicitur de homine viuentē, aliud de mortuo; si enim debeat mihi Titius purè hominem. Seius verò sub conditione, & † is pendente conditione post moram à itij decessit. Seius existente conditione liberatur. Si verò nō mortuus fuerit, sed à Titio acceptum tulerim. Seius existente conditione tenetur, ratio diuersitatis est, vt ibidem Iuris Consultus, quia homine mortuo definit esse res, in quam Seius obligetur, acceptilatione autem interposita superest homo, quem Seius promiserat, At in specie nostra deficit huiusmodi extremum, cum enim ante reditum patris fi-

lius mortuus sit, non potest fingi ante rediit in potestate fuisse ad idem opportunus est *text. ab eodem Bart. allegatus in l. quoslibet ff. de nouer. plura in hanc rem cumulat Bart. in l. si is, qui pro emptore ff. de usucap. num. 3.*

Hac ratione non obstante contraria sententia tenenda est, quæ probatur ex mente *Bart. per text. in l. penult. ff. de suis, & legitim. ubi si postliminio redijt pater iam defuncto filio, quicquid medio tempore per eum quæsitum est, habebit, multo ergo magis, quod ipsius erat ab initio consequentur.*

Ad contrarium respondetur ex mente *Bart. in d. l. suam. C. de sentent. passis, eam sententiam, ut in fictione postliminii duo extrema requirantur habere locum, in illis, in quibus fictio principaliter fingit, non verò in illis, quæ fictio fingit per quamdam consequentiam, quod huiusmodi exemplo declarat, fictio postliminii fingit principaliter patrem reuersum semper fuisse in Ciuitate, ut *l. retro, & l. postlimini ff. de capti. at hoc incidenter, & consequenter venit quod filius semper fingatur fuisse suus, & similia* *l. eum duo ff. de capti. in his ergo, quæ accessorie finguntur non requiruntur extrema habilia, sed sufficit, ut sint in principali, & hoc probat per casum notabilem in l. 1. ff. de capti. quod habet locum in fictione legis Cornelie, est autem huiusmodi. Seruo alicuius capti ab hostibus aliquod legatum fuit, vel aliquid ipse seruus stipulatus est, Dominus apud hostes decessit; quæritur an hæredibus Domini mortui acquiratur: affirmat Marcell. rationem asserens, quia, si captiuitatis tempore decessisset, acquiritum foret hæredi, & certè hoc procedit, quia fingeretur mortuus tempore captiuitatis, & ita liber, ideò iura ad eum spectantia, ad suum hæredem perueniunt. At dicet quis cum post captiuitatem seruus fuerit stipulatus, vel ei legatum, deficit primum extremum habile, quia si verè eo tempore mortuus esset, per seruam illi non fuisset acquisitum, quod post mortem eius ac-**

quisitum esset, nam mortuus non acquiritur. quia mors omnia soluit *S. deinceps in Auth. de nupt. responsio est non posse aliter textus derationationem sustineri, nisi dicamus extrema habilia non requiri in illis, quæ veniunt in consequentiam, ex eo enim, quod fingitur mortuus liber, venit in consequentiam, ut ad hæredes illud omne spectet, quod ad eum uti liberum spectasset.*

Quod autem supra dictum est, patre apud hostes viuente, immisioni locum non esse.

Declara, t vt iure quidem Ciuili verum si iure autem pratorio concedatur immissio per bonorum possessio. secundum tabulas ad effectum, ut interim bonorum custodiam generat, habetur etiam in tali casu institutus, tamquam institutus sub conditione, si pater testatoris apud hostes decessat, eo modo, quo filius nasciturus, censetur institutus sub conditione, si nascetur. *Roman. conf. l. 34. nu. 4. & per totum dixi in tract. de legit. contradi. quæst. 11. num. 11. vnde t pendente conditione. locum est bonorum possessioni secundum tabulas, per quam institutus fit curator, & custos hereditatis, ita ut eam custodiat, vel sibi, si pater testatoris apud hostes moriatur, vel ipsi patri, si postliminio redibit; facit text. in l. 2. S. si sub conditione ff. de bonor. possess. secundum tabulas, ubi gloss. & DD. & in l. bi demum ff. eodem tit. & in l. si quis institutus hæres, ubi gloss. Bart. & alij ff. de hered. instit. Cass. in l. filij matrem num. 3. C. de inoff. testam. vide plura in casu simili allegata in parte inscripta de contradi. quæst. 11. num. 12. cum nonnullis sequentibus, & supra hac eadem quæst. num. 623. quæ faciunt quoque ad hunc locum ob rationis identitatem.*

Et hoc tanto magis asserendum, quia talis possessio, & custodia spectat ad illum cuius interest hereditatem custodiri. *Rota dec. 40. num. 2. part. 1. diuersor. nullus autem est cuius magis inter sit hanc hereditatem custodiri, quam ipsemet institutus, si enim venientes ab intestato ad successionem ipsius testatoris*

con-

considerauerimus, certè nullum ius ha-
 1097 bent, cum † stante spe testamentarij hæ-
 redis omnis successio ab intestato cesset
l. quando ff. de acquir. hered. l. quando
ff. de reg. iur. Si verò successores ipsi pa-
 tri, qui apud hostes est, attendamus ad-
 huc minus eorum interest; aut enim re-
 uertetur, aut non: si non nihil pro certo
 pretendere possunt: si reuertetur, cum
 possit ad libitū testari eos excludere, ni-
 hil aliud habent, quàm spem incertam,
 quæ non est nisi modici momenti, ita vt
 in vno casu omne illorum ius cesset, in
 altero verò ius incertum habeant. Insti-
 tutus verò à filio, in casu quo reuertatur
 parens, sanè nullum ius habet, at in ca-
 su non reditus habet certum ius, vnde
 constat magis huius interesse hæredi-
 tatem custodiri, qui vno in casu certum
 1098 ius habet. Accedat † venientes ab in-
 testato ad successionem patris, non pos-
 se aliquo modo sollicitos esse de illius
 hæreditate, essent enim solliciti de hære-
 ditate viuentis, quod est absurdum *l. fin.*
C. de pact. non enim ideo sunt solliciti,
 quia credant illum moriturum apud ho-
 stes, sed quia sperant rediturum esse;
 ideo sunt solliciti de hæreditate illius, vt
 viuentis, & per consequens, vt testabi-
 lis. Instituti verò à filio petētes hanc bo-
 norum possessionem sunt solliciti de hæ-
 reditate mortui, cum testamento. Qui-
 bus rebus sic stantibus pro certo ad eos
 pertinet, tamquam testamentarios here-
 des, vt iam probatum per text. in *l. si pa-*
ter ff. de suis, & legis.

Proxima huic dubitationi alia esset
 dubitatio. An instituto à filio familias,
 cuius pater est deportatus, hoc benefi-
 cium competat, siue pater fuerit restitu-
 tus, siue non, quæ res facto supposito, ita
 vt vel de eo nulla sit dubitatio, vel sal-
 tem incontinenti probari possit, pendet
 ab eo. An talis filij testamentum sit effi-
 cax, qua de re, vide *Bart. in d. l. fin. C. de*
sentent. pass. num. 1. 6. & 8. nam breui-
 tatis studio ommitto.

S V M M A R I V M
 Articuli Vigessimisecondi.

- 1099 Concubina aliena donare, aut eam insti-
 tuere quilibet potest.
- 1100 Neque suspitio carnalis copula impedit
 donationem, aut institutionem, sed est
 probanda turpis consuetudo.
- 1101 Concubina sua, quæ non amplius est in
 cōcubinato, quia iam sequuta est emen-
 datio, potest quis donare, aut eam in-
 stituere, vel legare.
- 1102 Concubina sua potest quis donare, si de
 emendatione constet per tres annos an-
 te secundum aliquos.
- 1103 Quod intellige, si constet de consuetudi-
 ne cum concubina tempore donationis,
 quia tunc non præsumitur emendatio,
 secus si non constaret de consuetudine
 cum ea, tunc enim ex aduerso proban-
 dus esset concubitus, vel similis actus
 de tempore donationis.
- 1104 Concubina sua potest quis ob benemerita
 donare.
- 1105 Donatio ob benemerita valet, etiam inter
 personas prohibitas.
- 1106 Decuriones ob benemerita, res Ciuitatis
 donare possunt.
- 1107 Contractus non lucratiui non sunt probi-
 biti cum concubina.
- 1108 Donatio
 Legatum
 Institutio
 } ob benemerita est potius
 restitutio.
- 1109 Doctor
 Miles
 Aduocatus
 Clericus
 } propter merita concubi-
 na donare possunt.
- 1110 Declara, vt valeat donatio, in quantum
 merita æquivalent, secus in quantum
 donatio excedit.
- 1111 Hoc autem, an æquiualeant cognoscere
 spectat ad Iudicis arbitrium.
- 1112 Debetque de his meritis constare, aliter,
 quàm per assertionem donantis, aut in-
 stituentis.
- 1113 Concubina donare potest, qui non est ex-
 pressè prohibitus,
- 1114 Fallit de Iure Pontificio, quia concubi-
 natus est coitus damnatus, ideo inter

- concubinarios non potest intercedere luctum. A. 14. 16.
- 1115 Lege quod prohibetur fieri nequit.
- 1116 Miles armata militia, nec donare, nec legare, nec promittere potest suae concubinae, nec eam instituere.
- Declarat, ut infra num. 11128.
- 1117 Clericus est miles caelestis militiae.
- 1118 Milites Caelestis Militiae, & armata in quibus equiparentur.
- 1119 Milites Caelestis Militiae, concubina donare, aut instituere eam nequeunt.
- 1119 Lucrum non admittitur inter eas personas, inter quas est turpe.
- 1120 Donatio facta à Clerico suae concubinae non potest firmari Iuramento.
- 1121 Doctor } concubina suae
Advocatus } donare nequeunt, aut eam
Milites omnes togata } instituere.
militia }
- 1122 Amplius etiam in licentiatum.
- 1123 Amplius etiam in Notario.
- Declarat, ut infra num. 11128.
- 1124 Coitum damnatum dum femina exercens ei nec donare, nec relinquere potest.
- 1125 Concubinae, ut non possit relinqui in omnibus prohibitis, fallit, si causa dotis fuerit relicta, aut donatum.
- 1126 Nullum quod est, non parit effectum validum.
- 1127 Concubinae instituta competit immissio ex legis nostrae beneficio.
- 1128 Donatio facta concubinae in casu prohibito valet in damnum donantis, & commodum fisci.
- 1129 Forma actus, vel contractus, ubi non est à iure prohibita, sed causa intrinseca, actus factus valet.
- 1130 Declarat, ut valeat in favorem Fisci.
- 1131 Lucrum ex turpi causa factum spectat ad Fiscum.
- 1132 Lucrum factum à femina occasione concubitus, an, & quando ad Fiscum spectet.
- 1133 Milites nostri temporis, quando non fruuntur privilegio, ut concubinae donare nequeant.
- 1134 Ius testij antequam ad esse deducatur aliter legari nequit.
- 1135 Nullitas donationis factae ab Ecclesia non potest allegari ab iniusto detentore contra donatarium, si talis nullitas locum habeat solum Ecclesia volente.
- 1136 Caducitas non potest allegari à tertio possessore contra emphyteutam vendicantem res emphyteuticas.
- 1137 Caducitas in rebus emphyteuticis non habet locum, nisi Domino directo volente.
- 1138 Ius Fisci nemo priuatus allegare potest.
- 1136 H heredem indignum nemo, prater Fiscum dicere potest.
- 1140 Fiscus solus potest impedire immisionem concubinae, contra iuris prohibitionem instituta.
- 1141 Concubina eodem modo prohibetur donare, aut instituere Clericum, Militem, & alios prohibitos, prout Clericus, & alij prohibentur donare, aut instituere concubinam.

ARTICVLVS XXII.

An concubinae à concubinario instituta legis nostrae beneficium competat.

PRO faciliori determinatione est praemittendum: An, & quando valeat institutio concubinae, ut facilius determinare possimus, quando concubinae talis institutionis immisionem iuste pretendat.

Potest ergo quis instituere concubinam alienam, aut concubinam propriam.

1099 Primo tunc casu, nihil prohibet quin valeat institutio; nam alienae concubinae, cum qua testator nullam turpitudinem exercuit, & donare, & testamento relinquere quilibet potest text. est, ubi notat Angelus in S. i. in Auth. quibus mod. natur. efficiant. legit. Dec. in l. i. num. 8. in fin. C. unde vir, & uxor, Nat. conf. 559.

1100 per totum, ubi tunc dicit carnalem copulam esse probandam, neque suspicionem sufficere per gloss. in l. miles ita S. mulier ff. de testam. milit. Surd. conf. 469. num. 23.

Gratian. inter disceptat. forens. cap. 32. num. 33. Secundo casu rursus est distinguendum. Aut ei relinquit, vel eam instituit, quæ aliquando fuit sua concubina, aut eam, quæ adhuc sua concubina 1101 est; si ei t quæ aliquando fuit, & non est rectè relinquare, aut donare, aut etiam eam instituire potest *gloss. in d. S. mulier, quam sequitur Castrens. in l. donationes ff. de donat. Butr. conf. 14.* vbi de donatione loquens dicit censeri factam, vt deserat malam vitam. *Lup. de donat. inter vir. & vxor. §. 37. num. 8. Capyc. decif. 102. in fine,* vbi dicit conclusum fuisse pro validitate donationis factæ per Clericum Abbatem suæ concubinæ, quia non constabat tempore donationis concubinam fuisse. *Thesaur. decif. 111. in fin. Gratian. inter discept. forens. cap. 31. num. 29.* vbi multos allegat. Hoc tamen 1102 intelligendum si t de emendatione constet saltem per tres annos ante, secūdum opinionem DD. de qua per *Seraph. de priuileg. Iuram. cap. 71. num. 43. refert Gratian. inter discept. forens. cap. 31. sub num. 29. vers. cum tamen de huiusmodi emendatione, vbi multa ad rem opportunè facientia, quæ non transcribo, quod intellige, quando constar de consuetudine cum concubina, quia tali casu non præsumitur emendatio, & ita loquitur *Rota coram Cardinali Seraph. decif. 54. num. 1.* alioqui t exaduerso probandum esset concubitus de tempore donationis, aut similis actus, & in his terminis videtur procedere dictum à *Rota diuers. decif. 103. num. 1. par. 1.* vbi defendit à simulatione confessionem factam fauore concubinæ, quia turpis consuetudo de tempore confecti instrumenti non probabatur, & hoc etiam modo loquitur *Capyc. supra allegat. decif. 102. in fin.* Si autem in tempore institutionis, donationis, vel legati, adhuc testatoris concubina est, vel donantis, t & tunc aut donat ob benemerita, aut simpliciter. Si ob benemerita, instituire, vel ei donare po- 1104 test. Donatio enim t ob benemerita valet etiam inter personas prohibitas, veluti inter patrem, & filium *gloss. Bart.**

Bald. Angel. & alij in Auth. unde si parens C. de inoff. testam. Tiraquell. infinitos cumulans in l. si unquam in vers. donatione largitus num. 20. C. de reuoc. donat. Lancell. Galiaul. in consuet. Alexand. in ver. viginti quæst. 8. num. 83. & seq. sic decuriones t donare possunt res Ciuitatis, nempe ob merita *Bart. in l. ambitiosa colum. 2. de decret. abordin. faciend. Tiraquell. loco prædicto num. 32.* vbi multa alia ponit exempla, & in terminis concubinæ. *Ancharan. conf. 247. Surd. conf. 469. num. 25.* Ratio est, quia solat donatio, & relictum, & quæ in summa sapiunt ex parte concubinæ titulum lucratium prohibita sunt, non autem 1107 alij contractus, vel actus. t Donatio autem, vel institutio, aut legatum ob merita, videtur potius restitutio, quam dotio, & hanc opinionem vltra enarratos tenent *Barbat. in l. diuortio, colum. antepen. ff. de verb. oblig. Afflic. decif. 102. Capic. decif. 102. Ferdinand. Lancell. ad l. Centurio num. 27. ff. de vulg. vbi infert,* quod etiam t Doctor donabit concubinæ propter merita. *Lup. d. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 39. num. 13. vers. unum non est ommittendum, vbi loquitur t in Clerico, in milite, in Aduocato, Doctore, vel etiam licentiatu. Nat. conf. 559. num. 9. Tiraquell. d. l. si unquam vers. donatione largitus num. 23. & 24. vbi loquitur in Clerico, Milite, & Doctore. C. de reuoc. donat. Roland. conf. 98. num. 4. volum. 1. Sim. de interpret. vltim. volum. lib. 2. interpret. 2. fol. 2. num. 118. & seq. fol. 137. Dec. conf. 83. num. 42. in 3. volum. Peregr. de Iur. Fife. lib. 2. titul. 9. num. 11. Cephal. conf. 523. num. 135. Surd. hos omnes congerens, quos utilitatis studio repetij dist. conf. 469. num. 26. Addo Bernard. de public. concubin. vers. contra prædictos num. 26. Ancharan. quæst. 12. num. 15. lib. 2. Gratian. inter disceptat. forens. cap. 32. num. 28.*

Hoc tamen intelligendum in t quantum merita æquiualeant rebus donatis, in eo enim, quod res donatæ merita excedunt, donatio reputatur pura, & sim-

plex *Oldrand. conf. 226. colum. penult. cum infinitis apud Tiraquell. in d. vers. donat. largitus num. 8. Surd. d. conf. 469.*

- 1111 *num. 27.* † Qua in re partes ludicis sunt arbitrari si merita tantam mereantur cōpensationem, ut volunt multi, quos citat *lason. conf. 154. num. 5. vol. 2. Clar. in §. donatio quæst. 3. Mascard. de probat. conclus. 560. num. 4.* Item hoc est intelligendum si de meritis aliunde constet, quam per assertionem ipsius testatoris, ea enim non probat, quia sumus inter personas suspectas. *Ancharan. consil. 247.* ubi quod neque valet confessio debiti facta per Clericum ad favorem huiusmodi mulierum. per *text. in l. si forte de Castr. pecul. Dec. conf. 132.* in casu proposito, ubi de e mente, qui confitetur ex pecunijs mulieris emisse in quo non valet talis confessio. *Rip. in l. miles num. 12. ff. de re iudic.*

- Si vero non ob benemerita, tunc aut est persona non expressè donare, vel relinquere prohibita, aut prohibita. Si pri-
1113 *num. 1.* † nihil prohibet quin legatum, donatio, vel institutio valeat. *l. qui concubinam, & l. item legato §. parui de leg. 3. l. affectiones, & l. donationes in concubinam ff. de donat. Bart. in l. miles §. mulier ff. de milit. testam. DD. in l. affectionis ff. de donat. Angel. conf. 171. incipit Petrus in 1. dubio. Roman. conf. 43. nu. 5. in 4. dubio, & conf. 478. Tbob. conf. 53. num. 6. Butr. conf. 14. ad medium. Gratian. discept. forens. cap. 31. num. 7.* Hoc
1114 tamen videtur procedere de iure Civili, cum enim de iure Pontificio concubinitas hodie sit punibilis. *Felin. in cap. cum sit generale in fin. de foro competent. eo inspecto huiusmodi lucra inter nullos concubenarios sunt valida. Peregr. de iure Fisc. lib. 2. tit. 9. num. 2. in fin. qui non tamen ob hanc causam applicari Fisco subnectit. Surd. conf. 469. nu. 1. & 2. & 15. cum seq. lib. 4. Gratian. discept. forens. cap. 31. num. 18.* & per consequens institutio inter tales personas erit inualida. Et hoc absque difficultate procedit, quando sumus in damnato coitu, puta in adulterio. Qua de re, vide infra n. 1124.

Si secundum, quia sit persona expressè prohibita donare, aut instituere, aut relinquere non potest, † quia lex prohibens impedit argumento *text. in princ. Institut. quibus manum liceat.* Personæ autem prohibita donare, sunt hæ. Pri-
1116 mo miles † armata militiæ, qui nec donare, nec promittere, nec aliquid in testamento relinquere concubinæ potest *l. 2. ubi Bart. ff. de his quib. ut indign. Doct. in l. miles in princ. ff. de re iud. l. miles ita §. mulieri ff. de testam. milit. l. 2. C. de donat. inter vir. & ux. l. mulierem ff. de his quib. ut indign. Natt. conf. 559. num. 1. Roland. conf. 98. num. 1. volum. 1.* An autem hoc intelligendum sit de militibus nostri temporis, vide *D. meum Giouagnonum conf. 47. num. 20. volum. 1.* ubi multa egregia habentur explicantia, de quibus militibus propo-
sita regula sit intelligenda.

- 1117 Secundo, Clericus † cum sit miles, *cap. Episcopus, ubi Dec. in 1. notabili de probat. & celestis militiæ cap. militiæ 13.*
1118 *quæst. 1. cap. 1. de Cler. agrot.* † in hac enim materia æquiparantur miles celestis militiæ, & miles armata militiæ, ut per *Bart. in l. affectionis ff. de donat.* ubi dicit hoc esse intelligendum etiam in quolibet Clerico. Idem *Bart. in l. mulier ff. de his, quibus ut indign. Paul. de Castr. in l. donationes ff. de donat. Felin. in cap. cum officio colum. 1. de prescript. Capell. Tbolos. decis. 141. Dec. conf. 131. colum. 1. Angel. conf. 171. super predicto puncto. Ancharan. conf. 347.* Dubium facit in presenti quæstione, Ioan. Andr. in *cap. de his colum. final. de sepult. Abb. in cap. 1. in 3. notabili de Cleric. Roland. & Vall. d. conf. 98. num. 3. & 4. Natt. conf. 559. num. 1. D. meus Giouagn. d. conf. 74. num. 8. volum. 1.* Quinimo maior ratio viget in Clerico, & ideo illi magis hoc esse debet prohibitum, in eo siquidem accessus ad concubinam est magis
1119 prohibitus, & cum inter † has personas lucrum sit turpe, non debet admitti. *l. Claudius l. mulierem ff. de his, quibus ut indign. l. as. in l. miles ita §. mulier de testam. militar. Cauar. in cap. peccatum.*

par. 2. §. 2. num. 2. de reg. Iur. in 6. Capra
conf. 127. Gratian. inter discept. forens.
cap. 31. num. 10. vbi num. sequenti non-
nullis confirmat rationibus.

1120 Ampliat etiam si donatio esset firma-
ta iuramento, non enim eo validari po-
test. Aym. conf. 229. num. 12. Ripa in l.
miles ad finem ff. de re Iudic. Gratian. d. 1124
cap. 31. num. 21. cum nonnullis sequent.
qui plurimorum auctoritatibus, & opti-
mis rationibus confirmat refutando con-
trarium tenentes.

1121 Tertio Doctor, † Aduocatus, & simi-
les togatæ, militiæ milites cōcubinæ suæ
donare nequeunt, aut eam instituere, vt
sentit gloss. in l. 1. §. est, & alius ff. si a pa-
rent. quis fuit manumiss. Porc. conf. 21.
DD. in l. miles ita ff. de milit. testam. Ri-
naldin. de testam. rubr. 41. in fin. Lup. in
rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 37.
num. 14. vsque ad 25. vbi ampliat quam-
uis Doctor non patrocinetur. Bermond.
de public. concub. in vers. contra prædicta
num. 19. & 20. Ias. in l. miles de re Iud.
Roman. in l. affectionis in 4. fallent. nu. 3.
ff. de donat. vbi ait Spoleti ita cōtra con-
cubinam cuiusdam Aduocati iudicatum
fuisse. Alex. Soccin. Iun. & alij in l. Cen-
surio ff. de vulg. & pupill. Lup. in cap. per
vestras colum. 4. vers. quod plus est ex-
tra de donat. inter vir. & vxor. & in
rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 37.
num. 14. Tiraquell. in l. si vnquam C. de
reuoc. donat. super vers. donatione largi-
tus num. 24. in fin. de communi Ripa in
l. miles num. 5. ff. de re Iudic. Gratian. in-
ter discept. forens. cap. 31. num. 14. & 15.
D. meus Giouagn. conf. 47. num. 9. vol. 1.

1122 quod etiam ad licentiatū trahitur. Lup.
in d. rubr. §. 38. Roland. conf. 11. num. 20.
lib. 2. Iacob. Beri. de priuil. Iurisconsultor.
priuileg. 94. D. meus Giouagn. conf. 47.
num. 11. & ratio est, quia priuilegia con-
cessa militibus armatæ militiæ, censentur
etiam concessa militibus cælestis mi-
litiæ, & togatæ, ac legalis gloss. in d. l. mi-
les, vbi Bart. & Ias. num. 15. Rip. num. 9.
& alij gloss. in l. 1. §. est, & alius ff. si quis

1123 a parent. manumiss. fuerit. † Quinimo in
Notario quoque locum habet, nam, &

Notarius dicitur miles litterariæ mili-
tiæ, & eodem modo habet bona quasi
Castrensia, quo Aduocatus l. fin. C. de
inoff. testam. vbi gloss. Cyn. & DD. Ca-
pell. Tholos. decis. 10. D. meus Giouagnon-
ius d. resp. 47. num. 14. & 15. lib. 1. vbi
multis egregie exornat.

1124 Quarto, quicumque † damnatum, &
punibilem coitum cū foemina, quæ ideo
non poterat esse legitima concubina,
exercuit, hic enim nec ei donare, nec
relinquere potest, dicitur enim donatio,
legatum, vel institutio fieri ob turpissi-
mam causam, & detestabilem, nec tunc
cadit affectio, sed defectio text. est in l.
miles ita §. mulier in illa particula nec ff.
de milit. testam. tradit Bald. conf. 44. &
conf. 457. in princip. lib. 5. & conf. 267.
lib. 1. Luc. de Pera latè in l. si cohortalis
C. de cohort. lib. 12. Cuman. in d. §. mulier
sub num. 2. Paul. in l. 1. §. 1. num. 8. ff. de
cond. ob turpem causam Corn. in l. heredi-
tas C. de his, quib. vt indign. Abb. in cap.
quia plerique sub num. 14. de Immunit.
Eccles. Ias. in d. l. miles sub num. 18. ff. de
re Iudicat. & in conf. 37. num. 7. lib. 3.
Ruin. conf. 109. num. 29. & 33. lib. 3.
Couar. in cap. peccatum par. 2. §. 2. nu. 2.
de regul. Iur. in 6. Aym. conf. 229. sub
num. 12. in 4. respons. Capr. conf. 127.
per totum. Lup. in repet. rubr. de donat. in-
ter vir. & vxor. §. 37. num. 8. & §. 39.
num. 14. Vrsil. ad Afflic. decis. 102. Ma-
scambrun. conf. 1. num. 54. Brusat. con-
sil. 205. num. 21. Alban. ad Bart. in l. 3.
§. quod meretrici ff. de cond. ob turp. caus.
Mozz. de contract. tit. de donat. sub nu-
mer. 24. Alban. conf. 257. num. 6. cum
seq. lib. 2. Gail. in consuet. Alexand. vers.
maritus quæst. 3. sub nu. 29. vers. 2. casu,
& sub num. 32. cum seq. Surd. conf. 469.
num. 5. Rota inter decis. primo collectas à
Farinac. decis. 4. & apud Card. Seraph.
decis. 46. nu. 6. Gratian. d. cap. 31. nu. 18.
& 19. & 20. vbi innumeros huius sen-
tentia auctores refert, quos non tran-
scribo. D. meus Giouagnonius d. conf. 47.
num. 6. volum. 1. qui plures exenarratis
cumulat.

1125 Declara in omnibus † casibus, in qui-
bus

bus diximus concubinæ relinqui non posse, id non habere locum, si in causam dotis fuisset concubinæ relictum, ut nubendo, se à turpi vita retraheret, tunc enim relictum valet. *Porc. conf. 21. Butr. Benedict. Lancellott. quos allegat, & sequitur Gratian. d. cap. 21. num. 35. Rota diuers. decis. 203. num. 2. par. 1.*

His stantibus, dum quæritur. An concubinæ ab eo institutæ, qui eam institueri non potest, sit locus immissioni. Videtur primo aspectu negandam immissionem.

1126 Primo, quia quod † est nullum, non potest validum aliquem operari effectum. *l. 4. §. condemnatum, ubi DD. ff. de re iudic. Roland. conf. 43. num. 29. volum. 4. Surd. d. conf. 469. num. 9. facit regula, non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum cap. non præstat. de reg. iur. in 6. & dixi supra in l. art. in arg. 1. pro negatiua.*

1127 Contraria tamen sententia † est verior, ad quam faciunt tres rationes, allatæ supra pro affirmatiua in art. 2. huius quæstionis, quæ hic optimè iterari possent. Et conferunt omnes auctoritates supra num. 158. allegatæ, eorum, qui volunt exceptionem intestabilitatis testatoris non posse opponi ad huius legis beneficium impediendum.

Confirmatur hæc sententia, quamuis

1128 enarrati legibus prohibeantur, † quominus concubinæ relinquant; aut donent, relictum tamen, & donatio quantum ad damnum donantis, vel relinquentis attinet, aut eius hæredum valet,

1129 ubi † enim forma contractus, vel actus, non est à iure prohibita, sed causa intrinseca, ut in casu nostro, in quo non prohibetur quis simpliciter donare, aut relinquere, sed prohibetur donare ob libidinem, tunc actus valet; unde quæadmodum si donatio sit, dominium transfertur, ita si institutio sit, ius adeundi tribuitur, ut pulchrè *Cyn. in l. 2. num. 2. C. de cond. ob turp. caus. pluribus Surd. conf. 469. nu. 32.*

1130 ita † tamen valet, ut conuertatur in fauorem Fisci, ut voluit *Salycet. in d. l. 2. in vers. dedisse*, declarando gloss. *Bald. ibi*

in vers. & sic apparet. Abb. in cap. quia plerique num. 14. de Immuni. Eccles. Surd. d. conf. 669. num. 32. & ratio est, quia quamuis valeat donatio, vel institutio, aut legatum, adhuc ut dominium censeatur translatum, & à donante repeti non possit, huiusmodi tamen mulieres

1131 tenentur in foro poli restituere, † quia, cum ex turpi causa lucrentur, lucrum est illicitum, ideò spectat ad Fiscum, qui est turpis lucri captor, & ablator. *l. Lucius ff. de Iur. Fisc. l. mulierem ff. de his, quib. ut indign. DD. in l. non dubium C. de leg. Cyn. in l. 2. C. de cond. ob turp. caus. ubi Ioan. Faber. Bart. Bald. Angel. Salycet.*

1132 & alij *Natt. conf. 560. † Bart. in l. miles ita §. 1. ff. de test. milit.* qui loquitur in relict. mulieri, quæ non potest esse concubina, quia scilicet non possit esse vxor. *Capr. d. conf. 127. Ruin. conf. 169. nu. 29. volum. 3. ubi dicit omnes ita tenere in ea, quæ non est concubina, neque meretrix idem voluit Lup. in d. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 41. num. 1. ubi dicit, quamuis non detur repetitio, tamen Fiscus capit. Crauett. conf. 229. num. 12. in fin. ubi quod Fiscus applicatur. Io. de Garon. in l. 1. num. 33. C. de secund. nupt. Gabriel. conf. 17. num. 14. volum. 2. Peregrin. de Iur. Fisc. lib. 2. tit. 9. num. 3. in fin. ubi loquendo in milita dicit, quod Fiscus non reuocat à simplici concubina, sed ab ea, quæ non est verè concubina, & cum qua commissum est stuprum, vel adulterium, conciliando hoc modo contrarias opiniones, & ita admittendo,*

1133 ut primo casu † milites nostri temporis non fruantur priuilegio, ut concubinæ donate prohibeantur. *Simon. de interpret. lib. 2. interpret. 1. rubr. 1. solut. 4. num. 36. Surd. d. conf. 469.* qui hos, & alios innumeros cumulat. Quamobrem si venientes ab intestato impugnarent institutionem, asserentes eam non esse efficacem, partim fallerentur, quia, ut dixi, valida est, partim allegarent lus tertij, nondum ad esse deductum, in quantum enim institutio damnabilis est, hoc contingit fauore Fisci capientis bona, vel donata, vel relictæ, unde antequam Fiscus

- scus bona donata capiat, & sic donationem, vel relictum quantum ad effectum rescindat, allegans talem nullitatem, vel defectum allegat ius tertij, pendens ab eiusdem tertij facto, & declaratione, & ita antequam ad esse deducatur, quod allegari non potest, ad tradita per Socin. conf. 28. num. 5. & seq. lib. 4. & l. 1. num. 8. ff. de except. rei iudic. facit regul. l. eius. qui in provincia ff. si cert. petat. fa-
 1135 cit in simili, quod dicitur de iniusto de-
 tentore rerum Ecclesiae sine solemnita-
 tibus donatarum, qui aduersus donata-
 rium agentem non potest excipere de
 nullitate donationis, quia ista nullitas,
 tunc demum locum habet, si Ecclesia
 vult. Fulg. in l. 2. C. de iur. emphyt.
 qui dicit ita fuisse iudicatum. Socin. con-
 1136 f. 20. num. 8. lib. 4. Bald. conf. 156. Abb.
 exemplus in fin. vers. & si non tenuisset
 lib. 1. item facit aliud simile, si agat
 emphyteuta rei vendicatione aduersus
 tertium possessorem, non potest aduer-
 1137 sus illi tertius possessor excipere, agen-
 tem cecidisse ob non solutionem Cano-
 nis, quia caducitas non habet locum,
 nisi Domino volente. Abb. conf. 67. in
 causa, qua vertitur colum. 2. vers. seu his
 non obstantibus volum. 2. Angel. Aretin.
 conf. 55. nulli dubium num. 15. & 16.
 Iason. in l. 2. num. 10. C. de iur. emphyt.
 Corn. plene conf. 115. Dec. conf. 144. ma-
 ture num. 6. Si ergo intenter testamenta-
 rius haeres legis nostrae beneficium, & se
 opponant venientes ab intestato, aut se
 opponunt nundum rescissa institutione à
 Fisco, & male opponunt, quia quantum
 ad damnum donantis atonet, donatio
 valet, aut ea à Fisco rescissa, & frustra se
 opponunt, cum illorum non interfit, unde
 remanent exclusi replicatione, tunc
 non interfit.
 1138 Et haec maxime vera sunt in lure Fi-
 sci, in quo peculiariter traditum, ut ne-
 1139 mo illud allegare possit, & dicere here-
 dem indignum, nisi ipsemet Fiscus l. his
 consequenter §. 1. ubi gloss. ff. fam. bencisc.
 Bald. in l. eam quam num. 10. ubi gloss.
 C. de fideicom. & in l. hereditas num. 9.
 ubi etiam Iason. C. de his, quib. ut indign.

Surd. conf. 48. num. 21. ubi alios citat, &
 in d. conf. 469. num. 16. & 17. ubi alios
 addit.

Ad contrarium ultra responsiones ei-
 dem argumento allatas in 2. art. huius
 quaestioni respondetur negando mino-
 rem, Institutio enim, in qua concubina
 in casu damnato instituta est, valet, ut su-
 pra dictum, saltem ad damnum instituti,
 & eius haeredum, unde cum valida sit
 opportunum operabitur effectum.

1140 Limita si supradictam conclusionem,
 concubinae etiam in casu, quo prohibi-
 ta est institui competere immisionem,
 ut non habeat locum Fisco se opponen-
 te, si tamen incontinenti probet institu-
 tam fuisse in casu prohibito, tum enim,
 quia incontinenti constaret de malo iu-
 re in petitorio, cessaret possessorium, ut
 saepe dixi. Quinimo ipsi Fisco hoc bene-
 ficium competere iuxta tradita infra,
 quaest. 10. art. 8.

1141 Amplia, ut quae dicta sunt de Clerico
 militae, & ceteris prohibitis donare, aut
 instituire concubinam, è conueto eo-
 dem modo procedat in concubina, Insti-
 tuente Clericum, aut ei donante, ut per
 Gratian. d. cap. 31. num. 11. & per Ro-
 tam apud Card. Seraph. decis. 46. ubi lo-
 quitur de legato facto Clerico a femi-
 na virum habente, quae cum dicto Cle-
 rico consuetudinem habuerat.

S V M M A R I V M

Articuli Vigefim tertij.

1142 Immissio competit ex testamento noui-
 tij.

1143 Immissio non competit ex testamento pro-
 fessi, quando constat, vel incontinenti
 probatur professio.

1144 Equites Hierosolimitani testari ne-
 queunt.

1145 Fallit obtesta licentia à magno magi-
 stro, qui vigore stabilimentorum, eam
 concedere potest.

ARTICVLVS XXIII.

An competat hoc beneficium ex testamento eius, qui religionem fuit ingressus.

- 1142 **P**ro resolutione distinguendum, taut adhuc est nouitius, & ita nundum professionem emisit, & cum ritè testari possit, vt supra art. 1. dixi, nihil prohibet, quin ex eius testamento concedatur immissio, † Aut verò professionem emisit, & tunc, non potest testari, vt etiam diximus d. art. 1. consequens est, vt neque ex eius testamento locus sit immissioni, si tamen vel notorium sit, vel incontinenti probetur, eum tempore conditi testamenti fuisse professum; secus si de hoc dubitaretur, quia exceptio respiciens inhabilitatem testatoris, quando altam requirit indaginem, non admittitur in hoc iudicio, vt suo loco dictum, præcipuè supra num. 158.

Declara, vt locum habeat etiam in

- 1144 † Equite Hierosolimitano, hi namque vti religiosi testari nequeunt, ita vt ex eorum testamento non detur immissio, vt fuit decisum in Interamn. bonorum 27. Ianuarij 1603. coram felic. record. Gregorio XV. decis. 87.
- 1145 Limita declarationem, nisi † obtineat licentiam testandi à magno Præceptore, qui eam concedere potest, vt patet ex constitutionibus.

S V M M A R I V M
Articuli Vigesimaquarti.

- 1146 Nouitius testari potest de illis, quæ actu, vel habitu habet, & testamentum ab eo factum valet.
Declara, vt infra num. 1165.
- 1147 Religione licitè egressus constituitur in nouo statu, & eius status conditiones sortitur.
- 1148 Professio in prima religione, si non sequatur professio in secunda, dicitur semper

1149 Religionem primam cogitur repetere, qui in posteriore non fuit professus.

1150 Professio prior dicitur cessasse à die liciti egressus, cum primum sequitur professio in posteriore.

1151 Professio noua, & nouus annus probationis in posteriore religione sunt necessarij.

1152 Causa prohibitionis cessante prohibitio cessat.

1153 Monachus per professionem omnia sua in Monasterium transfert.

1154 Monachus non habet velle, aut nolle.

1155 Monachus est in potestate Abbatis.

1156 Monachus ob quas rationes testari nequeat.

1157 Bona nouitio delata post licitum egressum à priori religione, dum est in secunda nouitius, neque primæ religionis sunt, neque posterioris.

1158 Votum in prima religione emissum durat, vsque ad votum in posteriore religione emittendum.

1159 Status sui incertus testatori nequit.

1160 Etiam si solum tempore testamenti incertus esset, & postea certum statum consequatur.

1161 Testamentum apud hostes factum nullius est roboris, etiam si captiuus postliminio reuertatur.

1162 Status nouitij, quia iam in priori religione fuerat professus, est in pendentia, non quantum ad statum libertatis, vel seruitutis, sed quantum ad statum prioris, vel posterioris professionis.

1163 Professione semel emissâ ammittitur potentia sui iuris.

1164 Professio solemniter non potest solui, nisi per votum de maiori bono.

1165 Nouitius, vt talis, potest testari, nisi alia causa impediat, puta patria potestas.

1166 Nouitius in secunda religione, si in priori fuerit professus, testari nequit.

1167 Nouitius in secunda religione tenetur obtemperare Abbati secundæ religionis, non tamen dicitur libertatem recuperasse.

1168 Filius familias miles non liberatur à patria potestate.

1169 Fi-

- 1169 *Filius familias trahitur potius obtemperare belli ducti, quam patri in concussu vtriusque.*
- 1170 *Nouitius magis tenetur obtemperare Abbatii, quam patri naturali.*
- 1171 *Filius familias factus nouitius in Monasterio, non per hoc acquirit testandi facultatem.*
- 1172 *Inducta ad unum finem non debent contrarium operari.*
- 1173 *Conditio mundum purificata, nihil potest inesse.*
- 1174 *Vota prioris religionis, etiam in nouitio alterius religionis durant usque ad secundam religionem.*
- 1175 *Professio noua, & noua votorum emissio in secunda religione est necessaria, ut proficiens obligetur ad illorum obseruantiam iuxta regulas secundæ religionis.*
- 1176 *Liberam voluntatem non dicitur habere, qui unum tantum potest velle.*
- 1177 *Illatio non fit ex diuersis.*
- 1178 *Immissio ex testamento nouitij vnius religionis, qui in alia professus fuerat, non competit, si incontinenti de prima professione conflet.*
- 1179 *Competit autem si talis professio non probetur incontinenti, sed aliam requirat indaginem.*

ARTICVLVS XXIV.

An institutio à Monacho, qui postquam in vna religione professus erat, licite ad aliam transiit, & dum in ea nouitius esset, & ita dum esset in anno probationis testamentum confecerit.

PRO huius rei determinatione. Primo est videndum, an huius Monachi testamentum valeat, si enim valet nemini dubium erit, esse locum huic beneficio, quia nihil obstat; si verò non valeat adhuc quærendum erit, an non obstante nullitate, respiciente defectum ex parte causæ efficientis, sit concedenda immis-

menti in petitorio perpendatur.

Quantum ad primum nemini mirum videri debet me in dubium reuocare, An huiusmodi testamentum valeat, habui enim de facto hanc quæstionem in Iudicio, & quamuis ipse starem pro nullitate testamenti non defuerunt eruditissimi viri pro contraria parte scribentes, qui contrarium multis persuaderent, egressisque rationibus, quas pro rationibus dubitandi primo afferam, antequam meam sententiam subnectam.

Videtur itaque dicendum hunc Monachum testari posse intra annum nouitatus de illis bonis, quæ primæ religioni non sunt quæsitæ, sed acquirerentur secundæ per professionem in ea emittendam, nisi aliter de his dispositum esset.

Primo, quia hic, quantum ad secundam religionem, reputatur vt simplex nouitius, At nouitius testatur de his, quæ actu, vel habitu habet, & testamentum à nouitio ante professionem factum sustinetur, & debet executioni mitti. *S. Illud quique in Ausben. de Monachis cap. si qua mulier. S. nunc autem 19. quæst. vlt. Canonista omnes in cap. in præsentia de probat. Bari. & alij in Ausben. si qua mulier C. de sacrosanct. Eccles. Couar. in cap. 2. de testam. latè Molin. de Iust. & Iur. disput. 139. & 140. latè Gutierrez Canon. quæst. lib. 2. cap. 1. per totum.*

1147 Secundo, quia egressus licite à religione constituitur in nouo statu, & eius status conditiones foritur. *Molin. de Iust. & Iur. disput. 140. vers. quando religiosus minor in fin. & per consequens non amplius consideratur, vt professus in prima religione, At conditio noui status, in quo iste est constitutus ea est, vt testari possit, quia in statu nouitatus qui libet potest testari, vt supra. Ergo, &c.*

Tertio, aut iste Monachus in secunda religione proficitur, aut non. Si non proficitur concedendum testari non potuisse, quia eo non proficiente in secunda prima professio dicitur durasse, & ideo cogitur ad eam redire. *Innos. Hostiens. & alij in cap. licet extra de regul. S. v. c. rō in t. ea profiteatur, dicitur prima professio*

fessio cessasse à die, quo licitè exiuit, cum ergo prima professio cesset, secunda nondum emissà, quæ ante plenum annum nouitiatus non potuit emitti, sequitur, ut illo tempore nouitiatus, neque prima professio, neque secunda potuerit impedire testamenti factionem. Quod autem prima professio dicatur cessasse à die, quæ exiuit, constat, quia si durasset non esset necessaria noua professio eorundem votorum, & nouus annus probationis, est ergo necessaria, quia Monachus tempore egressus fingitur mortuus in prima religione, & propterea respectu secundæ religionis dicitur nouus homo, & nouus

1151 religiosus, & ob id requiritur nouus annus probationis, & noua professio. *Nauar. conf. 3. de regul. Roder. quest. regul. tom 3. quest. 15. art. 11.*

Quarto, quando professus licitè exiuit de vna religione, ut in alia proficatur,

1152 & est in anno nouitiatus, cessant omnes rationes, ob quas prohibeatur testari, ergo cessabit ipsa prohibitio. *cap. cum cessante extra de appell. l. adigere §. quamuis ff. de iur. patronat.* Antecedens probatur quia rationes, ob quas prohibetur testari sunt, vel quia religiosus non

1153 habet bona actû, vel potentia, & cum per professionem omnia transiuerit in monasterium, in quo fuit professus iuxta. *Autb. ingressi C. de sacrosanct. Ecclesi.*

1154 vel quia non habet velle, aut nolle, *cap. cum dicatis 12. quest. circa fin. de testam. in 6.* vel quia est in potestate

1155 Abbatis, seu Monasterij. *cap. quia ingreditibus, & cap. seq. 19. quest. 3. cap. licet de sepult. in 6.* & ideo intrat regula, l. qui in potestate in princip. ff. de testam. & l. senium in fin. C. qui testam. fac. non poss. vel quia hæc omnia in simul concur-

1156 runt, quas rationes asserunt scribentes in d. *Autb. ingressi. præcipue l. as. num. 23. Vassq. Contrau. illustr. cap. 102. Nauar. in d. cap. non dicatis.* Cessant autem, quia cum licitè egressus sit de ista religione, & in secundâ nouitiatus sit, non est subiectus primæ, quia de ea licitè exiuit, non secundæ, quia nundum in ea est professus. Item habet velle, & nolle, quia li-

beta voluntas, & conceditur transiueri in aliam religionem arctiorem, post petitam licentiam. Item habere potest bona actû, & habitû, nam solum ea bona, quæ acquisiuit dum erat in prima religione ad eam spectant, alia autem post egressum sibi præiata, non spectant ad primam, quia ex ea recessit, non ad secundam, quia nundum in ea professus, ideo penes ipsum remanet. Consequens ergo est, ut intra annum secundi nouitiatus de illis testari possit.

His minime obstantibus contrariam sententiam tenendam censeo, quam probô.

Primo, quia certum est Monachum professum testari non posse, ut dixi supra hæc quest. num. 17. per cap. 2. de test. cap. fin. de success. ab intestato cap. quia ingreditibus 19. quest. fin. At qui exiuit etiâ petita licentia ex Monasterio, in quo professus autem professionem in secundâ, adhuc dicitur professus in prima igitur re-

1158 stari nequit. Minor non probatur, quia per egressum etiam licitum non exinguitur votum, quod semper durat, nisi vel dispensatione Summi Pontificis solvatur, vel per aliud votum, quod sit de meliori bono.

Quamobrem cum prima professio fuerint mediante voto emissâ, non extinguatur, aut cessat, nisi tempore secundi voti, & sic secundæ professionis.

Secundo, quia, aut volumus primam professionem esse in pendenti, aut non, si in pendenti testari nequit, quia status eius incertus est, qui autem sui status incertus est testari nequit, ut dixi supra num. 114. per tex. in l. de statu ff. de test. neque quidquam facit si sequatur secundâ professio primam, ex tempore, quo exiuit ex ea religione Monachus pro extinctâ haberi, ita ut dicatur testatus Monachus tempore, quo primæ religioni non erat subiectus, & sufficit enim hoc tempore conditi testamenti incertum fuisse, ita videmus captum ab hostibus, si testamentum faciat, quamuis postea reuertatur, ita ut iure postliminij singatur semper in ciuitate, & liber fuisse, ut supra

supra dixi nu. 1069. tamen testamentum apud hostes factum nullius est ponderis *l. eius ff. de testam. S. eius instit. quibus non est permiss. facere testam.* Si autem volumus in pendentem esse cum nundum sublata sit per secundam professionem, constat eam in suo robore esse, & per consequens impedire testamenti factionem.

1162 † Secundo non est in pendentem prima professio, ita ut Monachus se habeat, vel ad conditionem sui iuris, vel ad conditionem alterius, & ut ita dicam, vel libertatis, vel servitutis; sed semper se habet ad conditionem servitutis, solumque in pendentem est, an se habeat ad servitutem unius religionis, vel alterius, ideo quemadmodum quando est in pendentem, an quis sit servus Titij, vel Sempromij, nunquam testari potest, ita quando est in pendentem, an quis sit servus huius, vel illius religionis; Neque dicatur, quando est in pendentem, An Monachus sit huius, vel illius religionis, interim sui iuris esse, cum † enim per professionem semel emissam amiserit potentiam sui iuris, 1163 † quia professio non potest solui, nisi per votum de maiori bono, & ita per maiorem subiectionem, amissa est potentia sui iuris, cui autem negatur potentia multo magis negatur actus, cum ergo post primam professionem, ne momento quidem temporis Monachus sui iuris fuerit, constat post eam nullum potuisse condere testamentum.

His stantibus facile contrariis occurratur.

Ad primum responditur quamvis quantum ad secundam religionem Monachus 1165 † novitius sit, non tamen omnes novitios testari posse, sed tunc demum, si nulla alia causa impediatur.

Hinc novitius filius familias testari non potest, quia patria potestas impedit, licet status religionis nudum impediatur, ita ergo professus in prima religione, & novitius in secunda non testabitur, quia licet status secundæ religionis non impediatur, quia cum iam desierit esse sui iuris per primam professionem, defectus status liberi testamenti factionem impe-

dit, neque dicatur à prima religione solutum, † quia tenetur obtemperari Abbati secundæ religionis, in qua vult profiteri, hoc enim respicit tantum quosdam effectus imminutæ potestatis primi Abbatis, non autem recuperationem libertatis, hoc modo in simili filius † familias miles non liberatur à patria potestate, *S. filius familias Instit. quibus modis ius patr. potest. solu.* † & tamen debet potius obtemperare belli Duci, quam parenti. *Doctor. in d. S. filius familias*, novitius † debet obtemperare Abbati magis quam parenti, & tamen non est soluta patria potestas, sola enim professio, non verò novitiatus libera à patria potestate.

Ad secundum est ferme eadem responsio, quamvis ingressus secundam religionem constitutus sit in nouo statu, non tamen omnino solutum esse à primo, nisi quoad quosdam effectus obedientiæ secundo Abbati exhibendæ; Nam † & filius familias novitius nouum statum consequitur, non tamen testandi facultatem 1171 consequitur, quia inducitur ad unum finem, non debent contrarium effectum operari *l. quod fauore ff. de legibus*, nihil facit consequi conditiones eius status, quem est adeptus, nam status novitiatus non tribuit, aut aufert ius testandi, sed relinquit in terminis, in quibus erat ante novitiatum.

Ad tertium negandum à die novitiatus primam professionem cessasse, cum enim huius modi cessatio penderet à futura conditione secundæ professionis, 1173 conditio † autem ante purificationem, nihil ponat in esse *l. cedere diem ff. de verb. significat.* certum est ante † secundam professionem primam durare, & ideo *Feder. conf. 5.* determinat prima vota durare. † Nihil facit esse opus noua professione in secunda religione, & nouo anno probationis, quæ non viderentur necessaria, si prima professio duraret, ut in argumento; noua enim professio, & votorum emissio requiritur ad hoc, ut secundo profitens obligetur ad illorum obseruantiam iuxta regulas secundæ religionis, & constitutiones, ac obseruan-

Y tiam

tinm illius, quia ex vi priorum votorum ad obleruantiam huiusmodi non posset cogi, vt benè declarat *Nauar. in cōf. 61. de regular.*

Ad quartum responditur non cessare, sed durare rationes, ob quas impediatur testari, aut si illæ cessarent, nouam causam impediens succedere. Durat quidem, nam cum ante secundam professionem non cesset prima cuius solutio pendet à conditione secundæ manet Monachus in potestate primi Abbatis, & ideo 1178 intrat regula *l. qui in potestate, ff. de testam.* cum alijs supra allatis, per consequens nihil habet, de quo testari possit, & tamquam subiectus alienæ potestati 1179 non habet nec velle, nec nolle, nihil facit videri habere velle, & nolle, quia libera voluntas ei conceditur transeundi ad aliam religionem arctiorem post petitam licentiam, † non enim dicitur habere liberam voluntatem, qui potest vnum tantum velle, quantum enim ad rem nostram attinet, vt quis testari pos-

sit non sufficit, vt habeat liberam voluntatem ingrediendi aliud Monasterium, sed necesse est, vt habeat liberam potestatem disponendi, valde enim diuersa hæc sunt, † ex diuersis autem non inferitur *l. Papinianus ff. de minor.*

Quantum ad secundum quo querendum proposuimus, An eo supposito, vt nouitius de quo agimus testari nequeat, an tamen competat *legis nostræ beneficium.* Pro determinatione breuiter ita est distinguendum. Aut ab initio † constat, vel incontinenti constare potest huc esse in vna religione professum, & in alia nouitium, & cessat immissio; aut verò † non constat, neque incontinenti constare potest, quia reuocetur in dubium prima professio, (& quia nouitiatus, cessante prima professione, non impedit testamenti factionem) erit locus *legis nostræ beneficio*, cum exceptiones respicientes facultatem testandi, si altam requirant indaginem, non attendantur, vt sæpè dictum.

Quæstio I V.

QVaritur quarto. An, & quando venientibus ab intestato legis nostræ beneficium competat. Continet Articulos septem.

Primus Articulus. An venientibus ab intestato in communi legis nostræ beneficium competat.

Secundus. An succedentibus ab intestato de iure communi, à statuto tamen exclusis.

Tertius. An ei, qui institutus non fuit, pro instituto tamen habetur, veluti si filius à matre fuerit præteritus, quæ cum iam natos instituisset, in huius puerpero decessit.

Quartus. An venientibus ab intestato, quando defunctus fecerat testamentum, deinde reuocauit illud fauore venientium ab intestato.

Quartus. An venientibus ab intestato depositiones testium iam antea congruè examinerum producentibus, aduersus quos nihil probabiliter opponi possit.

Sextus. An suis ab intestato succedentibus, nempe vel filijs, vel vltioribus descendentibus iura suitatis obtinentibus.

Septimus. Vtrum vocato in feudi Inuestitura ab intestato succedenti, & produ-

producenti Inuestituram eum complectentem competat hoc beneficium, vel saltem procedatur ad instar huius beneficij.

S V M M A R I V M

Articuli Primi.

- 1 *Hæreditas ab intestato delata venit sub constitutione loquente de hæreditate ex testamento.*
Declarat, ut infra num. 44. & 48.
- 2 *Transmissio à lege concessa hæreditatis ex testamento delata habet locum etiam in hæreditate ab intestato.*
- 3 *Aequitas eadem, ubi adest, eadem adest iuris dispositio.*
- 4 *Amplia etiam in exorbitantibus à regulis iuris.*
Declarat, ut infra num. 49.
- 5 *Extensio etiam in exorbitantibus fit ex identitate iuris.*
- 6 *Remedium legis nostræ est ob publicam causam introductum.*
- 7 *Ultimas voluntates quamprimum suum effectum sortiri Reip. interest.*
- 8 *Succedentes ab intestato tacitam habent defuncti voluntatem.*
- 9 *Voluntas tacita dicitur præsumpta.*
- 10 *Succedentes ab intestato videntur tacite honorati à defuncto non testante.*
- 11 *Successoribus ab intestato dicitur feudum dedisse is, cui fuerat concessum cum clausula, quibus dederis, quando decessit ab intestato.*
- 12 *Fæminis, si ab intestato succedant ex vi clausule, quibus dederis, dicitur quis feudum dedisse decedendo ab intestato, æquè, ac si eas instituisset.*
- 13 *Alienasse ex parte familiam videtur, ac prohibitioni contravenisse, qui ab intestato decessit, si proximiores successuri non erant.*
- 14 *Succedentes ab intestato uxori gravata ad restituendum cum facultate disponendi usque ad aureos mille, possunt retinere aureos mille, perinde ac si gravata ad eorum favorem expresse disposuisset.*
- 15 *Ultima voluntates tacite, ut effectum consequatur æquè respiciunt publicum favorem, ac si essent expressæ.*
- 16 *Ultima voluntates defunctorum tacite, & præsumpta veniunt sub dispositione etiam stricte interpretanda, qua de expressis loquatur.*
- 17 *Substituto tacite legis nostræ beneficium competit.*
- 18 *Beneficio legis nostræ utili est locus, quando concurrat ratio legis, licet verba deficiant.*
- 19 *Auth. Sacramenta puberum C. si advers. vendit. habet locum etiam in proximo pubertati.*
- 20 *Inclusio unius est alterius exclusio.*
- 21 *Argumentum à contrario sensu in iure est validissimum.*
- 22 *Limitata causa limitatum producit effectum.*
- 23 *Filio à matre præterito succedenti ex dispositione l. 3. C. de inoff. testam. remedium legis nostræ competit.*
- 24 *Hæredibus ab intestato legis nostræ beneficium competere multis tenuerunt.*
- 25 *Contraria tamen sententia verior est, & frequentiori calculo recepta. Quomodo id intelligendum num. 33.*
- 26 *Lex quod non dicit, nec nos dicere debemus.*
- 27 *Lex nostræ immiſsionem concedit soli venienti ex testamento.*
- 28 *Testamenti ostensio conditionaliter requiritur ad obtinendam immiſsionem ex lege nostræ.*
- 29 *Conditio legis formam inducit.*
- 30 *Forma non potest adimpleri per equipolens.*
- 31 *Remedium legis nostræ competit facienti notorium Iudici se hæredem esse.*
- 32 *Inſtrumentum facit notorium, & dicitur veritas apparens, & probatio probata.*
- 33 *Iudex in legis nostræ remedio procedit per modum notorij.*
- 34 *Venientes ab intestato non faciunt notorium se hæredes esse.*
- 35 *Testium inductio non facit notorium, uti scriptura.*

- 36 Notorium quid dicatur.
- 37 Notorium est duplex facti, & iuris.
- 38 Dispositio exorbitans habens locum in voluntate expressa non trahitur ad tacitam.
- 39 Successio ab intestato est minus potens.
- 40 Extensio in extraordinarijs non fit de casu ad casum etiam ex identitate rationis.
- 41 Voluntas testatoris tacita duplex est, alia proveniens à mera negatione, nempe non exclusione testatoris, alia proveniens ab actu positivo, ut vulgaris, vel pupillaris tacita.
- 42 Remedium legis nostrae habet locum in tacita voluntate defuncti de prompta ab actu positivo, non verò in tacita de prompta à mera non exclusione.
- 43 Taciti, & expressi quando fit aequalis virtus.
- 45 Ius accrescendi excludit venientes per successorium edictum.
- 46 Argumentum à causa testati ad causam intestati non valet, quando se habent diverso modo in uno casu, quam in alio.
- 47 Femina fauore agnatorum exclusa, si ex trapec fuerint instituti, statuto non excluduntur.
- 48 Successio ab intestato venit sub dispositione laqueae de testamentaria ceteris paribus. Vide supra num. 1.
- 49 Successiones ab intestato non habent eandem aequitatem, quam ex testamento, ut concordatur immixto.
- 50 Heredis testamentarij spes sola facit cessare successionem ab intestato.
- 51 Venientes ab intestato, quando dicantur habere defuncti voluntatem.
- 52 Filius à matre praeteritus succedens ex dispositione l. 3. C. de inoff. testam. habet ut praestituta.
- 53 Venientes ab intestato ex officio Iudicis possessionem consequuntur honorum, in hereditatis.
- Amplia, ut non solum habeat locum in suis, verum in omnibus, quando constat aliquem esse legitimum heredem, ut in l. 5. C. de inoff. testam.
- 54 Testamentarius haeres mediante officio Iudicis nobilit in possessionem mittitur vigore remedij legis nostrae.
- 55 Suias idem operatur, quod Tabula testamenti.
- 56 Haeres perinde, ac defunctus censetur dominus rerum hereditariarum.
- 57 Filia mittitur in possessionem ab intestato, quia habet fundatam intentionem in Authen. in successione C. de suis, & legit.
- 58 Soror eodem modo mittitur in possessionem, quia habet fundatam intentionem in Auth. de defuncto C. ad Tertull.
- 59 Officium Iudicis nobile ubique imploratur, ubi deficit actio, & equitas subest.
- 60 Agere prohibitus potest implorare officium Iudicis.
- 61 Venientibus ab intestato competat interdictum quorum bonorum directum, si iure pratorio succedant, aliàs utile.
- 62 Datur tamen contra possidentes tantum pro herede, vel pro possessore.
- 63 Venientibus ab intestato solis, non verò testamentarijs heredibus interdictum quorum bonorum competere nonnulli voluerunt.
- 64 Testamentarijs quoque heredibus competat ex communiori, & veriori sententia.
- 65 Venientes ab intestato sunt immittendi ex interdicto quorum bonorum, etiam si vocati per fideicommissum ex testamento priori possessionem obtinuisent.
- 66 Fideicommissarius quando non capit à manu heredis dicitur possidere cum vitio.
- 67 Fideicommissarius debet capere manu heredis.
- 68 Interdictum quorum bonorum competit etiam cessionario heredis.

ARTICVLVS I.

An venientibus ab intestato in comuni legis nostra beneficium

competat.

IDE TVR affirmatiue respondendum.

Primo, quia Constitutio loquens de hereditate delata ex testamento extenditur ad de-

heredem ab intestato, facit gloss. in l. 1. in verbo liberos C. de his, qui ant. aperti. Tab. quia Constitutionem loquentem de hereditate ex testamento delata, & tribuetem t. transmissionem in descendentes extendit ad hereditatem ab intestato delatam, quam gloss. communiter sequuntur interpretes, vt testatur Alexand. hic sub num. 22. vers. & postio. lo. de l. mol. in l. ventre ff. de acquir. hered. sub num. 52. vers. & pro hac videtur attentari, licet ipse contrarium tenere videatur.

Secundo, vbi est t. eadem aequitas, eadem debet esse iuris dispositio l. illud ff. ad l. Aquil. cu. vulg. quod etiam procedit t. in exorbitantibus a regulis iuris communis, si ob causam publicam, seu favorabilem sint introducta, t. nam ex identitate rationis est facienda extensio gloss. Bart. & Doct. in l. constante ff. sol. matr. in l. illud C. de Sacrosancti. Eccles. in l. qua propter necessitatem ff. de reg. iur. in l. si a patrono ff. de lib. & posthum. Alexand. hic num. 22. l. as. num. 23. At beneficium

t. legis nostrae est ob causam publicam, introductum, vt defunctorum voluntates, quam citissime suum finem consequantur, t. quod publice expedit l. vel negare ff. quemad. test. aper. neque minus aequum est, vt hoc beneficium concedatur venienti ab intestato, quam ex testamento, t. cum succedentes ab intestato tacitam defuncti voluntatem habeant l. conficiuntur l. si quis cum nullum ff. de iur. codicill. & est text. notandus in l. cum filio ff. de leg. 1. quin immo praesumptam, t. cum tacita praesumpta dicatur.

Curt. conf. 4. num. 15. & ideo inquit Bah.

hic num. 46. defunctum non testando videri eos tacite honorasse. Menoch. con-

fil. 108 num. 53. hinc si t. feudum alicui fuerit concessum cum clausula quibus dederit, & is intestatus decedat, sic decedendo videtur de feudo disposuisse, &

dedisse suis successoribus, ita t. vt si foeminae succedant, recte feudum dicatur foeminis datum, non minus ac si expressè fuissent instituta ita Curt. l. un. conf. 4. & multi quos refert, & sequitur Sord. conf. 551. num. 22. & conf. 572. num. 31.

hinc videtur extra familiam t. alienasse, ac prohibitioni contravenisse, quid cessat ab intestato si proximiores successuri non erant de familia, vt l. codicillus S. a matre ff. de leg. 1. Sord. conf. 572. nu. 30.

Et si t. Testator vxore instituta eam grauet onere restituendi hereditatem cuiusdam consanguineo, ita tamen vt possit ad libitum de ea disponere, vsque ad aureos mille, tali casu succedentes vxori ab intestato poterunt in fideicommissi restitutione detrahere illos mille aureos, quia satis videtur vxor in eorum commodum de dictis aureis disposuisse, ex quo eis non ademit, idem Sord. d. conf. 572. num. 29. Nec minus publicus

versatur t. fauor in exequendis tacitis voluntatibus, quam expressis l. vel negare iuncta l. conficiuntur ff. de iur. codicill. hinc quemadmodum Princeps non potest euertere testatoris dispositionem, vt copiose Menoch. conf. 20. ita voluntatem ab intestato ab eodem non posse tolli voluit idem Menoch. conf. 108. numer. 52. hinc dispositiones t. etiam stricte interpretandae, loquentes in expressa testatoris voluntate, habent etiam locum in tacita, & praesumpta Curt. l. un. conf. 4. num. 17. sequitur Curtij sententiam. l. as. hic sub num. 23. vers. & per istam regulam, hinc etiam tacite substituto hoc beneficium competere diximus

in quaest. 7. art. 26. nu. 1. multo ergo magis tacite instituto, t. & quando concurrat ratio legis, licet verba deficiant, locus est beneficio vtili legis licet non directio, vt diximus in vocato per testamentum.

- nuncupatium *quest. 26. art. 1. num. 16.* 25 In contrarium ¶ est communior sententia, & veritas, quam tenuere.
- Vnde videtur dicendum vtile legis nostre beneficium competere. Hoc modo etiam alia dispositiones interpretantur, ut vbi tractatur de favore publico temper sit licita extensio, Vnde *Aush. ¶ sacramenta puberum, C. si aauerf. vendit.* quæ vult, ut Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis inuiolabiliter custodiantur, quamuis non loquatur de proximis pubertati, sed de puberibus, itaut pubertati proximos videatur excludere ¶ cum inclusio vnius sit exclusio alterius *l. cum Prator ff. de iudic. cap. non ne bene dicimus de presumpt.* quinimmo videatur contrario sensu disponere oppositum in impubere cum ¶ argumentum à contrario sensu in iure sit validissimum *l. 2. §. huius rei ff. de offic. eius l. qui testamento S. mulier ff. de testam. & limitatè loquatur in pubere, limitata tamen dispositio limitatum producat effectum l. in agris ff. de acquir. rer. domn. nihilominus habet locum in impubere pubertati proximo, & sic doli capaci, quia favorabilis est, nempe inducta in fauorem animarum, & eadem ratio fauoris animæ viget in proximo pubertati, quæ in pubere. *Bart. in d. Aush. Sacramenta puberum num. 9. dicens hanc esse communem opinionem Bald. num. 10. Salicet. num. 8. Alexand. in l. qui iurasse in princip. ff. de iureiur. Surd. latè conf. 25. num. 24. cum seq. volum. 1. vbi num 32. cumulatè alios refert multos allegans, qui de communi testantur.**
- 23 Tertio, quia filio ¶ præterito à matre succedenti ex dispositione *l. 3. supra de inoffic. testam.* hoc beneficium competit *Bald. in d. l. 3. & latè dixi infra in 3. art. huius questionis.*
- 24 Quarto, quia hanc ¶ sententiam tenent *Raphael. Cuman. conf. 43. in questione Francisci ad fin. Raphael. Fulgos. in l. si docueris in 1. notabilia C. ad l. Corn. de fals. Rosfred. in tract. libellorum circa princ. Petrus Iacob. Aurellian. qui Rosfredum sequitur in practica Aurea tit. 151. nu. 4. Bald. in l. nostra in 3. quest. nu. ...*
- 1 *Speculator tit. de testam. §. sequitur num. 38. vers. quid de succedenti ab intestato.*
- 2 *Io. Andr. in Addit. ibidem.*
- 3 *Bald. in Addit. ibidem.*
- 4 *Cyn. hic col. 4. in 3. & 4. quest.*
- 5 *Rainer. Forolinien. hic.*
- 6 *Alberic. num. 12. vers. sed numquid.*
- 7 *Io. Faber. colum. 1. vers. sed bares ab intestato.*
- 8 *Raphael. Fulgos. colum. antepenult. vers. in eadem.*
- 9 *Castr. colum. 5. quest. 3. num. 14.*
- 10 *Corn. num. 44.*
- 11 *Alexand. num. 22.*
- 12 *Ias. num. 23. vbi testatur de communi.*
- 13 *Iacob. de S. Georg. num. 35.*
- 14 *Dec. num. 39. vers. alia questio qui communem testatur.*
- 15 *Franc. Curt. Iun. num. 86. qui dicit esse communem conclusionem.*
- 16 *Calder. conf. 36. tit. de testam.*
- 17 *Præf. Papien. in forma libelli, quo petitur hereditas ex testamento, in verbo in omnibus eius bonis, colum. 1. vers. queritur in super in gloss. quoniam vobis num. 2. in fin.*
- 18 *Angel. Aret. in §. quadrupli num. 13. Instit. de Action.*
- 19 *Bertrand. conf. 99. colum. 1. lib. 4. qui communem testatur.*
- 20 *Gozad. conf. 21. num. 30. & consil. 50. prima facie, vbi de communiori colum. penult. num. 26. & conf. 40. nu. 25. & conf. 7. in hac causa poss. colum. 1. vers. quarto dispositio.*
- 21 *Bellon. conf. 35. num. 1.*
- 22 *Tiraquell. tractat. le mort saisi le vis par. 2. declarat. 7. num. 13. qui omnes enarratos allegat.*
- 23 *Sapia hic num. 9.*
- 24 *Zuccard. hic num. 354.*
- 25 *Paris. conf. 22. nu. 67. & conf. 60. num. 1. lib. 3.*
- 26 *Alciat. respons. 417. num. 2.*
- 27 *Roland. conf. 1. num. 5. lib. 1.*

18 Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 64. ubi multos congerit.

19 Aym. Cravett. conf. 173. num. 10.

30 Bald. in l. 1. colum. 1. vers. prodest ff. de pet. hered.

31 Idem in cap. 1. in tit. de controuers. inter masculu. & femin. in vñbus feud. num. 1.

32 Rip. in rubr. ff. quonum bonorum num. 2. volum. 8.

33 Maran. in tract. de ordin. iur. ab ap. 7. distinct. num. 12.

34 Socc. lun. conf. 75. num. 17. lib. 1.

35 Cephal. conf. 4. num. 34. lib. 1.

36 Bald. conf. 317. num. 2. volum. 1.

37 Barbos. conf. 65. colum. 7. in princip. volum. 2. Idem in cap. fin. de success. ab intestato.

38 Campeg. conf. 2. colum. 3. inter consil. Bruni.

39 Guid. Pap. conf. 85.

40 Brun. conf. 18. colum. 4. in princip.

41 Riminald. lun. conf. 352. nu. 54. volum. 4.

42 Collegium Iudicum Civitatis Pifarum inter consil. Bars. conf. 82. in princ. ibi. Aut dicimus, quod petierit ex vigore l. fin. C. de edict. Diu. Adrian. toll.

43 Resental. de feud. par.

44 Peregr. de fideicom. art. 48. nu. 2.

45 Honded. conf. 24. nu. 78. volum. 2.

46 Mantie. hic num. 5.

47 Salicet. hic in fin.

48 Personal. de adipisc. num. 4.

49 Odofred. hic num. 14.

Probatur autem. Primo ex mente Cyn. Speculat. Alexand. nec non Menoch. qui hos allegat in tract. de adipiscend. remed. 4. num. 64. & Odofred. num. 14.

Quia non competit hoc remedium, nisi eis, quibus lex nostra illud concesserit;

16 quod enim lex non dicit, nec nos dicere debemus l. 1. l. 1. C. de collat. & cui non conueniunt verba legis, nec conuenit dispositio l. 4. S. toties ff. de dam. infict. lex

17 et autem nostra non concedit illud, nisi venientibus testamento, quod aperte ostendunt, tum verba legis ibi, ostendes

rit, tum Rubricæ, a qua optime de iur. argumentum sentiunt. Interpretat. in

ante

l. 1. ff. si cert. petas. ibi, & quemadmodum scriptus hæres in prouisionem mittatur.

Secundo, & fortius ex mente Francisci Cursi l. 1. num. 86. Quia lex nostra, requirit ostensionem testamenti

18 19 conditionaliter. et Condicio autem legis inducit formam l. Prator in princip. ff. de collat. notat Bald. in Authen. Matri, & Aua colum. 1. C. quand. mul. tutel. offic.

30 et forma autem est præcisè adimplenda, neque per equipollens impleri potest argu

mento l. obligari S. tutor statim, ubi Doctor. ff. de autel. & con. tut. quam quidem venientes ab intestato non posse

implere est per se notum.

Tertio ex mente eiusdem Cyn. Speculat. Alexand. nec non Menoch. hoc referentis citatis locis, & Atchul. Personal. in tract. de adipisc. num. 5.

31 Quia si competit hoc remedium scriptis in testamento, quia illius instrumentum ostendentes faciunt iudici notorium se hæredes, est enim satis famigerata iuris sententia instrumentum et facere notorium, dicitur enim veritas apparens, & probatio probata ad Bald. in l. Imperator volum. 2. ff. de stat. homi. Alexand. conf. 62. volum. 7.

Idem Bald. in l. 2. colum. 1. C. quando Fiscus, & in l. quous in vlt. vers. C. de iudic. & in l. final. C. de usu. pup. latissimè

32 33 Tiraguell. in tractat. de retrat. lignag. S. 2. gloss. 1. num. 20. et Quamobrem cum iudex in formam notorij procedat, non est mirum si ostendenti testamentum non cancellatum, & c. immisionem concedat nulla seruata solemnitate, aut figura iudicij. At venientes ab intestato quamuis allegent se proximiores esse, currid facti sit, & iudex facile errare possit, et non faciunt iudici notorium se hæredes esse, ad trad. per Io. Andr. in addit. ad Speculatorem tit. de testam. S. final. num. 3. & Præf. Papien. in forma libelli, quo petitur hæreditas ex testamento in gloss. in omnibus num. 2. Neque et testium inductio sufficit, non enim ea facit notorium uti scriptura ad Bald. in l. generali nu. 2. C. de Sacrasanct. Eccles. relat. à Menoch. d. remed. 8. num. 66. quod ex eo maximè constat, quia notorium et dicitur, quod

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante

ante oculos situm, vel est in mentibus hominum, ita radicatum ut euelli, vel occultari nequeat. *Bald. in l. Cives C. de appellat.* quem sequitur *Hieronimus de Tort. conf. suo post consil. Anton. de Butr. num. 27. colum. 2. vers. notorium proprie est*, aliquem autem ab intestato succedere non potest ita facile aut oculis subijci, aut mentiri iungi, perinde ac ex testamenti inspectione, & oculis perspicitur, & mente intelligitur quempiam in eo scriptum esse; Præterea notorium est duplex, aliud facti, aliud iuris, facti quod omnibus est ita notum, ut tergiversatione occultari non possit. Iuris quod causatur in iudicio per testes, & instrumenta. Primum est proprie notorium secundum non à quæ. *Corrad. plenè in Breniaris l. 3. fol. 239. num. 6.* Quando igitur quis scriptus est hæres in testamento, & testamentum legitur, cuilibet legenti ita notum est, eum esse scriptum, ut in tali casu rectè per modum notorii procedatur. Quando autem succedit ab intestato, non datur modus, quo sensu corporis quis indubitatè percipere possit eum esse hæredem, & si dicatur neque ex testamento pro certo colligi scriptum eum hæredem, quia vel testamentum posset esse nullum, vel testator intestabilis, vel scriptus hæres incapax, ita ut ex testamento non inducatur notorium eum esse hæredem, qui scriptus est, respondeo, quia sumus in possessorio, in quo de possessione, quæ est facti, agitur, sufficit, ut factum sit notorium, nempe quem esse scriptum, non verò eum verum esse hæredem, hoc enim beneficium, & illi competere, qui hæres esse nequeat, alibi diximus, dummodo scriptus sit.

Quarto ex Alexand. quia constitutio exorbitans, & sermonem habens in testamento, & sic in voluntate expressa testatoris, non potest habere locum in tacita, & sic in successione ab intestato, cum illa minus potens sit *l. præcibus C. de Impub. & alijs substit. cap. si pater de testam. in 6. Tiraquell. in tract. le mort saisis le vis par. 2. delarat. 10. num. 15.* Lex autem nostra, & exorbitans est, &

loquitur in testamento. Ego, &c. Confirmatur quia in beneficijs extraordinarijs non fit extensio de casu ad casum, etiam ex identitate rationis, ut in terminis nostris arguit *Calter. conf. 36. substit. de testamen. Der. hic num. 39. Grauell. conf. 173. num. 10.* Neque ut arbitror quicquam facit *Menoch. in remed. 4. de adspiciend. num. 69.* responsio aduersus Alexandrum versic. Verum ut ingenuè dicam, dum inquit si vera esset hæc ratio, non concederetur hoc beneficium hæreditibus illis, qui ex tacita vulgari, vel pupillari, vel iute accrescendi succedunt; animaduerto enim tacitam, & testatoris voluntatem duplicem considerare posse, merè tacitam, quæ à nulla expressa voluntate deducatur quæ lis est ea, quam habent venientes ab intestato, & ita quæ à mera negatione, proficiscatur nempe à non exclusione, & tacitam quæ ab aliqua expressa voluntate, & ab actu positivo proficiscatur, qualis eorum, qui tacitè pupillanter, vel vulgariter sunt substituti, si de prima loquamur, & quod habet locum in expressa, non potest habere in tacita, & ita procedunt iura in argumento allegata, si de secunda, nihil prohibet quin quod habet locum in expressa, habeat etiam locum in tacita, cum taciti, & expressi par sit virtus *l. de quibus ff. de leg. l. cum quid ff. si cert. pet. l. triticum ff. de verb. oblig.*

Ad primum respondendum ex mente Alexand. & Iacobi, quos refert, & sequitur *Menoch. d. remed. 4. num. 71.* non esse absolutè verum, dispositionem loquentem in testamentaria successione, locum habere in legitima, quando quidem id verum in casu gloss. allegatæ ob peculiarem rationem, quæ non procedit in omnibus legitimis successioneibus, potissimum autem in successione, de qua in lege nostra. Si quidè ibi ille, ad quem delatæ hæreditatis ab intestato transmissio fieri debet, cessante transmissione, nihil fuisset consequutus, illud enim ad cohæredem totum saltem per ius accrescendi spectasset, excludendo posteros eius hæredes, qui decessissent non adire-

hære-

45 hæreditate; † Ius enim accrescendi excludit venientes per successorium ædictum, quasi eo fortius *l. meminimus §. successionis infra de legit. hered. post medium, ibi ut si quid ex 2. gradu, & ibi Bald. l. unica secundum 4. lecturam gloss. supra, quando non petent. part.* Secus in casu nostro, in quo licet de casu ad casum non fiat extensio, non tamen succedens ab intestato, est omnino destitutus; Si enim non habet hoc remedium habet nihilominus alia opportuna, quibus ei consultum, vel petitionem hæreditatis, vel Interdictum quorum bonorum, non
46 enim valet † argumentum à causa testati ad causam intestati, cum se habeant diuerso modo in vno casu, quam in alio. *Bald. in Auth. mouissima num. 10. C. de inoff. testam. Salycet. in d. Auth. nouissima num. 8. vers. ex prædictis habens. Fabian. in repet. eiusdem Authen. num. 42. vers. unde dicit Bald. & num. 45. in fin. Alber. in l. omnimodo num. 1. in fin. vers. quia verum est. C. eodem tit. Aldobrand. conf. 123. sub num. 4. vers. quia verum est. Couar. in l. re coniuncti num. 7. vers. positis paribus terminis ff. de leg. 3. Socc. conf. 150. num. 28. circa medium lib. 1. Peregrin. de fideicommiss. art. 76. num. 8. Rota omnes supradictos allegans in vna Romana legitime 10. Martij 1617. eoram Illustrissimo Cardinali Sacrato pag. penult. vers. tantum autem ab est. Nam
47 † foemina à statuto exclusæ fauore agnatorum ab intestato quidem existentibus agnatis excluduntur, facto vero testamento tunc excluduntur, si agnati fuerint instituti, si verò extranei, non excluduntur, vt pluribus dixi supra quæst. 3. num. 915. ex auctoritatibus multorum potissimum Rotæ Romanæ, & ratio differentie est, quia institutis agnatis, causa testati, & causa intestati nō se habent diuerso modo, semper enim agnationi fauetur, instituto verò extraneo causa testati se habet diuerso modo à causa intestati, hæc enim fauet agnationi, illa nequaquam, hæc tamen intelligas secundum distinctionem in d. art. finali in fin. postiam,*

Secundo respondetur, quòd dicitur in successionē testamentaria, habere locum in legitima, cæteris paribus, hoc est, si in vna quaque illarum secundum propositum casum habilia concurrant. Verum in re nostra id cessat, non enim in legitima successionē concurrunt habilia legis nostræ, quorum illud potissimum, vt ludici notorium fiat hæreditatem ad eum spectare, qui remedium huius legis intencat, vt infra latius in responsione ad secundam.

48 Ad secundum respondendum, † vbi est eadem æquitas, eandem esse iuris dispositionem, eo modo quo eadem æquitas est, si æquitas æquè notoria, æquè agendum per modum notorij, si non æquè notoria, non æquè per modum notorij agendum. At in testamentarijs hæredibus æquitas est notoria, cum instrumento testamenti ostenso fiat notorium eos esse iustos hæredes, vt in tertio contrariæ sententiæ argumento plenè deductum. Secus in succedentibus ab intestato, & testes inducentibus, vt ibidem, merito, cessat argumentum. Secundo negandum eandem vigore † æquitatem in
49 successionibus ab intestato, quæ in testamentarijs, cum † testamentariæ semper præferantur, ita vt sola spes testamentarij hæredis faciat deficere legitimum. *l. quamdiu ff. de acquir. hered. l. quamdiu ff. de reg. iur.* Et quamuis venientes ab intestato tacitam, seu præsumptam habeant testatoris voluntatem, non tamen habent adeò enixam, & efficacem, non adeò solemnem, & compluribus munitam obseruationibus, vnde non tanta viget ratio, vt quam citissimè effectum, consequatur, hinc cessant omnes instantiæ supra propositæ, in illis enim semper viget eadem ratio in successionibus ab intestato, quæ in testamentarijs, quia non attenditur notorium, & quia in illis sufficit de voluntate apparere, neque est
50 necesse, vt de ea inefficaciori esse constituta appareat, pro vt in casu nostro. Præterquam quod non est necessarium † succedentes ab intestato venire ex tacita voluntate, sæpè sæpius enim morte præuentus

uentus testator alium non instituit, licet eo animo esset constitutus ut institueret, sæpè alium quidem instituit, at quia non seruauit solemnia testamenti, adhuc intestatus decessit, & ideo legitimi successores veniunt, ut in princip. *Inst. de hered. que ab intestat.* Præterea certum est eos, qui omni carent voluntate, nihilominus hæredes legitimos habere posse, quo casu nullus dicet ex eorum voluntate aut tacita, aut præsumpta succedere, huius modi impuberes, quorum nullum est animi iudicium §. *præterea Inst. quibus non est permiss. facere testam. l. qua etate ff. de testam.* huiusmodi furiosi, qui mente carent d. §. *præterea l. furiosi, qui testam. facere possunt.* Hinc non est certum venientes ab intestato succedere præsumpta testatoris voluntate, nisi quando certum est eum noluisse testari, cum posset, puta quia testamento facto illud reuocauerit fauore venientium ab intestato, qua de re agam infra art. 4. quod cum rarò contingat, rarò apparet de tali præsumpta voluntate, ideo non est mirum, si non idem beneficium competat.

52 Ad tertium dicendum filium ¶ à matre præteritum, de quo in argumento, pro instituto habendum, & iure testamenti non ab intestato succedere, ut infra *latè num. 87. & 93.* Ideo non tenere argumentum ab eo ad venientem verè, & simpliciter ab intestato.

Ad quartum respondendum enarratos auctores, vel in erronea esse sententia, vel intelligendos, quando antea fuerant examinati testes iuxta terminos articuli quinti infra positi, nec non de hoc remedio utili non verò directo.

Declara, ut quamuis venientibus ab intestato non competat formaliter legis nostræ beneficium effectiuè, tamē competere videatur, in quantum mediante Iudicis officio eadem facilitate possessio nem rerum hæreditariarum consequantur. Tale enim officium pro possessione obtinenda eis competere tradit *Bart. in l. de usu ff. de var. & extraord. cogn. glo. Bald. & Præposit. in cap. 1. in tit. de controuers. inter mascul. & fæmin. Parisi.*

conf. 22. num. 67. vol. 1. Idem conf. 60. num. 1. volum. 3. Campeg. apud Brun. conf. 2. volum. 2. Roland. conf. 1. num. 19. lib. 1. Peregrin. de fideicommiss. art. 48. num. 2. ibi officio tamen, ubi num. 3. animaduertit nullam videri effectualem differentiam ¶ inter hæredem scriptum, & legitimum, cum scriptus quoque hæres mediante officio Iudicis nobili in possessionem mittatur. Bald. in l. nostra nu. 44. Salycet. colum. 4. Castren. num. 4. Dec. num. 22. Mant. in prima lectur. num. 87. Zuccard. num. 180. Menoch. d. remed. 4. num. 486. Bero. conf. 59. lib. 2. & alibi dixi, & aliorum auctoritatibus firmaui.

54 Et quamuis ¶ hoc Iudicis officium videatur locum habere tantummodo in suis, ut voluerunt *Bald. & Præpos. in cap. 1. de controuers. inter mascul. & fæm.*
55 qui eam rationem afferunt, quia ¶ iuitas idem operatur, quod tabulæ testamenti, quæ ratio non cadit in extraneo *l. nihil C. de usucap.* pro hærede, tamen in omnibus locum habet, quando constat aliquem esse legitimum hæredem, & hæreditatem adiuisse, ut voluit *Rolan. à Vall. conf. 1. num. 61. & Paris. conf. 22. nu. 67.* qui ambo loquuntur in nepote, qui ab intestato patruo successerat, & contra *Baldum* alios interpretes sentire, ut omnibus venientibus ab intestato tale Iudicis officium competat, docuit *Roland. à Vall. d. conf. 1. num. 61.* qui affert rationem, quia talis hæres habet suam intentionem fundatam, ¶ cum defunctus censeatur dominus, ita & eius hæres argumento *l. siue possidetis C. de probat. Idem sentit Dec. conf. 424. ab eodem Roland.*
57 *allegatus.* Voluit enim, ut ea ¶ ratio, quæ habet locum in filia, ut mittatur in possessionem, quia fundatam habet intentionem de iure communi, ut ad hæreditatem patris admittatur *Auth. in successione C. de suis, & legit. ¶ pariter militet in sorore, quæ non existentibus filijs fratris ei succedit Auth. defuncto C. ad Tertullian.*

Adstipulatur probabilis ratio ab eodem *Roland. ponderata d. conf. 1. nu. 55.*

59 ¶ quia officium Iudicis potest, & debet im-

implorari, vbi cumque deficit actio, æquitas tamen subest *l. si me, & Titium ff. si cert. petat. l. hereditas in fin. l. planè, & l. fin. ff. de petit. hered. l. Quintus ff. de annu. legat.* † vbi ille, qui agere prohibetur, potest implorare officium Iudicis. *Curt. Sen. conf. 72. col. 2. in fin. pluribus idem confirmat Roland. d. conf. 1. nu. 55. cum seqq. quem vide.*

61 Declara secundo, vt † venientibus ab intestato detur Interdictum quorum bonorum directum, si iure Prætorio succedunt, aliàs vtile *l. 1. 2. & 3. C. quorum bonorum l. 1. ff. eodem. Odofred. hic sub num. 5. vers. Item hoc etiam per d. l. 1. ff. quorum bonorum Bart. hic num. 5. & Mantie. num. 5. vers. officium Iudicis. Roland. à Vall. d. conf. 1. num. 8. & 13. Soccin. Iun. conf. 75. num. 4. & 9. lib. 1. Paris. conf. 41. num. 1. lib. 1. Rota Romana in vna Recanaten. hereditas 14. Aprilis 1606. coram R. P. D. Pamphilio, & in vna Tiburt. Castrorum 15. Martij 1619. coram R. P. D. Buratto, quod tamen com*
62 petit tantum contra possidentes pro herede, vel possessore *d. l. 1. ff. quorum bonorum, & l. 2. C. eodem. Roland. d. conf. 1. nu. 9. cum seqq.* & ita verum est venientibus ab intestato hoc Interdictum competere, vt † voluerint aliqui illis solis competere, non verò succedentibus ex testamento, ita *Dec. conf. 424. num. 10. Socc. conf. 75. num. 5. lib. 1.* & mouentur ea ratione, quia hæredi ex testamento succedenti consultum est per aliud remedium
63 nempe remedium legis nostræ, licet † verior, & cõmunior sit sententia competere etiam venientibus ex testamento, quæ fundatur in generalitate *d. l. 1. C. quorum bonorum, ita Salycet. in l. 2. num. 4. C. quorum bonorum. Aretin. in §. sequens num. 1. Instit. de interd. & in §. quadrupli num. 25. circa med. Instit. de action. Castr. hic num. 14. Pract. Papien. in forma libelli quo petitur hered. ex testamento in glos. 1. num. 2. Marant. in tract. de ordin. Iud. in §. par. dist. 7. num. 2. Rip. in rubr. ff. quorum bonorum in octaua differentia. Roland. d. conf. 1. num. 13.*

65 Ampliatur etiam † si vocati per fidei-

cummissum ex testamento primi possessionem obtinuissent, adhuc enim succedentes ab intestato eius heredi essent ex dicto Interdicto immittendi, † quia possidentes ex fideicommissio, quando non acceperunt à manu hæredis, vt † est necesse *3. l. 1. ff. quorum bonorum* dicuntur cum vitio possidere, & ideo non sunt legitimi contradictores *Rota in d. Recanaten. hereditatis coram R. P. D. Pamphilio.*

68 Amplia secundo, vt etiam † cessionarijs hæredis hoc interdictum competat. *Peregrin. de fideicom. art. 46. num. 3. vers. unde infero. Rota in d. Tiburtina Castrorum 15. Martij 1616. coram R. P. D. Buratto.*

S V M M A R I V M Articuli Secundi.

- 69 Venientibus ab intestato de iure communi statuto tamen exclusis legis nostræ beneficium non competit.
- 70 Magis concedendum si non conceditur, ergo neque, quod minus.
- 71 Statutum iuri communi derogat, & in loco ubi viget, habetur pro iure ciuili.
- 72 Statuto exclusi non habent tacitam defuncti intestati voluntatem.
- 73 Ciues præsumuntur velle, quod statuto suæ Ciuitatis caueatur.
- 74 Filia statuto exclusa non comprehenditur dispositione l. consueiuntur ff. de iur. codicill.
- 75 Verba testatorum in dubio sunt referenda ad intellectum statutorum.
- 76 Amplia etiam si statutum de iure nõ valeat, dum tamen factò seruetur, quia adhuc testator præsumitur se illi conformare.

ARTICVLVS II.

An succedentibus ab intestato de iure communi à statuto tamen exclusis huius l. beneficium competat.

69 **B** Reuiter † negatiua sententia est tenenda, quæ probatur supposita, de-

determinatione articuli præcedentis argumēto à multò magis deprompto, cum
70 † enim minus denegandum esset hoc beneficium non exclusis à statuto, & tamen denegetur, multò magis denegabitur exclusis, *Authen. multò magis C. de Sacrosanct. Eccles.*

Accedat hoc etiam peculiaribus rationibus probari infra scriptis nempè.

Prima est, quia verè hi non sunt hæredes, eo iure per statutum sublato, quo tales esse possent, indubitati enim iuris
71 est statuta † iuri communi derogare posse, quinimmo in loco in quo viget, haberi pro iure civili *l. omnes populi, ubi Bart. & Doctor. ff. de ius, & iur. Bart. in l. stipulationum alias ff. de verb. obligat. ubi Iason. num. 9. Surd. decis. 272. num. 19.*

72 Secunda, quia † exclusi à statuto non habent tacitam defuncti intestati voluntatem, tis enim præsumitur id velle, quod

73 statuta suæ Ciuitatis, volunt *Bart. in l. hæredes mei S. cum ita num. 4. ff. ad Trebell. quem Doctor. magis communiter sequuntur, ut testis est. Socc. Sen. conf. 51. num. 33. volum. 4. Soccin. Iun. conf. 168. num. 63. in fin. volum. 2. cum alijs cumulatim per Mantic. de coniect. ultim. volunt. lib. 6. tit. 7. num. 4. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 83. num. 53. Peregr. art. 28. num. 92. hinc † dispositionem l. conficiuntur ff. de iur. codicill. non habere locum in filia à statuto exclusa egregiè docet Alexand. conf. 29. num. 3. lib. 3. Paris. conf. 26. num. 18. & conf. 69. num. 35. lib. 3. hinc etiam verba testatorum † in dubio sunt referenda ad intellectum statutorum. *Ancbar. conf. 163. num. 3. Fulgos. conf. 34. num. 4. & alij cumulati ab eodem Mantic. citati art. 7. num. 4. cum nonnullis seqq. ubi plenissimè, quod pluribus exemplis practicabilibus illustrat, quod est verum, † etiam si statutum non valeat de iure, si tamen de facto seruari, adhuc enim testator præsumitur se illi conformare velle. Bart. & alij in d. l. hæredes mei S. cum ita ff. ad Trebell. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 83. Peregr. art. 28. num. 92. Rota**

74

75

76

in Affissen. hereditatis 31. May 1606. coram Reuerendissimo Marcomon.

Cū igitur defunctus præsumatur nolle, ut exclusus à statuto succedat, neque hoc remedium competat, nisi succedenti ex voluntate defuncti, consequens est, ut tali excluso hoc beneficium non competat. Et ita in terminis docuit *Menoch. d. remed. 4. num. 43. cui nemo contradicit.*

S V M M A R I V M Articuli Tertij.

77 *Remedium legis nostræ non competit non ostendenti testamentum.*

78 *Scriptum heredem esse oportet, ut competat legis nostræ remedium.*

79 *Conditio est implenda in forma specifica.*

80 *Datum sub una conditione, ea cessante, censetur ademptum.*

81 *Conditione non impleta, dispositio habetur pro non facta.*

82 *Venientibus ab intestato non competit remedium nostræ legis.*

83 *Leges eos vocant ab intestato, quos defunctum vocaturum arbitrantur.*

84 *Lex succedit in locum testamēti, ideo cessat quamdiu spes est testamentarij hæredis.*

85 *Filio à matre præterito, qui pro instituto habetur, non competere legis nostræ beneficium voluit Angelus.*

86 *Contrariam tamen sententiam, ut ei legis nostræ beneficium competat, communiter tenent Interpretes, quam declarata, ut in num. 97.*

88 *Filius à matre præteritus, quæ in eius puerperio decesset, quantum ad effectum dicitur scriptus hæres.*

88 *Notorio hæredi testamentario legis nostræ beneficium competit.*

89 *Præsumptio iuris, & de iure ibi est, ubi iure cauetur, ut quid pro tali habeatur.*

90 *Notorium illud dicitur, quod venit ex præsumptione iuris, & de iure.*

91 *Natus in figura matrimonij, ut sit filius, est præsumptio iuris, & de iure.*

92 *Parenti, filio in castrensibus instituto repudian-*

- puante, legis nostræ remedium competit.
- 93 Filius à matre in eius puerperio decedente prateritus ostendens testamentum, in quo prateritus, dicitur ostendere testamentum, in quo ex legis dispositione scriptus est hæres.
- 94 Scriptum illud dicitur in ultimis voluntatibus, quod licet aperta scriptura non est cautum, iuris tamen coniectura colligitur.
- 95 Veniens ad hereditatem ex legis dispositione ob præsumptam mentem defuncti, quando dicatur succedere ab intestato, vel ex testamento.
- 96 Decedere partim testatus, partim intestatus nemo potest.
- 97 Filius à matre in eius puerperio decedente prateritus dicitur testamentarius hæres, & obtinet legis nostræ remedium, nisi appareat de contraria voluntate matris.
- 98 Argumentum, quod à coniectura desumitur, per aliam coniecturam tollitur.
- 99 Filius à matre prateritus non dicitur tacite institutus, quando potuit testamentum mutare, & eum instituere.

ARTICVLVS III.

An hoc beneficium competat ei, qui in testamento quidem institutus non fuit, pro instituto tamen habetur, quod contingit in filio à matre præterito, quæ cum iam natos instituisse, in huius puerperio decessit.

- N**egatiua sententia prima fronte videtur tenenda ex infrascriptis.
- 77 Primo, quia non t ostendenti testamentum non abolutum hoc beneficium non competit, vt in textu. At illud non potest in suum fauorem hic ostendere, cū in eo non fuerit institutus. Ergo, &c.
- 78 Secundo, quia hoc beneficium, vt inquit t textus, competit illi, qui vel in totum, vel pro parte est scriptus hæres, vt

- apertè colligitur ex illis verbis. Si quis ex asce, vel ex parte hæres institutus, quæ cum conditionalia sint, specificè hoc requirere videntur, vt intentans hoc beneficium verè sit scriptus hæres, t conditio enim est implenda in forma specifica, nec potest adimpleri per æquipollens l. qui hæredi S. fin. ff. de condit. & demonstrat. Alexand. conf. 5. num. 3. volum. 2. Ruin. conf. 17. num. 3. volum. 3. Rip. conf. 90. num. 20. Nat. conf. 624. num. 14. Roland. conf. 100. num. 34. volum. 2.
- 79 t quinimmo datum sub vna conditione ea cessante censetur ademptum l. si legatum purè ff. de adim. leg. l. quod purè ff. quan. dies leg. ced. l. al. quando ff. de condit. & demonstrat. copiose Surd. conf. 143. num. 44. & t conditione non impleta dispositio habetur pro nō facta l. pecuniam ff. si cert. petat. vbi Alexand. Soccin. & lasen. l. hac venditio ff. de contrab. empt. Peregr. de fideicommiss. art. 43. num. 16. & art. 52. num. 6. Quamobrem cum in specie nostra is, de quo agitur, non sit scriptus hæres, hoc beneficium ei non videtur competere, tum quia ei non conueniunt verba legis, tum quia in eo non est adimpleta conditio in forma specifica, tum quia quod alijs sub conditione, si instituti fuerint, concessum est, huic non instituto ademptum videtur, tandem quia quantum ad hunc deficiente legis nostræ conditione lex habetur pro non facta.
- 82 Tertio, quia t venientibus ab intestato legis nostræ beneficium non competit, vt latè in superiori articulo. At iste venit ab intestato. Ergo, &c. Minor probatur, quia vocatur à lege, non à Testatore. Supponimus enim matrem ne verbum quidem de illo dixisse ideo sola lex illum vocat; neque quicquam facit legem ideo vocare, quia præsumit eum matrem vocare voluisse, & ita vocari quasi ex matris voluntate, hoc enim in omnibus t successione ab intestato contingit, vt eos vocent leges, quos defunctum vocaturum arbitrantur, cū t flex succedat in locum testamenti, vnde videmus quamdiu spes est testamentarij
- 83 hære-
- 84

hæredis legitimum cessare *l. quamdiu ff. de acquir. hered. l. quamdiu ff. de reg. iur.* & ratio est, quia tunc non est opus, ut lex suppleat defectum defuncti, cum ipse nō detecerit, sed sibi hæredem fecerit.

85 Quarto, quia hanc ¶ sententiam tenet *Ang. in l. sorori ff. si pars hered. pet.*

86 In contrarium test *Bald. auctoritas in l. 3. num. 7. C. de inoff. testam. Alexand. hic num. 11. las. num. 23. Sapia num. 89. Zuccard. num. 259. Emmanuel à Costa in l. Gallus S. & quid si tantum ff. de lib. & posthum. sequuntur multi alij, quos refert, & sequitur Menoch. de acq. p. sc. rem. 4. num. 88.*

Probatur hæc sententia ex mente Baldi.

Primo, quia scripto hæredi hoc beneficium competit, ut nemo in dubium revocat, at iste est scriptus saltem, quantum ad effectum attinet ergo ei hoc beneficium competit. ¶ Minor probatur *ex d. l. 3. C. de inoff. testam. in illis verbis, proinde virilem portionem tribuendam, esse censemus, ac si omnes filios hæredes instituisset; ex quibus constat legem vellem, ut iste eodem modo suam partem habeat, quo habent scripti hæredes, ut verè quantum ad effectum attinet, lex faciat eum scriptum hæredem.*

88 Secundo probatur, quia ¶ ubi notorium est quem esse testamentarium hæredem, nihil impedit, quin huius lex beneficium competat, ut sæpè antea traditum. At in terminis nostris notorium est hunc esse testamentarium hæredem. Ergo, &c.

Minorem probat *Bald. d. l. 3. sub nu. 7. C. de inoff. testam.* quia est ¶ præsumptio iuris, & de iure hunc esse hæredem, cum apertè in iure cautum sit, ut tamquam scriptus admittatur. ¶ Notorium autem illud dicitur, quod est ex præsumptione iuris, & de iure, ¶ puta ut natus in figura matrimonij sit filius, faciunt traditā à *las. in l. si vero S. qui prorei ff. qui satisf. cog.*

92 Tercio confirmatur optimè simile ¶ parentis, cui hoc beneficium competere receptum est, quando eius filius in Ca-

strensis institutus repudiat, ob eam rationem, quia licet filius scriptus sit, non ille, lex tamen eum vocat ad hæreditatem, quasi ab initio hæres scriptus, quemadmodum igitur in tali casu hæres non à testatore scriptus immediatè, sed qui à lege pro scripto habetur, admittitur ad huius lex beneficium. *Menoch. de adipsiscend. rem. 4. num. 275. & dixi infra in 10. quest. art. 2. in fin.* Ita quoque in casu nostro erit admittendus, cum eodem modo à lege pro scripto habeatur.

93 Ad primum respondendum ¶ hunc ostendere testamentum, in quo ex legis dispositione scriptus est; nam cum primum probat, quod necessario probandum docuit *Zuccard. num. 259. & Menoch. d. num. 89.* se filium, & matrem in eius puerperio mortuam, statim notum facit se ex legis dispositione scriptum esse.

94 Ad secundum respondendum hunc esse hæredem scriptum ex legis auctoritate, quæ ex institutione fratrum eum, quoque vult haberi pro instituto; Non obstat conditionem implendam in forma specifica, nam verè in forma specifica dicitur impleta, cum ex scriptura aliorum hic quoque scriptus determinetur, quod sufficit. Cum ¶ in ultimis voluntatibus illud scriptum in testamento dicatur, quod in scriptura non solum apertè cauetur, verum etiam iuris coniectura colligitur, ad quod faciunt plura tum de tacita institutione, tum de tacita substitutione inferius tradita in *quest. 6. artic. 1. & fin.* Ita nihil quoque facit illa regula, datum sub vna conditione sub contraria ademptum, sumus enim in ea conditione, sub qua datum, non in contraria. Minus obstat conditionem non esse adimplendam per æquipollens, nam lex vocans sub conditione scripti est intelligenda de omni eo, qui ut scriptus ad hæreditatem admitti solet, & ita cuius institutio ex verbis colligitur iuncta legis auctoritate, seu interpretatione, & ita non per æquipollens, sed verè in eo purificatur conditio necessaria.

Ad

95 Ad tertium respondendum ¶ venientem ex legis dispositione ad hereditatem ob præsumptam mentem testatoris bifariam considerari posse, vel ex præsumpta mente à lege ex verbis aut facto particulari defuncti, dum testaretur deprompta, vel non à verbis aut facto huiusmodi, sed communi quodam voto, & voluntate. Secundo modo dicitur successio ab intestato, primo non æquè quæ quidem distinctio necessaria videtur, alioqui sequeretur, ut admitteret lex aliquem ¶ decedere partim testatum, partim intestatum contra *l. ius nostrum ff. de reg. iur.* quod æquidem in casu nostro contingeret, si diceremus natum in puerperio ab intestato succedere, quando quidem certum est fratres antea natos ex testamento succedere, unde ille ab intestato veniret, alij ex testamento, quod sanè contingere non posset, nisi diceremus matrem partim testatam, partim intestatam esse.

Ad quartum respondendum Angli in erronea esse sententia, & eius auctoritati contrariam communem præpolere.

97 Declaranda est prædicta determinatio, ¶ ut non procedat, quando aperte constat de contraria voluntate matris, ita declarat *1 as. in d. l. 3. num. 6. vers. secundo limita*, & ratio est, quia lex tamquam institutum admittit filium in tali casu præteritum ob coniecturam maternæ pietatis, qua lex repentini casus iniquitatem emendat *d. l. 3.* ideo tali coniectura cessante, quando constat de contraria matris voluntate, legis dispositio

98 cessat argumentum ¶ enim, quod à coniectura desumitur per aliam etiam coniecturam tollitur. *Socin. lun. conf. 13. num. 35. volum. 3. Idem conf. 95. nu. 36. volum. 1. pluribus Mantic. de coniect. ultim. volunt. lib. 6. tit. 3. num. 14.* ob hanc rationem si potuit ¶ mater testamentum mutare, & non mutavit, cessat *d. l. dispositio*, ut benè ex textu colligitur in illis verbis, cum mutare testamentum potuisset.

S V M M A R I V M

Articuli Quarti.

- 100 *Voluntas defuncti usque ad mortem est ambulatoria.*
- 101 *Venientibus ab intestato, quando defunctus fecerat testamentum, deinde illud, reuocauit fauore venientium ab intestato, beneficium legis nostræ non competere, quæ suadere videantur. Contrarium tamen verius, ut infra num. 107.*
- 102 *Instituti concurrentibus cum venientibus ab intestato, præferuntur Instituti.*
- 103 *Testamentum nullo hærede instituto ipso iure est nullum.*
- 104 *Codicillis nec dari, nec adimi potest hæreditas.*
- 105 *Contractus adimens facultatem testandi non valet.*
- 106 *Remedium legis nostræ est introductum fauore ultimarum voluntatum.*
- 108 *Venientes ab intestato censentur instituti ex reuocatione testamenti facta fauore venientium ab intestato coram septem testibus.*
- 109 *Reuocatur unumquodque eo modo, quo inductum.*
- 110 *Reuocatio testamenti coram septem testibus facta fauore venientium ab intestato operatur institutionem, & testamentum appellatur.*
- 111 *Venientes ab intestato censentur instituti, quando reuocatio primi testamenti est efficax.*
- 112 *Reuocatio testamenti ut sit efficax, debet esse facta coram numero septem testium.*
- 113 *Succedentes vigore reuocationis testamenti primi facta fauore venientium ab intestato secundum dici sunt hæredes ab intestato, secundum esse sunt testamentarij.*

ARTICVLVS IV.

An huius legis beneficium cōpetat venientibus ab intestato, quando defunctus fecerat testamentum, deinde illud reuocauit, & reuocatio fuit efficax.

100 **M**emoria reuocandum defuncti voluntatem, vsque ad t̄ mortem ambulatoriam esse l. 3. ff. de adm. leg. ideo posse testatorem quotiescumque voluerit, testamentum ante factum reuocare, non tamen simpliciter, sed opportunis solemnitatibus seruatis, ita vt aliquando reuocatio sit efficax, aliquando non, qua de re in *quæst. 26. ab art. 10. vsque ad 13.* Si itaque contingat reuocationem efficaciter factam esse, quæritur an tali causa venientes ab intestato immissionem prætere possint talem, solemnem reuocationem ostendentes.

101 **N**egatiua t̄sententia videtur tenenda. Primo ex iisdem rationibus, quæ pro negatiua in superiori articulo fuere allatæ, quia hic non ostendit testamentum, quod pro eius immissione faciat, & quia in eo non est purificata conditio, vt sit in testamento scriptus hæres, & quia non ex testamento, sed ab intestato succedit, quæ omnia latus ibi fuere proposita.

Secundo, quia aut hæc reuocatio fuit facta mediante alio testamento, aut mediante codicillis, aut mediante actu inter viuos; si mediante alio testamento, aut isti venientes ab intestato fuere in testamento instituti; aut alij, aut nulli, si primum, comperit quidem legis nostræ beneficium; at non est quæstio in his terminis examinanda, cum non sit de dubitabili; certum quippe ostendenti testamentum postremum, in quo ritè institutus sit, huius legis beneficium competere. Si secundum, quia alij fuerint instituti, certum t̄st his non competere, cum competat institutis non venientibus ab intestato l. *quamdiu* ff. de acquir. hered. l. *quamdiu* ff. de reg. iur. si tertium, quia

102 nullus fuerit institutus, t̄ testamentum

103

est ipso iure nullum, cum sine institutione, quæ est caput, & fundamentum eiusdem, consistere nequeat ad gl. ff. in l. 1. ad princip. ff. de vulg. & pupill. vbi Doct. testamentum autem ritè perfectum non tollitur posteriori testamento minus perfecto, ex quo hæres existere non possit S. *posteriore* Insti. quibus m. dis testam. insti. l. cum in secundæ ff. de iniust. rupt. & irrit. & c. Si verò mediantibus codicillis non videtur prius testamentum sublatum t̄ dum codicillis hæreditas neque dari, neque adimi possit S. *codicillis* Insti. de codicill. l. 2. S. *final.* ff. de iur. codicill. l. *hæreditatem* C. eod. per codicillos autem adimeretur, si per illos reuonaretur antecedens testamentum. Si tandem ex actu inter viuos, & ita vigore contractus, vel talis, t̄ contractus non valet, cum adimat facultatem mutandi voluntatem, & testandi, Doct. in l. *final.* C. de pact. Vel etiam si valet nō competit hoc beneficium, t̄ cum cesset fauor vltimæ voluntatis, quærum gratia hoc beneficium introductum est, vt quamprimum effectum suum consequantur ad l. *vel negare* ff. *quemadm. testam. aper.*

107 In contrarium est t̄ veritas, quæ probatur. Quia institutis procul dubio hoc beneficium competit, vt in textu. At ex tali t̄ reuocatione nempe fauore venientium ab intestato, venientes ab intestato dicuntur instituti l. *si quis ita* ff. de hered. insti. Burt. in l. *si iure sub num. 3.* ff. de leg. 3. Rota Romana in Romana fideicommissi de Iustinis 10. Decēbris 1608. coram felic. recor. Gregorio XV. inter impræstas decil. 446 sub num. 2. in illis verbis *tacitè enim tunc videntur instituti venientes ab intestato. Ergo. &c.*

Ad primum respondendum hos ostendere testamentum, nempe reuocationem, quæ debet esse sollemnis, nempe coram septem testibus rogatis facta, cum vnum t̄ quodque eo modo tollatur, quo indutum l. *nihil tam naturale* ff. de reg. iur. per quam t̄ cum dicantur instituti, rectè testamentum appellabitur, ita in his dicitur purificata conditio, cum dicantur instituti hæredes, & verè scripti. Supponen-

nendum est enim talem reuocationem in scriptis redactam esse eo modo, quo de testamento nuncupatio suo loco agemus; hinc non dicitur ab intestato succedere, sed ex testamento, cum succedat ex reuocatione habente vim testamenti.

Ad secundum respondendum reuocationem fuisse factam mediante dispositione, † quæ habet vim testamenti, & sic mediante testamento, neque obstat neminem institutum, nam verè si corticem verborum rudem inspexerimus, nemo institutus, quia non dixit testator instituo, sed si intrinsecum sensum animaduertamus, aliquis dicitur institutus, nempe venientes ab intestato, nam quotiescumque reuocatio testamēti est efficax, semper præsumuntur vocati venientes ab intestato, ut videbimus infra in quæstione 26. artic. 11. in responsione ad secundum, & art. 12. in primo fundamento secundæ opinionis, & in responsione ad primum.

112 Declara supradictam determinationem, † quando de reuocatione coram legitimo testium numero facta constat perfectè eo modo, quo de testamento nuncupatio constare oportere infra videbimus in quæstione, an instituto in testamento nuncupatio hoc beneficium competat.

Declara, quod diximus in casu nostro venientibus ab intestato legis nostræ beneficium competere, ita intelligendum, 113 ut non competat illis, † uti simpliciter, & verè ab intestato venientibus secundum esse, sed solummodo secundum dici, verè enim veniunt ex dispositione testatoris, qui reuocando testamentum expressè eorum fauore eisdem tacitè in eadem dispositione vocat, ut in solutione ad secundum.

S V M M A R I V M Articuli Quinti.

114 Testes legitimè examinati, quorum dicta ad monumenta publica redacta sunt, notorium faciunt.

115 Testes } à pari procedunt.
Instrumenta }

Fallit si testes comparentur cum Instrumento testamenti, ut infra num. 173.

116 Venientes ab intestato nullo facto testamento dicuntur honorati à defuncto.

117 Venientibus ab intestato depositiones testium iam antea examinatorum producentibus, quibus se legitimos heredes patefaciunt legis nostræ beneficium competit.

118 Contrariam vero sententiam veriore, & qui eam teneant.

119 Constitutio exorbitans loquens in casu expresso non habet locum in tacito.

120 Extensio in exorbitantibus ob identitatem rationis fit à voluntate expressa ad tacitam.

121 Dispositio eadem, quando possit esse & tacita, & notoria.

122 Venientes ab intestato habent voluntatem defuncti non quidem positiuam, sed non remotiuam.

123 Voluntas non remotiuam, quæ fit.

124 Voluntas positiuam, quæ fit.

125 Permissiue, quod venit à nobis, potest dici sine nobis fieri, secus si veniat effectiue.

126 Quæ à lege humana permittuntur, & diuina prudentia vindicantur, non dicuntur à lege humana approbari, quia ea non permittit quasi approbans, sed quasi dirigere non potens.

127 Peccatum, licet à Deo permittatur, fit tamen sine Deo.

128 Deus neque vult mala fieri, neque vult mala non fieri, sed vult permittere mala fieri.

129 Peccata non veniunt Deo volente, sed Deo permittente.

130 Tacens, & permittens actum fieri non tamen positiue consentit, sed si de illius præiudicio agatur, pro dissentiente habetur.

131 Filij primi matrimonij per præsentiam, & taciturnitatem non dicuntur consentire matri transeunti ad secundæ vota.

132 Taciturnitas si cum ea concurrat aliquis actus positius inducit consensum.

133 *Litteras recipiens in quibus asseritur debitor, censetur debitum fateri, si non contradicit.*

134 *Testati causæ lex magis fauet, quam intestati.*

135 *Instrumenta regulariter non habent exceptionem paratam.*

136 *Supremas hominum voluntates quamprimum suum sortiri effectum legibus est cautum.*

137 *Immissio non competit ex testamento, si habeat tantum eas solemnitates, quæ ordinariè in instrumentis adhibentur.*

138 *Effectus debet esse proportionatus suæ causæ.*

139 *Venientibus ab intestato conceditur immissio, vel officio Iudicis, vel per Interdictum quorum bonorum.*

ARTICVLVS V.

Verum venientibus ab intestato depositiones testium iam antea congrue examinerum producentibus, in quibus nulla detur probabilis suspicio, quibus se legitimos heredes patefaciant, legis nostræ remedium competat.

Affirmatiua sententia videtur tenenda, probatur autem.

Primo, ubi eadem est æquitas eadem est iuris dispositio eo modo, quo eadem est æquitas, ut probatum supra in hac questione num. 3. etiam in dispositione exorbitanti, si ob causam publicam, & fauorabilem sit introducta, ut ibidem. At in specie nostra eadem concurret æquitas; & dispositio, de qua agitur, est ob publicam, & fauorabilem causam, ut ibidem probatum, eodemque modo de huiusmodi æquitate apparet, ut mox probabitur. Ergo huiusmodi remedio locus erit. Eodem autem modo apparere de æquitate constat, quia notoriè constat intentantem hoc remedium esse hære-

114 dem et testes enim legitimè examinati, quorum dicta ad monumenta publica

redacta sunt, notorium faciunt *l. ultima C. de probat. Menoch. de recuper. possess. remed. 1. num. 227. Hoieda de benefic. incompat. par. 1. cap. 13. num. 36. quinimo* 115 *mo et apparari procedunt instrumenta, & testes l. in exercendis C. de fid. instrum. Bart. in l. si quis ex argentarijs §. nec iterum num. 3. ff. de eden. plures alios cumulat Menoch. d. remed. 1. num. 227.*

Secundo, honoratis à defuncto hoc beneficium competit. At et venientes ab intestato nullo facto testamento dicuntur honorati à defuncto *l. conficiuntur ff. de iur. codicill.* in illis verbis, quoniam creditur pater familias sponere sua his relinquere legitimam hæreditatem *gloss. in l. non iustam C. de Trebell. Ergo, &c.*

Tertio, quia hanc sententiam tenent 117 *et Franc. Curt. l. un. hic num. 86. vers. 2. limitat Bald. Sapia num. 11.*

His tamen non obstantibus negatiua 118 *et sententia est amplectenda, quam tenet Alexan. hic num. 22. Zuccard. num. 354. Iacobin. num. 36. Menoch. alios allegans d. remed. 4. num. 15. vers. verum, qui quidè expressè in hoc casu loquuntur, quibus addi possunt omnes illi, qui indistinctè negant successoribus ab intestato hoc remedium competere, quos enumerauimus supra hæc quæst. num. 25.*

Probatur autem primo, quia Constitutio et exorbitans sermonem habens in testamento, & sic in voluntate expressa testatoris non habet locum in tacita, cum illa minus potens sit *l. precibus C. de impub. & alijs substit. l. ultima C. de Instit. & substit. cap. si pater de testamen. in 6. Tiraquell. in tractat. le mort saisis le vis par. 2. declarat. 10. num. 15.* Certum est autem legem nostram exorbitantem, & in testamento loqui.

120 Neque dicatur et etiam in exorbitantibus fieri extensionem à tacita voluntate ad expressam, supposita identitate rationis, cum taciti, & expressi par sit virtus *l. de quibus ff. de leg. hinc legis nostræ remedium competere succedentibus ex tacita vulgari, vel pupillari ad Menoch. d. remed. 4. num. 68.* negandum enim vigere identitatem rationis, si quidem

in

in venientibus ab intestato, ut talibus cessat notorium, cessante testamento, in veniente autem ex substitutione tacita vulgari, vel pupillari non deficit notorium, cum non deficiat testamentum, neque videatur novum et eandem dispositionem esse tacitam, & notoriam, dicitur enim tacita quantum ad modum exprimendi, & inducendi illam, notoria, verò quantum ad modum probandi, præterea non viget identitas rationis, cum lex magis faueat causæ testati quam intestati, ut in sequenti argumento.

Addamus substitutum per tacitam, vulgarem, vel tacitam pupillarem habere dispositionem positivam, & ita directam, & positivam eum facientem hæredem.

At venientes et ab intestato non habent positivam, sed tantummodo non remotionem: differunt enim, et quod velle tacite aliquid, eo quod contrarium non disponam, quæ est non remotionis voluntas, & quod velle illud et disponens licet tacito modo, quæ est voluntas positiva, nam unus modus est permissivus tantum, alius effectivus, & non raro,

quod venit permissivum, id est nobis permittentibus, dicitur sine nobis fieri, hinc quæ à lege humana permittuntur, et diuina providentia vindicantur, de quibus Augustinus lib. 1. de liber. arbit. non dicuntur à lege approbati, & sic lex ea non dicitur velle, unde sine lege fiunt, licet ab ea permittantur, lex enim ea non per-

mittit quasi approbans, sed quasi ea dirigere non potens ad Divinum Thomam 1.2. quæst. 93. art. 3. in resp. ad 3. Ita ergo in simili possumus dicere defunctum permittere venientem ab intestato, non quasi approbantem, sed vel morte præventum, vel alia causa impeditum alium instituere non potentem, secus esset, si effectivè institueret, hinc etiam quamvis peccatum à Deo permittatur, non tamen dicitur ab eo fieri, sed sine eo, hinc Divinus Thomas 1.2. quæst. 19. art. 9. in respons.

ad 3. inquit et Deus neque vult mala fieri, neque vult mala non fieri, sed vult permittere mala fieri, et in 1. 2. quæst. 39.

art. 2. in respons. ad 3. inquit et aliqua

præsentialiter evenire, quæ non sunt Deo volente, sed Deo permittente, sicut peccata, eodem modo succedentes ab intestato, quia veniunt solum permittente defuncto, qui potuisset non permittere, possunt dici sine eo succedere, & possumus dicere defunctum neque velle eos succedere, neque velle eos non succedere, secus in tacite substitutis, qui sine substituyente non succedunt, & quos testator vult succedere. Ita etiam in iure

videmus tacentem, & sic permittentem actum fieri, non solum positivè non consentire, si de illius præiudicio agatur, sed pro dissentiente haberi gloss. in l. qui patitur ff. mandat. Ang. et alij in l. inuitum

ff. de seru. urban. prad. Unde et filios primi matrimonij per præsentiam, & taciturnitatem non haberi pro consentientibus matri transenti ad secunda vota, post Ioan. de Garon. in rubr. C. de secund. nupt. num. 118. voluit Surd. decis. 99.

num. 3. si tamen cum taciturnitate concurreret aliquis actus positivus, consensus induceretur. Abb. in cap. cum virum in 3. notab. de regular. Surd. decis. 199.

num. 10. hinc et litteras recipiens in quibus assensit debitor, censetur debitum fateri, si non contradicit l. si filius ff. ad Maced. et ibi Ang. Surd. d. decis. 199. num. 10. vers. sed melius.

Secundo, quia lex et magis fauet causæ testati quam intestati l. vel negare ff. quemadm. testam. aper. l. quamdiu ff. de acquir. hered. l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. ergo remedium concessum in causa testati non trahitur ad causam intestati.

Nec quicquam facit consideratio Menoch. dum inquit legem suo tempore, æquè favere causæ intestati, cum enim posset introducere, ut primo esset locus causæ intestati deinde deficientibus coniunctis, qui ab intestato succedere possent, cedere, et esset locus testamentariæ successioni, & contrarium disposuerit, cõstat legem protulisse successiõnem testamentariam simpliciter, & per consequens ei magis favere.

Tertio, ex mente Zuccard. remedium legis nostræ competit testamentum, non verò

verò scripturæ, duoque requirere videtur, primo testamentum, secundo notorium, quod ex scriptura testamenti oriatur, ergo numquam in causa intestati locum habebit, non enim sola notorietas sufficit, ubi non est causa, cui applicetur, qualis debet esse testamentum, cui soli hoc beneficium concessum, hinc videmus alia instrumenta ¶ quamvis notorium faciant, non habere executionem paratam testamento excepto *l. minor viginti quinque annis in princ. ff. de minor. ubi Bart. & Bald. ac ceteri omnes Boer. quest. 295. num. 5. Menoch. de arbitr. cas. 17. num. 1. lib. 2. Idem conf. 180. num. 36.*

Ad primum respondendum non vigere eandem æquitatem, cum magis sit favendum testamētariæ successioni, quam intestatæ, ob magis enixam testatoris voluntatem, & quasi pietatem, ut supremæ hominum volūtates exequantur, ¶ quod maximè facere proficitur Imperator in *l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. faciunt tradita in superiori art. in 2. solutione ad 2.*

Nihil facit à pari procedere instrumentum, & testes, si quidem non sufficit instrumentum, ut concedatur immissio, nisi sit instrumentum testamēti cum, cætera instrumenta non habent executionem paratam, ut supra dictum, ¶ neque sufficit esse instrumentum testamenti, si habeat tantum eas solemnitates, quæ in instrumentis ordinariè requiruntur, nisi omnes adhibita sint, quæ in testamentis peculiariter sunt necessariae, ideo si numero trium, vel quatuor testium esset vallatum, non concederetur immissio, ut ex textu facile colligitur ibi, & depositionibus testium legitimi numeri vallatum sit, si ergo non sufficit quodlibet instrumentum, neque sufficientes testes, qui à pari procedunt cum alijs instrumentis, non vero cum instrumento, in quo solo cautum, ut habeat executionem paratam.

Ad secundum respondendum, honoratum à defuncto in duplici esse discrimine, aut enim positivè, & directè honoratus est, aut non negativè, & per ac-

cidens, hoc est per non exclusionem. Primo modo honoratis competit hoc beneficium, secundo nequaquam, & ratio est, quia primo casu habemus magis enixam defuncti voluntatem, ideo maiorem effectum parere debet, cum ¶ effectus debeat esse proportionatus suæ causæ *l. cum pater §. dulcissimis ff. de leg. 2. l. cum tali §. falsum ff. de condit. & demonstrat.* Venientes autem ab intestato secundo modo dicuntur honorati, ut per se notum.

Declara, ut licet his venientibus ab intestato non competat legis nostræ beneficium, competat tamen officium ¶ ludicis, vel Interdictum quorum bonorū, quibus mediantibus opportunè immissionem consequi possunt, iuxta ea, quæ supra diximus hac eadem *quest. nu. 53. cum aliquibus sequentibus, & num. 61.*

S V M M A R I V M

Articuli Sexti.

140 Suitas idem operatur, quod tabula testamenti.

Declara, ut infra num. 158. 160. 162. & 167.

141 Filio pro certo iura suitatis competunt.

142 Filius dicitur ipso iure heres.

143 Filius ergo heres.

Declara, ut infra num. 200.

144 Facta facile ea tenent, quæ facienda tenerent.

145 Heres extraneus possessionem novam acquirit, quæ eget naturali apprehensione.

146 Hereditatem adire non sufficit heredi, ut possideat, nisi possessionem data opera consequatur.

147 Possessio patris in suis heredibus continuari videtur secundum aliquos.

148 Quod videtur intelligendum saltem finitè, cum possessio filij fingatur eadem cum possessione patris.

Contrarium tamen verius, ut infra numer. 71. & seq.

149 Instituto præsumptivè, quia ex coniectura pietatis pro instituto habeatur competit hoc remedium quamvis non expressè fuerit institutus.

- 150 *Parentes omnia, quæ illorum sunt, liberis ex voto parant.*
Declarat, ut infra num. 178.
- 151 *Suis heredibus ab intestato succedentibus legis nostræ beneficium competere, qui teneant.*
- 152 *Contrarium tamen alij tenent, quæ sententia est verior.*
- 153 *Suitas quando idem operatur, quod tabula testamenti.*
- 154 *Ratione legis cessante, eiusdem dispositio cessat.*
- 155 *Suitatis probatio videtur altiore requirere indaginem, quando testibus filiatio est probanda.*
- 156 *Remedium legis nostræ aliquando competit, etiam si testes sint examinandi.*
- 156 *Possessio defuncti in legis nostræ remedio est probanda.*
- 158 *Præteritus à matre, quæ in eius puerperio decessit, ut obtineat immisionem ex legis nostræ remedio, debet probare se esse eius filium, & matrem in puerperio mortuam.*
- 159 *Testes, quando non dicatur requirere altam indaginem.*
- 160 *Suitas idem operatur, quod tabula testamenti, concurrente voluntatis defuncti identitate opportunè præsumpta obinevitabilem aliquam rationem.*
- 161 *Mater illud præsumitur velle filio præterito, in cuius puerperio decessit, quod eodem instituto voluisset.*
- 162 *Suitas, concurrente identitate voluntatis tantum operatur, quantum tabula testamenti, ad effectum ut æque suus sit heres ex testamento institutus, non verò quod ad modum acquirendi possessionem rerum hereditariarum.*
- 163 *Filius ergo heres hoc tempore non est verum.*
- 164 *Creditoribus si vellent convenire filium uti heredem, debent probare eum se immisionisse hereditati.*
- 165 *Filius Prætoris beneficio ab hereditate patris abstinere potest.*
- 166 *Filio non competit onus probandi se ab hereditate abstinuisse, sed creditoribus probandi contrarium.*
- 167 *Filius ergo heres, conclusio vera, quando constat filium heredem esse velle.*
- 168 *Hereditas sola voluntate aditur.*
- 169 *Remedium legis nostræ competit ei, qui facile per testes se heredem probare potest, nisi alia causa impediatur.*
- 170 *Testamentum omnino est necessarium, ut legis nostræ remedium competat, ita ut non sufficiat notoriè constare quem esse filium, si testamentum non ostendat.*
- 171 *Possessio defuncti regulariter non continuatur in filio heredem.*
- 172 *Filius vivente patre dicitur quasi dominus rerum paternarum.*
- 173 *Possessionis nova acquisitione etiam in filio heredem est opus.*
- 174 *Possessione in acquirenda animo, & corpore est opus.*
- 175 *Animus, & } defuncti non transmittitur in heredem.*
Voluntas }
- 176 *Dominium bonorum patris continuatur in filijs heredibus, non autem possessio.*
- 177 *Possessio ad effectum tantum implende usucapionis à defuncto in heredem continuatur, non absolute, & simpliciter.*
- 178 *Filius ob solum votum parentum, ut quod illorum est filiorum fiat, non dicitur institutus, nisi ex actu exteriori colligamus voluisse patrem cum testamento decedere.*
- 179 *Testamentum matris ob præteritionem filij nullum evadit.*
- 180 *Dispositionem propriam ut destruat, nemo viam eligere præsumitur.*
- 181 *Filia dotata, à flatu exclusa, legis nostræ remedio non gaudet.*
- 182 *Neque in ea habet locum dispositio legis conscribuntur ff. de Iur. codicillorum.*
- 183 *Suis heredibus ab intestato succedentibus competit immissio in patris hereditatem officio Iudicis nobili, licet non competat legis nostræ remedium.*

ARTICVLVS VI.

An suis ab intestato succedentibus,
vel filijs, vel alijs descendensibus
iura suavitatis obinentibus, hoc be-
neficium competat.

Videtur dicendum hoc beneficium
competere.

140 Primo, quia si iuras idem operatur,
quod tabule testamenti l. ex facto in
princip. ibi quia nihil interest alium ha-
redem instituerit ipse filius postea, an iu-
re habere caperit suum heredem ff. de
vulg. & poptil. & hoc ex mente Praposi-
ti. qui dicit notabile, idem dicit Roland.
à Valle conf. 1. num. 7. volum. 1. At ta-
bule testamenti operantur, ut competat
huius legis beneficium, ergo iuras idem
operabitur, & ita suis hoc beneficium

141 competet. Cum igitur in filio certum
sit dari iuramentum, ut in princip. & in S. sui
autem l. si sit. de hered. qualis. & dis. ex
l. in suis ff. de liber. & posth. cum vulgar.
142 Et dicatur ipso iure hæres l. si mater, &
ibi Bald. & Doctor. C. de suis, & legit.
filio videbitur hoc beneficium compe-
tere.

Secundo, ubi est notorium quem esse
hæredem, ibi locus est huic beneficio. At
in filio non minus notorium est eum ab
intestato hæredem, quam si quis fuerit
in testamento institutus, est enim tritissi-
ma sententia si filius ergo hæres l. si ma-
ter, ubi Doct. C. de fur. & legit. quod con-
firmat Divus Paulus ad Galatas cap. 4.
cuius meminit gloss. in l. necessarijs in ver-
bo teneantur ff. de acquir. hered. l. 1. C. si
minor sit ab hered. & gloss. in S. ut autem
in vers. parentes in Auth. ut ij qui oblig.
haber. perib. res minor. quam postero-
rem glossam singularem dicit Bald. in l.
apud hostes colum. ult. C. de suis, & legit.
Idem Bald. in cap. 1. colum. 2. An agnat.
vel fil. in v. sibus feud. Tirag. qui alios re-
censet in tract. le mort saisis le vis par. 7.
declarat. 2. in princ.

144 Tercio, quod dicitur de noua si posses-
sione ab hærede acquirenda, dicitur mul-

to magis de acquisita confirmanda ad l.
patre furioso ff. de his, qui sunt sui, vel
alien. sur. At noua possessio legis nostræ
beneficio acquiritur, ergo multo magis
acquisita confirmabitur, verum in tuo
hærede agitur de possessione acquisita,
confirmanda, ergo & c. Minor probatur,

145 quia certum est si ab extraneo hærede
instituto, cui hoc beneficium competere
nemo ambigit, nouam acquiri posses-
sionem, quæ eget naturali apprehensione
l. Pomponius S. quæsitum l. cui hæres,
& ibi Bart. l. qui vniuersas S. quod per
colonom, & ibi Bart. ff. de acquir. posses-
s. l. si homo ff. de usucap. l. 2. S. apparet ff. de

146 crimin. expilat. hered. quinimmo non
sufficit hæredem adire hereditatem, ut
possideat, nisi possessionem data opera
côsequatur, ut optimus est textus in l. 1.
S. seuola ff. si quis testam. liber. l. si serui,
& ibi Bald. & alij C. de iur. delib. S. 1. in
Auth. de iurriar. a morien. præst. hanc-
que veritatem asseruerunt innumeri con-
gesti à Tinequell. in tract. le mort saisis
le vis in præfat. declarat. 3. num. 3. In

147 suis autem eadem patris possessio etiam
ante mortem competens continuari vi-
detur ad S. sui autem institut. de hered.
qual. & dis. l. cum hæres ff. de acquir.
posses. l. in suis ff. de liber. & posth. ubi
gloss. in vers. omnimodo. Bald. in d. cap. 1.
num. 1. de controuerf. inter male. & for. in
v. sibus feudorum. Videtur esse huius
opinionis etiam gloss. in S. sui vers. con-
tinuatur instit. de hered. qualis. & dis.
& in l. cum miles in princip. ff. ex quib.
caus. maior. in verbo non pertinet in pri-

148 ma solutione, quod si non verè talis pos-
sessio continuatur, id saltem fiet contingit,
cum possessio filij, fingatur eadem
cum possessione patris, ob eandem qua-
litates d. l. cum miles ff. ex quib. caus. ma-
ior. l. nihil C. de usucap. pro hærede Bald.
cit. loco.

149 Quarto, quia si non instituto, si tamen
prostituto habeatur, quia ex coniectu-
ra pietatis institutus præsumatur, huius
legis beneficium competit, ut supra pro-
barum in filio à matre præterito, quæ in
eius puerperio decessit in hac questione

art. 3. At quilibet sors videtur huiusmo-
 150 di, nam cum parentum et commune vo-
 tum sit filijs testaurizare, & parentes om-
 nia, quæ illorum sunt liberis ex voto pa-
 rent l. nihil interest tibi cum omnia, qua
 nostra sunt liberis & tuis ex voto para-
 tus l. scripto in fin. ff. unde lib. l. cum ra-
 tio debet. damn. l. nam etsi ff. de inoff. te-
 stam. semper sui videntur habendi pro
 institutis cum semper ex iuris præsum-
 ptione de parentum voluntate constat.

151 Quinto, quia ita tenent et Bald. in c. 1.
 num. 4. de controuers. inter masc. & fem.
 in vrb. feud. Emanuel Costa in commen-
 tar. ad l. Gallus S. & quid si iustum par. 1.
 num. 49. de liber. & posthum. Barbas. in
 rubr. C. qui admissi.

152 In contrarium et est veritas quam do-
 cuere. Curt. l. un. hic num. 86. Sapia
 num. 11. in fin. Menoch. de adipsicend.
 remed. 4. num. 75.

Probarur autem vnica ratione sæpius
 iam repetita. Quia nimirum iudici noto-
 rium fieri nequit hos prætendentes ve-
 re esse suos, & tales ad quos successio
 defuncti spectet, cum hoc, à facto pen-
 deat, nempe vt ex legitimo matrimonio
 fuerint à defuncto suscepti, quod si for-
 tē notorium fieret, non sufficit cum soli
 testamento hoc privilegium contra re-
 gulas iuris concessum sit, vt habeat exe-
 quutionem paratam, tum ob innoxiam te-
 statoris voluntatem, tum ob innumeratas
 solemnitates in testamento necessarias,
 ob quas quid plurius eius instrumento vi-
 detur tribuendum quam alijs.

Ad primum ex mente Menochij re-
 spondendum videtur, eam propositionē,
 153 vt idem et operetur sinitas, quod tabulæ
 testamenti, non esse absolute veram, sed
 cæteris paribus, secus si in testamento
 aliquid contingat, quod sit in causa be-
 neficij à lege concessi, id autem in suc-
 cessione ratione sinitatis deficiat, cessan-
 154 te enim et ratione dispositio cessat vulga-
 ta l. adigere S. quamuis ff. de iurepatr. cap.
 cum cessante extra de appellat. Verum in
 casu nostro cætera non sunt paria, nam
 dato testamento, datur notorium, quod
 est in causa huius beneficij, data autem

sinitate non æque, cum saltem sint exa-
 155 minandi testes ad probandum se filium,
 quæ res altiore potest indagine, vt
 voluit Menoch. d. remed. 4. num. 81.

Verum hanc responsionem non om-
 nino tutam arbitror, quamuis enim sint
 examinandi testes hoc examen non vi-
 detur adeo altam requirere indaginem,
 vt huius legis beneficium impediatur, cer-
 156 tum est enim non raro testes examinandos,
 & nihilominus hoc beneficium cõ-
 petere, quod planè constat, si in dubium
 reuocetur possessio defuncti, et eam enim
 157 probandam nemo est, qui in dubium re-
 uocet latè Personal. in tractat. de adipsi-
 ficend. num. 172. qui probanda in hoc iu-
 dicio recenset, de quibus latè agemus in
 4. par. Petrus Iacobus Aurelianus in praxi
 aurea rubr. 151. num. 11. eodem modo
 quoque testes adhibendos esse constat
 in terminis tertij articuli supra propo-
 158 siti, et quando filius præteritus à matre,
 quæ alijs institutis in huius puerperio
 decessit, immissionem petit, hoc enim
 casu iam decreuimus hoc remedium
 competere, & tamen probandum esse
 eum esse filium, quod sanè voluit idem
 Menoch. d. num. 90. qui statuit hunc filium
 admitti, qui probando se filium esse, &
 matrem in puerperio mortuam, proba-
 re dicitur se hæredem scriptum, quinim-
 mo Zuccard. num. 259. hanc esse praxim
 profitetur, vt hæc probentur, quæ non
 aliter quam testibus probari posse viden-
 159 tur, & in his terminis et testes altam inda-
 ginem non requirere dixi supra quæst. 2.
 num. 217. vers. fallit.

160 Melius igitur respondendum. et Vt
 sinitas idem operetur, quod tabulæ te-
 stamenti, necessariam esse identitatem
 voluntatis, saltem opportunè præsum-
 ptam, per inuitabilem aliquam ratio-
 nem, ita vt defunctus non minus præsu-
 matur voluisse hæreditatem ad suum
 peruenire, quam si eum instituisset, vt in
 161 d. l. ex factis, vbi ob iniquitatem fugien-
 dam præsumitur mater illud velle, legi-
 timo filio præterito, quod voluisset eo-
 dem hærede legitime instituto, quæ præ-
 sumptio in re nostra cessat, ideo cessabit
 supra-

supradicta regula, neque fuitas tantum operabitur, quantum tabulæ testamenti.

- 162 **Tertio respondendum concurrente** identitate voluntatis & tantum operari fuitatem, quantum tabulæ testamenti ad hunc effectum, ut æquæ sint hæredes vocatus in testamento, & suus, non verò in quantum ad modum acquirendæ possessionis rerum hæreditariarum, nam unus acquireret eo modo, quo venientes ex testamento, alter eo, quo venientes ab intestato, & ita quilibet illorum, prout postulat suum succedendi genus.

- Ad secundum ex mente *Menoch. d. remed. 4. num. 80.* respondendum videtur, 163 illam sententiam & est filius ergo hæres, non esse omnino hodie veram, contrariumque crebriori interpretum calculo receptum *ad trad. per Tiraquell. in tractat. le mort saisi le vis par. 7. declar. 2. nu. 8.* dicentis si creditores vellent convenire filium uti patris hæredem, eis incumbere onus probandi eum se immisuisse, & sic hæredem potuit enim & filius abstinere ab hæreditate patris prætorio beneficio *l. ei qui se ff. de acquir. hæred. l. 1. C. si minor. ab hæredit. S. sui autem vers. sed is prætor. Instit. de hæred. 164 qualitat. & differ.* neque filio & competit onus probandi se abstinuisse, ex quibus manifestè apparet non tenere hanc consequentiam, est filius ergo hæres. Ipse 165 parum huic solutioni tribuo. Verum & est enim filium non præsumi hæredem, nisi de eius voluntate constet, secus si de illius voluntate apparet, qui manifestè profiteatur se velle hæredem esse, ut pluribus idem *Tiraquell. citato loco num. 7.* In te autem nostra luculenter de filij voluntate constat, quandoquidè nullam aliam ob causam legis nostræ remedium implorat, nisi quia tamquam hæres rerum hæreditariarum possessionem vult cōsequi, quinimmo cum sola voluntate adeatur 166 & hæreditas *S. item extraneus Instit. de hæred. qualitat. & differ.* cum primum quis petijt immiſsionem ex legis nostræ beneficio, constat voluisse esse hæredem, & ita iam hæreditatem adiuisse, & hæredem factum.

Secundo respondendum videtur ex aliorum mente, non esse notorium iudici hunc esse filium, licet supposito eum esse filium notorium deinde sit eum hæredem, ob incertitudinem ergo facti, non verò iuris denegatur filio huiusmodi remedium. Verum neque huic responsioni omnino acquiescendum videtur, cum 169 etiam in illis & casibus in quibus potest quis facile per testes probare se filium, hoc beneficium non denegetur, nisi alia ratio impediât, ut supra colligitur ex tertio Article huius quæstionis, & in hoc eodem Article in responsione ad primum.

Vera igitur responsio est non sufficere, ut quis sit filius, ne quidem si etiam notoriè appareat, aut incontinenti probari possit, sed omnino & testamentum esse necessarium, cui soli contra regulas iuris illud tributum, ut habeat executionem paratam, ut in quinto Article.

Ad tertium respondendum falsum, 171 se omnino possessionem & defuncti in alio hærede continuari, licet enim dominium 172 continuetur, cum vivente patre & dicatur quasi dominus rerum hæreditariarum *l. in suis ff. de liber. & postb. S. sui autem Instit. de hæred. qualitat. & differ.* nova 173 & tamen possessionis acquisitione est opus, *d. l. de eo S. alienis ff. ad exhiben.* quæ simpliciter loquitur de hærede, ita ut etiam filium complectatur, & probatur eleganter ex mente *Tiraquell. in tractat. le mort saisi le vis in præfat. declarat. 3. num. 9.* hac ratione, & quia in possessione acquirenda animo, & corpore est opus 174 *l. 3. ff. de acquir. possess. l. licet C. eod. de defuncti autem & animus, & voluntas non transmittitur in hæredem l. 4. ff. locati l. sed si ita legatum S. illi si volet ff. de leg. 1. cap. gratioſe de rescript. lib. 6.* Et hanc sententiam tenent communiter Doctores. ut idem *Tiraquell. docet in d. tract. le mort saisi le vis in præfat. declarat. 3. num. 6.*

176 Nihil faciunt & in contrarium supra adducta, nam *tex. in S. sui autem Instit. de hæred. qualitat. & differ. in l. in suis ff. de liber. & postb. in l. cum hæredes ff. de acquir.*

177 *quir. possess.* loquuntur de continuatione domini, non verò possessionis, textus verò in *l. miles*, non loquitur simpliciter, sed in continuatione possessionis pro implenda usufructu, eius enim respectu fingitur continuata possessio, non absolutè ita intelligendam esse dictam. legem apparet, quia constat eam loqui de complenda usufructu, & idem reperitur cautum in *l. numquam in possessionibus §. vacuam, & in l. emptam ff. de usufructu. & ita eam declarant gloss. Bart. Bald. Alberic. & alij innumeri de quibus Tiraquell. in d. tract. le mort saisi le vis in præfat. declarat. 3. num. 4.*

178 Ad quartum respondendum, ut filij pro institutis habeantur, † non sufficere solam vniuersalem parentum pietatem, & votum secundum quod, quæ illorum sunt, filijs parant, hoc enim suum effectum in successione ab intestato consequi potest, sufficit enim parentibus, ut filij ab intestato ea consequantur, quæ illorum erant, sed necesse esse, ut ex aliquo actu exteriori colligamus parentem voluisse eum testamento decedere, nec filium præterire, ut contingit in casu proposito supra in tertio Articulo in quo mater, quæ in puerperio decessit, filios iam natos instituerat, licet eum non instituisset, quem in utero gestabat, quem colligimus matrem instituturam fuisse, nisi repentini casus iniquitas obtigisset, ex eo quod constat eam voluisse cum testamento, non verò ab intestato decedere, & quemadmodum alios instituit, ita hunc instituturam, si potuisset, non enim est præsumendum hunc minus dilecturam, cum æquè filius, neque credendum voluisse hunc data opera præterire, viam enim elegisset, qua proprium testamentum † præteritione nullum fieret *l. inter ff. de liber. & posth. hered. instit. l. 1. ff. de iniust. rupt. text. est in princip. Instit. de exhered. liber. nemo † autem præsumitur data opera eam eligere viam, qua propria dispositio destruat §. idemque iuris Instit. quib. ex caus. manum. non liceat l. cum quidem C. de necess. seru. hered. instit. l. 3. de milit. test. l. Titia cum*

testamento §. 1. & l. Meuius in princip. ff. de leg. 2. l. nam ad ea ff. de cond. & demonstr. Alexand. & l. as in l. si creditor num. 1. de leg. 1. plura cumulat Cardin. Mantie. de connect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 2. num. 10. & 112.

Ad quintum respondendum præfatos Doct. in erronea esse sententia, ut ex rationibus adductis apparet.

181 Declara ex mente Menoch. num. 83. † ut hæc sententia negatiua multò facilius habeat locum in filia dotata à statuto exclusa, quod probatur, quia quemadmodum in ea † cessat dispositio legis 182 conficiuntur ff. de iur. codicill. ad trad. per Alexand. conf. 29. lib. 3. & Paris. conf. 26. num. 18. & conf. 89. num. 35. lib. 3. ita cessant quoque omnes aliæ rationes per quas credendum sit patrem voluisse eam succedere, cum is præsumatur se conformare iuri municipali, & sic voluisse eam excludere, perinde ac à statuto excluditur.

183 Declara secundo, ut hæc sententia intelligatur, quando verè intentat hoc beneficium proponendo conditionem ex hac lege, † secus si impleret officium ludicis nobile, hoc enim in venientibus ab intestato saltem suis locum habere supra ex multis auctoritatibus affirmavimus, & verè de tali officio loquitur Bald. sup. allegat. in d. cap. 1. de controuers. inter mascul. & fem. num. 1. pluribus dixi supra num. 54.

S V M M A R I V M

Articuli Septimi.

184 *Erubescimus sine lege loqui.*

185 *Cap. 1. §. inter filiam si de feud. fueris controuersum perpenditur, & infra num. 197.*

186 *Suitatis iura habentes sunt quasi domini bonorum parentis.*

187 *Beneficium huius legis, vel ut ad instar eiusdem procedatur vigore instrumenti inuestitura, secundum aliquos habet locum tantum in suis.*

188 *Comprahenso in inuestitura legis nostræ beneficium non competere, si non fueris*

re, si prætendat, & hoc voluit gloss. ibi.
Dec. conf. 309. colum. 2. & conf. 424. ubi loquitur in sorore, & alij relati à Roland.
 190 à Valle d. conf. 1. num. 48. Et habet t̄ locum ille textus tam in suis hæredibus, quam in omnibus, ad quos tamquam ad proximiores successio spectat defuncti,
 191 quia cum t̄ defunctus fuerit dominus, & possessor, ita de hærede præsumendum est, donec contrarium appareat, cum habeat intentionem fundatam in eo, quod sit hæres, ut tenet gloss. ibi in verbo *interius*, & sequitur Roland. d. conf. 1. nu. 62. *vers. ad quartum*, qui dicit ita sentire.
 192 *Iferniam*, & Aluarott. t̄ Nec minus habet locum, quando quis est hæres ab intestato, quam si ex testamento, quia indistinctè loquitur, non se restringendo magis ad hæredē testamentarium quam ad alium. ideo debet generaliter intelligi l. 1. s. *generaliter ff. de legat. præstam.*
 193 maxime t̄ cum succedens ab intestato aequè propriè sit hæres, ut nemo in dubium reuocat, & probat tex. in s. 1. & *so. sit. Instit. de hæred. qua ab intest. def.* quinimmo fortè magis propriè, in tantum enim quis hæres est, in quantum lex talem eum facit, succedentem autem ab intestato immediatè facit, testamentarium verò mediante testatoris voluntate, adeo quidem t̄ ut testamentaria quoque hæreditas dicatur à lege obuenire

l. lege obuenire ff. de verb. signif. Et institutus cum, qui ex legis dispositione institui non permittitur, nihil agit, t̄ quia non potest facere, quin leges habeant locum in suo testamento *l. nemo potest ff. de reg. iur.*

196 Secundo, quia non minus t̄ est priuilegiata possessio, quæ petitur vigore inuestituræ feudalis, quam quæ petitur vigore testamenti, ut indicant Aluarott. & *Ifern. in cap. 1. s. in super de probib. feud. alienat. per Federic. sequitur Roland. d. conf. 1. num. 51.* At ostendenti testamentum non abolitum proculdubio competit remedium d. l. *fin. ergo*, & ostendenti inuestituram de se loquentem.

Ad primum patet responsio ex supradictis, ita ut repetitione non sit opus.

Ad auctoritates *l. as. & Ioan. Andr.* patet quoque responsio ex supradictis.

Ad *Scrader. Rosental. Afflic. & alios à Rota allegatos*, responderetur procedere in præciso huius legis beneficio, secus in beneficio d. s. inter filiam se habente ad instar beneficij legis nostræ, quod competere iam probatum, & ita *declaras Rosental. d. cap. 7. quæst. 50. num. 2.* Ideo in d. cap. 7. *quæst. 8. num. 3.* inquit parum commodi habere, ut ex testamento competat vocato in inuestitura remedium legis nostræ, cum etiam nullo extat testamento saltè officio iudicis sit immittendus.

Quæstio V.

AN venientibus ad hæreditatem ex priuilegio Principis, qui in locum vocati in testamento alium subrogauit legis nostræ beneficium competit. Continet Articulus duos.

Primus Articulus. An hoc beneficium competat hæredi non vocato à testatore, sed subrogato à Summo Pontifice, vel alio Principe non recognoscēte Superiorem, loco eius, qui in testamento vocatus est, & casu, quo vocato in testamento competeret.

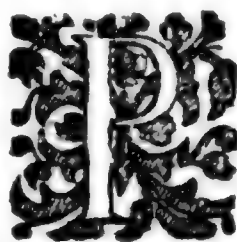
Secundus. An fideicommissario à Principe subrogato legis nostræ beneficium competat.

S V M M A R I V M
Articuli Primi.

- 1 Subrogato à Principe loco vocati in testamento competit legis nostræ remedium per inde ac instituto. Amplia, ut infra num. 11.
- 2 Subrogatus sapit naturam eius, cuius loco subrogatur.
- 3 Amplia siue res rei, siue actio actioni, siue persona personæ fuerit subrogata.
- 4 Loco alterius possit per omnia eum representat.
- 5 Substitutio quando in locum alterius subrogatur, omnes qualitates, & prerogatiue, quæ erant in primo substituto habent locum in subrogato.
- 6 Gratia Summi Pontificis habent executionem paratam ad instar beneficij legis nostræ.
- 7 Fideicommissaria non competit immissio stante subrogato à Principe loco illius.
- 8 Motu proprio, quando gratia fuit concessa, is, qui eam obtinuit, non tenetur aliquid iustificare ex contentis in Breui.
- 9 Oris aperitio habilitat, ut quis possit audiri non obstante clausula sublata, non vero ut immissionem subrogati à Principe interim impedire possit.
- 10 Verba, ut accepimus, vel, ut asseritur, posita in motu proprio, non important narratiuam partis, quæ non tenetur ad aliquam iustificationem.
- 11 Subrogato loco heredis à Principe, quamuis non Motu proprio, sed ad instantiam partis, competit immissio ad instar beneficij legis nostræ, gratia summarie iustificata.
- 12 Narrata in gratia à Principe obtenta, regulariter sunt iustificanda.
- 13 Iustificatio narratorum in gratia non impedit viam exequutiuiam.

ARTICVLVS I.

An hoc beneficium competat heredi non vocato à testatore, sed subrogato à Summo Pontifice, vel alio Principe non recognoscente Superiorem, loco eius, qui in testamento vocatus est, eo casu quo vocato in testamento competeret.

PROPONITVR Articulus eo casu, quo in testamento vocatus admitteretur, certum est enim eo casu, quo non admitteretur, nullo modo subrogatum admitti, cum ei non possit competere plus iuris, quam ei, cuius loco subrogatur.

- 1 Affirmatiua † sententia dubitationibus ommissis est tenenda.
- 2 Primo, quia subrogatus † sapit naturam eius cuius loco subrogatur *S. fuerat Instit. de action. Anchar. conf. 42 1. premitendum in princip. Alexand. conf. 88. quod concurrere num. 4. vers. corroborat lib. 1. Decian. conf. 43. num. 14. & seq.*
- 3 *vers. circa secundum lib. 3. quod † verum est, siue res rei, siue actio actioni, siue persona personæ, ut in casu nostro fuerit subrogata Anchar. conf. 110. prima facie in princip.*
- 4 Confirmatur † quia is, qui ponitur in locum alterius per omnia eum representat *l. item eorum S. decuriones ff. quod cuiusque vniuers. nom. Oldrad. conf. 2 24. num. 25. vers. ad hoc etiam.* Quinimmo idem existimatur esse, cuius loco fuit subrogatus *l. quia qui pretio l. vetus S. final. cum l. seq. ff. de usufruct. l. seruitutes S. si sublatum ff. de seru. urb. præd. l. Paulus S. domus, & l. fin. ff. de pignor. l. donata S. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. filia sue S. à Titia ibique Bart. & Soccin. ff. de condit. & demonstr. innumera alia iura congerit. Crauet. conf. 973. num. 2.* Quod etiam in substitutionibus expressè cautum, quando enim vna substitutio † subrogatur loco alterius (hoc intelligo etiā fidei-
- 5

fideicommissaria) semper omnes conditiones, qualitates, prærogatiuæ, quæ erant in primo substituto, locum habent etiam in subrogato. *Dec. pelenè conf. 189. circa primum per totum maxime num. 4. vers. nō obstat successiue Mand. conf. 234. num. 9. faciunt tradita à Peregr. de fideicommiss. art. 16. num. 30.*

- 6 Secundo, quia in gratijs Summi Pontificis propter maximam illarum auctoritatem proceditur ad instar beneficii huius legis, ita ut etiam si hic subrogatus non subintraret in locum eius, cui hoc beneficium competeat, tamen uti venienti ex privilegio Summi Pontificis immissio continuo videretur credenda ad *Mobed. decis. 13. ut lit. penden. cum alijs plenè adductis in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 2. num. 2.*

- 7 Tercio, quia ita videtur tenere Rota in una *Carpen. bonorum 13. Iunij 1614. coram Reuerendissimo Damasceno*, ubi fideicommissario negat immisionem, stante subrogato à Papa in locum illius, quamobrem cum exclusio vnus sit alterius inclusio, sequitur subrogatum immittendum, alioquin daretur hæreditas iacens, cuius possessionem nullus consequi posset quod videtur absurdum.

- 8 Declara, ut huiusmodi conclusio maxime procedat, quando Papa concessit Breue et motu proprio, tunc enim subrogatus non tenetur aliquid iustificare ex contentis in Breui. *Abb. in cap. dudum num. 3. de privileg. Card. in Clem. unica num. 10. de probat. Rota in una Comen. Prapostura 20. Iunij 1611. coram R. P. D. Piouano, & in d. Carpen. bonorum 13. Iunij 1614. coram Illustrissimo Cardinali Sacrato*, & ita nihil excogitari potest, quod immisionem retardare possit.

- 9 Amplia etiam si parti aduersæ fuerit concessa oris aperitio, tunc enim et censetur habilitata solum, ut possit audiri non obstante clausula sublata, &c. non verò ut immisionem interim impedire possit, ut colligetur ex traditis à Rota in *d. Carpen. bonorum 18. Iunij 1614.*

- 10 Amplia secundo, etiam si Papa in Motu proprio usus fuerit verbis et (ut acce-

pimus) & verbis (ut asseritur) quia non propterea important narratiuam partis, ita ut subrogatus teneatur ad aliquam iustificationem. *Rota decis. 60. de rescrip. in antiq. Bisignet. decis. 6. de præben. Cas. ad. decis. 7. num. 8. de lurepatron. Achill. decis. 10. de præben. Rota in causa Lama. cen. Administrationis coram Cardin. Seraphin. relata inter impress. diuers. decis. 447. num. 1. par. 1. & in Meten. Monasterij 21. Februarij 1600. coram Litta, & tandem in d. Carpen. bonorum 13. Iunij 1614. coram Illustrissimo Cardinali Sacrato.*

- 11 Declara, et ut si Breue non fuerit concessum Motu proprio, sed ad instantiam partis, tamen immissio sit concedenda gratia tamen summarie iustificata, ob tristissimam et regulam postulantem iustificationem omnium, quæ fuere narrata in gratia cap. 1. ubi Ioan. Andr. & alij de lit. contest. in 6. cum alijs adductis in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 15. num. 186. talis et enim iustificatio non impedit viam executiuam, ut dixi d. quæst. 15. num. 190. ita ut tali iustificatione summarie facta non sit deneganda immissio.

S V M M A R I V M Articuli Secundi.

Fideicommissario à Principe subrogato loco eius, qui in testamento vocabatur, competit immissio ad instar remedij legis nostræ.

ARTICVLVS II.

An ei competat fideicommissario, qui verè non fuit à testatore per fideicommissum vocatus, sed à Papa, vel Principe loco fideicommissarij subrogatus eo casu, quo remota subrogatione vocato à testatore competet.

Hic Articulus pendet à determinatione Superioris, cum enim suppona-

ponamus cōcurrentibus requisitis fideicommissario hoc beneficium competere eo modo quo directo hæredi competere solet, vt in quæst. 6. latè ostenditur,

consequens est, vt fideicommissario subrogato non minus competat, quam directo hæredi subrogato.

Quæstio VI.

AN, & quando habita consideratione ad substantiam testamenti, & eius accidentia vniuersalia, hæres in eo institutus sit immittendus, puta si testamentum non sit in scriptis, sed nuncupatiuum, si sit primum, vel secundum, si iustineatur potius iure Prætorio, quam Ciuili, si ex priuilegio sit efficax, si fuerit reuocatum.

Continet Articulus decem, & tres hoc loci tractandos, quamuis enim alios quam plures complecti posset, commodius sub alijs quæstionibus tractabuntur.

Primus Articulus. An competat hæredi instituto in testamento nuncupatiuo, à Notario tamen recepto, atque in scriptis pro more hodierno redacto.

Secundus. An competat ex testamento nuncupatiuo, quando ab initio non fuit coram notario nuncupatum, neque tunc temporis à notario publicum eius tenoris fuit factum instrumentum, sed fuerunt postea testes examinati iuxta notata in l. publicati C. de test. & ex eorum depositionibus publicum documentum fuit confectum.

Tertius. An competat ex nuncupatiuo, de quo tantum constat per confessionem aduersarij.

Quartus. An ex nuncupatiuo deperdito, quando hæres eius tenorem probat mediantebus opportunis testibus.

Quintus. An ex testamento, quod solum iure Prætorio sustinetur.

Sextus. An ex secundo testamento, quando institutus in primo fuerat immissus.

Septimus. An ex secundo testamento, quando in primo est clausula derogatoria sequentium.

Octauus. An ex priori testamento, si de viribus posterioris dubitetur.

Nonus. An ex testamento imperfecto, quod aliquibus casibus sustinetur, quando institutus est in aliquo prædictorum casuum.

Decimus. An instituto in testamento reuocato competat immissio, quando fuit simpliciter reuocatum, non verò coram legitimo numero testium, de mutatione tamen voluntatis apparet incontinenti duobus, aut tribus mutationem opportune probantibus.

Vnde-

Videlicet. An instituto in testamento postea coram septem testibus reuocato hoc beneficium competat, quando reuocans dixit se velle ab intestato decedere.

Duodecimus. An instituto in testamento postea coram septem testibus reuocato, quando testator simpliciter testamentum reuocauit non addens se intestatum decedere velle.

Decimustertius. An instituto in testamento coram septem testibus reuocato, quando testator dixit se ideo reuocare, quia nouum intendebat conficere testamentum.

S V M M A R I V M

Articuli Primi.

- 1 Lex recipit interpretationem à Rub. cui subijcitur.
- 2 Institutus in testamento nuncupatiuo non dicitur scriptus heres.
- 3 Scriptura notarij in testamento nuncupatiui respicit probationem, non entitatem testamenti.
- 4 Interpretatio facienda qua minus corrigatur ius commune quam fieri possit. Declara, ut num. 14.
- 5 Testamenta in scriptis de iure fiunt.
- 6 Testamento in nuncupatiuo instituto legis nostra beneficium competit.
- 7 L. vltima C. de codicill. ponderatur.
- 8 Testamentum nuncupatiuum magis facit notorium, quam testamentum in scriptis.
- 9 Testamentum nuncupatiuum æquè perfectum est, ac testamentum in scriptis.
- 10 Genus æquè omnes suas species complectitur.
- 11 Consuetudo optima legis interpres.
- 12 Scriptus heres consideratur dupliciter, vel simpliciter, vel ad contra distinctionem nuncupatiui.
- 13 Verba legis, ubi non conueniunt, si tamen sententia conueniat, habet locum legis vtile beneficium, ubi verò conueniunt, directum.
- 14 Extensio in correctorijs fieri potest, quando alioqui lex redderetur elusoria.

ARTICVLVS I.

An hoc beneficium concedatur heredi instituto in testamento nuncupatiuo à Notario recepto atque in scriptis pro more hodeerno redactò.

NEGATIVA sententia videtur amplectenda.

Primo, quia lex nostra ne verbum quidem de testamento nuncupatiuo, lo-

- 1 quitur † enim de eo testamenti genere, de quo indicat Rub. à qua recipit interpretationem ad tradit. per Doct. in l. 1. ff. si cert. petat. quæ tantum inscripta est de testamento in scriptis, ut optimè indicât verba ibi. Et quemadmodum scriptus heres in possessionem mittatur. Institutus enim † in nuncupatiuo non dicitur scriptus heres, sed nuncupatus ad lex. in S. final. Instit. de testam. ordinand. Et
- 2 quamuis à Notario conficiatur scriptura continens dispositionem testatoris, ea respicit probationem potius ad perpetuam rei memoriam, quam testamenti entitatem, Vnde dum Notarij, qui testatoris voluntatem monumentis tradunt, testatorem nuncupatiuum, & sine scriptis testamentum conficere asserunt, certissimum argumentum eam scripturam non facere hæredem scriptum, alioqui ea Notarij assertio contraria implicaret, & omnino esset nugatoria, quod non est dicendum.

Confirmatur, quia non videtur tanta ratio vigere in testamento nuncupatiuo, quan-

quanta in testamento in scriptis, istud enim ob celebres solennitates in eo necessarias, quæ in causa sunt, ut raro talia testamenta perfecta sint, & plenum robur consequantur, si omnes solennitates interuenisse appareat, vim plenissimam, & paratissimam exequutionem promeretur, quod in testamento nuncupatiuo non contingit. Addamus contra regulas esse, ut instrumenta paratam habeant exequutionem, iureque singulari in testamentis id cautum, ut alibi sæpius dixi, ideo strictam esse faciendam.

- 4 † interpretationem, ut minus corrigatur ius commune quam fieri possit *l. si quando C. de inoff. testam. l. 1. C. de appellat. cap. cum dilectus extra de consuetud. cap. que à iure communi de reg. iur. in 6. l. ius singulare ff. de legib. l. 1. ff. de consis. l. as. in l. 1. ff. si cart. petat. num. 7. vers. sexto moueor. Corn. conf. 92. num. 2. volum. 4.* Minus autem corrigetur profecto si ex testamento tantum in scriptis hoc beneficium concedatur, † cum raro ad modum talia fiant; ita ut *Bart. referente Portio in §. 1. Instit. de action. & Roland. à Valle conf. 36. num. 7. lib. 1.* profiteatur se in toto vitæ suæ cursu vnum tantum vidisse, quod nec sustineri potuit, cum aliquæ deficerent solennitates.

- In contrarium est receptissima praxis, & communis interpretum omnium sententia, qui arbitrantur rectè † ex testamento nuncupatiuo hoc beneficium cōpetere. *Ita sentit gloss. in l. nostra in verbo depositionibus. Iacob. Butrig. Bart. num. 17. Angel. Salycet. num. 13. Bald. sub num. 55. vers. & predicta vera in omni testamento. Alexand. num. 21. l. as. num. 27. Dec. num. 39. Cur. Iun. num. 64. Sapia num. 81. Zuocard. qui veram, & communem testatur num. 193. & 346. Bero. conf. 55. num. 1. lib. 2. Bald. & Iacob. Butrig. in l. fin. infra de fideicommiss. Speculat. & Ioan. Andr. in addit. in tit. de testam. §. final. vers. quid de nuncupatiuo.*

- 7 Probatur hæc sententia. Primo, per *tex. † in l. ultim. C. de codicill. in illis verbis siue bonorum possessionem secundum*

tabulas, siue secundum nuncupationem, ceterasque similes postulauerit, aut certe mitti se in possessionem ex more poterit, &c. vbi ex testamento nuncupatiuo admittitur hæres ad petendum se mitti in possessionem, quod de immisione ex beneficio legis nostræ intelligendum non obscure animaduertit *gloss. in d. l. final. in vers. de more.*

Secundo, quia omnes conditiones, quæ requiruntur ad hoc, ut virtute testamenti concedatur immissio, non minus concurrunt in testamento nuncupatiuo, quam in testamento in scriptis, requiritur enim, ut ostendatur testamētum non abolutum, nec cancellatum, nec in aliqua suæ formæ parte vitiatum, sed quod in prima figura sine omni vituperatione appareat, quod non minus cadere in testamento nuncupatiuo à Notario tamen recepto, & in instrumentum redacto, quam in testamento in scriptis nemo inficias ibit, vrger quoque eadem ratio, quia eodem modo facit notorium, quinimmo magis, cum testamentum in scriptis sit scriptura priuata. nuncupatiuum verò coram Notario rogato confectum, qui solemnem, & publicam iuris fidem facit † sit instrumentum publicum, vnde magis faciet notorium testamētum nuncupatiuum, quam in scriptis, & hoc voluit indicare. *Alexand. hic num. 21. & post eum Menoch. d. remed. 4. num. 94.*

- 9 Tertio, quia testamentum † nuncupatiuum non minus propriè testamentum est perfectum, & absolutum, quam sit testamentum in scriptis *§. fin. Instit. de testam. ordin.* Ideo dispositio de testamento loquens erit quoque de nuncupatiuo intelligenda, quod enim † prædicatur de genere, æquè de omnibus speciebus sub eo cōtēntis prædicatur, cum genus æquè omnes species complectatur *l. omnis vbi Angel. notat. C. de præscript. 30. ann.*

- 11 Quarto, quia † consuetudine optima legis interpræte *l. si de interpretatione ff. de legib.* ita est receptum, ut ex tali nuncupatiuo, quod solum hoc tempore in frequenti est vsu, beneficium legis nostræ intentetur, & quidem non immerito,

id, prorsus enim inanè esset huius legis beneficium, si ex testamento tantum in scriptis competeret, genus testamenti ad eo rarum, ut propemodum inutile videatur.

Ad contrarium respōdendum textum nostrum loqui de testamento, in quo heres scriptus considerari potest, at etiam in nuncupatio, quando à Notario in instrumentum redactum, hæres scriptus considerari potest. Ergo, &c. Neque obstat heredem nuncupatiuū non appellari scriptum, quamvis testamentum in scripturam redactum sit: animaduertendum enim vocem scriptum † bifariam considerari vel simpliciter, vel ut contra distinguitur à nuncupatio. Primo modo nūcupatiū quoque scriptus esse potest, secundo nequaquam. At in primo sensu accipienda est Rubr. ut rationes iam pro affirmatiua allatæ suadent. Vel secundo ex mente Odofredi sub num. 12. possumus fateri verba † quidem legis nostræ non conuenire hæredi instituto in testamento nuncupatio, conuenire tamen sententiam. Ideo hæredem vocatum in testamento in scriptis petere immisionem ex verbis, & sententia huius legis. Et ita in eo habere locum beneficium directum, ex nuncupatio verò petere hæredem ex sententia tantum, non ex verbis, ideo habere locum utile beneficium huius legis *l. si quis id quod §. i. ff. de iurisd. omn. lud.*

Ad confirmationem animaduertendum posse argumentum retorqueri, quia rarò ad modum fiunt testamenta in scriptis, & inutile esset legis nostræ beneficium, si in illis tantum procederetur, quod ne sequatur trahendus quoque textus noster ad testamenta nuncupatiua.

14 Nihil facit † dispositiones contra regulas iuris stricte esse intelligendas, Nam hoc quidem est verum, non tamen adeo stricte intelligendæ, ut inutilem reddamus dispositionem, quando enim lex correctoria redderetur elusoria, nisi fieret extensio, est omnino extendenda, ita voluit *l. as. in Authen. quas actiones C. de sacrosanct. Eccles. post Ioan. de Anan. in*

Rubr. de Apostat. & pluribus Euerad. in loco à ratione legis larga num. 31. Addamus locum hoc non habere, quando dispositio est fauorabilis, qualem esse legis nostræ dispositionem alibi adnotaui, tunc enim lata est facienda interpretatio, & maximè quidem si lata sit ratio.

S V M M A R I V M
Articuli Secundi.

- 15 Testamentum nuncupatiuum bifariam fieri potest.
- 16 Instrumentum mortuis etiam testibus plenam fidem facit.
- 17 Testamentum nuncupatiuum, quare dicitur sine scriptis.
- 18 Testamentum nuncupatiuum quando fiat sine scriptura.
- 19 Testamentum nuncupatiuum factum sine aliqua scriptura, quando in formam probatoriam redigatur.
- 20 Immissio non conceditur ex testamento, quod eget aliqua in parte testibus suppleri.
Declara, ut infra num. 30.
- 21 Vincula duo magis ligante, quam vnum.
- 22 Immissio conceditur etiam ex testamento nuncupatio, licet non fuerit à Notario ab initio redactum ad instrumentum, si tamen postea testes fuerint examinati, & eorum dicta in publicam formam redacta iudici ostendantur.
Declara, ut infra num. 29.
- 23 Testium ritè examinatorum dicta in publicam formam redacta notorium faciunt.
- 24 Successioni ab intestato ut sit locus, necesse est, ut nulla sit spes testamentarij hæredis.
- 25 Successioni ab intestato leges minus fauent, quam successioni ex testamento.
- 26 Testes, & Instrumenta } pares vires obtinent.
- 27 Instrumenti appellatione testes veniunt.
- 28 Acta publica coram iudice facta eadem vim habent, quam instrumenta à solo Notario rogata.
- 31 Vitiosam rem non esse, vel vitium esse purgatum paria sunt.

32 *Quod dicitur de toto quoad totum, dicitur de parte quoad partem.*

33 *Testium dicta in publicam formam solemniter redacta habent paratam executionem stante statuto, ut instrumenta paratam habeant executionem.*

ARTICVLVS II.

An competat hoc beneficium, quando ab initio coram Notario testamentum non fuit nuncupatum, neque tunc temporis Notarius à testatore rogatus publicum confecit instrumentum, ut hoc tempore plerumque fieri solet. Verum tantummodo de tali testamento constet per testes, qui postea fuerint examinati, & eorum dicta in scriptis redacta, atque publicata iuxta tradita à Doct. & præcipuè à lasone in l. publicati C. de testib.

15 **P**raesciendum pro Iunioribus † testamentum nuncupatiuum bifariam fieri posse, aliquando cum scriptura, aliquando sine scriptura. Cum scriptura, quidem, quando testator coram septem testibus, & Notario expræse nominat heredem, & suam voluntatem declarat, ac rogat Notarium, ut eam redigat in publicam scripturam, seu instrumentum, quod † quidem instrumentum mortuis etiam testibus per se plenam fidem facit, ut est gloss. singularis in l. 2. in princ. ubi Bart. & DD. ff. quemadm. test. aper. Et appellatur testamētum † nuncupatiuum, sine scriptis, non quia careat scriptura, sed quia scriptura illa non est de necessitate, & substantia illius. † Sine scriptura autem fit testamentum nuncupatiuum, quando testator non adhibito Notario simpliciter exprimit suam voluntatem coram septem testibus nuncupando heredem, & relinquendo legata, nec redigitur in aliquam scripturam, sed simpli-

citer statuitur notitiæ ex depositionibus testium. Verum quia si hoc modo testamētum fieret, & ante mortem testatoris aliqui testes decederent, inanis euaderet dispositio defuncti. Illud cautum est, ut si hæres, † cuius interest, vult, ut testamentum perpetuò probari possit, Magistratum illius loci adire possit, & petere, ut testes coram quibus nuncupatus est hæres, cum omnibus alijs, quorum interesse potest, coram eo citentur, in quorum præsentia producat hæres memoriale, in quo contineatur testatoris voluntas, & petat testes examinari, ut depellant an hæc fuerit voluntas testatoris, vel si nullum memoriale exhibeat testes nihilominus examinentur, & eorum depositiones redigantur ad acta iudicij, ut conficiatur super his publicum instrumentum, per quod possit semper vltima voluntas probari ita DD. in l. publicati C. de testib.

His præfatis prima facie videtur tenenda negatiua. Primo ex ratione ponderata à Curt. Iun. hic num. 64. quia nimirum magis videtur cōcedendum hoc beneficium ex eo testamento, ubi partem testes suppleant, quam ex eo ubi totum, cum minor sit imperfectio partis, quam totius, & tamen si testamentum † in parte suppleatur à testibus, quia cum aliqua ex parte sit abolutum, testes depellant, quid in ea parte contineatur, non competit ex eo hoc beneficium, ut passim admittunt DD. omnes, & præcipuè Bart. colum. 5. vers. sumus expediti, ergo neque in casu nostro competet. Felyn. in cap. ex litteris colum. fin. vers. nota 6. de fid. instrum. Zuccard. hic nu. 277. & seq. & dixi alibi latè.

Confirmatur, quia efficacius probatur voluntas testatoris testamento testibus corroborato, quam solis depositionibus testium, ea enim mixta est, & duplici vinculo munita nimirum instrumento à publico Notario confecto, & depositionibus testium, hæc verò simplex vnicō roborata vinculo: plus autem † operantur duo iuncula, quam vnum l. cum in adoptiuis C. de adoption. §. sed bodie

Instit. eod. glos. in l. certi conditio S. quamvis. ubi D. D. ff. si cert. pet.

Secundo, quia ita tenet hic *Curt. Iun. num. 64.*

22 In contrariū est receptissima omnium sententia, quam tenuerunt infra scripti.

Gloss. super verbo.

Jacob. Butrig.

Guglielm. de Cum.

Bart. num. 17.

Odoff. ed. sub num. 12. vers. & testamentum, quod non scribitur.

Alexand. num. 21.

Bald. num. 47.

Angel.

Dec. sub num. 23. vers. sed huic argumento.

Corn. num. 25.

Castr. sub num. 4. vers. potest intelligi.

Salycet. num. 14.

Zuccard. num. 346. vers. fallit 2.

Speculat. in tit. de testib. S. fin. nu. 39.

Aret. in S. quadrupli. Instit. de action.

Corn. conf. 172. num. 6. & 8. lib. 2.

Alexand. conf. 92. in fin.

Dec. in cap. 2. colum. ult. vers. decimo quarto extra de probat.

Tiraquel. de retract. lignag. S. 2. glos. 1. num. 13.

Neuizan. conf. 26. num. 4.

Benintend. decis. 83. num. 3.

Personal. in tract. de adipsic. nu. 169.

Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. casu 63.

num. 4. & de acquirend. posses. remed. 4. num. 96.

Probatur hæc opinio. Primo, quia postquam testis examinatus, & publicatus sunt testes, iam factum est notorium, quis sit nuncupatus hæres, ideo indubitè, & incontinenti constat de voluntate testatoris, & per consequens ea videtur æquitas, quæ in testamento in scriptis ergo vigeat idem iuris beneficium.

Neque dicatur hoc non sufficere, alioqui, & testes examinati super successione ab intestato post publicationem prodesse ad immissionem obtinendam, quia faciunt notorium. Nam respondetur, vel non facere notorium, cum non probent defunctum sine testamento de-

cessisse, aut saltem nullam esse spem testamentarii hæredis, quod necessarium est, ut sit locus successionem ab intestato, l. quamdiu ff. de acquir. hæred. l. quamdiu de reg. iur. vel si fortè notorium facerent, non concurrere eundem fauorem, cum leges magis faueant successionem ex testamento, quam ab intestato l. vel negare ff. quemadm. testam. aper. dd. ll. quamdiu supra allegatis.

24 Secundo probatur, quia pares vires obtinent testes, & instrumenta, (loquendo de testibus oportune examinatis, & publicatis præcedente citatione eorum, quorum interest) l. in exercendis C. de fid. instrum. cap. cum Ioannes extra de fid. instrum. immo, & per appellationem instrumentorum testes veniunt l. i. ff. eod. tit. cap. peruenit it. de testib. cogend. Speculat. in tit. de dilat. S. ultimo. Idque propriè, ut voluit Bart. & Alciat. in l. rationem S. instrumentorum ff. de verb. signif.

25 Confirmatur, quia videtur absurdum, ut maior sit efficacia instrumenti confecti à Notario, quàm actorum coram Iudice mediante notorio factorum. Hæc enim æquè publica sunt, æquè notorio intercedente facta, quinimmo in his, & Iudicis auctoritas, & eorum citatio quorum interest, & plures testium depositiones iureiurando mediante asserentium hunc, vel illum à testatore hæredem nuncupatum fuisse, cum in instrumento testamenti à Notario confecto solus Notarius asserat talem hæredem à testatore coram testibus nuncupatum, quamobrem cum in testium examine, & publicatione maior vigeat probatio, & efficacior certitudo, & per consequens maior ratio immissionis, multò magis videtur idem beneficium concedendum argum. to Authen. multò magis C. de sacrosanct. Eccles.

Ad contrarium respondetur hæredem in casu nostro non solis testibus iuvari, sed testamento, seu instrumento testamenti ad congruam probandi formam legitime redactò, & ita ex testamento, seu instrumento testamenti existente in forma perfecta, & probanti, tunc cum quis eius

eius vigore petit immiſſionem ex legis noſtræ beneficio. Secus eſſet ſi poſtquam hæres produxit teſtamentum aboli- tum, illud poſtea vellet teſtibus confirmare, intentaret enim hoc beneficium ex inſtrumento tunc cum intentat imperfe- cto, & vitioſo, ideo primo caſu concedi- tur immiſſio, quia inſtrumentum, cuius vi præſteditur, habet intrinſecam ſuam per- fectionem, ſecundo caſu non concedi- tur, quia inſtrumentum, quo vititur, non habet ſuam perfectionem, ſed neceſſe eſt, ut aliunde ea requiratur.

29 Hinc notandum ſupradictam deter- minationem non habere locum, ꝛ quan- do huiusmodi teſtamentum neque fuit à Notario receptum, neque adhuc teſtes fuerunt examinati, aut publicari, ante- quam ex hoc beneficio petatur immiſſio, tunc enim non producit, aut oſtendi- tur aliquod inſtrumentum in ſuo eſſe per- fectum, quo incontinenti teſtatoris di- ſpoſitio probetur, ut voluerunt *Bald. hic num. 17. Bart. num. 17. Benintend. d. de- ciſ. 83. num. 3.* & omnes ſupra enarrati videntur tacite innuere, cum admittunt hoc beneficium ex teſtamento nuncupa- tivo, vel ab initio in ſcriptis redacto, vel de quo per publicationes teſtium ab ini- tio appareat. *Vnde Corn. hic num. 25. cautelam docet*, ut teſtes examinentur ad perpetuam rei memoriam, & publicen- tur, ad hoc ut ex talibus atteſtationibus in ſcriptis redactis poſſit implorari hoc beneficium, quod eſt argumentum tali cautela non ſervata hoc beneficium im- plorari non poſſe.

30 Hinc etiam arbitror ꝛ ſi teſtamentum aliqua ex parte imperfectum, puta obli- teratum, antequam eueniente caſu fidei- comiſſi, fuiſſet teſtibus coadiuvatum, eo modo, quo teſtamentum nuncupati- um, poſſe ad formam inſtrumenti redi- gi ſupra adnotauimus, quia fortè ante caſum immiſſionis prætenſæ, citatis te- ſtibus, & illis, quorum intereſt, certio- raſſet ludicem vel per memoriale, vel al- io modo de tenore partis per accidens obliterated, inſteriffetque teſtes examina- ri, & ex eorum dictis confici inſtrumen-

tum, quo probaretur tenor partis fortè fortuna obliterated, nihil prohibere, quo- minus hoc beneficium iultè intèrari poſ- ſit; Quandoquidem tempore intentati beneficij inſtrumentum nullo vitio la- boraret, & perinde eſſet, ac ſi nulla ex parte obliterated eſſet, vitio omni iam purgato, ꝛ tum quia paria ſunt rem non eſſe vitioſam, vel vitium purgatum *S. ali- quando Inſtit. de reſucap.* tum quia ex te- ſtamento aboliſto non conceditur hoc beneficium, vel ob ſuſpicionem falſi, aut ſententiæ mutata, vel quia cum non in- telligatur illius tenor, minus poteſt effe- ctui mandari, quæ res ceſſat ſi teſtibus mediantibus oportuno tempore omnis ſuſpicio falſi, mutata ſententiæ, & ob- ſcuritas ſublata ſit, tandem quia ꝛ quod dicitur de toto quoad totum, dicitur de parte quoad partem vulgata *l. que de toto ff. de rei vindicat.* Vnde ſi toto teſta- mento per ſolam publicationem teſtium detecto competit hoc beneficium, ita detecta ea parte, quæ ſola obſcura ma- nens poterat illud impedire, idem bene- ficium competet.

Inſert ex determinatione prædicta Angel. adnotandum egregium. Si ſtatu- to caueatur, ut inſtrumenta publica pa- ratam habeant exequutionem, & de ali- quo debito non ſuit confectum inſtru- mentum, ſed de eo poſtea fuerit facta probatio teſtibus, quorum dicta in ſcri- pturam autenticam redacta ſint, ꝛ ea ſcri- ptura non ſecus habebit exequutionem, ac inſtrumentum, ſi quod cõfectum fuiſ- ſet, ſequuntur recentiores præter laſonẽ, ut monet *Tiraquell. in tract. de retract. lignag. S. 2. gloſſ. 1. num. 14. ibi Angel. au- tem, quem etiam allegat Alex. conf. 93. lib. 6. Mattbeſ. notab. 5. nota quod contra- ctus Felyn. latè in cap. ſicut col. 3. in 1. de- clarat. extra de re iud. Hippol. Marſil. ſingul. 483. ſi vera loqui, &c.*

S V M M A R I V M

• Articuli Tertij.

34 *ſucceſſioni ab inteſtato non eſt locus, ubi ſpes eſt teſtamentarij hæredis.*

35 *Con-*

- 35 *Contraria simul stare nequeunt.*
 36 *Immissio competit ex testamento, de cuius tenore constas solum per confessionem aduersarij.*
Declaro, ut infra num. 46. & 54. & 55.
 37 *Confessio equiparatur testamento.*
 38 *Probatio nulla maior partis confessione.*
 39 *Probatio per partis confessionem non censetur exclusa per statutum prohibens omnem probationem excepta ea, qua fit per instrumentum.*
 40 *Probatio iuris, & de iure admittit probationem in contrarium, qua fit per confessionem partis.*
 41 *Confessio coram Notario, & testibus facta habet executionem paratam ex statuto disponente, ut instrumenta, quarentigia paratam habeant executionem.*
 42 *Leges sunt interpretandæ non solum littera attenta, sed etiam eorum sensu.*
 43 *Videre non raro refertur ad oculum intellectus.*
 44 *Relatiuorum, quod dicitur de uno, dicitur de alio.*
 45 *Substantialia omnia actus præsumuntur, quando constat de actu.*
 46 *Immissio competit ex testamento de quo apparet per confessionem partis, quando omnes aduersarij consentiunt, secus si unus tantum, vel plures, non tamen omnes.*
 47 *Amplia, ut neque pro rata respiciente consentientem concedatur immissio.*
 48 *Testamentum quodammodo est indiuiduum.*
 49 *Testamentum non potest valere pro parte.*
 50 *Testamentum perfectionem recipit ab ultimo puncto.*
 51 *Testator non potest pro parte testatus, & pro parte intestatus decedere.*
 52 *Eadem res non potest esse, & non esse.*
 53 *De unaquoque verum est affirmare, vel negare.*
 54 *Immissio competit ex testamento, de quo per confessionem aduersarij appareat, si fateatur tenorem, & solemnitates necessarias.*
 55 *Immissio non competit ex testamento*

probato per partis confessionem, quando Iudici contra confessionem legitime constaret.

56 *Testamenti perfectio non pendet à confessione aduersarij.*

57 *Testamentum nullo modo ab alieno arbitrio pendere potest.*

ARTICVLVS III.

An instituto in testamento nuncupatio in scriptis non redacta, de quo tamen constet per confessionem aduersarij legis nostræ beneficium competat.

Videtur negatiua sententia tenenda.

Primo, quia competit hoc beneficium ostendenti testamentum, ut in textu, At supposita confessione sola, nihil ostenditur. Ergo, &c.

Secundo, non sufficit apparere de testamento, ut hoc beneficium competat, sed de testamento non cancellato, neque in aliqua suæ formæ parte vitiatum, sed quod in prima figura sine omni vituperatione appareat, ut in textu, nullum horum intercedit, quando solum per confessionem constat de testamento, ergo, &c.

Tertio, aut aduersarius nihil opponit testamento, quod confitetur, aut aliquid opponit, si nihil, non est aduersarius, nihil enim videtur prætere, cum planè sciat vigente † spe testamentariæ successionis aliæ successioni locum non esse, l. quamdiu ff. de reg. iur. l. quamdiu ff. de acquir. hered. cum alijs alibi adductis. Ideo eius confessio alteri non videtur prodesse posse, habet enim potius rationem testis facientis fidem de tenore testamenti, quam non prodesse infra videbimus. Si opponit, certè non confitetur pro ea parte, qua opponit, oppositio enim in eo, in quo est oppositio, confessioni contrariatur, † contraria autem simul stare nequeunt l. ubi repugnantia ff. de reg. iur. Ideo si exempli gratia dicat se scire testatorem nuncupasse heredem.

Bb cum,

eum, de quo agitur, opponat autem id non fecisse coram legitimo numero testium, partem testamenti pro immisionem obtrahenda necessariam negat. Ideo talis confessio non erit sufficiens.

- 36 Contrariam tamen sententiam ꝛ nimirum immisionem concedendam frequentissimo consensu amplectuntur interpretes ita *Bald. hic nu. 40. ad finem. Alexand. num. 21. Dec. num. 38. prope finem. Iacobin. nu. 33. Zucard. nu. 347. Menoch. d. remed. 4. num. 101.*

- 37 Probatur. ꝛ Primo, quia confessio æquiparatur instrumento *l. cum te C. de transact.* quinimmo antefertur, vt scripsit latè *Menoch. in Commentarijs de recuper. possess. remed. 1. num. 221.* ꝛ neque

- 38 aliqua probatio maioris est efficaciz, quam partis confessio. *Bald. conf. 190. colum. 2. volum. 2. & dixi in tractatu de legitimo contradicatore quass. 5. num. 84.* Hinc receptum, vt si statutum prohibeat omne probationis genus ea excepta,

- 39 quæ fit mediante instrumento, ea ꝛ tamen non dicatur prohibita, quæ fit mediante confessione. *Bald. in Authen. sed non iure C. si cert. petat. Dec. in cap. 2. colum. penult. vers. nono declarata de probat. & in l. certi conditio S. quoniam num. 8. ff. si cert. petat.* Hinc etiam quamuis aduersus præscriptionem iuris, & de iure

- 40 nulla alia admittatur probatio, ꝛ admittitur tamen partis confessio. *Surd. conf. 90. num. 1. & dixi d. quass. 5. num. 85.*

Secundo facit opportunum simile statuti, si enim statuto caueatur, vt instrumentum guarentigiatum paratam

- 41 habeat executionem, & debitor ꝛ fateatur coram Notario, & testibus se esse debitorem, talis confessio non minus habet executionem paratam. *Angel. hic colum. 2. vers. in eadem gloss. Alexand. num. 21. Dec. num. 39. vers. & dicit Alexand. latius Marfil. singul. 484.* Ita ergo cum iure cautum, vt testamētum habeat executionem paratam, si fateatur is, cuius interest, eum esse institutum, qui executionem postulat, talis confessio habebit executionem paratam.

Ad primum respondendum, non qui-

dem ostendi testamentum, si oculus materiale respiciamus, secus verò si oculum intellectus, cui per confessionem aduersarij testamentum subijci nemo est, qui non intelligat, cum ea æquiparetur instrumento, vt supra, ꝛ id autem sufficit, cum leges non solum littera attenda, sed etiam sensu sint interpretanda *l. scire leges ff. de legib. potissimum cum in iure nostro receptum, vt non rarò ꝛ videre referatur ad oculum intellectus, vt in princip. Instit. quibus modis ius patr. potest. soluit.* Vnde consequens est, vt vox quoque ostendere, quæ habet quandam relationem cum verbo videre, eodem modo accipiat; cū in relatiuis, ꝛ quod dicitur de vno, dicatur de alio *l. fin. C. de indict. viduis. tollen. l. 1. C. de cupress. lib. 11.*

Ad secundum respondendum satis apparere de non vitio testamenti, quando apparet de eius entitate ex simplici confessione aduersarij non opponentis de aliquo vitio, quod possit immisionem impedire, supposita enim entitate supponuntur quoque omnia ea, sine quibus talis entitas existeret nequit: ꝛ vnde præsumuntur omnia substantiaalia *l. sciendum de sent. & re iud. l. 1. C. de contraben. & committen. stipul. l. sancimus C. de verb. signif. l. iurigentium, S. quod ferè ff. de pact. latè Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 132. num. 4.*

Ad tertium respondendum terminos quæstionis nostræ esse, quando aduersarius fatetur testamentum, & eo admissio in suo esse perfectio. Se tamen opponit non testamento, sed immisioni, quia prætendat etiam stante in suo robore testamento, nihilominus immisionem denegandam, vel quia non ex omni testamento, sed tantum ex eo, quod ostenditur visibile, esse concedendam sentiat, vel quia bona, de quibus agitur, prætendat non fuisse in dominio, aut possessione testatoris, vel cum aliquo onere, vt de eis testari non possit, quia fortè fidei commissio subiecta, aut quid simile, quo quidem casu si aliquid eorum alleget, per quæ fieri quis possit legitimis con-

tra-

tradictor iuxta ea, quæ in parte inscripta de legitimo contradicte latè diximus, adhuc etiam supposito testamento immisionem impedit, sin minus ea esset concedenda contradictione non attentata, & hoc modo non veniret iste vt testis, sed vt aduersarius.

Declaranda tamen prædicta determinatio, vt vera sit, quando omnes aduersarii, si fortè plures sint, testamentum, & eius tenorem confitentur, secus ¶ si cum plures sint, non omnes confiteantur, ita vt prædicta confessio alijs non præiudicet; & ratio est, quia quantum ad alios attinet, habet potius rationem testificationis quam confessionis, quam nihil facere latius explicabitur, Exēplum si plures essent venientes ab intestato, quorum vnus tantum fateatur testamenti tenorem, reliqui nequaquam, non enim concedetur immisio in præiudicium aliorum. An autem saltem pro rata confitentis sit concedenda, non leuis est dubitatio, in qua ¶ arbitror non concedendam: videtur enim testamentum ¶ quodammodo indiuiduum. *Bart. & alij in l. si is qui testamentum ff. de testam. & in l. furiosum ff. de his, qui testam. fac. poss. vbi inferunt, ¶ quod non potest valere pro parte, & dicunt Bald. & Imol. in d. l. si quis testamentum, ¶ illud perfectionem recipere ab ultimo puncto, plura *Surd. consil. 258. num. 19. & consil. 433. num. 23.* ita vt vel in totum sit validum, vel in totum negligendum, quemadmodum enim non potest ¶ testator partim testatus, partim intestatus decedere *l. ius nostrum ff. de reg. iur.* ita non videtur ex testamento partim concedenda immisio, partim neganda; addamus eandem ¶ rem non posse esse, & non esse *l. vbi repugnantia, vbi Doct. ff. de reg. iur.* Et de vno quoque ¶ verum esse affirmare, vel negare ¶ tradit *Philosoph. 2. de interpretat. cap. 3.* at quatenus conceditur immisio, supponitur testamentum esse, quatenus negatur, supponitur non esse, aut saltem ¶ parinde esse, ac si non sit. Non igitur poterit partim concedi, & partim negari. Neque dicatur dari vnā confesio-*

nem in præiudicium vnus, deficere verò alias cōfessiones in præiudicium aliorum. Ideo ex ea, quæ est, immisionem dandam, ex eis, quæ non sunt, denegandam, ita vt non dicatur idem esse, & non esse, sed vnum esse, aliud non esse; aliquid enim faceret hæc ratio, si ex confessione daretur immisio, non verò ex testamento, verum quia datur ex testamento, licet per confessionem probato, quia illud vnicum est, quod non potest esse, & non esse, & respectu non confitentium non est, nullius respectu erit, & ita nullius respectu concedetur immisio.

Declaro secundo, vt concedatur immisio ex tali testamento per confessionem probato, ¶ quando etiam aduersarius fatetur tenorem testamenti, & solemnitates necessarias adhibitas, secus si tenorem fateatur, solemnitates neget, puta quia dicat se verè quidem scire, atque omnino fateri Titium nuncupasse Sempronium hæredem, verum subnectat, non tamen hoc fecisse coram legitimo numero testium, vel fateatur se vidisse scripturam talia continentem. Verum in parte substantiali aliqua abolitam, talis enim confessio nullo modo prodesse potest, ad obtinendam immisionem, & hoc fortè voluit indicare. *Zuccard. hic num. 247. & rectè, ni fallor, quamuis ab eo dissentiat Menoch. num. 105. & 106.* Ratio autem est, quam obscure admodum indicauit Zuccard. quia non plus potest operari hæc confessio, quam vera testamenti ostensio. At si ostendatur testamentum depositionibus testium non legitimi numeri vallatum, vel in aliqua substantiali parte abolitum, non concedetur immisio ergo neque ex tali confessione.

Fallit verò eadem determinatio, quando aduersarius fateretur testamentum, & non solum illius tenorem, sed omnem eiusdem perfectionem, nempe esse solemniter factum, & abique aliqua imperfectione aut abolitione, aliunde ¶ tamen congruè constaret iudici contra confessionem testamentum esse imperfectum, & minus solemne, tunc enim non esse

concedendam immisionem rectè tradit *Menoch. d. num. 106.* ob eam rationem, quia ad immisionem obtinendam necessaria est solemnitas, & vera perfectio testamenti, † quæ non pender à voluntate confitentis *ad Bald. in l. alia num. 4. C. de his quibus, ut indign. quem sequitur Soccin. l. un. conf. 92. colum. 6. vers. Præterea quod lib. 3.* Quod intelligendum, ut opinor, non solum quando aduersarius fatetur solemnia, & in contrarium Iudici apparet, Verum etiam si fateatur substantiam, & in cōtrarium appareat, quia aliunde constet Iudici eum, de quo agitur, intestatum decessisse, si enim solemnitates non pendent à voluntate confitentis, multò minus ab ea pender principalis entitas testamenti, † quod nullo modo ab alieno potest pendere arbitrio *l. illa institutio ff. de hered. instit. l. captatoris de milit. testam.*

S V M M A R I V M
Articuli Quarti.

- 58 *Testes admittuntur ad probandum etiam, ubi scriptura est necessaria, quando scriptura casu fuit ammissa.*
- 59 *Appellatio potest per testes probari, quando fuit in scriptis interposita, & deperdita.*
- 60 *Sententiæ tenor potest per testes probari, quando fuit lata, & ammissa.*
- 61 *Priuilegium deperditum potest per testes probari.*
- 62 *Acta Iudicis, quando scriptura interuenit à principio, & fuit ammissa, probantur testibus.*
- 63 *Testamenti tenor non potest probari, nisi septem testibus.*
- 64 *Testamentum factum etiam duobus tantum testibus probatur.*
- 65 *Testamenti tenor si casu ammissum sit, & probata fuerit ammissio, duobus tantum testibus probatur.*
- 66 *Tenorem testamenti noscere, & illud oculis legere paria sunt. Declara, ut infra num. 77.*
- 68 *Transactio de contentis in testamento non potest fieri nisi visis, & inspectis ver-*
- bis testamenti.*
- 69 *Sufficit tamen transigentes sciuisse tenorem testamenti.*
- 70 *Casus fortuiti ne damnum afferant, leges (quantum fieri potest) consulere debent.*
- 71 *Attestatio testium à Iudice accepta, & in scriptis redacta habet vim testamenti in scriptis. Declara, ut infra num. 83.*
- 72 *Immisionem ex tenore testamenti testibus probato competere vigore legis nostræ, qui sentiant.*
- 73 *Contrariam opinionem, qui tuentur. Limitanda quomodo sit, num. 86. & 87.*
- 74 *Immisionem ad obtinendam ostensio testamenti, & lectura eiusdem est necessaria.*
- 75 *Legi non potest, quod oculis non subjicitur.*
- 76 *Legi nostræ non est locus, ubi de testamento testibus fit fides.*
- 78 *Cæcus licet scripturam testamenti videre non possit, potest tamen super testamento transigere.*
- 79 *Litterarum ignarus super testamento transigere potest.*
- 80 *Afflictis non est addenda afflictio.*
- 81 *Lex ita interpretanda, ne sequatur absurdum.*
- 82 *Instrumenta regulariter non habent executionem paratam.*
- 84 *Immissio competit heredi, quando originale testamentum produxit, & curauit, ut actis infereretur, deinde originale fuit deperditum, & hoc ab herede testibus probatum.*
- 85 *Instrumentum transumptum factum est de actis.*
- 87 *Immissio ex tenore testamenti per duos testes probato competit, quando constat originale testamenti deperditum esse.*
- 88 *Declara hoc verum duobus concurrentibus, & ut probatum fuerit testamentum esse deperditum, & ut testes sint periti.*
- 89 *Præsuppositum necessarium ad obtinendum intentum semper est probandum, ut intentum obtineatur.*
- 90 *Ammissio est quid facti.*

91 *Facta*

- 91 *Facta non præsumuntur.*
 92 *Scriptura ammissio non præsumitur.*
 93 *Testes adhibendi ad probandum tenorem testamenti debent esse valde periti.*

ARTICVLVS IV:

An hoc beneficium competat heredi, qui solum testibus facit fidem de tenore testamenti, quia fortè testamentum deperditum sit. Exemplum si duos, vel tres inducat testes dicentes, se vidisse testamentum, seu instrumentum testamenti nuncupatiui non abolutum, &c. talis, & talis tenoris.

- 58 **P**ramuniendum generale illud esse, vt admittantur probationes † per testes etiam in casibus, quibus alias requiritur scriptura, quando scriptura casu fuit ammissa, vt per *Doct. in cap. cum olim extra de priuileg. Bart. in l. 1. §. sufficit num. 1. ff. de bonor. possess. secund. tab. Surd. conf. 109. num. 8.* Vnde si appellatio † fuit in scriptis interposita, deinde deperdita, poterit per testes probari, vt inquit *Bald. in cap. 1. num. 5. Quot testes sint necessarij ad probandum Inuestituram.* Item si † sententia fuit in scriptis lata, & postea ammissa poterit eius tenor per testes probari *l. quoniam C. de hered.*
 59 Hoc idem in priuilegio † perduto contingit *cap. cum olim de priuileg.* has instantias affert *Bald. in l. 1. §. sufficit num. 1. ff. de bonor. possess. secund. tabul. & refert*
 60 *Surd. d. conf. 109. num. 8.* Item † acta Iudicij quamuis scripturam requirant, si tamen interuenerint à principio, & fuerint perdita, probantur testibus. *Bald. in l. gesta num. 11. ff. de re iudicat. & in l. emancipatione in princ. C. de fid. instrum. Plura in hanc materiam. Surd. conf. 109. num. 7. & 8. & conf. 144. num. 16. & per totum.*

Secundo, præmuniendum specialiter hoc in testamentis receptum, vt quamuis alias non sit probabile, nisi per pluri-

- mos testes nimirum septem, præcipuè † si de tenore probando agatur, *Crauet. conf. 65. num. 5. & seq. Bertrand. conf. 2. num. 4. ver. etiam, nec constat volum. 6. Corn. conf. 52. num. 15. volum. 2. Oldrad. conf. 297. num. 7.* si enim † solum vellint probare factum etiam duo testes sufficiunt. *Oldrad. d. conf. 297. num. 7. &* quamuis si de testamento in scriptis loquamur, necessaria sit scriptura ad illud probandum, nihilominus † si casu ammissum sit, duobus tantum testibus etiam quantum ad tenorem probari potest. *Bart. in l. testium num. 3. vers. ultimo nota C. de testib. sequitur Salycet. num. 3. Cuman. in l. heredes palam in princip. ff. de testib. Alexand. in l. 2. num. 8. C. de bonor. possess. secund. tab. Soccin. in d. cap. cum olim colum. 4. vers. aduertè tamen de priuileg. Felyn. in cap. sicut colum. 4. vers. limita nisi pars de re iudic. Surd. d. conf. 109. vers. fortius dicit Bart. las. qui multum super hoc casu se diffundit conf. 42. num. 4. volum. 1.*

Videtur affirmatiua sententia tenenda.

- 67 Primo, quia paria sunt † nosce tenorem testamenti, & illud verè, & realiter legere, itaut quod dicitur, vbi testamentum legitur, dicatur etiam, vbi de eiusdem tenore quis habet integram cognitionem, At si Iudex verè, & realiter testamentum legeret, hoc beneficium concederet, vt supponendum ad hoc, vt sit quæstioni locus, & planè probat textus noster, ergo idem dicendum si de tenore testamenti cognitionem habeat mediantibus testibus, Maior, in qua vrget vis argumenti, probatur ex traditis à *Bart. in l. de his in fin. ff. de transact. vbi cum in textu caueatur † transactionem de contentis in testamento fieri non posse nisi visis, & inspectis verbis testamenti, nihilominus docet Bart. † sufficere transigentes sciuisse testamèti tenorem, quia satis inspicere dicitur, qui scit *l. in ciuile iuncta l. scire ff. de legib. sequuntur Bart. ferè omnes in l. qui Romæ §. duo fratres de verb. obligat. vbi latè Crott. num. 119. Rip. num. 64.**

Secundo, quia si non competeret beneficium immissionis, probato tenore testamenti per testes, si queretur, ut ammissio testamenti casu fortuito, puta incendio, ruina, naufragio, hostium, vel latronum incurso, non daretur remedium instituto hæredi, quo sibi consulere posset pro immissione obtinenda, quod videtur absurdum, cum partes videantur bonarum legum ita consulere, ut casus fortuiti et damnum non afferant, quatenus fieri possit facit *l. in rebus in princip. & l. si ut certo §. nunc videndum ff. commodat.* Videtur ergo dicendum saltem, probato casu fortuito, & probato tenore per testes immissionem concedendam.

71 Tertio, quia testium et attestatio à iudice accepta, & in scriptis redacta habet vim testamenti in scriptis conditi, ut voluit *Tiraquell. in tract. de retract. lignag. §. 2. gloss. 1. num. 14.* At ex testamento in scriptis competit hoc beneficium. Ergo, &c.

72 Quarto, quia ita videtur teneret gloss. in *l. nostra in vers. depositionibus in fine, quam sequuntur Iacob. Butrig. Gulielm. Cuma. Bart. Bald. Angel. Salycet. Corn. Dec. & alij relati à Tiraquell. in tract. de retract. lignag. §. 2. gloss. 1. num. 14. quibus addo Menoch. alios ultra Tiraquell. congerentem in tract. de arbitr. Iudic. lib. 2. colum. 1. casu 68. num. 4.*

Contrarium sententiam tenet et Zuccard. hic num. 89. & post eum Menoch. num. 107. & videtur sequi Galles. in tractat. de obligat. Camer. tit. de processu ipso num. 7. qui Zuccard. allegat. Probatur autem ex eorum mente.

74 Primo, quia tunc demum hoc beneficium competit, si testamentum et ostendatur, ut in textu ibi *competenti iudici testamentum ostenderit*, quinimmo testamentum est legendum *l. 2. §. quod si dubitetur ff. quemadm. testam. aper.* et legi autem non potest, nisi oculis subijciatur *l. 1. ff. de his quæ in testam. delen.* Verum probato huiusmodi tenore testamenti non ostenditur, non legitur, non oculis subijcitur. Ergo, &c.

Secundo ex his, quæ fuerunt tradita

76 à Bald. in *l. generale in ultim. notab. C. de sacrosanct. eccles.* et ubi declarando, hanc constitutionem nostram inquit non habere locum, quando de testamento fit fides ex alijs testibus, quia illi rem notoriam non faciunt.

Tertio, quia si testamentum in aliqua tantum parte vitiatum, puta quia abolitum in parte substantiali testibus non coadiuuatur ad immissionem obtinendam, multò minus si totum vitiatum, quia fortè incendio consumptum non coadiuuabitur ad hunc effectum.

77 Ad primum respondendum paria teste nosce tenorem testamenti, & illud verè, & realiter legere, quando subiecta materia postulat, ut pro paribus habeantur, secus si subiecta materia id non postulet; In terminis in argumento propositis subiectam materiam postulare, ut pro eodem accipiantur, constat, quia certum est cæcum scripturam testamenti videre non posse, et tamen transigere potest super dispositis in testamento,

78 ut adnotavit Rip. in *d. §. duo fratres num. 64. in fin.* Item constat litterarum ignarum et legere non posse testamentum,

79 quem tamen super testamento transigere posse tradit idem Rip. *d. §. duo fratres num. 66. Angel. conf. 94. colum. antepenul. ibi dicit quis, & conf. 198. colum. ultim. vers. dicit quis, quem sequutus est Boer. quest. 1. nu. 60.* & rectè quidem hi transigunt, licet testamentum legere nequeant, absurdum enim esset, ut cogerentur litigare, neque possent ad opportunam transactionem, qua mediante lites terminantur, deuenire, ob cæcitatem, aut litterarum imperitiam, afflictio et enim adde-

80 retur afflictio contra *l. naus §. cum autem ff. ad l. Rhod. de iact.* Petr. de Ancharan. conf. 52. Pro clariori decisione in princip. & ideo subiecta materia postulat, ut *l. de his in argumento allata interpretetur de*

81 quacumque et cognitione, ne sequatur absurdum *l. saluius Arrius ff. de legat. præst. cum vulgar.* In re autem nostra subiecta materiam non postulare, ut æquiparentur, constat, quia nullum sequitur absurdum, quamvis non cūcedatur exe-

quu-

82. **quinto parata data cognitione tenoris testamenti, talis enim exequutio conceditur ultra regulas iuris, † cum nullum instrumentum soleat habere exequutionem paratam, vt scripius dictum l. minor 25. annis ff. de minor. præterquam quod si cessat hoc remedium, non tamen omni auxilio destitutus est hæres, poterit enim in petitorio suum ius exercere, & obtinebit, si iustam causam foueat.**

Ad secundum respondendum non esse absurdum, vt detur casus, in quo etiam verus hæres non vratur hoc beneficio, non enim ideo manet destitutus iure suo, cum semper habeat viam ordinariam, qua possit experiri, neque leges, vt comprehendat etiam casus omnes, adeo sunt dilatandæ, vt eos etiam contineant, quos esset absurdum continere.

83. **Ad tertium respondendum illud procedere, † quando antequam peteretur immisio, testamentum erat iam in scriptis redactum secundum terminos, de quibus supra in Art. 2.**

Ad quartum eodem modo respondendum procedere secundum terminos secundi Articuli supra propositi, secus quando petita iam immisione vult quis tenorem testamenti probare testibus mediantibus.

84. **Fallit negatiua sententia, † quando iam originale testamēti fuit productum, & actis insertum, deinde deperditum, aliquo casu, tunc enim si curauit hæres examinari testes de ammissione, mittitur in possessionem, ita Bald. hic nu. 52. Menoch. d. remed. 4. num. 113. vbi rationem affert, quia † instrumentum trausumptum factum est de actis l. gesti C. de re iud. Bald. in l. 2. & in Auth. si quis in aliquo C. de eden.**

85. **Fallit secundo si ante petitam immisionem iam † fuissent testes examinati, & eorum dicta ad publica acta redacta, secundum terminos secundi Articuli supra propositi; Si enim huiusmodi actus profunt ad immisionem, tunc cum nulla fuerat facta scriptura, multo magis videntur prodesse tunc cum scriptura confecta est, & deperdita, quod pro indubi-**

rato habeo, si omnes septem testes, qui testamento conficiendo interfuere, fuerunt examinati, qui non deponant, se vidisse instrumentum testamenti, sed audiuisse testatorem nūcupantem hæredem.

Quid verò si iam examinati essent duo tantum testes, qui etiam deponent non de eo, quod audiuisent, sed se vidisse instrumentum testamenti, hæc, & illa præcisè continens, itaut eorum dicta ad publicam formam redacta planè probarent, quicquid in testamento continebatur; Res aliquatò est obscurior, & nullum vidi huiusmodi punctum tangentem. Arbitrari in his terminis non esse denegandam immisionem. Cum enim, scriptura ammissa, supra traditum sit nu. 65. per duos testes illud probari posse, quod alioqui per plures probari non posset, constat opportunam depositionem horum testium tantum operari, quantum depositiones septem, tunc cum testamentum non fuerit scriptum, nec quicquam deperditum. At eo casu depositiones septem ad publica acta legitime redactæ, profunt ad immisionem obtinendam, igitur idem erit in specie nostra dicendum.

88. **Hoc tamen intelligendum † duobus concurrentibus, & vt probatum fuerit testamentum verè deperditum, & vt testes examinati adeo litterarum sint petiti, & in iure versati, vt bene potuerint intelligere, & referre testamenti tenorem. Primum quidem necessarium esse constat, quia scripturam deperditam esse est præsuppositum, sine † quo probatio non est admittenda per testes, semper vero verificandum est præsuppositum secundum gloss. in l. mansipia C. de seru. fugit. & † ammissio est quid facti, &**

89. **facta † non præsumuntur l. in bello §. facta ff. de capt. & postlim. reuers. † & in specie quod scripturæ ammissio non præsumatur facit tex. in l. si quis ex argentiarij §. penult. vbi gloss. ff. de eden. & docuit Natta conf. 160. num. 12. plura in hunc propositum. surd. d. conf. 109. nu. 9. Alterum vero necessarium cõstat ex traditis à Bart. in Auben. si quis in aliquo C. de**

93 *C. de eden. num. 6. vbi inquit, quod testes debent esse valde periti, vt Notarij, vel Aduocati, qui litteras Notarij cognoscant, & eius opinio communiter approbatur, vt per Dec. ibidem num. 28. plura in hanc sententiam cumulat Surd. d. consil. 109. num. 13. dignus vt videatur, quia plenissime tangit. Plura etiā egregie multum ad rem nostram accommodata tangit conf. 144. num. 1. 2. & 3. quem vide.*

S V M M A R I V M

Articuli Quinti.

- 94 *Hæredis appellatione, in dispositione iuris communis correctoria, non venit bonorum possessor.*
- 95 *Proprietas sermonis in correctorijs iuris communis attendenda, neque ab ea recedendum.*
- 96 *Instrumenta de iure communi non habent executionem paratam.*
- 97 *Hæres non est, sed bonorum possessor, qui solum de iure Prætorio succedit.*
- 98 *Immisioni ex remedio legis nostræ non esse locum ex testamento, quod solum de iure Prætorio sustinetur, qui teneant.*
- 99 *In contrarium est receptissima sententia.*
- 100 *Hæredis appellatione etiam in illis in quibus est facienda stricta interpretatio venit bonorum possessor.*
- 101 *Bonorum possessor in omnibus est loco hæredis.*
- 102 *Conditio, quæ loquitur de hærede, verificatur etiam in bonorum possessore.*
- 103 *Mandatum ad hereditatem adeundam adimpletur etiam agnoscendo bonorum possessionem.*
- 104 *Mandatum est strictè interpretandum.*
- 105 *Statutum de hærede disponens, habet locum etiam in bonorum possessore.*
- 106 *Bonorum possessor venit appellatione hæredis etiam in dispositione odiosa.*
- 107 *Statuta solent recipere strictam interpretationem.*
- 108 *Aquiparati casus à lege antiqua recipiunt eandem dispositionem, quamuis lex noua in vno tantum disponat.*

- 109 *Bonorum possessor, & } à lege antiqua Hæres } equiparantur.*
- 110 *Legis antiqua per modum regulæ procedente lex noua censetur eandem regulam retinere.*
- 111 *Hæredis appellatione ex regula legis antiquæ venit bonorum possessor.*
- 112 *Verba in materia fauorabili accipiuntur in lata interpretatione.*
- 113 *Testamenta, vt quamprimum suum sortiri effectum Reip. interest.*
- 114 *Hæres per restitutionem ex fideicommissio non desinit esse hæres.*
- 115 *Bonorum possessor equiparatur hæredi ciuili in omnibus, & per omnia.*
- 116 *Legis dispositio complectitur non solum, quæ veniunt sub stricta significatione, verum etiam sub lata, si eadem vigeat ratio.*
- 117 *Bonorum possessor venit saltem sublata hæredis appellatione.*
- 118 *Remedium legis nostræ non requirit, vt illud intentans sit hæres, sed illud vnū, vt sit institutus.*
- 119 *Lex nostræ non est correctoria, sed solum exorbitans, vel limitatoria.*
- 120 *Legis nostræ dispositio est fauorabilis.*
- 121 *Extensio potest fieri in limitatorijs.*
- 122 *Correctoria } in fauorabilibus ex- Exorbitantia } tenduntur.*
- 123 *Extensio in correctorijs fieri potest, quando fit ad casum, qui comprehenditur sub lata significatione vocabuli.*
- 124 *Compræhensio dicitur non extensio, quando vterque casus venit sub eadem ratione.*
- 125 *Bonorum possessor etiam in materia correctoria venit nomine hæredis.*
- 126 *Bonorum possessor passim comprehenditur omnibus iuribus, quæ loquuntur de hærede.*

ARTICVLVS V.

An hoc beneficium competat instituto in testamento, quod solum iure Prætorio sustinetur.

Videtur negatiua sententia tenenda. Primo ex mente Bald. in Rubr. C. qui

- 94 *C. qui admitti num. 170. & 175.* quia in dispositione iuris communis correctoria appellatione hæredis non venit bonorum possessor, cum in correctorij stâ proprietate sermonis recedendum non sit. *Riminal. Sen. conf. 298. num. 16. Calcan. conf. 51. num. 6. Natta conf. 582. nu. 17. Surd. decis. 119. num. 25.* At dispositio nostra est correctoria, cum instrumenta de iure communi non habeant executionem paratam *l. minor 25. annis cui fideicommissum de minor. in princ. in verb. ad initium alterius petitionis. Bald. hic num. 3. las. num. 8. Cum. post Alexand. in l. si cum dotem S. eo autem tempore in 3. notab. ff. solut. matrim.* Et correctoriam esse colligitur ex illis verbis textus nostri à Barbat. pöderatis (*Penitus quiescente*) At qui venit ex testamento efficacit tantum de iure Prætorio, † non est hæres, sed bonorum possessor S. quas autem instituit, de bonor. possess. & tradunt communiter Doct. in Rubr. *C. qui admitti.* Igitur in ea non venit vocatus in testamento solum iure Prætorio efficaci.
- 98 Secundo, quia † ita tenet Barbat. in Rubr. *C. qui admitti, ut refert Menoch. d. remed. 4. num. 330.*
- 99 In contrarium † est receptissima omnium sententia arbitrantium hoc beneficium competere, quam tenent gloss. super verb. *legitimo*, cum doceat hanc legem esse generalem in omni successione, ideo sentit ut habeat locum etiam in successione prætorij. *Bart. hic num. 19. Salycet. num. 15. las. num. 21. Philip. Corn. sub num. 24. vers. etsi tale testamentum. Dec. num. 39. vers. circa istam Curt. lun. num. 68. Sapia num. 85. Mantua in l. elura num. 152. Zuccard. num. 351. las. in l. emancipata num. 19. C. qui admitt. Tiraquell. in tractat. le mors saisi le vis par. 2. declarat. 2. ad finem. Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 327.*
- 100 Probatur hæc sententia ex congestis à Menoch. citato loco. Primo, quia † appellatione hæredis venit etiam bonorum possessor, quamvis simus in illis dispositionibus, quæ admittunt strictam solummodo interpretationem. Si quidem lex

- voluit in omnibus loco hæredis esse *l. 2. ff. de bonor. possess. l. Prætor. ff. de reg. iur.*
- 101 Hinc † conditiones, quæ strictè intelliguntur, & quæ in forma specifica, puta si hæres nō erit, verificantur in bonorū possessore *l. in conditionibus S. si patronus ff. de condit. & demonstr. Bart. in l. 1. S. honorum ff. de Trebell. vbi Rip. in princ.* Hinc etiam † mandatum ad hæreditatē adeuadā adimpleri dicitur agnoscendo bonorum possessionem *l. si quis mihi bona S. sed si mandauit ff. de acquir. hereditat.* cum tamen † mandatum sit strictè interpretandum *l. diligenter ff. mandat.* Hinc statutum † de hærede disponens locum habet in bonorum possessore. *Bart. in d. l. 1. S. bonorum, vbi ceteri ff. ad Trebell. l. emancipata num. 19. C. qui admitt. Soccin. Sen. in l. 1. in 2. notab. de vulgar. Dec. in l. Prætor num. 4. de regul. iur. Bellon. lib. 4. supposit. cap. 19. num. 4. Alciat. in l. hereditatis appellatione de verb. signif.*
- 106 qui, & in † dispositione odiosa hæreditis appellatione bonorum possessorem contineri scriptum reliquit *las. d. l. 1. S. bonorum ad Trebell. Cognol. in d. l. Prætor num. 3. C. de reg. iur. & etiam in statutis in quibus solet fieri stricta interpretatio l. 3. S. hac verba ff. de neg. gest. Bart. in l. omnes populi in 4. quæst. 6. questionis principales ff. de iust. & iur. Bald. conf. 21. num. 4. volum. 1. & conf. 294. eod. volum. Alexand. conf. 26. colum. fin. vol. 2. Dec. conf. 444. num. 11. Paris conf. 16. nu. 92. & seq. volum. 2. Becc. conf. 55. num. 16.* si loquantur de hærede, venit etiam bonorum possessor. *Bart. & DD. in d. l. 1. S. bonorum ff. ad Trebell.*
- 108 Secundo, quando duo casus sunt † æquiparati a lege antiqua, si lex noua superueniens aliquid in vno disponat, censetur & in alio disponere gloss. in *l. si quis seruo persuaserit supra de furt. & in l. quod verò contra ff. de legib. quam omnes*
- 109 probant. At lex † antiqua hæredem, & bonorum possessorem æquiparat *l. in omnibus ff. de bonor. possess. Ergo, &c.* Hoc vititur argumento. *Barbat. in Rubr. C. qui admitt. & las. num. 22. relatus à Menoch. d. remed. 4. num. 334.*

Tertio, ex mente Zuccard. num. 353.
 110 quando † lex antiqua procedit per modum regulæ, semper lex noua censetur eandem regulam retinere, & repetere. *Bart. in l. frator §. erit differentia in fin. ff. de vi bonor. rapt. Bald. in l. quemadmodum §. hac verba ff. ad l. falsc. Soccin. Sen. conf. 42. colum. 4. lib. 2.* sed regula † est legis antiquæ, vt hæredis appellatione compræhendatur bonorum possessor *d. l. hæreditatis appellatione ff. de verb. signif.* ergo eam censetur retinere, & repetere lex nostra.

112 Quarto, quia in materia † fauorabili verba accipiuntur in lata significatione. *Erlin. in cap. 1. colum. 3. de tregu. & pac. Idem in cap. quod sedi colum. fin. vers. cogitabam duos casus de offic. ordin. Aret. in l. Gallus §. & quid si tantum colum. 5. vers. ex quibus legibus potest firmari distinctio ff. de liber. & posthum. Bertazol. conf. ciuil. 34. lib. 1. Soccin. conf. 129. Præstantissimi Iuris num. 4. lib. 1. Bald. in l. Ciues C. de appellat. Cagnol. in Rubric. si quis Ius dic. non obtemper. col. fin. vers. Item quando effemus. Dec. in l. Imperium num. 28. vers. ad hoc facit de Iurisd. omn. Iudic. Bald. in l. 3. §. fin. de offic. Proconsul. Imol. in l. legatis uxori de legat. 2. Tiraquell. in l. Boues §. hoc sermone limit. 3. num. 25. de verb. signif. Dec. in l. 1. sub num. 3. vers. ad hoc benefacit C. de success. edict. Ias. in l. 1. §. 1. colum. 2. in 4. notab. ff. de in ius vocan. Ruin. in l. 2. uu. 41. de leg. 1. & alibi dixi. At materia nostra*

113 est fauorabilis cum interfit † Reip. vt testamenta quamprimum exequantur *l. vel negare ff. quemadm. testam. aper. l. fin. in fin. C. commun. de leg. & vox hæres saltem in lata significatione complectitur bonorum possessorem l. hæreditatis appellatione ff. de verb. signif.* Ergo, &c.

Quinto, ex mente Ias. hoc beneficium competit fideicommissario igitur multò magis bonorum possessori, non enim fideicommissarius æquè venit nomine hæredis prout bonorum possessor, ille enim non solum habet tantum iura utilia non directæ prout etiam bonorum possessor,
 114 verum ille supponit alium hæredē, † qui

per restitutionem ex fideicommissio non definit esse hæres *l. restituta ff. ad l. rebel.*
 115 Bonorum † autem possessor nullum alium supponit hæredem, sed æquiparatur hæredi ciuili in omnibus, & per omnia *l. in omnibus ff. de bonor. possess. facit l. hæredis appellatione ff. de verb. signif.* quod autem hoc beneficium competat fideicommissario, latè fuit probatum infra quæstione 8.

116 Sexto, legis † dispositio complectitur non solum ea, quæ veniunt sub stricta significatione, sed etiam quæ veniunt sub lata, quando eadem in utroque viget ratio, *gloss. in Clem. 1. in verb. eleganter de elect.* Bonorum † autem possessor venit saltem sub lata hæredis appellatione *l. hæredis appellatione ff. de verbor. signif.* eademque ratio viget in bonorum possessore prætorio, nempe vt supram hæminum voluntates quamprimum effectum consequantur, quod Reip. interest *l. vel negare ff. quemadm. testam. aper.* Ergo, &c.

118 Septimo, quia lex nostra † non requirit, vt intentans hoc beneficium sit hæres, sed illud vnum, vt sit institutus in testamento, vt rectè Salycet. hic num. 19. & Corn. sub num. 24. vers. quia hic textus non requirit, &c. At nulli dubium eum, cui competit bonorum possessio secundum tabulas, esse in testamento institutum ergo consequens, vt compræhendatur legis nostræ beneficio.

Ad contrarium respondendum legem nostram non esse † correctionem in eo, de quo agitur, corrigit enim Edictū Adriani quantum ad vigesimam, & ad eam referuntur illa verba (*penitus quiescente*) pro ea vero parte qua inducit immisionem est potius exorbitans. vel limitatoria, vt alibi dictum ideo nihil impedit illationem ad *Bart. in l. si constante in 9. quæst. primæ quæstionis principalis ff. solut. matrim.*

Secundo respondetur quāuis sit exorbitans, esse tamen † fauorabile, quia Reip. consulit, cuius interest supram hæminum voluntates quamprimum suum effectum sortiri *l. vel negare ff. quemadm. testam.*

flam. aper. l. fin. C. commun. de legat. tradit Dec. hic num. 39. vers. solus. Curt. num. 39. vers. secundo. Zuccard. nu. 149. vers. 2. pro opinione Menoch. d. remed. 4. num. 38. Ideo nihil repugnare, quomi-

- 121 nus extendatur, tum quia † in limitato-
rijs regula est, vt fieri possit extensio, vt
Gamma in tract. extensionum num. 93.
122 & 95. tum † quia in fauorabilibus non
solum exorbitantia verum etiam corre-
ctoria extenduntur, ita *Zuccard. hic nu-
mer. 52. Alexand. conf. 191. nu. 19. lib. 2.*
& *conf. 34. num. 9. lib. 5. Ias. in Authen.*
quas actiones num. 24. C. de sacrosanct.
Eccles. Rip. in l. si constante num. 21. ff. so-
lut. matrim. Crott. ibidem in 1. lectura
num. 47. & in repetit. num. 87. Contra-
rium igitur procedit in correctorijs non
fauorabilibus. Maximeque talis exten-
123 sio † in materia etiam correctoria fieri po-
test, quando fit ad casum, qui compræ-
henditur sub lata significatione vocabu-
li ad gloss. ex mente Curt. communiter re-
ceptam in *Auth. vt qui oblig. se hab. peri-*
bēt res minor. in verbo ad veriore. Ias.
in l. emancipata colum. 7. C. qui admitt.

Tandem qui respondetur nullam in
casu nostro fieri extensionem, sed com-

- 124 præhensionem, tum quia † sub identita-
te rationis veniunt, quæ compræhensio
est *l. verbum ex legibus ff. de verb. signif.*
125 † tum quia in materia correctoria appel-
latione hæredum venit bonorum posses-
sor. *Rip. in l. 1. S. bonorum ad fin. ff. ad*
Trebell. Cagnol. in l. Prætor num. 3. ff. de
126 *bonor. possess.* Hinc † passim lura loquen-
tia de hæreditate habent locum in bo-
norum possessione. *Bart. & alij in d. l. 1.*
S. bonorum ff. ad Trebell. Ias. in l. fin. C.
qui admitt. multos allegās, & dicens com-
munem contra Bart. tum quia, vt dictum
in septimo argumento lex nostra non
concedit hoc beneficium hæredi, sed in-
stituto in testamento, certum est autem
eum institutum esse, cui competit bono-
rum possessio secundum tabulas, ideo a-
pertis verbis legis continetur, itaut nul-
la neque extensione, neque etiam inter-
pretatione sit opus.

Ad Barbat. auctoritatem respondetur

parum in hoc illi tribuendum tum ob
communem sententiam in contrarium,
tum quia eius fundamenta sunt sublata.

S V M M A R I V M Articuli Sexti.

- 127 Testamentum primum tollitur per secun-
dum ritè confectum.
128 Immissio non competit ex posteriori te-
stamento, quando in priori institutus
fuit antea immixtus.
129 Immissione iuste vni concessa, si alter eā-
dem petat, ordinariè est agendum.
130 Contradictore post immissionem venien-
te, libelli oblatio est necessaria, & or-
dinariè agendum.
131 Iudex post diffinitiuam non potest in con-
trarium pronunciare.
132 Pronnunciatio de immittendo est diffini-
tiua.
133 Iudex in interlocutorijs, postquam est
ad exequutionem peruentum, non po-
test contrarium pronunciare.
134 Iuste possidere dicitur, qui possidet calore
iudicij.

ARTICVLVS VI.

An alleganti, & producenti testamen-
tum secundum, quando institutus
in primo fuerat immixtus.

- V**ldetur dicendum hoc beneficium
competere, quia vbi non est, qui
immissionem impedire possit, nihil pro-
hibet, quin ostendens testamentum non
abolutum immittatur. At in specie no-
stra non est, qui immissionem impedire
possit, Institutus si quidem in primo te-
127 stamento omni titulo catet, † cum per se-
cundum testamentum primum sit subla-
tum *S. posteriore Instit. quibus modis te-*
stam. infirm. quod solum habebat ratio-
nem tituli, quare institutus in eo posside-
ret, merito nihil impedit immissionem
ex huius legis beneficio.
128 In contrarium † est gloss. in *l. nostra*
super verb. missus est, vbi quando quis in
pos-

possessionem vi huius legis missus est inquit, si aliquis contradicit verbis, & dolet de ea sententia, non tamen posse resistere, vel de iure, nec etiam appellare, & mouetur per *l. quis quis C. quorum appellat. non recip. sequitur Petr. de Anchbarano glossa verba referens cons. 289. sub num. 4. vers. Præterea posito.*

129 Probatur primo per text. in *l. nostra in §. sin autem*, ubi vult, † quando iam quis in possessionem missus est, causam ventilari, & ei possessionem acquiri, qui legitimis modis (hoc est iudicio ordinario) ut sæpius interpretati sumus, potiora iura obtulerit. Vnde consequens est, ut quando iam institutus in primo immissus est, ordinario iudicio sit agendum, si alter potiora iura sibi competere profiteatur vigore secundi testamēti.

130 Secundo probatur, quia quando post immissionem iam factam superuenerit legitimus contradictor, debet super hoc libellus offerri, & per viam ordinariam agi, & in iudicio competenti. *Anchbar. ex auctoritate lo. Botte, & aliorum d. consil. 289. num. 5. vers. & probatur.* At in specie nostra veniens cum secundo testamento licet sit legitimus Contradictor, venit post immissionem iam factam, ut proponitur in argumento ergo libellus est offerendus, & via ordinaria agendum.

131 Tertio, post diffinitiuam † ineptè petitur pronunciari in contrarium, quia Iudex non potest *l. Iudex postquam ff. de re iudic.* At pronuntiatio de immittendo licet super possessorio † est diffinitiuam non interlocutoria secundum omnes in

132 *l. 1. C. de moment. possess.* ergo post pronuntiationem de immittendo, & per consequens multò magis post immissionem ineptè petitur contrarium pronunciari. At contrarium pronūciaretur, si veniens ex secundo testamēto immitteretur, hinc enim sequeretur non esse immittendum eum, quem immittendum esse pronuntiatum fuerat. Ergo, &c.

Confirmatur, quia quando talis pronuntiatio non esset diffinitiuam, sed interlocutoria, adhuc non posset contrarium

133 pronunciari, cum supponamus iam ad executionem processum: † nam neque in interlocutorijs, postquam est ad executionem peruētum, potest Iudex contrarium pronunciare *l. 1. in fin. de Prætor. stip. cap. cum cessante extra de appell.*

Ad contrarium respondetur, quinimmo adesse, qui immissionem impedire possit, nempe possidentem ex auctoritate ludicis, † qui iudicij calore dicitur iuste possidere *l. iuste possidet ff. de acquir. possess.* nihil facit titulum videri resolutum, & nullum, non enim sequitur nullam esse pronuntiationem, quæ ritè, & iuste obtenta fuit, & fortè quidem nullus, seu resolutus est titulus quantum ad merita petitorij attinet, at validus, & efficax quantum ad immissionem obtinendam, in qua sola figura externa testamenti est attendenda, potissimum quando tunc nihil ei opponitur, vnde cum iustam possessionem titulo ei proportionato munitam obtinuerit institutus in primo testamento, rectè alterius immissionem impedire poterit, donec secum de potioritate lurium legitimis modis actum sit.

S V M M A R I V M

Articuli Sepimi.

135 Iudex debet iudicare secundum acta, & probata.

ARTICVLVS VII.

An alleganti, & producenti testamentum secundum quando in primo est clausula derogatoria sequentium.

135 **A** Ut non allegatur primū testamentum, quia vel nullus contradicit, vel contradicens non opponit de priori testamento cum dicta clausula. Aut verò allegatur. Primo casu nihil immissionem impedit, cum Iudex † debeat iudicare ex allegati, & probatis *l. iustitias §. veritas ff. de offic. præsid.* Secundo casu Articulus est circumscribitur in parte inscripta de

de legit. contradict. quæst. 2. artic. 1. ad quem locum remitto lectorem.

Vide Rotam Auenionen. decis. 81.

S V M M A R I V M

Articuli Octavi.

- 136 Testamentum prius tollitur posteriore ritè perfectò.
- 137 Impedimentum non præstat, quod de iure non sortitur effectum.
- 138 Immissione nihil impedit, ubi non datur iusta contradictio.
- 139 Exceptio dubia non impedit immisionem.
- 140 Probatio per testes ad impugnandum testamentum non admittitur in Iudicio legis nostræ.
- 141 Incontinenti non dicitur probari, quod non potest probari intra tempus, intra quod negotium principale expediretur.
- 142 Immissio non competit ex primo testamento, si hæreditas vigore secundi possideatur, quamvis de iuribus dicti secundi dubitari contingat.
- 143 Iudicium competens intelligitur Iudiciū ordinariū.
- 144 Possidens cum pari titulo est legitimus contradictor.
- 145 Possessoris conditio in pari causa est potior.
- 146 Replicatio non requirens altam indaginem admittitur in hoc iudicio perinde ac exceptio.
- 147 Ordinariè est agendum, quando, tum agentis, tum excipientis intentio est dubia.
- 148 Immissio hæredis aduersus possidentem, qui utitur exceptione requirente altam indaginem, non remouet possidentem, nisi audiatur, & conuincatur in ordinario iudicio.
- 149 Immissioque in tali casu fit saluo iure possessionis.
- 150 Actor, & reus non sunt iudicandi ad imparia.
- 151 Reo in dubio magis fauendum quam aëtori, ubi agitur de probationibus.
- 152 Reus in in pari probatione cum aëlore est absoluentus.

153 Nullitatis exceptio non probata incontinenti non impedit remedium legis nostræ.

154 Replicatio requirens altam indaginem non excludit exceptionem, per quam impeditur immissio.

ARTICVLVS VIII.

An alleganti testamentum primum huius legis beneficium competat, si de viribus secundi dubitetur, cuius vigore iam institutus in eo possideat.

PRO constitutione terminorum præsupponendum testatorem, de cuius hæreditate agitur, duo condidisse testamenta primum, & secundum, De secundo autem dubitari, nunquid valeat, & potuerit rumpere primum. Si enim aduersus secundum nihil opponeretur, certum esset non posse ex primo aliquo modo huius legis beneficium prætendi, primum enim per secundum ritè confectum tollitur † §. posteriore Instit. quibus modis testam. infirm. Ideo cum de iure † nullum sortiatur effectum, hæredi in eo instituto prodesse non potest l. nec mulier. C. de indic. viduit. tollen. cap. non præstat de reg. iur.

Secundo animaduertendū tribus modis contingere, vt quis testamento primo vtatur, vel tūc cum nullus venit cum secundo, quamvis verè testamentū confectum sit, vel quando Institutus in secundo non possidens eodem modo cum eo venit petendo, & ipse immissione, vel tandem quando institutus in secundo possessionem obtinuit, institutus verò in primo allegans aliquam imperfectionem secundi petit vigore primi testamenti immittere aduersus possidentem ex secundo.

Quantum ad primum non est locus quæstioni, cum enim non producat secundum testamentum in iudicio, non potest considerari, & ideo quantum ad iudicium attinet, perinde est, ac si vnicū esset illud testamentum, cuius vi petita

Cc im-

immissio, quo casu nihil impediret eam concedi. Quantum ad secundum de eo satis diffusè actum in *parte inscripta de legit. contradict.* art. 1. ad quem lectorem remitto. De tertio igitur nobis breuiter agendum, pro cuius faciliore cognitione proponam exemplum secundum facti contingentiam propositum à *Benintend. decis.* 83. Est autem huiusmodi. Quidam de Argenta condiderat testamentum prius, in quo hæredes instituerat quosdam consobrinos, mox testamentum posterius confecerat, in quo quasdam mulieres vocauerat. Hæ mulieres post mortem testatoris steterant in possessione hæreditatis, hæredes autem in primo testamento instituti prætendebant secundum testamentum non valere, eo prætextu, quod fuisset confectum à Notario forensi contra formam statuti Argente. Ideo intentabant remedium huius legis citatis dictis mulieribus cum clausula si sua putarent interesse, quæsitum fuit, an competeret hoc beneficium aduersus dictas foeminas se opposcentes.

Videtur affirmatiua sententia tenenda.

- 138 Primo, quia vbi non datur iusta contradictio, nihil immisionem petitam impedire potest, At in casu proposito non datur iusta contradictio ergo. Minor probatur, quia contradictio fundatur in secundo testamento, cuius vires irritæ sunt, cum opponatur de nullitate ob formam statuti non seruata, ita ut vires testamenti, in quo fundatur oppositio, incertæ sint. Exceptio tamen autem dubia non impedit *l. neque natales C. de probat.*

- 139 Confirmatur, quia mulieres prædictæ volentes vigore sui testamenti institutos in primo excludere, ad euitandam illius oppositionem, quatenus posset dubitari de validitate instrumenti per Notarium confecti, exhibebant capitula, ut probarent testamentum per testes iuxta *l. publicari C. de testam.* Verum tamen talis probatio non admittitur in hoc summario iudicio ad impediendam immisionem, cum requirat altam indaginem *l. 2. C. de edict. Diu. Adu. sullen.* cum pluribus pas-

sim cumulatis: neque releuaret etiam si incontinenti afferrent se velle probare, quia illud non tamen dicitur posse probari incontinenti, quod expediri non potest intra tempus quo causa alias expediretur *gloss. in l. si is a quo in princip. ff. ut in possess. legat. Dec. cons. 424. num. 1. & 467. num. 12. Bart. in l. 4. §. condemnatum ad fin. de re iudic. & in extrauag. ad reprimendum in verbo summaria. Aret. in §. in bona fidei colum. 3. vers. sed tunc insurgit Inst. de actio. Benintend. d. decis. 83. num. dixi supra in quest. 2. num. 232. quod tamen intellige iuxta tradita in d. quest. num. 289. & 292. probatio autem mediante huiusmodi examine testium non potest fieri intra tempus, quo terminaretur iudicium legis nostræ, illud enim statim viso testamento terminandum, & quemadmodum hæres probaturus testibus testamenti tenorem non obtineret immisionem, ut supra hac eadem quest. num. 73. fuit dictum, nisi hoc remedium intentet, postquam examinauit, & publicauit testes, ut supra nu. 86. ita non potest quis testibus immisionem impedire, ut æquali passu ambulent actio, & exceptio *cap. non licet de reg. iur. in 6. l. non debet actori, vbi gloss. ff. eod. titulo.**

142 In contrarium est veritas, in hoc enim casu Iudex tamen debet pronunciare non esse locum summaria cognitioni, & sic immisioni, sed ordinario iudicio agendum, & ideo petens immisionem nullo modo est immittendus, sed res in ordinario iudicio discutienda manente interim in possessione eo, qui ante petitam immisionem possidebat.

Probatur hæc sententia per text. in *l. nostra*, vbi Imperator concedit immisionem, quando bona non legitimo modo ab alio detinentur: Vnde à contrario, si legitimo modo ab alio detinentur, cessat summaria immissio: talis est autem, qui allegat secundum testamentum, ut egregie *Odoffress. num. 3.* animaduersit explicando illa verba *legitimo modo, allegat tradita per se ipsum in l. scimus supra de iur. delib.* Præterea legitimo contradi-

tradictore existente (intelligit autem eum, qui legitimo modo detinet) vult, ut causa in competenti iudicio ventilletur, huiusmodi autem iudicium compe-

143 tens † secundum Doctores est iudicium ordinarium, ut praeteris ponderat *Benintend. d. decis. 83. num. 4. in fin.* ergo non est locus immissioni.

144 Secundo probatur, quia possidens † cum pari titulo est legitimus contradic-
tor ad impediendam immissionem peti-
tam, ut in *tractat. de legit. contradic-
t. quest. 10. num. 214.* At possidens vigo-
re secundi testamenti possidet cum pari
titulo, ergo, &c. quod si dicatur secun-
dum testamentum non esse parem titu-
lum, quia est nullum. Respondetur non
constare de nullitate. Ideo quemadmo-
dum nullitatis exceptio non admittitur
aduersus intentantem hoc beneficium,
si requirit altam indaginem, ita nullita-
tis replicatio non admittitur aduersus
excipientem, si eodem modo altam in-
daginem requirat, cum pari passu sint
metiendi excipiens in sua exceptione, &
replicans in sua replicatione, cum quili-
bet in tali suo actu consideretur, ut actor
plura in hanc sententiam diximus in
quest. 2. num. 333. cum nonnullis seqq.

145 Tertio, in pari causa † possessoris con-
ditio est potior *cap. ex litteris de probat.
§. commodum Instit. de interdict. cum
vulgaribus.* At sumus in pari causa, cum
quilibet testamentum habeat, & exci-
piens possideat, ergo potior illius condi-
tio, & per consequens aduersarius non
est immittendus. Neque dicatur non es-
se parem causam, quia secundum testa-
mentum patitur aliquam difficultatem,
nihil enim hoc facit, si enim secundum
testamentum nullam pateretur difficul-
tatem, certum esset primum abolutum.
*§. posteriore Instit. quibus modis testam.
infr.* & ideo petentem immissionem in-
iustam fouere causam. Versa vice quan-
do appareret de illius nullitate ab initio,
resque clara esset, exceptio fundata in
tali testamento tamquam incontinenti
euerfa nullum praestaret impedimentum,
146 quemadmodum enim exceptiones, † ita

& replicationes non requirentes altam
indaginem admittuntur in hoc iudicio,
ad tradit in *quest. 3. num. 140.* quando
vero neque omnino constat de validita-
te secundi testamenti, neque omnino de
nullitate, quia validitas primi pendet à
nullitate secundi, & pariter nullitas pri-
mi à validitate eiusdem secundi, non
possumus de secundo dubitare, quin
etiam dubitemus de primo. Vnde sequi-
tur, † ut non minus intentio agentis du-
bia sit quam excipientis, quo casu non
esse summarie agendum, sed ordinarie,
nemo est, qui non intelligat. Vnde sequi-
tur iudicem pronunciare debere non es-
se locum summario iudicio, sed ordina-
rie agendum; interim possidens non re-
pelleretur, quod si dicatur testamentum
primum fuisse productum non cancella-
tum, neque abolutum. Ideo agentem ha-
bere suam intentionem fundatam, repli-
catio est in promptu possidentem quo-
que habere suam replicationem funda-
tam in secundo testamento aequè non
abolito, cū aperti iuris sit per secundum
tolli primum *§. posteriore Instit. quibus
modis testam. infr.* Quae vera sunt, si pri-
mam figuram attendamus, si verò vlti-
rius rem velimus inquirere primam figu-
ram excedentes, perpendentes praten-
sam nullitatem secundi, eodem modo in
primo erit agendum & in illo ultra pri-
mam figuram perpendenda erit reuoca-
tio, quorum vtrumque cum requirat al-
tam indaginem, & respiciat merita peti-
torij, est in causa, ut ordinario iudicio
agendum.

Quarto, si admittamus exceptionem
possidentis fundatam in secundo testa-
mento altam requirere indaginem ob
nullitatis dubium, & ideo non impedire
iussu de immittendo ad *Paul. Cast. in
l. nostra colum. 4. & Doct. in l. 2. eod. tit.*
148 tamen † per huiusmodi iussu non est
amouendus possessor de possessione, nisi
prius audiatur, & conuincatur in ordi-
149 nario iudicio, quia † immissio intelli-
gitur, & fit salvo iure possessoris, & fit tran-
situs de possessorio ad petitorium, & da-
tur libellus, & lis contestatur, ut post

Cast. Bald. Salycet. in l. nostra, & Zuccard. docuit Benintend. d. decis. 81. nu. 8. qui ex Zuccard. dicit hoc notandum, quia pauci aduertunt.

- Ad primum responderetur quinimmo dari iustam contradictionem fundatam in testamento ad hunc effectum efficaci, sufficit enim, ut in prima figura absque omni vituperatione ostendatur, ita ut non laboret patenti vitio, cum enim intentio actoris similiter in testamento extrinsecus perfecto dicatur fundata, ita excipientis intentio in simili dicitur optime munita, actor tamen, & reus non sunt iudicandi ad imparia *cap. non licet de regul. iur. l. non debet actor, ubi gloss. ff. eodem*, in dubioque magis tamen est fauendum ipsi reo maxime, ubi agitur de probat. *Oldrad. conf. 301. num. 3. vers. item*
- 150 *super art. tamen* reus in pari probatione cum actore absolui debeat. *Oldrad. conf. 247. num. 2.* unde cum simus in pari causa, melior erit conditio possidentis, ut supra, donec causa ordinariè perpensa appareat, quis in meritis petitorij æquior rem foueat causam.

- Ad confirmationem respondetur, quauis non admittantur testes ad confirmandum testamentum, tamen sine testibus testamentum in prima figura non vitiosum sufficere ad impediendum iudicium summarium, non obstante enim nullitatis replicatione dicitur adhuc exceptio inconcussa, quantum ad rem nostram attingit, nempe quantum ad effectum impediendi summarium iudicium, quemadmodum enim ex parte actoris sufficit testamentum non cancellatum etiam si
- 153 opponeretur tamen de nullitate, nisi de ea incontinèti appareat, ut suo loco dicemus, & tradit *Odofred. in l. nostra sub num. 7. Personal. de adipisc. num. 119. Dec. in l. nostra num. 19.* ita ex parte rei sufficit eodem modo testamentum non cancellatum, etiam si aduersus illud de eadem nullitate opponatur, non magis enim est privilegiatus actor in sua actione, quam reus in sua exceptione, ut supra dictum.
- 154 Addamus replicationem tamen altam requirentem indaginem, quando in se du-

bietatem continet, non esse in causa, ut rejiciatur exceptio, sed per exceptionem rectè immisionem impediri, donec ordinario iudicio replicatio fuerit iustificata, ut supra *quasi. 2. num. 337. 338. & 341.*

S V M M A R I V M

Articuli Noni.

- 155 Testamentum inter liberos etiam imperfectum sustinetur.
- 156 Ratio est, quia noluit lex inter personas tam arcto sanguinis vinculo coniunctas se interponere iubendo, ut pater cum filiis strictam iuris solemnitatem seruaret.
- 157 Declara, ut hoc prius haberet locum in parentibus ascendentibus masculini generis.
- 158 Deinde fuit secundo loco ampliatum etiam ad feminas ascendentes.
- 159 Tertio fuit correctum, ut quatenus iure veteri mittebantur diuisiones facta à patre in quacumque cartula, quæ probaretur per duos testes, hoc tempore non procedat, nisi cartula fuerit subscripta manu patris, vel filiorum.
- 160 Tandem sunt præscripta quedam solemnitas testamenti in scriptis à patre conficienda, & prohibita reuocatio, nisi certa solemnitate seruata.
- 161 Testamentum coram duobus testibus celebratum inter liberos valet.
- 162 Amplia, etiam si filij inæqualiter fuerint instituti.
- 163 Testamentum ad pias causas non requirit solemnitates, & æquiparatur testamento facto inter liberos.
- 164 Et in tali testamento sola probatio requiritur, quæ de iure diuino est necessaria.
- 165 Et sic probatur duobus, vel tribus testibus.
- 166 Testamentum militis iure militari confectum nullas requirit solemnitates.
- 167 Singularia non sunt multiplicanda.
- 168 Instrumenta regulariter non habent executionem paratam.
- 169 Cessante causa privilegij cessat privilegium.

- 170 *Dispositio imperfecta inter liberos facta sustinetur, non in vim testamenti, sed diuisionis inter liberos facta.*
Declara, ut infra num. 177.
- 171 *Statutum circa testamenta disponens non habet locum in testamento inter liberos.*
Declara, ut infra num. 178.
- 173 *Filij ex testamento imperfecto, quod tamen inter illos iure peculiari sustinetur, recte immiſſionem ex regulis legis nostræ consequuntur,*
Declara, ut infra num. 189. & 191.
- 174 *Vno concesso omnia intelliguntur concessa, quæ veniunt in consequentiam concessi.*
- 175 *Singularia duo simul concurrere possunt, quando vnum venit in sequellam alterius.*
- 176 *Lex supplens defectum solemnitatum in locum illarum succedit.*
- 178 *Statutum loquens de testamentis, si est odiosum filijs, non habet locum in testamento inter illos facto, si est fauorabile, locum habet.*
- 179 *Possessio secundum tabulas concessa testamento septem signis signato habet locum etiam in testamento inter liberos.*
- 180 *Statutum, ut quis non possit testari, nisi duobus Notarijs adhibitis, est fauorabile.*
- 181 *Non tamen completitur testamentum inter liberos factum.*
- 182 *Testamentum, quod magis filijs est fauorabile, seruatür siue primum, siue secundum.*
- 183 *Declara, si utrumque iure speciali sustineatur, vel primum sit perfectum non secundum, secus si, vel utrumque perfectum, vel solum id, quod posterius.*
- 184 *Succedentibus ab intestato ex imperfecto testamento, quod tamen eorum fauore sustinetur, secundum Zuccard. non competit legis nostræ remedium.*
- 185 *Contrarium tamen verius est ex sententia auctoris.*
- 186 *Fideicommissario in Codicillis relicto legis nostræ beneficium competit.*
- 187 *Succedere ab intestato duobus modis contingit ex sola legis dispositione, vel non*

sola legis dispositione, sed iuncta aliqua defuncti declaratione puta codicillis.

- 188 *Succedentibus ab intestato simpliciter non competit legis nostræ beneficium, secus si succedant ex dispositione legis iuncta aliqua testatoris scriptura, quæ aliqua ex parte vires testamenti sustineat.*
- 189 *Filijs ex testamento imperfecto competit remedium legis nostræ, quando cautum, ut eorum respectu testamentum imperfectum sustineatur.*
- 190 *Testamentum imperfectum non sustinetur respectu filiorum naturalium, perinde ac respectu legitimorum, & naturalium.*
- 191 *Item non sustinetur respectu legitimorum tantum.*

ARTICVLVS IX.

An afferenti testamētū imperfectum, quod tamen in aliquibus casibus sustinetur, & existenti in aliquo predictorum casuum hoc beneficium competat.

PRæsciendum testamētum secundum regulas communes imperfectum, singulari iure aliquando sustineri, cuius quidem rei frequentissimum exemplum
 155 † est, si à parentibus inter filios factum sit l. filij, & l. fin. C. famil. benc. l. hac consultiſſima S. ex imperfecto C. de testam. S. quod sæpè in Auth. de trient. & semiff. & in Auth. de testamentis imperfectis in
 156 princip. cum enim non esset † decorum, ut lex civilis inter personas tam arcto sanguinis vinculo coniunctas se interponeret coarctando parentem, ut etiam respectu filiorum subtiles iuris, & quasi scrofulosas ambages seruaret, sat habuit, ut secundum antiqua iuris gentium dictamina disponderet, noluitque aliquo pacto filios, quod à parente cum eis tantum actum esset, quasi minus solemniter actū impugnare posset, ut colligitur ex Auth. in princip. de testam. imperf. dum inquit legem voluisse morientium voluntates

- (quando sunt parentes) modis omnibus inter filios valere, ex quibus non solum colligimus parentum voluntatem modis omnibus patefactam, & ita nullius iuris Ciuilis solemnitatibus adhibitis, sustineri, verum etiam rationem eam esse, quia parentes sunt, quasi lex Ciuilis erubesceret se interponere inter eos, & eorum liberos, quod etiam clarius indicat posteriora verba ibi (*& tamen eos erubescit parentes existentes*) & adhuc magis perspectè colligitur ex versione Gregorij Holoandri, qui eam Constitutionem è sermone græco in latinum, ita vertit. *Si quidem lex dicit defunctorum voluntates cum parentes sunt, omnibus modis inter filios valere debere, & in tantum erga ipsos (si parentes sint) verecundata est, ut obscuram etiam rerum designationem eis concedat, quam rationem egregie ad modum considerauit. Marc. Ant. Natta in repetitione §. ex imperfecto l. hac consultissima C. de testam. num. 31. inter Repetent. qui complures alias rationes in superioribus attulerat, & non esse idoneas ostenderat, eique assentitur Connanus lib. 9. cap. 7. sub uu. 8. ibi. Nam falsum, &c.*
- 157 Hac tamen † in re animaduertendum varia iura considerari posse, primo quidem ius *l. filium, & l. fin. C. fam. l. hercis.* qua disponitur, ut quocumque modo pater masculus inter suos, & emancipatos disponat, etiam minus solemniter seruetur eius dispositio quibuscumque iudicijs probata, ut voluntas intestati, si tamen extranea persona admixta erat, dispositum quoad illam non seruabatur.
- 158 Deinde ius † *l. hac consultissima §. ex imperfecto C. de testamen.* cuius postea fuit auctor Theodosius Imperator, qui supra dictum ius ampliavit producendo illud etiam ad foeminas ascendentes. Tum ius
- 159 à Iustiniano † constitutum in *§. quod sæpe in Auth. de trient. & semiss.* quo fuit correctum ius *l. fin. C. fam. l. hercis.* quatenus ea permittebat diuisiones à patre inter liberos fieri per quamcumque cartulam, quæ probaretur per duos testes scripta fuisse de voluntate patris, dispo-
- suit enim Iustinianus, ut illa cartula sit nullius utilitatis, nisi sit subscripta manu patris, vel ipsorum filiorum, inter quos facta est diuisio, Postremo ius ab eodem Iustiniano constitutum in *Auth. de testam. imperf. ubi Iustinianus* † in multis
- 160 correxerat iura vetera disponens, ut quando pater vult testari scriptura mediante, si litteras nouit, debeat propria manu clarè scribere liberorum nomina, & numerum etiam eorum, & signa rerum, & quod in eo legata, & fideicommissa relicta extraneis personis valeant, & quod testamentum ita conditum non tollatur, nisi testator expressè declarauerit coram septem testibus nolle illud testamentum valere, & secundum testamentum faciat perfectum, vel non scriptam voluntatem perfectam. Hinc † vulgo receptum est testamentum celebratum per patrem inter liberos coram duobus testibus valere. *Angel. conf. 277. Thema super quo colum. 3. in fin. vers. pro hac. Soccin. Iun. conf. 129. Quantum ad primum lib. 1. num. 10. Alexand. conf. 4. Attentis num. 6. lib. 7. & conf. 128. super eum num. 2. vers. quantum ad illud lib. 7. Iul. Clar. in §. testamentum quest. 8. in princip. quod est intelligendum etiam si † testator filios inæqualiter instituat, ut pluribus Card. Mantica in tract. de coniect. ultim. volunt. lib. 6. tit. 2. num. 12. ubi alios refert sequitur Surd. conf. 29. nu. 21. ubi respondet allegatis in contrarium in eod. conf. num. 5. Quæstio est igitur, an ex tali testamento huius legis beneficium competat.*
- 162 Aliud exemplum testamenti imperfecti, quod tamen sustinetur, est, quando pia † causa instituta est, tale enim testamentum non requirit solemnitatem, numeri testium, neque quod testes sint rogati, & æquiparatur testamento facto inter liberos. *Calder. conf. 35. alias 26. de testam. Bald. conf. 154. Habeatis consilium num. 3. vers. in relictis vero lib. 4. Zabarel. conf. 133. nu. 3. Castr. conf. 457. Visi, & examinatis colum. 2. vers. Quod autem ista institutio lib. 1. Castr. conf. 93. viso dicto in princip. lib. 1. ubi quod valet iure*

iure speciali num. 1. & 2. Idem conf. 25. per totum lib. 2. Angel. Aret. conf. 91. pro decisione num. 35. & seq. vers. nec obstat quartum, ubi dicit communem, à qua in consulendo, & iudicando non est recedendum. Alexand. conf. 4. Attentis narratis num. 6. vers. sed præmissis lib. 7. ubi dicit communem Clar. plenissime in S. testamentum quæst. 6. num. 1. & seq. vers. hinc infertur, & vers. 2. infertur, ubi dicit communem tam ięgistarum, quam Canonistarum, & quod seruetur tam in foro saculari, quam Ecclesiastico. Et in

164 tali t̄ testamento ea sola probatio requiritur, quæ de iure diuino est necessaria. Gemin. conf. 115. in fin. vers. non obstat. Bald. conf. 20. super primo puncto in principio. lib. 5. Alexand. conf. 41. viso tenore num. 5. lib. 1. Sic aut duo testes, vel ad summum tres cap. cum esset, & cap. relatum de testam. Clar. in d. S. testamentum quæst. 6. num. 2. Queritur ergo, an piæ causæ institutæ in testamēto coram duobus t̄ tantum testibus beneficium legis nostræ competat.

Tertium exemplum est in testamento 166 militis t̄ iure militari confecto, valet enim, si coram duobus testibus data opera aliquis hæres fuerit nuncupatus nullis solemnitatibus adhibitis toto tit. Instit. de milit. testam. præcipuè S. planè & toto ff. tit. de milit. testam. Vnde querendum quoque contingit, an ex tali testamento hoc beneficium competat.

Videtur negatiua sententia tenenda. 167 Primo, quia t̄ singularia non sunt multiplicanda l. 1. C. de dot. promiss. dixi infra in quæst. seq. num. 87. At vt testamentum minus solemniter factum valeat est quidpiam singulare, vel ob patris ius in filios, quia lex erubescit solemnitatem patri imponere, vel ob fauorem piæ causæ, vel ob fauorem militiæ, aut aliam similem causam, & vt exequutiue agatur virtute testamenti esset aliud singulare, 168 cum regulariter instrumenta non t̄ habeant exequutionem paratam l. minor viginti quinque annis cui fides commissum ff. de minor. lason. hic num. 6. Bald. hic num. 3. Mantua sub num. 23. Dec. nu. 16.

ergo horum vtrumque non debet in simul coniungi.

Secundo, quia ratio ob quam huius legis beneficium competat ex testamento est, quia testamentum ob multas solemnitates superat fidem cuiuscumque documenti, quæ ratio cessat, ubi nullis solemnitatibus adhibitis ex privilegio 169 sustinetur t̄ ideo cessabit privilegium. cap. cum cessante extra de appellat. l. adigere S. quamuis ff. de iurepatr. latè Tiracuell. in tractat. cessante causa cap. 1. num. 210.

Tertio, quia quantum ad dispositionem inter liberos facta t̄ ea sustinetur non in vim testamenti, sed diuisionis inter liberos factæ, & sic actus inter viuos l. fin. C. famil. hercis. cum tamen legis nostræ beneficium sit inductum fauore vltimæ voluntatis, & ideo competat hæredi, vt in tex. non autem ius habenti iure contractus inter viuos; & hanc dubitandi rationem ex mente Speculat. affert Menoch. de acquir. remed. 4. num. 311.

171 Quarto, quia in simili statutum t̄ aliquid circa testamenta disponens non habet locum in testamento inter liberos Soccin. lun. conf. 32. & seq. volum. 2. l. as. in d. l. hac consultissima S. ex imperfecto num. 14. vers. sed prædictis non obstan. C. de testam. Vbi Curt. lun. num. 25. illud sequitur, & Natta num. 244.

172 Contrarium tenuit t̄ gloss. hic in vers. depositionibus ibi, & idem Aldericus vocat Cy. num. 11. Bart. num. 18. Salycet. sub num. 14. vers. Item quæro. Albericus num. 12. Specul. in tit. de testam. S. sequitur num. 35. & ibi Bald. in addit. Mantua hic in 1. lectura num. 210 in fin. & 348. Ludouicus Iuntus in responso pro uxore num. 228. Zuccard hic num. 348. Menoch. de adips. remed. 4. num. 312.

Probatum, quia in talibus casibus testamentum secundum legis approbationem perfectum est, & omnibus numeris absolutum. Ideo nihil prohibet, quominus ijs potiatur prærogatiuis, quæ testamentis competut, vt rectè Menoch. hic 174 num. 312. Vno t̄ enim concessio intelliguntur concessa quæcumque veniunt in con-

consequentiam concessionis, ad regulam *cap. accessorium de reg. iur. in 6. cum vulgarib.* Tantique roboris in eius casibus sunt hæc testamenta, quanti reliqua in casibus ordinarijs. Ideo illud debent operari in suis terminis, quod reliqua in terminis communibus, maximè cum legis nostræ beneficium sit favorabile, ideo latè interpretandum.

175 Ad primum respondetur † duo singularia rectè in simul concurrere, quando vnum venit in sequellam alterius, vt latè in hoc tract. quæst. 7. num. 95. & alibi.

Ad secundum respondemus, quamuis tot solemnitates non concurrant in talibus testamentis, speciali tamen ratione ita postulante, perinde haberi, ac si omnes concurrerent. Ideo consequens esse, vt privilegia concessa ob dictas solemnitates ibi habeant locum, vbi de iure perinde est, ac si dictæ solemnitates concurrerent, † lex enim supplens dictarum solemnitatum defectum, loco earum succedit, & tantum operatur, quantum dictæ solemnitates.

Ad tertium rectè respondet *Menoch. num. 313.* † illud procedere si velimus dispositionem patris imperfectam sustineri vi *l. fin. C. famil. herede.* secus si ex dispositione legum posteriorum, vigore namque d. l. fin. sustinetur parentis dispositio in vim diuisionis, legum vero posteriorum in vim testamenti.

Ad quartum respondetur statutum, 178 loquens † de testamentis, si odiosum sit non complecti testamentum inter liberos factum, si verò favorabile utique. Vnde *Alexand. in l. 2. num. 3. C. de bonor. poss.*

179 *secund. tab.* † voluit, vt bonorum possessio concessa testamentis signatis signis septem testium comprehendat etiam testamenta inter liberos condita, sequitur *Natta d. §. ex imperfecto num. 224. Crass. qui dicit communem in §. testamentum quæst. 13.* quod intellige, si statutum sit favorabile respectu liberorum, secus si quo ad alias personas non

180 verò liberos. Vnde si fortè † statuto cautum sit, vt quispiam non possit testari, nisi duobus Notarijs adhibitis, quamuis hoc

dicatur favorabile, quia fraudem, vel fraudis suspicionem remouet, vt per *Abb. conf. 52. num. 2. & Surd. conf. 314. num. 5.* quia tamen quoad liberos dicitur odiosum, quia eos priuat favore concesso à lege, & arctat privilegium favore illorum indultum, non venit † testamentum inter liberos, vt consuluit. *Surd. d. conf. 314. num. 10.*

181 Declara, vt prædicta determinatio habeat locum, non solum si producatur vltimum testamentum, verum quodcumque producatur siue vltimum, siue non, dum tamen illud afferatur, quod filijs est magis favorabile, † illud enim seruandum esse siue primum, siue secundum, est receptissima sententia, cuius originalis auctor fuit. *Bald. in Auth. hoc inter liberos C. de testam. quem sequitur ibi Angel. Cast. Salycet. Fulgos. Corn. & las. Roman. conf. 385. colum. 1. quod etiam voluerunt. Corn. Rimin. Sen. Soccin. Lun. Grat. Paris. & Crauett. quos allegat, & sequitur dicens communem Simon de Prat. de interpretat. vltim. volunt. lib. 4. interpretat. 3. dubit. 2. num. 4. fol. 460. Eandem crebriorem dicit multos allegans. Achill. Personal. in tract. de petit. hered. num. 578. & num. 615. Clar. §. testamentum quæst. 98. Crass. §. testamentum quæst. 86. num. 7. & 8. Menoch. de presump. lib. 4. presump. 166. num. 62. vers. Tertia est opinio. Decian. conf. 34. num. 2. vol. 1. Oddus conf. 96. num. 60. ubi multos addit. Surd. enarratos congerens conf. 350. num. 11. Quod intellige, 183 † si vtrumque sit imperfectum, ita ut non nisi singulari iure sustineatur vel primū perfectum, non secundum: Si enim aut vtrumque æquè esset perfectum, & solemne, aut solum id, quod posterius est, posterius attēderetur, permīssū est enim parentibus sententiam mutare etiam in filiorum præiudicium, si tamen secundum testamentum sit solemniter coram septem testibus factum *§. et si quid in Authen. de testam. Auth. inter liberos C. de testam. & dixi in sequenti articulo.**

Declara secundo ex mente *Zuccard. num. 349.* vt competat † hoc beneficium libe-

liberis non verò alijs succedentibus ab intestato, quamuis eorum favore imperfecta dispositio sustineatur: Si quidem quantum ad illos attinet, sustinetur in vim testamenti secundum gloss. in l. filij infra famil. herisc. quam approbat Bald. Salycet. & Cast. ibi, ideo non est mirum si hoc beneficium competat, alijs verò dicuntur succedere ab intestato, ut dicit tex. in l. hac consultissima S. ex imperfecto C. de testam.

Non tamen ipse veram arbitror hanc
 185 Zuccard. sententiam: repugnat t enim conclusio infra firmata quæst. 8. art. 7.
 186 ut fideicommissario t Codicillis relicto hoc beneficium competat, etiam si codicilli non fuerint testamento confirmati, quo casu certum est fideicommissarium venire ab intestato l. conficiuntur ff. de iur. Codicill. unde si veniens iure obliquo ad hæreditatem ab intestato huius legis beneficio utitur, ob scripturam codicillorum, non video, cur non multò magis debeat eo uti veniens ad hæreditatem iure directo ob scripturam eiusdem roboris, cuius sunt codicilli, unde pro solutione rationis à Zuccardo ponderatæ animaduertendum posse t quem
 187 ab intestato bifariam succedere, vel ex sola legis dispositione, nulla concurrente opportuna, aut iuridica declaratione voluntatis defuncti, vel ex legis quidem dispositione concurrente tamen aliqua opportuna, & iuridica declaratione voluntatis defuncti. Primo quidem t casu
 188 cessat hoc beneficium, secundo verò nequaquam, & ratio est, quia quamuis secundo casu nō ostendat hæres testamentum, ostendit tamen scripturam in suo casu testamento æquipollentem, facientem notorium hæreditatem ad eum spectare; Vide quæ ad hoc propositum attingi in d. quæst. 8. art. 7. in responsione ad primum ibi. Ad secundam probationem consequentiæ.

189 Declara tertio, ut t procedat in illis filijs quorum respectu sustinetur testamentum, ut tale, nempe si sint filij naturales, & legitimi in patria potestate constituti, unde non habet locum in t natu-

ralibus, ita in specie adnotavit. Bald. in l. 2. ad fin. vers. quid de filio instituto ff. de petit. hered. quem sequutus est Zuccard. hic num. 349. & Menoch. d. rem. 4. num. 415. & ratio est, quia imperfecta dispositio respectu filij naturalis non habetur pro perfecta, ut voluit idem Bald. in l. hac consultissima S. ex imperfecto C. de testamen. cuius sententiam secuti sunt ibidem Angel. & Alexan. & alij permulti, quos recenset Natta ibidem num. 70. qui validissimis rationibus eam tuetur, & ut communem probat post multos. Boer. quæst. 240. num. 13. sequitur Menoch. d. remed. 4. num. 316.

191 Cessat quoque hoc beneficium infilijs legitimis tantum nimirum adoptiuis ut voluit Ruin. num. 350. patris enim imperfecta dispositio ad horum fauorē non sustinetur, ita Angel. in l. ultima C. famil. herisc. Rimin. d. S. ex imperfecto, quamquam eo loco discentiat Natta num. 79.

S V M M A R I U M

Articuli Decimi.

192 Exceptio respiciens merita petitorij in continenti probata excludit legis nostræ remedium.

193 S. ex eo Instit. quibus modis testam. infirm. ad mentem Iustiniani declaratur, & num. 198.

194 Renovatio testamenti facta animo condendi novum testamentum non officit priori, nisi posterius perfecte factum fuerit.

195 Testamentum imperfectum relinquentem videtur pœnituisse renovationis, & ad primam testamenti voluntatem rediisse.

196 Inducta ad unum finem eo cessante corrumpunt.

197 Testatorem intestatum decedere magis est ferendum, quam testamentum contra eius voluntatem sustineri, & infra num. 235.

198 Pertinacis Imperatoris oratio à Capitolino relata.

199 Solutur unum, quodque iisdem modis in contrarium actis, quibus inductum.

Decla-

- Declara, ut num. 201. & infra nu. 251.*
- 200 Testamentum nuda voluntate non constituitur, neque irritatur.
- 201 Solui unum, quodque iisdem modis, quibus introductum, affirmatiue est verum, negatiue non aequè, quia & alijs modis solui potest.
- 202 Testamentum sola inductione non inconsulto testatore facta irritatur.
- 203 Vltimarum voluntatum reuocatio facilius inducitur, quam confectio.
- 204 Testamenti factio ex quadam dispensatione contra regulas iuris inducenda est.
- 205 Destructio eius dicitur iuri conformis, cuius constructio est iuri contraria.
- 206 Interpretatio stricta est facienda, ubi repugnant regulae iuris.
- 207 Hereditas testamento data nuda voluntate adimi non potest.
- 208 Codicillis } Hereditas adimi non potest.
Epistola }
- 209 Hereditas quando potius dicatur non data quam adempta.
- 210 Hereditas testamento data in quo sensu adimi possit.
- 211 Heredis indigni loco à lege subrogatur Fiscus.
- 212 Ius singulare arguit regulam in contrarium.
- 213 Auth. hoc inter liberos C. de testamentis perpenditur, & infra num. 256.
- 214 Testamentum inter liberos factum non potest reuocari, nisi coram septem testibus.
- 215 L. fin. ff. de his, quae in testam. delent. perpenditur, & infra num. 260.
- 216 Testamentum rescinditur quibusdam tabulis à testatore rescissus, quando plures fuerant confectae, si testator animo reuocandi resciderit.
- 217 L. i. S. si heres ff. si tabul. testam. null. extab. perpenditur.
- 218 Voluntas sola testamentum iam factum irritari posse, quae suadeant.
- 219 Exempla non restringunt regulam.
- 220 Factorum maior est virtus, quam verborum.
- 221 Inductionem } Non habere maiorem
Deletionem } vim quam verba-
lem reuocationem, quae suadeant.
- 222 Inducta } in testamento, inconsulto
Deleta } nihilominus valent.
- 223 Cancellatio tunc demum reuocat testamentum, quando concurrat testatoris voluntas.
- 224 Cancellatio } si concurrant prae-
Voluntas declarata } fertur voluntas
non attenta cancellatione.
- 225 Lex 2. ff. de ijs, quae in testam. delent. perpenditur.
- 226 Cancellatio, seu Inductio } si concurrant,
Voluntas praesumpta } praefertur vo-
luntas cancellatione neglecta.
- 227 Testamentum sine voluntate intelligi non potest.
- 228 Repugnantia in Iure non admittuntur.
- 229 Testamentum est voluntatis nostrae iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit.
- 230 Testamentum an sit reuocatum, nec ne, quomodo debeat interpretari, à testatoris voluntate pendet.
Declara, ut infra num. 282.
- 231 Voluntas in testamento totum facit.
- 232 Voluntas in dispositionibus primum locum obtinet.
- 233 Voluntatem sufficit coniecturis colligi posse.
- 234 Voluntas, quae ex coniecturis apparet, debet praeualere, & obseruari.
- 236 Testatoris dispositio potius debet reddi inutilis, quam quod aliquid contra eius voluntatem admittatur.
- 237 L. cum quidam ff. de ijs quib. ut indign. perpenditur, & infra num. 283.
- 238 Voluntatis supremæ defectus facit, ut instituti non possint habere hereditatem.
- 239 Testamentum reuocatum nuda voluntate testatoris coram duobus, vel tribus testibus explicata, nihilominus efficax esse, qui voluerint.
- 240 Lex sancimus C. de testamen. perpenditur.
- 241 Testamentum decennali tempore una cum reuocatione coram tribus testibus facta rumpitur.
- 242 Ius singulare arguit regulam in contrarium.
- 243 Lex 2. ff. de iniust. rupt. & c. perpenditur.

- 144 Testamentum prius ritè factum tollitur posteriori imperfecto si vel sustineatur iure militari, vel venientes ab intestato fuerint instituti.
- 145 L. hac consultiissima S. si quis autem C. de testam. perpenditur.
- 146 Testamentum imperfectum rumpit prius, quando in primo fuerunt instituti extranei, in eo vero venientes ab intestato, & coram quinque testibus.
- 147 Hereditas testamento data, non nisi testamento adimi potest.
- 148 L. militis S. V. veteranus ff. de mil. testam. perpenditur.
- 149 Voluntatis nuda mutatio, de qua etiam legitime appareat, non tollit testamentum antea ritè factum.
- 151 Quod uno modo introductum non potest, nisi eodem in contrarium actio dissolui, quando eadem ratio viget in dissolutione, qua in constructione vigeat.
- 152 Subornationis testium periculum in rebus magni ponderis diligenter evitandum.
- 153 Testamentum postquam factum est, si quid mutari placeat, omnia ex integro facienda.
- 154 Testamenti in destructione idem numerus testium est necessarius, qui in constructione.
- 155 Probatio legati ubi numero duorum testium fieri potest, eiusdem reuocatio eodem numero probari poterit.
- 157 Testamentum imperfectum, quod iure sustinetur, tollitur alio testamento imperfecto.
- 159 Fallit in testamento patris, quod licet imperfectum inter filios sustineatur, non tamen potest tolli, nisi alio perfecto.
- 161 Facta verbis adiuncta, explicanda voluntatis firmiora sunt media, quam sola verba existant.
- 162 Cancellatio } non tollit testamentum,
Inductio } nisi constet consulto à testatore deletum, vel inductum.
- 163 Mutatio non presumitur.
- 164 Mutationem allegans eam probare debet.
- 165 Cancellatio casualis, vel inconsulto testatore facta, non vitiat testamentum.
- 566 L. 1. S. & ideo de ijs, qua in testam. delent. perpenditur.
- 167 Voluntas testatoris testamentum esse inductum, quando cognoscatur exemplum proponitur.
- 168 Voluntas ubi apparet mutata inuincibili, & solemnibus declaratione testamentum iam factum corrumpit.
- 169 Voluntas sola in materia ultimarum voluntatum attenditur.
- 170 Rationis identitas sufficit, ubi verba legis deficiunt.
- 180 Voluntas duplex, sollemnis, non sollemnis.
- 181 Testamentum post mutationem voluntatis non sollemnem, quando adhuc ultima voluntas appellari possit.
- 182 Voluntas sola in testamentis attendenda dicitur, si de ea legitime, & sollemniter appareat.
- 184 Testamentum per cursum decennij, & reuocationem coram tribus testibus factam rumpitur.
Declarat, ut num. 288. cum seqq.
- 285 Vincula duo magis ligant, quam unum.
- 286 Testamentum solo cursu temporis nunquam mutatur.
- 287 Ita ut etiam si testator è paupere ditissimus factus esset, & post testamentum quadraginta annis, vel pluribus decederet, nihilominus institutus totum patrimonium consequatur.
- 288 Decennium, quo rumpitur testamentum addita mutata voluntatis declaratione, secundum aliquos incipit currere à die reuocationis.
- 289 Sunt è contra, qui velint currere à tempore prioris testamenti.
- 290 Secunda sententia iuxta opinionem auctoris est verior.
- 291 Testamentum apud veteres decennio tractato à die consecutionis, si non confirmabatur, irritum erat.
- 292 Decennio huic addidit Iustinianus reuocationem coram tribus testibus factam, sine qua noluit decennio quidquam operari.
- 293 Stare non prohibetur, quod non mutatur.
- 294 L. san-

294 *L. sancimus C. de testam. enucl. atur.*

295 *Decennium si incipiat currere, ut aliqui opinantur, à die reuocationis, terminus ad quem erit dies mortis.*

296 *Decennium si incipiat à tempore conditi testamenti, an debeat effluxisse tempore reuocationis, multi Doctores ita loquuntur, ut quid sentiat colligi nequeat.*

297 *Nonnulli verò aperte tenent necesse esse, ut tempore reuocationis decursum sit.*

298 *Verior sententia, ex mente auctoris est, ut sufficiat decennium tempore mortis decursum esse, licet ante reuocationem non esset completum.*

299 *Decennio reuocationem addidit Iustinianus non mutando decennij cursum, aut eius terminos.*

300 *Testamentum minus perfectum, quod iure peculiari sustinetur, alio testamento imperfecto reuocatur.*

301 *Testamentum inchoatum non perfectum non valet.*

302 *Destruit tamen, quod ante iure militari factum erat.*

303 *Fallit hoc tamen, quando primum testamentum inter liberos factum erat.*

304 *Quid dicendum sit, quando in secundo testamento filij quoque fuerint instituti.*

305 *Testamentum solemniter confectum tollitur posteriore non solemniter confecto, si illud iure militari sustineatur.*

306 *Perfectum satis in iure dicitur, quod de iure æquè, ac perfectum valet.*

307 *Testamentum solemniter confectum reuocatur per imperfectum inter liberos factum.*

308 *Testamentum imperfectum inter liberos factum, non ob fauorem filiorum valet, sed ob fauorem patriæ potestatis.*

309 *Testamentum perfectum tollitur posteriore imperfecto, quando in priori fuerunt instituti non venientes ab intestato, in posteriore verò fuerunt instituti venientes ab intestato, & quinque testes fuerunt adhibiti.*

ARTICVLVS X.

An Instituto in testamento reuocato competat inmissio, quando fuit simpliciter reuocatum non verò coram legitimo numero testium, de mutatione tamen voluntatis apparet incontinenti duobus, aut tribus testibus mutationem opportunè probantibus.

Negatiua sententia videtur tenenda, eo quod incontinenti appareat de non iure in meritis petitorij, constetque testamentum esse ipso iure reuocatum, & ruptum per mutationem voluntatis, exceptionem enim incontinenti probatam, excludentem merita petitorij legis nostræ beneficium, impedire, pro certo est habendum ex sæpius in hoc opere repetitis præcipuè in quæst. 2. num. 27.

Quod autem dictum testamentum omnino dicatur reuocatum probari posse videtur. Primo *ex mente Conani lib. 9. comment. Iur. cap. 7. num. 4.* hoc modo. Si nuda voluntate non infirmaretur testamentum iam antea ritè perfectum, solaque, & simplex reuocatio non sufficeret, id maximè videretur dicendum per *† tex. in §. ex eo. Instit. quibus modis testam. infirm. vbi D. Pertinacis oratione refert Iustinianus ibi ex eo solo non posse infirmari testamentum, quod postea, testator id noluit valere, vsque adeo, ut si quis post factum prius testamentum, posterius facere cæperit, neque illud perfecit, superius testamētum sustineatur.* At huius modi tex. non repugnare, quin simplex reuocatio superius testamentum tollat pluribus contendit Conanus dict. lib. 6. cap. 7. Ergo, &c. Hunc textum non repugnare, ut plura ab eo congesta paucis perstringam, ex eo colligitur, quia sic emendatè textus ex legendus. *Ex eo solo non potest infirmari testamentum, quod postea testator id noluit valere, sed id quod inde faceret, quasi ad mentem Iustiniani ita*

ita dixerit testator. Quod feci testamentum nolle valere, sed id quod postea, faciam, qua stante lectura, ita est distinguendum. Aut testator reuocauit primum testamentum in gratiam secundi, quia voluit magis cum secundo, quam cum primo decedere, aut simpliciter.

194 Primo casu \dagger simplex reuocatio non sufficit, nisi secundum testamentum fuerit perfectum, ad quod faciunt quaecumque infra dicta sunt *hac quaest. art. 13. per totum*. Secundo casu nihil prohibet, quin simplici reuocatione primum testamentum eorruat, *tex. ergo in d. S. ex eo loquitur in primo casu non in secundo, & ita nihil facit*; Ratio differentiae inter vnum casum, & alium est, quia primo casu testator fuit eius voluntatis, vt testamentum decederet, & quia nullum aut \dagger imperfectum reliquit secundum testamentum, poenituisse reuocationis, & ad primum testamenti voluntatem rediisse praesumitur, vt totidem verbis inquit. *Conanus d. num. 4. maxime vt inducta ad*

196 \dagger vnum finem eo cessante corrumpant *Legem tulerit, vt testamenta priora non prius essent irrita, quam alia perfecta essent, ne ve ob hoc Fiscus aliquando succederet, Ipseque professus est nullius adiutorum hereditatem, qua aut adulatione alicuius delata esset, aut lite perplexa, vt legissimi heredes, & necessarii priuarentur*. Cum ergo D. Pertinacis oratio, & per consequens eius repetitio facta a Iustiano in d. *S. ex eo*, non loquatur, quando voluit testator reuocando prius testamentum intestatus decedere, consequens est, vt text. in d. *S. ex eo*, non prohibeat simplici, & nuda voluntate primum testamentum reuocari.

197 *Secundo, si nuda voluntate non posset testamentum reuocari, esset ob eam rationem, quam ponit Theophilus in supra allegato S. ex eo In f. i. quibus monis testam. infirm.* Nempe quia generaliter traditur. Quibus \dagger quidque modis constituitur, *isidem*; & solui in contrarium actis *l. nihil tam naturale l. fere ff. de reg. iur.* Vnde \dagger quia nuda voluntate testamentum non constituitur, ita nuda voluntate non poterit irritari, quam ratio-

tem enarrato modo textus legendus fit non solum ratio differentiae iam proposita suadet, & verba Iustiniani, dum subnectit. \dagger *Vsq. ad eo, vt si quis post factum prius testamentum posterius facere cuperit, &c.* quibus conclusionem in principio propositam videtur declarare, in quibus terminis procedat, nempe quando incubato nouo testamento constat testatorem nolle intestatum decedere, ex sequentibus enim praecedentiam declarantur *l. si serui plurium S. 1. ff. de leg. 1. l. heredes palam S. sed si ff. de testam. quod recte ponderauit etiam Corn. conf. 39. num. 8. vers. nec obstat volum. 2.* Verum etiam, quia loquitur Iustianus ad mentem Diui Pertinacis, vt colligitur ex illis verbis *D. Pertinacis oratione cautum sit*, ille autem praedicta oratione illud sanxerat, vt priora testamenta non prius essent irrita, quam posteriora perfecta essent, vt colligitur ex traditis a Capitolino \dagger in Pertinace, vt refert Conan. citato loco sub nu. 8. qui ita scriptum reliquit. *Legem tulit, vt testamenta priora non prius essent irrita, quam alia perfecta essent, ne ve ob hoc Fiscus aliquando succederet, Ipseque professus est nullius adiutorum hereditatem, qua aut adulatione alicuius delata esset, aut lite perplexa, vt legissimi heredes, & necessarii priuarentur*. Cum ergo D. Pertinacis oratio, & per consequens eius repetitio facta a Iustiano in d. *S. ex eo*, non loquatur, quando voluit testator reuocando prius testamentum intestatus decedere, consequens est, vt text. in d. *S. ex eo*, non prohibeat simplici, & nuda voluntate primum testamentum reuocari.

Secundo, si nuda voluntate non posset testamentum reuocari, esset ob eam rationem, quam ponit Theophilus in supra allegato *S. ex eo In f. i. quibus monis testam. infirm.* Nempe quia generaliter traditur. Quibus \dagger quidque modis constituitur, *isidem*; & solui in contrarium actis *l. nihil tam naturale l. fere ff. de reg. iur.* Vnde \dagger quia nuda voluntate testamentum non constituitur, ita nuda voluntate non poterit irritari, quam ratio-

- nem etiam ponderat *Donell. lib. 6. commentar. iur. ciuil. cap. 16. facie 2. in volum. 2. fol. 39. in princip. idem videntur indicare Duarenus in tit. de iniust. rupt. etc. cap. 3. propè fin. fol. mibi 493. dum inquit frustra adhiberetur tanta solemnitas in conficiendo testamento, si probari posset duobus testibus testamētum mutatum esse per declarationem voluntatis. Verum hæc ratio flouificanda videtur, alia enim ratione fuit motus D. Pertinax ad illud statuendum, vt non nisi sequens testamentum perfectum sit, prius tollatur, nempe quia eam fuisse mentem defuncti credendum est, vt aliquod testamentum relinqueret, vt supra. Addo propositam conclusionem, vt vnum quodque iisdem modis in contrarium actis diluatur, quibus introductum,*
- 201 Veram esse affirmatiuè † conceptam, non negatiuè certum quippe est, quod vno modo inductum fuit, contrario tolli posse, & ita loquitur *tex. in d. l. nihil tam naturale*, at nullo alio tolli posse, nihil magis fallum videtur, exemplo sit ipsummet testamentum in scriptis tantis solemnitatibus confectum, illud enim sola † inductione nominis hæredis non inconsulto à testatore facta tolli est certissimum *l. 1. ff. de his que in testam. del.* & tamen non sola eius nominis exatatione inductum fuit, sed ferè sexcentis solemnitatibus adhibitis: neque mirum id videri debeat in vltimis enim † voluntatibus facilius inducitur reuocatio, quam confectio *l. si fueris ff. de reb. dub. l. as. in l. sancimus num. 10. C. de testam. Socc. l. un. conf. 143. lib. 2. Curt. l. un. conf. 26. num. 45. latissime Neuizan. conf. 63. & ratio (vt opinor)*
- 202 est, quia testamēti factio † ex quadam dispensatione contra regulas iuris inducta est, vt dixi supra quæst. 3. num. 405. cum nonnullis sequentibus, vnde consequens
- 203 † est, vt eius destructio maximè regulis iuris sit consentanea *argum. l. fin. §. fin. ff. de legat. 3. l. quia quantum de legat. 1. l. cum proponas C. de nupt. & quemadmodum angustam viam testamentis conficiendis leges præscripserunt, ita latam viam destructioni sternere debeant, vbi*
- 206 enim † regulæ iuris repugnant, contrahendæ sunt habendæ, vbi fauent, sunt laxandæ *l. quod verò ff. de legib.*
- Tertio ex mente eiusdem Conan. possumus ita ratiocinari; Si simplex, & nuda reuocatio non tolleretur prius testamentum, esset ob eam rationem, quia
- 207 hæreditas † testamento data non potest adimi nuda voluntate, quinimmo neque solemniter, si non sit æquè sollemnis, ac testamentum, ad *tex. in l. 4. C. de his quib. vt ind. vbi hæc habentur. Hæreditas testamento data, vel per epistolam, vel per*
- 208 † *codicillos adimi non potest*, quod etiam habetur in *§. codicillis Instit. de codicill.* Verum neq; hæc ratio obest, quia quamuis testamentum superius simplici voluntate reuocetur, non tamen propriè hæreditas testamēto data dicitur adempta, sed potius non data, merito dicendum est præfatam regulam non ob esse, neque allegata iura repugnare. Hæreditatem potius † non datam, quam ademptam videri, si in alium simul non fuerit de iure translata: suadet *tex. in l. 1. §. fin. ff. de is, que in testam. delentur*, vbi hæc verba habentur: *Et hæreditatis parte adempta, vel tota hæreditas, si fortè sit substitutio iure facta videbitur non quasi adempta (quia hæreditas semel data adimi facile non potest) sed quasi nec data*, in hoc textu talis facti species habetur. Quendam quis instituerat hæredem primum, eidem secundum vulgariter substituerat, postea totam hæreditatem simpliciter ab instituto ademerat non inconsulto, sed data opera, quaeritur an rectè adempta hæreditas. Affirmat Iurisconsultus; ecce ademptionem valere, non quasi ademerit, quia hoc fieri nequit, sed quasi non dederit: cur non dicitur ademisse? quia nulli alij adimendo dedit. dices sanè alius habebit, & quidem ex mente testatoris nimirum substitutus, fateor, at non vi directè dationis, sed vi substitutionis iam ante ademptionem factæ, per quam antea fuerat data hæreditas sub conditione, tamen si primo vocatus nollet, aut non posset hæres esse, ademptio enim solum purificat conditionem

nem substitutionis, unde substitutus directus, & per se habet à substitutione, per accedens ab ademptione.

Quod autem in hoc sensu hereditas
 110 in testamento data adimi potest probat
 tex. in allegata l. 4. C. de iis quibus, ut indig-
 n. ubi hæc habentur. *Hereditas testa-*
mento data, vel per epistolam, vel per co-
dicillos adimi non potest, quia tamen tes-
tator voluntatem suam non mereri vult
ex heredibus declarauerat, merito eius
portio non iure ad alium translata à Fi-
fco vindicanda est. Cōtineret hic textus
 contra riam, nisi distinguamus inter adem-
 ptionem simplicem, & ademptionem
 cum translatione, in prima parte negat
 hereditatem adimi posse, in secunda as-
 serit ademptionem partem à Fisco vindican-
 dam, quomodo vindicabitur à Fisco, si
 ab instituto non potuit adimi. Non po-
 tuit ergo, ut in alium transferatur, potuit
 simpliciter. At dices Fiscus vindicat ergo
 translationem in Fiscum. Non equidem,
 vindicat enim Fiscus, quia ad eum spe-
 tant bona vacantia, hæc enim pars à co-
 heredibus vindicari nequit, quia non
 potuit ab instituto auferri, ut in eos trans-
 feratur, non à venientibus ab intestato,
 ne testator pro parte testatus, & pro par-
 te intestatus decederet, consequens ergo,
 ut à Fisco vindicetur. Rursus dices.
 Adhuc defunctus erit pro parte intesta-
 tus, nam aut Fiscus succedet ex volun-
 tate defuncti, & dicitur in eum à defun-
 cto translata, quod fieri non posse iam
 dictum, aut præter voluntatem, & hæc
 pars voluntate, & dispositione testatoris
 carebit, & sic pro hac parte erit intesta-
 tus. Responsio est Fiscum habere ex vol-
 untate quidem defuncti, & per acci-
 dens, non quia defunctus Fisco dederit,
 sed quia declarando heredem indignum
 suæ voluntatis, fuit in causa, ut intraret
 Fiscus in locum illius ex legis dispositio-
 111 ne, & quæ loco indigni Filium subrogat
 l. 3. C. de his quibus, ut indign. ubi vira-
 que ergo casu, ac si ex ætate hæres institu-
 tus adiuverit, hereditatem Fisco locus fit.
 nam quasi indigno ei auferitur hereditas,
 & l. 3. S. si poterit in fin. ff. eod. ubi si is, cui

rogatus sum legatum restituere, falsum
 dixerit, restituere id Fisco debeo, & in
 l. Papinianus S. meminisse ff. de inoffic. te-
 stament. in illis verbis meminisse autem
 oportet, eum qui testamentum inofficio-
 sum improbe dixit, & non obisnuit, id,
 quod in testamento accepit, perdere, & id
 Fisco vindicari, quasi indigno ablatum,
 atque perinde erit, ac si hereditas non
 heredi scripto, sed Fisco subrogato da-
 ta esset, & sic adhuc in hac specie non
 habetur pro ademptione, sed pro non data.

Quarto ex mente eiusdem Conani lib. 9.
 cap. 2. sub num. 8. vers. quod. Verò Iustini-
 nianus statui multum facit text. in Au-
 thent. hoc inter liberos C. de testamen. ar-
 112 guendo à lure singulari ad regulam in
 contrarium ad l. ius singulare ff. de legib.
 l. 1. ff. ad municip. cap. quæ à lure de reg.
 113 iur. in 6. ea tamen si quidem Auth. singulari
 iure cauetur, ut testamenta, in quibus li-
 beri à parentibus fuere instituti, non pos-
 114 sint in infirmari, nisi parens septem testi-
 bus adhibitis declaret se nolle testamen-
 tum valere, & aliam disponat volunta-
 tem, vel in testamento perfecto, vel in
 non scripta perfecta voluntate. conse-
 quens ergo est ius commune in contra-
 rium esse: hinc Conanus egregie in hæc
 verba loquitur. *Quod verò Iustinianus*
statuit non reuocari testamentum, in quo
sunt instituti liberi, nisi id fiat coram se-
ptem testibus, & aliud fiat testamentum,
non parum argenti habet ad probandum
nostram sententiam, qua dicimus nuda
voluntate reuocari potuisse testamentum:
nam cum aliud in testamento inter libe-
ros factum statuerit, videtur iure communi
neque septem testibus, neque secundo te-
stamento opus fuisse, aummodo legitima
probatione de ipsa reuocatione constaret.

115 Quinto ponderatur tex. in l. fin. de
 his, quæ in testam. delent. ubi si pluribus
 116 tabulis eiusdem testamenti cōsecutus quis-
 dam abstulit testator, & rescissit, alijs man-
 entibus, testamentum non dicitur rup-
 tum, si verò eas fregit, ut intestatus mo-
 reretur, utique venientes ab intestato a-
 uocabunt hereditatem. Ex his constat
 quamuis testamentum per solam rescis-

sionem non dicatur reuocatum, nihilominus per nudam voluntatem decedendi ab intestato reuocatum censeretur; nudam voluntatem dico, quia rescissio per se nihil operabatur, unde totus reuocationis effectus solæ voluntati tribuitur, cuius explicandæ indicium etiam dubium fuit tabularum incisio. Similis est rex. &
 217 longè etiam maioris ponderis † in l. 1. §. si heres ff. si tabul. testam. null. ex tab. ex quo videtur probari sola, & simplici mutatione voluntatis testamentum reuocari, verba hæc sunt. Si heres institutus non habeat voluntatem defuncti, quia incisa
 218 sunt tabule, vel quia cancellata, † vel quia alia ratione testator voluntatem mutauit, voluitque ab intestato decedere, dicendum est ab intestato rem habituros eos, qui bonorum possessionem acceperunt. In his primo sunt ponderanda illa verba
 si heres institutus non habeat voluntatem, ex quibus colligimus solam voluntatis mutationem in causa esse, ut hæres institutus hereditatem non consequatur; deinde ponderanda sunt illa, vel quia incisa sunt tabule, vel quia cancellata, ubi exempla continentur modorum indicantium subtractam voluntatem, quæ
 219 regulam † non restringunt §. hac exempla Instit. de except. ubi Doct. l. 1. §. quod vulgò ff. de vi, & vi. arm. l. damni infecti ff. de damn. infecti. & ideo sunt argumento omnes modos, quibus appareat heredem institutum non habere voluntatem defuncti, sufficere ad reuocandam institutionem. Tandem ponderanda sunt illa verba, vel quia alia ratione testator
 voluntatem mutauerit, ex quibus colligitur quamcumque mutationem voluntatis sufficere ad reuocandam institutionem, quod videtur intelligendum, quando voluit testator ab intestato decedere, secus si voluntatem mutasset animo condendi nouum testamentum, ut colligitur ex sequentibus verbis, voluitque ab
 intestato decedere. Neque ferenda videtur eorum responsio, qui litura quidem, aut cancellatione voluntatis institutionem reuocari, non verò verborum expressione, quibus de mutata voluntate appa-

reat, & ita allegatum textum intelligunt propter exempla in eo proposita, voluntateque posteriora illa verba, vel si aliqua alia ratione testator voluntatem mutauerit, esse intelligenda de actu simili exemplis primo propositis, nempe incisione, aut cancellatione, ut puta si testium signa, vel subscriptiones, vel partem scripturæ testator lacerauerit, dixeritque velle intestatum decedere, ut inter cæteros voluit Fachineus lib. 4. controu. Iuris cap. 9. colum. 2. vers. non obstat cuius sententia videtur in herere Cuiac. in l. 1. ff. de his, quæ in testam. delent. in fin. ubi inquit. Maior itaque inductionis quam
 220 ademptionis, † factorum quam dictorum vis est, & Mynsing. in §. ex eo autem Instit. quibus modis testam. infirm. num. 6. ubi inquit maiorem facta quam verba
 221 vim habere. Rectè namque † horum distinctionem refellit Conanus lib. 9. comment. l. unius conf. cap. 6. sub num. 3. ibi. Neque verò probabile est, quod nostri dicunt, duplici ratione altera, quia talis reuocatio per cancellationem, aut rescissionem non conuenit, aut aptari potest testamento nuncupatiuo, nisi per accidens, in quantum testator curasset fieri instrumentum sui testamēti, unde cessante tali instrumento, quod in testamento nuncupatiuo nullatenus est necessarium, sequeretur, ut testamentum nuncupatiuum numquam posset reuocari, nisi alio confecto testamento. Altera, quia lituræ cancellations, & similia, nihil per se possunt, nisi quatenus sunt mutati voluntatis indices. Vnde quæ in testamento legi possunt, & inconsulto deleta, aut inducta nihilominus valent, ut dicit Vlpianus l. 1. ff. de his, quæ in testam. delent. ad quod etiam faciunt tradita à Scevola in l. ultim. ff. de iniust. rupt. in hæc verba Lucius Titius integra mente, & voluntate testamentum fecit, uti oportet. postea cum in valetudinem aduersam incidisset, mente captus easdē tabulas incidit, quæ an heredes his tabulis instituti adire possint hereditatem, respondi secundum eas, quæ proponerentur, non ideo minus adire
 223 posse. Ex his constat † cancellationem

tunc

tunc demum institutionem reuocare, quando ea sit testatoris voluntas, vt reuocetur, & ita solam testatoris voluntatem attendendam. Addamus illud, quod omnem ambiguitatem adimere videtur
 114 † in concursu cancellationis, & declarationis voluntatis, (si cancellatio nempe vnū suadeat, voluntas verò diuersum) attendendam voluntatem, non cancellationem, neque solum voluntatem verbis solis expressam, sed praesumptam, vt colligitur ex traditis ab Vlpiano in l. 2. † ff. de his, quae in testam. delent. vbi haec habentur. *Sed si omnium nomina induxerit, ad scripserit autem id circo se id facere, quia vnum heredem offensum habebat, multum interesset arbitror, utrum illum tantum fraudare voluerit hereditate, an verò causa illius totum testamentum infirmare, ut licet vnus causam inductionis praebuerit, verum omnibus obfuerit. ac si quidem soli ei ademptam voluit portionem, ceteris nihil nocere inductione.* Ecce voluntatem inductioni praeferrī, quamuis enim omnia nomina heredum induta fuerint, quia tamen testator vni tantum voluit auferre, illi soli auferetur, sed clarius id colligi ex sequentibus verbis, dum Vlpianus sequitur *non magis, quam si volens vnum inducere, & alium induxerit*, ex quibus nil clarius colligi posse videtur, quam voluntatem contrariam inductioni, & cancellationi praesentandam esse, inductione neglecta. Praesumptam verò † voluntatem certè inductioni praeferrī indicant posteriora verba ibi. *In ambiguis tamen interpretandum erit, & legata debere, & coheredum institutionem non esse infirmendam.* Ex quibus colligitur, non solum quādo omnia nomina induta sunt, & constat testatorem vni tantum heredi auferre vel se, praualere voluntatem, sed quando sumus in dubio, tunc enim quia ex eo, quod testator se vnum habere offensum dixit, praesumitur ab eo tantum voluisse hereditatem ademptam, praualere voluntas, & ceterae institutiones, quamuis indutae fuerint, firmas manere.

Sexto, sola mutatione voluntatis test

stamentum reuocari ex essentia, & definitione testamenti necessariò colligi videtur. Essentia si quidem testamenti est
 117 vltima voluntas, inde sine † voluntate testamentum intelligi non posse dixit. *Card. Mantus. in tract. de consens. vltim. volunt. lib. 2. art. 15. num. 22. per tex. in l. 1. ff. de testam. & Insti. eod. in princip.* At quod antea confectum est, quando testatorem poenituit, ita vt declarauerit se illud reuocare, profecto non est amplius vltima voluntas, sequitur ergo, vt non amplius sit testamentum, vnde si adhuc illud efficax esse velimus, adhuc voluntatem vltimam esse volumus, quia in tantum est efficax, in quantum testamentum, in tantum verò testamentum, in quantum vltima voluntas, & ita volumus non vltimam voluntatem vltimam esse, quod † cum repugnantiam contineat, (non enim potest hoc idem esse, & non esse) non est in iure admittendum. l. vbi repugnantia ff. de reg. iur. Praeterea
 119 definitur testamentum, vt sit † voluntatis nostrae iusta sententia de eo, quod velit quis post mortem suam fieri l. 1. ff. de testam. sanè autem, quando testator declarauit se illud reuocare, non amplius vult illud fieri, quod in eo continetur, ideo non est amplius voluntas eius, quod velit post mortem suam fieri, ergo non amplius testamentum: at si efficax esset, testamentum esset, vnde sequeretur, vt quod testamentum non est, testamentum esset, quod aequè repugnat; consequens ergo est, vt dicamus sola mutatione voluntatis testamentum corrumpere.

Septimo, plurimum faciunt tradita à Soccin. l. un. cons. 145. num. 1. volum. 2. animaduertit enim, quando quærimus, † an testamentum sit reuocatum, vel non, & quomodo debeat interpretari, perquirendam esse testatoris mentem, & voluntatem, † quæ totum facit l. ex facto la. grande circo medium ff. de hered. insti.
 121 & † quæ primum locum obtinet l. in conditionibus primum locum ff. de cond. & dem. & facit, vt in testamento scriptum valeat l. si mihi, & tibi in fin. de legat. 2.
 123 & in tantum voluntas † testatoris est a

tendenda, vt sufficiat eam coniecturis colligi posse *l. cum pr. ponebatur ff. de le-*

- 234 *gat. 2. & quando t ex coniecturis appareat debere praeualere, & obferuari, vt l. 3. C. de liber. prater. l. quoniam indignum.*

C. de testam. l. cum virum C. de fidelicom. cum similibus. Cum igitur per nudam reuocationem opportunè duobus, vel tri-

bus testibus probatum, appareat testatorem nolle testamentum antea confectum efficax esse, constat illud omnino inefficax esse debere: maximè, quia ma-

- 235 *gis t collerabile est intestatum decedere testatorem, quam testamentum contra eius voluntatem sustineri, vt docuit Card. Mantie, de coniectur. ultim. volunt. lib. 2. tit. 15. num. 22. & dixi supra num. 197.*

- 236 *potiusque reddatur inuitis t dispositio testatoris, quam quod aliquis cõtra eius voluntatem admittatur l. verbis civilibus ff. de vulg. & pupill. & post Cast. Alexand. Aretin. l. as. Zaffrom. docuit Card. Mantie, d. num. 22. in fin.*

Octauo, multum facit *tex. in l. cum qui*

- 237 *dant t ff. de his quibus, vt indign. in quo talis facti species habetur. Quidam testamentum iam ritè perfecerat, deinde in secundo testamento scripserat hæredes, quos instituere non poterat, Querretur, an hæredibus in primo testamento institutis deberetur hæreditas: Pro ratione dubitandi videbatur affirmadum, quia cum secunda institutio non valeret, neque prius testamentum ruptum esset, nihil videbatur prohibere, quominus hæreditatem consequeretur, contrarium tamen dixit Papinianus ex auctoritate D. Marci, & rationem eam affert, quia instituti in primo testamento non habuerunt supræmam voluntatem, si er-*

- 238 *go solus defectus t supræmæ voluntatis facit, vt instituti non possint hæredes esse, constat sola voluntatis mutatione institutionem, saltem quâtum ad effectum attinet, reuocari posse.*

His rationibus verbosius fortè quam necesse fuisset non inuuliter tamen, sed ingenij exercendi gratia allatis videtur suaderi Conani sententia, qui lib. 9. commentar. luris. cap. 7. num. 4. in princ. pro-

feritur nuda voluntate, de qua per duos, vel tres testes appareat, testamentum sollemniter perfectum, & omnibus numeris absolutum reuocari posse.

- 239 In contrariam tamen sententiâ nempe nuda voluntate testatoris, t de qua etiam duobus, vel tribus testibus appareat, testamentum antea ritè perfectum non fuisse reuocatum, sed maximè efficax, & in suo robore esse, tenuerunt infrascripti. *Quærenus in titul. de inust. nupto, & c. cap. 3. in fin. qui loquitur in hæc verba. Testamentum iure factum est, deinde testator declarauit se omninò id testamentum reuocare: hac testatoris voluntas probatur duobus, aut tribus testibus. Ait Iustinianus hoc non sufficere ad reuocandum testamentum.*

Donell. lib. 6. commentar. lur. Ciuil. cap. 16. facie 1. vers. testamentum iure fol. mihi 38. vers. 59. qui ita loquitur. *In voluntate testatoris hoc primum statuendum est, voluntate testatoris nuda, numquam testamentum infirmari, quantumvis ille testator dixerit se testamentum, quod fecit, valere nolle, & paulò post nuda voluntate non constituitur testamentum S. ult. Instit. quibus modis testam. infir. ideo nec nuda voluntate tollitur.*

l. as. in l. omnis numeratio ff. si ceter. pet. Cuius ad l. miles S. veteranus ff. de milit. testam. apud me tom. 4. colmu. 961. inquit enim in princ. Nuda est voluntas, non facit irritum testamentum, vt nuda voluntas non perficit testamentum: & paulò inferius inquit. Institutio, & substitutio iure consistit, qua non potuit euersti nuda voluntate, minusque sollemni.

Aretiman S. ex eo autem l. Instit. quibus modis testam. infirm. num. 9. vbi dicit quoad hæredis institutionem non tolli primum testamentum, nisi nuda reuocatio cursu temporis roboretur.

Eandem sententiâ tenent omnes, qui volunt hanc reuocationem coram septem testibus factam inefficacem esse, multò enim magis si coram minori numero testium facta sit, inefficacem esse profiterentur, ita.

Bart.

Bart. in l. si lute num. 3. ff. de legat. 3. 241

Corn. conf. 39. in princip. volum. 2.

Alexand. conf. 3. num. 5. lib. 3.

Cagnol. in l. nihil tam naturale num. 2.

ff. de reg. iur.

Bursat. plures alios allegans conf. 436.

num. 2.

Cephal. conf. 519. nu. 14. & seq. Quam 242

opinionem dicit communem, licet ali-

qui ab ea dissentiant, ut Alexand. Dec. 243

Ruin. Soc. Lun. quos allegat Card. Man-

tic. de coniect. ultim. volunt. lib. 2. tit. 15.

num. 19. vers. & huius: testatur etiam.

Bertrand. conf. 213. sub num. 2. Rub. 244

Alexand. conf. 41. num. 5. Idem Bursat.

conf. 127. num. 2. Clar. in S. testamentum

num. 21. in fin. ubi de magis communi

Craff. in S. testamentum quæst. 84. nu. 2.

Sim. de Pretis de interpr. ultim. volunt.

lib. 4. interpr. 3. num. 5. ubi huius senten-

tia auctores plenè refert, & num. 6. indu-

bitatam esse dicit, ubi servatur ius civile.

his addi possunt. Aldob. conf. 2. à num. 1.

ad 6. Rimin. conf. 19. num. 8. & 9. lib. 1.

Riminald. Lun. conf. 732. num. 18. & 19.

Rota Romana in una Perusina heredita-

tis 26. Martij 1601. coram Card. Pam-

phil. & in Romana fideicommissi de Lu-

stinis 10. Decembris 1608. coram felic.

record. Gregorio XV. inter impræss. de-

cis. 446.

Probatur hæc receptissima sententia.

Primo per tex. in allegato *S. ex eo Instit.*

quibus modis testam. infirm. cui non re-

pugnat intellectus Conan. iam proposi-

tus, ut ex responsionibus ad contraria

infra apparebit.

Secundo probatur per tex. in *l. sancti-*

mus † *C. de testam.* ubi hæc habentur. Si

quidem perfectissima est secundi testa-

menti confectio, ipso iure tollitur primum

testamentum, si autem testator tantum-

modo dixerit non voluisse prius stare te-

stamentum, vel alijs verbis utendo con-

trariam apparuerit habere voluntatem,

& hoc, vel per testes idoneos non minus

tres, vel inter acta manifestauerit, & de-

decennium fuerit emensum tunc irritum es-

se testamentum tam ex contraria volun-

tate, quam ex cursu temporis, &c. si ergo

decennale † tempus est necessarium, ut

per mutationem voluntatis superius te-

stamentum tollatur, consequens est sim-

plici, & nuda reuocatione tolli non pos-

se, & hoc plenè notant *Doctores in d. l.*

sanctimus.

Tertio facit text. in *l. 2. ff. de iniust.*

rups. arguendo † à iure singulari ad re-

gulam in contrarium *l. iure singulari ff.*

de legib. reperitur hac lege † cautum, ut

tunc demum testamentum super ius ritè

factum posteriori imperfecta dispositio-

ne rumpatur, si vel secundum sit iure

† militari factum, vel in eo venientes ab

intestato fuerint instituti, consequens

ergo est, si secunda dispositio iure mili-

tari non sustineatur, vel venientes ab in-

testato in ea non fuerint instituti, ut su-

perius testamentum sustineatur. Confir-

matur ex traditis † in *l. hac consultiissima*

S. si quis autem C. de testam. ubi dux ad-

duntur conditiones secundo testamen-

to imperfecto, in quo venientes ab inte-

stato fuere vocati, ad eum effectum ne-

cessariæ, ut eo mediante superius testa-

mentum reuocetur. † Altera ut in prio-

ri essent vocati extranei, ad quos ab in-

testato non peruentura esset hereditas,

altera, ut saltem quinque testes in poste-

riori testamento fuerint adhibiti. Si er-

go tot necessaria sunt, ut ex imperfecta

voluntate testamentum iam ritè factum

reuocaretur, consequens profecto est, ut

simplici, & nuda reuocatione non tolla-

tur.

Quarto facit famigerata sententia.

† hereditatem testamento datam non

nisi testamento adimi posse *l. 4. C. de ijs*

quibus, ut indign. S. codicillis. Instit. de

codicill.

Quinto, & ultimo multum facit tex.

qui præcipuè me in hanc traxit senten-

tiam (superiora namque argumenta ali-

qua ex parte euitari possent, animadu-er-

tendo ea habere locum, quando constat

testatorem secundum testamentum con-

dere voluisse, & ita non simpliciter prius

reuocasse, sed ut secundum valeret, iuxta

tradita in primo argumento contrariæ

sententiæ, semper enim in ante actis lo-

cis

cis supponimus secundum testamentum factum esse, licet imperfectum, ex quo colligitur noluisse testatorem intestatum decedere, ideo non probarent necessarium, quando non appareret testatorem cum secundo testamento decedere voluisse) multum inquam facit tex. in *l. militis* 37. §. *Veteranus ff. de milit. testam.* ubi hæc habentur. *Veteranus miles testamentum iure communi tempore militiae factum irritum esse voluit, & intestatus esse maluit, heredum institutiones, ac substitutiones in eodem statu mansisse placuit.* Nil clarius probare posse videtur.

249 † nudam mutationem voluntatis, de qua etiam legitime appareat, superius testamentum, quantum ad institutionem attinet, non infirmare; De hac enim nuda voluntate apparere supponit Iuriconsultus, dum vult legata petentem exceptione doli mali submoueri, non enim submoueretur nisi de mutata voluntate legitime appareret.

Ad primum respondendum quamvis cessaret † textus in *S. ex eo Instit.* quibus modis testator infirmus, eaque communis sententia non probaretur, reciperetque ille textus iam datam interpretationem, sufficere, ut alio iure id cautum sit, quod intendimus, nempe de militis §. *Veteranus* addamus non esse abundum, ut occasione arrepta ab eo, quod D. *Pernicis* oratione cautum fuerat, quid ulterius sanxerit Iustinianus, cum facile sit inuentis addere, & quamvis maior ratio in eo, qui reuocauit primum testamentum, ut secundum valeret, vigeat ad efficiendum, ne simplici reuocatione sublatum sit, non sequitur, quin & congrua ratio afferri possit in eo, qui etiam non habens animum condendi secundum testamentum prius nuda voluntate reuocauerit, non enim sine ratione hoc fuisse cautum in d. §. *Veteranus* pro certo est habendum, de qua in solutione secundi argumenti nunc agemus.

Ad secundum respondetur etiam si conuerteret Theophili ratio, nihil facere, cum sufficiat nos habere legem claram in d. §. *Veteranis*. Præterquam, quod non

absoluta est Theophili ratio, ut quæ legitime inducta sunt, legitime dissoluantur, & quod vno modo introductum contrarium tollatur, si in † auferendo similis ratio contrarij modi seruandi suadeat, ad *l. illius ff. ad l. acquil.* quæ sane in casu nostro videtur aliqua ex parte vigere, si enim simplex reuocatio, de qua duorum, vel trium testium depositione simpliciter constaret, primum testamentum redderet inefficax, nimis facili negotio possent venientes ab intestato duos, vel tres testes subornare, qui se a testatore audiuisse cum primæ dispositionis poenituisse falso testarentur, id quod † non facile concedendum in alia occasione mouit Iustinianus in *S. plane Instit. de milit. testam.* & ante Iuriconsultus in *l. miles ff. de milit. testamen.* in illis verbis. alioquin non difficulter post mortem alicuius militis testes existerent, qui affirmarent se audiuisse dicentem aliquem relinquere se bona ei, cui vilum, & per hoc vera Iudicia subuerterentur, optime ad rem facit tex. in *l. heredes palam §. si quid post ff. de testam.* ubi habetur. † Si quid post factum testamentum mutare placuit omnia ex integro facienda esse, ex quo notant Doctores ad dissoluendum eundem testium numerum necessarium, qui est necessarius ad constituendum idem volunt. *D. D. in rub. ff. de acquir. possess. ubi Resp. num. 8. Dec. in l. nihil tam naturale ff. de reg. iur. Marfil. in Rubr. C. de probat. nu. 345. Purpurat. conf. 516. nu. 13. Vnde Bald. in l. fin. num. 24. C. de fidei commiss.* † dixit si ex statuto duobus testibus possit probari legatum, eius quoque reuocationem duobus testibus probari posse. sequitur *Card. & Imol. in cap. relatum gl. 1. extra de testam. Alexand. in l. quemadmodum ff. de acquir. possess.*

Ad tertium respondendum fortè regulam, ut hæreditas testamento data non nisi in testamento adimi possit, non impedire testamenti reuocationem, ut in argumento probatur, atqui aliam prohibere causam nempe allegatam legem militis §. *Veteranus* supra ponderatam.

Ad quartum respondendum *Authen.*

356 hoc inter *liberos. C. de testam.* in argu-
mento allegatam nihil facere. Quamuis
enim cautum sit lure singulari, vt testa-
mentum inter liberos factum non nisi
alio testamento coram septem testibus
facto reuocari possit, animaduertendum
id non fuisse cautum simpliciter, sed in
testamento patris etiam imperfecto, quasi
357 cum regula sit, vt testamentum *imperfec-*
fectum, quod tamen lure speciali susti-
netur, alio tollitur imperfecto *ad l. eius*
S. 1. ff. de milis. testam. hoc tamen singula-
ri lure limitetur in patre, cuius testamen-
tum imperfectum singulari lure inter li-
beros sustinetur *l. hac consultiissima S. ex*
imperfecto C. de testam. neque quamuis
hoc modo imperfectum sit, reuocari po-
test nisi alio perfecto, & solemniter, hoc mo-
do intelligendam esse d. Auth. constat ex
traditis egregiè à Donello lib. 6. commen-
tar. lur. ciuil. cap. 15. volum. 2. fol. mi-
hi 39. vers. 50.

Ad quintum arbitror asserendam fa-
360 ctinè *solutionem*, quam supra in ar-
gumento reieci, sano tamen modo intel-
lectam, seu aliquanto modificatam, ita
vt iam dicta in contrarium non repu-
gnent, nempe vt allegatæ leges loquan-
tur primario quidem de cancellatione,
inductione, laceratione, rescissione, &
similibus, in quibus pro declaranda vo-
luntate facta concurrant, secundario au-
tem de quacumque reuocatione certo,
& deliberato animo facta, de qua inuin-
cibiliter, & absque aliqua hæsitacione
appareat. ita vt cesset voluntatis quæstio.
De laceratione quidem primario, & si-
milibus, non quia hæc facta voluntate
poriora sint, in tantum enim operantur,
in quantum voluntas concurrat, vt in
361 argumento dictum, *sed quia explicandæ*
voluntatis firmiora sunt argumenta,
quam sola verba existant, ex his enim
modis declaratio voluntatis colligitur
cum minori periculo, quam si depositio-
ne duorum, vel trium testium de muta-
tione appareret, maxime quia non suffi-
362 cit *testamentum* reperiri incisum, can-
cellatum, vel inductum, nisi à testatore
consulto deletum fuerit, vt probat *l. 1. in*

princip. & S. sed consulto ff. de bis, qua
in testam. delen. l. fin. C. de testam. de
cuius quidem testatoris consensu, aliun-
de quam ex cancellatione, vt opinor,
constare debet, alioqui in dubio non
præsumeretur testator contulè induxisse,
363 vel cancellasse, quia *mutatio non*
præsumitur l. precipimus in fin. C. de ap-
pellat. l. sancimus C. de testamen. & ideo
364 *allegans* mutationem eam probare de-
bet *l. lucius la 1. ff. de legat. 2. l. fideicom-*
missa S. si rem de legat. 3. non enim can-
365 cellatio sola mutationem *probat*, cum
potuisset esse casualis, vel ab alio quam
testatore sine eius iussu facta, quo casu
non obesset, *l. 1. ff. de bis, qua in testam.*
delen. non autem probat hoc esse, quod
ab hoc contingit ab esse *l. neque natales*
C. de probat. & hanc probandi necessita-
tem voluit fortè indicare, *Iuriscons. in*
d. l. 1. S. & ideo, vbi ponit exemplum,
quando credendum sit voluntate testa-
367 toris testamentum inductum, si in *testa-*
mento id sua manu admonuerit, pro-
ut è conuerso docet sustineri testamen-
tum, si inconsultò se induxisse superscri-
plerit. Verba legis hæc sunt. *Et ideo &*
si nouissimè, vt solet, testamento fuerit
adscriptum lituras, inductiones, superin-
ductiones ipse feci non, videtur referri ad
ea, qua inconsultò contigerunt, Proinde
& si inconsultò superscripserit, induxisse
se, manebunt, & si ademerit, non erunt a-
dempta, cum ergo factum cancellationis
coniungatur cum alia exteriori proba-
tione voluntatis defuncti, non erit ab-
surdum, vt tale factum exterius proba-
tione adminicularum nudæ verborum
prolationi præualeat, & hoc fortè vo-
luit indicare Duarenus in tit. de Iniusto,
Rupto, &c. cap. 3. in fin. dum inquit, *ali-*
quid enim præter nudam voluntatis de-
clarationem accedit nempe inciso tabu-
368 *larum.* Hinc sequitur, vt dd. leges *pro-*
batem secundario locum habeant in qua-
cumque declaratione per quam inuinci-
biliter, & absque aliqua hæsitacione,
constaret de voluntate defuncti mutata,
quia fortè coram septem testibus data,
opera accersitis, & rogatis declarasset
testa-

testamentum revocare, velleque ab intestato decedere, in tali casu facerent illa verba, *vel quia alia ratione testator voluntatem mutavit, voluitque ab intestato decedere*, licet enim de actu simili exemplis iam propositis dd. verba videantur intelligenda, maxime similis ille actus est, ex quo æquè indubitare, & pro certo
 269 to appareat testatoris voluntas (qua) illa in hac materia attenditur, & totum facit, ut est dictum *l. ex facto la grande circa medium ff. de hered. instit. l. si mihi, & tibi in fin. de legat. 1. l. in conditionibus primum locum ff. de condit. & demonst.* Et quando etiam desicerent verba d. legis, sufficeret et rationis identitas ad *l. illud ff. ad l. acquit.* ratio enim quare cancellatione primum tollatur testamentum, nulla alia est, nisi quia ita voluit testator cuius voluntas servanda, ut iam diximus, & probat *S. disponat in Auth. de emptijs*, quæ sanè maxime concurrunt, quando testator coram septem testibus rogatis eamdem voluntatem expressit, quam sententiam communi interpretatum calculo receptam in sequenti articulo videbimus, quando testator declaravit se velle intestatum decedere.

Ad sextum pro responsione animadverto, voluntatem quantum ad rem nostram atinet duplicem esse, nimirum solemnem, et non solemnem. Testamentum autem esse quidem ultimam voluntatem, at primo modo non secundo acceptam, unde quamvis testamento iam facto subsequatur contraria voluntas
 280 Nihil prohibet et quin adhuc testamentum dicatur ultima voluntas, non ultima simpliciter, sed ultima solemnis, quia nulla alia solemnis post sequitur. quam obrem si de mutata voluntate solemniter appareat, puta per septem testes data opera rogatus, tunc intraret argumentum, & eo casu fieri cogimur prius testamentum revocatum.

Quantum vero ad definitionem testamenti in eodem argumento propositam, ita est distinguendum, aut constet inuincibiliter testatorem mutasse voluntatem, ac recessisse ab eo, quod antea priori te-

stamento disposuerat, quia talem voluntatem legitime coram numero septem testium declaraverit, & pro certo asserendum illud non amplius testamentum esse, quia certum est nolle testatorem post mortem suam illud fieri, quod in eo cautetur, at si de hoc non appareat inuincibiliter, & legitime, tunc non esse credendum testatorem à priori voluntate recessisse, & ita testamentum antea factum adhuc verè testamentum esse, ad quod faciunt tradita supra in responsione ad secundam, quæ non repeto.

Ad septimum eadem distinctio adhibenda, nempe dum quærimus an testamentum valeat, an sit revocatum, quomodo debet interpretari, et solam voluntatem esse attendendam, de qua legitime appareat, ita ut neque hæsitationi sit locus, neque suspitioni corruptelæ testium, quæ in re tanti ponderis facile evenire posset, unde si de hac voluntate legitimo numero septem testium appareat procedunt allata in argumento, servatis illis cessantibus.

Ad octavum respondendum illud procedere, et quando apparet de mutata voluntate coram legitimo numero septem testium, ut in terminis *l. cum quidem ff. de his, quib. ut indign.* in argumento allata concipit, ut aperte ex textu colligitur.

Limitatur firmata et determinatio si testamentum saltem coram tribus testibus fuerit revocatum, & decennale tempus fuerit emensum, tunc enim testamentum licet solemniter factum corrumpit *l. sancimus supra in secundo argumento allata. C. de testam.* ratio est, quia cum mutatione voluntatis concurrat cursus temporis, duo enim et vincula magis ligant, quam unum, *cap. 1. de iur. & pœn.* unde rectè inquit Iustinianus, tunc irritum est testamentum, tam ex contraria voluntate, quam ex cursu temporali, & hanc sententiam per text. in d. l. sancimus tenuerunt DD. omnes ibidem, ubi *Alexand. num. 8. de communi Clar. in S. testamentum quest. 91. vers. bene verum est. Bertrand. conf. 13. volum. 4. Gugliel. de Benedic.*

nedict. in cap. Rainutius in verb. testamen-
tum il. 2. num. 8. extra de testamen.
Guid. Pap. decis. 200. Donell. lib. 6. com-
ment. Iur. civil. cap. 16. Duarenus in tit.
de iniust. rupt. cap. 3. in fine ibi. tamen si
declaratio voluntatis probetur testibus.
Cuiacius in recitatione solemni tituli C.
de testam. Card. Mantie. de coniect. vlt.
volunt. lib. 6. tit. 3. num. 30. Gallus de ex-
cept. aduersus testamenta par. 3. tit. 1. ex-
cept. 4. num. 2. & 36. & hoc intellige, si
hæc duo infimul concurrant & temporis
curfus, & mutata voluntatis argumen-
tum iam propositum, solo t enim tempo-
re numquam testamentum irritari plenè
cauit Iustinianus in d. l. sancimus, ita vt
etiam si forte testator, tunc cum valde
pauper esset, testamentum confecerit,
instituendo alium pauperem, deinde
post annos quadraginta, vel plures nullo
alia facta dispositione moriatur ditissi-
mus non posset hæres ab intestato im-
pedire institutum, quominus totum vt-
cumque opulentum patrimonium con-
sequatur, dicens, si testator tum cum
testatus est, tantum obtinisset patrimo-
nium, vel se habiturum cognouisset non
fuisset ita testatus, neque totum paupe-
ri reliquisset, frustra enim hæc hæredi in-
stituto objiciet, ita Cast. in d. l. sancimus,
& conf. 316. Alexand. conf. 30. vo-
lum. 3. Bald. conf. 206. volum. 2. Ias. post
Cast. & Alexand. in d. l. sancimus nu. 1.
ver. hinc sequitur notabilis effectus.

Dubitandum hic contingit, vnde cur-
fus decennij incobandus sit, an à primo
testamento, an à reuocatione. Sunt t qui
sentiant à reuocatione tempus metien-
dum, itaut si post reuocationem coram
tribus testibus factam, non præterierint
decem anni, superius testamentum susti-
neatur, quon sententiam tenuit Iacob.
Butrig. vt refert Cast. in d. l. sancimus
ante num. 1. eodem videtur tenere Bar.
in d. l. sancimus, licet non admodum
apertè se declararet, dum inquit, testamen-
tum perfectum non tollitur per imperfec-
tum nisi cursus decennij subsequatur,
subsequi enim imperat post sequi, quasi
indicare videatur post reuocationem

cursum decem annorum esse necessa-
rium. Sunt rursus, t qui velint tempus
decennij incobandum à tempore prioris
testamenti, quam sententiam tener glof.
fin. in d. l. sancimus, & ibi Cyn. Alexand.
num. 1. in illis verbis cum transcurfu de-
cennij ex tempore facti prioris testamen-
ti, & eam magis communiter teneri dixit.
Ias. in d. l. sancimus num. 15. de com-
muni quoque testatur Ruin. conf. 6. nu. 2.
volum. 2. Item Gugliel. de Benedict. in
cap. Rainutius in 1. par. repetit. fol. 158.
num. 8. in fin. & Clar. in S. testamentum
quaest. 91. nu. 4. & hanc sententiam am-
plectitur Cuiacius in recitatione solemni
ad tit. C. de testam. tom. 3. col. mibi 693.
circa medium necnon Donellus lib. 6. com-
ment. Iur. Civil. cap. 16. tom. 2. fol. mi-
bi 401. vers. 30. in illis verbis, & ex illo,
(intellige testamento) decennium interces-
serit. Azon. in summa tituli de testamen.
num. 23. ibi: & tamen à tempore conditi
testamenti, &c.

Hæc in re t secundam sententiam am-
plector, nempe vt tempus decennij inci-
piat currere à tempore testamenti con-
diti, idque esse de mente Iustiniani arbi-
tror in d. l. sancimus eaque ratione in
hanc trahor sententiam, quia iure anti-
quo t cautum erat, vt si à tempore testa-
menti confecti iam decem anni præter-
iissent, neque testamentum confirmas-
set testator, iam illud non amplius effi-
cax esset, vt refert Cuiacius ex lib. 6. C.
T. brod. de testam. in recitatione solemni
tituli de testam. tom. mibi 3. colum. 693.
circa medium, & plenè colligitur ex d. l.
sancimus. in qua proficitur Iustinianus
antiquas leges corrigere, quibus illud
cautum, vt post decennium testamentum
non confirmatum euanesceret, in illis
verbis. Aliter enim testamenta mortuo-
rum per decennij transcurfionem euane-
scere nullo patimur modo, prioribus con-
stitutionibus, qua super huiusmodi testa-
mentis euacuandis lata fuerunt, penitus
antiquandis. Hoc ius antiquum corrigit
Iustinianus non absolurè, sed vnum ad-
dendo, vt si cum tempore decennij con-
currat reuocatio per testes idoneos non
pau-

pauciores tribus, vel inter acta manifestata, tunc solum irritum sit testamentum, secus tali reuocatione non concurrente: cum igitur temporis cursui addat testatoris reuocatione, tempus autem à die conditi testamēti antea curreret, constat & nunc tempus eodem modo currere, intrat enim regula Iustiniani, quam omnes Doctores notant ex hoc textu illud non potest mutari, quod stare non prohibetur. *h. precipimus C. de appellat.* non prohibet Iustinianus decursum à tempore testamenti, sed aliud addit requisitum, ergo non prohibet, quin tunc incipiat decurrere. Accedat rationem, quare in principio textus cauerit Iustinianus, ut testamentum ritè factum sustineatur, quando decennium profluxerit eam esse, quia qui testamentum confecit, & nihil voluit contrarium, intestatus non efficitur, ut colligitur ex illa interrogatione, *quemadmodum enim* (hoc est quomodo enim) *qui testamentum fecit, & nihil voluit contrarium, intestatus efficitur?* si ergo in tali tempore contrarium voluerit, quia cessat prædicta ratio, tunc testamentum corrumpitur, duo enim concurrunt, alterum, quod solum apud veteres sufficiens erat, nempe cursus decennij, alterum quod à Iustiniano additum, contraria voluntas, ut ipsemet Iustinianus se declarat in illis verbis. *Tunc irritum est testamentum tam ex contraria voluntate quam ex cursu temporis*, quibus mutatione voluntatis cursui temporis iam inducto addidit, consequens ergo, ut eo modo tempus currat, quo apud veteres nempe à tempore prioris testamenti.

De extremo à quo incipiat currere tempus decennij, iam vidimus, at non minor dubitatio est de extremo ad quod, quando nempe decennium debeat esse emensum, an tempore reuocationis, an tempore mortis testatoris, id quod definire multum interest, si enim debeat esse emensum tempore reuocationis, & forte testator post minus spatium coram tribus testibus testamentum reuocauerit, si deinde centum annis viueret, ne-

quæ aliud suæ voluntatis elogiū confuerit, prius testamentum sustineretur, si cōtra, quamuis postera die reuocasset, dum tamen post testamentum decem superuixerit annis, superius testamentum irritum erit.

Hac in re, si eorum sententiam sequamur, qui volunt terminum à quo reuocationem esse, res facilis erit, necessario enim terminus, ad quem erit mors testatoris, quia nullus alius terminus inter reuocationem, & mortem, quod ad rem nostram faciat, excogitari potest, si verò veriore sententiam sequamur, res in maiori est dubitatione: multi enim DD. rem tangentes non se explicant, neque ex eorum dictis, quid sentiant, colligi posse videtur. Bart. enim inquit testamentum perfectum non tollitur per imperfectum, nisi cursus decennij subsequatur, an autem iste cursus debeat subsequi, & esse completum ante secundum imperfectum, vel sufficiat ante mortem expletum esse, non indicat, ita Bald. quoque obscure loquitur, dum inquit. Nota quod testamentum solemne tollitur per non solemne cum cursu decennij; an hic cursus debeat esse completus ante testamentum secundum, non tangit, ita quoque in hac re obscure loquitur *Alexand. & Alberic. in d. l. sancimus, nec non Donellus in comment. Iur. Ciu. lib. 6. cap. 16. fol. mibi 40. vers. 30.*

Gloss. † verò fin. in d. l. sancimus videtur tenere, ut decennium debeat esse decursum ante reuocationem, ut colligitur ex illis verbis, sed primi sub audiunt hic post, nos ante; quibus significat decennium debere esse decursum ante reuocationem. Eodem modo loquitur *Azo. in summa tit. C. de testam. sub num. 23.* ubi his loquitur verbis, *si tamen à tempore conditi testamenti primi elapsus esset decennium, & postea testator dicat se nolle valere coram tribus testibus exprimendo id, vel inter acta, sit irritum testamentum tam ex contraria voluntate, quam ex cursu temporali.* Eandem sententiam amplexus est *Cuiacius in recitatione solemni tit. C. de testam.* qui his lo-

qui-

quitur verbis. *Hodie decennio non antiquabitur testamentum, sed decennio, & ultima voluntate, & si post decennium, testator declarauerit coram tribus testibus se non permanere in eadem voluntate.*

Verior sententia, ut opinor est, ut ter-
 298 minus ad quem sit mors testatoris, † ita
 ut sufficiat à tempore conditi testamen-
 ti, usque ad mortem decem annos de-
 currisse, siue omnes ante reuocationem,
 siue omnes post, siue partim ante, & par-
 tim post. hanc sententiam tenet. *Guid. Papa decis. 200. sub num. 4. dum inquit, sed sufficit, quod ante, vel post effluxi sint*
 ante mortem testatoris, & hanc senten-
 tiam adscribit *Guid. Pap. Hostien. in summa tit. de testam. §. qualiter infirme-*
tur vers. idem per posterius in fin. Angel. Jacob. Butrig. & Bart. in summario d. l. sancimus.

Huius sententiæ eam esse rationem arbitror, quam etiam supra attigi, quia Iustinianus in d. l. sancimus corrigendo
 ius antiquum, statuit, ut non sufficeret
 299 cursus decem annorum ad tollendum
 testamentum, nisi etiam concurreret de-
 claratio coram tribus testibus facta, † ita
 ut cursui temporis addiderit declaratio-
 nem prædictam, non vero dictum tempo-
 ris cursum mutauerit, unde consequens
 est, ut quemadmodum apud veteres at-
 tendebatur tempus mortis, an esset sci-
 licet ante mortem effluxum, ita hoc
 tempore idem mortis tempus attenden-
 dum videatur, quod enim non mutatur,
 stare non prohibetur, ut supra, maximè
 quia lex corrigens ita est interpretanda,
 ut minus corrigat, quam fieri possit, dum
 modo verba illius non repugnēt. at ver-
 ba legis non repugnant, quin sufficiat
 tempus effluxum esse ante mortem, & de
 iure antiquo sufficebat, non ergo cre-
 dendum id correctum esse, & statutum,
 ut debeat decurrisse ante mutationem
 voluntatis, maximè quia quod lex non
 dicit, nec nos dicere debemus *l. illam C. de collat.*

Limitatur secundo, quando superius
 300 † testamentum minus perfectum erat, li-

cet fortè peculiari iure sustineretur, tunc
 enim mutatione voluntatis tollitur, quā-
 uis imperfecta, exemplum est, si testa-
 mentum iure militari non seruatis paga-
 norum solemnitatibus factum sit, valet si
 quidem *l. 1. ff. de milit. testam. dixi infra*
num. 305. nihilominus si testator secun-
 dum testamentum facere † incohauerit,
 quamuis non perfecerit, & sic secundum
 testamentum non sustineatur, §. *sed ha-*
tenus Instit. de exhered. liber. l. 3. C. de
testam. l. hac consultissima §. ex imperfe-
cto C. eod. & ita ex imperfecta dispositio-
 ne appareat de mutata voluntate, nihi-
 302 lominus, † quod antea iure tantum mi-
 litari fuerat factum, corrui *hæc §. 1. ff.*
de testam. milit. verba hæc sunt. *Si mili-*
tia missus intra annum testamentum fa-
cere coeperit, neque perficere potuit, potest
dici solum ita esse testamentum, quod in
militia fecit. si iure militia fuit scriptum,
alioqui si iure communi valuit, non esse
reversum.

Sublimitatur hæc limitatio, si prius
 303 † testamentum imperfectum, quod iure
 singulari sustinebatur fuerit inter libe-
 ros, quamuis enim hoc testamentum iu-
 re speciali sustineatur *l. hac consultissima*
§. ex imperfecto C. de testam. & declara-
ui supra in num. 155. cum aliquot seqq.
 non tamen sine solemnibus, & perfecta vo-
 luntate numero septem testium roborata
 reuocari potest §. *& si quidem in Au-*
then. de testam. Auth. hoc inter liberos C.
de testam. ubi Ias. in prima limitatione.
Cast. num. 4. & alij omnes Corn. conf. 7.
num. 6. volum. 4. Cephal. conf. 548. nu. 10.
volum. 4. Clar. in d. §. testamentum quæ-
stio. 98. vers. 1. qui refert Ant. Gomez. &
communem testatur Michael. Crass. in d.
§. testamentum quæst. 86. num. 5. qui de
communi, idque fauore liberorum cau-
tum sentiunt interpretes, ne quid vide-
licet pater aduersus liberos recenti vo-
luntate, nisi perpenso iudicio, durius sta-
tuat, eis adimendo, quod prius dederat,
ut præ cæteris animaduertit, Donellus d.
lib. 6. comment. Iur. cap. 16. tom. 2. fol. 39.
vers. 50. unde sublimitatio erit indubi-
tata stante hac ratione, quando in secun-

- do testamento fuerint instituti hæredes extranei, vt docuit *Craff. in d. quest. 86. num. 6.* Quid autem iuris, si in secundo
- 304 † quòquē testamento fuerunt instituti filii? vide *Gallum de except. aduers. testam. art. 3. tit. 1. except. 4. num. 38. & 39. cum sequentibus.*
- 305 Limitatur tertio, quādo superius † quidem testamentum iure perfectum, & posterior dispositio imperfecta, quæ tamen iure peculiari etiam talis sustineretur, quod continget, vel si post testamentum, seruatis paganorum solemnitatibus, miles iure militari testamētum conficiens, declaret se prioris voluntatis pœnituisse, *l. 2. ff. de iniust. rupt. l. eius §. ult. ff. de testam. milit.* & ratio est, quam Donel-
- 306 lus citato loco affert, quia satis iure habetur pro perfectō, quod iure æquē, ac perfectū valet; Vel si pater testamentum prius iure fecerat, postea aliud fecerit
- 307 † inter liberos, rescinditur enim prius testamentum, quamuis posterius imperfectum sit, quia illud non minus iure valet, quam quod factum ex privilegio militis *d. l. hac consultissima §. ex imperfecto C. de testam.*
- 308 Ratio autem quare † testamentum inter liberos factum, etiam si imperfectum sit, sustineatur, videtur liberorum fauor, vt sentiunt interpretes omnes, quamuis longē diuersam, & multo probabiliorem rationem afferat *Conan. d. lib. 7. commentar. Iur. Civil. cap. 9.* qui non fauore filiorum, sed in gratiam parentum, id à Theodosio cautum proficitur, vt eorum etiam imperfectorum testamentorum lege teneantur filij (quorum maximē refert nō valere testamenta parentum, vt ab intestato succedant æqualiter, & non obligentur legatis, cum testamento, & legatis præstandis obligentur, & non æqualiter ex lege, sed pro institutionis suæ parte succedant ex testamento, quod fratribus, inter quos æqualitas semper esset seruanda, maximē redditur odiosum.
- Limitatur quarto, quando posterius
- 309 † testamentum imperfectum quidem est, & regulariter non valeret, in eo tamen scriptus est hæres, qui ab intestato succe-

deret *l. 2. ff. de iniust. rupt.* quod tamen duobus concurrentibus est intelligendum, alterum, vt in primo testamento non fuerint instituti venientes ab intestato, alterum, vt in posteriori testamento interuenerint non minus quam quinque testes, *l. hac consultissima §. si quis autem C. de testam.* & hoc voluit *Bart. in l. militis codicillis §. veteranus ff. de milit. testam. Didac. Couar. in rubr. de testam. in 1. par. Card. Mans. de coniect. lib. 2. tit. 15. num. 18. circa finem. Surd. decis. 128. num. 3. Donell. d. lib. 6. cap. 16. fol. mibi 40. vers. 7. Duaren. in d. tit. de iniust. rupt. &c. cap. 3. propē finem ibi secundus casus est. Clar. in §. testamentum quest. 97. vers. nō tamen Michael. Craß. in §. testamentum quest. 86. num. 4. qui & alios Doctores citat, & testatur de communi, Bertrand. conf. 25. num. 2. volum. 3. Ludouic. Zunt. in resp. pro uxore num. 119. 203. & 328. Gall. de except. aduers. test. par. 4. except. 4. tit. 1. num. 10. & 35.*

S V M M A R I V M Articuli Vndecimi.

- 310 Exceptio requirens altam indaginem non retardat legis nostræ remedium.
- 311 Testamentum prius tollitur posteriore æquē perfectō militis.
- 312 §. Veteranus l. militis ff. de milit. testam. perpenditur, & infra num. 318.
- 313 Testamentum non ex eo solum infirmatur, quod testator illud valere noluit.
- 315 Testamentum reuocatur concurrente decennio, & declaratione mutata voluntatis.
Declara, vt infra num. 319.
- 315 Testamentum primum non infirmari per declarationem mutata voluntatis, quamuis dicat testator se ab intestato decedere velle, qui teneant.
- 316 Contrariam tamen sententiam communiter receptam, & veriore.
- 317 Testamentum ritē factum firmum remanet, donec contra iudicium suum defunctus venerit.
- 318 Testamentum non ex eo solum infirmatur,

tur, quod testator illud valere noluit, quando noluit valere, ut aliud conderet, secus si noluit valere, & ab intestato decedere.

310 Decennij decursus solus, nihil facit contra prius testamentum, nisi & concurrat declaratio mutata voluntatis.

311 Voluntatis mutata declaratio non prohibetur, quominus etiam sine decennij decursu testamentum antea factum infirmare possit.

ARTICVLVS XI.

An instituti in testamento postea coram septem testibus reuocato hoc beneficium competat, quando reuocans dixit se velle ab intestato decedere.

Pro declaratione terminorum præmittendum quæstionem intelligendam tali supposita reuocatione, de qua in continenti apparere possit, si enim altam requireret indaginem, non impediret legis nostræ remedium, cum & exceptio altam indaginem requirens illud retardare nequeat, ut sæpius repetitum præcipuè supra in quæst. 2. num. 25.

310 Secundo præmittendum, si de tali reuocatione appareret, in qua alius fuisset institutus, quia ea nihil aliud est, quam testamentum posterius, quo & prius tollitur S. posteriore Institut. quibus modis testam. infirm. l. hominum, C. de testam. ibi, si quidem perfectissima est secundi testamenti confectio, ipso iure prius tollitur testamentum, sanè talis reuocatio impediret immisionem venienti ex testamento reuocato, quod intellige iuxta trad. in tract. de legit. contrad. quæst. 2. num. 73.

311 Tertio præsciendum reuocationem, in qua nullus expressus reperitur institutus triplicè considerari posse, vel in qua vltèrius procedens declarauit testator se ab intestato decedere velle, vel in qua non vltèrius processit, declarando se ab intestato decedere velle, sed simpliciter dixit se factum testamentum reuocare, vel

tandem in qua non solum non declarauit se intestatum decedere velle, sed totum appositum nempe se nouum testamentum condere velle.

Primum membrum præsentis articulo explicabimus.

Secundum sequenti nempe art. 12. testium verò art. 13.

Quando igitur testator reuocauit testamentum declarando se ab intestato decedere velle, videtur dicendum adhuc ex eo legis nostræ beneficium competere, quasi adhuc institutio in suo robore persistat, probatur autem.

312 Primo per tex. in l. militis & S. Veteranus ff. de milit. testam. cuius verba in superiori articulo retulimus, verum quia hic quoque multum faciunt, videntur enim falcem imponere quæstionis radicibus, iterum referam. Veteranus moriens testamentum iure communi tempore militiae factum irritum esse voluit, & intestatus esse maluit, hæredum institutiones, & substitutiones in eodem statu mansisse placuit. Ecce declarauit testator se nolle testamentum antea factum valere, & adiecit se intestatum decedere velle, & nihilominus sustinetur institutio.

313 Secundo per tex. in S. ex eo Institut. quibus modis testam. infirm. in superiori articulo ponderatum, ex quo habetur, ex eo solum non infirmari testamentum, quod testator illud valere noluit, per tex. & in l. sancimus C. de testam. in superiori art. ponderatum, ex quo colligitur reuocationem testamenti non illud tollere, nisi cum mutatione voluntatis concurrat decennium. Sequitur ergo, ut decennio deficiente superius testamentum sustineatur.

314 Quarto, qui ita & post Cast. & Fulgos. voluit Fachineus lib. 4. controuers. Iur. cap. 8. per totum.

315 In contrarium est receptissima & omnium sententia, qui tenent, quando testator reuocauit testamentum coram septem testibus, declarando se velle ab intestato decedere, testamentum omnino corruere Bart. in l. si iure ff. de legat. 3. Bald. in l. sancimus, & ibi Salyc. num. 3.

Ecce 2 C. de

C. de testam. Rub. Alexand. conf. 41. num. 5. Bero. conf. 4. num. 4. & 5. lib. 2. Barbat. in conf. 60. in 2. dub. lib. 2. Succin. lun. in rubr. de acquir. possess. num. 145. post medium, alios refert, & sequitur Cardinal. Mantica. de coniectur. lib. 2. tit. 15. num. 18. ubi multos allegat de communi testantes, & hanc sententiam in his terminis, quando testator processit ulterius exprimendo causam, quia vult decedere intestatus, absque dubio procedere dixit Rota in una Perusina hereditatis 16. Martij 1601. coram Card. Pamph. eandem sequitur in una Romana fideicommissi de Iustinis 10. Decembris 1608. coram sel. rec. Gregorio XV.

317 Probatur hæc sententia, primo per tex. in l. 1. §. si hæres ff. si tab. testam. ponderata in superiori articulo in 3. argum. pro negatiua num. 217. & in solutione eiusdem num. 260. ex quibus colligitur, quomodo ad rem nostrā faciat, ad idem optimus est tex. † in l. omnium *C. de testam. in illis verbis, ita deum firmum sit, si ultimum comprobetur, nec contra iudicium suum defunctus postea venisse detegatur.* Cum ergo per reuocationem testamēti coram septem testibus factam, plenissimè probetur testatorem venisse contra iudicium suum, consequens est, vt non amplius firmum sit superius testamentum.

318 Ad primum respondetur d. §. Veteranus habere locum, quando mutatio voluntatis non fuit declarata coram legitimo numero testium, & ita ex mente Bart. & Imol. respondet Corn. conf. 39. sub num. 5. volum. 2. & quamuis contrarium tenentes dicant, sic illum tex. intelligere esse diuinari, quia ex text. non colligitur declarationem, de qua loquitur Iurisconsultus, factam fuisse coram minori numero testium, quam opus esset, nihilominus replicat Corn. citato loco, quinimmo esse diuinare, si dicamus factam esse coram legitimo numero septem testium, qui & generalitati illius §. respondet declarans, quando indefinita æquipollet vniuersali.

Addo ego (id quod neminem vidi ani-

maduertentem) non diuinare eos, qui dicunt §. Veteranus procedere, quia reuocatio in eo text. supponitur facta coram minori numero septem testium, ita enim textum intelligendum subiecta materies postulat, loquitur enim de testamento facto à milite, dum actu miles esset, & reuocato, dum Veteranus esset, ideo credendum est eundem peculiarem determinare quæstionem, de qua in testamento militis tantum dubitandum contingeret, atque in eo qui statum militiae post testamentum mutasset, frustra enim narrasset testatorem militem fuisse, testamentum condidisse, dum miles esset, illud post missionem reuocasse, nisi peculiarem quæstionem, quæ his concurrentibus euenire posset, fuisset determinaturus, at si loqueretur de reuocatione facta coram septem testibus, æquè in testamēto paganorum, ac in testamento militum res fuisset explicanda, neque tam diligenti expressione fecisset opus. Quia ergo in milite peculiariter dubitandum contingebat, quominus testamentum tempore militiae factum imperfecta etiam reuocatione tolleretur, & simplici ac nuda declaratione mutatae voluntatis, coram duobus, vel tribus testibus facta, caducum fieret, voluit Papinianus dubitationes remouere, duæ dabantur dubitandi rationes, Altera, quia testamentum tempore militiae factum erat, ideo tamquam militare videbatur imperfecta dispositione reuocari posse ad l. eius militis §. militia missus ff. eodem tit. respondet Papinianus hoc non procedere, quando testamentum licet tempore militiae iure tamē communi factum erat, admittens inde tacitè, & à contrario, si iure factum esset, imperfecta dispositione reuocari potuisse, id quod docuerat in l. eius militis §. militia missus ff. eodem tit. quæ procedit in testamento iure militari facto, vt colligitur ex textu in illis verbis. *Militia missus intra annum testamentum facere cepit, neque perficere potuit, potest dici solum ita esse testamentum, quod in militia fecit, si iure militari fuit scriptum.* Altera dubitandi ratio

tio erat, quia reuocans miles erat cuius, quæcumque voluntas etiam imperfecta solet esse testamentum *d. S. militia missus*. Respondet Papinianus hanc rationem non habere locum in veterano, ideo dixit *Veteranus moriens*: quare colligimus si nō fecisset Veteranus, sed actu miles prius testamentum reuocari potuisse, quod dixerat in *d. S. militia missus* in illis verbis, *nec tamen circa militem eadem adhibetur distinctio, nam quocumque modo testamentum fecerit, nouissima voluntate rescindetur, quoniam voluntas quæque militis testamentum est.*

Ad secundum facilis est responsio, 319 † procedit enim, quando constat voluisse testatorem cum testamento decedere, tunc enim præsumitur potius voluisse cum secundo testamento decedere, quam cum primo, & potius cum primo, quam ab intestato, at ubi apertè declarauit testator se intestatum decedere velle, constat neque cum primo, neque cum posteriore testamento decedere voluisse, sed potius ab intestato, ita respondet *Corn. conf. 39. sub num. 8. volum. 2.* faciunt, quæ ad hanc solutionem dicta in superiori art. num. 194.

Ad tertium vera responsio ni fallor est 320 (licet à nemine tactam viderim) † non addidisse Iustinianum in d. l. sancimus de cennij tempus declarationi mutatae voluntatis factæ à testatore coram testibus, quasi nollet illam declarationem sufficere per se ad tollendum testamentum, nisi etiam decennale tempus concurrat, sed decennio declarationem voluntatis addidisse nolens, ut per solum decennij decursum tollatur superius testamentum, quod apud veteres introductum erat: & patet ex ijs, quæ supra diximus nu. 290. & 291. sed reuocatio concurrat, saltem coram tribus testibus facta, id quod præcipuè ex illis verbis colligitur. Aliter etenim (hoc est cessante voluntatis declaratione coram tribus saltem testibus facta) testamenta mortuorum per decennij transcursionem euanescere nullo patiuntur modo. Vnde † non prohibet, quin 321 animi declaratio sine tempore testamen-

tum tollat, sed quominus tempus sine declaratione, ita ut circa talem declarationem per se consideratam, nihil in eo tex. caueatur, sexcenta ad huius rei declarationem afferri possent exempla, vno, vel altero utamur. Si lege cautum, ut filius familias sine consensu patris non possit donare causa mortis, concessum tamen, ut patre consentiente donet iuxta l. tam is C. de donat. non per hoc prohibetur patri, quominus solus sine filio donare possit. Item si statuto caueatur, ne foemina nupta sine consensu viri contrahere possit, eo tamen consentiente permittatur, non sequitur, quin solus vir sine uxore contrahere possit. Ita ergo si lege caueatur, ut decennale tempus testamentum antea ritè factum non tollat, nisi etiam concurrente reuocatione saltem coram tribus testibus facta, non tamen prohibetur, quin talis reuocatio de per se testamentum tollere possit, nisi aliquod aliud impedimentum vigeat.

Omitto communem responsionem nempe reuocationem in eo textu esse factam coram minori numero, quam septem testium, nos autem loqui de reuocatione coram septem testibus facta, quamuis enim talem solutionem resellere contendat Fachin. lib. 4. controuers. iur. cap. 8. ponderando illa verba (*non paucioribus*) ex quibus colligit non excludi, etiam si coram pluribus facta esset reuocatio, licet enim non excludat numerum etiam plurium, quin possent vnà cum decursu decennij tempore testamentum tollere, non tamen prohibet si plures essent, quin & sine tali decursu testamentum tollant.

Ampliatum supra firmata conclusio, & si reuocatio facta sit coram quinque tantum testibus, quia vltima dispositio fauore venientium ab intestato sustinetur coram quinque testibus, ut supra num. 309. *Couar. in Rubr. de testamen. par. 2. num. 21. vers. sed et si*, quod intellige si in primo testamento fuissent instituti non venientes ab intestato, ut supra d. num. 309. *Cephal. conf. 519. num. 17. & 18.*

S. N. M. M. A. R. I. V. M.

Articuli Decimi.

- 322 Testamentum primum non tollitur, nisi per secundum hereditas adiri possit. Declara, ut infra num. 345.
- 323 Venientes ab intestato dicuntur tacite vocati, quando constat defunctum sine testamento decedere voluisse.
- 324 Testatorem, cum semel elegerit viam testamenti, lex non presumit intestatum decedere voluisse.
- 325 Defuncti nuda patientia non est testamentum. Declara, ut infra num. 347.
- 326 Heres incertus pro non herede habetur.
- 327 Reuocatione simplici testamenti stante incertum videtur, quem voluerit testator heredem esse.
- 328 Reuocatio simplex testamenti iam facti sine clausula (quia testator voluit ab intestato decedere) secundum crebriorem sententiam, non videtur superius testamentum infirmare. Vide tamen infra num. 347.
- 329 Contraria tamen sententia à gravissimis auctoribus recepta auctori probabilior videtur.
- 330 Reuocatio simplex testamenti facti non potest esse aliam ob causam, nisi quia velis testator intestatus decedere.
- 331 Taciti, & expressi par est virus.
- 332 Exclusio uniús est inclusa alterius inter eas, quarum alterum est necessarium.
- 333 Affirmare, vel negare de unoquoque est verum.
- 334 Propositum in mente retentum, nihil operatur.
- 335 Certa incertis precedere debent.
- 336 L. Peto ff. de legat. 2. ponderatur.
- 337 Heres rogatus, ut certa summa contentus sit, reliquum cohæredi restituet, vel vententibus ab intestato si solus fuerit institutus.
- 338 Hæredes ab intestato dicuntur vocati ad hæreditatem ex eo, quod testator prohibuit institutum hæreditatem habere.
- 339 Totius quoad totum idem est Iuris, quod partis, quoad partem.

- 340 Reuocato solemniter testamento, institutus in eo non amplius præsumere possunt.
- 341 Voluntas testatoris totum facit.
- 342 Fiscus non succedit, nisi ab herede tamquam indigna hereditas auferatur.
- 343 Indigus nemo præsumitur.
- 344 Reuocatio coram tribus testibus facta decennia concurrente tollit primum testamentum, quamvis testator reuocando non expresse sit intestatum decedere velle.
- 346 Coniecturis non est opus, quando sumus in claris.
- 348 Reuocatio testamenti, in qua adsint aliqua verba, quibus saltem tacite colligatur eam factam animo decedendi ab intestato, tollit omnino prius testamentum.
- 349 Testamentum primum inducens inaequalitatem inter liberos sola reuocatione posteriore inaequalitatem adiuvante irritatur.
- 350 Liberos fauor prævaleat privilegio longi temporis, & fauori militari.
- 351 Ius naturale, & diuinum inter liberos attenditur.
- 352 Reuocatio testamenti simplex coram testibus facta de Iure naturali, & diuino sufficiens est ad illud tollendum.
- 353 Reuocatio testamenti simplex concurrentibus opportunis coniecturis absque dubio prius testamentum tollit.
- 354 Reuocatio testamenti in quo testator notario stipulante pro illis, quorum interest, promiserat non contrahere, tollit prius testamentum.
- 355 Reuocatio testamenti, quam testator iussit extendi ad consilium sapientis, omnino testamentum irritat.
- 356 Item, quando testator assensit in reuocatione consistere animæ suæ salutem.
- 357 Item, quando addidit clausulam codicillarem.
- 358 Item, si magna verborum pregnantia, & geminatione testator fuisse usus.

stato, is quem fortè in posteriore testamento erat institutus, & Fiscus, qui loco indigni succedit l. 4. C. de iis quib. ut indign. l. 2. l. 5. S. si pater ff. eodem l. Papi-
ianus S. Veteranus ff. de inoff. testam.

Secundo faciunt leges in superiori articulo ponderate, quæ longè magis in casu præsentis articuli vigere videretur nempe tex. in S. ex eo solum Instit. quibus modis testam. infirm. in l. sancimus C. de testam. in l. militis S. Veteranus ff. de milit. testam.

328 Tertio, quia hæc sententia frequentissimo interpretum calculo fuit recepta, eam enim tenuit primo. *Bart. buius sententia antesignanus in l. si iure num. 3. ff. de legat. 3. Alexand. in l. sancimus sub num. 8. C. de testam. ubi testatur de communi Alber. in d. l. sancimus sub num. 3. Corn. conf. 39. in princip. volum. 2. Alexand. conf. 3. num. 5. lib. 3. Cagnol. in l. nihil tam naturale num. 2. ff. de reg. iur. & plures alij allegati à Bursat. conf. 436. num. 2. Cephal. conf. 519. num. 14. & seq. de communi ultra Alexand. iam allatum Dec. Ruin. Soccin. Iun. quos allegat. Card. Mant. in tract. de coniect. ult. volunt. lib. 2. tit. 15. num. 19. vers. & buius, testantur etiam Bertrand. consil. 213. sub num. 2. Rub. Alexand. conf. 41. num. 5. Idem Bursat. conf. 127. num. 2. Clar. in S. testamentum num. 91. in fin. ubi de magis communi Craff. in S. testamentum quest. 84. num. 2. Sim. de Prat. de interpret. ultim. volunt. lib. 4. interpret. 3. num. 51. Gratian. qui magis veram, & communem appellat inter discept. forens. cap. 558. num. 3. & 5. qui auctores huius sententia cumulatè refert, quibus addi possunt. Aldob. conf. 2. a num. 1. ad 6. Bimius conf. 19. num. 8. & 9. lib. 1. Riminald. Iun. conf. 732. num. 18. & 19. in hac sententia videtur inclinare Rota in una Perus. hereditatis 26. Martij 1601. coram Card. Pamph. & in Romana fideicommissi de Iustinis 10. Decembr. 1608. coram felic. record. Gregorio XV. inter impress. decis. 446.*

329 His minimè obstantibus t contrariam sententiam magis probabilem arbitror,

quam tenuere doctissimi viri nimirum. *Bald. in l. sancimus num. 2. C. de testam. Imol. in l. si ita scriptum S. regula num. 5. ff. de hered. instit. Barbat. conf. 60. sub num. 12. in 2. dubitatione, usque ad fin. volum. 2. Guid. Papa decis. 200. dicens hanc opinionem esse de iure veriore allegans inter ceteros. Honor. de Perusio in l. hac consultissima in S. & quis C. de testam. & Petrus de Bessucio in l. si ita scriptum S. regula ff. de liber. & postb. Idem Guid. Pap. conf. 145. Bero. conf. 4. num. 2. & seq. lib. 2. Soccin. Iun. conf. 145. num. 9. & 10. volum. 2. qui dicit hanc opinionem optimis rationibus fundatam, & pluribus, & maioris ponderis auctoritatibus confirmatam. Card. Mant. de coniect. ultim. volunt. lib. 2. tit. ult. num. 9. vers. sed contrarium Craff. de succession. ab intestato S. testamentum quest. 84. num. 2. qui dicit hanc opinionem veriore. Tob. Non. conf. 19. nu. 3. Aym. conf. 228. num. 3. cum seq. Gall. de except. aduers. testam. par. 3. tit. 1. except. 4. num. 5. Ferrer. in observationibus ad Guid. d. decis. 200. qui allegat Steph. Durant. qui ita iudicatum refert.*

Probatur autem hæc sententia. Primo quia tantum operatur simplex reuocatio testamenti, quantum reuocatio cum clausula, quia vult decedere intestatus, at quando reuocatio est cum dicta clausula, cessat sanè prius testamentum, ut superiori articulo num. 316. ergo, &c.

330 Maior probatur, t quia nullam aliam ob causam testator testamentum reuocare simpliciter potest, nisi ut decedat intestatus, & ideo cum hoc necessario, & tacitè in reuocatione insit, perinde est, ac si in reuocatione expressum fuerint cum

331 taciti, t & expressi par sit virtus l. quicquid ff. si cert. pet. ita voluit Bald. in d. l. sancimus. Imol. in d. l. si ita S. regula. Soc. Iun. conf. 145. num. 9. volum. 2. Honor. de Perus. & Petrus de Bessucio, quos refert, & sequitur Guid. Pap. d. decis. 200. num. 2. Conan. lib. 9. comment. iur. cap. 7. num. 4. in illis verbis. At verò, quæ alia potest interpretatio fieri de eo, qui protestatur nolle se testamentum suum firmum esse,

esse, quam sine testamento voluisse decedere, & locum dari legitimis suis hæredibus? Nullam autem aliam ob causam testatorem reuocare testamentum, quam vt intestatus decedat, si nihil aliud expresserit constet ex eo, quia alterum duorum est necessarium, vel vt cum testamento quis decedat, vel ab intestato, at primum per reuocationem testamēti, secundum præsentem statum excluditur,

332 sequitur ergo alterius inclusio † ad l. maritus, vbi DD. C. de procurat. l. cum Prætor. C. de iud. Sebast. Sap. in l. 1. num. 22. ff. de offic. eius, & cum de vnoquoque

333 † verum sit vel affirmare, vel negare, vt certissima est sententia, quam Philosophi dignitatem appellant, de qua Philosophus 2. de interpretat. cap. 3. vtique si non possumus affirmare eum velle testatum decedere, qui testamentum reuocauit, necessario negabimus cum testamento decedere velle, quod nihil aliud est, quam intestatum decedere. Neque dicatur, quinimmo nos posse etiam affirmare eum velle cum testamento decedere, licet primum reuocauerit, quia, velut cum alio decedere, hoc enim nihil aliud est quam diuinare, præter quam quod, etiam si eo animo esset constitutus, vt vellet aliquando aliud testamentum conficere, sanè dum id non expressit, interim voluit potius intestatus decedere, quam cum primo testamento, ma-

334 ximè † cum proposito in mente retentum nihil operetur l. si repensendi C. de eod. ob caus. l. quidam cum filiū vbi Bald. ff. de hæred. instit. Addamus, an voluerit aliud testamentum conficere sanè incertum esse, an vero voluerit iam factum reuocare indubitatum esse, Vnde si reuocationi certæ præferamus incertam credulitatem, potuisse nempe testatorem aliud testamentum condere velle, hæc quæ incerta voluntas reuocationem certam irritam faciat, vtique certum vitabitur per incertum, incerta enim voluntas noui testamenti conficiendi, vitabit certam reuocationem testamenti antea

335 facti, cum tamen certa † incertis præuallere debeant, non è contra argumento

l. in laqueum ff. de acquir. rer. domin. S. illud quaesitum Instit. de rer. diuis.

336 Secundo, multum facit tex. † in l. peto ff. de legat. 2. ponderatus à Ferr. in notation. ad Guid. Papa decif. 200. propè finem, vbi si testator duos hæreses scripserit, & alterum eorum rogauerit, vt contentus † sit centum aureis proportionē suā, censetur grauatus restituere hæreditariam partem cohæredi, Quod si vnus sit scriptus hæres, & eum testator roget, vt contentus sit centum è videtur rogatus restituere hæreditatem venientibus ab intestato, etiam si mentio illorum non sit facta: ecce quando constat

337 testatorem nolle, vt institutus † hæreditatem consequatur eam spectare ad venientes ab intestato, licet eorum mentio non sit facta, quod indubitatum est, quādo maiorem hæreditatis partem abstulit cohæredi, vt certa summa institutus sit contentus, ita verum erit, quando totam hæreditatem abstulerit. Idem enim

338 † est luris de toto quoad totum, quod de parte quoad partem l. quæ de tota ff. de rei vind. cum vulgarib. dicitur enim totam hæreditatem ab intestato auferre, qui solemniter testamentum reuocat.

Tertio, stante reuocatione testamenti coram septem, testibus facta aliquod istorum necesse est, vel vt secundant instituti in testamento reuocato, vel Fisco,

340 vel venientes ab intestato. non primum,

341 quia deficit testatoris voluntas, quæ totum facit ad tradita supra num. 227. vsque ad 236. quæ omnia ad hunc locum optimè transferri possent, quibus non obstant responfiones supra allatæ, quia cessant, quando reuocatio fuit facta solemniter coram legitimo numero septem testium, vt ex responfionibus dd. argumentorum colligitur num. 281. & 382.

342 non secundum, quia † non est locus Fisco, nisi testator abstulerit hæreditatem ab instituto tamquam ab indigno, vt supra dictum num. 211. per l. 2. ff. de ijs, quib. vt indign. per l. 5. S. si pater in fin. eod. l. Papinianus S. meminisse ff. de inoff. testamen. in dubio autem non est præsumendum indignos eos esse, qui instituti

fue-

343 fuerant, eo quod testator reuocauerit testamentum,† cum nemo præsumatur indignus, nisi probetur *l. cum quidam ff. de legat. 2. l. luctus §. in testamento de legat. 1. Bald. in l. sancimus C. de testam. Ferr. in d. annot. ad Guid. Pap. decis. 200. Card. Mant. de coniect. ultim. volunt. lib. 2. tit. ult. num. 20.* Consequens ergo est, ut hæreditas spectet ad venientes ab intestato, ita ut sit concludendum, institutos in testamento reuocato, quando plenè de reuocatione coram septem testibus facta constat, nullo modo immisionem ex legis nostræ remedio consequi posse.

344 Quartò, si reuocatio testamenti non valeret, quia non expressit testator se velle intestatum decedere, & ita quia, dubia est voluntas illius, an velit aliud testamentum condere, an vero reuocare cõtemplatione Fisci, vtrique hoc idem etiam esset dicendum in reuocatione coram tribus testibus facta, cum qua decennium concurrat, adhuc enim eadem incertitudo eodem modo vigeret, cum nulla diuersitatis ratio excogitari possit. At reuocatio coram tribus testibus facta concurrente decennio tollit superius testamentum, etiam si non expresserit testator se velle intestatum decedere, *l. sancimus C. de testam.* ergo idem operabitur reuocatio facta coram septem testibus sine dicta expressione; neque dicatur temporis cursum inducere coniecturam in fauorem venientium ab intestato, non enim somnari possum, quomodo tempus hanc coniecturam inducere possit. si enim dicas coniectura ex eo oritur, quia cum post reuocationem effluxerint decem anni, quorum spatio poterat testari, & non fuit testatus, ideo cessat ea suspicio, ut reuocatio sit facta animo condendi nouum testamentum; respondeo hoc fortè verum futurum, si decennium inciperet currere a die reuocationis, at cum incipiat currere a die primi testamenti, ut supra probatum num. 290. cessat hæc ratio. Quid enim si decem annis transactis reuocet testator testamentum, & paulò post moriatur? certè sustinetur reuocatio, succedunt venientes ab

intestato *d. l. sancimus*, & nullam temporis coniecturam habent, & hæc ratio potissimum me in hanc sententiam duxit, licet à nemine perpensam viderim, arbitrator enim ineuitabilem esse:

345 Ad primum respondendum, textu mente Bald. & aliorum, rectè hæreditatem ex reuocatione solemni coram septem testibus facta à venientibus ab intestato adiri posse, quia certum est eorum fauore reuocationem factam fuisse, ut ex supradictis constat. Non obstat venientes ab intestato, neque tacitè, neque expressè vocatos videri, nam contrarium verius est, nempe tacitè vocatos, cum per exclusionem testamenti includatur contraria causa, nempe intestati, ut supra. Non obstat testatorem non prælumi elegisse viam intestati, quando constat semel viam testamenti elegisse: nam hoc verum est, nisi in contrarium clarè de
346 mutatione appareat, fin claris enim non est opus coniecturis *l. continuus ff. de verb. obligat.* de mutatione autem clarè apparet, cum solemniter testamentum factum reuocauerit. Non obstat venientes ab intestato stante reuocatione, de qua agimus, simplicem, & nudam habere patientiam, quæ non est testamentum, nam hoc verum est, si hæc simplex patientia non colligatur ex actu positiuo, sed ex sola taciturnitate, pura quia is de cuius hæreditate agitur, simpliciter intestatus decederet, ac si de ea constet per actum positiuum, quia per eum constat de voluntate testatoris, quæ totum facit, sufficit ad id, ut exclusis vocatis in priori testamento venientes ab intestato includantur.

Ad confirmationem respondendum, in casu, de quo agitur, incertum hæredem futurum non esse, constat enim esse venientes ab intestato, ut in tertio argumento pro negatiua fuit probatum, quod optimè seruit pro responsione, ut quilibet per se faciliè intelligere potest.

Ad secundum respondendum leges in argumento allatas tolli solutionibus in superioribus articulis propositis, nempe num. 318. & 319.

Ad tertium respondendum DD. con-
 347 trariam sententiam venientes ꝛ non pro-
 certo firmare pedem. Bart. enim vti ar-
 rigam sequuntur, qui non admodum deli-
 beratè rem determinat, sed aliquo mo-
 do dubitando, vt egregiè animaduertit
Soc. d. conf. 145. & repetit Card. Mantie. d. tit. 15. sub num. 19. qui ponderat mo-
 dum loquendi Bart. dum dicit; Ego di-
 cerem sic (salua veritate) quamobrem
 & cæteri, qui Bart. sequuntur, ad men-
 tem illius erunt intelligendi, vt aliquate-
 nus dubitent. Rota verò in dicta Roma-
 na de Iustinis quantum ad hunc pñctum
 nihil firmat, solum dicit Bar. sententiam,
 de qua supra receptorem videri, verum
 quia in casu Rotæ concurrebant alię cir-
 cumstantiæ, per quas etiam supposita
 Bart. sententia pro vera nihilominus ab
 ea erat recedendum, non curat firmare,
 quid esset dicendum in puris terminis, in
 quibus loquitur Bart. quia hoc non fa-
 ciebat ad quæstionem determinandam,
 in Perusina verò hereditatis corā Card.
 Pamph. verè nihil firmat in puncto, sed
 solum dicit magnam esse contentionem
 inter Doctores, an sufficiat simplex re-
 uocatio, absque eo quod fiat secundum
 testamentum.

Si quis tamen à priori sententia vti
 fortè crebriori calculo recepta recede-
 re nolle, animaduertat saltem eam non
 nullis modis limitandam esse, quibus po-
 sterior sententia indubitata erit. Primo
 348 quidem ꝛ si testator non quidem dixisset
 se ab intestato decedere velle, sed alijs
 verbis id indicasset, ita vt saltem tacitè
 colligere possemus testamentum in gra-
 tiam venientium ab intestato reuocatum
 fuisse, puta quia dixisset se favore venien-
 tium ab intestato illud reuocare, vel ne
 venientes ab intestato de se conqueri pos-
 sent, aut quid simile, ita enim rem decla-
 rauit *Dec. conf. 582. sub num. 1. vers. se-
 cundum quod principaliter Corn. conf. 149.
 sub num. 6. vers. & maxime lib. 2. Rub.
 Alexand. conf. 41. sub num. 5. vers. ideo
 videtur Soc. lun. conf. 145 sub num. 7.
 vers. sed in proposito, & sub num. 8. vers.
 & licet. Rota coram felic. record. Grego-*

rio XV. d. decis. 446. num. 2. tali enim
 casu venientes ab intestato tacitè viden-
 tur instituti, & eorum aditione adeptio
 hereditatis firmatur, & ita per tex. in *l. si
 quæsit ff. de hered. instit. & Bart. in d.
 l. si iure num. 3. ff. de legat. 3. firmat Rota
 d. decis. 446. num. 2.* vbi animaduertit
 non interesse, an testator expressè in re-
 uocatione dixerit se velle ab intestato
 decedere, vel quod tacitè colligatur. al-
 legat *Barbat. conf. 60. ad fin. vers. respon-
 deo, quod licet expressè lib. 2. Alexand.
 conf. 30. num. 5. circa medium. Bero. con-
 fil. 4. num. 4. circa medium, vers. & hanc
 vltimam opinionem lib. 2. Soccin. lun. d.
 conf. 145. Card. Mantie. de coniect. lib. 2.
 tit. 15. num. 20. circa medium.*

Secundo limitatur supradicta prior
 sententia, si prius testamentum inæqua-
 litatem fortè inter liberos induxisset, in
 reuocatione autè redigerentur ad æqua-
 litatem, tunc enim prius testamentum
 per talem reuocationem rectè rumpitur
 ad *Castr. in Auth. hoc inter liberos nu. 3.
 C. de testam. Alexand. conf. 104. num. 4.
 & 5. lib. 2.* quorum opinionem sequuta
 est Rota in d. Romana fideicommissi de
 Iustinis coram felic. recor. Gregorio XV.
 num. 10. ad quod facit ratio à multò ma-
 gis desumpta hoc modo, si cum reuoca-
 tione etiam imperfecta coram numero
 tantum trium testium concurrat decen-
 nium, tollitur prius testamentum, vt su-
 pra num. 284. multò magis si cum reuoca-
 tione perfectiori concurrat liberorum
 350 fauor. ꝛ Id enim debet præualere non
 solum priuilegio longi temporis, verum
 etiam cuicumque alij priuilegio, filij
 namque maiora sortiuntur priuilegia,
 quam militaris fauor *Sicard. in d. Auth.
 hoc inter liberos num. 7. vers. ex quibus
 C. de testam. ita ut quemadmodum fauo-
 re militiæ talis reuocatio sine dubio su-
 stineretur, ita etiam fauore filiorum. Ac-
 cedat hanc reuocationem inducentem
 æqualitatem inter liberos de iure natu-
 351 rali, & diuino, quod ꝛ inter eos attendi
 352 debet, sufficere ꝛ vt inquit Bald. in repe-
 tit. l. 1. in vltim. colum. C. de sacrosanct.
 Eccles. & Alexand. vbi supra. Et hæc
 om-*

omnia longè facilius procederent, si constaret testatorem primum testamentum confecisse ad terrorem filiorum, non enim est verisimile eum voluisse cum tali testamento decedere, quod in terminis considerat *Soccin. l. un. d. conf. 145. num. 4. lib. 1.*

Limitatur tertio si aliqua alia opportuna † coniectura suadeant verè testatorem etiam nullo alio condito testamento à priori recedere voluisse, cum huius reuocationis tota difficultas non pèdeat à potestate, sed à voluntate, vt colligitur ex supra traditis *num. 230. cum multis seqq.* itaut ex quibuscumque coniecturis constet testatorem voluisse primum testamentum esse reuocatum, & succedere venientes ab intestato hoc maximè sufficiat ad *Rub. Alexand. conf. 51. num. 5. Soccin. in l. si mihi, & tibi §. in legatis colum. fin. num. 15. de legat. 1. Soccin. l. un. d. conf. 145. num. 1. cum seq. Card. Mant. d. lib. 2. tit. ult. sub num. 22. Simon. de Prat. de interpr. ultim. volunt. lib. 4. interpr. 3. dub. 2. num. 75. Petr. Ioan. Ancar. lib. 2. quest. famil. quest. 70. num. 9.* Exempla nonnulla proponamus. Primum

354 exemplum si fortè testator † in reuocatione promiserit Notario stipulanti nomine omnium, quorum interest, non contrauenturum tali reuocationi, talis enim promissio non potest respicere, nisi venientes ab intestato. *Rub. Alexand. d. conf. 41. sub num. 5.* Secundum exem-

355 plum, quando testator iussit † suam reuocationem fieri, seu extendi ad consilium sapientis, quia sapienti facile fuisset addere illa verba, quia volo intestatus decedere. *Rub. d. conf. 41. num. 5.* Tertium

356 exemplum, † quando testator asserat in hac reuocatione consistere animæ suæ salutem, nisi filijs relinqueret *Socc. l. un. d. conf. 145. num. 6. volum. 2.* Quartum

357 exemplū si reuocationi † addiderit clausulam codicillarem, per eam enim venientes ab intestato tacitè censentur vocati. *Couar. in rubr. de testam. par. 2. colum. penult. vers. quid si in secundo testamento, & in terminis hanc clausulam in dispositione reuocatoria sufficere abs-*

que expressa declaratione voluntatis decedendi ab intestato post Bart. Dilect. & Ancaran. voluit *Rota coram felic. record. Gregorio XV. d. decis. 446. num. 5.* præsertim, quando est adiecta clausula omni meliori modo, cum per eam sustineatur reuocatio etiam ultra modos expressos, *Alexand. conf. 112. lib. 3. Felyn. in cap. cum super. num. 8. ad fin. & num. 57. de offic. deleg. Surd. conf. 305. num. 4. Put. decis. 230. lib. 2. Rot. diuers. decis. 125. num. 12. & decis. 366. num. 11.* Quartum exemplum si magna verborū † prægnantia, vel geminatione fuerit vsus testator, puta quia dixerit, cassauit, annullauit, & illud pro nullo irritum, cassum, & non factum ex nunc in omnibus, & per omnia haberi voluit, tradit *Barbat conf. 60. lib. 2. Rub. Alexand. conf. 41. num. 5. Berous conf. 40. num. 4. vers. & hanc ultimam opinionem, & num. 5. lib. 2. Ioseph. Lud. conf. 58. ampliatur. 10. Guid. Pap. decis. 200. Bursat. conf. 47. num. 7. Crass. de success. §. testamentum quest. 84. num. 2. vers. contrarium tamen. Bald. conf. 29. lib. 3. Simon. de interpr. ultim. volunt. lib. 4. interpr. 3. dub. 2. num. 44. Mant. d. lib. 2. tit. ult. num. 22. Rota in d. Romana de Iustinis coram felic. recor. Gregorio XV. num. 8.*

S V M M A R I V M

Articuli Decim tertij.

359 *Instituto in testamento reuocato, quando testator dixit se illud reuocare animo condendi aliud testamentum, nihilominus competit legis nostræ remedium.*

360 *Reuocatio testamenti facta animo condendi nouum testamentum nihil operatur, nisi nouo testamento confecto.*

361 *Inducta ad vnum finem eo cessante corrumpunt.*

362 *Reuocatio testamenti ob causam facta non operatur, nisi dicta causa impleta.*

363 *Reuocatio testamenti animo condendi aliud non habetur pro perfecta, nisi illo confecto.*

Amplia, vt infra num. 370,

- 364 Testamentum non potest reuocari, nisi alia dispositione, ex qua potentia saltem aliquis haeres existere possit.
- 365 Venientes ab intestato non possunt ex reuocatione testamenti antea facti succedere, quando non habent testatoris voluntatem.
- 366 Propositum in mente retentum, nihil operatur.
- 367 Incertitudo omnem actum vitiat.
- 368 Testamentum incobatum, & non perfectum, ob mortis superuenientiam nequidem in dispositis valet.
- 369 Reuocatio testamenti facta animo concedendi aliud, eo nondum confecto, ratione voluntatis, dicitur imperfecta.
- 370 Reuocatio testamenti facta ad finem alterius conficiendi, non rumpit primum testamentum, antequam secundum factum fuerit, & si geminata sit, & verbis pregnantibus facta, & cum clausula omni meliori modo.
- 371 Geminatio, deficiente consensu, nihil operatur.
- 372 Geminatio nihil operatur, quando in actu geminato viget eadem ratio, quae in simplici.
- 373 Clausula omni meliori modo, ubi est limitata ad certum casum non potest ultra extendi.
- 374 Reuocatio testamenti facta animo cōdendi nouum testamentum, addita clausula, quia interim volo decedere intestatus, tollit primum testamentum, etiam si posterius non fuerit factum.
- 375 Reuocatio facta cum reservatione facultatis noui testamenti conficiendi, tollit primum testamentum.

ARTICVLVS XIII.

An instituto in testamento coram septem testibus reuocato, quando testator dixit se ideo reuocare, quia nouum intendebat conficere testamentum.

360 prohibet, quin in his terminis prius testamentum sustineatur, vt in terminis voluit *Alexand. conf. 159. num. 8. volum. 7. Bertrand. conf. 213. nu. 3. & 4. volum. 1. Corn. conf. 39. num. 2. volum. 2. Aym. consil. 689. num. 5. vers. respondetur. Soccini. lun. conf. 145. num. 8. lib. 2. Gratian. discept. forens. cap. 558. per totum.*

Probatur autem primo ex traditis supra num. 195. quia inducta et ad vnum finem, eo cessante, corruunt *l. fin. C. de Episc. & Cleric.* ideo reuocatio inducta ad finem noui testamenti, eo cessante, cessabit. optimè facit tex. etiam supra ponderatus nu. 196. in *l. si tunc ff. de legat. 3.* in illis verbis. *Sed vix id obtinere potest, fortassis ideo quod ita demum à priori testamento recedere vellim, si posterius valiturum sit,* hinc et quando ob aliquam causam testamentum reuocatur, vt in casu nostro, quia vult testator aliud conficere, necesse est, vt dicta causa impleatur, alioqui tali implemento non sequuto non tollitur prius testamentum, vt bene declarat *Rub. Alexand. conf. 41. nu. 5. ubi ita intelligit Barbat. conf. 60. col. 10. lib. 2. & Guid. Pap. decis. 200. sequitur Aret. in l. Jancimus C. de testam. Card. Mantica. de coniect. ultim. volunt. lib. 2. tit. 15. num. 20. ad med. vers. & hoc quidem. Bero. conf. 4. num. 4. in fin. vers. & ideo concordando Surd. decis. 128. num. 3. post prinrip.*

363 Secundo, quia qui reuocauit et testamentum animo concedendi aliud. non habuit actum reuocationis pro perfecto, & per consequens non imposuit finem reuocationi donec aliud testamentum condiderit *l. quod in rerum 24. §. si quis post ff. de legat. 1. l. si is, qui testamentum eod. tit. Alexand. conf. 72. volum. 2. ad fin. vers. sed predicta facit num. 4. lib. 1. Paris. conf. 17. num. 18. lib. 2. Menoch. consil. 42. num. 16. lib. 1.*

364 Tercio, quia testamentum et antea rite factum non potuit reuocari, nisi per aliud, ex quo saltem potentia aliquis haeres existere possit *§. posteriore in lit. quibus modis testam infirm. l. cum in 2. C. de iniust. rupt. l. pater filio ff. de hered. instit. l. si*

F f nemo

359 **D**isputatione omissa et affirmatiua sententia est tenenda, nihil enim

nemo ff. de testam. tutel. l. sed & si conditioni §. ult. ff. de hered. instit. l. cum in secundo ff. de iniust. rupt. Alexan. conf. 159. num. 5. usque ad 9. lib. 7. Corn. conf. 39. colum. 1. ad med. num. 2. vers. quod maxime dicendum lib. 2. Soc. Lun. conf. 154. num. 8 lib. 2.

- At nullus vigore reuocationis factæ animo condendi aliud testamentum succedere potest, igitur per talem reuocationem non tollitur superius testamentum; Minor patet, nam ex reuocatione non possunt succedere venientes ab intestato, cum enim constet testatorem noluisse intestatum decedere, sed aliud testamentum conficere, & ita neque voluisse vocare venientes ab intestato, sed
- 365 alios magis dilectos instituere, † utique non poterunt contra defuncti voluntatem succedere, minus poterunt succedere illi, quos intendebat testator vocare, quia incerti sunt. sequitur ergo, ut nullus ex tali reuocatione hæres existere possit, quod animaduertit *Alexand. conf. 30. considerasis colum. pen. ante med. vers. nec obstat dici in contrarium nu. 5. lib. 3. Raphael Cum. in l. si filius qui in potestate num. 42. ff. de liber. & postib. & in l. militis §. Veteranus post med. ff. de milit. testam. Idem Alexand. conf. 104. Pau. eis utar ad fin. vers. nec huic responsioni lib. 2. Anchar. quæst. famil. 76. num. 6. lib. 2. Corn. conf. 149. num. 6. colum. 2. in fin lib. 2.* Minus poterunt succedere illi, quos intendebat testator vocare, tum
- 366 † autem in mente retentum nihil operatur *l. & repetendi, C. de cond. ob caus. l. quidam cum filium, ubi Bald. ff. de hered. instit.*
- 367 Tum, quia sunt omnino incerti, † incertitudo autem omnem actum vitiat. Hinc rectè *Corn. conf. 39. nu. 2. volum. 2.* animaduertit cum quis supradicto modo testamentum reuocauit similem illi esse, qui mutauit testamentum, & aliqua
- 368 disposuit, & † morte præuentus, vel alia impeditus causa, non compleuit, quo casu testamentum non valet etiam in dispositis *l. si is qui ff. de testam. nec non*

- ei, qui fecit scribere totam suam voluntatem, animo publicandi testibus, & antequam publicaret decessit, cuius dispositio est omnino inefficax *l. fideicommissa §. 1. de legat. 3.* & talem † reuocationem testamenti ob causam conficiendi aliud esse imperfectam dispositionem ratione voluntatis docuit *Aym. conf. 689. num. 7.*
- 369 Ampliatur firmata conclusio, † ut habeat locum etiam si testator geminatione verborum usus esset, si puta dixisset reuoco, annullo, casso addens etiam clausulam omni meliori modo, &c. non enim per talem geminationem, neque per clausulam omni meliori modo magis certa efficitur persona, quam voluit testator heredem facere, quam si tali geminatione, & clausula non fuisset usus, ut tradit *Bim. conf. 19. num. 8. & 9. lib. 1. & melius Ruin. conf. 6. num. 7. ad fin. lib. 2.* vnde eadem manente hæredis incertitudine, eadem manebit dispositionis imperfectio, neque talis geminatio, aut clausula faciet perfectam eam reuocationem, quæ ratione consensus imperfecta erat, geminatio enim † deficiente consensu, nihil operatur *Aym. conf. 151. num. 32. Seraph. de priuileg. lur. priuileg. 106. num. 15. Menoch. conf. 9: 8. nu. 30.* & clausula omni meliori modo defectum consensus non supplet, ut docuit *Menoch. conf. 415. nu. 22. & seq. & Surd. decis. 7. num. 26. in fin. vers. 3.*
- 371 Præterquam, quod cum ratio noui testamenti conficiendi, cuius causa se priorem dispositionem reuocare asseruit testator, finalis sit, censetur repetita in quacumque parte reuocationis, & sic adiecta cuicumque verbo geminato, nec non clausulæ omni meliori modo: vnde
- 372 geminatio † nihil operabitur, quia in actu geminato viget illa eadem ratio, quæ in simplici vigeat, ad *l. si mulier la 2. C. ad Velleian. Iacob. de Nier. in rubr. ff. de verb. oblig. num. 47. Tob. Hon. conf. 7. num. 9. Riminsld. Lun. conf. 750. num. 18.* minus operabitur † dicta clausula omni meliori modo, &c. quia ubi est limitata ad certum casum non potest ultra extendi. *Surd. d. decis. 7. num. 27.*
- 373

Limitatur autem praedicta determinatio, si fortè testator dixisset se reuocatum, si prius testamentum addita t̄ clausula, quia pro nunc vult decedere intestatus, aut simili, licet enim subnectat etiam testator se velle melius reformare suum testamentum, vel aliud conficere, aut quid simile, nihilominus ante nouum testamentum efficax est ipsa reuocatio, quasi voluerit quidem testator magis cum secundo testamento quam ab intestato decedere, verum magis ab intestato quam cum primo, ita *Corn. conf. 39. num. 3. volum. 2. Barbat. conf. 60. iuxta fin. lib. 2.*

374 Limitatur secundo si reuocauerit testator primum testamentum reseruata sibi simpliciter facultate noui testamen-

ti conficiendi, tali enim casu ratio finalis reuocationis non fuit nouum testamentum, non enim dixit testator se denuo testari velle, ideo licet non fuerit testatus, non possumus dicere causam reuocationis cessasse, unde consequens est, vt nihil impediat, quin reuocatio primi testamenti sit efficax, maximè quia in his terminis satis censetur fecisse secundum testamentum fauore venientium ab intestato, eo ipso quod nullum aliud testamentum scripsit, ad l. *conficiuntur. de Iur. codicill.* & ita in terminis respondit *Barbat. d. conf. 60. num. 7. in illis verbis, & aperte sentit, &c. Idem voluit Socin. d. conf. 148. num. 7. in illis verbis, quod intelligitur si aliud testamentum non fecit.*

Quaestio VII.

QUÆRO septimo. An, & quando ratione causæ efficientis instrumentalis, nimirum testamenti, habita ratione ad essentiam dispositionis in testamento factæ, nempe aut institutionis, aut substitutionis, quæ tamen sit directæ, varijs tamen eius qualitatibus, & differentijs consideratis vocato hoc beneficium competat.

Omissio autem articulo. An expressè instituto in primo loco hoc beneficium competat, cum si alicui competat (quod nefas est in dubium reuocares competat vigore institutionis. Continebit hæc quaestio Articulus sex.

Primus Articulus. An instituto tacitè huius legis beneficium competat, & an, & quando tacita institutio fieri possit, & sit efficax.

Secundus. Vtrum vulgariter substituto hoc beneficium competat.

Tertius. Vtrum pupillariter, vel exemplariter substituto.

Quartus. Vtrum substituto per directam militarem.

Quintus. Vtrum substituto, quando cum instituto contendit, vel prætendens illum excludere, vel cum eo se in partem admitti, vbi explicabitur quando substitutus, vel institutum excludat, vel cū eo in partem admittatur.

Sextus. Vtrum tacitè substituto, quocumq; directæ substitutionis genere.

S V M M A R I V M Articuli Primi.

1 Bonorum possessio secundum tabulam non competit heredi, cuius nomen, incon-

sulto testatore, deletum est, vt legi non possit.

2 Heres cuius nomen ita deletum, vt legi non possit, coniectura non propriè dicitur scriptus.

Ff 2 3 Ha-

- 3 *Hæreditas civilis difficilius conceditur, quam bonorum possessio prætoria.*
- 4 *Hæredis nomen viua voce à testatore in testamento nuncupatio nuncupandum est, in testamento autem in scriptis exprimendam est litteris propria manu exaratis.*
- 5 *Legitimus hæres, vindicans hæreditatem, excludit institutum sub conditione si legitimus vindicare noluerit, succedit tamen ab intestato, non ex testamento.*
- 6 *Conditione institutionis cessante cessat ipsa institutio.*
- 7 *Hæres esse non potest is, qui fuit in conditione positus, hoc modo, si Seius hæres non eris, Titius hæres esto.*
- 8 *Hæres non dicitur institutus filius, eo quod testator dixerit. Si filius me viuo morietur, tunc si quis mihi, &c. hæres esto.*
- 9 *Testamentum non valet, si ita testator heredem instituat, si viuo eo filius morietur, talis sit hæres, quia filius dicitur præteritus.*
- 10 *Hæres Titius non dicitur institutus, quamuis testator coram septem testibus rogauit Titium, ut cum primum potuerit hæreditatem adire, eam Caio restitueret.*
- 11 *Consequens qui vult, vult etiam necessarium antecedens.*
- 12 *Hæredem alium scribens, alium volens, & ita in corpore errans, neque heredem habet, quem voluit, neque quem scripsit.*
- 13 *Institutio tunc est efficax, quando per aliquod loquendi genus liqueat voluntatis intentio.*
- 14 *Fideicommissa sola voluntate non induci, quadam facti specie probatur.*
- 15 *Institutionem coniecturis non induci, qui voluerint.*
- 16 *Institutio his verbis concepta. Si filius me viuo morietur, tunc nepos ex eo post mortem meam natus hæres esto, duos heredum gradum continet.*
- 17 *Institutio in testamento liberti his verbis concepta, si filius me viuo morietur, patronus hæres esto, sustinetur, ita*
ut filius non dicatur præteritus, sed institutus.
- 18 *Institutus in priori testamento, quando testator posterius testamentum conficit, quia falsus rumor ad eum peruenerat institutum in primo perijisse, hæreditatem consequitur, quasi in secundo testamento institutus.*
- 19 *Testamentum posterius factum, quia testator falso credebatur heredem in priori institutum mortuum esse, nihilominus valet, & legata in eo facta debentur.*
- 20 *Testamentum prius non rumpitur posteriori irritum.*
- 21 *Legata, & Fideicommissa } ut mancant firma, quando testamentum ex causa præteritionis est irritum Iure Authenticorum cautum.*
- 22 *Testamentum cum arguitur inofficiosum, de Iure fforum, nihil ex eo valet.*
- 23 *Testamentum quamuis desint verba hæres esto, sustinetur, & existente herede legata iuxta testatoris voluntatem sunt danda.*
- 24 *Testator hæres Placii dicens, talis Placii hæres esto, sibi heredem facit.*
- 25 *Filius à matre in eius puerperio decedente præteritus virilem portionem cum alijs institutis consequitur, non minus, ac si ipse quoque fuisset institutus.*
- 26 *Natus ante institutionem, quem testator cum testaretur credebatur in utero, hæres recte institutus, quamuis testator dixerit se eum instituere, quem filia in utero gestabat, & verba ad eum tantum directa videantur, qui post testamentum factum nascetur.*
- 27 *Institutio filij, qui post mortem testatoris in lucem editus fuerit, habet effectum etiam si eo viuo nascatur.*
- 28 *Institutio alternatiua qua quis aut filium nasciturum, aut filiam cum matre instituerat, complectitur utrumque, si & filius, & filia fuerint nati.*
- 29 *Institutio videtur etiam per coniecturam induci in casu à testatore incogitato, quando si eum cogitasset, instituturus fuisset.*
- 30 *Testamentum his verbis conceptum, si filius*

ARTICVLVS I.

*An instituto tacitè legis nostræ benefici-
cium competat.*

HIC in re vtilitatis stu-
dio. Primo erit indagā-
dum, an possit hæres ta-
citè institui, ita vt tacita
institutio sit efficax, &
quæ, quod hætenus (vt
opinor) nulla certa, aut methodica tra-
ditiōe fuit expositum.

Deinde in tali institutione quæren-
dum erit, an sit locus huic beneficio.

Primum quidem hic perpendemus,
alterum vero inferius, vbi de tacita sub-
stitutione agemus. Si enim (vt tunc con-
cludemus) tacitè substituto huius legis
beneficium competit, multò magis inti-
tuto competere pro certo erit habend-
um, cum text. legis nostræ primariò in
institutione loquatur, secundariò in sub-
stitutione.

Quantum ergo ad primum res in ma-
xima est controuersia, non deficiūt enim
pro vtraque sententia, & iura, auctorita-
tes, quæ inter se ad eo pugnantia viden-
tur, vt difficillimum sit determinare, &
quæ sententia sit verior, & quæ crebri-
ori Interpretum calculo recepta, quæ igitur
hinc inde magni pōderis afferri pos-
se videntur, primo afferemus, deinde no-
stram interponemus sententiam.

- 1 Pro negatiua ponderatur primo *tex.*
in l. i. ff. si tab. testam. null. ex tab. vbi si
nomen hæredis inconsulto testatore de-
letum est, vt legi non possit, statuit l. C.
non competere bonorum possessionem,
secundum tabulas, & rationem affert,
- 2 quia t coniectura non propriè hæres scri-
ptus videtur, sequitur ergo, vt qui ex
coniectura est scriptus, non sit propriè
hæres, neque admittatur, vt talis ad bo-
norum possessionem prætoriā, multo er-
go minus ad hæreditatem ciuilem, t quæ
difficilius conceditur ad text. in princip.
Instit. de bonorum possess. in S. emancipati
Instit. de success. quæ ab intest. in l. ult.
S. i. & fin. ff. ad leg. Rhod. de Iact.
- 3

Ff 3 Secun-

*filius meus, quod abominor, intra an-
num pubertatis decesserit, tum in lo-
cum, partemue eius Titius hæres esto,
valet quasi his verbis filius fuerit in-
stitutus, neque dicatur præteritus.*

31 Substitutio pupillaris non valet, nisi te-
stator sibi quoque testamentum fece-
rit.

32 Institutionem coniecturis induci posse qui
tenuerint.

33 Institutio an, & quando tacitè coniectu-
ris inducatur, plena distinctione ex-
plicatur, qua contraria plurima conci-
liantur.

34 L. i. C. si tabul. testam. ex tab. dilucida-
tur.

35 Institutus in testamento, etiam si illud
interierit ante mortem testatoris, vel
pars eiusdem, vel aliquid inconsulto
deletum, dummodo id acciderit post
consummatum testamentum, nihilomi-
nus verus est hæres.

36 Hæredi, qui de Iure Ciuili est hæres, non
competit bonorum possessio secundum
tabulas, tabulis deperditis, vel deletis,
vt legi non possint.

37 Bonorum possessio secundum tabulas, vt
competat, necesse est, vt post mortem
tabula extant.

38 Prætor æquitatem præ oculis habet.

39 Bonorum possessiones inuenta ampliandi
Iuris Ciuilis gratia.

40 Bonorum possessione secundum tabulas de-
ficiēte, ob deletum nomen hæredis, lo-
cus est vtili bonorum possessioni secun-
dum voluntatem.

41 Bonorum possessio adiectalis vbi deficit,
quia verba adiecti deficiant, succedit
vtilis decretalis.

42 Bonorum possessio vtilis secundum nun-
cupationem competit ex testamento co-
ram septem testibus reuocato.

43 Bonorum possessio secundum voluntatem
indicatur in l. ult. C. de codicillis.

44 Lex Gallus S. in omnibus ff. de liber. &
posth. dilucidatur.

45 Institui tacitè in parte quomodo quis pos-
sit.

Secundo ponderatur tex. in *l. heredes palam in princip. ff. de testam. & in l. iubemus C. de testam.* vbi testator † in testamento nuncupatio nomen hæredis voce exprimere debet, in testamento autem in scriptis debet illud exprimere litteris propria manu exaratis: consequens ergo est, vt non sufficiant coniecturæ, coniecturis enim nec viua voce exprimitur nomen hæredis, nec litteris exaratur.

5 Tertio ponderatur tex. in *l. si quis ita heres instituitur § 2. iuncta gloss. ff. de hered. instit.* vbi si extraneus sit institutus hæres, si legitimus hæreditatem vindicare noluerit, institutus non potest esse hæres illo vindicante, & ita legitimus succedit defuncto. Quærit glos, an legitimus sit hæres ex testamento, vel ab intestato, & concludit hæredem esse ab intestato, & rationem eam asserre possumus ad glossæ dictum confirmandum, quia vindicans hæreditatem facit deficere conditionem institutionis, † qua cessante cessat institutio *l. quibus §. Plaucius, vbi Bart. & Soccin. ff. de cond. & dem. pluribus dixi in tract. de legit. contradict. quest. 2. num. 79.* quamvis ergo coniectura suaderet, vt esset institutus, tamquam positus in conditione, non tamen est institutus, sed ab intestato succedit.

7 Quarto facit tex. in *l. ex facto etiam § 19. ff. de hered. instit.* Vbi † si dixerit testator, si Seius hæres non erit (quem tamen non instituerat) Sempronius esto, dubitatur, an Seius possit esse hæres, si vellent, & quamvis ex coniecturata mente testatoris affirmandum esset, cum enim testator prætulerat Sempronio, quem constat posse hæredem esse, ideo credendum est voluisse, vt multo magis Seius esset hæres, & tamen contrarium deciditur in tex. consequens ergo, vt institutio coniecturis non inducatur.

8 Quinto facit tex. in *l. Gallus in princip. iuncta §. in omnibus ff. de liber. & postb.* vbi tradita in principio formula instituendi nepotem posthumum sub his † verbis, si filius viuo me morietur, tunc si quis mihi ex eo nepos, siue quæ neptis post

mortem meam in decem mensibus proximis quibus filius meus morietur natus nata ve erit hæreses sunt, in d. S. in omnibus traditur consilium, vt aliqua ex parte filius testatoris instituatur, & per consequens non videtur institutus sub illis verbis, si filius me viuo morietur, sed videtur præteritus, alioqui consilium esset innane, vt simpliciter institutus saltem in parte instituatur, si ergo sub talibus verbis non dicitur institutus, ex quibus maxima institutionis coniectura elicitur, constat coniecturis institutionem non induci.

9 Sexto † ponderatur tex. in *l. si quis est in fin. ff. de vulg.* vbi habentur hæc verba (si secundum testamentum ita fecerit pater, vt sibi hæredem instituatur, si viuo se filius decedat, potest dici non rumpi superius testamentum, quia secundum, non valet, in quo filius præteritus sit) si ergo in tali testamento filius dicitur præteritus, constat illa verba, si me viuo morietur non importare institutionem, cum tamen ex illis eliciatur voluntas testatoris, vt filius sit hæres. non ergo sufficit coniecturata voluntas.

10 Septimo facit tex. in *§. in primis Instit. de fideicommiss. hered.* vbi si testator † coram septem testibus rogauit Titium, vt cum primum poterit hæreditatem adire, eam Caio restituat, Titius non censetur institutus, non obstante, quod in necessariam consequentiam ex apertis verbis colligeretur testatorem voluisse eum instituere, cum non possit hæreditatem restituere, qui primo non fuit hæres, † & qui vult consequens, velit etiam necessarium antecedens ad illud *l. ad legatum l. ad rem mobilem ff. de procur. non ergo sufficit coniectura.*

Hæc iura subtiliter perpenduntur à *Rota in vna Recanaten. hereditatis 19. Ianuarij 1611. coram Penia*, quibus infra scripta non leuis ponderis addi posse videntur.

12 Octauo opportunus est tex. in *l. quoties § 9. ff. de hered. instit.* vbi si quis † volens alium hæredem scribere alium scripserit, in corpore hominis errans, placet neque

neque cum hæredem esse, qui scriptus est, quoniam voluntate deficitur, neque eum, quem voluit, quoniam scriptus non est, non sufficit ergo, vt testator quempiam voluerit hæredem, nisi etiam scripserit, si autem ex coniecturis induceretur institutio, sufficeret voluntas etiam scriptura deficiente. non ergo coniecturis inducitur institutio.

Nono facit tex. in *l. quoniam C. de testam.* in qua tollit quidem Constantinus necessarias loquendi verborum formulas, quas debebant seruare veteres, vultque vt quolibet loquendi genere formata institutio valeat, addit tamen hanc conditionem si modo per eam liquebit voluntatis intentio. Vnde † colligimus tunc demum institutionem esse efficacem, si per aliquod loquendi genus liqueat voluntatis intentio, debet ergo de intentione per verba testatoris apparere, non per coniecturas.

14 Decimo † facit *l. quidam cum filium 44. ff. de hered. instit.* ponderata à Duarenio in *tit. de hered. instit. cap. 3. col. 4.* Quidam cum filium familias instituere vellent, ne ad parentem eius ex hereditate quicquam perueniret, voluntatem suam exposuit filio, filius cum patris offensam vereretur, petijt à testatore, ne sub conditione si à patre emancipatus esset hæredem eum institueret, & impetrauit ab eo, vt amicum suum hæredem institueret, atque ita testamento amicus filij ignotus testatori hæres institutus est, nec quicquam ab eo petatum est. Quærebatur si ille amicus aut adire nollit, aut aditam nollit restituere hereditatem, an fideicommissum ab eo peti posset, aut aliqua actio aduersus eum esset. Respondet Aphricanus etiam si manifestum sit scriptum hæredem fidem suam interposuisse, non tamen aliter ab eo fideicommissum peti posse quam si & ipsum testatorem fidem eius secutum esse probaretur, ex his constat sola voluntate fideicommissum non induci. Si hoc ergo in fideicommissis, in quibus maxime voluntas spectatur non inducitur per coniecturas vocatio, quanto minus in

dispositionibus directis, in quibus expressio voluntatis est necessaria.

15 Hanc sententiam tenuere relati à *Rota in vna Retanaten. hereditatis 16. Ianuarij 1609. coram Penia in prima Classe*, vbi quatuordecim auctores enumerantur. Sunt autem hi.

Gloss. in l. iubemus in verbo ex voce C. de testam.

Bart. ibidem num. 2. in fin.

Bald. num. 1. in fin. vers. secus in heredis institutione.

Salycet. num. 2. vers. solus, quod aliter in legatis.

Iason. num. 10. vers. 3. & clarus.

Corn. num. 8. vbi agit de testamento pro parte valido, & pro parte non.

Alber. ibidem num. 4. vers. ad S. propositum.

Gloss. in l. cum proponebatur in verbo queretur ff. de legat. 1. qua se remittit ad gloss. in d. l. iubemus.

Card. Mantica. de coniect. ult. volunt. lib. 12. tit. 4. num. 2.

Vasq. de success. creatur. lib. 2. S. 25. num. 52. & seq. & S. 17. num. 51.

Trentacinq. de subst. par. 4. cap. 11. num. 28. in fin.

Crotti. cons. 363. num. 11. lib. 9.

Romanus in l. si cum dotem in princip. num. 38. ff. solut. matr.

Angel. in l. nequequam C. commun. de success.

Pro contraria parte ponderantur infrascripta Iura.

Primo facit tex. in *l. cum testamento ff. de hered. instit.* vbi habentur hæc verba. † Si filius meus me viuo morietur, tunc nepos ex eo post mortem meam notus hæres esto. Duo gradus heredum sunt. Pri-

16 mus ergo gradus dicitur induci per ea verba, Si filius me viuo morietur, quæ per se quidem non ponunt in dispositione, sed tantum in conditione, vnde sola coniectura voluntatis id operabitur, egregie hunc tex. ponderat *Roman.* qui valde notabilem dicit in *l. in testamento numer. 14. C. de testam. milit.*

Neque dicatur id sub audiendum esse, vt primo testator filium hæredem institue-

stituerit, deinde addiderit, si filius me viuo morietur, &c. prorsus enim ridicula, & de indubitabili redderetur text. decisio, quis enim dubitet filio instituto, deinde illi facta substitutione duos esse gradus? unde non immerito eandem subauditionem reprobatur *Bart. tum in d. l. cum testamento tum in l. i. ff. de vulg. num. 16.*

Secundo ponderatur text. in *l. etiam S. libertus ff. de bon. libert.* verba hæc sunt. *Libertus si patronum suum heredem scripserit, si filius me viuo morietur, patronus heres esto, non malè videtur testatus,* at quomodo non malè testatus? si filium præterijt? cum præteritio faciat testamentum ipso iure nullum, *ut in princip. & toto tit. Instit. de exhered. lib. 1* non malè quia non præterijt, at sanè verbis non instituit, reliquum ergo est (ne contra tex. fateamur testamentum nullum) ut dicamus filium voluntatis coniectura institutum.

Tertio optimus est tex. in *l. ult. ff. de hered. instituen.* ubi quidam primo testamento ꝑ quendam Patuleiam heredem instituerat, cum postea quidam falsus rumor ad eum per latus esset Patuleiam mortuam esse, cum tamen viua esset, mutauit testamentum, ac quendam Nonium heredem instituit. Queritur, cū debeatur hæreditas, an Patuleiæ, an Nonio. pronunciauit Imperator hæreditatem ad Patuleiam pertinere, quia ex voluntate testatoris putauit ei subueniendum. Quæro, an pertineat ex primo testamento, non æquidem quia per posterius sublatum *S. posteriore Instit. quibus modis testamen. infirm.* An ab intestato quasi secundum testamentum inefficax? nequaquam, quia secundum testamentum ꝑ sustinetur, quod ex eo colligitur, quia cauetur etiam, ut legata in secundo testamento facta præstentur, quod est argumentum secundum testamentum valere. Sequitur ergo, ut sit hæres ex secundo testamento, at in secundo non fuit instituta verbis, sed solum elicitur coniectura voluntatis, sequitur ergo, ut coniectura inducatur institutio. Neque

dicatur secundum testamentum quoad institutionem inefficax esse, licet legata sustineantur, quia ex causa præteritionis infirmato testamento cætera firma manent, ita ut Patuleia ex primo testamento sit hæres, quasi per ꝑ secundum testamentum cum illud irritum sit, prius non rumpatur *ad l. si quis in fin. ff. de vulg. & pupill.* nam post ꝑ hanc legem lure Authenticorum fuit introductum Auth. ex causa C. de liber. prætor. ut irritum testamento ex causa præteritionis cætera firma maneant. Unde idem Paulus in *l. cum mater ff. de inoff. testam.* (cum inofficiosum testamentum arguitur) inquit) *nihil ex testamento valet* quinimmo in lege nostra inquit perinde haberi, ac si in posterioribus tabulis ipsa fuisset hæres scripta. Cum ergo nullis verbis in posterioribus tabulis scripta sit, & hæreditas ad eam pertineat, & perinde sit, ac si ex secundis tabulis esset instituta, consequens est, ut dicatur coniectura sola voluntatis institutam censeretur.

Quarto facit tex. in *l. errore scribentis C. de testam.* ubi hæc habentur. *Error scribentis testamentum iuris solemnitas mutilari nequaquam potest, quoniam minus scriptum plus nuncupatum videtur, & ideo rectè testamento condito quamquam desijt, heres ꝑ esto consequens est existente herede legata, vel fideicommissa iuxta voluntatem testatoris oportere dari,* certè ubi verba illa *heres esto* per errorem ommissa sunt non possumus profiteri quempiam esse heredem, nisi quia coniectura sit illud nuncupasse testatorem quod scriptum non est, ita ut institutio à coniectura pendeat.

Quinto facit tex. in *l. fin. C. de testam.* ubi quidam ꝑ puta nomine Lucius heredem his verbis instituit. Titius Plocij heres esto, si testator fortè Plocij heres fuerit, valet institutio, quasi ex antiqua regula, ut hæres hæredis testatori sit hæres, voluerit Titium sibi immediatè Plocio mediatè heredem esse, numquam tamen verbis dixit se velle, ut Titius sibi sit hæres, ergo totum operatur voluntatis coniectura.

Sexto facit tex. in l. 3. C. de inoffic. testamento. vbi si mater duobus filiis institutis in puerpero tertij vita decesserit, repentinus casus iniquitas per coniecturam maternae pietatis emendanda est. Quare filio, cui nihil prater maternum fatum imputari potest, perinde virilem portionem tribuendam esse censuit Imperator, ac si omnes filios haeredes instituisset, cum igitur repentinus casus iniquitas per coniecturam maternae pietatis emendetur, & ideo portio ei tribuatur, perinde ac si fuisset institutus, hoc totum à coniectura pietatis proficiscitur, quæ tantum in isto operatur, quantum in alijs fratribus expressa institutio.

Septimo facit tex. in l. Titius 25. S. l. Titius ff. de liber. & posthum. vbi instituit testator in parte eum, quem in utero neptis ex filia ruri agens gestabat, at ea tunc nullum gestabat, quia eadem die ante tamen tempus testamenti marem fuerat enixa, quæritur an hic nepos dicatur institutus Iuris Consultus duo respondet. Primo verba testamenti ad eum pro nepotem directa videri, qui post testamentum factum nasciturus erat, non ergo ad natum ante testamentum, secundo respondet Institutionem rectè factam, datur ergo institutio cui verba non conueniunt, & per consequens inducitur ex coniectura.

Octauo similis est tex. in l. final. C. de posth. hered. institut. Vbi si quis instituat filium, qui post mortem eius in lucem æditus fuerit, & si nascantur ante mortem illius, rectè dicitur institutus, & tamen numquam verbis dicitur vocatus. consequens ergo, vt coniectura voluntatis inducatur institutio.

Nono egregius est tex. in l. si ita scriptum ff. de liber. & posthum. quem ponderat Fortun. in l. Gallus in princip. numer. 79. ff. eodem. Vbi testator alternatiuè, aut filium nasciturum, aut filiam vna cum matre instituerat, si nascantur filius, & filia, ambo dicuntur instituti, hoc non ex verbis, quia testator non copulatiuè, sed alternatiuè fuerat loquutus,

quia tamen ex alternatiua vtriusque, & separata oratione coniicimus, qualiter testator vtrumque, & dilexerit, & optauerit, vtrumque tamquam institutum admittimus. Augetur vis argumenti ex eo, quia constat testatorem duos tantum vocasse, & cogitasse haeredes, quia duas tantum partes hereditatis constituerat, si enim mas nasceretur, eum in hære, matrem in reliqua parte instituit, si feminam eam in triente matrem in reliqua parte. Vbi autem duæ tantum partes à testatore considerantur, duo tantum haeredes dicuntur cogitati, & tamen tres ex tex. dispositione erunt haeredes: ex quibus constat non solum tacitam institutionem coniecturis induci, sed etiam in casu à testatore non cogitato, in quo tamen si eum cogitasset, instituturus fuisset.

Decimo facit tex. in l. cohæredi ff. de vulg. & pupill. ab eadem Fortun. ponderatus in interpretatione l. Gallus in princip. numer. 82. ff. de liber. & posthum. Vbi testamentum factum hoc modo. Si filius meus (quod abominor) intra annum pubertatis decesserit, tunc in locum, partemque eius Titius haeres esto, valet testamentum. Si ergo testamentum non est sine vitio, sanè filius non est prateritus ergo tacitè institutus, maxime quia certum est pupillarem substitutionem non valere, nisi testator sibi quoque testamentum fecerit S. liberis Instit. de pupill. l. 2. S. 1. ff. de vulg. & pupill.

Hanc sententiam tenuere. Bald. in l. ultim. C. de hered. instit. in princip. ibi notata citam institutionem valere, & numer. 10. dicit tacita institutio, quæ resultat ex verbis habetur pro expressa, in l. 3. C. de inofficioso testamento.

Bart. in d. l. 3. numer. 6.

Aret. in l. Gallus in princip. ff. de liber. & posthum. & in l. pater filium circa princip. ff. de vulg. & pupill. & in l. si pater filium ff. de vulg. & pupill.

Ruin. cons. 56. numer. 10. volum. 2.

Las. in l. pater filium numer. 4. & in l. cetera numer. 6. ff. de liber. & posthum.

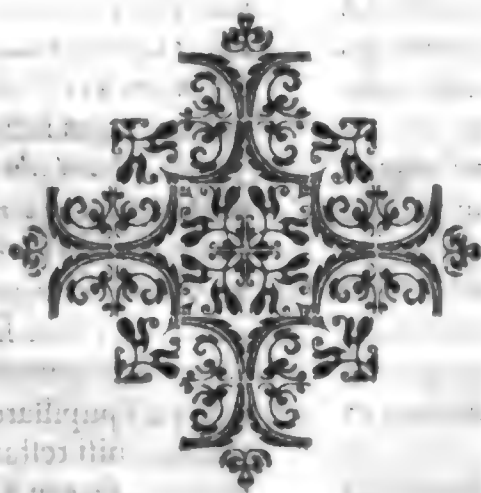
For-

*Fortun. Garzia in l. Gallus in princip.
ff. de liber. & posthum. num. 76.*

*Ioan. de Imol. } in l. pater filium ff.
Raphael } de vulg. & pupill.*

Cum ex his appareat rem valde ambiguum esse ob iurium diuersitates, & contrarias interpretum sententias, concludendum tamen constat, aliquibus casibus tacitam institutionem induci posse, vt in simili de substitutione loquens post longum examen dixit *Rota in Recanatensis hereditatis 19. Ianuarij 1611. in fin. coram Penia*. Quales autem illi ca-

sus valde obscurum, qua in re, quamuis posse in abstracto difficulter certam regulam constitui dixerit *Rota in d. Recanatensis in fine, & in eadem coram eodem 9. Decembris 1611. infra scriptum tamen distinctionem proponere ausus sum, ex qua fortè non incongruè (ni fallor) plerique casus eliciuntur, quibus tacita institutio fieri potest, & quibus non & quomodo iura, quæ inter se pugnare videntur, conciliari, & ad opportunam conventionem redigi possint.*

ITALY

Italy is a country of great beauty and interest. It is a country of great contrast, with its high mountains and its fertile plains. It is a country of great history and culture, with its ancient ruins and its great works of art. It is a country of great beauty, with its beautiful coastlines and its beautiful lakes. It is a country of great interest, with its many cities and its many towns. It is a country of great contrast, with its high mountains and its fertile plains. It is a country of great history and culture, with its ancient ruins and its great works of art. It is a country of great beauty, with its beautiful coastlines and its beautiful lakes. It is a country of great interest, with its many cities and its many towns.

Italy is a country of great beauty and interest. It is a country of great contrast, with its high mountains and its fertile plains. It is a country of great history and culture, with its ancient ruins and its great works of art. It is a country of great beauty, with its beautiful coastlines and its beautiful lakes. It is a country of great interest, with its many cities and its many towns. Italy is a country of great beauty and interest. It is a country of great contrast, with its high mountains and its fertile plains. It is a country of great history and culture, with its ancient ruins and its great works of art. It is a country of great beauty, with its beautiful coastlines and its beautiful lakes. It is a country of great interest, with its many cities and its many towns.

Italy is a country of great beauty and interest. It is a country of great contrast, with its high mountains and its fertile plains. It is a country of great history and culture, with its ancient ruins and its great works of art. It is a country of great beauty, with its beautiful coastlines and its beautiful lakes. It is a country of great interest, with its many cities and its many towns.

ris :

Aut coniectura à lege expræssa, aut approbata, aut i
teritum præsumitur instituisse, & ille tanquam insti
Aut non à lege approbata, & non inducitur institutio
in l. quidam cum filium 44. ff. de hered. instit. argu

Aut certa est suppletio, & necess.
Titius esto *l. i. S. ex fundo, verf.*
Aut non { Aut constat per errorem
certa, { stitutio *l. error C. de*
quia so- { to testamenti.
lum di- {
ctum fue- { Aut non constat, quæ a-
rit Titi. { ceret Titius vindice
fundo, ibi ergo si in L.

Aut verè conijcimus Testatorem
rium, & inducitur *l. cum testam
cum seq. ff. de liber. & posthum.*
Aut non pro certo conijcimus vo
tur institutio *l. si quis cum S. fin*
dixit si filius me viuo morietur
stamentum non est ruptum, qu
mento mutasse voluntatem, au
idem vellet, si secundum, nolu
peret *S. posteriore Instit. quibus*

Aut verba non conueniunt ei, de quo agitur propriè secundum sensum
fisse, & inducitur institutio *l. Titius S. Lutus ff. de hered. instit. l. fin. C.*
Aut non conueniunt ob diuersitatem corporis, sed omnino alij aptantur
inducitur institutio *l. quoties ff. de hered. instit.* Ratio, quia voluit quod
facere velle *l. amplius ff. rem ratam habere l. 1. ff. de edendo. Duaren.*
dam cum filium 44. ff. de hered. instit. argumento desumpto à fidei

V T I O.

seu tacitè inducatur.

ti, & non operatur institutionem, quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse,

ducta, & inducitur institutio *l. 3. C. de testamen.* vbi Mater in puerperio decedens filium præ-
tutus cum alijs admittitur, licet Mater ne verbum quidem de eo fecerit in testamento:

, quia vel scribendus, vel viua voce nuncupandus hæres *l. iubemus C. de testamen. facit text.*
mento sumpto à fideicommisso ad institutionem.

xredis institutionem, & dicitur inducta institutio, non tamen magis coniectura, quam vi *Per-*
ex. est in l. fin. C. de testamen. vbi, si Testator, qui fuerat hæres Plocij, quempiam hæredem
dem fecisse dicitur, quasi respiciens antiquam regulam, vt hæres hæredis, sit hæres testato-

tiò institutionem importabit, si suppleatur, & inducitur institutio, puta si dictum Titius hæres,
in autem ff. de hered. instit. Donell. lib. 1. commentar. Iur. Ciuil. cap. 21.

ommissa fuisse illa verba hæres esto, quia plus nuncupatum, quam scriptum, & inducitur in-
stitutionis, at non coniectura, sed nuncupatione probata tamen aliunde, quam ex instrumen-

qualia verba per errorem omissa, & quia potuisset testator legatum intendere, potuit enim di-
Titius habeat & ob ambiguitatem non inducitur, neque institutio, neque legatum *l. 1. §. si ex*
ius solummodo, &c. ff. de hered. instit. Donell. in lib. 6. commentar. Iur. Ciuil. cap. 21.

duisse instituere, quia voluit testamentum valere, & nulla coniectura potentior est in contra-
tum *ff. de hered. instit. l. etiam §. libertus ff. de bonor. possess. Fortun. in l. Gallus in princ. num. 76.*
cit. tex. in l. coheredi §. final. ff. de vulg. & pupill.

isse instituere, quia aliqua probabilis coniectura repugnat voluntati instituendi, & non induci-
te vulg. & pupill. vbi Testator instituerat filium in primo testamento, deinde secundum faciens
talem instituo; Hoc casu filius non dicitur tacitè institutus, sed præteritus, & ideo primum te-
a institutioni repugnat coniectura voluntatis, aut enim volumus testatorem in secundo testa-
non, si primum, noluit ergo eum instituere, quem antea, non enim mutaret voluntatem, sed
primum testamentum rumpere, sed valere, ergo noluit in secundo instituere, quia sic rum-
podis testamentum infirmant.

mem, quia aliquis fuit positus in conditione, cuius præteritio non facit testamentum nullum, &
testato *l. si quis ita hæres 82. iuncta gloss. ff. de hered. instit.* quæ est intelligenda de hærede le-
tem de suo, suus enim non vindicat hæreditatem, quod supponitur in textu, sed se immiscet,
bin. testato ff. de lib. & posthum. ita etiam procedit tex. in l. ex facto etiam ff. de hered. instit.

perfectè se habent ad institutionem, & tunc non inducitur institutio, sed reseruatur ius succe-

n secundo testamento enuncians se id facere, quia cum non potuit habere hæredem, quem vo-
a, quæ in primo testamento fuerat instituta, admittitur ex secundo testamento in quo Nonius
ut se Nonium instituere, quia non poterat eos habere hæredes, quos volebat, falsus enim ru-

lib. 10. comment. Iur. Ciuil. cap. 6. num. 7. vers. quare si non fuisset, quem vide.

rborum, nulli tamen alij conuenire possunt, & constat per coniectur is testatorem de eo sen-
te posthum. hered. instit. l. si ita scriptum ff. de liber. & posthum.

& ita in corpore fuit erratum, & quamuis maximè de voluntate testatoris constet, non tamen
em instituere, non autem instituit, longè autem hæc duo differunt, cum aliud sit facere, aliud
hunc propositum in tit. de hered. instit. cap. 3. colum. 4. paulò ante medium, facit ad idem l. qui-
misso ad institutionem.

1. The first part of the report is devoted to a general survey of the situation in the country.	2. The second part is devoted to a detailed analysis of the economic situation.	3. The third part is devoted to a detailed analysis of the social situation.	4. The fourth part is devoted to a detailed analysis of the political situation.
5. The fifth part is devoted to a detailed analysis of the cultural situation.	6. The sixth part is devoted to a detailed analysis of the scientific situation.	7. The seventh part is devoted to a detailed analysis of the educational situation.	8. The eighth part is devoted to a detailed analysis of the health situation.
9. The ninth part is devoted to a detailed analysis of the environmental situation.	10. The tenth part is devoted to a detailed analysis of the international situation.	11. The eleventh part is devoted to a detailed analysis of the military situation.	12. The twelfth part is devoted to a detailed analysis of the security situation.
13. The thirteenth part is devoted to a detailed analysis of the judicial situation.	14. The fourteenth part is devoted to a detailed analysis of the administrative situation.	15. The fifteenth part is devoted to a detailed analysis of the financial situation.	16. The sixteenth part is devoted to a detailed analysis of the tax situation.
17. The seventeenth part is devoted to a detailed analysis of the labor situation.	18. The eighteenth part is devoted to a detailed analysis of the housing situation.	19. The nineteenth part is devoted to a detailed analysis of the transportation situation.	20. The twentieth part is devoted to a detailed analysis of the communication situation.
21. The twenty-first part is devoted to a detailed analysis of the energy situation.	22. The twenty-second part is devoted to a detailed analysis of the water situation.	23. The twenty-third part is devoted to a detailed analysis of the food situation.	24. The twenty-fourth part is devoted to a detailed analysis of the clothing situation.
25. The twenty-fifth part is devoted to a detailed analysis of the recreation situation.	26. The twenty-sixth part is devoted to a detailed analysis of the sports situation.	27. The twenty-seventh part is devoted to a detailed analysis of the tourism situation.	28. The twenty-eighth part is devoted to a detailed analysis of the foreign trade situation.
29. The twenty-ninth part is devoted to a detailed analysis of the investment situation.	30. The thirtieth part is devoted to a detailed analysis of the development situation.	31. The thirty-first part is devoted to a detailed analysis of the future situation.	32. The thirty-second part is devoted to a detailed analysis of the conclusion.

Hac distinctione sic posita constat, in quibus terminis pleræque leges hinc inde allegatæ sint intelligendæ, itaut non sit opus, vt rursus singulis occuramus, cum ex varijs distinctionis membris plurimarum hinc inde allatarum sensus fuerit explicitus, non nullæ tamen ommissæ sunt, quarum intelligentiam nullo distinctionis membro complexi sumus, earum igitur sensum nunc aperiamus.

34 † l. 1. C. si tabul. testam. extab. Animaduertendum est igitur hanc legem non negare, quin institutus in testamento cuius nomen inconsulto testatore ante eius mortem deletum est, verus sit hæres, sed tantum ei, quamuis verus sit hæres, negare bonorum possessionem directam æditalem secundum tabulas, quod enim de bonorum possessione loquatur facile colligitur ex tex. quod de bonorum possessione non ab intestato constat ex rubr. inscripta si tabul. testamen. extab. quod non de bonorum possessione contra tabulas constat, quia de ea inferius tractatur in 4. tit. eiusdem libri. Vnde reliquum est, vt loquatur de bonorum possessione secundum tabulam, quod autem neget hanc bonorum possessionem, quamuis verus sit hæres, probatur, quia primo constat hunc verum esse hæredem testamentarium de iure Ciuili, Deinde certum est eam, & vero hæredi, dum tamen tempore mortis non reperiatur scriptus, 35 denegari. Verum † hæredem esse probatur, quia iure dispositum est ea valere, quæ scripta sunt in testamento, etiam si testamentum interierit ante mortem testatoris, vel pars testamenti ante mortem perierit, vel si aliquid deletum sit inconsulto ante mortem, siue legi possit, siue non; dummodo id acciderit post consummationem testamenti, l. 1. §. sed si lege, & §. sed consulto de his, quæ in testamen. del. in §. sed si legi habentur hæc verba. Sed si legi non possunt, quæ inconsulto deleta sunt, dicendum est non deberi. Sed hæc ita demum si ante consummationem testamenti factum est. Si ergo post consummationem testamenti inconsulto deleta

sunt debebitur, in §. sed consulto habentur hæc verba. Sed consulto quidem deleta detentes exceptione repelluntur, inconsulto vero, non repelluntur, siue legi possunt. siue non possunt. Sed & si totum testamentum non extet, constat valere omnino, quæ in eo scripta sunt. Hoc idem probat tex. in l. vltim. C. de testam. quæ his verbis conscripta est. Lucius Titius integra mente, & valetudine testamentum fecit, vt oportet, postea cum in aduersam valetudinem incidisset mentecaptus easdem tabulas incidit. Quæro, an heres his tabulas institutus adire possit hereditatem. Respondi secundum ea, quæ proponuntur non ideo minus adire posse idem, probat l. penult. C. de testam. ibi si inconsulto testatore testamentum incisum eodem modo valet. Huic vero, quamuis verus sit hæres iure prætorio negari bonorum possessionem secundum tabulas probatur per l. 1. §. semel ff. de bonor. possess. secund. tab. l. quod vulgo ff. de bonor. possess. contr. tab. l. 1. ff. si tab. testam. null. extab. l. nostram C. de testam. notat gloss. in l. 1. §. sed consulto ff. de his, quæ in testam. delen. vbi † statuit ei, qui de iure Ciuili est hæres tabulis etiam deperditis vel deletis, vt legi non possint non competere bonorum possessionem, quia † necesse est post mortem extare tabulas eadem gloss. in d. l. nostram C. de testam. super verbo ad hereditatem ibi licet non, 36 detur bonorum possessio secundum tabul. Cum igitur is cuius nomen inconsulto testatore deletum est, vt legi non possit, verus sit hæres, licet non concedatur ei bonorum possessio secundum tabulas, & hunc appellet coniectura scriptum Imperator in d. l. vnica, constat coniectura scriptum verum hæredem, itaut potius tex. probet dari institutionem per coniecturam quam contrarium.

38 Quod si fortè mirum adhuc videatur Prætorem negare bonorū possessionem vero hæredi, & ita durius cum hærede agi de iure Prætorio, quam de iure Ciuili, cum tamen Prætor † æquitatem præ oculis habeat l. quod si se se ff. de eo, quod certo loco, induxeritque prætor bonorum † poi-

- 39 † possessionem ampliādi iuris ciuiliis gratia, non restringendi, vt in princip. l. i. ff. de bonor. posses. facit tex. in S. emancipati Instit. de hered. ab intest. in l. ult. S. 1. & fin. ff. ad l. Rhodiam cum multis similibus. Animaduertendum, non dari quidem directam bonorum possessionem secundum tabulas, de qua loquitur allegata l. unica ff. si tab. testam. extab. † cum enim ea detur secundum tabulas, non, præter, non potest habere locum deficientibus tabulis, & ita scriptis tantum datur, hic autem scriptus non est, datur tamen utilis, ac decretalis bonorum possessio secundum voluntatem, vt rectè Cuiac. ad d. l. unicam in fin. cuius interpretatio ad hanc legem apud me habetur in 2. tom. colum. 1118. & 1119 secundum impræssionem anni 1614. monet enim, vbi † verba ædicti deficiunt, & ita vbi deficit ædictalis bonorum possessio, succedere utilem decretalem l. 3. C. de bonor. posses. secund. tab. † vbi si testamentum sit coram septem testibus conditum, statuit tex. competere bonorum possessionem secundum nuncupationem, vbi gloss. eam appellat utilem secundum tabulas, & ratio est, quia verè verbis ædicti non continetur, sed ob identitatem rationis, & utilitatem per interpretationem adiecta est, facit l. ultima C. de codicill. ibi siue secundum tabulas, siue secundum nuncupationem ceterasque similes postulauerit. Vnde in casu nostro non datur quidem bonorum possessio secundum tabulas, neque secundum nuncupationem, sed secundum voluntatem, † & ita ait Cuiac. explicari d. l. ultimam C. de codicill. in illis verbis. Ceterasque similes, & rectè cum enim loquatur de bonorum possessione ex testamento, & non contra tabulas, & iam meminisset de bonorum possessione secundum tabulas, & secundum nuncupationem, deinde addat illa verba ceterasque similes sane est intelligendus de bonorum possessione secundum voluntatem, non enim potest explicari in bonorum possessione ab intestato, aut contra tabulas, cum loquatur de eo, qui utebatur testamento.

Secundo pro eadem negatiua se offert tex. in l. Gallus in princ. iuncto S. † in omnibus ff. de liber. & posth. pro cuius dilucidatione animaduertendum non statuere iuris Cōsultum in d. S. in omnibus, vt magis expressè, quam tacitè filius instituat, sed illud vnum testatori obseruandum proponere, vt in omnibus casibus supra in ea lege enarratis, quando scilicet vult nepotes, & posthumos instituere, curet, vt filius dum taxat in potestate existens in aliqua parte sit hæres, neque se restringit eo loci iuris Cōsultus ad eum casum, quo vsus fuerat testator ea Galli formula si filius me viuo morietur, sed ad omnes, & quia posset esse, vt in aliquo illorum non esset ita formatum testamentum, vt colligeretur institutio, monet, vt instituat filius; non negat tamen, quin si testamentum sit ita formatum, vt ex eo colligatur institutio, ea sufficiat, & per consequens non negat, quin si ita dictum sit, si filius me viuo morietur talem instituo, sit inducta institutio, nec quicquam facit non posse tacitè quemquam in parte institui, ideo illum tex. non posse intelligi de tacita institutione, vt considerauit Illustrissimus Mantica ex mente aliorum in tract. de coniect. ultim. volunt. lib. 4. tit. 1. nu. 29. nam primo potest etiam aliquis tacitè in † parte institui, vt si plures filij tacitè instituantur, nam singuli in partes viriles intelligentur instituti l. 3. C. de inoff. testam. l. si ita scriptum ff. de liber. & posth. & posset dicere testator, si filius meus non erit hæres in legitima, talis hæres esto, quo casu tacitè in parte diceretur institutus. Præterquam quod non disponit tex. vt solum in parte instituat, sed vt saltem in parte, quasi dicat, si non vis, vt sit hæres in toto, saltem in parte instituas eo tamen modo, qui secundum subiectam materiam erit accommodatus, & ita in illis casibus, in quibus non valet tacita institutio, puta si in parte, vt non tacitè instituat, in illis verò casibus in quibus valere potest, possit quoque tacitè instituere. Vide Fortun. has solut. latius attingentem in d. l. Gallus in prin. nu. 88.

Ex his constat, an, & quando tacita institutio inducatur, an vero ex ea competat legis nostrae beneficium videbimus infra Artic. 6. vbi de substitutione agetur.

S V M M A R I V M
Articuli Secundi.

- 46 Sermo simpliciter prolatus de primo tantum actu intelligitur.
- 47 Cautio, de danda, vel restituenda dota filiae nuptae, de primis tantum nuptiis intelligitur.
- 48 Substitutus non dicitur primus haeres.
- 49 Verba per prius intelligenda.
Declarat, ut infra num. 75. & 79.
- 50 Substitutus non dicitur haeres per prius, sed per posterius.
- 51 Simpliciter dictum est intelligendum simpliciter, & non secundum quid.
- 52 Substitutus non est simpliciter haeres, sed secundum quid nempe secundus.
Declarat, ut infra num. 76.
- 53 Simpliciter quod non est tale, non est proprie tale.
- 54 Ratio vbi eadem non viget, neque viget eadem iuris dispositio.
- 55 Prima quaeque sunt ceterorum fauorabilissima, potissima, dilectissima.
- 56 Nuptiae primae longe ceteris sunt fauorabiliores.
- 57 Haeres primus magis à testatore est dilectus, quam substitutus.
- 58 Institutum lex magis diligit, quam substitutum.
- 59 Legis nostrae beneficium non habet locum, vbi non habet locum statutum continuans possessionem.
Declarat, ut infra num. 80.
- 60 Possessionis continuatio inducta à statuto non habet locum in substituto.
- 61 Vulgariter substituto legis nostrae beneficium competit.
Declarat, ut infra num. 80.
- 62 Substitutus vulgariter dicitur haeres institutus.
- 63 Substituti, purificata conditione, dicuntur instituti.
- 64 Haereditis appellatione ex sermonis pro-

prietate venit substitutus.

- 65 Conditionalis dispositio purificata conditione pura euadit.
- 66 Substitutio est conditionalis institutio.
- 67 Remedium legis nostrae competit ei, in quem iura haereditaria sunt translata.
- 68 Haereditaria iura dicuntur translata in substitutum conditione substitutionis purificata.
- 69 Subrogatum sequitur naturam eius cuius loco subrogatur.
- 70 Subrogatum utitur iisdem privilegiis, quibus is in cuius loco subrogatur.
- 71 Subrogationis vi dictum in vna persona, habet locum in alia etiam in materia exorbitanti.
- 72 Substitutus vulgariter, eueniente substitutionis casus, est primus haeres.
- 73 Primus dicitur, qui nullum habet ante se.
- 74 Substitutio vulgaris dicitur secunda institutio, quantum ad ordinem electionis, & scripturae, non quantum ad ordinem effectus.
- 75 Verba in fauorabilibus etiam per posterius intelliguntur.
- 76 Substitutus dicitur haeres secundum quid, in ordine electionis non in ordine effectus.
- 77 Secundum quid, non verè simpliciter, non ideo quidpiam appellari potest, quia secundum locum obtineat.
- 78 Secundi, vel } ratio non mutat substiti-
Primi } tionem, sed addit qual-
litatem accidentalem.
- 79 Substitutus eueniente casu substitutionis aequè est dilectus, ac fuerit institutus in casu institutionis.
- 80 Possessio vigore statuti eam continuantis continuè post mortem defuncti transit in heredem primo institutum loco, ita ut uellum detur medium inter mortem, & acquisitionem possessionis.
- 81 Possessores duo eiusdem rei dari non possunt.
- 82 Substituto competit legis nostrae remedium, quando euenit casus substitutionis, & eius liquidatio est facta, non ante.

350 De Acquirenda Possessione.

- 84 *Substituto in re singulari nullo coherede dato legis nostræ remedium competit.*
 85 *Substitutus in re singulari, nullo coherede dato, detracta certæ rei mentione, in totum efficitur hæres.*
 86 *Substituto vulgariter, quacumque substituendi formula, puta reciproca, vel compendiosa, legis nostræ beneficium competit.*

ARTICVLVS II.

Vtrum vulgariter substitutis legis nostræ beneficium competit.

Videtur negatiua sententia tenenda.

- 46 Primo, quia sermo † simpliciter prolatus de primo tantum intelligitur, *l. boues §. hoc sermone ff. de verb. signif. l. cum pater §. pater certam ff. de legat. 2.* vbi
 47 cautio † de danda, vel restituenda dote filię nuptui dandæ, de primis nuptijs tantum intelligitur, nec ad secundas nuptias porrigitur, & ex tex. id notat *Bart. Bald. & Imol.* ibi quod diximus sermonem simpliciter prolatum de prima vice intelligendum, ad idem est tex. *l. hac conditio filię meæ ff. de cond. & demon. l. dotis promissio ff. de iur. dot.* vbi scribitur dotis promissionem in primis dumtaxat destinari, neque durare obligationem, si post alterius matrimonium, ei nubat, cui dotem promiserat, ad idem facit tex. in *l. stipulationem, qui propter, & in l. seq. & ibi Bart. in epitome posteriorioris ff. eod. tit. Alexand. conf. 37. in causa mota per Angelum colum. 2. vers. item præterea, & fortius lib. 1. quod est repetitum conf. 83. lib. 2.* Ad idem faciunt multa alia lura egregiè ponderata à *Tiraquell.* in *d. l. boues §. hoc sermones num. 1. cum innumeris seqq.* vbi latissimè confirmat, & exornat. At substitutus non † est primus hæres, sed secundus *l. ab omnibus §. cum quidam ff. de legat. 1. & ibi gloss. l. præcibus C. de impub. & alijs substit.* in quibus *Acursius* rectè interpretatur se-

cundum hæredem, idest substitutum, ad idem optimus est tex. in princip. *Instit. de vulg.* vbi de substitutionibus sermonem habiturus Iustinianus inquit posse quem plures gradus hæredum facere, Indicans institutum esse in primo gradu, substitutos vero in secundo, vel vltiori hinc gloss. in rubr. ff. de vulg. definit substitutionem esse secundam institutionem. ex quo sequitur substitutum esse secundum hæredem, argumento à coniugatis deducto. Confirmatur ex regula superiori simili, verba per † prius intelligenda, quod in idem incidunt, ac si dicamus de priori *l. hoc legatum, vbi Bart. post Petrum ff. de legat. 3. l. qui heredi in princip. & ibi Bald. & iterum in §. 1. & ibi quoque Imola in princip. & Soccin. colum. 2. in 4. notab. ff. de cond. & demonstr. l. Gallus §. quidam rectè ff. de lib. & posthum. l. qui liberis §. hac verba, & ibi latè Ias. in 1. notab. ff. de vulg. & pupill. voluit etiam Bald. in l. 1. vers. est ergo ratio, & ibi etiam *Cast. C. de success. edict. Gozzad. conf. 48. num. 20. qui plures allegat latè Tiraquell. in tract. le mort saisi le vis part. 2. declarat. 9. num. 5.* at † substitutus videtur hæres posterius. Ergo, &c.*

Secundo, quod simpliciter dicitur † simpliciter est intelligendum, & non secundum quid *l. 1. §. 1. ff. de donat. l. si ita quis §. vltim. ff. de legat. 2. l. hoc legatum ff. de legat. 3. l. vltim. C. de his, qui ven. impetr. cum similibus adductis à Card. Alexand. in cap. ad id quod colum. 2. vers. sed de vobis de spons. & matrim.*

52 At substitutus non est simpliciter hæres, quia est secundum quid nempe secundus, vt supra, ergo, &c. Confirmatur
 53 quia quod † non est simpliciter tale, non est propriè tale, ad *Philosoph. 1. Politic. l. cum ex oratione ff. de excusat. tut. l. patris, & filie, vbi Frac. Aret. & Ias. in primo notab. ff. de vulg. & pupill. Bart. in l. lucius §. quæsitum ff. de legat. 3. Bald. conf. 12. lib. 3. Soccin. Iun. in l. 1. colum. 1. ff. de vulg. & pupill.* At lex nostra videtur propriè intelligenda, cum sit correctoria iuris communis. Ergo, &c.

Ter-

54 Tercio, ubi ¶ non viget eadem ratio, neque viget eadem Iuris dispositio *cap. cum cessante extra de appellat. l. adigere S. quamvis ff. de iure patr.* At in substituto non viget eadem ratio, quæ in instituto, ergo, &c. Minor probatur tum, quia institutus est primus hæres, substitutus vero secundus: in primo autem viget maior ratio, quam in secundo, quia prima ¶ quæque sunt cæterarum omnium, fauorabilissima, potentissima, & dilectissima, hinc primæ nuptiæ ¶ multo sunt fauorabiliores, quam cæteræ sequentes, tum respectu viri, tum respectu vxoris, vt patet ex toto tit. C. de secund. nupt. & præcipuè ex l. fœmina, & l. generaliter, & l. hac editiæ, & Auth. ibidem possit. Faciunt trad. à D. Hieron. lib. 1. aduersus Iovinianum, alia complura eandem propositionem probantia asserunt abundè Tiraquell. ad l. boues S. hoc sermone in 1. par. num. 141. ff. de verb. signif. & in tract. de Iur. primogen. in præfat. num. 49. tum quia a testatore magis dilectus ¶ est primus, quam substitutus l. publicus S. 1. & ibi Bart. & alij, & præsertim Soccin. ff. de cond. & demonstr. quam legem ad hoc notabilem dicit Ias. in l. licet Imperator colum. 5. in 9. & ultimo notab. ff. de legat. 1. l. quoties in princip. ff. de vsufr. l. qui soluendo la 2. & ibi Angel. & recentiores ff. de hered. instit. ideo existimandum legem quoque eundem ¶ magis diligere, vt se conformem reddat iudicio testatoris, quemadmodum è conuerso censetur testator se conformare legis dispositioni, vt voluerunt Bart. Angel. Imol. Cast. Ruin. Alexand. & alij recentiores in l. hæredes mei S. cum ita ff. ad Trebell. quod si verum nempe, vt substitutum, tamquam minus dilectum a testatore, minusque lex ipsa diligit, non idem beneficium substituto concedere esset credendum, quod instituto, ratio enim quare hoc beneficium concedatur, est fauor hæredis, fauores autem in dilectos conferri solent, non in alios.

59 Quarto, ubi non habet locum ¶ statutum continuans possessionem defuncti in hæredem, neque habet locum legis no-

60 stræ beneficium, pari enim passu ambulant, vt alibi dixi. At statutum continuans ¶ possessionem non habet locum, in substituto, vt tenuit Nicol. Bellon. lib. 4. supputationum cap. 16. & videtur in eandem sententiam inclinare Tiraquell. in tract. de mort. saisit le vis par. 2. declarat. 9. num. 20. cum seqq. Ergo, &c.

61 In contrarium est receptissima ¶ omnium Interpretatum sententia, & veritas quam tenuere gloss. in l. nostra in ultim. par. Bart. num. 10. Alexand. num. 10. Salycet. colum. 2. vers. quero tertio. Cast. colum. 3. vers. in fin. gloss. ibi, responde, vt colligitur Raphael. Fulgos. colum. 3. vers. ex tertia parte. Ias. num. 12. Dec. nu. 27. Curt. lun. colum. 9. vers. quarto quaritur. Bart. conf. 5. num. 1. lib. 1. & conf. 91. In nomine Domini. Amen. In questione vententi in Curia colum. 1. Bald. conf. 186. qua allegationes num. 6. vers. concludo, quod Dominus lib. 1. & conf. 104. comparuerunt in iudicio lib. 5. Angel. Aret. in S. quadrupli colum. 12. vers. veniamus ad 2. Instit. de Action. Ias. in l. precibus colum. 13. vers. alia est utilitas, quia directo. C. de impub. & alijs substit. Soc. lun. conf. 92. quoniam coram doctissimo col. 2. num. 8. lib. 1. Tiraquell. in tract. de mort. saisit le vis par. 2. declarat. 9. num. 17. Personal. qui de communi in tractat. de adipiscend. poss. num. 185. Peregrin. de fideicommiss. art. 48. sub num. 1. qui dicit hoc beneficium competere omnibus vniuersalibus successoribus ex testamento primis, secundis, & vltioribus. Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 206. Honded. conf. 24. num. 18. lib. 2. Rota in vna Romana de Roncionibus 10. Decembris 1596. coram Litta, & in Faentina fideicommissi de Passijs 29. Aprilis 1587. coram Card. Pampb. & in Recanaten. hereditatis 8. Martij 1613. coram R. P. D. Valdo.

62 Probatur hæc sententia. Primo, quia instituto hæredi hoc beneficium competit, vt apertè tex. ibi si quis ex affe, vel ex parte institutus. At substitutus ¶ dicitur hæres institutus, substitutio enim est secunda hæredis institutio ad gloss. in

Rubr. ff. de vulg. & in princip. Instit. de vulg. & pupill. ergo substituto vulgariter competit hoc beneficium. Confirmatur

- 63 *ex l. hæredis appellatio, & l. sciendum ff. de verb. signif.* † ubi substituti purificata conditione dicuntur instituti, quod optimè expressit Iustinianus in princip. Instit. de vulg. cum idocuit plures hæredum gradus fieri posse, vt si ille hæres non erit, ille hæres esto, ubi positum in secundo gradu, quem vocauimus substitutum, non solum hæredem appellat verum eodem modo eum instituti significat, quo verus hæres, per verba hæres esto, quæ maximè proprium hæredem faciunt, ad idem facit tex. in l. 1. & l. coheredi §. qui
- 64 *discretas de vulg.* hinc † ex sermonis proprietate appellatione hæredis venire substitutum vulgariter rectè docuit. *Angel. conf. 184. Alexand. conf. 36. lib. 3. Corn. conf. 279. colum. 3. lib. 3. Soccin. Sen. conf. 257. colum. 3. lib. 2. Bellon. lib. 4. supputationum cap. 16. nu. 4. & 5. facit tex. in l. mulier §. ultimo ff. de condit. instit.* ubi propriè institutus dicitur, & ibi confirmat *Bart. Ruin. conf. 62. Prima facie videtur colum. 4. vers. nec obstat, quod dicit lib. 3.*

- 65 Secundo, quia dispositio † conditionalis, purificata conditione, pura euadit, sub eaque cadit determinatione, sub qua pura, puri enim, & purificati nulla est differentia, *l. sed & si de sua circa fin. ff. de adit. hæred. l. as. in l. quoties num. 9. ff. de verb. oblig. dixi in tract. de legis. contradicti. quest. 15. num. 12.*

- 66 At substitutio † est conditionalis institutio *l. 1. ff. de vulg. tex. in princip. Instit. de vulg. & pupill.* & quando quærimus an substituto hoc beneficium competat, supponimus purificatam conditionem, esseque locum substitutioni, alioqui vana esset questio, Merito tamquam pura institutio veniet sub eadem Iuris determinatione, sub qua institutio venit.

- 67 Tertio, quia hoc beneficium competit ei, in quæ lura hæreditaria sunt translata, vnde statutum vt fideicommissario, facta verbali restitutione, hoc beneficiū competat, quia in eum lura hæreditaria

sunt translata, vt *Bart. hic num. 9. Dec. num. 25. & alij* quos infra referam in quest. 8. At purificata † conditione in substitutum dicuntur translata omnia, lura hæreditaria *l. cum ex filio §. ultimo, & ibi gloss. & Doct. præcipuè Bald. & Raphael. Cuman. ff. de vulg. & pupill.* hinc legata simpliciter relicta dicuntur repetita à substituto *l. si seruus plurim. §. 1. vers. si tamen secundum substantiam, & ibi l. as. in 2. notab. ff. de leg. 1. l. licet Imperator, & ibi l. as. colum. 5. vers. nota nono, & ultimo ff. de legat. 1.*

- 69 Quarto, quia † subrogatus sequitur naturam, assumitque omnes qualitates eius, cuius loco subrogatur, *l. si eum §. qui iniuriarum ff. si quis caution. cap. Ecclesia il 1. vt lit. pend. cap. 1. vt eccles. benef. Casstr. conf. 73. repetitio, & conf. 165. licet illa Dilisa ante fin. lib. 1. l. as. in d. l. si eum §. qui iniuriarum colum. 1. in 2. notab. ff. si quis caution. Philip. Dec. conf. 50. quia verba testamenti col. 1. & conf. 53. placet mihi circa med. & conf. 183. in controuersia colum. 2. vers. confirmatur ista conclusio, & conf. 190. circa primum dubium colum. 3. vers. quarto h. c. idem, & consil. 543. in casu proposito colum. 3. vers. 3. hoc confirmatur. Ideo † vtitur iisdem priuilegijs quibus is in cuius locum subrogatur. *Paris. qui alios citat conf. 57. videtur prima facie colum. 2. num. 14. lib. 4.* Quintimo vi subrogationis † dictum in vna persona trahitur ad alia etiam in materia exorbitante *l. libertum §. senatus ff. de rit. nupt. l. item veniunt §. vlt. ff. de petit. hæred. Franc. Aret. in l. 1. colum. 2. in princip. ff. de vulg. & pupill.* At substitutus est subrogatus in locum instituti ergo eiusdem sequitur naturam, assumitque omnes qualitates instituti hæredis, & per consequens legis nostræ beneficium optimè consequitur non minus, ac hæres institutus.*

- Ad primum respondendum substitutum tesse primum eueniente substitutionis casu, euenit enim, eo, qui poterat ante eum esse, celsante. Si enim † primus dicitur, qui ante se nullum habet *l. proximus ff. de verb. signif.* profecto non

adeun-

adeunte eo, qui potuisset adire, nullum dicitur ante se habere, merito est primus, nihil facit substitutionem dici secundam institutionem, & reliqua in contrarium allata, dicitur enim secunda quantum

74 † ad ordinem electionis, & scripturæ, non quantum ad ordinem effectus; vere enim testator institutum maluisset hæredem, & in eius defectum vult substitutum, effectu autem inspecto substitutus, aut hæres non est, aut primus hæres, adeunte enim instituto non est hæres, & non adeunte est primus.

Nihil facit verba per prius intelligenda, habet enim locum hæc regula, † quando actu vnus est per prius alter per posterius, vt quando dominus per seruum fit hæres, & ita procedit tex. in *l. qui liberis §. hac verba ff. de vulg. & pupillar.* cum alijs in argumento allatis, at si vnus attento ordine voluntatis sit per posterius, attento autem ordine effectus, & ita actu, sit per prius, nihil repugnat quin verba, per prius intelligenda, de eo tamquam priori intelligantur, cum vere effectu inspecto prior sit, quod eo magis asserendum, quia verba legis cum effectu sunt intelligenda, ideo leges statuentes, vt verba per prius intelligantur locum habebunt in priore cum effectu.

Addamus regulam in argumento propositam, vt verba per prius intelligantur limitandam in fauorabilibus, in quibus

76 † etiam per posterius intelliguntur, vt in superiori quæstione probatum, quare cum beneficium legis nostræ sit fauorabile, vt sæpè dictum *ad l. vel negare ff. quemadm. testam. aper.* & alia sæpè deducta, supradicta sententia in casu nostro non oberit.

Ad secundum respondendum substitutum † esse simpliciter hæredem eo casu quo est, tunc enim non secundus est, sed primus, vt in superiori solutione, & quatenus dicitur secundus, & ideo hæres secundum quid, hoc verum vt dixi in ordine electionis, non in ordine effectus, de quo agendum nobis est, cum verba, cum effectu intelligenda, vt supra dictum, Addamus non ideo quid dici secundum

quid tale, quia secundum locum obtineat, & ideo sit tale cum adiectione, nam ratio secundi non mutat substantiam, sed addit qualitatem accidentalem, quod ex eo maximè patet; quia & ratio primi mutaret, & primus hæres dicitur hæres cum hac adiectione primi, & tamen primus numquam dicitur secundum quid hæres, vnde regula, vt secundum quid tale non dicatur propriè tale, intelligitur de eo, quod habet adiectam qualitatem alterantem substantialiter.

Ad tertium dicendum eandem vigere rationem in substituto veniente casu substitutionis, quæ viget in instituto, tali enim casu eueniente, substitutus est primus hæres, ideo vt talis erit cæterorum omnium maximè fauorabilis, neque dicetur tali casu eueniente minus dilectus, quam fuerit in suo casu institutus, ille si quidem diligebatur, vt pure vocatus, ac purificata conditione hic quoque pure vocatus est, ideo æquè dilectus, non immerito si lex testatoris voluntari se conformem reddit, æquè hunc diligit ac institutum, & æquè beneficium suum huic impartietur, ac instituto.

Ad quartum respondendum, primo non esse omnino tutam eam opinionem, vt statutum continuans possessionem, non habeat locum in substituto, neque constanter eam videtur tenere Tiraquell. citato loco, verum quicquid sit de tali statuto, † non idem in re nostra asserendum, ob diuersitatem rationis, quæ in tali casu viget inter statutum, & legis nostræ beneficium, Cum enim substitutus dicatur succedere testatori non verò instituto, cui substitutus, sitque testatoris hæres, non verò instituti, nec possit in eo continuari possessio testatoris, vt infra probabitur, nec instituti, quia illius non est hæres, consequens est, vt in illo possessio continuari nequeat, quod autem in eo non continetur possessio testatoris probatur, quia absque aliquo † intervallo sequuta morte testatoris possessio continuatur in primo loco instituto, diciturque continuo post eius mortem saisitus, ita vt nullum fuerit medium inter

82 mortem testatoris, & acquisitionem possessionis ipsius hæredis, *l. quasi §. presentis de legat. 1. Tiraquell. in tractat. le mort saisi le vis part. 2. declarat. 9. numer. 14.* ideo cum duo non possint esse eiusdem rei possessores *l. si ut certo §. si duo bus vehiculum ff. commod. l. si duo ff. de precar.* consequens est, ut in substituto non possit habere locum cōtinuatio possessionis vigore statuti; hæc ratio non cadit in legis nostre beneficio, illud enim non continuat possessionem in hæredem statim post mortem testatoris, sed eam tribuit post obtentam immisionem, ei qui tunc eam petit, capax est, unde institutus non fit possessor, donec immitatur quo casu concludendum substituto non competere hoc beneficium, at si non immittatur, sed repudiat, aut alio modo excludatur, nihil impedit substitutum immisionem obtinere posse.

83 Intelligenda tamen sententia iam firmata, ut ex rationibus in ea probanda allatis colligitur, quando substitutionis casus euenit, & facta est liquidatio illius, antequam enim probauerit substitutus casum substitutionis euenisse, nullo modo hoc beneficium competit, ita recte *Franciscus de Marchis quest. 445. ad fin. par. 2. Cast. hic num. 9. Mantica num. 26. Corn. hic num. 17. & Alberic. num. 10. in fin. Rimin. conf. 258. num. 2. lib. 2. Mantua in prima lectura nu. 101. Menoch. d. remed. 4. num. 212.* opportune confirmat *Bald. conf. 104. num. 2. volum. 5.* qui postquam admisit vulgariter substituto per compendiosam hoc beneficium competere, subnectit in casu suo immisionem fuisse nullam ipso iure, quia non fuerat liquidatum nec ostensum Iudici euenisse casum substitutionis, & rationem affert, quia regula Iuris est, ut Iudex ubi nihil est probatum, saltem per Iuramentum calumniæ, nullam immisionem in possessionem tribuere possit, ut notatur in *Authen. de exhiben. reis §. si vero etiam*, cum alijs ibi cum latis, hinc notat *Peregr. de fideicommiss. art. 48. num. 1. in fin.* hoc discrimen esse inter institutum primo loco, & substitu-

tum, ut institutus ex sola ostensione testamenti in forma probanti non aboliti nec cancellati notorium faciat Iudici se in casu esse, ut immissio sit concedenda, in substituto vero, non sufficere solam testamenti ostensionem, nisi faciat notorium Iudici euenisse casum substitutionis. Quod tamen non teneatur substitutus probare euenisse casum substitutionis, multa dubitandi studio proponit *Mantua hic in ultima lectura à num. 26. usque ad 28.* quibus etiam aliqua ex parte occurrit, quæ vide apud eum, tractat enim per accidens de morte testatoris probanda, de qua nos agemus in quinta huius tractatus parte, ubi agemus de ijs, quæ necessaria sunt in hoc beneficio intentando.

Ratio autem præcipua est, quia hoc beneficium competit substituto, tunc cum substituto effectum operari potest, & ita tunc cum vires habet, quas ante casum non habere, sed adhuc esse inpendenti, nemo est, qui non intelligat.

84 Ampliatur etiam si substitutus in re singulari substitutus fuisset, nullus autem fuerit in reliquo cohæres datus, de tracta enim certæ rei mentione in totum efficitur hæres *l. cohæredi §. ultim. ff. de vulg. & pupill. ubi las. num. 2. inquit text.* illum esse singularem in hanc sententiam, quam probauit *Idem las. in l. centurio num. 35. & ibi Rip. num. 95. de vulg. Ruin. conf. 54. num. 7. lib. 2. & consil. 128. num. 13. lib. 3. & conf. 51. nu. 2. lib. 4. Dec. conf. 186. nu. 4. Paris. conf. 59. lib. 1. Bellon. lib. 4. supputationem Iuris cap. 18. num. 1. Crauett. conf. 62. num. 5. Menoch. d. remed. 4. num. 211.*

86 Amplia secundo, ut habeat locum in substitutione directa, quacumque formula concepta, nempe vel breuiloqua, vel compendiosa, non minus enim substitutio directa est, non minus facit verum hæredem opportuno casu eueniente, quæ in breuiloqua, aut compendiosa continetur, quam ea, quæ simplici verborum formula concepta est; & ita in terminis de compendiosa sermonem habens docuit *Bart. conf. 4. lib. 1.*

num. 1. Bald. d. cons. 104. num. 1. volum. 1.

S V M M A R I V M
Articuli Tertij.

- 87 *Specialia non sunt multiplicanda.*
Declarat, ut infra num. 95. & 96.
- 88 *Promissio de qua instrumento apparet, præsumitur per stipulationem.*
- 89 *Dotis incertitudo non vitiat promissionem.*
- 90 *Dotem promississe, si in instrumento scriptum sit simpliciter, nec certa quantitas expressa, actio ex stipulatu non competit.*
- 91 *Pater pro filio pupillo, & mente capto testari potest in re speciali contra regulas juris.*
- 92 *Ultima voluntas non debet pendere ab alieno arbitrio.*
- 93 *Pupillariter } substituto legis nostra
Exemplariter } remedium competit.*
Declarat, ut infra num. 98.
- 94 *Pupillaris substitutio est testamentum filij.*
- 95 *Singularia possunt multiplicari, quando unum venit in consequentiam alterius.*
- 96 *Conducens rem suam non facit dominum locatorem.*
- 97 *Singularia duo, qua veniunt à diuersis fontibus, admittuntur, si unum veniat in consequentiam alterius, secus si ab eodem fonte proueniant.*
- 98 *Filius de iure pratorio potest abstinere ab hereditate parentis.*

ARTICVLVS III.

Verum pupillariter, vel exemplariter substituto legis nostra beneficium competat.

Quamvis Interpretes non distinguant has substitutiones à directâ vulgari, quando querant, an hoc beneficium competat, quinimmo coniunctim de omni directâ differant: quia ta-

men aliquæ rationes peculiariter pro vtraque parte videntur in his considerari posse vltra vniuersales in superiori Articulo allatas: ideo Articulum separatim posui, in quo tamen paucissimis agam.

Videtur negatiua sententia tenenda, quia fauores non sunt multiplicandi, seu
† specialia non sunt multiplicanda l. 1. c. de dot. promiss. hinc † cum speciali fauore instrumentorum introductum sit, ut si ex eo quid promissum esse appareat, præsumatur stipulatio, l. sciendum ff. de verb. obligat. S. scriptum Instit. de inutil. stip. Item speciali fauore dotium introductum, ut incertitudo dotis † non vitiet promissionem l. cum post diuortium S. gener ff. de iur. dot. quod est contra regulas communes stipulationis, ut continens rem incertam vitietur l. ista stipulatus in princip. ff. de verb. oblig. † & in instrumento scriptum sit quem promississe dotem, nec certa summa fuerit expressa, non dabitur actio ex stipulatu. Viraguell. in tract. de iur. constit. possess. par. 3. limit. 5. num. 4. per doctrinam Alexand. in l. si aliquam rem num. 21. ff. de acquir. possess. At specialiter in pupillo, & mente capto illud introductum, ut pater pro illis testamentum faciat l. moribus ff. de vulg. & pupill. l. humanitatis intuitu C. de impub. & alijs substit. est enim contra regulas juris, quibus non solum prohibetur, quominus vnus pro alio testamentum faciat, sed quominus † vltima voluntas ab alieno pendeat arbitrio l. illa autem institutio ff. de hered. instit. l. captatorias ff. de milit. testam. Item speciale in testamentis, ut executionem habeant paratam: est enim contra regulas juris, ut instrumenta habeant executionem paratam, ut alibi dixi, ergo, &c.

In contrarium † est veritas, quam tenere omnes enarrati in superiori Articulo, qui non distinguunt inter vulgarem, & pupillarem, ad quam faciunt omnes rationes in eodem allegatæ, & vltra eas hæc potissima, ut in specie Bari. hic num. 19. Salyc. sub num. 6. vers. quaro 3. Castr. num. 9. Corn. num. 17.

Quia pupillaris † substitutio est testamentum-

mentum filij introductum ad eum effectum, ut is possit testatus decedere, cum enim is in ea sit ætate, in qua sibi testamentum facere nequit, æquū est, ut pater pro illo testamentum faciat, ut in *princip. Instit. de pupill.* hinc fit, ut omnia in pupillari substitutione procedant omnino, perinde ac si pupillus in ætate adulta, constitutus sibi met testamentum fecisset, dicuntur enim, quodammodo duo testamenta, alterum patris, alterum filij *l. patris, & filij, ubi Doct. ff. de vulg. & pupill. §. igitur Instit. de pupill. facit l. si ita scriptum §. fin. ff. de honor. possess. sec. tab.* At eo casu procul dubio legis nostræ beneficium competeret. Ergo, &c.

Ad contrarium respondendum singularia posse multiplicari, quando vnum venit in consequentiam alterius *l. singularia ff. si cert. petat.* ubi dantur duo singularia alterum, ut debitor ex causa mādati fingatur mihi pecuniam numerasse, alterum ut procurator videatur pecunia, quam non accepit, quasi acceptam retro mutui nomine numerasse, vnum venit in consequentiam alterius, ideo hæc duo singularia copulātur, eodem modo probat *tex. in l. cum duæ ff. de capt. & possil. reuers. & in l. sub conditione, & ibi Bart. ff. de solut. Tiraquell. in tractat. de Iur. 95 consil. possess. par. 7. lim. 5. num. 6.* † hoc in re nostra contingit, ut enim ex pupillari-bus tabulis competat parata executio, venit in consequentiam primi priuilegij, cum primum enim statutum, ut pater pro filio testamentum condere possit, in consequentiam venit, ut ea locum habeant, quæ in omnibus testamentis locum habere possunt. Neque dicatur, quinimmo neque duo speccialia admitti, etiam, quando vnum in consequentiam alterius venit. Quod probari videtur *per l. in rem C. locat.* ubi † qui rem suam conduxit, non facit dominum locatorem, quia concurrunt duo specialia, alterum, ut conducens rem suam dicatur donare, alterum, ut eam conductionis titulo detinens dicatur tradere, quorum vnum venit in consequentiam alterius: nam cum eam donauerit, & ideo, ut conductor

possideat, sequitur necessariò, ut nomine locatoris possideat, tamen quia hæc sunt duo singularia, non admittuntur, neque dicitur translatum dominium, nisi actualis traditio intercedat; replicat enim disertè ex mente *Bart. Alexand. in d. l. si aliquam rem sub num. 21. vers. non obstat, quod una fictio ff. de acquir. 97 possess.* distinguendo † aut duæ fictiones, vel duo singularia ab eodem fonte proueniunt, aut à diuersis. Si à diuersis, & vnum veniat in consequentiam alterius, admittuntur duo singularia, & duæ fictiones, si verò ex eodem fonte non æquè, ut in opposito casu, ubi vtrumque ab eodem fonte proficiscitur, nempè à scientia.

Declara, ut hic quoque sint probāda requisita pupillaris, nempè ut ex testamento patris, in quo facta est substitutio, hæreditas fuerit addita, & reliqua sine quibus pupillaris locum habere non potest *Corn. hic num. 17.* qui subnectit ex mente Bart. necesse esse, ut ostendatur testamentum non viciatum, faciunt ad rem quæcumque supra de casu vulgaris probando dicta sunt *Cast. num. 9. Mantua num. 26.* qui tenet probandum esse, ut pupillus fuerit hæres etiam si esset testatoris filius, † quia potest abstinere de Iure prætorio *§. sed bis permittit prætor Instit. de hæred. qualitat. & dif. Cast. consil. 222. num. 12. volum. 2.* 98

S V M M A R I V M

Articuli Quarti.

- 99 *Remedium legis nostræ non datur contra titulo possidentem.*
- 100 *Possessoria remedia regulariter non dantur contra titulo possidentem.*
- 101 *Interdicta quorum bonorum equiparantur petitioni hæreditatis, quæ non datur contra titulo possidentem.*
- 102 *Substitutione militari directæ hæredi instituto in casum aditæ hæreditatis substituit miles.*
- 103 *Hæredem ex tempore, vel ad tempus instituere est contra regulas Iuris.*
- 104 *Hæres semel numquam desinit hæres esse.*

- 105 *Antecedens qui vult, vult etiam ea, quæ ex eo consequuntur.*
 106 *Filius familiam qui mutuam pecuniam accepit, tutus est S.C. Macedon. exceptione.*
 107 *Filius familiam recte mutui conditione convenitur, si pater iusserit ei mutuo dari.*
 108 *Deportati sunt expertes eorum, quæ sunt Iuris Civilis.*
 109 *Deportati retinent ea, quæ sunt Iuris gentium, ideo possunt contrahere.*
 110 *Deportati actiones intentare possunt, quæ ex contractibus ab ijs celebratis nascuntur.*
 111 *Actiones sunt Iuris Civilis.*
 112 *Substituto ex directa militari, quando legis nostræ remedium competat.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum ex directa militari hoc beneficium competat.

N Vllum vidi, qui hunc Articulum separatim ex professo attingat, omnes tamen attingere videtur in quæstio vniuersali, an ex directa substitutione hoc beneficium competat. nonnulla tamen separatim ponderanda decreui in gratiam Tironum maioris utilitatis studio.

Videtur negatiua sententia tenenda.

- 99 Primo, quia hoc beneficium non competit contra possidentem cum pari titulo, vt sæpè dictum, potissimum in tract. de legi. contradiet. quæst. 7. nu. 12. ex verbis tex. nostri ibi mittatur quidem in possessionem earum rerum, quæ testatoris fuerunt tempore mortis, & legitimo modo ab alio non detinentur, & vniuersa
 100 liter in quocumque possessorio receptum est, vt non detur contra titulo possidentem *Bart. in l. manifestissimi §. sed cum num. 5. C. de furt. Bald. in l. 2. nu. 1. C. eod. Ioan. de Platea in l. si coloni C. de agr. & censit. lib. 11. DD. communiter in l. rem, quæ nobis ff. de acquir. possess. Alexand. conf. 118. num. 1. & 2. lib. 2. & l. 1.*

- & 2. ff. quor. honor. vbi *Bart. & scribentes* dicunt remedium + quorum bonorum æquiparari petitioni hæreditatis, quæ non datur contra titulo possidentem, quod maximè procedit, quando titulus à defuncto, vel ab hærede fuit obtentus, vt in casu nostro, quod videbimus in minori, *Ruin. conf. 64. circa finem volum. 4. Roland. à Vall. conf. 48. nu. 22.* At in directa militari semper datur possidens cum pari titulo merito, &c. Minor
 102 probatur ex natura + militaris substitutionis directæ, in qua hærede institutus eo casu, quo hæres extiterit, rectè directo substituit miles *l. miles ff. de milit. testam. l. miles ita §. ex heredato ff. eod. l. in testamento C. eod. l. centurio ff. de vulg. & pupill.* Ideo necesse est, vt eueniente casu substitutionis detur vnus institutus, qui iam adita hæreditate possideat, deinde alius substitutus, qui in casu substitutionis aduersus hunc primum institutum possidentem agat, ita vt agat aduersus possidentem ex pari dispositione, & titulo, & ab eodem defuncto.

- Secundo facit ratio in priori quoque Articulo ponderata, quia priuilegia, & singularia non sunt multiplicanda, hic autem multiplicarentur, est enim singularare, vt quis possit + aliquem instituire ad tempus, deinde alium post eum ex tempore *§. hæres autem instit. de hered. instit. l. hæreditas ff. eod. semel + enim hæres numquā desinit esse hæres l. & si sine §. sed quod Papinianus ff. de minor.* Secundum singulare est, vt ex instrumento comperat via executiua, quam ex instrumentis regulariter non competere superius dixi.

In contrarium videntur sentire omnes, qui indistinctè de omni directa substitutione loquentes dicunt esse locum legis nostræ beneficio.

- Probatur autem hæc sententia, quia militaris directa vera est institutio, licet ex tempore facta, & in casum, quo primus institutus fuerit hæres, + quam non minorem vim in testamento militis habere constat, quam in pagano institutio simplex *d. l. centurio ff. de vulg. & pupill. l. mi-*

l. milites l. miles ita S. exheredato ff. de milit. testam. l. in testamento C. cod. Cum igitur ex institutione simplici pagani legis nostræ beneficium comperat, consequens est, vt idem in directâ militari locum habeat.

- 106 Secundo, quia qui vult † antecedens, vult quoq; quæcumq; ex eo consequuntur *l. 1. S. 1. ff. si v. sus fr. pet. l. 3. S. qui habet, & ibi Paul. & Cass. ff. de seruit. rust. præd. l. refectiois, & ibi glo. ff. com. præd. l. 2. & ibi Corn. & alij ff. de iurisd. om. iud. l. 3. S. inspectis ff. quem testam. aper. l. qui procurat. dat. ff. de procur.* Exemplum quamuis filiusfamilias, qui mutuum accepit, tutus sit exceptione S. C. Macedon. quia prohibitum est filio pecuniam mutuo accipere, *l. 1. & toto tit. ff. ad Macedon.* tamen si pater filio † credi iusserit, consequens est, vt rectè aduersus filium certi conditione ex mutuo agatur, quia ea venit in consequentiam mutui permissi, *tex. est in l. si tamen sciente patre ff. ad Macedon.* Item quamuis † deportati sint expertes eorum, quæ sunt iuris Civilis *l. quidam ff. de pæn. tam.* men quia † retinent ea, quæ sunt iuris gentium, & ideo possunt contrahere *l. ex hoc iure ff. de iust. & iur. actiones* quoque intentare possunt, quæ ex his contrahibus nascuntur. *Alberic. de Rosat. in d. l. quidam vers. sed quid prodest ff. de pæn. Bart. in l. seruus ff. de alim. & cibar.*
- 110 *leg. & tamen actiones † sunt iuris Civilis l. 2. S. deinde, & l. omnium ff. de orig. iur.* At lex vult hoc antecedens, vt miles possit directo substituere etiam in casum aditæ hereditatis, ergo vult quoque, vt ea competant, quæ ex directâ substitutione consequuntur. At ex ea id consequitur, vt legis nostræ beneficium comperat, vt in primo Articulo huius quæstionis, ergo, &c.

Ad primum respondendum, cum aduersus quem hoc beneficium intentatur, euento substitutionis casu, non amplius habere titulum, cessauit enim titulus adueniente substitutionis casu. Exemplum si quis per decem annos institutus fuerit, deinde ijs transactis alter per dire-

ctam militarem fuerit substitutus, decem annis transactis (quo casu tantum secundus hæres admititur) primus non amplius erit hæres, & ita sine titulo possidebit, quod si dicatur sufficere, vt titulus apparens sit, vt supra ex auctoritate Gabr. & aliorum, titulum autem apparentem esse, quando quis ostendit se institutum, an enim tempus transactum sit nec ne, an euenerit casus secundæ institutionis nec ne, aliquam videtur requirere indaginem, & fortè altam, ita vt non videatur hoc beneficium concedendum eo modo, quo extantibus duobus testamentis altero priori, altero posteriori, quamuis prius per posterius abrogetur, esse tamen ordinariè agendum itauiumus in parte inscripta de legit. contrad. art. 2. si aliqua asserantur, per quæ in controuersiam vocari possit, an prius testamentum fuerit sublatum nec ne. Respondendum erit si possidens † aliquid asserat, vnde probabiliter in dubium reuocari possit, an eius institutio defecerit nec ne, an posterior sit efficax nec ne, puta, quia neget testatorem fuisse militem, aut quid simile, & admittimus ordinariè agendum, aut verò nihil allegat, vnde in dubium reuocari possit, quin prior institutio defecerit, quin posterior sit efficax, & tunc legis nostræ beneficium est concedendum, cum nihil illud impediât, faciunt ad rem late congesta in dictâ parte de legit. contrad. quæst. 1. art. 2. vbi de duobus testamentis agitur.

Ad secundum eadem est asserenda solutio, quæ in superiori Articulo eidem argumento est allata, nempe singularia non esse multiplicanda, nisi vnum veniat in consequentiam alterius, quod in casu nostro contingit, vt probatur in secundo argumento pro affirmatiua, vide supra num. 94. & 95. vbi multa ad rem asserunt, huic quoque loco accommodatissima.

S V M M A R I V M Articuli Quinti.

- 113 Substitutioni regulariter non est locus, nisi deficiente institutione.

114 Sub-

- 114 Substitutus præfertur heredi instituto, quando is fuit seruus sub casuali conditione institutus sine libertatis expressione, & conditio defecerit.
- 115 Substitutus præfertur seruo heredi cum libertate instituto, quando testator non erat soluendo.
- 116 Substitutus instituto est potior, quando testator à primo gradu filium præterijt, à secundo exheredauit.
- 117 Substitutus concurrit cum instituto, quando quis seruum alienum instituit credens liberum esse.
- 118 Substituti quantum ad ordinem litteræ cum institutis concurrunt.
- 119 Substitutus, an, & quando immittatur excluso instituto, vel non, & an, & quando pro indiuiso simul cum eo immittatur.
- 120 Institutus primo loco in immiſsione præferendus, quando inter eum, & substitutum controuersia mouetur.
- 121 Altam indaginem requirentia non retardant legis nostra beneficium.
- 122 Substitutus in continenti probans se instituto præferendum immittatur ex legis nostre remedio.
- 123 Institutus primo loco est immittendus, non vero substitutus, quando probabilis dubitatio oritur inter institutum, & substitutum, secus si in continenti appareat substitutum præferendum.
- 124 Substitutus seruo debet in continenti probasse ius prælationis aduersus seruum sub conditione institutum, si conditionem institutionis non esse purificatam sit notorium, secus si de tali purificatione dubitari contingat.
- 125 Instituto sub conditione, ea pendente, datur bonorum possessio secundum tabulas.
- 126 Hereditas an soluendo sit nec ne altam requirit indaginem.
- 127 Substitutus in testamento, in quo à primo gradu filius fuit præteritus, à secundo exheredatus ex sola testamenti offensione ostendit in continenti se instituto præferendum.
- 128 Testatoris credulitas, an crederet institutum liberum esse vel seruum, si ex te-

stamenti verbis colligatur, alterutrum dicitur in continenti probari, si vero ex verbis testamenti nõ colligatur altam requirit indaginem.

- 129 Substitutus, an quis dicatur potius ratione ordinis, quam gradus ex sola testamenti lectione in continenti apparere potest.

- 130 Cuiacij doctrina notatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum substituto competat, quando concurrit cum instituto, quia forte sit controuersia, an institutum excludat, vel saltem cum eo concurrat.

- 113 **P** Ræsciendum, quamuis † regulariter substitutioni non sit locus, nisi deficiente institutione, vt in princip. Instit. de vulg. aliquando tamen euenire, vt substitutus institutum excludat aliquando, vt cum eo concurrat. Excludit quidem secundum terminos *l. ultima supra de*

- 114 *necess. seru. hered. instituen.* eo † loci cauetur, vt si seruus sub conditione casuali fuerit hæres institutus, sine libertatis expressione, conditione deficiente sit quidem liber, non verò hæres, sed hereditas si soluendo sit, perueniat ad alios, quos leges vocant, si non aliquis fuisset substitutus, si ergo aliquis fuisset substitutus, ille præfertur instituto. Item secundum terminos *l. si is, qui soluendo 57.*

- 115 *ff. de hered. instit.* vbi cauetur, † vt si is, qui soluendo non est, seruum cum libertate hæredem instituerit, & liberum substituerit, incipiendum sit à substituto. Tercio, & magis particulariter in terminis *l. etsi pepercerit 3. §. fin. ff. de liber. & posth.*

- 116 vbi si † pater familias testando à primo gradu filium præterierit, à secundo exheredauerit, testamentum, perempto primo gradu, ab eo capite exordiat, à quo filius exheredatus est, ita vt substitutus potior sit instituto.

- 117 Concurrit verò substitutus † cum instituto in terminis *§. ult. Instit. de vulg.* vbi

vbi si primo gradu quis instituit seruum 121
alienum credens liberum, & secundo sub-
stituit liberum, substitutus admittitur si-
mul cum domino serui instituti. concor-
dat tex. in *l. si paterfam. ff. de hered. in-*
118 *stit.* Item concurrit † in terminis *l. Lucius*
Titius Scio 53. ff. de hered. institut. vbi
quando testator Lucium, & Titium ex
semilibus instituerat, deinde legata, &
libertates dederat, deinde subiecit Cor-
nelius, & Salustius, & Varo æquis portio-
nibus hæredes sunt, hi tres quamuis se-
cundo loco instituti, & ita saltem quan-
tum ad ordinem attinet, dicuntur substit-
uti, tamen admittuntur cum primis.

Si ergo aliquis prædictorum casuum
euenerit, & ita substitutus, aut velit ex-
cludere institutum, & solus immitti, aut
cum eo concurrat, velitque pro sua par-
te simul cum instituto immitti, contradic-
cat verò institutus, qui solus in solidum
immitti velit, quæritur, cui immissio con-
cedenda, an instituto, an substituto.

Breuitè res ista est determinanda, ,
119 † aut quæstio continet probabilem du-
bitationem, ita vt neque ex lectura testa-
menti, neque aliunde in continenti ap-
pareat substitutum vel excludere insti-
tutum, vel cum eo concurrere, aut vero
non continet probabilem dubitationem,
ita vt ex lectura testamenti, vel aliunde
in continenti appareat substitutum vel
excludere institutum, vel in partem ad-
mittendum, quod solum vel à facto no-
torio, vel à puncto Iuris pendeat. Primo
casu ei, qui primo scriptus est, immissio
est concedenda, & postea examinanda
quæstio inter eum, & substitutum secun-
do casu immittendus est substitutus, vel
in solidum, & ita instituto excluso, quan-
do ex testamento colligitur substitutum
præferendum, vbi cum instituto pro sua
parte pro indiuiso, quando constat cum
eo in certa parte concurrere.

Probatè prima pars distinctionis, pri-
mo per tex. in *l. 1. supra hoc titulo*, cuius
120 verba hæc sunt. *Cum inter † institutum,*
& substitutum controuersa moueatur,
eum, qui primo loco institutus est, induci
in possessionem oportet.

Secundo, quia requirentia † altam in-
daginem non possunt huius legis bene-
ficio retardare ad *Dec. consil. 424. &*
467. colum. fin. & alios sæpius in hoc ope-
re allegatos potissimum in tract. de legit.
contradict. quæst. 2. num. 238. & supra
in hac parte quæst. 2. num. 25. vbi similis
articulus explicatur: ita in puncto docuit
Cuiac. ad legem nostram colum. 1. litte-
ra D.

Secunda vero pars distinctionis pro-
batur, quia vbi constat in continenti de
bono Iure petentis immisionem, & ma-
lo aduersarij concurrentis, petenti non
est retardanda immissio, proceditur enim
per modum notorij, vt omnes vno ore fa-
tentur, & ideo quando quis ex lectura
testamenti facit constare Iudici se ita ef-
se substitutum, vt institutum excludat,
facit notorium hereditatem sibi delatam
esse ex testamento. Ideo, &c. facit etiam
notorium, & in continenti probat aduer-
sarium iniustam causam fouere, quo ca-
su omnino, & in continenti excludendus
est ad tradita supra *quæst. 2. num. 27.*

123 Non obstat *d. l. 1.* quæ indistinctè vult
primo scriptum immittendum, quando
est quæstio inter eum, & substitutum; est
enim intelligenda de quæstione, quæ con-
tinet probabilem dubitationem, in qua
aliqua indagine sit opus, secus de ea,
quæ non continet probabilem dubitatio-
nem, cuius determinatio ex lectura te-
stamenti appareat, vel aliunde in conti-
nenti, hæc enim, vt calumniosa non est
attendenda *toto tit. de iuram. calum.*

Quæret aliquis, quando in hac mate-
ria dicatur apparere in continenti de Iu-
re substituti, & quamuis iam regulæ fue-
rint propositæ supra quæst. 2. quibus fa-
cilè cognoscatur, quando quid dicatur
in continenti probari posse, secundum
quas rectè id in materia nostra determi-
nari posset, eas opportunè applicando
nihilominus non inutile erit exempla,
in principio articuli iam proposita per-
currere, vt in singulis videamus quomo-
do appareat in continenti de bono Iure
substituti, ita vt sit immittendus.

Primum ergo exemplum est secundum
ter-

terminos *l. ultima supra de necess. seru.*
 124 † si seruus fuit institutus sub aliqua con-
 ditione casuali, quam notorium sit non
 esse purificatam, quia non potuit purifi-
 cari sine communi notitia, puta instituit
 seruus heredem, si eo tempore talis
 Pontifex non regnabit, quem adhuc re-
 gnare omnibus sit notum, hoc casu ad-
 mittendus est substitutus, excluso insti-
 tuto, si verò fuerit institutus sub condi-
 tione, quam non sit notorium non esse
 purificatam, puta si talis, qui tunc erat
 absens, erit mortuus, tunc quia posset es-
 se, ut esset purificata conditio, vocatis
 ignorantibus, non constat in continenti
 de bono iure substituti, ideo substituto
 erit deneganda immissio.

Neque dicat aliquis non esse dene-
 gandam substituto immissionem, quia
 instituto non potest concedi, quasi insti-
 tuti exclusio sit alterius inclusio, cum
 vocato sub conditione non competat im-
 missio, nisi probata conditionis purifica-
 tione, ut infra *quæst. 9. art. 2.* non enim
 tenet consequentia, immissio non est con-
 cedenda instituto ergo substituto est cō-
 cedenda, quemadmodum enim non ad-
 mittitur primus, quia non constat de il-
 lius conditione, ita neque secundus cum
 neque de eius conditione appareat, quæ
 enim in primo affirmatiue est purifican-
 da, in secundo negatiue, quando autem
 dubia est affirmatio, dubia quoque nega-
 125 tio. Hoc † autem casu eueniente, ne bo-
 na pereant, datur instituto sub conditio-
 ne bonorum possessio secundum tabulas,
 iuxta tradita in tract. de legit. contradiet.
 quæst. 11. nu. 12. & infra quæst. 9. nu. 75.

Secundum exemplum est secundum
 terminos *l. si is, qui soluendo ff. de hered.*
inst. in quo vix est, ut in continenti ap-
 pareat de bono iure substituti, pendet
 enim illius bonum ius ab eo, ut heredi-
 tas non sit soluendo, quando enim sol-
 uendo est, non est à substitutis incipien-
 126 dum, an † autem soluendo sit nec ne,
 pendet ab æstimatione rerum heredita-
 riarum, & gravitate onerum, quæ neque
 facile, neque breui tempore plenè, & per-
 fectè aut detegi, aut æstimari possunt,

præterquam quod non est credendum
 ad eo fatuum esse substitutum, ut velit
 excludendo seruus adire hæreditatem,
 quæ plus incommodi quam emolumen-
 ti sit allatura; unde ex eo, quod vult in-
 stitutum excludere, suspitionem præbet
 hæreditatem magis lucrosam esse, quam
 appareat.

Tertium exemplum est in terminis *l.*
& si pepercerit S. fin. ff. de liber. & post. b.
 127 in quo arbitror † ex sola lectura testamē-
 ti apparere de bono iure substituti, & ex
 clusione instituti, cum legendo primum
 gradum cognoscat iudex filium non in-
 stitutum neque exhæredatum, legendo
 vero secundum cognoscat testatorem
 habuisse filium in potestate constitutum,
 cum videat eum à secundo gradu exhæ-
 redasse, quem non exhæredasset, nisi ha-
 buisset, unde exhæredando cum fatetur
 testator se ut filium eum habere, cognos-
 cit in primo gradu dari præteritionem,
 & ita eum gradum peremptum esse, vn-
 de in terminis huius legis arbitror indi-
 stinctè substitutum immittendum insti-
 tuto excluso.

Ad hoc faciunt, quæ de exceptione
 nullitatis ob præteritionem, quando ex
 lectura testamenti appareat testatorem
 habuisse filium, infra dicentur.

In terminis verò tex. in *S. ultimo In-*
stit. de vulg. & pupill. cum ll. concordan-
 128 *tibus*, in continenti † apparebit substitu-
 tam vnà cum domino serui instituti ad-
 mittendum, & ita immittendum, quan-
 do in testamento testator liberum eum
 appellasset, quem in primo gradu insti-
 tuerat, aut talibus fuisset verbis usus, qui
 bus colligeretur eum fuisse eius senten-
 tiæ, ut crederet liberum esse. Si verò id
 ex testamento non colligatur, & ideo a-
 liunde probationes inquirendæ, quia
 opinio hominis, ut talis in sola cogitatio-
 ne consistit, & corde, cuius solus Deus
 scrutator est, arbitror satis arduæ, & dif-
 ficilis esse probationis, est enim talis co-
 gitatio probanda coniecturis deprom-
 ptis ab aliquo dicto, aut facto extrinseco,
 super quibus examinandi sunt testes so-
 lemniter, citata parte, & multis serua-
 tis,

tis, quæ faciunt, ut res non dicatur in continenti probari posse, sed altam requirat indaginem.

In terminis verò *l. Lucius Titius Seio*
 129 53. *ff. de hered. instit.* arbitror † in continenti apparere de bono iure substituti, cum enim ex testamento colligatur in secundo quidem loco non autem in secundo gradu tres illos hæredes vocatos, constat voluisse testatorem ad dupondium procedere ex sola testamenti lectura, & ideo dimidiam hæreditatis partem ad positos in primo loco spectare, alteram dimidiam ad positos in secundo loco; quod si intendant primo loco instituti noluisse testatorem dupondium constituere, sed eos in gradu secundo vocare, quia hoc respicit illorum exceptionem, & quia eius probatio, cum extra testamentum sit facienda, altam requirat indaginem, nō admittitur ad impediendam immissionem vocatorum secundo loco, sed erit in petitorio opportunè examinanda.

130 Ex hoc crederem Cuiacium† non bene sentire, dum in omnibus exemplis legum supra allatarum, & ita in hoc quoque ultimo indistinctè determinat scriptum primo loco semper immittendum esse, deinde inter eum, & scriptum secundo loco rem ordinario iudicio terminandam, maximè quia in his terminis omnino cessat lex prima huius tituli, quæ loquitur de quæstione inter institutum, & substitutum, cum tamen in hoc ultimo casu non sit quæstio inter institutum, & substitutum, sed inter plures institutos, non in diuerso gradu, sed diuerso ordine positos, & quamuis dicat textus primò scriptum esse præferendum, vox primò referenda non solum ad ordinem, sed etiam ad gradum, quod ex eo constat, quia eum primò scriptum appellat, quem antea institutum appellauerat. Institutus autem is est, qui primum gradum obtinet, licet in ordine litteræ sit ultimus, neque quicquam facit vox illa scriptum, quæ potius videtur ordinem scripturæ importare quam gradus, quia enim positus in primo gradu, solet etiam

in priori parte scripturæ apponi coniungendo gradum, & ordinem, appellat primo scriptum eum, qui in primo est gradu vocatus, non verò qui solum est in ordine primus.

S V M M A R I V M Articuli Sexti.

- 131 *Substitutio tacita directæ coniecturis inducitur, datur in omnibus casibus, in quibus datur tacita institutio.*
- 132 *Substitutio vulgaris tacita continetur sub expressa pupillari.*
- 133 *Substitutus ei, qui cohæredi substitutus est, utroque cohærede deficiente, in partem utriusque admittitur.*
Amplia siue prior decesserit is, cui fuerat substitutus, siue posterior.
- 134 *Substitutionem directam coniecturis induci, qui tenuerint.*
- 135 *Institutio inuisibilis non facit, ut competat legis nostræ remedium.*
- 136 *Iudex in remedio legis nostræ debet sequi apparentiam, & moueri prout prima facies testamenti ostendit.*
- 137 *Contrariorum contrarij sunt effectus.*
- 138 *Causæ positio ita se habet ad positionem effectus, prout eius destructio ad destructionem eiusdem.*
- 139 *Scriptum illud dicitur, quod legi potest.*
- 140 *Substitutio tacita non legitur, neque oculis corporeis subijcitur.*
- 141 *Dispositio loquens in re vera, & propria non habet locum in ficta, & impropria.*
- 142 *Substitutio tacita videtur ficta, & improprie substitutio.*
Contrarium tamen verius, & infra num. 181.
- 143 *Intelligitur vox, fictionem, & improprietatem denotat.*
- 144 *Presumptum } non est adeo priuilegiatum, ut expressum.*
Tacitum }
Declarat, ut infra num. 182.
- 145 *Priuilegium, quod tribuitur expresso, non conuenit illi, qui pro expresso habetur.*
- 146 *Expressum, & } solum in executione differunt.*
Tacitum }

De-

Declarat, ut infra num. 183.

147 Executio parata, quae tribuitur instrumento, non trahitur ad illud, quod tacite intelligitur in instrumento consentum.

148 Amplia etiam in obligatione Camerali, non enim competit via executiva pro illis, quae veniunt in consequentiam eorum, quae scripta sunt in instrumento obligatione Camerali vallato.

149 Probatio per testes, aut similis prohibita contra instrumentum, non censetur prohibita contra id, quod tacite ex instrumento praesumitur.

150 Substitutio expressa est multo fortior, quam tacita.

Declarat, ut infra num. 18.

151 Substitutio expressa facit cessare tacitam.

152 Substitutio vulgaris expressa tollit suam, et impedit transmissionem.

153 Tacita vero contenta sub expressa pupillari non hac operatur.

154 Substitutio pupillaris expressa excludit matrem.

155 Tacita autem non excludit.

156 Expressum in omnibus plus habet virum, quam tacitum.

157 Dispositio Iuris Civilis exorbitans alicuius rei appellatione tacitum non comprehendit, aut praesumptum.

Declarat, ut infra num. 185.

158 Donatio tacita, aut alius titulus tacitus non comprehenditur sub dispositione exorbitanti loquente de donatione, aut alio titulo.

159 Pupillaris tacita non continetur sub vulgari, si statuto cautum sit, ut instrumenta serventur ad litteram.

160 Extensio non permittitur, ubi dispositio ad litteram est servanda.

161 Specialia duo insimul concurrere nequeunt.

162 Praesumptiones duae insimul concurrere nequeunt.

163 Substituto tacite legis nostrae beneficium non competere, qui sentiant.

164 Substituto tacite legis nostrae beneficium competere receptissima est omnium sententia.

165 Lex ubi non distinguit, nec nos distinguere debemus.

166 Taciti, et expressi par est virtus.

167 Voluntas in ultimis dispositionibus est regina.

168 Substitutio quamvis tacita, et etiam ficta, facit verum heredem.

169 Actus, per quem defertur hereditas, licet fictus sit, facit verum heredem.

170 Scriptum illud dicitur, quod vigore scripti deprehenditur.

171 Expressum satis evidenter illud dicitur, quod per coniecturas probabiles conijcere possumus.

172 Demonstratio ad res indicandas, et nominatim appellandas, si certa sit, vice nominis, et certe expressionis fungitur.

173 Quod etiam in materia heredis Iure cautum fuit.

174 Coniecturae urgentes in materia Iuris sunt certae demonstrationes, donec contrarium appareat.

175 Testamentum non valet, in quo filij non sunt instituti, vel exheredati.

176 Testamentum sustinetur, in quo saltem tacite filius institutus.

177 Contrariorum eadem est disciplina.

178 Contraria contrarios operantur effectus.

179 Instituto in re certa, nullo ei dato coherede legis nostrae beneficium competit.

180 Proprie tale illud dicitur, quod ut tale sit, a legis potestate pendet, quamvis lex improprie utatur verbis.

181 Substitutio tacita est vera non ficta substitutio.

182 Tacita, et Praesumpta } Equae sunt privilegiata, ac expressa, quando sumus in materia fauorabili, et late interpretanda.

184 Substituto tacite quando legis nostrae beneficium competat.

185 Voluntas, etiam verbis deficientibus, attenditur in ultimis voluntatibus.

186 Ultima voluntates non interpretantur secundum verum sensum litterae, sed secundum voluntatem ex verbis aliquo modo elicitam.

187 Quinimmo attenditur voluntas etiam verbis deficientibus.

Hh 2

188 Prae-

- 188 *Præsumptiones due passim admittuntur, quando omnes tendunt ad eundem finem, & una venit in consequentiam alterius.*

ARTICVLVS VI.

Verum tacitè substituto hoc beneficium competat.

- 131 **S** Vpponendum tacitam † dari substitutionem: nimirum quæ ex coniecturis depromatur non minus, ac tacitam institutionem supra dari posse latè ostendimus; Atque hoc quidem in omnibus casibus in quibus tacitam dari, atque efficacem institutionem supra diximus, non enim minor ratio dari potest ob quam tacita substitutio sit efficax, quam institutio; Ea siquidem, & ipsa institutio est licet non prima, itaut ab institutione non substantialiter differat, sed ordine tantum, quia posterior. Suntque opportuna leges quibus in ipsa substitutione hoc probatur, vt ex coniecturis, verbis omnino deficientibus, inducatur. in primis autè egregius est tex. in *l. iam*
- 132 *hoc l.ure ff. de vulg. & pupill. † in quo habetur cum pater in vnum casum substituit, in vtrumque casum substituisse intelligi, & ita si substitutio facta erit in eum casum, si institutus hæres erit, & impubes decesserit, intelligitur etiam in contrario casu, si hæres non erit, quod ex sola coniectura cessantibus quinimmo repugnantibus verbis inducitur, Egregius quoque est tex. in *l. si Titius ff. de vulg. cui concordat l. coheredi ff. eodem, & §. sed & si instituto Instit. de vulg.* quibus in iuribus hæc facti species determinatur.*
- 133 Quidam † duos hæres instituit primū, & secundum, deinde secundum in partem primi substituit, mox tertium secundo substituit, si secundus hæres non erit; Quæritur an primo, & secundo repudiātibz tertius vtrique substitutus intelligatur, affirmatiuè dicta iura respondent, & tamen numquam verbis tertius fuit primo substitutus, vnde tacitam substitu-

tionem verbis omnino deficientibus inductam intelligimus. Quod eo magis verum, cum sine distinctione tertium in vtramque parte admitti statuatur: eamque distinctionem rectè Papinianus reijciat in *d. l. si Titium*, quæ certè aliquod dubium facere posset, nam si primo decessisset primus, & sic pars illius cepisset spectare ad secundum, deinde secundus decessisset, posset dici tertium ex vi verborum in vtriusque partem admitti tamquam substitutum secundo, ad quem pars primi iam spectabat ad tex. in *d. l. coheredi §. cum ita ff. ad Trebell.* verum si contra euenit, vt prius decesserit secundus, nec potuerit ad illum pars primi spectare, nihilominus secundus vtriusque partem consequitur, quo casu numquam id ex vi verborum elicitur, sed sola voluntatis coniectura.

- 134 Et substitutionem † coniecturis induci, quando sunt desumptæ ex verbis testatoris, communis est opinio, de qua testatur *Rota in vna Recanaten. hereditatis 16. Ianuarij 1609. coram Penia, vbi infra scriptos congeris Bart. conf. 69. siue 71. secundum aliam in impræssionem incipit pater fecit testamentum colum. 2. ad finem lib. 2. l. dem conf. 75. in quæst. vers. sed licet. l. dem conf. 78. viso testamento vers. sed in proposito. Bald. in l. Titius ff. de hered. instit. l. dem in l. Titia Seio §. seia circa fin. ff. de legat. 2. l. as. in l. potest ff. de viig. num. 8. cum aliquot seqq. Alexand. in d. l. potest num. 5. vers. ista ratio. l. dem conf. 91. incipit Ponderatis bis num. 9. versic. & licet quidam dixerit. Aretin. in dict. l. potest vers. primo, sed ista. Dec. in l. penult. num. 4. C. de impub. & alijs substit. Soccin. Sen. in l. heredes mei §. cum ita num. 7. in fin. vers. & adde ff. ad Trebellian. l. dem in l. qui duos nu. 4. in fin. ff. de reb. dub. l. dem conf. 116. incipit in causa filiorum num. 5. vers. sed contra hoc lib. 3. Ioan. de Imola in l. Titius 24. ff. de hered. instit. num. 7. Zanch. in l. heredes mei §. cum ita par. 3. nu. 75. & secundum aliam impræssionem num. 498. vers. attamen in contrarium est ff. ad Trebell. Alciat. lib. 3. de verb. signif. reg. 4.*

reg. 4. num. 25. vers. quod, ut manifestius fiat Aquilinus in l. Gallus §. & quid sit tantum ff. de liber. & posthum. num. 35. Crauet. conf. 62. nobilis vir num. 15. Riminald. Sen. conf. 256. Viso themate num. 24. lib. 2. Simon. de Pret. conf. 61. viso testamento Lucæ num. 48. Socc. lun. conf. 100. Præsupponitur in facto col. 3. lib. 1. Idem conf. 174. incipit visa prædicta num. 28. lib. 2. Idem conf. 29. circa propositam questionem num. 3. lib. 3. Riminald. lun. conf. 21. Illustris Comes Franciscus num. 48. Honded. conf. 52. causa quæ pendet num. 88. vers. tamen sollet lib. 2. Ioan. de Montesperell. conf. 267. viso testamento Antonij num. 11. Idem conf. 258. Viso testamento Ioannis num. 5. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsump. 64. num. 4. & seq. Petr. de fideicom. quæst. 9. num. 24. Torniellus in l. hæredes mei §. cum ista num. 28. ff. ad Trebell. Rip. in l. 1. num. 83. ff. de vulg. Facbineus lib. 4. controuers. iur. cap. 79. vers. Ego hanc non dubito. Rota in causa Bonon. de solimeis die 25. Nouembris 1595. coram Bubalo.

Hoc igitur supposito rem ipsam perpendam, & quidem prima fronte negatiua sententia videtur tenenda ex pluribus.

- 135 Primo, quia vitium † inuisibile non facit cessare immissionem ergo neque inuisibilis institutio faciet eam competere. Antecedens probatur ex tex. nostro, ex quo conceditur hoc beneficium instituto, si testamentum non sit visibiliter vitiosum ex quo oritur illa famosa
136 propositio iudicem † debere sequi apparentiam, & moueri prout prima facies testamenti ostendit Bald. in l. nostra in 6. notab. Zuccard. num. 82. Dec. num. 15. Menoch. de adipiscend. remed. 4. nu. 634. cum seqq. Consequentia vero patet, tum
137 quia † contrariorum contrarij sunt effectus l. qui accusare ff. de accusat. l. ab emptione in fin. & l. fir. ff. de legat. 3. Bald. in l. Imperator in 1. lectura ff. de stat. ho-
138 min. Tum quia ita se habet positio causæ ad positionem effectus, prout destructio causæ ad destructionem effectus. Bald. in l. cum mulier ff. solut. matrim.

& per consequens ita se habet institutio ad immissionem obtinendam, prout se habet vitium ad eam impediendam. Tacitam autem substitutionem inuisibilem esse constat, quia nō cadit sub sensu oculorum, sed solo percipitur intellectu, si illud tantum attendamus, quod prima facies testamenti ostendit, non enim in testamento huius modi tacitè substitutum scriptum legimus, & hoc voluit significare l. as. hic num. 19. cum statuit hoc remedium competere tantum hæredi scripto, tacitè autem substitutum non esse scriptum constat, quia scriptum illud † dicitur, quod legi potest l. 1. ff. de his, quæ in testam. delent. tacita autem † substitutio non legitur, nec subiicitur oculis corporeis l. 2. §. sed si dubitetur ff. quemad. testam. aper. Ergo &c.

- 141 Secundo, dispositio † loquens in re vera, & propria, non habet locum in ficta, & impropria l. 3. §. hæc verba ff. de neg. gest. At substitutio † tacita est fictè, & impropriè substitutio, ergo dispositio loquens de substitutione propria non habebit locum in ea. Talis est legis nostre dispositio, loquitur enim de vero hærede, ergo, &c. Substitutionem vero tacitam esse impropriè, & fictè substitutionem probatur primo per tex. in l. 4. in princip. ff. de vulg. & pupill in illis verbis in utrumque casum substituisse intelligitur, vox enim † intelligitur fictionem, &
143 improprietatem denotat l. qui in utero ff. de stat. homin. l. quoniam, & ibi Bald. in 6. notab. ff. de his, qui not. infam. l. nec emptio ff. de contraben. empt. l. hæres quādocumque ff. de acquir. hæred. l. pater, & l. posthumini §. 1. ff. de capt. & postlim. reuers. l. ultima C. de dotis promissione l. 1. in princip. C. de rei uxor. act. §. ei vero Instit. de inutil. stipul. plura Tiraquell. in tract. le mort saisi le vis par. 2. declaratio. 10. num. 7. probatur secundo in l. quamuis. C. de impub. & alijs substit. ut ibi expressè expendit Corn. illa verba porrigi ad eum casum pluribus confirmat, & exornat Tiraquell. d. declarat. 10. num. 8. cum nonnullis seqq.

- 144 Tertio, quia † præsumptum, & tacitum,

tum, quod intellectu tantum percipitur, non adeo est privilegiatum, vt expræsum, quod oculis conspiciatur. *Bald. in l. generaliter C. de non num. pecun. neque illud*, quod pro expræssio, seu expræssè factò habetur debet gaudere eo privilegio, quod verè † expræssio tribuitur *l. si maritus S. l. iulius ff. de aduit. l. 1. S. hoc in iudicium ff. de fonte, & utrobique Bart.* Idem per eadem lura voluit *Roman. consil. 147. licet hac pars hinc docet Bald. in l. generale in ult. notab. C. de sacrosanctis.*

146 *Eccles.* † Expræsum, & tacitum solum in executione differre, quam doctrinam communem esse testatur *Felyn. in cap. translato num. 4. de Constit. & las. in l. certi conditio in princip. num. 7. ff. si cert. pet.* Si ergo in executione differunt, eadem via executiva, & sic idem legis nostræ beneficium non habebit locum in tacita dispositione, quemadmodum habet in expræssa.

Confirmatur hoc idem pluribus exemplis in quibus non idem tribuitur tacito,

147 quod expræssio. Primum est si † instrumento tribuatur executio parata, hoc non trahitur ad illud, quod tacitè intelligit in instrumento contentum. *Bald. in l. iuris gentium S. quod ferè colum. 2. vers. & facis ista gloss. ff. de pact. Ant. & Imola in cap. translato, ille colum. 2. vers. similiter si statutum, hic autem colum. 1. vers. & nota, quòd licet extra de Constit. Soccin. in l. cum quid colum. 1. in 5. notab. ff. si cert. pet.* quod etiam locum habet in

148 obligatione † Camerali, non enim competit via executiva, nisi pro expræssè scriptis in instrumento, licet obligatio trahatur etiam ad ea, quæ licet verbis non sint exarata, veniunt tamen in eorū, quæ scripta sunt necessariam consequentiam. *Galef. de obligat. Cameral. in quaestione de vi instr. oblig. camer. num. 14. & 15. fol. mibi 112. Corn. conf. 67. nu. 6. & sequen. lib. 3. Rosa divers. decis. 741. num. 11. & 12. par. 1. & 131. num. 12. par. 2. vbi num. 13. & seq. benè declarat. Osacb. decis. 129. num. 3. qui tamen videtur in contrarium inclinare sub num. 16. vers. & tenendo, prout etiam in contra-*

rium *Roman. conf. 176. ista sunt nu. 10.* vbi appostilla dat concordantia. Secundum si iure caueatur, vt contra tenorem instrumenti non † possit probari per testes, sed per instrumentum tantum, vt in casu *l. generaliter C. de non numer. pecun.* poterit probari contra id, quod tacitè ex eo præsumitur siue contra præsumptam solemnitatem illius gloss. in l. iuris gentium S. quod ferè ff. de pact. sequitur *Bart. ibidem*, qui dicit eam gloss. notabilem, & menti tenendam, & *Angel. circa medium*, vbi id dicit perperuo menti tenendum, & quotidianum propter statuta Italica disponentia, vt contra instrumentum guarentigatum nõ admittatur probatio, nisi per instrumenta, quia bene admittitur contra præsuppositionem resultantem ex instrumento, idem tradit *Raphael. Fulgos. & ibidem in fine*, qui id dicit singulare. sequuntur *Caslr. Alexand. & las. idem* sentientes, & complures ex Doctoribus supra enarratis addit *Tiraquell. d. tract. le mors saisis le vis par. 2. declarat. 10. num. 13. Brun. in tract. de forma in cap. ex quibus confilias colum. 2. in fin. vers. 9. fol. 24. verso in fin. 1. colum.*

150 Quarto, quia expræssa † substitutio est multò fortior, quam tacita, quod multis probatur. Primo, quia † expræssa facit cessare tacitam, *l. cum ex filio S. 1. & ibi Bart. & ceteri ff. de vulg. & pupill. l. qui plures S. itaque, & l. ex facto S. item quæro eod. tit. Bart. in l. 1. eod. tit. Bald. in l. in testamento in 2. oppos. C. de impub. & alijs substit. in l. cum proponas colum. 3. vers. confirmatur C. de hered. instit. Raphael. Cum. conf. 118. testator instituit, & omnes vbique nullo reclamante ita sentire testatur *Tiraquell. d. declarat. 10. num. 15. in fine.* Secundo, quia † expræssa vulgaris tollit eam, quam vulgo iurata tem vocant, & consequenter impedit transmissionem *l. si filius hæres, & ibi Bart. & alijs ff. de liber. & postum. t. dem Bart. in l. filius qui patri ff. de vulg. & pupill.**

153 Tacita † vero contenta sub expræssa pupillari id minimè facit *l. filius, & l. Julianus*

lianum ff. de acquir. hered. Bars. in l. Gal-
lus §. & quid si tantum ff. de liber. & post-
hum. Bald. in l. cum proponas colum. 2.
vers. 3. est transmissio C. de hered. instit.

154 Tertio expressa pupillaris excludit ma-
trem à successione filii l. Papinianus §.
sed nec impuberis ff. de inoff. testam. cap.

155 si pater de testam. lib. 6. Tacita t̄ autem
non excludit l. precibus C. de vulg. & pu-
pill. secundum communem intellectum
l. ultima C. de instit. & substit. gloss. Bart.
& alij in l. lucius ff. de vulg. & pupillar.

Bart. in l. censurio colum. 1. vers. ista gloss.
Bald. in l. ultima, Alexand. colum. 14.
vers. in ea gloss. sibi licet, & alij eod. tit. l. a-

cob de Sancto Georgio in l. nostra colum. 7.
vers. 2. pro Doctores fore omnes in cap.
Raimundus de testam. nec mirum, si ex-
pressa substitutio est fortior tacita, id

156 enim prop̄ t̄ perpetuum, & in omnibus,
vt expressum plus habeat virium, quam
tacitum l. si ex pluribus ff. de suis, & le-
gis. l. penult. ff. de in iust. testam. Soccin.
cons. 51. circa facti narrationem col. 1.
vers. non obstat lib. 4. Francisc. Aret. in
l. si quis ita sua lege colum. 4. vers. dicis
etiam notandum ff. de verb. oblig. pluri-
bus Tiraquell. de legib. conub. in gloss. 7. in
vers. expressi num. 49. incip. nunc extat,
& multis seqq.

157 Quinto, & quidem fortius, quia t̄ di-
sp̄sitiones Iuris Ciuillis exorbitantes à
communibus regulis ipsius Iuris com-
munis sub appellatione cuiuspiam rei

158 tacitum non comprehendunt, puta si lo-
quantur t̄ de donatione, aut alio titulo,
non intelligunt de donatione, aut alio ti-
tulo tacito, & præsumpto, vt in casu l. si
quis argentum C. de donat. tenuerūt Ray.
de Forl. Bald. Ang. Cast. Alexand. &
las. in l. iuris gentium §. sed cum nulla ff.
de pact. alios cumulat̄ refert Tiraquell.
d. declarat. 10. num. 21. quod in statutis
quoque alijs exemplis comprobauit su-
pra num. 19. & 20.

159 Sexto facit simile statuti, de quo Me-
noch. d. remed. 4. num. 222. Si enim cau-
tum statuto, vt instrumenta seruentur ad
litteram, tacita pupillaris non contine-
tur sub vulgari. Bald. in l. precibus sub

num. 15. C. de impub. & alijs substit. Ale-
xand. in l. post aditam num. 14. C. eod.
Soccin. Sen. l. 1. num. 36. vers. nono limita
ff. de vulg. Corn. cons. 14. num. 8. & 274.

num. 9. lib. 2. & cons. 216. num. 8. lib. 4.
Barbat. cons. 39. lib. 2. Brun. in tract. quod
stantibus masculis art. 4. num. 106. plu-
ribus confirmat Menoch. dist. remed. 4.

num. 223. & 224. At lege nostra cau-
tum videtur, vt testamentum seruetur ad
litteram, ergo tacita substitutio non veni-
et.

160 Confirmatur, quia t̄ vbi dispositio
ad litteram seruanda, non est concessa
extensio, quia littera est, quæ oculis vi-
detur, non quæ per interpretationem,

solo intellectu concipitur. Bald. in l. 3.
C. de patrib. qui fil. distrah. quem se-
quuntur relati à Menoch. dist. remed. 4.

num. 228.

161 Seprimo, duæ t̄ specialitates simul
concurrere non possunt l. 1. C. de dot.
promissi. At duæ specialitates in casu no-
stro concurrerent, si ex tacita substituti-
one hoc beneficium competeret, ergo,

&c. Minor probatur, quia substitutus ta-
citus, hoc est præsumptus intelligitur sub
expresso, & ita debilior sub fortiori, quod

videtur singulare, secundo, quia legis no-
stræ dispositio, quæ de hærede expressè
instituto loquitur, ad hunc tacitè substi-
tutum extenderetur, quod est ius singu-
lare. Vtitur hoc argumento Menoch. post

Tiraquell. d. remed. 4. num. 235. Confir-
matur, quia neque duæ t̄ præsumptiones

162 videntur in simul dari posse. Menoch. qui
alios cumulat lib. 1. præsumpt. quæst. 43.
nu. 6. darentur autem duæ præsumptio-
nes altera in dispositione testatoris, qui

præsumitur tacitè substituere, altera in
dispositione legis, quæ præsumitur non
solum aperte vocato, verum etiam præ-

sumptiue idem beneficium indulgere,
velle, cum enim verba descriptio hærede
loquantur, non aliter continebitur non

scriptus, nisi quia præsumamus ita legis-
latorem fuisse responsurum, si fuisset in-
terrogatus, quid vellet in tacitè substitu-
to, quod nihil aliud quam præsumptio-

nem importat.

163 Octauo, & vltimo, quia t̄ negatiuum
ex-

expressè tenent *las. in l. nostra colum. 4. num. 12. vers. ex 3. parte. Idem sentit Bald. in cap. 1. colum. 4. vers. ideo statuta de Conflis.* vbi dicit statuta loquentia de executionibus testamentorum, præter ordinem iuris communis non habere locum in ficta, seu præsumpta substitutione tacita, vulgari, vel pupillari, quia illa non est propriè testamētum, sed suppletio testamenti, à quorum opinione non omnino se alienum ostendit. *Tiraquell. in d. tract. le mors saisis le vis declarat. 10. num. 23. & 24.* quamvis nihil deliberatè statuatur.

- 164 In contrarium ¶ est receptissima omnium sententia; quam tenere *Bald. hic num. 38. & in l. 1. ff. de his, qua in test. delen. las. hic num. 9. Dec. num. 27. vers. quid autem. Curt. lun. num. 50. Sapia num. 51. Mant. in 1. lectura num. 105. Zuccard. num. 228. & 233.* qui dicit esse communem. *Francisc. Aret. in l. si testamento colum. ult. de vulg. qui de communi Imoh. in d. l. 1. ff. de his, quib. ut indign. colum. 2. vers. extra gloss. tangit las. in S. fuerat num. 60. In flit. de action. Mantua in ult. lectura sub num. 28. vers. cogita,* qui licet parum deliberatè loquatur, monet tamen, ne recedatur à Bald. opinione. *Bellon. lib. 4. supputation. Iur. cap. 17. num. 12. Hippol. Rimin. in annotat. ad consil. Rimin. d. Sen. conf. 258. num. 2. lib. 2. Corn. conf. 172. colum. 5. lib. 2. Personal. de adipisc. sub num. 185. vers. quod, & quoque. Brun. in tract. de forma tit. ex quibus consistant forma, & solemnitas colum. 21. post princip. vers. ceterorum quoad nonam fallent. f. l. 24. attergo. Russ. de liber. in condit. post. lib. 6. cap. 6. sub num. 21. vbi de communi, & num. 30. & sequen. Menoch. d. remed. 4. num. 214. qui dicit verè non esse, qui ab hac sententia dissentiat. Cald. de nominat. empbis. lib. 2. quas. 8. num. 26. Rota in una Ravenatem. hereditatis 8. Martij 1613. coram R. P. D. Vbaldo, & in eadem 14. lunij 1613. corameo. d.*

Probatum autem hæc sententia. Primo, quia legis nostræ beneficium competit cuicumque hæredi instituto osten-

denti testamentum non abolitum, non cancellatum, neque in aliqua suæ formæ parte vitiatum, &c. At substitutus etiam tacitè, casu, substitutionis aduentu, est institutus hæres, & ostendit (vt supponendum) testamentum, non abolitum, nec cancellatum, &c. ergo hoc beneficium ei competit. Maior ex textu apertè probatur in illis verbis *si quis ex asse, vel ex parte hæres institutus competenti Iudici testamentum offenderit, &c.* vbi animaduertendum textum non dicere, si quis ex asse, vel ex parte hæres scriptus, sed hæres institutus, ex quibus notandum sufficere ad hoc, vt legis nostræ beneficium competat, quem esse hæredem institutum quocumque institutionis genere, dum institutio ea sit, siue in primo, siue vltiori gradu, siue expressa, siue tacita, vbi enim ¶ lex non distinguit, nec nos distinguere debemus *l. illam ff. de colat. l. 1. §. generaliter ff. de legat. præst.* dum tamen testamentum non vitiosum ostendat. Minor verò, substitutum tacitè eueniente substitutionis casu esse hæredem institutum, constat ex traditis hac questione num. 62. vbi monitum substitutionem esse secundam institutionem, & substitutum, eueniente casu substitutionis, esse institutum, quod non minus de tacitè substituto est intelligendum, tum quia ¶ taciti, & expressi par est virtus *l. de quibus ff. de legib. tum quia ¶ in vltimis dispositionibus voluntas regina est tenetque primum locum etiam verbis deficientibus l. in conditionibus primum locum ff. de condit. & demonstr. tandem* 168 quia licet substitutio ¶ tacita fortè etiam ficta sit, facit tamen verum hæredem, quemadmodum etiam licet ¶ actus, quo defertur hereditas, fictus sit, facit tamen verum hæredem. *Butr. conf. 20. aqutias, Socin. Sen. conf. 147. colum. 1. lib. 1. Menoch. d. remed. 4. num. 219.*

Secundo, quia etiam si lege nostræ cautum, vt non omni hæredi instituto, sed scripto tantum hoc beneficium competit, vt videntur intelligere plerique interpretes, tacitè substitutus satis dicitur scriptus, ergo nihil prohibet, quin ei hoc

hoc beneficium competat. Antecedens
 170 probatur, quia † scriptum illud dicitur,
 quod vigore scripti deprehenditur, quæ-
 admodum illud dicitur posse legi, quod
 ex vi verborum expressorum venit l. 1.
 ubi gloss. ff. de his, quæ in testam. delen.
 unde satis euidenter illud dicitur expres-
 sum, quod per coniecturas probabiles
 conijcere possumus l. licet Imperator ff.
 de legat. 1. l. si quis locuplex in fin. ff. de
 testam. manum. Card. Mant. de coniect.
 172 lib. 6. tit. 1. num. 8. confirmatur, † quia
 demonstratio ad res indicandas, & no-
 minatim appellandas, si certa sit, vice
 nominis, & per consequens certæ ex-
 pressiois fungitur in omnibus partibus
 juris l. certum ff. si cert. pet. l. nominatim
 ff. de legat. 3. l. nominatim ff. de cond. &
 demonstr. l. 2. ff. de liber. & posthum. S.
 nominatim Institut. de exhered. liber.
 173 † quod etiam in materia hæredis insti-
 tuendi expresso iure cautum l. 9. si quis
 nomen ff. de hered. institut. Coniecturæ
 174 † autem vrgentes (quas supponimus con-
 currere dum aliquem tacite substitutum
 profiteamur) in materia juris sunt certæ
 demonstrationes, donec contrarium ap-
 pareat l. penult. ibi veritati semper locum
 fore ff. de probat. funguntur ergo conie-
 cturæ vice manifestæ scripturæ. Hinc te-
 stamentum in quo expressè, & nomina-
 175 tim † filij sunt instituendi, vel exheredan-
 di, alioqui non valet, ut in princip. Instit.
 de exhered. liber. l. maximum C. de liber.
 176 præter. sustinetur † si tacite tantum filius
 fuerit institutus l. etiam S. libertus si pa-
 tronum ff. de bon. libert. quam ponderavi
 supra in hac quæstione num. 17.

Tertio, si vitium inuisibile, quod ta-
 men ex aliqua re visibili deprehenditur,
 legis nostræ beneficium impedit, ergo
 econuerso institutio inuisibilis, quæ ta-
 men ex dispositione aliqua visibili de-
 prehenditur legis nostræ beneficiū con-
 sequitur. Antecedens probatur ex in-
 stantia præteritionis filij, quando pater
 in testamento filij mentionem fecit, ex
 visibili enim mentione filij colligitur in-
 uisibile vitium præteritionis, qua de re
 suo loco: Consequentia verò tenet, quia

177 † contrariorum eadem est disciplina, ut
 in princip. Instit. de his, qui sunt sui, vel
 178 alien. Iuris, & contraria † contrarios o-
 perantur effectus l. qui accusare ff. de ac-
 cusat. l. ab emptione in fin. ff. de legat. 3.
 itaut si vitium per se inuisibile per aliud
 visibile hoc beneficium excludit, ita re-
 ctè dispositio per se inuisibilis per aliud
 visibilis beneficium includet.

Quarto, sufficere, ut ex scriptura ali-
 quo modo colligatur dispositio, licet nõ
 recta via expressè, & apertè, multa con-
 179 firmant exempla, primum hæredistin re
 certa instituti, nullo ei dato cohærede,
 huic enim legis nostræ beneficium com-
 petit, etiam pro ea parte, pro qua non
 est institutus, quia ex eo, quod in vna re
 institutus, colligitur in totum hæres l. 1.
 S. si ex fundo ff. de hered. instit. qua de
 re alibi ex professo. Secundo Episcopo
 executori pauperibus institutis compe-
 tit legis beneficium, non quia institutus
 legatur, sed quia ex pauperum institu-
 tione per iuris interpretationem cen-
 setur compræhensus, ut etiam suo loco ex
 professo dicemus.

Quinto, vero, & proprio hæredi, ve-
 rè, & propriè instituto legis nostræ bene-
 ficium, competit, ut nemo videtur in-
 controuersiam vocare. At veniens per
 tacitam substitutionem est verus, & pro-
 prius hæres, & verè, & propriè institu-
 tus, ergo, &c. Minor probatur, quia
 180 † quando à legis potestate pender, ut
 quid sit, vel dicatur tale, licet lex vtatur
 verbis improprijs, videlicet habeatur
 pro tali, porrigitur ad tales, intelligitur
 tale, & similibus, nihilominus id verè, &
 propriè dicitur tale, non fictè, & impro-
 priè. Bart. & alij in l. si is, qui pro em-
 ptore in 3. quæst. principali, quæ est de
 fictione induciua in fine, & ibi latè l. as-
 num. 222. ff. de usucap. At lex est, quæ
 tacitam substitutionem facit, ergo non
 est ficta, & impropria, sed vera, & pro-
 pria; hoc argumento in simili quæstione
 vtitur Tiraquell. in tract. le mort saisi le
 vis par. 2. declarat. 10. num. 24. & post
 cum Menoch. d. remed. 4. num. 218.

Ad primum respondendum tacitam
 sub-

substitutionem visibilem esse, cum per eam videatur, sub qua continetur, quod sufficit. unde argumentum retorquetur iuxta ea, quæ dicta sunt supra in tertio argumento affirmatiuè, per quod rectè occurritur instantiæ vitij inuisibilis.

Ad secundum respondendum tacitam substitutionem esse veram non fictam, neque quicquam facere ponderationes de quibus in argumento, † cessant enim quando in potestate legis est, an quid sit, dicatur ve tale, licet verbis improprijs vtatur, id tamen verè, & non fictè, aut impropriè dicitur factum, vt dixi supra in quinto argumento pro affirmatiua num. 180.

182 Ad tertium respondendum, † regulam præsumptum, & tacitum, quod intellectu tantum perspicitur, non esse privilegiatum, sicut illud, quod oculis conspicitur, limitandam esse in dispositione fauorabili, in qua lata sit facienda interpretatio, qualem esse legis nostræ dispositionem pluribus in locis monui per *l. vel negare ff. quemadm. testam. aper.* Nihil faciunt exempla in argumento proposita, nullum enim eorum est in materia fauorabili, & latè interpretanda, & quamuis tertium exemplum sit in eadem materia substitutionum, tamen substitutio pupillaris, de qua in ea, quantum ad matrem excludendam attinet, odiosa est, ideo non est mirum, si non excludat eo modo quo expressa. Nihil facit

183 regula *Bald.* tacitum, † & expressum differre tantum in executiuis, id enim verum si executio taciti non esset æquè fauorabilis, præterquam quod *Bald.* in argumento ad probationem huius conclusionis allegatus hoc vnum intendit testamentum inscriptis habere executionem, quam non habet nuncupatum, inscriptis non redactum, sed simpliciter coram testibus factum, vt declarat *Zuccard. hic nu. 235. & Menoch. d. remed. 4. num. 231.* quod licet verum sit, vt ipse quoque suo loco attigi, nihil tamen ad rem nostram facit.

Ad quartum respondendum, quamuis substitutio expressa sit fortior tacita,

non tamen in ea magis hoc beneficium competere, eo supposito, vt tacita verè existat, non enim ob maiorem, vel minorem fortitudinem hoc beneficium tribuitur, sed ob fauorem vltimæ voluntatis, quam vt primum suum effectum consequi publicè interest, *l. vel negare ff. quemadm. test. aper.* Præterquam quod non absolutè est verum expressam substitutionem esse fortiolem tacita, hoc † enim verum tantum in ea tacita, quæ solum procedit de mente iuris, & per interpretationem extensiuam, quæ non semper operatur idem, quod expressa. *l. vltim. C. de instit. & substit. l. precibus C. de impub. & alijs substit.* non vero in ea, quæ ex mente testatoris, & simul ex aptitudine verborum prolatorum deprehenditur, hæc enim eandem vim habet quam expressa *l. Titius, vbi Bald. ff. de hered. instit. notatur in l. precibus in glos. penult. C. de impub. & alijs substit.*

Addamus quæstioni nostræ locum esse supposita efficacia taciti, itaut supponamus eum aduenisse calum, in quo ei locus sit, quo casu numquam dicemus minorem vim habere, quam expressa, cum æquè suum effectum in eo casu producat, quod expressa in suis, volumus enim † hoc beneficium non eodem modo in tacita competere, quo expressa, sed secundum suam proportionem, itaut quemadmodum in expressa locum habet, quando ea efficax est, non amplius, ita in tacita, cum efficax est, non amplius.

Ad quintum respondendum regulam 185 † vt dispositio exorbitans sub appellatione cuiuspiam rei non comprehendat tacitum, intelligendam in non fauorabilibus, in quibus facienda est stricta interpretatio, secus in materia fauorabili, in qua lata est facienda interpretatio.

Ad sextum respondendum non tenere argumentum à statuto, vt instrumenta seruentur ad litteram, ad legis nostræ dispositionem, in qua licet requiratur littera, seu scriptura, non tamen cautum, vt talis littera, seu scriptura intelligatur, seu accipiat secundum merum litteræ sen-

186 sensum, quinimmo † hoc esset contra naturam vltimarum dispositionum, in quibus attenditur primariò voluntas, potissimum si ex verbis aliquo modo eliciatur ad *l. in conditionibus primum locum ff. de condit. & demonstr.*

Ad septimum respondetur duo singularia non coniungi, quod enim tacita substitutio veniat sub dispositione loquente de substitutionibus, non est singulare, sed regulare in vltimis voluntatibus, † in quibus attenditur primo voluntas etiam verbis deficientibus *l. cum auus ff. de cond. & demonstr. l. cum acutissimi C. de fideicom. l. etiam S. libertus si patronum C. de liber. prat.* cum vulgaribus. Secundum quoque non est singulare, nempe vt lex nostra loquens de expressè instituto, trahatur ad substitutum lex enim non magis loquitur de expressè instituto, quam tacitè, loquitur enim de vero hærede, vt ex illis verbis, si quis ex asse, vel ex parte hæres institutus. substitutum autem verum esse hæredem.

abundè in superiori articulo probatum & ita respondet huic argumento *Menoch. d. remed. 4. num. 235.*

188 Quantum verò ad duas præsumptiones, admittuntur passim, quando omnes tendunt ad eundem finem, & vna venit in consequentiam alterius. *Bart. in l. si quis pro emptore num. 21. & ibi Alciat. num. 175. ff. de usucap. Bald. in l. 1. in fin. C. quando liceat ab empt. disc. Menoch. qui plures cumulatè refert de præsumpt. lib. 1. quæst. 47. nu. 1. & 2. Put. decis. 36. lib. 2. Rota in vna Bonon. fideicommissi de Panolinis 9. Maij 1611. coram Illustrissimo Mantica, & in vna Ciuitatis Castellæ bonorum 18. Martij 1611. & in vna Hispalen. legitimitatis 5. Nouembris 1612. coram R. P. D. Vbaldo.*

Ad octauum respondendum Bald. & Ias. auctoritati præpolere communem aliorum interpretum consensum, ac rationes contra eorum sententia antea ponderatas.

Quæstio VIII.

Quæro octauo. An, & quando obliqua dispositione vocatus hoc beneficio vtatur. Vel

Fideicommissario quando hoc beneficium competat. Continet Articulos quadragintanovem, quorum tantum trigintatria huius loci maximè propria explicabuntur, nec non octo, licet in alia parte inscripta de legitimo contradicatore, fortè magis congruè fuissent exponenda, quia tamen ibi fuerunt ommissa, & de fideicommissario tractant, hoc loci explicabuntur; Reliqua vero, quia etiam sub alijs partibus, vel alijs huius partis quæstionibus congruè cadunt, sub illis suis locis ponentur, & explicabuntur.

Primus Articulus. An hoc beneficium competat, quando nulla prorsus ab hærede fideicommissario est facta restitutio.

Secundus. An facta restitutione verbali, non vero reali, quando hæres nondum possessionem obtinuit.

Tertius. An facta restitutione verbali, quando hæres ante dictam restitutionem possessionem obtinuerat.

Quartus. An quando non est facta actualis restitutio, de iure tamen pro facta habetur.

Quin-

372 De Acquirenda Possessione.

Quintus. Quando non est facta restitutio, testator tamen concessit facultatem capiendi propria auctoritate.

Sextus. Quando plena est facta restitutio, nempe re, & verbis.

Septimus. Quando fideicommissum est in codicillis relictum.

Octauus. Quando fideicommissum per contractum constitutum.

Nonus. Quando pluribus fideicommissarijs existentibus puta, pluribus fratribus ad idem fideicommissum vocatis vnus tantum, vel plures, non tamen omnes hoc remedium intentant, alijs fortè deliberantibus, vel alio modo impeditis, vbi videbitur. An soli intentanti pro toto patrimonio hoc beneficium comperat, an vero nulliter agat, vel si efficaciter, an solidum consequatur, an vero solummodo portionem suam personam respicientem.

Decimus. An fideicommissario secundo, vel vltiori loco constituto. Si saltem primo fideicommissario facta sit restitutio.

Vndecimus. An fideicommissario singulari, vel legatario hoc beneficium comperat.

Duodecimus. An comperat fideicommissario vniuersali, quando hæres repudiavit hæreditatem.

Decimustertius. An fideicommissario comperat, quando pendet conditio fideicommissi.

Decimusquartus. An fideicommissario comperat, quando pendet conditio institutionis eius, qui grauatus est.

Decimusquintus. An fideicommissario comperat, quando hæredi tempus adeundi præterijt.

Decimusextus. An fideicommissario comperat, quando venit casus fideicommissi ob alienationem factam contra testatoris prohibitionem.

Decimusseptimus. An sit locus huic beneficio, quando venit casus fideicommissi ob dilapidationem Patris proprio filio restituere grauati secundum terminos l. Imperator ff. ad Trebell. quo non dilapidante locus fuisset restitutioni solum tempore mortis eiusdem, nulla tamen supposita alienationis prohibitionem.

Decimusoctauus. An locus sit d.l. Imperator, & per consequens immisioni iuxta determinata in superiori articulo, Patre qui grauatus est post mortem filio restituere sine deterioratione, corpora stabilia alienante.

Decimusnonus. An sit locus d.l. Imperator, & successiuè remedio legis nostræ, quando Pater bona non alienat, sed tantummodo deteriora efficit, puta negligendo culturam, non substituendo arbores in locum arefactarum, non reparando ædificia, quæ ruinam minantur, & facile reparari possent.

Vigesimus. An quæ in filio dicta sunt, habeant locum eodem modo si hæres fuerit grauatus ad restituendum non filio, sed alicui extraneo, in illis casibus, in quibus locum haberent, si grauatus esset filio restituere.

Vige-

Vigefimusprimus. Vtrum fraus sit necessaria in deterioratione rerum fideicommisso subiectarum, vt locus sit, l. Imperator, & immissione, de quibus supra.

Vigefimussecundus. An restituta hæreditate, & immisso fideicommissario vigore d. l. Imperator possint filij etiam fructus hæreditarios consequi aduersus creditores, qui ex vsufructu viuentis patre illi regulariter debito sibi satisfaciendum prætendunt.

Vigefimustertius. An fideicommissario vniuersali aduersus singulares rerum possessores hoc beneficium competat.

Vigefimusquartus. An aduersus hæredem pro singulis rebus non restitutis, si possessio fuerit ab alio occupata.

Vigefimusquintus. An fideicommissario competat, quando hæres fauore agnationis grauatus sub conditione mortis sine filiis Monasterium bonorum incapax ingressus est, nulla facta bonorum suæ fideicommissorum dispositione.

Vigefimussextus. An fideicommissario competat, quando grauatus sub conditione mortis sine filiis ob agnationis conseruationem fuit ingressus Religionem in communi capacem, nulla facta dispositione fauore extranei de bonis suæ fideicommissis ante mortem naturalem grauati, & si cum primum fuerit Religionem ingressus, an vero mors illius naturalis sit expectanda.

Vigefimusseptimus. An fideicommissario competat, quando fauore agnationis grauatus sub conditione mortis sine filiis Monasterium capax fuit ingressus, ante professionem tamen de bonis suæ fideicommissis disposuit fauore tertij, vel mediante contractu inter viuos, vel mediante vltima voluntate.

Vigefimusoctauus. Quando non solum fuit grauatus hæres sub conditione mortis sine filiis, & prohibitione alienationis extra familiam, verum etiam vltius procedendo Testator voluit bona conseruari in familia, & agnatione masculina, & semper in domo, & Calata ipsius testatoris permanere, an competat hoc beneficium statim post professionem in Monasterio, an vero tantum post mortem professi grauati.

Vigefimusnonus. Quando non solum fauore agnationis hæredem grauauit Testator sub conditione si decesserit sine filiis verum etiam omnem alienationem prohibuerit, rationem addens, quia vult sua bona perpetuo in familia seruari, verum etiam si vltius dixerit se velle, vt perpetuò in familiæ seruentur, Monasterio excluso, & ita se declarauit apertè nolle, vt aliquo tempore Monasterium ex persona grauati effecti Monachi possidere possit, an iuxta testatoris dispositionem immittatur substitutus, an verò adhuc excludatur, durante vita naturali Monachi.

Trentesimus. An hoc beneficium competat fideicommissario, quando

grauatus simpliciter sub conditione mortis sine filijs nulla addita conferuandæ agnationis ratione fuit substitutus, & grauatus Monasterium est ingressus.

Trentesimus primus. An hoc beneficium competat Monasterio ex persona fideicommissarij substituti, qui ante conditionis euentum in Religione fuerit professus, & Religio sit bonorum capax.

Trentesimus secundus. Quibus modis vt plurimum affirmatiua sententia in articulis superioribus firmata sit declaranda, aut limitanda.

Trentesimus tertius. Fideicommissario vtrum competat Saluianum interdictum his casibus quibus cessat legis nostræ beneficium.

Articuli qui etiam in parte inscripta de legitimo contradicte potuissent apponi. In quibus agitur, an, & quando fideicommissarius in hoc beneficio obtinere possit, quando grauatus aliquibus bonis alienatis adhuc aliquibus detractationibus locum esse præten dit, sentiens bona alienata pro dictis detractationibus non sufficere, contra vero præten dit fideicommissarius tales alienationes sufficere; Et ita agitur virtualiter, an hæres aduersus fideicommissarium sit legitimus contradicte, hoc loci tamen explicantur, quia omnes respiciunt materiam, an hoc beneficium competat fideicommissario.

Trigesimus quartus. An fideicommissario hoc beneficium competat, quando agitur contra hæredem, vel habentem causam ab eo, & consentiunt possidens, & fideicommissarius de corporibus alienatis ab hærede, dissentiunt verò de æstimatione, ita vt cum asserat hæres æstimationem horum corporum non æquare valorem detractationum faciendarum, quia parui æstimet in comparationem aliorum bonorum, contra fideicommissarius asserat vel æquare, vel excedere, quia multi æstimet habita dicta comparatione.

Trentesimus quintus. An quando agitur contra hæredem, vel contra tertium possessorem, & dissentiunt fideicommissarius, & ille in corporibus alienatis, quia profiteatur fideicommissarius plura corpora alienata, quam sentiat grauatus, vel tertius possessor habens causam ab eo, ita vt vera existente assertionem possidentis non essent in totum consumptæ detractationes, vera autem existente fideicommissarij assertionem essent in totum cõsumptæ.

Trentesimus sextus. An quando agitur contra tertium possessorem negantem alia bona fuisse ab hæreds antea alienata, neque manifestè oppositum apparet.

Trentesimus septimus. Quando agitur contra tertium possidentem, & de aliquibus alijs alienationibus constat, non tamen apparet an sint priores, an posteriores.

Trentesimus octauus. Quando agitur contra tertium possessorem, & partes conueniunt nullam præcessisse alienationem, verum sentiat fideicommissarius hanc solam rem in hunc tertium alienatam esse tanti ponderis, vt detractationes superet, vel itq; pro parte superante in eius possessionem immitti.

Tren-

Trentesimus nonus. Quando agitur contra tertium, & constat bona antea alienata excedere valorem bonorum à fideicommissario petitorum, ita ut si alia bona in hæreditate non fuissent, iam Legitima, & Trebellianica essent consumptæ, possidens autem negat detractiones prorsus consumptas, quia in hæreditate non solum erant bona primò alienata, & ea quæ ab eo possidentur, & à fideicommissario petuntur, sed etiam alia, ita ut illorum quoque ratione aliquid detrahendum supersit, & ideo ea, de quorum alienatione constat, non videantur æquare detractiones.

Quadragesimus. Quando fideicommissum erat particulare non continens maiorem partem patrimonij, & dicta res fuit alienata, agiturque contra tertium possessorem, & quid stante Inventario in fauorem possidentis.

Quadragesimus primus. Quando fideicommissum erat particulare, & agit fideicommissarius aduersus tertium possessorem, qui non habeat pro se Inuentarij præsumptionem, sed aliquam aliam coniecturam à Communiter contingentibus concludentem.

Articuli qui alijs in locis commodius explicantur.

In hac parte quæst. 3. Artic. 1.

Quadragesimus secundus. Quando fideicommissarius est subrogatus à Papa, vel Principe loco eius qui à testatore per fideicommissum vocatur.

In parte de legitimo contradicte in scripta.

Quadragesimus tertius. Quando fideicommissarius agit cõtra hæredem, cui competit detractio legitimæ.

Quadragesimus quartus. Quando contra mulierem, quæ ex bonis fideicommissis subiectis dotari debet.

In parte tertia in scripta pro quibus bonis hoc beneficium competat.

Quadragesimus quintus. Quando fideicommissis fuerunt subiecta bona mercantilia puta drogariç, vel alterius negotiationis.

Quadragesimus sextus. Quando bona fideicommissis subiecta fuerunt alienata, & ex pretio illorum, vel ex permutatione alia acquisita, vel ex licentia Summi Pontificis alia subrogata in locum subiectorum, an fideicommissario pro bonis subrogatis hoc beneficium competat.

Quadragesimus septimus. Quando bona subiecta fideicommissis fuerunt ab hærede alienata cum licentia testatoris, an fideicommissario pro talibus bonis hoc beneficium competat.

Sub quinta parte in scripta coram quo Iudice.

Quadragesimus octauus. Quando fideicommissarius habens facultatem capiendi propria auctoritate Iudicem adiuit, an rursus relinquendo Iudicem propria auctoritate capere possit.

In quinta parte in scripta, quæ in hoc remedio sint necessaria.

Quadragesimus nonus. Quando non apparet hæres, qui restituat, quomodo fideicommissario consulendum.

S V M M A R I V M

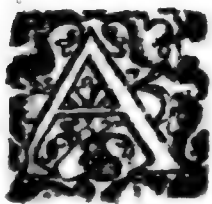
Articuli Primi.

- 1 Clausula codicillari stante, heres potest eligere, an immissionem petat ex testamento, an ex codicillis.
- 2 Codicillorum Iure non potest quis prætendere hereditatem iure directo, sed tantum iure fideicommissi.
- 3 Verba de actu valido sunt intelligenda.
- 4 Variationi non est locus, una via electa.
- 5 Interpretatio in fauorabilibus est ea facienda, ut veniant quaecumque sub eadem appellatione lato modo continentur.
Declarat, ut infra num. 38.
- 6 Legis nostra dispositio est fauorabilis.
- 7 Fideicommissarius saltem lato modo est heres.
- 8 Fideicommissarius venit in dispositione legis de herede loquentis.
- 9 Fideicommissarius ius deliberandi transmittit.
- 10 Fideicommissarius sustinet onera, sicut heres.
- 11 Fideicommissarius lato modo dicitur substitutus.
- 12 Nepos venit sub lege loquente de filio.
- 13 Circuitus inutiles sunt euitandi.
- 14 Fideicommissario competit hypothecaria ante factam restitutionem etiam verbalem.
- 15 Fideicommissarius, nulla facta restitutione, legis nostra beneficium non competit.
- 16 L. ultima C. de codicillis perpenditur, & infra num. 19.
- 17 Bonorum possessio secundum tabulas, & secundum nuncupationem non datur ex codicillis.
- 18 Theodosius Imperator quanto tempore ante nostram constitutionem regnauerit.
- 19 Agere nemo potest, nisi pro Iure, quod habet.
- 20 Fideicommissarius ante restitutionem, actu nullum ius habet.
- 21 Restitutio verbalis, vel legalis idem operatur in fideicommissario, quod aditio hereditatis in herede.
- 22 Heres directus ante aditam hereditatem nullum ius habet in bonis hereditariis.
- 23 Heres ut obtineat immissionem ex lege nostra, necesse non habet probare se adiuisse hereditatem.
- 24 Hereditatem aditam constat eo ipso, quod heres immissionem petit.
- 25 Hereditas solo animo, & nuda voluntate aditur.
- 26 Hereditatis aditio inferitur ex actu, qui citra nomen heredis fieri nequit.
- 27 Fideicommissarius debet capere de manu heredis.
- 28 Remedia possessoria non competunt, nisi quibus petitio potest competere.
- 29 Fideicommissarius non competit petitio ante restitutionem.
- 30 Restitutio est in causa, ut fideicommissarius actiones quarantur, quae ante restitutionem non sunt quaesita.
- 31 Fideicommissarius dicitur aequivoce substitutus, cum non sit heres.
- 32 Substitutio est secunda institutio.
- 33 Fideicommissarius ne quidem post restitutionem sit heres, quia restituens heres manet.
- 34 Substitutus directo, aduento casu substitutionis, eaque agnita, statim habet ius ad proprietatem, & possessionem bonorum defuncti.
- 35 Fideicommissarius etiam aduento casu fideicommissi, eoque agnito, nullum habet ius ante sibi factam restitutionem.
- 36 Testamentum potest accipere vires incoatiue à substitutione directa.
- 37 Testamentum non potest accipere vires incoatiue à substitutione obliqua.
- 38 Heres repudians potest cogi à fideicommissario, ut hereditatem eius periculo adeat.
- 39 Declarat, ut officio Iudicis non Iure actionis.
- 40 Fideicommissa ad instar legatarum sustinentur, quando institutio ex defectu praeiterationis, vel ex heredationis est nulla.

- 43 Testamentum quando institutio est nulla exheredationis, aut præteritionis defectu, & fideicommissa sustinentur, non incipit habere vires incoatiue à fideicommissis, sed resoluitur in codicillos.
- 44 Fideicommissa recte codicillis relinquuntur.
- 45 Restitutionis loco succedit contumacia hæredis, & Iudicis auctoritas.
- 46 Contumacia hæredis, est species legalis restitutionis.
- 47 Restitutione transferuntur in fideicommissarium ea actiones, quæ ante restitutionem hæredi competeant.
- 48 Hypothecaria actio competit fideicommissariis etiam sine restitutione.
- 49 Et ita ante restitutionem.
- 50 Fideicommissario non competit legis nostræ remedium, nisi facta restitutione.
- 51 Saluanum interdictum fideicommissario aliquando melius, quam legis nostræ beneficium.
- 52 Saluanum fideicommissariis competit nulla acta restitutione.
- 53 Zuccardi opinio reprobat.
- 53 Fideicommissario secunda, vel ulteriori, etiam nulla ei facta restitutione, legis nostræ beneficium competit.
- 55 Fideicommissario ulteriori acquiruntur utiles actiones etiam nulla facta restitutione.

ARTICVLVS I.

In hoc beneficium competat, quando nulla prorsus ab herede fideicommissario est facta restitutio.

AFFIRMATIVA sententia videtur primò amplectenda.

† Primo per l. finalem C. de Codicillis à Zuccardo subtiliter ponderatam hic. nu. 199. Nam Imperator in ea lege statuit, ut quoniam quis condito testamento id etiam velle licet codicillorum valere complexus sit,

possit hæres eligere, an immissionem petat ex testamento, vel ex codicillis, si igitur potest eligere, hanc viam, ut ex codicillis immissionem petat † quo casu non potest prætere, nisi ut fideicommissarius S. codicillis Instit. de codic. l. 2. ff. de Iur. codicillorum l. hereditatem C. eodem, constat utique fideicommissarium hanc immissionem petere posse, quod ne frustra intelligatur. † Verba enim de actu valido sunt intelligenda l. 4. S. condemnatum ff. de re iudicat. Dec. in l. cum pro eam. 6. C. de sentent. quæ pro eo, quod interest, concedendum omnino videtur fideicommissarium ex beneficio legis nostræ possessionem bonorum consequi posse.

Neque dicatur hunc textum procedere facta restitutione, quandoquidem non solum videtur diuina responsio, ut idem Zuccard. proficitur verum etiam ut idem asserit, repugnans, si enim facta esset restitutio, non esset in arbitrio petentis eligere, an ex testamento, an ex codicillis prætenderet, habita enim restitutione cõstaret eum viam codicillorum elegisse, qua electa variationi non † esse locum, cauetur in ipsamet lege finali C. de codicill. Videatur Zuccard. pluribus hunc textum perpendens citato loco.

Secundo, in fauorabilibus, † & latè interpretabilibus, ea est facienda interpretatio, ut veniant quæcumque sub eadem appellatione lato modo continentur.

6 At dispositio nostra est fauorabilis, & latè interpretanda, ut tenuit Dec. hic numer. 39. vers. solus Andreas Curt. Iun. nu. 15. Mantie. in prima lectura nu. 153. pluribus probauit Zuccard. hic sub num. 199. & Menoch. de adipiscend. remed. 4.

7 num. 38. † Et fideicommissarius saltem lato modo est hæres l. hæredis la 2. ff. de verb. signif. Paris. conf. 52. num. 89. lib. 3.

8 Cepb. conf. 245. num. 53. † hinc lex, quando de hærede loquitur, in fideicommissario quoque sibi locum vendicat. Ias. in l. 1. S. de illo num. 1. ff. ad trebell. quod etiam videtur dicendum non dum facta

9 restitutione, † videmus enim fideicom-

missarios ius deliberandi transmittere secundum formam *l. cum in antiquioribus ff. de iure delib. & gloss. ibi in verb. retenturum*, & alia de quibus per Zuccard. num. 199. *prope fin. & Personal. num. 188.* confirmatur, quia nulla rationis diuersitas inter hæredem, † & fideicommissarium vigere videtur, quandoquidem fideicommissarius, ita sustinet onera, sicut hæres vniuersalis *l. 1. ff. ad trebell. §. restituta §. sed quia vers. vero Instit. de fideicom. hereditat. Merito, &c.*

Tertio, ex mente eiusdem Zuccard. hoc beneficium competit substituto, vt in proprio quæsito. Ergo, & fideicommissario, † hic enim largo modo dicitur substitutus *l. in testamento ff. de milit. testam. vbi id notat Dec. num. 9. Idem asserit Alexan. in rubr. ff. de impub. & alijs substit.* ideo ad eum potest fieri extensio, cum in fauorabilibus (vt iam dictum) 12 permissa sit, † facit in fortiori *l. filium habeo ff. ad Macedonian.* Vbi lex de filio sermonem habens ad nepotem extenditur.

Quarto, si non competeret hoc remedium fideicommissario nulla facta restitutione etiam verbali, nunquam competeret, aut enim vult hæres bona hereditaria actu restituere, aut non, si primum non egemus hoc beneficio, cum spontè restituat hæres, si secundum cum non velit actu restituere, neque verbo restituet, ne facta verbali restitutione cogatur mediante hoc beneficio ad realem; quod si dicamus Iudicem coacturum vi actionis ex fideicommissio ad faciendam restitutionem verbalem, deinde ea facta, 13 vi huius beneficij ad realem † sequuntur circuitus inutiles, vt primo quis agat ad restitutionem verbalem, deinde ad realem, quos euitandos sæpè in hoc opere repetitum *l. dominus ff. de condit. indebit. Doctor. in l. quod tempore C. de testam. milit.*

14 Quinto, quia comperit † actio hypothecaria fideicommissario etiam ante factam restitutionem contra hæredem ad effectum, vt hereditatem restituere compellatur igitur videtur quoque be-

neficium legis nostræ competere. Antecedens probatur ex *l. 1. C. communia delegat. Authen. contra C. ad sen. Conf. Trebell. & est receptissima plurimorum sententia præcipue Corn. conf. 132. num. 1. lib. 4. las. in l. 1. num. 6. C. commun. delegat. & in addit. ad Bart. de fideicommiss. hered. in princip. Couar. in cap. Raynuttius §. 10. num. 4. de testam. Alciat. in l. 1. colum. penult. circa finem, vers. sed an fideicommissario vniuersali ff. de leg. 1. & ibi Iacob. de Nigr. num. 131. Bologniet. num. 313. Bellon. in princip. instit. de fideicommiss. hered. num. 10. & ibidem Mysing. num. 20. Anton. Gomes. de subst. fideicommiss. num. 7. Rota in vni Romana hereditatis de Comitibus 30. Ianuarij 1581. coram Clemente VIII. impressa apud Salust. Tiber. in prætic. Iudic. Aud. Cam. lib. 2. post cap. 5. vbi asserit nullos in contrarium adduci, & hoc compluribus, & solidissimis rationibus confirmat eadem Rota in vna Matris falsici hereditatis 27. Decembris 185. coram Cantuccio impressa, apud Satil. Pacif. de Salu. interd. decis. 145. Consequentia vero videtur tenere, nam absque restitutione verbali acquiritur fideicommissario actio hypothecaria, & nō etiam legis nostræ beneficium, cui non minus videatur fauorabile, & ideoque late interpretandum ē eodem enim spectat, vt supremæ hominum voluntatis quamprimum suum obtineant effectum, 15 † Sexto, quia ita in terminis tenet Zuccard. in l. nostra num. 199.*

In contrarium est communis omnium fere Interpretum sententia existimantium nulla facta restitutione non esse locum huic beneficio, ita enim tenet Bart. post gloss. hic num. 9. Alberic. num. 1. Alexand. num. 7. qui de communi testatur las. num. 8. Corn. nu. 15. Dec. nu. 2 in fin. Curt. lun. num. 34. idem conf. 28. lib. 3. Gozad. conf. 93. num. 8. latiffim. Tiraquell. in tractat. le mort saisi le v. par. 2. declarat. 1. num. 5. Rip. in l. Ceturio ff. de vulg. & pupill. num. 51. vbi de communi. Rimin. conf. 258. num. 7. lib. Neuzan. conf. 33. num. 13. Menoch. q. plu-

plures enarratorum refert, & sequitur in tract. de adipiscend. remed. 4. num. 166. Riminald. lun. conf. 80. num. 35. & seq. lib. 1. Honded. conf. 64. num. 3. volum. 1. Peregrin. de fideicommiss. art. 48. num. 5. Rota in dicta Romana hereditatis de Comitibus 30. Ianuarij 1581. coram Clemente VIII. prope finem, & in una Romana de Roncionibus 18. Decemb. 1595. & 22. Martij 1596. coram Litta, & in una Ciuitatis Castellæ fideicommissi 20. Nouembr. 1596. coram Corduba, & Leodien. 27. Ianuarij 1597. coram Cardinale Seraphino impræssa decis. 1219. & Senogallien. fideicommiss. 20. Ianuarij 1614. coram R. P. D. Manzanedo Maceraten. fideicommissi, & bonorum 15. Decembris 1582. coram Gypso.

- 16 † Probatur primo hæc sententia ex mente Bart. & plurium Interpretum ex d. l. ultima ff. de codicill. quam supra pro contraria parte ex mente Zuccardi induximus, quæ pro hac parte sic videtur inducenda. Si posset fideicommissarius, ut talis immissionem prætere in possessionem bonorum defuncti, non esset necesse, ut institutus in eo testamento, quem voluit testator etiam iurè codicillorum valere, se declararet, an ut ex testamento, vel ut ex codicillis eam peteret, quia quoquo titulo istorum præterderet, esset admittendus, ad quid enim declaratione est opus, si qualis qualis sit declaratio, & alterutra via electa idem iuris sequeretur, sanè non sine ratione hoc lege cautum si igitur debet se declarare possessionem petens. Ergo quia non æquè utroque modo est admittendus, quod si verum, cum certum sit heredem uti institutum rectè immissionem prætere, consequens est, uti fideicommissarium non posse. Et hoc modo arbitror voluisse hunc testum inducere Bartolum, & sequaces, dum inquirunt in eo haberi. Illum qui petit hanc bonorum possessionem debere se asserere heredem directo, quod quidem in testu non legitur, nisi data ponderatione, quam posuimus, quod autem textus velit alteram eligi viam, ut appareat an petens admitten-

us sit, an verò excludendus, constat ex illis verbis, sciens se vnus electione alterius sibi aditum præclusisse, ad quid enim declarare per vnus electionem alterius aditum excludi, si vna, atque altera æquè sufficeret? id igitur in tex. moneri pro certò est habendum, ut cautus sit in eligendo opportunum remedium, quicumque possessionem præterdit, cum id possit esse maximi præiudicij.

- 17 † Plurimum ad rem facit, certum illud esse bonorum possessionem secundum tabulas, & illam secundum nuncupationem, quarum Theodosius in d. l. meminit, ex codicillis dari non posse, sed tantum ex testamento vel in scriptis, vel nuncupatio septem testibus vallato concedi *S. cum autem instit. de bonorum possess. l. 1. C. de bonorum possess. secundum tabul. ubi Dec. num. 3. vers. sed videtur*, & nihilominus in hac debere petentem se declarare, ut eodem textu cauetur, non equidem quia quoquomodo obtinere possit, sed ut opportunum eligat modum, cum importuno electo variare non liceat, & hoc rectè considerarunt *Menoch. d. remed. 4. num. 169. & Peregr. de fideicommiss. art. 48. num. 169.*

- 18 † Hoc dato sensu corruunt ea, quæ inquit *Menoch. d. remed. 4. sub num. 169. prope fin.* dum vult dictam l. fin. non respexisse legem nostram, cum Theodosius imperauerit duobus annis supra cætum ante constitutionem nostram, sed edictum tantum Diu. Adriani, cuius verbis fortè fideicommissario quoque immissio hæc concedebatur, non enim talem constitutionem in suo codice inseri passus fuisset Iustinianus, si fuisset versata circa edictum Adriani pro ea parte, qua abrogatum *ad textum in S. quibus prima constitutione Cod.* maximè cum in textu nostro profiteatur, se omnes suppletiones, & interpretationes d. edicti antiquasse, & manifestè apparet supposuisse Theodosium fideicommissario talem immissionem competere non potuisse, ita ut non profecto supponeret edictum Diui Adriani eam fideicommissario concedere.

† Cor-

19 † Corruit quoque responsio Zuccardi, dum l. hanc finalem retorquet animaduertens electionem concedi, ut in primo contrariæ sententiæ fundamento fuit tactum, non enim conceditur electio, eo quod fideicommissarius alterutro electo hoc beneficio uti possit, sed cogitur ad declarandum, ut appareat, an opportunam viam elegerit, vel importunam; & ut importuna electa, sibi id imputandum esse, nec variationi locum esse intelligat.

Secundo probatur eadem sententia, quia huiusmodi remedia non possunt competere, nisi habentibus ius aliquod vel in proprietate, vel in possessione.

- 20 † cum nemo possit agere, nisi pro iure,
 21 quod habet, † fideicommissarius autem ante restitutionem nullum actu ius habet *l. restituta l. facta ff. ad Trebellian.*
 22 † id enim restitutio verbalis, vel legalis operatur in fideicommissario, quod aditio hæreditatis in hærede *l. cogi §. & sci-mus, & §. si seruo inuito de fideicom. hæred. petit. gloss. 1. in l. 1. C. eod. tit. Paul. conf. 152. num. 2. lib. 2. Peregrin. de fideicom. art. 45. num. 18. qui plura allegat sequitur Rota in dicta Ciuitatis Castellæ 20. Decembris 1596. coram Corduba,* ideo quemadmodum hæres ante aditionem non intentat hoc beneficium, ita neque fideicommissarius ante restitutionem. Neq; quidquam facit Zuccard.
 23 responsio nempe † hæredi directo, qui nondum adita hæreditate nullum ius habet in bonis hæreditatis *l. seruus meus hereditarius, ubi Bart. ff. de stipulat. seru. & idem Bart. in l. 15. potest num. 13. ff. acquir. hæred. Soccin. Sen. conf. 52. in fin. lib. 4.* † necesse non esse docere se adiuisse hæreditatem, sed satis esse, ut ostendat se scriptum, ut tradit hic *gloss. in verbo legitimo, & suo loco explicabitur*, nam ultra responsionem *Menoch. d. remed. 4. num. 171.* animaduertendum, ut notat.
 25 *Peregr. d. art. 48. num. 8.* † eo ipso, quod quis ut hæres immiſsionem petit, eo ipso hæreditatem aditam manifestum esse.
 26 † Cum enim solo adeatur animo, & nuda voluntate *l. si auito C. de iur. deliber.*

27 titaut ex actu, qui citra ius, & nomen hæredis fieri nequit, inferatur hæreditatis aditio *l. pro hærede, & l. gerit ff. de acquir. hæred. §. item extraneus Instit. de hæred. qualis. & diferen.* certum autem si præsentem immiſsionem citra ius, & nomen hæredis peti non posse, sequitur ex sola ipsa petitione immiſsionis hæreditatis aditionem detegi.

Tertio si hoc remedium ante restitutionem fideicommissario competeret,

28 † utique non cogeretur capere à manu hæredis, caperet enim à manu Iudicis. At consequens est impossibile ergo, & antecedens; assumptum probatur *l. 1. l. restituta l. facta ff. ad Trebellian. §. restituta Instit. de fideicommiss. hæredit. & ibi scribentes Zuccard. d. l. final. num. 165. in fin. Dec. conf. 243. num. 3. & conf. 438. num. 15. Paris. conf. 54. num. 3. & 57. num. 103. & seq. lib. 3. Soccin. Iun. conf. 6. & seq. lib. 1. & latius dixi in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 10. nu. 273.* in quæstione, an fideicommissarius, qui à Iudice possessionem obtinuit, legitimus sit conditor.

29 † Quarto, remedia possessoria non competunt, nisi quibus petitio verè potest competere, ut probat lex nostra, & exemplum interdicti quorum legatorum, & quorum bonorum, ut rectè *Peregrin. d. art. 48. num. 9.* † At fideicommissario vniuersali non competit petitio ante restitutionem, ut idem *Peregrin. artic. 45. num. 14.* † Et ratio est, quia talis restitutio est in causa, ut quarantur fideicommissariæ actiones, quæ ante dictam restitutionem quæsitæ non sunt *l. 1. ff. de fideicom. hæred. petit. ubi Doctor. Boer. decis. 156. num. 8. Rota in d. Ciuitatis Castellæ coram Corduba.* Ergo neque remedia possessoria competent, & per consequens nec legis nostræ remedium.

His positis, ut leuiores omittam facili negotio contrarijs quibuscunque occurrere possumus.

Ad primum dicimus patere responsionem ex ponderatione eiusdem legis finalis ex aduerso facta, ubi plenè de illius legis intellectu est sermo habitus, aliam

allam responsionem non in congruam vide apud *Personal. de adipiscend. sub num. 186. vers. ult. vel dato fol. 143.*

33 † Ad secundum respondetur extensionem fieri data identitate rationis; non autem inter fideicommissarium, & heredem viget rationis identitas. Si quidem fideicommissarius debet capere à manu heredis, & ideo non potest iudex possessionem ei concedere, ut supra in tertio fundamento. At heres potest, & ut plurimum sua auctoritate, & saltem à manu iudicis possessionem capere. Item heres cum primum testator mortuus, habet ius ad proprietatem, & possessionem, si velit, quia à solo animo pendet aditio hereditatis, ut supra dictum. Fideicommissarius autem non habet, nisi facta eidem restitutione ab herede, ut supra dictum.

Ad tertium dum dicebatur competere substituto, ergo & fideicommissario, respondemus primò negando consequentiã: 33 † cum fideicommissarius sit æquiuocè substitutus, non uniuoce, non enim communicat in substantia cum verè substitutis, qui verè sunt heredes, ut benè probant verba *sex. in princip. Instit. de vulg. Potest autem quis in testamento suo plures gradus heredum facere. Puta si ille heres non erit ille heres esto.* † Vnde substitutio appellatur secunda institutio *ad gloss. communiter receptam in rubr. ff. de vulgar. & pupillar.* fideicommissarius verò non est 34 heres † si quidem etiam post restitutionem restituens manet heres *S. restituta Instit. de fideicom. hered.*

Secundo respondetur fideicommissario quidem competere hoc beneficium, at facta restitutione verbali, ut in sequenti articulo, tunc enim quantum ad hunc effectum paribus passibus ambulant substitutus, & fideicommissarius. † Cum 36 substitutus, cum primum euenerit casus substitutionis, statim agnita substitutione ius ad proprietatem, & possessionem bonorum defuncti habeat, possitque propria auctoritate capere, tanquam capiens à manu defuncti, ut notant omnes *in princip. Instit. de vulg. Bart. & Doct. in l. Centurio ff. de vulg. & pupill. Bald.*

*in l. fin. num. 12. & infra C. de sacrosanct. Eccles. † Fideicommissarius autem etiam si fideicommissum agnouerit, non nisi facta restitutione habet ius aliquod in bonis, neque potest ante factam restitutionem hereditarias actiones exercere l. restituta ff. ad Trebellian. ubi not. sunt Iunol. Paul. & Alexand. Arret. in S. restituta instit. eod. Roland. conf. 78. num. 14. lib. 3. Natta conf. 200. colum. 1. Bec. conf. 97. num. 1. Peregr. de fideicom. art. 2. sub num. 50. vers. interim autem. † Hinc testamentum potest accipere vires incoactiue à substitutione directa precipue vulgari l. 3. S. ult. C. de lib. & posthum. Card. Mantica. qui alios congerit in tract. de coniect. ultim. volunt. lib. 5. tit. 1. num. 4. & num. 6. & 7. † A fideicommissio autem nequaquam. † Vnde ad hoc, ut repudiantem heredem fideicommissio locus sit, ne illud quoque pereat, cogitur heres ad adeundam hereditatem periculo fideicommissarii *S. sed quia stipulationes Instit. de fideicom. hered. l. quia poterat ff. ad Trebell. l. sed si actio. l. si legatus cum gloss. l. omnes ff. eod.* quod si testamentum posset recipere vires à fideicommissaria substitutione huiusmodi coactio esset omnino inanis contra *S. quibus 1. constit. Cod. † Nec quidem cogitur heres iure actionis fideicommissario petente hereditatem adire, quia ante restitutionem ei nulla competit actio, ut supra dictum, sed officio iudicis nobili l. si tibi homo S. cum seruus ff. de leg. 1. Peregrin. de fideicom. artic. 2. num. 65. Et quando non potest cogi heres ad hereditatem adeundam 42 puta, † quia institutio defectu præteritionis, vel exhæredationis inefficax existat, quo tamen casu fideicommissa ad instar legatorum sustinentur ad *Bart. & alios in Auth. excusa C. de lib. præterit. Plat. & Myns. in princip. Instit. de fideicom. hered.* † non tamen testamentum incipit habere vires à fideicommissio, sed conuertitur in vim codicillorum, quibus venientes ab intestato, eo casu quo testamentum fuit nullum, censentur rogari 43 ad restituendum fideicommissum † Nam & in codicillis rectè fideicommissa relin-**

Inquuntur S. *præterea Institut. de fideicommiss. hered. l. conficiuntur ff. de Iur. codicill.*

- 45 † Ad quantum respondendum hæredem citandum ad faciendam restitutionem verbalem, & illo non restituente, in illius contumaciam iudicem, legitimata fideicommissarii persona, cum in possessionem mittere, & ita contumaciam hæredis, iuncta iudicis auctoritate succedere loco restitutionis verbalis, quo posito nihil prohibet remedio nostro locum esse, ita videtur sentire *Salust. Tiber. in sua practica Iudiciaria lib. 2. cap. 5. num. 8.* & huc spectat, quod est dictum in quarto articulo huius questionis † contumaciam hæredis speciem esse legalis restitutionis.

Ad quintum respondendum inter hypothecariam, & legis nostræ beneficium hoc discrimen intercedere, ut per restitutionem non competat hypothecaria,

- 47 † quia per restitutionem transferuntur in fideicommissarium ex actiones, quæ ante restitutionem hæredi competeabant, inter quas non connumeratur hypothecaria, quæ directo hæredi non competit, ideo eam per restitutionem non transfert,
- 48 † unde consequens est, ut sine restitutione competat, † ideo nihil prohibet, quin & ante restitutionem, At legis nostræ beneficium post aditam hæreditatem competit, & ideo mediante restitutione verbali transfertur in fideicommissarium.
- 50 † Unde consequens est, ut fideicommissario non competat, nisi facta restitutione, ita respondet *Rota in dicta Romana hereditatis de Comitibus coram Clemente VIII.*
- 51 † Ex his notandum in praxi melius esse intentare Saluvianum interdictum, quam
- 52 legis nostræ beneficium † cum illud absque dubio nulla facta verbali restitutione competat, ut per *Rotam in dicta Romana hereditatis de Comitibus coram Clemente VIII. & in eadem 17. Maij 1581. relata ab eodem Salust. post priorem supra allegatam, & in alia Montis Falisci hereditatis 27. Decembris 1585. coram Cantuccio supra allegata. De tali*

immisione ex Saluiano interdicto est intelligenda alia *Rota decisio in una Bonorum fideicommissi de Manzolis 20. Martij 1612. coram sel. record. Gregorio XV.* ubi concedendam statuit immisionem. Co. Francilco, & fratribus de Ranutijs, eo quod non poterant negare aduersarij fideicommissum, neque quoad factum, neque quoad ius, sed de hac re habebimus articulum separatim, an fideicommissario competat Saluvianum interdictum.

- 53 † Ad sextum respondendum Zuccardum in erronea esse sententia, eiusque auctoritati præpolere communem aliorum sententiam.

- 54 † Fallit supradicta determinatio, quando non sumus in primo fideicommissario, sed secundo, vel vltiori, qui primo fideicommissario, vel vltiori fuerit substitutus, huic namque nulla data restitutione legis nostræ beneficium competere rectè dixit *Gozad. conf. 93. in princ. post Bart. ab eo alligatum in l. final. C. ad Trebellian. Rota in una Romana fideicommissi de Spinis 17. Iunij 1601. coram Illustrissimo Cardinali Mellino in fin. impræss. apud Statil. Pacif. de Saluian. interdict. decis. 21.*

- Ratio autem differentiæ inter primum fideicommissarium, & vltiorem est, quia si in primo non transeunt actiones utiles sine restitutione verbali, in secundo transeunt absque aliqua restitutione, ut cautum fuit in *l. sancimus S. cum autem C. ad Trebell.* in illis verbis *sancimus itaque, ut siue per contumaciam ab fuerit is, cui restitutio imposita est, siue morte præventus nullo relicto successore fuerit, siue à primo fideicommissario in secundum* (& hic casus ad rem nostram pertinet) *translatio celebrari iussa est, id est iure utiles actiones transferuntur.* An autem hoc verum sit solum post moram fideicommissarii grauati, an vero ante vide *Peregrin. de fideicom. art. 2. num. 48.* satis subtiliter explicatam.

S V M M A R I V M
Articuli Secundi.

- 56 Fideicommissarius propriè non est heres. Declara, ut infra num. 85. & seq.
- 57 Fideicommissarius debet capere de manu heredis. Declara, ut infra num. 88.
- 58 Remedium legis nostræ non competit, nisi fiat notorium iudici hereditatem spectare ad petentem. Declara, ut infra num. 89.
- 59 Fideicommissario facta restitutione verbali legis nostræ beneficium competit.
- 60 Restitutione verbali heres quantum in eo est, concessit fideicommissario licentiam capiendi propria auctoritate.
- 61 Restitutio unius rei sufficit ad effectum, ut totum fideicommissario dicatur restitutum.
- 62 Possessione carens, eam in alium transferre nequit.
- 63 Possessionem vacantem propria auctoritate ingredi potest, qui titulum habet.
- 64 Restitutione mediante transeunt in fideicommissarium iura utilia.
- 65 Fallit, secundum aliquos, in iuribus, quæ à defuncto in heredem non fuerunt translata.
- 66 Contrarium tamen nonnullis iuribus probari videtur. Proconciliatione distingue inter obligationem ab heredede quaesitam respicientem alienam rem, in qua heres obligationem seu ius obtinuit, vel eandem rem, in qua defunctus ius habebat. Primo casu non transit in fideicommissarium secundo utique num. 73.
- Communis conciliatio, ut transeant, si cedantur, non transeant, si non cedantur, non videtur iuribus consentanea, num. 74.
- In quantum autem vera sit communis sententia, ut iura, quæ competeant heredi, non autem defuncto per restitutionem verbalem non transeant in fideicommissarium, erit intelligenda de iuribus, quæ non competunt heredi eo solum, quod heres est, sed eo quod sibi ipse, acquisivit, secus in illis, quæ licet non competere defuncto, ipso tamen iure heredi competunt, eo quod heres est, num. 75.
- 67 Fideicommissario post restitutionem competit actio pecunia constituta ab heredede quaesita.
- 68 Fideiussio quaesita ab heredede per restitutionem verbalem transit in fideicommissarium.
- 69 Fideiussio est accessio principalis obligationis.
- 70 Accessorium sequitur suum principale.
- 71 L. si post constitutam ff. de const. ponderatur, & supra num. 66.
- 72 Pignus acceptum ab heredede in eum contractum, quem defunctus celebrauerat, per restitutionem non transit in fideicommissarium.
- 76 Remedium legis nostræ mediante restitutione transfertur ab heredede in fideicommissarium.
- 77 Fideicommissarius obtenta restitutione verbali potest propria auctoritate bona capere.
- 78 Fideicommissarius post restitutionem sibi factam equiparatur heredi, qui hereditatem adiuit.
- 79 Heres post aditam hereditatem bona hereditaria propria auctoritate capere potest.
- 80 Possessionem vacantem propria auctoritate occupare potest, qui titulum habet.
- 81 Heres in re certa institutus propria auctoritate possessionem capere potest.
- 82 Non tamen ei competit legis nostræ remedium.
- 83 Remedium legis nostræ non competit non sustinentibus onera hereditaria.
- 84 Fideicommissarius uniuersalis onera hereditaria sustinet.
- 85 Fideicommissarius non venit in dispositione hominis, quæ loquatur de heredede, sed solum in dispositione legis.
- 86 Fideicommissarius venit sub dispositione loquente, de heredede si eadem vigeat ratio.
- 87 Verba in fauorabilibus accipiuntur etiam sensu improprio.

- 90 *Familia cui fideicommissum relictum, a quæ legis nostræ beneficium competis, perinde ac certo fideicommissario, sita- men agens probaueris se de familia.*

ARTICVLVS II.

An facta restitutione verbali, non vero reali fideicommissario hoc beneficium competat, quando hæres nondum possessionem obtinuerat.

- N**egatiua sententia videtur amplectenda. Primo, quia lex nostræ habet locum in hærede instituto, vt colligitur ex illis verbis, si quis ex asse, vel ex parte institutus † fideicommissarius autem propriè hæres non est. *Alexand. conf. 81. num. 6. lib. 2.* igitur eius remedium in eo locum non habet.

- 57 Secundo, fideicommissarius † debet capere de manu hæredis, vt supra probatum. At non caperet de manu hæredis, sed iudicis: ergo, &c.

- Tertio, quia non competit hoc remedium, † nisi fiat notorium iudici ad petentem immisionem bona pretensā spectare, vt superius dictum. At iudici ex lectura testamenti hoc non innotescit, cum ex eo colligere nequeat, an sit facta restitutio verbalis, sine qua immisionem prætereendere nequit: ergo, &c.

- 59 In contrarium † est communis sententia, quam tenent *Bart. hic num. 9. versic. aut facta est restitutio verbo. Bald. num. 39. Alexand. num. 7. las. num. 8. Dec. post antiquos, quos recenset hic num. 25. versic. sed tamen prædicta, & hanc testatur communem. Iacob. de Sancto Georg. num. 20. Corn. num. 15. Mantie. in prima lectura num. 96. Curt. num. 45. Bertrand. conf. 5. volum. 2. nu. 1. Cephal. conf. 715. num. 29. lib. 2. Guido Papa conf. 140. colum. 3. Iason. conf. 214. colum. vlt. lib. 2. Rim. conf. 625. nu. 38. Bertazol. conf. 43. num. 18. Bero. conf. 38. num. 2. Zuccard. hic num. 204. Bellon. lib. 4. supputationum Iuris cap. 19. num. 5. & conf. 42. num. 5. qui de communi Tiraquell. in tractat. de*

mort saisis le vis par. 2. declar. 11. nu. 5. qui multos refert Ripa in l. centurio num. 51. ff. de vulgar. Ares. conf. 37. in fin. Angel. conf. 137. colum. vltim. versic. super hoc videndum Gozad. conf. 93. num. 8. Rub. conf. 64. num. 1. Soccin. lun. conf. 92. nu. 8. lib. 1. Menoch. de adipsicend. remed. 4. nu. 181. & seq. Honded. conf. 64. nu. 56. volum. 1. Peregrin. d. art. 48. num. 12. Rota diuers. decis. 75. 76. & 77. par. 1. & in vna Roman. de Comitibus 17. Maij 1581. coram Clemente VIII. prope finem impræssa apud Salust. Tiber. in practica iudiciaria lib. 2. post cap. 5. in vna Ma- ceraten. fideicommissi, & bonorum 15. De cembriis 1582. coram Gypso in Romana de Roncioniibus 20. Nouembris 1595. & 22. Martij 1596. coram Litta. & in Firmana fideicommissi 27. Iunij 1611. coram R. P. D. Cauerio, & in nouissimè impræssa. apud Farinaz. decis. 131. nu. 1. & 237. num. 1. par. 1.

- Probat hęc sententia primo hoc modo, aut hic fideicommissarius debet capere a manu hæredis, aut propria auctoritate, aut à iudice huius legis remedio mediante, non primum, quia cum hæres iam verbo restituerit, quantum in eo est concessit † licentiam capiendi propria auctoritate ad *Bart. in l. cum solus ad finem ff. de vsucap. Alciat. in l. nemo potest num. 43. versic. sunt, & qui putent ff. de leg. 1. Roland. conf. 79. num. 15. lib. 3. Marefcott. qui enarratos offert lib. 1. ver. cap. 1. num. 19. quod adeo verum, vt vnicè † etiam rei restitutio sufficiat ad hunc effectum, vt totum fideicommissum restitutum ceneatur, vt multorum auctoritatibus confirmat idem Marefcott. citato loco num. 20. Non enim est verum, facta verbali restitutione rem adhuc ab hærede accipiendam, inanis enim omnino, & vana elset verbalis restitutio, præterquam quod vitur hæres restitutione verbali, quando realem præstare nequit id autem contingit si non ipse, sed alius possideat, quomodo igitur ab hærede capiet fideicommissarius, cum hæres tamquā possesione carens † eam in alterum transferre nequeat ad *l. nemo plus iuris ff. de**

ff. de reg. iur. per quam regulam possessionem ab eo acquiri non posse, qui eam non habeat, tradit *Vigel. in sua Method. Iur. Ciuil. lib. 7. cap. 15. tit. de acquir. poss. except. 25. fol. mibi 731.* Eaque in proposito utitur *Abb. in cap. Ecclesia Sutrina num. 35. de cons. poss. & propr. text. est in terminis ab eis non adductus in l. traditio ff. de acquir. rer. domin. latissime Tiraquell. qui pluribus exornat de iure cons. poss. limit. 1. num. 1. 2. per totam, ubi infinitos de mere adducit Perregrin. de fideicommiss. art. 46. num. 22.* & hoc procedit tam in vera, quam in ficta traditione *Tiraquell. ubi supra nu. 3. ad finem.* Non propria auctoritate nam si ab alio possideantur sibi ius diceret, quod prohibitum *l. 1. ff. quorum legat. Dec. cons. 424. num. 15.* Si vero vacantia poterit quidem propria auctoritate, qui enim titulum habet potest possessionem vacantem ingredi. *Bart. in l. cum solus ff. de usucap. at hoc non sufficit cum non consulat bonis occupatis, ut est necesse; Sequitur ergo necessarium, ut legis nostrae remedium ei competat, tanto magis, quia quotiescunque potest quis propria auctoritate hereditatem capere multo magis potest à iudice legis nostrae beneficio immitteri, ut alibi dictum.*

Secundo, ex mente *Bart. hic colum. 4.* facta et restitutione verbali actiones omnes, & iura in fideicommissarium utilia transeunt *l. 1. §. 1. l. facta l. restituta ff. ad Trebell.* ideo & petitoria, & possessoria remedia saltem utiliter poterit exercere, quæ poterat hæres, & per consequens legis nostrae beneficium.

Nihil facit responsio *Zuccardi hic numer. 205.* asserentis iura et tantum, quæ à defuncto in hæredem sunt translata ad fideicommissarium transire, non vero ea, quæ hæredi quidem competunt, tamen à defuncto non proficiuntur *l. hæres à debitore in principio ff. de fideicom. l. si hæres pecuniam ff. ad Trebell.* quandoquidem et contrarium satis manifestè videtur indicare textus in *l. si post constitutam tibi pecuniam ff. de constit. pecun.* verba sunt huiusmodi, *si post constitutam*

tibi pecuniam hereditatem ex S. C. Trebelliano restitueris, quoniam sortis petitionem transulisti ad alium, deneganda est tibi pecunia constituta actio.

- 67 Ecce actionem et de constituta pecunia à debitore hereditario quaesitam, non profectam à defuncto, facta restitutione fideicommissario competere, non enim hæres, sed fideicommissarius eam intentat. Idem videtur Indicare textus in *l. hæres à debitore ff. de fideiussor.* licet eum pro sua sententia *Zuccard.* afferat inquit text. *Hæres à debitore hereditario fideiussorem accepit, deinde hereditatem ex Trebelliano restituit, fideiussionis obligationem in suo statu manere ait.* Idque in hoc casu servandum, quod servaretur cum hæres contra quem emancipatus filius bonorum possessionem accepit fideiussorem acceperit, ideoque in utraque specie transeunt actiones, ubi primo ponderanda sunt verba illa *obligationem in suo statu manere,* Non enim possunt interpretari, idest stare penes eundem hæredem, ut malè ibi gloss. si quidem cum penes illum non sit principalis obligatio, neque erit fideiussoria.
- 69 et Cum ea sit accessoria principalis obligationis *l. cum lex l. fideiussor. obligari ff. de fideiuss. §. fideiussores Instit. de fideiussor. DD. in l. non dubium C. de legib. Bart. in l. cum lex num. 45. ff. de fideiuss. Gabriel. qui alios citat. de clausul. concl. 10. num. 4. Cephal. cons. 437. num. 28. et 32.*
- 70 accessorium et autem sequatur principale *cap. accessorium de reg. iur. in 6.* quod indicavit *I. C. in d. l. si post constitutam,*
- 71 et dum inquit *quoniam sortis petitionem transulisti ad alium deneganda est tibi pecunia constituta actio,* erunt ergo interpretanda, idest persistere in suo robore, quod cum non possit intelligi penes hæredem, quia hereditatem restituit, ita ut omnis utilitas ad fideicommissarium pertineat *l. restituta ff. ad Trebellian.* intelligetur penes fideicommissarium.

Deinde ponderandus casus similis in textu consideratus dum hæres aduersus quem filius emancipatus bonorum pos-

fessionem obtinuit fideiussores accepit, certum quippe est per bonorum possessionem contra tabulas, omne ius ab hærede ablatum esse, ut quantum ad eum fideiussio euaserit irrita. Quamobrem si in suo statu manet, consequens est, ut apud bonorum possessorem sit efficax, & ita ut quamuis à testatore non sit profecta nihilominus ab hærede in bonorum possessorem transitum fecerit, si ergo idem dicitur in fideicommissario, ut inquit textus sanè, quæ hæredi compete-
bant, quamuis à defuncto non fuerint profecta in fideicommissarium transibunt. Tandem ponderanda posteriora verba ibi. Ideoque in utraque specie transiunt actiones, quæ omnem tollunt ambiguitatem, ex illis enim patet non manere actionem penes ipsum hæredem, nam eo quod est dictum actionem in suo statu manere infert, ideo transiunt, unde non possumus dicere in eodem statu manere, hoc est penes eundem, alioquin ex contradictorio contradictorium inferretur, quod valde ridiculum perindeque esset, ac si dixisset l. C. quia penes eundem manet, ideo transit in alium. erit ergo intelligendum, ut iam monui in eodem statu manent, hoc est in eodem robore, voluit enim l. C. dubitationi eorum occurrere, qui fortè suspicabantur, ne fideiussoris obligatio perimeretur.

Verum quia satis congruè Zuccardi sententia videtur probari per textum in l. si hæres pecuniam ff. ad Trebellian. ubi statuit l. C. si hæres in eum contractum, quem defunctus celebrauerat pignus acceperit, deinde hæreditatem ex Trebelliano restituat eum cui facta est restitutio non admitti ad pignoris actionem, habere tamen aduersus hæredem actionem, ut ei cedat pro pignoris commodo actionem. Possumus mea quidem sententia pro contrariorum iurium solutione, primo animaduertere obligationem ab hærede quæsitam respicere, vel alienam rem, in qua hæres occasione iuris defuncto in alia re competens obtinuit, vel eandem rem in qua defunctus ius habebat. Si primum non transit ius in fidei-

commissarium, ita procedit text. in l. si hæres pecuniam, ubi ius pignoris fuerat quæsitum in re pignoriata, in qua defunctus nullum ius habebat. Si secundum transit ius in fideicommissarium, ita procedunt iura superiora, certum enim agentem fideiussorio nomine nullam aliam rem prosequi nisi eam, quæ defuncto debebatur, cum idem omnino debeat fideiussor, quod principalis debitor unde plures correi debendi appellantur, idem in constituto principaliter apparet certum enim est constituentem se obligare ad eandem omnino rem, quæ in anteriori obligatione debebatur l. 1. §. ait Prator ibi qui pecuniam debitam constitueris ff. de constit. pecun. Fateor Doct. communiter et alio modo antinomiam tollere, animaduertunt si quidem actiones quæsitæ ab hærede transire, & non transire in fideicommissarium, transire si cedantur, non transire si non cedantur, ita gloss. & Bart. in d. l. hæres à debitore verum nimis durum, & à verbis dictæ legis hæres à debitore valde alienam, reor huiusmodi distinctionem. Verba enim illa ideo in utraque specie transiunt actiones significant actiue actionem transire, non passiuè transferri si cessione opus esset transferentur ea mediante, non transirent.

Quod si talem distinctionem accipiamus, sentiamus vna cum communi schola lura, et quæ competeabant hæredi cum testatori non antea competere in fideicommissarium per restitutionem verba-lem non transire, nisi data opera cedantur: Non tamen sequetur huius legis beneficium non transferri, erit enim communis sententia omnino intelligenda, de illis iuribus, & actionibus, quæ ipsi hæredi quæsitæ non competunt formaliter, quia hæres est, sed quia ipse ea sibi acquisiuit. Cuiusmodi actio ex fideiussione, cum ipse hæres fideiussorem acceperit, aut de constituta pecunia, cum his constitui voluerit, de quibus leges supra allegatæ loquuntur. Secus de illis iuribus, quæ licet non competere defuncto hæredi tamen ipso iure, ex eo solum, quod

quando hæres est competunt; hæc enim iuralicet testatori non competent, non tamen aliunde, quam à testatore habet hæres, & ideo à testatore in hæredem profecta dicuntur, & virtualiter penes testatorem fuisse, licet non formaliter, idest quantum ad virtutem in hæredem conferendi, licet non ita ut is ea exercere posset, huius modi est, ut rem exemplo declarem ius succedendi, quod ideo competit hæredi, quia institutus à testatore, & est ius à testatore profectum, licet in testatore non esset, cum idem sibi ipsi succedere nequeat, similis est apud Philosophos virtus notitia in primo motore, qui licet non moueatur dat tamen cuncta moueri, & in anima, quæ licet non moueatur per se, tribuit tamen virtutem motiuam corpori, & postea tantum per accidens ad illius motum mouetur; Quemadmodum igitur ius succedendi, quod nullo modo defuncto compete-
76 bat ab hærede in fideicommissarium transfertur, ideo dicitur testatori succedere, quia absolute à testatore profectum, & virtualiter tantum in testatore dabatur. Ita beneficium legis nostræ, † quod nullo modo defuncto compete-
77 bat trans- fertur ab hærede in fideicommissarium, quia absolute à testatore profectum, & virtualiter tantum in eo dabatur; non vero hæres id sibi propria, aut peculiari prouisione illud parauit, & hoc voluit bene *Rota in Romana de Comitibus 30. Ianuarij 1581. coram Clemente V I I I.* dum inquit legis nostræ beneficium competere fideicommissario quamuis non compete-
78 ret testatori, quia illud remedium exaditione fuerat acquisitum, ideo potest transire in fideicommissarium, quasi dicat quamuis hoc beneficium non compete-
79 ret defuncto, quia tamen ex sola aditione quæsitum, & sic non aliunde comparatum, sed à defuncto virtualiter profectum, ideo in fideicommissarium mediante restitutione transfertur, ad quod mouetur ex auctoritate *Paris. in l. 1. nu-
mer. 12. ff. ad Trebellian.*

Tertio, quia talis fideicommissarius † potest post verbalem restitutionem pro-

pria auctoritate possessionem capere; ergo multò magis mediante legis nostræ beneficio, & sic concurrente iudicis auctoritate. Consequentia probatur ex regula topica. Si quod minus videtur dicendum, & dicitur ergo, & quod magis *Auth. multò magis C. de sacrosanct. Eccles. & alibi auctoritatibus confirmari.* Antecedens verò, quia fideicommissarius † facta sibi restitutione æquiparatur hæredi, qui hæreditatem adiuit *secundum l. facta, ubi gloss. ad Trebell.* quæ habet locum non minus in verbali, quam in reali restitutione, ut per *hæresituta eiusdem tituli tradit gloss. in d. l. facta in verbo restitutione*; hæres verò † directe hæreditate adita utique propria auctoritate bona hæreditaria occupare potest. *Bart. hic colum. 6. & in l. ex facto la 2. ff. de hered. instit. & nos latius suo loco dicemus.* Confirmatur huiusmodi antecedens, quia † habens titulum potest possessionem vacantem ingredi. *Bart. in l. cum solus ff. de usucap.* certum est enim fideicommissarium post restitutionem actu titulum habere, quem ante restitutionem potentia tantum habebat.

Neque obstat responsio Zuccardi consequentiam negantis adhibita instantia † hæredis in re certa instituti, qui licet possit capere possessionem propria auctoritate, non † tamen hoc vitur beneficio, ut pluribus *idem docuit num. 188. & nos quoque suo loco.* Animaduertendum est enim regulam, ut qui possessionem propria auctoritate capere possit, idem beneficio huius legis rectè utatur procedere cæteris habilibus concurrentibus, secus hijs deficientibus; Inter habilia † autem, seu requisita huius beneficii id reperitur, ut illud obtinens onera sustineat hæreditaria, ut *idem Zuccard. citato loco*, quæ cum non sustineat, institutus in re singulari merito non obtinet huiusmodi beneficium, at † fideicommissarius vniuersalis ea sustinet *l. 1. ff. ad Trebellian.* id eo cum in eo non deficiat huiusmodi requisitum, nihil prohibet quominus hoc beneficio utatur.

Ad primum respondetur: negando

- consequentiam, non enim simpliciter tenet fideicommissarius nō est propriè hæres, ergo non venit sub dispositione loquente de hærede, solum enim procedit
 85 † in dispositione, quæ sit hominis, secus in dispositione legis, vel statuti, idem, quod legis anterioris disponentis, vt rectè *Alexand. à Zuccardo relatus hic num. 206. vers. ne huic*. Secundo respondendum non tenere consequentiam data diversitate rationis, † secus data rationis identitate inter hæredem, & fideicommissarium, tunc enim quod dicitur de hærede, & de fideicommissario asserendum, maximè quia in favorabilibus† verba capiuntur etiam in sensu improprio *l. qui se Patris C. unde liberi Zuccard. hic num. 206.*

Ad secundum explosa Zuccardi solutione: negantis consequentiam eo quod nequidem hæres, quando possessio est penes alium propria auctoritate capere potest, tamen hoc beneficium intentat, est si quidem inepta, aliud enim est non posse à se ipso possessionem occupare, aliud debere capere ab hærede, qui enim non potest à se ipso non prohibetur, quominus à Iudice obtineat, & ita fruatur huius legis beneficio, qui autem debet ab hærede capere non potest à Iudice consequi, cum Iudex hæres non sit, & ita non potest uti hoc beneficio. In quo Iudex immittit. Respondendum rectius nō fallor data restitutione † verbali perinde esse, ac si fideicommissarius capiat de manu hæredis, cum restituendo verbis videatur consensum præstitisse, vt possessionem acquireret, addo sufficere, vt dominiū à manu hæredis capiatur, quod acquiritur per verbalem restitutionem, quo acquisito, vt circuitus inutiles evitentur non est amplius necessarium ab hærede capere.

Ad tertium respondendum quæstionem examinari, quando de iam facta restitutione instrumentum extat, vel dicta testium solemniter examinatorum; secus si de ea non possit facilè, & per modum
 89 notorij apparere. Vel secundo, † & rectius sufficere, vt per modum notorij ap-

pareat Iudici quem in testamento scriptum, licet alia requisita sint aliunde probanda. Videmus enim substituto directè per vulgarem hoc beneficium competere, vt *quæst. 27. art. 2.* licet ex testamento non appareat venisse casum substitutionis, nempè primum institutum, aut nolle, aut non posse hæreditatem adire. Videmus etiam possessionem defuncti tempore eius mortis non ex testamento probari, sed aliunde, & tamen hæc non impedit huius legis remedium, quod circumscripta tali possessione defuncti omnino negatur, vt apertè ex text. colligitur, & latè attingam in quinta parte vbi agam de requisitis necessarijs, vt huius legis beneficium competat.

90 Declara, vt † affirmata conclusio non solum habeat locum in certò fideicommissario in indiuiduo à testatore expresso, verum etiam si fortè familia testatoris, vel hæredis fuisset substituta, probantibus enim se esse de familia, reliquis habilibus concurrentibus, hoc beneficium competeret, vt voluit *Rota in una Romana fideicommissi de Spinis 15. Iunij 1601. coram Illustrissimo Millino apud Statil. d. Saluian. decij. 21.*

S V M M A R I U M Articuli Tertij.

- 91 *Hæredi qui semel possessionem oblinuit nō competit legis nostræ remedium.*
 92 *Remedium legis nostræ est adipiscenda, non recuperanda.*
 93 *Hæres non potest plus iuris infideicommissarium transferre, quam sibi ipsi competat.*
 94 *Subrogatum non habet plus iuris, quam is cuius loco subrogatur.*
 95 *Actio subrogata in locum actionis extinctæ, pro extincta habetur.*
 96 *Renunciatio facta per matrem successioni patris non præiudicat nepotibus.*
 97 *Actio subrogata in locum alterius temporalis, temporalis dicitur.*
 98 *Subrogata autem in locum perpetua, perpetua fit, licet secundum se temporalis esset.*

Decla-

Declara, ut infra num. 116.

99 Bona ab heredem semel obtenta, nō amplius dicuntur hereditaria, sed facta sunt patrimonium heredis.

100 Renunciatio facta à filia hereditati paternæ, nihil operatur, quando patre mortuo, bona ad fratrem peruenerunt, deinde ille mortuus est.

101 Fideicommissario, quando hæres ante verbalem restitutionem possessionem obtinuerat, legis nostræ beneficium non competere, nonnulli seruiunt.

102 Contraria tamen sententia crebrius fuit recepta, & est verior.

103 Fideicommissario competant ea beneficia contra heredem, quæ hæredi ante obtentam possessionem competeant, & ea obtenta ab heredem omiſſa fuerunt.

104 Petitio hereditatis datur fideicommissario aduersus heredem dum retinet res restitutioni obnoxias, licet non concedatur hæredi, si possessionem semel obtinuerit.

105 Fideicommissarius ita se habet ad heredem grauatum, prout hæres ad quemcumque detentorem iniustum.

106 Argumentum ab heredem ad fideicommissarium non tenet, quando inter eos dispar est ratio.

107 Subrogatum sapit naturam eius, cuius loco subrogatur quantum ad naturam primordium, non quantum ad accidentia.

108 In quantum tamen aliqua subrogato competunt accidentia, quæ principali non competeant, non potest dici subrogatum.

109 Relatiui entitas, ut tale est cessat relatione cessante.

110 Restitutio ab heredem facta post adeptam ab eo possessionem, retrotrahitur ad tempus nondum adeptæ possessionis.

111 Hæres quodcumque adeat hereditatem fideiſſione retro translatiua, fingitur continuo post mortem antecessoris adiuisse.

112 Institutio sub conditione, vel ex tempore facta subſtinetur.

113 Fideicommissarius non habet legis nostræ beneficium ab heredem, licet non sine heredem.

114 Ingenuus sine matre aliquo tempore libera ingenuitatem consequi nequit, non tamen eam habet à matre, sed à lege.

115 Ingenuus est, qui ex duobus libertinis nascitur, non tamen à parentibus ingenuitatem habet, sed à lege.

ARTICVLVS III.

An facta restitutione verbali competat hoc beneficium fideicommissario, quando hæres ante dictam restitutionem possessionem obtinuerat.

Vldetur negatiua amplectenda ex his.

Primo, quia hoc beneficium non peteret hæredi, ergo multo minus fideicommissario: Antecedens est manifestum

91 cum certum sit t hæredi, qui semel possessionem obtinuit nō competere huius-

92 modi beneficium est enim t adipiscendæ non recuperandæ & sequens ibi pro heredem instit. de interd. Alexand. conf. 183.

num. 3. lib. 5. dixi in parte inscripta de legit. contrad. quæst. 7. num. 47. Consequenter verò ex eo probatur, quia non

93 potest t hæres in fideicommissarium mediante restitutione transferre, quod illi non competit vulg. l. nemo plus iuris ff.

de regul. iur. dixi supra in hac quæstione num. 61. Et quia fideicommissarius est subrogatus in locum hæredis, subroga-

94 tum t autem non habet plus iuris, quam is cuius loco subrogatur l. si eum & qui iniuriarum ff. si quis caution. Bart. in l.

si quis filium in fin. princip. C. de inoffic. testam. & in l. cum ex filio colum. 2. vers. non posset agere ff. de vulgar. & pupillar.

& est receptissima, & tritissima sententia; hinc si in locum t actionis extinctæ sit fa-

95 cta subrogatio alterius actionis, actio quoque subrogata pro extincta habetur, & nil magis operatur, quam ea in cuius

locum est facta subrogatio, fuisset operatura. Angel. in l. si eum & qui iniuriarum colum. 2. ff. si quis caution. in l. certi conditio colum. 1. ff. si cert. pet. & ibi Roman.

colum. 4. tes. colum. 9. Appostill. ad Bart.

- in l. 1. S. final. ff. si quis testam. liber. esse
iussus fuer. hinc Bald. in l. pactum, quod
96 dotale in 18. quest. C. de collat. docet t re-
nunciationem iurata[m] factam per ma-
trem successioni Patris non præiudicare
Nepotibus, qui licet subrogentur loco
Matris, non tamen dicuntur subrogati in
actione Matris iam extincta, hinc etiam
97 actio t in locum alterius subrogata dicitur
temporalis, si actio in cuius locum
fuit subrogata temporalis erat gloss. in d.
l. certi conditio, & ibi Bart. & Doctores
communiter ff. si cert. petat. quemadmo-
98 dum, & è conuerso t subrogata in locum
perpetuæ sit perpetua quamuis secun-
dum se accepta esset temporalis, Ias. in
S. sed ille colum. 10. vers. item, quod di-
ctum est in l. 1. de action. Purpurat. in d.
l. certi conditio colum. 9. vers. amplietis
è contra ff. si cert. pet. Alexand. conf. 193.
colum. 3. volum. 2.
- 99 Secundo, quia postquam possessio test
adepta ab hærede bona cum semel pos-
sessa non amplius dicuntur hæreditaria,
sunt enim facta patrimonium ipsius hæ-
redis l. sed si plures S. si filio de vulg. &
pupill. l. fin. ff. de inoff. testam. S. 1. Instit.
de hered. instit. Bart. in l. 3. in fin. princ.
ff. de acquir. possess. Ias. in l. 1. S. veteres
num. 14. de acquir. hered. & l. sicut maior
100 C. de repud. hered. hinc si filia t renun-
ciauerit hæreditati paternæ, vel mater-
næ, & pater, aut mater decesserint, fue-
ritque hæres frater, deinde frater deces-
serit, quamuis apud eum sint bona, quæ
continebantur in hæreditate patris, &
matris non tantum impedit renunciatio,
quo minus in huiusmodi bonis filia suc-
cedat, quandoquidem facta fuerunt pa-
trimonium fratris cuius hæreditati filia
non renūciauit. Angel. de Perus. conf. 52.
per tot. sequuntur passim Interpretes om-
nes præcipue in l. 1. S. veteres ff. de acquir.
possess. ubi Iason. de communi testatur
num. 20. Gabriel. de Iure Dotum concl. 1.
num. 61. Craff. de success. S. successio ab in-
test. quest. 10. num. 16. Surd. decis. 95.
num. 27. Rota in vna Romana Domorum
10. Iunij 1616. coram R. P. D. Andrea
alias innumeras ommitto, quia obiter

hanc rem attigi. Verum hoc beneficium
pro bonis hæreditarijs cōpetit: ergo, & c.

- 101 Tertio, quia ita t tenent Cyn. hic, &
Salycet. colum. 3. quest. 2. ad finem, & sub
dubio Sapia num. 73. Cephal. conf. 715.
num. 30. qui allegat etiam Iacobum But-
trig. qui his auctoribus tamquam maio-
ris auctoritatis standum profitetur.
- 102 In contrarium t est crebrius recepta
sententia, quam tenet Alexand. hic nu. 8.
Ias. num. 8. Curt. Iun. num. 44. latè Zuc-
card. num. 215. Menoch. de acquir. re-
med. 4. num. 187. Peregrin. d. artic. 48.
num. 15.

Probatur autem primo ex mente Ale-
xand. & post eum Menoch. d. remed. 4.

- 103 num. 188, t quia beneficia, quæ ante
obtentam possessionem hæredi compe-
tebant, & ea obtenta si postea ammissa
fuerit eidem denegantur, fideicommis-
sario tamen aduersus hæredem possiden-
tem conceduntur, vt probatur exemplo
104 petitionis hæreditatis, quæ datur fidei-
commissario aduersus hæredem grau-
rum, dum retinet res restitutioni obno-
xias, quæ tamen non conceditur hæredi
si possessionem semel obtinuerit, quam-
uis fortè eandem ammisit gloss. in l. ita
tamen S. & ex Trebelliano in verbo actio-
nes, ibi, sed an potest ff. ad Trebell. & in
l. ultima in glossa magna ad finem ff. de
petit. hered. ergo & beneficium legis
nostræ, quod ante obtentam posses-
sionem hæredi competebar, ea vero obten-
ta non amplius competit fideicommissa-
rio aduersus hæredem competet.

Secundo, quia ita se habet fideicom-
missarius ad hæredem grauatum, prout hæ-
res, ad quemcumque detentorem iniu-
stum, non minus enim tenetur hæres fi-
deicommissario restituere, quam enar-
ratus detentor hæredi, at certum est hæ-
redi hoc beneficium aduersus talem de-
tentorem competere, cum enim sine ti-
tulo possideat non est legitimus contra-
dictor legi nostræ, ergo & fideicommis-
sario aduersus hæredem.

- 106 Ad primum respondet Zuccard. hic
num. 213. & post eum Menoch. de adi-
piscend. num. 189. non tenere huiusmo-
di

di consequentiam, hæredi non conceditur, ergo nec fideicommissario, quoniam dispar est vnius, & alterius ratio. Si quidem fideicommissarius possessionem nunquam obtinuit, at hæres utique; Verum non respondet probationi, quæ erat non potuisse hoc remedium per restitutionem ab hærede transferri, cum illi id non competeret, & subrogatum non posse habere plus iuris, quam habeat is cuius loco subrogatus est.

Respondendum igitur hæredem restituendo hæreditatem considerari, ut hæredem simpliciter, non verò ut talem qui iam possessionem obtinuerat, fideicommissariumque habere rationem subrogati in locum hæredis purè, & simpliciter accepti, uti est in primeua eius conditione, & sic antequam possessionem obtinuerit; ideo in omnia iura, quæ illi, ut simpliciter hæredi competunt succedere, & hoc indicat ea DD. declaratio
 107 † subrogatum sapere naturam eius, cuius loco subrogatur, quantum ad naturam primordiale non quantum ad accidentia, gloss. in l. certi conditio ff. si cert. pet. in gloss. 2. in fin. Bart. in l. si cum §. qui iniuriarum ff. si quis caut. colum. 1. & ibi Iason. colum. 1. idem Bart. cons. 14. in princip. Ant. de Butr. in cap. Ecclesia il 1. colum. 1. in fin. & seq. ut lit. pend. Felyn. in cap. si pro debilitate colum. 2. de offic. deleg. Iason. in §. actionum colum. 8. & seq. in l. de action. & in §. fuerat col. 3. eod. tit. Bald. in l. unica §. sed & si eum C. de rei vxor. act. Soccin. in reg. 383. in prima fallentia. Iason. in l. post dotem num. 28. ff. solut. matrim. Bart. in l. si certi conditio colum. 3. post gloss. ibi quam dicit alibi non reperiri, & Bald. colum. 5. in fin. Idem tenet Angel. in l. item veniunt §. item cum prædiximus per illum tit. de petit. hæredit. Iason. in l. si conuenerit colum. 3. vers. ultimo facis ff. de iurisdic. omn. l. iudic. Dec. in cap. 1. colum. 13. vers. ultimo non obstat de iudic. in cap. si pro debilitate colum. 3. vers. sed moderni de offic. deleg. Gomes. qui hanc dicit communem opinionem licet ipse contrarium teneat in §. fuerat num. 11. vers. limitatur

institus, de action. Tiraquell. qui plures alios congerit in tract. le mort jaisil le vis par. 2. declarat. 9. num. 22. cum igitur hæredi, ut talis est, accepto competat legis nostræ beneficium, & sic primordiali eius natura attentata, fideicommissario quoque in eius locum subrogato idem beneficium competet, non attento, quod per accidens tale beneficium in hærede cessasset.

Quod si fortè neque huius solutioni quis acquiescat animadaertens subrogatum non sapere naturam eius cui subrogatur in accidentalibus esse intelligendum, ut non necessariò in eo concurrant omnia accidentia, quæ in eo cui subrogatur † non tamen in eo, ut ea accidentia ei competere possint, quæ non competeabant principali, in quantum enim subrogatus est, totum quod habet, ut talis ab eo habet cuius est subrogatus, neque respectu eius accidentis, quod in principali deerat subrogatus appellari potest, cum in eo cesset fundamentum relationis, subrogatum enim relatiuum est, nempe subrogatario subrogatum, & ideo fundamentum relationis in correlatiuo necessariò requirens, † sine quo cum cesset relatio, cessat relatiui entitas
 108 l. 2. C. de indic. vide tollend. l. 1. de cupress. lib. 11. Possumus secundo respondere restitutionem † ab hærede factam, post adeptam possessionem retrahere ad tempus non dum adeptæ possessionis, quo tempore ipsi quoque hæredi beneficium huius legis competeat, non enim hoc in iure nouum, ut in materia successionum fiat talis retrahitio, hinc hæres † quandoouque hæreditatem adeat dicitur continuò post mortem antecessoris adiuisse l. hæres quancunque ff. de acquir. hæred. hinc sustinetur institutio † ex conditione, vel ex tempore §. hæres instit. de hæred. instit. quamuis pro parte temporis testator intestatus decedere non possit, l. ius nostrum ff. de reg. iur. quia cum per fictionem retrotranslatiuam fingatur hæres purificata conditione, vel aduento tempore adiens ad initio adiuisse, nullo tempore dicitur testari sine hære-

- hærede fuisse, vt per *DD. in d. l. hæres.*
- 113 Vel tandem possumus dicere fideicommissarium, non vt subrogatum hæredis ab eo habere ius petendi immissionem, licet illud non habeat sine hærede, sed cum primum illi restitutio verbalis facta est, hoc ius à lege tribui, saltem per interpretationem, & identitatem rationis, vel ratione analogiæ, cum fideicommissarius dicatur: hæres per posterius, ita vt lex nostra tamquam fauorabilis in fideicommissario, vt analogice hæredi locum habeat, ad regulam egregiam, de qua latè *Raudensis in tractatu de Analogis lib. 1. cap. . . . num. . . .* neque mirum videatur non sine hæredis restitutione, fideicommissarium habere posse ius intentandi hoc beneficium, non tamen illud ab hærede, sed à lege proficisci, est enim hæres causa, sine qua non, & ita instrumentalis, non verò causa adequata,
- 114 & primaria, ita in † iure filius sine matre libera, vel tempore partus, vel conceptionis, vel medio non potest ingenuitatem consequi, eam tamen non habet à matre, sed à lege, tunc demum eam tribuente, cum ex matre aliquo enarratis
- 115 tēporibus libera nascitur, vnde ex † duobus libertinis natus ingenuus est, non tamen ingenuitatem à parētibus obtinuit, qui non poterant eam conferre, cum ea carerent.

Ad secundum satis opportunè respondet *Menoch. num. 190. ex mente Zuccardi num. 217. vers. nec obstat* nimirum.

- 116 eam propositionem bona † semel ab hærede possefisa fieri illius patrimonium, veram esse non absolute, & simpliciter, sed quatenus ad ipsum solum hæredem, non quatenus ad fideicommissarium attingit, adhuc enim respectu fideicommissarij considerantur, vt patrimonium defuncti, vnde fideicommissarius non hæredi, sed testatori dicitur succedere attento scilicet initio, argumento *l. Insula in fine ff. de acquir. rer. domin. l. coheredi S. cum filia ff. de vulg. & pupill. l. mortis causa ff. de donat. caus. mort. & ibi Bart. Gratian. discept. forens. cap. 476. num. 6. vbi monet, nec secundum aut vteriores*

fideicommissarios succedere primo, & successiue precedenti fideicommissario, sed ipsi testatori fideicommittenti.

S V M M A R I V M

Articuli Quarti.

- 117 Restitutio, quando non sit necessaria, sed de iure pro facta habeatur.
- 118 Restitutio non est necessaria in fideicommissio Ecclesie relicto.
- 119 Restitutio non est necessaria, quando grauitus alienauit bona fideicommissio subiecta.
- 120 Fideicommissarius etiam, quando iura sine restitutione transeunt debet capere de manu hæredis.
Sed contra num. 128.
- 121 Fideicommissario competit legis nostræ remedium, quando de iure restitutio habetur pro facta.
Declaro, vt infra num. 138.
- 122 Restitutio legalis tantum oporatur, quantum verbalis hæredis.
- 123 Restitutione verbali transeunt iura, & actiones tam actiue, quam passiuæ, viles tamen non directæ.
- 124 Concesso quod minus concedendum esset, illud etiam cōcessum intelligitur, quod magis venit concedendum.
- 125 Negato quod minus esset negandum censetur etiam negatum, quod magis venit negandum.
- 126 Voluntates vltimas custodiri Reipublicæ interest.
- 127 Inducta in fauorem non debent in odium retorqueri.
- 128 Ecclesie per fideicommissum vocatæ legis nostræ beneficium competit, etiam nulla sibi ab hærede facta restitutione.
- 129 Iura hæreditaria absque aliqua restitutione, fideicommissi conditione purificata, transferuntur in loca pia.
- 130 Fideicommissarius, quando nullus extat hæres, qui verbalem restitutionem facere possit sine ea rectè legis nostræ beneficium intentat.
- 131 Fideicommissarius ad hoc vt sine restitutione possit intentare legis nostræ remedium mortuo hærede debet curare.

faciendum proclama, ut si quis præ-
tendat se eius heredem esse compareat.

- 132 Hoc tamen proclama debet fieri illis in
specie citatis, quibus de iure defertur
hereditas.

Declaro, ut infra num. 137.

- 133 Fideicommissarius bonis à grauato alie-
natis absque aliqua eius restitutione
legis nostræ remedium intentat.

- 134 Fideicommissi conditione purificata do-
minium rerum à grauato alienatorum
abdicator ab acquirente, & transfer-
tur in fideicommissarium.

- 135 Fideicommissario legis nostræ remedium
competit etiam absque restitutione in
illis casibus in quibus per alienationem
factus est locus fideicommissi.

- 136 Fideicommissario non minus contra ter-
tium, quam contra heredem legis no-
stræ beneficium competit.

- 139 Fideicommissario in illis casibus in qui-
bus restitutio de iure pro facta habe-
tur acquiruntur, & actiones utiles abs-
que ullo facto, aut declaratione Iudi-
cis, & ita sine tali declaratione potest
obtinere inmissionem ex legis nostræ
remedio.

- 140 Tutius tamen est, ut præcedat Iudicis de-
claratio, maxime quando ob contuma-
ciam heredis restitutio habetur pro fa-
cta.

- 141 Fideicommissario non acquiruntur iura,
& actiones, neque legis nostræ benefi-
cium competit, nisi fideicommissi per
eum agnito.

- 142 Hereditatis aditio in heredem est necessa-
ria ad effectum, ut indicatur quasi
contractus, inter heredem, legatarios,
& creditores hereditarios.

- 143 Fideicommissi agnitio obligat ad omnia
onera, quæ cum eo veniunt.

ARTICVLVS IV.

An competat hoc beneficium, quando
non est facta actualis restitutio, de
iure tamen pro facta habetur.

- 117 PRæsciendum varios in iure dari ca-
sus in quibus restitutio quamuis no-

minatim non fuerit ab heredem facta, vi
tamen iuris pro facta habetur, transeunt-
que recta via iura in fideicommissarium,
nulla data restitutione, veluti si is cui re-
stitutio imposita per contumaciam absit
siuè morte præuentus, nullo relicto suc-
cessore fuerit, siuè fideicommissarius cui
restituta est hereditas alij restituere sit
grauatus, quos casus enumerat Impera-

- 118 Nec non si fideicommissum Ecclesiæ
fuerit relictum, ut Bart. in l. 1. in sexta
quæstione quinta quæstionis principalis
C. de sacrosanct. Eccles. Bald. in d. l. san-
cimus S. cum autem nu. 9. Capra cons. 32.
num. 17. Ioannes de Imola, Petrus de An-
charano, & alij quos post Alexandrum
referet, & sequitur, Honded. d. cons. 64.
num. 58. volum. 1. Rota coram Cardina-
le Seraphino decis. 848. num. 1. Item,

- 119 si quando grauatus alienauit bona fidei-
commissi subiecta l. ultima S. si autem
sub conditione C. communia delegat. Bald.
in d. l. sancimus S. cum autem in verba
ipso iure præcipue Bart. num. 6. Cast. in
d. l. final. S. si autem, ubi etiam Angel.
num. 3. & las. num. 6. Angel. in l. Mar-
cellus S. resque num. 1. Alexand. num. 8.
Iason. num. 14. ff. ad Trebellian. Rota
in Viterbien. fideicommissi 16. Februarij
1601. coram Illustrissimo Cardinali Sa-
crato. Hos casus præ cæteris satis egre-
gie explicat Honded. consil. 26. lib. 1. d.
num. 9. usque ad 20. Alium casum vide
supra num. 45.

- Hoc adnotato negatiua sententia vi-
detur amplectenda ex his. Primo fidei-
commissarij etiam in illis casibus in qui-
bus iura sine restitutione directio tran-
seunt debent capere possessionem actu-
alem à manu heredis gloss. in l. 1. S. quo-
ties ff. ad Trebellian. Alexand. cons. 52.
prospectis his num. 4. volum. 2. allegat
Bald. in l. penult. infra ad Trebellian. ita
Dec. cons. 424. num. 15. nonnullas alle-
gando Glossas, quæ tamen parum faciunt,
ut animaduertit Zuccard. nu. 418. Nat-
ta cons. 395. num. 9. lib. 3. Roland. qui
alios citat. cons. 79. num. 15. lib. 3. Dec.
Bero. & alij quos adducit Riminald. l. un.
cons.

conf. 363. num. 20. lib. 4. ubi etiam communem testatur, Surd. conf. 73. num. 29. Honded. conf. 26. num. 3. lib. 1. sequitur Rota in vna Romana de Capizucbis 10. Aprilis 1606. coram Illustrissimo Lancelotto, Marefcott. lib. 1. variar. refolut. cap. 1. num. 3. qui alios allegat, & dicit glossam in d.l. 1. communiter recepta.

- 121 In contrarium est communis sententia quam tenuerunt *Barr. hic nu. 9. vers. addo etiam, & conf. 91. in questione vertente lib. Iacobin. hic num. 15. in fin. & num. 16. Rimin. conf. 258. lib. 2. num. 7. Alexand. conf. 4. num. 16. in fin. Ruin. conf. 28. num. 2. in fin. Iafon. conf. 214. num. 2. lib. 2. Ripa in l. Centurio num. 31. de vulg. ubi de communi Rub. conf. 64. in fin. Curt. l. un. nu. 49. in fin. Bero. conf. 56. num. 5. & conf. 58. in princip. & conf. 78. num. 1. & 5. lib. 2. Zuecard. hic num. 226. Angel. conf. 37. in fine. Honded. conf. 64. num. 57. volum. 1. Menoch. d. remed. 4. num. 199. Peregrin. d. art. 48. num. 4. Burfatt. conf. 89. num. 15. vers. istis, & Rota in vna Bononien. fideicommissi 16. Ianuarij 1589. coram Comitula, & in Romana fideicommissi de Spinis 15. Iunij 1601. in fin. apud Statil. decis. 21.*

- 122 tantum operatur legis auctoritas quantum verbalis restitutio ¶ cum per eam, transeant iura; & actiones, tam actiue, quam passiuæ licet vtilis, non directè d.l. *fancimus* §. cum autem in illis verbis ipso iure vtilis actiones transferantur l. penult. §. fin. C. ad Trebell. At data verbali restitutione cõpetit hoc remedium: ergo, &c.

Confirmatur, quia si eo casu, quo ex legis dispositione iura in fideicommissarium transeunt non competeret huiusmodi remedium alterum duorum vt plurimum sequeretur, vel vt deberet propria auctoritate hæres possessionem capere, vel vt omni esset destitutus remedium, possessionemque in posterum nullo modo obtinere posset, at si primum dicamus, vt nempe propria auctoritate possessionem capere possit, multò magis dicendum, vt eidem comparat legis no-

stræ remedium, alioquin sequitur absurdum, ¶ vt concessio quod minus concedendum non concedatur, quod magis contra regulam. *Ausb. multò magis C. de sacrosanct. Eccles. l. finalis iuncta gloss. C. qui etate lib. 10. cap. cum in cunctis in principio, & ibi gloss. Ioan. Andr. & Panorm. & Ioan. de Imol. de elect. l. 3. C. de cond. indeb. l. si quando C. de testibus l. si non singuli C. si cert. pes. cap. si Dominus, & ibi gloss. notat. de Simon. l. 1. §. sed consulto, & ibi gloss. ff. de his, qua in test. del. l. qui pignoris, & ibi Ioan. de Imol. ff. de acquir. possessi. l. penult. in fine ff. si quis caut. Et negato, ¶ quod minus negandum, non negaretur, quod magis contra regulam cap. licet vniuersis, & ibi gloss. in verbo multò minus de test. l. nec ex vera C. de acquir. possessi. l. 1. C. de negot. gest.*

Si secundum sequitur quid grauius, vt voluntas testatoris omnino deludatur, vel legis dispositio transferens iura in fideicommissarium nullo modo proficeret, quorum primum non est dicendum cum publicè ¶ intersit voluntates hominum custodiri l. vel negare ff. quem adm. test. 126 *aper.* neque secundum. Tum quia in duæ in fauorem retorquerentur in odium contra l. quod fauore ff. de legibus, tum quia inanis, & vana esset legis dispositio nullum gignens opportunum effectum contra §. quibus prima constit. Codicis, id autem ex eo probatur, quia transfert lex iura in fideicommissarium præcipuè, quando grauatus, per contumaciam abest, vel morte preuentus fuerit nullo relicto successore d.l. *fancimus* §. cum autem C. ad Trebell. quibus casibus constat non posse fideicommissarium à manu aut absentis, aut mortui quidquam capere, vnde necessario confugiet, vel ad remedium legis nostræ, vel propria auctoritate accipiet, quod si hoc secundum admittamus multò magis primum.

- 128 Ad primum responderetur ¶ non esse ad modum turam opinionem eorum Interprætum, qui sentiunt, quando ipso iure actiones trāsuerint adhuc possessionem actualement ab ipso hærede capiendam; si enim

enim adhuc hæredis restitutione opus esset, valde inanis esset iuris dispositio transferentis actiones utiles absque restitutione, eas enim non posset exercere, neque illis mediantribus res hæreditarias obtinere, quod omnino ridiculum reor, tanto magis quia ut plurimū tales actiones à lege transferuntur in hæredem, quando ab hærede non possumus consequi aliquam restitutionem, vel quia mortuus nullo relicto, vel quia per contumaciam abest, ita ut appareat legis remedium esse introductum vice restitutionis, unde ridiculum est dicere eam adhuc necessariam. Ideo erit dicta Interpretum sententia intelligenda, ut non possit fideicommissarius propria auctoritate capere, quasi dicant debere ab hærede capere ad excludendam propriam auctoritatem non vero ludicis.

Aliam solutionem affert *Zuccard. numer. 418. quam sequitur Menoch. d. remed. 4. num. 200.* cui non acquiesco cum non soluat tunc quando hæres possidet, unde fideicommissarius noster secundum eam solutionem tunc demum obtineret beneficium huius legis, quando hæres non possideret, & sic bona essent vacantia. Et ita eo per contumaciam absente, postquam possessionem acquisiuisset pro obtinenda possessione fideicommissarius esset omni remedio destitutus, quod sanè absurdum.

Ex determinatione huius inspectionis determinantur complures casus in praxi; qui quotidie euenire possunt, quorum quinque in præmissis enunciauimus. Præcipuus autem, & inter omnes frequens
128 est si hæres fuerit grauatus, vt Ecclesiæ, aut piæ causæ restituat, ei enim nulla sibi facta restitutione remedium legis nostræ competit, ita pulchrè *Honded. conf. 64. num. 57. & 58. vol. 1. Alexand. conf. 4. num. 16. lib. 2. Iacobin. hic num. 16. Corn. num. 16. Iason. conf. 214. num. 3. lib. 2. Curt. Iun. num. 49. Menoch. d. remed. 4. num. 201. Rota coram Cardinale Seraphino d. decis. 848. num. 1. eadem Rota in una Bononien. fideicommissi 16. Ianuarij 1589. coram Comitulo, & ratio est,*

129 quia lege deferente † cum primum purificatur conditio in hæc pia loca transferuntur iura hæreditaria §. *si quis autem pro reacemptions in Ausben. de eccles. tit. 1. ultim. ubi gloss. in verb. relicta, & DD. C. de sacrosanct. Eccles. Alexand. conf. 4. num. 16. lib. 2. Iason. conf. 214. num. 3. lib. 2. Tiraquell. de priuileg. piæ causæ priuileg. 39.* hanc rationem affert *Rota in d. Bononien. coram Comitulo.*

Non raro etiam illud euenire potest, ut hæres sit mortuus nullo relicto, vel contumax absit, ita ut in summa nullus appareat hæres directus, nam in † hac specie absque aliqua restitutione potest fideicommissarius remedio nostro uti, ita respondet rectè *Aret. conf. 37 in fin. Rub. conf. 64. in fin. Menoch. d. rem. 4. nu. 202.*

131 hæc tamen practica † in hoc casu est seruanda, ut hærede mortuo fideicommissarius curet fieri proclama, ut si quis prætendat se hæredem huius mortui, is compareat, nullo enim comparente intra tempus opportunum cessat restitutionis necessitas, hanc praxim docuit *Bart. in d. l. sancimus §. cum autem C. ad Trebell. num. 3. quam Angel. Corn. & ceteri probarunt, ut inquit Menoch. d. remed. 4. num. 202. & Honded. conf. 26. num. 10.*

132 hoc tamen proclama † est faciendum ijs in specie citatis quibus de iure deferitur hæreditas alioqui non sustinetur, ut post *Aret. conf. 37. post num. 10. vers. quibus expletis docuit Rota in una Romana de Roncionibus 22. Martij 1596. coram Litta.*

133 Non minus contingere potest, ut grauatus bona restituenda alienet, quod si contingat poterit fideicommissarius in possessionem ex hoc remedio mitti, ita concludunt communiter *Doctores. in l. nostra teste Gabriel loco paulò post allegato, & in l. penultim. C. ad Trebellian. gloss. Bart. & alij in l. Marcellus §. vsque ad Trebellian. præcipuè Iason. num. 14. Angel. colum. 1. Alexand. num. 8. ita in specie consuluit *Ruin. conf. 28. num. 3. lib. 5. quem sequutus est Menoch. dict. remed. 4. num. 203. Gabr. conf. 44. nu. 6. volum. 1. & ante eum Castr. conf. 94. col. 2. vol. 2.**

Rota

Rota in vna Viterbien. fideicommissi 16. Februarij 1601. coram Illustrissimo Cardinali Sacrato.

Ratio autem est quam perbelle *Gabr.* 134 *d.conf. 44.* quoniam † resoluta venditione statim, ac fideicommissi conditio exit, dominium abdicatur ab emptore, & transfertur ipso iure in fideicommissarium ex dispositione *l. finalis §. sed quia C. commun. de legat.* quamobrem dominio translato, sequitur nulla opus esse restitutione.

Hoc autem ita est intelligendum, vt etiam locum habeat quotiescunque per solam alienationem fuerit factus locus fideicommissio (non raro enim euenire potest) quod, an, & quando contingat presentis non est loci afferre.

Videatur casus apud *Rotam dec. 110. par. 2. diuersorum, & in vna Leodien. fideicommissi 4. Iunij 1612. coram R. P. D.*

135 *Cauallero*, his enim † casibus non minus locus est legis nostræ beneficio, quam vbi fideicommissi casus alio quolibet modo euenerit, ita *Rota in d. Leodien. fideicommissi 4. Iunij 1612. coram R. P. D. Cauallero, vbi allegat Rotam in vna Parmen. illegitimitatis 10. Decembris 1582. coram R. P. D. Robustorio inter impræfatas diuers. 201. par. 2. Ruin. consil. 28. num. 2. & 3. lib. 5. Gabr. conf. 44. num. 6.*

136 *lib. 2.* Nec † minus illud à fideicommissario intentari potest contra tertios possessores, quam contra hæredem, remedia enim possessoria intentari etiam contra tertios possessores, indubitati est Iuris, vt fuit dictum in vna *Romana, seu Amerina Domus 8. Iunij 1576. coram Cantuccio, & in Rom. de Naris 4. Maij 1596. coram Penia. Nec non in d. Leodien. fideicommissi coram R. P. D. Cauallero*, vbi duæ supradictæ allegantur.

Quod autem dixi de absente per contumaciam intelligendum, quando † hæres fuerit citatus personaliter, vel ad eo quidem, vt constet Iudici citationem ad eius notitiam deuenisse, & ipsum non comparuisse, ita *gloss. in d. l. sancimus §. cum autem in verbo per contumaciam in 2. respons. quam sequitur Cyn. Iacob. Bu-*

trig. Bart. num. 2. Bald. num. 5. propè fin. Salycet. num. 6. & seq. Honded. conf. 26. num. 9. volum. 1.

138 Declarantur † hæc, vt procedant quotiescunque ex actis constat casum eum euenisse, in quem ipso iure, & legis dispositione actiones utiles transeunt absque eo, quod Iudex declaret transiuisse, puta, vt constet ex actis hæredem contumacem esse, quem appareat legitimè citatum, & non comparuisse, licet non fuerit coram Iudice accusata contumacia, & is ob contumaciam declarauerit actiones transiuisse, ita *gloss. in d. §. cum autem, prout ibi Bart. animaduertit nu. 5. vers. sed quidem, & Honded. d. conf. 26.*

139 *num. 91. in fin.* Et ratio † est, quia statuit Imperator in *d. l. sancimus §. cum autem*, vt tales actiones ipso iure transeant. Igitur nullo facto Iudicis nullasque declaratione est opus; Verum quidem † tutius erit, vt Iudex declaret hæredem contumacem, vt per *doctrinam Bart. in l. stipulatio §. habet nu. 4. ff. de oper. nou. nunciat. docuit Cast. in §. cum autem, & post eum Honded. d. conf. 26. num. 9. in fine.*

Declara secundo, vt eueniente aliquo dictorum casuum iura dicantur, tunc demum † in fideicommissarium transire, & ideo tunc demum dicatur legis nostræ beneficium competere, quando declarauit fideicommissarius se velle fideicommissum agnoscere; Nam antea non transeunt *Cast. in l. cogi §. Metianus num. 3. ff. ad Trebell. Rip. in l. 1. num. 50. & 51. ff. de leg. 1. Ceph. conf. 318. num. 94. Berret, conf. 27. num. 10. Peregr. de fideicom. ars. 2. num. 63.* vbi rationem affert, quia fideicommissarius est loco hæredis *l. qui 400. l. postulante §. 1. l. ex asse ff. ad Trebell. l. si filius ff. quod cum eo*, ideo sicuti

142 in hærede requiritur aditio † hæreditatis ad effectum, vt inducatur ille quasi contractus obligationis inter hæredem legatarios, & creditores hæreditarios, ad textum in *l. ex Maleficijs §. hæres ff. de act. & oblig.* eaque per extrinsecum actum est declaranda *ad l. qui pro herede ff. de acquir. hered.* Sic & in fideicommissario vniuersali requiritur agnitio fideicom-

143 commissi. Et sicut aditio hereditatis obligat ad onera hereditaria, ita et agnitio fideicommissi obligat ad onera omnia, quæ cum eo veniunt l. non enim ad Sen. Conf. Trebell. Seraphin. decis. 693. num. 4.

S V M M A R I V M

Articuli Quinti.

144 Facultas capiendi propria auctoritate varijs modis à testatore fideicommissario relinqui potest.

145 Fideicommissario, cui à defuncto relicta est potestas capiendi propria auctoritate, competis legis nostræ remedium, nulla ab hærede facta restitutione.

146 Fideicommissarius habens auctoritatem à testatore, propria auctoritate possessionem capere potest.

147 Fideicommissarium, qui habuit à testatore facultatem capiendi propria auctoritate si adiuit Iudicem, posse relicto iudicio propria auctoritate capere, nonnulli sentiunt.

148 Contrarium tamen crebriori sententia receptum.

Prior tamen sententia sustinetur, quando petijt associationem, ut infra nu. 150.

Item locum habet, quando intentans hoc beneficium protestatus fuit velle sibi saluum esse ius capiendi propria auctoritate num. 151.

149 Viam unam eligens, alteri renunciasse præsumitur.

ARTICVLVS V.

An competat hoc beneficium, quando non est facta restitutio. Testator tamen concessit facultatem capiendi propria auctoritate.

144 **P** Ræsciendum varijs et modis testatorem hanc facultatem concedere, de quibus disertè Marefcot. lib. 1. variar. resolut. cap. 1. num. 24. cum nonnullis sequentibus, & attigi in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 10. art. 7.

145 Breuiter affirmatiua et sententia est tenenda, ea præcipua ratione, quia quicunque propria auctoritate bonorum possessionem capere potest, multo magis potest, si vrbanius id agere velit, ex auctoritate Iudicis, ut supra firmauimus, at certum est posse fideicommissarium et habet auctoritatem à testatore propria auctoritate bonorum possessionem capere ad Roland. conf. 78. nu. 17. lib. 3. & ante eum Bald. conf. 435. veritas est in fine vers. sed vitium volum. 1. & hoc per textum in l. Titia cum testamento S. Lucius Istitus de leg. 2. vbi Bart. Bald. & alij latè dixi in d. parte quæst. 10. art. 7. vbi examinaui, an hic fideicommissarius, qui cum haberet auctoritatem à testatore capiendi propria auctoritate, & cepit legitimus sit contradicitor aduersus hæredem petentem immisionem.

Dubitandum contingit quid iuris, quando habuit à testatore quis auctoritatem capiendi propria auctoritate, is tamen Iudicem adiuit, an ommissio Iudice propria auctoritate capere possit.

Videtur affirmatiua et sententia tenenda nimirum postquam Iudicem adiuit posse eo derelicto propria auctoritate bonorum possessionem capere, ita enim videtur tenere Bart. in l. creditores in 2. lectura num. 16. C. de pignor. quem refert Rota in una Bononien. attentatorum 24. Octobris 1588. coram Cardinali Mantica inter impressi. decis. 33. num. 16.

148 Contrarium tamen et verius videtur, & receptius, ita enim tenuere Bald. in l. 2. num. 29. de seruit. & acqu. & in leadem num. 13. ibi postquam Iudex est aditus C. locati, & in l. 1. num. 2. C. de execut. rei iudic. Ruin. conf. 57. num. 3. lib. 4. Corbul. de causa priuat. ob non solum canonem quæst. 13. in fine cum alijs sexcentis, de quibus per Mantica de coniect. contra. lib. 22. tit. 22. num. 15. Adde Capic. decis. 119. num. 9. & fuit à Rota decisum in una Bononten. Domus 5. Nouembri 1599. coram Illustrissimo Cardinali Lancellosto, & Mediolanen. bonorum 18. Aprilis 1603. coram sel. record. Gregorio XV. num. 9. & 10. & Ariminen. deuolutionis bonorū 27. Iunij 1608.

L I ad

398 De Acquirenda Possessione.

ad finem coram Illustrissimo Cardinali Saerato, & Romana de Arronjjs 15. Ianuarij 1614. coram R. P. D. Vbaldo.

149 Probatum autem ea potissimum ratione, quia † eligendo vnam viam alteri tacite renunciare videtur, vnde ea debet patere via, quam sibi elegit cum omnibus suis qualitatibus l. si mulier S. vltimo ff. quod metus caus. Rota apud Cardinalem Mantica d. decis. 33. num. 16.

150 Ad Bart. auctoritatem responderetur ex mente Rota apud Cardin. Mantica d. decis. 33. num. 16. eam procedere quando quis petijt solum mandatum de associando, non tamen formale inmissionem.

151 Fallit tamen supradicta determinatio † quando intentans hoc beneficium coram Iudice protestatus fuit saluum sibi esse velle ius capiendi propria auctoritate, argumento l. si debitor S. 1. ff. quibus modis pignor. vel hypoth. solu. Alexand. conf. 136. num. 14. vers. quia respondendo lib. 4. Mantica de coniect. contrah. lib. 22. tit. 22. nu. 16. Rota in vna Perusina Caducitatis 19. Iunij 1589. coram Orano.

S V M M A R I V M Articuli Sexti.

150 Fideicommissario, cui facta est plena restitutio, nimirum, & re, & verbis, legis nostra beneficium non competit.

151 Exceptio quod petis intus habet, quando habeat locum.

152 Fideicommissario, qui semel adeptam possessionem ammisit, legis nostra beneficium non competit.

153 Fideicommissario, obtenta possessione, competit legis nostra remedium pro eius confirmatione.

154 Declara dammodo adhuc possideat, secus si possessionem ammisisset.

ARTICVLVS VI.

Vtrum competat hoc beneficium, quando plena est facta restitutio, nimirum, & re, & verbis.

150 Reuiter procedendo † negatiua sententia est amplectenda.

Primo, quia nemine contradicente, ita tenuerunt Bart. hic num. 9. vers. si autem facta est restitutio. Alberici num. 10. Salycet. num. 6. l. asen. num. 11. Alexand. num. 31. Des. num. 26. vers. si vero. Mantica in prima lectura num. 94. Guido Pap. quass. 133. num. 4. Zuccard. hic num. 218. Ruin. conf. 28. nu. 1. lib. 5. Paris. conf. 60. num. 20. lib. 3. Soccin. lun. conf. 9. nu. 47. lib. 2. Personal. de adipiscend. num. 190. Menoch. de adipiscend. remed. q. nu. 178. Peregrin. de fideicom. art. 48. num. 10.

Secundo, quia fideicommissarius reali restitutione sibi iam facta possessionem rerum restitutarum obtinet, ideo eam petens beneficium huius legis peteret quod habet, vnde sequeretur † eum vulgata exceptione remouendum, quod petis intus habes, ad S. si res aliena institut. de legat.

Tertio, quia remedium adipiscendae non competit ei, qui semel adeptus, aut enim possessionem adeptam seruauit, aut ammisit. Si primum intrat superius argumentum; si secundum erit confugiendum ad remedium recuperandae, non ad remedium adipiscendae. Hinc sequitur, vt

152 † si fideicommissarius caderet a possessione semel obtenta hoc remedio vti non posset S. sequens tibi pro herede instit. de interd. l. Alexand. conf. 183. nu. 3. lib. 5.

Intellige tamen hanc negatiuam sententiam esse veram quatenus intentaretur hoc remedium pro obtinenda possessione, secus si illud intentaretur † pro possessionis adeptae confirmatione, vt post Bart. Corn. & Zuccard. num. 178. Alexand. colum. fin. sentis Menoch. d. rem. 4. num. 180. Roland. qui alios refert. conf. 78. num. 3. lib. 3. qui de communi Soccin. conf. 97. num. 47. lib. 2. Personal. multorum auctoritate in tract. de adipiscend. num. 190. Peregr. qui alios auctores congerit d. art. 48. num. 11. Rota in vna Bononien. attestatorum 24. Octobris 1588. coram Cardinali Mantica inter impres-

154 sas decis. 33. Hoc tamen intelligendum, quando intentans hoc remedium pro conseruatione possessionis adhuc possidet, secus si possessionem ammisisset precipue

cipuè factò suo. *Rota in d. Bononien. at-
tentatorum*, qua de re latius agemus in
quæstione. An huiusmodi beneficium
competat possidenti pro confirmatione
possessionis obtinenda.

S V M M A R I V M
Articuli Septimi.

- 155 *Venientibus ab intestato legis nostræ be-
neficium non competit.*
156 *Nemo plus iuris, in alium transferre po-
test, quàm ipse habeat.*
157 *Codicellorum iure venientes tantum di-
cuntur ab intestato succedere.*
158 *Testamentum ostendenti, non alij legis
nostræ beneficium competit.*
*Declara, ut sufficiat ostendere quid quod
veniat sub lata testamenti significa-
tione, num. 170.*
159 *Testamentum septem testes requirit, co-
dicilli autem quinque.*
160 *Testium maior numerus maiorem habet
fidem.*
Declara, ut infra num. 172.
161 *Manutentionis in iudicio is obtinet, qui
per testes numero plures suam possessio-
nem probavit.*
162 *Fideicommissario in codicillis relicto le-
gis nostræ beneficium non competere,
qui teneant.*
163 *Quomodo autem hi sint intelligendi, vi-
de infra num. 173.*
*Contraria tamen sententia verior, & qui
eam teneant.*
*Quando autem hac secunda sententia,
sine difficultate procedet, vide infra
num. 174.*
164 *Codicillis largo modo testamentum appel-
lantur.*
165 *Legis dispositio favorabilis eos casus com-
plectitur, qui sub lata verborum signi-
ficatione continentur.*
166 *Ratio ubi est eadem, eadem est iuris di-
positio.*
167 *Fideicommissarius in codicillis relictius,
habet legis nostræ beneficium ab hare-
de ab intestato succedente codicillis
grauato instrumentaliter, à lege autem
primario.*

- 168 *Tutor bona pupilli instrumentaliter alie-
nat, lex autem primario.*
169 *Venientibus ab intestato ex sola legis di-
positione legis nostræ beneficium non
competit, secus si veniant ex certa di-
positione defuncti.*
171 *Codicilli non minorem merentur fidem,
in sua materia, quàm testamentum in
sua.*
175 *Fideicommissario in codicillis relicto cõ-
petit legis nostræ remedium, facta illi
restitutione verbali.*

ARTICVLVS VII.

*An hoc beneficium competat, si fidei-
commissum fuerit in codicillis
relictum.*

- N**egatiua sententia videtur ample-
ctenda, quæ probatur. Primo ve-
nientes ab intestato † non habent huius-
modi beneficium, ut dixi supra *quæst. 4.
art. 1. num. 25.* ergo neque hij quibus in
codicillis fideicommissum est relictum.
Consequentia probatur, quia cum in
codicillis venientes ab intestato dicantur
fideicommisso grauati, perinde ac in
testamento grauatur institutus hæres,
ideoque ad eos spectet onus restituendi,
perinde ac ad hæredem testamentarium
spectare solet, lus illud, quod non com-
petebat successoribus ab intestato, non
poterit esse in fideicommissarium trans-
latum. † Ad vulgatam regulam *l. nemo
plus iuris ff. de reg. iur.* Probatur secun-
do consequentia, quia ijs quibus in co-
dicillis † fideicommissum fuit relictum,
dicuntur ab intestato succedentes *l. con-
ficiuntur ff. de iur. codicill.* quod indubi-
tatè verum, quando testamentum non
fuit factum, quo codicilli confirmaren-
tur, qui enim quoquo iure præter testa-
mentum succedunt, dicuntur ab intesta-
to, quasi sine testamento succedere.
158 Secundo, non cõpetit hoc remedium,
nisi ostendentibus testamētum, his enim
solis lex nostræ illud concedit, non alijs,
ut ex eius verbis apparet, quod autem

lex non dicit, nec nos dicere debemus, *l. illam C. de collat.* Verum is, cui in codicillis fideicommissum fuit relictum, non potest testamentum ostendere, si soli codicilli fuerint confecti, vel frustra ostendit, si in eo codicilli non confirmarentur, quæ ambo sæpissimè euenire possunt, & si fortè possit ostendere testamentum, in quo codicilli confirmantur, in vnico casu remedium legis nostræ ei competeret, & sic nõ vniuersaliter, quod nos quærimus, eo enim casu potius negatiua regula limitabitur, quàm affirmatiua constituitur.

Tertio, non potest competere huiusmodi remedium in proposito casu, nisi lex nostra, quæ de testamento loquitur ad codicillos trahatur, at non videtur posse trahi, cum non vigeat eadem ratio in codicillis, quæ in testamento, si quidem testamentum maiori fide est vallatum, quàm sint codicilli, cum † in testamentis septem adhibeantur testes *S. sed cum paulatim, & S. fin. in tit. de testam. ordinand. l. hac consultiissima C. de testamentis*, in codicillis autem quinque tantum, maior autem † numerus testium, maiorem arguit fidem, vt indicat *l. C. in l. 3. S. eiusdem ibi alias numerus testium ff. de testibus*, hinc quando quis probauit suam possessionem † per testes numero plures, quàm alter in iudicio mentionis obtinere debet *cap. licet causam, & ibi post alios Felyn. nn. 8. vers. 1. est pluralitas testium de probat. Bart. in l. si duo num. 4. vers. aut unus probauit ff. uti possid. Casar. de Grass. decis. 13. num. 7. de re iudic. cum alijs per Gabr. de testam. conclus. 4. num. 50. & fuit dictum in Barchinonen. decimarum 15. Martij 1604.*

Quarto, quia ita opinati sunt legis nostræ Interpretes infra scri: † Nempè Cyn. hic Rainerius, Angel. Salyc. Fulgos. Corn. Curt. Iun. num. 77. Sapia nu. 12. & Bald. cons. 317. Quando est vnum testamentum, vers. succedere quidem lib. 1. Alberic. hic num. 12. in fin. Bellapertica num. 16. Bero. cons. 118. num. 38. volum. 2. Præf. Papien. in forma libelli, quo petitor bare-

ditas ex testamento in gloss. nec abolitum num. 1. l. as. in l. ultima num. 16. C. de codicill. & in lege nostra num. 23. ubi communem testatur.

163 In contrarium † est veritas, vt rectè senserunt Bald. hic num. 36. vers. & hæc vera sunt idem in l. ultima C. de codicillis, & in Addit. ad Speculat. tit. de testament. colum. ult. Cast. in d. l. fin. colum. penult. C. de codicill. Alexand. hic num. 7. Dec. num. 26. Iacobin. num. 19. Corn. nu. 15. Mantie. in prima lectione nu. 99. Zuccard. num. 207. Rub. cons. 64. Personal. in tract. de adipiscend. nu. 189. Menoch. d. remed. 4. num. 192. Peregrin. d. art. 48. num. 13. Bursatt. cons. 89. nu. 13. vers. Attamen quoad primum, vbi hanc partem veriorē, & receptiorem asserit hanc opinionem, equam esse, vt fiat immissio vtili conditione ex hac lege, voluit Bald. cons. 317. num. 2. volum. 1. licet dicat contrariam tutiorem esse.

Probatur hæc sententia ex mente Bald. d. nu. 36. & aliorum interpretum, potissimum Menoch. & Peregr. citatis locis, hac ratione fideicommissarius in codicillis relictus nititur scriptura codicillorum, vt per se notum, † Codicilli verò largo modo testamentum appellantur gloss. in l. 1. C. commun. de legat. in vers. personales, idem Bald. & Castren. in l. ultim. C. de codicill. & alijs relati tum à Menoch. d. remed. 4. num. 192. tum à Peregr. d. num. 13. Igitur fideicommissarius in codicillis relictus hoc vteretur remedio.

165 Consequentia probatur, † quia legis dispositio fauorabilis extenditur ad eos casus, qui sub lata verborum significatione continentur *l. filium habeo ff. ad Macedon.*

166 Secundo, vbi est eadem ratio, eadem est iuris dispositio *l. illud ff. ad l. Aquil.* At ratio, quare fideicommissarius in testamento relictus huiusmodi beneficium consequatur est, quia Instrumentum testamenti ostēdens facit iudici notorium se eum esse, ad quem fideicommissum spectat, vt satis apertè supra determinatum; At non minus ostendens instrumentum codicillorum non cancellatum facit

Iudi-

Iudici notorium se eum esse ad quem fideicommissum spectat cum mediante opportuno Instrumento in eo contenta fieri notoria iam antea sit statutum : ergo, &c.

Ad primum, dum dicimus venientibus ab intestato hoc ius non competere, ideo quamvis grauati fuerint in codicillis non potuisse hoc ius in fideicommissarium transferre, respondemus, non, 167
illud mediante restitutione in heredem à grauato transferri, sed ab ipso testatore in fideicommissarium transfundi, vel ut *Alexand. hic num. 7.* inquit à lege, quæ hoc ius in fideicommissarium transfert propter scripturam, & si fortè quis dicat inò ab hærede, nam nulla facta restitutione ab hærede grauato non competit hoc beneficium, ut determinauimus supra *hæc quæst. num. 15.* Responso est in promptu à lege hoc beneficium in fideicommissarium transferri mediante grauato restituente, non uti causa principali, sed uti causa Instrumentali, quæ lex, quæ causa principalis est, vitur, eo modo, quo eadem lex rem pupilli mediante tutore uti Instrumento ad alienationem necessariò dominium in emptorem transfert, ita ut tutor non ex persona sua in eumentem dominium transferat, quia ipse dominus non est, sed ut legis Instrumentum, quod autem à lege hoc beneficium fideicommissario concedatur, licet non competat grauato instrumentaliter restituenti, apparet ex eo, quia diuersa viget ratio, inter grauatum, & fideicommissarium, ille scripturam testamenti ostendere nequit, in qua sit vocatus, at fideicommissarius utique, quam obrem cum ostendat fideicommissarius scripturam grauantiem successorem ab intestato ostendit dictum successorem, fuisse electum, ut Instrumentum ad huius juris translationem, non verò, ut causam principalem.

Ad secundam probationem consequentia respondendum, venientes ut ab intestato ex sola legis dispositione, non uti hoc remedio, at venientibus ab intestato ex dispositione defuncti, & ostenden-

tibus monumeta huius dispositionis publicam fidem facientia, nihil obstat quo minus hoc remedio utantur, primi nihil habent, quod iudici ostendant, unde faciant notorium hæreditatem ad se ipsos spectare. Secundi utique, rursus in primis non viget ea ratio publici fauoris, ut suprà hæc hominū voluntates suum sortiantur effectum, de qua in *l. vel negare ff. quemadm. text. oper.* in secundis maximè viget, cum habeat voluntatem testatoris in codicillis expressam.

Ad secundum respondendum, hoc beneficium non competere, nisi ostendenti 170
testamentum ut non acceptum secundum strictam significationem, verum secundum latam, quam obrem cum fideicommissarius monumenta ostendat, quæ veniunt sub lata testamenti significatione non erit ab hoc remedio exclusus.

Ad tertium respondendum ut non minorem fidem vigere in codicillis, quam in testamento, si proportionem geometricam attendamus, cum enim in testamento de summa rerum agatur omnino, in codicillis non æquè, minor testium, numerus sufficit pro plena fide facienda in re minoris momenti, quam in plena fide in re maioris ponderis, ideo ea sententia ut plures testes maiorem facere fidem vera est, cæteris paribus, hoc est in re æquè graui, plura de hac re *Zuccard. hic num. 210. & Menoch. dist. remed. 4. num. 197.*

Ad quartum respondendum, eam sententiam tenentes lapsos fuisse ob vim argumentorum, quorum responsiones eis in mentem non venerunt.

Quatenus tamen priorem sententiam fortè quis amplecti mallet, animaduertendum eam esse intelligendam, quando ut codicilli non fuere in testamento confirmati, si enim fuerint confirmati, 173
tunc sine aliqua difficultate verior videtur affirmatiua sententia, quando quidem multi negantes hoc beneficium vi codicillorum competere, illud admittunt, si codicilli fuere in testamento confirmati, ut præ cæteris distinguendo tradit *Curr. iun. in l. nostra num. 87. Iafon.*

d. nu. 16. supra allegatus, Sapia d. nu. 12. Zuccard. num. 207. Bursatt. d. conf. 89. num. 14. volum. 1. Et ratio est, quia fideicommissarius mouetur quoque virtute testamenti illud producens, vt indicat Bursat. d. num. 14.

Declaranda est supra firmata conclusio, vt habeat locum facta † restitutione verbali à venientibus ab intestato, secus ea deficiente, vt in fideicommissario in testamento relicto supra diximus art. 1. non enim plus iuris fideicommissario in codicillis relicto competere posse, quam si in testamento relictus esset, nemo est, qui non intelligat.

S V M M A R I V M Articuli Octau.

- 176 Fideicommissum in contractu inter viuos rectè constitui potest.
- 177 Fideicommissum in constituendo mediante contractu, quæ sint necessaria, remissive.
- 178 Argumentum valet ab ultimis voluntatibus ad contractus.
Declarat, vt infra num. 198. & 200.
- 179 Instrumentum facit probationem probatam, & reddit rem claram, & manifestam.
- 180 Instrumenti ubi est casus, ibi nulla cadit dubitatio.
- 181 Fidem seruari nil magis naturali equitati conueniens.
- 182 Commercium generis humani sine contractibus seruari nequit.
- 183 Potest tamen seruari sine ultimis voluntatibus.
- 184 Fideicommissum in contractu constitutum retinet naturam ultimæ voluntatis,
Declarat, vt infra num. 201.
- 185 Fideicommissario ex fideicommissum in contractu constituto legis nostræ beneficium non competit, vt infra nu. 198.
- 186 Lex quod non dicit, nec nos dicere debemus.
- 187 Contractus non admittunt penitentiam, aut mutationem voluntatis.
- 188 Ultima voluntates admittunt penitentiam,

etiam, & mutationem voluntatis.

- 189 Ultima voluntates quantum ad executionem attinet maiores habent vires, & magis sunt fauorabiles, quam contractus.
- 190 Voluntatem eius, suum sortiri effectum, qui nil amplius poterit velle, maxima æquitas est.
- 191 Leges magis consulunt ei, qui sibi ipsi consulere nequit, quam ei, qui potest.
- 192 Conditio turpis, vel impossibilis contractus vitiat.
- 193 Conditio turpis, vel impossibilis in ultimis voluntatibus pro non opposita habetur.
- 194 Substitutiones factæ in contractibus magis stricte intelliguntur, quam factæ in ultimis voluntatibus.
- 195 Alienationis prohibitio in ultimis voluntatibus impedit omne dominij translationem.
- 196 In contractibus verò non impedit dominij translationem.
- 197 Alienatione facta contra conuentionem, stipulator agit ad penam conuentam, vel ad id quod interest, vel rem à promissore condicit, & loco rei æstimationem consequitur.
- 198 Alienatio, quantum ad acquirentem attinet, vires suas obtinet, quamuis per contractum fuerit prohibita.
- 199 Instrumenta contractuum, utcumque faciant notorium, non habent executionem paratam.
- 200 Contractus, quantum ad essentiam efficacie æquales vires habent, ac ultimæ voluntates, non verò quoad modum executionis.
- 202 Fideicommissum in contractu constitutum retinet naturam ultimæ voluntatis in quantum viget eadem ratio.

ARTICVLVS VIII.

Si fideicommissum per contractum constitutum, an sit locus legis nostræ remedio.

P Remuniendum pro faciliore examine † fideicommissum rectè in contractu

tractu inter viuos fieri posse *l.quoties, & l.firerum C.de donat. quæ sub modo l. qui Romæ S. Flavius ff. de verb. obligat. l. ut heredibus ff. de leg. 2. pluribus auctoritatibus id confirmat Crauett. conf. 119. numer. 8. Marzar. qui alios citat in epitom. fideicommiss. quæst. 2. prout Peregrin. in tract. de fideicommiss. art. 1. num. 16. & art. 51. num. 1. quos non repeto Seraph. decis. 416. num. 16. & 828. num. 2. Rota in vna Romana Castorum, seu transactionis 11. Maij 1590. coram Gypso.*

177 Ommitto quæ sint † necessaria in tali fideicommissio constituendo de quibus *Peregrin. d. art. 51.* Examinandum enim assumo præsentem articulum suppositis terminis habilibus nempè robore, & vi fideicommissi, & casum eius euenisse, ita vt rectè fideicommissarius bona fideicommissio subiecta petere possit, illudque vnum in dubium reuoco, an legis nostræ beneficium ei competat.

Videtur itaque affirmatiua sententia tenenda. Primo, quia valet argumentum 178 † ab vltimis voluntatibus ad contractus inter viuos *l. quæ de legato ff. de leg. 1. l. pactum inter heredem, & ibi Bart. notat. ff. de pact. l. l. iure Ciuili ff. de condit. & demonstr. & in l. seruum filij S. cum, qui Chyrogaphum, vbi Dyn. Rayner. & loa. de Imola ff. de leg. 1. l. si diuortio, & ibi Angel. notat ff. de verb. oblig. plenè Bart. in l. unica C. de lege falsa Caninia tollen.*

Secundo, quia non minus potest facere notorium ludici fideicommissarius ex contractu, se talem esse, sibi que bona grauata deberi, ostendendo Instrumentum contractus non cancellatum, &c. quam possit fideicommissarius ex testamento ostendendo Instrumentum testamenti. 179 Instrumentum † enim facit probationem probatam, & reddit rem claram, & manifestam, ac notoriam *Bart. in l. 1. in princip. num. 8. ff. de nou. oper. nunciat. plures cogerit Surd. conf. 592. nu. 13. Rota in vna Romana Saluiani interdicti 10. Ianuarij 1611. coram R. P. D. Vbaldo, & vbi est † casus Instrumenti ibi nulla cadit dubitatio sicuti, vbi est casus legis Bald. conf. 215. num. 3. in fin. volum. 2.*

Crauett. conf. 73. in fin. Surd. conf. 134. num. 2.

Tertio, quia ratio ob quam fideicommissarius in testamento, hoc fruatur beneficio, est fauor dispositionis vltimæ, cum intersit Reipublicæ extremas voluntates effectum sortiri *l. vel negare ff. quemadm. testam. aper.* At non minus videtur fauor versari in contractibus in quibus agitur de fide seruanda, † cum nihil sit magis naturale, & equitati conuenientes, quam vt fides seruetur *l. 1. ff. pact. l. 1. de constit. pecun.* sintque contractus magis necessarij, cum sine illis † generis humani commercium, & consortium nullo modo seruari possit ad tradita in *l. ex hoc iure ff. de iustit. & iur.* 182 † Quod in vltimis voluntatibus non contingit, quas omnes si adimas, non minus seruabitur humanum consortium, quam obrem innumeros videmus perfectè ætatis viros, diem vltimum absque vltimo elogio obire, nullum autem videmus ad ætatem perfectam peruenire, qui non innumeros celebret contractus.

184 Quarto, quia † fideicommissum licet in contractum constitutum, retinet tamen naturam vltimæ voluntatis ad tradit per *Aym. conf. 19. nu. 8. Dec. conf. 613. num. 1. Rota in vna Verbenetana Castorum 16. Iunij 1588. coram Card. Platto.*

Quinto, quia ita saltem tacitè videtur tenere *Rota in vna Romana Castorum, seu transactionis 11. Maij 1590. coram Gypso,* vbi querens, an sit locus immisioni ex causa fideicommissi in transactione constituti, negatiuam quidem in suo casu sententiam tenet, verum nõ ob eam rationem, quia ex causa fideicommissi non competat, sed quia conditio non fuerat impleta, & fuerat à prima transactione per aliam posteriorem initam recessum, vnde his rationibus cessantibus forte contrarium tenuisset.

185 In contrarium † est veritas, quæ probatur primo ex lege nostra, quæ solum de vltima voluntate sermonem habet, de contractu verò inter viuos ne verbum quidem, ideo quod ea † non dicit, nec nos dicere debemus *l. illam C. de collat.*

Qui-

Quinimmo constat eam loqui tantum de ijs dispositionibus, de quibus iam antea edictum Diui Adriani sermonem habebat; verum huiusmodi edictum de ultimis tantum voluntatibus loquebatur, si quidem de ijs tantum loquebatur in quibus vicesimæ locus erat, huiusmodi ante erant testamentariæ successiones non verò ex contractibus, ut supra quæst. 1. num. 3.

- Secundo probatur, quia licet quantum ad efficaciam, & vim adstringendi non minores habeant vires ꝑ contractus inter viuos, quam ultimæ volūta-tes, quinimmo maiores cum in illis non sit locus poenitentiae *l. sicut C. de action. & obligat.* 187
 Secus in ꝑ ultimis voluntatibus *l. 3. ff. de adim. legat.* 188
 Quo tamen ꝑ ad executionis modum maiores habent vires ultimæ voluntates, tamquam in modo executionis fauorabiliore, & ratio est, quia tendunt in executionem voluntatis illius, qui post talem voluntatem, nihil amplius potuit velle ꝑ maxima autem æquitas est eorum voluntates, qui in posterum nihil poterunt velle quam citissimum consequantur finem *l. 1. C. de sacrosanct. Eccles.* Nec non ea ratio etiam fauet, quia tendunt in fauorem illius, qui non poterat sibi de opportuno remedio, quo facilius effectum consequeretur, consulere, prout in contractibus potuit, quamobrem honorati in testamento defectum supplet legis dispositio, ei tribuens sua benignitate 189
 facillimum exequendi modum, ꝑ cum de eo sibi consulere nequiu-erit, secus in contractibus, in quibus stipulator poterat sibi de optimo, & facillimo remedio consulere, & ob hanc fortè rationem in aliquibus alijs casibus leges magis fauēt ultimis voluntatibus, quam contractibus 190
 vnde videmus ꝑ conditionem turpem, vel impossibilem contractus vitare *l. non solum ff. de action. & obligat. §. si impossibi-* 191
les in Instit. de inutil. stipulat. in ꝑ ultimis autem voluntatibus pro non appositis haberi, ideo non vitare *§. impossibiles in Instit. de hered. Instit. l. 1. l. conditiones l. prima, & secunda ff. de condit. Instit.* Imputari enim stipulanti potest, quare in

turpem, aut impossibilem conditionem consenserit, non idem heredi, aut cui-cunque in testamento honorato, cum eius consensus in testamento non adhi-beatur, qui ideo possit sibi consulere, conditionem respuendo.

- Ob eadem fortè rationem illud etiam iure cautum, ut ꝑ substitutiones, quæ fiunt in contractibus magis strictè intelligan-tur, quam quæ fiunt in ultimis volunta-tibus *cap. cum dilecti, de donat. l. in testa-mentis ff. de regul. iur. Natta conf. 678. num. 3* 194
 hinc etiam quamuis prohibitio alienationis facta in contractu valeat, & efficax sit, nō tamen eodem modo suum sortitor effectum, quia ꝑ in ultimis volun-tatibus talis prohibitio impedit omnem dominiꝝ translationem, & ideo, aliena-tione secuta, res vindicatur *l. filius fami-lias §. diui l. peto §. fratre l. cum pater §. li-bertus ff. de leg. 2. Bart. in l. quoties ab om-nibus C. de fideicom. Peregrin. in tract. de fideicom. art. 14. num. 3.* In contractibus 195
 ꝑ verò non impedit dominiꝝ translatio-nem, sed re alienata aduersus prædictam prohibitionem stipulator agit ad penam conuentam, vel ad id quod interest, aut rem à promissore condicit, ac loco rei alienatæ æstimationem consequitur *l. si ita quis §. ea lege ff. de verb. oblig. & l. ea lege C. de condit. ob caus. & utrobique* 196
Gloss. Bart. & Doctor. & ideo ꝑ alienatio quantum ad acquirentem attinet vires suas habet. *Bart. in d. §. diui in 4. quæst. latè las. ibidem num. 85. Ripa num. 85. Albert. Brun. conf. 62. colum. 1. Peregrin. de fideicom. art. 42. num. 61. Card. Man-tic. de coniect. contract. lib. 14. tit. 45. in princip.* 197

- Quarto, quia ita in terminis voluit 198
 ꝑ Hieronym. Grat. respons. 140. num. 29. lib. 1. expressè determinans eum ineptè agere, qui vigere Instrumenti transactio-nis intentabat legis nostræ remedium, quinimmo ulterius subnectit si non so-lum cum tali instrumento, verum etiam cum testamento simul veniat ad peten-dum talem immiſsionem, eam non com-petere, quia ex toto verba legis non conueniunt ad notata per Iacobum Butr. Fulg.

Fulg. & alios in l. mancipia C. de seruit. fugit. & eodem modo se alias limitasse legem nostram in simili casu in Ciuitate Florentiae animaduertit.

Ad primum respondemus valere argumentum à contractibus inter viuos ad ultimam voluntatem, quantum ad efficaciam, & vires, non vero quantum ad modum exequendi effectum dictorum Iurium.

Ad secundum respondendum rationem notorietatis non esse adæquatam, alioqui vbicunque datur notorium esset locus viæ executiuae, & sic reliqua contractum omnium Instrumenta haberent executionem paratam, quod falsum esse sæpius dictum *Alexand. conf. 192. nu. 1. lib. 7. Boer. quaest. 295. num. 5. Rebuff. de litteris obligatorijs in principio num. 19.* venientibus quoque ab intestato huiusmodi remedium competeret, quando de positiones testium iam antea examinatorum producerent aduersus quos nihil opponi possit, quod tamen falsum esse supra ex crebriori Interpretum sententia docuimus *quaest. 4. num. 118.*

Ad tertium dicendum eodem modo non minus, vel etiam fortè magis Reipublicae interesse, vt contractus seruentur, quantum ad essentiam efficaciam, non vero quantum ad modum executionis, quamobrem non minus tenebit fideicommissum in contractu inductum, quam in testamento, non vero æquali modo effectum fortietur, nam si in testamento inductum breuiori via effectum consequetur, quam si in contractu inductum esset, potissimum autem, nisi contrahentes de modo breuiori conuenerint, quo velint fideicommissum suum sortiri effectum; si enim fortè conuenissent, vt fideicommissarius, vel propria auctoritate, vel adhibita auctoritate Iudicis opportunè possessionem obtinere possit, nihil prohibebit, quo minus eo modo obtineat, & contractus fides seruetur facit *l. 3. C. de pignor. l. legem C. de pact. conuent.*

Ad quartum eodem modo respondetur t nempè fideicommissum in contractu retinere naturam ultimæ voluntatis

quantum ad essentiam efficaciam, & quantum ad interpretationem faciendam de sensu fideicommissi, non vero quantum ad exequendi modum, ob rationes antedictas, præcipuè quia tenet dictam naturam, t quando adest eadem ratio ad *Rebuff. in l. liberorum colum. 3. vers. & quando est de verb. signific. Rota in d. Vrbeusana coram Platto*, non autem viget eadem ratio quoad modum exequendi cum de eo sibi potuerit consulere fideicommissarius, vel eius antecessor, qui sibi & hæredibus fuit stipulatus.

Ad quintum respondetur Rotam noluisse determinare quaestionem, an competeret legis nostræ beneficium ex fideicommissio in transactione constituto, cum in casu coram ea proposito, tali determinatione non esset opus, ex alijs enim causis poterat casus propositus determinari, quæ minorem dubitationem continebant, & ita quasi dato, non tamen concessio, vt ex fideicommissio in contractu constituto hoc beneficium competere, ostendit nihilominus in suo casu non competere.

S V M M A R I V M

Articuli Noni.

203 *Consortes plures si reperiantur ad quos idem ius spectet, potest vnus sua partem prosequi quamuis alij sileant.*

204 *Consortium obtentu exceptiones, quæ olim protrahenda litis causa agentis opponebantur hodie sunt explosæ.*

205 *Vni per alium non est inferenda iniqua conditio.*

206 *Negligentia vnus, alteri praiudicare non debet.*

207 *Fraudibus est occurrendum.*

208 *Plus petens eo, quod sibi debetur iure veteri in pænam amittebat etiam illud, quod sibi debetur.*

209 *Hodie longè minorem pænam patitur.*

210 *Cohæres ex pluribus, ad quos hæreditas spectat solus petens, alijs silentibus non maiorem partem petere debet, quam habiturus esset cæteris potentibus.*

Declara, vt infra num. 235.

211 *Fal-*

- 211 Fallis cohæredibus repudiatis vel tempore exclusis, tunc enim petens totum consequi potest.
- 212 Petitio hæreditatis præscribitur spatio triginta annorum.
- 213 Cohæredi cui una cum ventre prægnante delata est hæreditas, quarta tantum pars datur, & tres partes remanent in suspensio, donec mulier pepererit.
- 214 Ius metimur ex parte actores, non ex parte rei.
- 215 Exceptio, quo ad te liberæ Aedes habeo, passim admittitur.
- 216 Fideicommissarijs pluribus existentibus, non potest unus in solidum conveniri pro oneribus hæreditarijs, sed quilibet pro rata conveniendus.
Declaro, ut infra num. 246.
- 217 Commodum regulatur secundum incommodum.
- 218 Remotior gradu nihil prætere potest, donec locus est ijs, qui eum præcedunt.
- 219 Pluribus eodem gradu vocatis non potest unus totam substantiam consequi donec alij possunt adire.
- 220 Pluribus datis, qui simul prætere potest sint, si unus petat solum pro sua parte petere debere, & etiam specificare, pro qua agat, qui teneant.
Et quomodo intelligantur, num. 236. & 248.
- 221 Petitio partis incertæ non sustinetur, nisi ex causa.
- 222 Petens ultra suam portionem, secundum aliquos in totum succumbit.
- 223 At secundum veriores solum succumbit in parte sibi non debita.
- 224 Exceptio de Iure tertij non potest allegari, nisi illud sit exclusivum ipso iure intentionis agentis.
- 225 Exceptio dubia non releuat.
- 226 Futuri contingentis non est determinata veritas.
- 227 Exceptio de Iure tertij non est admittenda, quando talis Iuris acquisitio pendet à voluntate eiusdem tertij, neque is suam voluntatem declarat, aut ipsemet de suo iure opponit.
Declaro, ut infra num. 255.
- 228 Emphyteuta, nemo, præter dominum directum opponere potest ob non solum canonem à suo Iure cecidisse.
- 229 Vassalli solus dominus directus potest opponere priuationem si feudum sine illius consensu alienauerit.
- 230 Legatarijs pluribus existentibus quibus separatim eadem res legata sit, si unus solus eam petat in solidum consequitur.
- 231 Legatarijs, aut fideicommissarijs pluribus existentibus, si unus solus agnoscat, posse totum consequi qui teneant.
Et quomodo intelligantur, num. 244.
- 232 Hæres ab intestato, quando plures existunt, licet solus petat, aut agnoscat hæreditatem, solum pro parte virili eum respiciente est admittendus.
- 233 Succedentibus ab intestato, ubi plures sunt, non tribuitur ius singulis in solidum, sed pro virili.
- 234 Ius metimur ex parte actoris.
- 237 Pluribus ex testamento vocatis, nullo modo coniunctis, si unus tantum agat solum suam virilem partem consequi potest.
- 238 Plures vocati simpliciter, intelliguntur vocati pro virili.
- 239 Pluribus ex testamento vocatis, & verbis tantum coniunctis, si unus tantum agat suam virilem portionem solummodo consequitur.
- 240 Stante tamen aliorum repudiatione, vel incapacitate solidum consequitur.
- 241 Vocati plures ubi reperiuntur, & re, & verbis coniuncti, vel etiam re tantum si unus solus agnoscat, vel petat is totum consequi potest.
- 242 Vocatus quilibet inter re coniunctos dicitur ex dispositione testatoris totum à principio habere.
- 243 Partes per concursum, & non ab initio fiunt, inter re coniunctos.
- 245 Coniunctus re, & verbis, vel re tantum, si solidum petat ante concursum aliorum non dicitur plus petere.
- 246 Fideicommissarijs pluribus vocatis, & re coniunctis, si unus solus agnouerit potest in solidum conveniri pro oneribus respicientibus fideicommissum, si vero non sint coniuncti, vel factus fuerit concursus, quilibet tenetur pro virili.

- 249 Exceptio, habes parem in gradu, non est simpliciter de iure tertij, sed de non iure agentis.
Est tamen de iure tertij simpliciter, quando habens parem in gradu est re confusus ante concursum alterius in eodem gradu existens, num. 251.
- 250 Exceptio sine actione agis passim admittitur.
- 252 Exceptio de iure existens in pari gradu, non dicitur dubia, remota reali conjunctione, eo vero posita dicitur de re dubia.
- 253 Potentia agnoscendi suam partem in cohabere de re non coniuncto, inducit certam exceptionem aduersus coharedem solidum petentem, donec dicta potentia durat, pro portione respiciente cum qui nundum agnouit.
- 254 Hæredi ante aditionem non competit ius in hereditate, sed ad hereditatem, quia adeundo eam consequi potest.
- 255 Exceptio de iure tertij, pendens ab eiusdem voluntate, quando opponi possit, vel non, & exemplis declaratur.
- 256 Eius quod non est, nulla sunt qualitates.
- 257 Effectus est proportionatus sue causa.
- 258 Inclusio unius est exclusio alterius.
- 259 Fideicommissarius, ubi plures fuerint vocati, quamvis re coniunctus, si solus totam hereditatem petat debet, cauere se fideicommissariis suam partem restitutum si aliquando eam petierint.
- 260 Declara si petatur ab eo cuius interest.
- 261 Declara secundo, ut exceptio non praestita cautionis non competat, extraneo licet possidenti, sed solum illis, quorum interest ne res restituatur.
- 262 Exceptio cautionis substituto debita, quomodo differat ab exceptione habes parem in gradu.
- 263 Pluribus ex fideicommissis vocatis, neque coniunctis, si unus solus totum petat, praestita cautione de restituendo ceteris suam partem, si & quando eam petierint, recte secundum aliquos totum consequitur.
- 264 Contrarium tamen, ut suam tantum partem consequi possit de iure versus videtur.

- 265 Prior tamen sententia sustineri posse videtur, si non tanquam ius actus habens in eas partes, quæ alios respiciunt, vel sit eas ut dominus vindicare, sed tanquam ius habens in spe, & cuius intersit eas partes auferri ab iniuncto possessore, & à se ipso custodiri, vel sit eas data cautione pro eo, quod sua interest obtinere.
- 266 Tutius tamen prior sententia sustinetur, si unus agens pro parte respiciente fideicommissarios, non ut veniens de iure Ciuitatis, sed ut bonorum possessor de iure pratorio petat bonorum possessionem, secundum tabulas, tunc enim, praestita cautione, partes etiam alios respicientes optime consequitur.
- 267 Bonorum possessio secundum tabulas datur conditionaliter vocato, quæ facit eum curatorem bonorum usque ad purificatam conditionem.
- 268 Pluribus heredibus, vel fideicommissariis vocatis si unus solus agnoscat, & agat, quæ cautela debeat uti, ut totum patrimonium consequatur.

ARTICVLVS IX.

An pluribus fideicommissariis existentibus: puta pluribus fratribus ad idem fideicommissum vocatis, si unus tantum, vel duo, aut plures, non tamen omnes hoc remedium intentent, alijs fortè deliberrantibus, vel alio modo impeditis, puta quia fortè in vtero, vel absentes, an solis intentantibus pro toto patrimonio hoc beneficium competat, an vero nulliter agant, & si efficaciter agant, an solidum consequantur, an vero solum portiones respicientes eorum personas.

- 203 **P**Resciendum si complures sunt coheredes ad quos communiter idem ius spectat, puta plures fideicommissarii, & aliqui tantum petant, verum eam partem

tem solum, quæ petentes pro certo respicit, nihil impedire quo minus agant, & eam partem iure meritò consequantur, 104
 quam petunt, exposte tamen illæ exceptiones sunt, quas veteres litigatores, sub obtentu consortium, studio protrahendæ disceptationis excogitare consueverunt l. 1. C. de consorsib. eiusdem litis, quamvis enim non videretur omnino absolum, & contra æquitatem, ut reus diceret nolo subire tot lites, veniant omnes simul, & omnibus respondebo, non inde tamen sequi debet, ut si vnusius suum negligat, alteri præiudicet, cum vni per alium non sit inferenda iniqua conditio cap. vni per alium de reg. iur. in 6.
 205 neque tamen vnus negligentia, aut contemptus alteri præiudicare debet, præter
 206 quam quod tamen fraudi erar occurrendum ad l. cum hi S. si cum lis ff. de transactio-
 207 nib. l. 1. S. 1. vbi gloss. ff. Nautæ. Caupones, & Flabularij l. magis puto S. si Pupillus ff. de rebus eorum cum vulgaribus, poterat enim litem timens subdole cum aliquo ex consortibus conuenire, ne ageret, ut alij frustrarentur.

Si vero aliqui ex consortibus reliquis silentibus solidum petant, tunc res in aliqua est controuersia, ideo diligenter perpendenda, cuius rei cum tota difficultas ab eo pendeat, an iuste solidum prætendant, nec ne, eatenus enim hoc beneficium competit, quatenus iure fideicommissi iuste prætendunt, eatenus autem cessat, quatenus iniuste prætendunt, fideicommissario enim iuste prætendenti compere fuit supra conclusum, videndum ergo an solidum iuste prætendant.

Pronegatiua sententia, ut non possint solidum obtinere sic possumus argumtari.

108 Primo plus tamen petens eo quod sibi debetur, secundum antiquas leges puniebatur, ut prorsus à causa caderet, & in pœnam petitionis superantis, quod illi deberetur illud quoque, quod deberetur amittebat S. si quis agens institutionib. de actionibus S. temporales Instituit. de exceptionibus l. Instituit C. de iur. Fisci. lib. 10.

209 secundum vero tamen recentiores leges partem quidem sibi debitam consequi potest at eam solam, & quia adhuc plus petendo delinquit pœnas luit, de quibus in S. tripli. & S. & has quidem antea Instituit. de actionibus. at quando aliquis ex consortibus solidum petit aliquibus silentibus, plus petit, quam sibi debeat, ergo solam partem sibi debitam consequetur, & dictas pœnas luet, minor ex pluribus probari posse videtur.

Primo per text. in l. 2. ff. si pars hereditatis petant, vbi l. C. loquitur in hæc verba. tamen ex pluribus ad quos eadem hereditas pertinet, quidam adierint, quidam adhuc deliberent, placuit eos, qui adierint si petant non maiorem partem petere debere, quam habituri essent ceteris adeuntibus. Nec proderit eis si ceteri non adierint. Non adeuntibus autem ceteris poterunt, tunc partes eorum petere, si modo ad eos pertineant, vbi gloss. in verbo. tamen Non adeuntibus declarat, id est repudiantibus, vel tempore exclusis ad quod allegat text. in l. si proponas 23. S. ultim. ff. de inoffic. testamen. & l. unicam C. quando non peten. part. Si ergo ante repudiationem illorum, vel exclusionem temporis, tamen quæ euenit solum spatio triginta annorum l. licet C. de iur. delib. l. hereditatis C. de petitione hereditatis, in qui adiuit suam tantum portionem prætere petere, consequens est cum plus petere, quatenus ultra hanc portionem petat, eandem sententiam egregie probat text. in l. 3. ff. eod. tit. si pars hereditatis petatur, vbi si successio tamen sit vni delata vna cum ventre prægnante, datur hæredi quarta pars bonorum, & tres partes remanent in suspenso donec mulier prægnans peperit; Et ratio est, quia fortè posset tres filios edere, quibus singulis sua portio est reseruanda, petens ergo totum plus petit, quam sibi debeat.

213 Neque dicatur quauis ex parte agentis videatur absurdum cum plus petere, ex parte tamen rei secus esse, quia supponimus, si alij repudiarent totum spectaret ad petentem, ita ut certum sit reum omnino iniuste detinere ad quem neque in

in spe pertinet illud, quod detinet cum tamen ad actorem saltem spe pertineat. Spem enim opportunam habere potest, ut coheres repudiet, vel tempore, aut morte à sua portione excludatur, antequam eam agnoscat. Responsio enim in promptu est. Ius non ex parte rei, sed ex parte actoris metiendum esse l. *res qua*, & l. *fin.* & ibi gloss. C. de rei vendic. Bart. in Auth. hoc locum sub num. 12. C. de secund. nupt. Rota diuers. decis. 47. num. 34. par. 2. egregius est tex. in l. 1. §. qui hereditatem ff. si pars hereditatis, ubi aperte dicitur, qui hereditatem, vel partem hereditatis petitius non ex eo metitur, quod possessor occupauerit, sed ex suo iure, & ideo si est haeres ex asse totam hereditatem vindicabit, si ex parte partem, ad idem egregius est tex. in §. retinenda vers. commodum Instit. de interd. verba hæc sunt. Commodum autem possidendi in eo est, quod etiam si eius res non sit, quia possidet si modo actor non potuerit suam esse probare, remanet in suo loco possessio, propter quam causam cum obscura sunt cuiusque iura contra petitorem iudicari solet ad idem faciunt l. qui accusare C. de edicto in fin. l. ut frui ff. si usus fructus petatur.

Secundo hæc sententia videtur tenenda, quia passim ea admittitur et exceptio, quoad te liberas ædes habeo l. loci corpus §. competit ff. si seruitus vendic. in partibus autem non spectantibus ad fideicommissarium agentem verum est liberas ædes reum habere.

Tertio, quia videtur ob stare exceptio dolo facis si enim totum obtineret ceteris postea hæredibus adeuntibus restituere cogeretur, & sic quantum ad partes respicientes coheredes petit illud, quod statim est restitutus.

Quarto, quia quemadmodum quando plures sunt vocati ex fideicommissio, non potest vnus ex eis in solidum conueniri à creditoribus hæreditarij, vel legatarijs, sed solum pro sua parte, & portione l. 1. C. si cert. petat. l. pro hæreditarijs C. de hæred. action. l. pacto C. de pact. l. licet C. famul. barcis. ita non poterit etiam

ultra suam portionem petere, quia commodum regulatur secundum incommodum l. secundum naturam ff. de reg. iur. & non est iustum, ut possit vnus totam hereditatem consequi, solum autem pro certa portione cogatur oneribus respondere, hoc videtur argumento Surd. conf. 415. num. 13. & 14.

Quinto, quia sicuti remotior est in gradu non potest admitti donec locus est ijs qui eum præcedunt, quando pluribus quid defertur, ut successiue succedant l. si filius quis §. cum filius ff. de bon. lib. l. 3. ff. de acquir. hæred. l. si plures ff. de iure delib. l. 1. §. si intra centesimam ff. de success. ad iud. ita cum plures sunt eodem gradu sunt vocati non debet vnus alteri præferri, & totam substantiam consequi donec alius potest adire hoc etiam argumento videtur Surd. d. conf. 415. num. 15.

Sexto, hæc sententia videtur amplectenda, et quia in terminis eam tenuit Cast. conf. 454. nu. 3. ubi vult, ut agens, quando dantur plures qui præcedere possunt, non solum dicat se petere pro sua parte, sed debeat specificare pro qua parte, puta tertia, vel quarta, ut reus sciat an velit contendere, vel cedere, & sub

nectit et petitionem partis incertæ non admitti, nisi ex iusta, & rationabili causa, puta propter incertitudinem filiorum nasciturorum, quod si non specificauerit succumbere debeat sequitur Galean. consil. 92. incipit in causa Domini Manu-

lis num. 4. vers. 6. etiam, et ubi subdit si quis petat ultra portionem sibi debitam, processus est nullus, & actu succumbit. Aym. conf. 32. num. 6. qui loquitur de filio petente legitimam ab intestato, hoc videtur argumento Surd. conf. 415. num. 13. & 14. & conf. 166. num. 14. Simon. de Prat. de Interpret. ultim. volunt. lib. 5. interpret. 1. dubi. 3. num. 68. & 69. vers. sic. in totum, vel pro parte cum num. seq. fol. 514.

Qui tamen num. 29. tenet, quod et petens ultra portionem suam solum succumbat in portione sibi non debita, non autem in sua portione, potissimum ubi agitur sola facti veritate inspecta, cui quidem

M m dem

dem opinioni in hac parte etiam in iudicijs ordinarijs magis subscribendum censeo, quam opinioni *Calcanei*, qui vult in totum iudicium nullum esse, vt supra dictum, ei namque repugnant text. supra allegari in *S. Tripli etiam*, & in *S. & hac quidem antea Instit. de action. eandem opinionem tenuit copiose Surd. conf. 415. num. 9. cum seq. Peregr. de fideicommiss. art. 9. num. 12. & fuit resolutum à Senatu apud *Thesaurum decif. 4.**

Rursus contraria sententia videtur amplectenda. Primo ex regula satis famigerata ꝛ exceptionem respicientem, ius tertij non posse allegari si tale ius non sit exclusiuum ipso iure, intentionis agentis l. loci corpus *S. competis ff. si seru. aut. vendic. l. 1. & 2. ff. si ager vel lig. vel embiteut. petat. l. 2. ff. de except. rei iudic. l. 2. ff. uti possid. hoc autem ius tertij, quod in nostra exceptione allegaretur non videtur exclusiuum ipso iure intentionis agentis, quia potest esse, vt alij cohæredes, vel decesserint, vel renunciauerint cohæredi petenti suam portionem, vel repudiauerint, vel tempore aut alio quopiã modo fuerint exclusi, vel in posterum excludantur, ex quibus colligitur eorum ius non esse ipso iure exclusiuum intentionis agentis, quod animaduertit *Surd. conf. 34. num. 17. ibi*, & ea de qua agimus non est exclusiua ipso iure.*

225 Secundo, quia ꝛ exceptio dubia non releuat l. neque Natales *C. de probat. exceptio autem consortium dubia videtur cū pendeat ꝛ à contingenti futuro euentu, cuius non est determinata veritas ad Philosophum lib. 1. de interpret. cap. 6. Anchar. conf. 392. visis diligenter nu. 5. Roman. conf. 503. diligenter nu. 12. vers. non enim scire poterat*, potest enim cohæres, vel non agnoscere, vel repudiare hæreditatem, vnde allegans hoc ius tertij, allegat incertum, & ita quod non potest impedire.

227 Tercio, quia ꝛ exceptio iuris tertij tunc sanè minimè est admittenda, quando talis iuris acquisitio pender à voluntate tertij, nisi ille, de cuius iure agitur suam

voluntatem declaret, & ipsemet de suo iure opponat, quod probatur exemplo 228 emphiteutæ cui nemo præter Dominum directum dicere potest eum ab emphiteusi cecidisse ob nõ solumum canonem, vt voluit *Gloss. Bart. Angel. lason. & alij in l. 2. C. de sur. emphiteot. Thesaurus qui hoc vititur exemplo decif. 4. sub num. 8. versic. 2. pro hac*. Item exemplo Vassalli 229 ꝛ cui solus Dominus directus potest opponere priuationem si feudum sine illius cõsensu alienauit. *Oldrad. conf. 139. in 6. dub. Alexand. conf. 173. colum. fin. volum. 2. Cephal. conf. 3. num. 12. Natta conf. 475. num. 14. Surd. qui in terminis nostris utroque vititur exemplo conf. 415. num. 4. & 5.*

Quarto, pro eadem sententia facit text. in l. unica *S. ubi autem vers. fin. vero C. de caduc. tollen.* argumento de sumpto à legato ad fideicommissum. Verba legis sunt huiusmodi. Sin ꝛ vero non omnes legatarij, quibus separatim res relicta est in eius acquisitione concurrant, sed vnus 230 fortè eam accipiat, hac solida eius sit, quia sermo testatoris omnibus prima facie solidum assignare videtur alijs superuenientibus partes à Priore abstrahensibus, vt ex aliorum quidem concursu Prioris legatum minuat.

231 Quinto, quia hanc opinionem ꝛ teneat *Bart. & quos quos sunt alij interpretes in l. re coniuncti ff. de leg. 3. in S. si eadem res Institutionibus de legatis. Soccin. Tun. conf. 43. sub num. 5. lib. 4. Mantie. de coniectur. vltim. volum. lib. 10. tit. 3. num. 4. & 9. Crassi. de successiõ. ab intestat. in S. ius accrescendi quest. 5. & est tritissimum apud omnes, vt plenè in terminis Peregrin. de fideicommiss. art. 9. num. 12. & voluit Rota in vna Romana, seu Tiburtina Castri Sancti Angeli fideicommissi de Vrsinis 26. Nouembris 1616. coram R. P. D. Andrea propè finem vers. tertio allegabatur*. Vbi dicit non licere reo excipere de iure aliorum cohæredum, quando non constat de illorum acceptance, posseque vnum solum agere ad totum fideicommissum, donec alij fratres doceant se velle agnoscere.

Pro

Pro determinatione huius dubitationis, & solutione, atque conciliatione iurium, & auctoritatum, quæ contrariari videntur constituo quatuor conclusiones quæsito responsivas.

232 Prima conclusio est huiusmodi, in successione ab intestato is, qui petit est admittendus solum pro sua parte, neque partes respicientes alios cohæredes aliquo modo consequi potest, donec constet de illorum repudiatione, aut in capacitate.

233 Probatur hæc conclusio. Primo opportuna ratione, quia ius in solidum ei non tribuitur à iure, sed pro sua tantum portione, unde si petat totum, petit pro maxima parte id, quod sibi non debetur, & ideo non solum est repellendus tamquam plus petens ab ea parte maiori, quam petit, sed condemnandus in tripulum eius, quod pluris impendit ob eam causam reus conuentus iuxta *S. tripli in flit. de action.*

234 Secundo, quia metimur in ius ex parte actoris, non autem rei, ut supra probatum num. 214. ideo in quantum pro sua parte bonum ius fouet, in tantum est admittendus, in quantum pro partibus respicientibus personas cohæredum nullum ius fouet, nihil consequi debet.

235 Tertio, quia in his terminis in optimè concludunt leges supra pro negativa, ponderata nimirum *l. 1. S. qui hereditatem ff. si pars hereditatis petat. l. 2. ff. eod. l. antiqui 3. ff. eod.* & argumenta proposita eodem modo concludunt, ut ex illis colligitur.

236 Quarto, quia in his terminis loquuntur Doctores pro hac negativa supra allegati quos non repeto, eos enim in his terminis loqui facile ex eorum lectura colligitur.

237 Secunda conclusio est huiusmodi in successione ex testamento, quando plures vocati nullo modo sunt coniuncti agens solum suam partem prætere potest, donec constet de repudiatione, aut incapacitate reliquorum.

Probatur hæc sententia. Primo, quia

238 in plures vocati simpliciter intelliguntur

vocati pro virili *l. nonnumquam ff. ad Trebellian. S. si plures in flit. de hered. in flit. l. fin. in princip. C. de impub. & alijs sub flit. DD. in rubr. C. quando non pet. part. Surd. conf. 415. num. 10.* Ideo petens totum dicitur petere ultra portionem sibi debitam, & per consequens in quantum petit ultra dictam portionem, non est audiendus.

Secundo probatur secunda, & tertia ratione supra propositis, quæ eodem modo in hac conclusione faciunt, eodem quoque auctoritates procedunt, quæ ob identitatem rationis huc quoque casum determinant.

239 Tertia conclusio, quando vocati sunt verbis tantum coniuncti, non vero re, idem respondendum, quod supra, quod iisdem rationibus, & auctoritatibus probatur, & optimus est text. in *l. unica S. ubi autem C. de caducit. tollend. & in terminis Aym. conf. 144. num. 21. Simon. de Prat. de interpret. ultim. volunt. lib. 5. dub. 2. interpret. 2. nu. 69. cum alijs seqq. fol. 514. Surd. d. conf. 415. num. 33. cum seqq. Peregr. de fideicom. art. 9. num. 12.*

240 Declara, ut in stante repudiatione, vel incapacitate aliorum, rectè tamen unus solidum prosequatur *d. l. unica S. ubi aut. & Doctores supra allegati.*

241 Quarta conclusio, quando plures ita sunt vacati, ut vel re, & verbis, vel re tantum sint coniuncti, & vnicus petat sine difficultate totum iuste consequitur, non expectata repudiatione, aut incapacitate aliorum.

Probatur primo opportuna ratione, quia in quilibet ex vocatis dicitur ex dispositione testatoris habere totum à principio, non enim in ab initio, sed per concursum partes sunt *l. cõiunctim 78. ff. de leg. 3. d. l. unica S. ubi autem vers. in vero C. de caduc. tollen.* Ideo quando vnus petijt, & alij non, quia nullus est factus concursus, nullæ dicuntur factæ partes, & ideo ad vnicum petentem solidum pertinet, quamobrem cum nihil petat ultra illud, quod sibi debetur nulla potest exceptione excludi, text. est in *l. unica S. ubi aut. vers. in vero C. de caduc. tollend.*

Secundo, ex auctoritatibus supra pro
244 affirmatiua allatis, quæ ꝑ procedunt so-
lummodo in terminis huius conclusio-
nis.

His cōclusionibus firmatis facile ces-
sant difficultates hinc inde propositæ.

Ad primum pro negatiua responde-
tur plus fideicommissarium petere, quā-
do vel verbis tantum, vel nullo modo est
245 coniunctus, ꝑ secus si re & verbis, vel re
tantum, & in his terminis procedunt le-
ges supra allegatæ, ex quibus firmantur
tres primæ conclusiones negatiuæ, quar-
ta vero affirmatiua non infirmatur.

Ad secundum eadem responsio, pos-
sicens enim non habet liberas ædes quo
ad aliquam partem, quando sumus in re
coniunctis, quia ante concursum vnicus
agnoscens est Dominus solidi, ideo ar-
gumentum probat tres primas conclu-
siones negatiuas quartam vero affirma-
tiuam non infirmat.

Ad tertium respondetur non dolo fa-
cere petentem totum in re coniunctis,
non enim pro certo tenebitur ad resti-
tuendum aliquam partem, sed tunc de-
mum cum fiet concursus, quamobrem
cum eo circumscripto non detur quid
restituendum, nihil impedit consecutio-
nem totius.

246 Ad quartum respondetur ꝑ pluribus
vocatīs ad fideicommissum, non posse
vnum insolidum conueniri pro oneribus
hæreditarijs, quando eo quod sunt plu-
res vocati, quilibet in virilem partem
vocatus intelligitur, nam pro ea parte
censetur oneratus, qua honoratus, ideo
remota reali coniunctione, quia ante
aliorum repudiationem non spectat ad
eum, nisi pars virilis, non potest conue-
niri, nisi pro tali parte, quod si insolidum
vocatus esset quamuis, & alij eodem mo-
do insolidum vocati, quia ante aliorum
concursum omne commodum ad eum
spectat spectabunt quoque omnia one-
ra, & poterit pro oneribus insolidum cō-
ueniri, vt passim tenent DD. in l. re con-
iuncti ff. de legat. 1. in §. si pluribus in sti-
tutionibus de legatis, & ita hoc argumen-
tum probat tres priores conclusiones

affirmatiuas, quartam negatiuam non
infirmat.

Ad quintum eodem modo responden-
247 dum ꝑ vnicum petentem non admitti ad
portiones aliorum, quando tales portio-
nes dantur, vel quia ab initio factæ sint,
deficiente coniunctione reali, vel quan-
do per concursum fient, at quando non-
dum partes factæ sunt, totum rectè con-
sequi potest, qui ad totum vocatus, vt su-
pra dictum, & sic probantur tres priores
conclusiones, posterior vero non infir-
matur.

248 Ad sextum respondendum præfatas
auctoritates intelligendas in succedenti-
bus ab intestato, vel si ex testamento in
non coniunctis re, vt facile ex earum le-
ctura, & iuribus quæ in eis allegantur
colligitur.

Ad primum pro affirmatiua respon-
dendum regulam, vt exceptio iuris ter-
tij non profit, veram quidem esse verum
249 non applicari, quia exceptio ꝑ habes par-
tem in gradu non est exceptio simplici-
ter de iure tertij, sed de non iure agentis,
vnde dicitur potius exceptio facti, quam
exceptio iuris, seu intentionis non actio-
nis exclusio, si quidem pro parte respi-
ciēte cohæredes nullum ius habet actor,
& sic pro hac parte caret actione, vnde
tantum est dicere habes partem in gra-
du, quantum dicere pro parte, pro qua

250 habes partem sine actione agis, ꝑ quam
exemptionem passim admittendam, ne-
mo est, qui in dubium reuocet; cum sit
intentionis exclusio, quæ à quocunque,
& quandocunque opponi potest. Bald.
conf. 150. in fin. volum. 1. Et hæc quidem

251 solutio ꝑ locum habet cessante coniun-
ctione reali, quia singuli dicuntur in vi-
riles vocati, & ideo partes ab initio fa-
ctæ sunt, ita vt ante certam repudiatio-
nem, vel aliam exclusionem cohæredum
per quam sit factus locus iuri accrescen-
di, nullum ius habet, nisi in partem viri-
lem se ipsum respicientem, cessat autem
posita reali coniunctione, tunc enim ha-
bens partem in gradu, nihilominus ad so-
lidum dicitur vocatus, ideo ante concur-
sum aliorum habet actionem ad totum,

ita

ira ut hoc quidem casu exceptio habes parem in gradu sit simpliciter de iure tertij, non vero de non iure agentis, & per consequens non admittatur, alias solutiones huius argumenti, vide apud *Surd. conf. 415. num. 16. cum seqq.*

Ad secundum respondendum, in casu nostro, quando non datur realis coniunctio exceptionem non esse dubiam, certum est enim de non iure agentis, donec constet de aliorum repudiatione, cum enim sit vocatus in virilem, tuncque deum solidum per ius accrescendi consequi possit, cum alij repudiauierint, vel alio modo fuerint exclusi, indubitatum est ante dictam repudiationem, vel exclusionem in solam virilem ius habere, cum non possit ius in solidum habere, nisi per ius accrescendi, cui non est locus, nisi post quam cohæredes non amplius suam partem cõsequi possunt. Non obstat cohæredes posse repudiare, vel tempore excludi, & ita incertum esse eo-

rum ius ¶ sufficit enim hæredes posse agnoscere, ad efficiendum, ut pro parte quæ possunt agnoscere durante tali potentia agendi nullum ius competat alteri, qui non excluditur solum ab actuali aditione cohæredum, sed à simplici potentia adeundi, quæ certa est cum consistat in iure delato, hinc redditur potius incertum ius agentis, quod pendet à repudiatione cohæredum, quam ius ipsorum cohæredum, quod ipso iure competit.

Non obstat ¶ ante aditionem cohæredum nullum ius illis competere, ut supra in hac quæstione num. 23. ideo allegantem illorum ius allegare id, quod non est. Responso enim in promptu est, nullum ius cõpetere in hæreditate, quia nondum ea adita facti non sunt Domini, sed ius competere adhæreditatem, quia possunt eam quandocunque adeundo consequi, talisque potentia adeundi sufficit ad exclusionem cohæredum cum repugnet quem pro arbitrio posse re aliquam consequi, & eam alterius esse, & talem potentiam sufficere probat text. in l. *deberi C. de fideicommissi. traditque Surd. d. conf. 415. num. 19.*

Ad tertium, dum dicebamus exceptionem de iure tertij non posse opponi, quando talis iuris acquisitio pendet à voluntate tertij, nisi ille de cuius iure agitur suam voluntatem declarauerit, de suo iure opponens. Quia hæc conclusio est famigerata, & quotidie in sexcentis casibus occurrit. Et male intellecta in graues trahit errores, aliquanto in eius declaratione in gratiam tyronum eris insistendum.

Pro eius igitur intelligentia, & solutione argumenti, quod in simili materia sæpius occurrere posset, ita est distinguendum. Aut ¶ exceptio de iure tertij ab eius voluntate pendens consistit in iure verè pendente à voluntate acquirendi, quia nondum quæsitum sit. Aut non verè in iure pendente à voluntate acquirendi, sed potius à voluntate retinendi, seu non amittendi, quæ cessante amittatur.

Primo casu vera est receptissima iam proposita conclusio. Exceptionem de iure tertij pendentem ab eiusdem voluntate opponi non posse ante eius declarationem.

Secundo casu contraria sententia est verior, nempe exceptionem opponi posse sine tertij declaratione. Ratio differentie est, quia Primo casu, ante declarationem tertij nondum illi ius quæsitum, & ideo nondum exceptio, quæ ab hoc iure pendet, est deducta in esse, cum per solam declarationem tertij ad esse deducatur, ideo non est mirum si opponi nequeat, ¶ cum eius, quod non est nullæ sint qualitates l. *eius, qui in prouincia ff. si certum petat.*

Secundo casu, iam ad esse est deducta, quia verè iam tertio est ius quæsitum, licet possit sola voluntate non retinendi amitti, ideo cum iam verè sit in esse non viget ea repugnantia, quæ in primo casu.

Altera est ratio differentie, quia in primo casu tale ius tertij cum sola potentia existat nõ potest actu esse exclusiuum iuris agentis, effectus ¶ enim est proportionatus suæ causæ, ita ut si causa sit in

Mm 3 poten-

potentia, efficiens non possit esse in actu. Secundo vero casu ius tertij cum sit in actu est exclusivum iuris agentis, cum
258 *inclusio vniuersi sit alterius exclusio l. Pro-
tor ait ff. de iud. l. tribus S. final. ff. de te-
stam. milit.*

Exceptionem autem de iure tertij, quando non est exclusivum iuris agentis, opponi non posse manifesti est iuris, ut dixi supra num. 214. Quando autem est exclusivum iuris agentis recte opponi posse constat, quia includit agentem sine actione agere, quod semper opponi potest, ut dixi supra num. 250.

Non solum rationibus iam allatis talis distinctio probatur, sed exemplis ante propositis, & conclusionibus firmatis, quæ hac distinctione cessante contrariarentur, neque aliquo modo conciliari possent.

Primum enim caput distinctionis probatur exemplo Emphiteutæ de quo num. 228. & *V. assalti de quo num. 239.* Si enim Emphiteuta velit rem ad se iure utilis dominij spectantem à tertio possidere vindicare, & eis excipiat Emphiteutam non amplius dominum esse, quia, per non solutionem canonis cecidit à iure suo, sanè non attenditur exceptio, quia nondum cecidit à iure suo, nisi dominus directus hoc declaraverit, antequam enim id dominus declararet, licet hoc declarare possit, nòdum cessavit ius ipsius, emphiteutæ, ecce ergo exceptionem in hac specie, in qua diximus eam non admitti, esse de iure tertij consistentis in voluntate acquirendi nondum declarata, & facultate auferendi ius ab agente, eodem modo procedit Vassalli exemplum, ut facile per se quisque intelligere potest.

Secundum verò caput, probatur contrario exemplo propositis *l. 2. ff. si pars hereditatis petatur de quo supra nu. 210.* Quando enim ex pluribus ad quos eadem pertinet hereditas quidam solus adierit, alij deliberantibus, si is totam à possessore petat hereditatem, rectè is excipit de iure cohæredum, quibus iam ius quaesitum est, ita ut eorum ius pendeat,

à voluntate eorum, quantum ad amittendum, non quantum ad acquirendum, repudiando enim possunt amittere, & facere, ut per ius accrescendi acquiratur ius agenti ad totam hereditatem, Ecce exceptionem in hac specie in qua diximus admitti esse de iure tertij pendens à voluntate amittendi, in cuius facultate consistit, facere, ut agenti ius quaratur, vel non, Eodem modo procedit exemplum *l. 3. ff. si pars hereditatis petatur, de quo supra num. 213.* in hisque terminis illud vulgatum axioma est intelligendum, de quo supra num. 249. Exceptionem, habes parem in gradu, passim admittendam esse, constat enim pendere à voluntate eius, qui in gradu patet, quantum ad repudiandum, eumque repudiatio posse facere, ut agenti ius competat, vel negligentia spacio triginta annorum, non repudiando vero, vel non negligendo facere, vt non competat.

Ad quartum respondendum d.l. procedere in re coniunctis, non vero in disiunctis.

Ad quintum eadem prorsus responsio DD. enim allegati apertè loquuntur supposita coniunctione reali.

Oriuntur hic duæ dubitationes. Prima, an eo casu quo vnus admittitur ad consecutionem totius, necessaria sit cautio de restituendo partem suam cohæredibus, si aliquando intra opportunum tempus suas partes agnouerint.

Secunda, an iisdem casibus, quibus diximus agentem solidum consequi non posse, saltem possit illud consequi dicta cautione præstita.

259 Quantum ad primum arbitror cautionem esse præstandam per textum *l. p. 10 S. fratrem ff. de legat. 2.* qui loquitur etiam in durioribus terminis, vult enim, quando familia fuit per fideicommissum substituta, & qui in familia existunt non sunt eiusdem gradus, ita ut dicatur iniunctus ille, qui primo loco est constitutus, eum admitti ad vendicandam rem fideicommissio subiectam, si paratus sit cauere se familie, & ita sequentibus in grado restitutum, si ergo ubi non solum totum

tum ad priorem pertinebat, adeo quidem, ut neque per concursum possint fieri partes, aut quidquam ab eo decrescere, sed tantum ordine successu tenebatur, uterioribus restituere cautio est præstanda, quanto magis erit præstanda, ubi habet pares in gradu, qui per concursum faciunt suas partes ab eo decrescere.

260 Declara tamen, ut talis cautio non sit simpliciter necessaria, sed si ea desiderabitur, si enim non fuerit desiderata, & per consequens non petita, nulla eo nomine datur conditio, inquit textus in *d. l. pto S. fratrem*, quamvis autem, si non petatur ab eo cuius interest, non sit necessaria, potest tamen iudex ex officio curare, ut interponatur, ut voluit *Castro*, citato loco.

261 Declara secundo, ut exceptio huius cautionis competat, non quidem si extraneo possidenti, in quem à gravato contra voluntatem testatoris res fuit alienata, sed alijs de familia, quorum interest, ne res restituatur sine cautione *Castro*, in *d. l. pto S. fratres* sub num. 2. vers. *intext. ibi paratus sit caute*, & ratio est secundum eum, quia possidentis non interest, nec potest opponere de iure tertij, quod non est exclusivum iuris agentis, quod intelligendum in re coniunctis, in illis enim ius unius non est exclusivum iuris alterius, nisi post concursum, ut est dictum.

262 Hinc notandum disferre exceptionem cautionis substituto debitorum, & exceptionem habes parem in gradu, prima non potest opponi à possidente, quia non includit defectum iuris agentis, sed solum ius tertij, secunda potest opponi, quia non solum continet ius tertij, sed non ius agentis, quod intellige quando talis paritas importat defectum iuris, quia nulla datur realis coniunctio, ut supra dictum.

263 Quantum ad secundum sunt qui putent præstita cautione agentem in totum immittendum, ita videtur tenere *Surd.* *conf. 359. num. 15. cum sequentibus*, ubi nullam coniunctionem realem supponere videtur, & reprehendit *Castro*, in con-

trarium sentientem in *conf. 459. num. 2. volum. 1.* qui loquitur nulla supposita coniunctione, eandem sententiam in disiunctis etiam si sint filij defuncti tenet *Gratian. lib. 2. disceptat. forens. cap. 330. num. 8. cum seqq.* quem loqui de disiunctis facile colligimus ex tradita *nu. 12.* ubi in hæc verba loquuntur, & de uno fideicommissario, qui agit ad totum quamvis sibi actio non competat ad totum, (competeret enim ad totum si esset re coniunctus, quia esset ad solidum vocatus) cum intendit restituere partem alteri, & caute.

Neque videtur ob stare ratio *Castrensis*, qui inquit, omnes filios præsumi hæredes, & ideo agenti non competisset ius, nisi pro parte sua, respondit enim *Surd. d. conf. 359. num. 16. & post eum Gratian. citato loco num. 11.* hoc non esse verum, quia aditio non præsumitur, & qui dicit quem esse hæredem tenetur probare ad *Signorolum conf. 154. nu. 4. Roman. conf. 154. num. 2. Alaford. de probat. conclus. 40. num. 8. & seqq.* solumque filius dicitur hæres, quando agit ut hæres, sed ubi non agit, ut hæres secus est, tunc enim non est locus dicto vulgari, filius ergo hæres.

In contrarium tamen facit *l. 2. & 3. ff. si pars hereditatis petatur supra allegata*, quæ indistinctè excludunt agentem à parte cohæredum, facitque ea ratio meo iudicio invincibilis, ius ex parte actoris metiendum esse, utcumque enim actor cautionem afferat nullum ius acquirat in parte respiciente cohæredem, eaque exceptio quoad te liberasset, si habeo, non videtur tolli aliqua cautione, sufficitque possidenti, utcumque abique aliquo iure possideat, ut actor bonum ius non foueat ad eum excludendum *S. commodum instituit. de iudic. cum vulgaribus*.

265 Verum pro defendenda opinione *Surd. & Gratian.* possumus fortè respondere *d. l. 2. & 3.* loqui circumscripta cautione, & rationem differentie esse, quia, licet re vera agere re ipsa non habeat ius, nisi pro virili, spera tamen valde

de probabilem habet pro toto, si enim coheres non agnoscat suam partem, vel tempore excludatur, totum spectabit ad agentem, ideoque eius interest rem auferri ab iniusto possessore, ut secuta repudiatione, vel qualibet exclusione coheredis, possit totum ius suum consequi, verum quia talis spes, & interesse non debet tantum operari, ut praediceretur iuri tertij, sed reservanda est illi facultas non diminuta suum ius obtinendi, quandoque intra opportunum tempus illud agnoverit, nulla oblata cautione de restituendo ei suam partem non videtur admittendus, quia si eam non offerat non videtur simpliciter agere pro iuris sui conservatione, & idemnitare, sed pro usurpatione iuris coheredis, ea vero oblata, quia constat eum non velle ius alienum opprimere, sed illud conservare, tunc nihil repugnat, quin sit admittendus, eodem modo procedit regula ius esse metiendum ex parte agentis, cautione enim non praestita non videtur habere ius agendi ad solidum, quasi velit ius tertij opprimere, ea vero oblata habet ius agendi ad solidum pro conservatione sui iuris in spe existentis, ut coheredibus repudiantibus solidum ad eum facilius, & sine nova lite pervenire possit, vel ut rectius dicam apud eum conservari, & ita ut duplex iudicium effugiat, quo deberet necessarium vti, si pendente aliorum deliberatione virilem tantum consequi posset, nam secuta repudiatione, vel alia cuiusvis generis exclusione iterum esset agendum, eodem quoque modo videretur procedere exceptio quoad te liberam aedes habeo.

Vel secundo possumus dicere, quem
 266 intentare § legis nostrae beneficium, vel uti heredem de iure civili, vel uti bonorum possessorum de iure praetorio, mediante bonorum possessione secundum tabulas; primo casu procedunt iura, & rationes supra allegatae. Secundo casu procedit opinio. *Surd. & Gratian.* ut saltem praestita cautione, possit vnus ex heredibus solidum petere, nam cum spem habeat futurum esse, ut per ius accresce-

di alijs repudiantibus; vel tempore exclusis solidum ad eum perveniat, quasi sub conditione ad partes aliorum vocatus videtur, si repudiauerint, vel tempore fuerint exclusi, ideo dandus est curator bonis dum pender conditio, & ita, neque deficit, neque purificata est, ut pluribus tradidi in parte inscripta de legitimo contradicatore *quasi. l. 1. nu. 12. cum sequentibus*, & ita in partem suam erit immittendus, ut haeres & Dominus, in partes vero aliorum, ut Curator, & sic praestita cautione, quam Curatores dare solent de custodiendo, vtiliter administrando, & restituendo suas partes coheredibus, si aliquando opportuna eas agnoverint, quod si repudiauerint, vel intra opportunum tempus non agnoverint, ita ut sint exclusi, possessio, quae facti erat, resoluitur in possessionem iuris iuxta ea, quae tradidi in *d. quasi. l. 1. num. 12. cum sequentibus*, & hanc arbitror esse optimam cautelam, ut vnicus haeres coheredibus tacentibus immixtionem obtineat in solidum per quam omnes controuersiae, & trix euitentur quam tementi.

S V M M A R I V M
 Articuli Decimi.

- 269 *Res praedicialis inter alios acta, alijs non nocet.*
 270 *Contrariorum eadem est disciplina.*
 271 *Restitutio primi fideicommissarij facta secundo in eum transfert iura hereditaria.*
Hoc tamen à Iustiniano correctum, ut num. 281. vel procedit, quando restitutio est facta sponte ante conditionem, aut diem fideicommissi, non vero post, num. 282.
 272 *Repugnantiam, quae continent sunt falsa.*
 273 *Fideicommissario ulteriori, quando restitutio primo facta fuerat, competit legis nostra remedium, aduentu casu fideicommissi, etiam si nulla ei fuerit peculiaris facta restitutio.*
 274 *Restitutio in secundo fideicommissario non est necessaria.*

275 Fideicommissario legis nostræ beneficium competit in omnibus casibus in quibus actiones transeunt sine restitutione.

276 Fideicommissario secundo, vel ulteriori absque aliqua restitutione acquiruntur actiones.

277 Restitutio facta ab heredem primo fideicommissario, censetur etiam facta ad fauorem secundi, cum eius casus aduenierit.

278 Res inter alios actas, quamvis alijs non præiudicet nil tamen repugnat, quin prodesse possit.

279 Odiosa sunt restringenda.

280 Filius inuito, & ignoranti patri acquirere potest.

281 Filius patre inuito, aut ignorante eius bona alienare nequit.

282 Fideicommissario per restitutionem non acquiritur ius ante diem, quando dies fuit adiectus in eius fauorem, quia ei non esset utile iura ante diem transire, secus si in fauorem heredis additum fuerit.

ARTICVLVS X.

An legis nostræ beneficium competat fideicommissario in secundo, vel ulteriori loco constituto si saltem primo fideicommissario facta sit restitutio.

Negatiua sententia videtur tenenda. Primo, quia quemadmodum

269 res præiudicialis inter alios acta, alteri non nocet l. 1. & toto sit ff. rem inter alios actam, ita res fauorabiles non proderit,

270 cum præ contrariorum eadem sit disciplina l. 1. & si contra in fine ff. de vulg. & pupill. l. 1. & ibi Bald. de solut. plura Euer. in loco à contrarijs num. 1. ideo restitutio facta primo fideicommissario non proderit secundo, & per consequens nisi quoque illi facta fuerit restitutio, frustra intèrabit hoc remedium, perinde ac etiam in primo fideicommissario ante factam restitutionem frustra intentare diximus in primo articulo huius quæstionis.

Secundo adducitur textus in l. 1. S. de illo ff. ad Trebell. in quo præ querit L. C. an per restitutionem primo fideicommissarii factam secundo transferantur in eum actiones, & affirmatiue respondet, si ergo transeunt actiones per restitutionem secundo fideicommissario factam à primo, ergo sine tali restitutione non transeunt, alioqui transirent ante restitutionem, & post, quod implicat contradictionem, sic enim transirent, antequam transeant, vel transirent postquam transierunt, quod uti implicans repugnantiam est falsum ad l. ubi repugnantia ff. de regul. iur.

272 In contrarium est opinio præ Bart. in l. sancimus S. cum autem C. ad Trebellian. ubi primo vna cum texto firmavit regulam in secundo præ fideicommissario non esse necessariam restitutionem, quod etiam aperte determinatur in text. in illis verbis. Siue à primo fideicommissario in secundum translatio celebrari iussa est ipso iure utiles actiones transeunt, sub-

273 necit deinde aliam num. 3. in præ omnibus casibus in quibus actiones transeunt sine restitutione Indubitanter fideicommissario competere legis nostræ beneficium, sequitur in terminis. Gozzadin. conf. 93. num. 1. & 16. DD. in l. 1. ff. ad Trebell. ubi Ripa in §. de illo num. 6. Cephal. consil. 225. num. 27. Rota Romana coram Cardinale Seraphino decis. 1219. num. 3. & in vna Romana fideicommissi de Spinis 15. Ianuarij 1603. coram Illustrissimo Cardinali Mellino.

274 Probatur autem secundo, quia ubi restitutio pro facta habetur, & ipso iure actiones in fideicommissarium transeunt indubitanter locus est legis nostræ remedio, ut pluribus supra probauimus art. 4. & docet Bart. in d. l. sancimus S. cum autem num. 7.

275 At præ in secundum fideicommissarium ipso iure absque aliqua restitutione actiones transeunt, ut aperte cautum in d. l. sancimus S. cum autem C. ad Trebellian. Ergo, &c.

276 Confirmatur, quia præ heres restituendo primo videtur ei restituere pro eo, & pro

pro secundo cum casus secundi aduenerit argumento *l. 1. §. de illo ff. eod. Bart. in d. l. sancimus §. cum autem sub num. 5. ibi, ut videatur heres, &c.* ita ut cum primum casus secundi fideicommissarij aduenerit dicatur hæres illi rem restituisse, at supposita restitutione iam fideicommissario facta nihil prohibet, quin legis nostræ beneficium competat, ut latè super art. 2. ergo, &c.

- 277 Ad primum respondendum quod quauis res inter alias acta alij non noceat, non tamen sequi, ut prodesse non possit obdiuersitatem rationis si quidem nocere est
- 278 odiosum, ideo t. restringendum *cap. odia de reg. iur. in 6.* prodesse est favorabile, ideo extendendum *d. cap. odia de regul. iur. in 6.* hinc videmus t. filium inuito, & ignoranti patri acquirere posse *l. 1. C. per quas person. nob. acquiras §. ex his itaque inst. per quas personas nob. acquiris.*
- 280 eo autem inuito, & ignorante illius bona alienare non posse *l. id quod nostrum ff. de reg. iur.* Item eo inuito, aut ignorante hæreditatem adire nequit, quemadmodum neque seruus, quia hæreditas ei posset esse dampnosa *§. item vobis inst. per quas person. nob. acquir.*
- 281 Ad secundum respondetur t. *l. in argumento allegatam correctam fuisse à Iustiniano in l. sancimus §. de illo C. ad Trebell.* ita respondet *Gloss. ad dictum §. sancimus super verbo ipso iure,* quæ quauis dicat hanc solutionem non placere eam tamen amplectitur. *Bart. ibid. nu. 4.* ibi alij dicunt hæc lex corrigit illam, & ista placet magis, quod si non sequamur hanc solutionem non erit absque vltima
- 282 solutio, *Gloss.* quæ t. vult contrariam legem habere locum in restitutione sponte facta à fideicommisso ante diem text. verò in *l. sancimus §. cum autem loqui,* quando dies venit, neque obstat secundum *gloss. text. in l. si ante ff. ad Trebell.* ubi habetur ius non transire ante diem, nam loquitur quando dies fuit adiectus in gratiam, & fauorem fideicommissarij, & ita non esset ei utile, si iura ante diem transirerent, quod etiam admonuit in *l. post mortem C. de fideicommiss.*

S V M M A R I V M

Articuli Vndecimi.

- 283 Ius idem dicitur de parte quoad partem, quod de toto quoad totum.
Declaro, ut infra num. 297.
- 284 Fideicommissa singularia non minus de iure sunt seruanda, quam vniuersalia.
- 285 Fideicommissario vniuersali etiam pro rebus singularibus competit legis nostræ remedium.
- 286 Legatarij, & fideicommissarij singularis, statim post mortem testatoris rei legata dominium acquirunt.
- 287 Legatario post mortem defuncti competit rei legata vindicatio.
- 288 Vindicatio rei soli domino competit.
- 289 Legatario, & fideicommissario singulari legis nostræ beneficium non competit.
- 290 Lex, quod non dicit, nec nos dicere debemus.
- 291 Verba legis ubi non conueniunt, nec conuenit dispositio.
- 292 Legatarius debet capere de manu baredis.
- 293 Remedium ordinarium aque consulens, ubi datur, non est locus ex extraordinario.
- 294 Legatario tres actiones competunt, Realis, Personalis, Hypothecaria.
- 295 Saluiantum interdictum legatario etiam singulari competit pro rebus legatis obtinendis.
- 296 Saluiantum competit ubicunque bona sunt hypothecata.

ARTICVLVS XI.

An fideicommissario singulari, vel legatario huius legis beneficium competat.

Affirmatiua sententia videtur tenenda, quæ sic probatur.

- 283 Primo, quod dicitur t. de toto quoad totum dicitur de parte quoad partem, *l. quæ de tota ff. de rei vendic. at quando quis*

quis est fideicommissarius vniuersalis in tota hæreditate competit illi hoc beneficium, saltem facta restitutione verbali, vt supra traditum, hac eadem quæstione num. 59. Ergo idem erit asserendum in fideicommissario ratione partis, talis videtur fideicommissarius particularis, cum res illa supponatur hæreditaria, & ita pars hæreditatis; ergo, &c.

Secundo, quia cum hoc beneficium fuerit introductum in fauorẽ publicum, eo quod publicè interfit supremas hominum voluntates suum sortiri effectum quam primum *l. vel negare ff. quem admodum testament. aperiant.* ideo videtur humaniter extendendum ad omnes vltimas voluntates, & ita ad fideicommissum singulare necnon legatum.

Tertio, si non competeret singulare fideicommissario, vel legatario esset, vel ob defectum dispositionis, vel ob defectum rei sub dispositione contentæ, nullum horum est dicendum erga.

Non primum, quia fideicommissa, vt singularia non minus sunt seruanda, quam vniuersalia, si quidem à legibus approbantur *toto titulo Institus. de sing. reb. per fideicommissum relictis, & toto titulo de legat.*

Non secundum, quia pro rebus singularibus datur hoc beneficium fideicommissario vniuersali, ita vt à parte rei singularis, nihil hoc beneficium impediat. *Bald. in l. nostra num. 39. Alexand. sub num. 8. Idem cons. 4. num. 36. in 2. Peregrin. de fideicom. art. 48. num. 26.*

Quarto, si non competeret, hoc fortè esset, quia debet legatarius, aut fideicommissarius singularis capere à manu hæredis, ita vt nullum ius hæreditarium antequam hæres tradat videatur in illum translatum ad instar fideicommissarii vniuersalis. At hæc ratio est falsa, quia statim post mortem testatoris legatarius fit Dominus rei legatæ, vnde vindicatio ei competit, *§. nostra autem instit. de legat.* vt quæ soli domino competit *l. 1. ff. de rei vendicat. §. omnium institus. de action. l. actionum genera ff. de action. & obligat.* quamobrem cum ius

translatum sit, nihil immiſſionem ex hac lege impedire posse videtur.

In contrarium est ¶ veritas, & communis omnium sententia, quæ licet in terminis legatarii, aut fideicommissarii singularis non loquatur, id tamen determinant in hærede in re singulari instituto, vt docuit *Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 132.* & nos diximus suo loco, vnde, si negatiuum in hærede instituto, tenent multo magis eam tenebunt in fideicommissario, aut legatario; & particulariter de legatario, & fideicommissario particulari expresse voluit. *Bertrand. cons. 5. num. 2. volum. 1. qui allegat Paul. de Cast. & l. de Imol. in cap. cum Raynuius de testament.* hoc idem indicauit *Rota licet tacite in vna Romana de Naris 4. Marij 1596. coram Penia.*

Probatur autem primo, quia lex nostra loquitur de Instituto in tota, vel in quota, vt colligitur ex illis verbis si quis ex asse, vel ex parte hæres institutus, &c. Quod autem ¶ lex non dicit, nec nos dicere debemus *l. illam C. de colation. & cui ¶ verba legis non conueniunt. neque dispositio conuenit l. 4. §. toties ff. de damn. infect.*

Secundo, quia ¶ legatarius debet capere à manu hæredis *l. 1. & toto titulo ff. quorum legat.* ergo non poterit ex auctoritate Iudicis possessionem nancisci, sed ab hærede, rem legatam aut per fideicommissum singulare relictam vindicare debebit.

Tertio, quia ¶ cum habeat alia remedia ordinaria plenè consuetudine non debet ad hoc veluti extraordinarium confugere *l. in causa ff. de minoribus.* Antecedens constat, ¶ quia tres actiones ordinariæ legatario competunt realis personalis, & hypothecaria *d. §. nostra instituta de legat.* neque dicatur non esse æquè plenè consultum remedijs ordinarijs, cum illis mediantibus non videatur agere posse via executiua. Præfatæ enim tres actiones petitorix appellantur. Responsio in promptu executiuam quoque competere, nempe ¶ Saluianum interdictum, quod vbi cumque competit, vbi bona

bona sunt hypothecata *Gloss. in l. 1. ff. de Saluian. interdict. S. item seruiana instit. de action. Salycet. in l. 1. sub num. 2. & 9. C. de precario, & Saluian. Menoch. de adipiscend. remed. 3. num. 73. & seq. Gabriel. conf. 44. num. 1. & 3. lib. 2. Card. Seraph. apud Statil. decis. 78. nu. 1. & 3.*

- 296 Ad primum respondendum, quod dicitur de toto dicitur de parte, quando consideratur sub ratione partis, secus si consideretur sub ratione rei singularis; ratio differentiae est, quia primo casu adhuc pars consideratur, ut quid vniuersale, quod ut tale habet aliquam proportionem cum toto, ita ut possit illi comparari, & valeat argumentum à toto ad partem, unde fideicommissario in tertia dimidia, vel simili parte instituto, nihil prohibet quo minus hoc beneficii competat, verum, quando res hereditaria venit sub ratione rei singularis, non consideratur, ut habens rationem aut tertiam, aut dimidiam, &c. & sic, ut habens proportionem cum toto, unde non est mirum, si non valeat argumentum omni proportionem deficiente, cum ex separatim non communicantibus in aliquam rationem valide argumentum defumi non possit, neque illatio fieri *l. Iulianus ff. de minoribus.*

Ad secundum respondetur non tantum fauorem considerari posse in re singulari, quantum in vniuersali, neque tantum interesse rei publicae, ut singularium rerum dispositiones, quam citissime suum effectum consequantur, quantum ut vniuersales.

Ad tertium respondendum, neque ob defectum dispositionis, neque ob defectum rei hoc beneficium cessare, in rebus singularibus, sed ob defectum legis limitate loquentis magis in vno, quam in alio casu, cum maior ratio publicae utilitatis in vno vigeat, quam in alio.

Ad quartum respondetur non cessare legis nostrae beneficium in rebus singularibus, eo quod ius non fuerit translatum, nam vere post mortem testatoris legatarius fit dominus rei legatae, licet reuocabiliter, sed quia noluit lex hanc viam

executiuam legatario tribuere, cui alijs opportunis remedijs consuluit.

S V M M A R I V M Articuli Duodecimi.

- 297 Testamentum per repudiationem heredis corrumpitur.
- 298 Testamento per heredis repudiationem cessante cuncta in eo disposita corrumpunt. Declara, ut infra num. 311. & 371.
- 299 Eius, quod non est, nulla sunt qualitates.
- 300 Tutor in testamento datus, si institutus repudiauerit hereditatem, non erit tutor.
- 301 Fideicommissario non possunt ab herede iura tribui, nisi ipsi primo fuerint quaesita.
- 302 Heres sine aditione hereditatis nullum ius acquirit.
- 303 Remedio legis nostrae non est locus, quando non constat hereditatem à grauito fuisse aditam.
- 304 Vni per alium non est inferenda iniqua conditio.
- 305 Heredi perscribi non potest, cur metuat hereditatem adire.
- 306 Heres ob inanem timorem, semper potest hereditatem repudiare.
- 307 Fideicommissarius, quo sciente, & consentiente, heres institutus repudiauit hereditatem, dicitur iuri fideicommissi renunciaisse.
- 308 Antecedenti, qui assentitur, ijs quoque assensum probet, quae ex eo sequuntur.
- 309 Fideicommissarius, quo inscio, vel inuito heres repudiauit hereditatem, & institutio habuit vim verè institutionis, cogit heredem, ut periculo eius hereditatem adeat, & transeunt iura in fideicommissariam, perinde ac si heres spontè adiuisset, & restituisset.
- 310 Repudiatio heredis non nocet fideicommissario, quando verbis obliquis relicta erat hereditas, ita ut esset postulanda à successoribus ab intestato.
- 311 Disposita in testamento non valere, si ex eo hereditas non adeatur, quomodo sit intelligendum.

313 *Clausula codicillaris operatur, ut hæ-
de repudiante possit fideicommissarius
à venientibus ab intestato fideicom-
missum consequi.*

ARTICVLVS XII.

*An, quando hæres repudiauerit hæredi-
tatem, fideicommissario vniuer-
sali legis nostræ benefi-
cium competat.*

Videtur dicendum nullo modo hoc
beneficium competere, quia þ hæ-
rede hæreditatem repudiante testamen-
tum corrumpitur, ut in princip. *Instit. de hæ-
red. quæ ab intestato deferunt*, in illis ver-
bis, aut si ex eo nemo hæres extiterit l. si
nemo ff. de testament. tutel. l. si nemo ff. de
reg. iur. & per consequens fideicommis-
sum in testamento factum perimitur, ut
colligitur ex l. quia poterat, & l. ille à quo
l. sed & si alio §. final. ff. ad Trebell. leam

298 *quam C. de fideicom.* þ quemadmodum
cessant etiam aliæ dispositiones, quæ in
testamento continebantur. *Bald. in l. eam
quam C. de fideicom.* Rota in una Roma-
na de Roncionibus 22. Martij 1596. co-
ram Litta. Cum ergo fideicommissum
per hæredis repudiationem extinctum
sit & nullum, nulla ex eo immissio præ-
tendi poterit. Cum non þ entis, nullæ
sint qualitates l. eius qui in prouincia ff.
si cert. petat. Hinc si in testamento datus
300 sit þ tutor, & hæres institutus hæredita-
tem adire noluerit, inutilis quoque est
tutoris datio l. si nemo ff. de testamento
tutel. §. sed & si in testamento *Instit. de
auct. & tutor.*

301 Confirmatur, þ quia impossibile est
aliquo modo iura aliqua ab hærede in
fideicommissarium transferri, nisi pri-
mo hæredi fuerint quæsitæ, ut in termi-
nis nostris. *Bald. cons. 474. nu. 1. vers. 2.
præmittendum lib. 2. Alexand. cons. 1.
num. 11. vers. unde dicimus lib. 1. Gra-
uett. cons. 637. num. 8.* quando autem
302 hæres repudiauit nullum ius illi dicitur
quæsitum, þ cum ut aliquod ius acqui-

rat, aditione sit opus l. 1. ubi DD. ff. de
acquir. hæred. repudiatio autem aditio-
ni est contraria.

303 Tertio, quia þ huic beneficio non es-
se locum, quando non constat hæredita-
tem agruato fuisse aditam, voluit Rota
in d. Romana de Roncionibus 22. Martij
1596. coram Litta, ubi eam rationem af-
fert, quam supra attulimus, quia non
adita hæreditate omne ius ex testamen-
to competens soluitur d. l. si nemo ff. de
reg. iur.

304 þ Rursus contrarium videtur asseren-
dum ne vni per alium iniqua inferatur
cōditio, contra cap. vni per alium de reg.
iur. in 6. si quidem posset hæres hæredi-
tatem quamuis lucrosam repudiare, non

305 enim þ præscribi hæredi instituto potest,
cur metuat hæreditatem adire, vel cur
nolit, l. quia poterat fieri ff. ad Trebell.

306 þ & sæpè ob inanem timorem negotio-
rum, vexationis, æris alieni, etiam si hæ-
reditas lucrosa sit, possint hæredes repu-
diare hæreditatem, cum tamen nihil ho-
rum fideicommissarius timeat d. l. quia
poterat, quorum si aliquid contingat fi-
deicommissario inferretur præiudicium
ob inanem timorem hæredis, non debet
ergo talis repudiatio obstare quominus
illud beneficium fideicommissario com-
petat, quod remota repudiatione utique
competeret.

Pro determinatione ita est distinguen-
dum, aut repudiauit hæres, sciente, &
consentiente fideicommissario, aut eo
ignorante, vel inuito.

Primo casu asserendum fideicommissa-
rium, nihil prætere posse, þ si qui-
dem assentiendo repudiationi hæredis
ex qua sciebat sequi destructionem eo-
rum, quæ in testamento continebantur
dicitur assensum præbuisse caducitati fi-
deicommissi, & ita tacito quodam modo
repudiasse, qui enim antecedenti assen-
titur, ijs quoque assensum præbet, quæ
ex eo sequuntur l. ad legatum l. ad rem
mobilem ff. de Procurator. Secundo casu,

308 repudiasse, qui enim antecedenti assen-
titur, ijs quoque assensum præbet, quæ
ex eo sequuntur l. ad legatum l. ad rem
mobilem ff. de Procurator. Secundo casu,
309 þ quando inscio, aut inuito fideicommissa-
rio hæreditatem repudiat hæres, tunc
aut institutio habuit vim veræ institutio-

Nn nis,

nis, sed eam vim tantum, ut possit hæres à venientibus ab intestato hereditatem postulare, primo casu talis repudiatio nõ nocet fideicommissario, sed cogitur hæres à Pratore, aut Iudice adire hereditatem, periculo fideicommissarij, & eam restituere, ita ut transeant actiones in fideicommissarium non minus, ac si sponte adiunxisset, ac restituisset *d. l. qui poterat ff. ad Trebell. l. illi à quo §. si de testamento l. apud Iulianum ff. eodem*, & ira legis nostræ beneficium competit eo modo quo fideicommissario post restitutionem

- 310 competere iam dictum. Secundo ꝑ casu nihil nocet etiam repudiatio, quod enim
311 pro regula traditum ea, ꝑ quæ in testamento disponuntur, si ex testamento non adeatur hereditas, non valere, locum, habet, cum verbis relicta directis adiri potuit hereditas, non verò cum illa ipsa sic data est, ut esset à successoribus ab intestato postulanda *d. l. eam, quam C. de fideicommiss.* ideo si grauius hereditatem obtinuerit cogitur ad restituendum, & statim huius legis beneficium competit, si vero grauius non obtinuit, tunc fideicommissum est petendum ab illis, qui bona intestari tenent, & eo modo hoc beneficium competit, quo si fideicommissum in codicillis relictum fuisset *qua de re supra art. 7.*

Re sic determinatâ rationes hinc inde proponit conciliantur.

- 312 Nam ad primum pro negatiua ꝑ responderetur, hærede repudiante, testamentum corrumpi, quando, sciens, & consentiente fideicommissario, repudiat, at si eo inuito, repudiationem non esse efficacem, sed cogi hæredem ad adeundam hereditatem periculo fideicommissarij, & eam restituendam.

Secundo responderetur dictam regulam procedere, quando solum iure directo potuit esse hæres ille, qui vocatur, & grauiatur, secus si debeat hereditatem postulare à venientibus ab intestato, hinc ubi
313 cunque ꝑ in testamento erit clausula codicillaris repudiatio hæredis non faciet quin fideicommissarius à successoribus ab intestato fideicommissum consequi

possit ad *d. l. eam, quam C. de fideicommiss.*

Ad contrariū pro affirmatiua respondendum procedere, quando inscio, aut inuito fideicommissario repudiat hæres, eo enim casu non tenet repudiatio in damnum fideicommissarij, secus si eo permittente, tunc enim vni per alium non infertur iniqua conditio, cum consentiat hæres caducitati eorum, quæ in testamento disposita, ideo sibi imputare debeat *l. quod quis ex culpa ff. de regul. iur. cap. damnum de reg. iur. in 6.*

Ex his notamus cautelam qua fideicommissarius vri debeat, ut repudiante hærede sibi consulere possit, ut coram Iudice instet ei iuberi, ut hereditatem adeat periculo fideicommissarij, quia talis aditio, vel saltem Iudicis iussus est necessarius ad effectum, ut iura in fideicommissarium transeant, quod etiam docuerunt *Castrenf. in l. penult. §. cum autem in princip. vbi Bald. num. 2. Cyn. num. 4. Corn. num. 3. C. ad Senat. Cons. Trebellian.*

S V M M A R I V M

Articuli Decimiertij.

- 314 Fideicommissario sub conditione relicto, quando pendet conditio fideicommissi legis nostræ beneficium, non competit.
- 315 Conditio nondum purificata, nihil ponit in esse.
- 316 Fideicommissi conditione, nondum purificata, fideicommissum nondum est positum in esse.
- 317 Fideicommissum deficit, deficiente fideicommissario ante conditionis euentum.
- 318 Fideicommissarij partes sunt docere euenisse casum, & conditionem fideicommissi.
- 319 Fideicommissario conditionali, purificata conditione, legis nostræ beneficium competit.

ARTICVLVS XIII.

An hoc beneficium competat fideicommissario, quando pendet conditio fideicommissi.

M

Hic articulus non habet aliquam dubitationem.

314 Negatiua tenim sententia omni disputatione omissa omnino est tenenda, quae probatur. Primo ex communi regula conditionem tenendum non purificatam, nihil ponere in esse, vulgata l. cedere diem ff. de verbor. signific. l. quod si ff. de condit. indebit. l. decem l. ita scripturas

315 ff. de verb. obligat. quod tenendum in materia fideicommissi plenè cautum per l. ex facto S. si quis rogatus il 2. & S. seq. ff. ad Trebell. l. Stacius Florus S. final. ff. de iur. Fisc. l. is cui ff. de action. & obligat. nulum ergo ius fideicommissario quaesitum, neque in re, neque ad rem, cum vel contingere posset, ut nunquam conditio purificetur, vel ut fideicommissarius tenendum cedat ante conditionis euentum, quo casu fideicommissum omnino euanesce- re explorati est iuris l. unica S. si autem sub conditione C. de caduc. tollend. Surd. cons. 238. sub num. 5.

318 Accedat semper esse partes fideicommissarii pretendentes fideicommissum docere euenisse casum, & conditionem sub qua vocatus est l. qui heredi S. Plautius ff. de condit. & demonstr. ubi sic notarunt Bart. & Soccin. l. si quidem C. de except. ibi conditionem existisse pluribus Peregrin. de fideicommiss. art. 63. nu. 10. Bart. hic num. 9. vers. ad unum tamen Salyc. colum. 2. Zuccard. nu. 211. & 213. Francisc. de Marchis quaest. 445. par. 2. Rota in una Maceraten. fideicommissi, & bonorum possess. 15. Decembris 1582. coram Gypso. Hoc autem nullo modo probari potest, quando verè conditio non est purificata.

319 Ex his pro certo concludas, tenendum purificata conditione, si hoc opportunis modis fuerit probatum, nihil prohibere, quo minus hoc beneficium competat, ut

tacitè admittunt Bart. Salycet. Zuccard. & Rota, dum volunt conditionis euentum esse probandum, ut hoc beneficium competat.

S V M M A R I V M

Articuli Decimiquarti.

320 Fideicommissi conditione pendente spes est debitum irri.

321 Fideicommissario, pendente conditione eius, qui grauatus est, non competit legis nostra remedium.

322 Institutionis conditione pendente, pendente omnia, quae vim ab institutione recipiunt.

323 Fideicommissum ab institutione vim recipit.

324 Repudiatio hereditatis, quomodo differat à conditione institutionis deficiente.

325 Conditione non purificata voluit testator suam dispositionem pro non facta haberi.

326 Voluntas testatoris sola est attendenda.

327 Repudiatio hereditatis facta ab heredem est contra, vel saltem praeter voluntatem defuncti.

328 Quod uni prodest, neque alteri nocet, non est negandum.

329 Fideicommissario, quando fideicommissum est purum, si purificata sit institutionis conditio legis nostra beneficium competit.

329 Puri, & purificati par est conditio.

ARTICVLVS XIV.

An hoc beneficium competat, quando pendet conditio institutionis eius, qui grauatus est.

Videtur competere, primo nam si competit repudiata hereditate, quod perinde est, ac si conditio defecisset, multò magis, quando non deficit, sed est in suspensio tenendum enim conditione spes est debitum irri S. ex conditionali Instit. de verb. obligat. ea vero deficiente tota dispositio deficit.

Contrarium est verius, quod probatur. Primo, quia pendente conditione institutionis eius, † qui grauatus est, pendent omnia, quæ in testamento disposita vim ab institutione recipiunt, vt supra probatum per l. si nemo ff. de testament. tutel. l. si nemo ff. de reg. iur. text. est in principio Instis. de heredit. quæ ab intestat. defer.

322 At † fideicommissum ab institutione vim recipit, vt probat textus in l. quia poterat, & in l. ille, à quo ff. ad Trebell. l. eam quam C. de fideicommiss. ergo, &c.

Ad contrarium respondendum repudiata † hereditate non perinde esse, ac si conditio defecisset, quia deficiente conditione deficit voluntas testatoris,

324 † qui ea non purificata, voluit suam dispositionem pro non facta haberi, ita conditionis natura postulante l. 1. S. Plautius ff. de cond. & demonstr. cum vulgar. ideo si cogeretur adire hoc esset contra

325 voluntatem testatoris cum tamen easola sit attendenda l. in conditionibus primum locum ff. de condit. & demonstr. at nulla conditione deficiente non deficit voluntas testatoris, vnde si hæres repu-

326 diet † hoc facit contra, vel saltem præter voluntatem defuncti, ideo nulla sequitur iniuria si cogatur adire, non enim hoc nocet hæredi, prodest autem fideicom-

327 missario, & defuncto, ideo † non negandum l. 2. S. quanquam ff. de aqua pluuiæ arcend.

Declaratur, vt quod dictum est conditione pendente, multò magis locum habeat ea deficiente, tunc enim absolute cessat institutio, & per consequens substitutio, vt supra.

328 Declara secundo, vt † cum primum dicta conditio purificata sit, cum fideicommissum sit purificatum, statim sit locus

329 huius legis beneficio † cum puri, & purificati par sit conditio l. sed, & si de sua circa finem ff. de adit. hered. l. ason. in l. quoties num. 3. ff. de verb. oblig. alios allegauit in parte inscripta delegit. contradic. quæst. 15. num. 12.

Ideo hærede spontè adeunte intentabitur post aditionem hoc beneficium, &

eo fortè nolente locus erit coactioni, ideo cogetur adire periculo fideicommissarii, & statim restituere, & continuo pro bonis actu non restitutis locus erit huic beneficio.

S V M M A R I V M

Articuli Decimiquinti.

330 Hereditatis adeunda tempus currit spatio triginta annorum.

331 Bonorum possessionis agnoscenda tempus currit in patre, vel filio hærede instituto spatio unius anni utilis, in reliquis spatio centum dierum utilium.

332 Hereditatis adeunda tempus currit etiã ignoranti.

333 Bonorum possessionis agnoscenda tempus non currit ignoranti.

334 Repudiatio hæredis non praiudicat fideicommissario.

335 Taciti virtus non est maior, quam expressi.

336 Vni per alium non est inferenda iniqua conditio.

337 Fideicommissario non competit legis nostra remeatum, quando hæredi adeundi tempus præterijt.

338 Iura hereditaria non potest hæres in fideicommissarium transmittere, nisi ipse primo acquirat.

339 Hæres adeundo hereditatem, cogente fideicommissario, transfert in illum ius etiã legitime.

340 Taciti, & expressi par est virtus.

341 Damnum, quod quis sua culpa sentit non habetur pro damno.

ARTICVLVS XV.

An hoc beneficium competat fideicommissario, quando hæredi tempus adeundi præterijt.

330 **P** Ræsciendum tempus † hereditatis adeundi præterire spatio triginta annorum l. licet C. de iur. deliberan. l. hereditatis C. de petis. heredis. quod est verum si de iure Ciuili vellet eam adire, si verò

- 331 verò de iure † prætorio velit bonorum possessionem agnoscere, si quidem pater, vel filius est, conceditur annus utilis l. 1. §. largius ff. de success. edict. §. final. Instit. de bonor. possess. si verò alius conceduntur centum dies utiles d. §. final.
- 332 instit. de bonor. possess. Cum hoc † tamen discrimine inter hæreditatis aditionem, & bonorum possessionis agnitionem, ut in hæreditate currat tempus à die eius delatæ, etiam hærede ignorante, d. l. licet cum l. seq. & ibi gloss. in verb. longis C. de iur. deliberand.

- 333 † In bonorum verò possessione non currit, nisi eo sciente l. 2. l. quamdiu C. qui admitti, ubi DD.

Quæstio igitur est, an si post triginta annos à die delatæ hæreditatis constet eam non fuisse aditam, fideicommissario competat hoc beneficium, vel si post triginta annos intellexerit quis sibi delatam hæreditatem, & postea passus fuerit etiam centum dies utiles transire, vel annum, an fideicommissarius remedio huius legis uti possit.

- Videtur dicendum competere, nam quemadmodum expressa † repudiatio non præiudicat, sed adhuc potest cogi hæres, ut adeat periculo fideicommissarii, ita tacita repudiatio non præiudicabit, cum non sit maior virtus taciti, quam expressi l. expressa nocent, ubi DD. ff. de regul. iur.
- 334

Secundo, quia vni per alium non est inferenda iniqua conditio vulgato cap. vni per alium de reg. iur. in 6. & negligentia vnius non debet alteri nocere, at si transacto tempore non posset fideicommissarius hoc beneficio uti, primo cogendo hæredem, ut adeat periculo proprio, deinde intentando hoc beneficium fideicommissario per hæredem iniqua inferitur conditio, & negligentia hæredis noceret fideicommissario: ergo, &c.

- 337 In contrarium est † veritas, quæ probatur, quia cum iam transferit tempus hæredi acquirendæ hæreditatis, & ideo nullum ius amplius consequi possit, nullum ius poterit restituere, † cum necesse sit, ut hæres primo iura hæreditaria ac-
- 338

quirat, antequam in fideicommissum transferre possit, ut supra dictum num. 301. præcipue ex auctor. Bald. conf. 474. num. 1. volum. 2. vers. 2. præmittendum Alexand. conf. 1. num. 11. vers. undecimus lib. 1. Crauet conf. 637. num. 8.

- Ad primum respondendum expressam repudiationem non præiudicare, quando fideicommissarius ei non acquiescit, sed agit contra hæredem, ut cogat ad hæreditatem adeundam, ut supra dictum num. 309. † Eo enim casu hæres adit periculo fideicommissarii, & in eundem transfert ius etiam legitimæ l. Marcellus in princip. ff. ad Trebellian. idem dicendum de tacita per negligentiam, quando hæres patitur hereditatem præscribi, si fideicommissarius, & ipse patitur lapsum temporis, videtur enim assentiri huic tacitæ repudiationi, cum posset hæredem negligentem urgere ad adeundam hæreditatem non ergo tacita repudiatio plus operabitur, quam expressa, † sed idem quod non est absurdum l. de quibus ff. de legib. cum vulgarib.
- 339
- 340

Ad secundum responderetur non vni per alium iniquam conditionem inferri, sed fideicommissarium non urgendo hæredem, ut hæreditatem adeat sibi ipsi nocere, ideo cum damnum † sua culpa sentiat pro non damno habendum, vulgato cap. damnum de reg. iur. in 6. l. quod quis ff. de reg. iur.

Amplius etiam si hæres sciret delatam hæreditatem, & tempus currere, id autem fideicommissarius ignoraret non inferitur damnum ab hærede negligente, non enim debet esse melioris conditionis, quam si esset directus hæres, quo casu sanè etiam ignoranti curreret tempus, ita ut non culpa alterius ei fiat præiudicium, sed legis dispositione.

Dubitandum contingit quid iuris in agnoscenda bonorum possessione si hæres sciret, currere tempus, & fideicommissarius ignoraret. Eam sententiã probarem, ut possit fideicommissarius intra centum dies utiles, vel annum, si filius aut pater est, à die propriæ scientiæ cogere hæredem, quia tempus non vide-

tur illius damno lapsum cum ignoranti non currat; Neque videtur ob stare hæredem non amplius adire posse, nam dicere possumus, non sibi quidem adire posse, sed fideicommissario utique, cum & post repudiationem non amplius sibi adire possit, potest tamen beneficio fideicommissarij, ut supra. Hinc nota cautelam pro fideicommissario, quando eo ignorante præterierunt triginta anni, quibus hæres non adiuit, ut agnoscat bonorum possessionem intra centum dies, vel annum, à die scientiæ, & instet hæredem cogi ad adeundum, & restituendum.

S V M M A R I V M Articuli Decimiseptimi.

- 342 Alienatio expressè à testatore prohibita si fiat, est ipso iure nulla.
- 343 Fideicommissarius bona contra expressam prohibitionem alienata statim vindicat.
- 344 Fideicommissarius bona alienata non vindicat, nisi conditione purificata, quando non fuit expressè prohibita alienatio.
- 345 Fideicommissario legis nostræ beneficium competit, quando ob alienationem factam contra testatoris prohibitionem factus est locus fideicommissi.
- Declara, ut infra num. 348.
- 346 Legis nostræ remedio est locus, ubi restitutio fideicommissi pro facta habetur.
- 347 Restitutio habetur pro facta statim, ac contra testatoris prohibitionem bona fuerunt alienata.

ARTICVLVS XVI.

An, & quando venit casus fideicommissi ob alienationem factam contra prohibitionem testatoris.

PRæsciendum pro faciliiori determinatione, quando non solum tacite fuit prohibita bonorū alienatio per onus fideicommissi, sed testator ulterius pro-

- 342 cedendo † alienationem expressè prohibuit, tunc alienationem esse ipso iure
- 343 nullam † fideicommissariumque statim admitti ad reuocanda bona alienata, eaque sibi vendicanda l. cum pater §. liberis iuncta gloss. in vers. ne id alienare ff. de leg. 2. l. peto §. frater ff. eodem Cast. in l. final. §. final. num. 7. C. commun. de legat. secus † esset si non fuisset prohibita expressè alienatio. Fideicommissarius enim non admitteretur ad reuocandam, nisi adueniente die, vel conditione l. seruo legato §. 1. ubi gloss. & scriben. ff. de leg. 1. pluribus Molin. de primogen. lib. 1. cap. 16. num. 32. & 33.
- 344

Hoc ergo supposito quaeritur. An hæres aduersus tertios possessores rerum, contra prohibitionem alienatarum possit hoc beneficium intentare.

- 345 Affirmariua sententia † absque aliqua dubitatione est amplectenda, quæ probatur.
- 346 Primo, quia ubi restitutio † de iure pro facta habetur, locus est huic beneficio, ut supra latè probatum hac questione num. 121. & post Bart. docuit Ruin. conf. 28. sub num. 2. circa finem in illis verbis, ex quo sequitur, quod dictis fideicommissarijs, &c. At rebus alienatis etiam ante conditionis euentum statim
- 347 † restitutio pro facta habetur, quia leges transferunt iura hæreditaria in fideicommissarium cum primum bona alienata sunt l. penult. §. cum autem C. ad Trebell. & ibi Bart. nu. 3. sequuntur Angel. Corn. & ceteri, ergo statim post factam alienationem locus est huic beneficio.

Secundo, quia hoc beneficium competit etiam pro rebus singularibus, ut suo loco fuit dictum, quamobrem quamuis non tota hæreditas fuerit alienata, sed solummodo aliqua corpora hæreditaria pro talibus hoc beneficium competet.

Tertio, quia ita post Ruin. voluit Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 203. quibus nullum vidi contradicentem.

- 348 Declara, ut procedat † in rebus alienatis post deductionem detractionum faciendarum primo namque alienata in cas

eas imputantur, & tuta est eorum alienatio, ut alibi dictum, præcipue infra hac eadem quæst. num. 848. cum seq.

S V M M A R I V M
Articuli Decimiseptimi.

- 349 Singularia non sunt multiplicanda. Declara, ut infra num. 386. & 388.
- 350 Fideicommissarius debet expectare tempus, seu conditionem fideicommissi.
- 351 Pater in bonis aduentitijs filij, est legitimus administrator, & habet usumfructum.
- 352 Alienatio bonorum fideicommissio subiectorum valet, usque ad fideicommissi conditionem, quando non fuit expresse prohibita.
- 353 Dominium rerum fideicommissio subiectarum alienatarum eueniente fideicommissi conditione resoluitur, & in fideicommissarium ipso iure transit.
- 354 Lis nulla inter patrem, & filium existere potest.
- 355 Filio erubescendum contra patrem agere. Declara, ut infra num. 389.
- 356 Fideicommissarius solum aduento tempore fideicommissi agere potest.
- 357 Lex Imperator. ff. ad Trebellianum quibus rationibus correctæ suadeatur.
- 358 Ratione legis correctæ lex ipsa correctæ censetur.
- 359 Cautiones inter patrem, & filium iure fforum non poterant interponi.
- 360 Iure tamen Codicis, & Authen. rectè interponuntur.
- 361 Legem Imperator ff. ad Trebell. correctam esse, neque patri administrationem auferri, sed cautionibus locum esse, qui voluerint.
- 362 Legem Imperator habere locum solum, quando tempus fuit appositum in gratiam onerati, non grauati, qui sentiant.
- 363 Filius de iure fforum acquirit patri, etiâ in aduentitijs.
- 364 Filius ita patri dominium acquirit, ut ne momento quidem temporis dominium apud filium remaneat.
- 365 Pater de bonis aduentitijs à filio acquisitis iure fforum, ita poterat disponere, ut vel ipsum filium acquirentem priuare posset.
- 366 L. Imperator ff. ad Trebell. secundum Peregrinum habet locum tantam, quando pater fuit grauatus sub conditione, quæ tacite inerat, & erat talis, ut non repugnaret quo minus filio, etiam uiuente patre, restitutio fieri posset.
- 367 L. Imperator ff. ad Trebellian. supponit fideicommissio conditionem additam, si filius honoratus sui iuris factus fuerit.
- 368 L. ubi purè ff. ad Trebell. perpenditur.
- 369 Fideicommissum relictum filio, ut ad eum perueniat, in id tempus videtur datum, quo factus fuerit sui iuris.
- 370 Filio, dum in potestate esset iure fforum ex peculio aduentitio non poterat acquiri.
- 371 Expressio eius, quod tacite inest, nihil operatur.
- 372 Testator iure fforum non poterat facere, ut filio familias sui patrimonij proprietas acquireretur, & quo minus ususfructus ad patrem spectaret.
- 373 Testator iure Nouellarum facere potest quo minus ad patrem filij instituti perueniat ususfructus.
- 374 Peculium aduentitium de iure fforum absolute ad patrem spectabat.
- 375 Fideicommissio conditionali est locus statim purificata conditione.
- 376 Puri, & purificati, eadem est ratio.
- 377 Conditionis damnum infligere, quid sit.
- 378 Voluntatis damnum, & citra damnum voluntatis, quid dicatur.
- 379 Pater grauatus fideicommissio ad fauorem filij repudiatis hereditatem, cogitur adire, & statim restituere.
- 380 Dilapidare is dicitur, qui non vult hereditatem adire.
- 381 Patre dissipante bona filiorum, quorum legitimus est administrator, auferitur administratio ab eo.
- 382 Dissipante verò propria, filijs tamen ex fideicommissio restituenda, auferitur ab eodem possessio, & datur liberis ita tamen, ut Pater inde allatur.

383 Dissi-

- 383 Dissipante tandem propria, & libera, auferitur quantum pro liberorum alimentis, est necessarium, & illis assignatur.
- 384 Fraudem impunitam remanere est absurdum.
- 385 Votum naturale parentum est filij thesaurizare.
- 386 Singularium multiplicatio admittitur in iure, quando ita sunt cōnexa, ut unum sint alio consistere nequeat.
- 387 Miles in rebus, quæ ad eundem vti militem spectant est veluti pater familias.
- 388 Singularia possunt multiplicari, quando à diuerso fonte proficiuntur.
- 390 Cautio legatorum, vel fideicommissorum seruandorum gratia solet interponi ab initio, non verò post dilapidationem.
- 391 Satis datio non mutat maleuolum animum, sed diutius grassandi in re familiari facultatem præbet.
- 392 Cautio post dilapidationem, & fraudem est omnino vana.
- 393 Damnum, quod quis sua culpa sentit, non habetur pro damno.
- 394 Remedium l. Imperator ff. ad Trebellian. extraneis quoque competere, communis est sententia.
- 395 Cautiones, certis quibusdam casibus exceptis, inter patrem, & filium omnino cessant.
- 396 Pater ne fideicommissi seruandi gratia, filijs satisfaciat, iure Codicis pro regula est traditum.
- 397 Fallit si testator satisfactionem exigendi disposuerit.
- 398 Fallit secundo, quando pater, vel mater grauati ab uxore, vel viro ad secundas nuptias transferint.
- 399 Auth. unde & parens C. de inoffic. testament. declaratur.
- 400 Obligatio inter patrem, & filium hoc tempore occasione aduentitiorum consistere potest.
- 401 Pater fructuarius bonorum filij non præstat cautionem prout alij fructuarij.
- 402 Pater recentiori iure potest cum filijs contrahere non tamen cogitur.
- 403 Contractus ab initio sunt voluntatis.
- 404 Cautio præstita à patre de bonis filio restituendis non dilapidandis, nihil consulit extraneis.
- 405 Cautio interponenda inter patrem, & filium prohibitio non est ratio finalis l. Imperator ff. ad Trebell. sed impulsua.
- 406 L. Imperator ff. ad Trebell. non est hodie correctæ.
- 407 Tempus in testamento legatis, & fideicommissis appositum in fauorem heredis appositum censetur.
- 408 Fructus medij temporis spectant ad grauatum, quando tempus in gratiam illius fuit grauamini appositum.
- 409 Contrariorum contrarij sunt effectus.
- 410 Patre grauato ad restituendum filio cum clausula, ut ad eum perueniat, perinde est. ac si dictum, ut restitueret filio cum sui iuris fuerit.
- 411 Filio familias quo pacto fideicommissum relinquatur, ita ut fructus viuente patre ad filium spectent.
- 412 Tempus quando dicatur appositum in gratiam fideicommissarij.
- 413 Filio per fideicommissum patri substituto, quando nam censeatur additum, tempus cum sui iuris erit.
- 414 Filium patri præferri, quando dicatur voluisse testator.
- 415 Pater cogitur emancipare filium, quando agnouit legatum factum cum onere emancipandi filium.
- 416 Fructus ante tempus restitutionis à grauato faciendæ percipiendos potest testator fideicommissio subijcere.
- 417 L. Imperator ff. ad Trebell. semper priuat patrem hereditate ante tempus à testatore præscriptum.
- 418 Accidentia non attenduntur.
- 419 Ratio ubi est eadem, eadem est iuris dispositio.
- 420 Filius patre dissipante bona restituenda potest restitutionem ab eo prætere ante tempus fideicommissi.
- 421 Amplia ut neque pater offerendo satisfactionem, aut inuentarium possit se à restitutione liberare.
- 422 Fragili remedio cautionis non tenetur quis se committere, quando pleniori ei cōsultū.

- 413 Satisfactio fideicommissi nomine ante dilapidationem grauati est tutor asscurandi munus.
- 414 Pater si multis bonis sua fideicommissis dissipatis satisfactionem offerat, pro euitanda restitutione, non est audiendus.
- 415 Pater dissipans bona, filio restituenda, cogitur ante fideicommissi tempus restituere, etiam si valde diues sit.
- 416 Fideicommissio de restituendo, ubi agitur non sufficit quem esse facultatis idoneum.

ARTICVLVS XVII.

An sit locus huic beneficio, quando venit casus fideicommissi obdilapidationem patris grauati proprio filio restituere secundum terminos legis Imperator ff. ad Trebell. qui eo non dilapidante, solum tempore mortis erat euenturus, nulla tamen supposita alienationis prohibitione.

Negatiua sententia videtur tenenda.

- 349 Primo, quia specialia non sunt multiplicanda, & ne quidem duo multò minus tria in eadem re videtur admittenda l. cum post §. gener ff. de iur. dot. l. 1. C. de dot. promiss. l. ratas C. de rescind. vend. Bart. in l. si is, qui pro emptore C. de usucap. Orianus in l. 1. ff. de offic. eius cui mandatus est iuris. num. 139. Cross. in l. 1. ff. solut. matrim. num. 49. Hieronymus Verius in l. ex facto ff. de vulgar. & pupill. num. 335. Surd. decis. 12. num. 8. Tiracuell. in tract. de iur. constit. possessor. l. 1. m. 5. num. 4. At in specie nostra multiplicarentur specialia, & plura simul coniungerentur, primum enim speciale illud esset, vt ex Instrumento testamenti via executiua agatur, quod regulariter non permittitur, cum Instrumenta de iure communi non habeant executionem paratam, vt alibi probatum.

Secundum speciale esset, vt ageret fi-

- deicommissarius ad bona fideicommissi subiecta obtinenda ante fideicommissi tempus cum regulariter tempus appositum sit expectandum l. statim §. Cornelio ff. de iur. Fidei. l. cum pater §. hereditatem ff. de leg. 2. l. ex facto §. ex facto ff. ad Trebell. l. heres meus in 2. responsio ff. de cond. & demonstrat. l. ex ea parte §. Insulam ff. de verb. obligat. Tertium speciale esset, vt filius familias paganus promilite haberetur, & ita pater in bonis illi per fideicommissum relictis, vtcunque viuens, nullum ius haberet secundum terminos d. l. Imperator ff. ad Trebellian. cum tamen regulariter in bonis aduentitij filij pater sit legitimus administrator, & habeat vsumfructum l. cum oportet §. fin autem C. de bon. qua liber. Signatur in l. sit. per quas person. nob. acquir.
- 352 Secundo, quia nulla data alienandi prohibitione, valeret alienatio bonorum quamuis fideicommissi subiectorum, & sustinetur, vsque ad mortem grauati si fuerit grauatus sub conditione mortis l. seruo legato §. testator ff. de leg. 1. l. si heres institutus §. 1. ff. ad Trebellian. l. final. §. fin autem sub conditione C. commun. de leg. plenè Peregr. de fideicommiss. art. 40. num. 7. Si ergo valet alienatio, & acquiritor factus est verus dominus rerum acquisitarum, consequens est, vt durante illius dominio, nihil fideicommissarius pretendere possit, sed mortem grauati expectare debeat, quo casu resoluitur dominium, & absque alia restitutione in fideicommissarium transit. Gloss. Bald. Paul. 1. af. & omnes in l. final. §. fin autem sub conditione C. commun. de leg. per text. in l. sancimus §. cum autem C. ad Trebell. Peregr. d. art. 40. num. 7. ibi resoluitur tamen faciunt supra tradita num. 119.
- 354 Tertio, quia non magis potest filius venire contra factum patris, quam quilibet alius, quinimmo cum ille Patriæ protestati subiectus sit, ea debet sustinere, quæ ab alijs non sustinerentur, maxime tempus cum lis inter patrem, & filium de iure non admittatur l. si nulla ff. de iud. l. actiones ff. de action. & obligat. daretur autem lis inter patrem, & filium si aduer-

aduersus patrem bona fideicommisso
 355 subiecta dilapidantem daretur legis no-
 stræ beneficium, † quoniam filio erube-
 scendum est, si quando ei veniat in men-
 tem contra parentem agere *S. sed quod*
sancitum in Authen. de nups. At nullus
 alius non filius aduersus dilapidantem
 356 bona fideicommisso subiecta hoc reme-
 dium intentare potest, cum † solum age-
 re possit aduento tempore fideicommissi
d. l. Statius S. Cornelio ff. de Iur. Fisc. cum
alijs supra allatis. Anton. Gomez. ad ll.
Taur. l. 40. sub num. 88. post medium
ibi Si verò res non est expresse prohibita.
Alexand. conf. 65. nu. 5. Ruin. conf. 109.
num. 26. in 2. Marzar. in epis. de fidei-
commiss. quest. 61. Cephal. consil. 319.
num. 1. Peregrin. d. art. 40. num. 8. igitur
 neque filius, nisi aduento tempore, seu
 casu suæ vocationis.

Quarto, quia non potest competere
 hoc beneficium, nisi patre coacto ad fa-
 ciendam restitutionem ex dispositione
l. Imperator ff. ad Trebell. quia nulla alia
 datur via qua de iure filius ante condi-
 tionis euentum fideicommissum à patre
 consequi possit, at non potest cogi ex di-
 spositione d. legis Imperator: ergo, &c.

Minor multis modis probatur.

357 Primo, quia † d. l. Imperator de Iur.
 Codicis videtur correctæ cum sit corre-
 358 ctæ eius † ratio *ad text. cum gloss. in l. 1.*
in princ. in vers. providentia, & ibi Bald.
& DD. notant ff. de legit. tutor. text. est
in Auth. ingressi in fin. iunct. l. generali
C. de sacrosanct. Eccles. vbi Salyc. lason.
in l. si quis filium num. 7. C. de inoffic. te-
stam. Ioan. de Imola in l. si vero S. de viro
ff. solut. matrim. Pluribus Euerard. in lo-
co à cessante ratione num. 3. Rationem
 autem correctam constat, Nam ratio l.
 359 Imperator fuit, † quia de iure fforum in-
 ter patrem, & filium cautiones non po-
 terat interponi, vt colligitur ex illis ver-
 bis, nam quia cautiones non poterant
 interponi seruata patria potestate, ideo
 non poterat consuli filio mediante cau-
 tione de fideicommisso restituendo, vt
 etiam cautum reperitur per textus in *S.*
item inutilis cum similibus insit. de iur.

360 *til. Stipulas.* verum hoc tempore † iure
 codicis, & Authent. nihil prohibet, quin
 inter patrem, & filium huiusmodi cautio
 interponatur *l. iubemus S. in supradictis*
secundum communem intellectum. C. ad
Trebell. Authen. unde, & si parens iuncta
gloss. in verbo falcidia C. de inoffic. testa-
ment. desumpt. ex S. 1. de immens. donat.
collat. 7. & notatur in l. frater à fratre
S. 1. ff. de condition. indeb. ob hanc ratio-
 361 nem in terminis † dixit hanc legem cor-
 rectam esse *Imol. super gloss. in verb. non*
poterant, qui loquitur in hæc verba, &
per hoc videtur, quod non haberet hodie
locum dispositio huius legis, quia correctæ
ratione legis videtur correctæ dispositio,
 & remedium cautionis hoc tempore ad-
 mitti, & non auferri administrationem
 patri voluit *lason. in l. si constante num.*
197. & 198. vers. tu autem aduerte ff.
solut. matrim. Imola in l. nostra num. 50.
Surd. de aliment. qui de magis vera opi-
nione testatur tit. 8. priuileg. 88. num. 1.
quos refert Gratian. disceptat. forens. cap.
519. num. 32. 33. & 34.

Secundo probatur eadem minor, quia
 quando d. l. Imperator non fuisset cor-
 362 recta † solum haberet locum, vbi tempus
 fuit appositum in gratiam fideicommiss-
 sarij, non vero in gratiam hæredis gra-
 uati, vt sentiunt *Bald. in rubr. de reuo-*
cand. bis que in fraud. creditor. num. 13.
& approbauit Alexand. in d. l. Impera-
tor num. 3. dicens esse singulariter no-
tandum pro limitatione, & intellectu d.
l. Imperator, sequutus est Peregrin. de
fideicommiss. art. 40. num. 16. ibi, nisi di-
latio adiecta fuisset, fauore fideicommiss-
sarij, quod autem habeat locum solum,
 quando tempus fuit appositum in gra-
 tiam fideicommissarij, licet isti Docto-
 res non explicent videtur ex eo colligi,
 362 quia † cum de iure fforum etiam in ad-
 uentitijs quicquid acquirerat filius ac-
 quierat patri, vt refert *Iustin. in S. cum*
liberi vestri Instit. per quas personas no-
bis acquir. & in l. cum oportet S. 1. ff. de
bon. qua liber. nisi fuisset adiectum tem-
 pus, vt fieret restitutio filio, cum factus
 esset sui iuris, sed pater continuo resti-
 tuere

364 suere debuisset statim patri absolute totum
quæsitum esset, & adeo quidem, vt
ne t momento quidem temporis domi-
nium penes filium fuisset futurum *ad l.*
placuis ff. de acquirend. heredit. potuif-
365 setque parens t de huiusmodi bonis li-
berè disponere etiam priuando hunc fi-
lium, cui hæreditas per fideicommissum
fuerat relicta *d. l. cum oportet S. 1. d. S.*
igitur, ergo fuit additum hoc tempus, vt
filio iam sui iuris facto bona restituenda
acquirerentur, non patri, & ita constat
fuisse tempus in fauorem fideicommissarij
appositum.

Tertio non videtur procedere *d. l. Imperator*,
nam quamuis ratio non esset
correcta, neque restringeretur ad tem-
pus appositum fauore fideicommissarij
366 t nihilominus videtur habere locum so-
lùm, quando pater fuit grauatus sub con-
ditione, quæ tacitè inerat, & erat talis,
vt non repugnaret quominus filio etiam
viuente patre restitutio hæreditatis fieri
posset, nempè si filius factus esset sui iu-
ris, hæc enim conditio supponitur in *d. l.*
Imperator, & ita hanc legem intelligit
Peregrin. d. art. 40. num. 16. neque in
nibus omnino rationibus mouetur, qua-
367 rum prima est, quia t cum verè in *d. l.*
Supponatur hæc conditio, si sui iuris fa-
ctus fuerit, ab hac non possumus inferre
ad conditionem, si pater mortuus erit,
quam nos supponimus in specie nostra,
duplex enim intercedit differentiæ ratio,
altera quia prima conditio tacitè inerat,
368 vt sentit *Peregrin.* & videtur probari per
text. in *l. ubi purè ff. ad Trebell. ubi pu-
rè* (inquit textus) *fideicommissum datum*
369 *est t si adiectum sit rogo des filio tuo, vt ad*
eum perueniat, rescriptum est videri in
id tempus dari quo capere possit, id est si
sui iuris fiat, & ratio est, quia non pote-
370 rat t filio acquiri, dum in potestate esset
d. l. cum oportet C. de bon. quæ liber. & in
d. S. igitur, quod liberi, ideo de tali fidei-
commissio, perinde iudicandum, ac si pu-
371 rum esset, cum t expressio eius, quod ta-
citè inest, nihil operetur *l. 3. ff. de leg. 1.*
Dec. cons. 216. num. 7. Bec. consil. 52.
num. 117. Vnde cum fideicommissum in

tali casu pro puro habeatur, faciliè po-
terit lex cauere, vt non expectata condi-
tione aliqua restitutio fieret, secus in
conditione mortis, quæ cum tacitè non
inisset, debet plus operari, quam ea, quæ
tacitè inerat, & ita difficilius introduce-
tur, vt ante eius purificationem fiat re-
stitutio. Altera est ratio differentiæ, quia
in prima conditione apparet testatorem
prætulisse filium substitutum patri, in
quantum potuit, non enim poterat face-
re, vt bona ad filium aliquo modo spo-
ctare possent, ne quidem quæ ad mini-
mam partem, nisi cum factus esset sui iu-
ris, tunc enim quemadmodum non po-
372 terat t facere, vt filio acquireretur pro-
prietas, ita neque poterat prohibere,
quo minus vsusfructus ad patrem spe-
373 ctaret, t hoc enim iure nouellarum fuit
postea introductum *Auth. excipitur C. de*
bon. quæ liber. & in Authen. Vt liceat ma-
tri, & aut in princip. quinimmo longè
plenius cõsuluit hoc modo testator huic
filio, quam si primo loco eum liberè hæ-
redem instituisset, vel si purè grauasset
patrem, vt filio restitueret, vtroque enim
casu bona liberè ad parentem spectaf-
374 sent, cum ante ius codicis, & instit. t bo-
na aduentitia absolute, & pleno iure pa-
tri acquirerentur *S. igitur liberi Institus.*
per quas person. nob. acquir. Cum ergo
intentio testatoris fuerit filium parenti
præferre, cum filius in ea conditione
fuerit, vt etiam viuens de iure etiam pa-
tre non dissipante pleno iure potuit hæ-
reditatem acquirere si nempè, aut per
emancipationem, aut alio modo de illius
potestate exiisset, non fuit multum in-
troducere, vt patre dilapidante, filio ef-
fet facienda restitutio, hoc enim confor-
me est coniecturatae voluntati defuncti,
qui voluisset, si potuisset filium omnino
patri præferre, & in quantum potuit præ-
tulit, quod si sub conditione mortis fue-
rit grauatus restituere, longè durior ef-
set causa si cogeretur ante conditionis
euentum restituere, si quidem hoc fieret
contra expressam testatoris volutatem,
qui patrem eius vita durante, omnino
filio prælatum voluit, ideo à casu *l. Im-*
pera-

perator ad casum nostrum non videtur illatio fieri posse longè enim facilius leges de hæreditatibus defunctorum disponunt iuxta præsumptam eorum voluntatem, ex dispositione eorundem coniecturata, quam aduersus apertam eorundem determinationem.

In contrarium est veritas, nisi mea me fallit opinio, quæ probatur infra scriptis rationibus.

375 Primo, ubicunque † conditio fideicommissi est purificata locus est remedio huius legis.

At, patre dilapidante bona post mortem restituenda filio, conditio est purificata: ergo, &c.

376 Maior probatur, † quia puri, ac purificati eadem est conditio *l. sed & si de sua §. final. ff. de adit. hered. l. ason. in l. quoties num. 3. ff. de verb. oblig. Surd. decis. 117. num. 6.* in puro autem fideicommisso competere remedium legis nostræ supra latè comprobauimus.

Minor apertè probatur ex d. l. Imperator in illis verbis *damnum conditionis propter fraudem infixit*, damnum enim

377 † conditionis infligere nihil aliud est, quam conditioni non obtemperare, sed perindè habere, ac si conditio esset purificata, vel nulla apposita fuisset, ut sentiunt DD. omnes præsertim Cuiac. ad l. Imperator, quemadmodum etiam in simili dicitur, † damnum voluntatis quoties non obtemperamus voluntati defuncti, & citra damnum voluntatis est, quod est iuxta voluntatem, *text. est in l. fideicommissaria 23. §. seruum ff. de fid. libert.* ita damnū conditionis erit, quando conditioni non obtemperabitur.

Secundo, ad idem egregius est textus in *l. cogit §. si pater ff. ad Trebell.* vbi pater

379 † grauatus à filio restituere repudiās hæreditatem cogitur adire, & statim restituere, videtur enim bona † dilapidare, qui hæreditatē non vult adire, *ut Bart. in d. l. Imperator in prima oppositione*, & ita ponderat hanc legem *Molin. de primog. Hispan. lib. 1. cap. 16. sub num. 1. vers. sed est text.*

Tertio probatur ex distinctione Bald.

in *l. 2. C. si quid in fraud. patron.* vbi tres casus distinguit, aut pater dissipat bona filiorum, quorum est legitimus administrator, aut bona propria, subiacentia, tamen restitutioni fideicommissi faciendæ filiis, aut bona propria, & libera, nul-

381 læ restitutioni obnoxia. † Primo casu aufertur patri bonorum administratio *l. final. C. de sentent. pass.* Secundo casu

382 † aufertur possessio, & datur liberis, ita tamen ut pater inde alatur d. l. Impera-

383 tor. Tertio † casu filij possunt petere sibi assignari alimenta, ex quibus viuere possint, sequitur hanc distinctionem. *Paul. Castrens. & singularem appellat Ludou. Rom. pro ut refert, & sequitur l. ason. in l. si constante num. 198. ff. solut. matrim. & confirmat Boer. decis. 61. num. 17. Fabianus de Giochis in Authent. nouissima C. de inoffic. testamenc. num. 83. inter repetent.*

Confirmatur, nam si verum est, ut etiam propria bona libera dissipans, Cogatur aliquid pro alimentis assignare, ut concludit Bald. quem alij sequuntur in *d. l. 2. num. 6.* dicens menti tenendum, idem *Paul. in Auth. si qua mulier num. 8. C. de sacrosanct. Eccles. Alexand. in d. l. Imperator num. 12. & ibi Claud. num. 6. Fabian. de Monte in repetit. Auth. nouissima C. de inoffic. testamen. num. 83. Roman. in l. 2. §. quod si in patris ff. solut. matrim. l. ason. in d. l. si constante num. 199. ff. solut. matrim. & in l. nam postea §. sed & si quis num. 4. ff. de iur. iurand. & alij quos refert, & sequitur *Molin. d. lib. 1. cap. 16. num. 9.* necesse est, ut si bona non libera, sed restitutioni obnoxia dissipet, non solum aliquid pro alimentis præstet, sed omnia bona restituat, cum maior ratio in his bonis vigeat quam in ijs, quæ libera erant patris.*

Quarto eadem sententia probatur, quia d. l. Imperator non esse correctam, communis est interpretum sententia, ut constabit ex DD. allegandis num. 406.

Ad primum respondetur, ut pater dilapidans in pœnam dilapidationis, & ad euitandum damnum filio imminens cogatur ad restituendum ante conditionis

cuen-

eventum, non esse quid speciale, sed quid necessarium, quo non introducto grauem iacturam pateretur filius, & vltima dispositio testatoris fideicommit- tentis deluderetur, neque suum fortire- tur effectum contra publicam vtilitatem *l. vel negare ff. quemadmodum testam. aper.* fraudibusque via aperiretur, & fraus pa- tris dissipantis bona eius fidei commissa impunita relinqueretur, quod autem,

384 † fraus non relinquatur impunita, non solum non est quid singulare, sed eius oppositum esset valde absurdum *l. si quis iia vulneratus ff. ad l. Aquil. l. cum hi §. si lis ff. de transact. l. 1. §. 1. vbi gloss. ff. nau- sa. caup. & stab. l. magis puto §. si pupillus ff. de reb. eorum. l. 1. §. ille autem C. d. lat. lib. tol. l. in fund. ff. de rei vendic. & in hoc versatur publica vtilitas l. si libertas ff. de iur. patronat. Crauet. conf. 811. num. 3. non enim sine magna fraude pater ea dissipare potest, quæ vt filio possit resti- tuere & fidem fideicommittenti seruare essent diligenter custodienda, quæ quidem fraus tanto maior est, quanto magis caritati paternæ, qua natura parens in- filium affectus esse debet, repugnat, so- 385 ler si quidem † naturale parentum esse votum filijs thesaurizare ad *Apost. 2. ad Corinthios cap. 12. & vt bona sua liberè transferantur in liberos l. nam, & si pa- rentibus ff. de inoffic. testam.* tanto enim delictum est grauius, quanto magis natu- ralem pietatem, & charitatem offendit, ideo quamuis concessa restitutione ante conditionis eventum, optima ratio- ne sic postulante, concedatur etiam be- neficium nostræ legis finalis, non tamen multiplicabuntur singularia.*

Minus obstat tertium singulare, nam non est quid separatum à restitutione, ante conditionem facienda, sed in ea co- incidit, quia non potest talis restitutio plena dari adeo, vt patri nullum ius in bonis restitutis remaneat, nisi faciamus filium in bonis restitutis, vt militem esse, si enim vt paganus consideraretur, spe- ctaret ad patrem vsusfructus, & ita ina- nis esset restitutio.

Secundo respondendum hæc omnia

386 vtrunque singularia essent, † adeo etiam esse connexa, vt vnum sine alio consiste- re nequeat, vnoque posito, alia omnia, necessario consequantur, quo casu sin- gularium multiplicatio passim in iure admittitur *l. cum dua ff. de capt. l. sub con- ditione, vbi Bart. ff. de solut. §. si ab hosti- bus inssit. quibus mod. ius pat. pot. solut. Ioan. Corn. in l. qui liberos ff. de rit. nupt. num. 186. Bereng. Fir. in l. naturaliter §. nihil commune ff. de acquirend. posses- s. num. 81. Iacob. de Nigr. in l. 1. ff. de verb. oblig. num. 84. data enim conditione pro purificata haberi, rem ad eum casum redigimus, quo si verè pater mortuus es- set, quo calu, & competeret remedium *l. final.* & filius se haberet ad instar mili- tis, esset enim pater familias † miles enim*

387 in ijs, quæ ad eum vt militem spectant pater familias est *l. 1. §. nec Castrenf. ff. de collat. bonar.* dicitur autem vnum ve- nire in consequentiam alterius, quando ex natura rei, vel ex iuris dispositione, vnum sequitur aliud, vel vnum sine alio esse nequit.

388 Tertio respondeo † specialia multipli- cari posse, quando à diuerso fonte pro- ficiscuntur, probatur in *l. singularia ff. si cert. petas.* quam rectè inducit *Bart. ad l. si is qui pro emptore in septima, & vlti- ma questione ff. de vsucap. Hieron. Ve- rius ad l. ex facto ff. de vulgar. & pupill. num. 332. Arctin. in l. vt rem aliquam colum. 8. ff. de acquir. hered. Iacob. de Nigr. in l. per omnia ff. de leg. 1. nu. 115.* in re autem nostra à diuerso fonte spe- cialiaderiuant, beneficium enim nostræ legis finalis ob eam rationem à lege fuit introductum, vt supremæ hominum vo- luntates quam primum effectum suum, consequantur ad *l. vel negare ff. quemad- modum testam. aper.* beneficium autem legis Imperator, fuit à lege introductum ob fraudem eorum, qui contra fidem, fideicommissi, & paternam pietatem bo- na filijs restituenda dissipant, & vt filijs quibus per cautiones, seu satisfactiones non erat consultum, alio modo consule- retur.

Ad secundum respondetur alienatio-

O o n m

nem rerum fideicommisso subiectarum, pendente conditione; aut tempore incerto valere quidem vt in argumento, verum in specie nostra conditionem non pendere, quando ob alienationes multiplicas, damnum conditionis infligitur, hinc argumentum retorquetur, nam purificata conditione, vt in eo dictum est, alienationes resoluuntur, & dominium transit recta via in fideicommissarium, vnde non est mirum si res alienata ante mortem patris reuocentur, & legis nostrae beneficium competat, quando ante dictam mortem conditio habetur pro purificata lege damnum conditionis infligente, vt supra num. 377.

389 Ad tertium respondendum † filium non posse venire contra factum patris, illicque erubescendum esse si aliquando factum patris impugnare in animum veniat, nisi aperta lege in aliquo casu, ob singularem rationem concedatur, vt in specie nostra, cum lex Imperator ob fraudem patris & ingens filij damnum id concedat, maximè cum non eo modo filio per cautiones, aut satisfactions de non minuenda, aut deuastanda hereditate consuli possit, vt proficitur Papinianus in text. in illis verbis. *Nam quia cautiones non poterant interponi conseruata patria potestate, ideo damnum conditionis propter fraudem inflixit, & quamuis fuisset etiam concessum, vt talis cautio adhiberi posset, ea tamen non suffragaretur.*

390 † Solet enim interponi ab initio ex sola suspitione dilapidationis, immo, & nulla suspitionis causa requirente, non vero post aliquam dilapidationem l. hac stipulatio, & toto titulo ff. vt legat. seu fideicommiss. nomine caueatur l. 1. in princip. & l. si is à quo S. final. ff. vt in possession. legat. seu fideicommiss. seruandarum causa esse liceat l. cum Archimedorum. C. eodem, hic autem non sumus ab initio, neque res amplius integra est, sed bona maxima ex parte dilapidata, ideoque ridiculum esset satisfactionem recipere de non dissipandis bonis iam dissipatis, addamus iam constare

re de prodigalitate, quinimmo fraude parentis; ideo † satisfactio non esse inanem, quia maleuolum animum non mutat, sed diutius grauisandi in re familiari facultatem præbet, vt inquit tex. in S. nouissimè institut. de suspect. tutorib.

Ad quattuor respondendum non esse correctam rationem legis Imperator. Nam hoc tempore plus quam manifestum est † postquam multa in fraudem fideicommissi facta sunt, & per consequens multa alienata inanem iam esse cautionem de non alienando, aut dissipando, ideo per eam nullo modo amplius consuli posse. Nam sero sapiunt frigere, nihil facit eam ab initio potuisse interponi. Nam supponimus non interpositam, & sic bona fuisse alienata, quod si quis dixerit, Cur non hoc idem in non filijs quoque statutum si fortè nulla præstita satisfactio bona alienarentur? Nam neque his in tali specie mediante cautione consuli potest, responsio in promptu est, illis imputandum, quare cautionem non exegerint ab initio, & quare si ea negaretur in possessionem bonorum non iuerint fideicommissi seruandi gratia, cum facillè possent l. 1. & toto titul. ff. vt in possessione legati confer. caus. quamobrem si aliquam iacturam patiantur, si erit illis cum tertijs possessoribus litigandum purificata fideicommissi conditione, sua culpa damnum sustinebunt, ideo † pro damno non erit habendum cap. damnum de regul. iur. in 6. Non æquè hoc filijs imputandum, quibus quamuis admittamus cautionem præstari potuisse, erat tamen erubescendum si eam petiissent, eis enim turpe erat aliquo modo fidem, & amorem parentis in dubium reuocare, quos etiam reuerentialis amor omnino ab huius rei petitione auertebat, ita vt nihil illis imputandum, quare non insteterint sibi cautionem præstari, vnde damnum sine sua culpa sentiunt, cui quantocius occurrendum, per damnum conditionis parenti infligendum, & continuo restitutionem faciendam, ne sero medicina paretur, cum mala per longas increbuerit

re moras. Præterquam quod extraneis
394 † quoque competere beneficium d.l. Im-
perator videbimus secundum crebri-
orem, & veram sententiam, quam si se-
quamur, celsat omnis difficultas.

Addamus nec absolutè verum, vt in
specie nostra ab initio filio consuli po-
tuisset, quamuis enim pro aduentitijs
cautiones inter patrem, & filium inter-
395 poni possint, hoc verū est in certis† qui-
busdam casibus à iure receptis, quibus
celsantibus pro regula traditum inter
patrem, & filium cautiones celsare, vt
apertè dispositum in d. l. Iubemus S. in
supradictis, allegata in contrarium, in
qua primo pro regula cauetur cautio-
nes non præstari in illis verbis, in supra-
dictis autem casibus fideicommissorum,
seruandorum satisfactionem cessare iube-
mus, inter supradictos autem casus ad
quos hæc verba referuntur, ille præci-
pius erat si pater proprijs filijs hæredi-
tatem restituere rogatus esset, ita † vt
constet pro regula traditum esse, ne pa-
ter fideicommissi seruandi gratia filio sa-
tisdet, casus autem qui excipiuntur duo
sunt, alter si testator satisfactionem exi-
gi disposuerit, alter vero † cum pater, vel
398 mater grauati à viro, vel vxore ad secun-
das transuerint nuptias, non ergo sim-
pliciter potuit ab initio filio per satisfac-
tionem consuli, & ita non est correctæ,
absolutè legis nostræ ratio, & hoc egre-
giè docuit Cuiac. ad d. l. Imperator ibi di-
ces alia ratione potuit consuli filio.

Non obstat † Authent. Vnde si parens
C. de inoffic. testam. nam probat tantum
donationem inter patrem, & filium con-
sistere posse, in quantum non lædit legi-
timam aliorum filiorum, longè autem
diuersa sunt, vt donatio facta à patre fi-
lio valeat, & vt filius possit cogere pa-
rentem, vt satisdet Gloss. vero ibi solum
400 colligit † consistere obligationem inter
patrem, & filium occasione aduentitio-
rum, quamuis antiquitus non consiste-
ret, non tamen vltèrius statuit, vt satis-
datio inter patrem, & filium interpona-
tur, neque à simplici contractu ad satis-
dationem argumentum tenet, quando-

quidem in satisfactione arguitur aliquo
modo suspecta satisfactantis fides dum ei
non acquiescimus, sed ex promissorem
postulamus, quod cum turpè in filijs vi-
deatur, & alienum à pietate filiali conse-
quens est, vt lex permittentes contractus
inter patrem, & filium, non tamen satis-
dationem necessario permittat, hinc vi-
demus † paternam reuerentiam hoc tem-
pore quoque excusare patrem fructua-
rium bonorū filij, quo minus inter alios
cautionem necessariam de vtendo, &
fructu arbitrio boni viri præstet ad gloss.
in l. si usus fructus S. flore ff. usus fructua-
rius quemadmodum caueat l. cum oportet
S. non autem l. final. S. procul dubio C. de
bon. quem lib. Crot. conf. 161. num. 27.
C. 29. volum. 2. vnde tanto minus eam
præstabit in bonis fideicommissis subie-
ctis in quibus plus iuris habet, sed si fa-
ciamus satisfactionem inter patrem, &
filium præstari posse, non tamen facie-
mus patrem posse à filio cogi ad satisfac-
dum, † allegata enim iura probant de
402 Iure Cod. & Authen. posse inter patrem,
& filium contractum ratione aduenti-
tiorum valere, non tamen probant posse
parentem cogi ad contrahendum, quod
neque voluisse nouas leges introducere
pro certo est habendum, esset enim con-
tra naturam † contractum, qui ab initio
sunt voluntatis l. sicut, C. de action. C.
obligation. ideo non est consultum filio
quemadmodum extraneis, cum illis co-
actio competat, vt supra dictum, ita vt
nullo modo rationem l. Imperator cor-
rectam esse pro certo habendum sit.

Tandem si admittamus, & satisfac-
tionem inter patrem, & filium in specie no-
stra consistere posse, & filium posse co-
gere parentem ad satisfaciendum, neque
ei erubescendum, etiam si talem petat
404 satisfactionem, nihilominus non † est per
eam filio consultum perinde ac extraneo
esset, vnde non debet filius fragilitati
huius cautionis se ipsum comittere, cum
non sufficiat, non autem ei consultum
esse per satisfactionem, constet si quidem,
vt Fulgosius animaduertit, & post eum
Laderc. l. mol. in conf. 85. num. 4. cum spe-

ret filius hereditatem patris, inanis est futura satisfactio ob confusionem, quæ in additione fiet, nec elset ei consultum in bonis fideicommissis subiectis, quod secus erit ablata administratione, nam & hæres erit, & fideicommissum etiam integrum retinebit, quamobrem cum per satisfactionem filio consultum non sit, existimandum est l. C. in d. l. Imperator
 405 rationem eam, † quia cautiones non poterant interponi inter patrem, & filium adhibuisse, non vti finalem, aut adequatam, aut vnicam, sed vti impulsuam, quæ etiam cessante non tamen dispositio cessaret, cum adhuc aliæ opportuna rationes vigerent, vel intellexisse cautiones non posse inter patrem, & filium interponi cum effectu, quia interpositæ filio non consulunt, vt supra. Videatur *Laderch. Imol. d. conf. 85. num. 4. vers. Nec obstat text.* qui ita declarat d. l. Imperator, & *Molin. eodem modo declarans d. lib. 1. cap. 16. num. 6. vers. Nec hac sola*
 406 *ratione*, & † hanc legem non esse correctam voluerunt *Gloss. Bart. Alber. Angel. Fulgos. Paul. Alexan. sequitur Claud. & communiter scribentes in d. l. Imperator, vt refert Molin. qui eos sequitur dict. cap. 16. num. 4. nec non Nicolaus Arelatus in l. generaliter num. 163. C. de secund. nupt. eamque dicis communem Rip. in l. si constante nu. 100. ff. solut. matrim. Arius Pinellus in l. 1. C. de bon. matern. 2. par. num. 38. lafon. & Dec. in l. vs vim ff. de insti. & lur. Laderch. Imol. conf. 85. num. 4. Bero. conf. 92. volum. 2. Ex his recedendum est a sententia lafonis, Imolæ, & Surd. relata supra num. 361. quam licet Gratianus referat, non tamen admodum deliberat eam sequi videtur, quinimmo nostram opinionem æquorem iudicat ex *Castigl. de usufruct. cap. 3. num. 99.**

Ad secundam dictæ minoris probationem. Respondetur falsum esse, vt d. l. Imperator solummodo procedat, quando tempus fuit appositum in fauorem fideicommissarij non vero grauati quicquid Bald. Alexand. & Peregrin. in argumento relati voluerint, verè enim in termi-

nis dictæ legis Imperator tempus fuerat appositum in fauorem heredis, quod pri-
 407 mo probatur ex regula commui † tempus in testamento appositum, in fauorem heredis appositum censeri, nisi aliud fuerit expressum l. cum tempus ff. de reg. iur. verba hæc sunt. *Cum tempus in testamento adijcitur credendum est pro herede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris l. cum, qui Kalend. S. final. vbi Bart. & scribentes ff. de verb. oblig. l. post mortem C. de fideicom. vbi Corn. inquit quemlibet diem, & quamcunque conditionem in fauorem grauati censeri appositam. lafon. ibidem, Cagnol. in d. l. cum tempus num. 1. & 2. & in terminis Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 16. num. 17. quod maxime constat in specie nostra, in qua ante conditionis, seu temporis euentum incertum pater † fructibus medij temporis fruitur, quod fieri solet, vbi tempus in gratiam heredis grauati fuit appositum l. in fideicommissi S. cum Polidiaz ff. de vsur. text. est iuncta gloss. & his, qua ibi Alexander, & scribentes notant in l. fideicommissariam S. final. ff. ad Trebellian. in l. cum filio ff. de leg. 1. vbi Imol. plura in idem adducit, neque solum ex regula communi suadetur tempus adiectum fuisse in gratiam grauati, verum in terminis d. l. Imperator supponitur appositum in fauorem grauati, vt ex ipso met text. colligitur, vbi damnum patris appellatur conditionem haberi pro impleta, si ergo nocet patri conditionem haberi pro impleta, ergo eidem erat vili-
 409 le eam in suspenso esse, † contrariorum enim contrarij sunt effectus l. qui accusare ff. de accusat. & hoc egregie considerauit *Molin. d. lib. 1. cap. 16. num. 17.* vbi in terminis Bald. decisionem nullo modo sustineri posse proficitur. Nihil facit tempus videri appositum in gratiam fideicommissarij, quia si pura fuisset substitutio, nullum filius huius fideicommissi commodum habuisset, quia per restitutionem factam filio eodem momento dominium fuisset in parentem translatum, vt supra probatum, sat enim erat, si nolebat testator, vt patri per restitu-*

tio-

tionem fideicommissum acquireretur, & in eum reuerteretur, vt grauando ad re-
 410 stituendam adderet † hanc clausulam, ita vt ad filium perueniat, & ita dixisset rogo des filio tuo, vt ad eum perueniat, tunc enim fuisset consultum non secus, ac si dictum fuerit; rogo des filio tuo cum sui iuris erit *d. l. ubi purè ff. ad Trebellian.* quinimmo si non habuisset præ oculis
 411 commodum patris grauati † potuisset alium instituere, non patrem, deinde grauare, vt cum is filius familias, cui volebat bona relinquere factus esset sui iuris, hæreditatem cum fructibus medio tempore perceptis restitueret, ad *l. multi non nota ff. de liber. & posthum. hered. instit. cum ibi notatis, & l. in fideicommissis S. cum Polidius ff. de usur.* † Tunc enim tem-
 412 pus verè fuisset appositum in gratiam fideicommissarij, voluit ergo testator fructus medij temporis potius ad grauatum patrem, quam ad filium fideicommissarium, vel alium quempiam spectare, ita vt tempus in commodum patris non filij appositum fuerit.

Ad tertiam probationem responden-
 413 dum † non semper filio per fideicommissum substituto tacitè additum censerì tempus, cum sui iuris erit, sed tantum quando adiectum, rogo, vt des filio tuo, cum clausula, *vt ad eum perueniat*, circumscriptis enim illis verbis, vt ad eum perueniat, posset continuò fieri restitutio, vnde tantum fuit rogare patrem, vt restituat filio, cum sui iuris erit, quantum
 414 rogare, vt restituat, cum clausula, *vt ad eum perueniat d. l. ubi purè*, non tamen per hoc dicendum est † voluisse testatorem filium in quantum potuit patri præferri, alio enim modo præferre potuisset, instituendo, vt supra dicebam extraneum, & rogando, vt hæreditatem cum fructibus huic cum factus esset sui iuris restitueret, vt in simili contingit in terminis *d. l. multi non nota ff. de liber. & posthum. hered. instit. & in l. in fideicommissis S. cum Polidius ff. de usur. d. l. in fideicommissariam ff. ad Trebellian.* vel etiam alio modo, nempe legando aliquam rem pa-
 415 tri, & † iubendo, vt filium emancipet, &

emancipato hæreditatem restituat, agnito enim legato cogeretur ad filium emancipandum, & hæreditatem restituendam *l. si cui legatum ff. de condit. & demonstr. DD. in S. final. institut. quibus modis ius patr. potest. soluat.* quinimmo ipsummet patrem institutum grauando vt hæreditatem cum fructibus medio tempore
 416 perceptis restitueret, † nam posse testatorem fructus inter medios fideicommissos subijcere indubitati est iuris *l. in fideicommissariam in princip. l. Balista in fin. ff. de leg. 2. Angel. conf. 331. colum. 1. vers. sic tertio fallit. Soccin. in tractat. fallent. reg. 172. lim. 3. Ripa in d. l. in fideicommissariam num. 6. Gomez. de ultim. volunt. cap. 5. num. 15. vers. 3. Simon. de Pret. de interpret. ultim. volunt. interpret. 3. dub. 5. solution. 2. num. 6. vers. 2. casu in fin. Card. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 7. tit. 10. num. 9. Menoch. de arbit. lud. casu 156. num. 13. ubi multos allegat Surd. decis. 21. num. 9. & hoc modo filius esset parenti prælatus, hæc cum non fecerit testator, constat noluisse eum parenti præferre, nisi vel post illius mortem, vel post quam liberè à parente fuerit emancipatus, vel ob dignitatem, quod rarò accidit, sui iuris factus sit, ita vt ante conditionem patrem prætulerit deliberata voluntate, quem poterat non
 417 præferre. Vnde ex d. l. Imperator pater dissipans † semper priuatur hæreditate contra dispositionem testatoris, & ante tempus à testatore præscriptum. Nihil facit potuisse filium sui iuris fieri ante mortem patris, & per consequens etiam remota dilapidatione, potuisse euenire, vt restitueretur hæreditas, ideo non esse absurdum, si adhuc ob dilapidationem ante dictam mortem restituatur, secus quando sub conditione mortis fideicommissum relictum, tunc enim remota dilapidatione nunquam ante mortem erat habiturus; nam respondeo in utroque casu anticipari tempus à testatore præscriptum. Licet in vno casu fortè magis in alio minus anticipetur, ideo nihil referre ea enim, quæ differunt secundum plus, & minus differunt per accidens,*

438 De Acquirenda Possessione.

- 418 accidentia † autem præcipuè tam leuia non attendantur *l. neque Nates C. de probat.* dixi fortè, nam cum mors tempore incerta sit, non possumus dicere eam futuram esse post euasione[m] sui iuris, præcipuè cum raro ad modum contingat, vt alio modo quam per mortem quis exeat de Patria potestate, vnde tam leuis, tam contingens, tam dubia, tam rara, ratio non potuit parere tantum discrimen, quantum proficitur Peregr. in argumento relatus, viget ergo eadem ratio in casu, quo ante mortem poterat euenire casus, vt pater restitueret, & casu in quo solum tempore mortis, cum in vtroque casu semper ante tempus à re-
- 419 statore præscriptum restitutio fiat, † ideo eadem legis dispositio locum habebit *l. illud ff. ad l. aquil.* maximè cum etiam verborum generalitas conueniat cum conditio, si filius sui iuris factus fuerit vtrique casui; quinimò principaliter conueniat solutioni patrie potestatis per mortem patris, vt in princip. *Instit.* quibus modis ius patr. potest. soluit.

- Declara supradicta, vt non solum non
- 420 sit correctæ lex nostra † possitque filius, patre dissipante, hoc tempore restitutionem ab eo prætere, vt neque
- 421 possit patens † offerendo satisfactionem, & inuentarium bonorum fideicommissi subiectorum aliquo modo dictam
- 422 restitutionem euitare, non enim † fragilitati cautionis se filius committere teneatur, quando pleniori remedio ei à lege fuit consultum, quod voluit *Alexan. & plerique interpretum ad l. cogi. S. idem quaritur ff. ad Trebellian.* quam rationem licet leuissimam profiteatur *Molin. dist. lib. 1. cap. 16. num. 5.* ibi quæ ratio leuissima, & eam impugnet *Imol. in d. l. Imperator sub num. 3.* ibi sed certè non video, qui animaduertit se non videre, quare non sit cogendus quemadmodum extraneus ad *l. cum Archimodorum C. ut in possess. legat.* Et respondet *S. idem* quaritur locum habere, quia ibi non obstante cautione remanet implicitus oneribus hæreditarijs, & inuitus, animaduertendum tamen tunc leuissi-

- mam esse cum ab initio ageretur de tali cautione præstanda, pro vt ea ab initio extraneis præstanda cauetur, antequam enim appareat de dissipatione grauati,
- 423 † satisfactio est tutior assicurandi modus, qui dari possit, cum tunc nullo modo ante purificatam conditionem bona à grauato auferri possint, secus grauato iam dissipante, cum satisfactio maleuolum non mutet animum, vt supra dictum, ideo si ab initio sua sponte satisfaceret pater filio, & facto Inuentario, se nihil dilapidaturum polliceretur, cessaret dispositio legis Imperator, quasi ratione cessante, quod tamen nō audeo firmare, tum quia nullum reperij attingentem, tum quia fortè posset pater in fraudem legis Imperator satisfacere, vt si postea dissiparet non posset ei auferri à filio hæreditas fideicommissaria. † Verum si multis etiam dissipatis satisfactionem offerat non esse audiendum pro certo habeo, quam sententiam post *Gloss. Bart. Angel. Fulgos. Castrenf. & Alexand. secutus est Lader. Imola conf. 85. nu. 4. qui ex Fulgos. egregia*, confirmat ratione supra relata, nimirum cum filius speret hæreditatem patris cautio inanis filio esset futura, ob confusionem quæ ex aditione fiet, & ita non esset consultum in bonis fideicommissi subiectis, quod secus esset ablata administratione à parente.
- 425 Declara † secundo, vt supra dicta sententia sit vera etiam si pater grauatus esset soluendo, quia nempe valde diues, ita vt filio in bonis patri consultum esse possit pro damno ex parentis dissipatione profecto, & ratio est, quia quando tractamus de fideicommissi restituendo non sufficit quem esse facultatibus idoneum
- 426 *l. 1. S. semper ff. ut legat. vel fideicommissi. nom. cau. pluribus Lader. Imol. conf. 85. sub num. 3. vers. non obstat, quod pater, & ante eum Alexand. in d. l. Imperator sub num. 14.* vbi contra Bartolum confirmat auctoritate *Fulgosij post Gloss. & Bald. ab eodem allegat.*

S V M M A R I V M
Articuli Decimioctavi.

- 427 Pater potest impune alienare bona filij, quorum est legitimus administrator, & filius ab acquirentibus quidem recuperare potest, non verò contra patrem agere, & num. 431.
- 428 Grauatius ante restitutionis tempus verè rerum restituendarum est dominus.
- 429 Grauatius ante tempus restitutionis, alienando, dominium verè transfert.
- 430 Argumentum à multo magis, ut si conceditur, quod minus concedendum, concedatur etiam quod magis; nunquam fallit. Vide infra num. 450.
- 432 Remedio ordinario, ubi est locus cessat extraordinarium.
- 433 Filius rem suam in qua pater usufructum habet à patre alienatam vindicare potest à tertio possessore. Non idem tamen locum habet in re quam ex fideicommissio grauatius est filio restituere, ut infra num. 468.
- 434 L. Imperator ff. ad Trebell. locum habere solum, quando bona perduntur, aut deteriorantur, non verò si sine deterioratione alienantur, qui teneant.
- 435 Contrarium tamen, ut habeat locum etiam in simplici alienatione, ex auctoris sententia est verius, ut infra num. 454.
- 436 Hereditas ante conditionem fideicommissi à patre est filio restituenda, quævisque in fraudem fideicommissi multa fiant.
- 437 Fides perinde, ac iurandum est servanda, alioqui incurritur peritium, & infamia.
- 438 Grauatius alienas res restituendas fidem fallit, & num. 444.
- 439 Grauatius fidei bona commissa sunt restituenda.
- 440 Hæres adeundo hereditatem bona restituenda, quasi contrahendo, in suam fidem recipit.
- 441 Pupillus quoque adeundo hereditatem, dicitur quasi contrahere.
- 442 Hæres quoque suus dum se immiscet, dicitur quasi contrahere.
- 443 Fides est fundamentum iustitiæ.
- 445 Fideicommissio bona subiecta fideicommissario dicuntur hypothecata.
- 446 Verba legis, & ratio ubi conveniunt ipsa quoque dispositio convenit.
- 447 Deterioratio, & Alienatio } rerum fideicommissi subiectarum eque continentur verbis l. Imperator ff. ad Trebell.
- 448 Alienatio: Deterioratio rerum restituendarum eque sunt restitutioni opposita.
- 449 Litibus, sumptibusque vexari est damnum maximi ponderis.
- 450 Argumentum à multo magis valet.
- 451 Acquirendum negligere, licet alteri ex eo commodum sequi deberet, quilibet potest, quæsitum autem alienare non potest.
- 452 Fraudè creditoribus non facit repudians hereditatem legatum, legitimam, trebellianicam, & similia, facit tamen res quas alienans.
- 453 Pater repudians cogitur adire, & restituere hereditatem filio fideicommissario ante conditionis eventum.
- 454 Pater simpliciter alienans bona filio ex fideicommissio restituenda cogitur, ex malorum sententia, ante fideicommissi conditionem ea restituere.
- 455 Filio hypotheca competit in bonis parentis, si is distrahat bona filij, quorum est simplex administrator.
- 456 Non tamen eadem competit, si distrahat bona per fideicommissum restituenda.
- 457 Hypotheca tacite non inducitur in bonis cuiuspiam, nisi expresso iure, hoc taceatur.
- 458 Hypothecaria non competit adversus tertium possessorem, nisi prius in bonis principalis debitoris fuerit facta excoctio.
- 459 Res hypothecata cum sua hypotheca, & onere transeunt.
- 460 Filius, non expectata parentis morte, res proprias, à patre alienatas recuperare potest.
- Declara, ut infra num. 464.
- 461 Omnino, hæc vox importat sine distinctione, & omni casu.

- 462 *Item importat omni tempore.*
 463 *Item facit, ut executio sit parata.*
 464 *Filius non expectata parentis mortis res proprias ab eo alienatas, saltem patre consentiente, recuperare potest, qui cogitur consentire.*
 465 *Es contrarium tenentes vel falluntur, vel sunt intelligendi deficiente parentis consensu.*
 466 *Alienatio facta à grauito ad tempus incertum valet usque ad temporis aduentum.*
 467 *Fideicommissario ante restitutionem, nullum ius in tertios possessores competit.*
 469 *Opinio ea est tenenda, quæ melioribus est munita rationibus.*
 470 *Communi ab opinione est recedendum, quando rationabiliter conuincitur.*
 471 *Pater dolose alienans bona fideicommissi subiecta omnium consensu, ante euentum conditionis, aut temporis fideicommissi cogitur filio restituere.*
 472 *Alienatio rerum fideicommissi subiectarum, præsumitur dolosa, quando est omnium bonorum, vel maioris partis.*

ARTICVLVS XVIII.

An patre, qui grauitus est post mortem filio restituere, sine deterioratione corpora stabilia alienante locus sit l. Imperator ff. ad Trebell. et per consequens beneficio legis nostræ.

TOta difficultas in eo consistit, an per talem alienationem intret dispositio *l. Imperator ff. ad Trebell.* quæ rauetur, ut patre dilapidante, adhuc ante conditionis euentum sit locus restitutioni, videndum ergo, an hæc dispositio intret.

Pro negatiua ponderatur. Primo tex. in *§. sed quod sancitum in Auth. de nupt. alias incipit insuper*, quod de huius sancitum hoc modo.

- 427 *Potest pater solum administrator bonorum filij de illis ad libitum agere impune alienando, & filius solum talia bo-*

na ab acquirentibus recuperare potest, non vero aduersus parentem agere, ergo multò magis poterit parens de bonis fideicommissi subiectis agere impune, & ita quamuis alienet nulla aduersus eum filio competet actio, qua patrem ad restituendum cogat, consequentia tenet, nam minus erat concedenda alienatio rerum filij, quam rerum fideicommissi subiectarum, cum earum parens ante restitutionis tempus verus sit dominus *l. generaliter §. sub conditione ff. qui et à quibus l. Iulianus cum l. sequenti ff. de rei vendic. Bart. Bald. et Angel. in l. voluntas num. 10. C. de fideicommissi. l. ason. in l. seruo legato §. 1. num. 4. ff. de leg. 1. pluribus Peregrin. art. 40. num. 6. & per consequens ut Dominus verè possit alienare, & alienando dominium transfert *l. seruo legato §. si testator ff. de legat. 1. l. si hæres institutus §. 1. ff. ad Trebell. l. fin. §. si autem sub conditione C. communi de legat. Peregrin. d. art. 40. num. 7.* Si ergo illud fuit concessum, quod minus erat concedendum, illud quod magis concedendum non denegabitur *Authent. multò magis C. de sacrosanct. Eccles. Salycet. in l. 1. num. 8. C. de iure emphyt.* qui dicit hoc argumentum nunquam fallere *Surd. decis. 234. num. 15.* Antecedens tamen vero probatur ex d. *§.* sed quod sancitur in illis verbis, non ut prohibeat eos aliquid agere, in his quæ voluerint, quæ apud Holoardum ita leguntur, non quod prohibeat ne parentes suo in his arbitrato agant, quæ velint, & inferius in illis in terminatur autem accipientibus tamquam nihil eius, quod accipiunt profit, &c. quibus concedit filijs, ut prædicta bona à tertijs possessoribus recuperent.*

- 432 *Tertio, quia ubi est locus remedio ordinario cessat extraordinarium l. in causa ff. de minorib. at quando pater sine bonorum deterioratione ea alienat, competit filio remedium ordinarium, quo sibi consulere possit: ergo, &c.*

- 433 *Minor probatur, tamen quia competit filio remedium ordinarium l. 1. C. de bon. matern. ubi filius rem suam in qua pater habet vsumfructum alienatam à patre vindicare*

dicare potest à tertio possessore, quod etiam cautum in d. S. sed quod sancitum, est iam ponderato, & quamvis hæc iura loquantur in bonis filij aduentitij, in quibus filius habet proprietatem, pater vero solum vsumfructum, tamen ob identitatem rationis trahuntur etiam ad bona, quorum pater dominus est, dum tamen sit gravatus ad eorum restitutionem, cum in effectu solum vsumfructus commoditatem consequatur.

434 Quarto, quia hanc opinionem, ut lex Imperator habeat locum, quando bona immobilia, perduntur, vel solum deteriorantur, non vero absque alia deterioratione alienantur, tenent plerique interceptum, ita Bart. in d. l. Imperator num. 1. Castrens. num. 9. eandem distinctionem posuit Bart. in d. l. final. C. de sentent. poss. num. 2. & in l. si constante in princip. vers. nono quaro num. 63. ff. solut. matrim. Francisc. Aretin. plures allegans cons. 72. sub num. 5. vers. ad quartum, ubi dicit banc esse communem Didacus de Segura ad d. l. Imperator col. 37. Ioan. Nicolaus Arelatanus ad l. generaliter num. 155. C. de secund. nups. qui tamen inferius ab hac sententia videtur recedere.

435 In contrarium est veritas, quæ probatur per d. l. Imperator primo sic eam inducendo. Vbiunque multa sunt in fraudem fideicommissi, hæreditas est filio ante conditionem restituenda. At ubi multa alienantur etiam sine deterioratione rerum alienatarum, multa sunt in fraudem fideicommissi, ergo ubi multa alienantur, etiam sine deterioratione, hæreditas est filio ante conditionem restituenda.

Maiores aperte probatur ex verbis text. ibi multa in fraudem fideicommissi fieri probatur restitui hæreditatem filio iussis; Minor verò probatur, quia fidem fallere est fraudem facere, & quidem maximam. Vnde si fides est seruanda sicut ius iurandum, alioqui periurium incurritur, & infamia Specul. in tit. de arbitr. S. qualiter vers. sed idem est si fides, Ioan. Andr. in cap. 1. de sepult. in 6. Ioan. de

Prato in l. mutui S. qui non cogitur ff. de procurat. Gloss. in cap. peruenit de fideicommiss. Ioan. Andr. in cap. cum tempore de arbitr. Alexand. in l. 1. in S. Dacio in fin. ff. de iur. iurand. At si gravatus alienans res fideicommissio subiectas fidem fallit. Nam fidei si illius commissio sunt bona restituenda, ut in princip. Insist. de fideicommiss. hæreditas. & ipsa si restitutionem in suam fidem, adeundo hæreditatem, recipit, quasi testatori promittendo se illius voluntatem seruaturum, & bona ei cui iussit restitutum S. hæres & ibi D.D. insist. de obligat. qua ex quasi contract. l. apud Iulianum S. final. & l. sequen. ff. quibus ex caus. in possess. eatur, quod si etiam in pupillo procedit ad d. l. Iulianus S. final. in illis verbis, etenim, videtur impubes contrahere cum hæreditatem adit, & non solum in hærede extraneo in quo datur propriæ aditio, verum etiam si in suo, qui dicitur se immiscere l. sed & i. qui se immiscuit ff. quibus ex caus. in possess. eatur, tantum autem, abest, ut restituat, cui debet, & ita fidem quasi contractus seruet, ut totum faciat oppositum, se in eam conditionem constituendo, alienatione mediante, ut nec postea volens fidem seruare possit, quomobrem iustitiam maximè lædit cuius 443 si fundamentum fides est ad Cicer. lib. 1. de offic. Connan. lib. 1. Commentar. Iur. Civil. cap. 6. nu. 12. vers. & inde dictam fidem, &c. Vnde si non minus fidem fallit quam, qui primo vni rem vendit, & precium accepit, postea verò secundo vendit, & tradit, nam adeundo hæreditatem, & se obligauit ad restituendum, & quodammodo pretium huius oneris accepit, nempe bona defuncti, & eorum commodum dum viuit, ideo quemadmodum venditor vendendo secundo emptori non seruat fidem in prima venditione obstrictam, & falsum committit, ita etiam gravatus alienando res restituendas, quod si hunc comparare nolumus ei qui primo vendiderat, recepto precio, saltem erit comparandus illi, qui rem vni hypothecatam in alterum alienat, 445 si res enim fideicommissio subiectas fideicom-

commiffario hypothecatas esse aperto iure cautum in *l. 1. C. communi de legat. Auth. contra C. ad Senat. Consult. Trebell.* res autem alteri hypothecatas alienantem crimen stellionatus committere probat *tex. in l. 3. ff. de Crim. Stellionat.* Consequens ergo est, ut grauatus multa alienans, & sic vel crimen falsi, vel saltem stellionatus incidens multa in fraudem fideicommissi facere dicatur.

- 446 Secundo, ubi, & verba, & ratio legis conueniunt ipsa quoque dispositio conuenit, adeo quidem, ut si lex non distinguat, nec nos distinguere debemus cum ratio distinctionem non postulet *l. de pretio ff. de publ. in rem action. l. 1. & l. generaliter ff. de leg. praestand. l. ason. in l. non dubium num. 38. C. de legib. Surd. conf. 271. num. 28.* at alienationi rerum immobilium conueniunt verba *l. Imperator, & eiusdem ratio, non minus quam,* aut deteriorationi immobilium, aut consumptioni mobilium, ergo dispositio dictae legis habebit locum etiam in alienatione bonorum mobilium. Probatur minor quantum ad verba, quia in *tex. nulla* ad sunt verba, quae facilius possint accommodari consumptioni rerum mobili-
447

lium, quam alienationi immobilium, & quae magis conueniant deteriorationi, quam alienationi, non enim minus facit in fraudem fideicommissi alienans mobilia, quam dissipans mobilia, nam utroque casu illud facit, quod restitutioni est oppositum, quod autem eadem ratio vigeat in utroque casu probatur, nam aut consideramus hanc legem quatenus respicit odium patris fraudantis, & ita, uti poenalem, aut quatenus respicit fauorem, & commodum filij fideicommissarii, ut nempe illi consultum sit, & ita ut fauorabilem, si primum non minus pater facit contra voluntatem testatoris alienando, quam dissipando, nec minus, aut fidem fallit, aut falsum committit, alienando, aut destruendo, cum quantum

- 448 ad eum spectat et eodem modo restituendi facultate se priuet, & vtrunque istorum aequè sit restitutioni oppositum, si verò consideramus rationem legis, qua-

tenus respicit fauorem filij, nempe ut damnum sibi à patris consumptione paratum effugiat, quam principaliter videntur considerare nostri interpretes, idem imminet damnum in alienatione immobilium, quod in destructione mobilium, & deterioratione immobilium, semper enim irreparabile est, quamuis enim res immobilis alienata vindicari possit, res verò consumpta non aequè, atamen in vindicatione rei immobilis tot sequitur incommoda irreparabilia, quae rerum immobilium destructionem, aut deteriorationem immobilium facile aequare, aut longe etiam superare posse videantur. Non enim sine lite valde prolixa, ac propemodum immortali futura res immobiles à tertijs possessoribus vindicari poterunt, in qua & sollicitudine irreparabili, & impensa ingenti vexabitur
449 filius, et quod damnum maximi ponderis esse proficitur iuris Conf. in *l. minoribus ff. de minor. ibi. sed etiam si illorum inter sit litibus, ac sumptibus non vexari l. 1. ff. de inoffic. testam. cap. finem litibus extra de dol. Bars. Bald. Alber. & alij in d. l. minoribus. Hostiens. in cap. 1. col. 5. de appellat. Curt. conf. 118. num. 11. Odus de restit. quest. 4. num. 79. tradunt in terminis nostris Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 16. num. 15. Barbosa. ad l. si constante in princip. num. 14. vers. neque obstat ff. solut. matrim. nimis peruulgatum est illud adagium homines litigando depauperari, & saepe litigatores, ut sumptus litis ferre possint coguntur mobilia, quinimò saepe mobilia vendere, ita ut non minus sit damnum si rebus immobilibus alienatis eorum recuperandorum causa mobilia perdere cogantur, quam mobilibus omnino deperditis.*

Secundum irreparabile damnum est probationum difficultas, quae facile deperire possunt, ita ut si filij mortem patris expectare velint, deinde bona recuperare, saepe actum sit, dum vel ij, quorum testimonio futurum erat, ut in probanda possessione, vel dominio defuncti fideicommittentis vteretur, diem suum

suum obierint, vel aliæ probationes deperditæ sint, vel etiam fideicommissarij ad ingentem inopiam redacti monumenta oportuna redimere nequeant, quibus necessaria probent, ita ut plusquam manifestum sit in rerum immobilium alienatione irreparabile damnum sequi. Constat igitur non solum verba, sed maxime legis rationem in specie nostra concurrere.

Tertio probatur eadem sententia per text. in *l. cogi §. si pater ff. ad Trebell. argumeto*, desumpto à minori ad maius iuxta *Auth. multo magis C. de sacrosanct. Eccles. Salycet. conf. 1. num. 8. C. de Iur. emphiteot. Everard. latè in loco 65. Surd. decis. 264. nu. 15*. Minus enim esset consulendum, ut patre non acquirente bona restituenda cogeretur adire, & restituere statim non expectata conditione, quam ut facta acquisitione alienante cogatur ad restituendum ante dictam conditionem, primo enim casu nullam committit fraudem, nullam fidem fallit, cum adeundo non quasi contraxerit. Secundo vero casu fraudem committit, cum fidem quasi contrahendo obstrictam fallat. Primo casu si lædit filium, lædit omittendo, secundo casu lædit committendo, quod grauius; item primo casu nocet per accidens, nempe non iuando, non acquirendo. Secundo casu nocet principaliter, nempe quæsitum auferendo, unde receptum est sæpè quem posse non acquirere, aut agnoscere illud, unde alteri commodum sequi debeat, non autem illud alienare, aut detrahere, in quo alteri fuerit ius quæsitum, unde titulus fforum, quæ in fraudem creditorum non habet locum in repudiante hæreditatem delatam, vel legatum, vel legitimam, vel Trebellianicam, licet habeat locum in alienante res quæsitas. *Surd. decis. 140. num. 8. & sequenti. Vincentius de Franchis decis. 101. par. 1. Ripa ad l. si unquam num. 21. C. de reuocand. donat. Peregrin. conf. 46. num. 14. usque ad finem volum. 3.* faciunt ad rem multa cumulatà à *Costa de remedijs subsidiarijs remed. 4. num. 7. cum sequen.* At

453 † pater repudiens, cogitur adire, & restituere ante conditionem *l. cogi §. si pater, ubi DD. communiter ff. ad Trebell. Notat Bart. in l. nostra in prima oppositio- ne. Angel. de Perus. in l. cum filio fami- lias de leg. 1. colum. 26. Soccin. lun. d. l. cum filio in 1. quæst. Crauet. d. l. cum filio par. 3. num. 1. Bald. Nouell. in d. l. cum filio num. 12.* ergo multò magis post aditionem alienans erit cogendus ad restitutionem, quamuis nullo modo deterio- ret bona alienata.

Confirmatur, quia ante aditionem, nullum ius est quæsitum in spe certa, quæ valde est considerabilis, ut alibi dixi.

454 Quinto, quia hæc opinio videtur crebriori calculo recepta, cum multi indistinctè teneant patre dissipante locum esse d. l. Imperator, ita ut non excludant alienationem stabilium sine deteriora- tione. Multi verò ulterius procedentes Bartoli distinctionem apertè erroneam profitentur, data opera animaduerten- tes locum esse dictæ legi in simplici alienatione inter primos sunt.

1 *Cephal. conf. 112. num. 15. & 16.* ubi patre dilapidante simpliciter tenet cogendum esse ad restituendum, quini- mò etiam simpliciter non acquirentem, per ea, quæ dicta sunt supra in tertio argumeto.

2 *Fabianus de Giochis inter repeten- tes in Authentica nouissima C. de inoffic. testam. num. 83.* ubi sequitur distinc- tionem Baldi in l. 2. C. ne quis in fraudem, in illis verbis, *si verò dissipat bona subie- cta restitutioni, tunc aufertur possessio à patrem, & datur filio, ut tamen ex his bonis pater alatur*, ubi loquitur de eo ge- nere dissipationis, quo perdit admini- strationem filij iuxta *l. final. C. de senten- tiam passis*, ut colligitur ex ijs, quæ supra dixit, quæ est alienatio, quamuis sine deterioratione, & de ea per quam pro- pria dissipans cogitur quid pro alimen- tis filio assignare, quæ & ipsa est mera alienatio etiam absque deterioratione rerum alienatarum.

3 *Osaieb. distinct. 180. num. 8.* ubi sta-

statuit si pater, qui tenetur hereditatem defuncti restituere filio alienet, vel consummat aliqua ex bonis fideicommissio subiectis præsumi in fraudem facere, & propterea posse cogi ante conditionem restituere.

4 *Palatius Ruuios in cap. per vestras S. 17. num. 12.* qui indifferenter loquitur, de donationibus inter virum, & uxorem.

5 *Berous conf. 92. num. 3. volum. 2.* qui indifferenter loquitur de dilapidatione.

Inter reprobatos autem distinctionem Bartoli, & ita magis aperte determinantes, etiam in sola alienatione absque deterioratione locum habere d. l. Imperator, sunt.

6 *Alexand. in d. l. Imperator nu. 14.*

7 *Boer. decis. 41. num. 15.* qui postquam num. 14. aliam opinionem retulit eorum, qui distinguunt ex mente Bartoli, hanc sententiam contra Bart. æquiorē proficitur.

8 *Pinellus in l. 1. C. de bon. matern. num. 35.*

9 *Molin. lib. 1. de primogen. Hispan. cap. 16. num. 15. in fin.*

10 *Barbos. in l. si constante in princ. num. 14. vers. neque obstat doctrina Bartoli ff. solut. matrim.*

11 *Ioan. Nicolaus Avelatanus ad d. l. generaliter C. de secund. nupt. num. 158.* ubi sequitur sententiam Alexand. tenentis contra distinctionem Bartoli, & loquitur, non solum in simplici alienatione, verum etiam si permittat tantummodo parens res vendi, & distrahi, & idem confirmat num. 163. in illis verbis, *Vt quia sit decoctor, dissipator, alienator, vel negligens*, ubi alienatorem æquiparat decoctori, dissipatori, negligenti, & rationes antea à nobis ponderatas aliqua ex parte perpendit, præcipuè probandi difficultatem, quam etiam multi ponderis esse adnotavit *gloss. in l. cogi ff. ad Trebell.*

Ad primum respondetur, quamuis patre bona filij quorum solummodo est administrator distrahente, filius solum ad-
455 uersus tertios possessores agere possit

tamen hypothecam competere in bonis parentis distrahentis *S. sed quod sancitum in Auth. de nupt.* quæ non ꝑ competit, si bona fideicommissio subiecta distrahat, cum nullo iure hoc cautum, & tamen, ut ꝑ hypotheca inducatur expressio iure cautum esse oporteat *l. ante omnia ff. de probat. & dixi in parte inscripta de legitim. contradic. quæ st. 13. num. 164.* Vnde in quantum videbitur deterioris conditionis, dum aduersus parentem agere nequit sua bona ab eo abdicando, in tantum hæc deterior cōditio compensatur mediante hypotheca, ita ut etiam si post distractionem rerum filij propria etiam bona pater distraxerit, non minus possit filius agere contra possessorem rerum patris, quam contra possessores rerum suarum. Si tamen res suas integras à possessore non potuerit consequi ꝑ hypothecaria enim non competit contra tertium possessorem, nisi prius in bonis principalis debitoris fuerit præmissa excussio. *Auth. hoc si debitor C. de pignor. ꝑ certum quippe est rem patris cum sua hypotheca, & onere transire. Paul. in l. privilegium C. de sacrosanct. Eccles. Dec. in cap. Ecclesia Sancta Maria num. 53. vers. non obstant iura de constitut. & in cap. Nouit num. 13. vers. sed contra istam. Rota decis. 99. num. 12. par. 1. diuers.*

Secundo, quamuis filius, patre bona distrahente, contra illum agere non possit ꝑ potest tamen rem alienatam cum-
460 primum alienata est recuperare à tertio possessore, non expectata parentis morte, quod aperte admodum cautum reperitur in d. *S. sed quod sancitum primo*, in illis verbis, *interminatur autem accipientibus, tamquam nihil eis, quod accipiunt profit*, prodesse enim saltem aliqua ex parte si vique ad mortem patris à quo acceperunt essent tuti, secundo in illis verbis, *tale erit quale nec scriptum, nec gestum, quod factum est*, si enim, nec scriptum, nec gestum quidquam esset, profecto nullo ne quidem breuissimo tempore emptores securi essent non erunt ergo ne quidem breuissimo tempore securi,

curi, sed continuò post alienationem ante mortem patris ad restituendum cogentur. Tertio ex illis verbis *vendicant enim omnino filij* † vox enim omnino importat sine distinctione, & omni casu *l. si cum exceptio* §. *quatenus, ubi gloss. in verb. omnino, & ibidem Bart. ff. quod met. caus. gloss. in l. 1. quomodo, & quando, & in cap. ex parte il 1. de offic. deleg. Roland. conf. 61. num. 77. volum. 3.* qui-
 462 nimò, & † importat omni tempore, ut in terminis *Roland. à Vall. conf. 84. nu. 23. volum. 1.* & † operatur, ut executio sit parata *Angel. in l. final. C. de fideicommiss. per text. & gloss. ibi Corn. conf. 59. num. 12. in fin. lib. 2.* & hanc sententiam, ut in limine alienationis à patre competat filio vendicatio probat *l. 1. secundum Accursium ibi C. de bon. matern. sequitur Couar. lib. 1. variar. resolution. cap. 8. sub num. 6.* in illis verbis secundum Accursium statim in limine contrahens filio euidtionem concedit, quam sententiam ibidem confirmat *Couar. ea ratione, quia alienatio facta non valet, ut cauetur d. l. 1. & ibi gloss. final. §. non autem licentia C. de bon. que liber.*

464 Et hoc verum est procul dubio † patre consentiente, ut aliorum auctoritatibus congestis probat *Honded. dignus, ut videatur conf. 19. num. 27. volum. 2.* qui patrem inuitum, posse compelli ad consentiendum tradit *d. conf. 19. num. 26.*

465 † Et quamuis non deficient tenentes nò posse filium in vita patris recuperare bona propria ab eo alienata. *Bart. in l. si constante in princip. num. 62. & ibi Crot. in 2. lectura num. 13. & Rip. num. 99. ff. solut. matrimon. Bellon. conf. 24. num. 6. Bertazol. qui hos refert conf. 107. num. 5.* tamen hæc sententia videtur omnino falsa per textum antea ponderatum, vel saltem erit intelligenda deficiente consensu patris, qui ut dixi post compelli ad consentiendum, ideo nulla temporis distinctione adhibita vindicabunt, & ita non solum post mortem, verum etiam ante mortem defuncti, secus esset in bonis fideicommissis subiectis † quorum alienatio facta à grauato ad tempus in-

certum valet, usque ad purificationem temporis *l. seruo legato §. si testator ff. ad Trebell. l. final. §. si autem sub conditione C. commun. delegat. Peregrin. de fideicommiss. art. 40. num. 7.* si ergo voluit lex facere, ut possit filius ante conditionis euentum res vindicare à tertijs possessoribus, necesse erat, ut primo faceret Dominos, non poterat autem hoc facere, nisi disponendo, ut conditio pro purificata habeatur, & cogendo patrem, ut quasi purificata conditione restitueret cum ante † talem restitutionem nullum ius aduersus tertios possessores competere possit *§. restituta Instit. de fideicommiss. bared. l. facta l. restituta ff. ad Trebellian.* Non est ergo mirum si patre alienante bona fideicommissis subiecta illud introductum, ut cogatur ad restituendum, quamuis aduersus eum alienantem bona filij, nulla filio competat actio.

468 Ad tertium respondetur negando minorem falsum quippè est in specie nostra competere remedium, *d. l. 1. C. de bon. matern. aut §. sed quod sancitum in Authent. de nupt.* cum ut iam dictum est non possint recuperari bona fideicommissis subiecta à tertijs possessoribus, nisi fideicommissi conditione purificata, ideo erat opus hoc remedio faciente, ut conditio pro purificata haberetur etiam ante mortem patris.

Ad quartum respondemus non tantum esse tribuendum. *Bart. & sequatium sententia, præcipuè quando non deficient maximæ auctoritatis iuri, qui contrarium teneant, ut à veritate, & iuris dispositione recedamus, ea est enim opinio † attendenda, quæ melioribus rationibus est munita. Dec. conf. 257. Visi ijs Riminald. lun. conf. 405. num. 20. Surd. conf. 294. num. 29. † & à communi est recedendum, quando rationabiliter conuincitur. Abb. cens. 85. in presenti questione in princip. lib. 10.* Addamus Bartol. in hac re parum tribuendum esse cum sibi ipsi videatur contrariari, vult enim per non acquisitionem rei restituendam patrem cogendum ad restituendum ante conditionem, & postea non vult ob

P p alie-

alienationem cogi, quæ ad inuicem pugnant. Vnde cum in primo dicto consentiat veritati Bartol. vt petet *ex tex. in l. cogi ff. ad Trebell.* consequens est, vt in secundo fallatur.

- Declara, vt si contrariam sententiam veriore faciamus, neque in simplici alienatione rerum soli concedamus beneficium legis Imperator, tamen † si dolo pater alienat, quamuis alio modo possit esse consultum filio, nihilominus adhuc sit locus d. l. Imperator, vt voluit *Alexand. post Gloss. in d. l. Imperator. Idem voluit Castrensis. num. 9. ibi, vel nisi manifeste appareat de dolo patris sequitur Ioan. Nicolaus Arelitanus ad l. generaliter C. de secund. nupt. num. 160.* qui ratione confirmat, quia in quacunque generali alienatione semper intelligitur dolus exceptus *l. creditor S. lucius ff. de manumiss. & hæc quidē declaratio nullum habet contradictorem quem viderim.* Qua in re animaduertendum præsumi dolo factam alienationem si fuerit omnium, vel maioris partis rerum fidei commissio subiectarum *l. omnes S. lucius, & ibi notatur ff. que in fraud. credit. amplè Iason. in S. item si quis in fraud. credit. Instit. de action. Ioan. Nicolaus d. l. generaliter,* quia animaduertit ita sentire DD. in d. l. Imperator.

S V M M A R I V M Articuli Deciminoni.

- 473 *Fraus consilij necessaria est, vt pater grauatus restituere filio, ante conditionis euentum, restituere cogatur.*
- 474 *Exorbitantes leges non extenduntur ad casus in quibus minor viget ratio.*
- 475 *Legi Imperator ff. ad Trebell. non esse locum, quando culpa in omittendo est commissæ qui teneant.*
- 476 *Argumentum ab eo, quod est simpliciter tale, ad secundum quid non valet.*
- 477 *Res si restituatur deterior effecta, dicitur secundum quid restitui non simpliciter.*
- 478 *Illatio inter diuersa fieri nequit.*
- 479 *Nihil, & aliquid in infinitum distant.*
- 480 *Ens } inter ens, & non ens nulla
Non ens } datur proportio.*
- 481 *Legi Imperator ff. ad Trebell. non minus est locus patre deteriorante, quam absolute alienante ex communi sententia.*
- 481 *Ratio legis ubi viget, viget quoque eius dispositio.*
- 483 *Remedium l. Imperator ff. ad Trebell. est introductum in subsidium, vt ex fructibus ante conditionis euentum perceptis, filius damni compensationem consequatur.*
- 484 *Tutor tenetur ob culpam omissionis, æquè ac commissionis.*
- 485 *Heres tenetur reddere rationem fidei commissario vniuersali de omnibus rebus hereditarijs ad eum peruentis.*
- 486 *Item tenetur pro consumptis sua culpa, & negligentia.*
- 487 *Res deterior effecta, non amplius dicitur eadem.*
- 488 *Fraudem non euitat, qui res restituendas æquè, ac suas negligit.*
- 489 *Rebus liberè suis Dominus abuti potest, non verò restituendis.*
- 490 *Grauatus ad tempus, quando illud eius fauore fuit appositum, tenetur etiam de leuissima.*
- 491 *Fraus in omittendo, quando idem operetur, quod fraus in committendo.*
- 491 *Restitutioni ex l. Imperator ff. ad Trebell. est locus ob magnam culpam in omittendo.*
- 493 *Deterioratio, quando dicatur simpliciter, & quando secundum quid restitutioni contraria.*
- 494 *Deteriorationis aliquando potest esse maior fraus, quam alienationis.*
- 495 *Alienatio } respectu eiusdem corporis in infinitum
Deterioratio } distant, respectu hereditatis possunt non distare.*

ARTICVLVS XIX.

An sit locus dictæ legi Imperator, & successivè remedio legis nostræ, quando pater bona non alienat, sed tantummodo deteriora efficit, puta negligendo culturam non substituedo arbores in locum arefactum, non reparando ædificia, quæ facile reparari possent, & ita paulatim labuntur.

voluit. *Bart. & Bald. in l. final. §. sin autem C. de bon. quæ liber. in d. l. Imperator, ut refert Alexand. sub num. 13.*

Tertio, quando etiam esset in commit-
tendo puta in arborum celiione. † Nihilominus non videtur habere locum decifio d. l. Imperator. Nam non valet argumentum, ab eo quod simpliciter tale ad id, quod est secundum quid l. si dictum §. in stipulatione ff. de eust. Oldrad. cons. 235. factum tale est G. de Sancto Bononico sub nu. 1. At absoluta alienatio est simpliciter fraudolenta, quia simpliciter restitutioni contrariatur, cum his non possit restituere, quod non habet, lex autem nostra de tali loquitur in illis verbis, multa in fraudem fideicommissi fieri probarentur, verba enim in dubio simpliciter sunt intelligenda, quia propriè intelligenda, non enim est propria tale, quod non est simpliciter tale, deterioratio sola non est simpliciter restitutioni contraria, nam & res deterior effecta restitui potest, verum † quia deterior restitueretur secundum quid restituitur non absolute, nam pro parte deteriorata non videtur restitui l. si mihi §. si redita ff. de modat. l. 1. §. si res ff. de positi, lex ergo Imperator in tali deterioratione locum non habebit.

Quarto, quia lex nunquam potest intelligi de casu in infinitum distante à casu à lege considerato, † non enim ex diuersis infertur l. Iulianus ff. de minoribus multò ergo minus, si non solum diuersa sint, & differant, sed differentia sit infinita, at casus deteriorationis in infinitum distat à casu alienationis de quo lex loquitur: ergo, &c.

Minor probatur, quia re absolute alienata, nihil omnino eius à grauato restitui potest, in re autem deriori effecta aliquid restitui potest † nihil autem, & aliquid in infinitum distat, nam nihil non est ens, aliquid vero est ens. Iter † autem ens, & non ens nulla datur proportio, & ideo in infinitum distat.

In cōtrarium est communis † omnium sententia, qui non minus arbitrantur locum esse dispositioni l. Imperator, in de-

Pp 2 terio-

V idetur dicendum non esse locum. Primo, quia hæc omnia sine fraude licet non sine culpa fieri possunt † sola autem culpa non est sufficiens, ut infra probatum art. 21. per totum quo loci statutum fraudem consilij, saltem simplicem necessariam esse, quod autem hæc possint fieri sine fraude probatur, nam qui hereditatem adiuit, in qua fidei commissio est grauatus, promisit quidem quasi contrahendo se bona fideicommissi subiecta restitutum, non verò custodiam in se suscepit, ideo negligendo culturam, non reparando ædificia non fallit fidem, nam nec diligentem culturam, nec solertem custodiam, aut reparationem aliquam fuerat pollicitus. Addamus contingere posse, ut quamuis per negligentiam multa pereant, posse tamen esse, ut non sit culpabilis, si fortè naturaliter patri familias hæc negligentia insit, qui eodem modo res quoque suas negligat, qui cum adhibet eam diligentiam rebus alienis, quam suis nullam culpam videtur committere, aut saltem leuissimam tantum:

Secundo, quia quando etiam daretur fraus, ea tamen in specie propofita erit in omittendo, non autem in commit-
tendo, ideo lex Imperator, quæ loquitur de fraude in commitiendo non trahetur ad hanc, in qua longè minor viget ratio.
Cum leges exorbitantes non extendantur ad casus, in quibus longè minor viget ratio, & quando † culpa in omittendo committitur non esse locum l. Imperator

terioratione, quam in simplici alienatione, ita voluit *Bart. in d. l. Imperator num. 1. Castrenf. num. 9. Bart. in l. final. C. de sententiam pass. num. 7. & in l. si constante in princip. vers. 9. quare num. 63. ff. solut. matrim. Alexand. d. l. Imperator sub num. 13. Francisc. de Aretin. conf. 72. nu. 5. ubi test. de commun. Boer. decis. 61. num. 14. Didacus de Segura in repet. d. l. Imperator colum. 37. Molin. de Iur. Primog. lib. 1. cap. 16. num. 16. Laderc. Imol. conf. 85. num. 2. per tot.*

482 Probatur hæc sententia. Primo, † ubi maximè viget legis ratio, ibi maximè viget eius dispositio *l. illud ff. ad l. Aquil.* at in deterioratione maximè viget: ergo, &c.

Minor probatur, quia in deterioratione si non esset locus legis nostræ beneficio, damnum esset maius; quam si res esset alienata, non enim remedio, puta recuperationi locus esset, cum pro parte deteriorata recuperabilis amplius res non sit.

483 Confirmatur, quia videtur legis Imperator † remedium introductum quodammodo in subsidium, ut qui à possessore non potuit vindicare quantum sibi deberetur, id ex fructibus, quæ parenti competerent consequatur, quæ ratio maximè locum habet in deterioratione, nam pro ea parte qua res est facta deterior, à nullo alio poterit filius, quod sua interest consequi, unde æquum erit, ut hoc casu illi per remedium aduersus parentem consultum sit, ut ablata ante conditionis euentum hæreditate ex fructibus medijs temporis compensationem deteriorationis consequatur.

484 Secundo ad idem ponderatur † text. in *l. 1. §. sed non nullos vers. quinimò ff. de tutel. & rasion. distraben.* ubi contra tutorem agitur si officium opportunum prætermiserit, ita ut si culpa omissionis sit, prout in casu nostro eiusdem iuris dispositioni locus sit, cui si culpa commissionis esset.

Ad primum respondetur, quinimò fraudem in deterioratione considerari maximè posse nam qui agnoscendo hæ-

reditatem, quasi contrahendo sumpsit in se onus restituendi, recepit onus restituendi in eo statu in quo accepit, unde 485 † tenetur regulariter hæres rationem reddere fideicommissario vniuersali de omnibus rebus hereditarijs ad eum peruentis ad *Bart. Bald. Imol. & Paul. in l. cum tale §. Titius ff. de condit. & demon-* 486 *strat.* & † tenetur pro consumptis culpa sua, & neglectis, ut idem *Bald. trad. in l. filium, quem habentem propè finem C. fam. mil. hercisc. Alexand. in l. mulier §. sed etiam per illum text. ff. ad Trebell. Grauet. qui alios adducit consil. 295. in fin. num. 316. Peregr. qui hos refert de fideicommiss. art. 10. num. 27.* unde deteriorans facit actum contrarium, cum res deteriorata non possit talis restitui, qualis esset restituenda, hinc fit, ut non dicatur 487 restituere eandem cum rest deterior sit, alia ab ea, quæ erat restituenda text. est in *l. sed mihi §. si reddita ff. commod.* hinc & custodiam, & culturam, & reparationem videtur pollicitus, cum sine his non possit seruare fidem, nempe rem restituere, talem qualem promissit.

Ad confirmationem respondetur, nõ solum culpam verum, & fraudem cadere in eo, qui res restituendas eodem modo negligit, ac eas quæ liberæ suæ sunt 488 non enim † fraudem euitat, qui res restitutioni obnoxias æquè, ac suas perdit, suis enim potest abuti *l. in re mandata C. mand. quod paulò expreßius habetur in l. si quid §. sicut, & in l. si ex lege §. Consuluit ff. de petit. hered. restituendis non* 489 *æquè, negligendo suas fidem non fallit, & negligendo has utique, quod verum etiam si negligentia sit leuissima, nam cum tempus in illius fauorem fuerit appositum tenetur † etiam de leuissima argumento l. si ut certo §. nunc videndum ff. commod. & in terminis pluribus confirmat Peregrin. de fideicommiss. art. 10. num. 28.*

Ad secundum respondetur fraudem 491 † in omittendo, si æquè lædat fidem datam, si æquè damnoia sit; idem remedium exposulare, quod apertè voluerunt *Alexand. in d. l. Imperator num. 13.*

propè finem, vbi refert *Fulgof.* dicentem negligentiam, & omissionem tantam polse else, vt æquitas non pateretur patrem debere administrare, & ante eum *Bald. ab eodem Alexand. relatus in l. fin. C. de senten. pass. & Bart. ibidem*, qui inquit, quod si pater pateretur, & sic culpa in omittendo consisteret, domus & prædia filij vendi, & distrabi, ei auferentur bona, & administratio, idem voluit *Paul. in d. l. Imperator in l. est. Bonon. statuit enim si pater culpabiliter permittat domos ruere, & vineas exficari, poterit filius petere, vt patri auferatur administratio perd. l. Imperator, sequutus est Francisc. Aret. conf. 72. num. 50. Claud. colum. 2. Boer. decis. 61. num. 14. Molin. d. cap. 16. alios cumulat, & sequitur Laderch. Imol. conf. 85. num. 2. vbi de communi.*

493. Ad tertium respondendum † deteriorationem quidem non esse simpliciter restitutioni contrariam, si restitutionem simpliciter accipiamus, cum etiam res deterior restitui possit, at si accipiamus restitutionem faciendam rei in sua perfectione acceptæ, qualis in re nostra est necessaria, tali restitutioni esse simpliciter contrariam deteriorationem, cum in causa sit, vt in sua perfectione res restitui non possit, vnde adnotandum eum, facere fraudem secundum quid, qui deteriorat, & simpliciter tenetur restituere non verò vltius in eo statu, in quo res reperiebatur tempore, quo fidei illius fuit commissæ, simpliciter autem fraudem committere, qui non simpliciter tenetur restituere, sed in sua perfectione, & damnificat, cum enim in fide obstricta, contineatur rei perfectio, eam deteriorans fidem simpliciter fallit, neque dicatur sanè minus fallere, nam quæ differunt secundum plus, & minus differunt per accidens, quæ differentia non attenditur ad *l. neque natales C. de probat.*

Ad quartum respondendum, non per extensionem legē nostram trahi à simplici alienatione ad solam deteriorationē, sed legem vtrūque casum sua virtute, & proprietate complecti, cum omnes casus

complectatur, quibus multa fiunt in fraudem fideicommissi, multa autem sanè fiunt in fraudem fideicommissi per solam deteriorationem, † & sæpe etiam potest esse maior fraus deteriorationis, quid enim si alienauerit prædium valoris centum aureorum, & deterioretur aliud magnum in æstimatione 200. maius sanè esset dānum deteriorationis, quam alienationis † addamus deteriorationem, & alienationem habita relatione ad totam hæreditatem nō distare in infinitum, sed optimam dari proportionem, quid enim si tota hæreditas esset valoris 1000. & pro quingentis alienaret. Item, quid si esset 1000. & in 500. deteriorata nulla erit differentia, multò minus infinita, habita relatione ad totam hæreditatem inter alienationem, & deteriorationem, licet singularibus corporibus consideratis infinita sit inter corpus omnino alienatum & effectum deterius, lex autem Imperator respicit damnum hæreditatis, non singulorum corporum, ideo cessat argumentum.

S V M M A R I V M
Articuli Vigesimali.

- 496 Verbis, & } legis cessante cessat di-
Ratione } spositio.
- 497 Exorbitantia, & } strictam admittunt
Pœnalia } interpretationem.
- Declara, vt infra num. 517.
- 499 Transitus est facilius in habentibus symbolum.
- 500 Filius viuente patre est quasi Dominus rerum patris.
- 501 Grauatns restituere non existenti in sua potestate, si ei à grauante fuit remissa cautio, etiam si dissipet non cogitur satisficere.
- 502 Intellige non solum si dissipet bona propria, verum etiam bona ipsa fideicommissio subiecta.
- 503 L. Imperator ff. ad Trebellianic. secundum Bartolum non habet locum, quando quis fuit grauatns restituere extraneis.

Contrarium infra num. 513.

Pp 3 504 Cau-

- 504 *Cautiois fragilitati, patre dissipante, non tenetur se committere filius, aut extraneus.*
- 505 *Fructuaris, Emphyteuta, Colonus, si res diapiacent, ex quibus fructus percipiunt, à iure suo repelluntur, etiam si satisfactionem de rebus seruandis præstent.*
- 506 *Expressio casus magis dubij, includit casum non expressum minus dubium.*
- 507 *Patrem cogi ante conditionis euentum, filio restituere, multis repugnat regulis iuris, quibus non repugnaret si extraneus esset.*
- 508 *Lis nulla inter patrem, & filium esse potest.*
- 509 *Filius familiaris in iudicio esse nequit, absque patris licentia.*
- 510 *Filius in potestate existens, solam proprietatem habet aduentitiorum non vero usum fructum.*
- 511 *Filius non debet esse quasi castigator parentis.*
- 512 *Grauaturs ante conditionis euentum, non cogitur restituere.*
- 513 *Restitutioni ante conditionem grauato dissipante ex multorum sententia est locus, ex remedio legis Imperator ff. ad Trebell. etiam quando est grauatus restituere extraneis.*
- 514 *Declara, ut hoc verum sit, quando à testatore fuit prohibita cautio, secus si non fuit prohibita.*
- 516 *Ordinario remedio, ubi est locus cessat extraordinarium.*
- 517 *Exorbitantia, & } quamuis strictam
Pœnalia } recipiant interpretationem, non tamen excluduntur casus sub eadem ratione contenti.*
- 518 *L. final. ff. ut legatorum nomine declaratur.*
- 519 *Furtum famis necessitate cogente fieri potest.*
- 520 *Diuisio rerum de iure gentium facta soluitur posita necessitate, & quatenus postulat necessitas ad communionem reuertimur.*

ARTICVLVS XX.

An sit locus legi Imperator, & per consequens remedio nostro, grauato dissipante, si non fuerit grauatus ad restituendum filio, sed alicui extraneo, illis casibus in quibus locus esset, si grauatus esset restituere filio.

Videtur dicendum non esse locum d. l. Imperator.

496 Primo, quia cessant † legis verba, & ratio, ideo dispositio quoque cessabit, Tum quia, quod lex non dixit, nec nos dicere debemus *l. illam C. de collat.* tum quia cessante ratione, cessat dispositio *cap. cum cessante extra de appellat. l. adigere S. quamuis ff. de iur. patronat.*

497 Secundo, quia in exorbitantibus stricta est facienda Interpretatio maximè si etiam pœnalia sint *cap. in pœnis de regul. iur. in 6. ubi gloss. in l. cum quidam ff. de liber. & posthum. l. semper in dubijs, & l. factum suum S. in pœnalibus, ubi gloss. Dec. & Cagnol. ff. de reg. iur.* Lex autem Imperator exorbitans est cum regulariter non sit locus restitutioni fideicommissi, nisi purificata conditione, ut supra probatum, est autem pœnalis cum conditionis damnum infligat in pœnam dilapidationis, ut aperte in text. ergo, &c.

Tertio, quia in extraneis non viget tanta pietas, quanta in filiis, ideo alienans, vel dissipans restituenda extraneo non est in pari delicto, meritò, neque æqualem pœnam promeretur, pater si quidem contra pietatem paternam agit, & commune parentum votum, qui filios diuites desiderant, vnde dissipantes bona, quæ ad filios spectare deberent naturam offendentes imanissimum, & crudelissimum factum committunt argumento legis. Nam & si parentibus ff. de inoffic. testam. l. scripto in fin. ff. unde liber l. de emancipatione C. de legit. hered. Berrou. conf. 50. num. 10. volum. 1.

Quarto, ex mente Bart. quia cum bona patris ad filium naturaliter eo moriente sunt peruentura, non videtur magnum

gnum quid à lege introduci, si faciat, ut ante restituat, nec grauis poena est cogere parentem, ut ei restituat, & suum ius, & commodum in eum transferat cui diuitias optat, vel optare debet *d. l. scripto in fin. ff. vnd. liber.* & qui etiam cessante lege Imperator potuisset faciliè rerum suarum vsum concedere, saltè iure familiaritatis, maximè, † quia in habentibus symbolum facilis est transitus *l. ubi ita donatur ff. de donat. caus. mortis l. verbis civilibus ff. de vulg. & pupill. iuncta l. centurio ff. eodem. Anchar. conf. 22. sub num. mibi 2. vers. sed hoc dictum posito colum. 2. propè finem*, maximum enim in

filio datur symbolum † cum etiam viuente patre regulariter sit quasi Dominus bonorum patris *l. in suis ff. de liber. & posthum.* locus est in extraneo, cui ante tempus restituere grauius esset, neque quidquam facit replicatio Alexand. qui animaduertit *d. l. scripto* habere locum in bonis, quæ ex dispositione legis non verò facto hominis ad filium sunt peruentura, nam non vitur Bart. *d. l. scripto* ad probandum bona fideicommisso subiecta esse peruentura ad filium, & ideo non esse graue, si etiam ante mortem perueniant, hæc enim ratio ita accepta nullo modo concluderet, cum etiam in extraneo per fideicommissum substituto eodem modo bona fideicommissaria sint post mortem grauati peruentura, sed vitur ea ad ostendendam non solum bona fideicommissaria ad filium peruentura esse, verum etiam alia quæcumque, ideo non esse multum, ut partem bonorum spectantium ad patrem, adhuc eo viuente filio concedamus, qui eo mortuo etiam reliquum est habiturus.

Quinto, ponderatur text. ex mente eiusdem Bartol. *in l. final. ff. ut legat. nomin.* ubi † grauatus restituere nepoti ex filia scemina, & ita ei, qui non erat in potestate constitutus, etiam si dissipans sit non potest cogi ad satisfaciendum, si à testatore fuerit remissa cautio, quemadmodum igitur remissa cautione non tenetur quis satisfacere, etiam si dilapidet, multò minus tenebitur ante tempus re-

stituere, neque quidquam † facit responsio Alexand. animaduertentis ibi grauatum, non bona fideicommissaria dissipasse, sed propria, ut colligitur ex verbis text. ibi *quæsitum est cum ille substantiam suam dissipet*, nam textus appellat substantiam suam etiam bona fideicommisso subiecta, cum eorum dum viuit dominus sit, ut supra probatum, & quod de talibus intelligatur text. Colligitur ex sequentibus verbis, & vereatur pater fideicommissarij, ne inane fideicommissum constitutur, non enim hoc potuisset vereri pater, si solum bona libera, non verò subiecta fideicommisso alienasset, vnde vulgo interpretes intelligunt text. de dissipante bona subiecta fideicommisso.

Sexto, quia hanc † opinionem tenuit Bart. *in d. l. final. ff. ut legat. nomin. sequitur Segur. in d. l. Imperator relatus à Molin. colum. 44. & 45. secundum antiquam impressionem.*

Rursus contrarium videtur asserendum ex infra scriptis.

Primo, ex mente Molin. *dict. cap. 16. num. 30. vers. † vtunque*, quia cum cesset hoc tempore in filio secundum communem sententiam ea ratio, quod cautiones inter patrem, & filium præstari non possunt, sustineatur tamen eadem legis dispositio ex hac præcipua ratione, quod patre bona fideicommissi destruyente, & dilapidante, filius non teneatur se committere fragilitati cautionis, nec bona apud patrem dissipatorem esse debeant, ut supra statutum, & sentiunt communiter interpretes, & eadem ratio omnino militat in extraneo sicut in filio, quinimò maior cum ob filij affectionem præsumendum sit parentem non adeo in dissipatione bonorum, quæ ad filios peruentura sunt modum excelsurum, sicut in dilapidatione bonorum, quæ ad extraneum post eius mortem spectabunt, eadem quoque dispositio locum habebit in extraneo ne forte lex videatur maiorem in extraneo, quam in patre fiduciam habere.

Secundo ex mente eiusdem facit † simile Emphiteutæ, Fructuarij, seu Coloni,

ni, qui ad longum tempus conducit, si enim res quibus ex causis prædictis fruuntur, dilapident poterunt ab emphiteusi, usufructu, vel conductione repelli, etiam si satisfactionem de his rebus conseruandis præstent, *Paul. in Authent. qui rem num. 3. C. de sacrosanct. Eccles. quem sequitur Iason. num. 4. & 5. & ceteri scribentes. Bald. & Raphael. Cum. in l. diuortio §. si fundum ff. solut. matrim. Ruin. conf. 58. num. 3. & 4. lib. 1. Tiracuell. alios allegans de retract. conuent. §. 3. gloss. 1. num. 23. Arius Pinell. in l. 1. C. de bon. matern. par. 2. num. 60.*

Tertio, ex mente Beron. *conf. 90. vol. 2.* sic possumus rationari.

506 Expressio tamen casus magis dubij includit casum non expressum minus dubium. *l. bis solis §. actionem ibi de hijs, autem C. de reuocand. donat.*

At in l. Imperator exprimitur casus magis dubius patris, ergo includitur minus dubius extranei, casum patris magis dubium esse constat, quia ut cogatur

507 tamen pater viuens ante conditionem filio restituere repugnat multis regulis iuris Ciuilis, quibus non repugnat si cogatur

508 extraneus. Prima regula est, quia tamen lis nulla inter patrem, & filium intercedere potest *l. lis nulla ff. de Iudic. l. actiones ff. de action. & obligat.* dabitur autem si filius patre viuente restitutionem ab eo

509 petat. Secunda regula, ut tamen filius in iudicio esse non possit absque licentia patris, nisi quibusdam casibus *l. si longius §. 1. ff. de Iudic. l. filius ff. de action. & obligat. l. final. §. necessitate C. de bon. quæ liber.* non solum autem in casu nostro erit in iudicio sine licentia patris, sed

510 contra patrem. Tertia, ut tamen filius in potestate constitutus habeat solam proprietatem, non verò usumfructum aduentitiorum *§. igitur institut. per quas person.*

511 nobis acquir. Quarta, ut non debeat esse filius quasi castigator paræntis *§. sed quod sancitum in Authent. de nupt.* Quinta re-

512 gula tamen est, ut ante conditionis euentum non cogatur grauatus restituere *l. cedere diem ff. de verbor. signif. & supra probauimus: Cum autem extraneus cogitur*

ante conditionem restituere ab hac vnica posteriori regula recedimus, non à quatuor prioribus, unde longè minus est dubitabilis casus extranei, quam patris.

513 Quarto, quia ita tamen in terminis tenuerunt *Castrenf. in d. l. Imperator*, cuius verba sunt hæc, sed quid in extraneo rogato de restituendo si testator cautionem legatorum remisit, quod facere potuit *l. scire ff. ut in possessione legatorum*, & ipse dilapidet bona, quomodo subuenietur fideicommissario conditione pendente? de hoc habes text. in *l. final. ff. ut legat. nomin. cau.* Nam non compellitur cauere postquam testator vetuit *d. l. fin.* sed compellitur restituere, hoc idem voluit *Alexand. licet non plenè audeat firmare in d. l. Imperator sub num. 13. Beron. conf. 29. per totum*, qui refert etiam *Bald. in rubr. C. de reuocand. donat. & testatur de commun. sub num. 7. Molin. d. lib. 1. cap. 16. num. 30. & 31.*

Pro determinatione videtur distinguendum, tamen aut fuit prohibita à testatore satisfactio, aut non. Si fuit prohibita, vera est affirmatiua sententia, si non prohibita vera negatiua.

515 Probatur primum distinctionis membrum tamen per *l. final. ff. ut legat. nom.* cum enim certum sit non esse locum cautioni etiam grauato dissipante, ne sequatur præiudicium prorsus irreparabile, & ne vni per alium iniqua inferatur conditio, contra *caput vni per alium de regul. iur. in 6.* & ne prorsus deludatur fideicommittentis voluntas impuneque grauatus fidem fallat, & à quasi contractu irremediabiliter recedat, consequens est ut consulatur per legem Imperator cum nullum aliud detur remedium.

516 Secundum membrum probatur, tamen quia cum sit locus opportuno, & ordinario remedio non videtur confugiendum ad aliud *l. in causa ff. de minor.* Neque dicatur per cautionem non æquè plenè consuli, nam hoc falsum, plenius enim consulitur, si is cui præstanda oportuno tempore iam exegerit, nempe ante dilapidationem aliquam, sed ab initio, si enim eo tempore Inuentarium fiat, & satisfactio

tio accipiat, auertitur ab alienando grauat, & sic non expectatur vulnus, vt remedium afferatur, quod si non exacta satisfactio post dilapidationem velit quis bona sibi restitui, medelam querimus vulnere iam illato, quod cum sua negligentia expectauerit, sibi imputet, iura enim vigilantibus succurrunt, hocque legis Imperator remedium introductum est in subsidium, quando nullo alio remedio quis suæ indemnitati consulere potest, quod si potuit, nec fecit sibi imputet.

Hac distinctione accepta, vel prorsus tolluntur rationes hinc inde supra ponderatæ, vel conciliantur.

Ad primum pro negatiua respondendum, non cessare rationem, quando fuit prohibita à testatore satisfactio, ideo lex Imperator talē casum includere ob identitatem, vel etiam maioritatem rationis.

517 Ad secundum † in exorbitantibus, & poenalibus strictam faciendam interpretationem, non tamen vt excludamus casus sub ratione legis contentos *l. unica C. de his qui, ante apertas tabulas cap. 1. §. sed quia natura*, quæ fuit prima causa feudam amittendi, in vñibus feudorum, vbi Gloss. super verbo Italiae.

Ad tertium quemadmodum in extraneis non tanta est pietas ita maius esse periculum, ne alienando, & dissipando pergant, & ideo coercendi sunt cum in parente credendum sit futurum esse, vt se ipsum, naturali pietate motus, coerceat, & non pergat.

Ad quartum dicendum sanè minorem poenam in patre, vt ante tempus restituat filio, quam in extraneo, hanc tamen rationem non esse tanti ponderis, vt impediatur remedium in extraneo, eo casu quo non aliud datur, si eadem vigeat ratio, quod enim per accidens poena eadem sit minor in vno, in alio grauior, non facit quin si delictum eiusdem generis sit, eadem poena puniantur exemplum est in luene, qui cum diu viuere posset, & ita cui mors est grauior poena, quam in sene, non minus enim capite punitur ob homicidium, quam senex,

cui ob grauem iam senectutem mors potest esse solarium, ita extraneus non minus restituet, quam pater, si eadem sit dilapidatio, & æquè in vtroque sit prohibita satisfactio.

518 *Ad l. final. ff. vt legat. nomin. rectè respondet Beronius l. C. eo loco tractare de sola satisfactio, quia lex illa erat sub titulo talem materiam respiciente, nihil verò de restitutione, quia de hac erat tractandum sub tit. s. forum ad Sen. Consult. Trebell. quamobrem licet lex illa neget satisfactionem præstandam, non, inde possumus inferre, neque esse restitutionem faciendam, quinimò possumus retorquere argumentum, vt supra num. 515. Cum enim per dictam legem prohibeatur satisfactio, & cum iniustum sit auxilium contra fraudantem deficere, ad restitutionem necessariò erit confugiendum.*

Ad secundum respondendum Bart. & sequaces in erronea esse sententia.

Ad primum pro affirmatiua respondendum falsum esse, vt hodie cesset ratio satisfactio in filiis, vt fuit supra dictum, & quando cessaret hodieque satisfactio filiis dari posset, tamen filiis non esse imputandum, quare ab initio eam non petierint, ob reuerentiam filialem, prout extraneis imputari potest, quibus non erat erubescendum satisfactionem ab extraneo postulare.

Ad simile Emphiteutæ respondendum expresso lure illud cautum, vt si nō vtantur arbitrio boni viri statim decedant, secus in re nostra, cum non sit introducta restitutio, nisi in defectum satisfactiois.

Ad tertium respondendum casum filij magis dubium, quando in extraneo est prohibita cautio, quia in eo actum esset non data restitutione, secus ea non prohibita. Cum enim habeat remedium ordinarium non potest agere contra minimam regulam Iuris, licet enim filius contra plures agat, quam extraneus, necessitate cogente hoc facit, cum nō habeat aliud remedium, hic verò sua culpa, cum alio modo sibi potuerit consulere, minus

nus enim dubium est vni remedium contra plures iuris regulas concedendum, esse necessitate, ita postulante, quam alteri aduersus vnicam regulam, nulla necessitate requirente, cum ob necessitatem leges omnes positivæ etiam iuris gentium tollantur, vnde videmus † necessitate famis cogente furtum fieri posse ad *DD. in l. 1. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio*. quia posita necessitate soluitur † rerum diuisio, iure gentium introducta, & omnia incipiunt esse communia, illi qui necessitate summa laborat, vt *D. Thomas 2. 2. quest. 66. art. 7.* remota autem necessitate, omnes etiam minimæ leges in suo robore durant.

Ad quartum respondetur Castrensi, & alios Molin. excepto loqui, quando erat prohibita cautio, in quantum autem Molina, vult etiam cautione non prohibita locum esse legi Imperator solum in errorem incidisse.

S V M M A R I V M

Articuli Vigesimo primi.

- 521 *L. Imperator ff. ad Trebell. perpenditur in illis verbis eum multa in fraudem fideicommissi fieri probarentur.*
 522 *Cum, hac dictio causam, & rationem importat.*
 523 *Ratio est anima legis.*
 524 *Propter, hac vox est redditiva rationis, & causam immediatam importat.*
 525 *Delictum sine fraude non potest committi.*
 526 *Legi Imperator ff. ad Trebell. non nulla iura conciliantur.*
 527 *Pater dissipans bona ad filium spectantia, quando ob paternam reverentiam excusatur.*
 528 *Fraudem esse necessariam, vt sit locus restitutioni ex remedio l. Imperator ff. ad Trebell. qui teuant.*
Contrarium tamen crebrius receptum, num. 532.
Conciliant, num. 535. & 540.
 529 *Pater, qui abutitur patria potestate, corrumpendi, & effundendi patrimonij licentia, privatur administratione.*

Declara, vt infra num. 551.

- 530 *Actio de dote consolidatur in filiam per mortem patris.*
 531 *Actio de dote ob patris inopiam, patri denegatur, & soli competis filia. Vide, infra num. 552.*
 532 *Fraus duplex, alia simplex, alia reduplicativa.*
 533 *Adulterium sine fraude reduplicativa, non rumpit pacem initam cum viro adulterata.*
 534 *Cum fraude autem reduplicativa pacem rumpit.*
 535 *Fraus qualis sit necessaria, vt sit locus restitutioni ex l. Imperator ff. ad Trebellian.*
 536 *Abutens rebus alienis, quando iussu credit suas esse nullam patitur pœnam.*
 537 *Fraudem facit, qui scienter actum prohibitum facit in alterius præiudicium.*
 538 *Alienans rem mobilem alienam scienter furtum facit.*
 539 *Alienatio rei subiecta fideicommissi facta à grauato sine fraude, & ita ab ignaro fideicommissi valet.*
 540 *Agens ad reuocationem rei fideicommissi subiecta alienata, debet probare, conscientiam alienantis.*
 541 *Intellige si sit hæres succedens ab intestato, secus si extraneus, qui sine testamento hæres esse non potuerit.*
 542 *Amor nullus vincit paternum.*
 543 *Lex quod non dicis, nec nos dicere debemus.*
 544 *Fraus necessaria in terminis legis Imperator secundum aliquos est solius euentus.*
Non tamen eorum sententia videtur tenenda, num. 546.
 545 *Fraus triplex. Consilij, Euentus, Mixta.*
 546 *Fraus aliquando accipitur pro damno re ipsa contingente præter intentionem, damnum dantis.*
 547 *Verba in dubio propria sunt accipienda.*
 548 *Verba in potestati significatione accipienda.*
 549 *Votum parentum est filij thesaurizare.*

553 *Fraus euentus sola non sufficit, ut sit locus remedio legis Imperator ff. ad Trebellian.*

ARTICVLVS XXI.

Vtrum in alienatione, vel deterioratione rerum fideicommissio subiectarum necessaria sit fraus, siue dolus, ut pater alienans ante tempus, cogatur restituere, an verò sufficiat magna alienatio, ab omni fraude, seu dolo aliena, & ita an simplici alienatione supposita, sit locus legis nostræ remedio, an solum fraude etiam concurrente.

Cald. conf. 4. tit. de locat. Angel. conf. 312: Menoch. conf. 384. num. 15. Riminald. Iun. conf. 234. num. 295. constat ergo fraudem esse causam ob quam lege Imperator cautum sit, ut ante conditionem cogatur pater hæreditatem restituere, erit ergo fraus necessaria.

Tertio, hoc idem probari videtur, quia lex nostra poenalis est, & infligit poenam parenti, ut indicant ea verba *damnum conditionis propter fraudem inflixit* infligere enim *damnum*, idem est, quod infligere poenam, cum *damnum poena* sit, at poenalia supponunt delictum hoc autem sine fraude, & ea quidem, quæ consilij sit non videtur posse committi l. 1. S. diuus, & l. diuus ff. ad l. Cornel. de Sicar. S. placuit. instit. de obligat. quæ ex delicto, ergo lex nostra supponit dolum consilij.

Quarto, quia si faciamus fraudem, necessariam esse & conciliabuntur nonnulla iura textui nostro, quæ alioqui eisdem essent contraria, nempe l. final. S. hoc procul dubio. C. de bon. quæ liber. & text. in S. & ita in Autbent. de nupt. nec non l. si quis Prioris in fin. C. de secund. nupt. & quibus iuribus etiam patre dissipante non tamen ab eo bona auferuntur, sed ob paternam reuerentiam excusatur pater à ratiocinijs, cautionibus, & ab alijs omnibus, quæ ab usufructuarijs extraneis à legibus exiguntur, multò ergo magis ob eandem reuerentiam prohibetur filius, quo minus possit eum cogere ad restituendum ante conditionis euentum, hæc iura contrariarentur nostræ legi Imperator, nisi ea procederet supposita fraude, illa verò supposita sola culpa, videtur itaque concludendum necessariam esse fraudem consilij, nam ubi supponimus culpam, supponimus fraudem euentus, quæ non est sufficiens, ut ratiocinijs patrem oneret, aut cautionibus, ergo minus, ut cogat ad restituendum ante tempus.

Quinto, quia hæc opinionem tenuit Gloss. in d. l. Imperator in verbo filius in illis verbis hic fraus, ibi culpa, sequitur Angel. ibidem, & videtur eandem senten-

521 **V**idetur necessaria fraus. Primo, quia id apertè & ex d. l. Imperator colligi posse videtur argumento desumpto à cessante ratione, ex illis verbis, & multa in fraudem fideicommissi fieri probarentur restitui hæreditatem iussit, quasi dicat, quia multa in fraudem fideicommissi fieri probabantur, ideo hæreditatem restitui iussit, & sic priora verba sunt rationis reductiva, & dictio enim cum rationem, & causam importat argumento legis cum Clerici C. de Episc. & Cleric. trad. Bart. in l. 1. & in l. demonstratio S. quod autem iuris ff. de condit. & demonstr. Ludovic. Roman. 522 conf. 438. num. 3. cum igitur & ratio sit anima legis l. scire leges ff. de ll. consequens est, ut ea cessante cesset legis dispositio cap. cum cessante extrema de appellat. l. adigere S. quamuis ff. de iur. patronat. 523

Secundo, hoc idem videntur importare illa verba *damnum conditionis propter fraudem inflixit*, ubi ponderanda est vox & illa, propter, quæ dicitur rationis reductiva, quinimò causam immediatam importat ad text. in S. sanè propter in proemio decretalium in l. 1. in princip. iuxta gloss. ff. quod vi, aut clam. Bart. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo, quod interest Alberic. in dictionario in verbo propter. 524

tentiam tenere *Imol. prout etiam tenuit Claud. quem refert Molin. qui tamen contrarium sentit de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 16. num. 12. Eamdem sententiam videtur tenere Negusant. de pignor. in 3. par. 4. membr. num. 14. Soccin. quaestio. 34. num. 16.*

Rursus contrarium videtur asserendum.

529 Primo, per text. † in l. final. C. de sentent. pass. ubi si pater patria potestate, corrumpendi, & effundendi patrimonij licentia abutatur, ut furioso, ac dementi, itemque prodigo vitiorum omnium libidinumque seruo, nec filiorum pecunia committenda, sed ab administratione remouetur, ex quibus videtur pater priuari bonis ad filium spectantibus, si absque fraude bona dissipet, sed solum ut prodigus se habeat, non ergo videtur fraus necessaria, ut pater bonis priuetur ad filium spectantibus, sed sufficit sola prodigalitas, & abusus.

Secundo ponderatur tradita à Gloss. in l. 1. §. quod si in patris ff. solut. matrim.

530 ubi Gloss. † dicit sicut per mortem patris consolidatur actio de dote in filiam. l. unica §. videamus C. de rei vxor. act.

531 eodē modo propter inopiam patris, eadem actio denegatur patri, & competit soli filiae, licet soleat esse communis quemadmodum igitur in tali casu ob solam pauperiātem remoto dolo denegatur actio patri, ita in specie nostra ob solam dilapidationem, per quam redigitur ad inopiam cogetur pater, ad restituendum filio.

532 Tertio, quia † Doctores crebriori calculo in hanc sententiam iuere, ita Bart. in d. l. Imperator num. 1. Raphael Cum. ibidem Paul. num. 2. Alexand. num. 16. Nicolaus de Arelat. in l. generaliter C. de secund. nupt. num. 155. cum seqq. eamdem sententiam appellat communem. Pinell. in l. 1. C. de bon. matern. Iason. in l. si constante ff. solut. matrim. num. 196. sequitur Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 16. num. 12. vers. Contrariam tamen Laderch. Imol. qui plures cumulat conf. 85. num. 2. ubi de communi.

Pro faciliiori determinatione multis omissis, quæ de dolo, & fraude, hoc loci explicari possent, de quibus latè *Farinac. quaest. 88. per totam*, vnum in re nostra necessarium animaduërto, nempe dolum, seu fraudem, promiscuè enim hæc duo pro vno, & eodem à nostris accipiuntur † duplicem considerari posse, quamuis nullus ex nostris, quem viderim animaduertat, ratione tamen facile suadetur, simplicem nimirum, & reduplicatiuam. Simplex fraus est, quando quis facit actum fraudulentum alteri nocuum, vel deceptiuum, non ad eum finem primariò intentum, ut noceat, vel fraudet, sed potius, ut suæ voluptati, aut commodo indulgeat, libentius facturus si inde nullius damnum sequerentur; Reduplicatiua est, quando non solum quis facit actum fraudulentum, & alteri nocuum, vel deceptiuum, non solum ut suæ indulgeat libidini, sed maxime, ut alium offendat, exemplo furti res demonstrari potest, in furto enim fraus simplex est, si quis faciat furtum lucri sui causa, non ut reddat egenum eum, à quo rem subtrahit. Fraus verò reduplicatiua est, quando facit furtum, ut eum ad pauperiātem redigat, à quo furtum facit, magis opportunum erit exemplum in adulterio, si quis adulterium committat solius libidinis gratia fraus simplex est, si verò ut reddat infamem maritum adulteræ, & ut eum offendat, fraus reduplicatiua est, constat harum vnam ab altera maximè differre, nam in adulterio 534 † in quo simplex fraus intercesserit non offenditur, seu rumpitur pax, quæ cum viro vxoris adulteratæ contracta fuerat *Alexan. conf. 113. lib. 1. latius conf. 115. nu. 4. & seqq. lib. 4. Mascard. plenè conclus. 1157. Melchior de Facinis in 1. volum. conf. crimin. conf. 78. num. 35. secundum primam impressionem*, qui dicit communem. Item communem dicit *Apostill. ad Roman. conf. 258. in casu num. 3.* In adulterio autem in quo fraus reduplicatiuè consideratur pax rumpitur. *Clar. in d. §. final. quaest. 47. in fin. Vulpell. in fin. conf. 51. circa finem. Apostill. ad*

ad Roman.conf. 183. in vers. esse facta in fin. Alexand. d. conf. 115. viso Themate num. 5. vers. bene facit lib. 4.

535 Hoc supposito arbitror fraudem simplicem in specie nostra necessariam esse non verò reduplicatiuam, ita ut neque simpliciter sit vera opinio eorum, qui fraudem non esse necessariam profitentur, est enim vera in reduplicatiua falsa in simplici, neque simpliciter opinio eorum, qui tenent necessariam, est enim vera in simplici, falsa in reduplicatiua. Fraudem simplicem necessariam esse probatur ex ultimo argumento supra proposito, non enim potest esse locus pœnæ, nisi supposito delicto, & ita fraude.

Secundo probatur, quia remota simplici fraude necesse est, ut supponamus patrem iuste fideicommissum ignorasse, & ita credidisse se rebus simpliciter suis, ac nulli restitutioni obnoxij abuti, cuius rei nullam debet luere pœnam optimus est textus in *l. sed & si lege §. consuluit ff. de petit. hered.* in illis verbis *quemcumque igitur sumptum fecerunt ex hereditate, siue quid dilapidauerunt, siue perdididerunt dum re sua se abuti putant non præstabunt*, ad idem est text. in *l. si quid possessor §. sicut eod. tit.* in illis verbis, *tunc autem, quia quasi suam rem neglexit nulli querere subiectus est*, quod autem remota simplici fraude necesse sit, ut crederet, se rebus suis abuti constat, nam si sciebat res esse restitutioni obnoxias, & ita se teneri ad restituendum † dissipando faciebat actum restitutioni contrarium scienter, & ita sciebat inde damnum filij resultare, quod sine fraude saltem simplici fieri nequit, rursus deficiebat in eo bona fides, nempe illesa conscientia, & ignorantia eam esse restitutioni obnoxiam, sed contrarium eius inerat, nempe rei alienæ scientia, bonæ autem fidei cōtraria est fraus, ideo consequens est, ut scienter alienans rem fideicommissio subiectā fraudem faciat, 538 perinde † ac scienter alienans rem mobilem alienam furtum facit *§. furtiua Institut. de usufructu.* ubi Iustinianus in hæc verba loquitur, *nam qui sciens alie-*

nam rem tradiderit furtum eius committit.

Tertio, fraudem saltem simplicem necessariam constat, quia † in simili fraude deficiente ob hanc rationē illud cautum est, ut alienatio rei subiectæ fideicommissio valeat, & ita ubi facta est ab ignorante fideicommissum, *l. fin. §. final. de leg. 2. Castrensi. conf. 301. in princ. lib. 2. Iason. in l. filius familias §. diui de leg. 1. ubi Rip. num. 110. Alexand. de communi conf. 3. num. 3. Opiz. de communi d. §. diui num. 25. Dec. conf. 256. num. 7. Curt. Iun. conf. 88. num. 5. Neuizan. conf. 32. num. 9. Roland. conf. 81. in princip. lib. 2.* 540 qui concludit † agentem ad reuocationem rei alienatæ debere probare scientiam, cum alias præsumatur ignorantia, 541 maximè in hærede † succedente ab intestato, quod etiam tradunt omnes alij præditi, secus esset in extraneo, qui cum non sit hæres ab intestato, sed solum ex testamento, non potest esse talis, nisi notitiam habeat testamenti, quod dicendum est in omni eo in quo apparet vigore testamenti hæreditatem agnouisse, ut colligitur ex traditis ab *Alexandro eodem loco.*

Fraudem autem reduplicatiuè acceptam non esse necessariam constat.

Primo, quia vix aliquando practicaretur determinatio d. l. Imperator, utcumque enim faciamus patrem fideicommissio grauatum malis imbutum moribus, utcumque sensibus indulgentem, ac vitiorum, libidinumque seruum, nunquam naturam adeo corruptam dabimus, ut data opera dissipet odio filij, ut eum cogat egestate laborare. † Nullus enim amor naturaliter vincit paternum *l. iste quidem in fin. ff. quod met. caus. Alciat. de præsumpt. regul. 1. præsumpt. 1. in princip. Natta conf. 76. num. 10.* simplex ergo fraus non reduplicatiua videtur reperiri posse in patre, ideo si aliquando, ob fraudem cogatur restituere de simplici est intelligendum. Addamus fermè in nullo vnquam delicto reduplicatiuam fraudem dari, nam si quis furtum facit, non ideo facit, ut ledat do-

Q q . mi-

minum, sed solum, ut sibi diuitias compareret, si mechatatur, non ideo mechatatur, ut offendant maritum adulteræ, sed solum suæ voluptatis gratia, ideo multò minus pater dissipabit, ut filio noceat, sed solum, ut suo genio indulgeat.

Secundo probatur, quia nulla lege cautum fraudē reduplicatiuè acceptam necessariam esse, nam d. l. Imperator nulum verbum addit ex quo reduplicatiuam fraudem consideratam fuisse colligamus, ideo quod † lex non dicit, nec nos dicere debemus *l. illam C. de collat.*

Re sic determinata facilè per se cessant rationes hinc inde propositæ, quibus tamen singulis maioris utilitatis gratiam sigillatim occurramus.

Ad primum pro affirmatiua respondent communiter Doctores, † & præcipuè ex aliorum mente *Molin. lib. 1. ff. de primogen. Hispan. cap. 16 num. 12. vers. contrariam tamen, & Laderch. l. mol. consil. 85. num. 3. text. allegatum* requirentem fraudem loqui de fraude euentus, non consilij, quæ nihil aliud est, quam læsio grauis, etiam præter lædētis voluntatem, quæ quidem responsio aliqua ex parte colorata est cum verè in iure

nostro † triplex consideretur fraus solius consilij, solius euentus, & mixta, nempe consilij, & euentus, *ut text. in §. in fraudem instit. quib. ex causis manumitt. non liceat, & in l. in fraudem ff. eodem, & l. 1. C. eodem l. si quis cum aliter ff. de verb. signif. & aliquando vox † fraus pro damno re ipsa contingente, præter intentionem damnum dantis accipiatur l. iuris gentium §. si fraudandi ff. de pact. l. final. C. qui manumitt. non poss. ubi DD. non tamen mihi tuta videtur, nam verè fraus euentus impropria est fraus, cum nulla in ea detur machinatio, aut calliditas ad decipiendum adhibita † verba autem in dubio sint propriè accipienda l. 3. §. non aliter de legat. præstan. quinimò † in potentiori significato §. sed ius quidem Civile. Instit. de iur. natur. gent. & civili, quamobrem de fraude consilij, & euentus erit d. l. intelligenda, at simpliciter accepta, non reduplicatiuè, quod si quis*

adhuc instet verba in posteriori significata accipienda, ergo de fraude reduplicatiua, responsio erit in promptu subiectam materiam repugnare, cum in patre vix talis fraus excogitari à lege potuerit, quæ potius commune † parentum votum illud arbitratur, ut filiis thesaurizent *l. scripto ff. unde liber, unde Bald. in Authent. quod sanè C. de testam.* dicit naturale stimulum hortari, & urgere ad cogitandum pro liberis, ideo est intelligenda de fraude, quam in parente cadere posse lex fuerit suspicata, & ita simplici.

Ad secundum eiusdem legis ponderationem eodem modo respondendum.

Ad tertium quoque eadem responsio, nam nihil prohibet in fraude simplici poenæ locum esse, ideo videmus adulterium, & furtum puniri, quamuis non eo animo factum, ut vir adulteræ offenda-tur, vel ut Dominus rei substractæ ad egestatem redigatur.

Ad quartum eadem responsio adaptari potest non enim negamus, quin lex nostra supponat fraudem, non solum euentus, sed & consilij, at simplicem, non reduplicatiuam.

Ad quintum respondendum † quatenus *Gloss. Angel. & seq.* loquuntur de fraude simplici eorum sententiam tenendam, quatenus loquuntur de fraude reduplicatiuè accepta longè à veritate discedere Negusani vero, & Soccinum non loqui in terminis d. l. Imperator, sed quando pater est administrator legitimus, ut in terminis animaduertit *Lader. l. mol. d. consil. 85. num. 2.*

Ad primum † pro contraria responde-tur primo in eo textu sermonem haberi de patre dissipante bona filiorum quorum esse poterat administrator *ad l. cum oportet C. de bon. que liber.* lex vero Imperator loqui de bonis ipsius patris, licet restitutioni obnoxij, in quibus sanè plus iuris habet, ideo non valere argumentum ab vno casu ad alium, cum ex diuersis non inferatur *l. Papinianus ff. de minor.*

Secundo, si faciamus valere argumen-tum

etiam adhuc in terminis oppositæ legis fraudem saltem simpliciter acceptam dari, qui enim prodigè, & luxuriosè vivens bona filij, sciens illius esse, profundit, sanè fraudem committit, cum illicitum scienter agat, quod sine fraude saltem simplici consistere nequit.

Ad secundum respondetur ex mente
552 † Angel. & Alexand. Gloss. illam non probare iure suam sententiam, ideo non esse attendendam, vel secundo favore dotis illud fuisse introductum in qua multa contra regulas iuris communis introducta fuere l. 1. cum ibi notatis ff. solut. matrim.

Ad tertium respondeo in quantum
553 † DD. volunt solam eventus fraudem sufficere, utique errare à veritate, nam hoc modo haberet locum lex Imperator in alienante cum fideicommissum ignoraret, cuius tamen alienationem valere aperto iure cautum, ut supra probatum, & repugnarèt aliqua ex parte iura supra in quarto argumento ponderata, quorū timore fraudem in lege nostra necessariam voluerunt Gloss. & Angel. erronea enim est distinctio Bart. quia conatur illis iuribus occurrere, dum vult ea habere locum in alienatione sine deterioratione l. verum Imperator in deterioratione causante damnum irreparabile, nam etiam in simplici alienatione locum habere legem nostram supra est probatum, ideo dicendum non quidem fraudem reduplicatiavam esse necessariam, sed simplicem, cum eventu tamen damnofo, & hæc ni fallor maximæ veritati consentiunt.

S V M M A R I V M
Articuli Vigesimaesecundi.

- 554 Illatio non fit ex diversis.
555 Vsusfructus alienando ammittitur.
556 Alienare is dicitur, qui præstat occasionem, ut res sibi auferatur.
557 Alienare is dicitur, qui patitur vſucapi, & qui non viendo, servitutem ammittit.
558 Vsusfructus alienando ammittitur si for

maliter alienetur, secus si commoditas alteri concedatur.

- 559 Vsusfructus non consolidatur cum proprietate, quando non constat formalem vsumfructum à fructuario alienatum.
560 Fructuarius rem alienans, censetur commoditatè alienare, non ipsum ius vſusfructus, & num. 562.
561 Alienare quis potest rem alienam, tenetur tamen de evicitione.
562 Debitor non potest auferre ius quasitum suis creditoribus.
Declaro, ut infra num. 581.
563 Bona filij à patre alienata, filio ea recuperante retinent emptores, illisque patre vivente nomine vſusfructus eidem debiti fruuntur.
Declaro, si vſusfructum solum bonorum pater habebat, secus si proprietatem, ut infra num. 582.
564 Iure dantis resoluta resolvitur ius accipientis.
565 Singularis successor, eodem modo tenetur quo eiusdem auctor.
566 Pater, à quo ob dilapidationem bona fideicommissa subiecta à filiis auferuntur, priuatur quoque vſusfructu.
567 Restituere, vox importat plenariam restitutionem tam vſusfructus, quam proprietatis.
568 Alimenta patri egenti sunt præstanda ex fructibus bonorum ab eo ablatorum ex remedio l. Imperator ff. ad Trebell. Fallit si aliunde habeat, unde vivat, num. 571.
569 Emolumentum in iure sæpius pro alimentis accipitur.
570 Accessiones hereditarie nihil aliud sunt, quam fructus.
572 Filius familias miles, in quantum talis, est dominus tum proprietatis, tum vſusfructus rerum ad eum uti militem spectantium.
573 Filius familias miles testari potest.
574 Filius familias in bonis à patre ablatis, ex remedio l. Imperator, ff. ad Trebell. habetur ut miles dum vivit, secus in mortis articulo.
575 Amplia, non solum in damnum patris;

460 De Acquirenda Possessione.

sed etiam quoad creditores, & tertios possessores.

576 *Patrem amittere etiam vsumfructum, quando ex l. Imperator ff. ad Trebell. cogitur restituere, qui teneant.*

577 *Filius patrem egentem cogitur alere.*

578 *Filius non cogitur de proprio as alienum patris solvere.*

579 *Grauatius fideicommissio ante restitutionis tempus est verus dominus.*

580 *Vsumfructus causalis est pars dominij.*

583 *Alimenta debentur filijs in subsidium ex bonis à filio recuperatis, in quibus creditores vsumfructum ex persona patris retinent.*

584 *Alimenta debentur patri dilapidatori in bonis filij ab eo alienatis, & à filio recuperatis, quamvis eorum vsumfructus spectet ad creditores.*

585 *Creditori aliquid detrahi potest, in commodum debitoris si detrahendo alia ex parte ei consulatur.*

586 *Alienatio facta in fraudem creditorum illis nocere nequit.*

ARTICVLVS XXII.

An restituta hereditate ante conditionis euentum, ex dispositione l. Imperator ff. ad Trebell. possint filij etiam fructus hereditarios consequi aduersus creditores, qui ex vsumfructu in vita patris volunt sibi satisfieri.

Videtur negatiua sententia tenenda.

Primo, vbi pater vsumfructum non amittit, licet proprietatem amittat possunt creditores illum consequi æquè, ac si neque proprietatem amisisset, cum nihil commune habeat vsumfructus cum

554 proprietate & ex diuersis autem non inferratur l. Pampinianus ff. de minor. At in specie nostra pater illum non amittit, ergo, &c. minor probatur, nam si amitteret, ob alienationem omitteret, cum & alie-

555 nando quis vsumfructum illum amittat

S. finitur, vbi Doctores Inst. de vsumfruct.

556 dicitur enim pater & alienare præstando, causam vt sibi rei dominium auferatur facit text. in l. alienationis verbum ff. de

557 verb. signif. vbi ille dicitur & alienare, qui patitur vsucapi, & qui non vtendo amittit seruitutem, ita vt rectè dixerim cum alienare, qui abutendo dominium amittit. At per alienationem vsumfructum non amittit, ergo, &c. minor probatur,

558 quia & vbi formaliter non alienatur vsumfructus fructuarius alienans non amittit illum facit text. in princip. Inst. de usu, & habit. iuncto d. S. finitur Inst. de vsumfruct. in primo text. habetur fructuarius alij vsumfructum vendere, locare, aut gratis concedere posse, in secundo verò habetur fructuarius alij vsumfructum nihil agere, quæ duo iura sic conciliantur, vt formaliter alienare nequeat, & ita alienans vsumfructum amittat, at si simpliciter eius commodum propria vita durante alteri concedat, nihil talem prohibeat concessionem.

At pater alienando bona fideicommissio subiecta formaliter non alienat vsumfructum, sed solam commoditatem concedit, ergo, &c. hinc Bald. in l. 1. C. de pignor. quem sequitur Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 8. sub num. 1. inquit, vbi non constat formalem vsumfructum ab vsumfructuario alienatum fuisse, non fieri eius consolidationem cum proprietate, & Imol. ab eodem Couar. d. loco citatus, & inquit, is qui habet vsumfructum alienans rem ipsam, vt contractus valeat censetur commoditatem alienare, non ipsum ius vsumfructus.

Probatur secundo eadem minor habens vsumfructum in aliqua re si illam alienauit, dicitur alienare vti alienam. 560 & potest enim, dum tamen suo periculo teneatur de euictione l. rem alienam ff. de contrab. empt.

At alienans, vti alienam non dicitur alienare, quod suum saltem principaliter, & ideo non dicitur alienare vsumfructum, sed tantum eius commoditatem dum viuit cōcedere ad tradita per Honded. conf. 19. num. 21. volum. 1. in qua com-

commoditate, cum iam ius sit creditoribus quæsitum, neque pereat adhuc creditores ea fruentur.

Secundo, quia non potest pater alienando præiudicare creditoribus, quibus iam ius quæsitum est, præcipue si vel ipse ante alienationem commoditatem obtinuerint, vel illi à Iudice talem commoditatem obtinuerint, qui coegerit debitorem ad concedendam huiusmodi facultatem pro solutione sui debiti † non enim potest debitor ius creditoribus quæsitum auferre *Gloss. & Bart. ad l. si pater C. de inoff. donat. Castrenf. in indiuiduo conf. 135. lib. 1. Anchar. conf. 106. num. 4. Surd. conf. 116. num. 82. volum. 1. Port. ad S. 1. num. 8. Instit. per quas person. nob. acquir. Bero. conf. 43. volum. 1. Cost. hoc referens d. remed. 4. num. 7.*

563 Tertio, † quia in terminis filiorum recuperantium bona à patre alienata posse emptores dicta bona retinere, ac illis uti, ac frui nomine ususfructus patri in vita debiti voluerunt *Alber. in l. 1. nu. 4. vers. quod si pater C. de bon. matern. Rip. in l. si constante num. 99. vers. nec obstat, & ibi Crot. in 2. repet. num. 119. ff. solut. matrimon. Couar. variar. resolut. lib. 1. cap. 8. num. 7. propè finem vers. quo fit, à qua opinione non dissentit Borgn. decis. 2. num. 21. & seqq. par. 1. Honded. qui supradictos refert, & hanc sententiam tenendam profitetur conf. 19. nu. 19. volum. 2.*

In contrarium est veritas, quæ primo sic probatur pater, qui ob alienationem cogitur ante conditionem bona fidei commissio subiecta restituere ususfructum amittit, ergo & eius creditores illum amittunt.

564 Consequentia probatur, † quia resolutio iure eius à quo aliqui causam habent resoluitur quoque eorum ius *l. lex qua vetigal. ff. de pignor. Bald. Salycet. & Castrenf. in l. in prouinciali C. de seruit. & acqu. Bald. in l. 2. num. 17. C. de rescind. vend. ubi Salyc. & alij præcipue Pinell. in 2. par. cap. 3. num. 21. in fin. ubi multos allegat Corb. d. caus. priuat. ob non solut. Canon. ampliatis. 34. & in ter-*

*minis nostris voluere Castrenf. in d. l. Imperator Boer. decis. 61. & Cost. d. rem. 4. num. 3. addamus aduersus † singularem successorem ea prætendi posse, quæ aduersus eius auctorem l. in hoc iudicio S. impendia, ubi Bart. & alij ff. commun. diuid. quem textum dixit singularem Roman. sing. 174. in scis, quod Rip. in l. ubi pure S. ultimo sub num. 3. ad Trebell. Tiraquell. de retract. par. 1. S. 12. gloss. 1. num. 18. & seqq. Bec. conf. 97. num. 21. ideo aduersus creditores tanquam singulares successores in usufructu illum, usufructum prætendent, quem aduersus patrem prætendere poterant, ob eius dilapidationem, Antecedens nempe patrem usufructum amittere aperte † ad modum probatur in d. l. Imperator, ita ut alicui declarationi, aut inuolutioni non possit esse locus, nisi quis aperte velit tergiuerlari, & primo in illis verbis *restitui hereditatem iussit, ita ut ne quid in ea pecunia quamdiu filius eius viueret iuris haberet*, si ergo non potest quid iuris pater habere in ea pecunia, hoc est hereditate, ut benè declarat *Gloss. in vers. pecunia*, consequens est, ut usufructum amisisse dicatur, aliquid enim iuris haberet, & quidem multi ponderis. 567 Præterquam, quod ipsa vox † restituere importat plenariam restitutionem tam usufructus, quam etiam proprietatis *l. videamus la 2. S. in fauiana ff. de usur. l. in conditione S. 1. ff. de reg. Iur. Cuman. in l. cum filio num. 3. vers. nota, quod testator ff. de leg. 1. sequitur Aret. colum. 7. vers. aliam tamen opinionem Castrenf. num. 18. Socc. num. 31. Iason. num. 151. Bald. num. 22. quod præcipue est verum, quando est posita à l. Iason. in d. l. cum filio num. 152. Crauet. in 3. par. num. 55.**

Secundo, hoc idem colligitur ex finalibus verbis, ubi text. inquit. † *Paterna reuerentia congruum esse egenti fortè patri officio Iudicis ex accessionibus hereditarijs emolumentum præstari*, quæ verba communiter sic ab omnibus interpretantur, ut alimenta egenti patri ex fructibus officio Iudicis sint præstanda, & 569 rectè quidem, † emolumentum enim læ-

piſſimè in iure alimentà ſignificat *l. 3. §. generaliter l. vltima ff. ſi cui plus quam per leg. ſalcid. l. Dominus ff. de uſufruct. l. Meuius §. penultim. de leg. 2. Cuiac. d. l.*

- 570 *Imperator in ſin. & † acceſſiones hæreditariæ nihil aliud ſunt, quam fructus, vt ſentiunt DD. & præcipue Cuiac. d. l. Imperator*, ex his ſequitur omnino parentem uſufructum priuatum, nam non priuatus haberet omnes fructus, neque opus eſſet, vt alimenta ex fructibus præſtarentur, vnde oritur † talis diſtinctio, aut pater habet aliunde, vnde viuat, & nihil ex acceſſionibus hæreditarijs, aut fructibus prætereſſe poteſt, aut non habet, & alimenta tantum ex dictis fructibus conſequitur.

- Tertio probatur ex eodem text. dum vult filium reſtituta hæreditate filio militi comparari, † nam filius miles, in quantum talis eſt dominus tum proprietatis, tum uſufructus earum rerum, quæ ad eum vti militem ſpectant *l. 1. §. nec Ca. ſtrenſe ff. de colat bonor. l. ſinal. C. de inoff. teſtam. l. cum oportet C. de bon. qua liber. l. 1. §. vltimo iuncta l. 2. & gloſſ. ibi ff. ad Macedonian.* ergo & in ſpecie noſtra erit dominus tam proprietatis, quam uſufructus, neque dicatur non verè, & ſimpliciter filium in his bonis ſe habere,
- 573 vti militem, † nam vt talis poſſet etiam teſtari *§. illis autem, verſ. ſed teſtari quidem inſtit. de milit. teſtam.* quod negant DD. nam vt rectè Cuiacius animaduertit † filius in his bonis tantum dum viuut habetur vt miles, non tempore mortis, vt colligitur ex illis verbis, *ita ne quid in ea pecunia, quamdiu filius eius viueret iuris haberet*, in tantum enim ſe habet, vt miles in quantum pater nullum ius habet, at non habet dum viuut, ergo, &c. hinc ſequitur, vt non poſſit teſtari, nam ſi teſtaretur etiam in morte ſe, vt miles haberet, quod textui repugnat, vt aperte moniuit Cuiacius.

Quarto, quia text. patri ob fraudem damnum conditionis infligit, damnum autem conditionis infligere, nihil aliud eſt, quam perinde ſtatuerè, ſi verè conditio purificata eſſet, & filius factus eſſet

ſui iuris, & plenum haberet uſumfructu, igitur facta propter dilapidationem reſtitutione integer uſuſfructus ad filium ſpectat.

- 575 Neque dicatur hæc procedere † in damnum patris, non vero in damnum creditorum, nam quod lex non dicit, neque nos dicere debemus *l. illim C. de colat.* & vbi ea non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, *l. 1. §. generaliter ff. de leg. præſtan.* præterquam quod nimis repugnat certiſſima conſuſio, reſoluto iure dantis, reſolui ius accipientis, ſupra propoſita, & neminem plus iuris in alium transferri poſſe, quàm ipſe habeat, de qua ſupra, tandem repugnant aperta verba text. quæ volunt, filium militi comparari, ſi res à poſſeſſoribus peti, vel etiam cum debitoribus agi oporteret, vbi non ſolum habita relatione ad patrem, ſed maximè ad tertios poſſeſſores, vult, filium militi comparari.

Addamus, ſi verè pater mortuus eſſet, proſectò extingueretur ius omnium creditorum patris, merito idem dicendum eſt in caſu noſtro, cum perinde ſit, ac ſi mortuus eſſet, quantum ad huiusmodi uſumfructum attinet, cum damnum conditionis à lege infligatur, vt ideo perinde ſit, ac ſi pater mortuus eſſet.

- 576 Quinto, quia † patrem amittere uſumfructum, quando ex d. l. cogitur reſtituere, voluerunt, *Rimin. Alber. de Roſate, Angel. Paul. Ioan. de Imol. dicens boni eſſe communem, & Alexand. in d. l. Imperator, præcipue ſub num. 8. Bolognin. in d. l. Imperator. Boer. deciſ. 61. num. 17. late Molin. de primogenis. Hiſpan. lib. 1. cap. 16. num. 12. Ruin. conſ. 23. num. 14. Lup. in cap. per veſtras, §. 17. num. 13. de donat. inter vir. & vxor. Angel. in §. igitur Inſtit. per quas perſon. nob. acquir. num. 6. vbi inter caſus, quibus patri non debetur uſuſfructus, enumerat caſum legis Imperator. Surd. de aliment. tit. 7. quaſt. 17. nu. 31. Idem conſ. 116. nu. 24. & 48. volum. 1. Cuiac. ad d. l. Imperator, propè ſin. dum inquit, Hodie igitur filius familias eſt proprietarius non ſolum huius hæreditatis, ſed aduentitiæ cuiuslibet,*

bet, sed huius hereditatis est etiam usufructuarius alius. *Molin. in tract. de In-stit. & Iur. disput. 228. in 4. effectu colum. mibi 924. sub littera D. Cost. d. re-med. 4. sub num. 3. ibi*, sed repente usufructu priuari debet dilapidator, & subnectit, etiam quod praedictum creditorum. Cum ergo tali usufructu una cum proprietate priuatus sit parens, & proprius sit ipsius filij. Consequens est, ut nihil ex eo creditoribus debeatur, quauis enim filius alere cogatur patrem *l. si quis a liberis §. si vel parens ff. de liber. agnoscen. d. l. Imperator in fin. †* non tamen cogitur de proprio eius res alienum soluere *l. 1. & 2. C. ne fil. pro patre*, & sic nullam usufructus partem creditoribus soluere tenetur.

Ad primum respondetur, non ideo patrem usufructum amittere, quia illum alienet, nam si ex hoc eum amitteret concedendo solam commoditatem, eo non priuaretur, ut in argumento, sed quia fraudem fideicommissi facit, ob quam lex conditionis damnum infligit, ut in text. & in argumentis supra propositis.

Secundo respondetur, nihil facere argumentum, cum procedat in usufructu formali, nos autem sumus in causali, nempe dominio, & proprietati coniuncto, rerum enim per fideicommissum filio restituendarum, non est pater † grauatus usufructuarius formalis, sed verius Dominus, & proprietarius *l. cum onere l. generaliter §. sub conditione l. Iulianus cum l. sequente ff. de rei vendic. ubi Bart. & Angel. Bald. in l. voluntas num. 10. C. de fideicommiss. lason. in l. haeres legato §. 1. num. 4. ff. de leg. 1. Peregrin. de fideicommiss. art. 40. num. 6.* quamobrem, cum pater haberet usufructum causalem, non verò formalem, & ita esset proprietatis accessorium, † quam partem dominij appellant *l. 4. ff. de usufruct.* consequens est, ut proprietate omissa usufructus quoque pereat, cum accessorium sequatur *cap. accessorium de reg. Iur. in 6.*

Ad secundam probationem minoris, eodem modo respondendum, alienan-

tem rem, in qua habet usufructum, uti alienam alienare, si habeat usufructum formalem, secus si causalem, habet enim usufructum, quia Dominus, & ita alienat, uti suam, & alienando, uti suam omne ius amittit: ergo, &c.

Ad secundum non posse parentem alienando praedictum creditoribus. † Respondendum, non patrem praedictum creditoribus, sed legem, quae ob fraudem alienantis conditionis damnum infligit, secundo non fuisse creditoribus ius quæsitum aduersus beneficium huius legis, filio concessum casu quo pater alienauerit, ideo patrem non auferre ius quæsitum, cum esset sub tacita legis conditione quæsitum, si pater non alienasset, & quemadmodum si tunc moreretur, quando cogitur restituere, non diceretur creditoribus ius auferre, quia erat quæsitum tantum, usque ad mortem, ita dicendum, neque dum cogitur restituere, quia erat quæsitum tantum, usque ad talem coactam restitutionem, cum non potuerit illis acquiri, nisi eo modo, quo eorum auctori competebat, nemo enim plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat, vulgata *l. nemo plus iuris ff. de reg. Iur. cap. nuper, de donat. inter vir. & uxor. cap. nemo de reg. Iur. l. traditio ff. de acquir. rer. domin.*

Ad tertium respondetur, † enarratos in argumento auctores loqui de eo, qui alienauit bona, in quibus usufructum formalem habebat, non verò in eo, qui alienauit ea bona, quorum proprietarius erat, & ita habebat usufructum causalem, ideo non faciunt ad rem nostram, cum hæc duo valde differant, ut ex contrarijs argumentis, & eorum solutionibus constat; Addamus eos non loqui, ubi lex ulterius procedens determinat, ut etiam pater amittat usufructum, prout in casu nostro, ubi lex Imperator nimis aperte hoc determinat, dicta enim DD. ita sunt intelligenda ne sequatur absurdum, & ne legibus repugnent.

Duo tamen pro corollario sunt animaduertenda. Alterum in casibus † in quibus patri remanet usufructus, ita ut

recu-

recuperatis à filio bonis, quārum ad proprietatē, nihilominus creditores nomine vñsfructus patri debiti pñdijs fruuntur, quod contingit in recuperatione aduentitiorum filij, ad Doctores supra in tertio argumento relatos, in subsidium tamen filijs alimenta deberi *ad Boer. decis. 7.* quem refert, & sequitur *Cost. d. remed. 4. sub num. 6.* ibi adhuc in subsidium debentur alimenta filijs; † quini-
 584 mō patri quoque dilapidatori alimenta deberi rectē voluit idem *Costa citato loco*, qui ideo creditoribus, & parenti consultum eodem modo proficitur, parenti ne miserē famē pereat, creditoribus verò, ne, eo quantō ocius moriente vñsfructus finiat *ad S. fin. instit. de vñsfruct.* & ita nihil amplius consequantur,
 585 quē ratio valdē legibus probabilis, † quē ut aliquando consulant egestati debitoris, aliquid de iure creditorum detrahūt, si detrahendo ex alia parte consulant optimus est text. in *l. si his, qui soluendo S. 1. in fin. cum leg. sequen. ff. de hered. instit. l. 1. in princip. C. de necess. seru. S. licet autem Instit. quibus ex caus. manumitt. non liceat*, ubi debitore existente non soluendo, ei tamen permittitur alienatio serui, quæ erit in causa, ut tantō minus consequantur creditores, & ita detrahit de iure creditorum, cum tamen detrahendo consulat, ut habeant debitorem certum, quem conuenire possint, & eius nomine bona sub hasta vendere.

Alterum est, si fortē pater ære alieno prægrauatus, dum cogeretur ex vñsfructu creditoribus satisfacere, si in eorum fraudem alienaret, & eo fortē consilio dissiparet, ut bona vna cum vñsfructu à filio auferentur, probata huiusmodi collusionē,
 586 hoc † creditoribus non magis officere posse, quā regulariter in fraudem creditorum facta alienatio officere potest, iuxta tradita in *S. item si quis in fraudem Instit. de action. tot. titul. C. de reuocand. hys que in fraud. & tot. titul. ff. que in fraudem creditor.* ubi materiam videas quam nō ingredior, ne plus æquo à materia proposita digrediar.

S V M M A R I V M
 Articuli Vigesimalterij.

- 587 *Affis appellatione, integra continetur hereditas.*
 588 *Pars hereditatis, importat quotam.*
 589 *Res certa non facit partem hereditatis.*
 590 *Titulo particulari marito non competit legis nostræ beneficium, sed solum fundanti in titulo vniuersali.*
Declara, ut infra num. 595.
 591 *Remedium legis nostræ ex mente Alexandri non competit, ubi non competit interdictum quorum bonorum.*
 592 *Interdictum quorum bonorum non competit pro rebus singularibus.*
 593 *Remedium legis nostræ competit fideicommissario vniuersali pro rebus singularibus contra tertios possessores.*
 594 *Remedium legis nostræ datur contra possidentes cum titulo post mortem testatoris acquisito.*
 595 *Adempta, siue ab hered. titulum obtinuerit, siue aliunde.*
 596 *Emptor Singularis successor } non debet esse meliores conditionis, quā suus auctor.*

ARTICVLVS XXIII.

An fideicommissario vniuersali aduersus singulares rerum possessores hoc beneficium competat.

- N**egatiua sententia videtur tenenda. Primo, quia huius legis beneficium videtur respicere vniuersalitatem bonorum, ut colligitur ex text. in illis verbis, (Si quis ex asse, vel ex parte institutus,) quæ vel totam, vel quotam hereditatem respiciunt, verba enim † ex asse, totam hereditatem importat *S. hereditas, Instit. de hered. instit.* verba verò vel ex † parte, quotam hereditatem importat *Gloss. hic super verbo ex parte Alexand. in l. quoties ff. de hered. instit.* & probatur per text. in *l. & si non totam cum l. sequenti ff. si quis omissa causa*

589 *sa test.* vbi habetur, certam rem † non facere partem hæreditatis, quod esset absurdum, nisi partis appellatione veniret quota, quod rectè animaduertit *Angel. ibi, & Zuccard. num. mibi 184.* non ergo loquitur lex nostra de rebus singularibus.

Secundo quia, quemadmodum non 590 competit † nisi illis, qui fundantur in titulo vniuersali, non verò illis, qui fundantur in titulo particulari, vt adhuc verè probant illa verba, *Si quis ex asse, vel ex parte hæres Institutus, &c.* Vnde legatario non competere, vel Instituto in re certa communiter receptum, vt dixi *supra art. 11.* Ita non videtur competere, nisi pro rerum vniuersitate, non verò rebus singularibus, si quidem titulo vniuersali rerum vniuersitas correspondet, titulo verò particulari res singulares, vt tradunt DD. in *S. hætenus Instit. per quas person. nob. acquiritur.*

591 Tertio, quia hoc beneficium † non videtur competere in illis casibus in quibus non competit interdictum quorum bonorum, vt *Alexandrum voluisse in conf. 185. colum. ult. in 5. refert Peregr. de fideicommiss. art. 48. num. 21.* At tale 592 † interdictum non competit pro rebus singularibus, vt ex eodem *Alexand. refert idem Peregrin. citato loco, & probat textus in l. 1. ff. quorum bonorum* in illis verbis, *hoc adictum restitutorium est, & ad vniuersitatem bonorum, non ad singulares res pertinet, ergo, &c.*

593 In contrarium † est opinio *Gloss. in l. 1. S. fin. ff. quorum bonorum, quam sequitur Bart. & DD. vbi Rip. num. 15. Alexand. conf. 4. num. 13.* qui loquitur de possessione rerum singularium, vt ex themate totius consilij colligitur, & statuit singulare beneficium huius legis † dari etiam 594 contra possidentes cum titulo post mortem ipsius testatoris acquisito, hoc idem repetit *sub num. 16.* ibi remedium erit, quod dictus executor intètet remedium *A. l. final. C. de edict. Diu. Adrian. sollend.* contra quoscunque possidentes, & cum titulo acquisito post mortem Federici, &c. Eadem sententiam relato *Alexand.*

amplectitur *Peregr. art. 48. num. 21. post Riminald. l. un. pariter ab eadem allegatum conf. 190. num. 35.* vbi loquitur de quadam possessione, & sic de re singulari à grauato alienata, & statuit per beneficium legis nostræ à fideicommissario obtineri.

595 Ad primum respondendum † hoc beneficium respicere vniuersalitatem potentialem, quæ respicit titulum, non verò actuale, vt benè indicant verba in argumento relata, *si quis ex asse, vel ex parte hæres institutus, &c.* Verbum enim *institutus*, respicit titulum eius, qui hoc vtitur beneficio, ideo sat est, vt ex parte intentantis hoc beneficium detur titulus vniuersalis, qui sua aptitudine, & potentia respiciat vniuersitatem rerum, licèt per accidens res singulares in eo contineantur alioqui si testator vnica re relicta, puta domo decederet cessaret huius legis beneficium, quod ridiculum.

Ad secundum eadem responsio est afferenda, quamuis enim hoc beneficium competat tantum illis, qui nituntur titulo vniuersali, nihilominus non excluduntur res singulares, quatenus etiam titulo vniuersali prætendi possunt. Titulo enim vniuersali non correspondent necessario res vniuersales actu, sed tantum potentia rerum vniuersalium, vt DD. in *d. S. hætenus instit. per quas person. nob. acquir. & præ cæteris egregiè Vultei num. 2.*

Ad tertium est respondendum non esse necessarium argumentum, ab interdicto quorum bonorum ad remedium legis nostræ, habet enim se innicem tanquam excedentia, & excessa, vt post *Castrenf. hic num. 14. voluit Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 45.* quamobrem non est absurdum, si interdictum quorum bonorum in hoc à legis nostræ beneficio excedatur, vt illud competat pro rebus singularibus, quamuis secus sit in dicto interdicto quorum bonorum. Ad datis meliorem solutionem, quæ in sequenti articulo habetur.

Declara, vt competat pro rebus singularibus, hoc remedium, etiam contra

ter-

tertium possessorem, non solum si titulum habeant aliunde, quam ab hærede, verum etiam si ab hærede defuncti, vt rectè *Peregr. d. art. 48. num. 21.* qui Aretinum contra sentientem *conf. 87. in ultimo dubio*, malè sentire animaduertit, cum nulla resistat ratio, quin hoc remedium in dicto casu competat, quinimò
 596 oportuna ratio id suadet, † nimirum ne emptor sit melioris conditionis, quam auctor suus *contra l. final. §. 1. ff. ad Valerian. & l. in his §. non debet ff. de reg. iur.*

Declaro secundo, vt competat ijs concurrentibus, quæ etiam in possessione rerum vniuersitatis essent necessaria; nempe, vt post mortem defuncti talium rerum possessionem obtinuerit, non ante; & reliqua, de quibus suis locis.

S V M M A R I V M

Articuli Vigessimiquarti.

597 *Remedium legis nostræ pro rerum vniuersitate competit, non rebus singularibus.*

Declaro, vt infra num. 600.

498 *Fideicommissario vniuersali, pro rebus singularibus non restitutis, non competere legis nostræ beneficium contra heredem, qui teneant.*

599 *Contraria tamen sententia crebrius recepta.*

600 *Remedium legis nostræ competit cuicumque habenti ius vniuersale, etiam si sub eo res singulares contineantur.*

601 *L. 1. ff. quorum bonorum declaratur.*

602 *Fideicommissarius qua vii possit cautela, vt tutè pro rebus singularibus legis nostræ remedium intenter.*

603 *Remedium legis nostræ competit pro obtinenda confirmatione possessionis adeptæ.*

ARTICVLVS XXIV.

An aduersus heredem pro rebus singularibus non restitutis.

Supponendum pro terminum constitutionem fideicommissario fuisse fa-

ctam restitutionem veram, & realem, omnium fermè bonorum sub fideicommissio contentorum, remansisse tamen, aliqua corpora penes heredem restituentem, pro quibus velit fideicommissarius hoc beneficium intentare.

Videtur negatiua sententia tenenda.

597 Primo, † hoc beneficium competit pro rerum vniuersitate, non verò pro rebus singularibus, vt videtur tenere *Cagn. hic sub num. mibi 12. vers. sed pone, quod hæres per text. in l. 1. ff. quorum bonorum*, argumento desumpto à dicto interdicto ad beneficium nostrum, ibi enim apertè *l. C. inquit, illud interdictum ad vniuersitatem bonorum, non ad res singulares pertinere, & etiam per textum nostrum, in quo fit mentio de vicesima, quæ est quota respiciens vniuersalitatem, non verò res singulares.*

598 Secundo, quia ita † in terminis, etiam durioribus tenet idem *Cagnol. & refert quosdam ita tenere hic sub nu. 12. vers. sed pone quòd hæres, vbi non videtur velle, vt hæres possidens aliquas res, & aliquas non possidens pro non possessis hoc beneficium intentare possit, si ergo non potest hæres, multò minus poterit fideicommissarius, cui ita non fecilè hoc beneficium conceditur.*

599 In contrarium † est opinio *Alexandri hic num. 31. lason. num. 10. Zuccard. num. 487. Peregr. art. 48. num. 21. vers. constat autem competere, quibus subscribendum censeo.*

600 Probatur autem horum sententia, † quia competit cuicumque habenti ius vniuersale, etiam si sub tali iure res singulares contineantur, quòd patet in hærede instituto à testatore, qui vnicam rem haberet, nam profectò hoc beneficium competeret, & tamen res esset singularis, ex quo colligitur in vniuersalitate attendi ius, seu causam ex parte agentis, non verò singularitatem, aut multiplicitatem ex parte eorum.

Ad primum responderetur, quinimò hæredi directo hoc beneficium competere, etiam pro rebus singularibus, dummodo ex causa, seu titulo vniuersali debeant-

601 beantur, non t̄ obstat allegata l. 1. in fin. ff. quorum bonorum, nam verba illa, ad vniuersitatem bonorum non ad singulares res pertinet, sunt referenda ad potentialitatem ex parte rerum, vel non repugnantiam, vt scilicet tales sint, à quibus vniuersalitas non repugnet, ita vt rectè à titulo vniuersali contineri possit, non ad necessitatem, & hoc colligitur ex eodem text. ponderando principium in illis verbis, (quod de his bonis pro herede, aut pro possessore possides, possideresue, si nihil vfucaptum esset, quodque dolo malo fecisti, vt desineres possidere id illi restituas) vbi verba illa, quod de bonis, res singulares, quæ tamen sub vniuersalitate continebatur significant & illa, quodque, &c. rem singularem important, & illa, id illi restituas, eodem modo rem singularem indicant, quod si hoc modo non intelligeretur verba text. dum inquit, ad vniuersitatem bonorum non ad singulas res, in eodem text. implicaretur inextricabilis contradictio, ad idem faciunt l. hoc amplius, & l. sequens ff. de furt. ponderata à Gloss. in d. l. 1. ff. quorum legatorum, quæ essent contra dictam legem primam, nisi hoc modo declararetur.

Minus obstat text. noster, vbi de vigesima sermonem habet, quia ibi loquitur secundum edictum Diui Adriani, quod est sublatum à lege nostra, & ita respondet Alexand. d. num. 31.

02 Accedat ad omnem t̄ ambiguitatem tollendam posse fideicommissarium, qui aliquas res possidet aliquas non, quando vult pro reliquis hoc beneficium intentare, posse etiam rerum vniuersalitatem prætere, & pro ea hoc beneficium intentare, dummodo pro rebus, quas possidet non immissionem, sed confirmationem petat, pro hijs vero quas non possidet immissionem, & ita beneficium intentabit, pro tota rerum vniuersalitate, t̄ competit enim etiam possidenti pro confirmatione adeptæ possessionis obtinenda, vt alibi docuimus, & affirmat Alexand. hic num. 31. post Cagn. & Bart. sequitur Soccin. lun. conf. 97. num. 47.

lib. 2. Roland. qui alios refert, & de comuni testatur conf. 98. num. 7. lib. 3. Rota in vna Bonon. attestatorum 24. Octobris 1588. coram Matica vers. neque ad rem pertinet in ordine impress. sub eius nomine decis. 33. num. 12.

Ad secundum respondendum, Cagn. & relatos ab eo in erronea esse sententia, quod patet ex solutione eorum, quæ afferebantur pro illorum opinione, quæ totum oppositum probant, vt rectè Fulgos. animaduertit, & iam ex illius mente probatum.

S V M M A R I V M Articuli Vigessimiquinti.

- 604 *Conditionali dispositioni non est locus, conditione non purificata.*
- 605 *Conditione deficiente dispositio habetur pro non facta.*
- 606 *Mortis appellatione in dubio intelligitur de naturali.*
Declarat, vt infra num. 648.
- 607 *Decefferit, hoc verbum importat, mortem naturalem.*
Declarat, vt infra num. 651.
- 609 *Monachus non dicitur naturaliter mortuus.*
- 610 *Conditio debet purificari in casu vero, non ficto.*
Declarat, nisi apponens conditionem, de ficto etiam intellexerit, & num. 653.
- 611 *Conditio debet verificari in fama specifica.*
Dicitur tamen verificata in forma specificata, si in ea fuerit verificata, de qua testator sensit, num. 654.
- 612 *Conditio formam inducit.*
- 613 *Forma debet impleri specificè, neque potest impleri per equipollens.*
- 614 *Mors ciuilis, ficta est, non vera.*
- 615 *Haberi loco alicuius improprietatem importat.*
- 616 *In conditionibus verum factum attenditur.*
- 617 *Mors ciuilis non equiparatur naturali in conditionibus implendis.*
- 618 *Mortem aduenturam indubitatum est.*
- 619 *Fideicommissum caducatur, honorato ante conditionem decedente.*
- 620 *Vlti-*

620 *Ultima voluntas non debet ab alieno pendere arbitrio.*

Fallit in substitutionibus, ut infra numer. 655.

621 *Religionem incapacem ingrediens, omne ius suum transfert in successorem testamentarium, si ante professionem testamentum fecerit, si non fecerit in successores ab intestato.*

622 *Alienatio bonorum fideicommissio subietorum facta ante conditionis eventum sustinetur, nec ante conditionis purificationem potest reuocari.*

623 *Legitima debetur descendantibus de iure natura.*

624 *Fideicommissum debetur vocatis de iure civili passivo.*

625 *Legitima non debetur filiis, quamvis pater ingrediatur Monasterium, sed mors eius naturalis est expectanda.*

Sed contra infra num 660.

626 *Monasterium ingressus dicitur mortuus civiliter.*

627 *Fideicommissarius sub conditione mortis vocatus repellitur a fideicommissio, quamvis gravatus fuerit, & bona a Fisco occupata, donec tamen gravatus naturaliter viuat.*

628 *Conditio mortis, fideicommissio apposita, non dicitur purificata per deportationem gravati.*

629 *Donatio facta uxori per viri deportationem suspenditur, & non confirmatur, nisi per mortem naturalem.*

630 *Fideicommissio sub conditione mortis relicto non esse locum per gravati professionem, sed ante eius mortem naturalem bona spectare ad eius heredes, qui tentant.*

631 *Contrarium tamen est crebrius receptum in Monasterio bonorum in capaci, & substitutum statim succedere, numero 709.*

632 *Voluntas testatoris est attendenda.*

633 *Testator, qui alicui, si decesserit sine filiis, substituit, magis voluit Institutum habere, & eius filios, quam substitutum, ac magis substitutum, quam succedentes ab intestato heredi.*

634 *Disposuisse illud dicitur testator, de quo*

si fuisset interrogatus affirmatiue respondisset.

635 *Maxime autem hoc est verum, quando ex eo, quod expressum fuit coniectura voluntatis deduci potest.*

636 *Mortis appellatione, concurrente identitate rationis, venit etiam Civilis.*

637 *Testator praesumitur eam viam elegisse, qua mediante facilius sua voluntas effectum sortitur, & difficilius possit irritari.*

638 *Fideicommissum fit caducum, bonorato ante conditionem decedente.*

639 *Mors civili idem dicitur, quod de morte naturali, quando ex civili resultat idem effectus.*

640 *Mors civilis eundem operatur effectum, quem naturalis, respectu devolutionis bonorum ad substitutum, quando gravatus ingreditur Monasterium bonorum incapax.*

641 *Declaro, ut non operetur eundem effectum absolute, sed quantum ad intentum testatoris, ut primo vocatus praesentatur substituto, quatenus ipse capax.*

642 *Substitutus sub conditione, si gravatus sine filiis decesserit, & gravatus filios habens, Monasterium fuerit ingressus, quamvis filij ante mortem naturalem patris gravati decesserint, non admittitur si mors civilis attendatur, si vero naturalis admittitur.*

643 *Gravatus sub conditione mortis sine filiis, si filios habens Monasterium incapax ingrediatur, attenditur in substitutione mors naturalis, si vero non habeat attenditur mors civilis.*

644 *Dispositio una, & eadem non est diverso iure censenda.*

645 *Non tamen dicitur diverso iure censi, quando pro diversa facti contingentia, diversa via ad eundem effectum obtinendum eligitur.*

646 *Effectus ubi est causa modi, non curamus de modo, dummodo habeamus effectum.*

647 *Agnationis splendor diuitijs, & opibus maxime conservatur.*

649 *Verba sunt nota earum passionum, quae in animo sunt.*

- 652 *Voluntas testatoris semper primario est attendenda.*
- 653 *Verba etiam in conditionalibus sunt intelligenda iuxta mentem proferentis.*
- 654 *Conditio dicitur impleta in forma specifica, si in ea fuerit impleta, de qua testator sensit.*
- 655 *Substitutionibus nihil repugnat, quominus ab alieno facto perdere possint.*
- 656 *Substitutio vulgaris primo hærede adente fit irrita, & repudiante fit efficax.*
- 657 *Substitutio fideicommissaria facta sub conditione potestatiua hæredis ab eiusdem voluntate pendet.*
- 658 *Hæredi sub conditione grauato si capitulum non ascenderit liberum est ascendendo facere, ut fideicommissum euanescat, non ascendendo facere, ut valeat.*
- 659 *Fideicommissum penè nomine relictum pendet à voluntate grauati, qui seruans, quod sibi à testatore impostum pœnam euitat, & reddit fideicommissum inefficax, illud non seruans facit fideicommissum efficax.*
- 661 *Substitutus sub conditione mortis, per mortem ciuilem non admittitur, quando mortuus ciuilitè fecit transitum, in potestatem capacis, secus si fecerit transitum in potestatem incapacis.*
- 662 *Instituens eum, qui institutionis tempore est capax, eo animo censetur instituere, ut sibi, vel ei, cuius iuri potestea subiectus euadet, acquirat.*
- 663 *Fideicommissario legis nostræ beneficiū competit, quando per professionem grauati factus est locus fideicommissio, & verbalis restitutio est facta.*
- 664 *Monachus in foro Ecclesiastico est conueniendus.*
- 665 *Ius Pontificium seruatur in foro Ecclesiastico.*
- 666 *Iura hæreditaria de iure Pontificio in fideicommissarium transeunt, absque aliqua restitutione.*
- 667 *Subtilitates, quæ sunt de apicibus iuris, de aequitate canonica non attenduntur.*
- 668 *Restitutio verbalis, aut realis in fideicommissis de iure Canonico non est necessaria.*
- 669 *Amplia secundum Hondedeum non solum in petitorio verum etiam in possessorio.*
Contrarium num. 674.
- 670 *Fideicommissarius non potest propria auctoritate capere, etiam in casibus in quibus non est necessaria restitutio.*
- 671 *Fideicommissario ante verbalem restitutionem nullo modo legis nostræ beneficium competit.*
- 672 *Iudex perperam procedit tribuendo possessionem, quam debet capere fideicommissarius de manu hæredis.*
- 673 *Mors omnia soluit.*
- 674 *Possessio, quam quis capit à Iudice minus ritè precedente, non minus est vitiosa, ac capta propria auctoritate, & capiens à Iudice eadem pœna punitur.*
- 675 *Facta facilius sustinentur, quàm facienda admittantur.*

ARTICVLVS XXV.

An fideicommissario competat hoc remedium, quando hæres fauore agnationis grauatus sub conditione mortis sine filiis, Monasterium bonorum incapax fuit ingressus, nulla facta bonorum suæ fideicommissorum dispositione, ante mortem naturalem ipsius ingressi, & ita cum primum ingressus, an verò sit mors naturalis expectanda.

Articulus continet duas difficultates, quorum vna ad alteram est præambula.

Prima, an sit locus fideicommissio ante mortem naturalem grauati, & ita tempore professionis, an verò tantum post mortem naturalem grauati.

Secunda, an eo tempore, quo locus est fideicommissio, siue ante mortem naturalem, siue post, sit locus huic beneficio. Primam difficultatem prius attingemus, secundam posterius; Quantum igitur ad primam difficultatem attinet negatiua sententia videtur tenenda.

R r Pri-

- Primo, quia adhuc non videtur locus fideicommissio, quia nondum purificata
- 604 † conditione non est locus dispositioni conditionali *l. cedere diem ff. de verbor. signific. l. si quis ff. si quis omiss. causa testat. Paris. conf. 164. num. 19. volum. 4. Rolan. a Vall. conf. 70. num. 47. volum. 3. Saccin. lun. conf. 82. num. 18. volum. 1. Surd. conf. 81. num. 11. volum. 1.* Vnde
- 605 sequitur, ut conditione deficiente dispositio habeatur pro non facta *l. qui hares S. Paul. ubi Bart. & Saccin. ff. de condit. & demonstr. l. 1. S. si autem C. de caduc. tollend. ubi DD. l. 1. ubi Bart. & alij ff. de cond. & demonstr. l. necessarium S. 1. ff. de pericul. & commod. rei vendita l. pecuniam quam, ubi Alexand. num. 4. ff. si cert. petat. Saccin. lun. conf. 4. num. 16. volum. 2. Rolan. a Vall. conf. 43. num. 58. & seqq. vol. 4. Menoch. conf. 99. num. 39. Peregr. de fideicommiss. art. 43. num. 16.* In specie autem nostra non dum videtur purificata conditio, quod probatur.
- 606 Primo, quia appellatione † mortis in dubio intelligitur de naturali, non de civili *l. ex ea S. Insulam ff. de verb. oblig. l. Stacius S. Cornelio, ubi Bart. ff. de iur. Fisci l. sed, & si mors S. tam igitur ff. de donationibus inter virum, & uxorem l. cum pater S. hereditatem il l. 1. ff. de leg. 2. Alexand. conf. 139. num. 30. volum. 2. Phanuc. in tract. de lucro dotis, in rub. in vers. post mortem num. 12. Imol. in rub. extra de testibus. Cephal. conf. 395. num. 26.*
- 607 Et verbum † decesserit importat mortem naturalem *l. intercedit ff. de condit. & demonstr. l. qui duos S. si maritus ff. de reb. dub. l. si decesserit ff. qui satisf. cogant. gloss. final. in cap. susceptum de re. excip. Rebuff. in tractat. de benef. in regula de infirm. benef. resignan. ubi per hanc rationem tenet, regulam illam non verificari per mortem civilem, & hoc precipue*
- 608 verum est in dispositione hominis, † cuius verba intelligenda sunt in sensu verò & naturali, non civili, & ficto *l. si quis ita S. final. de leg. 3. l. fideicommiss. ff. de cond. & demonstr. l. final. C. de his qui ventam atatis impetrauerunt.*
- 609 Quamobrem cum † Monachus non di-

catur naturaliter mortuus, omnes enim actus naturales viventis exercet, sentit, nutritur, mouetur, & alia præstat, de quibus *Natta conf. 282. num. 6. lib. 2. Surd. conf. 90. num. 33. facit text. in cap. quorundam, & in cap. Religiosus de elect. in 6.* Consequens est, ut nondum purificata conditione non sit locus fideicommissio, & ideo multò minus immisioni ex beneficio legis nostræ.

- Confirmatur, quia non solum in specie nostra verba sunt naturaliter intelligenda, eo quòd sumus in dispositione hominis, sed quia talis dispositio conditionalis est, ut colligitur ex illis verbis, sub conditione mortis sine filiis † conditio autem purificari debet in casu vero, non ficto *l. qui hares S. Meuius ff. de condit. & demonstr. Bart. in l. Gallus, & quid si tantum ff. de liber. & posthum. & debet*
- 610 † verificari in forma specifica *l. Meuius l. qui hares ff. de condit. & demonstr. ad*
- 611 idem facit, quia † conditio formam inducit, *Bald. in Authent. Matri, & Aua C. quando mulier tutelæ offic. fung. Ruin. conf. 599. num. 3. lib. 1. copiose Tiraquell. de retract. conuent. S. 2. gloss. 1. num. 3.*
- 612 † Forma autem debet impleri in forma specifica, nec potest impleri per æquipollens *S. tutor autem Instit. de auctor. tutor. Alexand. conf. 537. num. 15. & 16. volum. 2. Dec. conf. 466. in fin. Menoch. conf. 117. num. 16. Rol. conf. 60. num. 16.*
- 613 in 4. *Bec. conf. 12. num. 57.* Quòd † autem mors civilis sit ficta, non vera mors, ultra supradicta probatur per text. in *l. 1. S. fin. ff. de bon. possess. contr. tabul.* in illis verbis *mortuorum loco † habendos*, quæ verba fictionem, & improprietatem important *DD. in l. 1. C. de hered. institut. Bald. conf. 548. num. 2. volum. 4. Cephal. conf. 395. num. 31.*
- 614 Addamus in cōditionalibus † merum factum attendi, *Bald. in cap. in presentia colum. penult. vers. dicit. Bart. extra de probat. Angel. in addit. ad Bart. in l. ultima C. quando, & quibus quarta pars debeat, Salyc. & Fulgos. in l. 1. C. de cond. infer. Petr. de Anob. conf. 396.* Attendendum ergò est hoc merum factum, an-
- gra-

617 grauatus mortuus sit, nec ne, eoque non mortuo cessabit dispositio sub conditione mortis, & in conditionibus implendis mortem civilem non æquiparari naturali, plenè docet *Emanuel. à Costa. in l. Gall. §. & quidem si tantum 2. part. circa princip. ff. de liber. & posthum. & Vasq. de success. creat. lib. 2. §. 21. lib. 10. num. 171.* verè denique in conditionibus implendis.

Secundo principaliter, si admitteretur fideicommissarius, cum primum grauatus Monasterium etiam bonorum incapax ingressus est, esset ob eam rationem, quia certum est conditionem in illius fauorem purificatam iri, grauatum 618 ¶ enim moriturum indubitatum est, unde in sacris litteris statutum est omnibus hominibus semel mori, & Virgil. Stat sua cuique dies, breue & irreparabile tempus omnibus est vitæ, certum quoque est moriturum sine filijs, cum per ingressum Religionis, & emissam in ea professionem castitatem vouerit; Verum hæc ratio non sufficit, cum adhuc contingere possit, ut fideicommissarius ante mortem 619 grauati decedat. ¶ Et ita caducum eadæ fideicommissum l. unica §. fin autem sub condit. C. de caduc. tollen. unde sequeretur, ut fideicommissum, quod adhuc eueniente conditione, nempe morte sine filijs caducum erat futurum, per ingressum Religionis grauati euitaret periculum caducitatis, & ita eius firmitas ¶ ab alieno penderet factio, & voluntate contra regulam legis, illa institutio ff. ad Trebell. l. capsatorias de milit. testam.

621 Tercio, quia ¶ ingrediens Religionem incapacem omne ius suum transfert, vel in successionem testamentariam, si ante professionem testamentum faciat, vel in successionem ab intestato, si sine testamento profiteatur, *Feder. de Sen. cõf. 26. in princ.* verù habebat ius in bonis fideicommissi subiectis liberum ab onere restituendi usque ad mortem, ergò transfert hoc ius ad suos successores, ad quos usque ad eandem mortem dicta bona spectabunt.

622 Quarto, quia ¶ quemadmodum alie-

natio bonorum fideicommissio subiectorum facta per actum expressum inter viuos, pendente fideicommissi conditione, dominium transfert in accipientem, neque reuocari potest, donec verè conditio purificetur l. final. §. sed quia nostra C. commun. delegat. vbi gloss. in 1. solut. & ibi Cast. & las. num. 7. ad idem gloss. in l. cum pater §. libenter ff. de leg. 2. Bart. in l. Marcell. §. resque, vbi l. mol. & Alexand. ff. ad Trebell. Surd. cõf. 73. nu. 75. & cõf. 338. num. 9. & ita alienatio facta ab ingrediente Monasterium, vel per testamentum, vel per legis dispositionem vocantem coniunctos in omne ius illius transfert dominium in hæredem, ita ut ab eo non possit reuocari donec fideicommissi conditio fuerit purificata.

Quinto, quia non minus debetur legitima post mortem patris, quam debeantur bona fideicommissio subiecta post mortem grauati sub conditione mortis. ¶ Ea si quidem debetur de iure naturæ l. cum ratio ff. de bon. dan. DD. communiter in l. in quartum, ut testatur ibi Pic. num. 172. ff. ad Trebell. Bereng. Fernand. nu. 169. Vasq. de success. creat. §. 2. num. 320. Craff. in §. legit. quæst. 2. num. 1. ¶ fideicommissum verò debetur tantum de iure ciuili positiuo, ut in principio. Instit. de fideicom. hered. At ¶ legitima non debetur, quamuis pater ingrediatur Religionem, sed mors illius naturalis est expectanda, ut aduersus Canonistas tenent Legistæ nimirum Petr. Cyn. Bar. Fulgos. & Salycet. in Authent. si qua mulier C. de sacrosanct. Eccles. Bal. in repet. cap. si pater colum. vltima de testam. Alexand. in l. si cum dotem in princip. ff. solut. matrim. & hanc esse communem, dixerunt Fulgos. & Salycet. ibi sequitur Iason. ibidem num. 50. qui post Salycet. pluribus modis respondet ad tex. in cap. cum scimus de regular. cui multum tribuunt Canonistæ pro contraria parte idem las. in Authent. ingressi num. 44. C. de sacrosanct. Eccles. vbi allegat speculatorem Bart. & Abb. sequitur Surd. qui supra enarratos cum lauit cõf. 238. num. 50. Ergo neque fideicommissum debe-

bitur quamuis grauatus fuerit Religionem ingressus, sed mors illius naturalis expectanda.

- Sexto, quia per mortem civilem non admitti substitutum sub conditione mortis, sed naturalem expectandam esse non nullis iuribus infra inducendis probatur. Quamobrem quamuis Monasterium ingressus dicatur mortuus civiliter *cap. placuit il 2. 16. quæst. 1. cap. ex parte de accusat. Crot. conf. 99. num. 7. volum. 1.* non tamen sufficit, ut substituto sit locus, iura autem hæc sunt. Primo *l. siacius §. Cornelio felici ff. de iure Fisci*, † ubi matre rogata restituere post mortem Cornelio felici filio suo si condemnata fuerit, & à Fisco eius bona occupata, ea naturaliter viuente repellitur filius fideicommissarius, quia potest prius ipse mori. Secundo *l. cum pater §. hereditatem ff. de leg. 2.*
- 628 † ubi si cum filius morietur hereditatem restituere sit grauatus, & in Insulam sit deportatus, fideicommissi conditionem ante mortem existeret negat Pampinianus. Tertio *lex ex facto §. ex facto ff. ad Trebellia.* ubi si fuerit quis rogatus restituere si sine filijs decesserit, & deportetur, inquit tex. bona etiam cum sua causa vendicanda, ubi gloss. in vers. cum sua causa declarat, idest cum onere fideicommissi, ex quibus colligitur ante mortem naturalem non esse locum fideicommissio, sed bona interim ad Fiscum spectare cum onere restituendi post mortem. Quarto *lex ex ea parte §. in Insulam ff. de verb. oblig.* ubi habetur deportato reo promittendi, stipulationem ita conceptam cum morieris dari, non nisi moriente committi. Quinto *l. res uxoris §. final. C. de donat. inter vir. & uxor.* ubi
- 629 † deportato marito, donatio facta uxori suspenditur, & si perseuerauerit in ea, vsque ad mortem confirmatur, non ergo per deportationem, & sic mortem civilem confirmari potest.

- Septimo, quia hanc opinionem, ut expectanda sit mors grauati, & eo interim in Monasterio viuente bona spectent ad hæredes legitimos Monachi, † tenuerunt quam plures relati à *Vasq. de success.*

creat. lib. 3. §. 21. limit. 10. num. 121. nimirum Vincen. Hercul. in *l. ex facto §. ex facto colum. 1. & 2. ff. ad Trebellian.* ubi Alexand. num. 5. & 6. Soccin. in *l. cum Auis num. 104. ff. de cond. & demonstr.* Emanuel. à Cost. in *l. Gall. §. & quid si tantum par. 2. num. 52. ff. de lib. & posth.* Salycet. in *l. 1. num. 6. C. de hered. instit.* Cuman. & Imol. in *l. cum pater §. hereditatem 1. ff. de leg. 2.* Felyn. in *cap. presentia de probat. num. 56.* Crot. in *d. §. quid si tantum num. 11.* Rip. in *d. §. ex facto. l. as. in Auth. si qua mulier num. final. de sacrosanct. Eccles. Roman. sing. 434.* Roder. Aluarez. allegat. 20. Cuman. in *l. 1. ff. de testament. Ioan. de Monte ferrato in d. §. & quid si tantum colum. 50.* eandem sententiam post enarratos tenet *Vasq. loco citat.* qui eam appellat communem modernorum, & dicit contrariam fortè hodie desinere esse communem, quinimò tenet si viuente Monacho moriatur substitutus fideicommissum euanescere.

- 631 In contrarium † videtur magis recepta Interpretum sententia, qui tenent si grauatus ingrediatur Religionem neque in communi, neque in particulari capacem substitutum statim admitti. Bart. in *Auth. si qua mulier num. 11. ubi Iason. num. 26. C. de sacrosanct. Eccles.* Bart. & Bald. in *l. 1. C. de testament.* Bart. & alij in *l. cum pater §. hereditatem ff. de leg. 2.* Doctores in *cap. in presentia de probatio.* Angel. in *l. ex facto §. ex facto, ubi alij ff. ad Trebell. Imol. & Cast. in d. l. ex facto §. si quis rogatus il 2. Bart. & Abb. in cap. in presentia de probat.* Alexand. qui communem dicit *conf. 13. volum. 3.* Soccin. *conf. 92. per totum volum. 1.* Ruin. qui de commun. in *l. Gallus §. quid si tantum num. 16. ff. de lib. & posth.* Crot. *conf. 92. num. 9.* Bertrand. *conf. 335. num. 4. volum. 3.* ubi de commun. Boer. *decis. 354. num. 11. l. as. conf. 535. colum. 2. in princ.* Crot. in *repet. d. §. & quid si tantum sub num. 13.* Thoma Doc. *conf. ultim.* Ioan. de Montesper. *conf. 525. Dec. conf. 419. colum. 1.* Boss. in *titulo de publicatione bonorum num. 35.* Ofsch. in *decis. Pedemont. 526. ad fin.* Peregrin. de *fideicom. art. 28.*

art. 28. num. 63. Surd. conf. 238. num. 2. volum. 2. Complures alios hanc sententiam tenentes cumulatissime refert Rust. in l. cum Auis ff. de cond. & demonstr. lib. 5. cap. 7. num. 1. ubi multos de communi testantes refert, & idem hanc esse magis communem tum antiquorum, tum modernorum proficitur sub num. 19. quicquid dixerint Vafq. & Emanuel à Costa, Cum igitur statim substitutus admittatur consequens est legis nostræ beneficio locum esse, cum in fideicommissio purificata fideicommissi conditione locum esse iam probatum.

632 Probatur etiam hæc sententia. Primo, nam voluntas testatoris proculdubio est attendenda ea enim in dispositionibus testamentariis principalem locum obtinet *l. in conditionibus ff. de condit. & demonstr.*

633 At voluntas testatoris ea est, et ut sua hæreditas spectet magis ad hæredem, & suos filios, quam ad substitutum, magis autem ad substitutum, quam ad succedentes ab intestato ipsi hæredi. Cum igitur neque hæres institutus, neque eiusdem filij, neque Monasterium loco filiorum succedens possint hæreditatem consequi, necesse est, ut non ad successores ab intestato, sed ad substitutum per fideicommissum pertineat, quod autem voluerit hæreditatem magis ad substitutum, quam ad hæredes legitimos grauati spectare constat, quia substitutum vocauit, non eos in eo casu, quo neque hæres, neque eius filij poterant hæreditate potiri, hoc vititur argumento *Rustic. d. cap. 7. num. 19.* Neque dicatur, testatorem substitutum prætulisse successoribus ab intestato eo casu, quo hæres moreretur, non verò eo casu, quo adhuc viuens esset, ideo ab vno casu ad alium non esse faciendam illationem, existimandum est enim quemadmodum testator prætulit substitutum in casu veræ mortis, ita præferre voluisse in casu æquipollentis, nulla enim diuersitatis ratio excogitari posse videtur. Vnde eandem fuisse voluntatem pro certo est

634 habendum, ita et ut si testator fuisset in-

terrogatus, an quemadmodum voluit instituto naturaliter sine filijs veris, aut fictis decedente substitutum illius heredibus præferri, idem, eo quoque ciuilitè decedente sine veris, aut fictis filijs, vellet, affirmatiuè respondisset, ideo hoc, quod responsurus fuisset pro dispositio est habendum *l. Titius S. Lucius, ubi post Bart. & Cast. notat Alexand. num. 2. & las. num. 1. quod plenius prosequitur Mantica. de coniect. ultim. volunt. lib. 3. tit. 19. num. 4.* Neque solum interrogatus testator, ita verisimiliter respondisset, verum etiam ex eo, quod expressum fuit talis coniectura voluntatis deduci potest, quo fit, ut dispositio proculdubio ad eum casum trahatur. *Bald. in l. unica num. 50. in fin. C. de his qui ant. apert. tabul. cum alijs plenè cumulatis per Mantica. de coniect. lib. 3. tit. 19. num. 15.* Quinimò non fuit iste casus verbis omisus, sed aliquo modo sub virtute dispositionis potest dici comprehensus, cum et mortis appellatione, rationis identitate concurrente, veniat quoque ciuilis, unde pro certò illud attenditur, quod verisimile est testatorem sensisse *Albert. de Rosat. in l. tale pactum S. ultimo num. 3. in fin. ff. de pact.*

637 Confirmatur, quia et verisimile est testatorem eam viam amplecti voluisse, qua mediante facilius sua voluntas effectum sortiretur, & difficilius irrita fieret *l. quoties, & l. ubi est verborum ambiguitas ff. de reb. dub. Simon. de Pret. de interpret. ultim. volunt. lib. 2. solut. num. 38. cum nonnullis seqq.* at profecto facilius quantum ad substitutum attinet suum consequitur effectum, si grauato Monasterium incapax ingrediente substitutus continuò admittatur, quam si eius mors naturalis expectetur: ergo, &c.

Minor probatur, nam si statim substitutus admittatur cessat omne periculum et quominus eo ante grauatum decedente fideicommissum fiat caducum, iuxta *l. unicam S. pro 2. C. de caduc. toll. & ita facilius testatoris voluntas effectum consequitur, & difficilius fit irrita.*

Secundo, probatur eadem sententia,

Rr 3 et quia

639 † quia idem dicitur, de morte civili, quod de naturali, quando ex civili resultat idem effectus *l. 1. §. final. ff. de bonor. poss. contra tabul. l. actionem §. publicationem ff. pro socio. Cyn. in l. Deo nobis, ubi Bald. num. 8. C. de Episc. & Cleric. Rustic. qui alios cumulatè refert ad l. cum auus ff. de cond. & demonstr. lib. 3. cap. 7.*

640 num. 2. At in specie nostra respectu successionis, & deuolutionis bonorum ad substitutum mors civilis per ingressum Religionis incapacis eundem operatur effectum, quem mors naturalis, cum Monasterium prorsus supponatur incapax, iuxta tradita in *Clement. exiuit de Paradiso de verbor. signific. ergo idem erit dicendum, ac si verè grauatus sine filiis mortuus esset.*

641 Neque dicatur, quinimò † mortem civilem non operari eundem effectum, si quidem in naturali certum erat non posse substitutum decedere ante grauatum, cum iam grauatus mortuus esset, & ita non posse amplius per anteriorem mortem substituto fideicommissum fieri caducum, secus esse in morte civili, quæ data adhuc substitutus naturaliter prius decedere possit, quam ipse grauatus, & ita fideicommissum potest adhuc esse caducum *d. l. unica C. de caduc. tollend.* Nam responsio in promptu est, quamuis mors civilis absolutè non operetur eundem effectum, quem naturalis, tamen quantum ad intentum testatoris, qui solus attendendus est *vulg. l. in conditionibus primum locum ff. de condit. & demonstrat.* eundem effectum operari, ideo enim testator conditionem mortis adhibuit, quia voluit vocatum præferri substituto, quatenus fieri posset, hoc est quatenus hæreditatis esset capax, & de facto hæreditate testatoris frui posset, non minus autem definit esse capax per ingressum Religionis, quam per mortem naturalem.

642 Rursus non dicatur non eundem operari effectum mortem civilem, & naturalem. Nam † si civilis attendatur, & ingrediens Monasterium filios habeat tunc cum ingreditur licet præmorianatur ante

mortem grauati, tamen substitutus non admittetur, cum iam defecerit conditio, nõ enim decessit sine filiis, sed cum filiis quod si naturalis attenderetur, & filij post ingressum ante mortem naturalem grauati decederent, substitutus admitteretur *l. ex facto §. ex facto ff. ad Trebell.* Vnde maximè diuersum operatur effectum mors civilis, & mors naturalis, nam

643 responderetur si grauatus ingrediatur Religionem, quando filios habet tunc naturalem mortem attendendam non civilem, quando verò filios non habet civilem attendendam non naturalem.

Primo enim casu non eundem operatur effectum civilis quem naturalis, quantum ad voluntatem testatoris obtinendam. Secundo verò vtique, si enim ingrediatur sine filiis, siue naturaliter moriatur, siue civiliter, semper testator intentum habet, vt grauatus, & filij potius habeant, quam substitutus, & vt substitutus potius, quam venientes ab intestato, secus esset eo ingrediente cum filiis, tunc enim si attenderetur mors civilis magis quidem haberent filij, quam substitutus, at non magis substitutus, quam venientes ab intestato, nam filijs deficientibus adhuc substitutus excluderetur.

644 Neque replicetur vnã, & eandem dispositionem, non esse diuerso iure censendam, *l. iam hoc iure ff. de vulg. & pupill. cum vulgar.* Non tenim dicitur quid

645 diuerso iure censi, quando pro diuersa contingentia, diuersa eligitur via, pro eodem effectu obtinendo, prout diuersa est necessaria ad eundem effectum obtinendum, quod in casu nostro contingit, in quo vt consequamur eundem effectum voluntatis testatoris, volentis vt magis habeat substitutus, quam venientes ad intestato, modo eligimus mortem naturalem, modo civilem, prout modo naturalis, modo civilis, in causa est, vt substitutus præferatur venienti ab intestato, † quando enim effectus est causa,

646 modi, non curamus de modo, dummodo habeamus effectum *l. 3. C. de inst. & substit.* Neque refert quid ex æquipollentibus fiat *l. mulier in princ. ff. ad Trebell.*

bell. l. si mater, ubi gloss. C. de instit. & substitis. l. Gallus §. & quid si tantum ff. de lib. & posthum. Euerard. in loco ab aqui-pollentibus, nempe 55. Surd. decis. 35. num. 8.

Tertio, quia si excluderetur substitutus pendente vita naturali profecti interim non conseruaretur splendor agnationis, ob quem finem facta est à testatore substitutio fideicommissaria, nō enim essent bona penes aliquem ex illis agnatis, per quos voluit mediantibus diuitijs à se relictis agnationis splendorem conseruari, † quam diuitijs, & opibus maxime relucere omnes norunt *ad Rustic. ad l. cum Aulus ff. de condit. & demonstr. in proem. cap. 1. num. 52.*

Quamobrem nē testator frustretur suo fine omnino videtur substitutus admitendus.

Ad primum respondendum, quinimō conditionem esse purificatam per mortem ciuilem, de qua credendum est testatorem sensisse cum voluerit substitutum præferri venientibus ab intestato, qui non proferetur si mors sola naturalis esset attendenda, nihil facit appellatione mortis in dubio intelligendum de naturali, nam hoc fallit si coniectura sit loquentem de morte voluisse etiam ciuilem intelligere. Cum enim † verba sint eorum, quæ in anima sunt passionum notæ, ad tradita per *Philosophiam 1. de Interpret. cap. 1.* intelligenda erunt iuxta mentem proferentis; minus obstat verbum † decesserit importare mortem naturalem, nam hoc etiam verum, nisi intentio loquentis etiā ciuilem fuerit complexa, & quod dicta verba hominis † intelligenda sint in sensu verò, & naturali eodem modo declarandum, dummodo volūtatis coniectura aliter non suadeat, hæc enim semper † primario attenditur ad *l. in conditionibus primum locum ff. de condit. & demonstr.* illudque seruatur, quod verisimiliter testator interrogatus affirmasset, vt in primo argumento.

Ad confirmationem respondetur † etiam in conditionibus verba esse intelligenda iuxta mentem proferētis, cui ver-

ba seruire debent, vnde si conditionem imponens mortis, de ciuili etiam voluit intelligi, nihil prohibet, quo minus per mortem ciuilem dicatur purificata conditio † sic etiam forma dicitur impleta, in forma specifica, de qua testator sensit, vnde cum senserit de morte ciuili, in tali morte forma dicitur impleta in forma specifica, ideo quamuis in conditionibus merum factum attendatur, cum factum mortis ciuilis conditio complectatur, mero facto attento, adhuc locus erit dispositioni conditionali.

Ad secundum principale respondetur: non ideo locum esse fideicommissio, quia certum sit conditionem purificatam iri, sed quia certum est purificatam esse, cum enim & in morte ciuili ex coniectura defuncti voluntate consistat, certum est per ingressum Religionis purificatam esse.

Nihil facit firmitatem dispositionis, & vt ita dicam immutabilitatem ab alieno facto pendere, nam in substitutionibus † nihil repugnat, quo minus ab alieno facto pendeant, quinimō hoc passim, non solum in obliquis, verum etiam in directis locum habet, † vnde vulgaris substitutio, primo hærede adente fit irrita, eo repudiāte fit, efficax *l. cum in testamento ff. de hered. instit. l. si mater §. si filius ff. de vulg. & pupill. l. quidam testamento ff. eod.* † fideicommissaria verò non raro fit sub conditione potestatiua hæredis, quæ cum pendeat à voluntate grauati, facit vt grauatus, vel adimplendo, vel non adimplendo eam, reddat fideicommissum efficax, vel non efficax puta † si testator dixerit, si non ascenderit Capitolium restituat hæreditatem. Caio, liberum est hæredi ascendendo facere vt fideicommissum corruat, non ascendendo, vt valeat *l. non dubium ff. de leg. 3.* neque solum simpliciter sub conditione, sed pœnæ nomine † si aliquid fecerit, vel non fecerit potest hæres fideicommissio grauari, ita vt non seruans, quod volebat testator fideicommissum restituat, si seruet non restituat, quo casu fideicommissi efficacia à voluntate hære-

heredis pendet *l. unica C. de ijs, qua pœna nomin. S. pœna instit. de legat.*

Ad tertium respondendū minori propositioni; nempe grauatum habere ius in bonis suæ fideicommissis usque ad mortem sine filiis, verum cum Monasterium ingreditur sine filiis mori. Cōditio enim mortis ex coniecturata testatoris voluntate, etiam de morte civili intelligitur, vt supra.

Ad quartum, toto argumento admisso, respondendum conditionem purificationem esse, cum primum grauatus Monasterium, fuit ingressus si quidem conditio etiam de morte civili est intelligenda, vt supra.

Ad quintum respondetur verum quidem non magis fideicommissum post mortem grauati deberi, quam legitima post mortem patris, eo casu, quo vtrunque debeatur, cum arctius liget ius naturale, quam civile, verum non æquè in omnibus casibus legitimam deberi, quò fideicommissum. Illud enim debetur, quatenus voluit testator, à cuius voluntate totum pendet, legitima verò quatenus à lege dispositum est, vnde cum testator voluerit semper venientibus ab intestato substitutum præferre, voluit eidem post mortem civilem fideicommissum deberi, non ita de legitima est à iure cautum, ideo non est mirum, si ea non debeatur.

660 Accedat non t̄ esse tutam eorum sententiam, qui tenent legitimam non deberi statim post professionem, sed etiam expectandam mortem naturalem. Contraria enim sententia crebrius recepta, videtur, vt patet ex *DD. cōgestis ab Hondedeo conf. 60. nu. 23. & conf. 61. nu. 13.* quibus locis enumerat triginta tres Doctores tenentes statim post professionem legitimam deberi, qui pro contraria animaduertit reperiri tantum viginti septē, vt *d. conf. 61. num. 25.*

661 Ad sextum respondendum t̄ per mortem civilem, quem vel trāsire in ius eius, qui bonorum sit capax, vel in ius eius, qui non sit capax bonorum. Primo casu expectanda est mors naturalis, cum per

civilem persona cum omni suo iure transeat in ius capaxis. Secundo casu non est expectanda, vnde omnia iura in argumento ponderata locum habent, quando per mortē civilem, quis factus seruus pœnæ quodammodo in ius, & potestatem Fisci transitum facit, vt ex eorum lectura apparet, qui Fiscus ex persona condēnati dicitur possidere, qui casus æquiparatur ei, quādo grauatus Religionem capacem fuerit ingressus, tunc enim naturalem mortem expectandam in sequenti articulo concludemus, iuxta leges in argumento propositas, secus est quando grauatus transitum facit in ius eius, qui sit incapax, vt in casu nostro, in quo supponimus Monasterium successionis incapax, non enim dabitur aliquis, qui ex illius persona possideat, & ratio differentiae est; quia aliquem t̄ instituens, qui eo tempore sui iuris, & institutionis capax est, censetur eo animo instituere, vt sibi vel ei, cuius iuri postea subiectus euadet acquirat *S. si seruum Instit. de vulg.* vnde si fiat pœnæ, & Fisco subiectus, vult vt Fisco acquirat, & ita substitutum non prætulit Fisco, sed Fiscum substituto, si verò fiat subiectus ei, cui non possit acquiri, vt in casu nostro, certum est noluisse eum substituto præferre, non enim voluit testator, quod esse non poterat, consequens ergo est, vt eo casu voluerit substitutum admitti, cum nullum alium vocauerit, aut tacitè, aut expressè, ita vt prædicta iura in casu nostro cessare omnino sit manifestum.

Ad septimum respondendum, quamuis multi eam sententiam teneant, contrariā tamen melioribus rationibus munitam, & crebriori sententia receptam esse, vt iam probatum, ideo contrarium tenentes non esse attendendos.

Quantum ad secundam difficultatem, quæ non poterat determinari, nisi priori determinata, quia nullum vidi agentem, decisiuè procedam, ita ergo est distinguendum.

663 Aut t̄ supponimus quemadmodum tempore professionis factus est locus fideicommissi, ita etiam factam fuisse restitutionem.

stitutionem verbalem, & pro certo habendum legis nostræ beneficium competere, quia fideicommissario facta verbali restitutione competere latè supra fuit expositum art. 2. per totum.

Aut verò supponimus nullam factam restitutionem, verum nos esse in aliquo ex illis casibus in quibus pro facta habetur, puta in secundo fideicommissio, & pro certo habendum immissioni locum esse, ut etiam latè supra traditum est artic. 4. per totum.

Aut neque facta restitutio verbalis, neque pro facta habetur. Et hoc casu primo aspectu videtur dicendum locum esse immissioni, quia cum simus in † Monacho grauato, qui deberet restituere, videtur cum eo seruandum ius Pontificium, cum in foro Ecclesiastico cū eo sit agendum *cap. si diligenti cap. significasti cap. nullus lud. extra de for. competent. faciunt cumalata in tract. de legitim. con-*
 665 *tradict. quæst. 3. num. 179.* In quo † quidem foro Ecclesiastico seruatur ius Pontificium. *Marant. in specul. par. 3. nu. 23.*
 666 Iure † autem Pontificio cautum, ut absque aliqua restitutione iura in fideicommissarium transeant. *Bald. in cap. in presentia num. 31. vers. solutio dicas extra de probat.* Et quamuis ibi dissentiat *Berro. num. 27.* tamen Baldi opinionem sequitur *Dec. num. 9. Gulielm. de Benedict. in repet. cap. Raynuitius de testamen. Paris. conf. 12. num. 115. lib. 2. & conf. 53. num. 114. & 115. lib. 3. Riminald. lun. conf. 363. num. 25. lib. 4. Boer. dist. 156. num. 7. Roland. à Vall. conf. 28. num. 20. vers. nec obstat lib. 3. Honded. conf. 26. num. 24. lib. 1.* At ubi iura in fideicommissarium translata locum esse huic beneficio constat, ut supra hac quæstione num. 64. Ergo, &c.

667 Confirmatur, † quia secundum æquitatem Canonistarum subtilitates remouentur, quæ sunt de apicibus iuris, & simplicitas est amplectenda. *Hosliens. in cap. cum contingat de offic. deleg. Lap. alleg. 66. in princip. Anchar. conf. 79. subtiliter, & succinctè in princip.* At subtilitas est, & fortè nimis scrupulosa, ut si

non fuerit facta verbalis restitutio fideicommissario ab hærede, is non possit ius suum prosequi, ergo de iure Canonico non videtur attendenda hinc † Gulielm. de Benedict. in cap. Raynuitius de testamen. in vers. si absque liberis moreretur il 2. num. 85. supra relatus, inquit de æquitate Canonica non esse opus aliqua restitutione, vel reali, vel verbali, & ideo hodie cessare multas vanas subtilitates, & circuitus inanes, qui circa hæreditatum restitutionem ex Senat. Conf. Trebellian. seruabantur, & secundum hanc æquitatem vidisse iudicari in parlamento Tolosæ, alios hoc idem approbantes refert *Honded. d. num. 24.* qui hoc habere locum profitetur † non solum si in petitorio agatur, verum & si in possessorio, dummodo non cœperit hæres possessionem propria auctoritate, eo enim casu, quia talis possessio vitiosa est, quādo fuit capta à fideicommissario propria auctoritate, admittit non prodesse ad impediendam immissionem hæredis, & ita declarat auctoritatem *Boer. decis. 156. num. 7. & Roland. à Vall. conf. 78. nu. 2. vers. nec obstat lib. 3.* qui volunt in petitorio, non autem in possessorio restitutionem non esse necessariam, & rationem diuersitatis affert, quia nempe etiā in casibus in quibus restitutio † non est necessaria, non permittitur fideicommissario possessionem propria auctoritate ingredi, sed illam de manu hæredis consequi debet *Gloss. in l. 1. S. quoties, ubi DD. ff. ad Trebell. alijs confirmat Honded. num. 26. & dixi supra num. 10.* Ideo talis possessio tanquam vitiosa nō potest aliquem iuris effectum opportunum operari, secus si eam petat à iudice, tūc enim nihil impedit quo minus immittatur.

His minimè obstantibus contrariam sententiam veriore reor, nempe hoc beneficium non competere, idque primario ob regulam supra firmatam art. 1. ubi statutum ante restitutionem saltem verbalem † nullo modo hoc beneficium competere, quæ in casu nostro seruanda, cum rationes ad eam euitandam propositæ nullius sint roboris.

Se-

Secundo, quia æquiparantur, vt quis capiat possessionem propria auctoritate, & vt capiat à Iudice, quando eam debet
 672 ab hærede capere, Iudex † enim dicitur perperam agere, potissimum quando à testatore non fuit data facultas capiendi propria auctoritate; vel non fuit datus curator hæreditati, vt fuit dictum in *Hortana domus* 24. *Iunij* 1601. *coram felic. record. Gregorio X V. inter impress. decis.* 206. *sub num.* 7. At certum est non posse propria auctoritate capere, idque fatentur quicunque etiam sentiunt de Iure Canonico non esse necessariam restitutionem. Igitur nec à Iudice poterit fideicommissarius iustè immisionem consequi, quod si de facto eam fuerit consecutus, non impediet, quo minus ea non obstante immittatur hæres grauatus, non enim hæc facit legitimum contradictorem, vt dixi in *tract. de legitim. contradictor. quest.* 10. *art.* 21.

Ad primum respōdetur, quamuis Monachus fuerit grauatus, non tamen aduersus illum esse agendum, sed aduersus illius hæredem. Cum enim per professionem dicatur ciuilitè mortuus, teiam
 quantum ad possessionem bonorum restituendorum attinet, cum sit in Religione incapaci, iam illius possessio, & facultas restituendi dicitur extincta. † Mors
 673 enim omnia soluit *S. deinceps in duos de nupt.* Quamobrem cum hæres nō sit Monachus, sed sæcularis, non erit conueniendus in foro Ecclesiastico, & ideo Ius Ciuile seruabitur, nisi fortè essemus in terris Ecclesiæ, & illis locis in quibus Ius Canonicum seruatur etiam in sæcularibus.

Secundo respondetur, vtcunque seruandum esset Ius Canonicum, nō tamen
 674 obesse, † quia verè in petitorijs tantum non verò in possessorijs illud cautum, vt non sit necessaria restitutio, quicquid solus quem viderim voluerit Honded. ita vt quamuis fideicommissarius non occupet possessionem propria auctoritate, sed eam petat à Iudice, nihilominus nulla facta restitutione eam consequi non possit, cum Iudex perperam procedat eam

concedendo, vt iam dixi in secundo argumento.

Nihil facit ratio differentiae ab Hondedeo proposita, non solum enim vitiosa est possessio, quam fideicommissarius propria auctoritate occupat, sed etiam, ea quam à Iudice consequitur minus ritè procedēte, ideo perinde est, ac si propria auctoritate caperet, & eadem poena puniatur *Bart. in l. 3. in 2. lectura num.* 26. *C. de pignor. DD. in l. possidet ff. de acquir. hered. lason. in l. lubemus num.* 4. *in fin. ff. de iur. omnium Iudic.* Ripa in *l. naturaliter S. nihil commune num.* 59. *ff. de acquir. hered.* Zuccard. in *l. nostra num.* 108. *Anchar. conf.* 133. *num.* 4. *Soccin. Iun. conf.* 18. *num.* 28. & *seq. lib.* 2. *Crauet. conf.* 221. *num.* 11. *Vant. in tract. de nullitat. ex defect. citat. num.* 142. *in fin. Personal. de adipisc. num.* 248. Quamobrem cum æquè futura sit vitiosa possessio, quam hæres intendit Iudice mediante consequi, ac ea quam propria auctoritate, consequens est, vt si hæc capta, non facit legitimum contradictorem, & ita non est manutenibilis, multò minus
 675 illam obtinere à Iudice possit, cum facta facilius sustineantur, quam facienda admittantur *l. patre furioso ff. de his, quæ sūt sui, vel alieni iuris cum vulgaribus.*

S V M M A R I V M Articuli Vigesimo sexti.

- 676 Monachus nihil proprij habere potest, sed totum Monasterio acquiritur.
- 677 Monachus seruo æquiparatur. Declara, vt infra num. 700.
- 678 Fideicommissio sub conditione mortis fauore agnationis relicto, non est locus grauato naturaliter viuentē quamuis in Monasterio fuerit professus.
- 679 Immissioni ex remedio legis nostra multò minus in dicto casu est locus.
- 680 Statutum, vt vir per mortem uxoris lucratur dotem non habet locum, si ipsa Monasterium ingrediatur.
- 681 Monasterium admittitur in maioratu, non habente annexam iurisdictionem, durante vita Monachi illud obtinētis.

682 Mo-

- 682 *Monasterium admittitur in feudo, quando seruitium potest praestari per interpositam personam, durante vita Vassalli, qui in Monasterio fuerit professus.*
- 683 *Fideicommissum non est locus, neque immissione ex remedio legis nostra dum pendet fideicommissi conditio.*
- 684 *Substituto ante conditionem decedente, fideicommissum sit caducum.*
- 685 *Monachus existens in Monasterio bonorum capaci retinet iura sanguinis, suæ nobilitatis, proximitatis in gradu, & dum viuit agnationem conseruat.*
- 686 *Monachus, stante statuto exclusiuo fæminarum propter agnatos, admittitur ad fæminarum exclusionem.*
- 687 *Argumentum à statuto ad ultimas voluntates valet.*
- 688 *Emphiteusis non potest titulo particulari in Monasterium transferri.*
- 689 *Emphiteusis trāsferitur in Monasterium per ingressum emphiteuta.*
- 690 *Declarat, ut perpetuo ad Monasterium spectet, si fuerit concessa pro se, & heredibus, si verò pro se filiis, & descendibus spectat ad Monasterium durante vita professi.*
- 691 *Amplia etiam si per pactum sit prohibita alienatio.*
- 692 *Alienatione per pactum prohibita, non censetur prohibita alienatio legis, sed hominis.*
- 693 *Actu uno permisso, permittitur quoque dicitur, quicquid sequitur ex eo, non requirens aliud factum extrinsecum.*
- 694 *Alienare prohibitus, non dicitur alienare, si Monasterium ingrediatur.*
- 695 *Declarat etiam in bonis fideicommissis subiectis alienari prohibitis.*
- 696 *Damnatus ex delicto cuius bona confiscantur pro mortuo habetur.*
- 697 *Fiscus retinet bona fideicommissis subiecta, quando grauatus est damnatus eo naturaliter viuente, & post mortem ea restituit fideicommissariis.*
- 698 *Monachus qui transtulit bona in Monasterium dicitur illis frui cum alijs Monachis.*
- 699 *Monachorum solatium est, ut plura bona*

illos sequantur Monasterio communicanda.

700 *Monachus qualiter seruo aequiparetur.*

701 *Res nullius occupanti concederentur.*

703 *Monachus dominij in particulari est incapax, non in communi.*

ARTICVLVS XXVI.

An fideicommissario competat, quando grauatus sub conditione mortis sine filiis ob agnationis conseruationem fuit ingressus Religionem in communi capacem, nulla facta dispositione fauore extranei de bonis sue fideicommissis ante mortem naturalem grauati, & sic cum primum fuit in Religione professus, an verò mors illius sit expectanda.

Videtur dicendum locum esse statim immissione, nec expectandam mortem naturalem.

Primo, per rationes in superiori articulo allatas quibus probatum non esse expectandam mortem naturalem grauati, sed ciuilem eidem æquiparari.

Prima enim ratio de qua num. 632. & 633. videtur hoc modo hic concludere, cum ea videatur voluntas testatoris, ut hæres magis habeat hæreditatem, quam substitutus, & magis substitutus, quam quispiam alius, & sic quam Monasteriū. At si mors naturalis expectaretur, non haberet interim, nec hæres, nec substitutus, sed Monasterium, de quo testator ne verbum quidem ergo.

Quod autem non haberet hæres constat, † quia factus Monachus, & sic potestati Abbatis subiectus nihil proprii habere posset, sed totum Monasterio adijceretur, perinde ac filius arrogatus totum transfert in parentem arrogantem, ut post Bart. docuit Aretinus in §. alienus quoque Inst. de hered. inst. vel perinde, ac seruus acquirit Domino, Monachum † si quidem seruo æquiparari docuit gloss. in l. cum hæres §. final. ff. de acquir.

quir. possess. in l. Pedius ff. de arbitr. Bart. in l. 1. in princip. & in §. si fructuarius, & in l. seruus testamento ff. de stipul. seruor. pluribus Alexand. in l. 1. §. seruum num. 11. ff. de acquir. hered. Rimin. lun. conf. 346. num. 20. volum. 4. & Monasterio acquirere probat text. in cap. in presentia de probation. & hoc adeo verum, vt ne momento quidem temporis dominium maneat poenes Monachum, ad vulg. l. placet ff. de acquir. hered.

Secunda, quoque ratio de qua num. 639. ad rem facere videtur, quia verumors ciuile eundem operatur effectum, quem naturalis, cum mortuum ciuiler reddat incapacem dominijs, ita ut ad eum non possint spectare bona de quibus agitur magis, quam si naturaliter mortuus esset, cum nihil proprium habere possit, vt dictum est.

In contrarium est veritas, & receptissima sententia omnium, qui tenent non esse locum fideicommisso, & multò minus immiſſioni durante vita naturali ipsius Monachi, sed Monasterium ex persona Monachi succedere in bonis fideicommisso subiectis, etiam pro conseruatione agnationis, saltem durante vita naturali ipsius Monachi, ita Bart. in l. cum pater §. hereditatem nu. 3. de leg. 1. Molin. de iur. primog. lib. 1. cap. 13. num. 77. Illustrissimus Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 11. tit. 7. num. 4. Peregrin. de fideicommiss. art. 28. vbi inquit scribentes pro indubitato admittere Monasterium in vita Monachi possidere bona fideicommisso subiecta restituenda post mortem grauati. Idem conf. 47. num. 4. volum. 1. Surd. plenè conf. 59. num. 9. cum seqq. & sub num. 14. dicit non posse cadere aliquam dubitationem. Idem Surd. conf. 238. num. 4. & 5. vbi refert, quod si substitutus decedat ante grauatum substitutio fieret caduca. Zanch. in l. heredes mei, §. cum ita num. mibi 1213. ff. de liber. & posthum. DD. in l. Gallus §. & quid si tantum ff. de lib. & posthum. præcipuè Fortun. Garzias num. 75. Soccin. Iason. Bolognes. qui Iason. & Soccin. refert, & sequitur num. 53. & 55. qui con-

cludit Speculatoris dictum volentis dato substituto sub conditione mortis locum esse fideicommisso, si grauatus Monasterium ingrediatur saluari tantum posse, quando grauatus ingreditur Religionem incapacem Canonista in cap. in presentia extra de probation. qui volunt prohibita alienari, transire in Monasterium durante vita Monachi præcipuè Ioan. Andr. num. 17. Abb. num. 77. Felin. num. 55. Dec. num. 259. Berous num. 554. Idem Bero. conf. 114. in fin. lib. 2. Alexand. conf. 13. sub num. 2. vers. secus autem in his volum. 3. dum dicit conditionem si decesserit non verificari in eo, qui proficitur Religionem capacem in communi. Ancharan. conf. 273. Idem conf. 438. qui vult & statutum, vt vir per mortem vxoris lucretur dotem non habeat locum si ingrediatur Monasterium capax, hoc idem in maioratu voluerunt Spin. in speculo testamentorum gloss. 12. num. 33. vers. secundo casu, vbi & voluit Monasterium admitti in maioratu non habente annexam iurisdictionem durante vita Monachi. Ant. Gomez. ad l. Tauri l. 40. num. 66. vers. si vero maioratus. Ioan. Mantienz. in l. 5. recollect. legum Hyspan. lib. 1. tit. 7. num. 18. Hoc idem in & feudo à pluribus receptum præcipuè Capicc. decis. 10. num. 10. Idem decis. 30. in princ. qui loquitur, quando seruitium potest præstari per interpositam personam. Alexand. conf. 10. num. 8. volum. 5. Clar. de communi in §. feudum quæst. 78. num. 1. & 2. Melchior. Palaez. in tract. de maior. Hyspan. in princip. primæ partis num. 1. Ceuall. in specul. communium contra communes quæst. 193. nu. 7. & 8. qui testatur de communi Paul. Emil. Gallus in tract. de except. aduersus test. except. 27. num. 252. & 258.

Probat autem hæc sententia non solum auctoritatibus relatis, quæ in terminis propositis, quando nempe fideicommissum est simplex sub conditione mortis, nec aliqua est prohibita alienatio extra familiam, aut addita ratio conseruandæ agnationis optimè procedunt, verum etiam infraſcriptis rationibus.

Pri.

683 Primò, quia † pendente fideicommissi
condicione ei locus esse non potest, &
ideo multò minus immiffioni, si quidem
conditio nondum purificata, nihil ponit
in esse l. *cedere diem ff. de verb. signific.*
latè dixi supra in primo argumento pro
negatiua superioris articuli num. 694.
684 quinimò ante † conditionis euertum pos-
set decedere substitutus, quo casu fidei-
commissum fieret caducum l. *unic. §. pro*
secundo, C. de caduc. tollend. & ita nun-
quam purificaretur fideicommissum, vt
benè considerauit *Surd. dist. conf. 238.*
num. 4. & 5. Verum per ingressum Mo-
nasterij non est purificata conditio fidei-
commissi, ad quod faciunt omnia allata
supra in eodem primo fundamento, cui
licet in superiori articulo fuerit respon-
sum, cessat tamen in terminis præsentis
articuli allata responsio, quæ in eo prin-
cipaliter cõsistit, quia appellatione mor-
tis de ciuili quoque testator intellexit eo
casu, quo grauatus per mortem ciuilem
erat ipse cariturus hæreditate grauantis,
cum voluerit magis habere grauatum,
quam fideicommissarium, & magis fidei-
commissarium, quam grauati hæredem,
vnde si ob mortem ciuilem, non possit
grauatus hæreditate potiri, tunc voluit
ad fideicommissarium spectare, & sic eo
modo dicitur purificata conditio, quo
testator eam intellexit, vt supra latè, ces-
sat hæc responsio in casu nostro, in quo
Monachus quamuis ciuilitè mortuus,
nihilominus, vna cum Monasterio hære-
ditate potitur, cui non minus carum est,
vna cum cæteris fratribus, quos ex cor-
de diligit, ea frui, quam si frueretur so-
lus, vt in solutione contrariorum latius
firmabo.

Secundo eadè sententia potest confir-
mari omnibus alijs rationibus pro affir-
matiuâ in superiori allatis, quæ optimè
in hac specie concludunt, Cum cessent
responsiones eisdem allatæ, fundatæ in
sola coniecturata voluntate testatoris,
quæ nunc cessat, quia verè interrogatus
testator, an vellet, vt grauatus ingrediens
Religionem capacem vna cum fratribus
frueretur hæreditate dū viuuit vtique af-

firmaret, vult enim vt hæreditatē mā-
gis habeat grauatus, quam fideicommissa-
rius, at grauatus habet, vna enim cum
fratribus spiritalibus fruitur dum viuuit,
vt latius infra in solutione argumentorū.

Id autem sic voluisse testatorem ex eo
confirmari potest, quia certum est †
685 Monachum existentem in Monasterio bo-
norum capaci saltem in communi non
solum retinere iura sanguinis suitatis, no-
bilitatis, proximitatis in gradu ad effe-
ctum succedendi ad commodum Mona-
sterij, verum etiam quod maximè præo-
culis habuit testator per eundem dum
viuit conseruari agnationem, perinde ac
si in sæculo esset, hæc enim singula sin-
gulis referendo infra scriptis probantur
auctoritatibus cap. *unico 18. quæst. 1. in*
cap. ultimo 19. quæst. 3. l. Deo nobis §. hoc
etiam iuncta gloss. C. de Episc. & Cleric.
§. nulla, & ibi gloss. in Authent. de san-
ctis. Episcopis. Bart. in Authent. si qua
mulier C. de sacrosanct. Eccles. sub num. 5.
vers. non obstat, quod succedat, vt suus
DD. in l. sub conditione, vbi Cast. nu. 2.
Alexand. num. 2. vers. in hoc tamen ff. de
lib. & posthum. Lap. alleg. 101. num. 11.
Angel. conf. 133. sub num. 1. vers. super
secundo, Abbas in cap. quia nos num. 2.
de testament. Iason. in l. patre furioso num.
47. ff. de his, qua sunt sui, pluribus
Ioan. Crot. l. Gallus §. & quid si tantum
num. 55. ff. de liber. & posthum. & Ioan.
Bologniet. num. 54. Signorol. conf. 156.
num. 12. Bertrand. conf. 66. ad finem
lib. 3. Roman. singul. 37. Bald. conf. 183.
num. 2. & 448. num. 2. volum. 5. Decius
in Auth. ingressi in primo notab. num. 7.
C. de sacrosanct. Eccles. ibi in fauorem
tantum Monasterij. Tiraquell. de nobilit.
cap. 26. nu. 8. & 9. Molin. d. lib. 1. cap. 13.
num. 73. Cepb. conf. 53. num. 98. in princ.
Dec. conf. 674. num. 5. Peregrin. conf. 47.
num. 1. & 2. lib. 1. Mantie. de coniectur.
lib. 8. tit. 12. num. 25. Decian. conf. 31.
num. 9. cum nonnullis seqq. lib. 5. & consil.
82. num. 2. lib. 4. quem Decian. præfer-
tim in conf. 31. approbauit Rota in vna
Affisien. hæreditatis 1. Iunij 1607. coram
Reuerendissimo Marcomontio Archiepi-
sco

scopo Lugdunen. Crauet. conf. 441. nu. 10. & conf. 893. num. 1. plurib. Surd. d. conf. 557. num. 14. & 15. Cephal. conf. 53. num. 97. Rodericus in suis questionibus regul. quæst. 78. art. 12. & in cap. ad argumenta vers. neque etiam obstat, ubi late, & nouissime Rust. in l. cum Aulus lib. 5. cap. 6. num. 2. usque ad 7. & num. 27. ff. de cond. & demonstr. Rota in supradicta Affisien. 1. lunij, & in Vrbeuetana 14. Aprilis 1614. coram R. P. D. Māzanedo.

686 Tertio hoc confirmatur, † quia Monachus adeo retinet lura sanguinis, & agnationis, vt stante statuto exclusiuo foeminarum propter agnatos, & respiciente conseruationem agnationis nihilominus adhuc Monachus professus tanquam agnationem conseruans admittitur, foemina penitus exclusa. *Felyn. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariae num. 80. de conf. Bald. in l. 1. num. 55. C. de Summa Trinitat. & fide catholic. idem Bald. conf. 30. num. 2. volum. 1. Cardinal. in repetit. cap. perpendemus num. 13. vers. quod si constitutio de sentent. excommun. Angel. de Perus. conf. 60. sub num. 4. vers. nec obstat. Butr. in cap. qui Ecclesiam colum. penult. de conf. & cap. quod Clericus, ubi Card. & Panormit. de for. compet. Alexand. in addit. ad Bart. in l. 1. §. qui habebat ff. de honor. possess. contra tab. & conf. 101. num. 5. volum. 2. ubi confirmat ex auctoritate Lap. alleg. 100. & pluribus alijs, & dicit communem Socc. Sen. conf. 241. num. 2. lib. 1. & conf. 128. colum. 2. & in 4. Andr. Sicul. in repetit. legis primæ C. qui admissi colum. 5. vers. tertio facit, & conf. 53. in fin. Dec. conf. 282. num. 9. ubi pluribus confirmat Brun, late in tract. de statuto exclusio foeminarum in 12. artic. quæst. 11. qui dicit communem pluribus Decian. conf. 82. sub nu. 4. vers. quod etiam firmatur volum. 4. ubi dicit communem Soccin. Iun. conf. 1. num. 25. volum. 1. conf. 10. num. 23. eodem volum. Paris. conf. 48. num. 15. volum. 4. Surd. conf. 557. sub num. 15. eodem igitur modo Monachus professus admittendus erit stante fideicommisso*

687 fauore agnatorum introducto † cum va-

leat argumentum à statuto ad vltimas voluntates. *Bald. in l. 1. ad fin. de regula Catoniana. Curt. Sen. conf. 27. in dubio 2. vers. verum his non obstantibus, & conf. 52. num. 9. Ias. in l. non solum §. morte num. 45. ff. de nou. oper. nuncia. Soccin. Iun. conf. 168. num. 46. in 2. Alexand. conf. 186. num. 6. volum. 2.*

Quarto probatur nonnullis exemplis similimis, in quibus post mortem alicuius quis vocatus naturalem expectat, quamuis grauatus iam ciuilitur sit mortuus.

Primum exemplum est in emphiteusi
688 † quæ licet non possit transferri in Monasterium titulo particulari, non enim potest in duriorē personam transferri. *Bart. in Authent. ingressi in 4. collat. C. de sacrosanct. Eccles. † per ingressum Religionis tamen transfertur in Monasteriū,*
689 *ita vt si fuerit concessa † pro se, & hæredibus perpetuò ad Monasterium spectet, si verò esset concessa pro filijs, & descendentibus, ita vt omnino cautum sit, saltem tacitè, quominus ad Monasterium perueniat, tamen per ingressum Religionis transit ad Monasterium, & apud eum residet donec Monachus viuit, & eo postea mortuo ad alios, ad quos spectat reuertitur. Innocent. in cap. in presentia de probat. Bald. in Auth. nisi rogati num. 12. & seqq. C. ad Trebell. not. in Auth. ingressi in fin. magnæ gloss. C. de sacrosanct. Eccles. ubi Bald. late colum. 10. vers. quero ergo circa hoc extra gloss. facit l. peto §. pradium ff. de legat. 2. l. si quis domum §. & hoc subiungi potest ff. locati. Bald. conf. 406. num. 1. volum. 4. Bero. conf. 93. num. 56. & 57. & conf. 94. num. 2. & 10. volum. 1. Surd. conf. 557. ubi inquit filium Monachū succedere in emphiteusi Eamque Monasterium tenere donec viuit, & hoc etiam verum est, † quando per pactum est prohibita alienatio in Monasterium, non enim committitur pactum per ingressum Religionis, quia emphiteusis non transfertur in Monasterium, per consensum ingredientis, sed per legem. † Non est enim prohibita alienatio legis, sed hominis l. 2. ff. de reb. eorum,*
692
& cum

& cum per pactum non prohibeatur ingressus Religionis neque prohiberi possit, & ideo huiusmodi ingressus sit † permixtus videtur etiam permixtum quidquid sequetur ex eo, dummodo non requiratur aliquod aliud factum extrinsecum, & separatim à permixto. *Cyn. in Authent. ingressi C. de sacrosanct. Eccles. Bald. in d. conf. 426. sub num. 3. vers. quid ergo dicendum*, ad idem facit, quia † prohibitus alienare, si ingrediatur Monasterium non dicitur alienare, quoniam bonorum translatio fit ipso iure, & vniuersaliter. *Bart. in l. si adoptauero per illum text. ff. de praeac. gloss. in cap. si qua 19. quaest. ultim. Aretin. in cap. in praesentia extra de probat. Iason. in l. 1. in fin. C. de Iure emphys. pulchre Bero. conf. 93. nu. 56. ibi quod prohibitus alienare, & conf. 94. num. 9. volum. 1. hoc idem igitur in bonis fideicommisso subiectis erit dicendum, ut transeant in Monasterium durante vita Monachi, postea reuertantur ad substitutos, & si talium bonorum alienatio prohibita sit, non censi tamen † prohibitam translationem in Monasterium, per ingressum in illud. *Bart. in l. 1. S. per seruum, qui in fuga ff. de acquirend. possess. aucta Authent. resque C. commun. de legat. ut bene ponderat Bero. d. conf. 93. sub num. 56. vers. & facit id, quod voluit Bart.**

696 Secundum exemplum † in damnato ex delicto, cuius bona propter delictum Fisco applicantur, quamuis enim pro mortuo habeatur, l. 1. ff. de bonor. possess. contra tabul. consequitur † tamen Fiscus bona fideicommisso subiecta cum onere restituendi post mortem grauati ijs, ad quos iure fideicommissi spectabunt. *Flaccius Florus S. Cornelio Felici ff. de Iur. Fisci cū concord & in terminis voluit Bald. conf. 47. in quaestione qua vertitur inter scolarum Sanctae Mariae num. 13. in 1. volum. Boer. decis. 345. Angel. in l. Papinianus S. meminisse colum. final. ff. de inoffic. testament. Alexand. conf. 23. num. 15. volum. 1. & conf. 24. in fin. eod. volum. 1. Boss. in titulo de publicatione bonorum num. 34. Decian. conf. 31. sub num. 15.*

volum. 5. Surd. conf. 90. num. 29. cum seqq.

Ad primum respondetur verè testatorem voluisse, ut magis habeat grauatus, quam substitutus, & magis substitutus, quam quispiam alius, & sic veram esse maiorem, verum falsam esse minorem, dum enim viuit † in Monasterio grauatus ipse dicitur hereditate frui cum in communi cum alijs Monachis pro suo usu, & necessitatibus fruatur l. Deo nobis S. haereticam, ubi DD. C. de Episcop. & Cleric. & ita potius videtur communicare usum cum suis fratribus, quam hereditate carere, quinimò magis tunc fruitur, quando alijs communicat ob affectum, & charitatem qua ergo suos fratres spirituales affectus est cap. constituit 20. quaest. 3. cap. probatum 19. quaest. ultima cap. primo 28. quaest. 1. cap. dilectus, quod metus causa, est enim † solatium Monachorum, ut plura bona illos sequantur Monasterio communicanda, S. sed & hoc praesenti in Auth. de Sanctiss. Episcopis versic. hoc autem solatium Decian. conf. 31. sub num. 14. volum. 5. Non obstat † Monachum equiparari seruo ad tradita in argumento, non enim omnimoda est huiusmodi æquiparatio potissimum, quando Monasterium est capax bonorum, constat siquidem seruum dum acquirit, Domino ita acquirere, ut non sit ei commune cum Domino, secus in Monaco, quidquid enim acquirit ei quoque commune, & quaecunque alio quouis titulo ad Monasterium pertinent eisdem communicatur, quod vel ex eo constat, quia nullius determinati Monachi sunt bona acquisita, cum æquè omnes in particulari dominij incapaces existant, minus possunt dici nullius absolutè, quia † occupanti concederentur S. serui S. lapilli Instis. de rerum diuis. vnde consequens est, ut sint omnium Monachorum communia.

Ad secundum, eadem responsio accommodari potest falsum est, si quidem mortem civilem per ingressum Religionis reddere incapacem † Monachum dominij absolutè, reddit enim incapacem

in particulari, non verò in communi, si Monasterium in communi sit capax, & hoc sufficit ad efficiendum, ut mors civilis non eundem operetur effectum, quem naturalis, secus esset si Monasterium etiam in communi esset incapax, ut in argumento supponitur.

S V M M A R I V M

Articuli Vigessimisepimi.

- 703 Substitutus non excluditur à Monasterio, nisi grauatus ingrediens Religionem bona in Monasterium transferat. Declarat, ut infra num. 722.
- 704 Filius qui alioqui substitutum excluderet, damnatus in metallum non excludit.
- 705 Substitutus à Monasterio excluditur, quando Monasterium ex persona grauati est loco heredis.
- 706 Grauato in Monasterio proficiente, si in testamento partim Monasterium partim extraneum instituerit, quantum ad partem respicientem extraneum, substitutus admittitur, non verò quantum ad partem in qua Monasterium fuit institutum. Declara, ut infra num. 723.
- 707 Monasterium ut sit loco filij est priuilegium, quod alijs non prodest.
- 708 Substituto professio in Monasterium grauati non debet nocere, nisi loco Religioso proficiat. Declara, ut infra num. 723.
- 709 Grauato in Religione proficiente, quæ bonorum est incapax, statim substitutus admittitur.
- 710 Voluntas defuncti ad vngapæ seruanda.
- 711 Monasterio repudiante, ad quem ex persona grauati fideicommissum spectaret, statim substitutus admittitur.
- 712 Substitutus, durante vita naturali grauati, qui in Monasterio capax fuerit professus, & ad fauorem extranei ante professionem disposuerit, non admittitur, sed interim dum viuit admittitur extraneus, ad cuius fauorem grauatus disposuerit.

- 713 Vocatus sub conditione, ea nondum purificata, non admittitur.
- 714 Mors naturalis grauati sub conditione mortis expectanda est, quando in Religione capax in communi suis professus.
- 715 Substitutus, si moriatur ante grauatum etiam professum in Religione capax, fideicommissum sit caducum.
- 716 Bona subiecta fideicommissio conditionali, pendente conditione, alienari possunt, neque possunt à fideicommissario reuocari ante purificatam conditionem.
- 717 Grauatus ante purificatam fideicommissi conditionem est simpliciter Dominus rerum fideicommissio subiectarum.
- 718 Et tanquam verus Dominus potest alienare, & dominium transferre.
- 719 Iure ex parte dantis resoluta, resoluitur etiam ex parte accipientis.
- 720 Fideicommissio bona subiecta, pendente eius conditione alienata, ea purificata, in fideicommissarium recta via transeunt absque aliqua restitutione heredis.
- 721 Fiscus capit bona grauati fideicommissio sub conditione mortis subiecta, & ea retinet, usque ad mortem naturalem grauati.
- 722 Monasterium, ut per eum excludatur substitutus, debet succedere, quando Monasterium debet venire loco filij ad substitutum perpetuo excludendum, secus si agatur de substituto excludendo durante vita grauati.
- 723 Habilia cetera supponuntur, quando de vno disputamus.
- 724 Condicio pendens actum suspendit.
- 727 Alienatione prohibita, num primum grauatus bona in extraneum confert fideicommissi dies cedit.
- 728 Alienationis expressa prohibitio impedit dominij translationem.

ARTICVLVS XXVII.

An fideicommissario competat hoc beneficium, quando grauatus fauore agnationis sub conditione mortis sine filijs Monasterium capax fuit ingressus, ante professionem tamen de bonis sue fideicommissis disposuerit fauore tertij, vel mediante contractu inter viuos, vel mediante ultimo eulogio.

Hic quoque Articulus duas habet inspectiones, altera an fideicommissarius statim admittatur non expectata morte grauati, Altera an eo casu quo admittitur huic beneficio sit locus.

Quantum ad primum. Videtur dicendum statim fideicommissarium admittendum, non expectata morte grauati, ex infra scriptis.

703 Primo, quia ad hoc ut excludatur substitutus, quando grauatus ingreditur Religionem non sufficit eum ingredi, sed amplius necesse est, ut transferat in Monasterium bona, ad *Bald. in cap. in presentia* num. 13. *de probat.* facit simile, filij et qui licet debeat excludere substitutum si tamen damnetur ad metallum non excludit *l. si post mortem §. liberi ff. de bonor. possess. contra tabul. l. 1. §. si pater ff. de conuig. cum emancip. liber.*

705 Confirmatur, et quia tunc substitutus excluditur, quando Monasterium ex persona Monachi est loco hæredis, ut pluribus *Surd. conf. 238. num. 1. Peregrin. de fideicommiss. art. 28. num. 60. cum seq. & præcipue num. 65.* At in specie nostra Monasterium non est loco hæredis, cum Monachus ad alium bona transtulerit: ergo, &c.

Secundo facit *Bald. auctoritas in Authent. nisi rogati num. 20. C. ad Trebell.* ubi dicit, si grauatus ante ingressum Religionis fecit testamētum in quo instituit pro parte extraneum, & pro parte Monasterium erit locus substituto pro par-

te, quæ fuit extraneo relicta, quia quod Monasterium habeatur pro filio est personale priuilegium, quod alijs non prodest sequitur *Cast. ibidem num. 5. Alexand. conf. 13. num. 5. volum. 3. Peregr. d. art. 28. num. 65.*

708 Tertio, quia et ubi non fauemus loco Religioso non debemus substituto nocere. *Felyn. in d. cap. in presentia num. 59. quæst. 9. Mantio. de coniectur. ultim. volunt. lib. 11. tit. 7. num. 50. & 54.* Hinc

709 et videmus, quando grauatus ingreditur Religionem incapacem cum primū professus est pro mortuo haberi, & substitutum succedere, ex quo bona non possunt transire in Religionem. *Bart. in Authen. si qua mulieri num. 11. & Ias. num. 26. C. de sacrosanct. Eccles. laste diximus supra num. 631.*

Quarto, quia certum est testatorem voluisse, ut magis bonis potiatu grauat, quam fideicommissarius, & magis fideicommissarius, quam quilibet alius, quando verò bona eo viuente non acquiruntur Monasterio, nec ipse grauatus potitur, neque per se, & simpliciter, neque in commune cum fratribus spiritualibus, nec substitutus quisquam alius, ergo hoc contra et voluntatem defuncti, à qua ne latum quidem vnguem recedendum *l. in conditionibus primum locum ff. de condit. & demonstr.*

711 Vnde in et simili si Monasterium bona repudiaret, substituto locus esset, non enim aufertur, quod alteri non acquiritur *l. nec utilem ff. ex quib. caus. maior. notat Bald. in cap. in presentia colum. 6. extra de probat. Felyn. ibidem num. 90. post Calder. per eum relatum Soccin. in l. cum Auis num. 304. ff. de condit. & demonstr. Panzirol. conf. 114. num. 4. ubi vult secuta repudiatione Monasterij statim substitutum admitti.*

712 In contrarium est veritas et si quidem pendente vita naturali Monachi, qui Monasterium capax fuit ingressus, bona resident penes eum ad cuius fauorem grauatus disposuit, ita ut substitutus tantum post illius mortem admittatur, quam opinionem tenuit *Riminald. conf. 481. per*

totum, quem refert, & sequitur Surd.d. conf. 238. per totum.

713 Probatur autem hæc opinio. Primo ea vulgatissima ratione, quia ꝑ vocatus sub conditione, nondum purificata conditione, non admittitur *l. cedere diem ff. de verb. signif. cum alijs supra cumulatjs num. 604.*

At nondum conditio euenit, nam ingressus Monasterium adhuc viuit, vt etiã supra probatum num. 664. Ergo, &c.

714 Secundo, quia ꝑ vbi quis ingreditur Religionem capacem saltem in communi, certa est regula eius mortem naturalem expectandam, nec sufficere ciuilem. *Bart. iu l. statius §. final. & in l. cum pater §. hereditatem il. 1. ff. de leg. 2. Surd. d. conf. 238. qui pluribus confirmat, & latissime probauit supra num. 678.* At in specie nostra grauatus ille, qui disposuit ad fauorem tertij ingressum est Religionem capacem, vt in terminis articuli supponitur: Ergo, &c.

715 Tertio, quia possunt benè insimul, hæc duo dari, vt Monasterium non excludat substitutum, & tamen substitutus non admittatur, nisi post mortem naturalem grauati, adhuc enim maxima diuersitas vrget, ꝑ si enim moriatur substitutus ante grauatum professum, quod faciliè fieri potest, vt per DD. in cap. in presentia extra de probat. fideicommissum fieret caducum *l. unica §. sin autem sub conditione, C. de caducis. tollend.* quod si superstes existant fideicommissum erit efficax.

716 Quarto, quia, si statim postquam Monachus in Monasterio capaci professus est, locus esset fideicommissio, non obstante dispositione grauati ad fauorem tertij, sequeretur, vt ꝑ bona subiecta fideicommissio conditionali, conditione pendente non possent alienari, & fideicommissarius posset ea auocare ab emptore ante purificatam conditionem. At hoc est absurdum, & falsum *l. final. §. sed quia nostra C. commun. de leg. vbi gloss. in 1. solut. & ibi Cast. & Iason. num. 7. gloss. in l. cum pater §. libertis ff. de legat. Bart. in l. Marcellus §. res quæ, vbi Imol.*

717 & Alexand. ff. ad Trebell. Surd. conf. 73. num. 75. & conf. 238. num. 9. & ratio est, quia ante purificatam conditionem ꝑ grauatus est simpliciter Dominus rerum fideicommissio subiectarum *l. generaliter §. sub conditione ff. qui, & à quibus l. Iulianus cum l. sequenti ff. de rei vendic. vbi Bart. & Angel. Bald. in l. voluntas num. 10. C. de fideicommiss. Iason. in l. seruo legato §. 1. num. 4. ff. de de legat. 1. pluribus Peregr. de fideicommiss. d. art. 40. num. 7.*
718 & idem ꝑ tanquam verus Dominus potest alienare, & alienando dominium, transfert *l. seruo legato §. si testator ff. de legat. 1. l. si heres institutus §. 1. ad Trebellian. l. final. §. sin autem sub conditione C. communia de legat. Peregrin. in tract. de fideicommiss. d. art. 40. num. 7.*

Consequens ergo est, vt tantum post mortem grauati, & ita post purificatam conditionem admittatur substitutus eo
719 enim casu resolutio ꝑ iure ex parte concedentis, resoluitur ius accipientis, & habentis causam ab eo *l. lex, quæ vestigal ff. de pignor. & latè dixi num. 564.*
720 Vnde cautum est, vt ꝑ purificata conditione recta via, absque aliqua hæredis restitutione dominium rerum fideicommissio subiectarum transeat in fideicommissarium *Gloss. Bald. Paul. Iason. & omnes in d. l. final. §. sin autem C. ad Trebell. Peregrin. art. 4. num. 7.* ibi resoluitur, verum ante dictam mortem, & sic ante resolutionem iuris ex parte grauati non est æquum, vt fideicommissarius bona consequatur.

721 Quinto facit simile grauati sub conditione mortis ꝑ delinquentis, si quidem Fiscus capit bona fideicommissio subiecta, eaque retinet donec casus euenierit fideicommissi *l. statius §. Cornelio Felici ff. de Iur. Fisc. DD. in l. filius familias §. Diui ff. de legat. 1. Surd. pluribus conf. 238. num. 8.*

722 Ad primum respōdetur illud dictum, ad hoc, vt excludatur ꝑ substitutus necessarium esse, vt bona acquirantur Monasterio, verum esse in quantum Monasterium debet succedere loco filij ad substitutum perpetuo excludendum, secus si

agatur de substituto excludendo solum durante vita naturali grauati, tunc enim non est opus, vt bona interim Monasterio acquirantur, & ita sunt intelligendi DD. in argumentis allegatis, vt rectè declarat *Surd. conf. 238. sub num. 30.*

723 Ad secundum respondetur, † quando DD. profitentur, si extraneus instituitur à grauato ingrediente Religionem, pro ea parte in qua instituitur extraneus locum esse substituto, intelligendum esse eueniente morte naturali grauati, & ita suo tempore, quando verificatur conditio, non ante conditionem, quando enim de vno † disputamus, cætera supponuntur habilia §. *in extraneis Instit. de hered. qual. & differ.* Vnde inter extraneum institutum, & Religionem ea est differentia, vt extraneo instituto grauato moriente succedat substitutus, eo vero non instituto, sed Monasterio etiam post mortem grauati excludatur substitutus, quæ de re latius infra.

Ita respondet *Surd. d. conf. 238. nu. 6. post Rimin. conf. 481. per tot. & Zanch. in l. heredes mei §. cum ita car. 10. nu. 39. ff. ad Trebell.*

725 Ad tertium respondemus † quamuis non faueamus Religioni, non tamen nocere substituto, qui cum fuerit sub conditione, tantum ea purificata est admittendus, & ideo non est quærendum, quo iure extraneus habeat bona, sed an substitutus in eis ius foueat ante diei euentum ad *l. final. Gloss. & Bald. C. de rei vendic.*

Ad quartum respondendum voluisse quidem testatorem, vt grauatus magis habeat, quam substitutus simpliciter, at vt substitutus, magis quam extraneus, non simpliciter, sed purificata conditione, vnde pendente conditione nullo modo voluit substitutum habere, cum † conditio pendens actum omnino suspendat vulg. *l. cedere diem ff. de verb. significat.* præterquam, quod dicitur grauatus ipse habere, quando tertius habens causam à grauato, habet eius nomine, à quo si euincerentur bona concedenti graue, & molestum esset.

Fallit affirmata determinatio si non solum hæres fuerit grauatus sub conditione mortis, † verum etiam eidem fuerit prohibita alienatio extra personas in fideicommisso vocatas, eo enim casu cū primum bona in extraneum conferuntur cedit dies fideicommissi, & potest substitutus non expectata conditione rem alienatam vindicare. *Cast. in l. filius familias §. diui, de legat. 2. colum. 3. versic. in text. Petra. de fid. quæst. 3. num. 2. & seq.*
728 † expressa enim prohibitio impedit dominij translationem. *Seraph. decis. 321. num. 13. & decis. 374. num. 4. par. 1.*

S V M M A R I V M
Articuli Vigesimoctau.

729 *Voluntas testatoris est omnino seruanda.*

730 *Voluntatem testatoris Religio impedire nequit.*

731 *Testatoris bona contra illius voluntatem in pios vsus conuertere, est impium.*

732 *Ecclesia auctrix iustitia non aspirat ad lucrum iniustum.*

733 *Fideicommissarium cum primum sub conditione mortis sine filiis grauatus in Monasteria fuit professus admittendum esse, quando testator non solum fauore agnationis fideicommisserat, verum alienationem prohibuerat, vt bona semper, & perpetuo essent in familia, qui teneant.*

734 *Contrarium qui teneant: Primi autem, quomodo intelligendi infra num. 737.*

735 *Monachus stante, statuto exclusiuo foeminarum fauore agnationis, admittitur ad earum exclusionem.*

736 *Argumentum valet à statuto ad ultimas voluntates.*

737 *Filius qui vt ingratus poterat exheredari, factus Monachus non amplius exheredari potest.*

ARTICVLVS XXVIII.

An quando non solum fuit grauatus heres sub conditione mortis sine filijs, & prohibitione alienationis extra familiam, verum etiam, vltterius procedendo, testator voluit bona perpetuo conseruari in familia, & agnatione masculina, & semper in Domo, & Casata ipsius testatoris permanere, competat hoc beneficiũ statim post emissam grauati professionem, an verò tantum post mortem naturalem grauati professi.

Videtur dicendum statim hoc beneficium competere non expectata morte naturali grauati.

- Primo, quia testatoris voluntas ea videtur ne aliquo tẽpore bona pœnes Monasterium resideant, ita enim non perpetuo conseruarentur in familia, nec semper in Domo, & Casata essent, voluntatem autem † testatoris seruandam esse, indubitati est iuris *S. disponat in Authen. de nupt. l. verb. legis ff. de verb. signif. l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. Authent. excipitur C. de bon. quæ liber. quod adeo est verum,*
- 729 *vt Religio † nullum habeat priuilegium impediendi voluntatem testatoris. Dec. conf. 419. num. 4. Rimin. conf. 17. nu. 11. in fin. Ruger. conf. 9. num. 6. par. 1. Et impium est † bona testatoris contra illius voluntatem in pios vsus distribuere. Angel. conf. 328. num. 5. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 3. tit. 3. num. 3.*

- Vnde quamuis in specie nostra agatur de Monacho, & Monasterio excludendo, & sic pia causa, non tamen à testatoris voluntate est recedendum, qui potest ita fideicommissum relinquere, vt pro suæ familiæ conseruatione non possit in eo Monasterium succedere, quia nullo damno eum afficit, sed solum lucrum negat, ad quod sanè Ecclesia, quæ † est aux
- 732

trix, & cultrix iustitiæ contra testatoris voluntatem aspirare non debet, quia hoc est iniustum, & irrationabile ad tradita per Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 8. tit. 52. num. 29.

- 733 Secundo, † quia ita tenere videntur in frascripti Rip. in l. si & facto §. 1. num. 40. ad Trebell. licet non firmet, sed clarè tenet. Alciat. in l. Gallus §. & quid si tantum ff. de liber. & posthum. num. 7. Odd. qui dicit banc opinionem non habere dubium in tractatu de compend. par. 6. art. ultim. in versic. prima coniectura est, late Barbat. conf. 13. colum. 2. & 3. lib. 1. Peregrin. art. 28. num. 82. Molin. de primogenit. Hispan. lib. 1. cap. 15. num. 91. Vincent. de Franc. decis. 29. par. 1. num. 7. Paris. conf. 21. nu. 9. & seq. lib. 3. Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 19. num. 11. Dec. conf. 259. Decian. conf. 65. per totum. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 8. tit. 52. num. 25. vers. sed ego puto cum sequentibus, & lib. 11. art. 7. num. 18. iuncto num. 21. Menoch. de presumpt. lib. 4. presumpt. 83. num. 45. Intrigl. qui complures congerit centur. 3. quæst. 63. num. 41. & 42. & videtur voluisse Rota apud Put. decis. 55. num. 4. lib. 1. pluribus Rusticus in l. cum Auis ff. de condit. & demonstr. lib. 5. cap. 1. num. 86.

In cõtrarium est veritas, quam tenuerunt infra scripti.

- 734 Primo omnes enarrati supra nu. 670. qui indistinctè tenuerunt expectandam esse mortem naturalem grauati, vt etiam hunc casum sub sua generalitate fuerint complexi, & multi etiã expresse loquuntur in terminis prohibitiæ alienationis pro agnationis conseruatione, & maxime quicumque de maioratu loquuntur cum certum sit. Maioratum nihil aliud esse, quam quoddam fideicommissi genus pro agnationis conseruatione introductum, annexam habens alienationis prohibitionem, ad quod faciunt tradita à Molina lib. 1. cap. 1. num. 7. ubi plures allegat, & cap. 4. num. 13. Menoch. consil. 873. num. 1. & conf. 957. num. 3. Melchior. de Palaez in tract. de Maiora. Hispan. in princip. primæ partis num. 1. Rota diuers. decis. 125. num. 2. part. 2. Card.

Mantica

Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 6. tit. 15. in fin. Deinde ultra prædictos infrascripti apertè omnes hanc sententiam approbauere *Decian. conf. 82. per totum lib. 5. Gabriel. conf. 23. sub num. 27. vers. & quibus*, ubi utitur simili Ecclesiæ, quæ succedit in fideicommissio, quando quis Monasterium ingreditur ad probandum Fiscum eodem modo per delictum succedere, & loquitur in casu in quo testator vocauerat descendentes masculos, & prohibuerat bona alienari, quia volebat ea perpetuo manere in familia, ut ex principio suæ consultationis optimè colligit *Peregrin. art. 14. num. 27. hoc idem expressis*. Nam sub num. 26. ponit conclusionem, ut qui ab intestato succedit in hæreditate prohibiti alienare, quamuis non sit eius conditionis personarum quarum favore fuit prohibita alienatio, nibilominus admittendus sit, deinde sub num. 27. docet si prohibitus alienare Monasterium ingrediatur bona ex auctoritate legis eodem modo in Monasterium transire, saltem durante vita naturali ipsius ingressi, tandem sub num. 28. ampliat. propositam conclusionem, etiam si prohibitio fuerit facta expressa causa, ut bona perpetuo, & semper in familia, & agnatione conseruentur, aut pœnes masculos, vel descendentes ipsius testatoris. *Vasq. de success. creat. S. 21. num. 178.* in eisdem terminis loquitur postquam enim num. 69. decreuit Monasterium excludi si fideicommissum factum fuerit sub conditione, si grauatus decesserit sine filiis ex suo corpore natis, addita ratione, ut bona conseruentur in familia, quasi hoc intellexerit solummodo procedere post mortem grauati, quærit quid iuris ante mortem, & determinat, si sit in Religione capaci bona, spectare ad Religionem durante vita naturali Monachi. *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsump. 83. num. 11. & 27.* hoc idem tenet, vult enim mortuo tantum Monacho substitutum admitti, & loquitur quando mens testatoris fuerat agnationi prospicere, ut colligitur sub num. 11. ex illis verbis testatoris mentem non esse diuertere hære-

dem à Religione, sed suæ familiæ, & agnatione prospicere, *Gamma decis. 6. numer. 3.* hoc idem apertè voluit promiscue sermonem habens de maioratu, & fideicommissio, *Cabed. eodem modo promiscue de maioratu, & fideicommissio loquens determinat decis. 133. per totam*, ubi plenè contrarijs respondet *Emanuel. Roder. in suis questionibus Canonicis quæst. 78. artic. 12. vers. 4. Certum est etiam, & infra in cap. ad argumenta*, ubi de commun. & plenissimè contrarijs omnibus occurrit *Rota quoque Romana hanc sententiam Canonizauit in una Assisen. hæreditatis 30. Maij 1616. coram Reuerendissimo Marcomontio eadem Rota in eadem causa 1. Iunij 1607. coram eadem, & in una Vrbeuetana fideicommissi 14. Aprilis 1604. coram Reuerendissimo Manzanedo.*

Probatur autem. Primo, quia etiam si bona fideicommissio subiecta maneat pœnes Monachum, seu Monasterium, ex persona illius, non tamen in eisdem persona cessat agnationis conseruatio, quatenus pœnes eum bona existunt, unde cum eatenus ex mente testatoris admittendus videatur, quatenus agnationem conseruat, cumque eam conseruet dum viuit, ut supra probatū in hac quæstione num. 685. constat nihil eum excludere posse.

735 Secundo, probatur † exemplo statuti fœminas favore agnationis excludentis, quo stāte nihil prohibet, quo minus Monachus professus in Religione bonorum capaci fœminas excludat, eius vita durante, non minus, ac si in seculo esset, ut voluerunt *Felyn. in cap. Ecclesia sancta Mariae num. 80. de constitut. Bald. in l. 1. num. 55. C. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. Idem Bald. conf. 30. nu. 2. volum. 1. Cardin. in repetition. legis perpendamus num. 13. vers. quod si constituto de sententia excommunic. Angel. de Petrus. consil. 60. sub num. 40. vers. nec obstat Butr. in cap. qui Ecclesia colum. penult. de constitut. & cap. quod Clericus, ubi Card. & Panormit. de foro competent. Alexand. in addition. ad Bart. in l. 1. S. qui habebat ff.*

de bonor. possess. contra tabul. & conf. 101. num. 5. volum. 2. ubi confirmat ex auctoritate Lap. allegat. 100. & pluribus alijs, & dicit communem Soc. Sen. conf. 441. nu. 2. lib. 1. & conf. 128. colum. 2. lib. 4. Andreas Siculus in repetition. legis prima C. qui admitti colum. 5. vers. 3. facit, & conf. 53. in fin. Dec. conf. 282. num. 9. ubi pluribus confirmat Brun. latè in tractat. de statuto exclusio faminarum in 12. art. quest. 11. qui dicit communem pluribus Decian. conf. 82. sub nu. 4. vers. quod etiam firmatur. volum. 4. ubi dicit communem Socin. lun. conf. 1. num. 25. volum. 1. & conf. 16. num. 23. eod. volum. Paris. conf. 48. num. 15. volum. 4. Surd. d. conf. 557. sub num. 15. eodem igitur modo Monachus professus admittendus erit tante fideicommissio favore agnatorum introducto † cum valeat argumentum à statuto ad ultimas volūtrates. Bald. in l. 1. ad finem de regula Cathoniana. Curt. Sen. conf. 27. in dub. 2. vers. verum his non obstant. & conf. 51. num. 9. Iason. in l. non solum S. morte num. 45. ff. de nou. oper. nunciat Soc. lun. conf. 188. num. 46. in 2. Alexand. conf. 186. nu. 6. volum. 2.

Quamobrem quemadmodum statuentium voluntas, quamuis agnationis conseruationi consulere vellent, non est aliena à Monacho professio in Religione bonorum capaci, ita non erit credendum voluntatem testatoris agnationi prospicientis à tali Monacho alienam esse.

Ad primum respondetur. Negando alienum esse à voluntate testatoris, vt talis Monachus dum viuít admittatur, non enim repugnat cōseruationi agnationis, quam prae oculis testator habuit, nam dum viuít in eo conseruabitur agnatio, eo verò mortuo, bona ad substitutum prouenient, in quo diſcè agnationis conseruatio continuabitur. Vnde concluderet argumentum, si non solum admitteremus Monasterium ex persona Monachi, eo superstite, verum etiam si post illius mortem, ita vt quasi filius grauati substitutum excluderet, quo casu concedimus Monasterium excludendum.

737 Ad enarratas † auctoritates eodem

modo responderetur nempe omnes enarratos Peregrin. & Intrigl. except. intelligendos esse, quando Monasterium in perpetuum vult succedere tãquam filius ad perpetuam exclusionem aliorum substitutorum, non autem quatenus vult succedere durante vita Monachi, eo consilio vt post mortem eius, substitutis, si aliqui superstites erunt, hereditatem restituat, & concilientur cum allegatis supra in dicto primo argumento, ita Dec. esse intelligendum probat ratio ab eodem considerata, nimirum, quia per successionem perpetuam Monasterij cessat conseruatio familiaris, à testatore considerata, cum Monasterium, non sit de familia, cessat enim hæc ratio, si ex persona Monachi tantum eius vita durante Monasterium succedere intēdat, quia tunc, nec momento quidem temporis bona dicuntur esse extra familiam, cum retineantur in communi, ita vt Monachus agnatus illis participet, sicut alij l. Deo nobis C. de Episc. & Cleric. vnde propter caritatem, qua prosequitur Monasterium, & Monachos, quos habet tanquam fratres, magis gaudet frui simul cum illis, quam solus cap. 1. 28. quest. 1. cap. dilectus extra, quod met. conf. 5. sed, & hoc vers. hoc autem solatium in Auth. de Sanctis. Episc. quam rationem benè in terminis nostris considerauit Decian. dist. consil. 31. sub num. 14. volum. 5. & Rota in d. Affsen. Bonorum 1. Iunij vers. & licet, & ita Decij auctoritatem, in indiuiduo declarat Gomma d. decis. 6. num. 3. & faciunt optimè ad rē tradita à Surd. d. conf. 557. num. 14. Ita etiam apertè loquitur Vincentius de Francb. in d. decis. 29. Paris. d. conf. 22. vt ex eorum lectura apparet, ita quoque Intrigl. & ab eodem allegat. sub nu. 41. licet sub num. 42. subnectat idem, quod Peregrin. Ita etiam intelligendum Mantica. patet cum alleg. Dec. & Parisita vt iuxta aliorum mentem sit intelligendus, ita in specie declarat eum Cabed. d. decis. 139. num. 9. vers. etiam, & sic quoque esse intelligendum Decian. constat tum ne sibi dicatur contrarius, tum vt conueniat cum Mantica si quidem in eadem

dem causa aduersus Monasterium consuluerunt, vt idem Mantie. refert, & Couaruuum sic quoque intelligendum patet cum sequatur Decium supra declaratum *Rotam quoque apud Puteum decis.* 55. ita intelligendam ex eiusdem lectione, & Decio ab ea allegato apparet, & eodem modo Menoch. & Rustic. sunt intelligendi, vt colligitur tum ex auctoritatibus, quas allegat, præcipuè Decij, & Putei supra allegatis, tum quia loquuntur, quando Monasterium vult venire loco filij, vt faciat deficere conditionem, si sine filiis, &c. & sic substitutum, & agnationem perpetuo excludat, vt facileprehenditur si legatur tota dicta præsumptio 83. Monochij, & totum illud caput primum Rustici, & quod DD. prædicti loquantur, quando Monasterium vult perpetuo excludere substitutum voluit etiam *Rota in præalleg. decis. Affisien.* 1. Junij 1609. coram Illustrissimo Marco Montio, ibi nec obstant allegati DD. vbi ponderauit differentiam inter exclusionem perpetuam, & temporalem, quas species inter se esse diuersas admonuit ex Decio, Sud. & allegati ab eis, ibique pariter considerauit per successionem temporalem Monasterij substitutum non excludi, sed tantummodo effici, ne is qui ante substitutum expressè vocatus est, desinat esse vocatus ex quo Monasterium ingreditur, quod etiam ponderauit eadem *Rota coram R. P. D. Manzanedo in alia Vrbeuetana* 14. Aprilis 1614. vbi in verbo, maximè dixit ore aperto dd. DD. loqui, quâdo Monasterium vult excludere substitutum in perpetuum, quod non est in casu nostro, vbi tractatur de exclusionem substituti, durante tantum vita naturali agnati professi, hoc idem docuit *Roderic. d. quæst. 78. post art. 12. in cap. ad argumenta vers. nec etiam obstat,* vbi non solum animaduertit non cessare conseruationem nominis, & familiæ pro vita Religiosi, cum Monachus non perdat lura sanguinis, nec desinat esse de familia, quinimò aliquanto inferius subnectit Monachum mutare statum in melius, & ad maiorem dignitatem ascende-

re, idque etiam in successione procedere, quinimò Monasterium ex persona Monachi melius succedere, quam ipsemet Monachus, si in sæculo mansisset, successurus fuisset, quod auctoritatibus Gloss. Innocent. & aliorum, confirmat
737 † exemplo eius, qui vt ingratus poterat exheredari factus enim Monachis non amplius exheredatur.

Nihil facit Peregr. & Intrigl. auctoritas cum loquantur contra rationem, & communem aliorum sententiam, neque Couar. à Peregrin. allegat. illud dicit ad quod allegatur, si enim respiciamus in vers. 4. loquitur in terminis supra propositis nempe Decij, & aliorum.

Si verò eum respiciamus in vers. 3. statuit quidem Monasterium à maioratu excludi posse, etiam in vita Monachi, quando constat de aperta voluntate excludendi, an autem ex eo de aperta voluntate constet, quia disponens voluerit bona seruari in agnatione, vt voluit Peregr. ne verbum quidem, addamus Peregrin. sibi contrarium esse cum in art. 14. num. 27. & 28. contrarium doceat, vt supra ponderauimus.

S V M M A R I V M
Articuli Vigessimoni.

- 738 *Conditio Onus* } *Institutioni appositum, per quod Institutus retrahitur à vita contemplatiua pro non apposta habetur.*
- Declarat, vt infra num. 739.*
- 739 *Amplia etiam si à minori bono puta nuptiarum retrahat.*
- 740 *Argumentum valet à matrimonio carnali ad spirituale.*
- 741 *Dispositio omnis contra cultum diuinum, & bonos mores est de iure ciuili nulla.*
Declarat, vt infra num. 760. & seq.
- 742 *Conditio turpis adiecta vltima voluntati pro non apposta habetur.*
- 743 *Matrimonij spiritualis, maior est fauor quam carnalis.*
- 744 *Onus filio impositum, vt si fiat Monachus hereditatem restituat, secundum Bald. non valet.*

- 745 Benefacere nemo compellitur, sed non male facere, & num. 748. & 755.
- 746 S. sed & hoc presenti in Authent. de Sanctis. Episcop. quomodo secundum aliquos intelligatur.
- 747 Dispositio non aliciens ad vitam contemplatiuam valet, dum tamen ob ea non detereat, & num. 749.
- 750 Legatum decem millium factum Puella si nupserit, & si non nupserit mille tantum, integrum ipsa consequitur nempe decem millia, etiam si Monasterium fuerit ingressa.
Contrarium, verius, ut si ingrediatur, solum mille consequatur, vide in numer. 771.
- 751 Fideicommissum impositum filio, si Religionem fuerit ingressus, secundum Bald. non valet.
Declaro si fideicommissum reliquerit, ut auerteret filium à Religione, nu. 772.
- 752 Filius cui relicta sunt alimenta tantum, si fiat Monachus, fuerit vero vniuersalis heres institutus, si in saeculo manserit, secundum Decium est vniuersalis heres, etiam si Religionem ingrediatur.
Declaro, ut infra num. 773.
- 753 Fideicommissario non est locus, secundum aliquos, neque immissioni ex lege nostra, quando grauatus sub conditione mortis Monasterium fuerit ingressus, etiam si testator expresserit se nolle, ut Monasterium admittatur, ne quidem eo viuente.
- 754 Contrarium est frequentiori calculo receptum, volunt enim Doctores magis communiter posse testatorem facere ne bona sua aliquo tempore ad Monasterium, aut aliquem Monachum perueniant.
Primam sententiam declaro, ut infra num. 774.
- 756 Rei sua quilibet est moderator.
- 757 Religionis } fauor non debet impediri
Monasterij } re manifestam voluntatem testatoris.
- 758 Voluntatis defuncti exequutio non potest committi citra conscientiam laesam.
- 759 Condicio retrahens à vita contemplatiua per se primo, pro non apposta habetur, secus si per accidens retrahat hoc est non alliciat.
- 760 Dispositio testatoris, quae illius sine primario inspecto honesta est, & rationalis, licet per accidens à Religione auertat, non dicitur bonis moribus contraria.
- 761 Primaria attenduntur, non quae veniunt in consequentiam.
- 762 Prohibita fieri, si resultent ex actu permissio non habentur in consideratione.
- 763 Pactum de futura successione, etiam iuramento firmatum non valet.
- 764 Pactum de non succedendo valet.
- 765 Defensionis actus, cuius finis propria seruatio est, optimus est, licet inde sequatur aggressoris occiso.
- 766 Morales actus recipiunt speciem à fine intento, non ab eo, quod sequitur per accidens.
- 767 Opera nostra sunt culpabilia, secundum quod finis est culpabilis.
- 768 Legitimus excludit substitutum sub conditione, si grauatus decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus.
- 769 Fideicommissum pro familia conseruatione, ita à testatore relinqui potest, ut non possit in eo succedere Monasterium.
- 770 Limitata causa, limitatum parit effectum.
- 772 Fideicommissum pæna nomine impositum, ut grauatus à Religione auertatur est nullum.
- 775 Dispositio per quam testator prohibet quominus Monachus, vel Monasterium in sua hereditate succedat corrumpit deficientibus illis, quorum fauore testator Monasterium excluderat.
- 776 Substituto deficiente, fideicommissum deficit.
- 777 Exclusionis causa cessante, cessat exclusio.
- 778 Limitata causa, limitatum parit effectum.
- 779 Contraria non possunt in eodem subiecto concurrere.
- 780 Viam nemo praesumitur eligere ad impugnandam propriam voluntatem, & dispositionem.

781 *Interpretatio ea est facienda, ut dispositio testatoris potius sustineatur, quam pereat.*

ARTICVLVS XXIX.

Quid Iuris si non solum testator favore agnationis heredem grauauerit, sub conditione si decesserit, sine filiis, & omnem alienationem prohibuerit, non solum rationem addēs, quia vult sua bona perpetuo in familia seruare, verum etiam si ulterius dixerit se velle, ut perpetuo in familia conseruentur, Monasterio excluso, fortè ex persona alicuius agnati professi prætendente, & ita se declarauerit apertè nolle, ut aliquo tempore Monasterium ex persona grauati possidere possit. An iuxta testatoris dispositionem admittatur substitutus, & statim sit locus immissioni ex lege nostra, an verò excludatur, adhuc durante vita naturali Monachi.

Videtur dicendum etiam contra voluntatem testatoris substitutum excludi, saltem durate vita naturali Monachi, & interim ea durante Monasterium ex persona grauati admittendum esse, probatur autem.

738 Primo, quiaonus, seu conditio adiecta institutioni, per quam retrahitur institutus à vita contemplatiua pro non appposita habetur, quasi onus iniustum, & turpè *S. sed hoc præsentis in Authent. de Sanctiss. Episcop. cap. in præsentia extra de probation.* hinc etiam si retrahat testator à minori bono, puta nuptiarum, conditio pro non appposita habetur *l. cum tale S. Mauios nupserit l. Titia si nupserit l. quoties ff. de condit. & demonstr. l. reprehendenda C. de instit. & substit.* Si igitur conditio retrahens à nuptiis carnalibus, pro non appposita habetur, mul-

740 tō magis retrahens à matrimonio spirituali, cum valeat argumentum à carnale ad spirituale *cap. prælatum de translat.*

741 Et ratio est, quia omnis dispositio contra cultum diuinum, tanquam contra bonos mores est de iure ciuili nulla *l. Iuris gentium S. si ob malefictum ff. de pact.*

742 *l. si ita vulneratus ff. ad l. Aquiliam.* Et conditio turpis adiecta ultimæ voluntati pro non appposita habetur *l. unica S. sin autem aliquid C. de caduc. tollend. l. si ita scriptum fuerit, C. de manumissis testament. Bart. in l. si quis ita S. is cui in tempus ff. de legat. 2. & alij, per Roland. conf. 35. num. 18. & 19. lib. 3. & est tritissima sententia.*

743 Quinimò argumentū procedit à multo magis cum maior sit fauor matrimonij spiritualis, quam carnalis facit text. in *cap. 2. & cap. fin. de translat. Prælat. in l. Titio fundus, ubi Bart. ff. de condit. & demonstr. plenè Cassian. in tract. Gloria Mundi in 3. part. considerat 39. 40. & 41. refert, & sequitur Odd. conf. 19. num. 17. facit ad rem, quod voluit Bald. in cap. in præsentia colum. 4. in princip.*

744 *extra de probat.* nempe si testator grauauit filium, ut restitueret hæreditatem Seio, casu quo vellet ingredi religionem, hoc fideicommissum non valere, quia est contra Ecclesiasticam libertatem, & salutem animæ, Et quia per illud retrahitur hæres à diuino obsequio, idque earatione confirmatur, quia licet non cogatur homo benefacere, & sic ad Religionem allicere et compellitur, tamen ne malefaciat, & sic ne à Religione auertat *cap. quia fidem, & cap. quia frustra 23.*

746 *quæst. 5.* Neque dicas *S. sed hoc præsentis non habere locum, quando constat de contraria mente disponentis ad Cassens. & Corass. in Authent. rogati C. ad Trebell. Alexand. conf. 121. num. 5. & 6. lib. 2. ubi addentes in littera B, de communi testantur. Dec. in cap. in præsentia num. 230. & 233. extra de probat. Rip. in l. ex facto S. si quis rogatus ff. ad Trebell. Dec. conf. 259. num. 3. latè, & conf. 425. num. 1. vers. circa primum arbitror Durand. de arte testam. sub titulo de substit.*

T t

Institutionibus cautel. 18. num. 3. *Casberan. decis.* 126. num. 11. & 19. *Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 19. sub num. 9. Ruin. conf.* 98. sub num. 20. lib. 3. *Mantic. de coniectur. ultim. volunt. tit. 18. num. 26. Paris. conf.* 26. lib. 4. *Decian. conf.* 5. num. 52. & 54. lib. 5. *Menoch. de presumpt. presumpt.* 548. num. 16. *Matheac. de legat. & fideicommiss. cap. 24. nu. 13. vers. non obstat plures addit Intrigl. de substit. centur. 3. quest. 63. num. 4. in fin. & numer. 19. & 32.*

Nam omissa responsione hanc opinionem non esse tutam ob multos non improbatæ auctoritatis DD. contrarium tenentes inter quos præcipui sunt *Bart. & Aretin. à Ruino relati conf.* 98. num. 2. vers. sed ita lib. 2. *Soccin. in l. 2. colum. 1. post medium ff. de his, qui pona nomine Bald. Nouell. de privilegijs dotis privileg. 77. num. 4. & 5. Bero. in cap. in presentia num. 488. extra de probat. vers. 2. probatur, ad quod facit ratio decis. dicti S. sed hoc presenti considerata à Riccard. de Malumb. in Authent. nisi rogati C. ad Trebell.*

747 Respondeo. Primo, hoc facile procedere posse, † quando testator non expressè retrahit à vita contemplatiua, auferendo ius quæsitum, & priuando ingredientem bonis iam ab eo obtentis, sed solum non allicit relinquendo sub conditione, quæ alliciat ad aliam vitam bonam, & honestam, licet non sit æqualis contemplatiuæ, & ratio est, quia talis dispositio, non est cōtra bonos mores, quia allicit ad bonum, licet non alliciat ad optimum, non enim tenetur quis relinquere suam substantiam, vt alliceat ad Religionem, secus si expressè retrahat à vita contemplatiua auferendo ab ingredienti, quod ante ingressum tributum fuerat, quia licet non cogatur homo ad
748 † faciendum bonum *cap. de Iudeis 45. distinct. & cap. final. 23. quest. 5.* Cogitur tamen ad non faciendum malum, & sic, vt à Religione non auuertat *cap. qui ad fidem, & cap. non frustra 23. quest. 5.* verum quando iam bona obtenta sunt, si Religionem ingredienti auferantur, vt

contingeret in casu nostro, talis dispositio simpliciter esset contra bonos mores, non solum non alliciens ad vitam contemplatiuam, ad quod non tenetur testator, sed ab ea retrahens, quod maximè prohibitum, ad quod faciunt leges iam allatæ, in quibus, quia directè testator à matrimonio deterret relinquendo, si non nupserit contra illius voluntatem legatum debetur, & hanc distinctionem necessariam esse constat, quia alioquin, auctoritates enarratæ allatis legibus contrariarentur, & posset testator auertere à vita contemplatiua, & à matrimonio spirituali, non autem à carnali, quod valde ridiculum, hanc † distinctionem significauit *Ruin. conf.* 98. num. 21. lib. 2. vbi docuit d. S. sed hoc presenti non habere locum, quando testatoris intentio non fuit ad hoc ordinata, vt à Religione auerteret. Vnde si ad hoc fuerit ordinata, locum habet d. S. hanc Ruini sententiam laudat, & sequitur *Rimin. Iun. conf.* 85. num. 24. volum. 1. Certum autem est, si in casu nostro vellet testator ingredientem Monasterium statim priuari, dispositio illius diceretur directè ordinata ad eum remouendum à Religione, nam si principaliter eo tenderet, vt bona manerent in agnatione, æquè intentum suum haberet si viuens Monachus in suo Monasterio bonis frueretur, & deinde mortuo bona ad substitutos peruenirent, ita enim bona pœnes agnatos conseruarentur. Quod si hoc non sat habeat, certum videtur eius dispositionem principaliter intentam esse, vt à Religione auertat.

Secundo, eadem sententia probatur ex mente *Oddi conf.* 19. num. 16. & 17. & 18. huiusmodi exēplo si fuerint relicta, octo millia puellæ si nupserit, & mille si Monasterium fuerit ingressa totum habere etiam ingrediēdo pluribus *Odd. d. conf.* 19. *Paris. conf.* 65. num. 14. & 15. volum. 2.

Tertio, facit doctrina *Bald.* ab eodem Oddo citato loco ponderata in *cap. in presentia colum. 4. in princip. extra de probat.* qui vult, † si testator grauauerit filium, vt restituat hereditatem Seio, ca-

su

su quo vellet Religionem ingredi, hoc fideicommissum non valet, ita ergo in specie nostra onus, ut sit locus fideicommissi, cum primū hæres in Monasterio profiteatur nullum erit.

Quarto, ex mente eiusdem Oddi ponderatur doctrina *Decij consil. 647.* incipiente in testamento, ubi † vult, si pater reliquerat filio victum, & vestitum, si 752 Religionem profiteatur, si verò Religiosus esse nolle; cum vniuersalem hæredem instituit, etiam si filius in Religione profiteatur hæredem vniuersalem futurum, ita in specie nostra, si grauauerit, ut cum primum fiat Monachus bona restituat, si verò non fiat fruatur dum viuit, quamuis Monachus euadat, fruatur saltem dum viuit.

753 Quinto, † quia ita in terminis tenuerunt *Bart. consil. 1. Anton. Butr. Aretin. Felyn. in cap. in presentia extra de probation. Paul. consil. 336. lib. 1. Soccin. l. 2. colum. 1. in fin. ff. de bis, qui pæna nomine Bertrand. consil. 26. alia occupationes colum. 2. lib. 2. Bald. Nouell. d. priuileg. 77. num. 4. & 5. Bero. in d. cap. in presentia num. 488. extra de probation. vers. 2. probatur.*

754 In contrarium est veritas, † & receptissima omnium sententia, qui tenent posse testatorem apertè disponere, ne bona sua aliquo vniuersam tempore ad Monasterium, aut aliquem Monachum perueniant, quem tenuerunt non solum supra in argumento relati, verum etiam infra scripti *Mantic. de coniect. ultim. volunt. lib. 11. tit. 7. num. 18.* qui multis confirmant posse testatorem facere, quo minus sua bona ad Monasterium transferantur *Peregrin. art. 2. num. 82.* qui benè dixit in quantum affirmat Monasterium non admitti si expressè fuerit à testatore exclusus *Couar. variar. resolut. lib. 10. cap. 19. num. 11. Paris. consil. 100. lib. 1. Cenuallos in speculo communium contra communes quæst. 193. num. 50. vsque ad fin. Rustic. ad l. cum auus lib. 1. cap. 1. num. 40.* qui inquit ab hac opinione se non recessurum, & eam in vñu, & in practica seruari num. 41.

Probatum autem primo per tex. in l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. & l. Deo nobis, §. hoc etiam C. de Episcop. & Cleric. quæ iura ponderatur à *Rustico d. lib. 5. cap. 1. num. 4.* ut per eum; eundem §. hoc etiam per egregiè ponderat *Mantic. de coniect. ultim. volunt. lib. 11. num. 19.*

Secundo, ex mente *Manticæ num. 18.* 755 probatur, † quia nemo cogitur inuitus benefacere *cap. Iudeis 45. distinct. cap. ad finem 24. quæst. 5.* & in † rebus suis quilibet est moderator, & arbiter l. in remandata, C. mandati l. sed, & si lege §. consuluit ff. de pet. hered.

Tertio, ex mente eiusdem *Manticæ*, 757 quia fauor † Monasterij, & Religionis non debet impedire manifestam voluntatem testatoris, quæ omnibus modis seruari debet *cap. ultima voluntas 13. quæstio. 2.* Vnde † eius exequutio non potest omitti citra conscientiam læsam. *Bald. per illum text. in l. militis C. de Religiosis, & sumptibus funerum,* plura alia ad rem facientia cumulat *Mantica* citato loco, ut per eum.

759 Ad primum respondetur onus retrahens à vita contemplatiua, si per se primo retrahat, pro non appposito habendū, puta quia diceret Instituto, ut Religionem non ingrediatur, quam si fuerit ingressus hæreditate priuo, & ita suam dispositionem in eum finem dirigat testator, ut à Religione auertat, secus si secundo, & per accidens auerteret, quod in specie nostra cōtingit in qua testator plures præ oculis habens, & volens de omnibus benè mereri, sed cæteris paribus voluit grauatum præferre, dato autem, ut vnus sit Monachus, alter sæcularis, sæcularem prætulit, non quia Religionem odio habeat, sed quia vel maiorem indigentiam sæcularis considerat, vel supponit Religionem diuitias contempturum, quippe qui non solum viam præcepti, sed etiam consilij sequatur, ut relinquat omnia, quæ habet, & Christum sequatur, cum sæcularis viam præcepti sequatur, qua non præcipitur paupertas. Præterea sæcularis uxorem fortè ducturus, & filios suscepturus bonis egebit pro illis alendis,

- dis, educandis, & erudiendis, & sustinendis oneribus matrimonij, quibus in rebus magni sumptus sunt necessarii, & ita testator, ut cōsulat necessitatibus pro qualitate earum, laicum Religioso prætulit, non ut auertat à Religione; † Dispositio autem, quæ per se primo non retrahit à vita contemplatiua, sed secundo tantum, & inspecto primario fine à testatore intento rationabilis est, non est respuenda tanquam bonis moribus contraria, † cum ea attendantur, quæ primario veniunt non autem per accidens, & secundo *l. 1. ff. de auct. tutor. l. is, qui duos ff. de liber. legat. l. non solum in fin. de in integr. restitut. l. cum qui nocentem §. si iniuria ff. de iniur. Olarad. conf. 170. ad hoc num. 2. vers. nec me mouet, & consil. 200. vers. Præterea ante num. 5. Ruin. conf. 145. num. 21. lib. 5. Dec. conf. 133. num. 6. & 7. & quando ea, † quæ veniunt in consequentiam sunt prohibita principaliter fieri, si tamen resultant ex actu permissio non sunt habenda in consideratione *Alexan. conf. 28. ponderatis verbis colum. final. vers. non obstat lib. 3. ubi**
- 763 determinat † licet pactum de futura successione non valeat etiam iuramento firmatum *l. final. ubi DD. C. de pactis, valere tamen † pactum de non succedendo licet ex eo in consequentiam per non successionem vnus includatur successio alterius, sequitur Dec. conf. 225. in causa, quæ colum. pen. vers. propter hoc Curt. conf. 157. num. 19. vers. Confirmantur premissa Abb. conf. 15. per totum lib. 1.*
- 765 † hinc actus defensionis propriæ incolumitatis, quia per se primo dirigitur in seruationem vitæ, qui optimus est finis, iustus est, & permissus, quamuis vna cum seruatione vitæ sequatur mors aggressoris, quæ mala est, & alioqui præcepto decalogi prohibita *l. ut vim, ubi DD. ff. de iust. & iur. quibus, & Theologi consentiunt D. Thomas 2. 2. quest. 64. art. 7.*
- Et ratio est, secundum Diuum Thomam citato loco, † quia morales actus non recipiunt speciem secundum id, quod est præter intentionem, cum sit per accidens, sed secundum finem agentis, quod

etiam egregiè docuit Diuus Augustinus *de moribus Ecclesiasticorum, & Manicheorum lib. 2. cap. 13. circa princ. tom. 1.*

767 Dum † inquit, secundum quod finis est culpabilis, vel laudabilis, secundum hoc sunt opera nostra culpabilia. Sequitur idem *D. Thomas in 1. 2. quest. 1. art. 3.* Actus ergo vocandi ad fideicommissum aliquem, si grauatus ingrediatur Religionem, recipit speciem à fine consulendi suæ posteritati, & ideo erit iustus, cum posteritatis conseruatio iusta sit, quamuis præter intentionem testatoris grauatus à Religione auertatur, hinc etiam

768 conditio † institutionis, si grauatus decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus, deficit existente filio legitimato, legitimatus enim substitutū excludit *DD. communiter in cap. per venerabilem extra qui filij sint legitimi. Rustic. ad l. cum Auis lib. 5. cap. 1. num. 26. ff. de condit. & demonstr. & tamen grauatus ad hoc, ut excludat fideicommissarium allicitur ad dandam operam pro creationi filiorum naturalium legitimandorum, si legitimos, & naturales non habeat, hoc tamen, non attenditur neque impedit exclusionem substituti, quia testatoris dispositio ad hoc non fuit ordinata, ut grauatus delinqueret *Angel. in disputatatione nobilis quidam genere, & Alexan. consil. 2. visis codicillis in respons. ad 7. argumentum num. 17. in fin. vers. non obstat argumentum lib. 1. & post hoc Rustic. d. lib. 5. cap. 2. num. 26.* ita ergo in re nostra dispositio de bonis suis si talis est, ut perueniat ad aliquem ad quem peruenire iustum sit, & laudabile, non est reprehendenda, eo quod fortè coniunctim sequatur alterius cuiuspiam auersio à Religione, quæ principaliter magis proficiscitur ab inordinato eiusdem affectu erga diuitias, quarum electionem Religionis, & sanctitati præfert, contra suam vocationem, quam à dispositione testatoris, qua prudenter, ut bonus pater familias, de bonis suis disponens, posteritati consuluit.*

Addamus neque per accidens, nisi valde remotè hunc à Religione auerti, nihil enim

enim ab eo aufertur eo, quod Religionem ingrediatur, quando ab initio bona obtinuerit sic affecta, & cum hac conditione, ut tantum illis frueretur dum secularis esset. Cum enim testator potuisset eum non instituere, & ita facere, ut neque bonis frueretur ante professionem, non debet iacturæ adscribere, quod incipiat carere bonis, cum ingrederetur Religionem, sed lucro, quod usque ad illud tempus fuerit potitus, quod lucrum solum modo cessat, quæ nulla iniuria est, cum non teneretur testator, neque illud quidem commodum, & lucrum relinquere, quod reliquit, & hoc significauit

Mantica de coniect. lib. 8. tit. 12. num. 29.

769 † Dum inquit, *nec dubium est quin testator possit ita fideicommissum relinquere, ut pro familia conseruanda non possit in eo succedere Monasterium, quia nullum ex hoc ei damnum irrogatur, sed solum lucrum aufertur.* rectius dixisset, sed solum lucrum non datur, non enim hoc à Monasterio aufertur, vel à Monacho, cum ut Monachus nunquam habuerit, sed ab initio fuerit dispositio ad fauorem illius limitata usque ad tempus, Monachatus, 770 † Et ita limitatam pepererit bonorum acquisitionem *l. in agis ff. de acquir. rer. dom.* Quod si dicamus hanc dispositionem esse à Religione auersiuam, quia, non concedit lucrum, nisi ad tempus ingressus, sequeretur, ut quicumque suum non relinquerit ingredientibus Monasterium eos dicatur à Religione auertere, cum certè minus faueat ingressuro quicumque nihil ei relinquit, quam is qui saltem usque ad ingressum commodum reliquit, & ita omnes tenerentur futuris Religiosis relinquere, quod quam sit ridiculum, & absurdum, nemo est, qui non intelligat.

771 Ad secundum respondetur eam conclusionem, ut si fuerint relicta octo millia puellæ, si nupserit, & mille si ingrediatur Monasterium, nihilominus octo millia deberi, erroneam esse, & ideo contrarium esse tenendum ex crebriori, æquiori, veriori, ac usu receptiori opinione, de qua videt *Rustic. plenissime ad l. cum*

Auus ff. de cond. & demonstr. lib. 5. cap. 1. num. 38. & 39.

Ad tertium depromptum ex auctoritate Bald. volentis si testator fideicommissum grauauerit filium, ut restituat hæreditatem Seio casu quo vellet Religionem ingredi fideicommissum non valere.

772 Respondetur id esse, quia ex modo loquendi testatoris colligitur. † Ideo fideicommissum grauasse, ut à Religione auerteret, quasi loco pœnæ, si Monasterium fuit ingressus, onus fideicommissi imposuerit, quo casu cum huius modi onus sit contra bonos mores pro non appposito habetur, secus si in casum ingressus Religionis fideicommissum quidem grauasset non tamen, ut à Religione auerteret, sed quia cum ingrediens non esset aptus ad agnationem conseruandam, voluit sua bona ad aptiorem, quam primum peruenire.

An autem, & quando fideicommissum grauauerit in odium Religionis, & quando fauore agnationis, ex modo loquendi, ex adiectis, ex ratione, quam expressit testator, aut alijs circumstantijs est colligendum, de quibus in præsentia, non agam, ne plus æquo à propõsita materia vagari videar.

Ad quartum eadem est responsio, nempe dictum Decij, ut quando pater filio in Religione profitenti, reliquit suum vitum, & vestitum, si verò non profiteatur totam hæreditatem, is tamen totam 773 hæreditatem habeat, verum esse, † quando ita disposuit, ut filium à Religione auerteret, secus si eam differentiam interposuerit, ut eo modo filio consuleret, quo futurum erat, ut filij status postularet, qui in Religione profiteretur, familia, & filijs cariturus perfectioni acquirendæ, ad quam tendunt Monachi, operam daturus, diuitijs, quæ sæpè inflant, & à perfectione auertunt, carere debeat, in sæculo autem exiturus, non perfectioni acquirendæ, sed solum seruationi præceptorum operam nauaturus pro statu seculari in suo decore seruando, ac familia alenda, bonis erat egesturus. Qua-

mobrem tunc in dubio sit credendum patrem ita diuersimode disposuisse, potius prudenter, & piè, quam impiè, & contra Religionem, non erit Decio assensendum, nisi quatenus probetur diuersitatem dispositionis ab impia parentis voluntate profectam fuisse, cum quilibet in dubio bonus sit præsumendus.

774 Ad quintum responderetur, † qui contrarium tenuerunt esse intelligēdos, supposito in testatore animo turpi auertendi à Religione, quod si loquantur etiam eo cessante, non esse quidquam illorum auctoritatibus tribuendum, cum loquantur contra rationem, & iustitiam, & crebrius receptam aliorum sententiam, ut patet ex supra relatis.

775 Declara, † ut si fortè nullus extaret agnatus amplius, aut descendens, ex numero eorum quos testator vocauit, tunc dispositio per quam testator disponit ne sua bona ad Monasterium perueniant, pro non apposita habeatur, ita ut Monachus, seu Monasterium ex persona illius Monachi profitentis retineat bona

776 in quibus erat grauetus. Tum quia † deficientibus substitutis deficit fideicommissum *l. unica §. si autem C. de caduc. tollend.* Tum etiam, quia tunc censetur testator Monasterium excludere voluisse, quando aliqui extabunt quorum favore Monasterium voluit excludi, cum

777 enim † ob tales agnatos voluerit testator Monasterium excludere, voluit consequenter etiam ijs cessantibus exclusionem cessare ad *l. Gallus §. in omnibus, & l. inter cetera ff. de liber. & posthum. pluribus Sard. conf. 416. num. 17. cum vul-*

778 *garib.* Et causa † hæc limitata agnationis conseruandæ limitate Monasterium excludet, quatenus nempe excludendo melius agnatio conseruetur ad *l. in agris ff. de acquir. rer. nomin.*

Tandem, quia nullo alio existente agnato, qui Monachum excludere possit idemmet, ut agnatus semetipsum, ut Monachum excluderet, & ita idem esset ex-

779 cludens, & exclusus. † Contrariaque in eodem subiecto darentur, contra *l. si inter me, & te ff. de except. rei indicat. cum*

vulgarib. & testator nimis enixe cauendo, ut bona pœnes agnatos existant, neque ad alios transferantur, eam dicetur elegisse viam, per quam minus pœnes aliquem eorum extarent, citiusque ad extraneos transirent, & omnino extra nomen, & familiam agnationis, & sic

780 † viam elegisset ad impugnandum propriam voluntatem, & dispositionem, quod non esset dicendum *l. 3. ff. de milit. testament. l. titia cum testamento S. l. & l. Mauius in princip. ff. de leg. 2. l. nam ad ea ff. de condit. & demonstr. Alexand. & las. in l. si creditori num. 1. de leg. 1. Bart. in l. cum Senatus num. 3. de reb. dub. hanc*

solutionem benè considerauit *Rota in d. Assissen. bonorum 1. lunij. 1607.* ibi considerationes enim desumptæ ex amplissima prohibitione alienationis possent habere locum, si adhuc extaret linea masculina, elicitur hæc interpretatio ex verbis ipsius met Peregrin. & Intrigl. dum dicunt in vita granari, quando est Monachus substitutum admitti, supponunt ergo substitutum extare, cæteros quoque si aliquo modo in sententiam Peregrin. vel inuiti trahantur, semper tamen existentiam agnatorum supponere quilibet legēdo facillè intelligit, & ut ab vno omnes explicem, constat profecto Mancicam agnatos supponere *lib. 11. tit. 7. num. 11.* in illis verbis *agnatus non debet per Monasterium excludi libro quoque octauo*

titulo 25. dum inquit Monachum non esse talem agnatum, qualem voluit testator, supponit alios extare quos maluerit, non enim posset dicere non esse qualem voluit, si non daretur quædam præelectio, quæ aliorum existentiam supponit, vnico enim supposito, cum solui potuit velle, nisi dicamus voluisse nullum, quia nullus agnationem posset conseruare, quod falsum Monacho viuente, ut supra ostensum, & ideo facienda † Inter-

781 prætatio, ut dispositio testatoris sustineatur potius quam pereat, & ita ut potius fuerit vocatus Monachus agnatus, quam nullus agnatus *l. quoties, ubi est verborum ambiguitas ff. de reg. iur. cum concordantibus. Simon. de Pres. de inter-*

pret.

*prot. ultim. volunt. lib. 2. folat. 1. num. 38.
commun nullis sequentibus.*

S V M M A R I V M
Articuli Trigesimi.

782 *Monasterium habetur loco filij, quantum
ad effectum succedendi, & excludendi
substitutum.*

ARTICVLVS XXX.

*An hoc beneficium competat fideicom-
missario, quando grauatus simpli-
citer sub conditione mortis sine filijs
nulla addita agnationis conseruan-
da ratione, fuit substitutus vel
tempore professionis, vel saltem
tempore mortis naturalis.*

Disputatione omissa negatiua senten-
tia est tenenda nimirum, neque
tempore professionis, neque tempore
mortis naturalis fideicommissarium esse
immittendum.

Ratio autem est, quia neutro ex his
temporibus dicitur purificata conditio
fideicommissi appositæ, non enim dici-
tur grauatus sine filijs decessisse † cum
782 *Monasterium, quantum ad effectum suc-
cedendi, & excludendi substitutum ha-
beatur loco filij. Ita tenent innumeri cu-
mularissimè relati à Rustic. ad l. cum auus
ff. de condit. & demonstrat. lib. 5. cap. 2.
num. 1. ubi num. 2. ratione confirmat, &
latissimè multis modis ampliat, & restrin-
git, quos non repeto cum apud eum vi-
deri possint luculenter, & disertè expli-
cantem, Vbi videbis, quid si Monaste-
rium esset bonorum incapax, & quid si
capax, quid si Monachus ante professio-
nem alium instituisset, vel alio modo dis-
posuisset, ita vt bona ad Monasterium
peruenire non possent, quid si non dispo-
suisset, & reliqua, quæ ad hanc mate-
riam.*

S V M M A R I V M
Articuli Trigesimiprimi.

783 *Fideicommissum conditionale per mor-
tem vocati, ante conditionis euentum
expirat.*

784 *Ceditque lucro heredibus.*

785 *Monachus per professionem dicitur mor-
suus mundo, & soli Deo viuere.*

786 *Monasterium secundum Menochium in
fideicommissis tantum admittitur, quan-
do Monachus ante ingressum succeffe-
rat, secus si post ingressum veniat ca-
sus fideicommissi.*

787 *Contrarium, vt admittatur Monaste-
rium etiam, quando casus euenit post
ingressum Monasterij, est crebrius re-
ceptum.*

788 *Monasterium ingrediens transfert in il-
lud bona, perinde ac arrogatus in arro-
gantem.*

789 *Monachus equiparatur seruo, vt eo mo-
do eius bona in Monasterium transfe-
rantur, quo serui in Dominum.*

790 *Declarat Monachum equiparari seruo,
quando hoc est utilius Monasterio.*

791 *Instituens liberum hominem, eius est sen-
tentia, vt si in eodem statu manserit
sibi acquirat, si verò in alienam pote-
statem transferat, ei acquirat cuius iu-
ri subiectus fuerit factus.*

792 *Monasterium ingrediens non ammittit
iura succedendi.*

793 *Monachus non ammittit testamenti fa-
ctionem passiuam.*

794 *Mortis conditio de naturali est intelli-
genda.*

795 *Monachus succedit in fideicommissis fa-
uore agnationis relicto, etiam ubi alie-
natio extra familiam prohibita.*

796 *Hoc idem in maiori locum habet non
habente iurisdictionem annexam.*

797 *Monasterio cui ex persona Monachi fi-
deicommissum sit relicto competit im-
missio ex lege nostra, etiam nulla facta
restitutione.*

798 *Facta quæ non tenent, multò magis fieri
prohibentur.*

AR-

ARTICVLVS XXXI.

An hoc beneficium competat Monasterio ex persona fideicommissarij substituti, qui ante conditionis euentum in Religione fuerit professus, & Religio sit bonorum capax.

Hic quoque Articulus duas habet inspectiones. Altera, an sit locus fideicommisso. Altera, an supposito fideicommisso sit locus immissioni, quæ quidem in re determinatio secundæ erit à prima petenda, & pro certo habendum si locus sit fideicommisso post purificatam conditionem, locum esse immissioni. Primam ergo inspectionem perpendamus.

Negatiua sententia videtur tenenda.

783 Primo, quia † conditionale fideicommissi per mortem vocati ante conditionis euentum expirat *l. unica §. si autem sub conditione ff. de caduc. tollend. l. heredes mei §. cum ita ff. ad Trebell. l. cum ex filio ff. de vulgar. l. si in persona C. de fideicommiss. l. in causa §. Pomponius, ubi Bald. ff. de minorib. l. conditiones extrinsecus ff. de condit. & demonstr. l. quod pure ff. quando dies legat. cedat. Peregrin. de fideicommiss. art. 32. num. 6. & tali casu*

784 † fideicommissum cedit lucro hæredis *l. heres meus in primo ff. de condit. & demonstr. l. huiusmodi in fine, & l. cum heredes ff. quando dies legat. cedat lason. in l. illud num. 5. ff. de verb. obligat. Peregrin. de fideicommiss. artic. 32. num. 1. At per*

785 † ingressum Religionis, & professionem in ea Monachus dicitur mortuus mundo, & soli Deo viuere *cap. placuit il 2. 16. quest. 1. cap. ex parte vers. licet de accession. Grat. conf. 99. num. 7. volum. 1. Igitur fideicommissum dicitur caducum, & per consequens, nulla ex eo competet immissio.*

786 Secundo, quia ita in terminis videtur determinasse *Menoch. conf. 782. nu. 24. qui concedit Monasterium in vita Monachi admitti, quando Monachus ante ingressum successerat, secus si post ingressum veniat casus fideicommissi.*

In contrarium est veritas, & receptissima DD. Sententia, qui volunt † Monasterium admitti ex persona Monachi, etiã quando venit casus fideicommissi post professionem dicti Monachi ad fideicommissum vocati, ita determinauit *Mantic. de coniectur. ultim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 25. Curt. lun. conf. 48. maxime num. 7. in fin. versic. retenta igitur. Crauet. in terminis reciproca substitutionis conf. 152. num. 1. volum. 1. vbi concludit absurdum esse dicere per ingressum Religionis ius extinguere substitutionis in fauorem Monachi, vel Monasterij, quod confirmat auctoritate Bald. Angel. & Modern. in l. ex facto ff. de vulg. & pupill. idem voluit Peregr. conf. 47. num. 1. & 2. vbi alios allegat.*

Probatur primo, quia si aliquid impediret quominus in specie proposita, hoc beneficium competeret esset vtique mutatio status eius, qui per fideicommissum vocatus est, qui dum sæcularis esset tempore fideicommissi confecti ante conditionis euentum Monachus euaserit, Cetera enim necessaria omnino intercedere supponuntur.

At hæc mutatio status non impedit hoc beneficium merito. Minor probatur, quia Monasterium ex persona Monachi vocati non minus est capax hæreditatis, ac fideicommissi, quam esset Monachus, dum sæcularis erat.

Supponimus enim Monasteriũ esse bonorum capax in quod ingre diens transfert omnia sua lura, perinde ac arrogatus solet trãsferre in arrogatorem, æquiparatur enim filiis, vt post *Bart. docuit Aretin. in §. alienus quoque Instit. de hered. Instit. † vel æquiparatur seruo, ita vt eodem modo eius bona transferantur in Monasterium quo serui in Dominum l. cum heres §. final. ff. de acquir. possess. l. Pedius ff. de arbit. Bart. in l. 1. in princip. & in §. fructuarius, & in l. seruus testamento ff. de stipul. seru. cum pluribus cumulat per Alexand. in l. 1. §. seruum num. 11. ff. de acquir. possess. Rimin. lun. conf. 364. num. 20. volum. 4. vbi ex mente Alexand. notat. Monachum æquiparari*

790 rari seruo, † quando hoc est vtilius Monasterio post Bald. in l. 1. colum. 20. G. qui admitti.

Cum igitur Monachus acquirat Monasterio, vt filius patri, vel seruus Domino, vt etiam voluit text. in cap. in presentia extra de probat. nihil prohibet quin Monasterium ex illius persona succedere possit in fideicommissio, ex quo Monachus si non esset professus sibi succederet.

791 Secundo probatur eadem sententia, quia † instituens, vel vocans ad sua bona hominem liberum eius videtur sententia, vt si in eodem statu manserit sibi hereditatem, & bona acquirat, si in alienam potestatem transitum fecerit, illi acquirat in cuius potestatem transitum fecerit S. fin. Instit. de hered. Instit. Qui itaque eum per fideicommissum vacauit, qui secularis erat eo fuit animo constitutus, vt si in saeculo viueret sibi eueniente casu fideicommissi acquireret, si verò in Religionem transitum fecisset, ipsi acquireret Religioni, nihil ergo impedit quin Religioni ius fideicommissi competat, & cæteris oportunis requisitis concurrentibus immissio ex lege nostra competat.

792 Tertio, quia in terminis eius, qui Monasterium ingreditur, illud iure cautum vt non amittat lura succedendi ab intestato l. Deo nobis G. de Episcop. & Cleric. cum alijs supra allatis.

Ad contrarium respondendum est per ingressum Monasterij substitutum non dici mortuum ea morte, quæ faciat fideicommissum caducum, est enim mors naturalis non civilis necessaria, cum per civilem maximè † ingressum Monasterij non amittatur testamenti factio passiva l. non minus ff. de hered. Instit. & S. testamenti Instit. de hered. qual. & dis. l. filius familias ff. de testam. hinc etiam cum quis grauatus sit sub conditione

794 † mortis de morte naturali non civili, intelligendū esse supra statuimus, nisi mens testatoris aliter suadeat, ita procedit text. in l. Stacius S. Cornelio Felici ff. de Iur. Fisci. l. cum pater S. hereditatis ff. de leg. 2. l. ex facto S. ex facto ff. ad Trebell.

l. heres meus in 2. responso ff. de condit. & demonstr.

795 Amplia etiam si fideicommissum quo vocabatur is, qui Monachus euasit fuisset constitutum gratia agnationis conseruandæ, cum prohibitione alienationis ne aliquando bona extra familiam exeant, adhuc enim Monasterio acquiruntur, cum sua tamen causa, & onere, ita vt post mortem grauati restituenda sint alijs agnatis substitutis, si aliqui superstites erunt, ita apertè voluerunt Decian. consil. 31. lib. 5. Idem consil. 82. lib. 4. Ans. Gomez. ad ll. Tauri l. 40. num. 66. vers. si vero, qui

796 vult primogenitum † factum Monachum admitti ad maioratum non habentem iurisdictionem, & sic loquitur de eo, qui erat Monachus antequam maioratus ad illum spectaret Spin. in specul. testamentorum quæst. 12. num. 13. qui docet non solum bona delata transire ad Monasterium verum etiam spem succedendi cum pater moriretur. Roderic. hoc idem expressit in suis quæstionibus. Canonicis quæst. 28. artic. 12. volum. 4. & etiam in capite ad argumenta, faciuntque tradita ab eodem Articulo 13. eiusdem quæstionis. Rota quoque hanc sententiam approbavit in vna Affisien. hereditatis 30. Maij 1626. coram Reuerendissimo Marcomontio, & in eadem Causa 1. Iunij 1607. coram eodem, & vna Vrbeutana fideicommissi 14. Aprilis 1604. coram R. P. D. Manzanedo.

Ampliatur secundo, vt etiam nulla facta restitutione hoc beneficium competat. Cum enim simus in Monasterio, & sic loco pio, restitutio pro facta habetur, vt dixi supra in hac eadem quæstione artic. 4. Ideo locus est immissioni, vt ibidem latè.

797 Fallit verò supradicta † determinatio si expressè fuisset à testatore cautū, vt nullo tempore bona ad Religionem peruenire possent, quemadmodum enim stante tali prohibitione bona iam quæsitā ab ingrediēte substituto sunt restituenda, vt latè diximus supra Articulo 30. Ita si iam ingressus fuerit antequam bona consequatur, & denegabitur eorum acquisitio.

798 tio. † Quæ enim facta non tenent multò magis fieri prohibentur *l. patre furioso ff. de his, qui sunt sui, vel alien. l. iur.*

S V M M A R I V M

Articuli Trigesimifecundi.

799 Fideicommissario competit immissio ex lege nostra, quando per testamenti ostensionem probauit fideicommissum, & docuit eius conditionem euenisse.

800 Fideicommissi casum euenisse modi liquidandi duo remissive proponitur.

801 Fideicommissi in liquidatione illi sunt citandi, qui possunt ladi.

802 Idemitas bonorum est probanda, ut fideicommissario competat immissio ex lege nostra.

803 Fideicommissarius non potest reuocare bona fideicommissi subiecta alienata, quando ipse de euictione promisit.

804 Fideicommissario non conceditur immissio, quando ex bonis fideicommissi subiectis sœmina veniunt dotanda iuxta dispositionem *Autb. resque C. commun. de legat. & dicta sœmina à tertijs possessoribus bona recuperant.*

805 Fideicommissario competit legis nostra remedium non solum pro bonis vacantibus, verum etiam à tertio possessis.

806 Amplia, siue possideat titulo vniuersali, seu particulari.

ARTICVLVS XXXII.

Quibus modis, ut plurimum affirmatiua sententia superioribus articulis firmata sit, aut declaranda, aut limitanda.

NE sæpius easdem declarationes, aut limitationes, quæ pluribus Articulis supra examinatis conuenire possunt, repetantur, eas vltimo loco separato quodam articulo paucis perstringendas decreui.

Quatenus igitur affirmaui fideicommissario legis nostræ beneficium compe-

tere, id primo sic declarandum. Ut verum sit, † quando fideicommissarius probauit per testamenti ostensionem fideicommissum, nec non docuit euenisse casum, seu conditionem fideicommissi. *Ita Bart. hic num. 9. vers. ad unum tamen. Salyc. colum. 2. Zuccard. cõf. 211. & 213. Francisc. de Marchis. quæst. 445. part. 2. Rota in vna Maceraten. fideicommissi, & bonorum 15. Decembris 1582. coram Gypso, & etiam dixi supra articulo 13.*

800 Modum † autem liquidandi casum fideicommissi euenisse, & simul immisionem impetrandi duplicem proponit Zuccard. hic num. 212. & 213. Animaduertens † primo in tali liquidatione eos citandos, qui possunt ladi *l. de vno quoque ff. de rei iudic. quod ante Zuccard. admonuit Curt. num. 43.*

Primus modus est, ut petat primo fideicommissarius liquidari, seu declarari casum fideicommissi euenisse, & vel restitutionem sibi factam si facta fuerit, vel pro facta haberi, si est in ea conditione, ut pro facta habeatur, vel quia habeat licentiam capiendi propria auctoritate, vel quia in alio sit casu, in quo iura in eum trãleant absque facta restitutione, & hoc liquidatum fore, & esse declarari, deinde tali facta declaratione poterit peti immissio in possessionem.

Secundus modus est breuior, ut fideicommissarius vtrumque simul, & semel intentet, petens se mitti in possessionem, & statim producens Articulos, & probas in eodem processu immisionis se esse in casu quo sibi tale remedium competit. Hos modos colligit Zuccard. ex Bart. & Bald. ponentibus modum liquidandi Instrumentum, quod habet exequutionem à statuto, ut per Bart. in l. 1. colum. 2. ibi item nota, & aduerte ff. de eden. & in l. 2. C. de sentent. quæ sine certa quantitate l. proinde §. notandum ff. ad l. Aquil. & per Bald. in l. final. supra de execut. rei iudic. Bart. in l. 1. in fin. ff. de leg. 2. Paul. cons. 277. Incipien. visis, & ponderatis alios allegat ibidem Zuccard. quos vide pænes eum.

Declara secundo, ut non sufficiat probare

802 bare euenisse casum fideicommissi, † nisi etiam proberetur idētitas bonorum, & descendētia, nempe bona, in quæ petit fideicommissarius immissionem, fuisse testatoris, tempore mortis, & qui petit esse à numero eorum descendētiū, qui iure fideicommissi vocantur. *Ita Rota in vna Firmana fideicommissi 27. Iunij 1611. coram R. P. D. Caualerio.*

803 Limita primo, vt fideicommissario nō competat hoc beneficium, † quando res fideicommissio subiecta fuerint alienatæ eo de euictione promittente, promittens enim in tali casu de euictione, censetur alienationi consentire, ideo non potest illam vigore fideicommissi reuocare l. la 1. & ibi Iason. num. 2. vers. 2. limita C. de fideicommiss. Dec. conf. 323. num. 1. Ripa in l. filius familias §. Diui num. 14. ff. de leg. 1. Paris. conf. 81. num. 44. lib. 2. & conf. 48. num. 16. & 17. lib. 3.

Potissimum, quia stante ista promissione de euictione intrat regula l. vendican-tem ff. de euiction. Roman. conf. 457. sub num. 2. vers. 2. quia Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. num. 33. Rota decis. 152. in princip. part. 2. diuersorum. Vbi plura de hac materia, ergo non potest fideicommissarius vigore fideicommissi alienationem reuocare. Hoc tamen intelligendum quatenus per dictam fidei- iunctionem dicitur consentire alienationi, ea enim multifariam fieri potest, & ita vt aliquando non noceat, qua de re, vide Rota in d. decis. hoc enim consulto omit- to ne plus æquo à principali intento vi- detur digredi.

804 Limitatur secundo, † quando bona fideicommissio subiecta possidentur ab aliquibus foeminis, quæ in bonis fidei- commissio subiectis dotandæ sint, iuxta dispositionem Auth. resque C. commun. delegat. non enim est conueniens, vt eis eiectis in possessionem immittatur fidei- commissarius, potissimum quando dictæ foeminæ, cum expensis, & laboribus à ter- tijs possessoribus bona recuperarunt, ita fuit resolutum in vna Interamnen. de Ru- flicis 1. Iunij 1607. corā Illustriss. Card. Lancellotto, qua de re latius suo loco.

Amplia, vt cōcedatur hoc beneficium: 805 non solum pro bonis vacantibus, † ve- rum etiam pro illis quorum possessio- nem alius quipiam obtinuit, aduersus enim possidentem hoc beneficium inten- tatur eo tamen prius citato, vt Bart. in l. nostra sub num. 5. 16. & 20. Bald. num. 25. & 27. & melius sub num. 43. vers. 3. per Instrumentum, & iterum sub nu. 49. Castrensi. colum. 6. vers. Petrus, & Cy- Alexand. num. 27. Dec. num. 41. vers. 2. quod dictum Mantio. in 1. lecturam num. 164. Zuccard. num. 339. Menoch. de adi- piscend. remed. 4. num. 582. Rimin. Iun. conf. 585. num. 31. Peregrin. de fideicom- miss. art. 48. num. 19. quod † intelligen- dum non solum aduersus possidentem titulo particulari, verum etiam vniuersa- li, nempe pro hærede, vel pro possessore, vt confirmauit Bart. hic sub num. 5. Bald. Alexand. Iason. & Decius locis præallatis Dec. ante num. 43. Peregrin. d. art. 48. num. 20. de materia huius am- pliationis latius agitur in parte inscripta de legit. contradict. vbi quæritur, an, & quando possidens dicatur legitimus con- tradictor.

S V M M A R I V M
Articuli Trigesimitertij.

807 Lex, quod non dicit, nec nos dicere debe- mus.

808 Actio non debet extendi, neque de re ad rem, neque de persona ad personam, nisi lege expresse cautum sit.

809 Saluiantum interdictum l. 1. & 2. ad Sal- uianum conceditur solum contra Colo- num, & Inquilinum, utile verò contra eos, qui res istorum fuerunt consequuti. Sed contra infra num. 825.

810 Dispositio dubia recipit interpretationem ab antecedentibus, & subsequentibus.

811 L. 1. C. de Saluiano Interdicto perpendi- tur, & infra num. 830.

812 Seruiana directa secundum Menochium datur loco Saluiani directi, utilis verò loco Saluiani utilis.

813 Actio, quando simpliciter proponitur suf- ficit utilem competere.

814 In-

- 814 *Interdictum quorum bonorum secundum Theophilum habet locum solum contra possidentem titulo pro herede, vel pro possessore.*
- 815 *Salvianum contra conductorem competere narrat Theophilus nullum alium exprimens, contra quem competat. Declara Theophil. ut infra num. 831.*
- 816 *Legis dispositio cessat, ubi cessat ratio.*
- 817 *Conductor in locatorem quamdam fidem possessionem transfert, quando res proprias in conductum pradium inserit. Contrarium, ut possessionem nullam transferat, infra num. 832.*
- 818 *Creditorum possunt ingredi possessionem rei debitoris sua sponte, & eam adipisci, si pacto inter eos ita conuentum.*
- 819 *Superfluum nihil a legibus introductum.*
- 820 *Salvianum pro fideicommissario non competere, qui teneant.*
- 821 *Contrarium verò frequentius receptum, & maxime à Rota Romana.*
- 823 *Hypotheca est mater Salviani, & ubi est locus hypothecae, ibi & Salviano est locus.*
- 824 *Fideicommissario omnia bona defuncti sunt hypothecata pro sua cautione.*
- 825 *L. 1. ff. de Salvian. Interdict. ponderatur.*
- 826 *L. 1. C. de precario ponderatur.*
- 827 *Ve, hac dictio aliquando fiat loco dictio- nis, &*
- 828 *Salvianum utile competit contra quemcumque tertium possessorem.*
- 829 *Salvianum Interdictum dicitur actio in rem scripta.*
- 830 *Theophilus in S. altera institut. de interdict. declaratur.*

ARTICVLVS XXXIII.

*Fideicommissario utrum saltem com-
petat Salvianum Interdictum is
casibus quibus cessat huius
legis beneficium.*

Negatiua sententia videtur prima fronte amplectenda, nempe Salvianum Interdictum fideicommissario non competere, quæ probatur.

Primo, ex mente *Menoch. conf. 295. num. 7.* Quia quod lex non dicit, nec nos dicere debemus *l. illam C. de collat.* Maxime, quando sumus in materia actionum. Cum actio extendi non debeat de persona ad personam, vel de re ad rem, nisi lege expressè cautum sit, ut in re nostra voluit *Menoch. conf. 295. num. 7.* At nulla lex concedit hoc interdictum fidei commissario: ergo, &c.

Minor probatur per leges sermonem habentes de hoc Interdicto, nempe *legem primam, & secundam ff. de Salu. Interd.* in quibus Iulianus, & Ulpianus explicando Interdictum hoc Salvianum, semper locuti sunt de rebus Coloni, & Inquilini, volentes ut interdictum directum detur contra Colonos, & Inquilinos conductores, utile verò contra eos, qui res eorum, vel emerunt, vel alio titulo consequuti sunt, neque verbum aliquod unquam fecerunt ex quo colligi possit hoc interdictum aduersus bona alterius debitoris competere.

Confirmatur argumentum ex mente eiusdem Menochij citato loco, quia verisimile est dictas leges de Salviano Interdicto loqui tantum de Colono, & Inquilino, quia & in superiori titulo de Migrando, de Inquilino, & Colono tantum fuerat sermo habitus. † Dispositio enim dubia declarari solet ex antecedentibus, & subsequentibus *l. si seruus plurium, S. ultimo ff. de leg. 1. ubi gloss. Bart. Iason. & reliqui.*

Secundo, quia hæc sententia probari videtur per text. in *l. 1. C. de precario, & Salvian. Interdict.* cuius verba hæc sunt. *Si te non remittente pignus, debitor tuus eaque tibi obnoxia sunt venum dedit, integrum tibi ius est ea persequi, non Interdicto Salviano, id enim tantummodo aduersus conductorem, debitoremue competit, sed seruiana actione, vel quæ ad exemplum eius instituitur utilis aduersus emptorem exercenda est.*

Ponitur (ut sentit Menochius) in hac lege casus in quo creditor, ex alia causa, quam locationis volebat agere aduersus bona sibi hypothecata, quaeritur

tur an possit mediante Saluiano Interdicto.

Negat Gordianus Imperator, & quia secundum lectionem Accursij non loqueretur textus in creditore ex alia causa, quam locationis, Accursius enim in illis verbis debitor tuus, subaudit idemque conductor, negat Menochius id subaudiendum, quod si verum est sequitur creditori ex alia causa, quam locationis hoc interdictum non competere. Confirmatur inductio ex illis verbis, id enim tantummodo aduersus conductorem debitoremue competit. Verba enim illa conductorem debitoremue pro eodem sunt accipienda, ita vt significant Interdictum Saluianum competere tantum contra eum debitorem, qui ex causa conducti debitor est, cum enim conductor possit esse non debitor, & ideo tunc non competere aduersus illum hoc interdictum, postquam dixit conductorem, ne de omni conductore etiam non debitore quis intelligeret, quasi se corrigens, aut saltem declarans de quo conductore intelligendum alio nomine eum appellat, nempe debitorem, vnde verba debitoremue stant declaratiue.

Neque respondeatur ex mente Accursij, Gordianum negare competere Saluianum Interdictum directum, non verò vtile, nam directum competit aduersus conductorem. Aristo enim nolbat contra illum agere, sed contra tertium possessorem. Ideo negat Gordianus directum competere, admittit autem vtile, quod videtur colligi ex ratione decidendi propofita, dum inquit Imperator. Id enim tantummodo aduersus conductorem debitoremue competit. Nam respondet Menochius de omni loqui, quod ex eo colligitur, quia non contentus Gordianus exprimere non competere Interdictum Saluianum, subnequit aliud remedium cōpetere, nempe seruianam actionem, vel directam, vel vtilem, si ergo cōpetere potuisset interdictum vtile, vtique & illud expressisset eo modo quo, & seruianam directam, & vtilem expressit, quia in re subtiliter t ponderat Menoch.

Seruianam directam dari loco Saluiani directi. Vtilem verò loco Saluiani vtilis. Si ergo & directam, & vtilis competit debitori ex alia causa quam locationis, Argumentum est neque directum, neque vtile Saluianum competere, hæ enim actiones competunt loco Saluiani, nempe quando Saluianum cessat.

Secundo, ex mente eiusdem Menochij. Respondetur Aristonem actionem intentasse iam Saluianum Interdictum, & nihilominus à iudicio repulsus, vt potè qui ineptam actionem proposuerit, quod si saltem vtile competisset non fuisset à iudicio repulsus, t nam quando simpliciter actio proponitur sufficit vtilem, vel directam competere, vt iudicium sustineatur *lason. in l. 2. §. barum num. 32. ff. de verb. obligat. Arius Pin. in l. 1. in 2. par. num. 8. C. de bon. matern.*

Tertio videtur pro eadem sententia, facere auctoritas *Theophili in §. altera Instit. de interdict.* vbi primo agens de

- 813 Interdicto t quorum bonorum declarat illud habere locum aduersus duos tantum possessores pro hærede, & pro possessore, deinde de Saluiano subnequit, & docens aduersus quos competat conductoris tantum mentione habet, quemadmodum enim in primo interdicto enarrauit omnes contra quos illud competit, ita est de secundo credendum, at proposuit, vt competat tantum contra conductores, ergo non aduersus alios debitores.

Quarto, ex mente *Sarnien. de reit. Eccles. par. 3. cap. 2. num. 20. & Menoch. d. conf. 295. nu. 10.* quia vbi t cessat ratio cessat quoque effectus *l. Adigere §. quamuis ff. de iur. patr. cap. cum cessante extra de appellat.* At remota locationis causa, cessat ratio Saluiani Interdicti, ergo. Minor probatur secundum *Menoch. d. com. fil. 295. num. 11. vers. 4.* t quia in locatore dicitur dari quædam ficta possessio, quam conductor in eum transferre videtur, cum res proprias in prædium conductum infert, quæ non datur in fideicommissario, aut alijs creditoribus habentibus hypothecam. Hoc argumentum do-

- 816
817

Et confirmat *Eugen. conf. 65. num. 13.* quem vide.

Quinto, ex mente eiusdem *Menoch. d. conf. 295. nu. 12.* quia si hoc interdictum competere alijs creditoribus ultra conductorem frustra esset à iure introductū beneficium *l. creditores C. de pign. & hypoth.* 818 *posb. †* quo constitutum creditorem posse ingredi, & adipisci possessionem (ponit rerum debitoris ex pacto ita inter eos conuento, qua de re latè idem *Menoch. de adipisc. remed. 5.* latè, non minus enim facile ex hoc Saluiano Interdicto possessionem creditores nanciscerentur cum illud facillimam habeat executionem, ut idem *Menoch. de adipisc. remed. 3.* in postremis quæstionibus. † Leges autem 819 nihil frustra introducunt *S. quibus 1. constitut. Cod.*

Sexto, quia multi hanc negatiuam tenent. Nempè † *Petrus Perticensis, & Cagnol. in l. certi Iuris C. locat.* qui nequè voluerunt hoc interdictum vtile competere contra conductorem Prædij Urbani *Speculator. in titul. de locato S. postquam num. 30. & 31. Præctica Papien. in forma libelli in actione hypothecaria in vers. sub eadem obligatione num. 8.* qui ponentes formam libelli in hoc interdicto tam utili, quam directo ponunt exemplum, tantum in rebus Coloni, & Inquilini, ita *Faber. in S. Item seruiana, & ibi Lasen. num. 100. Instit. de action. Sarmient. in tract. de reddit. Eccles. tit. 3. cap. 2. nu. 19. Ottho Senensis in summ. de interdict. in tit. de Interdict. Saluian. Rosfred. in tract. de ordin. Iudic. in tit. de Interd. Saluian. Menoch. in tract. de adipiscend. remed. 3. num. 23. & dicto conf. 295. per totum, & de adipiscend. remed. 3. sub num. 20. Thessaur. qui plures allegat, & de communi testatur decis. 176. num. 10. Duaren. in summa titul. ff. de Saluiano Interdicto in fine, ubi querens contra quos detur hoc interdictum, inquit directum contra conductorem debitorem, quasi dicat, non contra omnem conductorem, sed contra eum, qui debitor est, vtile verò contra quemcumque possessorem.*

821 Contrariam sententiam tenet *Angel.*

in *S. item seruiana Instit. de action. & ante eum Bart. in l. 1. ff. de Saluiano Interdicto in l. rem alienam vers. item oppono contra prædicta in 3. col. ff. de pignor. Paul. de Cast. & Salycet. ibidem Alexand. conf. 185. in causa nu. 4. volum. 6. Mozzius in tract. de contractibus tit. de pignoribus cap. quæ actio datur num. 21. Gabriel. conf. 36. volum. 2. & 46. nu. 20. eodem volum. Statil. Pacific. de Saluian. Interdict. inspect. 3. cap. 4. num. 58. cum seqq. & sapius ita determinauit Rota Romana præcipue decis. 647. diuers. & 689. num. 4. lib. 5. par. 3. In una Romana hereditatis de Comitibus coram Clemente V I I I. & iterum in eadem Causa 17. Maij 1581. quas decisiones registrauit Salustius Tiberius in sua practica Iudicaria lib. 2. post cap. 5. Et in alia Montis Falisci hereditatis 28. Decembris 1585. coram Cantuccio, quæ est impressa apud Statil. Pacif. de Saluiano Interdicto decis. 145. Et in una Bononien. fideicommissi de Manzolis 20. Martij 1612. coram felic. record. Gregorio XV. Plura Statil. Pacif. de Saluian. inspect. 3. cap. 1. num. 4. & cap. 4. num. 58.*

823 Probatur hæc sententia. Primo, quia † hypotheca est mater Saluiani, & ubicumque locus est hypothecæ ibi, & locus est Saluiano Interdicto, etiam si hypotheca tacita est, & à sola lege introducta Gloss. in l. 1. de Saluiano Interdicto. Aret. in *S. item seruiana Instit. de action. Salycet. in l. 1. sub num. 2. & 9. C. de precar. & Saluian. Menoch. de adipiscend. remed. 3. num. 33. & sequente. Gabriel. conf. 44. num. 1. & 2. lib. 2. Card. Seraph. apud Pacific. decis. 78. num. 1. & 3.*

824 At certum est fideicommissarium habere hypothecata omnia bona defuncti pro cautione sua, ut nempè tutus sit futurum, ut fideicommissum ei restituatur, Ergo competit Saluianum Interdictum, ut probatur per text. in l. 1. C. communia de legatis, ubi Imperator hypothecariam actionem concessit fideicommissario aduersus omnes res testatoris, ut eius vi omnibus modis voluntati testatoris satisfiat, cum igitur velit hypothec-

thecariam actionem competere, quæ non potest existere non data hypotheca, constat testatoris bona hypothecata esse. Verum si quis fortè diceret Iustinianum propria auctoritate hypothecariam concedere, quamvis bona non sint hypothecata, quasi hoc sua auctoritate facere posset, etiã hypotheca cessante animaduertendum, non solum hanc actionem introduxisse Iustinianum, sed etiam hypothecam, dum in fine legis his utitur verbis, & hypothecam esse, non ipsius heredis, vel alterius persone, quæ grauata est fideicommissio rerum, sed tantummodo earum, quæ ab ipso testatore peruenierint.

Secundo, ex mente Statil. Inspect. 3. cap. 1. num. 6. ponderatur text. in l. 1. ff. de Saluian. ex quo colligitur hoc Interdictum competere non solum aduersus conductorem, sed utile aduersus tertium possessorum; Si ergo non solum aduersus conductorem, sed aduersus tertium possessorum, quia aduersus illum non potest competere hoc beneficium, nisi ob eam causam, quia res hypothecata est, sequitur hoc interdictum dari ubicunque hypotheca competit.

Addo text. concludere à fortiori, si enim hoc interdictum competit contra tertium non obligatum ob hypothecam competentem, quanto magis ob eandem hypothecam competit contra obligatum, duo enim vincula magis ligant, quam vnum l. cum in adoptiuis C. de adoptiu. S. sed hodie Instit. de adopt.

826 Tertio, ponderatur text. in d. l. 1. C. de precar. & Saluian. ubi indefinite, & generaliter quæritur an creditori competit hoc Interdictum, quando debitor alienauit ea, quæ obnoxia, seu apignorata sunt creditori, ex quibus videtur supponi, si non essent alienata utique competere posse, quando enim in dubium reuocatur, an rebus venditis aduersus emptorem competit hoc interdictum, supponitur si non fuissent alienata utique competere, cum inquisitio casus magis dubij supponat rem certam in minori dubio, neque dicatur verba illa debitor tuus, esse intelligenda prout Accursius

cum sub auditione, idemque conductor, quasi supponatur certum in solum conductorem hoc interdictum competere, non verò in alios, nam hæc declaratio est nimis restrictiua, cum verba generalia, sint generaliter intelligenda, nisi certa aliqua ratio contrarium postulet l. 1. S. generaliter ff. de leg. præstis. l. de pracio ff. de public. Bald. in l. fraudem in princip. ff. de milit. testam. Multa cumulat Statil. d. inspect. 3. cap. 1. num. 12. quæ non transcribo, Confirmatur ex sequentibus verbis, in quibus reddens Imperator rationem, quare hoc interdictum non competit aduersus emptorem, hanc assert, quia id tantummodo aduersus conductorem debitoremue competit, ex quibus apparet illud non solum competere aduersus conductorem, sed generaliter aduersus quemcumque debitorem, ut sonant illa verba, id enim tantummodo aduersus conductorem debitoremue competit, vbi ponderandum ex mente Salustij dictionem illam ve stare loco dictionis, & l. si post ff. si quis caution. Gomez. in S. pœnales sub num. 45. vers. item aduersus Instit. de action. Bart. in l. fin. ibi natus, nataue erit ff. de In iustis. rupt. & irritis fact. testam. Alexand. in l. si cum dotem S. item pater sub num. 5. ff. solut. matrim. Dictio autem, &, ponitur inter diuersa, ut in Rub. ff. de iur. & fact. ignor. & docuit Paris. cons. 92. num. 13. volum. 1. cum alijs per Statil. d. inspect. 3. cap. 1. num. 19.

Ad primum respondendum legem primam de Saluiano hoc beneficium concedere contra fideicommissarium, 828 & cum illud concedat, utile tamen, aduersus quemcumque tertium possessorum, ex quibus non solum constat hoc beneficium competere aduersus conductorem, aut inquilinum, à quibus fuit obligatio contracta, verum etiam aduersus emptorem, à quo non fuit obligatio contracta, neque dicatur textum illum loqui tantum de emptore habente causam à conductore, nam ideo aduersus illum competit non, quia habeat causam à conductore, sed quia res transit cum

Vv 2 sua

sua causa, & suo onere; Causa, & onus hypotheca est, ideo competit aduersus emptorem, quia rem creditori hypothecatam possidet. Vnde consequens est, vt aduersus quamcumque rem hypothecatam possidentem competat, & ita aduersus heredem fideicommisso grauatum, quod autem aduersus emptorem, non competat eo, quod habeat causam à conductore, sed ob onus reale constat ex eo, quia si faciamus fortè conuentum inter locatorem, & conductorem, vt nulla bona sint hypothecata, hoc interdictum non competeret aduersus emptorem. Confirmatur, quia † hoc interdictum dicitur actio in rem scripta ratione hypothecæ, quæ accedit personali obligationi, *Menoch. de adipiscend. remed. 3. num. 57. pluribus Statil. de Saluian. inspect. 1. cap. 1. nu. 17. & inspect. 3. cap. 1. num. 30.* ideo ratione hypothecæ sequitur rem, vnde constat, vbi hypotheca est, ibi Saluianum esse.

Ad secundum respondendum textum
830 illum loquitur de directo non de vtili, quod necessariò colligitur, quia alioqui contrariaretur legi primæ ff. eodem, quæ concedit vtile aduersum quemcumque possessorum, cum tamen si etiam de vtili textum intelligamus illud negetur in possessoribus habentibus causam à conductore. Inquit enim textus illud competit aduersus conductorem debitoremue, inde negans aduersus quempiam alium cōpetere, cum tamē vtile aduersus alios possessores habentes causam à conductore competere pro comperto habeatur.

831 Ad auctoritatem † Theophili respondendum non tenere consequentiam, Theophilus facit mentionem tantum de conductore, ergo sentit non habere locum aduersus alios, quia loquitur de directo, non de vtili, quod fatemur habere locum tantum contra conductorem. Nil facit cum in interdicto antecedenti narrauerit omnes aduersus quos competit. Ergo idem videri, quādo loquitur de Saluiano, nam narrat quidem omnes aduersus, quos competit Saluianum, sed directum, cum de eo solo mentionem fa-

ciat, præterea etiam si loqueretur de vtili, hanc quoque coniecturam contraria vrgētiori tollimus, nam certum est competere vtile aduersus emptorem à conductore, & de eo ne verbum quidem. Theophil. ex quibus constat, non eum omnes recensere, aduersus quos hoc beneficium competit.

832 Ad quartum. Eruditè † respondit *Eugenius d. conf. 60. num. 68.* Primo negando locatori aliquam possessionem acquiri in re inuecta, & illata, quod pulchrè ostēdit; deinde hoc, etiam admissio negat prætorem hac ratione motum, quando Interdictum Saluianum concessit aduersus conductorem, vnde non valet argumentum à cessante ratione, cum non constet eam esse rationem, quam cessare asserunt contrarium tenentes.

Ad quintum optimè respōdet *Eugenius d. conf. 60. nu. 78.* cum sequentibus multas considerans differentias inter nostrū interdictum, & remedium *d. l. creditores C. de pignor. & hypoth.* ex quibus constat illud non esse inutile etiam si Saluianum competat, vide dictum *Eugenium*.

Ad sextum, respondit idem *Eugenius d. conf. 60. nu. 59.* cum sequentibus ostendens plerosque Auctorum pro contraria parte allegatos, vel nullo modo id tenere ad quod allegantur, vel rem pro certo non determinare, ita vt ex eorum dictis negatiuam eos tenere necessariò non sequatur.

S V M M A R I V M Articuli Trigesimi quarti.

833 Inuentario ritè, & rectè confectio est adhibenda fides.

834 Singularis successor in re habet eadem iura, quæ suo Auctori competeant.

835 Emptori competunt ea actiones, quæ ad venditorem spectabant.

836 Probatio in continenti perinde operatur, ac si ab initio omnia aperta fuissent.

837 Alta indago ubi est necessaria, cessat legis nostræ beneficium.

838 In continenti non probans, non admittitur in ludio legis nostræ.

839 Ne-

- 839 *Negatiuam debes probare, qui se fundat in ea.*
Declara, ut infra num. 886. & 888. & 889.
- 840 *Paupertas magis præsumitur, quam diuitia.*
- 841 *Nudi nascimur, & rerum omnium inopes.*
- 842 *Paupertatem probare debet, qui in ea se fundat.*
- 843 *Negatiua, quæ resultat in affirmatiuam regulatur uti affirmatiua.*
- 833 *Reo incumbit onus probandi eam qualitatem, quam allegat ad suam exceptionem fundandam.*
- 845 *Hæres asserens bona testatoris, non sufficere pro legatis præstandis, id probare debet. Quæ sit ratio, vide infra sub num. 895.*
- 846 *Legitima stricto iure non debetur ex certa aliqua re hereditaria.*
- 847 *Legitima ex quocumque minimo corpore pro sua parte debetur.*
- 848 *Nec minima quidem res est à iure legitima exempta.*
- 849 *Conceditur tamen ex quadam equitate grauato, ut rem aliquam integram pro legitima accipiat.*
Declara dummodo id, quod accipit non excedat valorem iuris in alijs rebus competentis, num. 851.
- 850 *Alienata primo in legitimam imputantur.*
- 852 *Reus in suis exceptionibus vices actoris sustinet.*
- 853 *Qualitas exceptionis, sine qua exceptio operari non potest, ab excipiente est probanda.*
- 854 *Trebellianica non differt à legitima, in eo, ut nulla res certa in solidum in trebellianicam veniat, sed ius illius in quamcumque minimam rem hereditariam competit.*
- 855 *Hæredis esse probare corpora alienata, non excedere valorem detractionum, qui nam senserint, quomodo hi sint intelligendi, vide infra num. 928.*
- 856 *Fideicommissarij non hæredis partes sunt probare valorem rerum ab hærede grauato alienatarum.*
- 857 *Actori incumbit onus probandi.*
- 858 *Maximè ea, in quibus suam fundant intentionem.*
- 859 *Etiā si nullo modo appareat de bono iure rei conuenti.*
- 860 *Possidentis conditio in pari causa est potior.*
- 861 *Detractionibus nondum plenè factis restitutioni non est locus.*
- 862 *Amplia, ut ne quidem reseruato iure detractionum fideicommissarius sit immittendus.*
- 863 *Rei partes sunt suam exceptionem probare postquam actor suam intentionem fundauit.*
- 864 *Reus in sua exceptione velut actor habetur.*
- 865 *Fideicommisso supposito, & possessione defuncti, locus est immiſſioni, si actor eam petat in bona omnem detractionem effugientia.*
- 866 *Potest tamen Iudex declarare eum immittendū detractis detrahendis, quando detractiones supersunt.*
- 867 *Circuitus inutiles sunt euitandi.*
- 868 *Legitima nullum onus, aut grauamen imponi potest.*
- 869 *Legitima est semper à grauato detrahenda.*
- 870 *Fideicommissum quantum ad legitimam attinet pro nihilo habetur.*
- 871 *Trebellianica non prohibita semper à grauato est detrahenda.*
- 872 *Grauatus aliquam rem alienare, & in legitimam, vel trebellianicam imputare potest.*
- 873 *Alienata primo in detractionibus sunt imputanda.*
- 874 *Hæres nomine legitima, ac trebellianica dimidiam partem alienare potest.*
- 875 *Prima alienationes tutissima sunt.*
- 876 *Factum affirmatiuum non præsumitur.*
- 877 *Factum negatiuum præsumitur.*
- 878 *Affirmare, vel negare de vno quoque est verum.*
- 879 *Probandi partes sunt eius, qui affirmat id, quod non præsumitur.*
- 880 *Præsumptiones pro se habens releuatur ab onere probandi, quod transfertur in aduersarium.*

510 De Acquirenda Possessione.

- 881 *Actore non probante reus liberatur, & infra num. 888.*
- 882 *Fideicommissario ante deductionem detractionum nondum est ius quaesitum.*
- 883 *Possidens, ceteris paribus, habet suam intentionem fundatam in possessione.*
- 884 *Possidens si titulum alleget apparentem, etiam si non probet est legitimus contraditor.*
- 885 *Negativa, in qua reus se fundare potest, quot modis consideretur?*
- 886 *Ius cum sit certum, non eget probatione.*
- 887 *Negativam probare debet, qui ea utitur in formam verae exceptionis.*
- 890 *Secus si ea utatur in formam improprie exceptionis, prout est intentionis exclusio.*
- 891 *Exceptionem non numerata pecunia post biennium allegans, eam probare debet.*
- 892 *Negativam probare debet, qui praesumptionem habet contra se.*
- 893 *Negans auctori necessaria ad suam intentionem fundandam, non tenetur ad probandum.*
- 894 *Detractiones ipso iure fideicommissum ressecant.*
- 895 *Lex cum de lege ff. de legibus declaratur.*
- 896 *Fideicommissarius obtinere potest, etiam trebellianica non detracta, si haeres nolit eam detrabere.*
- 897 *Trebellianica est locus siue magna, siue parva sit hereditas.*
- 898 *Grauatius fideicommissio condicionali, vel ad diem incertum ante aduentum conditionis, vel diei plenus est Dominus.*
- 899 *Est tamquam talis potest alienare, & dominium transferre.*
- 900 *Alienationes a fideicommissario non ignaro fideicommissi factae ante euentum conditionis, vel diei ipso iure resolvuntur, & dominium rei alienatae in fideicommissarium transit.*
- 901 *Fideicommissi conditione aduenta perinde est, ac si illud fuisset purum.*
- 902 *Fideicommissio pure relicta, bona alienata statim alienatione sequuta transeunt in fideicommissarium.*
- 903 *Alienata primo etiam in fideicommissio pure tuta sunt, & irrevocabilia pro concurrenti quantitate detractionum grauato competentium.*
- 904 *Alienationes factas redactas esse ad non alienationem asserens, non habet fundatam intentionem, nisi appareat primo tot bona alienata, quae valorem detractionum aequent.*
- 905 *Rota in una Anconitana fideicommissi 20. Februarij 1584. declaratur, & numer. 912. & 915.*
- 906 *Alienationes factae a grauato ignaro fideicommissi substinentur, & non potest fideicommissarius ab emptore eas vendicare, sed solum pretium a venditore grauato.*
- 907 *Declaratur, ut fideicommissarius volens recuperare bona sic alienata a tertio possessore, debeat probare scientiam alienantis.*
- 909 *Limita, ut procedat solū in heredibus ab intestato venientibus, secus in illis, qui solum ex testamento succedere possunt.*
- 910 *Sublimita si fideicommissum non in testamento, sed in codicillis separatis fuerit relictum.*
- 911 *Limita secundo, quando grauatus, qui bona fide alienauit non habet unde soluat pretium rei alienatae.*
- 913 *Limita tertio, ut alienatio facta non substineatur statu alienationis prohibitione, neque teneatur fideicommissarius agere ad pretium contra venditorem.*
- 914 *Quod intellige siue alienatio ab ignorante ignoranti sit facta, siue scienter.*
- 916 *Legitime in esse indiuiso considerata nullo corpus hereditarium est obnoxium in solidum.*
- 917 *Considerata tamen vel in esse separato, vel in actu separationis totum oppositum est dicendum.*
- 918 *Legitima separanda gratta non sunt singula corpora diuidenda, sed in uno, vel duobus corporibus arbitrio boni viri est eligenda.*
- 919 *Legitima debetur statim sequuta morte testatoris.*
- 920 *Alienare prohibitus, pro concurrenti quantitate legitima, & trebellianica, statim alienare potest.*
- 921 *Legitima nomine aliqua corpora accipit non*

- non dicitur in illis excedere, neque tenetur ad purgandum excessum.
- 922 Argumentum ab impossibili cuiusdam est validum.
- 923 Quod dicitur de toto quo ad totum, dicitur de parte quo ad partem.
- 924 Quantitas continua est diuisibilis in semper diuisibilia.
- 925 Legitima in causam suapte natura veniunt quacumque bona fide eliguntur ab hærede.
- 926 Hæres certa corpora in solidum eligendo non dicitur excedere, nisi appareat valorem rei electa excedere tertiam partem patrimonij.
- 927 Probare quis non tenetur illud, cuius contrarium suam intentionem euerteret.
- 929 Maioratu in universitate bonorum existente, nihil quod ad maioratam pertineat alienari potest.
- 930 Fideicommissio universali existente usque ad concurrentem quantitatem legitima, & trebellianica potest fieri alienatio.
- 931 Hæreditatis emptor personam hæredis substatinet.

ARTICVLVS XXXIV.

An fideicommissario hoc beneficiū competat, quando agitur contra hæredem, vel tertium possessorem habentem causam ab hærede, & conveniunt hæres, vel tertius possessor, & fideicommissarius de corporibus alienatis, dissentiunt verò de estimatione, ita ut cum asserat hæres estimationem corporum alienatorum non æquare valorem detractionum, qui parvi aestimaret, habita comparatione ad reliqua bona, contra fideicommissarius asserat vel æquare, vel excedere vim detractionum faciendarum, quia multi aestimet, habita dicta comparatione.

Supponendum pro prima terminorum constitutione, vel inventariū esse cō-

833 factum, eique fidem adhiberi, neque aliquo modo in dubium reuocari iuxta tradita in l. fin. §. licentia C. de lur. deliber. Nat. conf. 238. num. 8. volum. 3. & infra in sequenti articulo nu. 933. vel alio modo constare de corporibus hæreditariis, ita ut inter hæredem, & fideicommissarium conveniat hæc, & illa corpora fuisse alienata nec plura, nec pauciora; hæc, & illa ultra alienata in hæreditate fuisse, nec plura, nec pauciora, sed sola dissensio sit in estimatione, quia velit fideicommissarius corpora alienata esse maioris valoris, quam hæres, & non alienata esse minoris valoris, quam hæres.

Supponendum secundo, quod dicitur de hærede, illud idem esse dicendum de tertio possessore, habente causam ab eo, si non constet de aliqua ratione diversitatis † cum singularis successor in re habeat eadem lura, quæ suo antecessori competeant, iisdemque utatur exceptionibus l. in hac ludoio §. si inter ff. cōmuni diuiduntur, ubi Bart. l. ultim. ff. de except. rei iudic. l. dolia §. 1. ff. de contrahend. empt. l. inuitus §. plerunque ff. de regul. lur. l. si a te §. ultim. ff. de except. rei iudic. pluribus Tiraquell. de retract. l. i. §. 1. gloss. 19. num. 130. & 131.

835 † Vnde ex detractiones, quæ ad venditorem spectabant eodem modo spectant ad emptorem, aut similem successorem singularem. Oldrand. conf. 107. num. 8. in princip. Alexand. conf. 178. num. 5. vers. ex quibus lib. 5. Gabr. conf. 46. num. 45. vers. datur etiam lib. 1. Bart. conf. 75. num. 17. In casu autem præsentis articuli non constat de aliqua ratione diversitatis, ita ut quod dicitur de vno absolute de alio sit dicendum.

His suppositis præmitto totam difficultatem in eo consistere, ut videatur cuius sint probandi partes, si enim erunt fideicommissarii, & in continenti probabit, 836 erit locus huic beneficio. † Probans enim in continenti certis, & perspicuis probationibus ea, quæ pro hoc beneficio obtinendo sunt necessaria, optimè agit, perinde est enim, ac si ab initio omnia aperta fuissent, ut tradit Garzon. in suo tract.

de

510 De Acquirenda Possessione.

- 881 *Actore non probante reus liberatur, & infra num. 888.*
- 882 *Fideicommissario ante deductionem detractionum nondum est ius quaesitum.*
- 883 *Possidens, ceteris paribus, habet suam intentionem fundatam in possessione.*
- 884 *Possidens si titulum alleget apparentem, etiam si non probet est legitimus contradicitor.*
- 885 *Negativa, in qua reus se fundare potest, quot modis consideretur?*
- 886 *Ius cum sit certum, non eget probatione.*
- 887 *Negativam probare debet, qui ea utitur in formam verae exceptionis.*
- 890 *Secus si ea utatur in formam improprie exceptionis, prout est intentionis exclusio.*
- 891 *Exceptionem non numerata pecunia post biennium allegans, eam probare debet.*
- 892 *Negativam probare debet, qui praesumptionem habet contra se.*
- 893 *Negans auctori necessaria ad suam intentionem fundandam, non tenetur ad probandum.*
- 894 *Detractiones ipso iure fideicommissum ressecant.*
- 895 *Lex cum de lege ff. de legibus declaratur.*
- 896 *Fideicommissarius obtinere potest, etiam trebellianica non detracta, si haeres nolit eam detrabere.*
- 897 *Trebellianica est locus siue magna, siue parva sit hereditas.*
- 898 *Grauatius fideicommissio conditionali, vel ad diem incertum ante aduentum conditionis, vel diei plenus est Dominus.*
- 899 *Es tamquam talis potest alienare, & dominium transferre.*
- 900 *Alienationes a fideicommissario non ignaro fideicommissi facta ante euentum conditionis, vel diei ipso iure resolvuntur, & dominium rei alienatae in fideicommissarium transit.*
- 901 *Fideicommissi conditione aduenta perinde est, ac si illud fuisset purum.*
- 902 *Fideicommissio pure relicta, bona alienata statim alienatione sequuta transiunt in fideicommissarium.*
- 903 *Alienata primo etiam in fideicommissio pure tuta sunt, & irrevocabilia pro concurrenti quantitate detractionum grauato competentium.*
- 904 *Alienationes factas redactas esse ad non alienationem asserens, non habet fundatam intentionem, nisi appareat primo tot bona alienata, quae valorem detractionum aequent.*
- 905 *Rota in una Anconitana fideicommissi 20. Februarij 1584. declaratur, & numer. 912. & 915.*
- 906 *Alienationes facta a grauato ignaro fideicommissi substinentur, & non potest fideicommissarius ab emptore ea vendicare, sed solum pretium a venditore grauato.*
- 907 *Declaratur, ut fideicommissarius volens recuperare bona sic alienata a tertio possessore, debeat probare scientiam alienantis.*
- 909 *Limita, ut procedat solum in heredibus ab intestato venientibus, secus in illis, qui solum ex testamento succedere possunt.*
- 910 *Sublimita si fideicommissum non in testamento, sed in codicillis separatis fuerit relictum.*
- 911 *Limita secundo, quando grauatus, qui bona fide alienauit non habet unde soluat pretium rei alienatae.*
- 913 *Limita tertio, ut alienatio facta non sublineatur statu alienationis prohibitione, neque teneatur fideicommissarius agere ad pretium contra venditorem.*
- 914 *Quod intellige siue alienatio ab ignorante ignoranti sit facta, siue scienter.*
- 916 *Legitime in esse indiuiso considerata nullum corpus hereditarium est obnoxium in solidum.*
- 917 *Considerata tamen vel in esse separato, vel in actu separationis totum oppositum est dicendum.*
- 918 *Legitime separanda gratia non sunt singula corpora diuidenda, sed in uno, vel duobus corporibus arbitrio boni viri est eligenda.*
- 919 *Legitime debetur statim sequuta morte testatoris.*
- 920 *Alienare prohibitus, pro concurrenti quantitate legitime, & trebellianica, statim alienare potest.*
- 921 *Legitime nomine aliqua corpora accipiens non*

- non dicitur in illis excedere, neque tenetur ad purgandum excessum.
- 922 Argumentum ab impossibili euitando est validum.
- 923 Quod dicitur de toto quo ad totum, dicitur de parte quo ad partem.
- 924 Quantitas continua est diuisibilis in semper diuisibilia.
- 925 Legitima in causam suapte natura veniunt quaecumque bona fide eliguntur ab hærede.
- 926 Hæres certa corpora in solidum eligendo non dicitur excedere, nisi appareat valorem rei electæ excedere tertiam partem patrimonij.
- 927 Probare quis non tenetur illud, cuius contrarium suam intensionem quereret.
- 929 Maioratu in vniuersitate bonorum existente, nihil quod ad maioratum pertineat alienari potest.
- 930 Fideicommissio vniuersali existente usque ad concurrentem quantitatem legitima, & trebellianica potest fieri alienatio.
- 931 Hæreditatis emptor personam hæredis sustinet.

ARTICVLVS XXXIV.

An fideicommissario hoc beneficiū competat, quando agitur contra hæredem, vel tertium possessorem habentem causam ab hærede, & conueniunt hæres, vel tertius possessor, & fideicommissarius de corporibus alienatis, dissentiunt verò de æstimatione, ita vt cum asserat hæres æstimationem corporum alienatorum non æquare valorem detractionum, qui parui æstimaret, habita comparatione ad reliqua bona, contra fideicommissarius asserat vel æquare, vel excedere vim detractionum faciendarum, quia multi æstimet, habita dicta comparatione.

Supponendum pro prima terminorum constitutione, vel inuentariū esse cō-

833 factum, eique fidem adhiberi, neque aliquo modo in dubium reuocari iuxta tradita in l. fin. §. licentia C. de iur. deliber. Natl. conf. 238. num. 8. volum. 2. & infra in sequenti articulo nu. 933. vel alio modo constare de corporibus hæreditarijs, ita vt inter hæredem, & fideicommissarium conueniat hæc, & illa corpora fuisse alienata nec plura, nec pauciora; hæc, & illa vltra alienata in hæreditate fuisse, nec plura, nec pauciora, sed sola dissensio sit in æstimatione, quia vellet fideicommissarius corpora alienata, esse maioris valoris, quam hæres, & non alienata esse minoris valoris, quā hæres.

Supponendum secundo, quod dicitur de hærede, illud idem esse dicendum de tertio possessore, habente causam ab eo, si non constet de aliqua ratione diuersitatis † cum singularis successor in re habeat eadem iura, quæ suo antecessori competebant, iisdemque vtatur exceptionibus l. in hoc iudicio §. si inter ff. cōmuni diuiduntur, vbi Bart. l. vltim. ff. de except. rei iudic. l. dolia §. 1. ff. de contrahend. empt. l. inuitus §. plerumque ff. de regul. iur. l. si a te §. vltim. ff. de except. rei iudicat. pluribus Tiraquell. de retract. l. i. §. 1. gloss. 19. num. 130. & 131.

835 † Vnde ex detractiones, quæ ad venditorem spectabant eodem modo spectant ad emptorem, aut similem successorem singularem. Oldrand. conf. 107. num. 8. in princip. Alexand. conf. 178. num. 5. vers. ex quibus lib. 5. Gabr. conf. 46. num. 45. vers. datur etiam lib. 1. Bart. conf. 75. num. 17. In casu autem præsentis articuli non constat de aliqua ratione diuersitatis, ita vt quod dicitur de vno absolute de alio sit dicendum.

His suppositis præmitto totam difficultatem in eo consistere, vt videatur cuius sint probandi partes, si enim erunt fideicommissarij, & in continenti probabit, 836 erit locus huic beneficio. † Probans enim in continenti certis, & perspicuis probationibus ea, quæ pro hoc beneficio obtinendo sunt necessaria, optimè agit, perinde est enim, ac si ab initio omnia aperta fuissent, vt tradit Garzon. in suo tract. de

de fœmin: ad feuda recipiend. conclus. 25. vers. vigeſimo octauo reſtringitur Roſental. de feud. cap. 7. concl. 52. num. 5. & 51.

- 837 & in gloss. H. † Si verò non probabit in continenti cessabit hoc beneficium, quia ei non est locus quotiescumque alta est necessaria indago, proceditur enim in hoc iudicio oculata fide, vt ex textu nostro colligitur in illis verbis *competenti iudici testamentum ostenderit non cancellatum, &c.* & in illis verbis *in prima figura, sine omni vituperatione, &c.* quo casu non admittitur actor ad probationes, quæ altam requirunt indaginem, sed in continenti debet intentum probare. Ad plenè tradita supra in hac parte *quest. 2. num. 286. & quest. 3. num. 282.*

Hinc DD. dicunt in hoc iudicio procedi per modum notorij, ideo cum non admitti, qui non facit notorium hæreditatem ad se spectare, ita *Menech. alios referens in tractat. de adipiscend. remed. 4. num. 64. Personal. in tract. de adipiscend.*

- 838 *num. 5.* qui autem † non probat in continenti sanè non facit notorium, hinc venientibus ab intestato hoc beneficium non competere, dixi supra *quest. 4. numer. 31. & sequent.* ob eam maximè rationem, quia notorium non faciunt se hæredes esse, perinde ac is, qui testamentum ostendit, hinc etiam quando testamentum eget coadiuuatione extrinseca legis nostræ beneficium cessare, dixi supra *quest. 3. num. 24. & alibi.*

Videamus ergo cuius sint probandi partes.

Videtur dicendum partes probandi spectare ad hæredem, non verò ad fideicommissarium.

- 839 Primo, quia † se fundans in negatiua debet eam probare. *Innocent. in cap. super his de accusat. vers. sed quod dices l. penult. §. docerem, & ibi Bart. Bald. & omnes ff. ne quis cum. Bart. cons. 94. & in l. illa ff. de verb. obligat. cum alijs cumulatim per Gabriel. de probation. conclus. 6. num. 1. latissimè Tiraquell. in tractat. de retract. lignag. §. 23. gloss. unica num. 95.*

- 840 Hinc † quamuis paupertas potius præsumatur, quam diuitiæ, † nudi enim nasci-

mur, ac rerum omnium inopes *cap. fetus bi 47. distinct.* & tritissimū est illud *Iob. Nudus egressus sum de utero matris meæ, nudus illuc reuertar, & dixit Plin. cap. 35. lib. 9.* Nos rerum natura nudos excepit, † si tamen negatio diuitiarum, & sic paupertas est fundamentum agentis, is debet eam probare *Gloss. Bald. Alexand. Angel. qui eam glossam comendat. Paul. Soccin. qui eam dicit semper allegari, & alij in l. si verò §. qui pro rei ff. qui satisfac. cogan. Tiraquell. in d. tractat. de retract. lignag. §. 23. gloss. unica artic. 94. pulchrè Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 27. num. 4.* At hæres se fundat in negatiua, inquit enim bona alienata non esse tanti valoris, vt sufficiant pro legitima, vel alijs detractionibus, ergo debet probare valorem dictorum bonorum non æquare detractiones, & si in continenti non probauerit, quod difficilimè fieri posse videtur, nō poterit aliquo modo hoc remedium retardare.

- 843 Confirmatur, † quia hæc est negatiua, quæ resultat in affirmatiuam, nempe bona, quæ ultra alienationes supersunt excedere valorem partis petitiæ, & ab hærede possessæ, quo casu negatiua regulatur vt affirmatiua. *Afflic. decis. 324. numer. 9. & fuit decisum in vna Senogalien. fideicommissi 22. Maij 1606. coram Illustrissimo Cardinali Sacrato.*

- 844 Secundo, quia † hæredi quamuis reus sit incumbit onus probandi eam qualitatem, quam allegat ad propriæ intentionis exceptionem fundandam, vt rectè monet *Didac. Couar. lib. 2. variar. resol. cap. 6. num. 4. faciunt notata in l. actor. C. de probat. in l. 1. ff. de except. in cap. cum inter extra eodem titulo in l. in exceptionibus ff. de probation. hoc idem insinuaui Rota diuersor. decis. 218. par. 2. num. 5. ibi cum habeat implicitam qualitatem, dummodo adsint alia bona, &c.* egregius est textus multum ad rem nostram faciens in *l. cum de lege ff. de probation. qui probat † hæredem asserentem bona testatoris non sufficere pro legatis præstandis, quamuis reus sit, & possideat, probare debere ea non sufficere, alioqui condemn-*

demnandum, verba legis hæc sunt, cum de lege falcidia quaritur hæredis probatio est locum habere legem falcidiam, quod cum probare non potest, merito condemnabitur, qualitas autem, in qua se fundat hæres reus, est non plena detractionum consumptio, quæ pendet à valore rerum alienatarum, & detentorum, debet ergo hæres huiusmodi valorem probare.

Tertio, quia quando constat hæredem grauatum aliqua bona alienasse, si non probat hæres talia bona sic alienata non complere detractiones faciendas, præsumptio est integræ factas esse, unde reliqua bona sine impedimento alicuius exceptionis obtineri posse videtur, constat enim fideicommissarium cessantibus detractionibus pro certo in aliquam bonorum partem immittendum, quod autem ubi constat aliqua bona alienata ultra ea, quæ à fideicommissario petuntur, detractiones integræ factæ præsumantur. Probatur quâ tum quidem ad legitimam attinet, quia cum primum hæres aliquid etiam sub prætextu legitimæ alienat, grauamini fideicommissi aliqua ex parte contrahere dicitur † legitima enim stricto iure de aliqua certa re hæreditaria deduci nequit † quemadmodum enim ex quocumque minimò corpore pro parte aut tertia, aut dimidia debetur pro vt filij, aut superant numerum quatuor, aut non ad S. 2. in Auth. de trient. & semiss. † ita vt nulla, ne minima quidem res sit à iure legitimæ exempta l. libertus ff. de bon. libert. cum alijs adductis per Peregr. de fideicommiss. art. 36. num. 75. ita nullo corpus existat eidem in solidum obnoxium, & ideo quandocumque certa aliqua corpora in solidum alienauit dicitur in tali corpore plus legitima alienasse, & ita contra fideicommissum, quamobrem fideicommissarius in tali alienatione habet fundatam suam intentionem, plus legitima alienatum esse, † verû, quia de quadam æquitate illud grauato conceditur, vt aliquam rem totam alienare possit, & illam in legitimam imputare ad tradita per Rip. in l. in quartam num. 19. ff. ad l. falcidiam, † unde primo alienata

in legitimam dicuntur imputari l. Marcellus S. res, quæ ubi DD. ff. ad Trebell. Bald. in l. iubemus num. 3. C. ad Trebell. & passim Doctor. † quia tamen id restringitur dummodo facta compensatione cum iure in alijs corporibus competenti, illud, quod alienat non excedat valorem iuris in alijs rebus competentis, non excusatur à contrauentione grauatus, qui alienauit, nisi appareat eam non excessisse huiusmodi valorem, & sic fundatam habet suam intentionem in huiusmodi compensatione non excedente, quamobrem illius partes erunt huiusmodi non excessum probare ad l. ei, qui dicit ff. de probat. aut enim in tali non excessu fundata est principaliter substantia suæ exceptionis, & tenetur eam probare † cum excipiens in suis exceptionibus vices actoris sustineat l. in exceptionibus ff. de except. Bart. in l. 1. colum. 3. ff. eodem. Paris. conf. 85. num. 80. in princ. Nat. conf. 238. num. 7. Roland. conf. 100. num. 25. lib. 2. Peregr. de fideicommiss. art. 39. num. 13. Aut hic non excessus est potius qualitas suæ exceptionis, & adhuc eam probare debet, quia quando † qualitas est talis, vt sine ea exceptio operari nequeat, qualitas quoque ab excipiente est probanda. Bald. in l. Titia num. 2. ff. solut. matrim. per tex. in l. 2. S. final. ff. de donationibus, & in l. 2. S. circa ff. de except. doli l. qui hæredi S. final. & l. Meuius ff. de condit. & demonstr. Idem Bald. in l. qui hæredi ff. de condit. indebit. faciunt tradita ab eodem in l. non ignorat num. 2. C. qui actus non poss. † quod dictum de legitima eodem modo in Trebellianica locum habet, cum in hoc non sit aliqua differentia inter legitimam, & trebellianicam gloss. in l. 2. C. ad Trebell. & est communis opinio de qua testatur Picus ad l. in quartam num. 100. ff. ad l. falcid. Craß. in S. Trebellianica quæst. 9. num. 1. hoc vtitur argumêto Rota in vna Anconitana fideicommissi 20. Februarij 1584. coram Cardin. Blanchetto. Quarto, † quia hanc sententiam videtur tenere Natta conf. 258. num. 6. vers. & si dicatur volum. 2. Gabr. conf. 118. num. 7.

514 De Acquirenda Possessione.

num. 7. volum. 1. Garzar. patroc. 60.
num. 2. lib. 2. Card. Seraph. decis. 321.
num. 18. Rota diuers. decis. 628. part. 1.
Molin. de primogen. Hispan. lib. 4. cap. 7.
num. 35.

856 His minimè obstantibus † contrarium est verius, nempe partes esse fideicommissarij actoris huiusmodi valorem probare, quod his suadetur.

857 Primo, quia actori regulariter incumbit onus probandi, quo non probante absoluitur reus *l. qui accusare C. de edendo l. actor C. de probat. ubi Doctor.* maxime

858 tamen ea, in quibus suam fundat intentionem, quibus deficientibus frustra

859 ageret, † quod est verum, etiam si nullo modo appareat de bono iure rei conuen-

860 ti, † quia in pari causa melior est conditio possidentis *S. commodum Instit. de Interd. l. si cum autem S. si duobus ff. de pub. in rem action. cum alijs alibi allegatis.* At intentio actoris est in eo fundata, ut bona petita verè sint restitutioni ob-

861 noxia non autem † sunt tali restitutioni obnoxia si aliquid detrahendum contineant, donec illud fuerit absolutè detractum, ut pluribus probatur *in parte inscripta de legitim. contradist. quest. 13.*

862 num. 53. † ita ut ne quidem reseruato iure deductionum fideicommissarius sit immittendus, *ut ibidem num. 54.* debet ergo fideicommissarius probare omne detrahendum esse detractum, at hoc pendet à valore rerum alienatarum, & retentorum, ergo partes fideicommissarij sunt huiusmodi valorem probare.

Neque dicatur partes quidem actoris esse suam intentionem probare, at satis probatam esse ex fideicommisso, de quo supponitur constare per testamentum non abolutum, & possessionem defuncti tempore mortis, cum hæc sint, quæ de-

863 seruiunt intentioni actoris, † ita ut fundata iam eius intentione partes rei incipiant esse suam exceptionem probare

864 † in qua tamquam actor onus probandi substat *l. in exceptionibus ff. de except. Paris. conf. 6. num. 6. in princip. cum alijs alibi cumulatè deductis.* Replicatur enim intentionem actoris esse fundatam in

iuris conclusione (supposito opportuno facto) non autem constare de facto opportuno, ut questio, seu determinatio iuris applicari possit, † verè enim, supposito fideicommisso, & possessione defuncti, locus est immiſſioni ex hoc beneficio, si petat actor solum bona omnem deductionem effugientia, † at si petat bona etiam in parte tantum alicui deductioni obnoxia, non est tunc vera iuris determinatio locum esse huic beneficio (nisi fortè declaret Iudex fideicommissarium esse immittendum detractis detrahendis) maxime † ne sequatur circuitus inutiles, ut postquam immisus sit, debeat aliquam partem bonorum restituere, *contra l. cum fundus S. seruum ff. si certum petatur l. Dominus testamento ff. de condit. indebit. cum vulgar.* ut ergo in opportuno facto sit fundata actoris intentio, ita ut possit absolutè immitti, non verò tantum obtinere declarationem esse immittendum cum clausula, detractis detrahendis, debet petere tantum bona omnem deductionem effugientia, & ita cum illius intentio fundetur in hoc facto, ut bona ab eo petita non includant quidquam detrahendum partes eius erunt hoc probare.

868 Secundo, quia grauatus habet suam intentionem fundatam in deductionibus faciendis † indubitatum enim iuris axioma hæredem in legitima non posse grauari, † & eam semper à grauato esse detrahendam *l. quoniam in prioribus C. de inoffic. testament. & est communis opinio, ut fatentur Adden. ad Bart. in conf. 13. in vers. legitima, Doctores in cap. Rainutius, & in cap. Rainaldus de testament. Gloss. Bart. Bald. Angel. Caſtr. & alij in l. Papinianus S. meminisse ff. de inoffic. testament. Roland. à Valle alios cumulatè allegans conf. 9. in princ. volum. 4. Gabr. conf. 736. num. 4. volum. 2. Mich. Craſſ. in S. legitima quest. 26. num. 2. Surd. decis. 316. num. 1. † ita ut fideicommissum quantum ad legitimam attinet pro nihilo habetur Gloss. Bart. & Doctor. in d. l. quoniam in prioribus C. de inoff. testam. pluribus Craſſ. in d. S. legitima quest. 26. num. 3.*

871 *num. 3.* † est quoque indubitati iuris trebellianicam non prohiberi semper à gravato esse detrahendam *toto titulo ff. ad Trebell. Doctores in d. cap. Rainaldus, & cap. Rainaldus*, qui loquuntur in legitima, & trebellianica, & plerique supra in legitima allegati † certum est etiam posse gravatum aliquam rem alienare, & illam in legitimam, vel trebellianicam imputare *ad Ripam in l. in quartam nu. 19.*
 872 *ff. ad l. falcidiam*, ita ut pro regula traditum sit, primo alienata in detractionibus imputanda *LiD. in l. Marcellus S. resque ff. ad Trebell. Bald. in l. iubemus num. 3. ff. ad Trebell. Bart. in l. in quartam, ubi DD. omnes ff. ad l. falcidiam. Soccin. in conf. 36. in princ. volum. 1. Curt. in tract. de legitima S. ex substantia num. 48. &*
 874 *multi. seq. Surd. de off. 316. num. 2.* † unde posse heredem nomine legitimæ, & trebellianicæ dimidiam partem hereditatis alienare frequentissimo DD. consensus receptum. *DD. in l. filius familias S. diui de leg. 2. præcipue Ias. in prima lectura num. 12. & seq. & in 2. num. 15. Rip. num. 27. & 30. Bologn. qui dicit communem num. 94. & seq. Socc. in un. nu. 33. Angel. conf. 125. in fine. Capr. conf. 89. num. 23. Aym. conf. 30. Aretin. conf. 19. num. 5. Boursat. qui de commun. conf. 13. num. 41. & seq. lib. 1. Cephal. conf. 153. num. 13. & seq. lib. 3. Butr. conf. 100. num. 31. Rosa divers. de off. 641. num. 17.*
 875 *par. 1.* † Hinc etiam primas alienationes tutas esse receptissima est sententia *Alexand. conf. 178. colum. 3. in quinto. Aret. conf. 18. colum. ultim. & conf. seq. colum. penultim. Ruin. conf. 135. num. 11. lib. 3. Soccin. Sen. conf. 136. num. 6. lib. 3. Cephal. conf. 189. unus ex filiis, & cuf. 624. num. 6. & 7. Peregrin. conf. 52. num. 36. lib. 1.* Neque dicatur habere reum fundatam suam intentionem, seu exceptionem in iuris conclusione, non autem in facti quaestione, cum sit quoque necessarium factum opportunum, ad illud vulgarissimum, ex facto ius oritur, quod ex eo constat, quia tunc potest has detractiones prætere, & ante illarum separationem impedire immisiones, quando

non antea plenè detraxit, ita ut hoc quoque factum, plenè detractionis sit illi probandum, ut etiam de actore in superiori argumento deducebamus, solutio enim impromptu est, intentionem, seu exceptionem rei pèdere à facto negatio non integræ detractionis, intentionem autem actoris à facto affirmatiuo integræ deductionis. † At factum affirmatiuum non præsumitur *l. in bello S. factæ ff. de capt. & possim. reuers. l. si emancip. C. de colat. l. consilium S. quaestio ff. de curat. furios. pluribus Mantie. de coniectur. ultim. volunt. lib. 1. tit. 1. num. 4.* † negatiuum versà vice præsumitur, exclusa enim affirmatiua necessariò negatiua includitur, † cum de vno quoque verum sit, vel affirmare, vel negare *l. optimam C. de contr. & commiss. stipul. Bald. in l. 1. C. de furt. num. 13.* nec obstat, quod quemadmodum factum non præsumitur, ita, neque non factum *l. Maucia ff. de verb. obligat. cum alijs per Mantie. lib. 2. tit. 1. num. 5.* hoc enim procedit, quando affirmatur conclusio negatiua facti, secus si negetur conclusio affirmatiua, ut infra.
 879 *num. 883.* lacuius dilucidabo † hinc partes actoris erunt probare, cum illud affirmet, quod non præsumitur, *vulgata l. ei qui dixit ff. de probat.* non verò rei cum illud neget esse, quod esse non præsumitur, † & ita habeat præsumptionem pro se cum releuantem ab onere probandi, & transferentem onus probandi in adversarium *l. final. ff. quod res caus. l. si possidens C. de probation.* † Præterquam quod nunquam reus debet suam intentionem fundare, non fundata intentione actoris, actore enim non probante, etiam si nihil reus præter, liberatur *S. commodum l. n. lit. de Interdict.* Non est autem fundata actoris intentio quo ad factum donec probauerit integras detractiones consumptas, cum ante restitutionem dictæ detractiones sint faciendæ † ante quarum deductionem nondum est fideicommissario ius quaeritum. *Rim in un. conf. 92. num. 25. egregie Surd. conf. 323. num. 44. & 45.* ideo non est quaerendum, an reus quo ad factum habeat suâ exceptionem fun-

- fundatam, siue enim fundata sit, siue
 883 non, semper est absoluendus † semper enim ceteris paribus habet suam intentionem satis fundatam in possessione ad *Peregr. conf. 52. num. 37. lib. 1. Castr. in l. hoc iure §. fundus num. 4. vers. contrarium dixit ff. solut. matrim. Imol. in rub. de nou. oper. nuntiat. num. 6. vers. nec obstat Soc. lun. conf. 26. num. 11. in princ. lib. 1. & in his terminis indubitatum est*
- 884 illud iuris axioma, † ut quicumque possidens, si titulum alleget, quamuis illud non probet, dum tamen apparens sit, & talis, qui si verus esset excluderet intentionem agentis sit legitimus contradic-
 tor ad effectum, ut causa ordinariè agatur. *Gabr. conf. 45. num. 25. & 29. & consil. 46. num. 6. lib. 2.*

Tertio, quia in his terminis, ita tenuit *Rota diuersor. decis. 747. in fin. part. 1. num. 3.*

- 885 Ad primum † ante responsionem pro-
 eius facilitate animaduerto. Posse reum se fundare in negatiua dupliciter, vel asserendo propositionem negatiuam, vel negando propositionem affirmatiuam. Primo casu rursus hoc dupliciter contingere posse, vel quia asserat axioma iuris negatiuum, puta dico fideicommissario non competere beneficium intentatum, vel quia asserat factum negatiuum, puta dico detractiones non esse factas. Secundo casu eodem modo bifariam contingere potest, vel quia neget axioma legis affirmatiuum ab actore propositum, puta nego fideicommissario intetatum beneficium competere, vel quia neget factum ab eodem assertum puta, nego detractiones esse consumptas.

- Ex his in reo quatuor negatiue excogitari possunt duæ iuris, & duæ facti, quantum ad negatiuas iuris non est quaestio,
 886 † cum enim ius sit certum non eget probatione *l. ornamenta ff. de auar. & argento legato, pluribus dixi in parte inscripta de legit. contrad. quest. 2. num. 189.* sed sufficit eas deducere, & quamuis utile sit, & iura, & rationes, & auctoritates mediante aduocato ad Iudicem asserre, hoc fit ad bene esse, & ad opem feren-

dam Iudici, ut instructior possit sententiam ferre, quam ut hoc modo iuris veritas probetur, probationes enim tantum cadunt in eo, quod dubium esse potest.

- 887 Quantum † ad negatiuas facti, quando affirmat conclusionem negatiuam vera est maior propositi argumenti fundantem se in negatiua etiam si reus sit eam probare debere. Secundo casu, quando negat conclusionem affirmatiuam falsa est, quod ex eo constat, potissimum quia alioqui semper essent partes rei probare suam negatiuam, cum semper neget narrata ab actore, saltem, ut narratur vera esse, quod ridiculum † stante regula in-
- 888 oppositum, nempe actore non probante, reum absolui *l. qui accusare C. de edendo l. penult. C. de rei vendic. l. uti frui ff. de usufruct. §. commodum Inst. de Interdict.* faciunt tradita infra hac eadè quaestione num. 893.

- Hac posita distinctione, quæ omni caret dubitatione † facilis resultat solutiue.
 889 Aut enim asserit fideicommissarius corpora alienata, de quibus inter partes conuenit æquare valorem detractionum, aut non asserit. Si primum reus hoc negando non ponit conclusionem negatiuam, sed affirmatiuam negat, ergo non tenetur probare. Si secundum, quia non sufficit bona aliqua esse alienata, ut sit locus immissioni, nisi æquet veram detractionem, ponet reus conclusionem iuris negatiuam, dicens non competit immissionis beneficium non deductis, & probatis detractionibus plenè consumptis, quæ, cum sit iuris indubitati, nulla eget probatione, si replicabit actor alienata æquare detractiones, & sic consumptas, tunc hanc affirmatiuam negabit reus, & sic tali casu non tenebitur probare, & hoc voluit indicare *Peregrin. de fideicommiss. art. 39. num. 14.* dum inquit si verò reus diceret rem per eum possessam sibi euinci non posse, quia non constat de prioribus alienationibus (intellige opportunis) exceptio hæc iuuaret quoniam dubiam reddit fideicommissarij actionem.

Vel secundo pro pleniori, & clariori solutione, ut iuniores facilius hanc materiam

teriam intelligant, & euadant cauti cau-
 farum patroni, & perfecti Aduocati, &
 ludices † denuo distinguendum, fundan-
 tem se in negatiua eam probare debere,
 bisariam intelligi posse, aut enim nega-
 tiua vitur in forma veræ exceptionis,
 prout est actionis exclusio, quasi suppo-
 sita actione iuridica, negationem aliquā
 ponat ad eam excludendam, & tunc ve-
 rum est se fundantem in negatiua eam.
 probare debere, exemplum † si post bien-
 nium opponat quis aduersus intentan-
 tem actionem ex chirographo exceptio-
 nem non numeratæ pecuniæ, tunc enim,
 quia transactio biennio actio vera, & effi-
 cax competit, quam hic vult infringere,
 negando pecuniam sibi numeratam, hu-
 iusmodi negatiuā probare debet, vt Do-
 ctiores omnes communiter in titul. *Instit.*
de litterarum obligat. & in §. idem-
que Iuris Institus. de except. quod vel ex
 eo maximè admittitur, quia habet præ-
 sumptionem iuris contra se, quo casu ne-
 gatiuam esse probandam voluerūt *Bart.*
in l. in illa stipulatione num. 20. ff. de
verb. obligat. Curt. l. in l. emancipati
num. 8. C. de collat. Aut verò negatiua,
 vt iur, non in formam verè exceptionis,
 prout est actionis exclusio, sed exceptio-
 nis improprie prout est intensionis exclu-
 sio † negans in aduersario ea dari, quæ in
 actione ab eo proposita sunt necessaria,
 & tunc hæc negatiua non est probanda
 à se fundante in ea. Exemplum, si quis
 contra me agat ex stipulatu, ego autem
 negem stipulationem contractam, non
 erunt meæ partes probare negatiuam,
 sed partes aduersarij probare affirmati-
 uam, nimis enim peruulgata est ea sen-
 tentia, & sæpius à nobis repetita, actore
 non probante reum absolui *l. qui accusa-*
re ff. de probat. cum vulgar. In re autem
 nostra sumus in secundis terminis, non
 in primis, si possidens prudenter excipiat,
 solum enim debet excipere non compe-
 tere immisionem aduersus possidentem
 legitimæ nomine, aut aliarum detractionum
 † quas competere indubitati est iur-
 is, & ipso iure fideicommissum resecant
l. lineam Margaritarum ff. ad l. falcidiā.

ita vt simpliciter neget actionem com-
 petere, tunc enim si aduersarius volue-
 rit ostendere verè sibi actionem compe-
 tere, ei probandum erit, reum non posse
 quidquam legitime nomine, aut aliarum
 detractionum possidere, quia iam aliena-
 tionibus præcedentibus cōsumptæ sunt,
 quod si asseuerauerit, partes rei conuen-
 ti erunt simpliciter negare narrata ab ad-
 uersario prout narrantur vera esse, & ad
 effectum, ad quem narrantur, & ita sem-
 per transferetur onus probandi in agentē.

Ad secundum respondendum hære-
 dem, quando reus est, debere probare
 eam qualitatem, in qua se fundat, quan-
 do vel affirmatiua est, vel negatiua quid-
 em, sed eam ponit assertiuè, secus si ne-
 gatiuè, quia qualitatem affirmatam ab
 actore neget, vt ex supra deductis appa-
 ret, & ita procedit text. in *l. cum de lege*
ff. de probat. ibi enim cautum est, vt hæ-
 res, qui vult detrahare falcidiam probet
 valorem rerum hæreditarum non suffi-
 cere, † quia quando vult hæres detrahe-
 re falcidiam, non venit negando assertio-
 nem affirmatiuam legatariorum, sed po-
 nendo propriam assertionem negatiuam
 facti, quod constat ex eo, quia legatarius
 agendo non asserit hæreditatem suffice-
 re, potest enim obtinere etiam si non suf-
 ficiat, nisi se declarat hæres velle falci-
 diam detrahare, & quia hoc non potest
 facere si hæreditas sufficiat, & supersit
 quarta, necesse est, vt asserat non suffice-
 re, & ita se fundat asserendo negatiuam.

Neque dicatur hoc idem esse in fidei-
 commissario, † quia fideicommissarius
 obtinere potest etiam, quarta trebellia-
 nica non detracta, quia potest contingere,
 vt nollit hæres trebellianicam detra-
 here, perinde ac potest esse, vt nollit de-
 trahere falcidiam, responsio enim est in
 promptu, fideicommissio grauatum volen-
 tem trebellianicam detrahare à fideicom-
 misso vniuersali, cum primum declarat
 suam voluntatem, habere intentionem
 fundatam in negatiua iuris, hæredem
 non posse cogi ad præstandum fideicom-
 missum, nisi trebellianica (cura vellent) de-
 tracta, † siue enim hæreditas, sit magna,

siue parua, semper est locus trebellianicæ, grauatus autem legatis habet fundatam intentionem in negatiua iuris, supposita etiam negatiua facti, nempe hæreditatem non sufficere. Primus ergo se fundat in mera iuris negatiua, quæ non est probanda. Secundus verò in negatiua quidem iuris non probanda, sed etiam in negatiua facti, quæ eget probatione; ideo non est par ratio inter legatarios, & fideicommissarium.

Pro faciliiori solutione ita est distinguendum, aut simpliciter testator suum patrimonium fideicommissio subiecit, nulla addita alienationis prohibitione, aut verò alienationem quoque prohibuit.

898 Primo casu solutio est facilis, † quando enim fideicommissum est conditionale, vel ad diem incertum, grauatus ante aduentum conditionis, vel diei dicitur verus, & plenus Dominus rerum, quamuis fideicommissio subiectarum *l. generaliter §. sub conditione ff. qui, & a quibus l. Iulianus, cum l. sequenti ff. de re. ludic. ubi Bart. & Angel. Bald. in l. voluntas num. 1. C. de fideicommiss. l. as. in l. seruo legato §. 1. num. 4. ff. de leg. 1. Peregrin. de fideicommiss. qui pluribus confirmat*
899 *art. 4. num. 6.* † & ideo tamquam verus Dominus potest alienare, & alienando Dominum transferre *l. seruo legato §. si testator ff. de leg. 1. l. si hæres institutus §. 1. ff. ad Trebell. l. finali §. fin autem sub conditione C. commun. de legat. Peregrin. d. conf. 4. num. 7. Surd. conf. 20. num. 12. Honded. cumulatè alios referens conf. 69. num. 8. volum. 2.* sequitur ergo, ut alienando non dicatur contrauenire, non solum quid minimum, sed ne quidem omnia alienando, ideo in tali casu non habet fideicommissarius intentionem suam fundatam in excessu, neque partes erunt grauati saluare excessum compensando cum iure detractionum in alijs corporibus competente, sed potius fideicommissarij se fundantis in excessu huiusmodi excessum probare.

Et quamuis adhuc videatur dubium facere, quia grauatus quidem pendente conditione, aut tempore incerto aliena-

re potest purificata autem conditione
900 † alienationes factæ ab hærede non ignaro fideicommissi ipso iure resoluuntur, ut colligitur ex eisdem iuribus supra allegatis, quinimò ex tunc absque alia restitutione dominium rei alienatæ in fideicommissarium trāsīt *ad gloss. Bald. Paul. Iasonen. & omnes in d. l. finali §. fin autem C. ad Trebell. Honded. conf. 69. nu. 82.* ita ut ad eundem casum reuertamur, quo
901 si alienatio esset prohibita, † & ratio est, quia aduenta conditione, vel tempore, perinde est, ac si fideicommissum fuisset purum *ad l. sed, & si de sua circa fin. ff. de adit. hered. cum alijs allatis in 2. parte inscripta de legit. contrad. quest. 11. nu. 12.*
902 † in fideicommissio autem purè relicto statim sequuta alienatione ipso iure dominium trāsīt in fideicommissarium. *Imol. in l. quidam ita §. si quis ff. ad Trebellian. Opiz. in l. filius familias §. Diui num. 24. ff. de leg. 1. qui reprobat Cast. contrarium tenentem in l. finali §. sed, & quia C. communia de legat. animaduertendum tamen verū hoc esse quatenus alienationes valorem detractionum excedunt, & hoc solum in ultimo alienatis, † ita ut primo alienata usque ad concurrentem quantitatem detractionum tuta, & irreuocabilia remaneant. Alexand. conf. 178. col. 3. in 5. Aret. conf. 18. colum. ult. & conf. seq. colum. penultim. Ruin. conf. 135. num. 11. lib. 3. Soccin. lun. conf. 136. num. 6. lib. 2. Cephal. conf. 189. unus ex filijs, & consil. 624. num. 6. & 7. Peregrin. conf. 52.*
903 *num. 36. lib. 1.* † Vnde pretendens alienationes factas ad non alienationem redactas esse, non habet suam intentionem fundatam, nisi appareat primo tot bona alienata, quæ valorem detractionum in vniuersum consideratarum excedant, & tunc in ea parte, qua excedunt per vltimas alienationes, † & in his terminis non credo voluisse loqui Rotam in decis. in argumento allata, nempe *Anconitana fideicommissi 20. Februarij 1584. coram Card. Blanchetto.*
904
905
906

Dixi alienationem factam ab hærede non ignaro fideicommissi, purificata conditione resolui, quia secus † (& hoc obiter

ter sit dictum) est si facta esset ab hærede fideicommissi ignaro, tunc enim substituitur, & non potest fideicommissarius ab emptore, aut alterius tituli acquirente eam vindicare, sed solummodo pretium à veditore grauato repetere potest *l. final. §. final. ff. de leg. 2. Castr. conf. 301. in princip. lib. 2. Iason. in l. filius familias §. Diui, ubi Rip. num. 110. de leg. 1. Alexand. qui de communi conf. 3. nu. 3. lib. 3. Opiz. qui, & ipse de commun. in d. l. filius familias §. Diui num. 25. Dec. conf. 236. num. 7. Curt. Iun. conf. 88. num. 5. Neuiz. conf. 32. num. 9. Rol. conf. 21. in princip.*
907 *lib. 2. † qui omnes concludunt agentem ad reuocationem rei alienæ debere probare scientiam, cum alias præsumatur ignorantia, maximè in herede succedente*
908 *ab intestato, † & hoc est verum non solum si tam alienans, quam acquirens fuerint ignari fideicommissi, verum etiam si solus alienas, quamuis enim aliqui sentiant tam in alienante, quam in acquirente ignorantiam esse necessariam, vt*
Ruin. conf. 118. num. 1. lib. 2. Roland. conf. 8. post princip. lib. 2. Alexand. conf. 3. num. 3. in fin. lib. 3. Curt. Iun. conf. 88. num. 5. Castr. conf. 94. in princip. lib. 2.
Verior tamen sententia est sufficere ignorantiam alienantis. Angel. in l. fin. §. sed quia num. 1. in fin. vers. & ideo C. commun. de legat. in l. Marcellus §. res quæ num. 21. ff. ad Trebellian. quem omnes sequuntur, teste Petra de fideicom. quæst. 3. num. 41. vers. contrarium tamen, & hanc sententiã sequitur Rota in una Romana Donationis de Vrsinis 26. Martij 1590. coram Cardinali Seraphino inter impres.
909 *decis. 916. † Et hæc in suo hærede, & omnibus ab intestato succedentibus, secus in extraneo, is enim cum non potuerit venire ad hæreditatem, nisi conscius testamenti, præsumitur habere scientiam omnium in eo contetorum, vt rectè*
Alexand. d. conf. 3. num. 4. volum. 3. Opiz. in d. l. filius familias §. Diui num. 25. ff. de
910 *leg. 1. † Nisi fortè fideicommissum non in testamento, sed in codicillis separatis fuisset relictum, nam tali casu potest hæres habere notitiam testamenti, & non*

codicillorum, & ideo potest excusari iusta causa ignorationis fideicommissi, vt rectè idem *Alexand. d. conf. 3. num. 4.*

911 *Limita tamen, † quando grauatus, qui ignoranter alienauit rem fideicommisso subiectam, non habet vnde soluat pretium rei alienatæ, tali enim casu fideicommissarius habet regressum ad rem alienatam, & aduersus eius possessorem ad Alexand. d. conf. 3. num. 4. Roland. conf. 81. num. 16. lib. 2. Castr. conf. 94. in princip. par. 2. Rip. in l. filius familias §. Diui num. 49. de leg. 2.*

Secundo verò casu, quando fuit prohibita alienatio paulò difficilior est responsio, tunc enim videtur verum, vt quamcumque rem minimam alienans in ea excedat, cum in ea ius tantum habeat pro parte, ideò necessariò saluat suam intentionem mediante compensatione, cum iure in alijs rebus competenti, quia verò talis compensatio non prodest, si excedat estimationem dicti iuris in alijs rebus competentis, videtur partes eius non
912 *excesum probare, & † in his terminis verè arbitror Rotam voluisse loqui in d. decis. coram Card. Blanchetto.*

Et quidem tali casu solua Rotæ sententia non possumus vim argumenti ef-
913 *fugere. Hic enim obiter notandum † alienationem factam ab ignorante non substitui stante alienationis prohibitione, neque in hoc casu tenetur fideicommissarius agere ad pretium contra venditorem, sed immediatè rem alienatam, & fideicommisso subiectam vindicare potest*
l. cum pater §. liberis ff. de leg. 2. Curt. Iun. conf. 88. num. 6. vers. praterea. Alexand. in l. Marcellus §. res quæ num. 4. ff. ad Trebell. Castr. in d. l. cum pater §. liberis ff. de leg. 2. Ripa in l. filius familias §. Diui num. 11. & 47. ff. de leg. 1. Rimin. Iun. conf. 371. num. 88. lib. 2. & conf. 246. num. 67. lib. 3. Petra de fideicommiss. qui de commun. quæst. 3. num. 47. Roland.
914 *conf. 81. num. 17. lib. 2. † Hæc enim alienatio est nulla, siue ab ignorante ignoranti sit facta, siue scienter, & dolose.*
Castr. in l. fin. §. fin. de leg. 2. licet loquatur per verbum fortè, constanter tamen

id asseuerat *conf. 247. sub num. 5. vers. sed, & alia responsio Ruin. conf. 23. nu. 13. lib. 5. Tiraquell. de legib. conub. gloss. 7. num. 58. in fin. Gabr. conf. 445. num. 56. cum pluribus sequentibus Petr. de fidei-commis. quest. 6. num. 31.*

- 915 Arbitror itaque ꝑ a sententia Rotæ recedendum in hoc loco, cum, & ipsa sæpius contrarias partes tenuerit, vt ex
- 916 alijs in hoc puncto allegatis, ꝑ & dicendum verè nullum corpus hæreditarium in solidum esse legitimæ obnoxium, in quantum legitimam consideramus indiuisam à reliquo patrimonio, ꝑ in quantum verò eam consideramus, vel in esse separato, vel in actu separationis totum
- 918 oppositum esse dicendum, si enim ꝑ eam consideramus in esse separato in singulis corporibus cōsistere nequit, non enim singula sunt diuidenda, sed detractio facienda, velit, nolit hæres, in vno, vel duobus corporibus arbitrio boni viri. *Bart. in l. suus quoque in fin. ff. de hæred. instit. Oldrand. conf. 113. Put. decis. 420. lib. 1. & DD. communiter Bartholum sequuntur, vt per Gabr. de legitima conclus. 3. late Menoch. de arbitr. casu 163. num. 26. Rota in vna Romana hereditatis 13. Iunij 1587. coram Giffio. Hinc sequitur, vt in actu separationis necessariò aliqua corpora in solidum ei cedant, vnde cum possit hæres suam legitimam quantumque vellit separare, ꝑ debetur enim statim secuta morte testatoris, *Boer. decis. 3. num. 2. Vincent. de Franc. decis. 16. late Menoch. conf. 27. num. 17. Rota plenè in vna Romana supplementi legitima 10. Decembris 1614. coram R. P. D.**
- 920 *Vbaldo. ꝑ Vnde Berous conf. 93. num. 21. & 22. voluit filium prohibitum alienare nihilominus pro concurrenti quantitate legitimæ, & trebellianicæ statim alienare posse, & nullam incidere pœnam, cumque tunc aliqua corpora determinata in solidum necessariò sint separationi obnoxia, atque ea potissimum, quæ sine fraude à grauato eliguntur (vnde ortum habuit famosa sententia, primo alienata in legitimam, & trebellianicam imputari, de qua supra num. 823.) talia*

921 ꝑ corpora integra accipiens non dicitur necessariò in illis excedere, & per consequens non erit fundata intentio aduersarij in excessu, ideo neque hic excessus erit purgandus per compensationem, sed probandus ab allegante.

- 922 Confirmatur hæc distinctio ꝑ arguendo ab impossibili euitando ad text. in *S. minorem Instis. de adopt. l. nam absurdum de bonis damnatorum*. Si enim etiam in actu diuisionis omnia bona essent pro parte legitimæ obnoxia, omnes minimæ partes cuiuscumque corporis in infinitum diuisæ pro tertia tantum in causam legitimæ cederent, & ita si vnum quodque prædium, vel aliud quodlibet corpus in tres partes diuidamus, tertia cuiuscumque tertiæ tantum legitime cederet, rursus si hæ tertiæ diuiderentur adhuc pro tertia tantum ad legitimam pertinerent, & ita semper vltèrius procedendo contingeret, & ratio est, quia quemadmodum nullum prædium est totum legitimæ obnoxium, ita nulla pars actu distincta esset tota obnoxia, ꝑ quod enim dicitur de toto, quo ad totum, dicitur de parte, quo ad partem *l. que de toto ff. de rei vendicat. l. cum ultra C. de non num. pecun. l. si cum exigua C. de cond. ob causam gloss. in l. 2. super vers. constitit in fin. C. de non numer. pecun.* & nulla ratio viget quare diuiso quocumque corpore, magis vna pars tota, quam alia in legitimam cedat, omnes ergo æqualiter cedent, at non omnes in solidum, quia legitima totum contineret, ergo omnes vtcumque minimæ pro parte tantum, &
- 924 quia omnis ꝑ quantitas continua est diuisibilis, in semper diuisibilia ad tradita per *Philosophum 6. Physicor. text. 3. & 4. sequitur*, vt detur processus in infinitum, & ita nihil vnquam veneret in diuisione quantitatis, ne minimum quidem, quod integrum in actu separationis veniat, in quo non fiat excessus, ad eo quidem, vt si vnicam glebā acciperet hæres pro legitima in ea excederet, quod cum sit ridiculum, & reddat separationem legitimæ actu impossibilem, faciatque inanem eam regulam, & communem traditionem, vt pri-

925 primo alienata tuta sint, de qua supra
num. 875. dicendum erit † in actu sepa-
rationis suapte natura in causam legiti-
mæ cedere quæcumque bona fide eli-
926 gantur ab hærede, † & ita eum eligendo
certa corpora in solidum non necessariò
excedere tertiam partem patrimonij,
qui excessus cum sit fundamentum acto-
927 ris erit illi prohibendus † non enim tene-
tur hæres id probare, cuius contrarium
suam intentionem euerteret, vt eadem
Rota de qua infra num. 1070. vbi vide.
Necesse est ergo, vt dicamus aliqua cor-
pora integra in actu diuisionis legitimæ
cedere, ita vt per electionem, & aliena-
tionem corporis integri non constet de
excessu, licet contrarium tenuerit Rota,
& ita cessat argumentum.

928 Ad quartum respondendum † Nattam
Gabrielem, & Rotam coram Cardinali
Seraphino loqui, quando fideicommis-
sum erat in aliqua re singulari constitu-
tum, & adhuc volebat hæres eam rem-
retinere nomine detractionū, à quo qui-
dem fideicommisso singulari non pos-
se inferri ad fideicommissum vniuersale
in sequenti articulo ostendam.

Qualiter quoque Gargarei auctoritas
sit intelligenda in eodem Articulo attu-
li, quæ expositio huic quoque loco opti-
mè aptari potest, ideo nunc ommitto ne
frustra repetam.

Rota verò decif. 628. in fin. non deci-
dit omnibus votis concurrentibus, sed
tantum pro maiori parte, & in hoc non
videtur multum eius auctoritati tribuen-
dum, non solum ob nonnullorum patrum
dissensum, verum etiam, quia in nostris
terminis apertè contrarium tenuit in al-
legata decif. 747. vbi concorditer patres
firmarunt nostram sententiam.

Molina tandem similis est loquenti-
bus de fideicommisso singulari, loquitur
enim de maioratu, cuius bona possunt a-
lienari, tunc cum libera deficiunt, & ita
de certis bonis certa lege alienari prohi-
bitis, qualia sunt fideicommisso particu-
lari subiecta, quæ legitimæ, & trebellia-
nicæ nomine alienari non possunt, nisi li-
bera deficiant.

Vnde eadem accommodatur solutio,
quæ loquentibus de singulari fideicom-
929 misso, † quod si maioratus fortè non in
certis bonis, sed in quadam vniuersitate
consisteret, in eo tamen regula est, vt ex-
tantibus bonis liberis, nihil quod ad ma-
ioratum pertineat alienari possit, vt latè
930 *idem Molina d. cap. 7. in princ.* in † fidei-
commisso autem vniuersali regula est in
oppositum, vt vsque ad concurrentem
quantitatem legitimæ, & trebellianicæ
sit locus alienationi, ideo fundamentum
validæ alienationis in maioratu consistit
in facto negatiuo, vt non extent bona li-
bera, fundamentum verò alienationis in
fideicommisso vniuersali consistit in iu-
re, nempè in legitima, & trebellianica,
quæ in distinctè alienari possunt. Et quā-
uis hoc verum, dum non fiat excessus,
huiusmodi non excessus non est qualitas
inductiua licentiæ alienandi, sed remo-
tiua nullitatis, & impedimenti, qualitas
enim in maioratu inductiua licentiæ alie-
nandi est hæc negatiua, vt non detur alia
bona libera, vnde non est mirum si in
maioratu hæc qualitas negatiua, negan-
ti est probanda, in fideicommisso autem
qualitas negatiua non excessus non sit
probanda, quia vt infra diximus hac ea-
dem quæstione num. 1076. cum nonnul-
lis sequētibus qualitas inductiua est pro-
banda ab eo, qui se fundat in conclusio-
ne, remotiua autem nullitatis nequa-
quam.

Declara, vt præsentis Articuli deter-
minatio habeat eodem modo locum,
quinimò longè facilius in successore vni-
uersali hæredis grauati, puta in illius hæ-
rede, vel emptore hæreditatis, aut totius,
931 aut quotærtalis enim successor, puta em-
ptor hæreditatis sustinet hæredis perso-
nam, æquè ac si ipsemet fuisset hæres in-
stitutus *l. 1. in princ. ff. de hered. vel act. vendit.* vbi habetur emptorem hæredi-
tatis, neque amplius, neque minus ius
habere, quam apud hæredem futurum
sit, & in *§. non solum eiusdem legis*, vbi
habetur lucrum omne ad emptorem hæ-
reditatis pertinere, & damnum quoque
ad eum respicere, & in *§. si quid duplici*
eius-

eiusdem legis, in cuius summario hæc notat Bart. Vendita hæreditate inter contrahentes haberi, perinde ac si venditor numquam fuisset hæres ab initio institutus, quod autem dicitur de emptore totius hæreditatis, eodem modo dicendum de emptore quotæ, secundum eius quotæ proportionem ad l. que de tota ff. de rei vendic. cum allegatis supra nu. 923.

S V M M A R I U M

Articuli Trigesimiquinti.

- 932 *Hæres inuentarium producens non tenetur aduersus fideicommissarium probare plura bona in hæreditate non fuisse, quam in inuentario ritè confecto contineatur ad effectum retinendi donec detrahenda detrahat, sed confert onus probandi in fideicommissarium, plura in hæreditate fuisse, quam in inuentario fuerint descripta, & nu. 936. Fallit, si inuentarium fuerit nulliter confectum, num. 939. Amplia in non producente inuentarium, sed depositiones testium ritè examinatorum deponentium fuisse in hæreditate bona ab hærede asserta, & non plura, num. 944.*
- 933 *Inuentarij præsumptio maximi est ponderis, & transfert in aduersarium onus probandi plura bona in hæreditate existisse, num. 937.*
- 934 *Præsumptio Iuris est liquidissima probatio.*
- 935 *Præsumptio Iuris transfert onus probandi in aduersarium.*
- 936 *Præsumptionem habens pro se intelligitur probare, ex eo quod non probatur contrarium.*
- 938 *Delicta non sunt præsumenda.*
- 940 *Paria sunt aliquid non esse, & inutile esse.*
- 941 *Aliquid non fieri, & inutiliter fieri equiparantur.*
- 942 *Forma inobseruãtia facit actum nullum.*
- 943 *Forma dat esse rei.*
- 945 *Negatiua quomodo probetur, & nu. 946.*
- 947 *Negatiue probatio contraria probatione colliditur.*
- 948 *Hæres liberatur ab onere probandi detractiones non esse consumptas, quacunque coniectura pro se faciente.*
- 949 *Negatiua nunquam est probanda habenti præsumptionem pro se.*
- 950 *Negatiua, ut alia bona in hæreditate non fuerint probatur per coniecturam, si testator in testamento alia bona non expresserit.*
- 951 *Qualitatis probatio, qua quis utitur ad propria intentionis exceptionem fundandam, ab excipiente est probanda.*
- 952 *Hæres volens detrabere falcidiam tenetur probare eam locum habere.*
- 953 *Quod intellige, ut non sufficiat eum asserere tot esse in bonis, nisi probes plura non reperiri.*
- 954 *Inuentario non confecto, lex præsumit hæredem subtraxisse res hæreditarias. Declara hoc verum esse, quando consideratur hæres in esse relato ad legatarios, vel fideicommissarios singulares, non ad fideicommissarium vniuersalem, num. 965. Rationem differentia, vide num. 967. & 968.*
- 955 *Hæres tenetur reddere rationem fideicommissario de repertis in hæreditate. Declara, ut infra num. 981.*
- 956 *Rationem reddere, qui tenetur, debet rationes descriptas exhibere. Declara hoc verum in illis, qui non solum tenentur rationes reddere, sed eas diligenter consicere, num. 985.*
- 957 *Hæredis partes esse probare alienationes factas non excedere legitimam, quinam voluerint. Declara Auctores hoc loci relatos, ut infra nu. 987. & nonnullis sequentibus.*
- 958 *Probandi onus incumbit ei, qui dicit.*
- 959 *Legitima semper est detrahenda non obstante quocunque fideicommisso.*
- 960 *Limitatio est probanda fundanti se in illa.*
- 961 *Possidentis conditio in dubio est melior.*
- 962 *Et actore non probante possidens reus præfertur.*
- 963 *Mulier dotata in bonis fideicommisso subiectis ad tuendam dotem ex beneficio. Authentica res qua C. commun. de legat.*

- gat. habet fundatam intensionem in-
negativa alia bona non extitisse libe-
ra.
- 964 Fideicommissarius afferenti ad fuisse alia
bona, ex quibus legitima, & trebellia-
nica potuerit detrahi onus probandi
incumbit, ex receptissima Doctorum
sententia.
- 966 Ex diversis non inferitur.
- 967 Testator non videtur notas habuisse sue
hereditatis vires, legando ultra do-
drantem.
- 968 Heres, si afferat testatorem legando do-
drantem excessisse, praesumitur dolose
aliquid subtraxisse.
- 969 Negans tamen ultra fideicommissum
non exstare bona pro legitima, & tre-
bellianica etiam non confecto inuenta-
rio nullam praesumptionem contra se
habet.
- 970 Legitima, vel trebellianica semper est lo-
cus, siue testator notas habeat vires sui
patrimonij, siue non, siue hereditas ef-
fet quanta maxima, siue minima.
- 971 Probationis viam sibi pracludens prae-
bet suffocationem fraudis.
- 972 Omissio inventarii non releuat fidei-
commissarium ab onere probandi.
- 973 Releuat tamen legatarios.
- 974 Heres ob non confessionem inventarii sal-
cidiam ammittit.
- 975 Es debet etiam ultra substantiam testa-
toris legata integra solvere.
- 976 Legitimam tamen, aut trebellianicam
non ammittit.
- 977 Nisi respectu legatariorum, vel fideicom-
missariorum singularium.
- 978 Fideicommissum universale nunquam
potest excedere vires hereditatis.
- 979 Inventarium non consciens manet in-
terminis Iuris antiqui, quo erat locus
Iuri deliberandi.
- 980 Heres de Iure antiquo ante introductio-
nem inventarii poterat adversus fidei-
commissarium legitimam, & trebellia-
nicam, & sua credita detrabere.
- 981 Actiones per aditionem hereditatis con-
fusse reuiviscunt in restitutione fidei-
commissi.
- 982 Heres debet reddere rationem fideicom-
missario de bonis, quae illius lata culpa,
vel dolo perierunt.
- 983 Fideicommissarius volens, ut haeres red-
dat rationem rerum in hereditate re-
pertarum debet probare, quae in here-
ditate fuerint, & cuius conditionis.
- 984 Fideicommissarius debet probare se vo-
catum esse, & bona ab eo petita fuisse
in bonis testatoris.
- 986 Tutor tenetur inventarium exhibere, &
librum rationum aliqui adversus eum
datur ius iurandum in litem.
- 988 Legitima ex bonis particulari fideicom-
misso subiectis non detrabitur.
- 989 Legatarij, & fideicommissarij particula-
res praferuntur creditoribus heredita-
rij.
- 990 Et multo magis filij in legitima.
- 991 Filij in hereditate ratione legitima ha-
bent ius debilius, quam creditores.
- 992 Actor in dubio tenetur probare.
- 993 Menochij auctoritas conf. 295. num. 19.
declaratur, & impugnatur.
- 994 Garziarei auctoritas patrocinio 60. nu-
mer. 2. declaratur.
- 995 Haeredi afferenti bona alienata non suffi-
cere pro legitima, & trebellianica in-
cumbit onus probandi, quando proba-
biliter alienata, legitimam, & trebel-
lianicam complectuntur.
- Declaratur, ut infra num. 995.
- 996 Rota apud Cardinalem Seraphinum de-
cis. 321. declaratur.
- 997 Exceptio de legitima detrabenda, ubi co-
stat de detractioe, quae potest esse suf-
ficiens, non releuat.
- 998 Exceptio dubia non releuat, quando actio
est bene fundata, secus si actio quoque
dubia sit.
- 999 Actio dubia, nihil operatur.
- 1000 Rota in Anconitana fideicommissi 20. Fe-
bruarij 1584. coram Cardinali Blan-
chetto declaratur.
- 1001 Rota in Maceraten. fideicommissi 16. Fe-
bruarij 1601. coram Illustrissimo Car-
dinali Sacrato declaratur.
- 1002 Legitima, & trebellianica simul coniun-
cta non excedunt dimidiam partem,
quando legitima non est ultra trien-
sem.

1003 *Rota in Bononien. fideicommissi de Poetis 4. Maij 1615. coram R. P. D. Vbaldo declaratur.*

1004 *Hæredis partes sunt concludenter probare alia bona in hereditate non fuisse, quando extant coniectura contra eum suadentes plura bona in hereditate fuisse, quam ipse fateatur.*

1005 *Probationes leuiiores sufficiunt, quando constat de substantia, & solum quantitas, vel qualitas est probanda.*

1006 *Et sufficiunt præsumptiuæ probationes.*

1007 *Quinimò sola coniectura.*

1008 *Probationes leuiiores in antiquis sufficiunt.*

1009 *Bonorum mobilium probatio est valde difficilis.*

1010 *Testatoris assertio, qui in testamento dixerit hereditatem esse maiorem, quam fortè fateatur hæres fideicommissio grauatus, est opportuna coniectura contra heredem ad effectum transferendi onus probandi in illum.*

1011 *Maximè autem hæc coniectura militat, quando hæres non confecit inuentariū.*

1012 *Testatoris assertioni in his, quæ filio in legitima nocent non est standum.*

Declaro, si testatoris assertio primo, & per se legitima noceret, quia fortè se pauperem valde assereres, secus si per accidens legitima noceat.

ARTICVLVS XXXV.

Quando dissentiunt in corporibus alienatis, quia hæres profiteatur pauciora corpora se alienasse, quam sentiat fideicommissarius, qui plura corpora in hereditate fideicommissis fuisse profiteatur, & multa ab eo alienata, quæ in hereditate secundum eum reperiebatur, ultra ea, quæ profiteatur hæres in ea fuisse, & se alienasse, ita ut in confesso sit si verè non fuissent alia bona ab herede grauato alienata, ea de quorum alienatione constat non

sat fuisse pro detractionibus faciendis.

HVius quoque inspectionis difficultas, pendet ab onere probandi, eodem modo, quo superior videamus igitur cuius sint probandi partes.

Vt facilius determinare possim quid in hoc articulo tenendum quatuor casus constituo.

Primus, quando hæres asserens hæc, & illa bona in hereditate fuisse, & non plura producit inuentarium continens ea tantum bona, quæ ipse fatetur, & non plura.

Secundus, quando affirmat hæc, & illa bona fuisse, & non plura, & assert dicta testium ritè examinatorum ita deponentium, vel coniecturas probabiles concludentes à communiter contingentibus.

Tertius, quando neque profert inuentarium, neque testes prædictos, aut opportunas coniecturas.

Quartus, quando non solum non profert inuentarium, neque testes, aut opportunas coniecturas, sed potius coniecturæ in contrariū extant suadentes plura bona in hereditate fuisse, quam fateatur hæres.

932 Primo casu † non teneri heredem ad quidquam probandum, & per consequens probandi partes in aduersarium absque aliqua esitatione transferre sentio. Probo autem.

933 Primo, quia † præsumptio inuentarij maximi est ponderis, cum enim in eius confectioe citentur creditores, & legatarij, interueniant tabelliones, & aliæ solemnitates, facit saltem præsumptionem urgentem alia non extare bona, ita ut transferatur onus probandi in aduersarium, cum † præsumptio iuris dicatur probatio liquidissima l. licet Imperator ff. de leg. 1. ubi Alexand. & Iason. gloss. in l. si tutor peritus C. de peric. tutor. in l. 2. C. de errore calculi plura, cumulat Couar. lib. 2.

934 variar. resolut. cap. 6. num. 2. † quæ transfert onus probandi in contrarium l. siue possideatis, & ibi Bald. num. 6. C. de probat. l. ge-

936 *l. generaliter §. si petatum in fine ff. de fid. libert.* † & qui habet præsumptionem pro se intelligitur probare eo ipso, quod non probatur contrarium *l. super seruis C. qui militare non possunt lib. 12. l. 1. C. de testament. milis. l. 2. C. qui testament. fac. poss. gloss. in l. si tutor peritus C. de peric. tutor. gloss. in l. 2. C. de non numer. pecun.* & ibi Bart. plura Mantica. de coniectur. ultim. volunt. lib. 2. tit. 1. num. 14. † Et in terminis, quod stante inventario onus probandi plura extitisse bona transferatur in aduersariū tenuere relati à Didaco d. lib. 2. cap. 6. num. 4. qui de communi testatur idem voluit Rota in una Romana legati 29. Aprilis coram R. P. D. Canalerio.

Secundo, quia si non credamus inventario velimusque eo non obstante bona in hæreditate plura fuisse, quam in eo contineantur, necesse esse, ut ea subtraxisset hæres, neque in inventario describeretur, † quod tamquam delictum non est præsumendum *l. merito ff. pro soc.* hanc rationem ponderavit Couar. dict. cap. 6. num. 4. vers. quia aliqui sequeretur.

939 Fallit † autem hæc sententia si inventarium fuerit nulliter confectum † cum paria sint aliquid non esse, vel inutile esse *l. de etate §. nihil ff. de inter action.* 941 † & aliquid non fieri, vel inutiliter fieri *l. non putauit §. non quauis, ubi Bart. ff. de bonor. posses. contra tabul. l. 1. §. quod autem, ubi Bald. ff. de off. præfec. urb.* 942 † & inobseruantia formæ facit actum nullum *cap. venerabilis extra de off. deleg. cap. Pisanis de restit. spoliat. l. cum ij §. si prætor. aditus ff. de transact.* † perinde ac forma è conuerso dat esse rei *l. Iulianus §. si quis rem ff. ad exhiben.*

944 Secundo casu † si producantur dicta testium ritè examinatorum, qui asserentes se benè instructos de viribus hæreditatis, & patrimonio eius, de cuius hæreditate agitur, tempore eius mortis, affirmant bona ab hærede asserita, & non plura in eius hæreditate fuisse, satis dicitur hæres habere suam intentionē fundatam, & tunc onus probandi pro certò in aduersarium transfertur, quod proba-

945 tur, † quia nullus alius datur modus probandi negatiuam in tali specie, quam ut probaturus ponat certam quantitatem, dicendo quod plus in bonis non fuit, & testes ita deponant, ut pluribus docuit Herculan. in tractat. de negat. num. 252. ubi num. 253. benè animaduertis, ad hoc

946 ut probetur hæc negatiua, non sufficere, ut testes deponant solum tantum fuisse in bonis, sed subnectant, & non plus, alioqui de non pluri non probarent, ut docuit Alexand. conf. 64. volum. 2. lib. 2. à quo Herculan. inquit non recedendum, idem notauit Bart. in l. cum fortè ff. de in lit. Iurand. & quando testes hoc deponunt neque dantur in contrarium deponentes, qui asserant plus in bonis fuisse, opportunè negatiua dicitur probata, non tamen inuincibiliter, sed ita ut onus probandi in aduersarium trasferatur, neque in hoc casu aliquod adminiculum præsumptionis aliunde desumptum necessarium reor, & ita benè, ut opinor, sentit Herculan. in d. tract. de negatiu. num. 255. sentio enim opinionem illorum, qui asserunt aliquam præsumptionem esse necessariam, locum habere, quando non dantur testes deponentes pro negatiua, sed solum dicit hæres, tot bona fuisse in hæreditate, & non plura, 947 qua de re paulò post agam, fateor tamen hoc probandi genus posse contraria probatione tolli, si enim aduersarius alios testes asserret dicentes se scire plus in bonis fuisse, puta quia deponerent de viginti, cum priores de decem deposuerint, maior adhiberetur fides deponentibus de viginti. Alexand. conf. 34. volum. 3. lib. 6. Herculan. in d. tract. de negatiu. num. 224.

Hoc idem concurrente alia coniectura probabili non immeritò concludendum, quia quod dicitur de præsumptione inventarij locum habet in quacunque alia probabili concludente à communiter contingentibus. Paris. conf. 32. num. 10. volum. 2. Corn. conf. 292. nu. 34. volum. 1. † Et ratio est, quia negatiua nunquam est probanda habenti præsumptionem pro se. Bart. in l. in illa stipulatione

tione la 1. num. 10. ff. de verb. obligat. Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 20. num. 2. Curt. Iun. in l. si emancipati nu. 8. C. de collat. Gabr. de probation. conclus. 6. num. 56. Card. Mantica. de coniect. ultim. volunt. lib. 2. tit. 1. nu. 14. Rota decis. 15. num. 1. vers. Item quia præsumpt. de probat. in nou. Cassador. decis. 5. super regul. & fuit dictum in Calaguritana de Albe-rite 14. Decembris 1592. coram Gipsio.

950 † Exemplum opportune præsumptionis, colligitur ex Gabriel. conf. 138. num. 20. & 21. lib. 2. quando à testatore non fuerunt in testamento alia bona expræsa facit text. in l. ideo quia ff. de legibus l. singulis ff. de except. rei iudic. Abb. in cap. 1. num. 4. de Cleric. non residen. Rota diuers. decis. 294. num. 5. vers. tum etiam par. 1.

Tertio casu, quando neque inuentarium confectum, neque datur testes prædicti, res in magna est dubitatione, ideo diligentius perpendenda.

Videtur itaque dicendum partes hæredis esse probare non fuisse alia bona in hæreditate, quam ea, quæ ipse fateretur.

Primo, per argumentum in superiori articulo tertio loco positum, nempe post nu. 845. quod hoc loci quoque multum facere videtur.

951 Secundo, quia & reo, & possidenti † incumbit probatio eius qualitatæ, quæ allegat ad propriæ intentionis exceptionem fundandam iuxta notata in l. actor ff. de probat. in l. 1. ff. de except. in cap. cum inter eodem titul. l. in exceptionibus ff. de probat. Innocen. in cap. super his num. 10. de accusat. Couar. variar. resolut. d. lib. 2. cap. 6. num. 4. vers. hoc tamen, & fuit dictum in Tiburtina bonorum 24. Nouembris 1574. coram Robusterio in Anconitana fideicommissi 20. Februarij 1584. coram Blanchetto, & Maceraten. fideicommissi 16. Februarij 1601. coram Illustrissimo Sacrato. At hæres se fundat in ea, qualitate, rerum alienatarum, ut non ascendat ad valorem detractionum, ergo debet probare huiusmodi non alisum.

952 Tertio probatur per textum opportunum in l. cum de lege ff. de probat. in qua docet l. C. partes hæredis esse, quando

vult detrahere falcidiam, probare eam locum habere, & si probare non poterit, condemnandum esse, certum enim est eum, qui probat locum esse falcidiæ, probare debere tot esse bona in hæreditate, & non plura; ita ut constet hanc negatiuam neganti probandam esse. † Neque dicatur satis eum probare, qui asserit tot esse in bonis, & non amplius, ut videtur sentire glos. in d. l. cum de lege, nam si hoc verum esset nunquam daretur casus, in quo non posset probare hæres suam negatiuam, cum tamen hunc casum dari posse profiteatur l. C. in d. l. cum lege ibi, quod cum probare non potest merito condemnabitur, quod rectè considerauit Couar. d. cap. 6. lib. 2. num. 3. vers. & præterea. Nihil in contrarium facit Glossa iam allegata, nam quomodo intelligenda sit paulò post explicabo.

954 Quarto probatur, † quia vbicumque non est confectum inuentarium lex præsumit contra hæredem, quod subtraxerit res hæreditarias, & fingit hæreditatem esse locupletem §. sancimus in Authent. de hered. & falcid. Bald. in l. cum à matre colum. final. vers. quaritur C. de rei vendic. Roman. conf. 118. quoad primum num. 3. vbi inquit hanc esse Iuris præsumptionem, & liquidissimam probationem Natt. conf. 238. num. 9. vbi autem contra aliquem militat præsumptio Iuris, non statur eius dicto, quamuis cessante tali præsumptione staretur, sed probatione opus est. Gloss. notabilis in cap. proposuisti in vers. non probatur 82. dist. Bart. in l. inter omnes §. rectè vers. quero circa voluntatem ff. de furtis, & in l. quemadmodum colum. 1. C. de agric. & censu. lib. 11. Abb. in cap. vidua per illum tex. de regular. Alexand. in l. de tutela in fin. C. de in integr. restitut. min. & in l. 2. §. per procuratorem colum. 2. ff. de acquir. possess. Natt. conf. 238. num. 9. & 10. Rota in d. Romana legati 29. Aprilis 1613. coram R. P. D. Caualerio.

955 Quinto, quia † partes hæredis grauati sunt reddere rationem fideicommissario de repertis in hæreditate l. mulier 22. §. sed enim, & ibi Alberic. qui legit illum §. cum

S. cum antecedenti S. si hæres sub num. 2. & inquit hoc esse notandum, & Alexan. sub num. 1. vers. & nota Claud. Seiffel. in princip. ff. ad Trebell. l. cum tale 71. S. Titius, & ibi gloss. ordinaria in vers. non interponenda, ac Bart. nu. 2. & Bald. pariter num. 2. Alberic. sub num. 2. in illis verbis, nota rogatum restituere hereditatem debere fideicommissario reddere rationes Imol. num. 3. Paul. num. 2. ff. de condit. & demonstrat. Bald. in l. filium, quem habentem num. 43. C. famil. heretisc. Ruin. conf. 159. num. 25. lib. 3. Aimon. conf. 295. in fine dub. 9. & conf. 316. sub num. 5. dubit. 9. Alexand. conf. 82. colum. fin. lib. 2. quod est repetitum conf. 4. lib. 3. Peregrin. de fideicommiss. art. 3. sub num. 73. vers. quinto quia. Si ergo debet reddere rationem de repertis in hereditate, quando est controuersia inter eum, & fideicommissarium, an plura, vel pauciora fuerint bona, erunt partes hæredis ostendere hæc, & illa tantum fuisse, & non
956 plura, † in reddenda enim ratione illud potissimum videtur venire, vt rationes descriptæ exhibeantur, vt in tutore rationem reddente docuit Roman. conf. 413. num. 3. & Soccin. conf. 190. nemine colum. 2. vers. quarto attenditur lib. 1. exhibere autem rationes descriptas, nihil aliud est, quàm rationes exhibere, ex quibus colligatur, quæ in hereditate fuerint, & quid de illis actum, & ita probare quid in hereditate fuerit.

657 Sexto, quia † videntur huius opinionis Natta conf. 238. num. 6. Menoch. conf. 295. num. 19. Garzar. patroc. 60. nu. 2. lib. 2. Rota diuers. decis. 628. par. 1. vbi re ad partes perpenſa tandem concludit onus probandi alienationes fuisse factas intra legitimam spectare ad asserentem, cum sit fundamentum suæ intentionis, & apud Card. Seraphin. decis. 321. num. 18. vbi assertur ratio, quia exceptio de legitima detrahenda, vbi constat de detractioe, quæ possit esse sufficiens non releuat tamquam dubia, & in Anconitana fideicommissi 20. Februarij 1584. coram Card. Blanchetto, & in una Maccraten. fideicommissi 16. Februarij 1601.

coram Illustrissimo Cardinali Sacrato, nec non in Bononien. fideicommissi de Poetis 4. Maij 1615. coram R. P. D. Vbaldo, in illis verbis. Si dicta D. Francisca, quæ à Virgilio causam habet, pretendit ad fuisse alia bona in hereditate, quorum ratione legitima, & trebellianica sit detrahenda, vel quod alias dicta detractioes non sufficiant, debet hoc probare, cum pro ea non militet præsumptio inuentarij, & paulò inferius in illis verbis. Et omnino, cum hac negatiua, quod bona alienata non sufficiant pro detractioibus sit fundamentum intentionis hæredis, debet ab eo probari.

In contrarium est veritas, quæ probatur.

958 Primo, quia † ei qui dicit, incumbit onus probandi l. ei qui dicit ff. de probat. & in exceptionibus, vel replicationibus, qui excepit, vel replicat subſtinet vices actoris l. in exceptionibus ff. de exceptionibus l. in exception. ff. de probat. At in casu nostro fideicommissarius est, qui dicit detractioes consumptas, & hoc iure replicationis, sufficit enim reo dicere obstare detractioes, & actorem non probasse suam intentionem, nisi probauerit bona petita detractioes euitare, vnde partes illius erunt replicare, quinimò euitare detractioes, quia iam factæ sunt, & ita probare detractioes factas.

Confirmatur, quia hæres non solum habet fundatam suam intentionem in possessione, vt in sequenti Articulo, verum etiam in eo, quod constet bona de quorum alienatione apparet non sufficere pro detractioibus, quamobrem replicatio fideicommissarij in eo posita alia bona extitisse, ex quibus detractioes sint factæ debet ab eo probari tãquam fundamentum suæ intentionis, ad supra
959 cumulata, maximè, quia certum est non obstante fideicommissio legitimam esse detrahendam l. scimus S. replicationem C. de inoffic. testament. quæ regula licet limitetur, quando iam ex alijs bonis fuit detracta, vel detrahi potuerit, tamen
960 fundanti se in hac limitatione erit probandum se esse in terminis dictæ limita-

tio-

tionis, & ita alia bona extitisse. *Gabr.d. conf. 138. num. 9. in fin. & 164. num. 33. lib. 2. Surd. decis. 224. num. 40. Rot. d. decis. 747. num. 3.* Confirmatur quia alioqui elusoria redderetur ea receptissima conclusio primo alienata in detractionibus esse imputanda, quia nunquam posset probare hæres aliquas fuisse priores, semper enim hoc à fideicommissario negari posset, asserente semper alia bona fuisse, quæ potuerint primo fuisse alienata, quod cum sit absurdum sequitur non esse partis hæredis probare.

- 961 Secundo, quia † in dubio melior conditio possidentis §. *commodum Instit. de Interdict.* & ideo nemine probare, is superior euadit, ita ut quamvis non probet rem à se possessam legitimo iure ad se spectare, nihilominus † actore non probante eam sibi deberi, perferatur reus d. §. *commodum Instit. de Interdict. faciunt tradita à Peregrin. de fideicommiss. art. 52. num. 37. lib. 1. Castrensis. in l. Mevia §. fundus num. 4. vers. contrarium dixit ff. solut. matrim. l. mol. in Rubr. ff. de nou. oper. Nunc num. 6. vers. nec obstat. Socc. l. un. conf. 26. num. 11. lib. 1.* quamvis igitur non probet hæres in hereditate non fuisse alia bona reperta, & ideo non doceat se verè nomine legitimæ possidere, nihilominus si non probet fideicommissarius oppositum, neutro eorum probante præfertur hæres, ideo partes erunt fideicommissarii probare alia bona extitisse alioqui non obtinebit.

- 963 Tertio, quia in simili † mulier dotata in bonis fideicommisso subiectis, ad tuendam dotem ex beneficio *Auth. res quæ C. commun. de legat. habet fundatam intentionem in negatiua alia bona non extitisse libera, & alleganti alia extitisse, onus probandi incumbit. Dec. conf. 19. propè finem, & 519. nu. 7. vel 919. & ante cum Curt. Sen. conf. 27. num. 17. & in Auth. res quæ num. 46. & 50. C. commun. de legat. Curt. l. un. in d. Auth. res quæ Crauet. conf. 19. num. 18. Roland. conf. 19. num. 9. lib. 4. Peregr. de fideicom. art. 42. nu. 73. Petr. de fideicom. quæst. 8. nu. 460. in fine allegat. Soccin. conf. 104. ad fin.*

volum. 3. Cagnol. in l. fin. num. 273. vers. & si mulier C. de pactis. Loaz. in l. filius familias §. diui num. 138. vers. unum tamen de leg. 2. Aym. conf. 19. num. 18. circa medium. Gratian. disceptat. forens. cap. 331. num. 23. tom. 2. Rota diuers. decis. 633. num. 2. par. 1. & in Bononien. fideicommissi de Beroaldis 15. Decembris 1603. coram Reuerendissimo Coccino in Romana domuncularum 12. Nouembris 1612. coram R. P. D. Valdo. Molin. de primogen. Hispan. lib. 4. cap. 7. num. 17. Rota decis. 633. num. 2. part. 1. ita in re nostra asserens adfuisse alia bona, ex quibus legitima, & trebellianica potuerint detrahi id probare debebit.

- 964 Quarto, quia † in terminis fideicommissarii replicantis, & asserentis legitimam, & alias detractiones fuisse antea consumptas, onus probandi incumbere tenuit *Cast. conf. 215. primo videndum in fin. lib. 2. ubi loquitur in hæc verba. Et sic est legitimus contradictor, ut possit dictæ possessioni incumbere, quousque declaratum fuerit quantum sibi pro legitima debebatur nomine prædictorum, & eam fuerit consequutus. Peregr. conf. 52. num. 36. volum. 1. qui loquitur in hæc verba. Item fideicommissarius replicanti, ac dicenti detractiones fuisse consumptas ante alienationem onus docendi incumbit, & in finalibus verbis ita inquit tam in iure, quam in facto reperiri fundatam intentionem emptoris possessionis, quod videlicet venditio sit legitimè facta ex causa detractionum, cum non appareat per prius alienata fuisse tot alia bona, quæ expleant detractiones. Idem conf. 39. num. 13. & 14. eodem libro, & in tract. de fideicommissi. art. 39. num. 13. & seq. Gabr. conf. 138. per totum, lib. 2. Honded. conf. 72. num. 6. lib. 1. Curt. Sen. conf. 27. num. 17. ubi de commun. Curt. l. un. conf. 150. num. 10. Aret. conf. 120. num. 2. vers. quæ lura. Ruin. conf. 91. num. 3. lib. 5. Decius conf. 100. num. 22. lib. 1. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 7. num. 36. Purpuratt. conf. 104. Quetta conf. 62. num. 14. Rota in Romana Palatii de Aquila 16. Maij 1600. coram*

Illustrissimo Cardinali Lancellotto, ubi manifestè docet eum, qui est in possessione alicuius rei ratione legitimæ, eam retinere donec probatum legitimam non assendere ad tantam summam, allegat *Castrenf. iam allatum in d. conf. 215. & Bald. conf. 171. condemnatus fuit vol. 1. hoc idem voluit Rota decis. 641. num. 18. par. 1.* ubi tenet asserenti legitimam potuisse ex alijs bonis deduci incumbere onus probandi, & 747. par. 1. num. 3. ubi in hæc verba. Tertio, quod fideicommissario incumbat onus probandi hæredem tot fructus percepisse ex tribus partibus hæreditatis, ut absorbeât quartam, quia hæres habet suam intentionem fundatam, quod debeatur quarta, & quod res per eum alienata regulariter imputetur sibi in quartam, si fideicommissarius vult dicere contrarium, debet illud probare, & decis. 210. par. 1. & coram *Cardinali Seraphino decis. 609. num. 7. & in Bononien. de Bonisignoribus 15. Decembris 1610. coram R.P.D. Caualerio, & in una Perusina bonorum de Antogno- la 17. Iunij 1615. coram Reuerendissimo Coccino, & 22. Iunij 1616. coram R.P.D. Caualerio*, ubi hæc verba. Minus etiam releuat, quod plures alienationes fuerint factæ, quia non constat ex eis totam legitimam fuisse consumptam, prout requiritur, & cum Co. Rugerius prætendat dictas alienationes sufficere hoc probare debet, & 477. diuers. par. 4. nempe apud *Farinac. & in una Bononien. fideicommissi de Formaliariis coram Sanctissimo Aldobrandino 14. Februarij 1576.*

Ad primum respondetur, quando hæres aliquam rem in solidum alienauit, non semper fideicommissarium habere suam intentionem fundatam, si enim inter eum, & hæredem conueniat eam rem alienatam non adæquare valorem detractionum faciendarum, sed dicat fideicommissarius alia bona fuisse in hæreditate, quæ alienata, ut in casu nostro supponitur, quia tunc certum est rem alienatam non æquare valorem eius partis hæreditatis, quam potest detrahere hæres, constat in tali alienatione non esse

fundatam actoris intentionem, cum ut in argumento dictum est, de æquitate hæredi cōcedatur aliquam rem totam alienare, & illam in suas detractiones imputare, dummodo valorē dictarum detractionum non excedat, ita ut cum in tali re de non excessu cōstet, potius rei quam actoris intentio fundata sit. Vnde erit actori replicandum non hanc rem solum, sed alia quoque corpora fuisse alienata, & ita se fundabit non in alienatione, de qua constat, sed in vltiori, de qua non constat, erunt ergo partes actoris probare, & ita cessat propositum argumentum.

Ad secundum responderetur constare rem alienatam, de cuius alienatione constat non assendere ad valorem detractionum, quia supponimus in terminis articuli propositi, id quoque actorem fateri, qui postea asserit alia bona vltra hæc fuisse alienata, in tali autem assertione non fundatur rei intentio, sed actoris, ideo hæc erit illi probanda, & ita retorquetur argumentum.

Ad tertium fuit responsum in superiori Articulo, quæ responsio poterit ad vnguem huc transferri, nam optimè soluit.

965 Ad quartum † respondendum fraudis suspicionem, quando hæres confecit inuentarium, militare in hærede considerato in esse relato ad legatarios, seu fideicommissarios singulares, à quibus vellet falcidiam detrahere, de quibus loquitur allegatus textus in *S. sancimus in Auth. de hered. & falcid.* non verò in hærede cōsiderato in esse relato ad fideicommissarios vniuersales, à quibus vellit legitimam, & trebellianicam retinere, de quibus *S. allegatus* ne verbum quidem, magna enim est diuersitatis ratio inter vnū, & alium, ita ut non sit locus illationi ad *l. Iulianus S. si quis rem ff. ad exhiben.* in legatis si quidem, & fideicommissis singularibus non semper est locus falcidiæ, 966 † sed tunc quando excedunt dodrantem hæreditatis, quo casu videtur testator plus equo hæreditatem grauando, minus notas habuisse illius vires, ut colligitur ex *S. hinc nobis ingressa est cura vers. si enim omnino in Auth. de heredib. & falcid.*

cid. in illis verbis. Certum est, quia non hac contrarietas erit sententia morientis, sed ignorantia puritas illius, & in S. si verò non fuerit eodem titulo in illis verbis. Hæc autem dicimus, ubi errans testator de sua substantia hoc egit, aut fortè cum debuisset etiam ampliorem quantitatem heredi relinquere, pro minori disposuit, etenim, & hoc errantis sententia est, & non purè, & integrè designationis. In fideicommissis autem vniuersalibus semper est locus legitimæ, nec non & trebellianicæ, quando non est prohibita, vt in casu nostro supponitur, hinc fit, vt cum non præsumatur facilè testator ignarus suæ substantiæ, & ideo neque præsumatur legando dodrantem excessisse, si hæres non ostendat testatoris errorem mediante Inuentario ritè confecto, & † nihilominus asserat legando testatorem dodrantem excessisse præsumatur dolose aliqua subtrahere, secus in † legitima, & trebellianica, quādo agitur contra fideicommissarium vniuersalem † quibus cum semper sit locus siue notas haberet testator vires sui patrimonij, siue non, siue hæreditas esset quanta maxima, siue etiam minima, non habet hæres præsumptionem contra se scientiæ testatoris, & ideo quamuis nullo confecto inuentario asserat locum esse trebellianicæ, & legitimæ cessat causa quare præsumatur in eo dolus. † Præterea cum intentio hæredis quantum ad falcidiam attrinet sit fundata in assertionem facti negatiui, nempe hæreditatem non esse soluendo, & ideo partes hæredis sint hanc negatiuam probare, vt constat ex traditis num. 839. & 883. quia ei confecto rectè inuentario facilimè fuisset hanc negatiuam probare, si negligat talem confectionem, quasi contra proprium commodum laborans, cum non præsumatur hoc ob fatuitatem omittere, oritur fraudis suspitio, vt nempe vellit aliqua subtrahere, quæ conficiendo inuentarium subtrahere non potuisset. Intentio verò hæredis quantum ad legitimam, & trebellianicam est fundata in conclusione Iuris affirmatiua, nempe semper, & indistinctè locum esse

detractiōi earum, nulla supposita prohibitionē, vt supra num. 869. & 871. quæ nulla eget probatione cum sit conclusio iuris, quod dicitur certum, vt pluribus supra quæst. 2. num. 139. ommittens inuentarij confessionem non laborat contra proprium commodum, vnde talis omissio non arguit dolum, perinde ac in falcidia argueret, quamobrem non immeritò illud à Doctoribus receptum ommissionem inuentarij non releuare fideicommissarium ab onere probandi. *Alexand. conf. 82. num. 13. & 15. lib. 2. Crauet. conf. 316. num. 5. vers. dubitatur Peregrin. de fideicommiss. art. 35. num. 24.* † cum tamen certum sit releuare legatarios. Hinc etiam videmus apertè lure cautum, † vt hæres ob non confessionem inuentarij dictam falcidiam ammittat S. *si verò non fecerit in Authen. de hered. & falcid. in illis verbis. Si verò non fecerit inuentarium secundum hanc figuram sicut pradiuimus non retinebit falcidiam, † sed complebit legatarios, & fideicommissarios licet pura substantia morientis transcendat mensuram legatorum datio,* quod nullibi in legitima, aut trebellianica cautum, saltem quando excipitur contra fideicommissarium vniuersalem, † vnde receptissima est omnium sententia hæredem ob non confectionem inuentarij neque legitimam, neque trebellianicam ammittere, vt infra nu. 979. quod est argumentum in illis etiam omissio inuentario non dari doli, aut furti suspensionem, quod si ob non confectionem inuentarij velimus transferre onus probandi in hæredem, hæc communis sententia, vt hæres ob non confectionem inuentarij suas detractiōes respectu fideicommissarij non ammittat, redderetur inanis, nam cum deficiente inuentario vix detur modus probandi negatiuam, nunquam probare posset hæres certa, & quædam bona, non plura in hæreditate fuisse, & ita nunquam probaret sibi ius competere aliquod retinendi, quod cum absurdum, dicendum hæredem etiam non confecto inuentario, non teneri ad probandum, & ideo argumentum ab ommissione inuentarij

tarij desumptum in filijs primi gradus sub conditione grauatis nullius esse roboris, quia per hoc non ammittunt legitimam, & trebellianicam, rectè voluit *Gabr. conf. 138. num. 33. lib. 2. & pluribus cumulatis docuit Roland. d. inuentario part. ult. vers. dubitatio oritur nu. 10.* Et quamuis sentiant aliqui d. §. si verò non fuerit, etiam ad trebellianicam trahendum, vt colligitur ex cumulatis per *Honded. conf. 68. num. 111. volum. 1.* vbi multos alios refert de communi testantes, verior tamen sententia est, & crebrius recepta trahendum non esse, vt colligitur ex congestis à *Gabriele de legitima conclus. 7. num. 1.* *Ceualos in specul. commun. contra commun. quæst. 26. & ab Illustrissimo Tusco tum in littera H, conclus. 58. num. 2. tum in littera T, conclus. 389. plenè Francis Porcellet. in tractat. de Inuentar. cap. 6. per totum,* quam sententiam vti veriolem feruat *Rota Romana, vt apud Cassad. decis. 3. de test. & in vna Oriolen. bonorum de anno 1590. coram Orano, & in vna Montis Falisci fideicommissi 16. Iunij 1606. coram fel. rec. Gregorio XV. & in quantum ad trebellianicam, vel fortè etià legitimam trahatur qua de re infra nu. 979. hoc tseper intelligèdum respectu legatariorum, vel fideicommissariorum singularium, in quibus statuit Iustinianus in dict. §. si verò, vt integra legata persoluantur, quamuis puræ substantiæ morientis transcendant mensuram, non verò respectu fideicommissariorum vniuersalium, vt in terminis *Bolognett. in addit. ad Annan. conf. 61. num. 6. Cast. conf. 188. num. 2. vers. interdum lib. 2. Gabr. de legitima conclus. 7. num. 2.* & ratio est, quia † fideicommissum vniuersale nunquam potest excedere vires hæreditarias *l. ab eo ff. ad Trebell. Ruin. conf. 57. num. 4. & 10. volum. 2.* vbi statuit hæredem etiam non confecto inuentario, nihil de suo fideicommissario vniuersali præstare debere, & pulcrè confirmat, vt per eum.*

Et quod ob non confectiorem inuentarij respectu fideicommissarij vniuersalis non ammittatur legitima, & trebellia-

nica inter alias rationes, ea quidem maximi ponderis est, † quia non conficiens inuentarium manet in primis terminis Iuris antiqui, vbi erat locus iuri deliberandi, vt colligitur ex §. *sed nostra Instit. de hered. qual. & differ.* ex illis verbis, *nisi ommissa obseruatione nostra constitutionis, & deliberandum existimauerint, & sic se veteri grauamini aditionis supponere maluerint.* De † iure autem antiquo ante introductionem inuentarij poterat hæres aduersus fideicommissarium legitimam, & trebellianicam, & sua credita detrahare, vt per *Gabr. conf. 124. num. 3. lib. 1. Roland. conf. 65. num. 13. & seq. lib. 2. & in tract. de inuentar. part. ultim. vers. pone hæres num. 5. cum sequentibus,* vbi alios cumulat, & contrarijs respondet, † & quamuis per aditionem hæreditatis confundantur actiones, ita vt ius legitimæ, & similia confusa, & extincta, videantur, reuiuiscunt tamen actiones in restitutione fideicommissi *l. si hæres la 3. §. cum ex Trebelliano ff. ad Trebellian. Ruin. conf. 206. num. 11. vers. quinimò lib. 2. Roland. conf. 65. num. 13. lib. 2. vbi ait hanc opinionem vno omnium ore receptam. Mantic. de coniect. ultim. volunt. lib. 7. tit. 8. num. 15. Surd. conf. 7. nu. 24. & seq. & fuit decisum in Romana pecuniaria 14. Martij 1608. coram Reuerendissimo Attrebaten. & in Cinitatis Castellis fideicommissi 17. Iunij 1609. coram felic. record. Gregorio XV.* Nihil ergo impedit quin etiam hodie non confecto inuentario hæc omnia detrahantur.

Ad quintum † respondendum hæredem debere reddere rationem fideicommissario de bonis fideicommissis subiectis; Intelligendum esse, vt si quid eius culpa lata, vel dolo perierit, teneatur, nō autem vt debeat probare hoc, & illud, & non amplius in hæreditate fuisse, quod colligitur ex Iuribus in argumento allatis, & Doctorum auctoritatibus, tex. enim in *l. mulier §. sed enim ff. ad Trebell.* statuit primo, vt rogatus restituere hæreditatem non teneatur seruum, qui decesserit vel alias res, quæ perierunt, restituere, quia non placet reddere cogi, quod non ha-

Xy 2 bet,

bet, subneſcit ſecundo debere reddere rationem culpæ eius, quæ dolo proxima eſt, & ſi quid diſtrahere deberet, quod non facit lata culpa, non leui, ſed rebus ſuis conſueta negligentia huius rei rationem reddere debere, & ſi ædes culpa ſua exultæ ſunt, & cætera ſimilia, quæ latius in textu leguntur, ſi ergo conſtet hæredis culpa res, quas cõſtat in hæreditate fuiſſe periſſe tenetur, at ſi non conſtet, quæ in hæreditate fuerint; vel non, non probat text. eum probare debere in hæreditate non fuiſſe; eodem modo procedit text. *in l. cum tale S. Titius ff. de condit. & demonſtrat.* ubi ſtatuit l. C. etiam ſi à teſtatore remiſſum ſit onus reddendæ rationis, culpam non dolum remiſſum eſſe, ex quibus colligimus regulariter teneri in reddenda ratione de culpa, non verò ad oftendendum quid in hæreditate fuerit, eodem modo ſunt intelligendi allegati Doctores, cum ad mentem dictarum legum loquantur, & ſubneſcant teneri hæredem de omiſſis, & commiſſis, dolo, & lata culpa, vt *Bart. Alberic. Imol. Cumon. Paul. Alexand. Claud. in d. l. mulier S. ſed enim. Hinc Bald. in l. filium, quem habentem num. 43. C. famil. creiſc. in fin. inquit hæredes grauatos fideicommiſſo poſt mortem, non credere ſe teneri ad reddendum hanc rationem, & propterea bonis abuti, & malè facere, & ſecundum eodẽ terminos loquũtur omnes alij allegati in argumento, hinc dixit *Aym. d. conf. 295. & 316. ſupra allegatis,* teneri hæredem reddere rationem de capitali, mercibus fructibus, & alijs, ſupponit ergo conſtare de his omnibus, & ſi hæres culpa non exegit nomina debitorum, & ideo illa facta ſint deteriora, vel præſcripta teneri hæredem ſtatuit. Iuris Conſult. *in l. ſi hæres 70. S. fin. & ibi gloſſ. ff. ad Trebell. & reſpondet Riminald. Sen. conf. 122. per totum. Aym. d. cõf. 295. in fin. Peregrin. de fideicommiſſ. art. 10. num. 45. verſ. ſi autem, & art. 41. nu. 19.* ſupponitur ergo conſtare de nominibus, 983 & cæteris ſimilibus, & in terminis quando fideicommiſſarius vult ſibi ab hæredi reddi rationem rerum in hæreditate*

reperatarum, debere aſſumere onus probandi, quæ in hæreditate fuerint, & ſi vellit ſibi reddi rationem nominum debere probare nomina, & ea fuiſſe exigibilia voluit *gloſ. in l. nomina C. arbitrium tutela in l. Chirographum in verſ. probatum ff. de adminiſtr. tutor. Imol. conf. 15. in fin. verſ. videtur etiam Fulgoſ. cõf. 25. num. 6. Crauett. conf. 316 ſub num. 5. dubit. 9. Alexand. conf. 82. num. 3. lib. 2.* Rem autem, iuxta enarratorum ſententiam ita eſſe intelligendam, vel ex eo neceſſariò conuincitur, quia certi iuris eſt fideicommiſſarium agentem nomine 984 † fideicommiſſi, non ſolum probare debere ſe vocatum eſſe, ſed etiam bona ab eo petita fuiſſe in bonis teſtatoris, & ſic ea eſſe, quæ à teſtatore fuerunt ſubiecta fideicommiſſo. *Crauett. conf. 61. num. 6. Decian. conf. 76. lib. 6. Peregrin. de fideicommiſſ. art. 44. in princip.* qui dicit propoſitionem eſſe indubitatam, & nulum eſſe, qui contradicat. *Roland. conf. 28. num. 2. volum. 1. Card. Mant. de conſecl. ultim. volunt. lib. 7. tit. 6. num. 5. Simon. de Pret. de luterpret. ultim. volunt. lib. 5. interpr. 2. dub. 4. num. 299. fol. 552. Petr. de fideicommiſſ. quæſt. 12. num. 7. Alciat. conf. 778. nu. 40. Surd. conf. 568. nu. 14.* ſequitur ergo, vt non ſint partes hæredis probare non fuiſſe, niſi talia corpora in hæreditate, ſed totum oppoſitum, nempe partes eſſe fideicommiſſarij probare, quæ corpora fuerunt à teſtatore fideicõmiſſo ſubiecta.

985 Nihil facit † in reddenda ratione illud venire, vt rationes exhibeantur, hoc enim verum eſt, in illis, qui non ſolum rationes reddere, ſed etiam rationes diligenter conficere tenentur, vt tutor eſt, qui debet eas rationes afferre, ex quibus ſtatut 986 tus pupilli colligitur. † Vnde tenetur tutor inuentarium exhibere, & librum rationum nempe dati, & accepti, alioqui aduerſus eum datur iuſiurandum in litem l. 1. 2. & 4. C. de in litem luran. maxime in l. 4. ibi. Tutor enim inuentarium cæteraque inſtrumenta ſi non proferat in litem ius iuradum aduerſum ſe poteſt admittere. *Roman. conf. 413. quoad primum*

in

in 1. dub. sub num. 3. vers. sexto, ut ad pupillum. Angel. conf. 176. viso dicto statuto ad finem. Fulgos. conf. 196. ad id de quo queritur in principi. Ancharan. conf. 316. in causa, quæ vertitur colum. 1. Alexand. conf. 74. in causa, & lite num. 2. lib. 2. Socc. conf. 46. cum in presenti nu. 2. lib. 1. & conf. 159. in presenti colum. 1. lib. 2. Dec. conf. 178. in causa num. 2. & plenè conf. 274. sub num. 6. vers. & contra tutorem. Gozad. conf. 17. prima facie num. 9. Afflict. decis. 60. inter Marcun. nu. 5. In illis vero, qui non tenentur conficere rationes, sed reddere tantum non est necessaria rationum exhibitio, sed solum, si aduersus eos probatum sit, quid eorum culpa, & negligetia perijisse, quod non applicatur casui nostro.

987 Ad sextum † constans ex auctoritatibus in contrariū allatis, respondetur nullas procedere in terminis propositi articuli, sed longè differentibus, & ideo non esse applicabiles, ut ex singulorum ponderatione apparebit.

Natt. conf. 238. loquitur in casu duplici ratione differenti. Primo, in fideicommisso singulari ex quo prætendebat hæres grauati ex persona eiusdem legitimam detrahere. Secundo, non possidebat, sed agebat aduersus fideicommissarium possidentem. Quod de fideicommisso particulari ageretur colligitur ex traditis num. 1. quod autem prætendens legitimam non possideret, sed ageret colligitur ex traditis sub num. 11. vers. tamen in illis verbis, *ubi allegatur ad actionem consequendam*, hinc fit, ut duæ diuersitatis rationes ostendant idem non habere locum in casu nostro. Altera, quia prætendens legitimam ex bonis fideicommisso particulari subiectis, debet suam intentionem fundare in hoc assertionem negatiua, alia bona non extitisse, 988 ex quibus legitima deduci possit † cum regula sit, ut ex bonis particulari fideicommisso subiectis non detrahatur legitima, quod multis congestis auctoritatibus probat Natt. conf. 138. num. 5. *ubi* 989 num. 6. egregia ratione confirmat, † quia legatarij, & fideicommissarij particula-

res præferuntur creditoribus hæreditarijs ad Bart. in l. is cui §. postquam ff. ut in possess. legat. Cyn. in l. 2. C. qui post. in pignor. ergo multò magis debent perferri filiis in legitima cum habeant Ius debilius, quam creditores l. Papinianus §. quarta ff. de inoffic. testam. & hanc sententiam sequitur Rota præcipue in una Anconitana fideicommissi 16. Ianuarij, & 20. Februarij 1584. coram Cardinali Blanchetto. Quamobrem cum habeat is, qui legitimam prætendit regulam contra se, quia eo limitatur casu, quo non adsint alia bona debet probare se esse in terminis limitationis, quæ pendet ab hac negatiua, ut non extent alia bona. Non est ergo mirum si eam probare debet, nam se fundans in assertionem negatiua debet eam probare, ut in superiori articulo, quando verò fideicommissum est vniuersale ex omnibus bonis legitima, & trebellianica deducitur, licet hoc limite- tur, si iam tot bona consumpta sint, quæ dictas detractiones complectantur, cum ergo habeat hæres regulam pro se, grauatus autem sit in terminis exceptionis debet ipse suam exceptionem probare, quæ cum pendeat ab affirmatiua conclusionem facti, nempe iam esse consumpta bona detractiones æquancia, debet hoc probare, satque erit, ut hæres simpliciter assertionem aduersarij neget, qui eam non teneri ad probandum iam fuit sæpissimè repetitum. Secunda ratio differentie est, quia † in dubio actor teneatur probare l. qui accusare C. de edendo, quamobrem cum apud Nattam legitimam prætendens sit actor, in casu nostro sit reus non applicabitur doctrina Nattæ.

992 993 Menoch. d. † conf. 295. num. 19. loquitur, quando prætendens legitimam veniebat ut actor, non directè legitimam petens, sed quædam legata, & quia opposebat bona legantis fuisse fideicommisso subiecta, & ideo non potuisse legare, eratque fideicommissum vniuersale probatum, replicatio actoris erat, fuisse in dictis bonis aliquam partem liberam, de qua potuit disponere testator, ita ut legata valerent, constat ergo præten-

dentem nomine legitime fuisse actorem, non reum, ideo potuit facilius sentire Menoch. eius partes esse probare. Præterquam, quod arbitraretur Menochium malè sensisse, quamuis enim prætendens legitimam actor esset, & deberet suam intentionem fundare, erat satis fundata in certa Iuris determinatione, ex quocumque fideicommissio vniuersali legitimam, & trebellianicam detrabi; Vnde partes erant possidentis respondere fuisse consumptam, & sic partes illius fissent hoc probare, cum ei qui dicit, incumbat onus probandi, maximè si alter habeat suam intentionem fundatam *l. ei qui dicit ff. de probat.*

- 994 *Garzareus vero* † *patrocin. 60. num. 2. loquitur*, quando constabat multa bona præter ea, quæ à fideicommissario petebantur fuisse in hæreditate, & primo alienata, quo † casu cum aduersus exceptionem hæredum volentium deducere legitimam, & trebellianicam sit fundata replicatio, eam in primo alienatis factam esse, cum ea essent tanti valoris, vt probabiliter legitimam, & trebellianicam complecterentur; non est mirum si hæredi asserenti alienata non assendere hanc summam onus probandi incumbat, quod intellige, quando superabant valorem bonorum petitorum, & hæres prætendebat detractionem legitimæ, & trebellianicæ, legitima autem erat tantum triens, quo casu legitima, & trebellianica constituunt semissem, vt infra hac eadem quæstione num. 1002. quod si tantum grauatus trebellianicâ prætenderet, quia esset extraneus, sufficit, vt constet bona alienata æquare valorem dimidiæ partis bonorum petitorum, hoc enim modo constituunt trientem aggregati, his enim casibus, negans dictas alienationes sufficere includit hanc affirmatiuam, alia bona in hæreditate fuisse, quam probare debet, vt infra hac eadem quæstione num. 1032. & 1057. & quatenus hac ratione circumscripta nihilominus sentiat Garziareus partes hæredum esse probare non consumptionem, in erronea est sententia, eam quippe fundat in duobus.

Primo in auctoritate Corn. supra allata, qui non probat eius intentum. Secundo in præsumptione aduersus hæredem ob inuentarium non confectum, quam non obesse supra fuit ostensum.

- 996 Eadem modo procedit decis. † Rotæ apud Seraph. 321. nempe quando constat de multis alienationibus ultra bona de quibus agitur, inquit enim exceptionem de legitima detrahenda, vbi constat de detractione, quæ potest esse sufficiens, non releuare tamquam dubiam. Præterquam, quod non esset fortè absurdum ab hac sententia Rotæ recedere, cum etiam ipsa Rota in alijs causis contrarium teneat, vt ex supra deductis, quauis † enim exceptio dubia non releuet, hoc est verum, quando actio est benè fundata, secus si & ipsa dubia. In casu autem nostro actio videtur dubia, cum enim non competat ex fideicommissio, nisi contra bona omnem detractionem euitantia (quod intellige de actione improprie accepta, nempe interdicto, seu remedio possessorio, in actione siquidem vera respiciente petitorium obtineret sententiam restitutionem esse faciendam detractis detrahendis) non videtur probasse petita omnem detractionem euitare, qui non probat alienata æquare vim detractionum, cum posset esse, vt non equaretur, & sic non videtur suam intentionem fundasse, † ita vt si verum sit exceptionem dubiam non releuare, multò verius actionem dubiam non prodesse, cum ius meciatur ex parte agentis, vt supra dictum.
- 999 *Rota* † *verò in Anconitana fideicommissi coram Blanchetto*, loquitur quando quis prætendebat retinere legitimam in bonis particulari fideicommissio subiectis, vnde non est applicabilis, vt constat ex traditis supra ad consil. Corn. † *Maceraten.* † *quoque fideicommissi coram Illustissimo Cardinali Sacrato Archiepiscopo Damasceno*, nihil facit, loquitur enim in longè diuersis terminis, quando nempe constabat bona alienata æquare valorem bonorum, de quibus agebatur, ita vt æquarent dimidiam partem aggregati resultantis inter alienata, & petita, ita vt alijs

alijs bonis in hereditate non extantibus, constaret legitimam, & trebellianicam
 1002 esse consumptas, & quæ simul coniunctæ non excedunt dimidiam partem bonorum hereditariarum *ad Angel. conf. 145.* qui secundum eandem Rotam in dicta decis. non habet contradictorem, & voluit *Crauet. conf. 50.* quando legitima non excedit tertiam. Vnde non negabat possessor bona alienata non asendere ad valorem dimidiæ partis huius aggregati, sed dicebat alia bona fuisse in hereditate, ita ut cum opulentior fuisset, alienata ante illa, de quibus agebatur, nondum detractiones æquarent. Vnde exceptionis intentio erat fundata in existentia aliorum bonorum, & sic in assertionem affirmatiuam, quam illi esse probandum, nemo est qui in dubium reuocet, ad cumulatam ab eodem Illustrissimo Sacro, & supra latè deducta.

1003 In *† Bononien. verò de Poetis* non primario determinat quæstionem contra heredem, eo quod partes eius essent probare bona alienata non sufficere, sed tantum ponit huiusmodi fundamentum, ut rationem probabilem, ut colligitur ex illis verbis, sed tamen non spernebant aliud morium, &c. sed ob aliam rationem primario, quia auctores rei conuenti confessi fuerunt detractiones fuisse factas, ut constat ex illis verbis, sed videbatur cessare difficultas, &c.

Præterea loquitur dicta decisio, quando ideo assererat heres non fuisse consumptas detractiones, quia licet bona de quorum alienatione constabat, superarent valorem eorum de quibus agebatur, aut saltem æquarent, nihilominus prætendebat reus ex illis non fuisse detractiones consumptas, quia hereditas opulentior esset, quam ut dicta bona, de quorum alienatione constabat possent dimidiam partem æquare, ut colligitur ex illis verbis, prætendit adfuisse alia bona in hereditate, quorum ratione legitima, & trebellianica sit detrahenda, ideo non est applicabilis, ut colligitur ex traditis supra ad decisionem Illustrissimi Cardinalis Sacro in Maceraten. fideicommissi,

& quamuis videatur generaliter id statuere, si etiam ex alia causa asserat possidens bona alienata non æquare detractiones, ut videntur innurere illa verba, (*vel quod alias dictæ alienationes non sufficiant, debet hoc probare*) hoc tamen semper intelligendum cum ex alia simili causa negaret dictas alienationes sufficere, quæ includeret, vel assertionem affirmatiuam, vel assertionem negatiuam, quæ potest habere rationem fundamenti suæ intentionis, ut indicant, verba paulò inferius. Sit fundamentum intentionis heredis, debet ab eo probari, &c. Secus si concludat meram negatiuam assertionis actoris, dicentis alia bona fuisse alienata ultra ea, de quorum alienatione constat.

1004 Quarto casu, & quando non solum non profert, heres inuentarium, neque testes, aut opportunas coniecturas, quibus suadeatur illud tantum in bonis fuisse, quod ipse profitetur, sed potius extant coniecturæ in contrarium suadentes plura bona in hereditate fuisse, quam ipse fateatur, arbitror partes heredis esse concludenter probare non adfuisse alia bona.

Probatum autem primo, quia fideicommissarius habet suam intentionem fundatam in coniecturis facientibus contra heredem, quæ facilius admittuntur saltem ad transferendum onus probandi in aduersarium, quando constat de substantia, & solum de quantitate, aut qualitate agitur, tunc enim leuiores probationes admittuntur *cap. per tuas de probat. l. solent ff. de aliment. & cibariis. leg. gloss. in l. talis scriptura §. final. in vers. uniuersa ff. de leg. 1. facis tex. in l. Titius, & in l. creditor. ff. de action. empt. Nat.*

1005 *conf. 3. num. 11. † & sufficiunt præsumptiuæ rationes. Aretin. conf. 51. colum. 1. Iason. in l. 1. in 2. notab. C. de testament.*

1007 quinimò *† solæ coniecturæ. Rimin. consil. 254. num. 1. quem refert, & sequitur Cephalus, qui multos allegat consil. 177. num. 24.* qui pluribus similibus hoc confirmat. Cum igitur in casu nostro constet de substantia, nempe de alienatione corporum hereditariarum nomine detra-

ctio-

tionum competentium, & solum dubitetur de quantitate, seu qualitate, nempe an tanti ponderis sint, & æstimationis, ut ipsas detractiones æquent, si dantur coniecturæ concludentes, dicta corpora alienata vim detractionum æquare, hoc dicetur satis superque probatum ad effectum transferendi onus probandi in aduersarium rem alter se habere.

Facilius hæc procedunt, quando non solum militat coniectura contra hæredem, verum etiam sumus in antiquis, 1008 † cum in illis sufficiant leuiore probaciones. *Soccin. conf. 166. num. 2. lib. 3. Cassador. decis. 3. num. 2. de procurator. Rota apud Cardinalem Seraphinum decis. 462. num. 9.*

Item, quando probatio ob aliam causam difficilis esset, nempe, quia, fortè 1009 ageretur de bonis † mobilibus, & se mouentibus, quorum probatio ob hæc qualitatem est valdè difficilis. *Sim. de Præst. de interpret. ult. volunt. lib. 5. interpr. 2. dub. 1. num. 55. & 56. tom. 2. fol. 503.*

Inter coniecturas autem, quæ contra hæredem faciunt, ea est multi ponderis, 1010 si testator homo † prudens in suo testamento dixerit, plura bona in sua hereditate esse, quàm ea, quæ fatetur hæres, hæc enim testatoris assertio multum facit contra hæredem, & saltem valet ad effectum transferendi onus probandi in illum rem aliter se habere. *Angel. in §. 1. in Authen. de iur. iurand. à mort. præst. Capr. conf. 10. num. 24. & 30. vbi vult standum esse huic assertioni, nisi illa probetur erronea. Mascard. de probat. conclus. 778. num. 14. & sequentibus, & præcipue num. 18. Barz. decis. 105. num. 39.*

1011 Maximè autem hæc coniectura † militat quando hæres non confecit inuētarium, tunc enim non potest contrauenire assertioni testatoris, & eum de mendacio redarguere. *Bald. conf. 89. Dominis Thomas num. 3. volum. 1. Cephal. conf. 386. num. 19. lib. 3. Peregrin. de fideicommiss. art. 44. num. 2. vers. item assertio.*

Neque obstat, quod vulgo affirmatur 1012 † assertioni non esse fidem adhibendam in his, quæ filio in legitima obesse pos-

sunt, ad allegata per *Berz. decis. 86. num. 37. & 53. & decis. 104. num. 23. & decis. 105. num. 1.* nam hæc sententia 1013 procedit, quando † profitetur testator in præiudicium legitimæ se esse ære alieno grauatum, aut quid simile, quasi profiteatur legitimam aut nihil, aut minimam esse, & sic testatoris assertio primo, & per se præiudicaret filio in legitima, cum tantò maiorem eam habeat consequi, quantò patrimonium est maius; non verò quando solum per accidens, in quantum facit coniecturam filium legitimam detraxisse, tunc enim, vel debet exhibere tale patrimonium, quale asseruit testator, vel errorem testatoris probare, quod si sua culpa, eo quod inuentarium non confecit probare nequeat, sibi imputet, quia à falsa, vel erronea testatoris assertionem sibi non præcauit.

S V M M A R I U M Articuli Trigesimifexti.

1014 Possidens res hereditarias, quando non apparet quidquam alienatum antea rem sibi traditam, vel in continenti non probatur, est legitimus contradictor aduersus fideicommissarium. *Amplia etiam si non habeat presumptionem inuentarij pro se, num. 1021.*

1015 Fideicommissarius ante separationem legitimæ, & trebellianicæ non potest pretendere immiſſionem.

1016 Fideicommissarius, etiam si iuste, & sine vitio possessionem obtinuerit, non potest se in ea tueri, neque legitimus est contradictor aduersus hæredem nomine legitimæ, & trebellianicæ immiſſionem petentem.

1017 Declara nisi offerat possessionem pro diuiso, & declaret se possidere tantum pro sua parte diuisa.

1018 Facta non presumuntur.

1019 Alienationes primæ tutæ sunt, posteriores verò nequaquam, sed reuocantur in quantum excedunt detractiones opportunas.

1020 Primum illud dicitur, quod nihil habet ante se.

1012 *Lex cum de lege ff. de probationibus declaratur.*

Falcidia quomodo differat à legitima, & trebellianica.

1013 *Præsumptio contra heredem ob non confectum inuentarium non obstat contra tertium possessorem, quando non constat alia bona fuisse alienata ante illa, quæ ab eo possidentur.*

ARTICVLVS XXXVI.

Quando possidens negat quicquam alienatum, ante rem sibi traditam, nec oppositum manifestè apparet.

1014 **P**ro certò asserendum est possidentem esse legitimum contradictorem, neque fideicommissarium immitti posse, nisi in continenti probauerit, quinimò aliquid alienatum, quo quidem casu illud erit asserendum, quod in eo casu asseritur, quo constat de aliquibus alienationibus, non autem constat an excedant, vel æquent vim detractionum competentium, de quo infra.

Quod autem, quando non probauit fideicommissarius aliquas præcessisse alienationes non possit immitti, constat

1015 **†** quia certum est ante separationem legitimæ, & trebellianicæ non posse fideicommissarium immitti, ut sæpius reperitum, præcipuè in tract. de legitim. contrad. quæst. 13. num. 53. quod verum est, ut non solum non possit fideicommissarius

1016 in tali casu immitti, **†** verum ut etiam si iuste, & sine vitio possessionem habuisset, non posset se in ea tueri, neque legitimus sit contradictor aduersus heredem nomine legitimæ, & trebellianicæ immisionem petentem. *Vincent. de Franch. decis. 240. num. 28. plures congerit Peregr. de fideicommiss. art. 47. num. 66. & plures cumulat in tract. de legitim. contrad. quæst. 10. num. 125.* quod tamen ve-

1017 rum est nisi offerat possessionem pro diuiso; ut pluribus explicauimus d. quæst. 10. nu. 125. At quando non apparet de ali-

quibus alienationibus anterioribus non constat legitimam, & trebellianicam detractas fuisse, neque id quidem præsumi potest, detractio enim, & alienationes sunt facti, **†** facta autem non præsumuntur *l. in bello §. facta ff. de captiu. & postlim. reuers.* & per consequens hoc erit à fideicommissario probandum ad vulgatas *l. ei qui dicit ff. de probat.* Quare concludendum fideicommissarium non posse immitti, sed primò opportunas detractiones faciendas esse.

1018 Confirmatur, quia certum est primas alienationes esse tutas, non verò posteriores, ita ut priorum nomine, nihil retrahi possit, posteriores verò in quantum excedunt consumptas detractiones reuocari posse. *Alexand. conf. 178. colum. 3. volum. 5. Aret. conf. 18. colum. ult. & conf. seq. colum. penul. Ruin. conf. 135. num. 11. lib. 3. Soccin. Sen. conf. 16. num. 13. lib. 3. Soccin. Lun. conf. 137. num. 6. Cret. in l. filius familias §. Diui in 4. not. num. 15. & 20. de leg. 1. Cephal. conf. 189. unus ex filijs, & conf. 624. num. 6. & 7. Peregr. conf. 52. lib. 1.* ea autem alienatio prior est habenda, cui nullam antecede-

1020 re videmus, cum primum illud sit, quod nihil habet ante se *l. proximi, & l. proximis ff. de verb. signif. Roman. conf. 408. in propofita in princip.* nullæ autem præsumuntur antecedere, quando non apparent *d. l. in bello §. facta ff. de captiu. & postlim. reuers.* sequitur ergo, ut talis alienatio tuta sit, & irreuocabilis, donec probatū fuerit aliquas alias præcedere.

1021 Atque **†** hanc sententiam veram reor siue hic tertius possidens habeat præsumptionem inuentarij pro se, siue non habeat, sufficit enim, ut hanc aliam habeat facta non præsumi *d. l. in bello §. facta*, & in his terminis procedit fortè doctrina *Herculani in tract. de negatiua nu. 255.* vbi præsumptionem inuentarij non esse necessariam profiteretur, quod tamen non absolutè verum supra admonui.

1022 Neque obijciatur **†** *l. cum de lege ff. de probat.* antea ponderata ex qua colligitur partes hæredis esse probare locum, esse falcidiam, ita ut in simili videatur dicen-

cendum partes possidentis esse probare locū detractioni esse legitimæ, & trebellianicæ, & per consequens alias detractiones non præcessisse. † Animaduertendum enim inter legitimam, & falcidiam magnum intercedere discrimen. Siquidem legitima indistinctè est detrahenda, neque aut à viribus patrimonij, aut à multiplicitate legatorum, pendet an legitima debeat nec ne, quia indistinctè ex quocūque patrimonio quoquomodo grauato debetur. Vnde cum à facto non pendeat, an debeat, sed à certissimo iure, nunquam erunt partes hæredis, aut possessoris habentis causam ab eo, probare locum esse legitimæ, quod eodem modo de trebellianica asserendum, eius non prohibitione supposita. At falcidia aliquando detrahenda, aliquando non, tunc quidem detrahenda, quando ultra dodrantem grauata, & ultra dodrantem grauatam esse hereditatem facti est, ideo probandum ad *d.l. in bello §. facta*, ita ut quamuis partes hæredis sint probare locum esse falcidiæ, non tamen eiusdem aut habentis causam ab eo partes erunt probare locum esse legitimæ, aut trebellianicæ.

1024 Minus facit non confecto inventario præsumptionem esse contra hæredem, ut bona subtraxerit ad tradita supra, non solum enim hoc verum est, solum considerato hærede in esse relato ad legatarios, non verò ad fideicommissarium, verum quando etiam admitteremus hanc præsumptionem in casu nostro, & ita admittamus hæredem aliqua bona subtraxisse, non tamen sequitur, quin res, de qua agitur potuerit esse primo alienata, & ita quin iubilis sit, quinimò in quantum facimus hæredem locupletiores, cum per hoc non crescat æstimatio rei ab hoc tertio possessoræ, nec per hoc faciamus ulteriori loco non primo alienatam fuisse, sequitur, ut tantò difficilior excedat valorem detractionum faciendarum, & tantò minus ab hoc possessore sit auferenda, & ideo si quid subtractum profiteatur fideicommissarius ab hærede aduersus hæredem agat, & id ab eo pe-

tat, non à possidente rem non subiectam, quæ si primo loco alienata fuit iustè potuit alienari.

S V M M A R I V M Articuli Trigesimiseptimi.

1025 *Possidens bona alienata, etiam si constat de alijs alienationibus, si tamen non constat priores, est legitimus contraditor ratione detractionum aduersus fideicommissarium.*

1026 *Possidentis conditio aequali casu est melior.*

1027 *Ius metimur ex parte aëtoris.*

ARTICVLVS XXXVII.

Quando agitur contra tertium possessorem, et de alijs alienationibus constat non tamen apparet, an priores sint, vel posteriores.

1025 **B** Reuiter idem respondendum, quod in superiori Articulo, quamuis enim certum sit omnino hæredem plus alienasse, quam posset, certissimum quoque est, posteriores tantum alienationes reuocari posse, ita ut intentio fideicommissarij agentis in eo fundata sit, ut res ab illo petita sit ultimo alienata, debeat igitur hoc in continenti probare, alioqui ab hoc beneficio excludetur.

Neque dicatur quinimò ex aduerso intentionem possidentis esse fundatam in hac qualitate, ut res quam possidet sit primo alienata, nam certè si hoc admittamus & aëtor, & possidēs erunt in equali conditione, & statu, & incertum erit quis æquiores foueat causam, cum ex parte vtriusque æquo modo res incerta sit, ex parte nempe aëtoris, an sit ultimo alienata, ex parte verò rei, an sit primo alienata † in æquali autem statu melior est conditio possidentis vulgato *§. commodum Inst. de Interdict.* debet enim possessor suam intentionem probare, quando ex aduerso suam probauit aëtor, & neutro probante melior conditio possiden-

1027 fidentis. Ius † enim metimur ex parte aëtoris. *Bart. ad Rubr. ff. de rei vindicat. Gomez. in S. sed iste Institut. de aëtion. num. 26. in fine, & supra latius dictum.*

S V M M A R I V M
Articuli Trigesimioctavi.

1028 *Possidens bona ab herede alienata, quando constat nihil aliud antea alienatum fuisse, est legitimus contradicëtor, etiam si fideicommissarius asserat dictas res esse tanti ponderis, ut opportunas detractiones longè superent.*

1029 *Detractiones ubi pro certò sunt faciendæ impediunt immissionem, quamvis certum sit aliud restituendum superesse.*

1030 *Argumentum à multò magis valet.*

ARTICVLVS XXXVIII.

Quando agitur contra tertium possessorem, & in confesso est nullam præcedere alienationem, sed solum eam rem, quam tertius possidet fuisse alienatam, asserat tamen fideicommissarius solam tanti esse ponderis, ut permissas detractiones longè superet, ideo pro parte superante velit immitti, contra verò relucet possessor, an fideicommissarius sit immittendus.

1028 **N**egatiua † sententia procul dubio est tenenda, asserendumque fideicommissarium non immittendum, sed hunc tertium possessorem legitimum esse contradicëtozem, aduersariumque ab immissione excludere posse.

1029 Probatur autem primo, quia † quando certum est locum esse detractionibus faciendis, constat immissionem impedi-ri, quamvis etiam certum sit aliquid restituendum superesse, ut sentiunt communiter Doctores in l. nostra, testaturque de communi Rota in una Foroliu-ien. fideicommissi 19. Maij 1611. coram R.

P. D. Pamphilio multos cumulauit in tra-ctat. de legitim. contradicëtor. quæst. 13. num. 33. At in re nostra certum est locum esse detractionibus, ergo quamuis aliquid restituendum superesset, impedi-etur immissio, donec fuerit facta actua- lis detractio, & separatio.

1030 Confirmatur † argumento desumpto à multò magis iuxta notata ad Authent. multò magis C. de sacrosanct. Eccles. nam ubi certum est aliquid restituendum su- peresse, non tamen locus est immissio- ni, quantominus ubi dubium est, an ali- quid restituendum superfit, ut in casu nostro.

S V M M A R I V M
Articuli Trigesiminoni.

1031 *Possidens bona à grauato alienata, si con- stet alia eiusdem valoris, vel maioris antea fuisse alienata, non est legitimus contradicëtor aduersus fideicommissa- rium petentem immissionem, nisi in- continenti probet tot alia bona in here- ditate existisse, quæ vel æquarent, vel superarent valorem rerum, & primo alienatarum, & à se ipso possessorum, & num. 1035. vers. 3. quia.*

Declara hoc procedere, quando verè con- stat bona alienata excedere valorem bonorum prætenforum, licet non fuerit ulterius probatum plura bona in here- ditate non fuisse, num. 1036.

1032 *Diues aut pauper quis non præsumitur magis, quàm appareat, & qui unum, vel alterum dicit, tenetur ad illud pro- bandum.*

1033 *Paupertatem probare debet, qui ob eam se excusat ab onere.*

1034 *Paupertatem probare debet, qui alium reijcit tamquam pauperem.*

1035 *Paupertatem patronus probare debet, si petat alimenta à liberto.*

1036 *Diuitias probare debet, qui tenetur elige- re diuitem.*

ARTICVLVS XXXIX.

Quando constat bona antea alienata excedere valorem reliquorum bonorum pratenforum, quæ constat in hereditate fuisse, ita vt si alia non darentur bona hereditaria iam legitima, & trebellianica essent consumptæ, possidens autem neget detractiones prorsus consumptas, quia in hereditate non solum reperiuntur bona primo alienata, & ea, quæ à fideicommissario petuntur, sed alia, ita vt etiam ex illis aliquid detrahendum supersit, an fideicommissarius sit immitendus.

Hic articulus non potest habere locum, nisi in tertio possessore, nam si hæres non solum dicat, sed etiam absolute probet, non tantum in hereditate fuisse bona primo alienata, & ea, quæ ipse possidet, ac ab eo petuntur, verum etiam alia, non infirmat, sed confirmat actoris intentionem, nam quanto opulentior est hereditas, tanto plura bona consequi debet fideicommissarius, & sic constat bona, quæ ab eo petuntur non excedere partem, quæ fideicommissario debeatur, ideo nulla exceptione detractionum excludi posse, quinimò, & totum quod petitur ei deberetur, & media pars eius, quod amplius in hereditate extare asserit hæres, cum vt supradictum legitima, & trebellianica non superent dimidiam partem.

Facti ergo species ponenda est in tertio possessore, à quo fideicommissarius vult bona vendicare, & excipit ea esse imputanda in detractiones, verum quia probat fideicommissarius tantundem prius alienatum, & ita dimidiam partem, ita vt iam detractiones consumptæ sint, replicat ille primo alienata non peruenisse ad dimidiam partem hereditatis, sed in ea quoque, quæ ab eo possidentur contineri, & quia hoc esse falsum, si in

hereditate non fuisset alia bona præter primo alienata, & petita, inquit alia dari, vel quæ posterius fuere alienata, vel quæ fortè etiam existunt pœnes grauatum, aut eius hæredes.

¹⁰³¹ Breuiter respondendum si possidens non probet in continenti alia extitisse bona in hereditate, non posse immisionem impedire. Probatur autem.

¹⁰³² Primo, quia nullus præsumitur fuisse magis diues, aut magis pauper, quam appareat, aut probetur eum fuisse, vnde qui vnum, vel alterum dicit, tenetur ad illud probandum. *Gloss. communiter approbata in l. si verò §. qui pro rei qualitate ff. qui satisfacere cogantur. Alciat. de*

¹⁰³³ *presumpt. 27. num. 4. vbi docet si quis tamquam pauperem se excuset debere paupertatem probare §. Item propter Infirmit. de excusat. tut. l. cura §. deficiente*

¹⁰³⁴ *ff. de muner. & honor. §. Et qui alium reijcit tamquam pauperem eodem modo probat l. si creditores §. finali ff. de priuileg. credit.*

¹⁰³⁵ Hinc si patronus sub prætextu paupertatis alimenta petat à liberto paupertatem probare debet *l. finali ff. de liber. agnosce. & versa vice, qui tenetur eligere diuitem illam qualitatem probare l. 1. §. si magistratus ff. de magistr. conuen. l. non est necesse, & ibi Raphael. Fulgos. ff. de probat.* Ita quoque in re nostra, qui præten dit hereditatem locupletior, quam appareat debebit illud probare, quod si in continenti non probauerit, non impediet aduersarij immisionem, cui nihil aliud quam hæc maior hereditatis vis obesse potest.

Secundo probatur, quia reus fundat suam exceptionem, non in negatione simplici eorum, quæ ab actore asseruntur, sed in affirmatiua propositione, alia bona in hereditate fuisse, ideo partes illius sunt talem assertionem probare, vt sæpius in hac quæstione repetitum, potissimum num. 879.

Tertio, quia ita in terminis fuit dictum per *Rotam in vna Bononien. de Poetis 4. Maij 1615. coram R. P. D. Vbaldo*, in illis verbis. *Si dicta Domina Francisca, quæ à Vergilio causam habuit, præten dit*

ndfuisse alia bona in hereditate, quorum ratione legitima, & trebellianica sit detrahenda, vel quod alias dicta alienatio non sufficiat debet hoc probare. Fuit quoque idem decisum in una Maceraten. fideicommissi 16. Februarij 1061. coram Illustrissimo Cardinali Sacrato. Cuius verba, quia in indiuiduo quæstionem determinant, transcribere operepretium duxi, sunt ergo huiusmodi. Ad secundum fuit dictum Marcum Antonium primo loco alienasse Domum, & Vineam, quæ erant in bonis fideicottentis, & excedebant valorem bonorum, de quibus agitur. Vnde cum legitima, & trebellianica Marci Antonij non excedat medietatem bonorum hereditariorum iuxta doctrinam, Angeli conf. 125. quæ non habet contradicteorem, ut dicit Crauet. conf. 50. quando legitima est triens, prout in hoc casu, quo unus remansit filius. Auth. nouissima C. de inoffic. testament. merito dicta bona tamquam primo loco alienata cedere in legitimam, & trebellianicam ipsius Marci Antonij. Bald. in l. iubemus C. ad trebell. cum alijs cumulatis per Gabr. de legitima conclus. 4. num. 8. & per consequens bona ultimo loco alienata per fideicommissarium ab ipsis emptoribus retrahi poterunt. Alexand. conf. 178. num. 5. lib. 5. Ruin. conf. 135. num. 11. lib. 3. Soccin. & Gabriel. locis supra citatis.

Declaranda tamen est hæc determinatio, † ut procedat, quando verè probatum bona alienata excedere valorem bonorum prætenforum, licet postea non fuerit vltèrius probatum plura bona in hereditate non fuisse, quam & alienata, & prætensa, ut clarè determinat Rota in sequentibus verbis.

Non obstat, quod testes deponentes de supra dicta alienatione non coarctent negatiuam, nempe quod in hereditate Iacobi non fuerint alia bona, quia talis probatio sufficit ad excludendam exceptionem negantis restituere bona fideicommisso subiecta, sub prætextu, quod in dictis bonis debeatur sibi legitima, & trebellianica, unde si reus adhuc insistit alienationes primo loco factas nõ sufficere pro dictis quar-

tis, quasi quod adessent alia bona ipsius fideicommittentis, debet illud tamquam fundamentum sue intentionis probare l. in exceptionibus ff. de probat. Innocent. in cap. super his num. 10. de accusat. cum alijs sæpius allatis.

S V M M A R I V M
Articuli Quadragesimi.

1037 Beneficio legis nostræ non est locus aduersus tertium possessorem, quando habuit causam ab herede.

Declaranda si hæres illud intenet, secus verò si fideicommissarius, num. 1073.

1038 Exceptio qua quis vitatur aduersus eum cui non competit actio, appellatur intentionis exclusio.

1039 Fideicommissario particulari non competit legis nostræ beneficium.

Competit tamen saluiantum interdictum, quo non minus facile rei fideicommisso subiectæ possessionem consequitur, num. 1059.

1040 Fæmina dotata ex bonis fideicommisso subiectis, si allegat non existisse alia bona libera, ex quibus dotari potuerit habet ita fundatam intentionem, ut legitime fideicommissario contradicat immisionem petenti.

Declaranda si fideicommissum fuerit uniuersale, secus si fuerit dotata ex particulari fideicommisso subiectis, num. 1074.

1041 Legitima omne onus excludit ad effectum, ut filius de ea libere disponat.

1042 Legitimam hæres in uno, vel pluribus corporibus eligere potest.

1043 Legitima dicitur quota bonorum.

1044 Legitima non detrahatur ex bonis specialiter legatis, vel fideicommisso subiectis, si supersint bona, in quibus aequè commodè eam filius consequi possit.

1045 Conclusio habens qualitatem, & conditionem annexam non potest diuidi.

1046 Probans unum ex duobus probandis non satisfacit.

1047 Probare quis debet etiam parte non opponente, omnia sine quibus bonum ius fouere nequit.

- 1048 Limitationi iuberens debes eius terminos probare
- 1049 Regulam pro se habens dicitur habere intentionem fundatam
- 1050 Conclusio generalis habet rationem regulæ, minus verò generalis, quatenus generali contrariatur, habet rationem limitationis
- 1051 Actus validitati, & non rescissioni Iura fauent
- 1052 Actum impugnans sustinet onus probandi eius, quod actum reddit inuolidum
- Declara, quando impugnans non habet suam intentionem fundatam, nu. 1085.
- 1053 Afferens in hereditate tot bona esse, & non plura secundum aliquos, statim dicitur probasse
- Declara, quando non solum asserit plura non existere, verum etiam producit testes talia corpora fuisse, & non plura asserentes, num. 1086.
- Vel secundo, quando habet aliquam præsumptionem pro se, qua onus probandi in aduersarium transferat, nu. 1087.
- 1054 Afferens alia bona non extare habet intentionem fundatam ex Rota Romana, & aliquorum aliorum sententia
- 1055 Negatiua est difficilima, quinimò impossibilis probationis
- 1056 Impossibile nulla est obligatio
- 1057 Diuitia sunt probande ab eo, qui se fundat in illis
- 1058 Hæres, vel tertius possessor rem possidens singulari fideicommissio subiectam, volens eam retinere nomine legitima, præ tendens alia non adfuisse ex quibus potuerit deduci, secundum aliquos est legitimus contradictor aduersus fideicommissarium
- Contrarium tamen verius, ut infra numer. 1060. cum sequentibus, & 1072. ubi afferuntur Auctores pro hac sententia, & 1090. ubi respondetur auctoribus prædicta opinionis
- Prima tamen opinio procedit, quando fideicommissum erat quidem singulare, sed tantam partem bonorum completebatur, ut legitima non superesset integra, num. 1091.
- Item, locum habet si aliqua præsumptio vigeat ex parte possidentis, nu. 1094.
- 1061 Legitima non detrahatur de fideicommissis particularibus
- Rationem, vide infra sub num. 1063.
- 1062 Legatarij, & fideicommissarij singulares in rebus legatis præferuntur creditoribus, & hæredibus in ipsa legitima
- 1063 Hæredis ius nomine legitime est debilius quam creditorum
- 1064 Legata, & fideicommissa particularia, integra sunt præstanda, quando non excedunt dodrantem
- 1065 Hæres, vel tertius possessor allegans alia non adfuisse bona, ex quibus legitima potuerit detrahi, nisi ea, quæ fuerint subiecta particulari fideicommissio, tenetur id probare
- 1066 Legitima, ut possit deduci ex bonis particulari fideicommissio subiectis, quando non adsunt libera limitatio est non regula
- 1067 Limitationem probare debet in ea se fundans
- 1068 Vnum pro alio inuito creditori solui nequit
- 1069 Debitor, qui vult uti exceptione S. quod autem in Auth. de fideiussoribus debet probare se carere pecunia, bonis mobilibus, & pro immobilibus emptorem non reperire
- 1070 Administrator, qui dicit se non fecisse inuentarium, quia non inuenit bona, debet hanc negatiuam probare
- 1074 Negatiuam probare debet se fundans in ea
- 1075 Qualitas cuiuscumque conclusionis potest esse duplex, vel conclusionis inductiua, vel remotiua eius impedimenti, quod ipsam conclusionem destruere posses
- 1076 Qualitatem conclusionis, qui in ea se fundat probare debet, si sit conclusionis inductiua
- 1077 Secus si sit remotiua impedimenti
- 1078 Impedimentum remouere, ubi de eo non apparet nimia est diligentia
- 1079 Qualitatem remotiuam impedimenti asserit conclusionis non esse probandam, ex quibus deducatur

1080. *Dolus dans causam contractui bonæ fidei facit contractum ipso Iure nullum.*
 1081. *Agens tamen ex huiusmodi contractu non tenetur probare non dolum.*
 1082. *Dolum probare debet, qui utitur exceptione doli.*
 1083. *Actori sufficit ea in Iudicium deduxisse, ex quibus resultat fundamentum sue intentionis, absque eo, quod probet ea, quæ veniunt in replicatione.*
 1084. *Principale est attendendum non accessorium.*
 1085. *Testatoris dispositio non est reddenda elusoria.*
 1089. *Doctoris dictum est intelligendum secundum legem, quam allegat.*
 1092. *Legitimæ nomine aliquid alienari potest etiam, quando omnia immobilia prohibita sunt alienari.*
 1093. *Alienationis prohibitio, in quantum legitimam grauat, est irrita, & nulla.*

ARTICVLVS XL.

An fideicommissarius singularis aduersus possessorem, qui rem possideat fideicommisso singulari subiectam, velitque nomine legitimæ eam retinere, quia fortè prætendat non adfuisse alia bona libera, ex quibus legitima commodè deduci potuerit, immisionem ex hoc beneficio obtinere possit, an potius è conuerso hæres, vel tertius possessor sit legitimus contradictor.

Coniunctim proposui hæredem, & tertium possessorem, quia nulla diuersitatis ratio in præsentī specie, inter vnum, & alium afferri posse videtur, quæ diuersam determinationem operari possit.

Videtur dicendum immisionem non competere, quinimò hæredem, vel tertium possessorem, legitimum esse contradictorem, omninoque aduersarium.

ab immissione excludere posse, quod probatur.

1037 Primo, quia † huic beneficio regulariter non est locus aduersus tertium possessorem titulo singulari, quando habuit causam ab hærede. *Rota Bononien. inter decis. compilatas à D. Gipsio decis. 137. num. 3. quod pluribus idem Gipsius confirmat in additione vers. quod verò poterit, dixi pluribus supra in quæst. 7. nu. 99.* poterit ergo huiusmodi possessor contradicendo impedire aduersarium, si non vi veræ exceptionis, quæ locum habet, quando vera aduersario competat actio, saltem vi improprie exceptionis, † quæ appellatur intentionis exclusio, qua utimur aduersus eum, cui vera non competit actio, ad tradita per DD. in princip. *Institutionum de exception.*

1039 Secundo, quia † hoc beneficium non competit singulari fideicommissario, ad tradita per DD. communiter in l. nostra. *Rota Romana decis. 36. num. 2. part. 1. Rota Bononien. d. decis. 137. num. 1. quod pluribus firmavit Gipsius in additionibus ad dictam decisionem num. 1.*

Posito verò hoc beneficium competere pro fideicommisso particulari, vel aliud quodpiam simile, de quo ob similitudinem, & proximitatem agendum videatur, adhuc non videtur competere in casu nostro ex infra scriptis.

Tertio igitur, & magis particulariter ad rem, quia quemadmodum † foemina dotata ex bonis fideicommisso subiectis, si allegat non extitisse alia bona libera, ex quibus dotari potuerit habet, ita fundatam intentionem, vt legitimè contradicat, nisi aduersarius probet in continenti alia bona in hæreditate fuisse, ex quibus dotari potuerit, vt pluribus supra in hac eadem quæstione num. 963. Ita, in re nostra possidens rem fideicommisso subiectam, si alleget alia bona non extitisse, ex quibus legitima potuerit detrahi, habebit intentionem fundatam, eritque legitimus contradictor, nisi fideicommissarius probauerit in continenti alia bona extitisse, ex quibus legitima commodè detrahi possit, quod cum sit difficile

cilè in continenti probare, sequitur, vt hoc beneficium cessare videatur.

- Quarto, ex mente *Gabriel. conf. 138. nu. 5. lib. 2. cum multis sequentibus*, quia regulare est, vt quatenus capit legitima
- 1041 † omne onus de bonis testatoris ei ciat-
tur, ad effectum vt filius de sua legitima liberè disponere possit *l. quoniam in prio-
ribus C. de inoff. testam. Ias. in l. filius
familias §. Diui in 4. notab. num. 13. ff. de
leg. 2. & in l. si arrogator num. 28. ff. de
adopt. Aretin. conf. 19. num. 3. & 10. Io-
seph. Ludouic. decis. Lucens. 28. num. 2. qui
plures congerit, & de communi attesta-
tur. Ant. Gabriel. de legitima conclus. 1.
Barz. decis. 86. num. 28. & decis. 104.*
- 1042 num. 9. † ita vt possit filius alienando in
vna, vel pluribus rebus legitimam elige-
re *l. Marcellus §. res, quæ ff. ad Trebell.
pluribus dixi in parte inscripta de legit.
contradict. conclus. 13. num. 5. ex omni-
bus rebus cuiuscumque oneri subiectis*
- 1043 deduci potest. † Vnde quota bonorum
dicitur, vt per scribentes in *l. filium, quem
habentem C. de inoff. testam. & quamuis*
- 1044 prædicta regula † limitetur, vt non pro-
cedat in bonis specialiter legatis, vel fi-
deicommisso subiectis, si supersint bona,
in quibus æquè commodè, & vtiliter fi-
lius legitimam consequi possit *ad Bald.
in Rubr. ff. de rer. diuis. colum. 2. num. 2.
Ias. in l. filium quem habentem C. famil.
erciscun. num. 17. & in l. Marcellus §. res
quæ in fin. ff. ad Trebell. Doctor. in d. l. 4.
præcipue Alex. nu. 16. idem conf. 12. lib. 5.
Dec. conf. 81. num. 6. Corn. conf. 180. nu. 6.
volum. 4. & conf. 106. maxime in fin. vo-
l. 2. Aym. conf. 19. num. 14. & melius
conf. 109. num. 6. Crott. in l. filius fami-
lias §. Diui de leg. 2. num. 6. Ripa in d.
§. Diui num. 27. Ruin. conf. 27. num. 11.
lib. 1. Senat. Pedemontan. decis. 13. colum.
final. Natt. conf. 199. nu. 6. & conf. 238.
num. 3. & conf. 634. nu. 5. Roland. à Val-
le conf. 23. num. 41. volum. 4. Curt. lun.
conf. 210. num. 10. & 11. lib. 3. Soccin.
conf. 75. colum. 4. volum. 1. Anton. Gabr.
de legitima lib. 6. conclus. 4. num. 13. Io-
seph. Ludouic. decis. Lucens. 28. num. 33.
cum seq. Barz. decis. 103. nu. 12. & 105.*

num. 3. Nihilominus, quia hæc limitatio,
vt non possit detrahi ex bonis fideicom-
misso subiectis, est vera cum qualitate,
& conditione, si æquè commodè, & vti-
liter de alijs bonis detrahi possit, non.

1045 † potest hæc conclusio diuidi, quia ha-
bet qualitatem, & conditionem anne-
xam, adnotata per *Bald. in l. siquidem
C. de except. & Bart. in l. Aurelius §. idem
quæsiuit de liberat. legat. Dec. conf. 261.
num. 2. & in terminis Simon. de Prat.
conf. 137. num. 31.* consequens est, vt
quicumque vult vti hac limitatione, non
solum probet bona fideicommisso particu-
lari subiecta, sed etiam alia bona æquè
utilia adfuisse, ex quibus commodè le-
gitima potuerit deduci, † quia non suf-
ficit alterum ab eo probari, qui duo pro-
bare tenetur *l. si heredi plures ff. de con-
dit. Instit. Bald. Angel. Salycet. in l. sciant
C. de legit. heredit. Alexand. conf. 185.
num. 10. volum. 6. Bart. in l. non solum
§. sed, vt probari ff. de nou. oper. Felyn. in
cap. auditis num. 38. de præscript. Paris.
conf. 62. num. 39. volum. 4. Tiraquell. de
retract. consang. §. 8. gloss. 7. num. 1. Qui-*

1047 nimò † etiam parte non opponente de-
bet quis omnia probare constitutoria,
iuris sui, sine quibus bonum ius fouere
nequit. *Egid. decis. 684.* sequitur ergo
ex supradictis, vt onus probandi alia ad-
fuisse bona spectet ad fideicommissarium
etiam particularem, ita vt si in continen-
ti non probet facili negatio ab aduersa-
rio tamquam legitimo contradicte ex-
cludatur.

- 1048 Confirmatur, † quia inhærens limita-
tioni debet eius terminos probare, cum
regulam habeat contra se *l. ab ea parte
ff. de probat. gloss. in l. omnis definitio ff.
de reg. iur. Dec. in l. 1. de reg. iur. num. 8.
Curt. Sen. conf. 72. colum. 1. aduersarius*
- 1049 † enim habēs regulam pro se dicitur ha-
bere intentionem fundatam. *Surd. con-
sil. 339. num. 6. volum. 3. & decis. 75.
nu. 8. & ob id onus probandi in alterum
transfert Gloss. & DD. in d. l. 1. & d. l.
omnis definitio ff. de regul. iur. Bart. in l.
quoties num. 1. ubi Adden. ff. si quis caus.
Soccin. lun. conf. 182. num. 5. volum. 2.
plures*

plures cumulat Barz. decis. 104. num. 14.

At ut bona particulariter fideicommisso subiecta legitimæ nomine alienari nequeant est limitatio; ergo debet fideicommissarius terminos huius limitationis probare, termini sunt si alia bona libera
1050 extent, ergo, &c. Minor probatur † nam dispositio generalis habet rationem regulæ, minus verò generalis, quatenus magis generali contrariatur habet rationem limitationis *l. in toto Iure ff. de reg. Iur. cum ibi notatis à Decio, & Cagnol. Bart. in l. 1. §. hoc autem edictum ff. de nou. oper. nunciat. Dyn. in cap. generali de reg. Iur. num. 6.* At ut omne onus inane censeatur respectu legitimæ, & ut possint aliqua bona deduci, & alienari iuxta supradicta est quid magis generale, & ut bona particulari fideicommisso subiecta pro legitima capi nequeant, si aliunde legitima deduci posset, est quid minus generale, ergo illa est regula, hæc limitatio.

Quinto, quia cum fideicommissarius
1051 agat ad rescissionem actus, † & iura validitati faueant *l. quoties ff. de reb. dub.* Vnde ea interpretatio est capienda, quæ facit pro actus validitate. *Dec. in l. in testamento num. 12. C. de testamentis, & conf. 289. num. 4. Peregr. de fideicommiss. art. 7. num. 18. Illustrissimus Mantica de coniect. ult. volun. lib. 4. tit. 5. num. 23.*

1052 & onus † probandi existentiam, vel non existentiam eius, quod actum reddit inualidum, illi incumbit, qui actum impugnat, vultque illum rescindere. *Bald. & Salycet. in l. cum te colum. fin. C. de probat. DD. in cap. in presentia extra de probat. ubi Felyn. num. 28. gloss. in l. cum pater in S. rogo in vers. non offenderint de legat. 2. Ioan. Andr. & alij in cap. si forte de elect. in 6.* At fideicommissarius est, qui vult rescindere alienationem ab hærede factam, igitur ille probare debet existentiam eorum, quæ faciunt alienationem rescindi posse. At hæc posita sunt in eo, ut bona non solum sint particulari fideicommisso subiecta, verum etiam in eo, ut aliunde potuerit legitima desumi, ergo horum vtrunque erit in continenti

fideicommissario probandum, alioqui ab huius legis beneficio excludetur, & hoc vtitur argumento. *Gabr. conf. 138. num. 12.*

Sexto, quia quando possidentis partes essent probare non extitisse alia bona, ex quibus legitima, & reliqua potuissent detrahi, hoc facillimè, & in continenti probaret, asserendo talia bona fuisse
1053 in hæreditate, & non plura, † nam quotiescumque quis asserit in hæreditate esse tot bona, & non plura, statim probasse dicitur, & ideo quicumque asserit plura in ea fuisse, ad id probandum tenetur *Gloss. insignis in l. cum de lege, ubi Angel. ff. ad leg. falcid. Bart. in l. 1. §. si usufructus ff. eodem. Idem Bart. in l. si constante quæst. 1. ff. solut. matrim. banc sententiam communem esse fatetur. Corn. in l. ult. §. licentia C. de Iur. deliber. complures alios eandem sententiam tenentes, & communem asserentes refert Didac. Couar. variar. resolut. lib. 1. cap. 6. num. 3. & Herculan. qui & ipse eandem tuetur in tract. de negat. num. 252. Ruin. qui dicit esse communem, & debere seruari conf. 91. num. 3. lib. 1.* At asserit hæres in hæreditate tot bona fuisse, & non plura, contra fideicommissarius asserit plura fuisse, ergo partes fideicommissarij
1054 erunt id probare, & † quod allegans alia bona non extare habeat intentionem fundatam tenuit *Rota in vna Romana legati 29. Aprilis 1613. coram R. P. D. Caualerio, ubi allegat Aym. conf. 19. num. 18. vers. cui autem. Curt. Sen. conf. 27. sub num. 17. vers. ergo incumbit hæredibus. Alciat. conf. 77. nu. 6. lib. 1. Dec. conf. 519. num. 7.*

Confirmatur extraditis ab eod. *Herculano in d. tract. de negatiua num. 254. & à Didac. d. cap. 6. num. 3.* † quia cum negatiua sit difficilimè, quinimò impossibilis probationis *cap. bene il 1. cap. quoniam contra, ubi Lanfranc. & Dec. in princip. de probat. l. actor C. de probat. cap. super hac de renunciat. latè Ripa in cap. cum Eccles. de caus. possess. & propriet. num. 20. Ingneus in l. necessarias §. non*
1056 *alias ff. ad Silan. num. 58.* Nemo † au-

tem ad impossibile tenetur *l. impossibiliū ff. de reg. iur.* consequens est, vt non sint partes hæredis probare in hæreditate non fuisse alia bona, sed potius sint fideicommissarij affirmatiuam probare. Accedat diuitias non præsumi, & ideo asserentem tot adesse, & non plura habere præsumptionem pro se, merito onus probandi in aduersarium transfertur, vt rectè considerant Herculani. & Didaci. ci-
 1057 tatis † locis, quod etiam docet *Becc. consil. 100. in fin.* animaduertens vbi diuitiæ sunt fundamentum alicuius, eum debere eas probare *l. si verò §. qui pro rei ff. qui satisfac. cogan. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 27. num. 40. Tiraquell. de retract. consanguin. §. 32. gloss. unica num. 94. & seq.*

1058 Septimo, quia † ita expressè tenent *Gabr. d. conf. 138. lib. 2. per totum. Gratian. disceptat. forens. cap. 331. num. 21. & 22. Rota decis. 210. par. 2. diuers.*

Pro determinatione præmuniendum
 1059 † verè quidem, fideicommissario singulari legis nostræ beneficium non competere, vt supra num. 289. satis plenè probatum, nihilominus, eum aliquod simile beneficium habere, nempe Saluiantum Interdictum, quo non minus facilè rei fideicommissio subiectæ possessionem, quam ex huius legis remedio consequuturus esset. *Rota diuers. d. decis. 36. sub num. 2. par. 1. in recent. & pluribus probat Statil. Pacif. de Salu. Interdict. inspect. 3. cap. 4. num. 58. fol. 218. quem refert, & sequitur D. Gips. in addit. ad d. decis. Rota Bonon. 137. vers. sed si hoc remedium.*

1060 Hoc supposito asserendum, † neque hæredem, neque tertium possessorem, esse legitimos contradictores aduersus hunc fideicommissarium singularem, nisi in continenti probet legitimam non potuisse ex alijs bonis deduci, quam ex particulariter huic fideicommissio subiectis.

Probatur autè primo, quia fideicommissarius habet intentionem fundatam

1061 in eo, † quod legitima non detrahatur de fideicommissis particularibus. *Mantic. de coniectur. ultim. volunt. lib. 7. tit. 11. num. 2. Bald. in rubr. de rerum diuis. co-*

lum. 2. num. 1. & in l. potest de legat. 1. Angel. in l. Papinianus §. si conditioni colum. penult. vers. id ipsum autem supplementum ff. de inoffic. testament. & in l. si pater colum. 3. vers. restat videre C. de instit. & substit. Salycet. in l. omnimodo quest. 3. C. de inoffic. testament. Imol. in l. suus quoque in fine verbi ff. de hered. instituend. Alexan. in l. in quartam colum. final. ff. ad leg. falcid. & conf. 12. perspectis bis, quæ in themate circa principium lib. 5. Idem Alexand. conf. 117. colum. fin. in 6. & conf. 106. colum. final. lib. 2. Dec. conf. 81. colum. penult. vers. 7. queritur. Crauett. conf. 109. num. 6. Corn. conf. 106. colum. fin. lib. 2. & conf. 180. colum. 5. ad fin. in quarto dubio lib. 4. Natt. conf. 238. num. 5. lib. 2. vbi eleganti ratione confir-

1062 *mat num. 6. † Quia legatarij, idem dicas de fideicommissario singulari §. sed nos vsque instit. delegat. l. 2. C. commun. delegat. l. 1. de leg. 1. in rebus legatis præferuntur creditoribus, vt docuit Bart. in l. is cui §. postquam ff. vt in possess. legat. post Cyn. in l. 2. C. qui pocior. in pignor. Ergo multò magis præferuntur hæredibus in legitima. † qui habent debilius ius, quam creditores l. Papinianus §. quarta ff. de inoffic. testam. Idem Natt. conf. 199. num. 6. volum. 1. Surd. conf. 148. nu. 11. & 12. Honded. conf. 66. nu. 11. volum. 2. Surd. decis. 316. num. 11. Rota in vna Bononien. de Poetis 4. Maij 1615. coram R. P. D. Vbaldo, & in vna Romana legat. 24. Aprilis 1613. coram R. P. D. Caualerio.*

Et ratio est, quia fideicommissarius suo fideicommissio priuaretur, quæ ratio cessat in fideicommissio vniuersali, ideo contrarium in eo cautum, fideicommissarius enim vniuersalis non patitur diminutionem aliquam, eo quod magis ex vna re, quam alia fiat detractio, & ideo non prohibetur electio, sed ex quacumque re fieri potest, ita vt semper rectè facta dicatur. At particularis patitur, si enim ex re particulari fideicommissio subiecta legitima detrahatur, aut alia iura, ille suo carebit fideicommissio, quod

1064 absurdum, legatarij enim, & sic fideicommissa

missa particularia sunt præstanda integra, quando non excedunt dodrantem
S. quamobrem in Auth. de restit. & ea, que parit. pulchrè Nat. conf. 199. num. 6. volum. 1. faciunt tradita etiam per Gabr.

1065 d. conf. 139. num. 29. volum. 2. † Vnde possessor, qui ad effugiendam restitutione allegat non adfuisse alia bona ex quibus legitima potuerit detrahi, hoc probare tenetur tamquam fundamentum suæ intentionis l. 2. ff. de probat. l. auctor. C. eodem. Nat. conf. 199. num. 8. & seq. & conf. 238 num. 6. & seq. Ideo si id non probauerit possessor in continenti, non erit legitimus contradictor, hæc enim conclusio, vt quando non adsunt bona

1066 libera possit † legitima deduci ex bonis particulari fideicommissio subiectis limitatio sua natura est, & pro limitatione ponitur ab omnibus, præcipuè, *Natta conf. 334. num. 5. & 238. num. 1. Roland. conf. 23. num. 41. lib. 4. plenè Barz. decis. 105. num. 4. vim autem faciens in*
 1067 † limitatione eam probare debet, vt supra probatum, & latè *Surd. decis. 332. num. 39. & 40. Gabr. conf. 164. num. 43. lib. 2.*

Secundo, nonnullis similibus hoc cōprobatur quorum primum est debitoris eius, qui pecuniam debet, cum enim creditor regulam pro se habeat, vt ei inuito solutio fieri nequeat in bonis immobili-

1068 bus, † quia vnum pro alio inuito creditore solui nequit l. 2. *S. mutui in fin. ff. si*
 1069 *cert. pet.* † si debitor velit vti exceptione *S. quod autem in Auth. de fideiussoribus, & Auth. hoc nisi debitor. C. de fideiussor.* frustra hoc prætetendit, nisi probauerit se esse in casu exceptionis, nempe se carere pecunia, bonis mobilibus, & pro immobilibus se emptorem non reperire, quæ omnia sunt necessaria, vt locus sit limitationi. *Roman. conf. 163. las. conf. 9. num. 1. Gozadin. conf. 27. & conf. 32. Bertazol. in tractat. de clausul. conclus. 41. gloss. 5. sub num. 2. Barz. decis. 40 num. 6. & 105. num. 17. quamobrem hæc debitori probanda rectè concludit. Cephal. conf. 195. num. 5. Secundum simile est*

1070 † administratoris, qui dicit se non fuisse

obligatum inuentarium conficere, quia non inuenit bona, tenetur enim hanc negatiuam probare, ex quo in ea se fundat, vt voluit *Sigismundus Loped. conf. 32. num. 8. & 9. Cephal. conf. 195. num. 6. Osach. decis. Pedemont. 172. num. 5. Rimin. lun. conf. 53. num. 12. ita ergo, qui dicit alia bona non fuisse in hæreditate libera ex quibus legitimam detrahere posset, tenebitur ad id probandum his similibus, & alijs vtitur *Barz. decis. 105. num. 14. cum nonnullis sequentibus.**

1071 Tertio, hoc idem probatur, † quia se fundans in negatiua illam probare debet. *Bart. communiter approbatus in l. in illa num. 5. ff. de verb. obligat. cum multis alijs adductis per Alexand. in l. 1. in princip. sub num. 40. cum sequentibus ff. de nou. oper. nunciat. & conf. 39. in princip. volum. 1. Crauet. conf. 112. num. 6. Herculan. in tractat. de negatiua in princip. num. 2. vbi innumeros propè congerit, & de communi testatur. Rip. in l. si constante num. 18. vers. comprobatur ff. solut. matrim. Cephal. conf. 195. num. 6. Rimin. lun. conf. 53. num. 13. Osach. decis. Pedemontan. 172. num. 5. Barz. d. decis. 105. num. 19. alios congeffi hac eadem quaestione num. 839.*

1072 Quarto, ita tenuit † Gabr. sibi contrarius *conf. 118. num. 6. vol. 1. Nempè alia bona non adfuisse esse fundamentum intentionis emptoris, & consequenter pertinere ad eum onus probandi. Nat. conf. 199. per totum præcipuè sub num. 9. & 238. per totum. Peregrin. de fideicommiss. art. 40. num. 22. Vbi inquit allegantem venditionem fieri potuisse, quia alia bona non extiterint libera, probare debere, & fideicommissarij vdicantis fundatam esse intentionem in prohibitione, & fideicommissio, Allegat Gabr. d. conf. 118. num. 6. volum. 1. Molin. de primog. Hispan. lib. 1. cap. 10. num. 4. Surd. plenè decis. 316. per totam, & præcipuè num. 14. cum seq. & in conf. 148. nu. 12. Rota in dicta Romana legati 29. Aprilis 1613. coram R. P. D. Caualerio, in vna Anconitana fideicommissi 10. Februarij 1584. in fine, & diuers. decis. 628. par. 1. & apud*

¶ apud Cardin. Seraphinum decis. 321. num. 18. Rota Bononien. apud D. Gipsium decis. 106. num. 46. Quæ tenet in fideicommisso vniuersali onus probandi spectare ad fideicommissarium, in particulari ad possesorem, vbi eandem distinctionem confirmat idem Gips. in addit. vers. ¶ addo solum. Barz. decis. 105. per totam.

1073 Ad primum respondendum, huius legis beneficium, aut simile non habere locum contra tertium possesorem, quando hæres illud intentat, & hoc quidem ob regulam *l. vendicantem de euition.* & alia allegata in loco in argumento citato, secus est si fideicommissarius talia remedia intentet. in eo enim non applicatur *l. vendicantem*, nec aliæ rationes in loco prædicto allatæ.

Ad secundum respondendum illud procedere, quando fideicommissarius se restringit ad huius legis beneficium, certum est enim illud non competere, secus si remedium opportunum intentet, nimirum Saluianum interdictum de quo supra.

1074 Ad tertium respondendum, si foemina dotatam ex bonis fideicommisso subiectis quando allegat alia bona extitisse, ex quibus dotari posset habere intentionem fundatam, si fideicommissum fuerit vniuersale, secus si fuerit dotata ex rebus particulari fideicommisso subiectis, & ratio differentia est, quia in fideicommisso vniuersali, cum illud vniuersa bona complectatur verisimile, imò quidem necessarium est non adfuisse bona libera, ex quibus dotari potuerit, in fideicommisso autem particulari totum oppositum constat.

Ad quartum respondendum argumentum Gabrielis facile retorqueri posse, nam si se fundans in conclusione conditionata, & qualificata debet qualitatem, & conditionem probare, quia possessor se fundat in hac conclusione, ut res primo alienata in legitimam imputetur, & hæc conclusio vera est, cum altera ex istis duabus qualitatibus, vel ut non sit particulari fideicommisso subiecta, vel ut

non adsint alia bona ex quibus legitima commodè deduci potuerit, partes possidentis erunt probare, vel fideicommissum non esse particulare, vel non dari alia bona, ex quibus potuerit legitima deduci. Ex his constat argumentum fallax esse si benè non concipiatur, quia in vtramque conuertitur partem. Pro cuius fallacia detegenda, & veritate in re no-

1075 stra indaganda animaduertendum, qualitatem, seu conditionem cuiuscunque conclusionis, sine qua conclusio vera esse non potest, & sic quæ habet rationem causæ quare conclusio sit vera, duplicem (quantum ad rem nostram attinet) considerari posse ex sententia Philosophi 8. Physicorum text. 32. quem pluribus in locis sequitur D. Thom. præcipuè 1. 2. quæst. 76. art. 1. in corpore. Alteram conclusionis inductiuam, quam Philosophi causam per se appellant, quia tribuit esse effectiuè, & operatur secundum propriam virtutem. Alteram non conclusionis inductiuam, sed remotiuam eius impedimenti, quod ipsam conclusionis veritatem destruere posset, quam accidentalem appellabimus, ita enim eam Philosophus appellat, quæ vulgò etiam appellatur remouens, prohibens, ut idem

1076 Philosophus citato loco. ¶ Quantum ad primam attinet vera est Gabrielis propositio se fundatam in conclusione qualificata debere eius qualitatem probare, ideo volens retrahere bona legitimæ nomine alienata, tamquam fideicommisso particulari subiecta, non solum probabit fideicommissum, sed etiam illud esse singulare. Ad inducendum enim hanc conclusionem, ut bona legitimæ nomine alienata reuocari possint, non sufficit esse fideicommisso subiecta, sed ea qualitas est necessaria, ut fideicommissum sit par-

1077 ticulare, ¶ non autem tenetur probare alia bona non extitisse libera, hæc enim est conditio remotiua impedimenti, nempe exceptionis, quæ posset dictam conclusionem destruere, quæ non est probanda, quando non apparet de impedi-

1078 mento, ¶ nimia enim diligentia est velle impedimentum remouere, vbi de eo non appa-

apparet, & hoc est, quod egregiè (licet paucissimis verbis, & subobscurè indicauit. *Rota in d. Anconitana fideicommissi* 20. Februarij 1584. coram Card. Blanchetto, in illis verbis. *Non enim tenetur illa deducere quorum opposita suam intentionem fundatam possent euertere*, ubi allegat *Egid. decis. 76. num. 2.* verè quidem qualitas non adfuisse alia bona, ex quibus legitima deduci potuerit est substantialis ad inducendam eam conclusionem, quæ seruiret loco exceptionis, vt bona etiam particulari fideicommissio subiecta pro legitima irreuocabiliter alienari possint, ideo quia possessor se fundat in hac conclusione, bona hæc potuisse alienari, quæ conclusio inducitur in esse veri ab hac qualitate, quia non aderant alia bona, partes possessoris erunt probare alia bona non extitisse.

1079 † Quod autem qualitas remotiua impedi-
menti non sit probanda ab eo, qui se fundat in conclusione principali, sed vt potius è conuerso qualitas contraria, nempè impediementi inductiua sit probanda ab eo, qui se fundat in impedi-
mento, vltra Rotæ auctoritatem de qua supra, probatur, non solum quia hæc distinctio est necessaria ad euitandum circuitum, & fallaciam argumentandi, de qua supra, & quia quilibet debet probare substantialia suæ intentionis, sed exemplo exceptionum omnium lure proditarum, quarum conditiones ab excipientibus sunt probandæ, non verò ab agentibus earum contrariæ, exemplum sit in exceptione doli, & similibus, profecto si quis agat actione proficiscente ex contractu bonæ fidei, necesse est non solum vt contraxerit, sed etiam ne dolus dede-
1080 rit causam contractui, dolus enim † dans causam contractui, facit contractum ipso lure nullum l. 3. §. fin. ff. pro soc. l. & eleganter, ubi Gloss. & DD. ff. de dolo. *Federic. de Sen. conf. 164. in princip. vers. Item quia. Petr. de Ancharan. conf. 18. in questione, quæ vertitur num. 6. & 7. vers. restat igitur, vt videamus, Bald. conf. 213. punctus talis lib. 1. circa princ. vers. ex hoc inferitur. Fulgos. conf. 79. in*

1081 *fin. Surd. decis. 253. num. 13. † Nihilominus agentis partes non sunt probare*
1082 *non dolum, sed † versa vice partes excipientis sunt probare illud l. 2. §. sequitur ff. de dol. mal. except.* Constat tamen non dolum ex parte agentis esse qualitatem impediementi remotiuam, ex parte autem excipientis dolum esse qualitatem exceptionis inductiuam, ex quibus constat qualitates impediementi remotiuas, vt tales ab agente non esse probandas, sed earum contrarias, vt impediementi inductiuas à reo probandas. Hoc idem ea fomigerata conclusione probatur, auctori sufficere ea in iudicium deduxisse, ex quibus resultat fundamentum suæ intentionis, absque eo, quod probet ea, quæ veniunt in replicatione, (nihil enim aliud est replicatio, quam exceptionis, & ita impediementi, exclusio) quam tenuit *Oldrad. conf. 729. num. 3. Curt. Sen. post gloss. & alios, quos allegat conf. 72. nu. 1. Corn. conf. 89. incipit posset quis dicere num. 2. lib. 2. Ruin. conf. 120. num. 5. lib. 4. & fuit resolutum per Rotam in causa Auximana Molèdini 23. Iunij 1572. coram Robustorio.* Exemplum à supradictis Doctoribus propositum est. Si stante statuto ne bona in forensem alienari possint, nisi certa solemnitate seruata, & agat quis ad nullitatem alienationis contra forensem, satis enim est, vt ostendat alienationem in forensem factum, absque eo quod probet solemnitates statuti non esse seruatas, quæ inobseruantia est destructio exceptionis aduersarij.

Ad quintum eodem modo respondendum eam qualitatem, vt adfuerint alia bona libera non esse qualitatem limitationis inductiuam, sed destructiuam eius qualitaris, quæ replicationem induceret aduersus limitationem, ideo ab eo, qui limitationi innititur non esse probandam, qui nō tenetur destruere replicationem, antequam ea non fuerit probata, & ideo partes replicantis esse probare alia bona non extitisse. Vnde rectè idem Gabriel. vt dixi tibi contrarius d. conf. 118. volum. 1. inquit. *Alia bona non adfuisse esse fundamentum intensionis emptoris, & con-*

& consequenter ad eum pertinere onus probandi.

Ad sextum respondendum, quinimò fideicommissarium, agere ad sustinendum actum anteriorem, nempe fideicommissum, quod per alienationem, nisi ea
1084 reuocaretur, diceretur rescissum. † Unde, quia debemus illud, quod principale est respicere *l. quod habetur ff. de tutelis cap. si forte de elector. lib. 6.* Non quod secundarium *l. naturalem §. Apium, ubi Bart. ff. de rer. dom.* quia per alienationem si ea sustineatur rescinditur fideicommissum, quod est principale, si verò ea rescindatur sustinetur fideicommissum, interpretatio erit facienda in fauorem rescindentis alienationem, & sic fideicommissum sustinentis, non verò in fauorem sustinentis alienationem, & fideicommissum rescindentis, & quidem
1085 nisi talis fieret interpretatio facile fideicommissum, & dispositio testatoris deluderetur, quod absurdum ad tradita *per Cassan. conf. 19. num. 12. & Barz. d. decis. Bonon. 105. num. 35.* legitimaque detraheretur aliter, ac testator disposuisset contra ea, quæ traduntur à *Rimin. lun. conf. 5. num. 67. & conf. 48. num. 64. & Barz. d. decis. 105. num. 36.* concluderet itaque hoc argumentum, ubi sustinendo actum alienationis, non destrueremus fideicommissum, quod contingit in fideicommissio vniuersali, illud enim habet locum in eo, quod reliquum factis detractionibus superest, ita vt non magis per vnius, quàm alterius rei alienationem
1086 infirmetur. † Præterea talis interpretatio in fauorem sustinentis actum est facienda, ubi impugnans non habet suam intentionem fundatam. At impugnans alienationem habet intentionem fundatam in regula indubitata bona particulari fideicommissio subiecta alienari non posse, vt supra: ergo, &c.

Ad septimum, quo probatur onus probandi spectare ad fideicommissarium, respondendum procedere, vel quando
1087 † non solum dicebat hæres plura bona in hæreditate non extitisse, verum etiam quando producebat testes dicentes talia

corpora in hæreditate fuisse, & non plura, & hoc modo intelligit *Hercula. Gloss. in d. l. cum de lege*, quando docens modum probandi negatiuam in quantitate, dicit testes debere asserere decem in bonis fuisse, & non amplius, & allegat *dict. Gloss. videatur sub num. 252. & sequenti.*

1088 Vel secundo respondendum, textu mente quamplurimorum dictam Glossam, & communem aliorum traditionem, vt sufficiat hæredem dicere talia bona tantum adfuisse, habere locum, quando habet aliquam præsumptionem pro se, vt onus probandi in aduersarium transferat, puta quia confecit inuentarium, eius enim tanta præsumptio est, vt asserenti alia bona reperiri onus probandi incumbat, & hoc modo glossam prædictam esse intelligendam docuit *Bart. Alexand. las. & alij in l. si constante, & ibi etiam Ripa in num. 102. ff. solut. matrim. Phanuc. de Inuentario par. 3. num. 59. pulcrè Couar. d. cap. 6. num. 4.* ubi animaduertit Accursium ad probandam suam intentionem allegare *l. ultim. §. licentia C. de iur. deliber.* ubi docet Iustinianus creditores, & legatarios posse probare plura adesse bona, quàm in inuentario fuerint descripta, † quamobrem cum dictum Glossæ sit intelligendum secundum legem, quam allegat, *ad tradita per Roman. conf. 211. Allegationes colum. final. vers. quoad ultimum, ubi Apostill. in vers. allegat cum plures addit auctores.* Lex autem allegata ab Accursio supponat inuentarium, necesse est, vt dictum Accursij intelligatur supposito inuentario, sequitur eandem sententiam *Natt. conf. 199. nu. 11. & conf. 238. num. 8.* & ultra latè adductos *per Couar.* ubi supra eandem sententiam tenuit *Gabr. conf. 118. num. 7. lib. 1. Ruin. sibi contrarius conf. 81. sub num. 9. vers. præterea lib. 5. Gabr. de probat. conclus. 7. num. 17. Tobias Nonnius conf. 16. num. 23. Bellon. conf. 34. num. 2. Roman. conf. 276. in fine, & ibi latè per addent. Crauett. conf. 225. colum. penult. Crott. in Rubr. de nou. oper. nunciat. Guid. Pap. quest. 142. in fine. Castrenf. conf. 212. num. 2. par. 1. Alciat. de præsumpt. reg. 3.*

præ-

præsumpt. 20. *Roland. de confect. inuentar. par. 4. in vers. hæres cum inuentario allegans plura bona nu. 1. & 3. plenè Ferrant. Garzar. patroc. 60. lib. 2. Peregr. de fideicommiss. art. 39. num. 14. ubi de magis communi Molin. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 7. num. 35. eandem opinionem tenet Rota Bonon. apud Barz. decis. 705. sub num. 21. vers. 2. ubi innumeros auctores ita sentientes congerit, nec non Rota Romana passim, potissimum in una Romana fideicommissi de Rinaldinis coram Cardinali Blanchetto, & in una Romana legati 29. Aprilis 1613. coram R. P. D. Caualerio.*

Neque quicquã facit aliquos ab hac sententia recedere, præcipuè *Ruin. ut dixi sibi contrarium d. conf. 91. sub num. 3. volum. 5. allegatum supra in argumento, & Herculan. in d. tract. de negat. qui sentit Gloss. in d. l. cum de lege, esse intelligendam etiam non confecto inuentario, tum quia Glossa de inuentario mentionem non facit, tum quia videtur loqui secundum terminos legis, quàm interpretatur, quæ cum sit inter Digesta, quorum iure non dabatur inuentarium, non videtur illud supponere posse. Non enim animaduertit Herculan. Accursium quidem legem Digestorum interpretari, sed explicando materiam simul ius Codicis coniungere, dum ad suam conclusionem firmandam legē Codicis allegat, & ideo iuxta eiusdem terminos intelligendum esse, ut iam monitum est. Quod si velimus etiam sequi sententiam Herculani, ut præsumptio inuentarij non sit necessaria id erit intelligendum, quando non solum hæres allegat talia bona extare, &*

1090 Ad octauum respondendum *Gabriellem*, nihil facere cum sibi ipsi sit contrarius, & cum rationes ab eo contra nostrā sententiam propositæ sint fallaces. Eodem modo cessat *decisio Rota 120.* cum

sibi in hoc puncto Rota fuerit contraria, ut ex alijs decisionibus adductis, & cum viuæ rationes contra dictam Rotam suadeant. Sic etiam à *Gratiano* in hac re dissedendum arbitror, quamuis in reliquis multum semper ei tribuendum censuerim.

1091 Fallit nostra sententia, quando fideicommissum erat quidem singulare, sed tantam partem bonorum complectebatur, ut legitima non superesset integra, puta si fideicommissum excedat dimidiam partem bonorum, & filij sint plures quatuor, ita ut legitima semis ad S. 1. in *Anthen. de trient. & semiss.* tunc enim certum est non superesse tot bona libera ex quibus legitima deduci possit. Vnde 1092 † quemadmodum, quando omnia immobilia prohibita sunt alienari, nihilominus aliquid nomine legitimæ alienari potest pro eius valore. *Dec. conf. 81. nu. 7.* 1093 † quia legitimæ onus imponi nequit, ita quando tanta pars, ut aliqua legitimæ pars contineatur, nam pro ea parte, qua legitima grauatur prohibitio alienationis est irrita, cum idem iuris sit de parte, quo ad partem, quod de toto quo ad totum l. *quæ de tota ff. de rei vindicat. ita differit Gabriel. d. conf. 138. num. 15. volum. 2.*

Verum hic quoque facile quæstio eadem suboriri potest cuius sint partes probandi fideicommissum excessisse dimidiam partem, potest enim prætere fideicommissarius patrimonium longè maius, quàm eius aduersarius, quæ erit eodem modo determinanda, quo superior.

1094 Fallit secundo, † si aliqua præsumptio vigeat ex parte possidentis, alia non extitisse bona libera ex quibus opportunè legitima deduci posset, tunc enim talis præsumptio transfert onus probandi in aduersarium, quod de præsumptione ex inuentario desumpta omnino est tenendum ex supradictis nu. 833. & 933. quo verò ad aliam præsumptionem idem quidem tenet *Gabr. d. conf. 138. num. 18.* qui ponit exemplum si ex testamento fideicommittentis hoc colligeretur, vel ex alia

alia præsumptione desumpta à communiter accidentibus, vt num. 20. & 21. dixi supra num. 948. & in fideicommisso vniuersali admittendū omnino videtur, cum heres ob non confectum inuentariū Trebellianicam non ammittat, neque legitimam in fauorem fideicommissariorum. Non tamen sine maxima difficultate videtur procedere in fideicommisso particulari, cum legato æquiparetur, ex quo non deducitur trebellianica, sed falcidia, quæ ammitteretur ob non confectiōem inuentarij, ideo peculiari eget inquisitione, de qua in sequenti Articulo.

S V M M A R I V M
Articuli Quadragesimi primi.

- 1095 Fideicommissa singularia veniunt sub eadem iuris dispositione, qua legata.
1096 Præsumptio qualibet concludens à communiter accidentibus æquiparatur præsumptioni inuentarij ad probandum in hereditate fuisse alia bona.
Declarat, vt infra num. 1110.
1097 Quod facilius procedit si heres alleget negatiuam ad sui fauorem.
1098 Heres non conficiens inuentarium, non per hoc ammittit legitimam.
Contrarium infra num. 1107.
Declarat, vt infra num. 1108.
1099 Saluiantum non competit, vbi cessat hypotheca.
1100 Legata res, vel relicta per fideicommissum singulare à die mortis defuncti sit legatarij.
1101 Et Dominum confirmatur à die adita hereditatis.
1102 Hypotheca non cadit in re propria.
Declarat, vt infra num. 1111.
1103 Saluiantum intentatur pro obtinenda re maioris valoris, quàm sit debitum.
1104 Effectu actum carere legibus repugnat.
1105 Heres non confecto inuentario impedire non potest immiſsionem ex Saluiano fideicommissario singulari, quamuis extra inuentarium probet rem particulari fideicommisso subiectam excedere valorem eius partis, quæ remanet libera à detractionibus, & licet ei non

remaneat quantum sufficit pro legitima, & alijs detractionibus.

- 1106 Heres non confecto inuentario, tenetur præstare integra legata, etiam si hereditas non sit soluendo.
1109 Fideicommissi nomine totum defuncti patrimonium est fideicommissario hypothecatum.
1111 Legata res, vna cum reliquo testatoris patrimonio, est legatario hypothecata.
1113 Legatario vtrumque rei legata Dominus sit, competit tamen actio personalis pro re legata acquirenda.
1114 Dominus semel iterum Dominus fieri non potest.

ARTICVLVS XLI.

An heres fideicommisso particulari grauatus, qui non fecit inuentarium, vel tertius possessor habens causam ab eo, possint impedire immiſsionem fideicommissario particulari competentem, se fundantes in alijs coniecturis opportunè suadentibus non superesse tot bona libera, ex quibus detractiones opportunè deduci possint.

Hic quoque Articulus intelligendus de immiſsione ex Saluiano Interdicto, non ex beneficio legis nostræ, illud enim non competere pro singularibus fideicommissis concessimus.

Præsciendum, quod dicitur de legatis hoc idem de fideicommissis singularibus omnino asserendum, cum singularia fideicommissa sint omnino legatis æquiparata l. 1. ff. de leg. 1. l. 2. C. communia de legatis §. cum nos instit. de legatis. Doctor. in d. l. 1. Ias. in Rubr. ff. ad Trebell. num. 8. Surd. conf. 265. num. 23. Ideo promiscuè examinabo articulum cōfundens hos terminos legatum, fideicommissum singulare, item legatarius, & fideicommissarius singularis modo vnum, modo alium vsurpans.

Videtur dicendum rectè impedire posse,

posse, quia hæres asserendo in hæreditate tot bona fuisse, & non plura concurrentibus coniecturis transfert in aduersarium probandi necessitatem, ut pluribus fuit dictum in superiori Articulo in responsione ad septimum numer. 1088. Quamobrem cum difficilimum sit, ut aduersarius in continenti probet videtur dicendum cessare hoc beneficium.

1096 Secundo, quia † quod dicitur de præsumptione inuentarij dicitur de quacumque alia probabili concludente à communiter accidentibus, ea enim sufficit neganti non adfuisse alia bona. *Parif. conf. 32. num. 10. volum. 3. Corn. conf. 292. num. 24. volum. 1. & ratio præcipua, quia pro negante sufficit adesse aliquam præsumptionem probabilem, etiam si non sit præsumptio Iuris ob difficultatem probandi, ut optimè Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 20. in fine.*

1097 Quod † facilius procedit si alleget negatiuam ad sui defensionem. *Paul. in l. Magna ff. solut. matr. Ruin. conf. 49. colum. 2. volum. 5. Soc. l. un. conf. 26. colum. 3. volum. 2. & his rationibus utitur Gabr. consil. 138. à num. 18. usque ad 23.*

1098 Tertio, quia † hæres non conficiens inuentarium non per hoc amittit legitimam. *Gloss. in §. si verò non fecerit. Authent. de hered. & falcid. & in Auth. sed cum testator C. ad l. falcidiam, & in Authent. hoc amplius C. de fideicommiss. in l. final. §. penult. vers. Sacramenta in fine C. de Iure deliber. & est communis opinio, & multos de communi testātes refert Gabriel. in tit. de legitima conclus. 7. ubi plurimos recenset Surd. decis. 376. num. 8. ubi innumeros congerit, cum plures quoque cumulat Illustrissimus Cardinalis Tuscius in littera L. conclus. 213. num. 1. ubi multos affert de communi testātes, & ideo quantum ad ius legitimæ deducendæ in ea est conditio, in qua si inuentarium confecisset. Quantum quoque ad probationem eorum, quæ in eo sunt necessaria, idem dicendum cum in superioribus rationibus fuerit conclusum idem operari opportunas coniecturas, quod inuentarium, sequitur ergo ut eodem*

modo impediat immiſſionem, quo is, qui inuentarium confecit, quem rectè ante separationem suæ legitimæ immiſſionem impedire posse in superiori articulo statutum.

Quarto, aut vult fideicommissarius immitti ex Saluiano in possessionem rei legatæ, vel singulari fideicommissio subiectæ, aut in possessionē aliorum bonorum excepta dicta re legata, neutrum videtur dicendum: ergo, &c. Non † primum, quia cum Saluianum competat solum ratione hypothecæ, & ea cessante locum habere non possit, *ad Rotam apud Cardinalem Seraphinum decis. 573. num. 1.* non potest habere locum in præcisa re legata, quia ea per legatum, † vel fideicommissum singulare facta fuit legatarij à die mortis defuncti *l. Titio in fin. ff. de furt. † & confirmata à die aditæ hæreditatis l. nemo ff. de reg. Iur. † & ideo non potest illi esse hypothecata l. neque pignus ff. de reg. Iur.* Non verò secundum, quia cum reliqua pars sit minoris æstimationis, quam res prætensa, atque † Saluianum soleat intentari pro obtinenda re maioris valoris, ut vexatus hæres in possessione maioris patrimonij, quàm ab illo debeat se à vexatione redempturus rem legatam præstet *ad Rotam apud Cardinalem Seraphinum decis. 723. num. 14.* Frustra mitteretur in possessionem reliqui patrimonij, non ascendentis ad valorem rei fideicommissio subiectæ, unde potius pateretur hæres eam rem à legatario detineri, quam maiorem præstare, & ita Saluianum nullum operaretur effectum, † quod à legibus alienum §. quibus 1. *Constitut. Cod. l. qui bis idem, ubi Doctores ff. de verb. oblig.*

1105 In contrarium est veritas, nempe † ut hæres non confecto inuentario, etiam si aliudè probet rem particulari fideicommissio subiectam excedere valorem eius partis, quæ remanet libera à detractio-nibus, ita ut ex reliquo patrimonio non remaneat quantum sufficit pro legitima, are alieno, & falcidia ex legatis particularibus detrahenda, nihilominus immiſſionem fideicommissarij intentantis per

A a a

oppor-

opportunitatem remedium impedire nequeat. Probatum autem.

1106 Primo, quia si hæres non confecto inventario siue hereditas sit solvendo, siue non, tenetur integra legata præstare §. si vero non fecerit in *Auth. de hered. & falcidia*. Cuius verba hæc sunt. Si vero non fecerit inventarium secundum hanc figuram, sicut prædiximus non retinebit falcidiam, sed complebit legatarios, & fideicommissarios, licet puræ substantiæ morientis transcendat mensuram legatorum datio, & *Auth. sed cum testator C. ad leg. falcid.* ibi quo non observato, id est inventario legitimè non confecto, ut ex supradictis in eadem *Auth.* colligitur. Solida legata præstet, & si fines hereditatis excedant, cum igitur etiam, ubi hereditas non est solvendo teneatur integra legata præstare, consequens est, ut non solum nihil sub prætextu falcidiæ, aut legitimæ retinere possit, verum etiam teneatur de suo supplere, si nulla detracta legitima, aut falcidia adhuc bona non sufficiant, ex quibus constat utcumque maximè probet rem particulari fideicommissio subiectam superare eam partem, quæ à detractionibus est libera, nihilominus eum nihil detractionum nomine prætere posse, & per consequens eorum nomine nullo modo immiſsionem retardare,

1107 re, & in puncto, quod non confecto inventario hæres legitimam deducere aduersus legatarios nequeat, tenet *Bologn. in Appoſt. ad consil. Anan. 61. num. 4.* & fuit opinio *Castrenſ. cons. 188. num. 2. vers. aut queritur lib. 2. & cons. 186. dubium facit vers. sed advertendum subtiliter eodem lib. 2.*

Et quando fortè sentiamus adhuc heredem non confecto inventario legitimam non amittere, ut tenent relati in tertio argumento pro contraria parte, quod tamen mea sententia repugnat iuribus supra allatis, si respiciamus legatarios, aut fideicommissarios particulares, secus verò quantum ad fideicommissarium universalem, ut dixi supra nu. 976.

1108 sentiunt & tamen omnes, & in hoc communiter cōveniunt, quod licet filius pos-

sit deducere suam legitimam de bonis extantibus mortis tempore *ad l. cum queritur C. de inoffic. testamen.* statim tamen soluat legata integra, etiam si bona existentia mortis tempore erant pauciora; simul etiam ad iniuncta quantitate legitimæ, ut plures cumulati à *Surd. dist. decif. 316. num. 16. qui dicit Doctores in hoc communiter convenire, hoc idem plurimum auctoritate confirmat Monticulus de inventar. cap. 10. num. 587. ubi testatur de communi*. Vnde cum hæres possideat, & dicat se velle retinere nomine legitimæ rectè fideicommissarius admissio hoc titulo legitimæ, statim petet, ut detracta legitima legatum, seu fideicommissum, supplens, & ita refundens, quod detractum est, vel etiam si opus sit ex proprio patrimonio adiungens integrè fideicommissum præstet, & quia pro tali fideicommissio totum defuncti patrimonium est illi hypothecatum *l. 1. cum ibi notatis C. communia de legatis*, immiſsionem consequetur in totum defuncti patrimonium, & illud detinebit donec sibi in solutum assignabitur tota res particulari fideicommissio subiecta, neque aduersabitur posse aliquam partem pro legitima ab hærede detrahi, nam licet detrahi fortè possit, non tamen retineri potest, sed rursus legati nomine refundenda, & ideo cum rursus debeat, nihil prohibet pro ea quoque parte pignus concedi, cum bona defuncti, sint hypothecata, pro omni eo, quod iure legati debetur, & ita pro eo etiam, quod debeat hæres de suo solvere.

Ad primum respondetur utcumque absolutè credatur hæredi non adfuisse alia bona libera, quia tamen ob non confectiōem inventarij tenetur integra legata persolvere, adhuc in continenti, quinimò ab initio constare totam, & integram rem titulo fideicommissi singularis fideicommissario præstandam, ita ut sub eo prætextu, quod hereditas non sit solvendo, ne momento quidem temporis retardari possit fideicommissarij immiſsio.

1110 Ad secundum & respondendum illud dici

dici de quacumque præsumptione opportuna, quod dicitur de inuentario, quantum ad id, vt fides adhibeatur hæreditatem non esse soluendo, non verò quantum ad id, vt sub hoc prætextu possint legata diminui, ita vt legatarij, seu fideicommissarij singularis immissio retardeatur, donec detrahenda fuerint detracta, quoniam non confecto inuentario nullam falcidiam detrahi posse aperto iure cautum est, vt constat ex allegatis in fundamento secundæ opinionis, legitima verò vel non detrahitur, vel detractio non imminuit legata, cum statim ea refundenda, & legata in solidum præstanda.

Ad tertium assentirer contrariæ opinionis, nempe vt per non confectionem inuentarij, quantum ad legatarios attinet ammittatur legitima propter iura supra allegata. Verum quia nimis frequentissimo numero dissentiunt Iuris professores, dicam legitimæ detractionem non imminuere legatum, seu fideicommissum particulare cum post detractionem statim legata sint supplenda eadem legitima refusa, vt supra.

Ad quartum respondendum immisionem ex Saluiano concedendam in omne patrimonium defuncti, nam quantum ad partem non legatam constat hypothecatam esse, vt omnes Doctores admittunt quantum verò ad rem legatam dicendum eam quoque hypothecatam,

vt sentiunt *Bart. & Ias. in l. 1. ff. de leg. 1. Dec. in d. l. neque pignus ff. de reg. Iur.* & rectè, lex enim concedens legatarijs, vel fideicommissarijs singularibus hypothecam vniuersaliter eam concedit in omnibus bonis, quæ testatoris fuerunt tempore mortis *l. 1. & ibi DD. C. commun. de legat.* vnde quia res legata erat testatoris, constat hypothecam in eam competere.

Nihil facit rem suam nemini pignori esse posse, hoc enim intelligendum de re, quæ sit in nostro dominio secundum communes regulas Iuris, nimirum per traditionem iuxta *l. traditionibus C. de pact. §. per traditionem Instit. de rerum diuis.* Non verò de illis, quæ sunt in dominio ex priuilegio Iuris in fauorem alicuius inducto, vt res legata, quemadmodum enim pro re legata competit legatario actio personalis ex testamento, quamuis eius Dominus sit *§. nostra autem Instit. de legat.* contra regulam, vt non competat Domino, quia datur pro dominio acquirendo *§. omnium Instit. de action. l. actionum gener. ff. de action. & oblig.* ita vt repugnet eam Domino dari, quia semel Dominus non iterum Dominus fieri potest *§. sic itaque Instit. de action.* Ita quoque contra regulam eadem legatario, licet Domino, competet hypotheca, & per consequens Saluianum cum in priuilegijs regulas communes Iuris excedamus.

Quæstio I X.

AN, & quando hæres sit immittendus, habito respectu ad adiectionem in testamento factam, puta si addita sit conditio, vel tempus, vel grauen, vel quid simile.

Continet hæc quæstio Articulos quatuor.

Primus Articulus. An hæredi ad tempus, vel ex tempore instituto, nullo cohærede vniuersali dato, competat hoc beneficium.

Secundus. An instituto sub conditione, ipsa conditione purificata, hoc beneficium competat.

A a a 2

Ter-

556 De Acquirenda Possessione.

Tertius. An competat hæredi sub conditione instituto, ipsa conditione pendente.

Quartus. An grauato per fideicommissum ad restituendam hæreditatem hoc beneficium competat.

S V M M A R I V M Articuli Primi.

- 1 Hæres non potest institui ad tempus, vel ex tempore.
- 2 Institutio facta ad tempus, vel ex tempore, reiecta temporis aditione, ut pura sustinetur.
- 3 Testatus pro parte, pro parte intestatus quis decedere non potest.
- 4 Hæres semel, numquam desinit hæres esse.
- 5 Impossibilis adiectio facta institutioni vitatur, & pro non apposita habetur.
- 6 Hæres ex tempore, vel ad tempus institutus statim post mortem testatoris fit hæres, & perpetuò manet hæres.
- 7 Fallit in testatore milite.
- 8 Miles ex tempore, & ad tempus testari potest.
- 9 Instituens aliquem ad tempus, & post illud alium instituens, censetur grauasse primum, ut tempore adueniente secundo per fideicommissum restituat.
- 10 Instituens uxorem in usufructu, & ei alium post eius mortem simpliciter substituens, censetur etiam uxorem in proprietate, & in tota hæreditate instituisse.
Fallit, ut infra num. 20. Coniecturas vide infra num. 28.
- 11 Substitutio directa conuertitur in obliquam, quando aliqui hæres desineret hæres esse.
- 12 Institutus ad tempus, cui nullus tempore veniente fuerit substitutus, dicitur simpliciter, & liberè institutus.
- 13 Si tamen coniectura aliqua suadeant ex mente testatoris venientes ab intestato substitutos esse, illis hæreditas est restituenda.
- 14 Filij censentur tacitè substituti, quando testator primum hæredem ad tempus instituerat.
- 15 Favore filiorum plus dictum, quam scriptum censetur.
- 16 Substitutus ille præsumitur, qui fuit grauatus ultra id in quo fuerat institutus.
- 17 Legitima nullo modo grauari potest.
- 18 Grauamen non censetur illatum, nisi casu, quo grauatus habuerit defuncti hæreditatem.
- 19 Clausula codicillaris multum facit, ut venientes ab intestato censeantur substituti, quando hæres fuerat institutus ad tempus.
- 20 Institutus in usufructu cui alius simpliciter fuit post eius mortem substitutus, concurrentibus coniecturis pro legatario habetur.
- 21 Mentem magis, quàm Iuris subtilitatem attendimus, in interpretandis ultimis voluntatibus.
- 22 Mens testatoris post eius mortem ex coniecturis est elicienda.
- 23 Tempus incertum conditionem importat.
- 24 Vocatus sub conditione, ea nondum purificata, non dicitur hæres.
- 25 Temporis finiti usufructus adiectio hæredi proprietario facta ad usumfructum solum refertur, si talis sit mens testatoris.
- 26 Hæres dicitur cohæredem habere secundum Rotam, quando spes adest, ut quis ex testamento aliquando hæreditatem adire possit.
- 27 Non tamen videtur tuta Rotæ opinio, ut rationibus ostenditur.
- 28 Fructuarius, quando testator post eius mortem alium in proprietate instituit, loco legatarij habetur, si testator relinquendo usumfructum usus fuerit verbis obliquis.
- 29 Maxime si in proprietario fuerit usus verbis directis.
- 30 Item est loco legatarij, si testator eum libera-

berauit ab onere conscribendi inuentarium.

- 31 *Maximè si grauauit heredem, quatenus esset locus fideiussioni, ad fideiubendum pro eo.*
- 32 *Item si grauauit heredem ad fideiubendum ante mortem fructuarij.*
- 33 *Item si fructuarius se pro legatario habuerit, & proprietarius eo sciente se proprietarium declarauerit.*
- 34 *Obseruantia pro declaratione ultimarum voluntatum multi est ponderis.*
- 35 *Hæres plenus, quamuis ad tempus institutus, rectè legis nostræ beneficium intentat, & num. 42.*
- 36 *Hæres plenus Pagani, ex tempore institutus, rectè statim sequuta morte testatoris legis nostræ beneficium intentat, & num. 44.*
- 37 *Hæres à milite ex tempore institutus, non potest ante tempus hoc beneficium intentare, & num. 45.*
- 38 *Hæres proprietarius tantum, & ad tempus, rectè hoc beneficium intentat, & num. 46.*
- 39 *Hæres proprietarius tantum, & ex tempore institutus, quando alius purè fuit in usufructu institutus, ad quem per ius accrescendi spectat proprietas, non potest ante tempus hoc beneficium intentare, & num. 47.*
- 40 *Hæres proprietarius ex tempore, quando alius purè fuit in usufructu vocatus, qui pro legatario habeatur, rectè potest ab initio immisionem præstendere, & num. 48.*
- 41 *Hæres fructuarius ex tempore institutus, vel ad tempus, nullo dato coherede, vel substituto, rectè hoc beneficium intentat, & num. 49.*
- 42 *Institutus à milite ad tempus, tempore adueniente, desinit hæres esse.*
- 43 *Hæredi etiam grauato fideicommissso ante tempus restitutionis hoc beneficium conceditur.*

An heredi ad tempus, vel ex tempore instituto, nullo coherede vniuersali dato, competat hoc beneficium.

I RAESCIENDVM t hæredem ad tempus, aut ex tempore, non posse institui, vt est text. in *l. hereditas ex die ff. de hered. instit. in §. hæres*

- 2 *purè Instit. eodem, † si tamen, aut ex tempore, aut ad tempus fuerit institutus, sublata temporis aditione, institutionem tamquam puram sustineri d. l. hereditas ex die d. §. hæres purè, & ratio est, quia, si ex die institutus est hæres, adiectio diei impossibilis est, cum non † possit quis pro parte temporis intestatus decedere l. ius nostrum ff. de reg. Iur. Si autem ad tempus, adhuc adiectio temporis impossibilis est, quia semel † hæres, numquam potest desinere hæres esse l. ei qui soluendo ff. de hered. instit. & ad §. restituta. Instit. de fideicom. hered. ideo talis † adiectio viciatur, & pro non apposita habetur l. 1. & l. conditionibus ff. de condit. instit. l. obtinuit ff. de condit. & demonstr. §. impossibilis. Instit. de hered. instit. l. impossibilis ff. de verb. oblig. † Hæres igitur ex tempore, vel ad tempus institutus statim post mortem testatoris fit hæres, & perpetuò manet hæres, perinde ac si nulla temporis qualitas fuisset adiecta, & ita in terminis docuit Soccin. conf. 14. num. 6. lib. 1. Socc. lun. conf. 54. num. 10. lib. 4. Aretin. in l. filius à patre in fin ff. de liber. & posthum. Rota in Spoletana hereditatis 11. Aprilis 1603. num. 2. coram felic. record. Gregorij XV. in eius impressis decis. 102. num. 1. & in Bononien. de Monterentij 20. Maij 1615. coram R. P. D. Dunozetto.*

- 7 *Fallit † tamen supradicta traditio in*
- 8 *milite, hic enim ex tempore testari † potest, & ad tempus l. certi iuris C. de testamen. milit. l. quarebatur in fin. ff. de milit. testam.*

testam, ibi si quis à milite hæres ad tempus scriptus sit, & alius ex tempore, &c. l. miles ita ff. eod.

- 9 Præsciendum secundo, † si ad tempus Paganus quempiam instituerit, puta dū viuet, & post eius mortem alium instituerit, censerī primum hæredem grauasse per fideicommissum ad restituendum secundo hæredi tempore adueniente, vt in terminis, quando quis † instituit vxorem in vsufructu, eius vita durante, & post eius mortē alium simpliciter, & directē substituit, dicitur ipsa mulier in tota hæreditate dum viuit instituta, & ratio est, ne dicatur testator ea viuentē pro parte testatus, & pro parte non, cum nō habeat cohæredem, qui ea viuentē in proprietate sit hæres. Et quia † non potest facere, vt
- 10 desinat esse hæres, substitutio quamuis directā conuertitur in obliquam, & sic vxor dicitur grauata ad restituendum hæreditatem sub conditione mortis, ita *Salyces. in l. extraneum la 2. quest. vlt. C. de hered. instit. Angel. in l. filius à patre ff. de hered. instit. & plures alij relati à Menoch. conf. 105. num. 6.*
- 11 Præsciendum tertio, si ad tempus instituerit, & nullum tempore adueniente substituerit, quamuis regulariter institutus dicatur simpliciter, & liberē institutus, vt supra, maximē quando non est addita aliqua taxatiua, vt post *Siluest. Aldobrand. conf. 17. num. 20. vsque in fin. latissimē alios congerentem, voluit Rota in dict. Spoletana hereditatis 11. Aprilis 1603. num. 2. in fin.* si tamen coniecturæ † concurrant, quæ suadeant venientes ab intestato ex mente testatoris substitutos esse, illis restituendam esse hæreditatem, verisimilis enim mens testatoris est attendenda. *Paris. conf. 69. num. 1. & 2. & num. 8. cum seqq. lib. 2. Angel. Aretin. conf. 11. sub nu. 7. & seq. Nat. conf. 570. num. 13. & hoc in terminis voluit Rota in dict. Spoletana hereditatis 11. Aprilis 1603. nu. 3.* vbi multorum mouetur auctoritatibus, & in casu coram ea proposito nonnullas recenset coniecturas quas vtilitatis studio referam.

Prima coniectura est, si venientes ab

- 14 intestato sint † filij, ad eorum enim fauorem de facili suppletur dispositio paterna, † & plus dictum, quam scriptum censetur, ad tradita in *l. cum auus ff. de condit. & demonstr. in l. cum acutissimi C. de fideicommiss. Dec. conf. 278. num. 8. Paris. conf. 69. lib. 2.* intrat tamen hæc coniectura, quando filium saltem in legitima instituerat, alioqui totum testamentum esset nullum, & ita cessaret omnis occasio examinandi hunc punctum.

- Secunda coniectura, quando testator prohibuit dictis venientibus ad intestato puta filiis omnem alienationem bonorum, quæ ad ipsos peruenerint, tam vigore institutionis, quia in aliqua parte pro legitima fuerant instituti, quàm alias quomodolibet † ex hoc enim colligitur testatorem cōsiderasse bona sua peruentura ad filios aliunde, quam ex institutione, cum prohibitio non possit intelligi respectu institutionis, cum ea sit ad legitimam restricta, † quæ nullo modo grauari potest *l. quoniam in prioribus C. de inoffic. testam.* & cum non possit censerī grauamen † illis iniunctum, nisi casu quo contingat eos ex dispositione testatoris habere hæreditatem *l. sed si sic S. ferè ff. de legat. 3. Al. xand. conf. 24. nu 6. lib. 3.* dicendum est eos ad fideicommissum post mortem hæredis vocatos.

- 19 Tertio multum facit clausula † codicillaris ad hunc effectum considerata per *Rotam apud Caput. decis. 263. par. 3.*

- Quarto præsciendum, quando testator instituit aliquem in vsufructu dum viuit, & alium in proprietate post mortem illius, licet regulariter primus dicatur in totum hæres, & alter substitutus. † Si tamen coniecturæ vigeant, vt institutus in vsufructu non sit in totum hæres, sed potius pro legatario habeatur, pro legatario habendum esse hoc voluit *Rota in una Bononien. de Monterentij 20. Martij 1615. coram Dunogetto,* & rationem affert, quia in † interpretandis ultimis voluntatibus mentem potius testatoris, quam Iuris subtilitatem attendere debemus *l. in conditionibus ff. de condit. & demonstrat. l. cum questio C. de legat.*

Mens

22 Mens autem testatoris post eius obitum necessario elicienda est ex coniecturis *l. licet Imperator ff. de leg. 1. l. cum virum C. de fideicommiss. cum similibus.*

Et si dicatur hæc subsistere non posse, sed in proprietate institutum cum sit tantum vocatus, finito usufructu per mortem fructuarij, verbaque † finito usufructu importent conditionem *l. 1. l. dies incertus ff. de condit. & demonstr.* nondum

24 †purificata conditione, seu tempore præscripto in institutione hæredem dici non posse, sed solum modo substitutum argumento *l. civilibus la 2. in fin. & l. hæres meus in princip. ff. de condit. & demonstr.* ideo ante finitum usufructum proprietatem quoque ad fructuarium, dum viuit spectare ad *Ruin. conf. 36. volum. 2. Cephal. conf. 472. num. 55. lib. 4.* Responsio

25 erit † hanc conditionis adiectionem factam hæredi proprietario ex mente testatoris ad solum usufructum referendam, non ad proprietatem, cum supponamus ex coniecturis de eius mente apparere, qui velit ut ante mortem fructuarij proprietarius sit hæres. Consulto omitto aliam responsionem Rotæ allatam in *d. Bononien. de Monterentijs*, nempe

26 † ad hoc, ut quis dicatur habere cohæredem vniuersalem, sufficere spem adesse, ut quis ex testamento hæreditatem vniuersam aliquando adire possit, ut post *Alexand. & infinitos quos allegat Bero. conf. 58. num. 6. lib. 2. respondit eadem Rota in una Romana hæreditatis coram Reuerendissimo Lugdunen. allegata in d.*

27 *Bonon. de Monterentijs*, † videtur enim hæc responsio contradictionem implicare, dum ea stante facimus institutum in usufructu esse loco legatarij (quod est necesse, cum usufructus non habeat rationem, quotæ, sed rei singularis) & habere cohæredem, non enim potest habere cohæredem, cum ipse hæres non sit. Item dum volumus institutum in proprietate dum viuit fructuarius dominum proprietatis esse, & solum spem habere, ut aliquando hæreditatem adire possit, hæc enim repugnantiam continent, quia simul tempore facimus, quem hæredem

re, & spe. Neque dicatur hunc esse sub conditione, institutum, quod fieri potest *S. hæres Instit. de hered. instit.* purificata autem conditione tempus retrahitur ad mortem testatoris *l. hæres quodocunque ff. de acquir. hered.* & ita licet ante conditionem esset tantum spe hæres, post conditionem dicatur fuisse re ab initio per fictionem, nam hoc admissio, non potuisset fructuarius pendente conditione aliquo modo usufructum percipere, cum verè habeatur pro legatario, & legata pendeant ab aditione hæreditatis *l. si nemo C. de testam. tutel. Oldrad. conf. 108. num. 2. vers. circa secundum*, nisi faciamus verè ante dictam conditionem proprietarium fuisse hæredem, non poterimus facere, ut fructuarius tunc verè, & actu usufructum iuridicè perciperet, cuius oppositum in casu nostro supponitur, unde reliquum est, ut conditio censeatur tantum apposita hæredi respectu usufructus, non verò proprietatis, ne ipsemet testator sibi ipsi repugnasse videatur, & viam elegisse ad impugnandam propriam voluntatem contra ea, quæ supra tradita sunt *quæst. 8. num. 780.*

Nonnullæ autem coniecturæ ad Rota afferunt quas subnectam, ut earum exemplo aliæ colligantur.

28 Prima est, † si testator, relinquendo quempiam usufructuarium, usus sit verbis non directis, generalem hæredis institutionem importantibus, sed obliquis, puta Iure legati, atque alias omni meliori modo reliquit. Tum enim testator videtur potius legare voluisse, aut particulariter in usufructu instituere, quàm hæredem vniuersalem etiam in proprietate instituere, cum verbum reliquit non adiectum vniuersitati bonorum, vel quotæ, non importet institutionem, maxime quando res certa non relinquatur personæ necessariò instituendæ *l. cogi S. & generaliter ff. ad Trebell. Gulielm. de Bened. in cap. Rainutius versic. in eodem testamento num. 57. Imol. num. 8. Couar. ibidem S. 1. num. 5.*

Et hæc coniectura eo magis procedit, quando in eo, quem in proprietate post mor-

29 mortem fructuarij instituit, & usus est verbis directis, scilicet instituit, nominavit, elegit, & similibus.

30 Secunda coniectura, si testator eum, quem in usufructu instituit & liberavit ab onere conficiendi Inuentarium, certum est enim noluisse, ut is esset proprietarius hæres, cum in eo non cadat huiusmodi liberatio, si quidem non potest in eo dari necessitas conficiendi Inuentarium, hanc rationem ante *Rotam consideravit Dec. conf. 277. num. 50. Ruin. conf. 165. num. 1. lib. 3. Cephal. conf. 37. num. 24. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 34. num. 16.*

31 Tertia coniectura, & qua superior augetur, est si grauauerit hæredem, quatenus sit locus fideiussioni, ad fideiubendū pro fructuario, neque voluerit ab hærede molestari, hinc enim infertur usufructuarium ex mente testatoris non esse verum hæredem futurum, alioqui eidem prohiberetur quominus sibi molestus esset, frustra que prohibita molestiæ illatio, quæ nullo tempore potuisset inferri. *Roman. conf. 206. Dec. conf. 277. Mantica de coniect. ult. volunt. lib. 4. tit. 5. art. 15. num. 6. & seq. Rota in vna Romana Apotheca profumaria 11. Martij 1613. coram R. P. D Vbaldo.*

32 Quarta hinc & oritur coniectura, cum grauauerit testator hæredem ad fideiubendum ante mortem fructuarij, ergo voluit quoque eum honorare, maximè cum eum appellet nomine hæredis viuentis fructuario. *Dec. conf. 277. num. 6. Simon. de Prat. de interpret. ult. volunt. lib. 3. solut. 1. num. 39. & 41.*

33 Quinta coniectura est obseruantia, & si nimirum fructuarius se habuerit pro legatario, proprietarius autem, eo viuentis, se declarauerit proprietatis Dominū, & se pro tali gesserit, obseruantia & enim pro declaratione vltimarum voluntatum maximi est ponderis. *Abb. in cap. cum dilectus nu. 22. de consuetud. Put. decis. 12. in fin. lib. 3. licet enim hæredes scripti ex eorum obseruantia non possint immutare voluntatem defuncti, hoc tamen intelligendum, quando constat de dicta*

voluntate clara, & certa, secus vbi dubia aliquam interpretationem recipere potest.

His iam præcognitis decisivè loquendo pro quæstionis determinatione septē conclusiones constituo.

35 Prima hæres & plenus ad tempus institutus rectè hoc beneficium intentat.

36 Secunda hæres & plenus Pagani ex tempore rectè ab initio hoc beneficium intentat.

37 Tertia hæres & à milite ex tempore institutus non potest ante tempus hoc beneficium intentare.

38 Quarta hæres & proprietarius tantū ad tēpus rectè ab initio hoc beneficium intentat.

39 Quinta hæres & proprietarius tantū ex tempore, quando alius purè in usufructu fuit institutus, ad quem per ius accrescendi iuxta ea, quæ supra dicta sunt, proprietatis spectat non potest ante tempus intentare hoc beneficium.

40 Sexta hæres & proprietatis ex tempore, quando alius purè fuit in usufructu vocatus, qui pro legatario habetur, rectè potest ab initio immisionem prætere.

41 Septima hæres & fructuarius ex tempore institutus, vel ad tempus nullo dato cohærede, aut substituto rectè hoc beneficium intentat.

42 Prima conclusio, & ut hæres plenus ad tempus institutus rectè hoc beneficium intentet probatur, quia etiam si temporis adiectio non reijceretur, sed tempore adueniente deberet institutus desinere hæres esse, ut in instituto à milite contingit *l. miles ita ff. de militar. testament. l. querebatur in fin. ff. eodem facit l. certi Iuris C. eodem*, nihilominus nihil prohibet, quin ab initio verus, & iustus sit hæres, & ideo nihil impediat immisionem.

Amplia etiam, quando huic instituto ad tempus est datus substitutus verbis fideicommissum significantibus, adhuc enim nihil hoc beneficium impedit, cum regulariter & grauato per fideicommissum ante tempus restitutionis hoc beneficium concedatur, ita determinat *Me-*

nuch.

noch. de adipiscen. remed. 4. num. 199. cui non datur contradictor.

44 Secunda conclusio, vt hæres plenus † Pagani ex tempore institutus rectè ab initio, hoc est, statim post mortem testatoris hoc beneficium intent, probatur, quia tempus pro non appposito habetur, vt in primo præmisso probauimus, ideo cum perinde sit, ac si purè fuisset institutus, nihil omnino immissionem impedire posse pro certo est habendum, ita voluit *Menoch. d. remed. 4. num. 150. cui nullus contradicit.*

45 Tertia conclusio, † vt hæres à milite ex tempore institutus non possit ante tempus hoc beneficium intentare, probatur, quia cum possit miles ex tempore hæredem instituere, & pro parte temporis intestatus decedere, vt probauimus in limitatione ad secundum præmissum, ante tempus non potest quidquam prætereundum institutus, neque hæcenus hæres est, cum tamèn soli hæredi hoc beneficium competat, vt in textu.

46 Quarta conclusio, vt hæres † propriarius tantum ad tempus institutus rectè hoc beneficium intentet, probatur, quia adhuc vniuersalis est hæres, licet careat usufructu alteri legato, quare cum legata, quibus oneratur hæres non impediât hoc beneficium, consequens est, vt nihil impediat, quominus illud proprietario competat, & hoc omni difficultate adeo caret, vt pluribus non sit opus.

47 Quinta conclusio, vt hæres † propriarius ex tempore, quando alius purè in usufructu fuit institutus, ad quem per ius accrescendi proprietas spectet, non possit hoc beneficium intentare probatur, quia est merus fideicommissarius ex tempore institutus, cui non posse, saltem ante diem, hoc beneficium competere constat, quia ante diem nihil prætereundum potest ad *l. cedere diem ff. de verb. signif. vbi Doctores. Cephal. cons. 605. num. 80. lib. 4.*

48 Sexta conclusio, vt hæres † ex tempore in proprietate institutus, quando institutus in usufructu pro legatario habetur, rectè possit immissionem prætereundum probatur, quia tempus quantum ad pro-

prietatem attinet pro non appposito habetur, vt supra dixi in quarto præmisso, ideo perinde est, ac si purè in sola proprietate fuisset institutus, quo casu hoc beneficium competere constat, cum sit vniuersalis hæres.

49 Septima conclusio, vt hæres † fructuarius ex tempore, vel ad tempus nullo dato cohærede, aut substituto, rectè hoc beneficium intentet. Probatur, quia remota expressione usufructus in totum est hæres, nempe non solum respectu usufructus, verum etiam proprietatis *l. 1. §. si ex fundo, vbi Doctores ff. de hered. instit.* Item remota additione temporis habetur, vt purè institutus, vt supra in primo præmisso. Ideò nihil impedit quominus vt purus hæres, & plenus hoc beneficio vtatur, perinde ac alij hæredes vniuersales, à quibus ne minimum quidè differt.

S V M M A R I V M

Articuli Secundi.

50 *Instituto sub conditione ea nondum purificata, nondum est hæres, & infra num. 62.*

51 *Instituto sub conditione, ea purificata, legis nostra beneficium competit.*

52 *Institutio conditionalis purificata conditione pro pura habetur.*

53 *Notorium qualiter in hoc iudicio sit necessarium.*

ARTICVLVS II.

An instituto sub conditione ipsa conditione purificata hoc beneficium competat.

Negatiua sententia videtur tenenda ex his.

Primo, quando Iudici notoriè non apparet ex lectura testamenti quem verè hæredem esse, non competit hoc beneficium, ratio enim quare ostenso testamento competat est, quia in hac materia proceditur per modum notorij. At in instituto sub conditione ex lectura testamenti

menti non apparet institutum hæredem esse, cum ex eo non appareat purificata

- 50 conditio, qua † nondum purificata certum est institutum hæredem non esse *l. si quis sub conditione dandorum decem ff. si quis omis. caus. testam. cum pluribus infra deducendis.*

- 51 In contrarium est communis † sententia, & veritas quam tenuere *Ruin. conf. 130. in causa lib. 3. Phanuc. de Inuentar. par. 6. num. 84. Rauden. in tract. de Analog. lib. 1. cap. 37. num. 3. & 48. & alij infra allegandi num. 66.*

Probatur primo, quia hoc remedium competit vero, & legitimo testamentario hæredi, qui testamentum non cancellatum, nec abolitum ostendat, huiusmodi est scriptus hæres sub conditione, ea purificata, æquiparatur enim purè instituto, † verificata enim conditione institutio pro pura habetur, cum puri, & purificati idem sit iudicium *l. sed, & si de sua circa fin. ff. de addit. hered. Ias. in l. quoties num. 3. ff. de verb. oblig. Surd. decis. 117. num. 6.*

- Ad contrarium respondetur sufficere, † vt sit Iudici notorium hunc scriptum esse vti hæredem in testamento, licet non statim notorium sit in illo concurrere reliqua habilia, hæc enim extrinsecus probanda, eo modo, quo & possessio defuncti tempore mortis, & quo fideicommissarius intentans hoc beneficium probat euenisse casum fideicommissi, seu conditionem eiusdem ad tradita per *Bart. hic num. 9. vers. ad vnum tamèn, Salycet. colum. 2. Zuccard. num. 12. & 213. Francisc. de Marchis. quest. 445. par. 2. & dictum est supra quest. 5. art. 9. vbi ex Zuccardo modos attuli probandi euenisse casum, seu conditionem fideicommissi, quæ probationes eodem modo in hoc casu procedent nulla vigente diuersitatis ratione ad *l. illud ff. ad l. Aquil.**

S V M M A R I V M

Articuli Tertij.

- 54 Institutus in diem certum, vel incertum bonorum possessionem agnoscere potest,

& tamquam hæres distrabere hereditatem.

Declaro, si dies sit incertus, quando non verò an, vt infra num. 88.

- 55 Institutus in diem incertum dicitur institutus sub conditione.

- 56 Instituto sub conditione bonorum possessio est danda.

- 57 Hæres sub conditione propria auctoritate, & de facto possessionem capere potest.

- 58 Neque accipiendo possessionem suam ius perdit.

- 59 Remedium legis nostræ extenditur etiam ab hæredem improprium.

- 60 Lex generaliter, & simpliciter loquens generaliter, & simpliciter est intelligenda.

- 61 Hæredi sub conditione ante impletam conditionem, legis nostræ beneficium competere, qui teneant.

Contrarium tamen tenent relati, infra num. 66.

Concilia, vt num. 67.

- 62 Institutus sub conditione ante purificatam conditionem non est hæres.

- 63 Contractus conditionalis ante conditionis euentum non est contractus.

- 64 Verba conditionalia non disponunt.

- 65 Conditione deficiente, dispositio habetur pro non facta.

- 68 Hæres pendente conditione, sub qua institutus, non potest vt hæres, & dominus immissionem ex lege nostræ consequi, sed solum vt curator hereditatis.

- 69 Hæres quandocumque hereditatem adeat fingitur adiuisse tempore mortis testatoris.

- 70 Hæredi, quando conditioni parere nequit, prefigitur terminus, intra quem si hereditas non fuerit adita, bona à creditoribus possideantur, & quæ urgebunt per curatores distrabantur.

- 71 Hærede decedente ante conditionis euentum, institutio fit caduca.

- 72 Triflis euentus non est in consideratione habendus.

- 73 Maxime si præter naturam tantum contingere possit.

- 74 Lex refertur ad ea, quæ probabiliter, atque vt plurimum contingere solent.

75 Hæ-

75 *Heres sub conditione ante illius euentum potest agnoscere bonorum possessionem, & bona distrabere vti curator, non vti heres.*

Declarat, ut infra num. 80.

76 *Declarat secundo, si institutus petat dictorum bonorum possessionem, eo enim non petente, à creditoribus possidetur hereditas.*

Declarat tertio, ut infra num. 83. & seqq.

77 *Heres sub conditione ante purificationem conditionis nullo modo est heres.*

78 *Generalitas non comprehendit ea, quæ non sunt.*

79 *Heredi sub conditione instituto, ante eius euentum competit immissio tamquam curatori, & potest petere se associari, neque associatio est deneganda.*

80 *Conditio proprie ea dicitur, quæ se habet ad esse, & non esse.*

81 *Conditio collata ad tempus præsens, vel præteritum non impedit actum obligationis, sed dispositio pro pura habetur.*

82 *Conditionis euentus probandus, & liquidandus est, ut heres conditionalis immittatur, etiam si conditio ad tempus præsens, vel præteritum esset relata.*

83 *Conditio respiciens futurum tempus, si est necessaria, non reddit dispositionem conditionalem.*

84 *Declarat, si est certa omni certitudine, si autem certa an, incerta quando, quomodo sit distinguendum.*

85 *Conditione deficiente, dispositio habetur pro non facta.*

ARTICVLVS III.

An hoc beneficium concedatur heredi instituto sub conditione ipsa conditione pendente.

Videtur affirmatiua sententia tenenda. Primo per tex. in *l. si quis institutus* 23 ff. de hered. instit. vbi † institutus hæres in diem certum, vel incertum ante tempus bonorum possessionem agnoscere potest, & tamquam hæres distrahere hæreditatem. At institutus † in

diem incertum dicitur institutus sub conditione *l. dies incerta* ff. de condit. & demonstr. Castrensis. in *l. si quis instituatur* num. 1. ff. de hered. instit. & qui potest distrahere hæreditatem primo potest possessionem bonorum hereditariorum consequi, non enim distrahere potest, nisi saltem primo detineat, igitur institutus sub conditione, pendente conditione, potest consequi possessionem bonorum hereditariorum. At hoc maximè contingit per remedium legis nostræ: ergo, &c. neque dicatur hæredem sub conditione obtinere bonorum possessionem conditione pendente vti curatorem bonorum, non vti hæredem, videntur enim repugnare verba tex. ibi (& tamquam hæres distrahere hæreditatem) dixisset enim Iuris Consultus, & tamquam curator.

Secundo per tex. in *l. 2. §. si sub conditione* ff. de bon. poss. secund. tab. † vbi si sub conditione institutus sit filius, Iulianus putat per æquè dandā bonorum possessionem, qualis qualis conditio sit, si ergo pendente conditione datur bonorum possessio, nihil impedit quominus immissio in eam concedatur mediante legis nostræ beneficio, ad idem est text. in *l. bi demum* 6. ff. eod. vbi, omnes vtiliter instituti sub conditione bonorum possessionem secundum tabulas conditione pendente, & nondum impleta, petere possunt, cum ergo æquè pendente conditione, ac impleta, bonorum possessionem rectè petant, constat, quod dicitur post impletam habere etiam locum ea non impleta, at primo casu competit hoc remedium: ergo, &c.

Tertio, quia hæres † sub conditione propria auctoritate, & de facto possessionē capere potest *l. inter omnes*, vbi gloss. in verb. possidet in illis verbis, vel dic possidet, quia accepit de facto ff. qui satisf. cog. & illepius suum, tunc non perdit Soccin. in *d. l. inter omnes* num. 12. & ibi las. num. 10. multò ergò magis ex auctoritate Iudicis, ad *l. non debet* ff. de reg. Iur. & *l. Marcellus* ff. de donat. caus. mort. & ita mediante huius legis beneficio.

Confirmatur, quia cum hoc beneficium

cium fauorabile sit, vt sæpius repetitum
argumento *l. vel negare ff. quemadmod.
testamen. aper.* & in fauorabilibus sit fa-
cienda extensio, & ità hoc † remedium
59 extendatur etiam ad hæredem impro-
prium. *Alexand. in l. 1. num. 11. in fin.
C. de testament. Rip. in l. si constante
num. 36. ff. solut. matr. Zuccard. in l. no-
stra num. 167. vers. pro opinione mea.* fa-
cilè extendetur etiam ad conditionalem
60 præsertim cum † lex nostra simpliciter
de hærede loquatur, & generaliter, ita vt
generaliter de omni hærede, etiam con-
ditionali videatur intelligenda *l. de pre-
tio ff. de publ. in rem act. argumento l. 3.
ff. de offic. præsid. l. 1. §. generaliter ff. de
leg. 1. præst. cap. dilectissimis, & ibi gloss.
in verbo coniuges 12. quæst. 1. cum simil.
& Gozad. conf. 51. num. 24.*

61 Quarto, quia † hanc sententiam tenet
*Fulgos. & Alexand. in l. 1. supra hoc tit.
vt refert Menoch. de adipiscend. remed. 4.
num. 308. & refert Personal. in tract. de
adipiscend. num. 176. in princ. plerisque
ita tenere.*

Verſa vice contrarium videtur asse-
rendum, vt nullo modo ante purificatam
conditionem immitti possit hæres, quod
probat. .

62 Primo, quia sub conditione institutus
† ante purificatam conditionem non est
hæres *l. si quis sub conditione dandorum
decem ff. si quis ommissa causa testamen-
ti l. is damnum §. final. ff. de reg. iur.* hinc
63 dicimus, † contractum conditionalem
ante conditionis euentum non esse con-
tractum. *Aret. conf. 11. num. 2.* Condicio
enim efficit, vt in suspenſo maneat. Hinc
64 vulgata est sententia verba † conditiona-
lia non disponere, *vt multis Galiaul. in
l. centurio num. 447. de vulg.* † hinc de-
65 ficiente conditione dispositio pro non
facta habetur *l. pecuniam ff. si cert. petat.
vbi Doctor. l. hæc venditio ff. de contrah.
empt.*

Confirmatur, quia Iudex legendo te-
stamentum, & per consequens conditio-
nem, apertè cognoscit nondum aliquod
ius instituto competere, ita vt non solum
non fiat illi notorium cum esse hæredem,

quod est necessarium, vt alibi diximus,
sed totum oppositum ei detegatur; Ideo
non potest ei immiſſionem decernere,
quem certò sit tunc non esse hæredem.

66 Secundo, quia † ita tenent *Cyn. hic
quæst. 5. Alber. num. 10. in fin. Zuccard.
num. 261. Speculat. in tit. de testam. §. se-
quitur num. 37. & ibi Bald. in adit. Me-
noch. d. remed. 4. de adipiscend. num. 305.
Accbil. Personal. de adipiscend. num. 176.
vers. alij autem, præmissis non obſtanti-
bus.*

67 Pro determinatione † distinguendum,
aut institutus sub conditione prætendit
immiſſionem, vt hæres, & dominus, &
non est concedenda, aut vt curator hæ-
reditatis donec conditio vel deficiat, vel
purificetur, & tunc est immittendus, hoc
modo conciliantur rationes hinc inde
propositæ, & interpretum auctoritates,
quæ videntur contrariæ.

Ad primum pro affirmatiua ego sic re-
sponderem. Illud procedere in instituto
68 † ad tempus incertum quidem, at non
omni incertitudine, nempe incertum,
quando non verò incertum an, puta si te-
stator dixisset cum Titius morietur Seius
hæres esto, licet enim hæc temporis in-
certi adiectio soleat etiam conditio ap-
pellari vt supra propriè, & absolutè con-
ditio non est ex parte sui, cum se non ha-
beat ad esse, & non esse, ideo cum certum
sit huiusmodi tempus venturum, eo au-
tem adueniente id totum debeat hæ-
redi, quod habuisset si ab initio fuisset
69 purè hæres; nam † quodcumque hæ-
reditatem adeat, perinde habetur lege
ita disponente, ac si statim post testatoris
mortem adiuisset *l. hæres quando cumque
ff. de acquir. hered.* frustra videtur tem-
pus expectari, quo expectato perinde
habendum, ac si non expectatum, secus
si esset institutus ad tempus incertum,
an, & quando, quod absolutam, & ve-
ram conditionem importat, tunc enim
non inquit textus eum bonorum posses-
sionem agnoscere posse, neque vt hære-
dem distrahere, quinimò in §. item si con-
ditione videtur totum oppositum deter-
minare dum statuit, quando † conditio-
ni

ni non potest parere hæres, quia sit col-
lata in alterius factum, aut in quemdam
casum, præfigatur terminus intra quem
si hæreditas non obtigerit, aditaque non
fuerit bona à creditoribus possideantur,
& quæ vrgebunt per procuratores distra-
hantur, ex quibus constat pendente ve-
ra conditione hæredem nullo modo pos-
sessionem obtinere, sed potius eam cre-
ditoribus concedendam, neque ab hac
solutione me deterret posse ante huius-
modi diem certum, an, & incertum, quan-
do † decedere institutum, quo casu eius
institutio fieret caduca *l. 1. §. pro secun-*
do C. de caduc. toll. & ita non est absolu-
tè certum eum futurum hæredem; Hic
enim tristis † euentus non est in conside-
ratione habendus, *l. si quis ab alio ff. de*
re iud. & ibi gloss. & Doct. maxime Rip.
num. 7. Ias. in l. inter stipulantem §. sa-
cram ff. de verb. oblig. potissimum si tale
tempus institutioni præfixerit testator,
quod verisimiliter & secundum commu-
niter contingentia debeat venire ante
mortem instituti, † non enim attenden-
dum, quod rarò & quasi per infortunium
contingere posset, & ita si non contra sal-
tem præter naturam. *Bart. in l. inter sti-*
pulantem §. sacram nu. 7. ff. de verb. oblig.
maximè quia credendum est testatorem
tale tempus plerumque præscripturum,
vt institutus probabiliter fieri possit hæ-
res, cum non eligat testatores eam viam,
per quam eorum dispositiones euane-
scant, vt alibi dictum, quod si aliud ele-
gerit tempus, hunc casum non respi-
cit, quæ refertur ad ea, quæ vt plurimum
& probabiliter contingere possunt *l. nam*
ad ea ff. de legib.

Quod si hæc responsio alicui, vt noua
ita minus tuta videatur, recurrendum ad
solutionem à *Menoch. allatam d. rem. 41*
num. 309. nempe † hæredem sub condi-
tione agnoscere bonorum possessionem,
& bona distrahere non ex persona pro-
pria, vt hæredem & dominum, sed vt cu-
ratorem hæreditati datum, quod colligi-
tur ex verbis allegatæ legis, si quis insti-
tutus, ibi, & tamquam hæres distrahere,
vox enim illa tamquam nota improprie-

tatis est, quasi indicet hunc curatorem
ad instar hæredis bona distrahere, & ita
intelligunt illum text. Doctor. præcipuè
Castr. in eius interpretatione num. 1. &
Bart. num. 1. ibi, sed interim potest alie-
nare uti curator datus bonis.

Quod si ex hac solutione videatur ori-
ri cōtrarietas inter principium *d. l. si quis*
instituitur, & §. item si conditionem, cum
in principio tribuatur possessio instituto,
vt curatori in *§. item* si tribuatur credito-
ribus, & constituantur alij curatores non
verò institutus, pro solutione erit ani-
maduertendum principium *d. l. loqui in-*
stituto † petente bonorum possessionem,
in *§. verò item si,* loqui eo non petente,
& pro huiusmodi intelligentia facit, quia
alibi apertè cautum, vt pendente vera
conditione nihilominus sub ea institutus
rectè cōsequatur bonorum possessionem
secundum tabulam *tex. est in l. 2. & l. bi*
demum 6. ff. de bon. posses. secund. tabul.
& in *l. antecedenti,* vnde cum in *d. §. item*
si, conditione pendente possessio tribua-
tur creditoribus, sequitur vt tunc institu-
to ea tribuatur cum is eam petit, credi-
toribus verò, instituto non petente.

Ad secundum respondendum quam-
uis institutus sub conditione possit pro-
pria auctoritate possessionem ingredi,
non tamen sequi, vt ei legis nostræ bene-
ficio competat, quia eam possessionem
accipit quidem, sed vt curator, legis au-
tem nostræ beneficium competit, vt hæ-
redi; nihil facit, quod potest quis propria
auctoritate longè magis posse ex Iudicis
decreto, poterit enim obtinere decretum
à Iudice, vt tamquam curator possideat
non verò, vt tamquam hæres.

Ad confirmationem respondetur vt-
cumque hoc beneficium sit fauorabile,
& extendendum, id tamen semper intel-
ligendum suppositis terminis habilibus,
nempe supposito hærede quem in casu
nostro pendente conditione non dari su-
pra probauimus, & quamuis lex nostra
simpliciter, & generaliter loquatur de
hærede, non tamen complectitur institu-
tum sub conditione, cum hic nullo mo-
do neque strictè, neque latè, neque pro-
priè,

priè, neque impròpriè sit hæres, cum vt sæpius repetitum conditio nihil ponat in
 77 esse, pluribus tunc nullo modo esse hæ-
 redem ostendit. *Personal. de adipiscend.*
 78 *num. 176. vers. At ego respondeo*, genera-
 litas † enim non comprehendit ea, quæ
 non sunt, argumento *leius qui in provin-*
cia ff. si cert. petat.

79 Declara, vt quamuis non possit institutus sub conditione immitti ex huius legis beneficio, possit tamen petere immisionem vt curator, vt supra dictum, & tali casu potest etiam petere se associari ab aliquo nuncio Curie ludicis, quæ associatio à iudice non est deneganda, vt rectè *Accbil. Personal. de adipiscend. sub num. 176. vers. bene autem potest.*

Declara secundo, vt hæc vera sint, quando sumus in conditione pendente à futuro euentu, quæ se habeat ad esse,
 80 & non esse, quæ † propriè conditio est.

Ias. in l. cum ad præsens num. 4. ff. si cert. pet. Rip. in l. fidei cum qui meus erit num. 1. de legat. 1. Soccin. l. un. conf. 1. num. 32. & seq. lib. 1. secus si esset conditio collata
 81 † ad tempus præsens, vel præteritum, quæ non impedit actum obligationis, ita vt dispositio pro pura habeatur *d. l. cum ad præsens cum duabus ll. seqq. ff. si cert. pet. Ias. in l. conditio in præteritum num. 1. ff. de verb. oblig.* hæc enim non impedit huius legis beneficium, & ratio est, quia cum non suspendat aliquo modo dispositionem cessat omnis causa, quæ hoc beneficium impedire potest, ita aliorum.

mentem declarat *Personal. d. num. 176. in fin. vers. si verò conditio præsens.* Quod
 82 tamen rectè intelligendum † aduertit, si dicta cōditio liquidetur, & probetur impleta eo modo quo faciendum, quando aliquid conditionale in iudicio deducitur ad *Dec. conf. 585. nu. 1. & conf. 629. num. 2.* cum alijs per eum adductis, & ratio est, quia paria sunt aliquid non esse, & non apparere, & quia debet iudex pro certo cognoscere eum esse verè scriptum hæredem, qui immisionem præterit, hoc autem scire nequit, quando videt conditionem institutioni appositam, etiam si ad præteritum, vel ad præsens

referatur, nisi plenè intelligat purificatam esse.

Declara tertio, vt non habeat locum
 83 † in conditione respiciente quidem futurum tempus, verum necessaria, hæc enim non facit actum verè conditionalem, sed purus remanet *l. si pupillus 9. §. qui sub conditione ff. de cond. & demonstr.* cuius verba hæc sunt. (*Qui sub conditione stipulatur, quæ omnino existitura est purè videtur stipulari*) ideo perinde est, ac si hæres purè fuisset institutus, quo casu hoc beneficium competere nemo in dubium reuocat, & hoc omni dubio caret, quando talis conditio, vteumque futura certa est omni certitudine. puta si cras sol oriatur. Quid autem si sit certa an, non verò quando, puta si Sempronius morietur paulò obscurius est, & neminem vidi tangentem. † Ego quidem ita distinguerem
 84 aut à communiter contingentibus verisimile est, vt conditio existitura sit ante mortem hæredis, & concedenda videtur immissio: Aut verisimile est, vt prius moriatur hæres, quam vt conditio purificetur, quia fortè fuit institutus Caius Senex sub conditione si Titius Iuuenis decesserit, & nō videtur concedenda. Ratio primi dicti est, quia cum sit credendum conditionem purificatam iri, cumque ea purificata perinde sit habendum, ac si ab initio purificata esset, quia hæres quancumque hæreditatem adeat perinde est, ac si ab initio adiuisset *l. hæres quancumque ff. de acquirend. heredit. & dixi sub num. 27.* nihil impedit quin ab initio illud concedatur, quod post tempus perinde erit habendum, ac si ab initio concessum fuisset. Non enim illud videtur impedire posse, quod vix & præter ordinem naturalem cōtingere potest ad *l. nam ad ea ff. de legib.* maximè si debeat cōtingere per infortunium *l. si quis ab alio ff. de re iudicata*, faciunt ea, quæ dicta sunt num. 72. & 73. hinc quamuis possit filius ante patrem mori, hæc tamè possibilitas in iure non attenditur, tamquam rara, & luctuosa ad tradita per *Cuchum in tract. de legit. sub Rubr. legitima an augeatur auct. patr. num. 19. Corfess. sing.*

ing. 162. in vers. legitima num. 3. Hon-
ded. conf. 59. num. 29. lib. 2. Si tamen
 hoc loci quis hæsitaret, tutius erit, vt in-
 stitutus sub tali conditione petat bono-
 rum possessionem tamquam curator, ta-
 li enim casu nullo modo denegari pote-
 rit, vt constat ex supra dictis, & dixi in
 parte inscripta de legitim. contradic. in
 quæst. 11. num. 11. cum seqq. Ratio se-
 cundi dicti est, quia cum verisimile sit
 85 † conditionem defecturam esse, & ita di-
 spositionem pro non factam habendam,
ad l. pecuniam ff. si cert. pet. l. hac conditio
ff. de contrab. emp. non videtur illud con-
 cedendum, quod conditionis purifica-
 tionem requirit.

Ad ea verò, quæ pro negatiua propo-
 sita sunt, illud est respondendum, ea pro-
 cedere in bonorum possessione iuris tri-
 buente dominium, & quæ ab instituto, vt
 hærede prætenditur, pendente enim con-
 ditione, nullo modo locum habet, vt in
 argumento, secus si loquamur in ea pos-
 sessione, quæ datur vt curatori, & rem
 ita intelligendam satis egregiè declarat
Menoch. d. remed. 4. num. 310.

S V M M A R I V M
 Articuli Quarti.

86 *Hæredi fideicommissso grauato ad resti-*

tuendum rectè hoc beneficium compe-
tit.

ARTICVLVS IV.

An grauato per fideicommissum ad re-
stituendum hereditatem hoc be-
neficium competat.

86 **B** Reuiter affirmatiua sententia est re-
 nenda per tex. in *l. filiam fratribus*
ff. ad Trebell. quo apertè cauetur hære-
 dem esse mittendum in possessionem li-
 cèt sit de restituendo grauatus, & gloss. su-
 per verbo mitti placuit declarat, vel per
 interdictum quorum bonorum, vel con-
 tra quemlibet possessorem ex Constitu-
 tione Iustiniani de qua in *l. final. C. de*
edict. Diu. Adrian. & subnectit fideicom-
 missarium non esse legitimum contradi-
 ctorem. Sequuntur eandem sententiam
Doctores in d. l. filiam fratribus, præcipue
Bart. num. 1. Cast. num. 1. & 2. & hæc
 sententia non habet contradictorem, &
 indubitata est, nisi in illis casibus quibus
 fideicommissarius est legitimus contra-
 dictor, de quibus in parte inscripta de
 legit. contradic. quæst. 10. per totam, vbi
 illud totum, quod hic posset attingi ple-
 nè explicatur.

Quæstio X.

Q Væritur decimo. An, & quando habito respectu ad modum quo quis
 vocatus est, videlicet mediata, & per alium, vel immediata, & per se
 ipsum, hoc beneficium competat. In qua quæstione, quia non potest in du-
 bium reuocari quominus immediate instituto competat continebuntur tan-
 tum articuli, an hæres per alium rectè hoc beneficio utatur. Continet arti-
 culos octo.

Primus Articulus. An Monasterio ex persona Monachi instituti hoc be-
 neficium competat.

Secundus. An patri ex persona filij instituti.

Tertius. An Domino, quando seruus est institutus.

Bbb 2

Quar-

Quartus. An cessionario hæredis.

Quintus. An hæredi testamentario, hæredis testamentarij, & ita an hoc beneficium transmittatur.

Sextus. An hæredi ab intestato hæredis testamentarij.

Septimus. An hæredi testamentario hæredis ab intestato.

Octauus. An Fisco, quando ab hærede, vt indigo hæreditatem auferit.

S V M M A R I V M

Articuli Primi.

- 1 Immissio, vt competat eam petenti institutum esse oportet.
- 2 Item necesse est, vt scriptus sit.
- 3 Pater } qui per filium, vel seruum
Dominus } fiunt hæredes non admittuntur in pupillari facta his verbis, quisquis mihi hæres erit, is & filio meo hæres esto.
- 4 Hæres immediatus valdè differt ab hærede per alium.
Declarat, vt infra num. 12.
- 5 Monasterio ex persona Monachi instituti rectè legis nostræ beneficium competit.
Declarat, vt infra num. 13.
- 6 Monasterio rectè via bona acquiruntur ipsius Monacho instituto, absque aliquo facto Monachi, cuius persona non habetur in consideratione.
- 7 Monacho instituto, bona dicuntur potius delata Monasterio, quam Monacho instituto.
- 8 Monasterium hæreditatem delatam ex persona Monachi instituti, eo etiam inuito adire potest.
- 9 Dominus ex persona serui instituti seruo nolente hæreditatem consequi nequit.
- 10 Contrariorum eadem est disciplina.
- 11 Leges non sunt scriptæ verbis, sed rebus.
- 12 Hæres per alium, & hæres immediatus regulariter equiparantur, fallit tamen equiparatio si in pupillari substitutiones hæres fuerit vocatus.

ARTICVLVS I.

An Monasterio ex persona Monachi instituti hoc beneficium competat.

- 1 IDETVR negatiua sententia tenenda quia hoc beneficium competit instituto hæredi, vt sonant verba text. ibi si quis ex asse, vel ex parte institutus; Monasterium autem non dicitur institutū, sed Monachus ergo. Confirmatur, quia non sufficit, vt quis sit institutus, sed necesse est, vt sit scriptus, vt ex rubrica colligitur ibi, & quemadmodum scriptus hæres in possessionem mittatur, Monasterium autem non esse scriptum nemo est, qui non intelligat.

- Neque videtur dicendum idem esse, vt Monasterium scriptum sit, vel vt is per quem Monasterium fit hæres, cum semper eodem modo hæreditas ad Monasterium perueniat; contrarium enim maxime suadere videtur text. in *l. qui liberis* §. *hæc verba ff. de vulg. & pupill.* vbi, si ita pupillariter filio, quis substituerit. *Quisquis mihi hæres erit, is & filio meo hæres esto*, neque pater qui per filium fuit hæres, neque Dominus qui per seruum ad substitutionem admittuntur. Quod est argumentum valde differre, vt quis immediatè scriptus sit hæres, vel mediatè, hoc idem probat text. in *l. cum filio ff. eod. tit. de vulg.* vbi idem statuitur, vt quando filio impuberi, quis ita substituerit. *Quisquis mihi hæres erit, idem filio meo impuberi hæres esto*, ad impuberis hæreditatem scripti tantummodo admittantur.

tur. Itaque Dominus cui per seruum hæreditatis portio quæsitæ fuit, ex substitutione impuberi hæres effici non poterit, ex quibus constat non habere locum in eo qui fit hæres per alium, id quod in eo qui immediatè scriptus est, quinimò ubi hæredis facta est mentio de scripto res est intelligenda, non de eo cui per scriptum acquiritur, unde lex nostra tribuens immissionem hæredi erit intelligenda de scripto, & immediato, non de eo qui per alium factus est hæres.

- 5 Contrariam sententiam † tenuit *Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 293.* quam magis probabilem reor, & vti fauorabilem piæ causæ in dubio tenendam.

Probatur autem.

- Primo, quia nullo modo differunt. An vel Monachus, vel Monasterium fuerint instituti, nam semper æquè Monasterium est hæres, vt infra probabo. Monastrio autem instituto hoc beneficium competere nemo in dubium reuocat, quod autem non differant an Monachus institutus, vel Monasterium, ex eo probatur, quia Monacho † instituto bona recta via Monasterio acquiruntur ipso iure, & absque facto Monachi, cuius persona non habetur in consideratione, *Ant. de Butr. in cap. in presentia num. 28. vers. unde capacitas, & vers. hac omnia de probat. & ibi Ancharan. num. 18. vers. si autem. Soccin. Sen. conf. 245. num. 3. lib. 2. vbi de communi Bursat. conf. 63. num. 25. lib. 1. Io. Francisc. de Ponte conf. 40. nu. 1. & 2. vbi de communi Abb. Imol. & ceteri in cap. in presentia de probation. Rip. in l. 1. num. 150. de vulg. qui testatur hanc esse communem Canonistarum sententiam.*
- 7 *Ruin. conf. 204. num. 12. lib. 1. & † bonæ dicuntur potius delata Monasterio, quam Monacho instituto. Constant. Rogeriu. in tract. de vulg. substit. cap. 4. num. 10. & 11. & sub 1. num. 18. vers. ego teneo,*
- 8 *& num. 19. ff. de vulg. & † Monasterium adire potest hæreditatem delatam Monacho inuito. Bart. in l. 1. vbi latè Socc. Sen. num. 22. de vulg. Bald. in tract. de substit. par. 1. num. 14. vers. quero. Alciat. in l. 1. num. 84. & seq. ff. de vulg. &*

pupillar. & in l. stipulatio ista S. alterius num. 23. de verb. oblig. Papon. ad consues. Burbon. S. 319. vers. controuersum. Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 294. Franc. decis. 40. num. 2. Trentacinq. de substit. par. 1. cap. 7. num. 6. Marant. in repet. l. is potest num. 130. ff. de acquir. possess. & hanc esse veram opinionem scripsit Ias. in l. 3. num. 21. C. de hered. instit. sequitur Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 295.

- Hinc consurgit notabilis differentia, inter Monachum, & seruum, † nam seruo inuito Dominus hæreditatem consequi nequit, necessaria est enim serui aditio, qui potest etiam iubente Domino nolle adire *l. cum proponas S. final. C. de hered. instit. ibi. Potuit enim quamuis iubente Domino nolle adire, vbi gloss. subnectit posse seruum nolle etiam Domino cum excoriente, quod notat Aretin. in S. item vobis Instit. per quas pers. nob. acquir. & subnectit seruo reluctante in ater num hæreditatem Domino non acquiri. Facit tex. in l. seruo inuito ff. ad Trebell. ibi. At in bonorum possessione, vel in adeunda hæreditate consensus eius necessarius est.*

Secundo, quia cum primum in testamento legit Iudex talem Monachum talis ordinis institutum fuisse, statim illi fit notorium Monasterium hæredem esse, unde cum cesset omnis dubitatio, quæ posset animum Iudicis turbare, atque in continenti appareat Monasterium, vt hæredem optimum ius fouere, cum vigeat in eo ratio huius beneficii beneficium quoque locum habere debet, *l. illud ff. ad l. Aquiliam cum vulgaribus, maximè quia sumus in fauorabilibus duplici ex causa, tum ex parte immissionis qua fit, vt vltima voluntas quamprimum suum effectum consequatur ad l. vel negare ff. quemadm. testamen. aper. tum ex parte Monasterij, & ita causæ piæ, cuius fauore cum multa præter regulas iuris concedantur, potissimum in hac materia, unde si fuerit per fideicommissum substituta non est necessaria restitutio, sed absque illa iura vtilia transferuntur,*

vt alibi dixi, ita multò magis illud erit concedendum, quod est regulis Iuris con- forme, vt nempè verò hæredi, quem esse hæredem ex lectura testamēti appareat, hoc beneficium concedatur.

Tertio, quia quemadmodum inuisibile vitium testamenti, quod tamen ex lectura eius, & sic per visibilia, colligitur impedit hoc beneficium, vt alibi probatum, ita hæredi inuisibili, qui tamen ex lectura testamenti colligitur erit hoc be-
 10 neficium concedendum, † contrariorum enim eadem est disciplina, vt in princip. Instit. de his, qui sunt sui, &c. Bald. in l. 1. num. 1. & num. 4. ff. eod. tit. cum alijs late citatis per Euerard. in suis locis topicis in loco à contrarijs num. 1. & seqq.

Ad contrarium respondetur, quinimò Monasterium institutū fuisse, licet enim verba in Monachum sint collata, dispositio tamen ex voluntate testatoris, tum maximè ex legis dispositione in Mona-
 11 sterium operatur, vnde cum leges † non sint scriptæ verbis, sed rebus, l. scire leges ff. de legib. est etiam text. express. in l. 2. in fin. C. commun. de legat. & in l. final. ff. de usufruct. & in l. unica in fin. vbi gloss. C. vt actiones, & ab hæredibus, & contra hæredes incipiant, lex nostra conferet suum beneficium, non in hærede verbis indicato, sed re ipsa existente, huiusmodi est Monasterium, meritò hoc beneficium Monasterio competit. Faciunt quæ à Menoch. ad hunc propositum traduntur d. remed. 4. nu. 295. qui animaduertit; licet Monasterium scripti hæredis nomen propriè non obtineat, legis tamen interpretatione habere, quod idem operatur.

Nihil facit ponderatio l. qui litteris S. hæc verba ff. de vulg. & pupill. & l. cum filijs eod. titul. nam procedunt in eo, qui per alium mediatè sit hæres, ita vt eius persona in consideratione habeatur, secus vbi immediatè est hæres, ita vt instituti persona non ostendatur, vt in casu nostro, in quo vt iam diximus ad Monasterium bona deferantur nulla habita consideratione Monachi.

Secundo, quamuis in terminis dicta-

rum legum differant hæres immediatus, & mediatus, regulariter tamen æquiparantur, vt probat tex. in S. item vobis Instit. per quas pers. nob. acquir. vbi statuit Iustinianus, quando seruus domini iussu hæreditatem adit perinde esse, ac si ipse met dominus fuisset institutus, vbi gloss. in verbo perinde, subnectit hæc verba, quandoque non perinde est si filio meo substituto eos, quos hæredes mihi fecerim, nam vocantur ex substitutione, qui per se, non qui per seruos hæredes sunt allegat d. S. hæc verba, & ita ponit hunc casum pro limitatione ad regulam, qua æquiparantur hæres per se, & hæres per alium.

13 Declaratur hæc conclusio, † vt omnino tenenda sit, quando ex testamēto clare colligitur hæreditatē ad Monasterium pertinere, quia expresserit testator se instituere talē Monachum in tali Religione professum, si verò hoc ex testamento non eliciatur, quia fortè tempore conditi testamenti institutus esset sæcularis, postea Monachus ante mortem testatoris euasisset, res in aliqua esset ambiguitate, cum ex lectura testamenti non possit cognoscere Iudex, an hæreditas ad Monasterium pertineat, quæ casum à nemine vidi tactum explicite; Ego ita distinguendum reor, aut nullus opponit, Monasterium prætere posse, & debet summarie Iudici ostendi institutum in testamento, eum esse, qui postea Monachus euasit in Religione petente immisionem, ita vt verè Religio illa sit hæres, eo modo; quo quilibet tenetur probare se eum esse, qui in testamento institutus est, & immisio absque scrupulo est concedenda, aut verò aliquis opponit, & tunc aut fatetur hunc Monachum, ex cuius persona Monasterium agit, eum esse, qui verè institutus fuit, & postea Monachus euasit, sed negat Monasterio hoc beneficium competere, & immisio est concedenda, quia Iudici ex confessione partis constat Monasterium hæredem esse; Aut verò negat aduersarius hunc eum esse; qui fuit institutus, & tunc, aut in continenti id probabitur, nempè intra terminum, intra quem in continenti probari
 antea

antea diximus, & adhuc immissio est cōcedenda, quia paria sunt, vt quid ab initio constet, vel in continenti probetur, vt alibi dictum; Aut non probabitur in continenti & tunc erit neganda, & agendum de negotio principali respiciente merita, in quo erit plenè indagandum, an Monasterio ex persona instituti hæreditas spectet, & ratio est, quia cum in hoc iudicio agatur summarie non ea perpenduntur, quæ altam requirunt indaginem vt sæpius repetitum.

S V M M A R I V M
Articuli Secundi.

- 14 Filius an, & quando patri acquirat, remissive.
- 15 S. substituitur. Instit. de pupill. perpenditur.
- 16 Pater } succedentes ex persona
Dominus } filij, aut serui instituti
non dicuntur scripti hæredes.
- 17 Factum attenditur in his, quæ sunt facti.
- 18 Hæredis nomen quoad illud, quod facti est, ad patrem non transit.
- 19 L. placet ff. de acquir. hæred. perpenditur, & infra num. 22.
- 20 Acquirendi lura non queruntur nobis per eos, qui sunt in potestate nostra.
Declara, vt infra num. 22.
- 21 Patri, quando ex persona filij est hæres, & verus Dominus futurus acquirenda hæreditatis, legis nostræ remedium competit.
- 22 Declara, quando hæreditas à filio est adita, secus ea nondum adita.
- 23 Patri post aditam hæreditatem à filio omnia lura directæ, atque utilia acquiruntur, secundum illud ius, quo totum patri acquirerebatur.
- 24 Patri, quando ex persona filij instituti solum vsumfructum consequitur, non competit legis nostræ remedium.
Declara, vt infra num. 32.
- 25 Vsumfructus nihil aliud est, quam seruitus personalis.
- 26 Filius verè, & proprie dicitur vniuersalis hæres, licet patri vsumfructum acquirat, pater enim habetur loco singularis successoris.
- 28 Proprietarius plenè, & in totum dicitur Dominus, quamuis alius vsumfructum habeat.
- 29 Pater non habet vsumfructum hæreditatis in qua filius est institutus ex iudicio testatoris immediate, & per se, sed mediate, & per accidens.
- 30 Pater habet vsumfructum hæreditatis, in qua filius sit institutus immediate à legis auctoritate, quæ illum patria potestati tribuit.
- 31 Socio omnium bonorum acquiritur hæreditas, alteri socio delata, non iure successionis, sed iure societatis.
- 32 Patri agenti administratorio nomine competit legis nostræ remedium pro hæreditate, in qua filius est institutus, secus si vt hæres nomine proprio agat.
- 33 Fallit, si hæreditas referatur ad peculium castrense, vel quasi, tunc enim neque est legitimus administrator, neque vt hæres hoc beneficium intentare potest.
- 34 Fallit secundo in bonis quæsitis à filio Clerico.
- 35 Amplia limitationem, vt habeat locum non solum in bonis acquisitis ratione Clericatus, sed quoquo modo ad eum perueniant.
- 36 Amplia secundo dictam limitationem etiam in Clerico in minoribus constituto.
- 37 Fallit tertio in hæreditate filij emancipati.
- 38 Patria potestate per emancipationem cessante, cessat quoque in parte acquisitio vsumfructus, & legitima administratio.
- 39 Patri, quando filius institutus nondum adiuit, aut repudiavit hæreditatem, nullo modo legis nostræ beneficium competit, neque vt hæredi, neque vt administratori.
Fallit, vt infra num. 42.
- 40 Pater non sit legitimus administrator, nisi per aditionem filij, quia filio quæritur proprietas, & patri vsumfructus.
- 41 Filio dicitur delata hæreditas, quando ipse fuit institutus.

42 Pater

- 42 *Pater filij infantis nomine hereditatem adire potest.*
- 43 *Patri, quando filius institutus repudiavit hereditatem legis nostræ remedium, competit pro hereditate, in qua filius fuerat institutus.*
Declara, ut infra num. 45.
- 44 *Pater, repudiante filio licentiam habet sibi hereditatē adire, & omne lucrum, siue damnum in suam habere fortunam, & num. 51.*
Amplia etiā in hereditate ex causa peculij castrensis, vel quasi, ut infra num. 47.
Limita ampliationem, ut infra num. 50.
- 46 *Iudex rectē suum officium exercere, & suos iuris terminos seruare debet.*
- 48 *Pater in hereditate filio familias ex causa castrensis, vel quasi delata, filio non repudiante, nullum ius habet.*
- 49 *Filius in castrensi, vel quasi pro patre familias habetur.*
- 52 *Pater, filio repudiante hereditatem, etiam ex causa castrensis, vel quasi delatam fit heres, ac si ab initio ipse fuisset institutus.*
- 53 *Et in tali casu ei rectē competit legis nostræ remedium.*

ARTICVLVS II.

An patri ex persona filij instituti hoc beneficium competat.

- **E** Sset præmissorum loco pro faciliori explicatione præmuniendum. An, & quando filius † patri acquirat nec ne, tum secundum iura antiqua, tum secundum recentiora, verum quia hæc sunt etiam Tironibus satis perspicua ex titul. *Instit. per quas pers. nob. acquir. & ex alio simili per quas pers. nob. acquir. obligat. ex l. cum oportet C. de bon. quæ liber. cum vulg.* supposita horum omnium cognitione proprius ad rem accedam. Ne autem confusè in re valdè vtili, & perplexa agam, ita distinguo. Aut quærimus, an pater filio instituto hoc beneficium, intentare possit secundum iura antiqua, aut secundum iura noua.

Primo casu hoc est secundum iura antiqua, quando filius absolutè, tam ex profectio, quam aduentitio totum acquirerebatur patri. Videtur primo aspectu negatiua sententia tenenda.

Primo, quia lex nostra solum scripto hæredi hoc beneficium concedit, pater autem non est scriptus hæres, ut per se notum, ad quod facit tex. in §. *substituitur Instit. de pupill.* vbi, quando ita filio impuberi facta est substitutio his verbis.

- 16 *Quisquis mihi heres erit, † de scripto hærede intelligendum esse declarat Iustinianus, & hoc ad exclusionem patris, aut Domini quando eorum seruus, aut filius fuit institutus, eo quod hi non dicuntur scripti, quod clariùs colligitur ex legibus concordantibus ex quibus ille §. fuit depromptus ponderatis à nobis in superiore articulo, nimirum l. qui liberis §. hæc verba l. cum filio ff. de vulg. & pupill. Pater ergo non dicitur hæres scriptus.*

- 17 Secundo, quia in † his, quæ sunt facti attenditur factum non ius, ut supra diximus quæst. 3. num. 165. & 168. hæc aut immissio cum solam possessionē tribuat, quæ facti est, dicitur facti, ut etiam ibi, ideo non erit attendendum quis de iure sit heres, sed quis facto testatoris scriptus sit, facit ad rem, † quod notat *Bart. in l. cum filio famil. num. 5. de legat.* docens quo ad illud, quod facti est nomen hæredis ad patrem non transire.

- Tertio, si hoc beneficium competeret patri hoc esset per *l. placet ff. de acquir. heredit. † cum concordantibus*, vbi cauetur, ut quoties per aliquem acquiritur hereditas, vel aliquid ei in cuius quis potestate est, confestim acquiratur ei cuius est in potestate, neque aliquo momento subsistat in persona eius, per quem acquiritur, ex qua determinatione videtur dicendū cum statim totum ius patri quæsitum, rectē ius quoque huius beneficii intentandi acquisitum esse. Verum hoc nihil facit, quia non procedit in iure, quod datur ad acquirendum, nam iura acquirendi † non quærentur nobis per eos, qui sunt in potestate nostra, sed tantum iura prosequendi, quæ quæsitæ sunt, & actio-

& actiones, vt declarat *Bart. in l. seruo inuito ff. ad Trebell. quem alij sequuntur, vt scripsit Zuccard. in l. 1. num. 2. C. qui admitt. & Menoch. d. remed. 4. num. 287.* At hoc beneficium est ius quærendi non prosequendi quæsitum: ergo, &c.

21 His non obstantibus contrariam sententiam tenuit *Mantua † hic nu. 29. l. as. num. 6. colum. 3. Zuccard. num. 257. Menoch. d. remed. 4. num. 286.*

23 Probatur † per *d. l. placet ff. de acquir. heredit. quia quemadmodum filio si sibi acquireret daretur immissio, vt nemo dubitaret, ita patri, cui immediatè per filiū, acquiritur, ita vt ne momento quidem temporis in filio ius resideat.*

Secundo ad hanc sententiam probandam faciunt secunda, & tertia ratio in superiori articulo proposita, quæ optimè eandem sententiam in hoc articulo probant.

Ad primum facit solutio primi argumenti in superiori articulo proposita, quam breuitatis studio non repeto.

Ad secundum rectè respondit *Menoch. loqui Bart. in illis, quæ ad acquirendum conceduntur antequam hereditas adeatur, secus postquam est adita, & ratio est, quia hereditate adita iam dominiū quæsitum est, licèt non possessio, ad quam persequendam dantur actiones, & alia remedia, quæ nobis acquiri fatetur Bart. in illis verbis, sed tantum iura persequendi, quæ quæsitæ sunt, & actiones.*

23 Ex his collige † hoc remedium, tunc patri competere, quando hereditas à filio est adita, secus ea nondum adita, nam ante aditam hereditatē solum filio quæsitum est ius adeundi, & sic acquirendi, quod in patrē non transfertur, vt ex Bart. iam dictum est. Ideo nullum ius patri cōpetere potest postquā verò adita est, quia dominium est quæsitum ex quo oriuntur

24 † iura persequendi actiones, & maximè legis nostræ remedium, hæc omnia iura directā, atque vilia transferuntur *l. ex facto §. Iulianus ff. de vulg. l. acquir. ff. de acquir. rer. dom. & scribit omnes in l. filio fam. vbi Bauer. nu. 92. de legat. 1. sequitur Menoch. d. remed. 4. nu. 286. & 289.*

Secundo casu, hoc est secundum iura noua, quibus in profectitijs acquiritur solus vsusfructus patri, filio verò plena proprietas adhuc est distinguendum: Aut filius hereditatem adiuit, aut non adiuit, sed neque repudiavit, aut repudiavit.

25 Primo casu, quando † filius hereditatem adiuit disputatione ommissa negatiua sententia est tenenda, quam tenet *Menoch. d. remed. 4. num. 276.* quæ probatur, quia cum filius sibi proprietatem plenè acquirat, patri autem solummodo vsusfructum, qui † nihil aliud est quam

26 seruitus personalis *Gloss. & Doctor. in princip. Instit. de seruit. russ. prad. Gomez. variar. resolut. tit. de seruit. cap. 15. num. 1. Molin. de iussis. & iur. tract. 2. disputat. 8. vers. quartus quando, sequitur vt filius † verè, & propriè dicatur vniuersalis hæres licèt vsusfructus ab eo detrahatur, pater verò habeatur pro singulari successore, nempe in hac vsusfructus seruitute, vt egregiè docuit *Bald. in l. putas num. 4. C. de petit. hered.* vbi docuit huic patri non competere hereditatis petitionem. *Bald. sequuti sunt l. as. in l. cum filio fam. num. 82. & nouissimè Craueti. par. 2. num. 229. & 244. de legat. 1.* quod summo perè ad notandum dixerunt. *Sequitur Menoch. d. remed. 4. nu. 277.* id ex eo firmare possumus, quia certum est, filium quamuis merè proprietarius sit, totius tamen hereditatis absolute Dominum esse, ita vt pater nullius partis hereditariæ*

28 sit Dominus † proprietarius enim in totum dicitur Dominus etiam alio vsusfructum habente *l. rectè dicimus ff. de verb. signif. vbi Iurisconsultus in hæc verba, rectè dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cuius vsusfructus alienus est, quia vsusfructus non domini pars, sed seruitutis sit, cum ergo pater non sit Dominus alicuius portionis, aut quotæ hereditariæ consequens est, vt si cum successorem appellare velimus, non alius, quàm singularis successor sit appellandus. Præterquam quod possumus fortè asserere nihil iure successionis ad*

29 patrem spectare † cum non ex iudicio testatoris dictum viusfructum consequatur

tur immediatè, & per se, sed illud patriæ potestatis iure acquirat lege hoc patriæ potestati tribuente *S. item vobis. Instit. per quas pers. nob. acquir. l. cum oportet C. de bon. quæ liber.* ita vt patria potestas causa immediata sit huius acquisitionis, testatoris verò dispositio mediata, & accidentalis, & quemadmodum si inter ali-

31 quos contracta esset societas † omnium bonorum, & alter eorum hæres institueretur socio acquireretur pro sua portione dicta hæreditas iure quidem societatis, non successionis *l. 3. ff. pro socio*, & ita immediatè quidem vi societatis, mediata autem, & tamquam à causa sine

32 Declaranda † est hæc negatiua determinatio, si pater ipse vt hæres, & successor hoc beneficium ex propria persona, prætendat, secus si tamquam legitimus administrator ex persona filij, tali enim casu ex persona filij rectè hoc beneficiū intentat cum vt legitimus administrator omnia gerere debeat, quæ posset filius, si sui iuris esset, agere *d. l. cum oportet l. fin. S. filius autem, & S. ubi autem C. de bon. quæ liber. & ita tenet Menoch. d. remed. 4. num. 286.* hoc tamen † intellige,

33 exceptis castrensibus, & quasi, & in omnibus in quibus patri nō acquiritur vsusfructus de quibus in *Authen. excipitur C. de bon. matern.* horum enim non est legitimus administrator, & ideò neque vt hæres, neque vt administrator hoc beneficio uti potest.

34 Hinc etiā excipienda sunt bona quæ sita à filio Clerico, cum enim sibi pleno iure acquirat, nihil patri acquiritur. *Authen. presbiteros la 1. supra de Episc. & Cleric. Innoc. Hostien. Butr. Caccialup. Imol. & Abb. in cap. quia non, extra de testam.* quod est verum non solum † in

35 acquisitis ratione Clericatus, sed in omnibus quoquo modo ad eum aduenientibus, vt probat tex. in *d. Auth. ibi, quoquo modo venientes*, & sentiunt Canonistæ in locis prædictis, & Abb. in cap. constitutus de in integr. restit. num. 7. & in

cap. in presentia num. 56. de probat. hanc exceptionem probat *Zuccard. d. nu. 255. vers. ex quibus, & Menoch. d. remed. 4. num. 281.* & hoc etiam † Clerico in minoribus constituto locum habere docuit *Menoch. num. 282. ex traditis per Doct. in cap. quia nos de testam.*

Tandem excipienda est hæreditas filij emancipati, in quam neque ex propria persona, neque vt legitimus administrator immissionem prætereendere potest, non quidem ex propria persona, quia neque pater in potestate habens, vt supra dictum, ergo iste multò minus, non vti administrator, quia † per emancipationem,

38 soluta patria potestate, cessauit quoque ius vsusfructus, ita vt non sit legitimus filij administrator. *Bart. in l. litis S. fin. ff. de neg. gest. & ita determinat Zuccard. hic num. 256. & Menoch. num. 184.*

39 Secundo casu, quando † filius neque adiuit, neque repudiavit, non competit parenti hoc beneficium, neque ex propria persona, neque vt legitimo administratori, nō ex propria, quia cum ad eum solus vsusfructus spectare possit, non potest considerari, vt successor vniuersalis, vt supra dictum, non vt legitimo administratori, quia † non sit talis, nisi per aditionem filij, consequitur enim legitimam administrationem postacquisitionem factam, tunc enim filius habet proprietatem, & ipse vsusfructum ad *l. fin. S. ubi autem in vnum C. de bon. quæ liber. & docet Dec. in l. 1. C. qui admitt. in 2. lect. num. 86.* quod ex eo confirmari potest,

40 quia vbi filius † fuit institutus hæreditas fuit delata filio non patri *d. l. fin. S. 1. C. de bon. quæ liber.* ideo ante aditionem, nullum omnino ius patri quæsitum.

41 Fallit, si filius infans esset, † tunc enim eius nomine pater hæreditatem adire potest *d. l. fin. S. ubi autem puerilis*, ideo poterit quoque ex hoc beneficio immissionem prætereendere, cum verè in tali casu sit legitimus administrator.

43 Tertio casu, quando † filius repudiavit potest absolutè pater hoc beneficium intentare filio enim recusante liberam habet † licetiam pater sibi adeundi hæreditatem.

ditatem, & omne lucrum, siue damnum in suam habere fortunam *d. l. fin. §. sancimus C. de bon. quæ liber.* quinimò eodem iure apertè cautum, vt pater possit omnes actiones mouere, & ab alijs pulsari, vbi ad eum totum commodum aduenit, poterit quoque hanc, vt ita dicam, actionem, quæ ex lege nostra competit, seu conditionem ex lege intètare, & eius commodum consequi.

45 Hoc tamen intelligendum est dum Iudici probet nolle filium hæreditatem adire, vt coram eo constet totum ius in patrem translatum, eumque pro hærede habendum, alioqui cum non legat eum in testamento scriptum non posset immittere, quia rectè suum officium exercere, & suos iuris terminos seruare debet *Salycet. in l. creditores num. 29. vers. pro cuius C. de pignor. Ias. in l. 2. num. 113. C. de Iur. emphyt. Afflict. decis. 326. Zuccard. hic num. 258.*

47 Ampliandum est quoque, vt locum habeat etiam in hæreditate ex causa peculij castrensis, vel quasi filio familias delata, puta quia ob merita militaria, vel literarios labores fuerit institutus, & hæreditatem adire recusauerit, quâuis enim

48 teo non recusante pater neque vsumfructum, neque proprietatem habeat *§. item vobis. Instit. per quas pers. nob. acquir. l. cum oportet C. de bon. quæ liber.* quinimò in hoc casu non consideretur patria potestas ex quo ipse filius pro patre familias habetur *l. 2. ff. ad Senat. Consult. Macedon. l. 1. §. nec castrense ff. de collat. bonor.* & ideo tali casu nullo modo huius legis beneficium patri competere possit, vt *Zuccard. hic num. 255. & Menoch. num. 229.* filio tamen recusante adire,

52 pater est hæres fit, & habetur, ac si ab initio fuisset scriptus hæres *d. l. vlt. §. simili modo C. de bon. quæ liber.* quamquam hoc ex quadam improprietate contingat, vt declarat *Zuccard. in l. 1. num. 5. C. qui admitt.* & ideo, vt hæres est ex huius legis beneficio est admittendus, quæ vt supra diximus est intelligenda de hærede non verbis, sed re, & actu existente, & hanc sententiam tenuit *Zuccard. hic nu. 254.*

ad fin. Menoch. d. remed. 4. num. 275. qui id declarat dummodo coram Iudice probet pater filij repudiationem, vt *supra num. 45.*

S V M M A R I V M

Articuli Tertij.

54 Domino ex persona serui instituti, quando seruus Domini iussu hæreditatem adiuit legis nostræ remedium competit.

Declarat, vt infra num. 56. 57. & 58.

55 Dominus per aditionem serui instituti suo iussu factam fit Dominus hæreditatis, & hæres directus.

58 Domino hæreditas acquiritur, seruo coactè adeunte, ac si spontè adiret.

59 Domino hæreditas non acquiritur si seruus, vel errans, vel ab alio coactus adiuerit.

60 Domino antequam seruus institutus adiuerit hæreditatem legis nostræ beneficium non competit.

61 Serui voluntas est necessaria, vt hæreditas, in qua ipse institutus est, Domino acquiratur, qui potest nolle adire.

62 Declarat, si non fuerit institutus contemplatione Domini, tunc enim per Iudicem cogitur hæreditatem adire.

63 Domino, quando sine eius iussu hæreditas, à seruo instituto fuit adita, legis nostræ remedium non competit.

64 Iussus Domini precedere debet, vt aditio hæreditatis facta à seruo sit efficax, neque sufficit ratihabitio.

65 In bonorum tamen possessione, vel restitutione ex Trebelliano sufficit ratihabitio.

66 Potest tamē Dominus iubere seruo, vt iterum adeat, quando sine iussu adiuerat.

ARTICVLVS III.

An competat Domino, quando seruus est institutus.

PRO determinatione decisiuè loquendo, ita respondendum censeo. Aut seruus

seruus iubente Domino adiuit hereditatem, aut eo iubente noluit adire, aut sua spontè adiuit, non expectato Domini iussu.

- 54 Primo casu, † affirmandum Domino hoc beneficium competere, quia statim
55 in eum † dominium hereditatis translatum est, & effectum, ac re Dominus euasit hæres directus *l. acquiritur §. 1. ff. de acquir. rer. dom. §. item vobis. Instit. per quas pers. nob. acquir. Doct. in l. cum filio fam. de legat. 1. vbi Bart. num. 4. Bald. Nouell. num. 35. Soccin. lun. num. 146.* qui nonnullis dubitationibus occurrit, unde cum leges sint scriptæ rebus non verbis, ut dictum est supra in art. 1. num. 11. consequens est, ut lex nostra ei tamquam re ipsa hæredi hoc beneficium cōcedat, tantò magis, quia Iudex ex lectura testamenti cognoscendo seruum huius Domini institutum rectè intelligit ex ipsiusmet testamenti lectura ad Dominum hereditatem spectare, faciuntque ad rem omnes rationes supra in 1. art. propositæ, & hanc sententiam tenet *Zuccard. hic num. 258. Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 290.*

- 56 Et est declaranda hæc sententia † eo modo, quo in Monacho declarauimus, ut vera sit, quando in testamento fuit quis ut seruus talis Domini institutus, quia plenè ex lectura testamenti cognoscit Iudex Dominum hæredem esse, vel quando pars aduersa fatetur institutum in testamento esse seruum talis Domini, aut id in continenti probetur perspicuis probationibus non requirantibus altam indaginem, secus ubi in dubium reuocari posset, an esset seruus prætendentis, neque id in continenti probari posset, tunc enim non esset concedenda immissio, ut in Monasterio supra diximus.

- 57 Secundo, est declaranda, † ut procedat, quando constat Iudici seruum hereditatem adiuisse, cessante enim eius aditione hoc beneficium cessat, ut infra.

- 58 Amplia † etiam si coactus à Domino iubente hereditatem adiuerit, perinde enim Domino acquiritur hereditas, ac si spontè Domino paruerit *l. 1. §. 1. ff. si*

quis omiſſ. caus. testam. gloss. in l. cum proponas §. fin. C. de hered. instit. super verbo, potuit enim, non ita, si † vel errans, vel ab alio, quam Domino coactus adiuerit *l. qui in aliena §. final. ff. de acquir. hered. gloss. in d. l. cum proponas super verbo, potuit enim.*

- 60 Secundo casu † negatiua sententia est tenenda, quæ probatur, quia tunc Dominus non est hæres, neque quicquam, ut talis prætendere potest, est † enim voluntas serui necessaria, ut Domino hereditas acquiratur, qui potest nolle adire, *l. cum proponas §. final. ff. de hered. instit. l. seruo inuito ff. ad Trebell.*

Declaranda est hæc sententia, ut vera sit, quando simpliciter seruus fuit institutus sui met contemplatione, secus si contemplatione Domini † tunc enim is recusans cogitur per Iudicem hereditatem adire, ne damnum afferat Domino, ut notatur per *Doct. in l. penult. C. de iur. deliber. pluribus id confirmat Angel. Aretin. in §. item vobis nu. 4. Instit. per quas pers. nob. acquir.*

- 63 Tertio casu † adhuc negandum Domino hoc beneficium competere, hereditatis enim aditio, absque Domini iussu
64 nulla fuit † cum iussus præcedere debeat *l. si quis mihi bona §. iussum ff. de acquir. hered. gloss. & Doct. in d. §. item vobis*, ita ut non sufficiat rati habitio ex post facto *Aret. in d. §. item vobis*, ubi rationem diuersitatis affert inter hereditatem, & bonorum possessionem, vel restitutionem
65 ex Trebelliano in quibus sufficit rati habitio. Cum igitur nulla fuerit aditio nullum potest operari effectum.

Ne verò seruus nimia festinatione Domino damnum attulisse dicatur, liberum erit ipsi Domino † iubere, ut rursus hereditatem adeat, quia quemadmodum nihil egit seruus sua spontè adeundo in fauorem Domini, & non iubentis, ita nihil quoque in eius damnum potuit efficere, ut colligitur ex *d. §. item vobis Instit. per quas pers. nob. acquir. vbi Doctores.*

S V M M A R I V M

Articuli Quarti.

- 67 *Hæres semel numquam desinit hæres esse.*
- 68 *Singula, quæ non prosunt, nec cumulata iuuant.*
- 69 *Cessionario hæredis legis nostræ beneficiū competit.*
- 70 *Actio possessoria qualibet cedi potest. Item interdictum quodlibet possessorium.*
- 71 *Beneficium ex Interdicto retinendæ cedi potest.*
- 72 *Beneficium ex cap. reintegranda 3. quæstio. 1. cedi potest.*
- 73 *Possessionis continuandæ facultas ex defuncto in hæredem statuto concessa rectè cedi potest.*
- 74 *Bonorum possessio non ceditur, nec transmittitur.*
- 75 *Remedium legis nostræ est transmissibile.*
- 76 *Executiue agendi facultas à statuto concessa cedi potest.*
- 77 *Actionem sufficit semel ad hæredem peruenisse, ut perpetua sit.*

ARTICVLVS IV.

An cessionario hæredis hoc beneficium competat.

Videtur negatiua sententia tenenda.

Primo, † quia in hoc remedio proceditur oculata fide, vt sæpius dictum, ex hac autem non apparet cessionarium esse immitendum, cum non legatur scriptus.

Secundo, quia conceditur hoc beneficium hæredi, vt in tex. & rubr. Cessionarius autem non est hæres, † quia primus numquam desinit esse *l. restituta ff. ad Trebell. cum alijs alibi latè deductis*, ergo cessionario non competit.

Tertio, quia aut volumus hoc beneficium competere ex testamento, aut ex instrumento cessionis, aut ex utroque. Nullum horum ergo. Non primum, quia cessionarius in eo non reperitur scriptus. Non secundum, quia nullibi cautum, vt

instrumento cessionis via executiua comperat, quinimò regula est in contrarium.

68 Non tertium, tum quia, quæ † singula non prosunt, nec cumulata viuunt *l. spandorem §. quia iura ff. de excus. tut.* tum quia non competit hoc beneficium ex testamento aliunde coadiuuato, vt suo loco dixi, in casu autem isto coadiuuaretur instrumento cessionis, si hoc beneficium concederetur.

69 In contrarium † est sententia Bald. *consil. 186. quia allegationes nu. 7. volum. 1. Tiraquell. in tract. de retract. consanguin. §. 26. gloss. 3. num. 19. Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 249.*

Probatur ex sententia eiusdem Bald.

70 Primo, quia quælibet † actio persecutoria, & quodlibet Interdictum possessoriū potest cedi *l. qui in diem §. Iulianus ff. de pet. hæred. l. 2. §. idem. Nerua ff. ne quid in loc. publ.* Vnde beneficium † ex interdicto retinendæ cedi potest. *Bald. conf. 436. quidam creditor in l. penult. vers. in gloss. lib. 3. Crauett. conf. 191. colum. 2. Menoch. d. remed. 4. num. 251. & in tract. de retinenda remed. 3. quæst. 33.*

71 Item † beneficium ex cap. reintegranda 3. quæst. 3. vt idem *Menoch. d. remed. 4. num. 252. & in tract. de recuperanda remed. 15. num. 59. & 60.* facultas † quoque continuandi possessionem ex defuncto in hæredem per statuti dispositionem rectè ceditur, vt *Tiraquell. in tractat. le mort saisis le vis par. 6. declarat. 8. Menoch. d. remed. 4. num. 253.* & licet † bonorum possessio non cedatur, nec transmittatur *l. 3. §. acquirere ff. de bonor. poss. nihil facit*, quia vt respondet Bald. citato loco, aliud est in possessorio iuris, & aliud in possessorio facti, nam bonorum possessio non agnita est ius imperfectum, & ideo non transmittitur regulariter, sed agnita habet actionem, vel officium Iudicis est ius perfectum, & ideo transmittitur.

72

73

74

75

C c c docet

docet in casu nostro procedere hoc argumentum quamuis non semper .

- 76 Tertio , quia in simili † facultas à statuto concessa, vt ex instrumento sui cediti quis executiuè agere possit, cedi potest *Bald. in l. ab Anastasio 3. notab. C. mandat. Castrenf. & Alexand. in l. postulante in fin. ff. ad Trebellian. Paris. cons. 107. num. 90. lib. 3. Idem Menoch. d. remed. 4. num. 254.* ita beneficium legis nostræ, vt ex testamento executiuè agatur cedi poterit .

- 77 Quarto, ad idem facit egregiè tex. allegatus à Bald. loco vbi supra in † *l. videamus in ratione sui ff. de eo, quod met. caus.* vbi sufficit semel actionem peruenisse ad proximum hæredem , vt perpetua esse ceperit, sufficit ergo , vt semel actio ex lege nostra peruenierit ad institutum, vt & transmitti, & cedi possit.

Ad primum respondetur cessionarium non venire ex propria persona , sed cedentis, in quo viget oculata fides cum legatur in testamento scriptus .

Ad secundum eadem respōsio, quamuis enim cessionarius non sit hæres venit tamen ex persona hæredis .

Ad tertium respondetur hoc beneficium competere vigore testamenti non instrumenti cessionis, nisi per accidens in quantum instrumentum cessionis probat cessionarium esse in locum hæredis suffectum, accidentia autem non mutant rei substantiam, cum non attendantur *l. neque C. de probat.* neque hoc modo dicitur coadiuuari testamentum, cum de viribus testamenti nulla sit dubitatio, sed supponatur omnibus numeris absolutum , vnde hæc erit quædam externa coadiuuatio, seu cooperatio, quæ non facit cessare hoc beneficium, vt alibi dictum .

S V M M A R I V M Articuli Quinti.

- 78 Beneficium legis nostræ competit scripto hæredi .
79 Hæres hæredis non est hæres scriptus primi defuncti .
80 Quinimò neque simpliciter hæres .

Sed contra infra num. 84. 87. & 96.

- 81 Infinitum in iure est euitandum .
82 Dispositio loquens de aliquo actu intelligitur de prima vice .
Declara, vt infra num. 106.
83 Hæredi testamentario hæredis testamentarij legis nostræ remedium competit .
Declara, vt infra num. 107. & 108.
84 Hæres hæredis ex regula antiqua testatoris est hæres, & num. 87.
Quod propriè est intelligendum, vt numer. 88.
85 Regulam pro se habens habet intentionem fundatam .
86 Quinimò dicitur habere rem claram .
89 Interdictum quorum legatorum competit etiam hæredi hæredis .
90 Condicio est implenda in forma specifica .
91 Conditionem dandi hæredi complet quis dando hæredi hæredis .
92 Hæredis appellatione in statuti dispositione venit hæredis hæres .
39 Hæres, vt non possit venire contra factum defuncti habet locum etiam in hærede hæredis .
94 Vxor, cui testator reliquit vsumfructum dummodo suo hæredi communicet teneatur communicare etiã hæredi hæredis .
95 Actio, quod met. caus. quæ semel contra hæredem locum habuit successuè contra secundum hæredem , & reliquos competit .
96 Hæres hæredis propriè est hæres primi defuncti .
97 Fallit , si contrarium ratio aliqua postulet præcipuè si aut expressa , aut tacita voluntas testatoris repugnet .
98 Voluntas defuncti maxime in testamentis attendenda .
99 Hæres hæredis quare non veniat tamquam hæres primi defuncti ex *l. cum filia ff. de vulg. & pupill. & l. qui liberis S. hac verba ff. eod.*
100 Hæres hæredis in dispositione legis venit, vt hæres primi defuncti , non aequè in dispositione hominis , & quæ sit differentia ratio .
101 Venit tamen etiam in dispositione hominis, quando eius voluntas fertur aliqua ex causa in hæredem hæredis .

- 102 *Libertatem consequitur soluendo heredem*
heredis, is cui sub conditione legata li-
bertas, si heredi soluerit.
- 103 *Amplius, ut si heres mortuus sis, & nullus*
ei successerit, nulli soluendo libertatem
consequatur.
- 104 *Legatum libertatis sub conditione, ut cer-*
ta persona decem soluantur, si tem-
poris mortis dicta persona statu liber erat
ad soluendum paratus, etiam ea mor-
tuo consequitur libertatem, nulla facta
solutione.
- 105 *Secus esset in alijs legatis.*
- 106 *Legata conditionalia regulariter deficien-*
te conditione evanescent.
- 107 *Heredi testamentario heredis testamen-*
tarij, ut in possessionem bonorum primi
defuncti cõcedatur immisso, necesse est,
ut utrumque testamentum proferat.
- 108 *Heredi heredis non competit legis nostra*
remediũ in bonis primi defuncti, quan-
do primus heres iam possessionem eo-
rum obtinuerat, & postea amiserat.

ARTICVLVS V.

Virum heredi testamentario heredis
testamentarij hoc beneficium com-
petat, & ita an trans-
mittatur.

- V** Idetur negatiua sententia tenen-
 da.
- 78 Primo, quia hoc beneficium ꝑ compe-
 tit scripto heredi, ut sæpius dictum, & ad
 propositum nostrum inquit *Zuccard. hic*
- 79 *nu. 230.* At ꝑ heres heredis non est scri-
 ptus *l. cum filio ff. de vulg. & pupill. quam*
ponderauit supra art. 1. num. 3. & ad rem
 nostram ponderat *Zuccard. hic nu. 239.*
 statuit in ea lege Iuriscõsultus, hæc ver-
 ba, quisquis mihi hæres erit is, & filio
 meo hæres esto, non habere locum in eo,
 qui per alium mihi hæres fuit, rationem
 hanc subneçit, quia placuit scriptum tã-
 tummodo ad hereditatẽ admitti, ex qui-
 bus colligitur eum, qui per alium fit hæ-
 res non dici heredem scriptum.

Secundo, quia quando non esset ne-

cesse, ut sit hæres scriptus primi defuncti,
 saltẽ necesse est, ut eius sit heres, ut no-
 notissimum, & ideo si competeret hoc
 beneficium, id fieret tamquam heredi
 primi defuncti de cuius successione age-
 tur. At non est hæres primi defuncti, ꝑ
 80 probatur per text. in *l. qui liberis §. hæc*
verba ff. de vulg. vbi habetur sub illis
 verbis quisquis mihi hæres erit, &c. non
 venire heredem heredis, quia non dici-
 tur venire ex testamento, cum igitur hæ-
 res defuncti sit vocatus, neque heredis
 hæres vocatus dicatur, constat eum hæ-
 redem testatoris non esse, neque venire
 sub dispositione vocante heredem.

Tertio, si heredi heredis hoc benefi-
 cium competeret, fieret processus in infi-
 nitum, nam si secundus est hæres meus,
 quia est mei heredis, tertius, qui est hæ-
 res secundi mei heredis meus quoque
 heres esset, & ita de singulis in infinitum.

- 81 At hoc est absurdum cum infinitas in iu-
 re sit omnino euitãda. *Calder. conf. 438.*
alias 21. de iurepatr. vnde ad tollendam
 infinitatem, omnis dispositio de aliquo
 ꝑ actũ loquens intelligitur de prima vice
- 82 *l. bonis §. hoc seruare ff. de verb. signif.* ad
 idẽ faciunt innumere leges, & exem-
 pla latissimẽ à *Tiraquell. congesta ad d. l.*
bonis §. hoc sermone.

Quarto, hoc remedium cõpetit ostẽ-
 denti testamẽtum non cancellatum, &c.
 ut in lege nostra. At hæres heredis non
 potest ostendere testamentum, quod ali-
 quo modo ei prodesse possit, nam si ostẽ-
 dat primi testatoris testamentum non re-
 peritur in eo scriptus, ita vt ex eius lectu-
 ra fiat Iudici notorium eum esse illius
 heredem, quod est necesse, si verò ostẽ-
 dat testamentum secundi adhuc nihil facit,
 quia ex testamento vnus non potest
 quis prætereundẽ hereditatem alterius,
 ut per se notum.

- 83 In contrarium ꝑ est receptissima Do-
 ctorum sententia, nempe *Bart. hic nu. 12.*
Bald. num. 35. vers. idẽ in heredem her-
edis, idẽ Bald. in l. 1. num. 5. ff. si cert.
petat. conf. 186. num. 7. volum. 1. Alber.
hic colum. penult. Dec. num. 27. Mantua
in 1. lectur. num. 100. Zuccard. num. 236.

Ccc 2 qui

qui rem prosequitur per multos numeros sequentes. Tiraquell. in tract. le mort saisis le vis part. 2. declar. 5. num. 17. Aret. in S. quadrupli num. 28. circa med. In-stit. de action. lason. in l. qui liberis S. hac verba num. 13. ff. de vulg. & pupill. sub-stit. Dec. conf. 588. num. 11. in fin. Peregrin. de fideicommiss. art. 48. num. 1. Cachéran. conf. 42. num. 44. Personal. de adipiscen. num. 177. Menoch. d. remed. 4. nu. 36. Rota in una Senogalien. fideicommissi 22. Maij 1606. coram Illustrissimo Cardinali Sacrato.

84 Probatur primo ex mente Zuccard. num. 236. & Menoch. num. 137. Quia hoc beneficium competit hæredi testa- toris, vt omnibus notum, hæredis † au- tem hæres, testatoris est hæres l. vlt. C. de hered. instit. vbi habetur hoc esse ex an- tiqua regula l. 1. 2. & 3. ff. de petit. ha- red. l. antiquitus C. de usuris.

85 Confirmatur ex mente Zuccard. quia cum pro regula id traditum, vt hæres hæ- redis sit hæres testatoris d. l. vlt. C. de hæ- red. instit. & qui habet regulam † pro se habeat intentionem fundatam gloss. in rubr. de reg. Iur. in 6. Dec. in l. 1. num. 6. 86 ff. de reg. Iur. Quinimò † dicatur habere rem claram. Bart. in l. quoties ff. si quis caut. in l. 2. ff. si quis in ius vocatus, con- sequens est, vt hæres hæredis dicatur ha- bere suam intentionem clarè fundatam, 87 & omnino sit immittendus, † ad idem est tex. in l. hæredis appellatio in l. sciendum ff. de verb. signif. in l. qui per successionem ff. de reg. Iur. l. in annalibus C. de legat. 88 quod verè, † & propriè intelligendum sensit. Bald. in l. vlt. quest. 21. C. de hæ- red. institut. & clarius lason. in l. si quis filium S. vlt. num. 7. ff. de acquir. hered. Idem in l. filius familias S. Diui in l. de- ctura num. 110. ff. de leg. 1. Soccin. Sen. conf. 225. colum. 3. vers. ex quibus lib. 2. Cagnol. in l. qui per successionem num. 11. ff. de reg. Iur. Soccin. lun. conf. 34. nu. 16. vers. vel etiam lib. 3. Zuccard. hic num. 338. Alciat. in d. l. hæredis ff. verb. signif. Surd. conf. 113. num. 35. volum. 1. & hoc de omni successionem est intelligendum. d. l. si quis filium S. fin. ff. de acquir. hered.

cuius verba hæc sunt. In omni successionem, qui ei hæres existit, qui Titij hæres fuit, Titio quoque hæres videtur esse, nec potest Titij renunciare hereditatem. Cōsequens ergo est, vt hæredi hæredis competat.

89 Faciunt ad hoc firmandum variæ di- spositiones Iuris Civilis, quæ cum de hærede mentionem faciant, habent quo- que locum in hærede hæredis, ita vt ap- pellatione hæredis, omnes, etiam vlté- riores, complectantur, ita intelligendus test. tex. in l. unica C. quorum legatorum, concedens illud interdictum hæredi ad- uersus legatarios, qui propria auctorita- te bona occupauerint, habet enim etiam locum in hærede hæredis, vt rectè gloss. ibi in vers. scripto, & probatur per tex. in l. 1. S. hoc interdictum ff. eod. tit. quorum legatorum.

90 Hinc etiam in dispositionibus, quæ strictam recipiunt interpretationem ap- pellatione hæredis venit hæredis hæres, veluti in conditione, † quæ licet in forma specifica sit adimplenda l. qui hæredi, & l. Mauius ff. de condit. & demonstr. nihi- 91 lominus iussus dare hæredi † satisfacit si dat hæredi hæredis l. cum ita datur S. vlt. de condit. & demonstr. & in specie scri- psit Bart. in l. si stipulatus fuerim pro te num. 5. de verb. oblig. Aret. in l. pater fa- milias ad fin. ff. de vulg. & pupill. lason. in d. l. si quis filium S. vlt. num. 9. Dec. in l. qui per successionem num. 4. & eo loci, Ca- gnol. nu. 5. de reg. Iur. idem Dec. conf. 81. in 2. dubio. Menoch. conf. 89. num. 131.

92 In statuto † quoque, & dispositione pœnali, & strictè interpretanda appella- tione hæredis venit hæredis hæres, puta si aliqua prohibitio pœnalis fiat hæredi- bus, ita Cephal. conf. 392. num. 37. & seq.

93 Et quod vulgo dicitur de hærede, † vt non possit venire contra factum defuncti habet locum etiam in hærede hæredis. Cephal. conf. 392. num. 37. & sequent. & num. 55. & 56. Menoch. conf. 89. num. 127. & seqq.

94 Et si testator reliquerit † vxori vsum- fructum dummodo communicet hæredi suo, debet communicare etiam hæredi hæredis, vt in terminis substituti per pu- pilla-

pillarem, docuit *Bald. conf. 60. viso testamento in fin. lib. 1.*

Secundo, ad eandem sententiam facit text. in *l. videamus ff. de eo, quod metus caus.* quam etiam ponderauimus in superiori articulo, & quam allegat *Bald. d.*

95 *conf. 186. num. 7.* vbi determinatur, † vt actio, quod metus causa, quæ semel contra hæredem locum habuit perpetua sit, & ita successiue contra secundum hæredem, & reliquos competat.

Ad contrarium quamuis DD. mirum in modum se voluant, & laborent, vix quæ aliquid constanter afferant, breuiter ita respondendum censeo, verè † hæredis appellatione venire hæredem hæredis, atque ex propria significatione, vt maximè colligitur ex tex. in *l. hæredis appellatio ff. de verb. signif.* vbi profitentur Iureconsulti proprietatem verborum explicare, hoc † tamen limitandum, si specialis aliqua ratio contrarium postulet, ad quod optimè facit tex. in *l. sciendum ff. de verb. signif.* vbi primo constituitur regula hæredis appellationem per multas successiones accipi, deinde subnectitur in paucis speciebus hæredis appellatione proximum tantum contineri, & exemplum affertur in pupillari substitutione, ex quibus elicimus regulam pati aliquas limitationes, quarum præcipua ea erit si aut expressa, aut coniecturata testatoris voluntas repugnet, † quæ in testamento maximè attendenda *l. in conditionibus primum locum ff. de condit. & demonstr.* in terminis autem legis † cum filio *ff. de vulg. & pupill. & l. qui liberis §. hac verba ff. eod.* testatoris voluntas repugnat, qui noluit substituere pupillari-ter hæredem hæredis, noluisse autem colligitur ex subiecta materia, quæ id postulat, cum enim loquatur in pupillari substitutione, quæ fit à patre liberis, vt illis sit opportunè consultum, & sine aliquo periculo, non potuit animum appellare ad hæredem hæredis, qui erat illi incertus, ita vt non posset cognoscere an per eius substitutionem rectè filio consultum esset, ideo credendum testatorem intellexisse tantum de hærede in suo testamē-

to scripto, hinc videmus Iurifconsultum rationē suæ decisionis afferre, quia hæres hæredis non fuit scriptus, cum testator de scripto intellexerit, atque hanc responsionem inter cæteras approbat *Menoch. d. remed. 4. num. 246.*

100 Secunda solutio non omnino dissimilis à prima esse potest in dispositione legis vocantis hæredem, aut aliquid hæredi concedentis, venire simpliciter hæredem hæredis, at in dispositione hominis non æquè, & ratio differentię est, quia in dispositione hominis debet venire ille, quem voluit homo, & ita qui ex eius voluntate est hæres, talis autem non est hæres hæredis, si de certa, & determinata eius voluntate loquamur, quia testatori incertus, voluntas autem cum importet electionem non cadit in incerto, in quo nulla alia eligendi ratio potuit à testatore considerari, hinc quando testator dixit: Quisquis mihi hæres erit, is & filio meo hæres esto; non dicitur vocare hæredem hæredis, quia ei erat incertus, vt inquit text. in *d. l. sciendum ff. de verb. signif.* & per consequens non venit ex ludicio illius, vt inquit tex. in *d. l. qui liberis §. hac verba*, in dispositione autem legis debet venire ille, quem vult lex, quæ cum disponat, vt hæres hæredis sit hæres defuncti, neque de incerto dicatur disponere, quia legi omnia certa sunt, vt alibi dixi nō immeritò in omnibus illius dispositionibus de hærede loquentibus venit etiam hæredis hæres. Non obstant casus † in quibus in dispositione hominis venit etiam hæredis hæres, vt si alicui fuerit libertas legata sub conditione, si hæredi decem dederit consequitur † enim libertatem legatam, etiam si soluerit hæredi hæredis *l. cum ita datur, & l. sub conditione §. ult. ff. de condit. & demonstr.* in tali enim casu voluntas testatoris fertur quoque in hæredem hæredis peculiari ratione ita postulāte, nimirum fauore libertatis, ob cuius fauorem credendum est testatorem voluisse, vt etiam dantem hæredi hæredis eam consequeretur, cum primaria intentio ferretur in libertatis concessionem, secundaria in-

- 103 præstationem hæredi faciendam † hinc cautum est, vt non solum sufficiat seruum hæredi hæredis soluere, sed etiam, vt si hærede mortuo nullus ei successerit nihilominus nulli soluendo libertatē consequatur. Item cautum, vt si in certam personam puta Titium sit collata conditio, Titio mortuo, si tempore quo decessit statu liber ad soluendum paratus fuerit, consequatur libertatem, nulla facta
- 104 solutione, quæ remota libertate in alijs legatis secus se haberet, ea enim deficient
- 105 te † conditione, euanesceret, vt apertè inquit tex. in *d. l. cum ita datur ibi diuersa causa est legatarij, & in d. l. sub diuersis S. ult. ibi quod non similiter in legatarij persona custodiri Publius scripsit*, si ergo alia legata cessarent, libertatis verò non cessant, profecto ob eam rationem, quia aliter credendum voluisse testatorem in libertate, aliter in reliquis, nam neque contra testatoris voluntatem consequitur libertatem seruus.

Ad secundum eadem omnino responsio est afferenda, quam non repeto.

- Ad tertium respondendum, non fieri processum in infinitum, quamuis hæredi hæredis hoc beneficium competat, cum primum enim aliquis hæredum immissus est, statim cessat hoc beneficium, neque amplius ex eodem testamento competit,
- 106 nihil facit † quamcumque dispositionem de aliquo actu loquentem intelligendam, de prima vice, quando enim hæredi hæredis immissio cōceditur, tunc prima vice cōceditur, supponimus enim antecedentem hæredem non fuisse immissum, quod si semel fuisset primo hæredi concessa, admittimus non amplius vltiori hæredi ex eodē testamento hoc beneficium competere.

Ad quartum respondendum vtrumque testamentum esse producendum, nempe primi, & secundi testatoris, primi quidem, quia ex eo formaliter concedenda immissio, cum de primi hæreditate agatur, secūdi verò, quia per illud notorium facit iudici secundus hæres se primi testatoris hæredem esse, hinc declaranda est sententia, vt vera sit vtroque testa-

mento producto, secus altero tantum, quia tunc non fit notorium iudici eum esse hæredem primi testatoris in cuius bona sit concedenda immissio.

- 108 Fallit proposita determinatio si prius hæres in vita sua possessionem bonorum primi defuncti obtinuisset deinde eam amisisset, non enim eius hæredi hoc beneficium in talibus bonis competere posset, vt rectè sentiunt *Bald. in d. l. 1. in addit. magna colum. 2. ff. de petit. hered. Alexand. conf. 183. num. 3. lib. 5. Zuccard. hic num. 244. in fin. & num. 314. Menoch. d. remed. 4. num. 248.* & ratio huius declarationis est, tum quia hoc beneficium est adipiscendæ, non verò recuperandæ, & ideo non competit ei, qui semel possessionem obtinuit, vt suo loco, ideo neque illius hæredi, cui plūs iuris competere non potest, quàm defuncto competeret, tum quia non conceditur hoc beneficium pro bonis quorum possessionem defunctus ante mortem amiserat, ita vt tempore mortis non possideret, vt probatur per textum nostrum, & suo loco explicauimus.

S V M M A R I V M

Articuli Sexti.

- 109 *Transmissibilia transeunt in heredes ab intestato.*

Declara, vt infra num. 117.

- 110 *Remedia adipiscendi sunt transmissibilia.*

- 111 *Hæres consequitur omnia commoda, quæ ad defunctum pertinebant.*

Declara, vt infra num. 118.

- 112 *Hæres hæredis ab intestato petit immisionem ex persona primi.*

- 113 *Hæredi ab intestato hæredis testamentarij non competit legis nostræ remedium in bonis primi defuncti.*

- 114 *Remedium legis nostræ requirit, vt procedatur per modum notorij.*

- 115 *Propter quod unum quodque tale, & illud magis.*

- 116 *Remedium legis nostræ requirit oculatam fidem.*

ARTICVLVS VI.

An hæredi ab intestato hæredis testamentarij hoc beneficium competat.

Videtur affirmatiua sententia tenenda, quæ ex mente *Zuccardi hic num. 245.* sic probatur.

109 Transmissibilia ꝑ transseunt in hæredes ab intestato. At beneficium legis nostræ
110 transmittitur, quia remedia ꝑ adipiscendi sunt transmissibilia ab hæredes *l. 1. §. hoc interdictum ff quorum legatorum.*

111 Confirmatur, quia hæres ꝑ consequitur omnia commoda, quæ ad defunctum, cuius est hæres, pertinebant, *l. hæreditatis appellatone ff. de verb. signif. l. nihil aliud est hæreditas ff. de reg. iur. l. 3. ff. de bonor. possess.* At hæredi scripto hoc beneficium competit, ergo & eius legitimo hæredi.

Tertio ex mente *Menoch. num. 343.*
112 quia ꝑ hæres hæredis ab intestato, dum petit hanc immisionem, non ex sua persona id facit, sed ex persona illius scripti hæredis, qui ius notorium ex testamento habebat, ideo ex eodem testamento in personam primi hæredis notorium facit iudici ad se ipsum hæreditatem primi testatoris spectare.

113 In contrarium est opinio *Baldi. in l. 3. colum. 1. ff. de petit. hered.* quem tenere negatiuam animaduertit *Menoch. d. remed. 4. num. 243.* licet *Zuccard.* eum pro affirmatiua alleget, verba *Baldi* hæc sūt, sed an mihi, qui sum hæres *Titij* ab intestato competit beneficium legis edicto in hæreditate *Seij*, qui fecit testamentum, non videtur, quia non nititur, vt ex notorio, cuius sententiæ subscribendum censeo.

Primo, ex eiusdem met *Baldi* ratione,
114 quia in hoc beneficio ꝑ proceditur per modum notorij, vt sæpius decantatum, & fatentur contrarium tenentes *Menoch.* & *Zuccard.* hæres autem ab intestato hæredis testamentarij non facit notorium se primi testatoris hæredem esse, quia non facit notorium se esse hæredem se-

cundi, sine qua conditione non potest esse hæres primi.

Secundo, non plus videtur posse habere in hæreditate primi, vt illius hæres, quam in hæreditate secundi, vt secundi hæres, nam propter id, quod secundi hæres est, potest prætere hære ditatem
115 primi, ꝑ propter quod autem vnum quidque tale, & illud magis *Auth. multo magis C. de sacrosanct. Eccles.* at vt hæres secundi in hæreditate eius non potest hoc beneficium intentare, vt in supra questione quarta latè, ergo multo minus in hæreditate primi.

116 Tertio, quia in hoc iudicio, ꝑ vt sæpè diximus, proceditur ex oculata fide, & is immititur, qui ex testamento eius, de cuius hæreditate agitur, ostendit se illius hæredem esse, vt plenè ex textu colligitur, maximè iuncta rubrica, at hæres, de quo agitur, non potest ex testamēto eius, de cuius hæreditate agitur, ostendere se eius hæredem esse, quia alter in eo institutus reperitur: ergo, &c.

117 Ad primum respondendum, ꝑ transmissibilia transire in hæredes, quando in illis ea concurrunt, quæ sunt necessaria, vt transmittantur, quæ in casu nostro non concurrunt, in eo enim, in quem transmittitur, necessariae sunt illæ cōditiones, quæ in transmittente erant necessariae, vt illi quoque transmittenda competerent, quæ non concurrunt in hereditate ab intestato, in transmittente si quidem illud erat necesse, vt esset testamentarius hæres, quod non concurret in eius hærede, maximè si causam immediatam attendamus, quæ semper attendenda, vt alibi. Item necesse est in transmittente, vt faciat iudici notorium se eius esse hæredem, in cuius hæreditate vult immiti, quod non facit veniens ab intestato in locum instituti.

Ad secundum eadem propemodum
118 ꝑ responsio est accommodanda, nimirum eum, qui venit ex persona scripti hæredis, omnia cōsequi spectantia ad primum hæredem, si in eo conditiones possint verificari, quæ in scripto hærede verificabantur, atque in eo erant necessariae, inter

ter

ter quas præcipua est, ut ostendat Iudici testamētum in quo scriptus sit, & ad eam hæreditatem sit vocatus, cuius possessionem petit, ita ut faciat notorium eam ad se spectare, quæ non possunt cadere in hærede ab intestato, unde primo hæredi ab intestato succedenti hoc beneficium competere non posse dicta quæstione quarta docuimus.

Ad tertium respondendum, tunc ex persona scripti hæredis posse eius hæredem hoc beneficium intentare, quando notorium est eum ex tali persona venire posse, unde cum debeat primo probare se eius hæredem esse, ex cuius persona venit, idque altam requirat indaginem, cum nō habeat testamentum, quod ostendat, non erit in hoc iudicio audiendus, facit ad rem, quod sentiunt Doctores, hæredem testamentarium hæredis ab intestato non posse ostendendo testamentum, in quo institutus fuit, facere notorium se hæredem esse primi defuncti, quia in eo non legitur, ita ostendendo testamentum primi defuncti, in quo alius institutus est, non facit notorium se secundi hæredem esse, quia in eo non legitur à secundo institutus.

S V M M A R I V M Articuli Septimi.

- 119 *Hæritas per aditionem commissetur cum patrimonio hæredis, ita ut unicum resultet patrimonium.*
- 120 *Hæres succedendo ex testamento in hæritate hæredis ab intestato alterius, utriusque hæritatem dicitur ex testamento habere.*
- 121 *Hæredi testamentario hæredis ab intestato immissionem ex remedio legis nostræ competere in bonis primi defuncti, qui teneant.*
- 122 *Contrarium tamen alij tenent, & hæc opinio est verior.*
- 123 *Hæredi, ut tali, nihil competit, quod non competeret defuncto.*
- 124 *Exceptiones, & impedimenta, quæ contra defunctum competeabant, competunt etiam contra hæredem.*

- 125 *Remedium legis nostræ non competit, nisi pro bonis à testatore tempore mortis possessis.*
- 126 *Hæritas adita, etiam ante adeptam possessionem, sit patrimonium hæredis, & desinit hæritas esse.*
- 127 *Hæres hæredis est etiam hæres primi defuncti.*
- 128 *Non tamen dicitur ex testamento hæres primi defuncti, quamvis ab hærede in testamento institutus sit, si primus defunctus decessit intestatus.*
- 129 *Intestatus decedens non potest habere testamentarium hæredem.*
- 130 *Subrogatum sapit naturam eius cuius loco subrogatur.*

ARTICVLVS VII.

An hæredi testamentario hæredis ab intestato legis nostræ beneficium competat.

Videtur affirmatiua sententia tenenda.

- 119 Primo, quia per aditionem primi hæredis, qui ab intestato successit † hæritatis primi defuncti facta esse commixtio cum hæritate hæredis, ita ut vnâ non sine alia haberi possit *l. qui se patris, ubi gloss. & Doct. supra unde liberi, l. quidam elogio C. de iur. deliber.* Quare cum iste secundus heres non possit succedere, nisi ex testamento, necesse † est dicere cum vtramque habere hæritatem tãquam in testamento institutum, at instituto ex testamento hoc beneficium competit ergo huic hæredi competet, ita argumentatur Zuccard. *hic num. 246. & post eum Menoch. num. 244.*
- 121 Secundo, quia ita videtur † tenere. Bald. in *l. 1. colum. 1. ff. de per. hered. v. s. refert Zuccard. hic d. nu. 246. & ita eum intellexerunt. Curt. Iun. Sapio. & Zuccard.* licet, ut rectè animaduertit Menochius, si Baldi rationes perpendantur, eiusque doctrina cōferatur cum his, quæ idem scripsit in *l. 2. in fin. eod. tit.* aliter sentire videatur.
- 122 In contrarium † est opinio Curt. Iun. *hic*

hic num. 53. Sapia num. 55. Zuccard. 246. Menoch. num. 244. Probatur autem eorum sententia.

- 123 Primo, quia quod non ꝑ competit defuncto, multò minus competit eius hæredi, cum non potuerit defunctus plus iuris in eum transferre, quam ipse haberet vulgata *l. nemo plus iuris ff. de reg. iur.*
- 124 & omnes ꝑ exceptiones, atque impedimenta, quæ contra defunctum compete-
bant, competunt quoque contra eius hæredem, qui personam defuncti repræsentat *l. nihil aliud est hæreditas, ubi DD. ff. de reg. iur. l. 3. ff. de bonor. posses. l. unica C. ut actio ab hæred. & contra hæred. Surd. decis. 240. nu. 9. Rota in una Neapolitana census 1. Iunij 1616. coram R. P. D. Vbaldo.* At defuncto, uti hæredi ab intestato, non compete-
bat hoc remediũ, ergo neque eius hæredi, & aduersus defunctum compete-
bat exceptio cum non esse scriptum hæredem, ergo & eius hæredi *l. si à te S. final. & l. except. ff. de except. rei iudic. cum alijs per Peregrin. de fideicommiss. art. 52. num. 34.*

- 125 Secundo, non competit ꝑ hoc beneficium, nisi pro bonis possessis à testatore tempore mortis, ut plenè in texto, & suo loco confirmabimus. At bona, de quibus agitur, non possidebantur à defuncto, cui is, de quo agitur immediatus est hæres, si enim eorum possessionem obtinisset non esset locus quæstioni, an ius immisionis petendæ translatum esset, cum iam per possessionem semel obtentum extinctum esset, ut infra. Neque dicatur hæc bona fuisse possessa à primo defuncto, & hoc sufficere, quia petit immisionem in hæreditatem illius, nam respõ-
- 127 sio ꝑ in promptu est, post aditam hæreditatem, etiam si possessio non fuerit obtenta, eam iam euasisse patrimonium hæredis *l. 1. S. veteres, ubi latè las. nu. 14. ff. de acquir. posses.* ideo non est petenda immisio tamquam in hæreditate primi defuncti, cum iam desierit eius hæreditas esse, sed tamquam in hæreditate secundi, qui non possidebat tempore mortis.

- 127 Tertio, quia quamuis ꝑ hæres hæredis sit etiam hæres primi testatoris *l. scien-*

- dum ff. de verb. signif. cum alijs supra al-*
- 128 *legatis num. 96.* numquam tamen ꝑ erit
- 129 illius hæres ex testamento, tum quia ꝑ is ex testamento hæredem habere non possit, qui decessit intestatus, tum quia venit in locum primi hæredis, quem supponimus hæredem esse ab intestato, subrogatum ꝑ enim sapit naturam eius cuius loco subrogatur *S. fuerit Instit. de actio. latè Peregrin. de fideicommiss. artic. 16. num. 30.*

Ad primum respondendum, habere quidem vltimum hæredem vtramque hæreditatem, tamquam ex testamento institutum, respectu vltimi defuncti, ad quem vtraque spectabat, verum hoc modo non potest prætere immisionem in bonis primi, quia à secundo, qui solus hoc modo consideratur, non possidebatur, at respectu primi habere eius hæreditatem eo modo, quo is, cuius loco venit, quare cum ille eam haberet ab intestato, hic quoque ab intestato habere dicitur. Et quia succedenti ab intestato hoc beneficium non competit, ideo nec illi competit.

Ad secundum respondetur Bald. non verè eam sententiam tenere, ut rectè Menoch. supra allegat. at quando eam teneret in erronea esset sententia, ut patet ex superscriptis.

S V M M A R I V M Articuli Octavi.

- 131 *Fisco auferenti ab hærede, tamquam ab indigno, hæreditatem non competit legis nostra remedium, quãdo hæres iam hæreditatem adiuit, & possessionem obtinuit.*
- 132 *Fiscus succedit loco condemnati, ita ut dicatur quasi hæres illius.*
- 133 *Hæreditas iam adita desinit esse hæreditas, & fit patrimonium hæredis.*
- 134 *Hæres nõ desinit esse ille, à quo tamquam indigno hæreditas auferitur.*
- 135 *Conditionem iussus implere in personam hæredis non potest implere in personam Fisci, quando ab hærede, ut indigno, hæreditatem abstulerit.*

136 In-

- 136 Indigno heredi quamvis auferatur hereditas, non tamen auferitur heredis nomen, neque id quod est eiusdem sequela.
- 137 Fisco succedenti ex persona indigni heredis, qui iam hereditatem adiuerat, non verò possessionem obtinuerat legis nostræ beneficium competit.
- 138 Fiscus est quasi scriptus successor condemnati, & eius locum tenet iure directo non fideicommissario, in eumque transeunt iura actiua, & passiva.
- 139 Fisco omnia beneficia competunt, quæ condemnato competerebant.
- 140 Fiscus eo modo legatarijs tenetur quo heredes condemnatus teneretur.
- 141 Fisco ex persona heredis condemnati non competit legis nostræ beneficium, quando hereditas nondum erat adita, licet ante delictum delata.
- Item non competit, quando post delictum, & condemnationem fuit delata, & numer. 144.
- Item non competit, quando post delictum delata, & ante condemnationem.
- 142 Filius non acquirit patri in eo iure, quod datur ad acquirendum.
- 143 Delatio hereditatis nihil aliud tribuit, quam ius adeundi.
- 145 Confiscatio non complectitur bona futura.
- 146 Fiscus, quando aliquis est incapax, non auferit ab illo tamquam ab indigno, sed id omne quod delatum, aut relictum est, defertur venientibus ab intestato.
- 147 Fisco non competit legis nostræ remediū, quando post delictum, & ante condemnationem hereditas fuit delata condemnato.
- 148 Hereditas delata delinquenti, post delictum, & ante condemnationem, non spectat ad Fiscum.
- 149 Paterna hereditas, quando filius viuentis patre homicidium commiserat, & eo mortuo formatur inquisitio contra filium, & condemnatur in poenam confiscationis, non pertinet ad Fiscum, si ante condemnationem non fuit adita.
- 150 Adeundi ius non est transmissibile ad heredes extraneos.

ARTICVLVS VIII.

An Fisco legis nostræ beneficium competat, quando ab aliquo tamquam ab indigno hereditatem auferit.

Pro determinatione ita distinguendum arbitror.

Aut heres indignus iam adiuit hereditatem, & possessionem obtinuit antequam condemnareretur. Aut adiuit, non verò possessionem obtinuit. Aut neque adiuit, neque possessionem obtinuit.

- 131 Primo casu, quando ꝑ iam adiuit, & possessionem obtinuit, nullo modo hoc beneficium competit Fisco, vt videtur indicare Zuccard. hic num. 263. in fin. vbi concludit hoc beneficium Fisco competere casu, quo contingeret confiscari bona alicuius, qui esset heres alterius, & nondum eius bonorum adeptus esset tenutam, ex quibus colligitur eum sentire si bonorum possessionem adeptus sit huic beneficio locum non esse, quam sententiam expressius tenet Accbil. *Personar. de adipiscen. num. 242.* Probatum autem primo ea ratione, quia Fiscus ꝑ succedit loco condemnati, ita vt dicatur quasi heres condemnati. Bald. *conf. 184. premis. verbis num. 3. lib. 1. vers. & Fiscus pro herede, & conf. 204. longum thema nu. 4. vers. nec etiam Fiscus lib. 3. Peregrin. de Iur. Fisci lib. 5. tit. 1. post num. 53. vers. vel etiam ad instar heredis, & num. 60. in bonis tamen, quæ ad ipsum transferunt. Soccin. *Lun. conf. 34. colum. 1. volum. 3. & idem Peregrin. lib. 2. tit. 2. num. 18.* ideo non potest Fisco ius illud competere, quod ipsi condemnato non competere, cap. si quis in *Ius de reg. Iur. in 6. & lex qua persona ff. eod. tituli.* illi autem nullo modo hoc beneficium competere, quia cum sit acquirendæ possessionis non potest competere ei, qui semel possedit, vt alibi dictum.*

- 133 Secunda ratio afferri potest, quia postquam ab herede hereditas ꝑ fuit adita, & possessio obtenta, definit esse hereditas,

tas, & sit patrimonium possidentis l. 1. §. veteres, ubi latè l. as. num. 14. ff. de acquir. possess. l. sed si plures §. filiam ff. de vulgar. vnde non potest Fiscus immis- sionem vigore testamenti in eam hæredita- tem prætere, quæ eo testamento, quod iam suum effectum fuit sortitum, eam ta- men sibi vindicabit Fiscus eodem modo, quo reliqua condemnati bona, cum ab illis non differat.

Secundo casu, quando adiuit non ve- rò possessionem obtinuit res aliquam, difficultatem patitur. Videtur enim pri- mo aspectu negatiua sententia tenenda.

- 134 Primo, quia ille à quo tamquam in- digno auferitur hæreditas non definit esse hæres l. ex facto §. final. ff. de vulg. & ideo iussus implere conditionem in per- sonam hæredis nō potest implere in per- sonam Fisci secundum Bart. in l. qui hæ- redi §. cum hæreditas ff. de condit. & de- monst. cum quo quicquid ibi dixerit Soc- cin. tenuit Arctin. & l. as. in d. l. ex facto §. final. ubi Imol. dixit per illum textum,
- 136 huic t indigno non auferri nomen hære- dis, neque id, quod est sequela ipsius no- minis, hinc consequens est, vt neque Fi- scus sit hæres, neque illi hoc beneficium competat, quod est sequela hæredis.

Secundo, possent afferri omnes ratio- nes, quæ supra pro negatiua in patre, & Monasterio allatae sunt, quas non repeto maximè cum eorum solutio iam allata sit, quæ huic quoque loco conueniret.

- 137 In contrarium t est opinio Bald. hic num. 45. vers. idem in Fisco. Iacobin. hic nu. 22. vers. addit Bald. Zuccard. nu. 263. Accbill. Personal. de adipiscen. num. 242. Menoch. d. remed. 4. num. 299.

Probatur hæc sententia primo ex sen- tentia Baldi.

- 138 Quia Fiscus t est successor, quasi scri- ptus, & locum scripti tenet iure directo, idest principali, non fideicommissario, in eum enim iura actiua, & passiuia trāseunt l. 2. C. ad leg. l. ul. de vi l. cum Fisco ff. ad Senat. Consult. Sillan. l. eorum ff. ad l. l. ul. Maigst. l. 4. ff. de iur. patr. l. 1. ubi gloss. & Doct. C. de bonis qua liber. l. 3. ubi

Bart. & Doct. ff. de Interdict. & releg. Farinac. de delict. & pæn. quaest. 24. num. 30. & quaest. 25. num. 169. Peregrin. de iur. Fisci lib. 5. tit. 1. num. 53. Ideo de- bent eidem competere, quæ hæredi dire- cto competunt; hinc t omnia beneficia, quæ condemnato cōpetere Fiscō quo- que competere voluit. Bald. in l. inter eas §. fin. ff. de fideicommiss. Corn. conf. 278. num. 12. & seq. lib. 4. Dec. conf. 235. co- lum. penult. propè finem, ita vt non sit mi- rum si hoc quoque beneficium compe- tat; hinc etiam onera sustinere debet,

140 t vnde & legatariis tenetur l. si marito in princip. & ibi Alexand. ff. solut. matr. l. 2. C. ad l. l. ul. de vi publ. l. 1. C. pæn. Fiscal. creditores præferri lib. 10. Laudens in tra- ctat. de Fisc. quaest. 128. l. as. in l. ex facto §. ult. num. 4. ff. de vulg. & pupill. Corn. conf. 190. num. 19. volum. 1. Anchoran. Regien. in quaest. fam. 25. num. 1. par. 2. pluribus Farinac. de delict. & pæn. quaest. 25. num. 170. quia res transit in Fiscum, cum omnibus oneribus, & conditioni- bus, prout erat poenes indignum, Pere- grin. eod. tractat. de iur. Fisci lib. 2. tit. 2. num. 18. & lib. 5. tit. 1. num. 74.

Ad contrarium respondetur illud pro- cedere, si Fiscus ex propria persona vel- let hoc beneficium intentare, secus si ex persona hæredis, eo modo, quo paren- tem vti legitimum administratorem filij hoc beneficium intentare posse supra ad- monui, ita respōdet Zuccard. & Menoch. locis supra allegatis.

Tertio casu, quando neque aditio, ne- que possessio obtenta, adhuc tres casus facilioris doctrinæ gratia subdistingue- sūt considerādi, quamuis in omnibus eadem sit afferenda negatiua responsio. Primus, quando ante delictum fuerit delata. Se- cundus, quando post delictum, & post condemnationem fuit delata. Terrius, quando post delictum delata ante tamen condemnationem.

Exemplū primi casus, si mortuo agna- to, cui quis proximior esset, is ad quem proximitatis nomine hæreditas specta- bat homicidium commiserit, qui postea nūquam hæreditatem adiuit. Exemplum secun-

secundi, si viuentis agnato homicidium commiserit, & condemnatus est in poenā confiscationis, postea moriatur agnatus. Exemplum tertij, si viuentis agnato homicidium commiserit postea eo mortuo inquisitus, & condemnatus fuerit.

141 Primo igitur † casu negatiua sententia tenenda est, quemadmodum enim in

142 eo † iure, quod datur ad acquirendum filius non acquirit patri, vt supra diximus in 2. art. ex sententia Bart. in l. seruo inuito ff. ad Trebell. ita nec condemnatus Fisco, cum nulla vigeat diuersa ratio, sumus autem in iure, quod datur ad acquirendum cum simus in hæreditate non-
143 dum adita, sed tantum delata; † delatio enim nihil aliud tribuit, quam ius adeundi l. delata ff. de verb. signif.

144 Secundo verò casu eadem † sententia est tenenda, quia si post condemnationem tantum delata sit tempore condemnationis, habet rationem bonorum futurorum, in casu autem confiscationis non veniunt bona futura l. si mandauero tibi S. is cui bona, ibi quia publicatis bonis postea acquiritur non sequitur Fiscum, &c. vbi Bald. & alij ff. mand. l. eius qui S. i. ibi bona quoque, quæ tunc habuit cum condemnaretur, publicabuntur, vbi etiam Bald. & Cast. ff. de testament. plura in hanc rem cumulat Farinac. de delict. & pæn. quest. 25. num. 138. vbi innumeros auctores congerit, quos non transcribo.

Ad idem facit regula, vt quando aliquis est incapax † hæreditatis, vel legati, tunc Fiscus non aufert tamquam ab indigno, sed id omne, quod delatum, aut

relictum est defertur venientibus ab intestato l. si quis mihi bona S. si quis plane ff. de acquir. hered. l. 1. vbi Doct. communiter C. de his, quæ pro non scriptis habent l. metallum ff. de iur. Fisc. cum pluribus cumulatis ab eodem Farinac. citato loco num. 139. Peregrin. de iur. Fisc. lib. 2. cap. 2. num. 26.

147 Tertio, † quoque casu adhuc idem dicendum, cum nullo modo † ad Fiscum
148 spectet, vt post Bald. pluribus comprobatur Nell. in tract. de Bannit. in 1. par. 2. tempor. quest. 30. vbi amplius testatur ita vidisse in facto terminatum, & decisum, sequuntur complures relati à Farinac. d. quest. 25. nu. 141. † vbi docet, si filius viuentis patre homicidium commiserit, eoque mortuo formetur inquisitio contra filium, & condemnatur de delicto cum confiscatione bonorum, talis paterna hæreditas non adita per filium licet bene ante condemnationem delata, nullo pacto in Fiscum transit, vt pluribus comprobatur idem Farinac. d. quest. 25. num. 141. vers. & propterea, & ratio est, quia
149 † ius adeundi non est transmissibile ad hæredes extraneos l. 1. S. in nouissimo C. de caduc. toll. Bart. in l. is potest in ult. oppositione ff. de acquir. heredit. ideo nec etiam in Fiscum, vt pluribus Farinac. d. quest. 21. num. 51. & 141. ibi ius enim adeundi, omnia enim iura, quæ transeunt ad hæredes extraneos, pertranseunt etiā ad Fiscum, vt latè plura aducens exempla tradit Peregrin. d. lib. 5. cap. tit. 1. à num. 59. per plures numeros sequentes.

Quæstio XI.

AN, & quando habita ratione ad dispositionem vltimam minus solemnem, quia non testamentum, sed aliud sit genus dispositionis. Vocatus in illa rectè hoc beneficium intenter, continet Articulus tres.

Primus Articulus. An instituto in codicillis hoc beneficium competat.

Secundus. An instituto in codicillis tunc, cum iure directo in illis hæreditas dari potest.

Tertius. An donatario causa mortis.

S V M M A R I V M
Articuli Primi.

- 1 *Codicillis hereditas neque dari, neque adimi potest.*
- 2 *Dispositio verbis directis concepta, quando certum est testatorem voluisse codicillari sustinetur ut obliqua, perinde ac si venientes ab intestato essent rogati restituere.*

ARTICVLVS I.

An instituto in codicillis hoc beneficium competat.

I C articulus sub alio titulo examinatus est in quæst. 8. art. 7. Quando quæsitum fuit, an fideicommissario in codicillis relicto hoc beneficiū

- 1 competat. Cum enim † in codicillis hereditas neque dari, neque adimi possit, *S. codicillis autem Instit. de codicillis l. 2. S. final. ff. eod. l. hereditatem C. eod.* si tamen pro certo constet testatorem voluisse codicillari, ut supponimus in hoc articulo dispositio † verbis directis concepta sustinetur ut obliqua, perinde ac si venientes ab intestato fuissent codicillis ad restituendum rogati *l. 2. ff. ad Trebell. Bart. & alij in l. verbis civilibus ff. de vulg. Porc. & alij in d. S. codicillis autem. Instit. de codicillis. Cast. plenè conf. 292. quia in puncto in princip. lib. 1. l. cum quis decedens S. Seiam ff. de leg. 3. l. quoniam indignum C. de testament. l. ubi S. & ego ff. ad Trebellian. Oinotom. in S. praterea num. 8. Instit. de codicillis. Castrens. in conf. 28. viso testamento per tot. & præcipue circa med. vers. quod hoc sit verum volum. 1. Gomez. var. resolut. to. 1. cap. 7. num. 4. vers. tertio textu nota infra alio vers. confirmatur quia, nedum, & Peregr. de fideicommiss. art. 34. num. 68. sequitur ut quærere, an instituto in codicillis hoc beneficium cōpetat nihil aliud sit, quam quærere, an fideicommissario in codicillis relicto illud competat, quod exposuimus*

d. quæst. 8. art. 7. ad quam reiicio beneuolum lectorem ne bis idem repetam.

S V M M A R I V M
Articuli Secundi.

- 3 *Hereditas iure militari in codicillis directo dari potest.*
- 4 *Hereditas à patre, inter filios disponente, rectè codicillis dari potest.*
- 5 *Pia causa in codicillis iure directo institui potest.*
- 6 *Hereditas codicillis directo dari potest, quando verè non instituitur heres in codicillis, sed declaratur is, qui fuerat in testamento obscure institutus, puta si in testamento dictum esset illum instituo, quem in codicillis nominauero.*
- 7 *Hereditas aliqua ex causa nulliter in testamento data potest codicillis confirmari, etiam directo.*
- 8 *Instituto in codicillis in illis casibus, quibus hereditas codicillis dari potest, rectè legis nostræ remedium competit.*

ARTICVLVS II.

An institutio in codicillis tunc, cum iure directo hereditas in illis dari potest.

P Ræsciendum est nonnullos esse casus in quibus iure directo hereditas in codicillis data sustinetur quorum aliqui primo erunt attingendi, deinde an talibus casibus hoc beneficium competat erit subnectendum.

- 3 Primus est si miles, cui competant priuilegia militaria quempiam in codicillis instituerit *l. quarebatur l. militis ff. de milit. testam. Bald. in l. filij num. 6. C. famil. hercisc. Bertrand. qui plures allegat consil. 143. num. 4. lib. 3. Bart. conf. 68. nu. 2. vers. nec obstat si dicatur.*
- 4 Secundus, in patre † disponente inter liberos, vel inter legitimos heredes, his enim in codicillis directo dari potest hereditas. *Bart. in d. l. militis ff. de milit. testam. Iason. in l. hac consultissima. S. ult. C. de testament. Castrens. conf. 93. num. 2.*

D d d

num. 2. lib. 1. Boer. decis. 241. quo ad secundum colum. 2.

5 Tertius, si pia † causa in codicillis instituat. Bal. in l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. Angel. & Imol. in l. 2. ff. de in ius vocan. Bart. conf. 68. quidam fecit num. 2. vers. nec obstat si dicatur Cast. conf. 93. viso dicto testamento in fin. num. 6. & 7. lib. 1.

6 Quartus, si verè † non instituat. hères in codicillis, sed declaratur is, qui in testamento fuerat obscurè institutus, puta quia in testamento dictum esset, quem in codicillis meis nominauero hères mihi esto l. asse toto, ubi Imol. ff. de hered. instit. l. heredes palam S. si quid post ff. de testament.

7 Quintus, si hæreditas † ex aliqua causa in testamento nulliter data esset poterit in codicillis etiam directò confirmari l. 2. in fin. ff. de codicill.

Quæritur igitur an enarratis casibus, & si qui sunt similes locus sit legis nostræ beneficio.

Coincidit hic articulus cum eo, an ex testamento imperfecto, quod tamen aliquibus casibus sustinetur, hæredi existenti in aliquo ex dictis casibus hoc beneficium competat, quem explicauimus in quest. 6. art. 9. quando enim hæreditas iure directò in codicillis data sustinetur, nihil aliud sunt codicilli, quam testamentum imperfectum, quod tamen ex privilegio sustinetur, vnde † cum eo loci, re diligenter perpenſa, statuerimus hoc beneficium competere, illud idem hic quoque erit affirmandum disputatione omissa, ne bis idem repetamus, & hoc in terminis codicillorum, quando causa pia fuit instituta determinauit. Bart. conf. 67. num. 2. volum. 2.

S V M M A R I V M

Articuli Tertij.

- 9 Donatario causa mortis, quando consistit donatio in re singulari legis nostræ beneficium non competit.
- 10 Succedens sine testamento dicitur succedere ab intestato.

11 Donatario causa mortis, si honorum vniuersitatem donatio complectitur, legis nostræ beneficium competit, æquè ac fideicommissario in codicillis relicto.

Declarat, ut num. 15.

Amplia, ut num. 16.

12 Donatio causa mortis est species ultima voluntatis.

13 Donatio causa mortis est ambulatoria vsque ad mortem, & per pœnitentiam reuocatur.

14 Donatarius causa mortis iure directò succedit, & potest propria auctoritate capere.

15 Donatario causa mortis tunc competit legis nostræ remedium, quando donatio est redacta ad publicum documentum, quod Iudici ostendi possit.

16 Donatario causa mortis ostendenti publicum documentum competit legis nostræ remedium, siue donatio sit facta contemplatione mortis imminenti, siue sola mortalitatis cogitatione in genere habita.

17 Fallit in ea donatione, quæ eo animo facta est, ut statim rei donata dominum in donatarium transferatur, solum enim competit legis nostræ remedium in ea donatione, in qua post mortem donantis res deberet fieri donatarij.

18 Donatio facta contemplatione mortis imminenti duplex est. Interdum enim quis donat eo animo, ut res statim fiat accipientis, sed si mors non sequatur restituat. Interdum donat, ut dominium solum post mortem donantis acquiratur.

19 Dominium rei donata, donante viuentis, non transit in donatarium sine traditione donantis.

20 Donante autem mortuo aliqui volunt dominium sine traditione transire ad instar legati. Aliqui negant.

21 Donatio causa mortis facta in testamento absolute sortitur effectum ultimæ voluntatis.

22 Per se tamen facta dicitur contractus, & obligatio.

23 Tamen etiam secundo casu est ambulatoria, & retractabilis vsque ad mortem.

24 Obli-

- 24 *Obligatio est vinculum, quo necessitate astringimur.*
- 25 *Donatio causa mortis mutabilitate inspecta, potius habet rationem ultimæ voluntatis, quam contractus.*
- 26 *Et quo ad sui essentiam, & validitatem per omnia ultimæ voluntatis æquiparatur.*
- 27 *Testamentum fit caducum mortuo hærede ante testatorem.*
- 28 *Donatio causa mortis fit caduca donatario ante donantem decedente.*
- 29 *Substituto in donatione causa mortis legis nostræ beneficium competit.*
- 30 *Intellige, quando substitutionis casus evenit, & facta est eius liquidatio.*

ARTICVLVS III.

An donatario causa mortis hoc beneficium competat.

Nillum prorsus vidi hunc articulum attingentem, cum tamen facile casus euenire possit, quo de hoc dubitandum contingat, non ommittendum duxi, fortè autem hoc non attingerunt interpretes sentientes, quod de codicillis dictum, facile in hac quoque donatione tenendum. Ipse pro faciliiori determinatione ita distinguo.

Aut donatio est rerum singularium, puta prædij determinati, serui, iumentum, vestis, aut etiam certæ quantitatis, & similia, aut est vniuersitatis, puta donat quis omnia sua bona, vel quotam suorum bonorum, puta tertiam, dimidiam, aut similem.

- 9 Primo casu, scilicet aliqua difficultate omnino negatiua sententia tenenda, cum enim ne instituto quidem in testamento in re singulari hoc beneficium competat, vt latè infra *quæst. 17. art. 2.* longè minus venienti ex donatione competet, quæ minùs solènis, minùs efficax, & in qua minor viget immissionis ratio.

Secundo casu, quando aut tota hæreditas, aut quota donata est, res paulò obscurior, & quidem primo aspectu videtur negatiua sententia tenenda.

Primo, per eas rationes, quas dubitandi causa proposuimus in articulo, an fideicommissario in codicillis relicto hoc beneficium competat, de quo in *quæst. 8.* nempè, † quia non succedit ex testamento, ergo ab intestato argumento *l. conficiuntur ff. de iur. codicill.* cum venientibus ab intestato legis nostræ beneficium non competere plenè fuerit conclusum, *supra quæst. 4. art. 1.* Quia non ostendit testamentum, sed donationem, quia donatio est minoribus solemnitatibus vallata, quam testamentum, cum quinque tantum testes adhibeantur, & ideo minor viget priuilegij concedendi ratio, tandem, quia in codicillis multi negatiuam sententiam tenuerunt relati in *d. quæst. 8. num. 162.* qui multò magis eandem negatiuam in donatione tenerent, quæ tamquam minus frequens, minus quoque fauorabilis videtur, argumento à contrario text. in *l. his solis §. actionem vers. de cateris autem C. de reuocand. donat. gloss. final. in fin. in l. tale pactum §. pater qui dotem, ubi Bald. in 2. notab. aliter poss. num. 1. ff. de pactis cum alijs latè congestis per Tiraquell. in præfatione repetitionis l. si vnquam num. 59. C. de reuocand. donat. & Ofsch. decis. 59. num. 9.*

Contrarium tamen verius arbitror.

- 11 Primo, quia † competit hoc beneficium fideicommissario in codicillis relicto, vt constat ex traditis *ead. quæst. 8. nu. 163. cum seq.* Ergò, & donatario causa mortis, consequentia probatur, quia nulla minor viget ratio in hac donatione, cum æquè agatur de fauore ultimæ voluntatis. Donatio siquidem † causa mortis sub vltima voluntate comprehenditur *l. final. in fin. C. de donat. caus. mort. Federic. de Sen. cons. 298. in fin. vers. & quia in effectu,*
- 12 vnde test ambulatoria vique ad mortem, & ita per pœnitentiam reuocatur *§. 1. Instit. de donat. ubi gloss. in verbo pœnituisse,* quârùm ad effectum attinet æquè constat de voluntate defuncti, æquè per scripturam donationis iudici oblatam sit notoria dicti defuncti voluntas. Confirmatur, quia maior ratio viget in donatione in qua donatarius venit iure dire-
- 14

do, non obliquo, ideo non expectat restitutionem ab alio, sed potest propria auctoritate capere, vnde intrat sæpius repetita sententia, vt qui potest propria auctoritate capere, multò magis ex iudicis auctoritate possit immitti, *tex. in d. l. bis solus eod. vers. de ceteris autem C. ubi supra.*

- 15 Declara ꝑ primo, vt procedat dicta determinatio, quando ad publicum, & solemne documentum donatio est redacta, quod iudici ostendi possit; secus si per solam nuncupationem coram testibus factam, cuius non extet publicum documentum, quemadmodum enim ex testamento nuncupatiuo non redacto ad instrumentum publicum hoc beneficium non competit, vt dixi *quest. 6. num. 29.* multò minus ex donatione nuncupatiua non redacta ad publicum documentum.

- 16 Declara secundo, vt hæc determinatio ꝑ procedat non solum in donatione, quæ fit contemplatione mortis imminetis, quia fortè donans, vel grauiter egrotet, vel sit subiturus certamen, vel aliud simile periculum, de quo in *l. 2. ff. de donat. caus. mort.* & contemplatione mortis in tali periculo imminetis donat, verum etiam, quando nullo præsentis periculi metu conterritus, sed sola cogitatione mortalitatis donat; de qua in *d. l. 2.* vtroque enim casu hoc beneficium competit, cum vtroque habeat donatarius defuncti voluntatem explicitam, & in vtroque euenerit casus mortis, ita vt nulla quantum ad rem nostram attinet diuersitatis ratio afferri posse videatur.

- 17 Declara ꝑ tertio, vt non habeat locum in ea donatione, quæ eo animo fit, vt res statim fiat recipientis, sed tantum in ea, quæ eo fit animo, vt solum post mortem donantis fiat, (ea si quidem donatio, quæ ꝑ mortis imminetis contemplatione fit in duplici est discrimine. Interdum enim quis donat, vt statim fiat accipientis, sed si mors non sequatur, vt restituat *l. 1. §. item cum ipse ff. de donat.* Interdum verò ea intentione, vt non statim fiat accipientis, sed tunc demum cum mors fuerit sequuta *d. l. 2. ff. de donat.*

caus. mort.) Ratio differentiae est, quia, quando fuit donatum eo consilio, vt statim res fieret accipientis, necessariò quoque res tradita fuit, non enim potuisset ꝑ donatarius rei donatæ dominium consequi, nisi sequuta traditione *l. traditionibus C. de pact.* (quod est indubitatum viuentem donante, ꝑ eo si quidem mortuo sunt, qui velint rei donatæ dominium sine traditione transire sicut ex legato. *Bald. conf. 294. num. 2. lib. 2. Cuman. conf. 190. lib. 2. num. 2. vers. patet etiam,* sunt qui contra velint traditionem esse necessariam. *Egid. Bell. conf. 39. num. 13. vers. præterea,*) vnde cum per traditionem iam vna cum dominio possessionem obtinuerit donatarius, non amplius huiusmodi possessionem petere potest, aut enim eam retinuit, & obstat regula, quod petis intus habes, aut amisit, & locus erit remedio recuperandæ, non adipiscendæ, vt alibi dixi. Quando verò donauit defunctus ea mente, vt sequuta morte donatarius dominus euaderet, ante mortem non obtinuit possessionem, & ideo remedio adipiscendæ oportune locus esse potest.

- Declara vltimo, vt vera sit siue donatio sit facta in testamento, vel codicillis, siue de per se, ꝑ licet enim primo casu absolute sortiatur effectum vltimæ voluntatis, secundo verò dicatur ꝑ contractus, & obligatio, vt declarat *Abb. conf. 40. factum in effectu in princ. lib. 2. num. 5.* nihilominus etiam de per se facta ꝑ ambulatoria est, & reuocabilis, vt supra, & ideo hoc respectu semper habet rationem vltimæ voluntatis, neque vnquam proprie obligatio erit ꝑ cum obligatio sit vinculum quo necessitate astringimur, *vt in princip. Instit. de oblig.* in donatione autem causa mortis nulla cadat necessitas, vnde hoc ꝑ respectu magis videtur accedere vltimæ voluntati, quam contractui. *Bald. conf. 108. D. lar. num. 3. vers. tertio est videndū lib. 3.* vnde quo ad ꝑ sui essentiam, & validitatem per omnia vltimæ voluntati æquiparatur *l. vlt. ad fin. C. de caduc. tollen. Rom. conf. 75. Nescio qua ex re num. 2. in fin. & ꝑ quemadmodum mortuo*

28 tuo hærede ante testatorem testamētum
fit caducum *d.l. unica C. de caduc. tollen.*
ita † & mortuo donatario causa mortis,
ut est tex. in princip. Instit. de donat. ibi
aut prior deceſſerit is cui donatum est. An-
char. cons. 76. num. 8. vers. quærent.

29 Amplia prædictam determinationem,
ut habeat locum non solum in donatario
in primo gradu constituto, † verum etiam
in secundo, vel vltiori, & ita in substi-
tuto in donatione causa mortis cū enim
regula sit, ut substituto æquè, ac instituto

hoc beneficium competat, euento substi-
tutionis casu, ut plenè dixi supra quæst. 7.
art. 2. non immeritò substituto in dona-
tione hoc beneficium competet, faciunt
plereque rationes in d. 2, art. propositæ,
quæ ibi videantur.

30 Hæc tamen ampliatio intelligenda,
† quando substitutionis casus euenit, &
facta est illius liquidatio, iuxta ea, quæ
tradita sunt in hærede substituto d. quæ-
stione 7. num. 87.

Quæstio XII.

AN, & quando hoc beneficium competat habito respectu ad dispositio-
nem cuius vi prætenditur immissio, quæ sit contractus inter viuos.
Continet articulos quatuor, quorum tamen duo posteriores alibi exponuntur.

Primus Articulus. An is, qui vigore contractus prætendit successionem
directo iure, quia quis contrahendo ei promiserit successionem, vel in tota
hæreditate, vel in quota hoc beneficium intentare possit.

Secundus. An ex donatione facta causa ingressus in Religionem.

Tertius. An competat si fideicommissum fuerit per contractum consti-
tutum, & fideicommissarius vigore huius fideicommissi velit immitti. Hic
Articulus fuit expeditus in quæst. 8. art. 8.

Quartus. An vigore instrumenti inuestituræ in feudalibus hoc benefi-
cium competat, vel ad instar illius procedatur, quando venit comprehensus
in inuestitura ad petendam immissionem. Hic Articulus fuit explicitus
quæst. 4. art. 7. num. 104.

S V M M A R I V M Articuli Primi.

- 1 Promissio de aliquo instituendo sub pœna
inutilis est, & contra bonos mores.
- 2 Effectus sua causa correspondere solet.
- 3 Eius est velle cuius est nolle.
- 4 Testamētum, quo ille fuit institutus, quem
testator sub pœna instituere promise-
rat, non declaratur à iure nullum, quā-
uis iure cautum sit, ut testator eo non
instituto non teneatur ad pœnam.
- 5 Testamentum valet, ubi aperto iure non
declaratur inualidum.
- 6 Promissio de aliquo instituendo sub spe

præmij, an valeat Doctores altercan-
tur.

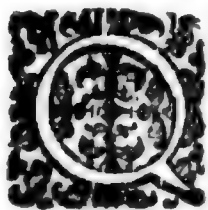
- 7 Testamentum, stante promissione de ali-
quo instituendo spe præmij factum, quo
ille fuerit institutus valet.
- 8 Testamētum, quo ille institutus est, quem
testator sine pœna instituere promise-
rat, valet.
- 9 Pœcta non seruans ledit fidem contra na-
turalem æquitatem.
- 10 Ignorantia iuris non præsumitur.
- 11 Ignorantia iuris non excusat.
- 12 Fallit, quando agitur de damno euitan-
do.
- 13 Sublimita tamen in casibus à iure expres-
sis,

sis, in reliquis enim neque mulier, quamvis tractet de damno euitando excusatur.

- 14 *Mulier, quæ non petijt tutorem suis filijs, vel intra annum non suscepit tutelam non excusatur ob iuris ignorantiam.*
- 15 *Mulier, quæ transiit ad secunda vota, non petito tutore filijs, non excusatur ob iuris ignorantiam.*
- 16 *Contractus iure prætendens defuncti hereditatem, si alius à defuncto fuerit institutus, legis nostræ beneficium non rectè intentat.*
- 17 *Inclusio unius est alterius exclusio.*
- 18 *Contractus, quo quis constituitur irrevocabilis hæres, est ipso iure nullus.*
- 19 *Donatario, cui testator delata traditione in tempus mortis, donavit omnia bona, vel quotam bonorum, non competit legis nostræ beneficium, etiam si nullus fuerit à donante hæres institutus.*
- 20 *Hæres institutus in contractu inter vivos non intentat legis nostræ remedium.*
- 21 *Hæredis institutio facta in contractu inter vivos est ipso iure nulla.*

ARTICVLVS I.

An hoc beneficium competat ei, qui vigore contractus, seu conventionis inter vivos prætendit alterius successionem, vel in toto, vel in quota hereditatis.

QUÆSTIO est quam Doctores non tangunt, cum tamen facile in actu practico euenire possit, non est ommittenda.

Vt facilius veritatem expiscari possim ita distinguo: Aut defunctus decessit cum testamento, aut ab intestato. Si cum testamento, aut eum instituit cui promiserat successionem, aut alium: Si ab intestato aut bona sua donauerat dilata traditione in tempus mortis, aut simpliciter promiserat eum successurum, tunc cum decesserit, quasi eum constituens hæredem ex nunc prout ex tunc cum decesse-

rit, ex hac distinctione resultant quatuor casus.

Primus casus, quando eum instituit, cui promiserat successurum, sumus extra terminos articuli propositi; petet enim institutus immissionem vigore testamenti, in quo institutus, non vigore contractus, opportunum tamen est videre, an ex tali testamento, quem contractus præcessit immissionem prætereendere possit. Tota difficultas in eo consistit, an huiusmodi testamentum valeat, si enim valet nemini dubium erit hoc beneficium competere, si verò sit inutile, res in maiori erit controuersia. Paucis ergo videamus, an hoc testamentum valeat, quæ in re adhuc maioris perspicuitatis gratia ita est distinguendum, aut quis sub pœna promiserat eum instituturum, aut spe præmij, ut puta, quia instituendus promiserit, seu etiam dederit certum quid, ut instituat, ideo testator promisit se illum institutum ob lucrum certum. Aut neque sub pœna, neque spe præmij. Primo casu, quando testator sub pœna promiserat quempiam instituturum, & instituit, & videtur dicendum testamentum non

- 1 valere, cum enim ea ꝑ promissio sub pœna inutilis sit, quinimò contra bonos mores *l. pactum quod dotali C. de pactis l. pactum quam dotali C. de collation. l. stipulatio hoc modo concept. ff. de verb. obligat. ubi Doctor. communiter. Bald. in l. pactum quod dotali C. de pact. Pedemont. decis. 100. num. 23. Alexand. conf. 28. nu. 4. lib. 3.* ita ut neque valeat favore filij, si conuentum sit, ut pater teneatur filium instituere. *Dyn. conf. 7. Quæstio talis est, Titius habens in princip. nec valeat constitutio dotis si fiat in tota hereditate viuentis ob eandem rationem, quia tollit liberam facultatem testandi Dec. & alij, in l. pactum quod dotali ff. de pact.* ita testamentum factum in executionem diète promissionis tanquam proueniens à causa nulla, & damnabili videtur nullum, & damnabile, cum effectus ꝑ soleat sue causæ correspondere *l. cum pater §. dulcissimis de legat. 2. l. cum tale §. falsam il. 2. ff. de condit. & demonstr.*
- 2

Contrarium tamen arbitror, quia adhuc testamentum à libera testatoris voluntate proficiscitur, qui cum posset spre-
ta conuentione ex arbitrio testari absque
alicuius pœnæ periculo, si ita testatus sit,
vt promiserat, non vi promissionis, aut
contractus, quo non tenebatur, sed libe-
rè testatus est, quia ita voluit, cum enim
3 eius † esset nolle, eius quoque fuit velle
l. eius est velle ff. de reg. Iur. Ex quibus
cessat dubitandi ratio proposita, nō enim
testamētum proficiscitur à contractu, seu
conuentione, quæ non obligauit promit-
tentem, sed à mera voluntate. Confir-
matur, quia quamuis cautum sit, vt non
teneatur ad pœnam, qui eam promise-
4 rat † non tamen cautum, vt testamentum
factum iuxta promissionem non valeat,
vel vt non possit testator ita, vt promi-
5 serat testari, vnde, cum semper † valeat,
vbi non est cōtrarium dispositum ad tra-
dita supra quæst. 23. num. 1. cum non-
nullis seqq. sequitur in specie nostra va-
lere, maximè cum erubescamus sine lege
loqui l. illam C. de collat. Secundo casu,
quando spe præmij promiserat eum insti-
6 tuturum, siue † valeat talis promissio, ita,
vt seruato pacto præmium consequatur,
siue non valeat, ita vt numquam possit
præmium prætere, qua in re valdè dis-
sentiant, & altercantur. Interpretes in
d. l. stipulatio hoc modo concepta, quia
7 vtroque † casu testamentum est efficax,
immisiori erit locus, si enim pactum va-
let, seruando pactum rectè agit, & ita re-
ctè eum instituit, cui promiserat. Si verò
non valet ita, vt eo seruato non tamen
possit prætere lucrum, testamentum
dicitur à libera volūate profectum, cum
nulla spe lucri impellente emanauerit,
quia talis spes nulla, & inanis. Tertio ca-
su, quando simpliciter promiserat se eum
institurum, non autem sub pœna, vel
8 spe præmij, adhuc idem dicendum est,
aut enim huiusmodi pactum est nullum,
vt sentiunt omnes in d. l. stipulatio, & te-
stamentum à libera voluntate non à pa-
cti necessitate profectum est, aut valet &
iustè egit testator seruando pactum, ita
vt testamentum non sit improbabile, sed

efficax. Neque aduersus hæc omnia quic-
quam facit si dicamus numquam testa-
torem liberè testatum fuisse, cum enim
crederet se teneri ad seruandum pactum,
9 † ne fidem lederet contra naturalē æqui-
tatem ad l. 1. C. de pact. l. 1. C. de constit.
pecun. cum vulgar. ita testatus est, alio
modo dispositurus, nisi contraxisset, &
maximè quidem, quia in primo casu fa-
cilè credebat se pœnæ obligatum esse,
secundo verò, quia sperabat lucrum,
tertio autem imò in omnibus, quia su-
spicabatur quominus si aliter fuisset te-
stus testamentum tamquam contra
conuentionem factum nullum esset futu-
rum, & ab eo, cum quo contraxerat im-
pugnari posset, ita vt maluerit eum con-
tra proprium placitum instituere, quam
intestatus decedere, responsio enim in
10 promptu est ignorantiam iuris non præ-
sumi l. leges sacratissimæ C. de legib. Ga-
briel. de regul. Iur. conclus. 7. Mascard.
conclus. 640. Alciat. in l. 1. §. si quis ita
num. 43. ff. de verb. obligat. quod si ad-
mittamus testatorem fuisse huius iuris
ignarum, & ideo huiusmodi ignoran-
tiam fuisse in causa, vt alio modo teste-
tur, quam, remota tali ignorantia, fuisset
11 testaturus, cum tamen ignorantia † iuris
non excuset. Dyn. conf. 53. quæstio talis
est cauetur statuto nu. 5. & seq. vers. præ-
terea quod d. occisor. Alexand. conf. 100.
super primo nu. 7. vers. nec dicatur lib. 7.
non erit in causa, vt testamentum sub hac
ignorantia colore possit quasi alienum
à defuncti voluntate, irritum dici, vnde
idem videtur dicendum, ac si hæc iuris
ignorantia cessaret. Neque † dicatur iu-
12 ris ignorantiam excusare, quando agitur
de damno euitando. Dyn. conf. 5. num. 7.
vers. præterea cautum est. Cast. cōf. 298.
Putauit dicendum in princip. lib. 1. hoc
enim † verum est tantummodo in casibus
à iure expressis, quibus remotis totum
oppositum est dicendum, ita vt neque
mulier, etiam si tractet de damno eui-
tando, excusetur ob iuris ignorantiam.
Roman. conf. 506. in præsent. nu. 6. vers.
istud autem, & conf. 125. Mater num. 2.
vers. item nec similiter, vbi appostilla al-
legat

legat concordantes *Bart. conf. 154. Maritus num. 2. verj. respondeo lib. 1.* Hinc

- 14 *† mulier, quæ nō petijt tutorem filijs suis, vel non suscepit tutelam infra annum, non excusatur, quin sit priuata successione sui filij. Castilion. conf. 139. num. 12.*
- 15 *verj. nec ignorantia.* Item, *†* si ad secunda vota transierit non petito tutore filijs, quæ de re plura *Ioann. de Garron. super Aubert. ejdem pænis C. de secund. nupt. num. 33.*

Secundo, quando in supradictis casibus testamētum esset nullum, adhuc hæc nullitas non videtur posse allegari ad impediendum hoc beneficium, tamquam requirens altam indaginem, quamuis enim videatur quæstio iuris, an tale testamentum valeat, nec ne, pendet tamen à facto contractus, & promissionis de instituendo, & eius qualitate, quæ faciat, vt testamentum sit inefficax.

- 16 Secundus casus principalis est, quando testator non eum instituit, cui promiserat se eum instituturum, sed alium, & is cui promissum fuit, quasi vi promissionis factus hæres, hoc beneficium intendat, quia fortè testator iure stipulationis opportunè interroganti respōdissset constituo te meum hæredem irreuocabilem, aut quid simile, & in hoc casu sentio huic prætendenti vigore contractus nullo modo hoc beneficium competere.

- 17 Primo, quia *†* inclusio vnius est alterius exclusio *l. prætor ait ff. de Iudic. l. tribus §. final. ff. de testam. milit.* at certum est instituto in solemnī testamento hoc beneficium competere, qui potest ostendere testamentum non abolitum, &c. ergo consequens est, vt huic alteri non competat.

- 18 Secundo, quia contractus *†* quo mediante constitutus est quis irreuocabilis hæres ipso iure est nullus, & inefficax, *d. l. stipulatio hoc modo concepta ff. de verb. obligat. vbi Doctores. l. fin. C. de pact. l. cum Dominus C. de transact.* ergo non potest opportunum iuriseffectum consequi *cap. non prestat de reg. Iur. in 6.* maximè cum in continenti quinimò ab initio de nullitate constet, quæ cum ortum habeat à

certa iuris dispositione clara, & aperta dicitur in continenti apparere, vt supra *quæst. 22. num. 139.*

Tertio, quia quando etiam iste contractus efficax esset non tamen ex eo competeret hoc beneficium, cum non competat vigore contractus inter viuos, vnde neque ex fideicommissio in contractu inter viuos constituto hoc beneficium competere supra firmauimus *quæst. 8. art. 8.*

- 19 Tertius est casus principalis, *†* quando testator donauerat omnia sua bona cuiuspiam dilata traditione in tempus mortis, deinde nullo instituto decesserit, & hoc casu non credo aliquo modo hoc beneficium competere, quamuis enim possit donatarius ostendere instrumentum donationis clarum, & non abolitum, neque vitiatum, sed vsque quaque perfectum, quia tamen regula est, vt instrumenta non habeant executionem paratam, & speciali iure in testamento hoc cautum reperiatur, vt sæpè dictum, non poterit ad instrumentum donationis extendi, tum ob regulam vniuersalem negatiuam, ob quam mox diximus, *†* neque ex fideicommissio in contractu constituto hoc beneficium competere, tum quia ius singulare arguit regulam in contrarium *l. ius singulare ff. de legib.*

Quartus casus, quando constituerat quem sibi successorem vniuersalem in contractu inter viuos, quasi ex nūc, dum contrahit eum faceret hæredem, prout ex tunc cum morietur, & ab intestato decesserat, & adhuc negatiua sententia tenenda tum ob rationem in superiori casu alatum, tum quia talis conuentio est omninò nulla, vt supra num 18.

S V M M A R I V M

Articuli Secundi.

- 22 *Donatio ex causa ingressus in religionem videtur inter viuos.*
Contrarium, vt sit causa mortis ciuilis, infra num. 32.
- 23 *Donatio facta ex causa ingressus in religionem post professionem etiam duran-*

- te vitæ naturali donantis est irreuocabilis.
- 24 *Vltima voluntates, vsque ad extremum vitæ spiritum reuocari possunt.*
- 25 *Beneficium legis nostræ non competit ex contractu inter viuos.*
- 26 *Donatio facta ex causa ingressus in Religionem per discessum à Religione, vel mortem ante emissam professionem ipso iure reuocatur.*
- 27 *Non tamen secundum Beroum videtur reuocabilis de voluntate donantis, sed solum casu, quo non sequatur actualis ingressus, vel non perseueretur in Monasterio.*
- 28 *Religionem ingressurus potest liberè, etiam non seruatis solemnitatibus, inter viuos donare.*
- 29 *Miles armata militiæ, ob facultatem disponendi quocunque velit modo, releuatur ab onere solemnitatum in actu adhibendarum.*
- 30 *Donatio causa mortis, cui addita sit promissio cum iuramento de non reuocando, quantum ad effectum, assumit naturam contractus inter viuos.*
- 31 *Donatario, cui ex causa ingressus in Religionem donatum fuit legis nostræ beneficium competit.*
Amplia etiam si donationi addita sit promissio de non reuocando, etiam si iureiurando sit firmata, vt num. 45. Declara, vt num. 47.
- 32 *Donatio facta ex causa ingressus in Religionem dicitur donatio causa mortis.*
- 33 *Hinc non solum reuocabilis est, sed ipso iure reuocata censetur si donans moriatur in nouitiatu.*
- 34 *Et nullam requirit insinuationem.*
- 35 *Donatio ex causa ingressus in religionem non est causa mortis naturalis, sed civilis.*
- 36 *Monachus emittendo professionem dicitur civiliter mori.*
- 37 *Et post professionem equiparatur seruo.*
- 38 *Et tunc non dicitur habere nec velle, nec nolle.*
- 39 *Donatio ex causa ingressus in Religionem ante professionem dicitur simpliciter reuocabilis.*

- 40 *Donatio causa mortis non solum reuocatur non sequuta morte, sed quodocunque ante mortem reuocari potest.*
- 41 *Donans ex causa ingressus in Religionem, declarando se inter viuos donare nihil agit, quia declaratio est contraria facto.*
- 42 *Donatio ex causa ingressus fit contemplatione futurae professionis, & sic mortis civilis.*
- 43 *Donationem esse ex causa ingressus in Religionem, & esse inter viuos implicat contradictionem.*
- 44 *Donatio facta ab ingressuro in Religionem, & ex causa ingressus, differunt eo modo, quo donatio facta ab agrotante, & à donante causa mortis.*
- 46 *Vltima voluntates quibuscunque verbis explicitæ, & iureiurando firmatæ, quodocunque reuocari possunt, quicquid sit, an qui reuocauit, remaneat periurus.*

ARTICVLVS II.

An hoc beneficium competat ex donatione facta ob causam ingressus in Monasterio animo profutendi in eo.

HAnc dubitationem non vidi ab aliquo tactam, quia tamen frequentissime in praxi euenire potest non omnimittendam duxi.

Negatiua sententia videtur tenenda, quia donatio facta † ab ingrediente Religionem videtur contractus factus inter viuos, tum quia nō fit mortis intuitu aut contemplatione, vt est proprium donationis causa mortis, neque effectus illius confertur in tempus mortis, vt euenit in omnibus alijs speciebus vltimarum voluntatum, neque vsque ad mortem reuocabilis est, † quia saltem sequuta professione irreuocabilis euadit, etiam durante vita naturali donantis, vt nemo est, qui de valida donatione neget, cum tamen † omnium vltimarum voluntatum proprium sit, vt vsque ad extremum vitæ spiritum

ritum reuocari possint *l. 3. ubi Doct. ff. de adm. legat.* Certi autem iuris est ex contractu † inter viuos, vtcumque solemnī instrumēto vallatum sit, hoc beneficium non competere, *vt in superiori articulo, & supra quæst. 4. art. 7. num. 184.*

Secundo, quia non solum talis donatio videtur irreuocabilis post emissam professionem, sed etiam ante, † quamuis enim per discessum à Religione, vel mortem ante emissam professionem ipso iure reuocetur. *Roderiquez quæst. Reg. tom. 2. quæst. 48. art. 13.* nihilominus non † videtur reuocabilis de voluntate donantis, sed solum in casu quo non sequatur effectualis ingressus, vel non perseueretur in Monasterio, vt plenè in puncto. *Berous in cap. in præsentia num. 154. de probat.*

Tertio, videtur saltem hæc negatiua sententia tenenda, quando donans declararet se inter viuos donare, quoquo pacto donaret, etiam non seruatis solemnitatibus donationum, quia ingressurus † Religionem potest liberè etiam non seruatis solemnitatibus inter viuos donare. *S. illud quoque in Auth. de Monachis, qui tex. loquitur non solum de vltima voluntate, sed etiam de dispositione inter viuos, vt per gloss. ibidem in verbo modo, & latè Salycet. in Auth. si qua mulier C. de sacrosanct. Eccles. & Dec. cons. 30. nu. 30. qui loquitur in renunciatione Bero. in cap. in præsentia num. 155. extra de probat. Simon. de Prat. cons. 72. num. 8. lib. 1. Caesar. Manent. in suo cons. 58. & cum concedat facultatem disponendi quocunque vellit modo intelligitur etiam sine insinuatione, & absque vlla solemnitate, vt inquirunt allegati Doctores. & gloss. penult. & Card. in Clement. 2. de iure patron. & Clement. final. de etat. & qualis. Abb. in cap. Statuimus num. 2. de negat. Curt. lun. conf. 2. par. 3.* hinc etiam in milite † aurtæ militiæ talis facultas releuat ab onere solemnitatum in actu adhibendarum *l. 1. ff. de milit. testam.* Vnde idem dicendum erit de milite cœlestis militiæ. Item dicta sententia videtur tenenda, si donationi promissio de non reuocando iureiuran-

do firmata accessisset, tunc † enim quantum ad effectum attinet videtur assumptisse naturam contractus inter viuos, si fortè alias habuisset rationem donationis causa mortis *l. ubi ita donatur ff. de donat. caus. mort.*

His non obstantibus contrariam sententiam tenendam reor quam infra scriptis probo rationibus.

Primo, quia † donatio facta ex causa ingressus in Religionem dicitur causa mortis, cum ad eius perfectionem expectetur euentus mortis, ciuilis per professionem. *Dec. cons. 86. sub num. 5. vers. dum inquit. Calderin. cons. 27. de regular. Ioan. Andr. in cap. Statuimus sub num. 2. Hostien. sub num. 4. vers. quia præsumitur causa mortis donare. Abb. circa finem. Anchar. num. 7. Calder. sub num. 3. Anan. sub num. 8. de regular. Bero. in cap. in præsentia num. 154. de probat. Caesar. Manent. in suo cons. 58. in princip. & per totum. Gabriel. de donat. conclus. 1. num. 17. & 18. Riminald. lun. in princip. Insti. de donat. num. 1005. Menoch. lib. 3. præsumpt. 36. num. 11. Idem Menoch. consil. 388. num. 40. vers. secundus casus, & num. 41.*

Hinc talis donatio † non solum reuocabilis est, ita vt donans eam reuocare, & alio modo disponere possit, verum etiam ipso iure reuocata censetur, si donans moriatur in nouitiatu, & succedunt venientes ab intestato, vel ex testamento, exclusis donatariis, vt ex sententia Sacre Congregationis Concilij examinato articulo concludit *Roderiquez quæst. Reg. tom. 2. quæst. 48. art. 12.*

Hinc etiam nullam † requirit insinuationem, vt plenè *Caesar. Manent. d. cons. 58. Simon. de Prat. cons. 72. num. 8.*

Ad primum respondetur † verè donationem factam ex causa ingressus in Religionem non esse factam contemplatione mortis naturalis, sed benè contemplatione mortis ciuilis, quia Religiosus † emittendo professionem dicitur ciuilter mori, *cap. placuit il 2. quæst. 1.* & post

† professionem æquiparatur seruo, *gloss. in l. cum bares S. final. ff. de acquir. possess. & in*

38 & in l. Pedius ff. de arbitr. Bart. in l. 1. in princ. & in S. si fructuarius, & in l. seruus testamento ff. de stipulat. seru. cum pluribus per Alexand. cumulat. in l. 1. S. seruuum num. 11. ff. de acquir. possess. Hinc non dicitur † Monachus post professionem habere velle, aut nolle cap. si Religiosus de elect. lib. 6. Alciat. in l. stipulatio hoc modo concepta in l. ista S. si qui num. 12. ff. de verb. oblig. Vnde ad huius donationis perfectionem requiritur professio, & sic dicta mors ciuilis, ita vt nullum sortiat effectum, nisi sequuta professione. Roderiquez quæst. Reg. tom. 2. quæst. 48. art. 12. in princ.

39 Ad secundum respondetur, quinimò donationem ex causa ingressus in † Religionem etiam simpliciter ante professionem reuocabilem, cum enim se habeat ad instar donationis causa mortis, vt ex supra traditis apparet, consequens est, vt liberè quodcumque reuocari possit, cum talis sit donatio causa mortis, quæ 40 non solum reuocatur non sequuta morte, sed si quodcumque etiam præambulo momento mortis donator eam reuocauerit S. 1. Instit. de donat. hinc Berro. in errorem lapsus est dum voluit contra naturam donationum causa mortis non posse hanc reuocari, nisi per non sequutam professionem.

41 Ad tertium respondendum, si donans declarauerit se inter viuos donare, hanc † declarationem tamquam contra naturam donationis ex causa ingressus, nihil facere perinde ac protestatio contraria, facto nihil operatur, cap. cum M. Ferrariensis de constit. cap. sollicitudinem de appellat. l. cum plures S. curator ff. locat. 42 & conduct. natura † si quidem donationis ob causam ingressus, est vt fiat contemplatione futuræ professionis, & sic 43 mortis ciuilis, vnde † implicat contradictionem esse donationem inter viuos, &

esse ob causam ingressus in Religionem. Neque obstat allegatus textus in S. illud quoque in Auth. de Monach. nam † valdè differunt, vt ingressurus in Religionem, donet, & vt donet ob causam ingressus, quemadmodum etiam differunt vt moriturus, vel moribundus donet, & vt donet causa mortis. Primo casu nihil repugnat quin donatio sit inter viuos. Secundo casu repugnat essentia, & natura donationis, quæ toto genere distinguitur à donatione inter viuos S. est, & aliud genus donationis. Instit. de donat.

45 Si autem simpliciter adiecit promissionem iureiurando firmatam se donationem non esse reuocaturum, † nihil impedit legis nostræ beneficium, siquidem talis promissio non seruat naturam vltimæ voluntatis, tritum est enim † vltimas voluntates, quibuscunque verbis explicitas, etiam iureiurando firmatas, quodcumque reuocari posse, quicquid sit an qui iurauit remaneat periurus. Oltrad. conf. 160. Angel. conf. 383. num. 3. Fulgos. conf. 39. & conf. 92. Crauet. conf. 122. lib. 1. & 362. num. 4. lib. 1. & 371. in fin. eod. lib. Surd. conf. 264. num. 35. & 36. vers. non obstat, & num. 40. quomobrem cum talis iurisiurandi additio non mutet naturam donationis, sequitur vt maneat veluti species vltimæ voluntatis, & ita potiat privilegijs quibus vltimæ voluntates, ita vt iure meritò legis nostræ beneficium competat.

47 Declara † supra firmatam conclusionem, vt vera sit, quando constat esse factam ob causam ingressus in Religionem, si enim facta ab eo. qui ingressurus est, non verò ob causam ingressus, tunc haberetur vti donatio inter viuos, & ideo cessaret hoc beneficium. Videtur autem facta ex causa ingressus, quando facta ab ingressuro, qui non declarauit se inter viuos donare.

Quæstio XIII.

AN, & quando habito respectu ad conditionem internam personæ præ-
tendentis concedatur, vel denegetur legis nostræ beneficium. Conti-
net Articulus decem, quorum octo hoc loci explicabuntur, reliqui autem
commodioribus locis.

Primus Articulus. An fœminæ æquè, ac mari hoc beneficium competat.

Secundus. An filiæ à statuto exclusæ, à patre tamen institutæ hoc bene-
ficiū competat.

Tertius. An Infanti, ac Furioso institutis.

Quartus. An hæreditati Iacenti; seu Curatori ei dato.

Quintus. An extraneis hæredibus æquè, ac suis.

Sextus. An Clerico à testatore instituto.

Septimus. An Hospitali construendo.

Octauus. An hæredi in quem per statutum continuata est possessio de-
functi.

Nonus. An spurio æquè, ac legitimo, hic articulus fuit expositus supra
quæst. 3. art. 10.

Decimus. An illegitimo nato, & legitimato, hic quoque articulus fuit
explicitus d. quæst. art. 10. num. 513.

S V M M A R I V M

Articuli Primi.

1 *Lex, quod non dicit, nec nos dicere debe-
mus.*

2 *Masculinum non concipit fœmininum in
materia, in qua est facienda stricta
interpretatio.*

Sed contra num. 6. & 14.

3 *Lex si quis necandi C. ad l. Corn. de scar.
perpenditur in illis verbis; aggressus
aggressa ve, & infra num. 15.*

4 *Fœminæ æquè, ac mari legis nostræ bene-
ficiū competit.*

5 *Masculinum regulariter concipit fœmi-
ninum.*

6 *Amplia etiam in materia odiosa, & pœ-
nali.*

7 *Declarat, si odium sit rationabile, & indi-
ferens.*

8 *Præcipue si lex loquatur per adiectivum
non verò substantivum.*

9 *L. si quis in tanta C. unde vi æquè locum
habet in fœminis, ac maribus.*

10 *Dispositio etiam correctoria ob rationis
identitatem complectitur eos casus, qui
sub lata, & impropria significatione
veniunt.*

11 *Fœmininum genus saltem sub lata signi-
ficatione continetur in masculino.*

12 *Statutum disponens, ut si quis ab intesta-
to decesserit talis succedat, habet locum
etiam in fœmina ab intestato deceden-
te.*

13 *Masculinum in terminis legis nostræ con-
cipit fœmininum.*

16 *Masculinum non concipit fœmininum,
quando expressa interponitur differen-
tia inter unum, & alterum.*

17 *Expressum facit cessare tacitum.*

18 *Masculinum in testamento non concipit
fœmininum, quando testator de utro-
que separato mentionem habuit. Si ve-
rò ulterius disponendo loquutus fuerit
per*

per verba masculinum importantia in secundo casu masculinum concipit foemininum.

ARTICVLVS I.

An foemina æquè, ac mari hoc beneficium competat.

VIDETUR negandum hoc beneficium foemine cōpetere, loquitur enim hæc Constitutio per genus masculinum, quod mares complectitur lon-

gè à foeminis discrepantes. Ideo cum de foeminis lex † non loquatur, nec nos eas complecti debemus *l. illam C. de collat.*

Secundo, quia tanto minus sub masculino videtur contineri foemina, cum sumus in materia in qua stricta est facienda interpretatio ad † *Alexand. in l. Gallus in princip. num. 10. de liber. & postb.* qui inquit in materia correctoria, atque ita strictè interpretanda masculinum non concipere foemininum, cum *Alexand. idem censuit Dec. in l. 2. num. 111. de reg. iur. & conf. 663. num. 5. post Ioan. de Anan. & alios.*

Confirmari hoc videtur ex mente *Menoch. hic num. 58.* ex illis verbis text. si quis institutus, cum enim non subnectatur, vel instituta, non videtur voluisse comprehendere foeminam institutam. † facit *l. si quis necandi C. ad l. Cornel. de fisci. ibi aggressus aggressæ ve*, ideo enim subnectit Imperator aggressæ, quia si verbum illud additum non fuisset foemina non fuisset comprehensa *bunc text. perpendit Zuccard. hic num. 49. vers. in contrarium post Salyc. in d. l. si quis necandi.*

In contrarium est opinio † *Zuccard. hic num. 49. & 59. ad fin. & Menoch. de adpiscen. remed. 4. num. 59. quæ probatur.*

Primo, quia † regulariter masculinum concipit foemininum *l. 1. & l. pronuntiatio ff. de verb. signif.* quod non solum est verum in materia fauorabili ad *Castren. conf. 428. in barendo num. 4. lib. 1. ubi appostill. allegat concordantur. Roman.*

conf. 98. num. 3. vers. 3. ex eo Alexand. conf. 17. circumspectis num. 9. vers. 4. quia lib. 7. ubi appostill. in verbo concipit, verum etiam † in materia odiosa, & poenali, ubi odium est rationabile l. si quis id quod ff. de iurisd. om. Iud. ubi las. num. 1. & 2. latissime Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gloss. 9. num. 213. quod indubitatum, si non † solum odium sit rationabile, sed indifferens, hoc est æquè respiciens foeminas, ac mares. Alexand. conf. 61. super eo de quo num. 3. lib. 1. Roman. conf. 98. quoad num. 3. ubi appostill. & in conf. 148. viso themate num. 2. Idem Alexand. conf. 125. viso processu num. 13. vers. non obstat lib. 7. Gabriel. conf. 14. num. 24. ubi dicit magis communis. Alexand. consil. 134. animaduersis num. 6. vers. 2. pro hoc lib. 6.

Potissimum si lex loquatur † per adiectiuum, non verò substantiuum, ut in casu nostro, ut distinguendo voluit *Alexand. qui de communi dicto conf. 125. viso processu num. 16. vers. sed attento lib. 7.* Hinc dispositio † *l. si quis in tanta C. unde vi*, non minus in foeminis, quam manibus locum habet, ut voluerunt relati à *Menoch. de recuperan. remed. 6. nu. 9.* quamuis poenalis sit, & ita odiosa, odio tamen rationabili, & tamen concepta est per verba masculini generis, ut probat vox illa, si quis, & facile potuisset Imperator subnectere vocem quæ, quanto ergo magis in re nostra masculinum cōcipiet foemininum, quando sumus in materia fauorabili, & extensibili, ut saepius dictum.

Secundo, quia ea ratio, qua cautum, ut hæres ex beneficio legis immittatur, ut nempè quamprimum testatoris voluntas suam sortiatur effectum, militat etiam in foemina hærede instituta, tali enim casu † dispositio etiam correctoria complectitur eum casum, qui potest sub lata, & impropria significatione expresse contineri *gloss. in Auth. minoris in verbo si curatione C. qui tutores dari possunt. Tiraquell. in repet. l. si umquam in verbo donatione largitus num. 145. C. de reuocan. donat.*

Foemininum autem † saltem ex lata
E e c signi-

significatione contineri sub masculino nemo est, qui non fateatur, ita *Doctor. in l. si quis id quod ff. de iurisd. om. iud. ita in simili casu argumentatur Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. num. 221. & Menoch. in re nostra d. remed. 4. num. 60.*

12 *& 61.* Hinc \dagger statutum disponens, ut si quis decesserit ab intestato agnati, usque ad quartum gradum succedant exclusam matre, & foeminis, habet locum etiam in foemina ab intestato decedente, quia eadem viget ratio publicae utilitatis. *Cast. plenè conf. 340. num. 3. lib. 2.*

13 Ad primum patet \dagger responsio ex supradictis, quamvis lex nostra loquatur per verba masculini generis masculinum tamen in casu nostro concipere foemininum.

Ad secundum respondendum, quinimò nos esse in materia fauorabili, & latè interpretanda, cum agatur de seruanda testatoris voluntate, & quamprimum effectui tradenda, quod Reipublica interest, ad *l. vel negare ff. quemadm. testam. aperiuntur.*

14 Adendum præterea \dagger etiam in correctorijs, & in illis in quibus facienda stricta interpretatio foemininum contineri sub masculino, ut complurium est sententia quos cumulatè refert *Menoch. d. remed. 4. num. 61. & Tiraquell. in tract. de retract. conuent. §. 1. gloss. 9. num. 221.* unde recedendum est ab opinione eorum, qui in argumento allegantur, cum sit minus communiter recepta.

15 Ad confirmationem respondetur allegatam legem *si quis necandi C. ad l. Cornel. de fisco.* non ob stare, nam ut respondet *Zuccard. num. 49. & Menoch. nu. 62.*

16 \dagger text. ibi expressam differentiam constituit, inter masculinum, & foeminam, unde fit ut ob talem expressam differentiam masculinum non concipiat foemininum cum expressum faciat cessare tacitum *l. si ita ff. de liber. & posthum. atque ita intellexerunt Bald. in l. in multis ad fin. ff. de stat. hom. Curt. Sen. conf. 52. colum. 4. versic. 7. las. in l. si quis id quod num. 13. de iurisd. om. iud. & in l. tres fratres nu. 13. ff. de post. Dec. in l. 2. num. 101. ff. de reg.*

Iur. Paris. conf. 49. num. 36. lib. 3. In textu autem nostro non est facta hæc expressa differentia, cum simpliciter prolatum sit masculinum, ideo non est mirum si concipiat foemininum. Sic quando testator \dagger in testamento de utroque, nempe mare, & foemina separatam mentionem fecit in una dispositione, deinde procedens ulterius disponendo loquutus fuerit per verba masculinum importantia, non tamen faciendo separatam mentionem, in prima quidem dispositione masculinum non concipit foemininum, in ulterioribus verò utrique *Signorol. confil. 172. num. 2. Visi num. 11. & 12. & conf. 73. nu. 4. iuncto num. 12. ubi plenè.*

S V M M A R I V M Articuli Secundi.

19 *Filia statuto exclusæ, à patre tamen instituta legis nostræ beneficium competit.*

20 *Statutum exclusuum foeminarum locum habet in legitima successione, non testamentaria.*

21 *Filia renuncians hereditati paternæ excluditur à legitima successione, non testamentaria.*

ARTICVLVS II.

Utum filia statuto exclusæ, à patre tamen instituta hoc beneficium competat.

19 **B** Reuiter disputatione ommissa \dagger affirmatiua sententia est tenenda quamuis enim hæc filia ab intestato succedere nequeat non idem tamen fit quin rectè à patre in testamento instituat cum statutum \dagger solum procedat in successione ex sola legis, non hominis dispositione, ita *Bart. in l. ult. colum. 2. vers. pro hoc induco, & ibi Angel. colum. 3. vers. aduertè in quantum tenor C. de pact. Bald. in l. quicumque colum. 3. vers. sed pone statuto cauetur C. de seru. fugit. Cast. conf. 288. notandum est ad euidentiam lib. 2. Tiraquell.*

quell. in tract. le mort saisit le vif par. 2. declarat. 8. num. 2. Alias hanc sententiam tenentes cumulatè refert, & sequitur Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 322. 21 facit ad rem, quod de foemina statutum est, quæ renunciauit hæreditati paternæ, hæc enim renunciatio non facit quominus ex testamento succedere possit, vt voluerunt multi relati à Tiraquell. d. declarat. 8. num. 1.

Hanc sententiam tenet Menoch. d. remed. 4. num. 321. cui nullum vidi contradicentem.

S V M M A R I V M
Articuli Tertij.

- 22 *Possessio sine animo, & corpore acquiri non potest.*
- 23 *Pupillus } animo, & mente carent.*
Furiosus }
- 24 *Pupillus } sine tutoris auctoritate non*
Furiosus } possunt incipere possidere.
- 25 *Possessio non acquiritur sola pedum possessione, aut insistentia in ipsa re, nisi agentis intelligentia, & animus possidendi concurrat.*
- 26 *Infans possessionem obtinere nequit. Declara, vt num. 47.*
- 27 *Pupilli } fauor non attendatur, vbi*
Infantis } est necessarius consensus, & deficit.
- 28 *Infans } neque ad propriam utilita-*
Furiosus } tem stipulari possunt.
- 29 *Donatio facta puero quatuor annorum non valet.*
- 30 *Infanti aequè, ac ceteris legis nostræ beneficium competit.*
- 31 *Infanti } lex uberius subuenit, quam*
Pupillo } ceteris.
- 32 *Infantis bona etiam bona fide intercedente usucapi nequeunt.*
- 33 *Infanti } legibus diuinis, & natura*
Pupillo } multa priuilegia indulgentur, quæ ceteris denegantur.
- 34 *Status controuersæ, si infanti moueatur, differtur in tempus pubertatis.*
- 35 *Hæreditas delata, & nondum adepta à moriente non transmittitur.*
- 36 *Fallit in infante, qui si decesserit intra*

annum ad deliberandum transmittitur deliberandi, si post annum aequè transmittitur.

- 37 *Infantis hæreditas non adita eodem modo debetur, quo si adiunisset.*
- 38 *Infanti hæreditatem licet non aditam lex fingit acquisitam.*
- 39 *Fictio idem operatur in casu ficto, quod veritas in vero.*
- 40 *Infans non proprio animo, sed animo tutoris possidet.*
- 41 *Possidendi modi tres dantur animo, & corpore suo, animo suo, & corpore alieno, animo alieno, & corpore alieno.*
- 42 *Curator datus bonis absentis rectè immisionem obtinet ex legis nostræ beneficio.*
- 43 *Maximè instantibus creditoribus, vt immittatur.*
- 44 *Possessio per constitutum non acquiritur absentis etiam notario ei stipulante, nisi post ratihabitionem.*
- 45 *Fallit in infante cui acquiritur etiam dominium.*
- 46 *Amplia limitatione siue interueniat Praetoris auctoritas, siue non.*
- 47 *Infantis possessio verè pænes tutorem residet ratione custodiæ.*
- 48 *Neque per mortem infantis, aut furiosi extinguitur.*
- 49 *Tutor per mortem pupilli desinit esse tutor.*
- 50 *Non tamen in eo desinit causa detinendi bona pupilli.*
- 51 *Coloni possessio per mortem locantis non cessat.*
- 52 *Possessio eius, qui possidet alieno nomine, & corpore, non interruptitur per eius mortem, sed in heredem sine aliquo facto transit.*
- 53 *Quod in possessione per seruum peculiarum principaliter locum habet, trahitur etiam ad tutorem, quia illius interest, vt possit reddere rationem.*

ARTICVLVS III.

An infanti, ac furioso institutis hoc beneficium competat.

Videtur negatiua sententia tenenda.

- 22 Primo, quia possessio † sine animo, & corpore acquiri nō potest l. 1. §. *addi possumus*, & l. 3. in princip. & §. & in am-
- 23 mittenda de acquir. possess. & † animus in infante, & furioso dari nequit §. *præterea Insti. quibus non est permiss. fac. testam.* vbi text. de pupillo loquens hæc verba profert. Quia nullum eorum est animi ludicium, de furioso verò hæc profert. Item furiosus, quia mente caret, &c. ergo in illis non dabitur possessionis acquisitio, ita dubitandi studio argumentatur *Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 297.* hinc
- 24 † *Paulus* in l. 1. §. 1. ff. de acquir. possess. inquit furiosum, & pupillum sine tutoris auctoritate non posse incipere possidere, quia affectionem tenendi non habet. Neque dicatur hos suo corpore rem occupare, ita ut in eis videatur dari possessio, cum ea sit pedū quasi positio, ut in principio eiusdem text. non enim sufficit hæc materialis occupatio, nisi concurrat voluntas, unde idem *Paul. d. §. 1.* postquam dixit neque furiosum, neque pupillum posse incipere possidere, statim huic tacite objectioni occurrit subnectens quasi per modum ampliationis, licet maximè rem suo corpore contingat, sicuti si quis
- 25 dormienti aliquid in manu ponat † ex quibus sequitur ad possessionem non sufficere pedum positionem, aut naturalem rei insistentiam, nisi fiat ab intelligente quid agat, & eo animo constituto, ut possidere velit, & hinc † infantem possessionem obtinere non posse, tradit *gloss. & Doctor. in d. l. 1. §. 1. ff. de acquir. possess. Ber. conf. 62. num. 6. volum. 3.*

Neque quicquam facit hoc beneficium tendere in fauorem ipsius infantis, cui ob ætatis imbecillitatem indulgendum videtur, & eo facilius concedenda

27 privilegia, quæ alijs conceduntur, † vbi enim necessarius est consensus, & deficit, ut in pupillo maximè infanti lex non respicit, an actus sit in fauorem, vel odiū pupilli ad *Sard. conf. 9. num. 49.* hinc nec

28 potest † infans ad utilitatem propriam stipulari l. 1. in princip. ibi neque infans ff. de verb. obligat. gloss. in l. 1. §. furiosum ff. de actio. & oblig. Dyn. in l. 1. in princip.

ff. de verb. oblig. vbi *Bart. num. 4. Angel. colum. 1. vers. in gloss. 3. 1 mol. num. 10. Roman. num. 23. vers. 3. probat. Alexan. num. 40. Doccin. num. 11. lafon. num. 22. qui dicunt hanc esse communem Cross. in 1. lectur. num. 50. & in 2. lectur. num. 61. vers. secundus casus, vbi num. 9. † dicit se consuluisse non valere donationem factam cuidam puero quatuor annorum. Cantiancula num. 63. Alciat. num. 29. vide Surdum multa ad propositum cōgerentem d. conf. 9. num. 48. & 49.*

- 30 In contrarium † est veritas, & opinio *Menoch. in d. remed. 4. num. 96. & 97.*

Probatur primo, quia infans non debet esse deterioris conditionis, quam

- 31 maiores, † infantibus enim, ac pupillis lex semper vberius, ac plenius subuenit quā alijs, ut ex tit. C. quand. Imperat. inter pupill. & viduā, & ex toto titulo rem pupill. salu. fore, hinc res † infantis vsucapi non possunt, quamuis maximè bona fide possideatur l. bonæ fidei ff. de acquir. rer. domin. l. 2. §. si à pupillo ff. pro emptor. l. sicut C. de præscript. triginta, vel quadraginta annorum, faciunt ad rem multa cum
- 32 mulata † à *Tiraquell. in tract. de iur. conf. tit. possess. lib. 3. num. 30.* vbi ex legibus diuinis, ac naturæ multa privilegia pupillis, & infantibus indulgeri pluribus locis
- 34 sacræ scripturæ confirmat; hinc † etiam, si infanti controuersia status moueatur, differtur ad tempus pubertatis ex Carboniano edicto, & interim obtinet possessionem perinde, ac si status eius esset capax l. 1. ff. de carbonian. edict. hinc etiam
- 35 quamuis hæreditas † delata non tamen adepta eo moriente cui delata est non transmittatur, æquè ac si non esset delata, l. si ex pluribus ff. de suis, & legit. hæred. l. quando sororem C. de iur. deliber. Couar. tom. 1. var. resolut. cap. 9. num. 1. *Cast. conf. 3. in fin. lib. 1. Corn. conf. 1. num. 7. lib. 2. Rota in vna Romana hereditatis de Grach. 14. Februarij 1594. coram Penia, & in Hortana successionis 3. Nouembris 1601. coram R. P. D. Pamphilio*, ab † infante tamen transmittitur, siue decesserit intra annum ad deliberandum, quo casu transmittit ius deliberandi

di ad eos, qui sunt proximiores, & ei succederent ab intestato, siue decesserit post annum *ad Rotam in dict. Hortana successionis* 15. *Novembris* 1601. *coram R. P.*

37 *D. Pamphilio*, eodem tamen modo debetur hæreditas non adita hæredi infantis

38 quo deberetur si adiunxisset tamen cum lex fingat acquisitam. *Bart. in l. ventum* nu. 28. & *ibi l. mol.* nu. 31. ff. *de acquir. hered.*

39 *Bald. in d. l. si infanti C. de iur. deliber.* num. 8. Fictio tamen idem operatur in casu ficto, quod veritas in casu verò *l. lex Cornelia* ff. *de vulg. Dec. in l. singularia* num. 6. ff. *si cert. petat. Rota in d. Hortana coram Pamphilio*, ubi pluribus confirmat,

40 quæ non transcribo, & quamvis tamen ipse non possit habere animum possidendi possidet mediante animo tutoris, qui loco infantis venit ad possessionem tenendam *l. 1. ff. de bon. posses. infant. & furioso delatis* *Bart. in l. 1. S. adipiscimur* num. 4. ff. *de acquir. posses.* Tres enim possiden-

41 di tamen modi, quantum ad rem nostram at- tinet, considerari possunt, aut enim quis animo suo, & suo corpore possidet; aut animo suo, & corpore alieno; aut & ani- mo, & corpore alieno, attingit *Rota apud Cardinalem Seraphinum* *decis. 71. num. 1. & 2.* Hic tertius autem modus in re nostra datur, & ideo tutor nomine infan- tis, & curator nomine furiosi in possessionem ex hoc remedio immittendi sunt.

42 Confirmatur, quia in simili curator tamen datus bonis absentis mittitur in possessionem ex hoc beneficio nomine ipsius ab-

43 sentis, præsertim tamen cum creditores instant eum mitti, ut sibi satisfiat, ut respondit *Alexand. conf. 4. num. 2. lib. 2. quem se- quitur Iacob. de S. Georgio* hic num. 14. qui tamen absens non magis aut animo consentire, aut facto possessionem ingre- di potest. Et quicquid in absenti locum habet longè magis procedit in infante,

44 hinc quamvis tamen per constitutum absenti non acquiratur possessio, notario etiam stipulante, nisi postquam ratum habuerit *l. 3. in princip. & l. quemadmodum, & l. quod meo S. si & l. si servus communis S. 1. ff. de acquir. posses. pluribus Tiraquell. qui enarrata iura allegat, & alijs confirmat*

in tract. de const. posses. limit. 301. Limita- tur tamen hæc regula, quando sumus in infante ei enim acquiritur dominium ex stipulatione notarii, quando adest con- stitutum, vel præcarium. *Bald. in l. si quis emancipatum* num. 2. *C. de donat. Alciat. conf. 112. nu. 14. Paris. conf. 69. nu. 148. lib. 3. & voluit Rota apud Card. Seraph. decis. 472. num. 8.* quod tamen est verum non solum Prætoris auctoritate concurrente, verum etiam ea deficiente, ut *Rota d. de- cis. 472. num. 9.*

Animaduertendum tamen hanc pos- sessionem verè tamen pœnes tutorem reside- re, ut voluit *Rota apud d. Card. Seraph. decis. 77. num. 1. per Doctorem in l. 1. S. adi- piscimur; ubi las. num. 12. ff. de acquir. posses. & hoc ratione custodiæ, quam ipse habet. Rip. in rubr. de caus. posses. & pro- prietat. num. 34. Felyn. in cap. cum Ioan- nes* num. 31. *de fid. instrum.* ita tamen ut mor- tuo infante, & furioso non extinguatur,

48 quamvis enim per tamen mortem infantis de- sinat esse tutor *S. finitur Institut. quemad-*

49 *mod. tutel. finit.* adhuc tamen tutoris in- terest possessionem retinere, ut facilius bona restituere, & rationem eorum ad- ministrationis reddere possit, & ita non cessat in eo causa detinendi, ita *Rota apud Card. Seraphin. d. decis. 77. num. 2.*

50 quæ id confirmat exemplo tamen Coloni in quo per mortem locantis non cessat pos- sessio, cum duret locatio. Ad hoc facit fa- migerata propositio, quando quis alie- no tamen animo, & corpore possidet, per eius mortem non interrumpi possessionem, sed in hæredem sine aliquo facto transi- re gloss. in *l. si is qui pro emptore in verbo non habere* ff. *de usucap. Rota apud Card. Seraph. decis. 71. num. 2.* quæ tamen licet du- bitauerit an hæc propositio habeat lo- cum in tutore, quia Doctores illam ap- plicant ad materiam serui peculiaris, in quo videtur esse diuersa, & peculiaris ra- tio *l. qui à seruo* ff. *de actio. & oblig. l. 1. S. item acquirimus, & l. quod servus tuus* ff. *de acquir. posses.* est enim radicata pos- sessio cum dominio serui, & cum eo tran- sit, & tam animi, quam corporis posses- sio simul coherent in eodem seruo, in

tutore autem possessio videtur extinguere morte pupilli cum tutoris officium exiret *S. finitur Instit. quib. mod. tutel. finit.* in eadem tamen causa allegata *decis. 77.* soluit dubitationem, ut constat ex supradictis, cum etiam mortuo pupillo tutoris intersit possessionem retinere, ut bona restituere, & rationem administrationis reddere possit, ut supra dictum.

S V M M A R I V M

Articuli Quarti.

- 54 *Hereditas vacans* } quomodo differant.
Hereditas iacens }
- 55 *Hereditatem vacantem procurator Fisci possidet, & eius administrationem gerit.*
- 56 *Hereditas iacens est, quando bona defuncti non habent successorem de presenti, sed speratur.*
- 57 *Hereditas dicitur iacens, quando heres fuit institutus sub conditione cuius implementum ab eo non pendet.*
- 58 *Dicitur etiam iacens, quando bona fuerunt ab alijs occupata, sed datus fuit curator ad ea recuperanda.*
- 59 *Hereditas iacens vicem persone sustinet.*
- 60 *Non tamen heredis, sed defuncti.*
- 61 *Hereditas iacens potest incidere in pœnas ex contractu defuncti, vel legales.*
- 62 *Hereditas iacens ceptam usucapionem complet, & fructus acquirit.*
- 63 *Spoliare dicitur occupans propria auctoritate bona hereditatis iacentis.*
- 64 *Hereditati iacenti curator de iure dari debet.*
- 65 *Bonis vacantibus curator non datur.*
- 66 *Hereditati uti iacenti curator dari nequit, ubi existit suus heres.*
- 67 *Heredis sui existentia inducit continuationem dominij.*
- 68 *Hereditati uti iacenti, ubi adest suus heres, datur curator in eius utilitatem.*
- 69 *Hereditas etiam in suo dicitur iacere, quando hoc illi est commodum.*
- 70 *Hereditas iacenti, ut curator detur quinque sunt necessaria.*

- 71 *Hereditati iacenti curator est dandus ad instantiam maioris partis creditorum agere volentium.*
- 72 *Hereditati iacenti, ut curator detur nominatim illi sunt citandi, quorum interest, & quorum est prima causa successionis, neque sufficit citatio generalis.*
- 73 *Citatio tamen generalis sufficit, quando incerti sunt illi quorum interest, & ad quos spectat successionis causa.*
- 74 *Citatio per edictum requirit summariam Iudicis informationem, non citata parte, ab eo sumptam.*
- 75 *Citato, ut curator hereditati iacenti dari possit, opportunum tempus ad deliberandum Iudex concedere debet, an velit hereditatem adire nec ne.*
- 76 *Tempus concedendum citato ad deliberandum, an velit esse heres secundum aliquos in extraneo est centum dierum, in suo vel ascendenti unius anni.*
- 77 *Secundum verò alios est Iudici arbitrium, qui potest longè minus spatium indulgere.*
- 78 *Declaro, ut prima opinio procedat, quando agitur de excludendo in totum heredem à facultate adeundi ob non comparisonem; secundo verò, quando simpliciter agitur ad effectum, ut possit dari curator, cum quo creditores agere possint.*
- 79 *Curator datus hereditati iacenti debet facere inventarium.*
- 80 *Curator datus hereditati iacenti debet satisfacere.*
- 81 *Curatori hereditati iacenti, perinde ac heredi verò legis nostræ beneficium competit.*
- 82 *Curatori hereditatis, quando ad instantiam creditorum est datus competunt omnes actiones siue tempore periture, siue non, quæ ipsi heredi competerent.*

ARTICVLVS IV.

An hereditati iacenti, siue curatori ei dato hoc beneficium competat.

FActi species pro faciliiori intelligentia ita est facienda. Deceßit Gaius reli-

relieto Titio hærede, hic non vult hæreditatem adire ne fortè, vt hæres cogatur soluere æs alienum testatoris, aut legata vel fideicommissa ab eo relicta, creditores aut legatarij pro eo, quod illorum interest instant cum interrogari, an velit esse hæres nec ne, is aut negat, aut inepte respōdit. Quæritur an sit dandus curator hæreditati, qui ex beneficio legis nostræ in possessionem mittatur, à quo satisfiat creditoribus hæreditarijs.

Præsciendum duos dari terminos in hac materia valde; primo aspectu similes, qui tamen re ipsa longè differunt, nimirum † hæreditatem vacantem, seu bona vacantia, & hæreditatem iacentem. Hæreditas vacans dicitur, quando nullus extat qui in bonis succedat, & Fisco dicitur delata, ideo † eam procurator Fisci possidet, & administrationem gerit l. 1. S. cui bona ff. de Iur. Fisc. l. 1. in princ. ff. de success. edicto notatur in l. 1. & in l. vacantia C. de bon. vacant. lib. 10. ubi Platea egregiè Decius conf. 509. num. 1. cum alijs per Menoch. de arbitr. casu 150. num. 2.

Hæreditas † verò iacens est, quando bona defuncti non habent successorem de presenti, sed speratur Dec. d. conf. 509. num. 1. vers. quandoque. Gaill. lib. 2. obseruat. in princip. Menoch. de arbitr. casu 150. num. 4. Rota diuersor. par. 1. decis. 40. nu. 1. Ideo dicitur iacens, † quando hæres fuit institutus sub conditione, cuius etiam implementum non pendet ab eius potestate. Rota decis. 40. & 42. sub num. 2. & 3. par. 1. diuersorum. Dicitur etiam † iacens, quando bona fuerunt ab alijs occupata, sed datus fuit curator ad ea recuperanda. Rota d. dec. 40. & 42. num. 3. par. 1. Hæc † vicem personæ sustinet l. non minus S. 1. ff. de hered. instit. l. hæreditas ff. de acquir. rer. dom. l. cum hæreditas C. de possit. cum concordant. non † tamen hæredis, sed defuncti l. hæreditas ff. de acquir. rer. dom. cum alijs per Capic. decis. 87. num. 9. hinc † potest incidere in pœnas ex contractu defuncti, vel in pœnas legales l. debitor ff. de neg. gest. Capic. decis. 87. num. 9. hinc † ce-

ptam vsucapionem complet, & fructus acquirit. Rota diuers. decis. 520. num. 8. par. 1. Hinc † qui propria auctoritate bona hæreditatis occupat dicitur hæreditatem spoliare. Rota d. decis. 520. num. 12.

Secundo præsciendum hæreditati iacenti curatorem de iure dari debere l. si quis institutus hæres ff. de hered. instit. l. 1. ff. de curator. bon. dan. l. si diu ff. ex quib. caus. in possess. eatur, Rot. d. decis. 40. num. 1. par. 1. & decis. 42. num. 1. par. 1. non verò datur † curator bonis vacantibus, quia eorum administratio ad curatorem Fisci pertinet, vt iam dixi.

Tertio præsciendum non posse dari † curatorem hæreditati vti iacenti, vbi suus hæres existat, neque processum factum tamquam contra hæreditatem iacentem valere. Bald. conf. 308. in princ. lib. 1. Ias. in rub. de acquir. hered. num. 7. Ruin. conf. 65. num. 4. lib. 4. & ratio est, quia existentia sui † hæredis inducit continuationem dominijs sine aliquo medio gloss. in l. cum hæreditas, vbi Bald. C. de possit. Ias. & Ruin. locis mox citatis. Surd. conf. 350. num. 17. fallit † hoc tamen, quando daretur curator in vtilitatem sui hæredis tunc enim hæreditati tamquam iacenti dari potest. Natta conf. 488. numer. 13. † Dicitur enim etiam in suo iacere si hoc ei commodum sit. Natta d. conf. 488. num. 13.

Quarto præsciendum, vt curator hæreditati dari possit quinque esse necessaria.

Primum, vt detur † ad instantiam creditorum, & quod in hoc concurrat maior pars ipsorum, qui tamen volunt agere l. 2. ff. de curat. bon. dan. l. fin. ff. de bon. auctor. Iud. possiden. Specul. de curatore S. cum autem vers. apponitur. Capic. d. decis. 87. num. 1. Vel etiam illis non instantibus ex officio Iudicis, vt Gaill. d. obseru. 130. num. 2. lib. 2.

Secundum, quod † nominatim citentur illi quorum interest, & quorum est prima causa successione, neque sufficit citatio generalis tex. est in l. 1. ff. de success. edict. & in l. 1. S. penult. ff. de ventr. inspic. Bart. in l. 2. num. 3. ff. de curat. bon. dan.

- dan. in l. si diuus ff. ex quib. caus. in possess. & in l. si quis instituitur §. item si conditioni ff. de hered. instit. Alex. conf. 107. volum. 5. Capic. d. decis. 87. num. 1. Gaill. d. obseru. 30. sub num. 3. vers. antequam
- 73 autem lib. 2. hoc tamen † intelligendum, vt non sufficiat citatio generalis, quando sunt certi illi ad quos spectat successionis causa, si enim incerti sunt sufficit citatio generalis l. si eo tempore C. de remiss. pignor. Auth. si omnes C. si vt se ab hered. abstin. Capic. d. decis. 87. num. 2.
- 74 quando tamen † deuenitur ad citandum aliquem per edictum debet primo Iudex cepisse informationem saltē summariam sine partis citatione de illis qualitatibus, quæ concurrere debent ad validitatem dictæ citationis. Bart. in extrauag. ad reprimendum in vers. per edictum. Soccin. in tract. de citat. 23. art. quæst. 5. in princ. Capic. d. decis. 87. num. 2.
- 75 Tertium, quod citatio † statuatur à Iudice opportunum tempus ad deliberandum numquid vellit hæreditatem adire nec ne, qua in re non absolutè conueniunt interpretes, sunt enim, qui † hæredi extraneo tempus centum dierum statuendum vellint, suo autem hæredi, aut ascendenti vnus anni ad l. 1. §. longius ff. de success. edict. Bald. in l. 1. de Iur. deliber. & in l. si quis instituitur §. 1. ff. de hered. instit. & in l. si diu cum l. seq. ff. ex quib. caus. in possess. eatur, & sunt, qui vellint † posse Iudicem arbitrio suo statuere, ita vt longè minus centum dierum in omnibus hæredibus rectè statuant gloss. in l. quamdiu ff. de acquir. hered. Iacob. Butrig. & Bald. in rub. C. de success. edict. Bald. in l. 1. ff. de Iur. deliber. & Cast. ibidem. Bald. & Angel. in l. si quis instituitur, & in l. quamdiu ff. de acquir. hered. Alex. conf. 4. num. 5. volum. 2. qui vtramque opinionem refert, & secundam opinionem esse magis communem testatur. Dec. conf. 509. qui loquitur, in casu in quo terminus quinque dierum fuerat à Iudice assignans ad deliberandum, & respondendum, an vellet quis esse hæres. Capic. d. decis. 87. num. 3. ubi spaciū triginta dierum fuerat assignatum. Qua in re pro
- 78 conciliatione † adnotandum ex Capic. d. num. 3. quando agitur de excludendo in totum hærede à facultate ad eūdi ob non comparitionem, centum dies in extraneo, in suo, vel ascendente annum necessarium esse, quando verò agitur ad effectum, vt possit dari curator, cum quo creditores procedere, possint posse Iudicem minuere dictus tempus, ita Iacob. Butrig. Angel. & Salyc. in rub. C. de success. edict. cum alijs allegatis per Ias. qui dicit banc esse communem.
- 79 Quartum requisitum, † vt talis curator faciat inuentarium. Bart. in d. l. 1. ff. de curat. bon. dan. Specul. tit. de curat. §. cum autem vers. in certis casibus, & Bart. in l. 1. §. fin. ff. de ventr. in possess. mitten. Angel. d. conf. 193. pro diuisione colum. 3. Aret. conf. 109. colum. 1. Capic. d. decis. 87. num. 1. vers. quartum.
- 80 Quintum requisitum, vt curator † iste satisdet. Angel. in Auth. vt liceat matr. & auie in princip. per illum textum, ibi fideiussores. Capic. d. decis. 87. nu. 1. vers. quintum.
- 81 His præmunitis † quantum ad dubitationem propositam attinet respondendum disputatione ommissa hunc curatorem immittendum esse. Bart. in l. creditorem ff. de bon. auctor. Iud. possid. in l. si duo ff. ex quib. caus. in possess. eatur. Angel. in l. 2. ff. de curat. bon. dan. ita respondet Dec. conf. 509. in fin. in illis verbis, & talis curator poterit petere se mitti in possessionem omnium bonorum D. Hippoliti intentando remedium l. fin. C. de edict. Diu. Adr. toll. & allegat Alexand. conf. 4. videretur inspectis his, qui sub num. 5. inquit curatori hæreditatis omnes actiones hæreditarias competere, quæ & ipsi hæredi competere, siue tempore sint peritura, siue non, ita vt conditionem quoque ex lege nostra competere cōcludendum videatur, & paulò inferius sub num. 12. sermonem habens de curatore dato bonis absentis, apertè dicit dictum curatorem nomine absentis posse intentare remedium legis nostræ. producendo testamētum non abolitum, quinimò subnectit, & contra titulo possidentem acqui-

quisitio tamen post mortē defuncti hunc curatorem agere posse, idem voluit *Personal. de adipiscend. num. 243.* neque aliquem vidi contradicentem.

- 82 Ratio huius determinationis est, quia quando ad instantiam creditorum quispiam hæreditati curator est datus, potest intentare omnes hæreditarias actiones, siue tempore perituræ sint, siue non, dum tamen futurum esset, ut hæredi competere, ut *Alexand. loco citato. Bart. in l. creditore ff. de bon. auct. Iud. possid. & in l. si duo ff. ex quib. caus. in posses. Angel. in l. 2. ff. de curat. bon. dan. Dec. cons. 401. & cons. 509.*

S V M M A R I V M Articuli Quinti.

- 83 Successoribus ab intestato neque si sui sint, neque si extranei hoc beneficium competit.
84 Extraneis hæredibus testamento institutis æquè ac suis legis nostræ beneficium competit.

ARTICVLVS V.

An hoc beneficium competat extraneis hæredibus æquè ac suis.

- 83 **A**rticulus nullam patitur difficultatem, cum enim loquamur de hæredibus testamentarijs, nam ab intestato succedentibus, neque si sui sint, neque si extranei hoc beneficium competit, ut dixi supra *quæst. 4.* de extraneis præcipuè *art. 1. & de suis art. 6.* non minus autem sola testamenti ostensione probant extranei hæredes, se iustos esse successores, quam sui probare possint, non minus debet eis hoc beneficium competere, ut testamento exhibito obtineant illud quamprimum effectum suum iuxta defuncti voluntatem consequi posse, maximè cum lex nostra non se ad suos restringat, hac utitur ratione *Barbat. consil. 17. lib. 4.* conuerso tamen modo ad probandum suis quoque hoc beneficium competere, quia nimirum lex nostra sim-

pliciter loquitur de hæredibus, neque se ad extraneos restringit, ex quo etiam colligimus magis dubitandum videri, an suis competat quam dubitandum sit, an competat extraneis, sed in re nimis clara plus temporis non conteramus.

S V M M A R I V M Articuli Sexti.

- 85 Clerico hæredi instituto legis nostræ beneficium competit.
86 Clerici utuntur priuilegijs vniuersalibus Iuris Ciuilibus.
87 Clericus an in foro Ecclesiastico, an seculari agat, quando instat, ut post propriam immisionem excludatur possessor remissuè.
88 Et in quo foro sit conueniendus, quando immisionem obtinuit cum clausula, saluo Iure, &c. quando alius se veriorē hæredem prætendens petit se immitteri, & Clericum excludi remissuè.

ARTICVLVS VI.

An Clerico à testatore instituto.

- N**emini dubium videri debet, quemadmodum ex testamento Clerici competere supradictum est *quæst. 3. num. 782.* ita et Clerico quoque opportunè competere, eumque illud intentare optimè posse, utcumque enim huius legis beneficiū non sit effectus Iuris Pontificij, sed Ciuilibus, rectè tamen et Clerici utuntur priuilegijs vniuersalibus Iuris Ciuilibus, ut pluribus dixi supra *quæst. 3. artic. 14. in 2. fundamento nempe num. 787.* quæ non minus procedunt Clerico hærede existente, quam si testator esset. Et hoc maximè verum est si agat in foro seculari, in quo iura secularia vim habent, & seruanda sunt, siue communia sint, siue municipalia, ut per *Corn. cons. 114. sub num. 4. volum. 2.*

- 87 Oritur hic nō levis dubitatio quid Iuris, si Clericus et obtinuerit immisionem ex decreto Iudicis verum alio possidente non citato, quo casu immissus etiam cum

cum decreto Iudicis non priuat possidentem sua possessione, ad tradita per *Peregrin. de fideicommiss. artic. 47. num. 28.* Vellit autem Clericus excludere possessorem, quo casu debet illum citare, & si non compareat amouebitur de possessione ad tradita per *Peregr. de fideicommiss. art. 47. num. 28.* An coram Iudice laico coram quo fortè possessionem obtinuit debeat illum citare, an verò coram Ecclesiastico. Item si obtinuerit possessionem ¶ Clericus cum clausula absque præiudicio legitimi possessoris, aut alia simili, quæ ut plurimum in tali immisione apponi solet de qua idem *Peregr. art. 47. num. 39. vers. & indubitanter, & aliqua ipse quoque tetigi supra quæst. 1. nu. 251.* reperiatur autem aliquis, qui severiorem prætendat hæredem, instetque immisionem Clerici reuocari, & se ipsum immiti, an in foro seculari hoc iudicium sit exercendum, an verò in Ecclesiastico, de quibus agam infra in ea parte in qua tractabitur coram quo Iudice hoc beneficium intentari possit. Ideo hoc loci omitto ne bis idem repetam.

S V M M A R I V M
Articuli Septimi.

- 89 *Hospitali construendo legis nostræ beneficium non competere, quæ ratio suadeat.*
Et qui Doctores negatiuā teneant, nu. 91.
- 90 *Remedium legis nostræ non competit, nisi adita hereditate.*
- 91 *Hospitali construendo remedium legis nostræ non competere, qui teneant.*
Quomodo intelligendi, num. 96.
- 92 *Executor Hospitalis construendi, vel Episcopus habet rationem curatoris, & equiparatur curatori ventris nomine possidenti.*
- 93 *Executori Hospitalis construendi, quando legis nostræ remedium competat.*
- 94 *Curatori hereditatis competunt omnia iura, quæ ipsi hæredi.*
- 95 *Hospitale non constructum per se hereditatem adire nequit, secus per curatorem hereditatis tacentis.*

ARTICVLVS VII.

An Hospitali construendo, quod sit tamen non in pura negatione, & potentia generali, sed in proxima potentia constructionis, quia fortè aliquis testator reliquerit, ut in suis Aedibus adificium construatur ad usum Hospitalis, hoc beneficium competat.

DVæ inspectiones sunt constituendæ altera quid Iuris in hæreditate eius, qui reliquit ut Hospitale construeretur, altera quid si dictum Hospitale ab vno ordinatum ab alio testatore instituitur antequam fuerit constructum.

Quantum ad primum videtur dicendum nullo modo hoc beneficium competere, quia ¶ neque Hospitali competere potest, neque eius curatori, aut executori. Non Hospitali, quia non est, & ideo nullam actionem intentare potest. Non curatori, aut executori, quia competit hæredi, executor autem hæres non est, quinimò neque loco hæredis, alius enim est scriptus *ad Specul. de instr. edict. §. nunc verò aliqua, ita argumentatur Angel. consil. 145. in princip.*

Secundo, non competit ¶ hoc beneficium, nisi post aditam hæreditatem. *Zuccard. in l. nostra num. 161. Menoch. de adipiscen. remed. 4. num. 676.* verum Hospitale nondum constructum hæreditatem adire non potest, quinimò neque pro eo adiri, aut bonorum possessio peti potest, *Bald. conf. 309.* præmittendum est ad euidenciam *in princip. lib. 5.*

Tertio, quia ¶ negatiuam sententiam tenet *Menoch. post Angel. in tract. de adipisc. remed. 4. num. 271.*

Pro determinatione animaduertendū, vel executorem ¶ datum esse in testamento pro constructione Hospitalis, vel nullo dato executore Reuerendiss. Episcopum habere rationem curatoris hereditatis iacentis, atque equiparari curatori ventris nomine possidenti *l. nulli C. de Episc. Bald. d. conf. 319. circa medium vers. is verò lo-*
qui-

quitur lib. 5. quemadmodum igitur curatori ventris nomine, & hereditatis iacentis, ut suis locis diximus *præcipue in hac quæst. num. 81.* legis nostræ beneficium competit, ita executori in specie nostra.

- 93 Ad primum respondendum executori † quidem ex propria persona agenti hoc beneficium non competere, quia hæres non est, verum ut curatori hereditatis rectè competere, quia est loco hæredis, 94 † cui competunt eadem remedia, quæ ipsi hæredi, ut fatetur *Angel. d. conf. 135. paulo ante num. 2.* ibi, quando autem fideicommissarius loco hæredis haberetur, illa remedia sibi competere, quæ competunt hæredi verò.

Ad secundum respondendum illud procedere si immediatè tractaretur de immittendo Hospitali, at † cum agitur de curatore hereditatis, qui stat loco hæredis, satis eius respectu dicitur hereditas adita, cum is, ut heres citari possit, teneaturque ad soluendum æs alienum, & omnes actiones exercere, quæ quilibet hæres exercere possit, *ut supra hac quæst. num. 82.*

- 96 Ad auctorit. Menoch. † & Angel. respondetur intelligendos esse, quando non venit executor ad instar curatoris hereditatis, sed uti repræsentans Hospitalis, cum enim nondum constructum non potest repræsentari.

Quantum ad secundam inspectionem eodem modo respondendum nempe executorem construendi Hospitalis uti curatorem hereditatis, & ita locum hæredis obtinentem immittendum esse, cum enim curator hereditatis omnes hereditarias actiones exercere possit, quas posset hæres, quia hæres unus ab alio postea constitutus rectè hoc beneficium intentaret, ut nemo in dubium reuocaret, consequens est, ut hunc quoque curatorem rectè hoc beneficium intentare posse fateamur.

S V M M A R I V M
Articuli Octavi.

- 97 *Possessionis continuationem in hærede à*

statuto inductam non habere locum si ante aditam hereditatem tertius possessionem occupauerit, qui teneant.

Qui verò contrarium teneant infra, numer. 100.

- 98 *Possessionis continuatio datur in subrogato Apostolico ad instar possessionis, quæ à statuto in hærede continuatur.*

- 99 *Possessionis continuationem non dari in gratiam subrogationis, quando tertius possessionem ante subrogationem occupauit, qui teneant.*

100 *Qui verò contrarium, num. 100.*

- 101 *Inhabilitas in medio contingens prohibet extrema coniungi.*

- 102 *Ratificatio Fictio } nihil operantur si medio tempore aliquid contrarium intercessit.*

- 103 *Possessores duo non dantur eiusdem rei in solidum.*

- 104 *Possessionis continuatio non competit hæredi, quando defuncto si viueret non competere manutentio.*

- 105 *Possessionis continuatio per subrogationem gratiosam est continuatio eius possessionis, quam habebat defunctus.*

- 106 *Possessionis continuatio non datur in subrogato Apostolico, quando in eius antecessore non daretur manutentio.*

- 107 *Hereditas defunctum repræsentat.*

- 108 *Hereditas animo caret.*

- 109 *Possessio nulla, & infecta non impedit alterius possessionis continuationem.*

- 110 *Possessio cepta alio possidente est nulla, & infecta.*

- 111 *Possessionis occupatio facta à tertio impedit continuationem possessionis factam à statuto à defuncto in hæredem extraneum, quando statutum continuat possessionem simpliciter in hæredem, non addens clausulam, siue adita, siue non adita hereditate.*

Secus in suo hærede, ut infra num. 115.

Item, secus est, quando statutum continuat possessionem adita, vel non adita hereditate, num. 117.

- 112 *Verba in dubio sunt intelligenda simpliciter, & non secundum quid.*

- 113 *Hæres ante aditionem non est talis, nisi potentia.*

114 *Sta-*

- 114 Statutum continuas possessionem defuncti in heredem intelligitur de herede per aditionem.
- 116 Secus si post mortem ascendentis ipso iure fiat heres.
- 117 Possessionem à statuto in herede continuam fictam esse, qui teneant.
- 119 Contrarium qui teneant.
- 120 Distinguendum tamen est, ut respectu naturalis dicatur ficta, respectu civilis dicatur vera.
- 121 Possessio continuata per statutum, cessante apprehensione, civilissima appellatur.
- 122 Non differt tamen à civili, nisi in modo acquirendi, & ideo eisdem operatur effectus.
- 123 Adipiscendæ remedium non datur possidenti.
- 124 Consequi rem, quam habet, iterum quis non potest.
- 125 Heredi in quem per statutum defuncti possessio continuatur legis nostræ beneficium competit, & cetera remedia possessoria.
- 126 Beneficium legis nostræ competit, non solum pro obtinenda possessione, sed pro obtenta confirmanda.
- 127 Statutum continuativum possessionis operatur mirabilem effectum, ut nempe remedium legis nostræ operetur effectum possessionis recuperandæ, & retinendæ.
- 128 Proprietatis exceptio, etiam in continenti probanda, non potest apponi aduersus agentem legis nostræ remedio, quando cum eadem concurrat continuatio possessionis facta per statutum à defuncto in heredem.
- 129 Veritas, & fictio } benè conueniunt, ut tutus fictio } fictione possis veritatem implorare, non tamen è conuerso.
- 130 Condicere rem propriam non potest dominus præterquam à fure.
- 131 Fallit in ficto domino, qui à quocumque condicere potest.
- 132 Legatarius ante rei legata traditionem, dicitur dominus.
- 133 Legatarius pro re legata rectè agit rei vindicatione.
- 134 Potest tamen rectè etiam intentare actionem personalem.
- 135 Dominus verus pro re sua recuperanda personali actione agere nequit.
- 136 Inducta in fauorem non debent in damnum retorqueri.
- 137 Remedium legis nostræ non solum datur pro adipiscenda, sed etiam pro confirmanda.
- 138 Et si quis possideat solummodo civiliter datur pro acquirenda naturali.

ARTICVLVS VIII.

An heredi competat in quem per statutum continuata est possessio defuncti, & ita vigore dicti statuti possidet.

Aliqua vtilitatis studio de statuto hoc possessionis continuatio sunt præmunienda, quæ ad quætionem determinandam faciliore aditum sternant.

Primo igitur animaduertendum non leuem esse controuersiam, an continuatio possessionis à statuto introducta habeat locum, quando possessio fuit actu ante aditam hereditatem ab alio occupata, sunt enim, qui negatiuam tenent sunt, qui affirmatiuam.

- 97 Negatiuam sententiam tenent Cuman. in l. Pomponius §. quæsitum sub num. 3. vers. ego dixi ff. de acquir. possess. Alexan. cons. 83. num. 3. lib. 2. Dec. cons. 166. colum. penult. vers. his tamen non obstantibus lib. 1. Idem cons. 468. nu. 8. Curt. lun. in l. nostra post num. 3. Paris. cons. 1. num. 158. lib. 1. multi allegantur à Tiraquell. in tract. le mort saisi le vis par. 5. declarat. 3. num. 7. & à Gabriel. recept. sentent. lib. 5. titul. de acquir. vel ammitt. possess. conclus. 9. num. 18. in 12. limit. qui apud eos videantur Adde Accbill. Personal. de adipisc. num. 13. Peregr. de fideicommiss. art. 47. sub num. 14. vers. non tamen infictor. Rota in una Beneu. parochial. 17. Maij 1606. coram felic. record. Gregorio XV. inter impressas decif. 258. num. 6. & in Romana vineæ, & hospicij 13. Martij 1606. coram Penia, quod etiam in sub-

roga-

98 *rogatione gratiosa* (in qua datur † continuatio possessionis ad instar eius, quæ in in hærede ex statuto cōtinuatur ad *Mohed. decis. 11. ut lit. pend. & in Beneu. paroch. coram Sanctissimo, & in una Burgen. Canonatus 30. Maij 1607. coram eodem Sanctissimo inter impress. decis. 307. circa princip.*) à Rota fuit † receptum in una *Lucana Marefculatus 27. Aprilis 1587. coram Oratio, & in d. Beneu. paroch. coram Sanctissimo.*

100 Contrarium † verò, vt occupatio huius possessionis non impediatur continuationem à statuto inductam voluerunt multi relati à *Peregrin. d. art. 47. num. 14. & sequitur Personal. de adipisc. num. 14. Rota in una Burgen. Canonatus 30. Maij 1617. coram Sanctissimo, & in Signina bonorum 22. Iunij 1615. coram R. P. D. Andrea in fin.*

Pro negatiua sententia, vt non continetur possessio stante alterius occupatione. Primo facit, quia † inhabilitas in medio cōtingens prohibet extrema coniungi ad Bart. pulcrè in *l. bonorum col. 2. in princip. ff. rem ratam haberi*, hinc † ratificatio, & fictio nihil operantur, si medio tempore aliquid cōtrarium intercessit. *Peregr. de fideicommiss. art. 47. nu. 15.* Occupatio autem possessionis ante aditam hæreditatem ab alio facta ponit inhabilitatem, quia † non possunt dari duo possesores eiusdem rei in solidum *l. si ut certi §. si duobus vehiculum ff. commod.* Non ergo poterunt coniungi in hærede extremum quo possidebat defunctus tempore mortis, & extremum quo is hæreditatem adiuit, cum inter vnum, & aliud intercesserit alterius possessio.

104 Secundo, vbi defuncto si viueret non competere † manutentio, non competit hæredi continuatio possessionis, cum nihil pluris habeat per hanc continuationem, quam defunctus habere posset, & sic continuatio illius iuris, quod defunctus habebat, vt in † continuatione per subrogationem gratiosam inquit *Rota apud Mohed. decis. 11. ut lit. pend. Paleot. decis. 118. & coram Sanctissimo d. Burgen. Canonatus.* Vnde etiam in † subro-

gato Apostolico, quando defuncto non competere manutentio non habere locum continuationem possessionis voluit *Rota in Placent. Canonatus 22. Aprilis 1602. coram Card. Pamph. & in d. Burgen. coram Sanctissimo*, at in casu nostro defuncto si viueret non competere manutentio: ergo, &c. Minor probatur, quia si eo viueret, & non retinente animum possidendi alius possessionem obtinisset, & etiam iniuste, & ita eum spoliasset sanè non competere manutentio, sed recuperatio, quæ datur spoliatis. At quando post defuncti obitum alius possessionem obtinuit ante aditam hæreditatem, quia † hæreditas defunctum repræsentat *lin eo in fin. & l. seq. ff. de acquir. rer. domin. §. Ieruus in fin. Instit. de hered. instit.* 107 & † animo caret, ita vt in eo non cadat animus retinendi, & se non habendi pro spoliato ad tradita per *Bald. in l. nostra in princ.* perinde est, ac si defuncto viueret, & non retinente possidendi animum alius possessionem obtinisset, ergo defuncto si viueret non competere manutentio.

Pro affirmatiua verò, vt nempè non obstante alterius occupatione nihilominus continuatio possessionis locum habeat. Primo facit † quia possessio nulla, & infecta non impedit alterius possessionis continuationem, quia nullum operari potest iuris effectum, cum pro nihilo habeatur *l. 4. §. condemnatum ff. de re iud.* At possessio capta stante huiusmodi statuto, quia † est capta alio possidente est nulla, & infecta, & nihil aliud quam turbatio, vt post *Dec. conf. 467. nu. 12. vers. & ista conclusio, num. 17. vers. & hoc saltem videtur, & Paris. conf. 41. num. 9. & 10. lib. 1. dixit Rota in d. Signina bonorum feudaliu 22. Iunij 1615. in fin. coram Andrea*, ergo talis occupatio non impedit possessionis continuationem.

Pro rei determinatione ita est distinguendum. Aut statutum simpliciter continuat possessionem defuncti in hæredē. Aut verò nō simpliciter, sed ulterius procedit continuando adita, vel non adita hæreditate. Primo casu rursus est distin-

Fff guen-

- guendum, aut sumus in extraneo hære-
 111 de, aut in suo, si in extraneo † occupatio
 possessionis facta à tertio impedit conti-
 nuationem possessionis, & facit cessare
 statutum hoc modo sunt intelligendi su-
 pra allegati pro negatiua *num. 97. & ita*
rem declarat Peregr. d. art. 47. sub nu. 14.
vers. non tamen inferior, & ratio est, quia
 cum statutum continuet possessionem in
 hærede, & ante aditionem nullus sit hæ-
 res, nulla datur hæreditate iacente conti-
 112 nuatio, maximè, quia † verba statuti de
 hærede actu non verò patientia sunt in-
 telligenda, & sic de verè, & simpliciter
 hærede, & non secundum quid *Angel. l.*
hoc legatum in fin. ff. de legat. 3. l. 1. §. si
quis simpliciter ff. de verb. obligat. faciunt
tradita à Dec. in l. qui per successionem
 113 *§. 1. num. 3. ff. de reg. iur. † extraneus au-*
 tem quamuis fortè ad eum sit delata hæ-
 reditas, ante tamen aditionem non est
 hæres, nisi potentia, & ita valde impro-
 priè faciunt tradita in *§. in extraneis In-*
stit. de hered. qual. & differ. Vnde in ta-
 114 li casu † statutum esse intelligendum de
 hærede per aditionem voluit *Peregr. latè*
explicans art. 32. num. 3. facit ad idem
 ratio supra ponderata *num. 101.* inhabi-
 litatem in medio contingentem prohibe-
 re extrema cōiungi. Secundo casu, quan-
 115 do sumus † in suo hæree occupatio pos-
 sessionis facta per tertium non impedit
 continuationem possessionis, ita in ter-
 minis *Gabriel. conf. 36. nu. 13. volum. 1.*
Peregrin. d. art. 47. num. 15. ibi nisi hæres
 116 *esset de suis,* & ratio est, quia statim † post
 mortem sui ascendentis, & ipso iure fit
 hæres *l. in suis ff. de liber. & posth. §. sui*
aut. Instit. de hered. qual. & differ. ideo
 statutum continuat possessionem non
 expectata aditione, quæ in suo non cadit,
 sed cum primum defunctus obiit quam-
 obrem intrat ratio supra ponderata *nu-*
mer. 110. possessionem captam à tertio
 esse nullam infectam, & turbatiuam, quia
 est occupata, hærede legitimo ex disposi-
 tione statuti iam possidente.
 117 Secundo casu principali, quando † nem-
 pè statutum continuat possessionem in
 hæredē, adita vel non adita hæreditate,

tunc extraneus possessionem occupans
 non impedit continuationem, & ita intel-
 ligendi sunt supra allegati pro affirmati-
 ua *num. 100.* & ita distinguit *Peregrin. d.*
art. 47. num. 14. & Personal. de adipisc.
num. 14. & 15. Ratio autem est, quia sta-
 tutum non solum considerat hæredem
 actu, sed etiam in sola potentia, cum non
 adita hæreditate potentia tantum sit hæ-
 res, ideo continuat possessionem cum pri-
 mum defunctus obiit, vnde intrat propo-
 sita ratio possessionem à tertio occupa-
 tam esse nullam, & turbatiuam.

- 118 Præsciendum secundo † insignem esse
 controuersiam inter Doctores, an posses-
 sio, quæ continuatur inter defuncto in
 hæredem sit vera, an ficta, cōplures enim
 fictam esse tenent, quos cumulatè con-
 gemit *Tiraquell. d. tractat. le mort saisi le*
vif in 5. part. declarat. 1. num. 1. & 2. &
Gabriel. Roman. lib. 5. recept. sentent. de
acquir. vel amitt. possess. conclus. 9. nu. 7.
 complures verò alij non contemnendæ
 119 auctoritatis † totum appositum tenent
 quos refert idem *Tiraquell. d. declarat. 1.*
num. 4. & 5. nec non Peregr. qui eandem
sententiam tenet d. art. 47. num. 16. Quæ
 posterior sententia nonnullis rationibus
 ab eodem *Tiraquel. relatis d. cap. 1. nu. 6.*
 & 7. satis efficaciter persuadetur, vt præ-
 120 ualere videatur. Quamuis tēgo in hæren-
 dum sentiam distinctioni Claudij de Sei-
 lel Aquen. in *l. 1. in princ. colum. 3. vers.*
benè fatendum est ff. de acquir. possess. vt
 respectu possessionis naturalis hæc trās-
 lata per statutum sine aliquo actu natu-
 rali siue corporeo non sit vera, sed ficta,
 121 vnde † solet ciuillissima possessio appella-
 ri, vt refert *Peregrin. de fideicom. art. 47.*
num. 17. vel artificialis, vt idem *Peregr.*
d. num. 17. animaduertendum tamen
 122 † quamuis ciuillissima sit, & artificialis
 non differre à ciuili, nisi in modo acqui-
 rendi, ac ideo producere eos iuris effe-
 ctus quos ciuilis possessio, vt idem *Pere-*
grin. num. 17.

Tertio præsciendum non solum dari
 statuta continuantia possessionem, sed
 quadam his maximè similia, quæ non
 quidem continuant possessionem defun-

Et in hæredem, effectum tamen similem pariunt, quæ nimirum prohibent, ut nullus alius capere, aut ingredi dictam possessionem quocunque titulo possit, hærede excepto, ut est Bononiæ sub rubrica, quod nullus occupet possessionem rei hæreditariæ, cuius statuti vires sunt, ut non possit per alterius occupationem aliquo modo impediri hæres, quin dictam possessionem consequatur, perinde ac si res hæreditariæ adhuc vacantes essent, declarat enim quamcunque possessionem ab alijs occupatam ipso iure nullam, & inefficacem.

His præcognitis ad rem deveniamus quærentes, an legis nostræ beneficium comperat.

Videtur negativa sententia tenenda.

113 † Primo, quia remedium adipiscendæ non datur ei, qui possidet, ut notatur in l. 1. in fin. ff. quorum bonorum. At his possidet cum statutum faciat illum possessorem: ergo, &c.

124 Confirmatur, quia non potest † quis eandem rem, quam habet iterum consequi, alioqui eam haberet antequam consequeretur, quod repugnat, & ideo non admittendum l. ubi repugnantia ff. de regul. iur. at si daretur hoc beneficium possidenti ex vigore statuti, eam possessionem, quam habet hæres iterum consequeretur ex hoc remedio: ergo, &c.

125 In cōtrarium est receptissima interpretum omnium sententia † existimantium huius legis beneficium, & alia interdicta adipiscendæ possessionis competere hæredi, in quem possessio defuncti per statutum est continuata, quam tenuere Petrus à bell. pertin. l. ea lege, & ibidem Cyn. colum. 1. vers. & istud est argumentum, & Bald. col. 4. vers. modo venio ad questiones. Salycet. colum. 6. in fin. per illum text. C. de donat. quæ sub modo. Bald. in Auth. defuncto colum. 2. in 3. quæst. C. ad Senat. Conf. Tertull. & in rubr. de consuetud. colum. 2. vers. consuetudo potest transferre idem Bald. in rubr. extra de causa possess. & proprietat. colum. pen. vers. quæro statuta Communis Mediolani, & in cap. cum quis colum. 1. extra de restit. spo-

liat. Raphael. Cum. conf. 43. in questione Francisci ad fin. Castr. l. si sorori C. de iur. deliber. in fin. Alexand. ibidem post medium. Iacob. de S. Georgio num. 4. las. colum. 1. in 1. fallentia. Alexand. in l. cum hæres in princ. colum. 1. ff. de acquir. possess. & in l. in suis colum. 4. vers. ubi autem statutum ff. de liber. & posthum. & conf. 82. perspectis his colum. 2. vers. nec ad hoc obstat, hos, & alios innumeros de more colligit. Tiraquell. in tract. le mort saisi le vis par. 6. declar. 2. num. 2. & 3. quos vide apud eum quibus addo Peregr. copiose alios referentem d. art. 47. nu. 18.

Probatur hæc sententia. Primo, quia 126 † hoc beneficium nō solum competit pro possessione obtinenda, verum etiam pro obtenta confirmanda, ac defendenda, ut per Cyn. & alios complures congestos ab eodem Tiraquell. d. declar. 2. num. 8. quibus addo Hodofreddum hic num. 9. vers. sed denuo. Salyc. num. 20. vers. sed inquit Iacob. Petr. Iacob. Aurelian. in pract. aurea rubr. 151. num. 6. Surd. conf. 117. num. 11. & 160. num. 18. Ideo quamvis stante dispositione statuti iam possideat, adhuc potest hoc beneficio uti pro confirmatione suæ possessionis obtinenda. Hinc Bald. in d. rubr. de causa possess. & proprietat. colum. fin. vers. & nota, quod 127 edictum inquit. † Statutū continuativum possessionis operari mirabilem effectum, nempe ut beneficium legis nostræ sapiat duplicem effectum nimirum possessionis recuperandæ, & adipiscendæ, ideo agenti 128 non posse apponi exceptionem proprietatis, quæ alioqui posset apponi, quando probatio esset in promptu, & ageretur simpliciter beneficio d. l. final. sequitur Dec. conf. 84. colum. 2. vers. præterea tale statutum sub num. 1.

129 Secundo, quia veritas, † & fictio bene concurrant, & qui tutus est fictione, adhuc potest veritatem implorare, licet non è cōtrario, ut per tex. in l. apud Iulianum §. 1. ff. ad Trebellian. quem dicit notabilem. Bald. in rubr. de consuetud. quamobrem cum ex dispositione statuti continuantis non verè, sed fictè possideat hæres, saltem quantum ad naturalem, ut

616 De Acquirenda Possessione

constat ex præmissis *num. 120.* nihil impedit quominus veram possessionem petere possit, hinc videmus quamvis † dominus non possit rem propriam condicere, præterquam à fure *l. ult. ff. usufruct. quemadm. caueatur*, id tamen in verò domino non in ficto procedere, qui † enim fingitur dominus à quocunque re condicere potest *l. 1. C. de donat. que sub mod. & l. qui mortis causa ff. de don. caus. mort.*

132 hinc † quāvis legatarius rei legatæ etiam ante traditionem dicatur dominus *l. si tibi homo §. cum seruus ff. de legat. 1. l. à Titio ff. de fart.* vnde rectè † agit rei vindicatione *l. 1. C. commun. de legat. §. 1. Instit. eodem*, † tamen nihil impedit quin etiam possit agere actione personali *l. 1. C. commun. de legat. §. sed nostra. Instit. de legat.* cum † tamen verus dominus personali agere nequeat *§. sic itaque. Instit. de action.* consequens ergo est, vt habens fictum dominium ad veri acquisitionem agere possit.

Tertio probatur eadem sententia, quia cum statutum sit introductum in fauorem hæredis, vt in eum transferatur possessio ipso iure † non debet in eius damnum retorqueri *l. quod fauore C. de legib. l. legata inutiliter ff. de legat. 1.*

Ad primum respondetur quamvis remedium adipiscendæ non detur ei, qui possidet, hoc † tamen remedium dari etiam ad confirmationem adeptæ, & ita non esse simpliciter adipiscendæ, vt constat ex primo argumento.

138 Secundo respondetur † dari pro ea possessione, quam non habet nempe vera naturali, cum enim hac careat nihil impedit, quo minus possit eam adipisci.

Ad confirmationem eodem modo respondetur, licet enim rem, quam quis habet non possit iterum consequi, potest tamen confirmare, & munire suam possessionem, vt firmitior sit. Item consequitur eam possessionem, quam non habet, nempe veram naturalem.

Quæstio X I V.

AN, & quibus, competat hoc remedium habito respectu ad qualitates, & conditiones externas prætendentium. Puta numerari, & similibus.

Continet Articulus sex, quorum tres hoc loci explicantur, reliqui verò commodius alibi.

Articuli, qui hoc loci explicantur.

Primus Articulus. An duobus concurrentibus, cum duobus testamentis ab eodem confectis hoc beneficium competat.

Secundus. An illi, qui eius renunciauerat hæreditati, à quo fuit postea institutus.

Tertius. Quid iuris si expressè renunciauerit, etiam successionem ex testamento, & tamen fuerit institutus.

Articuli, qui alibi explicantur.

Quartus. An cohæredi aduersus alium cohæredem, hic Articulus fuit explicitus in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 7. art. 8.

Quintus. An si duo veniant vi gratiosæ subrogationis procedatur ad instar huius beneficii, hic Articulus fuit explicatus, in eadem parte inscripta de legit. contradic. quæst. 2. art. 1.

Sextus. An si prouisus à Papa concurrat cum prouiso ab ordinario proceda-

cedatur ad instar huius beneficii, hic Articulus explicatur in eadem parte
quæst. 15. ubi materia in multos distinguitur.

S V M M A R I V M

Articuli Primi.

- 1 Instituta in secundo testamento non abo-
lito, vel cancellato, aut tali de cuius vi-
tio non appareat in continenti compe-
tit legis nostræ remedium, etiam ad-
uersus possidentem vigore primi testa-
menti.
- 2 Remedium legis nostræ non datur contra
titulo possidentem.
- 3 Primum testamentum per secundum re-
uocatur.
- 4 Instituta in secundo testamento cancella-
to, aut abolito, quod saltem apparen-
ter nullum sit, legis nostræ beneficium
non competit.
- 5 Testamentum prius non reuocatur per po-
sterius vitiosum, aut imperfectum.
Instituto in testamento in quo dubitatur,
an sit posterius non competit legis no-
stræ remedium aduersus possidentem,
ex alio testamento in quo eadem du-
bitatio aequè vigeat.
- 6 Possidens in pari causa præfertur non-
possidenti.
- 7 Possessio facit reum.
- 8 Reus etiam non possidens in dubio aëtori
est præferendus.
- 9 Ius metimur ex parte aëtoris, ita ut etiã
si reus nullum ius habeat, si tamen non
constet de iure aëtoris ipse absolua-
tur.
- 10 Hæres ab intestato hereditatem compe-
tenti remedio petens, si aduersus hære-
dem testamentarium proferatur aliud
testamentum diuersum eadem die con-
fectum obtinet.
- 11 Pluribus cum diuersis testamentis venien-
tibus inter quos non constet, quodnam
posterius sit, omnes simul admittendos
esse, qui sentiant. Contrarium tamen
verius, ut infra num. 19.
- 13 Donatio facta ab uno coniugatorum al-
teri, si donatarius prior decedat cor-
ruit.
- 14 Si tamen donatio reciproca sit, & non
constet, quis prior decesserit utraque
sustinetur.
- 15 Substitutus ultimo ex liberis decedenti-
bus, si ambo decesserunt, ita ut non con-
stet, quis posterior decesserit utrique
succedit.
- 16 Interpretatio ea est facienda, ut aëlus po-
tius sustineatur, quam pereat.
- 17 Condicio turpis, vel impossibilis ultima
voluntati apposita vitatur, & non
vitiat.
- 18 Contractui autem apposita vitiat, & non
vitatur.
- 19 Pluribus ex diuersis testamentis immis-
sionem petentibus, in quibus non con-
stet quodnam posterius, nullus admit-
titur.
Amplia ex mente Grati, ut num. 22. licet
auctor non probet, num. 30. & infra.
Limita, ut infra num. 37.
Limita secundo, ut infra num. 38.
Limita tertio, in testamento militis, ut
infra num. 42.
Limita quarto, si in altero testamento-
rum pia causa fuerit instituta, ut in-
fra num. 43.
Amplia, limitationem etiam si pia causa
concurrat cum possidente, ut infra,
num. 51.
Limita, si in altero testamentorum hora
sit adscripta, illud enim præualeat.
- 20 Incertitudo vitiat omnem aëtum.
- 21 Hereditas non potest adiri ex testamen-
to, in quo est suspitio falsi, vel nulli.
- 23 Dolo facis, hæc exceptio potest opponi ad-
uersus beneficium legis nostræ, si pro-
batio offeratur in continenti.
- 24 Probatio per testes tanta virtutis est, quã-
ta probatio per instrumenta.
- 25 Filiationis exceptio in hoc iudicio opponi
potest ad iustificationem preteritionis.
Declarat, num. 32.
- 26 Filiatio probatur per testes.
- 27 Neque regulariter probari potest per in-
strumenta.

- 28 *Falsum regulariter probatur per testes.*
- 29 *Dementia est de casibus, qui probantur per testes, quia de ea non rogatur Notarius.*
- 31 *Probatio, ubi in continenti est necessaria non potest fieri per testes.*
- 33 *Falsitatis exceptio, quomodo in hoc iudicio opponi possit.*
- 34 *Positionibus, seu articulis non potest negari responsio.*
- 35 *Probationem per testes posse fieri in continenti, quomodo intelligendum.*
- 36 *Probatio probationem non excludit, quomodo intelligendum.*
- 39 *Hæreditatem ex testamento consequi favorabilius est, quam ab intestato.*
- 40 *Venientes ab intestato in concursa duorum testamentorum, quorum in altero vocati sint, in dubio habent præsumptionem pro se.*
- 41 *Venientes ab intestato nulli præferantur pia causa.*
- 42 *Miles cum duobus testamentis decedere potest.*
- 44 *Iudicandum est in dubio pro pia causa.*
- 45 *Instrumenta duo si reperiantur, quorum in uno Ecclesie quid donatur, in alio hypothecatur, donationis instrumentum præsumitur primum.*
- 46 *Incertitudo non vitiat dispositionem ad pias causas factam.*
- 47 *Piis causis duobus in duobus diversis testamentis institutis, inter quæ dubium sit, quodnam sit posterius, causa magis pia præfertur.*
- 48 *Vnde si duo Monasteria instituta alterum Monialium, alterum Monachorum, præfertur Monasterium Monialium.*
- 49 *Monasterium Monialium magis pium reputatur, quam Monachorum.*
- 50 *Pie cause duæ, quæ æquæ pie sint, si fuerint instituta in duobus testamentis, ut supra ambe admittuntur.*
- 52 *Pia causa fauor præuales fauori rei.*
- 53 *Testamentum, in quo hora adscripta præfertur testamento eodem die confecto, in quo hora non est adscripta.*

ARTICVLVS I.

An duobus concurrentibus cum duobus testamentis ab eodem confectis hoc beneficium competat.

PRAESCIENDVM posse plures venire cum duobus testamentis, vel talibus, ut constet, quodnam prius, & quodnam posterius, vel talibus, in quibus non constet. Primo casu, aut nullus possidet, sed ambo veniunt ad possessionem petendam, aut possidet institutus in secundo aduersus, quem institutus in primo agit, asserendo secundum testamentum inefficax, aut possidet institutus in primo, & aduersus eum agit institutus in secundo, ut immittatur in bona ab eo vigore testamenti reuocati possessa. Primus casus fuit expositus in parte inscripta de legitim. contradiet. quæst. 2. art. 1. Secundus casus fuit explicatus supra quæst. 4. articulo 4. Tertius superest paucis explicandus. Secundo casu principali, quando non constat, quodnam testamentum fuit prius confectum, aut aliquis institutorum in altero ex testamentis prius possessionem obtinuit, aut nullus, aut ambo aliquarum rerum possessionem obtinuerunt, hi omnes casus erunt explicandi, & ideo quatuor erunt attingenda.

Primum, an instituto in secundo testamento competat hoc beneficium aduersus possidentem vigore primi testamēti.

Secundum, an instituto in testamento, de quo non constet, an sit altero posterius, competat hoc beneficium aduersus possidentē ex altero testamento æquē de prioritate, aut potioritate dubio.

Tertium, an si veniant simul plures cum pluribus testamentis eodem die confectis, in quibus non constet de prioritate temporis, nullo possidente, omnibus pro rata concedatur immissio ex hoc beneficio, an nulli.

Quarto, quid iuris si ambo possideant, & ambo agant alter aduersus alterum.

Quantum ad primum, an instituto in secun-

secundo testamento competat hoc beneficium aduersus institutum in primo, & possidentem ex eo, res facilis est, pro cuius determinatione, ita est distinguendum. Aut testamentum secundum est omnibus numeris absolutum, nullaque aduersus eum datur oppositio, aut si aliqua datur, altam requirit indaginem, aut verò non est absolutum, sed in aliqua parte essentiali vitiosum, ita ut vel nullum sit, vel saltem tale appareat, vel in continenti tale probari possit, † primo casu nihil impedit quominus hoc beneficium ex testamento competat, quamuis † enim non detur contra titulo possidentem, ut sæpè dictum, & præceteris docuit *Roland. à Vall. conf. 78. num. 5. volum. 3.* cum primum † testamentum per secundum reuocatum sit *S. posteriore Instit. quibus mod. testam. infirmen.* possidens ex primo testamento dicitur sine titulo possidere. Secundo verò † casu nullo modo hoc beneficium competit, cum non competat ex testamento laborante vitijis prædictis, ut suis locis, & cum † primum testamentum non fuerit per posterius sublatum. *d. S. posteriore*, unde possidens ex primo non solum dicitur cum titulo equali possidere, sed longè fortiori, & ita impedit immisionem, cum agens, sine titulo agere dicatur.

Quantum ad secundum, an competat ex testamento, de cuius posterioritate dubitatur, aduersus possidentem ex alio, de cuius posterioritate æquè ambigatur. Videtur primo aspectu pro dimidia immittendus, ratio est, quia cum æquè sit institutus, æquè contingere possit, ut testamentum, in quo institutus est posterius sit, ac in altero, quia alteri hæredi, quo ad titulum æqualis est, eidem quoque ad utilitatem, & commodum ex titulo proficiscentem, succurrendum erit.

Verior tamen, & receptior sententia † est venientem secundo loco non esse immittendum, in aliquam partem, sed eum, qui primus possessionem obtinuit iustè possidere, & in tota hæreditate manutenendum, ita *Bart. in l. 1. §. non autem ff. de bon. possess. secund. tabul. Barbaz.*

conf. 23. colum. 11. in fin. lib. 1. Alciat. in tract. prescript. reg. 3. prescrip. 43. nu. 8. Rebuff. in tract. de pacif. possess. num. 375. Mantua hic in fine primæ lectionis. Neuizan. conf. 79. nu. 27. Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 793. Salyc. hic num. 22. Sequitur Ias. hic num. 30. Dec. num. 33. Tirraquell. de iur. primog. quæst. 17. in 11. oppositione. Peregrin. de fideicom. art. 48. num. 24. Zuccard. hic num. 437.

7 Probatur † autem hæc sententia. Primo, quia hoc est commodum possessoris, ut in pari casu is præferatur *S. commodum Instit. de interd. glos. in cap. nulli dubium 12. quæst. 5. plura Decius in huius rei confirmationem nu. 12. optimus est tex. in l. in pari ff. de reg. iur.* Confirmatur, quia † possessio facit reum *dict. S. commodum*, reus autem in dubio absolvendus, unde quemadmodum hoc idem dicendum est in † reo non possidente, in quantum reus ob regulam *l. fauorabiliores ff. de reg. iur. & l. cū auus ff. de action. & obligat.* ita facilius in possessore.

10 Secundo probatur, † quia ius metimur ex parte actoris, non ex parte rei, ita ut quamuis reus nullum ius habeat in re possessa, si tamen non constet de iure actoris perfecto, & absoluto frustra agit, possessor enim ab onere probandi releuatur, & illud in actorem reijcitur *l. circa ff. de probat. Rip. in cap. sæpè num. 2. de rest. spoliatorum. Menoch. de arbitr. lud. lib. 2. casu 47. num. 12.*

11 Declara, ut hoc verum sit, quando veniens contra possidentem solum utitur testamento eodem die confecto, † secus si veniret tanquam hæres ab intestato ad petendam hæreditatem, & ad infirmendam exceptionem testamenti, ut probaret illud nullum, produceret aliud testamentum eodem die confectum, etiam si non ipse, sed alius in eo testamento esset institutus, tunc enim, & destrueret exceptionem possidentis, & suam intentionem fundaret, quæ tamen in eo consistit, ut his, de cuius hæreditate agitur, dicatur intestatus, quo casu non quidem immitteretur veniens ab intestato, ex huius legis beneficio, quod venientibus ab intesta-

testato, non competit, sed ex alijs remedijs venientibus ab intestato, competentibus, de quibus alibi dixi.

12 Quantum ad tertium ¶ sunt, qui sentiant omnes pro rata immittendos, ut refert *Odofred. hic*, qui tamen nullum in specie allegat, ita sentientem, & pro hac opinione nonnulla iura ponderat *Accursius* hic in verbo misus, quibus non respondet, sed tantum allegat nonnulla alia, quæ faciunt contra. Facit igitur pro hac opinione primo *tex. in l. cum hic status* §. si ambo ff. de donat. inter vir. & ux. ubi

13 ¶ quamvis donatio facta ab vno coniugatorum alteri euanescat, si prior moriatur donatarius, si tamen ¶ donatio reciprocata sit, & non constet quis prior mortuus sit, utraque donatio sustinetur, ita

14 quamvis prius testamentum per posterius tollatur, si non constet quodnam posterius sit, nullum eorum dicetur reuocatum, & ita ambo sustinebuntur, unde uterque hæres pro sua portione immittendus, concordat cum allegato §. si ambo *tex. in l. si inter virum* 9. ff. de reb. dub. facit secundo *l. qui ex liberis meis* ff. de bonor. possess. secund. tabul. ¶ ubi quando quis fuit substitutus ultimo ex liberis decedentibus, si

15 ambo decesserint, ita ut non constet quis posterior admittitur substitutus, etiam ad hæreditatem eius, qui prior decessit, ita utrique succedit, similis est *tex. in l. qui duos* ff. de reb. dub. ita in casu nostro, quando non constat quodnam testamentum sit posterius utrumque sustinebitur, & ita uterque hæres pro sua rata erit immittendus.

Confirmatur, quia in dubio ea est facienda interpretatio, ¶ ut actus potius sustineatur, & valeat, quam, ut nullus sit *l. quoties in actionibus* ff. de reb. dub. quod maximè in ultimis voluntatibus asserendum videatur, cū valde fauorabiles sint, unde ¶ impossibilis, vel turpis conditio ultimæ dispositioni apposita vitatur, & non vitatur §. impossibilis de hered. instit. pluribus dixi supra *quæst. 8. num. 742.*

18 Contractui ¶ autem apposita vitatur, & non vitatur *l. non solum* ff. de action. & oblig. §. si impossibilis instit. de inut. stipul.

19 In contrarium ¶ est receptissima omnium sententia tenentium neutrum immittendum, sed per concursum se inuicem agentes impedire, quam sententiam tenuit primo *Pileus*, huius questionis auctor, quem refert, & sequitur *Odofred. hic sub num. 8. vers. sed denuo*, & videtur eandem sententiam tenere *Accursius* hic in *vers. missus*, cum enim duas referat opiniones, ultimo loco hanc negatiuam proponit, ita ut videatur eam tenere, ad tradita per eandem gloss. in *l. qui filium* §. habuimus ff. ad Trebell. alios huius sententia auctores cumulati refert *Menoch. d. remed. 4. num. 781.*

Probatur autem hæc sententia. Primo, quia incertitudo ¶ vitiat omnem actum *l. duo sunt Titij* ff. de testam. tutel. l. si fuerit in princip. ff. de reb. dub. plura in hanc rem. *Dec. hic num. 52. & Menoch. de arbit. l. ud. lib. 2. casu 188.*

Secundo, quia ubi adest suspitio falsi, vel nulli non ¶ potest ex eo testamento hæreditas adiri *l. cum qui duobus* ff. de acquir. hered. at ubi duo sunt testamenta diuersa eodem die confecta, adest suspitio falsi, vel nulli, quia cum necesse sit alterum, vel falsum esse, vel reuocatum, atque incertum sit utrumque suspectum erit, ideo ex nullo poterit hæreditas adiri, aut immisio obtineri.

Amplia ex mente *Grat. conf. 90. num. 37. volum. 2.* ut immisio ¶ ex testamento impediatur per aliud, quamvis vnum sit ad scripturam redactum, aliud verò non, sed tantum coram testibus nuncupatum, si enim in continenti probetur aliud testamentum eodem die confectum coram opportuno testium numero, institutus in testamento ad scripturam redacto impeditur secundum eum, quominus immisionem consequi possit, animaduertit enim licet ad obtinendum hoc beneficiū, necesse illud sit, ut testamentum ad scripturam redactum sit, ad excipiendum tamen, & impediendum immisionem sufficere testibus in continenti testamentum probare, quod nonnullis instantijs probat num. 38. & sequentibus, nam exceptio ¶ dolo facis, & dominij possunt op-

poni

poni si offeratur probatio in continenti, quod intelligendum, non solum de probatione per instrumenta, sed etiam per testes, tum quia *gloss. & Doctor.* de quibus per eum admittentes probationem dominij in continenti faciendam loquuntur generaliter, tum quia † tantæ virtutis est probatio per testes, quâta per instrumenta *l. in exercendis ff. de fid. instrum.*

25 Confirmatur ex alia instantia, quia † potest opponi exceptio filiationis ad iustificationem præteritionis, & opponens, tenetur probare filiationem, quæ † probatur per testes *l. filium definimus ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, † & regulariter non potest probari per instrumenta. Bald. post Nic. in rubr. de fid. instrument.*

26 Item secundum eundem Grat. potest opponi testamentum esse falsum, & † tamen falsum regulariter probatur per testes, ad notata per *Bart. in l. 1. §. si quis negat ff. que admod. testam. aper.* Item potest opponi testatorem fuisse insanum, † & de dementia non rogatur Notarius, ideo est de casibus, qui probantur per testes *iux. notata per Bald. in rubr. de fid. instrum.*

30 Non caret tamen hæc sententia Grati aliqua difficultate, quando quidem

31 † ubi probationes in continenti sunt necessariae, eas per testes fieri non posse pluribus confirmavimus supra *quæst. 2. nu. 215.* cum nonnullis sequentibus. Neque videntur obstare instantiæ per Grat. propositæ, nam quâtum ad exceptionem dolo facis, & dominij, quamvis *gloss. & Doctor. passim,* animadvertant opponi posse dummodo in continenti probetur, non tamen dicunt per testes in continenti probari, neque facit ad rem generalitas loquendi *gloss. & Doctor.* nam loquuntur de probatione in continenti, ita ut si probatio per testes non sit talis, non loquantur de ea, minus facit probationem per testes tantæ virtutis esse, quâta per instrumenta, nam non probationis virtus, sed probandi modus, in re nostra queritur, ut nempè sit in continenti. Quantum verò

32 ad exceptionem filiationis, † verum est eam opponi posse, si ex testamento de ea appareat, quia filius fuerit à testatore in

testamento nominatus, ut latè dixi supra *quæst. 23. num. 888.* si verò non de ea, ex testamento appareat rarò opponi potest, quia vix est, ut in continenti probari possit, nihil facit eam probari per testes, non verò per instrumenta, non enim sequitur probationem per testes admittendam, si ea non sit in continenti, maximè cum non reddatur elusoria regula, ut talis filiatione in continenti probanda opponi possit, cum per testamentum, & per confessionem partis probari possit, & ita saltem his duobus casibus verificetur regula. Quantum ad exceptionem falsitatis animadvertendum † regulam esse negativam, ut opponi nequeat, ut per *Odosred. sub num. 7. Dec. num. 19. Personal. de acquir. poss. ff. num. 119.* qua de re lacius suo loco, quæ licet limitetur, si in continenti falsitas probetur, non tamen sequitur eam per testes in continenti probari, neque dicas ergo nunquā probabitur, quia non datur alius probandi modus, nam semper potest dari partis confessio, quæ † subterfugere non potest, quin respondeat articulis, seu positionibus, *Doct. in l. 1. C. de edendo,* hoc idem de furoris exceptione dicendum, quæ in continenti per partis confessionem probari potest, vel etiam ex ipso testamento perperam confecto colligi, & quamvis *d. quæst. 2. sub nu. 217.* monuerim regulam, ut probatio † per testes dicatur in continenti,

35 quando sumus in re facili, non tam hoc in casu Grati applicari potest, cum illud intelligendum sit ex parte actoris, in quo quando sumus in iudicio summario possessorio, & fauorabili admittuntur probationes semiplenæ, ut dixeram in eadem *quæst. num. 24.* ideo non est mirum si tali casu admittantur testes, quia tunc cessat illa ratio, ut † probatio probationem non excludat, cum probationes rei, ad petitorium reijciantur, ut etiam dixi *d. quæst. 2. num. 218.* accedat testamentum ad scripturam non redactum, non esse numero earum rerum, quæ dicuntur facilis probationis, nam volens probare testamentum confectum esse, debet probare innumeras solemnitates intercessisse,

se, sine quibus efficax esse nō potest, quæ non ita de plano probari possunt.

- 37 Declara, vt † non habeat locum hæc determinatio, quando duo hæc testamenta pro vno, & eodem haberentur; puta, quia ambo sub eodem signo signata, tūc enim ambo hæredes instituti ad hæreditatem admittuntur, & per concursum non se mutuo pellunt, sed sibi partes faciunt l. 1. §. si quis ff. de bonor. possess. secund. tab. verba hæc sunt, sed, & si in duobus codicibus simul signatis, alias atque alios hæredes scripserit, & utrumque extet, ex utroque, quasi ex vno competit bonor. possess. quia pro vnis tabulis habendum est, & supradictum utrumque accipimus.

- Declaratur secundo, seu limitatur, vt
38 non habeat † locum, quando in altero ex testamentis essent vocati; venientes ab intestato, essent enim immittendi, non refraganti alio testamento, vt sentiunt communiter Doctores, quos cumulatè refert Menoch. d. remed. 4. num. 783. & altera ratio est, quia cum semper habituri sint hæreditatem, siue testamentum in quo instituti sunt sustineatur, siue corruat, fauorabilius est, † vt eam ex testamento consequantur, vt Menoch. d. num. 783. vnde causa intestati fauet causæ testati.

- Altera est ratio, quia in dubio prouenientibus ab intestato est præsumendum l. hac consultissima §. si quis C. de testamentis text. est egregius in l. posthumus ibi idem, & circa iustum ff. de iniust. rupt.
41 &c. hinc nonnulli † venientes ab intestato præferuntur piæ causæ. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præscript. 43. num. 3. Franciscus de Marchis. quæst. 163. num. 20. part. 2.

- 42 Declaratur tertio, vt non habeat † locum in testamento militis, hic enim cum duobus testamentis decedere potest l. certarum, & l. quarebatur ff. de testam. militari, & ideo institutus in utroque immittetur, ita Bart. in l. 1. §. non autem num. 1. ff. de bonor. possess. secund. tabul. sequitur Menoch. d. remed. 4. num. 785.

Declaratur quarto, vt non habeat locum, quando in altero testamentorum

- 43 † pia causa fuit instituta, ita Iason. hic num. 30. in 3. limitatione. Dec. num. 54. Alciat. d. præsumpt. reg. 3. præsumpt. 43. num. 6. & 7. Menoch. d. remed. 4. nu. 786. qui alios refert huius sententiæ auctores præsertim Tiraquell. in tract. de priuileg. piæ causæ priuileg. 35. & probatur hæc sententia ex mente Iasonis, quia † in dubijs iudicandum est pro pia causa l. sunt persone ff. de releg. cap. final. de re lud. cap. in his circa principium de priuilegijs.

- 44 Confirmatur ex mente eiusdem optimo simili, quia si reperiantur † duo instrumenta eodem die confecta, nec appareat quodnam prius factum, & in vno contineatur rem Ecclesiæ donatam fuisse, in alio eam rem fuisse hypothecatam fauore Ecclesiæ, præsumitur prius factum instrumentum donationis. Ludouic. in repetit. Authen. similiter in 13. speciali piæ causæ C. vnde si in contractibus piæ causæ sumitur ea interpretatio, quæ illi fauet, ita quoque in vltimis voluntatibus.

- 45 Accedit ratio opportuna, cuius fuit actor Decius, hic † incertitudinem non vitare dispositionem ad pias causas, ex Iuris Pontificij æquitate ad Archid. in cap. nulli 1. quæst. 1. Abbat. & Beroum in cap. ex parte de censibus. Alexand. in l. ita stipulatus colum. 2. ff. de verb. oblig. latè Tiraquell. in d. tract. de priuileg. piæ causæ priuileg. 55. & 56. Menoch. d. remed. 4. num. 787.

- Oritur dubitatio, quid iuris in concursu duarum causarum, quæ ambæ piæ sint, an neutra immittenda, an vtraque; an altera tantum. Et quidem † si altera magis pia, altera minus, sentit Decius magis piam præferendam ex sententia. Angel. in Auth. de Eccles. titul. vnde infert idem
47 † Decius ex duobus Monasterijs institutis altero Monachorum, altero Monialium, Monasterium Monialium præferendum, cum † magis pium reputetur ex sententia Bald. in l. in multis in fin. ff. de stat. homin. & in l. cum multa C. de bon. quæ liber. post Cynum, & alios. Dec. in cap. in præsentia de probat. Neuizan. in Sylua Nuptiali lib. 6. num. 47. ad fin. vers. idem quia potius.

Ratio autem, quare vtrunque testamentum non corruat est, quia, & inter causas, quæ ambæ piæ sunt, viget ea ratio, quia incertitudo nō vitiat, nihil aliud enim immissionem in hoc casu impedire potest, quam incertitudo, cū igitur vtrunque non corruat, nemo tamen possit cum duobus testamentis decedere, nisi præcipua causa suadeat æquum est, vt præualeat illud, quod magis fauet saltem præsumptæ voluntati testatoris, vnde cum appareat testatorem animæ fauore voluisse testari, videtur voluisse vocare causam magis piā in cuius beneficio maior continetur charitas, & maius meritum.

Si autem vtraque causa æquè pia sit, puta duo Monasteria Monialium, nullus est, qui casum determinet, ego sentirem, vtranque pro parte immittendam, si vera ea ratio est incertitudinem non vitare in pia causa, nam quamuis vbi altera magis pia non tanta videatur dari incertitudo, datur tamē licet minor, quæ idem operatur, quod maior, cum ea, quæ differunt secundū plus, & minus non differant specie, præterquam quod, vbi agitur de fauore piæ causæ, non solum ius naturale attenditur, non repugnat autem iure naturali quominus possit quis cum duobus testamentis decedere, vnde videmus militem posse cum duobus decedere, in quo tamen ius naturale seruatur.

Accedat si ambo testamenta sustineantur animæ testatoris faueri, pro cuius salute censetur ad pias causas testatus, si ambo corruāt caret anima testatoris hoc suffragio, credendum est autem, testatorem magis voluisse animæ consulendo, vtranque piā causam succedere, quā nullam.

51 Amplia hāc declarationem, vt etiam si pia causa concurrat cum possidente, ipsa tamen sit præferenda, ita *Decius hic sub num. 54. vers. sed pulchra est dubitatio, sequitur Menoch. alios allegans d. remed. 4. num. 789.*

52 Probatur autem hæc sententia, quia, quamuis possessor sit reus cui in dubio fauendum, fauor tamen piæ causæ præualeat fauori rei *cap. ult. extra de re iudic.* quo loco scriptum est in dubio esse pro

reo iudicandum, nisi fauor piæ causæ præualeat, vt dotis libertatis, &c.

Neque quidquam facit ius metiendum ex parte actoris, vt supra, quia cum fauore piæ causæ incertitudo non vitiat, dicitur actor bene suam intentionem probare producendo testamentum suum, cui non resistit testamētum possidentis, cum eius respectu incertitudo vitiet, vnde non solum constat eum sine titulo, & perperam possidere, quod non sufficeret actori, sed constat actorem optimum ius fauere, cum nitatur testamento non vitiatum ab incertitudine, accedat quando constat de vltimo testamento reliqua omnia cessare *S. posteriori Instit. quib. mod. testam. confirmen.* in re autem nostra saltem præsumptiuè constat testamentum, in quo pia causa instituta est, posterius esse, cum vltima ea præsumatur, dispositio, quæ animæ fauet. Hanc declarationem extendit *Menoch. d. rem. 4. nu. 790.* ad omnes causas fauorabiles, quæ fauore suo alijs arte feruntur, cuiusmodi causa libertatis, & aliæ, quorum exempla ibidem refert.

53 Declaratur tandem, vt non habeat locum, quando in altero ex duobus testamentis adscripta est hora, & in altero non, tunc enim illud, in quo hora adscripta est alteri ante fertur, ita *Curt. Iun. hic num. 79. Zuccard. num. 461. Menoch. num. 792. qui latè hanc materiam bene attingit in tractat. de arbitr. Iud. lib. 2. cap. 78. per totum potissimum quantum ad rem nostram attinet sub num. 24.*

S V M M A R I V M Articuli Secundi.

54 *Hæreditas stante eius renunciatione cum primum defertur censetur addita, & eodem instanti cessa, & donata.*

55 *Hæres, qui renunciauit hæreditati alicui nihilominus ab eo institutus legis nostræ beneficium obtinet.*

56 *Renunciatio facta hæreditati alicuius intelligitur de successione ab intestato. Amplia etiam, si testamentum ante renunciationem factum fuisset, num. 59.*

- 57 *Filia, quæ renunciauit hereditati paternæ excluditur tantum à successione ab intestato.*
- 58 *Filia, quæ renunciauit hereditati paternæ, si fuerit instituta potest capere ex testamento.*

ARTICVLVS II.

An illi, qui eius renunciauerat hereditati, à quo fuit postea institutus hoc beneficium competat, puta filia, quæ renunciauit hereditati paternæ.

- V**idetur negatiua sententia tenenda, quia in continenti ex instrumento renunciationis apparere potest de inhabilitate hæredis, qui ob renunciationem factus est incapax successione, quinimò in
- 54 † vim renunciationis cum primum hereditas defertur, censetur addita, & eodem instanti cessa, & donata. *Surd. decis. 14. num. 3.* ita ut omne ius cessauerit, quod in renunciante excogitari potest, exceptio enim in continenti probata, licet respiciat merita petitorij, impedit possessoria remedia, ut sæpius repetitum.
- 55 In contrarium † est veritas, quæ probatur, quia talis † renuntiatio facta hereditati alicuius intelligitur tantum de successione ab intestato, non autem de successione ex testamento; Vnde filiam,
- 56 † quæ renunciauit hereditati paternæ, excludi tantum à successione parentum ab intestato; docuit *Bald. in l. fin. sub nu. 15. vers. tu dic hoc verum, & ibi Dec. nu. 25. C. de post. Cuman. conf. 54. ante finem. Soccin. in tract. fallen. in littera F, reg. 9. lim. 11. Ruin. conf. 48. post num. 8. lib. 1. Surd. latè decis. 14. per totam, ubi idem firmat in paternis, & maternis num. 4. & 8. Rota in vna Ferrarien. bonorum 25. Februarij 1603. coram felic. rec. Gregorio XV. decis. 85. & ideo potest † capere ex testamento si fuerit instituta. Gabriel. de iur. dot. conclus. 1. num. 27. Surd. conf. 100. num. 9. & conf. 113. num. 24. cum alijs allegatis in dict. Ferrarien. bonorum coram felic. record. Gregorio XV.*

Ex his elicitur solutio argumenti in contrarium adducti, negandum est enim instrumento renunciationis apparere de incapacitate renunciantis, cum ut diximus renuntiatio tantum comprehendat successione ab intestato.

Amplianda est proposita determinatio, ut habeat locum etiam si testamētum factum esset ante renunciationem, adhuc enim solam successione ab intestato complectitur. *Surd. d. decis. 14. num. 7.*

S V M M A R I V M
Articuli Tertij.

- 59 *Conuentio tollens liberam testandi facultatem est ipso iure nulla.*
- 60 *Testandi libera facultas neque in totum tolli potest, neque restringi.*
- 62 *Obligationem sui fauore factam quilibet remittere potest.*
- 63 *Filia, quamuis cum iuramento in manibus patris, vel fratrum renunciauerit hereditati paternæ, potest tamen parens efficere, ut succedat.*
- 64 *Pañum de non succedendo patri, ut valeat requirit perseuerantiam patris usque ad mortem.*
- 65 *Hæres, qui testatori promiserat se ei non successurum, ne quidem ex testamento institutus, tamen consequitur immisionem ex lege nostra.*
- 66 *Hæres, qui nulli certæ personæ, sed impersonaliter renunciauit hereditati, cuiuspiam, etiam testamentaria institutus tamen ab eo rectè obtinet immisionem.*
- 67 *Obligatio non datur, ubi non datur plurimum consensus.*
- 68 *Donatio ante donatarij acceptationem non valet, & reuocari potest.*
- 69 *Amplia secundum multos, ut reuocari possit ante acceptationem, quamuis Notarius donatario fuisset stipulatus.*
- 70 *Renunciatio facta à filia in fauorem fratrum hereditati paternæ, eo non consentiente, est nulla.*
- 71 *Renuncians hereditati viuentis non per huiusmodi pañum fit indignus eius hereditate.*

72. *Consensus eius, de cuius hereditate agitur debet durare usque ad mortem, ad hoc, ut valeat renunciatio, vel pactum de illi non succedendo.*

73. *Instituens eum, qui suæ hereditati renunciauerat, reuocat consensum dictæ renunciationi præstitum.*

ARTICVLVS III.

An competat illi, qui renūciauit etiam successioni ex testamento, & fuit institutus.

PRo faciliori determinatione disputatione ommissa, & decisiuè procedendo tres casus constituo.

Primus casus est, quando promissio est facta ei, de cuius hereditate agitur, quia quis ei promisit se ei non successurum, quamuis ab eo institueretur, & tali casu sentio huiusmodi pactum, vel non valere ab initio, quia cū tollat libera facultatem testatori, eum efficaciter instituendi, qui promisit se non admissurum hereditatem, ita ut hæres esse non possit, tanquam bonis moribus contraria à iure reprobat. *l. stipulatio hoc modo concepta ff. de verb. obligat.* neque quidquam facit non esse sublatam liberam testandi facultatem, cum possit alios omnes habiles instituere argumento *l. cum ita legatum.*

60. *Instit. de condit. & demonstr. & non solum enim non potest tolli, sed ne quidem restringi, aut minui libera testandi facultas l. cum duobus S. item responsum ff. pro socio. Dec. in d. l. final. colum. 8. & in consil. 184. Cognol. in d. l. final. num. 64.* Vel si valeat, ita ut teneatur promissor stare

61. & promissis, posse tamen eum, cui facta est promissio obligationem remittere, quod vniuersale est in omnibus obligationibus, ad tradita in *l. si vnus S. pactus ne peteret ff. de pact. in l. nihil tam naturale ff. de reg. iur.* remittere autem censetur eum instituendo cum declarat suam voluntatem esse, ut succedat, ita in terminis, quando & filia renunciauit hereditati paternæ in manibus patris, quinimò e-

tiam fratrum, etiam cum iuramento, posse tamen patrem efficere, ut non obstante iuramento succedat, voluit Bald. in cap. ad nostram il. 2. colum. 3. de iureiurand. & ratio est, quia ad hoc, ut tale pactum & valeat requiritur perseverantia patris usque ad mortem. Bald. l. fin. C. de pact. Bald. sequuntur Dec. in d. l. fin. colum. 1. & 2. Ias. in d. l. stipulatio hoc modo concepta ff. de verb. oblig. Aquen. ibidem colum. 3. vers. tu autem aduerte, & Cognol. num. 92. Si ergo aut promissio de non succedendo, aut non valet, aut est remissa, sequitur ut & nihil immissionem eius, qui renunciauerat, impediatur.

Secundus casus, quando renunciatio & fit impersonaliter, neque in manibus eius de cuius hereditate agitur, neque in manibus cuiuspiam alterius, sed simpliciter quis se obligat ad non succedendum cuiuspiam, quamuis ab eo fuerit institutus, & hoc casu, neque credo immissionem impediri posse, quia nullus datur, cui ius obligationis quæsitum sit, cum nullus consenserit, & ubi enim non datur plurium consensus, ibi nulla datur obligatio *l. 1. S. adeo ff. de pact. tradunt Doctor. in princip. Instit. de oblig. & late in rubr. ff. de verb. oblig.* ita ut ne donatio & quidem valeat, donec à donatario fuerit acceptata, & ante talem acceptationem reuocari possit *l. non ambigitur C. de donat. l. absenti ff. de donat.* Quod est verum secundum & multos etiam Notario expresse stipulati pro donatario, ut multorum auctoritatibus docuit Peregrin. de fideicommiss. art. 51. num. 14. & in tract. de iur. Pbiisc. tit. de priuileg. Pbiisc. extraiud. num. 23. plusibus Alciat. in cap. cum contingat num. 327. cum sequenti, licet multi dissentiant, quam rem in præsentem suspensam relinquo. Cum ergo in casu nostro nulli præcisè hæc successio renunciata, nullus potuit eam acceptare, & ita nulli ius quæsitum, ita ut renunciatus obligari possit.

Tertius casus, quando renunciatio fuit facta ad fauorem certarum personarum, puta soror promittit fratribus se non successuram communi parenti, etiam si ab

G g g illo

illo fuerit instituta, & ita fratribus renunciat omnem spem hæreditatis paternæ, tam legitimæ, quam testamentariæ, & hoc casu adhuc sentio nihil immissionem
 70 impedire posse, aut enim sine † parentis consensu hæc promissio de non succedendo, seu renunciatio fuit facta, & ipso iure est nulla, nullumque operatur effectum *d.l. fin. C. de pact.* quamvis enim ex parte renunciantis nō sit pactum affirmativum de succedendo, & ideo multi sentiant valere, quia non datur in eo votum captandæ mortis, crebrius tamen receptum est non valere, quia licet in renunciante non detur huiusmodi votum, datur tamen in eo cui fit renunciatio, ita *Suarez. in l. quoniam in prioribus limit. 5. C. de inoffic. testam. Covar. in cap. quamvis pactum in initio tertiæ partis num. 7. vers. ceterum de pact. in 6. Cagnol. qui testatur de communi in d.l. fin. num. 92. ff. de pact. Dec. ibidem num. 4. Bald. in cap. ad nostram il 2. colum. 2. extra de Iureiuran. Ias. in l. stipulatio hoc modo concepta num. 4. ff. de verb. oblig. Aretin. in l. qui superstitis*

volum. 4. ff. de acquir. hered. Plenè Soccin. cons. 84. volum. 3. Neque dicatur saltem per huiusmodi pactum renunciantem, † factum fuisse hæreditate indignum, & ideo in continenti constare de incapacitate eius, nam cum non inducatur votum captandæ mortis ex parte renunciantis, non inducitur in eius præiudicium incapacitas, quæ in poenam huius voti ad refrenandam nimiam rerum alienarum cupiditatem imposita fuit. Aut facta est cū consensu eius, de cuius hæreditate agitur, † & cum tali casu necesse sit huiusmodi consensum durare vsque ad mortem *d.l. fin. Rota in vna Bononien. fideicommissi 11. Martij 1611. coram Illustrissimo Sacrato.* Et conficiendo testamentum, in quo renunciantem instituat ostendat se mutare voluntatem, & velle, ut is succedat, & ita reuocare consensum, faciūt tradita à *Rota in d. Bononien. fideicommissi coram Illustrissimo Sacrato in fin.* conlequens est, ut renunciatio fiat inefficax, & ita nullius possit esse impedimenti, quominus immissio concedatur.

Quæstio X V.

Quibus ratione officij, quia fortè executores, Tutores, Curatores, vel similes hoc beneficium competat. Continet Articulos Vndecim, quorum septem hoc loci explicantur, reliqui alibi suis locis.

Articuli, qui hoc loci explicantur.

Primus Articulus. An Episcopo executori testamenti, in quo pauperes Christi fuerunt instituti hoc beneficium competat.

Secundus. Vtrum executori generali in testamento constituto, quando pauperes fuerunt instituti.

Tertius. Vtrum tutori hoc beneficium competat, nec non curator.

Quartus. Vtrum coniunctæ personæ pro alia coniuncta agenti hoc beneficium competat.

Quintus. Vtrum procuratori pro suo principali agenti.

Sextus. Vtrum hæredi fiduciario.

Septimus. Vtrum administratori in testamento constituto.

Articuli, qui alijs in locis opportunius explicantur.

Octavus. An curator hæreditatis hoc beneficium competat, fuit explicatus quæst. 16. art. 4.

Nonus. An executori pro loco pio ædificando fuit expositus supra quæstio. 12. art. 7.

Decimus. An patri tamquam legitimo administratori, quando filius fuit institutus fuit explicitus quæst. 11. art. 2.

Vndecimus. An matri agenti pro filio in vtero constituto, quæ spectant ad hunc articulum habentur in parte inscripta de legitim. contradictor. quæst. 14. art. 4.

S V M M A R I V M
Articuli Septimi.

- 1 Immissio ex lege nostra soli scripto heredi competit.
- 2 Episcopus executor testamenti in quo pauperes fuerunt instituti, non tamen dicitur scriptus heres.
Declarat, ut infra num. 14.
- 3 Pauperes ab aliquo nominandi in testamento substituti non dicuntur scripti.
- 4 Scriptum non dicitur, quod legi nequit.
- 5 Episcopo ex执utore testamenti, in quo pauperes sunt scripti, non competere legis nostre beneficium voluit Barbacia.
- 6 Contrarium tamen, ut hoc beneficium Episcopo competat est frequentius receptum.
Declarat, ut infra num. 16.
- 7 Pauperibus incertis institutis, si nullum in patria testatoris existat Xenon Episcopus de Iure Codicis hereditatē adit, & pauperibus distribuit.
- 8 Episcopo idem ius competit, pauperibus incertis institutis, nullo Xenodochio in patria testatoris existente, quod ipse Xenodochio competere si existeret.
- 9 Xenon existēs in patria testatoris pro instituto habetur, quando pauperes incerti fuerint instituti.
- 10 Conditio, ut aliquid detur furioso, vel pupillo rectē impletur dando curatori, vel tutori.
- 11 Episcopus tanquam procurator pauperum, & ex illorum persona ad hereditatem venit.
- 12 Episcopus est pater pauperum.
- 13 Episcopus est tutor pauperum.
- 14 Scriptum illud dicitur, quod à lege pro scripto habetur.
- 16 Episcopo ex persona pauperum institutorum competit legis nostra remedium, quando nullus alius in testamento fuit executor, eo enim dato competit dicto executori non Episcopo.
- 17 Intellige si per annum executor testamentarius non fuerit negligens, nam si negligens fuerit eius officium ad Episcopum transit.
Limitat, ut num. 22.
- 18 Annus incipit executori currere, quando fuit ab Episcopo interpellatus.
- 19 Nisi testator annum à lege datum executori prorogauerit.
- 20 Executor non potest compelli inuitus, ut officium acceptet.
- 21 Executori testamenti, in quo pauperes instituti debet denunciare Episcopus, an velit acceptare officium executoris, si acceptauerit is legis nostre beneficium intentabit, si non acceptauerit intentabit Episcopus.

ARTICVLVS I.

An Episcopo executori testamenti, in quo pauperes Christi sunt instituti hoc beneficium competat.

IDE TVR negatiua sententia tenenda.

Primo, quia hoc beneficium ꝑ competit soli scripto heredi, ut sapius repetitū potissimū

- 1 supra quæst. 8. in princip. Episcopus ꝑ autem non est scriptus heres l. qui liberis §. hac verba de vulgar. l. cum filio ff. eodem, quas leges ponderaui supra quæst. 10. artic. 1. & 2. ergo, &c. & ita argumentatur
- 2

Ggg 2 tur

illo fuerit instituta, & ita fratribus renunciat omnem spem hæreditatis paternæ, tam legitimæ, quam testamentariæ, & hoc casu adhuc sentio nihil immisionem
 70 impedire posse, aut enim sine † parentis consensu hæc promissio de non succedendo, seu renunciatio fuit facta, & ipso iure est nulla, nullumque operatur effectum *d.l. fin. C. de pact.* quamvis enim ex parte renunciantis nō sit pactum affirmatiuum de succedendo, & ideo multi sentiant valere, quia non datur in eo votum captandæ mortis, crebrius tamen receptum est non valere, quia licet in renunciante non detur huiusmodi votum, datur tamen in eo cui fit renunciatio, ita *Suarez. in l. quoniam in prioribus limit. 5. C. de inoffic. testam. Couar. in cap. quamvis pactum in initio tertiæ partis num. 7. vers. ceterum de pact. in 6. Cagnol. qui testatur de comuni in d.l. fin. num. 92. ff. de pact. Dec. ibidem num. 4. Bald. in cap. ad nostram il 2. colum. 2. extra de Iureiuran. Ias. in l. stipulatio hoc modo concepta num. 4. ff. de verb. oblig. Aretin. in l. qui superstitis*

colum. 4. ff. de acquir. hered. Plenè Soccin. conf. 84. volum. 3. Neque dicatur saltem per huiusmodi pactum renunciantem,
 71 † factum fuisse hæreditate indignum, & ideo in continenti constare de incapacitate eius, nam cum non inducatur votum captandæ mortis ex parte renunciantis, non inducitur in eius præiudicium incapacitas, quæ in pœnam huius voti ad refrenandam nimiam rerum alienarum cupiditatem imposita fuit. Aut facta est cū consensu eius, de cuius hæreditate agitur, † & cum tali casu necesse sit huiusmodi consensum durare vsque ad mortem *d.l. fin. Rota in una Bononien. fideicommissi 11. Martij 1611. coram Illustrissimo Sacro.* Et conficiendo testamentum, in quo renunciantem instituat ostendat se mutare voluntatem, & velle, ut is succedat, & ita reuocare consensum, faciūt tradita à *Rota in d. Bononien. fideicommissi coram Illustrissimo Sacro in fin.* consequens est, ut renunciatio fiat inefficax, & ita nullius possit esse impedi-
 72 menti, quominus immissio concedatur.
 73

Quæstio X V.

Quibus ratione officij, quia fortè executores, Tutores, Curatores, vel similes hoc beneficium competat. Continet Articulos Vndecim, quorum septem hoc loci explicantur, reliqui alibi suis locis.

Articuli, qui hoc loci explicantur.

Primus Articulus. An Episcopo executori testamenti, in quo pauperes Christi fuerunt instituti hoc beneficium competat.

Secundus. Vtrum executori generali in testamento constituto, quando pauperes fuerunt instituti.

Tertius. Vtrum tutori hoc beneficium competat, nec non curatori.

Quartus. Vtrum coniunctæ personæ pro alia coniuncta agenti hoc beneficium competat.

Quintus. Vtrum procuratori pro suo principali agenti.

Sextus. Vtrum hæredi fiduciario.

Septimus. Vtrum administratori in testamento constituto.

Articuli, qui alijs in locis opportunius explicantur.

Octauus. An curatori hæreditatis hoc beneficium competat, fuit explicatus quæst. 16. art. 4.

No-

Nonus. An executori pro loco pio ædificando fuit expositus supra quæstio. 12. art. 7.

Decimus. An patri tamquam legitimo administratori, quando filius fuit institutus fuit explicitus quæst. 11. art. 2.

Vndecimus. An matri agenti pro filio in vtero constituto, quæ spectant ad hunc articulum habentur in parte inscripta de legitim. contradictor. quæst. 14. art. 4.

S V M M A R I V M
Articuli Septimi.

1 Immissio ex lege nostra soli scripto hæredi competit.

2 Episcopus executor testamenti in quo pauperes fuerunt instituti, non tamen dicitur scriptus hæres.

Declaro, ut infra num. 14.

3 Pauperes ab aliquo nominandi in testamento substituti non dicuntur scripti.

4 Scriptum non dicitur, quod legi nequit.

5 Episcopo executore testamenti, in quo pauperes sunt scripti, non competere legis nostre beneficium voluit Barbacia.

6 Contrarium tamen, ut hoc beneficium Episcopo competat est frequentius receptum.

Declaro, ut infra num. 16.

7 Pauperibus incertis institutis, si nullum in patria testatoris existat Xenon Episcopus de Iure Codicis hereditatē adit, & pauperibus distribuit.

8 Episcopo idem ius competit, pauperibus incertis institutis, nullo Xenodochio in patria testatoris existente, quod ipse Xenodochio competere si existeret.

9 Xenon existēs in patria testatoris pro instituto habetur, quando pauperes incerti fuerint instituti.

10 Condicio, ut aliquid detur furioso, vel pupillo rectē impletur dando curatori, vel tutori.

11 Episcopus tanquam procurator pauperum, & ex illorum persona ad hereditatem venit.

12 Episcopus est pater pauperum.

13 Episcopus est tutor pauperum.

14 Scriptum illud dicitur, quod à lege pro scripto habetur.

16 Episcopo ex persona pauperum institutorum competit legis nostre remedium, quando nullus alius in testamento fuit executor, eo enim dato competit dicto executori non Episcopo.

17 Intellige si per annum executor testamentarius non fuerit negligens, nam si negligens fuerit eius officium ad Episcopum transit.

Limita, ut num. 22.

18 Annus incipit executori currere, quando fuit ab Episcopo interpellatus.

19 Nisi testator annum à lege datum executori prorogauerit.

20 Executor non potest compelli inuitus, ut officium accipiet.

21 Executori testamenti, in quo pauperes instituti debet denunciare Episcopus, an velit acceptare officium executoris, si acceptauerit is legis nostre beneficium intentabit, si non acceptauerit intentabit Episcopus.

ARTICVLVS I.

An Episcopo executori testamenti, in quo pauperes Christi sunt instituti hoc beneficium competat.

IDE TVR negatiua sententia tenenda.

Primo, quia hoc beneficium ꝑ competit soli scripto hæredi, ut sæpius repetitū potissimum

2 supra quæst. 8. in princip. Episcopus ꝑ autem non est scriptus hæres l. qui liberis §. hac verba de vulgar. l. cum filio ff. eodem, quas leges ponderaui supra quæst. 10. artic. 1. & 2. ergo, &c. & ita argumentatur

Ggg 2 tur

626 De Acquirenda Possessione.

tur *Barbacia in rubric. C. qui admitti num. 175.*

Secundo pōderatur à Doctoribus doctrina *Bart. in d. l. qui liberis §. hac verba in fin. de vulg. quem ceteri eo loci sequuntur, ut refert Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 264.* inquit Bart. Si testator instituerit hāredem, † & eidem hāredes infra scriptos substituatur, deinde pauperes per aliquem nominandos substituatur, hos pauperes non censerī scriptos, quia cum legi † non possint, nec etiam possunt dici scripti, ita ergo in re nostra cum Episcopus non possit in testamento legi, non potest dici in eo scriptus, & per consequens non ei competit hoc beneficium, & ita post nonnullos alios argumentatur *Curt. lun. hic num. 53. & Menoch. d. remed. 4. num. 264. vers. 2. aduersus.*

5 Tertio, quia ita tenet *Barbac. in rubr. C. qui admitti num. 175.*

6 In contrarium est † receptissima omnium sententia, ut constat ex compluribus auctoritatibus à *Menoch. congest. d. remed. 4. num. 256. quibus addo Salycet. hic num. 7. Bald. in addit. ad Speculat. tit. de testam. in fin. Achil. Personal. de adipiscend. num. 233.*

7 Probat hęc sententia primo per textum egregium in *l. si quis ad declinandum §. ubi autem vers. si enim C. de Episcop. & Cleric. ubi † Imperator constituit quibus nam acquiratur hēreditas, quando pauperes incerti fuere instituti, eo casu, quo nullum Xenon potest hēreditatem sibi vendicare, quia nullus in Ciuitate reperiatur, statuit ut Episcopus hēreditatem accipiat, & pauperibus, qui in Ciuitate sunt, vel penitus mendicantes, vel alia sustentatione egentes distribuatur, si ergo debet Episcopus hēreditatem accipere, & pauperibus distribuere, media quoque eiusdem accipiendę eidem competent, & ita legis nostrę beneficium.*

8 Augetur † textus ponderatio, quia illud idem in Episcopo affirmat Imperator, quod supra in Xenodochio statuerat, quando † Xenon pro instituto habetur, nimirum si pauperes indefinitē fuerint instituti, & vnicus Xenon in Ciuitate re-

periatur, huic autem Xenodochio, & ius, & nomen hāredis dedit Iustinianus, & licentiam mouendi actiones, & debita exigendi, cum ergo ex his sequatur ut Episcopus, & ius, & nomen hāredis habeat, sequitur, ut ex competant beneficia, quę hāredi, & ita maxime legis nostrę beneficium, item cum possit Episcopus actiones mouere, certē actionem ex lege nostra competentem rectē mouebit.

Secundo procurator, tutor, & quicunque personam repręsentans eius, cui debetur hēreditas nomine repręsentati rectē hoc beneficium intentant, ut omnes fatentur, vnde in simili videmus † conditionem dandi aliquid furioso, vel pupillo rectē impleri, si curatori furiosi, vel tutori pupilli detur *l. si fundus ff. de condit. & demonstr. l. stichum §. ususfructum, & §. ficuti ff. de solut.* At Episcopus † tanquam procurator pauperum illorum personam repręsentans ad hēreditatem venit *d. l. si quis ad declinandum §. ubi autem*, ergo rectē huius legis beneficium implorat.

Tertio, sic ex mēte *Zuccardi, & Mantica nec non Menoch. d. remed. 4. nu. 260.* possumus argumentari Episcopus † est pauperum pater. *Bald. in l. precibus numer. 46. C. de impub. & alijs substit. & in addit. ad Specul. §. ultim. de testamen.* sed patri conceditur hoc beneficium, quando filius fuit institutus, ut *supr. quest. 10. art. 2.* ergo, & Episcopo competet.

Quarto, ex mente eiusdem *Menoch. nu. 261.* † Episcopus est tutor pauperum, & illius locum obtinet *cap. omnis 6. questio. 1. cap. auditis de in integr. restit. Abbas in cap. Abbas num. 7. de eo, quod met. caus. Garzia in tract. de ultimo fine. lur. Can. & Ciuil. num. 432.* sed tutori sui pupilli nomine agenti huius legis beneficiū conceditur, ut *infra art. 3.* ergo, & c.

Ad primum respondendū Episcopum † esse scriptum hāredem quantum ad iuris dispositionem attinet, quando venit ex persona pauperum, ut iam fuit probatum per tex. in *l. si quis ad declinandum §. ubi autem in illis verbis, si enim haredum ei, & ius, & nomen dedimus.*

Nihil

Nihil faciunt leges in argumento ponderatæ, nempe *l. qui liberis §. hac verba, & l. cum filio ff. de vulg. & pupill.* possunt enim tantum dubitandi aliquam occasionem præbere, si vellet Episcopus ex sua persona immittere, quia verè ex sua persona hæres non est, at cum veniat ex persona pauperum certum est, vt talem verè hæredem esse; Non ex hoc tamen admitto, si quis per alium ius succedendi habens vellet ex propria persona immittere, negandam immisionem; puta, si pater repudiata, à filio hæreditate vellet propria persona immittere, sentio enim immittendum, vt supra probaui *quæst. 10. art. 1.* sed fateor allegatas in contrarium leges plus difficultatis asserere, & ad alias solutiones recurrendum, quas ibi attuli, quæ hic quoque repetitæ tãtò magis tollerent dubitationem, sed eas missas facio, tum quia allata solutio huic loco opportunè accommodatur, tum quia prædicto in loco videri possunt.

Ad secundum similis est accommodanda responsio. Si enim veniret Episcopus ex propria persona, sanè non admitteretur, quia cum non legatur in testamento, non potest dici scriptus, at si veniat ex persona pauperum, tanquam illorum curator, aut pater, &c. res alia est, cum ipsi pauperes scripti sint, dicitur ipse scriptus, qui eos repræsentat, & horum nomine venit, præterquam quod satis dicitur scriptus, cum à lege, vt talis habeatur *d. l. si quis ad declinandum §. ubi autem*, supra pòderata in illis præcipuè verbis, si enim hæredum ei, & ius, & nomen dedimus, &c.

- 16 Declara, ¶ vt tunc demum Episcopus, vt executor hoc beneficium intentare possit, quando nullus alius in testamento fuerit executor cõstitutus, alio siquidem constituto illi, non verò Episcopo competit ius intentandi hoc beneficium, ita *Zuccard. in l. nostra nu. 251. ad fin. vers. banc conclusionem. Alexand. conf. 4. sub nu. 16. vers. retenta igitur lib. 2. Menoch. alios allegans d. remed. 4. num. 270. Personal. de adipisc. num. 234.* Quod tamen
- 17 intelligendum, nisi ¶ per annum execu-

tor testamentarius fuerit negligens, nam tunc eius officium ad Episcopum transit *l. nulli C. de Episc. & Cleric. cap. nos equidem de testam. Durant. in tractat. de art. testam. tit. 7. caut. 6. num. 1.* incipit autem hic annus executori currere, quãdo fuit ab Episcopo interpellatus. *Socc. conf. 174. num. 12. lib. 2. Boer. decis. 39. num. 14.*

19 nisi testator ¶ anni tempus à lege datum executori prorogasset, quod facere potest. *Durant. in d. tract. tit. 7. caut. 6. nu. 2. hac Personal. d. tract. de adipisc. nu. 236.*

Vel nisi ipse executor testamentarius officium recuset, ¶ non enim potest compelli inuitus, vt officiũ acceptet *l. si quis sepulcrum §. funus ff. de relig. l. alio, & ibi Bart. ff. de alim. & cibar. legat. l. penult. C. de donat. pluribus Alexand. d. conf. 4. num. 17.* Quamobrem idem *Alexand. d. num. 17.* tradit modum practicandi, vt

21 ¶ denunciatur priori executori, an velit acceptare officium executoris sibi in testamento relicto, & si acceptauerit illius partes erunt intentare remedium legis nostræ, si verò non acceptauerit, tunc idem officium cum eadem potestate transibit in Episcopum, qui similiter tenebit locum hæredis, & intentabit legis nostræ beneficium, hunc practicandi modum approbat *Personal. d. tract. de adipiscend. num. 234.*

S V M M A R I V M Articuli Secundi.

- 22 *Executori generali in eo testamento constituti, in quo pauperes fuisse instituti legis nostræ beneficium competit.*
- 23 *Executor generalis pauperibus institutis vicem hæredis sustinet.*
- 24 *Executori generali competit legis nostræ beneficium, quando testator instituit pauperes ab eo eligendos, & nondum facta est electio.*
- 25 *Facta autem electione si fuit solum constitutus executor ad eligendum tantum, non amplius illi, sed Episcopo competit ius intentandi hoc beneficium, si verò ad eligendum, & hæreditatem assignandam adhuc competit executori.*

- 26 *Executori generali testamenti in quo pauperes in re singulari fuissent instituti, nullo alio hærede existente, legis nostræ remedium competit.*
- 27 *Amplius etiam si pauperes in re certa sint substituti per verba directa, & ciuilia, & hæres vniuersalis hæreditatem recusauerit.*

ARTICVLVS II.

Virum executori generali in testamento constituto, quando pauperes fuerint instituti hoc beneficium competat.

- 22 **D**isputatione t̄ ommissa affirmatiua sententia est tenenda, quam in terminis tenent *Bart. hic num. 12. & ceteri in superiori articulo relati, & in specie Zuccard. num. 251. Menoch. nu. 267.*
- 23 Probatum autem, quia huiusmodi executores vices hæredum sustinent, ut docuit *Bart. in l. hæreditas l. 2. ff. de hæred. Instit. Doct̄or. in cap. cum tibi de testamentis. Alexand. conf. 45. num. 12. vers. nec secundum eum lib. 1. & conf. 4. nu. 13. lib. 2. idem conf. 98. in fin. eod. lib. 2. Rip. in l. Centuria num. 105. ff. de vulg. & faciunt omnia in superiori artic. congesta.*
- 24 Ampliatur, ut t̄ habeat locum in executore etiam nulla facta pauperum electione, quando nimirum testator instituit pauperes ab executore eligendos, ut voluit *Bart. in l. illa institutio num. 10. ff. de hæred. Instit. Doct̄or. in cap. cum tibi precipue Imol. de testam. Zuccard. hic num. 253. Menoch. num. 269.*
- 25 Facta t̄verò electione, aut fuit constitutus executor tantum ad eligendos pauperes, aut verò ad eligendum, & hæreditatem illius assignandam. Primo casu cum primum electi sunt executor functus est officio suo, & ideo non amplius executori, sed Episcopo hoc remedium datur, ut voluit *Personal. d. tractat. de adipiscend. num. 237.* Secundo casu cum nondum functus sit officio suo competit etiam post electionem.

- 26 Amplia t̄ secundo etiam si pauperes in re singulari fuissent instituti, nullo tamen alio hærede vniuersali existente, tūc enim pauperes loco hæredum essent, & per consequens eorum agētes *l. si quis ad declinandum S. ubi autem, & l. nulli C. de Episc. & Cleric.* ideo iure merito illis hoc beneficium competeret, ut voluit *Alexand. conf. 4. num. 16. lib. 2. Paris. conf. 74. num. 57. lib. 3. Rip. in d. l. Centurio num. 105. Personal. de adipiscend. num. 238. vers. si nullus,* faciunt ad rem tradita in articulo, an instituto in re certa hoc beneficium competat infra *quæst. 17. num. 3.*

- 27 Ampliatur tertio etiam si t̄ pauperes in re certa sub substituti sint per verba directa, & ciuilia alio hærede instituto, & hæres vniuersalis hæreditatem recusauerit, tūc enim pauperes per ius accrescendi ad vniuersam hæreditatem censentur vocati. *Bart. in l. Centurio nu. 35. & ibidem las. num. 35. & Rip. num. 95. & seq. ff. de vulg. Paris. conf. 74. num. 67. lib. 3. & per consequens illis, ac illorum ministris hoc beneficium competet, ut in terminis Personal. num. 239. & latius videbimus agentes, an competat hoc beneficium venienti per ius accrescendi.*

S V M M A R I V M

Articuli Tertij.

- 28 *Tutor, quando pupillus fuit institutus recte hoc beneficium intentat.*
- 29 *Pupillo ea competunt privilegia, quæ Ecclesia.*
- 30 *Tutores tenentur mediante iure iurando promittere se utilia facere pro pupillo.*
- 31 *Curatori ex persona sui minoris instituti legis nostræ beneficium competit.*

ARTICVLVS III.

Virum tutori hoc beneficium competat, nec non, & curatori.

Nillus interpretum est, qui huiusmodi punctum attingat, fortè rem adeo claram pro affirmatiua omnes sentiunt,

tiunt, ut non visum fuerit exprimendum, ne quid tamen intactum ipse omittam
28 affirmatiuam sententiam tenendam omnino reor, quam probo.

Primo, quia profecto pupilli non debent esse deterioris conditionis, quam maiores, quinimò Ecclesiæ æquiparantur, atque et ea priuilegia illis competunt, qui Ecclesiæ. *Bald. cons. 134. Copiose est allegatum circa medium vers. item pupillus lib. 3.* ipsi tamen immediatè hoc beneficium intentare nequeunt, *S. neque tamen Instit. de Auth. tutorum*, ideo consequens est, ut eorum tutores illud intentent.

Secundo, quia non solum possunt tutores, sed tenentur omnia ea facere, quæ pupillo illorum utilia sunt futura, et tenentur id promittere etiam mediante iureiurando. *Castrensis cons. 356. postquam iste num. 4. colum. 2. vers. 2. quia debuit lib. 1.*

At qui nemini dubium est pupillo hoc utile futurum, ut immisso ex legis nostræ beneficio obtineatur, non solum ergo potest tutor, eam prosequi, sed maximè tenetur.

Confirmatur, quia si curator hæreditatis iacentis potest hoc beneficio uti, ut supra *quæst. 13. artic. 4. num. 81.* in quo non tantus consideratur fauor, multò magis eo utetur tutor, in quo maximus concurrat fauor, cum maximè naturali rationi conueniēs sit, ut qui propter ætatis imbecillitatem se ipsum tueri nequit alieno defendatur auxilio *S. final. Instit. de auctor. tutor.*

31 Amplia, ut et hoc idem in curatore minoris ob easdem rationes sit asserendum.

S V M M A R I V M Articuli Quarti.

32 *Coniuncta persona recta via hoc iudiciū pro coniuncto instituto intentanti, illud non competit.*

33 *Si tamen petat se dari curatorem hereditatis iacenti, rectè hoc beneficium intentabit, ut infra num. 35. quod declaratur, ut num. 36.*

34 *Coniuncta persona pro alia coniuncta etiam sine mandato rectè agit.*

35 *Non tamen coniuncta persona rectè soluitur.*

ARTICVLVS V.

Utrum coniuncta persona pro alia coniuncta hoc beneficium intentet.

Non tangunt Doctores huiusmodi articulum.

Breuitè ita distinguendum, aut coniuncta persona recta via hoc beneficium implorat, & frustra, quamvis enim coniuncta persona rectè et sine mandato pro alia agat *l. sed et ha persona ff. de procurat. l. exigendi l. maritus C. eodem*, non tamen et coniuncta personæ rectè soluitur *l. 3. et ibi Doctor. ff. solut. matr. et communem sententiam dicit Alexand. d. consil. 4. num. 2. in fin. lib. 2. Dec. in l. filius paciscendo col. 1. C. de pact. et cons. 575. in casu colum. 2. Tiraquell. de retract. lignag. S. 1. gloss. 13. num. 34. vers. sed verum. Cassianus in consuet. Burgund. sit. Des Droices rubr. 4. S. 5. gloss. 1. num. 47. Guid. sing. 314. Mantua sing. 360.*

35 Aut et petit coniuncta persona se met deputari curatorem bonis absentis coniuncti, ut possit intetare omnes actiones, & ita etiam huius legis beneficium, & rectè potest, *idem Alexand. d. cons. 4. nu. 3. vers. unde poteris, et alio suffragio iuuari*, qua et tamen in re adhuc controuersia aliqua est, dubitatur enim quas actiones intentare possit, an tantum tempore perituras, an verò etiam perpetuas, qua in re est distinguendum, aut datur curator tantummodo ad conseruanda bona absentis, aut ad instantiam creditorum etiam soluendum, & satisfaciendum illis. Primo casu nō potest exercere actiones perpetuas, & ita neque intentare huius legis beneficium, quod præscribitur tantum spatio triginta annorum. *Surd. consil. 73. nu. 32. Cuiacius in hanc l. colum. 2. sub littera B, et latius suo loco attingam.* Secundo casu omnes actiones intentare potest *l. 2. C. de curat. bon. dand. gloss. in l. pe-*

630 De Acquirenda Possessione.

l. penult. in princip. ff. de bon. auct. Iud. possid. ita ex aliorum mente distinguit. *Alexand. d. conf. 4. sub num. 4. lib. 2.* ibi Iacob. de Are, & in indiuiduo, ut possit intentare hanc actionem docuit idem. *Alexand. d. conf. 4. sub num. 12. vers. unde aut lipus viuit.*

S V M M A R I V M Articuli Quinti.

- 37 Procurator ad certa quadam negotia hoc beneficium intentare nequit.
- 38 Procurator non potest excedere fines mandati.
- 39 Procurator generalis, si heres per se hereditatem adiuit, recte legis nostrae remedium intentat.
- 40 Heres adeundo hereditatem, quasi contrahit, & obligatur oneribus hereditariis.
- 41 Procurator generalis, non adita per principalem hereditate, non potest hoc beneficium intentare.
- 42 Remedio legis nostrae non est locus, nisi praecedat aditio hereditati.
- 43 Hereditas per procuratorem adiri nequit.
- 44 Bonorum possessio recte per procuratorem agnoscitur.
- 45 Hereditas secundum aliquos potest adiri per procuratorem singulariter ad talem hereditatem adeundam constitutum.
- 46 Procurator etiam cum libera, si non praecedat aditio hereditatis per principalem facta, non potest intentare legis nostrae remedium.
- 47 Mandatum cum libera complectitur ea, quae requirunt speciale mandatum.
- 48 Non tamen ea, quae requirunt singulare.
- 49 Hereditatis aditio, si mandari potest requirit singulare mandatum.
- 50 Fallit secundum Barbaciam in hereditate opulenta.
- 51 Procurator singulariter constitutus ad talem hereditatem adeundam, & intentandum legis nostrae remedium, recte illud intentat.
- 52 Hereditas non potest adiri secundum frequentiore sententiam per procurato-

rem, etiam nominatim ad talem hereditatem adeundam constitutum.

- 53 Hereditatis aditio à sola animi declaratione pendet.
- 54 Hereditas dicitur adita per solam constitutionem procuratoris ad eam adeundam.
- 55 Procuratoris officium cessat, quando factum est illud ad quod fuit constitutus procurator.

ARTICVLVS V.

Vtrum procurator pro suo principali hoc beneficium intentare possit.

N Vllus Doctorum, quem viderim, huiusmodi punctum tangit, cum tamen, & frequenter euenire possit, & non modica sit utilitatis. Ipse ut breuiter, & distincte agam, nonnullos casus constituam.

Primus, quando habet mandatum ad certa quadam negotia inter quae non reperitur, ut intenet hoc beneficium.

Secundus, quando habet generale mandatum ad negotia constituentis non tamen cum libera.

Tertius, quando habet generale mandatum cum libera.

Quartus, quando habet speciale mandatum ad adeundam hereditatem, de qua agitur, & intentandum legis nostrae remedium.

- 37 Primo casu, quando est † constitutus procurator ad certa quadam negotia, differentia ab hac immessione, non dubito quin negatiua sententia sit tenenda, quia † procurator non potest excedere fines mandati *l. diligenter C. mandati.*
- 38

Secundo casu, quando est procurator generalis sine tamen libera, ita distinguendum reor, aut iam principalis hereditatem adiuit, aut non, primo casu arbitror † procuratorem hoc iudicium intentare posse, nullum enim prauiudicium, supposita aditione hereditatis, sed solum commodum afferre potest, si quid enim incommodi hereditas sit allatura, id omne per aditionem in se suscepit heres, † qui

40 † qui hæreditatem adeundo quasi contraxit, & se oneribus hæreditatis subiecit *S. hæres Instit. de oblig. qua ex quasi contract.* *Doct.* in *l. non solum S. morte ff. de nou. oper. nunc.* perinde ac adeundo dominium rerum hæreditariarum statim, abique aliquo facto extrinseco obtinuit *l. cum hæres in princip. ff. de acquir. hered.* *Crotus in l. non solum S. morte num. 42. ff. de nou. oper. nunc.* Procurator autem vniuersalis, quamuis non sit cum libera potest omnia facere, quæ simpliciter domino vtilia sunt futura, neque requirunt aut speciale, aut singulare mandatum.

Secundo casu, quando per principalem non fuit hæreditas adita † sentio nullo modo procuratorem hoc beneficium
41 intentare posse, quia † non potest intentari, nisi præcedat aditio hæreditatis, vt
42 sentiunt *Doct.* communiter ad *l. nostram dixi supra quæst. 8. num. 22. & latius attingam infra in part. 4. suo loco.* Neque dicatur procurator fortè vtrunque agat. Primo, hæreditatē adibit deinde hoc
43 beneficium intentabit, † non enim per procuratorem hæreditas adiri potest *l. per procuratorem ff. de acquir. hered. Bald. in l. qui in aliena, sub vers. 2. nota ff. eodem.* *Doct.* in *l. frater à fratre ff. de cond. indeb. ubi Ioannes Corasius num. 9.* ponit hanc distinctionem inter hæreditatem, & bonorum possessionem, vt hæreditas
44 per procuratorem adiri non possit, † bonorum verò possessio rectè per procuratorem agnoscat iuxta *l. 3. S. acquirere ff. de bonor. posses.* idem vt hæreditas per procuratorem adiri non possit voluerunt
45 *Doct.* in *l. non solum S. morte ff. de nou. oper. nunc. & inter alios Crotus num. 42. Rub. num. 188.* quod est verum saltem in procuratore generali, sunt enim, qui velint per specialem, seu singularem † deputatum ad adeundum talem hæreditatem, eam rectè adiri posse. *Barbacia in rubr. C. qui admitti num. 135.* qui voluit hoc esse de mente *Bart. in l. filius ff. de donation.*

Tertio casu, quando habet cum libera, & est constitutus ad agendum omnia ea, quæ ipse met mandans agere potest

46 † adhuc sentio procuratorem non posse intentare hoc beneficium, nam certum est, non adita hæreditate non posse illud intentare vt supra, certum est etiam vigore huius mandati talem procuratorem, hæreditatem adire non posse, licet ea veniant, † quæ requirunt speciale mandatum *l. procurator, & ibi Bart. ff. de procurat.* *Doct.* in *l. si procurator vers. si plenam C. eod. Geminian. conf. 105. alias 3. de procurat. in princ.* non tamen † ea veniunt, quæ requirunt singulare. *Alexand. conf. 133. num. 10. lib. 6.* qui ponit discrimen inter mandatum singulare, & speciale. Hæreditatis † autem aditio ob maximum periculum, quod inferre potest
47 saltem requirit mandatum singulare, si tamen aliquo modo mandari potest, ita videtur sentire *Bart. supra allegatus in d. l. filius ff. de donat. quem refert Barbacia citato loco, nempe in rubr. C. qui admitti num. 135.* dum inquit aditionem hæreditatis propter magnū periculum, quod in ea vertitur requirere particularem expressionem per eum modum, de quo dicitur in *l. si quis S. iussum ff. de acquir. heredit.* Fallit † tamen hæc determinatio,
48 quando sumus in hæreditate opulenta, tunc enim per procuratorem generalem hæreditas adiri potest, vt voluit *Barbac. in d. rubr. C. qui admitti num. 136.*

Quarto casu, quando est specialiter constitutus procurator ad adeundam hæreditatem, de qua agitur, & intèrandum
49 legis nostræ remedium, † arbitror procul dubio talem procuratorem rectè hoc beneficium intentare posse, id autem tali dilemate ostendo. Aut speciali mandato potest constitui procurator ad adeundam hæreditatem, vt ex mente *Bart. in l. filius de donation. voluit Barbac. supra allegatus in rubr. C. qui admitti num. 135.* & nihil impedit, quominus singularis procurator hæreditatem adeat, & hoc remedium intentet.

50 Aut non potest, † vt receptissimam opinionem supra dixi *num. 43.* quam esse receptissimam fatetur. *Barbacia licet ipse ab ea recedat in d. rubr. C. qui admitti num. 136.* dum contra antiquam, & no-
51 uam

- uam iuris prudentiam profitetur defendere contrarium, & quia præcipua ratio, quare per singularem procuratorem hæreditas adiri nequeat est, quia hæreditas aditio à sola animi declaratione pendet, vt *l. si auia C. de iur. delib. l. pro hærede l. gerit ff. de acquir. hered. S. item extraneus. Instit. de hered. qual. & differentia*, ita vt † cum primum quis destinauit procuratorem ad adeundum, statim hæreditas dicitur adita, *ad Gloss. Bart. & Doctor. in d. l. Paulus alias per procuratorem ff. de acquir. hered. Bald. in l. 1. in 30. oppositione C. qui admitti. Doctor. in l. non solum S. morte ff. de nou. oper. nunc. ubi Ioannes Crott. num. 42. Anton. Rub. num. 187. Bertrand. conf. 285. num. 1. colum. 4.* tantò magis, quia destinatio procuratoris ad adeundum non potest fieri citra nomē hæredis, omnis autem actus, qui citra nomen hæredis fieri nequit operatur aditionem *d. S. pro hærede. Instit. de hered. qual. & differentia, d. l. genia ff. de acquir. hered. ideo, † quia statim factum est illud, ad quod constituebatur procurator statim dicitur cessare, quantum ad hoc procuratoris munus, quia nihil amplius ei agendum superest ad tradita per Crott. in d. S. morte num. 42. sequitur, vt tradita iam hæreditate possit procurator hoc beneficium intentare, cum nullum omnino præiudicium ex eo proficisci possit.*
- 53
- 54
- 55
- 60 *Fiduciario in hærede, quæ sint necessaria ad inducendam fiduciam.*
- 61 *Fiducia quibus verbis inducatur.*
- 62 *Confisi hæc vox denotat fiduciam committentis.*
- 63 *Verba (sò che lui eseguirà secondo sua lamente mia) important testatorem aliquid voluisse committere fidei hæredis.*
- 64 *Verbum (pro vt scit) importat confidentiam.*
- 65 *Substituens nominandos ab hærede fideicommissum inducit.*
- 66 *Commendans suum filium hæredi Instituto videtur fiduciam in eo habere, & fideicommissum inducit.*
- 67 *Causæ ob quas fiduciarius hæres dicatur institutus attinguntur.*
- 68 *Fiduciarius hæres causis concurrentibus censetur institutus, si ex parte eius, qui effectus debet fieri hæres concurrant requisita, vt nempe sit dilectus testatori.*
- 69 *Confidentia, seu fiducia testatoris per singulares testes, vel ad summum duos probari potest.*
- 70 *Neque solum per testes, sed etiam per coniecturas probatur.*
- 71 *Fiduciario hæredi non datur immissio, quando fideicommissarius possessionem obtinuit, & num. 74.*
- 72 *Fiduciario hæredi legis nostra beneficium competit, quando fideicommissarius non possidet.*
- 73 *Administratori legis nostra remedium competit.*
- 75 *Fiduciario hæredi non competit legis nostra remedium, quando concurrat fideicommissarius.*
- 76 *Hæres, quando dubitatur, an sit fiduciarius, vel liber, si non possidet prætensus fideicommissarius, est immittendus ex lege nostra.*
- 77 *Si verò prætensus fideicommissarius possideat æquum est, vt cumulentur possessorium, & petitorium.*

S V M M A R I V M
Articuli Sexti.

- 56 *Fiduciarius hæres est is, quem testator non contemplatione, & commodo sui, sed ad alterius utilitatem, & commodum instituit.*
- 57 *Et eo consilio, vt totam hæreditatem etiam cum fructibus nulla facta detractioe restituat, ita vt habeat potius rationem depositarij.*
- 58 *Fiduciarius, vt dicatur hæres, confidentia est necessaria, & probanda.*
- 59 *Fiducia, seu confidentia dicitur probata, si ea sint probata, quæ concurrunt ad eam inducendam.*

ARTICVLVS VI.

An hæredi fiduciario hoc beneficium
competit.

56 **P** Ræsciendum hæredem fiduciarium
cum esse, quem non contemplatione,
& commodo sui, sed ad alterius vti-
litate, & commodum testator instituit
hæredem l. Seius Saturninus ff. ad Senat.
Consult. Trebell. l. 3. S. cum Polidius ff. de
usur. Alciat. lib. 3. parergon. l. ur. cap. 26.
vers. Vlpianus fiduciarium. Marius So-
lomonius in l. Gallus num. 35. ff. de liber.
& posthum. Durant. de art. testand. tit. 7.
causell. 4. num. 3. Crauett. in l. cum filio
num. 32. ff. de leg. 1. Coras. lib. 6. Miscel.
Iur. cap. 9. num. 4. Ias. in l. post mortem
num. 5. vers. & subdis. Bald. C. de fidei-
commis. Peregrin. de fideicommiss. art. 3.
num. 19. Bertazol. conf. ciuil. 8. num. 2.
Zaneb. in l. hæredes mei S. cum ita ff. ad
Trebell. secundum antiquam impressionem
num. 97. & secundum nouam in 3. parte
num. 3. Dominus meus Camillus Gipsius
discuss. pract. cap. 1. num. 1. Et eo con-
57 silio, vt † totam hæreditatem vna cum
fructibus perceptis nulla facta detractio-
ne alteri restitueret, ita vt verè, & effe-
ctualiter habeat potius rationem custo-
dis, seu depositarij, quam veri hæredis
gloss. in l. in fideicommissariam S. vltim.
ff. ad Trebell. Apost. ad gloss. in l. Seius Sa-
turnius in verb. fiduciarium eodem titul.
Alexand. in d. l. Seius Saturnius num. 2.
vers. dici potest. Riminal. lun. conf. 397.
num. 83. lib. 4. Budeus in annotat. ad Pan-
dectas ad l. 2. S. initium ff. de orig. Iur. Me-
noch. conf. 1135. num. 16. Peregr. de fidei-
commis. d. art. 3. num. 19. Dominus meus
Camill. Gips. d. cap. 1. discuss. pract. nu. 10.
Rota in vna Romana hæreditatis de Ale-
xij 24. Februarij 1616. coram R. P. D.
Cualerio apud Farinac. in recent. tom. 2.
decis. 765. Et quod neque Trebelliani-
cam detrahat, neque fructus faciat suos
communiter receptum est, ita Bald. in l.
post mortem num. 7. C. de fideicommiss. &
in rubr. C. de reuocand. bis, qua in frau-
dem cred. num. 8. Alexand. in l. Seius ff.

ad Trebell. num. 2. vers. dici potest. Ful-
gos. & Alexand. in l. 3. S. cum Polidius ff.
de usur. Ias. in l. multi non nota num. 1.
ff. de liber. & posthum. in l. post mortem
num. 5. C. de fideicommiss. Riminal. lun.
conf. 379. num. 82. lib. 4. Bertazol. d. conf.
Ciuil. 8. num. 3. Peregr. d. art. 3. num. 19.
Intrigl. de substitut. d. conf. 3. quæst. 69.
num. 4. Cost. de Iur. & fact. scientia, &
ignorantia distinct. 45. num. 4.

Ad hoc autem, vt hæres dicatur fidu-
ciarius † necessaria est confidentia, & ea
58 probanda ab eo, qui sibi à fiduciario hæ-
rede restituendam hæreditatem profite-
59 tur; dicitur autem probata, † si ea fue-
rint probata, quæ concurrunt ad eam in-
ducendam, quæ à Doctoribus afferuntur
in l. quidam cum filium ff. de hæred. in-
stit. Cast. & Alexand. in l. Seius Satur-
nius ff. ad Trebell. Peregr. de fideicommiss.
d. art. 3. num. 19. Bertazol. conf. Ciuil. 8.
60 nu. 4. Sunt † autem duo potissimum ver-
ba testamenti, & causa, vt rectè Bald. in
l. 3. S. cum Polidius ff. de usur. quem se-
quitur Peregr. & Bertazol. locis citatis.
Rota in d. Romana hæreditatis de Alexij
61 coram Cualerio. Verba, † vt si dixerit te-
stator talem meum hæredem nomino, cui
confido, & scio executurum meam vo-
luntatem, vel italice. *Del quale mi confi-*
do, & sò eseguirà secondo sà la mente mia,
tale exemplum habetur in d. Romana de
Alexij 24. Februarij 1616. & in eadem
coram eodem 24. Ianuarij 1614. apud Fa-
rinac. in recent. tom. 1. decis. 557. verbum
enim illud *mi confido*, arguit testatorem
illum instituisse hæredem fiduciarium.
gloss. in l. Seius Saturnius in verbo fidu-
ciarium, & ibi Gofred. ante numerum.
primum vers. quid ergo in dubio ff. ad Tre-
bell. Cuman. in l. vnum ex familia S. vlt.
num. 3. ff. de legat. 3. Menoch. conf. 1135.
nu. 14. & 15. Rota hos allegans in d. Ro-
mana de Alexij, & in simili † vox confisi
62 denotat fiduciam committētis, qui alias
non commisisset. Paris. conf. 9. num. 61.
63 volum. 2. Et illa verba † *sò che lui esegui-*
rà secondo lui sà la mente mia, denotant
testatorem voluisse aliquid committere
fidei hæredis, quod noluit in testamento
ex-

exprimere *l. Theompompus*, ibi *providetur tradi Pollianus sciens mentem meam ff. de dote prelegata*, & quod illud verbum, pro ut scit, sonet confidentiam. *Peregrin. de iur. Fisco. lib. 3. tit. 9. vers. quandoque verò il 2. Rota in d. Romana de Alexijs coram R. P. D. Cavalerio*. Videntur etiam verba indicare fiduciam si testator heredi substituerit nominandos ab eo. Hoc enim casu † fideicommissum induci plures voluerunt. *Menoch. lib. 4. præsumpt. 96. num. 16. vers. caterum. Bertazol. d. conf. 8. num. 13. 17. & 18. Camill. Gips. d. discuss. 1. num. 28.*

Multum quoque faciunt verba commendaticia, ut si testator † talem suam filiam heredi fiduciario se plurimū commendare dixerit, nam ex talibus verbis tacitam fideicommissi conditionem oriri voluerunt. *Menoch. dict. præsumpt. 76. num. 26. vers. extenditur 6. lib. 4. Couar. epit. de sponsalibus 2. par. cap. 8. §. 5. num. 11. vers. primò equidem. Gipsius d. cap. 1. num. 30.*

Causa verò, quæ mouere potuerit testatorem ad faciendam institutionem fiduciariam potest considerari † multiplex præcipua esse potest, si fortè is, quem volebat testator effectu hæredem esse, & cui volebat per fiduciarium restitui, tunc fuisset condemnatus in pœnam confiscationis, tunc enim testator timèdo ne si eum hæredem instituat bona auferantur à Fisco, quibus cariturus fuisset etiam redintegratus, iustam habuit causam faciendi alium hæredem fiduciariū, qui bona sua illi seruariet, ac tempore, quo tutus esset restitueret, hunc casu considerat *Rota in d. Romana de Alexijs*. Similis esse potest alia cōditio, si is cui volebat testator bona à fiduciario custodiri sit impubes, vel alio modo malè dispositus, ut egeat custode. Faciunt tradita à *Peregr. de fideicommiss. art. 3. num. 19. & ab Intriglot. de substit. cent. 3. quæst. 69. num. 3.*

Hæc autem causa tunc efficax est, † si concurrant alia requisita, de quibus *Castrensis in d. l. Seius Saturnius ff. ad Senat. Consult. Trebell. Peregr. de fideicommiss. art. 3. num. 19. Intrigl. cent. 3. quæst. 69.*

num. 3. nempè, ut is, qui effectu debebat fieri hæres esset persona valdè dilecta testatori, & huius dilectionis argumenta opportuna habeantur, puta, si esset de descendantibus testatoris, vel arcto sanguinis vinculo coniunctus, si testator maxime de eius commodis sollicitus esset, si eius opera in extremis necessitatibus vtaur, in quibus intimi adhibentur. Si versa vice fiduciarius hæres, aut ratione sanguinis, aut vinculo amicitiae esset talis, cuius fidei multum essettribuendum, & insimul ageretur de vniuersa hæreditate, non autem particulari relicto, quia fiduciarius hæres in vniuersa fuerit hæreditate institutus. Hæc considerantur à *Rota in d. Romana de Alexijs*.

Secundo, præsciendum ad probandum quem esse fiduciarium hæredem, quando in testamento solemniter fuit institutus, licet de toto agatur patrimonio, quia tamen non tractatur de probanda substantia testamenti, sed tantummodo de declaranda voluntate testatoris circa institutionem hæredis, † & de declaratione huius confidentiae non esse necessarios septem testes, sed vel singulares, ut voluerunt *Cast. conf. 395. num. 1. vers. hi quidem testes par. 2. Aym. conf. 73. nu. 33. Simon. de Præf. conf. 67. num. 12. Surd. conf. 94. num. 47. Card. Mant. de coniect. ult. volunt. lib. 12. tit. 16. num. 20. & asserunt Rota apud Card. Seraph. dec. 1302. num. 1. & in d. Romana de Alexijs, ubi omnia supradicta allegantur, vel ad summum duos testes contestes sat esse, ut per *Abb. conf. 528. & 529. ubi num. 2. dicit hanc esse communem. Signorol. conf. 188. num. 15. cum alijs late adductis per Card. Mant. d. tit. 16. num. 2. & seq. Corn. consil. 118. num. 1. Surd. conf. 129. num. 28. vers. hac enim communis.**

Tertio, sciendum non solum per testes, † sed etiam per coniecturas talem confidentiam probari posse. *Salycet. in l. etiam num. 7. vers. item dico C. ad l. falcidiam. Card. Mant. lib. 10. tit. 4. num. 9. vers. non tamen propterea excluduntur Rota in d. Romana de Alexijs, ubi varia proponit coniecturarum exempla.*

His ita se habentibus supponendum est supra enarratis concurrentibus constare heredem institutum fiduciarium esse, debereque alteri restituere hæreditatem cum fructibus, si aliquos aliquando perceperit. quæritur an ei hoc beneficium competat.

71 Videtur primo negatiua sententia tenenda ob auctoritatē *Rota in d. Romana hæreditatis de Alexijs*, † quæ cum fideicommissarius possideret, & fiduciarius hæres peteret in ea immitti, proposito dubio, an fideicommissario esset danda manutentio, an verò fiduciario hæredi immissio, ob varias difficultates ex citatas, nihil deliberavit, & ita non immissit fiduciarium, quinimò cum à Signatura obtentum fuisset rescriptum, vt petitorium cum possessorio cumlaretur arbitrio Rotæ, decreuit arbitrio locum esse, & ita cumulandum. Cum ergo cumlauerit petitorium cum possessorio, negauit fiduciario hæredi immissionem, quinimò cum idem fiduciarius hæres instaret pro appositione sequestri, illud denegauit, ita vt non solum noluerit eum immittere, sed neque, quod longè minus sequæstrum constituere.

Confirmatur, quia ideo censuit Rota arbitrium intrare, & posse cumulari possessorium, cum petitorio ob turbiditatem iuris hæredis fiduciarij, in quo non dubitabatur, an esset scriptus hæres, sed an esset fiduciarius, quasi si fiduciarius fuisset, pro certò omninò neganda fuisset immissio, ex quibus colligitur, quando pro certò habeatur aliquem esse fiduciarium hæredem immissionem illi negandam.

72 Contraria tamen † sententia omnino est tenenda, nempe immissionem concedendam, quæ probatur, quia administratori † hoc remedium competit, ad Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 309. & 298. Alexand. conf. 4. num. 16. & 17. lib. 2. Zuccard. in d. l. fin. num. 252. Achil. de adipiscend. num. 234. & nu. 238. vers. si nullus autem, & ipse in sequenti articulo. At fiduciarius hæres se habet vti administrator, nempe vt pendente restitu-

tionis die bona custodiat fructuumque restituendorum rationem habeat, deinde eo adueniente restituat: ergo, &c. Confirmatur, quia cum partes sint huius fiduciarij hæredis bona cum fructibus restituere, neque possit, nisi primo ea consequatur, consequens est necessariam esse eius immissionem, vt suo officio fungi possit.

74 Ad contraria respondendum procedere, † quando verus hæres, cui tota hæreditas erat à fiduciario restituenda iam propria auctoritate possessionē obtinuerat, tunc enim ne rederetur circuitus inutilis non est fiduciarius hæres immittendus, qui post immissionem teneretur totum restituere ei, aduersus quem immisus est, ex his cessat confirmatio, si enim constet hæredem esse fiduciarium, constat teneri omnino ad totum restituendum, si aliquid obtinuerit, & ita negandam immissionem ad euitandum circuitum, qui non incurritur fideicommissario non possidente.

Ex his declaratur affirmatiua sententia, vt non procedat fideicommissario possidente.

75 Declaranda secundo, vt non habeat † locum, si idem fideicommissarius concurrat ad immissionem petendam, quia tempore mortis testatoris euenit casus fidei exercendæ, ad euitandos enim circuitus inutiles immissio potius est concedenda fideicommissario, quam fiduciario.

76 Declara tertio, † vt si dubium sit, an institutus sit fiduciarius vel liber, & nullus possideat, quia certè legitur scriptus, & in hoc iudicio, & attenditur prima facies testamēti sanè immittendum esse. Si verò prætenus fideicommissarius possideat, † & turbidum sit ius fiduciarij, quia multa suadeant fiduciarium esse, tunc æquum est, vt cumuletur possessorium, & petitorium, & ita principalis causa examinetur, non immisso fiduciario, ita enim *Rota seruauit in dicta Romana de Alexijs*.

S V M M A R I V M
Articuli Septimi.

- 78 *Heres sub conditione ea pendente, dicitur administrator.*
- 79 *Hæredi sub conditione ante purificatam conditionem non competit legis nostræ remedium.*
Declara, ut infra num. 82.
- 80 *Administratori in testamento constituto legis nostræ beneficium competit.*
- 81 *Dummodo formaliter veniat, ut administrator.*
- 83 *Declara primo, ut saltem competat immissio iudicis officio.*
- 84 *Declara secundo, ut competat, vel beneficium legis nostræ, vel iudicis officium, non solum ad obtinendam possessionem, sed adeptam confirmandam.*
- 85 *Declara tertio, etiam si venientes ab intestato possessionem occupassent.*
- 86 *Intestati causa cessat testamento existente.*
- 87 *Declara quarto, ut administratori hoc beneficium competat, licet fuerint dati executores, quando administratori fuit impositum, ut eueniente casu restitutionis is hæreditatem restituat.*
- 88 *Declara quinto, etiam si administratio in codicillis fuerit declarata dum in testamento data.*
- 89 *Declara ultimo, ut administratori concedatur immissio saltem per bonorum possessionem secundum tabulas, quando heres fuit institutus sub conditione, & nondum purificata fuit conditio.*

ARTICVLVS VII.

Utrum administratori in testamento constituto legis nostræ beneficium competat.

Videtur negatiua sententia tenenda.

Primo, quia hoc beneficium soli competit hæredi, ut plenè colligitur ex Rubrica nostra, nec non hac lege, quæ ambæ de solo scripto hærede loquuntur, talis au-

tem non est administrator faciunt ad id quæcumque pro ratione dubitandi allata sunt in Exequutore, in Procuratore, in Episcopo, & similibus.

- 78 Secundo, quia † institutus sub conditione ipsa conditione pendente est administrator hæreditatis *l. si quis instituitur ff. de hered. instit. ibi tanquam heres*, quæ verba declarantur à Zuccard. hic numer. 261. ut administratorem importent.
- 79 At hæredi sub conditione ante eius purificationem non competit hoc beneficium. Cyn. hic quæst. 5. Alber. num. 10. in fin. & alij relati à Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 305. ergo neque huic administratori dabitur.

- 80 In contrarium † significauit Menoch. d. remed. 4. num. 307. ibi *verum si rectè omnia perpendantur. Hæc declaratio Fulgosij opinionem confirmare videtur, si quidem & is, qui administrator est, mittitur in possessionem ex hoc beneficio, & dixerat hoc idem antea num. 298. ibi tutor ergo infantis, & curator furiosi administratorio nomine in possessionem ex hoc beneficio mittendi sunt, hoc idem voluit Alexand. cons. 4. num. 16. & 17. lib. 2. Zuccard. in l. nostra num. 252. Achil. de adipiscend. num. 234. & 238. vers. si nullus autem*, qui tamen loquitur de executore, seu de agente hæredis instituti, qui nihil aliud est, quàm administrator. Eandem sententiam sequitur Rota Romana in una Ariminens. hæreditatis 22. Maij 1620. coram R. P. D. Verospio.

Probatum autem hæc sententia primo, quia cuiusque hæredem representanti huius legis beneficium competit, ut supra hac eadem quæstione ante num. 10. Verum administrator representat personam hæredis, & eius vicibus fungitur: ergo, &c.

- Ad primum respondendum, administratori ex propria † persona, & ita materialiter accepto, ut Titius, vel Sempromius non competere hoc beneficiū, quia non est heres. At ei formaliter accepto, ut administrator est, rectè competere, quia vices hæredis sustinet, vnde etiam si soli competat † hæredi, nihil prohibeat, quin,

quin, & idem competat, cum veniat, ut hæres, & eius commodo.

- 82 Ad secundum respondetur † hæredi sub conditione non competere hoc beneficium, ut hæredi actu verè existenti, quia nondum talis est, sed ut administratori repræsentanti futurum hæredem, qualis ipsemet erit purificata conditione utique competere.

- 83 Declara, ut si fortè non facilè quis admittat huic administratori beneficium, legis nostræ formiter competere, competat † tamen saltem Iudicis officio quo nihilominus immittatur. *Ad Angel. conf. 135. num. 1. ante finem. Roland. conf. 1. num. 54. & seq. & num. 61. lib. 1. Specul. de instrum. edit. §. 13. num. 18. Rota in d. Ariminen. hereditatis 22. Majj 1620. coram R. P. D. Verospio, vers. vel saltem.*

- 84 Declara secundo, ut d. l. beneficium, vel Iudicis officium concedatur huic administratori ad obtinendam possessionem, † sed etiam ad confirmandam possessionem bonorum iam per ipsum administratorem detentorum. *Cyn. in l. nostra colum. ultim. vers. item quaro. Alberic. num. 16. vers. item quaritur. Dec. num. 44. Zuccard. nu. 216. & 223. Bald. conf. 286. num. 8. lib. 1. Socc. lun. conf. 97. num. 47. lib. 2. Menoch. d. rem. 4. nu. 348. Rota decis. 613. num. 8. par. 1. diuers. & in d. Ariminen. coram R. P. D. Verospio, vers. etiam pro confirmanda.*

- 85 Declara tertio, ut procedat † etiam si venientes ab intestato possessionem bonorum occupent, cum enim talis possessio sit vitiosa, quia † testamento existente cessat causa intestati l. antequam C. commun. de success. l. quamdiu l. 2. l. nec is §. fin. ff. de acquir. possess. Alexand. in l. hac consultissima §. si quis autem num. 1. C. de

testam. non potest tamquam vitiosa adimplicenda remedium impedire. *Zuccard. in l. nostra num. 373. Menoch. d. remed. 4. num. 562. Rota in d. Ariminen. coram R. P. D. Remboldo, vers. non obstat.*

- 87 Declara quarto, ut administratori hoc beneficium competat, † licet fuerint dati executores in testamento, quando administratori fuit impositum, ut eueniente casu restitutionis is hæreditatem restituat, & ratio est, quia si daretur executoribus possessio, eam tenerentur statim administratori restituere, & sic fieret circuitus inutilis *contra l. dominus testamento ff. de cond. indebit. l. cum fundus §. seruum tuum ff. si cert. petatur. Rota in d. Ariminen. coram R. P. D. Verospio, vers. non obstat il 2.*

- 88 Declara quinto, † ut habeat locum etiam si administratio in Codicillis fuerit declarata, dum tamen in testamento data, *Rota in d. Ariminen. vers. nec releuat.*

- 89 Declara tandem, ut † quamuis non sit purificata conditio sub qua hæres fuit institutus, nihilominus huic administratori concedatur possessio, si non ex beneficio legis nostræ saltem de Iure prætorio, per bonorum possessionem secundum tabulas, ut interim tanquam administrator bona tueatur, exigat, & creditoribus satisfaciat *ad l. si quis ita instituat, ubi Doctor. ff. de hered. instit. l. 2. §. si sub conditione, & l. hi demum ff. de bon. possess. secund. tabul. Menoch. conf. 500. num. 10. & 11. & conf. 105. num. 50. & seq. Dec. conf. 129. num. 21. propè finem, & nu. 22. lib. 3. Surd. conf. 439. num. 17. & 25. & conf. 225. nu. 38. faciunt ad rem tradita in parte inscripta de legitim. contradic. quæst. 11. num. 12. cum nonnullis sequen.*

Quæstio XVI.

Q Vibus hoc beneficium competat, vel non, habito respectu ad immisionem, vel possessionem alio iure obtentam.

Continet Articulos duos.

Primus Articulus. An semel valide immissus possessione ammissa, iterum, hoc beneficio mediante, eam prosequi possit.

Secundus. An competat hoc beneficium ei, qui semel possessionem obtinuit, non ad eam iterum acquirendam, aut recuperandam, sed acquisitam confirmandam, siue prior omnino efficax esset, siue mera instrumentalis, siue nulla, siue aliquis eam impugnet, siue nullus.

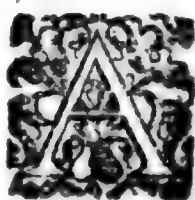
S V M M A R I V M

Articuli primi.

- 1 *Hæres, qui semel possessionem validè obtinuit, non potest amplius hoc beneficium intentare.*
Declarat, ut infra num. 7.
Amplia, ut infra num. 8.
Limita, ut infra num. 10.
- 2 *Adipiscenda remedium, non competit illi, qui semel possessionem obtinuit.*
- 3 *Agens ex una causa, & probans ex alia succumbit.*
- 4 *Agens ex iure inualido, etiam si habeat ius validum non obtinet.*
- 5 *Restitutionem in integrum petens ex causa non competenti in libello expressa, non obtinet, licet probet causam competentem.*
- 6 *Maritus agens contra uxorem de adultério, si probet violatam pudicitiam ex osculo non obtinet, licet obtenturus fuisset, si accusasset de pudicitia violata.*
- 7 *Qui semel possessionem obtinuit, si ea ammissa petat immissionem, & utatur clausula super quibus, &c. rectè obtinere potest, cum illud remedium dicatur intentatum, quod competere potest, & ita interdictum recuperanda.*
- 8 *Hæres hæredis cuius auctor semel possessionem obtinuit, non potest intentare legis nostræ remedium.*
- 9 *Hæredis res semel facta desinit esse hæreditaria, & sit patrimonium hæredis.*
- 10 *Hæres, qui ante agnitam hæreditatem possessionem obtinuerat, si eam ammisserit rectè hoc utitur beneficio.*
- 11 *Hæres, qui ante aditam hæreditatem possessionem obtinuerat, & post aditam ea ammissa petit immissionem, tractat de acquirenda, non recuperanda.*

ARTICVLVS I.

An semel valide immissus possessione ammissa iterum hoc beneficium intentare possit.

AFFIRMATIVA sententia videtur tenenda, quia qui possessionem semel obtinuit, quamvis eam ammisserit non desijt esse hæres, non minus potest ostendere testamentum non abolutum, nec minus iustum est, ut ei tribuatur possessio, supponendum est enim, nihil eorum deficere, quæ hunc possessionis capacem efficiant, eo excepto, quod eam semel obtinuit.

- 1 In contrarium ¶ est sententia Gloss. & Doctor. in §. sequens. Instit. de inter. Speculat. in tit. de testam. §. sequitur nu. 32. Odofred. hic num. 9. vers. sed denuo. Solycet. num. 10. vers. sed inquit. Iacob. Butrig. Corn. cons. 115 num. 5. Peregrin. de fideicommiss. art. 46. num. 7. & art. 48. num. 10. Petr. Iacob. Aurelian. in sua practica aurea rubr. 151. num. 6. Rota apud Card. Seraph. decis. 1268. num. 4. & apud Card. Mantica. decis. 33. num. 2. nempe in Bononien. attentatorum 24. Octobris 1588. ibi neque ad rem pertinent.

- 2 Probatur autem, quia hoc beneficium est adipiscendæ, non recuperandæ, ¶ ideo non competit ei, qui semel possessionem obtinuit *tex. est in l. 2. §. adipiscendæ ff. interdictis, & in §. sequens diuiso. Instit. de in eodict.* ibi. Ideo autem adipiscendæ possessionis vocatur interdictum, quia ei tantum utile est, qui nunc primum conatur adipisci rei possessionem. Itaque si quis adeptus possessionem ammisserit eam, hoc interdictum ei inutile est.

Ad contrarium respondendum, quamuis

1. ulis hæres, ammissa possessione non de-
 2. signat esse hæres, non tamen hoc suffice-
 3. re, vt legis nostræ remedium intentare
 possit, sed illud necesse, vt nunquam pos-
 sederit, ob naturā huius beneficii, quod
 est acquirendæ, non recuperandæ. Hinc
 sequitur, vt remedia recuperandæ, quæ
 hæredi competunt rectè in hoc casu exer-
 ceantur. Nihil facit hunc non minus pos-
 se ostendere testamentum non abolutum,
 item non minus iustum esse, vt possessionem
 consequatur, hoc enim intelligen-
 dum dummodo opportuno vtatur reme-
 dio, & ita recuperandæ non acquiren-
 dæ, agens enim hoc remedio, quod est
 acquirendæ si probet iniuste se possessionem
 ammississe, ideo iustum esse, vt resti-
 3. tuatur agit † ex vna causa, & probat ex
 alia, ideo succumbit *cap. Abbat. sanè de re*
Iudic. in 6. Calder. conf. 483. in princip.
alias 5. de accusat. Angel. de Perus. con-
sil. 25. Pro decis. in princip. & conf. 123.
viso libell. in princip. & per totum, & con-
sil. 302. Visis, & diligenter num. 3. Iason.
in S. omnium. Instit. de action. Corn. con-
sil. 131. in hac consultatione in princip.
lib. 4. Alexand. conf. 150. num. 24. lib. 5.
plenius conf. 121. Viso processu per totum
 4. *lib. 1. Hinc agens ex iure inualido etiam*
si habeat ius validum non obtinet. Lop.
Aleg. 52. num. 7. vers. equum est ergo.
 5. Hinc † petens restitutionem in integrum
 ex causa non competenti in libello ex-
 pressa, licet probet causam competen-
 tem, tamen non potest restitui ex causa
 probata. *Alexand. conf. 163. viso processu*
num. 5. vers. cum ergo, & num. 8. vers. ex
quibus lib. 2. non est ergo mirum si is, cui
 6. *competit remedium recuperandæ, & ex*
hoc capite optimum ius fouet, si intenter
interdictum acquirendæ succumbat, hinc
 etiam maritus † agens contra vxorem de
 adulterio, si probet violatam pudicitiam
 ex osculo nō obtinebit, vt ea dotem am-
 mittat, licet obtenturus fuisset, si accu-
 sasset de pudicitia violata. *Bologniet. in*
rubr. C. de edendo num. 47.

7. Animaduertendum tamen, si clausu-
 lis salutoribus vtteretur agēs, puta clau-
 sula super quibus, &c. rectè ageret, qui

possessionem ammisit, tunc enim illud
 remedium dicitur intentatum, quod po-
 test competere, & ita diceretur in casu
 nostro intentatum interdictum recupe-
 randæ. *Corn. conf. 301. & cons. 46. nu. 4.*
lib. 3. Arret. conf. 102. volum. 4. vers. tertio
quia. Versil. ad Afflict. decis. 372. num. 4.
Alexand. conf. 42. & conf. 112. lib. 7. De-
cus conf. 221. num. 4. Felyn. in cap. exa-
minata num. 11. in fin. de Iud. Anton. de
Butr. conf. 63. per totum. Angel. Arretin.
conf. 22. num. 3. & seq. vers. tertio quia.

8. Amplia, vt non solum primo hæredi
 quando iam obtinuit possessionem, &
 ammisit huius legis beneficium nō com-
 petat, sed ne † quidem secundo, nimirum
 hæredi hæredis, quando primus eam pos-
 sessionem obtinuerat, & eam ammisit, ita
 docuit *Bald. in l. 1. in adit. magna co-*
lum. 2. ff. de petit. heredit. Alexand. con-
sil. 183. num. 3. lib. 5. Zuccard. hic num.
244. in fin. & num. 304. Menoch. qui en-
narratos refert, & sequitur d. remed. 4.
num. 248. & ratio est, quia nihil plus iu-
 9. *ris transit in hæredem, quam ipsi defun-*
cto competeret, ad l. nemo plus iuris ff. de
iur. iurand. accedat † rem semel factam
 hæredis per eius adeptionem definire,
 hæreditariam esse *l. 1. S. veteres, & ibi*
notatur l. hereditarium ff. de acquir. rer.
domin. l. heres per seruum ff. de acquir.
heredit. Vnde non possunt ea remedia
 competere, quæ pro rebus hæreditarijs
 competunt, & ita argumentatur *Alexan-*
d. conf. 183. num. 2.

10. Limita, vt procedat quādo post agni-
 tam successionem possessionem obtinuit
 heres, & postea eam ammisit, secus si an-
 te agnitam successionem, & nō post pos-
 sidere ceperit, tunc enim nihil impedit
 quin agnita successione rectè hoc bene-
 ficio vtatur, ita post *Matthes. notab. 69.*
docuit Alexand. in addit. ad Bart. in l. 1.
C. quorum bonorum, idem Alexand. con-
sil. 70. magnif. num. 15. lib. 6. Peregrin.
art. 46. num. 7. Menoch. de adipiscend.
 11. *remed. 1. num. 30. & ratio est, † quia ante*
 agnitam successionem non possidebat,
 vt hæres, sed vt alius, post agnitam petit
 vt hæres, ideo vt talis tractat de acqui-

H h h 3 ren-

renda, non de recuperanda hanc rationem considerat *Menoch. d. num. 30. ut per eum.*

S V M M A R I V M

Articuli Secundi.

- 12 Frustratorium, nihil faciunt leges.
- 13 Frustra fit, quod factum non reuocat.
- 14 Confirmatio secundum Baldum, non potest implorari, ubi non est, qui molestiam inferat.
- 15 Possidenti ad obtinendam suae possessionis confirmationem recte hoc beneficium competit.
Declara, ut infra num. 23.
Amplia, ut infra num. 26.
- 16 Bonorum possessio est ius non solum persequendi, sed etiam retinendi patrimonij, unde idem remedium competit ad acquirendum, & retinendum.
- 17 Carboniani edicti vigore immixtus, recte in possessione obtemperata confirmari potest.
- 18 Comes Castrum possidens potest petere se declarari Comitem ad suae possessionis confirmationem.
- 19 Possessionem propria auctoritate, cum posset, ingressus, potest iudicis auctoritate in ea confirmari.
- 20 Possidens vigore statuti continuantis possessionem recte hoc beneficio utitur.
- 21 Legitimus semel ad suae legitimationis confirmationem iterum legitimari potest.
- 22 Actus Canonici puta } Possunt iudicis officio confirmari, seu
Electio } firmi declarari.
Institutio }
- 24 Remedium legis nostrae aliquando habet rationem restituenda, seu confirmanda, aliquando etiam recuperanda.
- 25 Firma, quae sunt adhuc firmitus roborari possunt.
- 26 Possidens etiam non turbatus legis nostrae beneficium pro obtinenda possessionis confirmatione intentare potest.
- 27 Legitimum se pronuciari non potest is petere, secundum Innocentium, cui controuersia non mouetur, contrarium tamen tenent multi de quibus, num. 36.
In quantum tamen vera sit Innocentij doctrina, procedis si petit se declarari legitimum, non verò si petat suam legitimationem confirmari, ut infra nu. 37.
- 28 Reus non potest implorare officium Iudicis, ut declaret sibi exceptionem competere.
Contrarium, infra num. 31. & sequen. & num. 39.
- 29 Silentium perpetuum, ut imponatur Iudicis officium implorari non potest, si nullus est, qui controuersiam moueat.
- 30 Remedium l. difamari intentas debet probare difamationem.
Rationem, vide infra num. 40.
- 31 Exceptionem sibi competere aduersus quempiam, seque liberum esse ab actione, quae contra se ipsum competere poterat, à Iudice declarari quicumque petere potest, num. 33. & 39.
- 32 Agere nemo potest cogi inuitus.
- 34 Haeres propria auctoritate bonorum vocantium possessionem occupare potest.
- 35 Titulum habens rei vocantis possessionem occupare potest.
- 38 Possessio rudis, imperfecta, instrumentalis, momentanea, & sine aliquo effectu fit plena, & perfecta Iudicis confirmatione.
- 41 Possessio momentanea leuissimi est prauiudicij.
- 42 Possessio propria auctoritate obtemperata, quando à Iudice confirmatur, alio possidente non citato, confirmatio fit sine prauiuditio legitimi possessoris.
- 43 Possessionem nullam Iudicis decreto confirmari non posse, qui teneant.
Contrarium tenet Iacob. Butrig. & Salycet. num. 46.
Concorda distinguendo, ut infra nu. 49.
- 44 Inutile, & nullum confirmari non potest.
- 45 Inutile, & nullum debet primo infirmari, & postea iterari.
- 47 Possessio nulliter capta, in quantum peperit naturalem detentionem potest confirmari.
- 48 In tantum tamen confirmatur, in quantum naturali adiungitur civilis, quae tamen de raro datur.
- 50 Possessio nulliter capta mediante legis nostrae beneficio saltem in vim nouae acquisitionis efficax fieri potest.

ARTICVLVS II.

An competat hoc beneficium ei, qui semel possessionem obtinuit, non ad eam iterum acquirendam, aut recuperandam, sed acquisitam confirmandam.

Videtur negativa sententia tenenda, nam aut turbatur possidens ab aliquo, aut non, si primum aget possidens de retinenda, non de acquirenda, & ideo non erit locus huic beneficio, quod est acquirendæ, ut in superiori articulo, sed alicui remedio retinendæ, aut non turbatur, & frustra petit eam possessionem confirmari, quæ à nemine in dubium reuocatur. Leges t̄ autem nihil frustra, *S. quibus 1. constit. Codicis S. cumque hoc in proemio Instit. l. hac stipulatio S. Diuus ff. ut legatorum nomine caueatur, & frustra fit, t̄ quod factum non releuat, siue parum l. hac stipulatio S. Diuus ff. ut legatorum nomine caueatur, parum autem releuat cōfirmatio eius possessionis, quæ non turbatur, & ideo in specie confirmationem t̄ implorari non posse, ubi nullus datur aduersarius, qui molestiam inferat, voluit Bald. hic num. mihi 24. in fin. qui loquitur in hæc verba, si autem possessoris nemo inquietat, non potest petere sibi possessionem confirmari ex hoc edicto, quia nō est aduersarius, cum quo fundet litem, & iudicium, & frustra petit confirmari, quod pacifice tenet.*

In contrarium est omnium receptissima sententia, qui tenent t̄ possidenti hoc beneficium competere ad obtinendam suæ possessionis cōfirmationem, ita Cyn. Alberic. Dec. Curt. Iun. Zuccard. Guid. Pap. Brun. Paris. Gozad. Soccin. Iun. Belon. Tiraquell. Berous. Roland. quos refert, & sequitur Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 348. quibus addo Bald. conf. 186. nu. 8. volum. 1. Surd. conf. 117. num. 11. & conf. 160. nu. 18. & conf. 413. nu. 23. Rota apud Card. Seraph. decis. 144. num. 6. in fin. ibi tamen soles dari etiam pro confirmanda possessione, & apud Card.

Mantic. decis. 33. nempe Bononien. attentatorum 24. Octobris 1588. ubi declarat habere locum, quando quis possidet secus si possessionem adeptam amiserit, non enim competit hoc remedium pro recuperanda, quod dixi in superiori articulo num. 2. idem voluit Rota in una Spoletana hereditat. 20. Februarij 1585. coram Bubalo, & in eadem 27. Martij 1585. coram eodem.

Probatur hæc sententia. Primo, ex mente Odofredi hic num. 9. vers. sed deno, quia t̄ bonorum possessio est ius non solum prosequendi, sed etiam retinendi patrimonij, quod cuiusque fuerit tempore mortis l. 3. ff. de bonor. possess. ideo non est mirum si concedatur idem remedium ad acquirendam, ac retinendam, seu confirmandam dictam possessionem bonorum defuncti.

Secundo probatur ex simili de prompto ex l. 3. S. missum ff. de Carbon. edict. & l. 1. ubi Decius num. 45. C. eodem, dum prætor missum in possessionem ex Carboniano edicto, in ea constitutum, confirmat, atque tuetur.

Tertio, faciunt opportuna instantia hic à Menochio considerata, altera est, ut t̄ Comes, qui possidet Castrum, possit petere se declarari Comitem, ad suæ possessionis confirmationem. Bart. in l. uti frui S. verum autem in fin. ff. si usus fructus petatur. Altera est, ut is, t̄ qui propria auctoritate cum posset possessionem ingressus est, possit iudicis auctoritate in ea confirmari. Bart. in l. creditores nu. 26. vers. mihi autem C. de pignor.

Quarto, facit determinatio, de qua supra quæst. 13. art. 8. ut is t̄ in quem vigore statuti continuata est possessio defuncti, nihilominus rectè agat legis nostræ beneficio ad cōfirmandam possessionem vigore statuti in eū collatam, ita quoque si alio modo præterquam per statutum possessionem obtinuerit poterit vi huius beneficij eius confirmationem prosequi.

Quinto, ad idem facit aliud simile eius, qui semel legitimatus potest ad suæ legitimationis confirmationem iterum legitimari, ut voluit Castrensis, conf. 221.

vifo

visio testamento in fine lib. 1. quem ad rem nostram citauit, ac sequutus est Decius in l. 1. num. 5. C. de Carbon. edict. & post eum Menoch. de adipiscend. remed. 4. nu. 351. necnon Soccin. lun. ab eodem Menoch. allegatus conf. 120. num. 5. & conf. 154. num. 9. lib. 2. Ad idem facit, quod in omnibus & actibus Canonicis, puta electione, & institutione traditum est, ut possit quis petere tales actus in Iudicio confirmari per sententiam, seu declarari eos firmos manere cap. 2. cum ibi plenè notatis per Innocent. de confirmat. util. vel inutil. Alexand. in l. de pupill. §. qui opus numer. 3. ff. de nou. oper. nunc. ubi alia congerit exempla, ut per eum.

- 22 Ad contrarium respondendum & utroque casu locum esse huic beneficio, si enim quis turbatur, rectè ex huius legis beneficio petit confirmationem, per eam enim turbatio remouetur, & hoc casu habet
23 hoc beneficium & vim retinendam, seu confirmandam, quod non est absurdum, cum & aliquando habeat vim recuperandam, nimirum stante statuto continuatio possessionis defuncti in heredem, ut ex auctoritate Baldi, & Decij dixi supra quaestio. 8. num. 127. & 128.

- Si verò non turbatur adhuc utile est confirmationem obtinere, ut cuicumque turbationi, quæ in posterum se offerre posset facilius occurrì possit & non enim absurdum, ut pro abundanti cautela ea, quæ per se firma sunt adhuc firmitus roborentur, ut patet exemplis supra propositis, quod etiam notatur à Gloss. & Doctor. in l. de pupillo §. qui opus super verbo nuntiatione, ibi firma maneat ff. de nou. oper. nunc.

- Ex his oritur ampliatio propositæ de terminationis, ut & non solum possidens turbatus possit pro confirmatione suæ possessionis eiusque manutentione legis nostræ beneficium obtinere, verum etiam non turbatus, nulloque molestiam inferente, & ita Doctores supra relati tenent, ut affirmat Menoch. d. remed. 4. nu. 352. & seq. & præcipuè num. 360. & Zuccard. in specie num. 210. & 220. non transit tamen hæc ampliatio sine aliqua difficultate, ideo latius perpendenda.

Videtur itaque primo aspectu negatiua sententia tenenda.

- Primo, ex ratione iam pòderata, quia frustra petitur confirmatio, ubi pacifice quis possidet, & nulla eget confirmatione. Lex autem nihil frustra, ut supra.
27 Secundo, multum & facit doctrina Innocentij in cap. 1. de confirmat. util. vel inutil. qui scripsit quem non posse petere pronunciari se legitimum, nisi ei controuersia moueatur. Idem Innocent. in cap. causam quæ il. 2. extra, qui filij sint legitimi. Ad idem multum facit, & quod scribit Imol. in l. si contendat ff. de fideiussoribus, reum non posse implorare officium Iudicis, ut declaret sibi exceptionem competere, nec non & quod tradunt Doctores in l. difamari C. de ingen. ubi præcipuè Cagnol. nu. 6. non licere implorare Iudicis officium, ut imponatur perpetuum silentium, si nullus est, qui controuersiam moueat, vnde & intentans remedium d. l. difamari, tenetur probare difamationem, & ita controuersiam Menoch. conf. 366. lib. 4. Rota in vna Alexnien. beneficij 4. Maij 1611. coram Pamphilio.

In contrarium est receptior Doctorum sententia, ut constat ex supradictis.

- Quæ sententia ommissa ponderatione nonnullorum iurium à Zuccard. perpenfarum, quæ non plenè concludunt, ut colligitur ex traditis à Menoch. num. 353. & 354: probatur primo per tex. & in l. si contendat ff. de fideiuss. ubi ex sententia omnium probatur posse quem petere à Iudice declarari sibi exceptionem competere aduersus quempiam, seque liberum esse, ab ea actione, quæ eidem contra se ipsum competere poterat, poterit ergo quoque petere declarari se iuste possidere, & sibi ex beneficio legis nostræ competere iustam possessionem aduersus eum, qui fortè molestare posset, vel ut hæres ab intestato, vel ex alio simili titulo, facit opportuna ratio à Doctor. considerata in d. l. si contendat, quia nimirum posset aduersarius differre agere donec deficerent probationes alterius, puta testes morerentur, aut quid simili.

le,

le, cui calliditati pro certo est occurrendum.

33 Ad idem est tex. in *l. ult. ubi Gloss. C. de usur. pupill.* ubi licet non possit quis cogere aduersarium ad agendū, ut etiam cauetur in *l. 1. C. ut nemo inuitus*, potest tamen ad iudicium eum prouocare, & si rem dissimulatione proferat, actis apud iudicem factis voluntatis suæ rationem declarare, & ita, & sibi, & suis hæredibus securitatem obtinere, ex quo text. Doct. vno ore colligunt, posse quem obtinere declarationem sibi exceptionem competere aduersus aduersarium, qui aliquando agere posset, ut testatur de communi. *Socin. Sen. conf. 94. colum. 1. lib. 3. Didac. lib. 1. variar. resolut. cap. 18. nu. 3.* Ita ergo poterit in casu nostro hæres declarationem obtinere se iuste ex legis nostræ beneficio possidere, & ideo sibi opportunā exceptionem aduersus eum, qui fortè turbare posset competere.

Tertio probatur eadem sententia argumento desumpto à multò magis, si enim nullo vexante, aut contradicente potest hæres immisionem, quando non possidet obtinere ex huius legis beneficio, multò magis poterit obtinere confirmationem, plus enim pro certo est nouam obtinere possessionem, quam confirmationem. Neque dicatur immisionem non esse inutilem, quia per eam consequitur quis possessionem, quam non habeat, secus in confirmatione, quæ nihil noui tribuit; responsio enim in promptu est. Immisionem ex legis nostræ beneficio solum utilem esse ad abundantem cautelam, cum possit propria auctoritate hæres possessionem obtinere. *Henric. Boic. in suis singular. tit. de aucto. licentia, & consensu nu. 7. Hartem. cap. 5. tit. de hered. lib. 2. Ioseph. Ludouic. decis. Perus. 69. Decius hic latè num. 4. Socin. conf. 75. num. 10. lib. 1. Gozadin. conf. 20. num. 10. Dec. conf. 291. colum. 1. Neui-
34 zan. conf. 82. num. 29. Petr. Iacob. Aurelian. in pract. Aurea rubr. 152. num. 9.*
35 quinimò ꝑ omnis, qui titulum habet possessionem rei vacantis propria auctoritate capere potest. *Dec. conf. 199. in casu*

post principium. Neuizan. plures cumulan. conf. 82. nu. 29. addo Surd. conf. 160. num. 4. ita quoque huiusmodi confirmatio utilis est ad abundantem cautelam, ut possessor tutior sit aduersus vexationes, quæ imposterum oriri possent.

Ad primum patet responsio ex supra dictis non enim frustra petitur confirmatio, ubi quis pacificè possidet, tum quia duplici vinculo suam munit possessionem, tum quia occurrit vexationi, quæ fortè consurgere posset.

36 Ad secundum respondetur, ex mente *Zuccard. hic num. 22.* Innocentij doctrinam valdè dubiam esse, cui contrarian-
37 tur omnes rationes, atque instantiæ supra ponderatæ, & multorum auctoritates præcipuè *Alexand. in l. si finita S. eleganter num. 22. ff. de damn. infert Felyn. in cap. si autem ad finem, & in cap. ea, quæ de re iudicata*, & quādo admittamus Innocentij doctrinam, animaduertendum
38 valdè ꝑ hæc duo differre, vel ut quis petat se legitimum pronunciari, vel ut petat suam legitimationem confirmari, nam licet non possit primum, potest tamen, secundum, ut supra probauimus, res autem nostra correspondet casui secundo, non primo, non enim petit agens simpliciter se declarari iuste possidere, sed suā possessionem confirmari, ratio autem differentiat non levis est, petens enim simplicem declarationem, cum nihil noui acquirat frustra quidem, nullo vexante eam petit, nam neque extinguit vexationem, quæ nulla est, & ideo neque potest extinguere, neque quicquam aliud acquirit, cum declaratio nihil addat, quinimò, neque aduersus non citatum probet; petens autem confirmationem ex legis nostræ beneficio illud consequitur, ꝑ ut si apud eum esset rudis tantum de-
39 tentio, vel imperfecta possessio acquirat possessionem perfectam, & plenam, & si possessio fuisset instrumentalis, & momentanea, & sine aliquo effectu, fit plena, & perfecta, ut voluit *Rota in d. Spole-
40 tana hereditatis 20. Februarij 1585. coram Bubalo, & confirmauit in eadem 27. Martij eiusdem anni coram eodem.*

Quod

- 39 Quod verò scribit Imola Reum non posse implorare à Iudice, ut declaret sibi exceptionem competere omnino est erroneum, posse enim quem à Iudice petere, ut pronunciet sibi exceptionem adversus Titium competere, leque liberum esse ab ea actione, quæ in ipsum Titio competierat, aut competere aliquo modo videtur tenet *Gloss. communiter recepta in allegata l. si contendat per eum text. ff. de fideiussoribus, quam communi omnium consensu probatam esse, affirmat Covar. lib. 1. variar. resolut. cap. 18. num. 3.* Vbi multos congerit præcipuè *Socin. de communi testantem*, nihil facit non posse intentari remedium l. diffamari, nisi probatis diffamationibus, et illud enim non datur ad declarandum agenti exceptionem competere, sed ad imponendum perpetuum silentium, vel ad cogendum, ut veniat ad Iudicium ad agendum contra regulam, ut nemo inuitus agere cogatur, quæ non perdit officium suum, nisi in aliquo viciata, puta nisi diffamationes præcesserint; Et quando quæcumque in argumento fuerunt proposita vera essent adhuc non applicarentur, quandoquidem in illis semper agitur de præiudicio tertij, vel ut ei imponatur silentium, vel ut agere cogatur, vel ut declaretur adversus eum exceptionem competere, & ita ut reddatur inefficax actio, quæ vel illi competeat, vel competere posset, in re autè nostra de modico, vel de nullo agitur præiudicio, de modico quidem, quia
- 41 solum præiudicatur et in possessione momentanea, quæ leuissimi est præiudicij *l. unica C. si de moment. posses. l. momentanea C. qui legitimam personam non habet, dixi in parte inscripta de legit. contradiet. quest. 5. num. 108.* de nullo verò, quia in hoc beneficio, si nullus alius possideat, nihil ab illo aufertur confirmando possessionem ex legis nostræ beneficio, et si verò aliquis possideat eo non comparante tribuitur, vel etiam confirmatur possessio cum clausula salvo iure legitimi possessoris, ut ex *Bart. Salycet. num. 17. vers. item addit. quod Iudex, faciunt tradita per Cast. hic num. 15 super*

gloss. in verbo missus, & Corn. num. 48. vers. Paulus de Castro.

- Oritur dubitatio, quod iuris si possessio esset viciosa, an tunc possit possessor petere se in ea confirmari, qua in et re multi negatiuam sententiam tenent relati à *Menoch. d. remed. 4. num. 362.* quorum præcipua ratio ea est, quia et inutile, & nullum non potest confirmari *cap. 1. extra de confirmat. util. vel inutil.* ideo et debet primo infirmari, & postea iterari, ad *Bald. hic num. 25. vers. attende hic per text. in cap. qualiter de accusat. & per l. si expressum ff. de appell. & l. sicut nulla ff. de re iudicat. & l. qui testamento ff. de accusat. tutor.*

- 46 In contrarium est sententia *Iacobi Butrigarij, cui videtur assentiri, Salycet. hic sub num. 20.* ponit Butrigarius hanc proximam, si fortè possidens non fuerit citatus, quod fieri debuit, potest ille petere declarari inductionem nullam, tamquam factam in sui præiudicium possidentis, & non citati, & tamquam de facto processerit contrario facto, & imperio reuocari, subnectit deinde, quod cautus advocatus partis adversæ; post hanc reuocationem petitam debet comparere, & dicere immisionem aliquam fuisse, & esse, & in quantum nulla appareat, petit eam de nouo dari, & ipsam datam confirmari, unde ex mente Butrigarij potest quis petere immisionem quatenus nulla esset confirmari.

- Arbitror ex sententia *Salycet, Butrigarium defendentis*, et posse obtineri confirmationem immisionis nullæ, non eo respectu, quod nulla fuit, sed ut sentit *Salycetus* in quantum peperit saltem naturalem detentionem, quam non possumus negare, quin aliquid sit, quæ in tantum dicitur confirmari in quantum ei adiungitur Civilis, quam fateor de nouo dari, ita ut inde oriatur distinctio, et quæ etiam *Salycet. inuit.* aut vult quis confirmari possessionem nullam, quasi efficax fuerit cum primò obtenta, & procedit communis negatiua opinio, aut vult ita confirmari, ut ex tempore confirmationis non retro dicatur valida, & nihil talem

confirmationem prohibet, quæ verè potius erit noua immisio, quam confirmatio, quod etiam admittit *Bald. sub dict. num. 25.* dum inquit actum nullum deberi primo irritari, & postea iterari, ex quo colligitur saltem à momento confirmationis, seu iterationis possessionem efficacem esse, † & in *conf. 186. num. 8. volum. 1.* Sentit beneficium legis nostræ nõ quidem competere ei, qui semel possessionem obtinuit, declarat tamen hoc

procedere si effectnalem, & validam possessionem obtinuerit, secus si nullam ex quibus constat saltem in vim nouæ acquisitionis hoc beneficium competere; & ita sentit *Rota in vna Foroliu. de Monsignanis 26. Februarij 1603. coram Penia in fin.* vbi determinat, quando prima immisio non fuit valida non impedire quominus iterum valida immisio concedatur.

Quæstio XVII.

AN, & quando inspectis rebus, in quibus hæres institutus est quantum ad quantitatem attinet hoc beneficium competat, quia fortè in parte aut tertia, aut quarta, vel re singulari, aut simili quis fuerit institutus octo.

Continet Articulos.

Primus Articulus. An instituto in quota puta tertia, vel quarta hoc beneficium competat.

Secundus. An instituto in re singulari hoc beneficium competat, quando alius fuit institutus vniuersalis hæres, qui hæreditatem adiuit.

Tertius. An instituto in re singulari, quando vniuersalis hæres non adiuit hæreditatem, neque repudiauit, adhuc quæ pender ius deliberandi, & facultas adeundæ hæreditatis.

Quartus. An instituto in re certa, nullo alio vniuersaliter instituto.

Quintus. An instituto in re certa, alio hærede vniuersali instituto, qui hæreditatem repudiauerit, vel ante testatorem decesserit.

Sextus. An instituto in re certa cum prohibitione, ne plus petat, alio vniuersali hærede repudiante, vel non instituto, hoc beneficium comperat.

Septimus. An filio in legitima à patre instituto hoc beneficium competat, vel patri à filio in eadem legitima instituto illis casibus, quibus filius testari potest.

Octauus. Si pater fuerit Monasterium ingressus, an competat hoc beneficium statim secuta professione, vel sit expectanda. Item, quid si filius fuerit Monasterium ingressus, an pater debeat expectare mortem naturalem.

S V M M A R I V M

Articuli Primi.

1 Instituto in quota legis nostræ beneficium

competit.

2 Legis verba vbi cõueniunt, dispositio quoque conuenit.

3 Quota est quid vniuersale.

SVM-

ARTICVLVS I.

*An instituto in quota hoc beneficium
competat, puta in tertia,
vel quarta.*

CONSENTIVNT omnes nullo contradicente † hac beneficium competere, vt patet ex relatis à Menoch. de adipiscend. rem. 4. nu. 114. & Achil. Personal. in tract. de adipiscend. num. 182. cui sententiæ omni disputatione ommissa omnino subscribendum censeo.

Probatur enim ex verbis apertis text. nostri, ibi, si quis ex asse, vel ex parte hæres Institutus, &c. cui enim † plenè conueniunt verba legis dispositionem quoque conuenire omnino fateri debemus l. 4. §. Toties ff. de damn. infect. & maxime cum ratio conueniat, quæ est anima legis, ratio enim ea est, vt vltima voluntas, in quantum vniuersalis est, quamprimum suum consequatur effectum, quod expedit Reipublicæ l. vel negari ff. quemadmodum testam. aperiant. non autem possumus negare, quin ea dispositio, per quam in quota quis instituatur sit vltima voluntas, atque vniuersalis, cum enim † quota sit quid vniuersale l. quoties, vbi Gloss. Bald. ff. de famil. herciscund. idem Bald. in l. cum à matre quæst. 3. C. de rei vendicat. Rip. in l. 1. num. 16. ff. quorum bonorum. Menoch. d. remed. 4. num. 115. dispositio, seu institutio in quota pro certo vniuersalis erit.

S V M M A R I V M

Articuli Secundi.

- 4 Institutus in re singulari propria auctoritate eam capere potest.
 - 5 Etiam si ab hærede vniuersali hereditas nondum fuerit addita.
 - 6 Auctoritate propria, qui possessionem ingredi potest, multo urbanius agendo potest implorare Iudicis officium.
- Declaro, vt infra num. 22.*

- 7 Institutus in re certa loco hæredis est. *Declaro, vt infra num. 26.*
- 8 Ratio vbi est eadem, eadem est iuris dispositio.
- 9 Institutus in re singulari est veluti legatarius, & num. 15.
- 10 Legatarius est loco hæredis in his, quæ personam, non rem, respiciunt. *Contrarium est verius, vt infra num. 30.*
- 12 Affis appellatione veniunt omnia bona, unde possidere ex asse dicitur, qui omnia bona possidet.
- 13 Instituto in re singulari legis nostræ beneficium competere, qui teneant.
- 14 Instituto in re singulari, dato vniuersali hærede, legis nostræ beneficium non competit.
- 16 Legatario legis nostræ beneficium non competit.
- 17 Legatarius debet capere de manu hæredis, & si propria auctoritate acceperit tenetur interdicto quorum legatorum ad rem restituendam.
- 18 Lex quod non dicit, nec nos dicere debemus.
- 19 Affis appellatione venit vniuersa hereditas.
- 20 Bona hereditaria non distinguuntur in uncias, sed in res singulares, hereditas verò in uncias.
- 21 Pars hereditatis intelligitur quota resultans ex varietate unciarum, vt triens, semis, quadrans.
- 23 Associationem tenetur Iudex præbare ei, qui de facto iniuste posset impediri, quo minus possessionem iuste præsentam obtinere posset.
- 24 Iudex non potest immisionem concedere ex aliquo iuris remedio, nisi quatenus tale remedium fuerit à iure concessum.
- 25 Actum faciens dicitur se restringere ad regulas de eo actu disponentis.
- 27 Hæres vniuersalis tenetur ad onera hereditaria, non verò singularis.
- 28 Beneficia facilius cõceduntur, vbi est aliquod periculum incommodi, quàm vbi cessat.
- 29 Legatarius non refert personam defuncti, perinde ac hæres.

- 31 *Affis appellatio aliquando totam hereditatem importat, aliquando tota bona, prout subiecta materies postulat.*
 32 *Lex corrigens intelligitur secundum terminos legis correctæ.*
 33 *Institutio heredis fieri solet in hereditate, non in bonis, nisi in quantum bonorum appellatione venit hereditas.*
 34 *Legis pars una aleeram declarat.*
 35 *Lex, quod non dicit, nec nos dicere debemus.*

ARTICVLVS II.

An instituto in re singulari hoc beneficium competat, quando fuit datus heres vniuersalis, qui hereditatem agnouerit.

Videtur prima fronte dicendum hoc remedium competere.

- 4 Pimo, quia institutus † in re certa, & singulari potest propria auctoritate rem certam apprehendere, vt receptor est Doctor. opinio, ita Bart. in l. ex facto l. 2. num. 2. de hered. instit. Alexand. & Ias. in l. quoties C. de hered. instit. ille num. 6. iste num. 8. alios recenset Tiraquell. in tract. le mort saisi le vis par. 2. declar. 4. num. 11. idem voluit Rip. in l. 1. in princ. num. 16. ff. quorum bonorum, & receptionem esse sententiam testatur Menochius de adipiscend. remed. 4. num. 134. supra dictis relatis; quod verum est etiam antequam † ab hærede vniuersali hereditas fuerit adita ad Ruin. cons. 157. nu. 8. ergo multò magis videtur dicendum, vt Iudicis auctoritate dictam possessionem consequi possit, & ita mediante huius legis beneficio, qui enim propria auctoritate possessionem ingredi potest, multò
 5 † magis vrbanius agendo sibi adiungere potest Iudicis auctoritatem. Roland. consil. 78. num. 17. lib. 3. Menoch. d. remed. 4. num. 633. in fin. in illis verbis, illa est ratio, quia si sua manu capere potest, ergo
 6 fortius auctoritate Iudicis.

Secundo, ex mente Curt. l. un. nu. 38. relati à Menoch. d. remed. 4. num. 136.

- 7 † quia institutus in re certa loco heredis est l. id tempus ff. de usucapionibus, ergo hoc beneficium ei concedetur, perinde ac heredi, cum enim fauorabilis sit hæc constitutio, vt omnes admittunt erit extendenda.

- Tertio, ex mente eiusdem Curtij, &
 8 Sapiæ, quia nulla diuersitatis ratio considerari potest inter institutum in tota, vel in quota, ergo eadem iuris dispositio locum habere debet l. illud ff. ad l. aquiliam cum vulgaribus.

- Quarto, ex mète eiusdem Curtij, quia
 9 † institutus in re singulari est veluti legatarius l. quoties C. de hered. instit. talis
 10 † autem legatarius est loco heredis in his, quæ non rem ipsam, sed personam, & ius respiciunt. Bart. in l. ex facto l. 2. ff. de hered. instit. Ias. in l. Lucius nu. 13. de vulg. & in l. quoties colum. 16. C. de hered. instit. Sapia hic num. 48. Quod autem institutus mittatur in possessionem videtur beneficium respiciens non rem, sed personam, ergo legatarius, seu institutus in re singulari quantum ad hoc beneficium attinet erit loco heredis, & per consequens ei competet illud beneficiū, quod heredi conceditur.

- Quarto, ex mente eiusdem Curtij, &
 Sapia num. 48. Quia huic instituto in re
 11 singulari † conueniunt verba legis, ergo & dispositio l. 4. §. toties ff. de damno infecto. Antecedens probatur, quia verbum illud ex parte respicit partem bonorum non partem hereditatis, vt paulò post probabitur, quamobrem cum res singularis pars bonorum sit, utique conceditur hoc beneficium instituto in re singulari. Quod autem verbum illud ex parte respiciat partem bonorum probatur, quia vox illa adhibita est ad contra distinctionem verbi ex asse, quamobrem cum verbum ex asse omnia bona importet, & sic referatur ad bona non ad hereditatem, vox ex parte, vt correspondeat, partem bonorum non hereditatis
 12 importabit. Et quod † verbum ex asse importet omnia bona probat textus in l. penult. ff. qui satis dare cogantur, vbi ex asse possidere dicitur, qui totum possidet,

I ii

& sic

& sic omnia bona, & in l. 1. §. certè ff. de legatorum nomine caueatur, vbi legatum dicitur ex asse deberi, cum in totum debeat.

- 13 Quinto, quia hanc sententiam tenent *Curt. lun. hic num. 38. & conf. 55. col. 4. num. 11. & conf. 62. in fin. Sapia hic numer. 48. & visus est eandem tenere Tiraguell. in tract. le mort saisit le vis par. 2. declarat. 4. num. 13. & Ruin. conf. 51. num. 2. lib. 4.*

- 14 In contrariū est receptissima omnium sententia, vt ¶ instituto in re singulari dato vniuersali hærede adeunte nullo modo hoc beneficium competat, ita *Gloss. hic, & in l. final. in verbo ex parte ff. quorum legatorum. Cast. num. 7. Alexand. num. 15. Dec. num. 23. vers. secundus casus, & num. 24. propè finem communem testatur, Gozadin. qui de communi consil. 21. num. 30. Corn. conf. 106. num. 5. vers. aut hæres lib. 2. idem hic num. 14. Mantua in prima lectura num. 91. Beldon. lib. 4. supputat. cap. 18. num. 12. Personal. in tract. de adipiscend. num. 180. qui alios refert. Menoch. dict. remed. 4. num. 132.*

- 15 Probat autem hæc sententia primo, quia ¶ institutus in re singulari est veluti legatarius, & non hæres l. quoties C. de hered. instit. Lex autem nostra loquitur de hærede, vt colligitur tum ex rubrica ibi & quæadmodum scriptus hæres, & c. tum ex textu, ibi (*hæres institutus*) & ideo ¶ non habet locum in legatario, vt pluribus *Zuccard. hic num. 336. & 337.*
- 17 Secundo, quia legatarius ¶ debet capere de manu hæredis, non autem propria, quod si propria auctoritate ceperit tenetur interdicto quorum legatorum mediante, rem obtentam restituere, vt pluribus habetur in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 10. num. 246.

- 18 Tertio, quia lex nostra concedit hoc beneficium instituto in tota, vel quota, non autem in rebus singularibus, ideo ¶ quod lex non dicit, nec nos dicere debemus l. illā C. de collat. quod autem concedat tantum instituto in tota, vel quota probatur ex illis verbis ex asse, vel ex

- 19 parte hæres institutus, vox enim ¶ ex asse importat hæreditatis vniuersitatem, vt probat text. in §. hæreditas plerumque Instit. de hered. instit. vbi text. inquit. *Hæreditas plerumque diuiditur in duodecim vncias, quæ assis nomine continentur*, ex quibus colligitur nomen assis ad totam hæreditatē duodecim vncijs comprehensam referri, non verò ad bona hæreditaria, in quibus verè ¶ non datur hæc distinctio vnciarum, sed in res singulares, puta in fundum seruos, merces, & similia, vnde cum verbum ¶ ex parte referatur ad partem hæreditatis, intelligetur de varijs partibus resultantibus ex varietate vnciarum, & ideo intelligendum, si quis institutus in asse, vel ex parte, hoc est in hæreditate, vel in besse, in dodrante, in triente, in semisse, in quicunque, & similibus, hæc enim verè assis sunt partes d. §. hæreditas, quæ cum hæreditatis sint, non bonorum, constat assem ad hæreditatem referendum non ad bona.

- 22 Ad primum respondetur ¶ eum quidem, qui potest propria auctoritate possessionem ingredi, multò magis posse cum iudicis assensu, non tamen vi nostri remedij, aut beneficij, sed solum posse obtinere quamdam associationem, vt si dum suum ius exercet fortè impediretur iniuste, iudicis auctoritate impedimentum remouere facilius, & sine periculo possit, in tali enim casu ¶ tenetur iudex requisitus huiusmodi auxilium præbere. *Felyn. in rubr. extra de treg. & pac. colum. penult. Durard. in tract. de art. testand. tit. 2. caut. 32. num. 3. in fin. Personal. in tract. de adipiscend. num. 407.*
- 23 & ratio est, quia si vi noui remedij vellit à iudice immitti, ita vt immissio primario à iudice proficiatur, non accessorie per modum associationis, non potest ¶ iudex concedere, nisi quod in tali remedio à iure permissum, debet enim procedere secundum terminos iuris, vt inquit *Bald. in l. 1. num. 3. C. de exequut. rei iudic. cum alijs hic allegatis per Zuccard. num. 108. vers. ego aliter, sequitur Menoch. d. remed. 4. num. 134.* quamob-

rem cum lex nostra concedat suum beneficium solum institutis in tota, vel in quora, non poterit iudex ex eo immittere institutum in re singulari; Neque potest legatarius cōqueri quare iudex non addat suum auxiliū sibi habenti ius propria auctoritate ingrediendi, debet enim sibi imputare quare auxilium opportunum non petierit, nimirum a saciationem, cum enim se restrinxerit ad beneficium legis nostræ, dicitur se restrinxisse ad regulas, & leges talis beneficii actum
 25 † enim faciens, dicitur se restringere ad regulas de eo actu disponentes. *Bald. in l. si duo ff. de acquir. hered. Nat. conf. 49. num. 22. Beccius conf. 101. num. 6.* quare cum regula huius beneficii, postulet ne alius, quam hæres vniuersalis immittatur, cum ipse talis non sit debet facile pati ne hoc sibi concedatur.

26 Ad secundum respondendum † institutum in re certa non absolute loco hæredis esse, iam enim diximus esse loco legatarij, unde text. in *l. id tempus §. in re legata ff. de usucapionibus*, locum habebit solum quantum ad accessionem temporis, ut nempe institutus in re singulari quantum ad temporis accessionem attinet pro hærede habeatur, ita respondet *Zuccard. hic nu. 187. & ita declarat Bellon. lib. 4. supputationum Iuris cap. 18. num. 20.* quæ declaratio ex ipsomet text. colligitur, cuius verba hæc sunt. *In re legata in accessione temporis, quo testator possedit legatarius quodammodo quasi hæres est*, unde absolute loquendo institutum in re singulari non mereri nomen hæredis multis rationibus probauit. *Bellonus d. cap. 18. num. 8. & seq.*

Ad tertium respondendum, quinimò maximam intercedere diuersitatis rationem inter hæredem singularem, & vniuersalem, nam omissio eo, † ut hæres vniuersalis ad onera hæreditaria teneatur, ad quæ non tenetur singularis in re certa institutus *l. quoties C. de hered. instit. Bart. in l. ex facto la 2. num. 1. ibi quid ergo dicemus ff. eodem*, ita ut non
 28 sit æquum huic in re singulari † instituto idem beneficium concedi, quod hæredi

vniuersali conceditur argumento *l. manifestissimi §. cum in 2. ibi ubi enim periculum C. de furt.* quam rationem affert *Zuccard. hic num. 187.* Secundo respondeo ex mente *Menoch. d. rem. 4. nu. 137.* rationem diuersitatis hanc vigere, quia à persona legatariorum non pendet executio voluntatis testatoris, perinde ac ab hærede, neque † ipsi testatorem referunt pro ut vniuersalis hæres, qui dicitur eadem persona cum defuncto; ideo non esse mirum si lex voluit fauere vniuersali hæredi, non singulari.

30 Ad quartum negandum † legatarium in his, quæ respiciunt personam, vel ius loco hæredis esse, cum huic nomen hæredis nullo modo conuenire pluribus probauerit *Bellon. d. cap. 18. num. 7.* ad probationem respōdetur ex mente *Zuccard. Bartolum in loco à Curtio allegato ne verbum quidem pro Curtij sententia, verè quidem in l. quoties C. de hered. instit. ait institutum in re singulari, quo ad res semper esse legatarium, non per hoc tamen asserit Bart. quo ad ea, quæ ad rem ipsam non respiciunt loco hæredis haberi, imò contrarium sentit, dum docuit, quo ad iura, & actiones legatarij locum tenere, hanc responsionem sequitur *Menoch. d. rem. 4. num. 139. & 140.**

Ad quintum patet responsio ex argumento tertio nostræ sententiæ, quo probatur veræ textū loqui de partibus hæreditarijs, non de partibus bonorum, nihil refert tantum esse dicere ex asse, quantum in totum, vel in omnibus bonis *l. penult. ff. qui satisfacere cogantur*, ibi aut ex asse, aut pro parte, quia † vox ex asse secundum subiectam materiam potest importare aliquando totam hæreditatem, aliquando tota bona, totam enim hæreditatē importare aperte probat text. in allegato *§. hæreditas plerunque. Instit. de hered. instit.* tota bona importare posse probat text. in *d. l. penult. ff. qui satisfacere cogantur*, in re autem nostra certum est subiectam materiam importare totam hæreditatem, quod ostendunt partim præcedentia verba textus nostri, ex quibus constat edictum Adriani loqui

- de tota hereditate, non autem de bonis.
- 32 quo circa † lex corrigens debet intelligi secundum terminos legis correctè, *ita gloss. in l. sciendum ff. qui satisdare cogantur*, partim quia agitur de institutione heredis, quæ † fieri solet in hereditate non in bonis, nisi in quantum appellatione omnium bonorum venit hereditas ad l. 3. ubi gloss. ff. de honor. possess. hinc sequitur, ut etiam illa verba ex parte referantur ad quotam hereditatis cum una
- 34 † pars legis alteram declaret l. utrum ff. de petit. heredit. Accedat si illa verba ex parte intelligerentur de re singulari textus, nihil disponderet de parte quotitativa, & ita institutus in tali parte putasse non obtineret huius legis beneficium, quod obtineret institutus in re singulari, quia † lex illud non diceret ideo nec nos dicere deberemus vulgata l. illa ff. de colat. cum igitur magis credendum legislatorem voluisse immissionem concedere instituto in quota, quam in re singulari, consequens est, ut verba ex parte potius referantur ad partem hereditatis, quam ad partem bonorum, in quantum tamen accipimus bonorum appellationem ab hereditate distinctam.

Ad sextum respondendum enarratos Doctor. in erronea esse sententia, ac loqui tum contra crebrius receptam sententiam, tum contra rationes iam ponderatas, eiusque rationes solubiles esse, ut patet ex eorum responsionibus allatis.

S V M M A R I V M

Articuli Tertij.

- 36 *Institutio in re singulari pendente iure deliberandi universalis heredis ob spem iuris accrescendi potentia habet rationem universalis institutionis.*
- 37 *Interdictio quorum legatorum non est locus, quando non extat heres à quo legatum peti possit.*
- 38 *Instituto in re singulari pendente heredis deliberatione legis nostre beneficium competere voluerunt Bart. & Cast.*
- 39 *In contrarium tamen est Doctorum receptissima sententia.*

- 40 *Instituto in re singulari pendente heredis universalis deliberatione, non dicitur heres universalis, nisi sub conditione si universalis repudiauerit.*
- 41 *Conditio nondum purificata, nihil ponit in esse.*
- 42 *Heredi actu universalis non potentia legis nostre beneficium competit.*

ARTICVLVS III.

An instituto in re singulari, quando universalis heres non adiuit hereditatem, neque repudiauit, adhucque pendet ius deliberandi, & facultas adeunda, legis nostre beneficium competat.

Afirmatiua sententia videtur tenenda.

- 36 Primo, quia institutio † facta in re singulari, iure deliberandi pendente, ob spem iuris accrescendi, cui locus esse potest herede repudiante, videtur habere rationem (& sanè potentia habet) institutionis universalis, pro qua hoc beneficium competere indubitati est iuris.

- Secundo, quia pendente deliberatione heredis, & sic ante aditam hereditatem nullus extat heres, à quo institutus in re singulari rem consequi possit, ideo in possessionem mittendus est, ita videmus † in interdicto quorum legatorum cui locus non est, quando non adest heres, à quo legatum peti possit, *ut pluribus Menoch. in tractat. de adipiscend. remed. 2. quest. 17.*

- Tertio, quia ob supradictas rationes, ita tenent *Bart. hic nu. 5. & Cast. nu. 7.*

- 39 In contrarium † est receptissima omnium sententia, ut constat ex relatis ex *Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 145. & Personal. de adipisc. num. 181.*

- 40 Probatum autem hæc sententia, quia an † institutus in re singulari, pendente iure deliberandi eius, qui universaliter institutus est, sit futurus universalis heres nec ne pendet à futura conditione, ut universalis repudiet; eo enim non re-

41 pudante certum est institutum in re singulari solam rem singularem habiturum esse, quare cum † conditio nondum purificata nihil ponat in esse *l. cecendere diem ff. de verb. signif. l. si quis sub condicione ff. si quis ommiss. causa testamenti*, non possumus dicere hunc pendente tempore ad deliberandum aliquo modo vniuersalem esse hæredem, ideo multo minus dicemus ei, vt hæredi vniuersali legis nostræ beneficium competere.

Ad primum respondetur institutum in re certa in casu nostro habere quidem rationem vniuersalis hæredis potentia, non vero actu, quia purificata condicione de qua supra posset esse vniuersalis hæres, † at legis nostræ beneficium competit hæredi actu vniuersali, non potentia, quod patet exemplo instituti sub condicione cui hoc beneficium non competere diximus supra quæst. 9. art. 3.

42 Ad secundum respondetur. Primo, ex mente aliorum non esse bonam consequentiam. Non habet hic hæres à quo rem, in qua institutus est consequatur, ergo est à iudice immittendus. Nam neque legatario pendente hæredis deliberatione cōceditur hoc remedium, quamuis non habeat à quo petat, ideo debet iste hæres via ordinaria, quæ cæteris legatarijs conceditur suum hoc relictum consequi.

Secundo, arbitror hunc vti directum hæredem posse propria auctoritate suum relictum consequi, vt in principio superioris articulo, & ita habere viam ordinariam, ideo non esse opus, vt ad hoc beneficium confugiat, poterit tamen associationem à iudice petere, & eam consequi, vt tutius, & vrbanius agat, vt constat ex traditis supra *hac eadem quæstione num. 6. & 22.*

S V M M A R I V M
Articuli Quarti.

- 43 Scripto hæredi tantum legis nostræ beneficium competit.
44 Scriptum illud dicitur, quod legi potest.
45 Expressum illud dicitur, quod venit in

- consequentiam expressorum, vel colligitur ex identitate rationis, & nu. 61.
46 Expressis verbis, quando aliquid requiritur non sufficit tacite colligi.
Contrarium infra, num. 86.
Vel declara, vt num. 87.
47 Succedenti ex legis dispositione, non vero ex testamento legis nostræ beneficium non competit, etiam si habeat testatoris voluntatem permissiuam,
Declara, vt infra num. 91.
48 Venientibus ab intestato legis nostræ beneficium non competit.
49 Decedens ab intestato videtur voluisse, vt sit locus legitime successioni.
50 Et non testando dicitur venientes ab intestato honorasse.
51 Institutus in re singulari, quatenus per ius accrescendi succedat, non venit ex testamento, neque ex voluntate testatoris, nisi permissiuam, & remotam.
52 Iure accrescendi quicquid hæredi obuenit à legis dispositione proficitur.
53 Ius accrescendi habet locum, & in bonorum possessione contra tabulas, & in querela.
54 Testator non potest facere quin ius accrescendi habeat locum in suo testamento si vult, vt testamentum valeat.
55 Nemo potest facere quin leges locum habeant in suo testamento.
56 Iure accrescendi prohibito, quando hæres in parte tantum fuit institutus testamentum, secundum aliquos, in totum corrui.
57 Vel secundum alios locus est iuri accrescendi contra voluntatem testatoris.
58 Instituto in re singulari nullo dato vniuersali hærede recte legis nostræ beneficium competit.
Amplia, vt num. 87. 88. & 89.
59 Institutus in re certa, nullo alio hærede existente vniuersalis fit hæres.
60 Quod etiam est verum de iure Hispano.
62 Scriptura illud dicitur manifestè constare, quod vniuersaliter ex ea elicitur.
63 Maxime si sequatur à verbis expressis.
64 Etiam si pro forma exprimendum esset.
65 Voluntas, quæ colligitur ex precedentiibus, vel subsequentibus verbis in testamento

mento insertis magis attenditur, quam verba.

- 66 *Hæres in re singulari scriptus, veniens ad totam hereditatem per ius accrescendi dicitur venire tamquam scriptus carattere litterarum, & infra num. 69.*
- 67 *Verba. Quisquis mihi hæres erit, non complectuntur, nisi eum, qui verè scriptus est.*
- 68 *Vulgari substitutione ita concepta, si ille hæres non erit, quisquis mihi hæres erit in partem quoque deficiens hæres esto, succedunt alij hæredes iuxta proportionem portionum hereditariarum in quibus illud computatur, quod habent per ius accrescendi.*
- 70 *Iure accrescendi succedens venit tamquam substitutus.*
- 71 *Substituto legis nostræ beneficium competit.*
- 72 *Tacitè à testatore vocatus legis nostræ beneficio utitur.*
- 73 *Iure accrescendi succedens habet tacitam testatoris voluntatem.*
- 74 *Etiā ubi fuit à testatore prohibitum secundum Sapiam.*
- 75 *Institutus in re certa non est re scriptus universalis hæres, sed virtute.*
- 76 *Leges non sunt scriptæ verbis, sed rebus.*
- 77 *Institutio universalis, quæ locum habet virtute Iuris accrescendi, dicitur expressa.*
- 78 *Expressum dicitur, quod disponens respondisset, si fuisset interrogatus.*
- 79 *Voluntatis propriæ impugnandi viam nemo eligit.*
- 80 *Expressum illud dicitur, quod ex mente colligitur.*
- 81 *Filius in uno numo institutus perinde habetur, ac si in tota legitima fuisset institutus, ita ut totam petere possit.*
- 82 *Filius ex matre in puerperio decedente natus, si alij fratres fuerint instituti pro instituto habetur.*
- 83 *Substitutio exemplaris valet, etiam si filij furiosi non sint in tota legitima instituti.*
- 84 *Substitutio exemplaris non valet, nisi filij furiosi fuerint in legitima instituti.*
- 85 *Statum tribuens instrumento exequutio-*

nem paratam habet locum etiam in eo, quod virtualiter ex instrumento resultat.

- 86 *Verborum sub significatione lata quicquid comprehenditur, in favorabilibus venit.*
- 89 *Succedens per ius accrescendi ex testamento succedit.*
- 90 *Testator in ea parte, quæ venit per ius accrescendi dicitur testatus decedere.*
- 91 *Voluntas testatoris tacita, de qua tamen appareas per actum positivum, & quæ facit defunctum testatum, sufficit ad obtinendum legis nostræ beneficium.*
- 92 *Ius accrescendi venit ex legis dispositione, non tamen excluditur concursus voluntatis hominis.*
- 93 *Hereditas, quæ ex testamento defertur dicitur à lege obvenire.*
- 94 *Testamentarijs in successionebus primario operatur legis dispositio, secundario, & instrumentaliter hominis voluntas.*
- 95 *Voluntas testatoris in successionebus tribus modis concurrit.*
- 96 *Substitutio in re singulari, casu substitutionis eueniente, qui per ius accrescendi in totum succedat, legis nostræ beneficium competit.*
- 97 *Ius accrescendi in substituto in re certa locum habet, perinde ac in instituto.*
- 98 *Instituto solum in usufructu nullo alio habere universale dato, legis nostræ beneficium competit.*

ARTICVLVS IV.

An instituto in re certa nullo alio universaliter instituto hoc beneficium competat.

Negatiua sententia videtur tenenda.

- 43 *Primo, quia hoc beneficium † competit tantum scripto hæredi, ut sæpius repetitum per text. nostrum, maxime iuncta rubr. Gozad. conf. 21. num. 26. vers. duodecimo, ubi de communi. Sed hic hæres re illa singulari excepta non potest in reliquo dici scriptus, vnde cum eius rei*

ratio-

ratione non sit immittendus, quia institutus in re singulari, neque ratione reliquæ hæreditatis, quia eius respectu non est scriptus, non poterit ei aliquo titulo
 44 immissio ex lege nostra competere. Minor t probatur, quia illud dicitur scriptum, quod legi potest l. i. S. i. ff. *quæ in testamentis delentur*. Bart. in l. *quæ liberis* S. *hec verba de vulg.* Soccin. l. un. conf. 131. num. 72. lib. 1. hoc argumentum desumitur ex lasone hic num. 7.

45 Secundo, quia quamvis comprehensum illud dicatur, quod venit in consequentiam expræssorum, & colligitur ex voluntate, & identitate rationis ad textum gloss. in cap. cum olim de censibus, las. in l. Prætor ait num. 6. ff. de nou. oper.
 46 nunciat. & latius infra, tamen t quando aliquid requiritur expræssis verbis, tunc non sufficit tacite colligi. las. in d. l. Prætor ait num. 6. ex auctoritate Bart. Ant. de Butr. & Gemin. Felyn. in cap. translata de constit. At in casu nostro requiritur institutio expræssis verbis, quia requiritur, ut sit scriptus, quod non potest fieri, nisi verbis exprimatur: ergo, &c.

Tertio, quia hoc beneficium non com
 47 petit, nisi hæredi ex testamento venienti, non autem venienti ex legis dispositione, etiam si tacitam habeat, seu remotam testatoris voluntatē, maximè si tantum permissiva sit, non effectiva, unde
 48 succedentibus t ab intestato nullo modo competere dixi quæst. 4. art. 1. & tamen venientes ab intestato habent testatoris voluntatem saltem remotam, & permissivam, non solum, quia leges vocant eos, quos probabiliter testator esset vocaturus, verum etiam, quia t non testando videtur voluisse, ut locus sit legitimæ successioni, & ut succedant venientes ab intestato l. consueiuntur l. si quis cum nullo de iure Codicillorum l. cum filio ff. de leg. 1. & non t testando dicitur eos honorasse ad Menoch. conf. 108. num. 53. multa ad hanc rem attigi d. quæst. 4. nu. 10.
 49 cum nonnullis seqq. At institutus t in re certa, quamvis succedat in toto patrimonio, non tamen succedit ex testamento, neque ex testatoris voluntate proxima,

aut effectiva, sed (si qua tamen voluntas concurrat) ex remota, & permissiva: ergo, &c. Minor probatur, quia quicquid
 52 t accrescit ex legis dispositione venit, quæ non vult, ut testator decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus l. si in testamento, ubi Bart. ff. de vulg. & pupill. plura cumulat Cephal. conf. 59. num. 18.
 53 t Hinc ius accrescendi habet locum in bonorum possessione contra tabulas, & in querela, quæ sunt contra voluntatem defuncti, ut Bart. & Cast. in l. mulieri, & Titio ff. de condit. & demonstr. Dec. in rubr. quando non petentium partes in fin. Sapia in l. unica. C. quando non petent
 54 part. num. 6. & Cephal. d. num. 18. t & non potest facere testator quin ius accrescendi habeat locum in suo testamento, quia illud fuit lege inductum ne testator decedat pro parte intestatus l. ius nostrum
 55 ff. de reg. iur. nemo t autem facere potest quin leges locum habeant in suo testamento l. nemo potest ff. de legat. 1. & sic quamvis maximè vellet non potest testator pro parte intestatus decedere, unde vel t testamentum in totum corrumpitur, si
 56 testator prohibeat ius accrescendi, ut voluit Bart. conf. 156. num. 3. lib. 1. idem Bart. & Franc. Tigr. inter consilia. Bart. conf. 81. num. 3. & plenius conf. 82. in fin. vers. item non obstat, quod est Coleg. Pis. lib. 2. idem Bart. conf. 177. num. 5.
 57 vers. concluditur lib. 1. t vel contra testatoris prohibitionem adhuc iuri accrescendi erit locus, ut videtur sentire Alexand. conf. 162. circa princip. num. 10. vers. posset etiam responderi lib. 2. & Sapia ad l. unicam C. quando non petent part. nu. 7. faciunt multa ab eodem Cephalo cumulata d. conf. 59. à d. num. 18. usque ad 24. qui tadem ex auctoritate Crauett. Bald. Cuman. & aliorum concludit, quod acquiritur pro ius accrescendi, acquiri ex dispositione legis non hominis.

58 In contrarium t est receptissima omnium sententia, ut plurimis relatis testatur Menoch. de adipisc. remed. 4. nu. 116. Achil. Personal. in tractat. de adipiscend. num. 180. vers. & hac ratione. Zeualof. Spec. commun. contra commun. quæst. 758. num. 49.

- num. 49. ubi multos recenset non relatos à Menoch. aut Personal. Addo Bart. cōf. 60. quidam facit num. 2. vers. præterea lib. 2.
- 59 Probatum autem primo, quia † institutus in re certa per ius accrescendi vniuersalis fit hæres, nullo alio hærede existente, perinde ac si ipse solus ab initio fuisset scriptus hæres l. 1. §. si ex fundo l. quoties §. si duo l. si alterius ff. de heredit. Instit. Menoch. hic num. 117. Pluribus Personal. de adipisc. d. num. 18. vers. & hac ratione, quæ sententia iure quoque
- 60 † Hispano apertè recepta, vt probat tex. de Iure Regio in l. 14. tit. 3. partita 6. ibi. En vna cosa señalada ansi como en viña, ò in otra cosa qualquier establiendo yn hombre, ò otro por suo heredero, si en este mismo testamento, ò en otro que ficiese despues el testador non faltasse que el se vbiesset establicido otro por heredero, este tal deue de auer todos los bienes del testador major fuisse establicido in vna cosa señalada tan solamente. At vniuersali hæredi hoc beneficium competit, vt nemo in dubium reuocat: ergo, &c.
- Confirmatur, quia non solum hic hæres est vniuersalis, sed ex lectura testamenti talis colligitur, quādo nullus alius fuisset institutus, statim enim Iudex respiciendo nullum alium institutum intelligit hunc vniuersalem hæredem esse, vnde quemadmodum vicia, quæ ex lectura testamenti colliguntur, puta, si in testamēto legatur testatorem esse filium familias hoc beneficium impediret, vt alibi dixi, ita institutio vniuersalis, quæ ex lectura testamenti colligitur huius beneficii commodum operabitur, contrariorum enim eadem est disciplina, vt in princ. Instit. de his, qui sunt sui, vel alieni Iuris cum vulgaribus. Quinimò dicitur expressè institutus † cum illud dicatur expressè, quod venit in consequentiam necessariam ex expressa, Bald. in l. 1. ff. de his, qui in testam. declarat. & † illud dicitur manifestè constare ex scriptura, quod virtualiter ex ea colligitur. Felyn. post Abbat. & alios in cap. super quæst. in princip. num. 3. vers. illud dicitur de offic. deleg. multa ad hanc rem Menoch. d. re-med. 4. num. 126. maximè si † sequatur à verbis expressis. Bart. in l. si fideiusor. §. meminisse ff. de leg. 1. in l. uxore §. agri plagā ff. de leg. 3. pluribus Surd. cōf. 143.
- 63 med. 4. num. 126. maximè si † sequatur à verbis expressis. Bart. in l. si fideiusor. §. meminisse ff. de leg. 1. in l. uxore §. agri plagā ff. de leg. 3. pluribus Surd. cōf. 143.
- 64 num. 20. vbi † habere locum probauit, etiam vbi exprimendum esset aliquod pro forma, & hoc cōfirmat decis. 254. nu. 38.
- 65 & voluntas, † quæ colligitur ex præcedentibus, vel subsequentibus verbis in testamento inertis magis attenditur, quā verba licet secus esset, si ex dictis verbis non colligeretur. Rip. post alios in l. hæredes mei §. cum ita num. 34. & ibi Torniel. num. 63. ff. ad Trebell. Cagnol. in l. 1. num. 53. C. de pact. Dec. cōf. 15. num. 6. & cōf. 514. colum. fin. vers. ult. Ruin. cōf. 179. num. 7. in fin. lib. 2. Paris. cōf. 35. num. 3. & cōf. 66. num. 12. lib. 3. Curt. lun. cōf. 121. num. 11. Rub. cōf. 68. num. 2. vers. præmissis. Soc. lun. cōf. 1. num. 27. & cōf. 38. num. 32. & seq. lib. 3.
- Secundo, quia non solum institutus in re certa nullo alio hærede existente vniuersalis fit hæres, sed † dicitur venire tamquam vniuersalis scriptus caractere litterarum l. si in testamento ff. de vulg. & pupill. pro cuius inductione sciendum
- 66 verba † quisquis mihi hæres erit, non complecti nili eum, qui verè scriptus est, vt supra latè diximus quæst. 10. num. 3. per text. in l. qui liberis §. hæc verba ff. de vulg. & pupill. & in l. cum filio ff. eodem, nihilominus si alicui † vulgaris substitutio facta fuerit per hæc verba, si illi hæres non erit, quisquis hæres mihi erit in parte quoque deficientis heres esto, succedunt alij hæredes iuxta proportionem portionum hæreditariorum, in quibus illud computatur, quod quis habeat per ius accrescendi, ex quibus constat, succedentem per ius accrescendi pro parte accrescente esse scriptum hæredem, alioqui pro ea parte nō admitteretur in substitutione facta per verba quisquis mihi hæres erit importantia, vt is tantum veniat, qui scriptus est, eandem sententiam,
- 67 † vt veniens per ius accrescendi dicatur verè scriptus hæres. Pluribus confirmat

Iason. in l. qui liberis §. hac verba col. ult. de vulg. Hoc argumento vtuntur. *Sapia hic num. 66. Zuccard. num. 195. vers. quam probo. Menoch. d. rem. 4. num. 118.*

70 Tertio probatur, quia veniens per ius accrescendi venit tamquam substitutus
71 *l. si Titio, Mauro §. ult. de leg. 2.* Sed substituto hoc remedium conceditur, vt supra latè *quæst. 5. art. 2.* ergo & venienti per ius accrescendi, ita argumentatur *Bald. hic num. 38. vers. idem in eo. Iason. in l. qui liberis §. hac verba colum. ultim. vers. 2. presupposito, & Zuccard. nu. 295. ad fin.*

72 Quarto, quia habens voluntatem testatoris tacitam rectè hoc vtitur beneficio, vt de tacitè instituto, nec non tacitè substituto dixi supra *quæst. 6. art. 1. & 6.*

73 At qui venit per ius accrescendi habet tacitam testatoris voluntatem. *Dec. in rubr. C. quando nõ petent. part. & Cagnol. num. 21. Menoch. d. remed. 4. num. 120. Achil. Personal. in d. tract. de adipiscend. num. 180. vers. & hac ratione in illis verbis.* Quod ius accrescendi ex tacita testatoris voluntate subuenit, secundum receptiorem Doctorum sententiã, quod

74 est verum etiam, vbi fuit à testatore prohibitum secundum *Sapiam ad l. unicam C. quando non petentium part. nu. 8.* vbi inquit *nota tamen perpetuo, quod dato aliquid contra voluntatem expressam defuncti, si tamen ius commune disponit contrarium, illud censetur esse de tacita voluntate defuncti, & inquit casum esse mirabilem in l. si quis eum ff. de condit. & demonstr.*

75 Ad primum respondendum verè quidem actu institutum in re certa, non esse scriptum hæredem, at virtualiter vtique, cum pro scripto habeatur, tùm ex legis dispositione, tùm ex coniecturata testatoris voluntate, vt supra, atque ex lectura testamēti talis appareat, quamobrem

76 cum leges non sint scriptæ verbis, sed rebus *l. scire leges ff. de legibus*, lex nostra non solum eos complectetur, qui verbis scripti reperiuntur, sed qui re & virtute, & ita complectetur institutum in casu no-

77 stro. Et talis institutio dicitur expressa

78 cum enim expressum dicatur, quod disponens respondisset si fuisset interrogatus *gloss. in l. tale pactu §. final. ff. de pact. quam exornat Iason. dicen. singularem in l. cum res num. 14. ff. de leg. 1. Cagnol. in l. 2. num. 115. C. de pact. inter empt. & vend. Ruin. conf. 179. num. 8. volum. 2. Paris. conf. 95. nu. 18. volum. 2. Crauett. conf. 254. colum. fin. Tiraquell. de leg. conub. gloss. 7. num. 181. Surd. decis. 254. num. 40.* certè autem testator interrogatus an vellet potius, vt suum testamentum nullum sit, quia non potest sustineri, quando in parte fuit testatus, in parte non *l. ius nostrum ff. de reg. iur.* an verò, vt institutus in re singulari in totum sit hæres, vtique responderet se velle potius, vt in totum esset hæres nemo enim

79 eligit viam ad impugnandam propriam voluntatem *l. 3. ff. de milit. testam. Card. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 3. tit. 2. nu. 10. & 121.* hinc tenent Doctores ius accrescendi venire ex presumpta mente testatoris, vt supra dictum, & in
80 vniuersum expressum illud dicitur, quod ex mente colligitur *l. Prætor in princip. vbi gloss. in verbo expressum ff. de oper. nou. nunciat. Doctor. in l. tale pactum ff. de pact. Tiraquell. de legib. conub. gloss. 7. nu. 162. Surd. plures allegans decis. 254. num. 37.*

Faciunt ad rem complura similia in quibus idem est virtualiter scriptum, aut institutum esse, ac si actu verbis quis esset expressè scriptus, aut institutus, quæ referuntur à *Menoch. d. rem. 4. num. 123.*

81 In primis si filius in vno solo numo sit institutus, perinde habetur, ac si in tota legitima institutus, quia cum primum in re minima institutus, eius institutionis vigore potest supplementum petere, & sic totam legitimam consequi. *Bald. in l. hac edictali num. 8. C. de secund. nupt. Ioan. de Ananta conf. 76. ad fin. Dec. Zuccard. hic & Menoch. eos referens d. num. 123.*

82 Secundo, si mater filijs iam natis institutis in puerperio vnus decedat, cuius mentionem non habuerat, quia præsumitur, si repentini casus iniquitas eam non impediuisset, eundem instituturam, perin-

perinde est, ac si verè actu eum instituis-
set l. 3. C. de inoffic. testament. ideo hoc
beneficium illi competere ex aliorum
sententia dixi supra *quest. 4. art. 3.* Ter-
tio, substitutio † facta filio furioso valet,
etiam si eius filij non fuerint in tota le-
gitima instituti, sed in re minori, cum ta-
men eorum † Institutio saltem in legitima
sit necessaria l. humanitatis intuitu C. de
impuberis, & alijs substitutis S. qua ra-
tione. Instit. de pupillar. virtualiter enim
sunt in tota instituti, cum virtute institu-
tionis supplementum petere possint. Plu-
ribus huiusmodi exempla prosequitur.
*Menoch. d. remed. 4. à num. 123. vsque
ad 127.*

Ad addo aliud oportuna, si statuto
† cautum, ut instrumentum habeat exe-
cutionem paratam, id procedit etiam
in eo, quod virtualiter resultat ex instru-
mento. *Bart. in l. 1. ff. de his, qui in testa-
mentis delent. Bald. ibi circa medium di-
cens se ita consuluisse Imol. colum. pen. in
fin. Alexand. conf. 126. Repetit. per totum
volum. 6. Felyn. in cap. translato num. 2.
& 3. de constit. per text. in l. si duo patro-
ni S. Marcellus ff. de iur. iurand. vbi Ia-
son. in princip.*

Ad secundum potest responderi, † vel
Iasonem, & Felynum in erronea esse
sententia, ut respondet *Menoch. dict. re-
med. 4. num. 127.* ibi, quibus constat ma-
lè sensisse Felynum, id quod ex supra la-
tè congestis colligitur, tum ex primo fun-
damento nostræ opinionis in fine, tum
ex solutione primi contrarij, vel secundo
possumus respondere † ex mente *Achil.
Personal. sub num. 180.* vers. sed ego re-
spondeo Felynum, & Iasonem intelligen-
dos esse, quando sumus in dispositione
contra ius commune, & in odiosis, tunc
enim lex expressè requirens aliquid fie-
ri, requirit etiam quod mentio fiat spe-
cialis, & expressa, & non per coniectu-
ras, neque sufficit, ut veniat in conse-
quentiam expressi, secus vbi sumus in
casibus, qui non sint contra ius commu-
ne, sed secundum illud, & in materia fa-
uorabili, quod in casu nostro contingit,
ut enim institutus in re certa, nullo alio

hærede existente, vniuersalis sit hæres,
non est contra ius, sed ex iuris disposi-
tione, ut supra, ut autem hæres vniuer-
salis immittatur ex legis nostræ benefi-
cio est quid fauorabile, ut alibi dictum,
vnde iure merito lata est facienda inter-
prætatio, cum in † fauorabilibus omnis
casus compræhédatur, qui venit sub lata
verborum significatione. *Corn. conf. 172.
colum. 5. in princ. lib. 2. Zuccard. in l. no-
stra num. ... & nos alibi diximus,* appel-
latione autem hæredis scripti profecto si
latè eum accipiamus venit quicumque ex
scriptura colligitur hæres institutus.

Ad tertium respondendum. Venien-
tem † per ius accrescendi, sanè ex testa-
mento venire, & testamentarium hære-
dem esse, si enim non fuisset in aliqua re
à testatore institutus, sanè nihil ei accre-
sceret, ut ex terminorum cognitione ap-
paret, & ideo quicquid habet per ius ac-
crescendi, ideo habet, quia in aliqua re
institutus, vnde quicquid rei in qua in-
stitutus est accedit tamquam accesso-
rium eiusdem naturam sequitur, & ideo
ijsdem dispositionibus subijcitur *ad vul-
gatum caput, accessorium, de regul. Iur.
in 6.* Accedat quicquid accrescit hære-
di, ideo accrescere ne testator pro par-
te accrescente decedat intestatus, ut in
argumento dictum, † sequitur ergo, ut
pro tali parte testatus decedat, ergo
eam habet hæres ex titulo testati, & sic
vigore testamenti, quod sufficit ad ob-
tinendum legis nostræ beneficium. Non
obstat testatoris voluntatem remotam,
& accidentalem, & potius permissiuam,
quàm effectiuam non sufficere, ut locus
sit legis nostræ beneficio, hoc enim ve-
rum si de tali voluntate non appareat
per actum positium, per quem testator
fiat testatus, sed per mere priuatiuum, ut
contingit in exemplo proposito decedē-
tium ab intestato, qui ex eo solum, quod
non fuerunt testati dicuntur voluisse, ut
succedant legitimi, sunt tamen intestati,
† secus vbi constat de voluntate etiam
remota, & accidentali per actum posi-
tium, facientem defunctum testatum;
ut in casu nostro, vbi habemus institutio-
nem

nem in re singulari factam hinc videmus reuocationem solemnem testamenti factam cum clausula, quia volo decedere intestatus, in causa esse, ut venientibus ab intestato legis nostræ beneficium competat, quia habent voluntatem testatoris per actum positivum declaratam, ut supra quæst. 6. art. 11. Non obstat illud, quod venit perius accrescendivenire ex legis dispositione, non enim inde excluditur concursus voluntatis hominis, quæ ad effectum nostrum possit esse sufficiens, nam & tã lege dicitur hæreditas obuenire, quæ ex testamēto defertur *l. lege obueniri ff. de verb. signif.* & tamen legis nostræ beneficium competit, ut nemo ambigit, neque tali casu † primaria est voluntas testatoris, secundaria legis dispositio, sed totum oppositum, in tantum enim effectum consequitur voluntas hominis per institutionem declaratam in quantum lex ipsa concurrat, non solum, quia nemo potest facere, quin leges habeant locum in suo testamento *l. nemo potest ff. de leg. 1.* verum etiam, quia facultas testandi gratiose fuit à lege permessa contra communes regulas, & potissimum contra eam, quia dispositio hominis facta tempore licito, si effectus conferatur in tempus prohibitum, est ipso iure nulla, dixi supra quæst. 3. num. 406. Vnde sequitur, ut ultima dispositio, in quantum est merum factum hominis omnino inefficax sit, sed tota vis à lege pendeat, quæ cum sit perpetuo vniuersalis rerum omnium domina, in eos dominum trãsfert, seu effectum ultimæ dispositionis, in quos fertur voluntas testatoris, quasi eius voluntas, & dispositio instrumentum legis sint, quo mediante de bonis defuncti disponat. Hinc tribus † modis hominis voluntatem in successionibus concurrere, quantum ad rem nostram attinet animaduerto, nimirum, vel solam, & nudam nullo facto positivo declaratam, sed absolute tacitam, talis est hæreditas, quæ ab intestato defertur, vel plenam facto positivo plenè explicitam, quando testator de tota hæreditate fuit testatus, ita ut nō sit opus iure accrescēdi, vel tandem non

simpliciter nudam, neque plenè explicitam, sed facto positivo, partim explicitam, & apertam, partim tacitam, quando de parte fuit testatus, ita ut iuri accrescendi sit locus.

Primo casu non esse locum legis nostræ beneficio indubitati est iuris, ut in argumento. Secundo casu locum esse, omnes consentiunt, neque in dubium id reuocari potest. Tertio casu, quia veniens ad hæreditatē potest in continenti ostendendo testamentum facere Iudici notorium se in totum hæredē esse, & per alias rationes iam ponderatas, asserendum nihil legis nostræ beneficium impedire.

Ampliatur supra firmata determinatio, ut habeat locum † non solum in instituto in re singulari, verum etiam in substituto in re certa, nullo hærede vniuersali dato, & ratio est, quia substituto æquè competit legis nostræ remedium, ac in instituto, ut supra quæst. 7. art. 2. & sic eueniente casu † substitutionis dicitur hæres in totum, detracta certæ rei mentione, prout in instituto dictum *l. coheredi S. vltim. de vulgar. pluribus id confirmat Menoch. d. remed. 4. num. 211.*

Ampliatur secundo, ut locum etiam habeat in hærede † instituto in solo usufructu, nullo cohærede vniuersali dato, cum enim huic quoque tota hæreditas accrescat, non minus, ac instituto in re certa, ut egregiè *Ruin. conf. 54. num. 7. lib. 2. quem sequutus est Cephal. conf. 59. num. 16. lib. 1. & conf. seq. num. 11. in fin. Nat. conf. 463. num. 14. lib. 2. Barbat. conf. 71. lib. 3. Menoch. d. remed. 4. num. 128. qui enarratos refert.*

Amplia tertio, ut † habeat locum etiam si res particularis, in qua fuit facta institutio sit occupata ab alijs post mortem testatoris, ut docuit ex mente *Aceb. Zavallos in speculo commun. contr. commun. quæst. 758. num. 50.*

S V M M A R I V M Articuli Quinri.

100 Occulata fide proceditur Index in legis nostræ remedio.

101 Te-

- 101 *Testamentum aliunde coadiuuatum non prodest ad legis nostræ beneficium obtinendum.*
- 102 *Probatio probationem non excludit.*
- 103 *Hæres in re singulari institutus, vniuersali hærede repudiante, rectè legis nostræ beneficium intentat.*
Amplia, vt infra num. 107.
- 104 *Institutus in re singulari hærede repudiante, venit vt scriptus caractere litterarum, vt substitutus, vt habens tacitam testatoris voluntatem.*
- 105 *Immissio non denegatur etiam si de omnibus in ea necessarijs ex testamento non appareat, dum tamen aliunde incontinenti probentur.*
- 106 *Testamentum, quando adiuuari possit ad obtinendum legis nostræ remedium, & quando non.*
- 107 *Institutus in usufructu, alio dato hærede, qui repudiet, in totum est hæres, etiam si statuto cautum, vt in usufructu tantum institui possit.*
- 108 *Fallit nullo dato vniuersali hærede.*

ARTICVLVS V.

An instituto in re certa, nullo alio vniuersali hærede instituto, qui hereditatem repudiauerit, vel ante testatorem decesserit.

Videtur negatiua sententia tenenda.

Primo, quia ex lectura testamenti nullo modo colligitur talem in re singulari institutum hæredem vniuersalem esse posse, iudex autem in hac materia procedit oculata fide, & secundum primam testamenti figuram, vt sæpius repetitum præcipuè supra *quest. 2. num. 185. & 186. & quest. 13. nu. 528. & quest. 18. num. 837.* & mouetur prout prima facies testamenti ostendit, vt supra *quest. 13. num. 155.*

Secundo, quia si non probet institutus in re singulari vniuersaliter institutum repudiasse hereditatem, profecto non potest admitti, quia nullo modo con-

stat ad eum vniuersaliter hereditatem spectare, si autem probet non veniet ex solo testamento, † sed ex eo aliunde coadiuuato, quod non admittitur, vt alibi dictum præcipuè *quest. 3. num. 524.*

Confirmatur, quia si admittatur hæres singularis ad probandam repudiationem hæredis, erit quoque admittendus aduersarius ad contrarij probationem, cum probatio † probationem non excludat, vt sæpius repetitum, præcipuè in parte *inscripta de legitim. contradict.* *quest. 11. num. 6. & quest. 13. num. 212. & in hac parte quest. 2. nu. 216. & 217.* & per consequens alta indagine erit opus, quæ facit cessare huius legis beneficium.

Tertio, afferri possent quæcumque in superiori articulo pro ratione dubitandi allata fuere, quæ in hac puncto æquè vim habent.

103 In contrarium † est receptissima omnium sententia, quia nullum interponunt discriminen, an nullus fuerit institutus vniuersaliter, an verò vniuersaliter institutus repudiauerit, vnde *Menoch. utrūque casum coniunctim proponit nu. 116.* & pro parte affirmatiua affert Doctores promiscuè, quos in superiori articulo attulimus, & distinctè in hoc casu sermonem habens, ita determinat *Achil. Personal. de adipiscend. sub num. 180. vers. hærede vniuersali quoque dato, ex auctoritatibus Alexand. qui de communi testatur Salycet. Dec. Zuccard. Ares. locis per eum allegatis.*

Probatur ex iisdem rationibus, quibus in superiori articulo vsi sumus, quæ non minus hic vigent, excepta confirmatione primi argumenti, nam, & in hoc casu, hic institutus in re singulari, supposita repudiatione, vniuersalis est hæres, quod in terminis, quando institutus vniuersaliter decessit ante mortem defuncti pluribus egregiè confirmat *Surd. decis. 152. num. 9. & venit vt scriptus caractere litterarum vt substitutus*, & habens tacitam testatoris voluntatem, quæ omnia ex argumentis supra allatis colliguntur.

Ad primum respondetur, quinimò ex lectu-

lectura testamenti supposita repudiatione apparere institutum in re singulari hæredem esse vniuersalem, non obstat de repudiatione ex testamento non apparere, † non enim est necesse, vt de omnibus ex testamento appareat, quæ ad immissionem sunt necessaria, dummodo de illis in continenti constare possit, siquidem possessionem defuncti tempore mortis, nec non eiusdem mortem necessarias esse, quæ ex testamento non apparent, nemo ignorat. Item, multis casibus actenus hoc beneficium competere omnino diximus, cum tamen sæpè aliqua sint extrinsecus probanda, potissimum hoc constat exemplo substituti, cui eueniente casu substitutionis hoc beneficium competere diximus *quæst. 7. num. 83.* probandum tamen esse huiusmodi casum euenisse, ibi quoque docuimus, opportunum quoque exemplum est institutionis conditionalis, de qua *quæst. 9. art. 2.* vbi conditionis euentum probandum diximus, ad idem facit egregium exemplum fideicommissarij, de quo in *quæst. 8. artic. 2. præcipue num. 89.*

106 Ad secundum respondendum † testamentum duobus modis posse coadiuuari, vel intrinsecè, vt sanentur eius defectus, & hoc modo coadiuuari non potest ad obrinendum legis nostræ remedium, vel extrinsecè, vt quando nullo laborat vitio dirigatur ad opportunum finem, & hoc modo coadiuuari potest, quod alijs in hac materia exemplis comprobatur, præcipue exemplo legitimati, qui non ex solo testamento obtinet immissionem, nisi legitimatiōis instrumento in continenti suam legitimatiōem opportunè probet, vt *quæst. 3. num. 514.*

107 Amplianda est hæc sententia, † vt habeat locum etiam stante statuto, vt aliquis in solo usufructu institui possit, si enim fuerit institutus in solo usufructu, & institutus in proprietate repudiauerit, erit in solidum hæres, & per consequens immissioni erit locus, vt in superiori articulo adnotauimus. Quod autè tali statuto existente, & proprietario repudiantē institutus, in solo usufructu sit in soli-

dum hæres statuto non obstante pluribus docuit *Cephal. conf. 59. num. 12. vers. quo ad secundum lib. 1.* qui pluribus confirmat, vt per eum. Dubitandum contingit, an hoc idem verum, quod Cephalus sentit, quando testator nullum alium hæredem instituat, loquitur enim Cephalus, quando alium instituerat, qui repudiauit, & quamuis multæ rationes ab eo congestæ habeant etiam locum, quando nullus fuit institutus, arbitror tamen eo casu † Institutum in usufructu non esse vniuersalem hæredem, cum videatur testator statuto fraudem facere dum in solo quidem usufructu eum instituit, qui non potest in proprietate institui, & nullum dat ei cohæredem, hoc enim ex arte facere videtur, vt in proprietate quoque sit hæres, ea autem dispositio, per quam legi fit fraus non minus est prohibita, quam ea, quæ apertè legi contrariatur, *S. sed & maior instit. de his, qui sunt sui, vel alieni Iuris l. non dubium C. de legibus*, ideo in tali casu censerem, vel venientes ab intestato censerem grauatos ad vsumfructum restituendum, vel totum testamentum irritum, alioqui, vel decederet testator pro parte testatus pro parte non contra *l. ius nostrum ff. de reg. iur.* vel facilimè fieret fraus legi contra *d. S. sed bodie, & d. l. non dubium.*

S V M M A R I V M Articuli Sexti.

109 *Ius accrescendi habet locum in cohæredibus, quibus non est prohibitum plus petere, proportionabiliter habita relatione ad partem in qua fuerint instituti.*

Declaro, si fuerint instituti in quota, ad quam proportio haberi possit, secus in re singulari, vt infra num. 118.

110 *Hæredi alteri non illud accrescit, quod portioni alterius correspondet.*

111 *Testatorem pro parte intestatū decedere, & pro parte testatum legibus repugnat.*

112 *Iuri accrescendi locum esse, etiam inuito testatore, legibus non repugnat.*

113 *Ius accrescendi vt non habeat locum in suo testamento testator facere nequit.*

Kkk

114 In-

- 114 *Instituto in re singulari, cum prohibitione, ne plus petat, etiam uniuersali herede repudiante, vel non instituto, legis nostra beneficium non competit, quando datur alius in re singulari institutus, cui dicta prohibitio non fuit apposta.*
- 114 *Iuri accrescendi non est locus in eo, qui in re singulari institutus fuit prohibitus ne plus petat, quando alius in alia re singulari institutus concurrat, cui plus petere non fuit prohibitum, sed huic secundo totum accrescit.*
- 116 *Ius accrescendi non habet locum, ubi voluntas testatoris manifestissime repugnat.*
Declarat, ut infra num. 138. & 139.
- 117 *Prohibitio ne plus petat facta instituto in re singulari intelligitur fauore cohæredis.*
- 118 *Heredes duo, si in certo fundo ex partibus disparibus fuerint instituti, detracta fundi mentione æquæ heredes existunt.*
- 120 *Causa intestati trahit ad se causam testati.*
Declarat, seu corrigit, ut infra num. 137.
- 121 *Testamentum corrumpit totum, in quo duo fuerint instituti, à quibus possumus exheredatus, & duo substituti, à quibus prateritus, si unus exprimis heres esse nequeat.*
- 122 *Heredes duo in re certa instituti, illam capiunt ut prælegatam equaliter, in residuo succedunt veluti sine partibus instituti, si manifestissime voluntas testatoris non repugnet.*
Declarat, ut infra num. 138.
- 123 *Ius accrescendi secundum gloss. à testatore prohiberi potest.*
Declarat, ut infra num. 139.
- 124 *Institutio vitatur, quando ex verbis testatoris colligitur perplexitas, seu repugnantia.*
Declarat, ut infra num. 140.
- 125 *Institutio facta in fundo trahitur ad totum, eo modo, quo institutio serui complectitur libertatem.*
- 126 *Seruus proprius à testatore institutus, eo addito, ne fiat liber, neque sit liber, neque heres.*
- Rationem, vide infra num. 141.*
- 127 *Institutus in re certa, cum prohibitione ne plus petat, quando, vel unus est heres, vel omnes in re singulari instituti, & omnibus eadem prohibitio apposta non venire per ius accrescendi, neque legis nostra beneficio uti, sed testamentum corrumpere, qui teneant.*
- 128 *Contrarium tamen est verius, ut ille fiat uniuersalis heres, & per consequens rectè legis nostra beneficio utatur.*
- 129 *Institutus heres excepto fundo, excepto usufructu, perinde est heres, ac si sine ea expressione fuisset institutus.*
- 130 *Institutus in secundo testamento ex re certa capit totum, quamuis in eo prius testamentum fuerit confirmatum.*
- 131 *Restituit tamen hereditatem iure fideicommissi instituto in primo.*
- 132 *Institutum in re certa non capere totum, quando repugnat testatoris voluntas, speciale est in milite.*
- 133 *Ius speciale arguit ius commune in contrarium.*
- 134 *Impossibilis conditio posita in testamento vitatur, & non vitiat.*
- 135 *Testator non potest facere heredem ad tempus.*
- 136 *Argumentum desumptum à parte temporis, ad partem rei valet.*
- 139 *Ius accrescendi potest à testatore prohiberi, quando stante tali prohibitione causa intestati non trahit ad se causam testati.*
- 140 *Perplexitas, seu repugnantia in testamento talis, ob quam est impossibile intelligere quid testator voluerit, testamentum vitiat, non tamen ea repugnantia, quæ prouenit à conditione, vel onere impossibili, quia talis conditio, seu onus vitatur, & non vitiat.*
- 142 *Institutus in re singulari cum prohibitione ne plus petatur, succedens in totum per ius accrescendi, an teneatur restituere venientibus ab intestato; remissiuè.*
- 143 *Institutus in re certa, cum prohibitione ne plus petat, alijs in re certa sine tali prohibitionem institutis repudiantibus, per*

- per ius accrescendi in totum fit hæres, & recte legis nostræ beneficio utitur.*
- 144 *Testatoris verba sunt intelligenda rebus sic se habentibus, prout testator disposuit.*
- 145 *Prohibitio facta hæredi ne plus petat intelligitur, alijs adeuntibus, qui fuerunt instituti.*
- 146 *Testatoris dispositio est intelligenda prout testator putabat, & eo supposito, quod testator supposebat.*
- 147 *Opinioni, non veritati standum in dependentibus ab animo.*
- 148 *Animus testatoris in ultimis voluntatibus totum facit.*

ARTICVLVS VI.

An instituto in re certa cum prohibitione ne plus petat, alio vniuersali hærede repudiante, vel non instituto, hoc beneficium competat.

PRO faciliori determinatione tres casus sunt distinguendi.

Primus, quando plures fuere in re certa instituti, non autem omnibus apposita conditio ne plus petant, & omnes isti agnouerunt suum relictum.

Secundus, quando vel vnus fuit in re certa institutus cum tali conditione, vel plures, & omnibus fuit hæc conditio apposita.

Tertius, quando plures fuere in re certa instituti, neque omnibus fuit apposita conditio ne plus petant, repudiavit tamen, aut ante testatorem ille mortuus est, cui conditio non fuit apposita.

Quantum ad primum attinet, videtur dicendum hoc beneficium competere, quia ille adhuc habebit rationem vniuersalis hæredis saltem in quota instituti, cū per ius accrescendi pro portione, in qua institutus est dicatur illi accrescere, quod

- 109 *ex eo probatur, † quia illis, quibus non est apposita illa conditio accrescit tātum proportionabiliter pro parte, in quam fuere instituti, non vero pro parte ad alium spectante l. si in testamento ff. de*

vulg. Ideo non potest cohæredi illud accrescere, quod respondet parti, in qua ille institutus est, cui illa conditio apposita, ideo vel necesse est, vt pro † tali parte testator decederet intestatus contra l. ius nostrum ff. de regul. iur. vel vt accrescat contra prohibitionem testatoris, primum non est dicendum, quia leges repugnant, ergo secundum, cui non repugnat, non enim legibus repugnat, † vt iuri accrescendi locus sit, etiam inuito testatore, quod patet in bonorum possessione contra tabulas, & in quærela, in quibus datur ius accrescendi contra voluntatem defuncti, vt per Dec. in rubr. C. quando non petent. part. in fin. & Cephal. conf. 59. num. 18. lib. 1. neque potest facere testator, quin ius accrescendi locum habeat in suo testamento, vt voluit Bart. in l. ita stipulatus la grande in prima quæst. ff. de verb. obligat. Rip. in l. si in sulam num. 60. & Alciat. in l. 4. S. Cato num. 88. ff. eodem tit. Cephal. qui hos refert, & sequitur conf. 59. num. 24. lib. 1.

- 114 *In contrarium est opinio † Bald. conf. 186. quia allegationes sub nam. 5. vers. Respondeo, &c. vbi in terminis erant duo in rebus certis instituti, & vnus fuerat iussus esse contentus re in, qua fuerat institutus, alter non, † respondet Bald. non esse locum iuri accrescendi ex parte eius, cui fuerat iussum, vt esset contentus, sed solum ex parte alterius. Hoc idem voluit Bart. conf. 49. incipiente Gallus Fallapi in princip. iuncto fin. qui loquitur, quando fuerat quidem institutus alius vniuersalis hæres, verum ante testatorem decesserat. Vnde sequitur, vt cum in primo cesset ius accrescendi remaneat in puris terminis instituti in re particulari, & sic habeat rationem legatarij, cui hoc beneficium nō competere est latè ostensum.*

Quod autem non sit locus iuri accrescendi ex parte prohibiti plus petere probatur † ex l. quoties S. si duo in fin. ff. de hered. instit. vbi habetur secundum vnum intellectum, locum esse iuri accrescendi, si modo voluntas patris familias manifestissime non refragetur, ex quibus planè

constat testatore prohibente ius accrescendi cessare, in re autem nostra voluntas testatoris manifestissimè repugnat, cum prohibuerit institutum in re certa ne plus petat. Ideo, &c.

- 117 Secundo, quia prohibitio facta instituto in re certa, intelligitur facta favore cohæredis, ut re illa singulari ad institutum in ea perueniente, totum quod superest ad cohæredem spectet *l. peto in princip. ff. de leg. 2. Bart. in l. quoties §. si duo ff. de hered. instit.* consequens ergo est, ut ius accrescendi cesset in dicto in re certa instituto, & ita sit tanquam legatarius, ac per consequens in eo non habeat locum legis nostræ beneficium.

Ad contrarium respondetur negando ius accrescendi tali instituto in re certa competere.

- 118 Ad probationem, respondendum regulam, ut iuxta proportionem partis, in qua quis fuit institutus accrescat hæreditas, habere locum, quando fuerunt instituti in quotis, puta vnus in triente, alter in sextante, secus si in rebus singularibus, ut quod probatur per *tex. in d. l. quoties §. si duo ff. de hered. instit.* ubi si duo fuerint instituti hæredes in certo fundo ex partibus disparibus fundi, nihilominus, detracta fundi mentione, æquis partibus hæredes existunt, ex quibus constat, quamuis in rebus inæqualibus fuerint instituti, æqualiter tamen omnibus accrescere.

Quantum ad secundum, quando, vel vnus fuit in re certa institutus cum tali prohibitione, vel plures omnibus tamen eadem prohibitio appositæ.

Videtur negatiua sententia tenenda.

- 120 Primo, quia facta causa intestati trahit ad se causam testati *l. penult. de In iust. rupt. testam.* ut ubi quando duo fuerint instituti, à quibus posthumus exhæredatus est, & duo eisdem substituti, à quibus non exhæredatus, si vnus ex primis defunctus sit, ita ut hæreditatem adire nequeat, neque illius cohæres rectè adhibetur, quia factus est locus substituto alterius, à quo posthumus non fuit exhæredatus, cuius respectu testamētum est inefficax,

& ita eius respectu locus est causæ intestati, ex quibus constat, quando ex parte vnus cohæredis locus est causæ intestati, ex parte alterius causæ testati, totum testamentum corrumpere, & sic causa intestati trahet ad se causam testati, cum ergo locus sit causæ intestati, constat cessare huius legis beneficium, quod ab intestato non habet locum.

- Secundo, facit *tex. in l. quoties in fin. ff. de hered. instit.* ut ubi duo instituti in re certa illam capiunt ut prælegatam æqualiter, in residuo autem succedunt, veluti sine partibus instituti, nisi testatoris voluntas manifestissimè refragetur, ex quibus colligitur, repugnante testatoris voluntate, ius accrescendi cessare, quo cessante, necesse est, ut corruat testamentum ad *l. ius nostrum ff. de reg. iur.* & ita cum locus sit causæ intestati huius legis beneficium cessabit.

- Tertio, ex mente *Bart. in d. l. quoties §. si duo num. 2.* quia potest testator prohibere ius accrescendi *gloss. in l. dominus testamento, per illum tex. ff. de usufruct.* dicitur autem prohibuisse iubendo ne plus petat, ideo eo cessante ne testator sit pro parte tantum testatus locus erit causæ intestati.

- 124 Quarto, quando ex verbis testatoris colligitur perplexitas, seu repugnantia, institutio vitatur *l. Titius ff. de condit. instit.* sed id in casu nostro contingit, quando enim testator voluit quem esse hæredem in fundo, & non in plus, nullo alio existente, voluit repugnantia, quia naturalis pugna est quem pro parte testatum, pro parte vero intestatum decedere, vulgata *l. ius nostrum ff. de reg. iur. ita argumentatur Bart. in l. quoties §. si duo num. 1. ff. de hered. instit.*

- 125 Quinto, ex mente eiusdem *Bart.* ut eo modo regulariter institutio facta in fundo trahitur ad totum, quo institutio serui proprii cōplectitur eius libertatem *l. quidam §. 1. C. de necess. seru. heredis instit. §. idemque iuris. Instit. quib. ex caus. manumiss. non liceat.* Si tamen testator expresserit contrarium, se nimirum nolle, ut liber fiat, neque liber erit, neque hæ-

res

res notatur in *S. final. Instit. de hered. instit. in princip. & in l. que ratio ff. de condit. instit.* ita quoque si prohibitum fuerit ius accrescendi vitiabitur testamentum.

Sexto, quia ita tenet *Bart. in l. quoties S. si duo ff. de hered. instit. & conf. 156. per totum lib. 1. & alij relati à Crass. d. S. institutio quæst. 21. num. 3. vers. contrariam.*

128 His non obstantibus arbitror contrariam sententiam esse veriore, ut nempe talis prohibitio non impediat ius accrescendi, & per consequens institutum in re singulari cum tali prohibitione vniuersalem esse heredem, ita ut rectè huius legis beneficio sit locus, probatur autè.

129 Primo per text. in *† l. si quis ita ff. de hered. instit.* ubi, si quis ita hæres institutus fuerit, excepto fundo, excepto usufructu, hæres esto, perinde est iure Ciuili, atque si sine ea re hæres institutus esset, ex quibus constat eam prohibitionem, ne plus consequatur hæres, non esse attendendam, perinde ac ista ne fundum habeat, vel usufructum. Neque quicquam facit, quod illa verba excepto fundo intelligantur, hoc est, omnia alia tibi do, excepto fundo, quem non do, ita ut hæc verba importent, ut expressa defuncti concessio non habeatur, non tamen contineant prohibitionem ne accrescat, nam profecto ex illis verbis constat mentem testatoris esse, ut eum fundum non habeat, non autem potest contingere, ut non habeat, nisi ius accrescendi cesset. Vnde consequens est testatorem voluisse, ut ius accrescendi cesset, Minus obstat secunda responsio, ut præcesserit institutio simplex, & illud quod sequitur excepto fundo continere ademptionem fundi, sed sibi à se ipso adimi non posse, nam verè illa verba cum sint coniuncta verbo instituo limitat dispositionem dū est in fieri nondum est in facto esse.

130 Secundo, facit *† tex. in l. si quis in prior. ff. ad Trebell.* ubi institutus in secundo testamento ex re certa capit totū, quamuis in eo sit confirmatum testamentum primum, in quo erat alius vniuersaliter

institutus, ex qua confirmatione institutus in secundo prohibitus erat ne plus peteret, ita arguit Angel. Et quamuis *† institutus in secundo totam hereditatem* consequatur, eam tamen restituat iure fideicommissi primo, non tamen sit, quin in totum sit immittendus, ut eam restituere possit, detractus primo detrahendis.

Tertio, ex mente eiusdem Angel. dict. num. 2. In *† milite* est speciale, ut institutus in re certa non capiat totum, quando repugnat testatoris voluntas *l. certarū ff. de testam. mil. iuncta l. miles vnum ex fundo. Eod. tit. cum suis gloss.* Si igitur in eo *† est speciale in contrarium est ius commune l. ius singulare ff. de legib.*

Quarto, ex mente *Peregr. de fideicom. art. 11. num. 66. † Impossibilis conditio* adiecta testamento de iure vitiatur, & non vitiat institutiones, aut vltimam dispositionem, & sic pro non appositā habetur *l. obligationum S. modus ff. de action. & oblig. l. 4. S. modus ff. de seruit. Bart. in l. quibus diebus S. Terminus num. 1. ff. de condit. & demonstr. pluribus Peregrin. de fideicommiss. art. 11. num. 113.* At hæc conditio, ut institutus in re certa, nullo alio existente heredem vniuersali, nihil plus petere possit, est conditio impossibilis, ergo non vitiat, & per consequens non facit, ut sit locus causæ intestati, erit ergo locus dispositioni testamentariæ, quæ cum non possit habere locum sine iure accrescendi, illud omnino admittet nulla prohibitionem obstante.

Quinto, ex mente eiusdem *Peregr. d. art. 11. num. 66.* sicut testator *† non potest* facere heredem ad tempus, ne pro alio tempore intestatus decedat, sed rescisso tempore, perpetuū est hæres *S. hæres Instit. de hered. instit. l. hereditas ff. eod.* ita non potest facere, ut quis sit hæres in parte aliqua patrimonij, & ideo reiicietur ea restrictio, ut certa re sit contentus, argumento *† desumpto à tempore ad rem ad l. miles ita S. 1. ff. de testam. militar. & maxime quia regula l. ius nostrum*, quæ viget respectu bonorum, ac temporis.

Sexto, quia ita videtur tenere Angel.

conf. 148. num. 2. & 3. & alij relati à Crass. de successione. S. institutio quest. 21. num. 3. inter quos Alexand. dicit esse magis communem, & relati à Peregrin. de fideicom. art. 11. num. 66.

- 137 Ad primum negandum est protregula, verum esse causam intestati trahere ad se causam testati, sed per accidens *l. si ego, & Titius ff. de iniust. & rupt. testamen.* ex qua colligitur, quod hæc sententia procedit peculiari ratione ita postulante, nimirum quia gradus substitutorum per quem ingrediebatur ius accrescendi, ut *l. 1. §. 1. C. de caduc. toll.* rumpitur præteritione posthumi, & sic eius favore, merito causa intestati trahit ad se causam testati, alioqui quod favore posthumi est introductum in eius damnum, retorqueretur contra *l. quod favore C. de legib. & eadem testamēti scriptura induceret duos effectus contrarios, & impossibiles, nimirum impugnationem testamenti, & confirmationem, quod est impossibile, l. ubi repugnancia ff. de reg. iur. ita bene respondet Angel. dict. conf. 158. num. 3.*

- 138 Ad secundum respondetur, & ex mente Angel. d. loco, quem plenè sequitur *Roman. in l. unica C. quando non petent. part. num. 32.* verba illa, nisi voluntas testatoris manifestissimè, &c. ad æqualem portionem, non ad succedendi potestatem esse referenda, ita ut quamvis in disparibus fundi partibus fuerint instituti æqualiter tamen in hæreditate succedant, si vero repugnet testatoris voluntas succedant inæqualiter, ut testator voluit, pluribus hanc responsionem egregiè confirmat *Roman. occurrens contrarijs dict. num. 32. & 33.*

- 139 Ad tertium respondetur, & posse testatorem prohibere ius accrescendi, nisi in tali prohibitione causa intestati traheret ad se causam testati, tunc enim testamenti favore videtur inductum, ut talis prohibitio non teneat, ut constat ex argumentis contrariæ sententiæ, in casu autem nostro causa intestati traheret ad se causam testati, & ita respondet *Angel. d. consil. 158. num. 3.*

140 Ad quartum respondetur, & perplexitatem, & impossibilitatem in testamento duplicem considerari posse, vel enim est talis, ut nullo modo intelligamus quid voluerit testator, sicque ob obscuritatem sit impossibile intelligere, & per consequens exequi quod voluit, & hæc vitiat testamentum, & ita procedit textus in argumento allegatus; Aut est impossibilitas conditionis, vel oneris, & hæc nullo modo vitiat, sed vitatur, ut supra probauimus in argumento quinto nostræ opinionis. *Vide Roman. ad l. unicam C. quando non petent. part. num. 35. qui latè hanc responsionem sequitur.*

141 Ad quintum respondetur, legem voluisse, & ut proprio seruo instituto libertas competat, quia præsumit ita testatorem voluisse, ideo quia ubi clara est testatoris voluntas cessat legis præsumptio, non est mirum, si quando prohibita est libertas valet prohibitio, & actus reducitur ad causam intestati, secus in re nostra non enim lex introduxit ius accrescendi ob præsumptam testatoris voluntatem, constat enim quādo testator in re tantum singulari aliquem instituit, quem nulla facta expressione certæ rei cum minori circuitu poterat instituere, non sine aliqua causa eam re expressisse, & per consequens ob eam causam, ut rem eam solum institutus haberet, unde ius accrescendi fuit introductum contra, vel saltem præter testatoris voluntatem, qui si potuisset voluisset tantum in parte testari, non est ergo mirum si etiam aperta testatoris voluntas iuri accrescendi repugnans non impediat illud.

Ad sextum respondetur Doct. enarratos, in argumento esse in erronea sententia, & præualere tenentes contrarium.

- 142 Oritur hic dubitatio, & an saltem iste institutus in re singulari, cum prædicta prohibitione censeatur grauatus restituere venientibus ab intestato, de qua *Roman. satis plenè in d. l. unica C. quando non peten. pertes*, verum eius examen ommitto, quia non pertinet ad materiam nostram, siue enim censeatur grauatus ad restituendum, siue non, semper eodem

dem modo ei competit legis nostræ beneficium, quando enim non tenetur ad restituendum immittitur, ut sibi retinere possit, quando verò tenetur ad restituendum, immittitur, ut detractis detrahendis, quod superest restituere possit.

- 143 Quantum ad tertium, quando ꝑ plures fuere in re certa instituti, neque omnibus fuit apposita conditio, ne plus petāt repudiant vero illi; quibus talis conditio non fuit apposita facilis est determinatio, supposita determinatione secundi casus supra habita, Afferendum est enim iuri accrescendi nulla impediēte prohibitione locum esse, & ita huic instituto tamquam hæredi vniuersali legis nostræ beneficium competere. si enim est locus iuri accrescendi, quando testator illud prohibuit sciens nullum alium dari testamentarium hæredem, quantò magis eidem locus erit, quādo credebatur alium facillè hæredem vniuersalem futurum, cui ius accrescēdi non erat prohibitum, quinimò etiam si in superiori casu locus esset causæ intestati, ut voluit Bart. in d. S. si duo, adhuc tamen in hoc casu contrarium esset dicendum, credendum est enim data opera alicui, seu aliquibus ex institutis in rebus particularibus prohibuisse testatorem ne plus petant, aliquibus vero non, quia volebat, ut aliquibus hæreditas accresceret, aliquibus non;
- 144 Vnde cum verba ꝑ testatoris sint intelligenda rebus sic se habentibus, prout testator disposuit argumento l. quod seruus ff. de condit. ob caus. l. fin. S. idem quæsitum ff. de condit. indebit. Bart. in d. l. quoties
- 145 S. si duo num. 4. ff. de hered. instit. ꝑ prohibitio ne plus petat erit intelligenda, adeuntibus illis, qui non fuere prohibiti, secus illis non adeūtib; ita ut, cessante dicta prohibitione, nihil impediāt, quin iuri accrescendi sit locus, & per consequens legis nostræ beneficio.

- Cōfirmatur ex traditis à Menoch. consil. 106 num. 340. vers. secunda est coniectura, quia ꝑt dispositio testatoris intelligatur prout testator putabat, & sic eo supposito, quod ipse supposebat, ut supra dictum ex Bart. in d. S. si duo, quod

- etiam tradidit in l. quo loco S. si iam mortuo ff. de hered. instit. ꝑ suadeat famigerata ratio in dependentibus ab animo standum opinioni non veritati. Bart. in l. 2. S. si sub conditione ff. de usucap. pro emptore Dec. cons. 14. colum. vlt. & maximè in vltimis voluntatibus in quibus
- 148 ꝑ animus testatoris totum facit l. ex facto la grande ff. de vulg. & l. in conditionibus primum locum ff. de condit. & demonstr.

S V M M A R I V M Articuli Septimi.

- 149 Instituto ex asse, vel parte assis tantum legis nostræ beneficium competit.
- 150 Legitima est quota bonorum, non hereditatis.
- 151 Et debetur filio, ære alieno deducto. Declara, ut infra num. 163. & 167.
- 152 Hæres in omnibus commodis, & oneribus defuncti personam sustinet.
- 153 Hæres, qui adiuit hereditatem sine beneficio inuentarij, insolidum tenetur omnibus creditoribus hereditarijs.
- 154 Si vero adiuit cum beneficio inuentarij, tenetur iuxta vires hereditatis.
- 155 Legitima debetur deducto ære alieno. Declara, ut infra num. 170.
- 156 Legitima debetur tantum ijs, qui ab intestato succedere possunt.
- 158 Legitima supplementum potest filius petere etiam si pater certa re filio relicta iusserit, ut tali relicto sit contentus. Declara, ut infra num. 172.
- 159 Institutus in legitima hæredis nomen obtinet, quoad actiones actiuas, & commoda, non vero quoad passiuas, & incommoda. Declara, ut infra num. 176.
- 160 Legitimam, ut quotam, ab oneribus liberam actu filius consequi nequit, nisi facta omnium liquidatione, & assimatione totius patrimonij testatoris.
- 161 Instituto in legitima non competere legis nostræ beneficium nonnulli tenent.
- 162 Contrarium tamen ex auctoris sententia est verius, si petat filius immitti pro indiuiso suscepta sua parte onerum. Limita, ut infra num. 168.

- Primi, quando intelligendi, num. 177.*
- 163 *Legitima est quota hereditatis, quando filius eam petit cū proportionabili parte onerum.*
- 164 *Fauori suo quilibet renunciare potest.*
- 165 *Inducta in fauorem non debent in odium retorqueri.*
- 166 *Filius in legitima institutus eam propria auctoritate pro indiuiso capere potest.*
- 168 *Filio in legitima instituto non competit legis nostræ remedium, quando eam vult liberam, & ab oneribus diuisam.*
- 169 *Filius in legitima institutus defunctum repræsentat, quando vult legitimam non liberam ab oneribus hereditarijs.*
- 171 *Legitima quamuis reguletur à causa intestati, non tamen fit, quin ex testamento debeatur, quatenus filius in ea institutus.*
- 172 *Filius in re certa institutus, & prohibitus plus petere, integram legitimam iuste petit.*
- 173 *Legitima supplementum, quando pater certam rem legauit, & prohibuit plus petere, debetur contra testamentum.*
- 174 *Immissio ex legis nostræ beneficio datur filio legitime supplementum prætendenti, quando res singularis fuerat relicta, data tamen eorum opinione, qui etiam hoc casu volunt supplementum deberi ex voluntate testatoris.*
- 175 *Legitima supplementum debetur ex voluntate testatoris, quando non prohibuit, ne plus petatur.*

ARTICVLVS VII.

An filio in legitima instituto legis nostræ beneficium competat, vel patri à filio in eadem legitima instituto in illis casibus, in quibus potest filius testari.

Videtur negatiua sententia tenenda, quia non instituto in tota, vel quota hereditatis legis nostræ beneficium non competit, hoc enim solum à lege nostra conceditur ꝑ institutis ex asse, vel ex

parte assis, vt clara sunt tex. verba, & latè suprà diximus num. 14. cum seq. & præcipuè num. 18. At filius in legitima institutus non est hæres, neque in toto, neque in quota, ergo, &c. Minor probatur, quia legitima ꝑ non est quota hereditatis, sed 150 quota bonorum, ex quo ꝑ ære alieno deducto filio debetur l. Papinianus S. quarta ff. de inoffic. testament. & videtur communis Doct. conclusio, vt dicit Alexand. in l. ita tamen S. si patronus num. 2. ff. ad Trebell. cum alijs allegatis ab Accbill. de adipisc. num. 183.

Confirmatur, quia cum filius in legitima institutus eam consequatur deducto ære alieno d. S. quarta, non potest habere rationem vniuersalis hæredis, in quem transeunt iura etiam passiuæ, cum 152 ꝑ hæres in omnibus commodis, & oneribus personam defuncti sustineat ad l. nihil aliud est hereditas, cum ibi notatis ff. de reg. Iur. & l. hereditatis appellatione 153 ff. de verb. signif. Ideo ꝑ si adeat hereditatem absque beneficio inuentarij introducto à Iustiniano in l. scimus C. de iur. delib. insolidum tenetur omnibus creditoribus, vt in d. l. scimus in princ. ibi cum omnibus creditoribus suppositus sit, & in S. si autem, ibi insolidum secundum antiqua iura omnibus creditoribus teneatur; 154 si vero ꝑ cum beneficio inuentarij sustinet onera secundum vires hereditarias d. l. scimus S. & si præfatam obseruationem, ibi vt in tantum creditoribus hereditarijs teneantur, in quantum res substantiæ ad eos deuolutæ valeant; cum igitur institutus in legitima non habeat rationem vniuersalis hæredis, ne quidem pro quota, consequens est, vt ei non competat legis nostræ beneficium.

155 Secundo, cum legitima ꝑ debeatur deducto ære alieno, d. l. Papinianus S. quarta ff. de inoffic. testament. consequens est, vt omnia bona penes testatorem deposita, vel ei commodata primo sint deducenda, antequam filius ad legitimam admittatur, secus esset si vteretur huius legis beneficio, quod datur etiam pro rebus penes testatorem depositis, vel commodatis, vt alibi ex professo dicam in

tertia

tertia parte, merito non competit huius legis beneficium.

156 Tertio, legitima finitum sumit à causa intestati, & ab ea regulatur *gloss. communiter approbata in l. Papinianus §. unde quis in verbo sextans ff. de inoffic. testament. Soccin. Iun. conf. 67. num. 61. & seq. lib. 2.* Unde, secundum d. Soccin. debetur
157 tantum ijs, qui ab intestato succedere
158 possunt, hinc si pater certum quid filio relinquat, iubendo illi, ut talis relicti sit contentus, nihilominus supplementum legitimæ petere potest *§. ceterum in Authent. ut cum de appell. cognosc. Roman. conf. 16. circa fin. vers. & ad hoc dicendum, ubi appostilla in verbo petere. Idem Roman. conf. 478. ubi plenè appostilla dicit communem Ang. de Aret. conf. 79. per totum, maximè num. 20. & seq. Soccin. Iun. conf. 25. num. 10. lib. 1.* Si ergo debetur ab intestato, ita ut etiam in testamento relicta nihilominus non attendatur testamentum, consequens est, ut non competat hoc beneficium pro ea, competit enim solum succedentibus ex testamento. His rationibus omnibus utitur *Acchill. in d. tract. de adipiscend. præcitato num. 183.*

Quarto, ultra alios animaduerto quâuis legitima, quoad commoda esset quota hæreditatis, quo vero ad incommoda
159 quota bonorum, ita ut institutus in ea hæredis nomen obtineat quoad actiones actiuas, & cætera commoda, non vero quoad actiones passiuas, & incommoda, ut multorum auctoritatibus probat *Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 158. & 159. cum nonnullis seqq.* Cum tamen actu non possit consequi hanc quotam liberam ab oneribus, nisi primo facta omnium liquidatione, & æstimatione totius patrimonij, ita ut plus non consequatur, quam portionem eorum, quæ supersunt, ære alieno deducto, non potest profecto filius certam bonorum quotam pro diuiso in certis corporibus consistentem, consequi, nisi facta prius tali supputatione, quæ cum ut plurimum altam requirat indaginem profecto impedit huius legis beneficiū, ut sæpe in toto hoc ope-

re decantatum est, quinimò antequam huiusmodi supputatio sit facta, & creditoribus satisfactum incertum est, an quicquam nomine legitime filio debeat, si enim æs alienum totum exauriret patrimonium, creditores hæreditarij excluderent filiū à legitima. *Osasch. decis. 148. num. 12. Franc. Marc. quæst. 433. Gaill. obseru. 119. num. 11. Crauett. conf. 219. dixi in parte inscripta de legit. contrad. quæst. 13. num. 35.*

161 Quinto, quia hanc sententiam tenent relati ab eod. *Acchill. nimirum Alexand. Dec. Zuccard. Bald. Aret. Crauett. locis per eum allegatis, & Iacobin. de S. Georgio, & Alberic. allegat. à Menoch. d. adipiscend. remed. 4. num. 162. vers. aduersus. Cagnol. in l. Papinianus §. meminisse num. 12. ff. de inoffic. testament. & hanc opinionem tenendā inquit Michel. Craff. in §. legitima quæst. 1. num. 6. in fin.*

162 In contrarium est opinio *Bald. in l. nostra num. 38. Rip. in l. 1. num. 16. & seq. ff. quorum legatorum, & aliorum relati à Menoch. d. remed. 4. num. 159.* quibus ipse subscribit, cui sententiæ libentius inhæreo, si tamen filius petat immitti pro indiuiso, in quotam hæreditatis respicientem legitimam, & cōtinentem suam partem onerum.

Probatur autem, quia quando filius est in legitima institutus, & petit eius possessionem pro indiuiso cum hærede, est hæres in quota vniuersalis, quandoquidem tali casu legitima est quota hæreditatis non vero bonorum, ut latè in *parte inscripta de legit. contrad. quæst. 13. num. 41.* quinimò probabilior ea sententia est, ut simpliciter sit quota hæreditatis, qua de re non nulla habentur in *dist. part. quæst. 10. num. 157.* Quod si esset quota bonorum, nihil tamen impedit quin si velit filius in se recipere partem onerum, sit quota hæreditatis, eius si quidem fauore inductum, ut eam habeat liberam ab oneribus, ideo potest huic fauori
164 renunciare *l. fin. C. de pact.* maximè quādo retorqueretur in odium, quia
165 inducta in fauorem non debent in damnum retorqueri vulgat. *l. quod fauore ff. de*

ff. de legib. cum vulg. At in fauorem filij inductum est, vt habeat legitimam absque immixtione aris alieni, ergo non debet in eius odium retorqueri, retorqueretur autem, si ob id priuaretur filius commodo immissionis.

Secundo, quando quis potest propria auctoritate possessionem capere, multo magis ex auctoritate Iudicis, vt sæpius dictum.

166 At filius in legitima institutus potest propria auctoritate pro indiuiso eam capere, *vt in d. part. de legitim. contradic. quæst. 13. num. 16. & 39.* ergo multo magis potest immissionem ex auctoritate Iudicis consequi, maximè cum nihil repugnet, cessantibus illis, quæ ex aduerso afferuntur, vt mox ex solutionibus apparebit.

Ad primum respondendum, quinimò
167 † institutum in legitima esse institutum, in parte vniuersali, quia legitima est quota hæreditatis, saltem quando filius vult immitti pro indiuiso, & proportionabilem partem onerum sustinere, fateor si
168 † eam velit liberam ab oneribus, & diuisam, ob eius incertitudinem cessare immissionem, donec, liquidatione facta, constet quanta sit hæreditas, ære alieno, incommodis omnibus, ac oneribus tractis.

169 Hinc cessat confirmatio, nam verè † filius in legitima institutus repræsèrat defunctum, etiam quoad incommoda, & ita verè est hæres, præterquam quod sufficit, vt sit hæres vniuersalis etiam quoad commoda tantum, numquam enim est hæres in re singulari, cum quotam commodorum habeat.

170 Ad secundum respondetur † argumentum procedere tantum, quâdo filius vult suam legitimam diuisam, secus si pro indiuiso eam velit, cum enim etiam sentiat incommoda, immittitur pro parte indiuisa in rebus ex causa depositi, vel mandati restituendis.

171 Ad tertium respondetur, † quamuis legitima reguletur à causa intestati, non tamen sequi, quin ex testamento debeat, quatenus quis in ea institutus, alio-

qui sequeretur, vt quando filius est institutus, aut alij venientes ab intestato cessaret hoc beneficium, hoc tamen intelligendum nisi filius, sperto, aut impugnato testamento, & repudiata hæreditate, legitimam ab intestato agnosceret, nihil

172 facit, quod † filius in certa re institutus, & prohibitus plus petere, nihilominus integram legitimam iuste petat, tali enim casu quamuis legis nostræ beneficium cessaret, non sequeretur, vt instituto in tota illud non competat, & ratio differentia ea esset, quia primo casu legitima talis non debetur vigore testamenti, sed

173 † ratione supplementi contra testamentum, vt voluit *Alexand. conf. 108. viso themate num. 4. in fin. & num. 5.* secundo vero casu debetur vigore testamenti,

174 præterquam quod non esset fortè absurdum asserere etiam in primo casu competere legis nostræ remedium, si sequamur eorum opinionem, qui volunt supplementum deberi ex voluntate testatoris,

175 qui † præsumitur se confirmare cum iure communi, vt voluit *Ioan. de Anan. conf. 67. per totum, ubi Bologn.* quod arbitror verum, quando minus quidem legitima reliquit, non tamen prohibuit ne plus petatur.

176 Ad quartum respondetur † illud procedere si filius velit legitimam diuisam, secus si velit immitti pro indiuiso.

177 Ad postremum respondetur † enarratos Doctores, vel in erronea esse sententia, vel intelligendos, quando filius mediante hoc beneficio prætendit legitimam diuisam, secus si prætendat indiuisam, & velit immitti pro sua rata indiuisa.

S V M M A R I V M Articuli Octau.

178 Testamentum conditum ab eo, qui postea in Religione professionem emisit, valet si contemplatione ingressus fuerit testatus.

179 Et statim post professionem effectum forsatur, si testator in Religione bonorum incapax fuerit professus.

- 180 Si autem in bonorum capaci fuerit professus confirmatur tantum morte naturali, & interim bona testatoris ad Monasterium pertinent.
- 181 Potest tamen iubere testator, ut statim post emissam professionem testamentum suum sortiatur effectum.
- 182 Cap. cum scimus extra de regul. ponderatur, & infra num. 192. cum multis sequentibus, & num. 210.
- 183 Filius qui ante discretionis annos habitum Monachalem suscepit, adueniente discretionis ætate, habitum dimittere potest.
- 184 Potest etiam à Monasterio bona paternæ, quæ ex eius successione ad se ipsum perueniunt, postulare.
- 185 Auth. nunc autem C. de Episcop. & Cler. ponderatur remissive. Et declaratur, num. 200.
- 186 Auth. si qua mulier C. de Sacros. Eccles. ponderatur, & num. 201. remissive.
- 187 Pater, post emissam professionem in Monasterio bonorum capaci, portiones legitimas filiis assignare potest.
- 188 Legitima in bonis deportati statim post mortem civilem patris filio debetur.
- 189 Legitimam filio deberi statim post emissam professionem patris, non expectata eius morte naturali, qui teneant.
- 190 Contrariam magis communem esse, & qui eam tenuerint.
- 191 Legitima non debetur in bonis viuentis.
- 192 Ratio, & dictum non possunt esse unum, & idem.
- 193 Ratio sui natura seruit ad dispositionem iam factam, non ad nouam inducendam.
- 194 Rationes solent interpretari, ut stent consecutiue, non dispositiue.
- 195 Determinatio plura respiciens determinabilia, ea æqualiter determinat.
- 196 Verbum Indicatiui modi supponit, Verbum Imperatiui disponit.
- 197 Correctio non est presumenda, potissimum, quando verba eum sensum possunt sustinere, ut non dicatur facta.
- 198 Alimenta, viuente patre professo debentur filio in bonis illius, & num. 200.
- 199 Distinguenti Doctori est standum, ubi maxima est ambiguitas, & Doctorum pugna.
- 202 Monachi ut singuli nullius rei sunt Domini, sed tantum, ut vniuersi.
- 203 Monachus magis gaudet dominio rerum suarum alijs communicato, quam si solus frueretur.
- 204 Filio in legitima instituto non competit legis nostræ remedium, nisi post mortem naturalem patris professi in Religione capaci.
- 205 Fallit, si ex dispositione patris colligatur eum velle, ut filius statim emissâ professione legitimam consequatur.
- 206 Monachus ante professionem cogitans de ingressu potest liberè de bonis suis testari.
- 207 Testamentum per professionem rumpitur, quando fuit factum absque contemplatione ingressus in Religionem.
- 208 Testator testamentum conficiens contemplatione ingressus in Religionem, potest facere, ut bona statim emissâ professione ad vocatum in testamento perueniant.
- 209 Parenti in legitima instituto legis nostræ beneficium non competit, viuentis filio in Religione professo, sed solum post mortem naturalem.
- 210 Cap. cum scimus extra de regul. nō habet locum in legitima parentibus debita.
- 211 Extensio non est facienda in correctorijis, ubi viget minor ratio.
- 212 Regula inheredum, ubi non apparet de limitatione.
- 213 Monachus non habetur pro mortuo quantum ad sperandam suorum maiorum successionem.
- 214 Mors civilis ubi non parit eundem effectum quem naturalis, non idem de ea dicitur, quod de naturali.
- 215 Mori posse citius eum, qui legitimam sperat, quam eum in cuius bonis speratur attenditur, si pater pretendat legitimam in bonis filij, non è conuerso, & num. 217.
- 216 Filios ante parentem decedere est alienum à naturæ ordine.
- 218 Rationi naturali consentaneum, quasi lex quadam, est attendendum.

- 219 *Matrem considerare casum, quo filius ante illam moriatur leges abhorrent.*
 220 *Legitima filijs debetur iure naturali, parentibus vero turbato ordine natura.*
 221 *Filij viuentis patre sunt quasi domini rerum patris.*
 222 *Legitima ascendētibz miserationis causa debetur.*
 223 *Legitima est minus debita patri in bonis filij, quam è conuerso.*
 224 *Legitima in fraudem alienata filius reuocare potest non pater.*
 225 *Quærelam etiam non præparatam transmittit filius, non pater.*

ARTICVLVS VIII.

An filio in legitima ab aliquo ex parentibus instituto, qui in Monasterio profiteatur, competat legis nostre beneficium statim emissa professione, an vero mors naturalis sit expectanda.

PRO terminorum cognitione supponenda est validitas testamenti, nempe, vt testator cogitans se ingressurum Religionem testamentum condiderit tali enim casu testamentum valet, non autem si de Religionis ingressu minimè cogitauerit. Ita docent Iacob. Balduin. Odofred. & Iacob. Butrig. quos refert, & sequitur Bart. in Auth. si qua mulier nu. 7. C. de Sacrosanct. Eccl. plures congerit Gutierrez. Canonic. quæst. lib. 2. cap. 1. nu. 2.

- Secundo, supponendum testatorem esse ingressum Religionem aliquo modo capacem, si enim absolutè incapacem,
 179 certum est † statim post professionem testamentum effectum sortiri non minus, ac si testator naturaliter fuisset mortuus. Bart. Bald. & communiter Doctores. in l. 1. ff. de testament. vt de communi testatur Soccin. conf. 92. num. 2. lib. 1. quem refert Gutierrez. Canonicar. quæst. lib. 2. cap. 1. num. 1. vbi alios cumulat, vnde statim legitimam deberi pro certo habendum erit.

Tertio supponendum, quamuis testamentum factum contemplatione ingres-

- sus in Religionem sustineatur, neque rum-
 180 patur per professionem, ita † non confirmari per ingressum in Religionem capacem, donec testator naturaliter moriatur, ita vt eo naturaliter viuentis bona ad Monasterium pertineant, vt patet ex traditis à Gutierrez. d. lib. 2. cap. 1. num. 3. plenius num. 7.

Quarto, supponendum testatorem non aperte disposuisse, vt statim sequuta professione legitima tradatur, si enim ita disposuisset sanè nihil impediret immisionem ex legis nostre beneficio, quia † sicut in cæteris potest iubere testator, vt statim post mortem suam ciuile suum testamentum effectum sortiatur, vt ex traditis per Imol. voluit Gutierrez. d. cap. 1. num. 49. ita multò magis hoc poterit in legitima, si vero non ita expressè cauerit dubium est, an quemadmodum in reliquis bonis, mors naturalis est expectanda, vt supra, ita etiam in legitima, an vero potius legitima statim sequuta morte ciuili debeat, ita vt tota huius articuli ambiguitas in eo sit posita, an legitima debeatur statim sequuta professione, an vero post mortem naturalem parētis, si enim debetur sequuta professione, tunc legis nostre beneficio locus erit. Si autem solum post mortem naturalem, post dictam mortem tantum filius rectè hoc remedium intentabit.

Videamus ergo quo tempore legitima debeat.

- Videtur primo aspectu deberi statim
 182 post emissam professionem per text. † in cap. scimus extra de regul. in quo talis facti species habetur, quidam miles se cum filio nondum discretionis annos attingente ad quoddam Monasterium etiam cum bonis se contulit, & dictum filium fecit habitum Monachalem suscipere, filius annos discretionis attingens noluit habitum Monachalem retinere, quæritur
 183 † an possit dictum habitum dimittere, & bona paterna, quæ sibi ex successione proueniūt postulare affirmatiuè in utroque respondet Cælestinus tertius, & supponūt in terminis huius textus multi interpretum patrem adhuc viuum fuisse, quan-

quando filius habitum dimisit, & sic patre viuente bona ex successione peruenientia obtinuisse, quamobrem cum talia bona legitima sint, legitimam in bonis patris professi ante eius mortem filio deberi colligunt.

185 Secundo, facit tex. in † *Auth. nunc autem C. de Episc. & Cler.* qui nulla facta mentione mortis, videtur simpliciter disponere ex bonis paternis professi legitimam filio assignandam, *ut ibi explicat gloss. in verbo actrabatur*, quem tex. ponderat ad hunc effectum. *Fabianus de Giocobis in repet. Auth. nouissime num. 8. prope fin. C. de inoffic. testam. & Alexand. in addit. ad Bart. in d. Auth. si qua mulier in littera R, quos refert Honded. consil. 60. num. 20. vers. 2. lib. 2.*

186 Tertio, facit tex. † in *Auth. si qua mulier C. de sacrosanct. Eccles. iuxta ponderationem Abbatis Fabiani, & Cucchi locis supra citatis*, eo si quidem permissum est † patri Religionem professio portiones legitimas filiis assignare, quod minimè permitteretur, si bona illa à Monasterio, patre viuente, quoad legitimam filiorum auferri non possent, si enim filius non posset petere legitimam in vita patris Monachi, non daretur patri facultas diuidendi substantiam post emissam professionem cum ius esset quæsitum Monasterio retinendi legitimam toto tempore vitæ patris pluribus subtiliter hunc text. ponderat *Gutierrez. Canonic. quæst. lib. 2. cap. 1. num. 78.*

188 Quarto, facit † simile deportati, nam quando deportati bona Fisco addicuntur statim post mortem civilem filio legitima assignatur non expectata morte naturali l. 1. ff. de bon. damnat. *Roland. consil. 97. num. 36. lib. 2. Peregr. de Iur. Fisc. qui de communi lib. 5. tit. 1. num. 38. Rota in Interamnen. legitime 22. April. 1603. coram Reuerendissimo Coccino Decano.*

189 Quinto, quia hanc sententiam tenent infrascripti auctores.

1 *Couar. in cap. 2. num. 7. vers. nec inferior de testam.*

2 *Anton. Corsett. singul. 162. nu. 30.*

3 *Bald. Nouell. de dote par. 1. nu. 11.*

ubi de communi.

4 *Pierbhus de suitate in princ. num. 8. ubi ait omnes Doctor. habere pro indubitato.*

5 *Viu. commun. opin. volum. 1. tit. de inoffic. testament. num. 55. lib. 2. de magis communi.*

6 *Cuccus de legitima tit. legitima an augeatur nu. 7. vers. sed Iuris Pontificij.*

7 *Craff. de successione. §. legitima quæstio. 12. vers. contraria.*

8 *Ias. in Auth. si qua mulier num. 50. C. de sacrosanct. Eccles.*

9 *Matth. Coler. decis. german. 122.*

10 *Gloss. quam extollit Abb. in cap. transmissi vers. quæstio mota extra qui filij sint legitimi.*

11 *Ioan. Andr.*

12 *Ancbar.*

13 *Cardin.*

14 *Abb. in cap. in presentia num. 59. de probat.*

15 *Barbat. ibidem latius.*

16 *Fabian. de Monte in repet. Auth. nouissima num. 59. C. de inoffic. testam.*

17 *Cotta in mem. in vers. legitima.*

19 *Duen. qui multis relatis comunem testatur in reg. 756. in vers. filio.*

19 *Sarell. in Thesaur. commun. opin. in vers. legitima num. 71.*

20 *Bald. in Auth. si qua mulier colum. fin. C. de sacrosanct. Eccles.*

21 *Fachineus lib. 6. controuers. Iur. cap. 13.*

22 *Gloss. in §. illud in verbo detur in Auth. de Monach.*

23 *Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 4. num. 6.*

24 *Berengar. Fernand. in l. in 4. ff. ad l. falcid. num. 137. circa med. ibi septimo queritur.*

● 25 *Honded. conf. 61. num. 25. qui ultra gloss. hanc sententiã tenere inquit 33. Doct. quarum maiorem partem retulerat conf. 60. num. 23. & reliquos d. conf. 61. nu. 13. & contrariam tenere Doct. nu. 27. ita ut secundum eum prima opinio sit crebrius recepta.*

190 Contrarium † tamen, & magis communiter receptum, & de iure verius ar-

LII bitror

bitror mortem enim patris professi naturalem à filio expectandam esse tenuerunt infra scripti auctores.

- 1 Petr. } In d. Auth. si qua mulier C. de sacrosanct. Eccles.
 2 Cyn. }
 3 Bart. } Eccles.
 4 Fulgos. & } ibidem.
 5 Salycet. & }
 6 Ias. in d. Auth. si qua mulier nu. 50. ubi multis modis respondet d. cap. cum scimus.

Idem in Auth. ingressi num. 44. C. de sacrosanct. Eccles.

- 7 Abb. in cap. cum scimus de regular. Idem conf. 65. propè fin. vers. quinimò lib. 1.

- 8 Alberic. } in d. Auth. si qua
 9 Iacob. Butr. } mulier.
 10 Bald. in cap. si pater colum. ult. de testam. qui dicit esse veritatem.

- 11 Ant. de Butr. in cap. in presentia num. 29. ubi de communi de probat.

- 12 Felyn. in d. cap. in presentia n. 56.

- 13 Dec. ibidem num. 67.

- 14 Alexand. in l. si cum dotem nu. 13. ff. solut. matr. ubi de communi.

- 15 Aret. in l. 1. num. 6. ff. de testam.

- 16 Ioan. de Anan. in cap. 2. num. 16. de delict. puer. qui de communi.

- 17 Gregor. Lopez qui de communi ad leges Tour. l. 17. in gloss. sus filios.

- 18 Vasquius de success. creatur S. 21. num. 175.

Idem controuers. Illustr. lib. 1. cap. 37. num. 10.

- 19 Guilhelm. de Benedict. in cap. Rainutius in vers. mortuo itaque testatore num. 290. de testam. lib. 1.

- 20 Didas. Perez. qui de communi in l. 1. pag. 75. vers. dubitatur p[ro]pterea tit. 2. lib. 6. ordin.

- 21 Angull. lib. 1. gloss. 6. num. 6. tit. d. los maiores lib. 5. noua collect. Regni.

- 22 Io. Gutierrez. Canonic. quæst. lib. 2. cap. 1. num. 75. usque ad 90.

- 23 Bera. in cap. in presentia de probat. num. 536. qui contrarijs respondet.

- 24 Albertus antiquus glossator relatus à gloss. in d. Auth. si qua mulier in vers. si maritatus.

- 25 Imol. in cap. Rainutius num. 45. de testam.

- 26 Iacob. Butrig. ibidem.

- 27 Fulgos. relatus per Ias. d. num. 50.

- 28 Cast. in d. Auth. si qua mulier.

- 29 Paris. in d. c. in presentia nu. 166.

- 30 Ioan. Calder. in cap. si pater in fin. de testam.

- 31 Roland. Passager. in tract. de testam. rubr. 17. num. 27. 28. & 29. alias rubr. 16. num. 19.

- 32 Panciro. conf. 114. nu. 20. & seq. qui dicit communem, & veriore.

- 33 Addent. ad Salycet. in d. Auth. si qua mulier, ubi de communi.

- 34 Sebast. Sappia in addit. ad Abb. in cap. cum scimus de regular.

- 35 Roland. à Vall. conf. 97. num. 29. lib. 2.

- 36 Gabriel. de legitima conclus. 1. nu. 67. & 68. ubi de communi.

- 37 Claud. Viuent. in tract. de legitima art. 8. num. 13. & seq.

- 38 Guil. Onch. quæst. Accadem. lib. 1. quæst. 76. num. 4.

- 39 Emanuel. Ferrett. in l. 1. num. 18. cum seq. de testam.

- 40 Surd. conf. 138. num. 10. volum. 2.

- 41 Molfes. ad consuetud. Neap. par. 3. de success. ex testam. quæst. 8. num. 27.

- 191 Probatum autem hæc receptissima sententia per famigeratam conclusionem, sed tantum post mortem illius à quo prætenditur l. 1. S. impuberi, ubi Bart. ff. de collat. bonorum lasè Iasom. in l. bis potest. num. 14. & seq. ff. de acquir. hered. Aret. in S. in suis autem num. 6. In sit. de barred. qualis. & differ. Dec. conf. 19. num. 6. Bald. conf. 317. ad euentiam circa fin. vers. 5. est præmittendum lib. 1. & conf. 304. lib. 4. Becc. plenissime conf. 34. num. 17. & seq. ubi infinitos allegat. Alexand. conf. 182. visis duobus num. 4. lib. 5. Menoch. conf. 71. num. 5. lib. 1. & conf. 496. num. 87. lib. 5.

Ad primum respondetur text. in cap. cum scimus extra de regul. loqui supposita naturali morte patris, hoc auté probatur, quia non constituit ius nouum, sed in

in vim iuris iam constituti quæstionem determinat, certum est autem ante dictum *cap. cum scimus* non fuisse filio debitam legitimam ante mortem naturalem patris, tum quia hoc videntur supponere omnes, quicumque volunt hoc tempore statim post professionem legitimam deberi, ita enim sentiunt moti ex hoc capite, vnde eo circumscripto, & sic ante illud, oppositum admitterent, tum ex regula iam posita legitimam non deberi in bonis viucentis, tum quia non potest conueniri filius quare pater Religionem ingrediens legitimam non assignet, cum potuerit non ingredi, & sic nullam dum viuus assignare, vnde nulla resultat amaritudo, maxime si saltem alimenta filio præstentur.

Quod autem in *d. cap. cum scimus* casus determinetur in vim iuris iam constituti, non vero nouum ius statuatur, ubi tota consistit huius puncti difficultas, colligitur primo ex lectione text. Postquam enim Pontifex dixit puerum, si iam peruenit ad annos discretionis non esse compellendum, ut habitum Monachalem retineat, rationem subnectit his verbis, quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi ex successione proueniunt postulare, quæ verba profecto stant consecutiue non dispositiue, quod probatur. Primo, quia si per se stare non possunt, cum ratio & dictum non possint esse vnum, & idem gloss. in *l. fin. verb. non habent ff. de offic. Procur. Caesar. ubi Bart. ante num. 1. Bald. ibidem in fin. & las. in 2. not.* Secundo, quia minime conuenit recto sermoni, ut quis per modum reddendæ rationis quid noui disponat, tunc ratio sui natura seruire debeat ad dispositionem iam factam. *Dec. conf. 287. num. 11. circa med. faciunt cumulatim per Mantica. lib. 12. tit. 17. nu. 35.* Tertio, quia passim à Doctor. receptum est, quod similes rationes interpretari, ut stent consecutiue. *Dec. dignus, vs videatur conf. 287. num. 11. circa med. vers. non obstat. Rota decis. 121. num. 2. par. 2. diuers. & decis. 689. num. 16. vers. rationes per testatorem pars. 1. Aciat. in l. pater*

filiam S. fundum de leg. 3. Dec. conf. 291. sub num. 5. vers. venio ad sextam dubitationem, iuncto nu. 6. per totum, & præcipue in vers. non obstat. Idem conf. 636. Cephal. conf. 544. num. 12. cum seq. Riminald. lun. conf. 80. num. 32. 33. & 34. Quarto, quia sub eadem determinatione hæc duo in tex. continentur. Ut liberum sit puero habitum dimittere, & bona quæ illi ex successione paterna proueniunt postulare. At quantum ad primum oratio non stat dispositiue, sed consecutiue, & ita in vim iuris positi in facto esse, non in fieri ergo, & quantum ad secundum eodem modo stabit, cum determinatio plura respiciens determinabilia ea æqualiter determinet *l. iam hoc iure ff. de vulg. & pupill. Quinto, quia loquitur tex. per verbum præsentis temporis Indicatiui modi ibi, quæ ex successione proueniunt, quod indicat, & supponit non disponit. Si enim voluisset Pontifex disponere vsus fuisset verbo Imperatiui modi, nempe proueniant, ut quilibet primorum grammaticæ elementorum haud ignarus facile intelligit. Sexto, ad idem facit, quia* *195* *† correctio non est præsumenda potissimum, quædo verba cum sensum possunt sustinere, ut non dicatur facta l. sancimus C. de testam. l. præcipimus C. de appellat. cum ergo nulla mentio patris viucentis facta fuerit, supponendum erit mortuum fuisse ad euitandam correctionem, maxime quia verba illa, quæ sibi ex successione proueniunt secundum communem usum loquendi mortem supponunt, cum viucentis nulla sit successio, & quamuis fortè improprie trahi possint ad mortem civilem, non videntur trahenda ad improprium sensum, ut inde sequatur correctio, cum secundum proprium, & communem non sequeretur. Septimo, ad idem facit auctoritas Felyn. in cap. in presentia nu. 56. de probat. qui testatur se illam decretalem integram vidisse, & cognouisse ibi patrem fuisse mortuum cui subscribit Gutierrez. Canonicar. quæst. lib. 2. cap. 1. num. 83. qui decretalem integram refert ex Antonio Contio ex cuius narratione colligitur puerum de quo in ea pri-*

mo instituisse iudicium coram Episcopo Diocesano contra Abbatem Monasterij à quo discesserat, & obtinuisse fauorabilem sententiam, Deinde ab Abbate fuisse appellatum ad Archiepiscopum Maguntinum, tandem causam ad Sedem Apostolicam delatam, terminatamque fuisse iuxta sententiam Diocesani, quam certum est ab eo latam fuisse in vim iuris iam consistentis, cuius vi, ut supradictum est non poterat obtinere, nisi patre mortuo, ex quibus colligitur tempore primæ sententiæ patrem fuisse mortuum, & ideo multo magis tempore emanatæ decretalis, ex his testimonium Couarru. respuendum, qui quamuis profiteatur se vidisse Codices antiquos non tamen integram decretalem reperijt quam & Fellyn. & Contius, & Gutierrez. diligentius inspexere.

Et quando tex. in d. cap. cum scimus, supponeret patrem viuentem adhuc non obstaret, verba enim illa, *quæ illi ex successione proueniunt*, non ad integram
 198 legitimam, † sed ad alimenta essent referenda, cum enim non ad totam hereditatem referantur erunt restringenda ad eam partem, quæ viuentem patre filio deberi potest cuiusmodi sunt alimēta solum modo, & ita rē intelligit Nicol. de V bald. in tract. de success. ab intest. Cleric. Regul. & Secul. par. 2. num. 14. & Molpes. ad consuetud. Neap. par. 3. quæst. 8. num. 71.
 199 eoque † magis erit tenenda hæc opinio, quia ubi est maxima ambiguitas, & Doctorum contradictio standum est Doctori distinguenti gloss. ult. in cap. sciens de censib. Abb. conf. 50. num. 7. lib. 7. Franc. March. decis. 817. nu. 10. par. 2. Cephal. conf. 195. num. 29.

200 Ad secundum respōdetur tex. in † Authent. nunc autem C. de Episcop. & Cleric. non disponere, ut legitima statim filijs assignetur, sed ut eatenus substantiæ destinatæ Monasterio detrahatur, ne quid contingat contra liberos iniquum. Verum nihil iniquum continget, nisi post mortem patris legitima negetur, aut eo viuentem alimenta, ergo hoc vnum disponit, ut patre viuentem à bonis Monasterio

destinatis alimenta detrahantur, & eo mortuo, legitima.

201 Ad tertium erudite, † & subtiliter respondet Io. Gutierrez. Canon. quæst. lib. 2. d. cap. 1. num. 88. ad quem remitto lectorem, quia rem disertè admodum explicat; videatur idem sub num. 75. qui ex mente Bart. d. Auth. pro hac nostra sententia ponderat.

Ad quartum respondetur non obstare simile deportationis, quia in deportatione cessat fauor Religionis, ideo non est mirum si statim post deportationem legitima filio debeat. Item, in deportatione deportatus absolute rerum suarum dominiū ammittit, & plenè in alium transit, vnde æquius est, ut saltem ratione legitimæ priuetur potius in fauorem filij, quam Fisci, non idem in Monacho in quo uti membro Monasterij saltem in communi remanet dominium rerum suarum, quamuis tenim Monachi uti singuli nullius rei sint domini, ut vniuersi tamen omnium, quæ ad Monasterium spectant sunt domini cap. nulli liceat 12. quæst. 2. gloss. in cap. expedit 12. quæst. 1. in cap. in causa in cap. ratio nulla de prebend. magisque † tali dominio alijs communicato gaudet Monachus, quam si solus frueretur cap. constituit 20. quæst. 3. cap. 1. 28. quæst. 1. cap. dilectus extra quod met. caus. §. sed & hac vers. hoc autem solatium in Auth. de Sanctiss. Episc. æquius autem est, ut dum viuit pater omnibus bonis suis, & sic legitima etiam fruatur, quam ut ab eo auferatur, vnde hic ordo videtur constituendus, ut legitima magis patri, quamuis eam Monasterio communicanti, debeat quam filio (dum tamen ei alimenta non denegetur) & magis filio, quam neutri, aut Filco.

Ad quintum respondetur auctoritatibus in argumento allatis correspondere alias auctoritates pro hac parte allatas, esseque ab illis recedendum, cum constet fundamenta eorum opinionis iam esse euerfa.

204 Re sic firmata, † consequens est, ut filio non competat legis nostræ beneficium

cium pro legitima obtinenda, nisi post mortem naturalem patris professi.

205 Declara, seu limita, † vt si ex dispositione parentis appareat eum velle, vt suus filius legitimam habeat statim sequuta professione, statim hoc beneficiū competere, potest enim efficere parens si velit, vt filius statim legitimam consequatur, *Auth. si qua mulier C. de sacros. Eccles.* quod si hoc potest post emissam

206 † professionem per actum inter viuos, vt in 3. *argum. num. 187.* multo magis poterit ante & in vltima voluntate, cum ante

207 † professionem non solum testari de omnibus bonis suis cuilibet per se testabili concedatur, valeatque testamentum *S. illud quoque in Auth. de Monach. colat. 1. Auth. nunc autem C. de Episcop. & Cler. cap. si qua mulier S. nunc autem 19. quæst. vlt.* Si tamen de ingredienda Religione cogitauerit, nam si de † ingressu non cogitauerit testamentum rumpitur per ingressum, ad cumulata per *Gutierrez. Canon. quæst. lib. 2. cap. 1. num. 2. & supra dixi in princip.* † verum etiam illud crebrius receptum, vt in testamento, ita disponere possit, vt bona statim emissa professione ad vocatos in testamento perueniant, vt *post Imol. Couar. Gozadin. & Molin. voluit Gutierrez. d. cap. 1. num. 49.*

209 Declara secundo, seu amplia conclusionem prædictam, vt multo minus concedatur parentibus in legitima institutis legis nostræ beneficium ante mortē naturali filij professi, etiam si fortē contrariam sententiam in ea, quæ filiis debetur amplecteremur, iuxta eorum opinionem qui supra relati sunt num. 189. quod probatur.

210 Primo, quia quando filiis deberetur legitima ante mortem naturalem statim sequuta professione id esset ob † *cap. cum scimus extra de regul.* ante ponderatum in quo præcipuē se tudent eius sententiæ auctores, hoc autem cap. nullo modo habet locum, aut loquitur in legitima ascendentibus debita id eo, quod lex nō dicit, nec nos dicere debemus *l. illam C. de collat.*

211 Secundo, quia in correctorij non est

facienda extensio maximè, vbi viget minor ratio *Ias. in Auth. quas actiones C. de sacros. Eccles.* si autem legitima post professionem eam relinquere debentis statim tribuetur per allegatum textum sanè corrigetur certissima determinatio legitimam in bonis viuentis non deberi, de qua supra nu. 191. ergo, &c. Aut saltem limitabitur, quamobremcum in casu 212 nostro non appareat de limitatione utique regulæ inhærendum erit. *Bart. in l. 2. col. 1. ff. si in ius vocat, &c. in l. quoties ff. si quis cautioni. Dec. in l. 1. in 2. not. ff. de reg. iur. Soccin. Lun. conf. 282. nu. 5. volum. 2. Pluribus Iason. in Auth. si qua mulier C. de sacros. Eccles.*

213 Tertio, quia tanto magis erit regulæ inhærendum, † quanto certius est filium Monachū non haberi pro mortuo, quantum ad sperandam successionem suorum ascendentium eidem iure filiationis debitam *cap. cum unico 18. quæst. 1. cap. ultimo 19. quæst. 1. l. Deo nobis S. hoc etiam, ubi gloss. in verb. parentum C. de Episc. & Cler. Bald. conf. 183. num. 2. & conf. 448. num. 2. lib. 5. Rom. singul. 37. num. 4. Tirraquell. de nobilit. cap. 26. num. 5. Anton. Corsett. in tractat. de potest. Reg. par. 3. quæst. 29. sub num. 52. faciunt tradita à Lapp. allegat. 10. num. 7. Dec. conf. 674. num. 5. Peregr. conf. 47. num. 1. lib. 1. Roderic. quæst. regul. 10. 2. quæst. 28. art. 12. in cap. ad argumenta vers. neque etiam; implicat autem cōtradictionem, vt filius habeatur pro mortuo in tantum, vt mater ei succedere possit, & eodem momento pro viuo, in tantum vt retineat ius, & spem succedendi ipsi matri.*

214 Quarto, quia mors ciuilis in filio non parit † eundem effectum, quem naturalis, cum mater possit naturaliter mori ante filium, etiam post professionem, & ideo idem non est dicendum de morte ciuili, quod de naturali diceretur *ad Cyn. Bald. & ceteros in l. Deo nobis C. de Episc. & Cler. Bart. & alij in l. ex parte S. in Insulam ff. de verb. oblig. Nat. conf. 282. num. 8. lib. 2. Soccin. Lun. in l. Gallus S. & quid si tantum num. 13. vers. quando autem ff. de liber. & posthum. qui de commu-*

- ni Paris. conf. 5. num. 150. lib. 4. Ias. in d. §. in Insulam num. 3. qui de communi.* Neque dicatur eandem quoque rationem vigere in patre Monacho, & tamen in eo statim post professionē legitimam filio deberi. Nam non solum hæc opinio non est tuta, quinimò contraria est verior, ut patet ex supradictis, ea tamen ad-
- 215 missa, animaduerto, † quando tractatur de legitima à filio sperata eam possibilitatem, ut prius moriatur filius, quam pater non esse attendendam, quando vero agitur de legitima à parentibus sperata, dictam possibilitatem attendendam. Ratio autem differentiæ est, quia in pri-
- 216 mo casu à † naturæ ordine est alienum, ut prius moriatur filius legitimam sperans, quam pater in cuius bonis speratur *l. nã si parentibus ff. de inoffic. testam. l. scripto in fin. ff. und. liber. & raro contingit, ut filij citius moriantur quam patres, leges autem non aptantur ad ea, qui de raro contingunt l. nam ad ea ff. de legib. ob*
- 217 hanc rationem † talem possibilitatem in legitima filio debita non esse attendendam docuit *Cucbus in tract. de legat. sub rubr. legitima an augeatur aucto patrim. num. 19. Corsett. singul. 162. in verbo legitima num. 3. vers. ulterius non obstat Honded. conf. 59. num. 29. volum. 2.* Secundo vero casu dicta possibilitas, ut primo moriatur pater, quam filius est maximè probabilis, frequentius contingens, & ideo non immerito leges ad eã aptantur
- 218 *d. l. nam ad ea, & † cum rationi naturali consentanea sit, quasi lex quædam erit maximè attendenda l. 1. C. de his, qui ant. apert. tab. neque solum hæc spes, ut prius moriatur mater, quam filius est legibus consentanea, & valdè probabilis, sed ab appposito valdè leges abhor-*
- 219 rent, † neque ferre possunt, ut mater consideret casum, quo filius ante eam moriatur *l. cum tale in princip. ff. de condit. & demonstr. l. Iulianus ff. si quis ommiss. caus. test. faciunt multa crudite considerata à Corn. conf. 34. sub num. 6. vol. 1.*

Quinto, quia non licet arguere à legitima filijs debita ad legitimam parentibus debitam. Prima iure † naturali debe-

- tur, secunda de iure positiuo, si non contra naturam, saltem naturæ ordine turbato, ad *Craff. in §. legitima quest. 2. nu. 1. & 2. facit d. l. scripto ff. unde liberi l. nihil §. 1. de bon. libert. l. nam & si parentibus ff. de inoffic. testam.* ideo non erit absurdum si filij statim post professionem patris legitimam consequantur, non vero pater, aut mater nisi post mortem filij,
- 221 maximè † cum filius viuente patre eiusdem bonorum sit quasi dominus *l. in suis ff. de lib. & posthum. l. 2. ff. pro herede l. nihil C. eodem,* ideo si dum viuit pater non assignaretur filijs legitima, sed interim omnia bona ad Monasteriū spectarent, hoc quasi dominium à filijs patris vita durante auferretur, & ita ius illius sine facto eius adimeretur contra *l. id quod nostrum ff. de reg. iur.* Monasteriumque fieret locuplex cum hæc filij iactura contra *l. nam hoc natura ff. de cond. indeb. & cap. locupletari de reg. iur. in 6.* mater vero non est quasi domina bonorum filij viuentis, & nihil ab ea auferetur, nulloque modo sit deterioris conditionis per ingressum in Religionē etiam si solum post mortem filij legitimam consequatur, nam nec filio in seculo existente quicquā erat habitura ante illius mortem, † præterquam quod legitima ascen-
- 222 dentis ex sola miserationis causa debetur, ut nimirum luctus, & dolor ob immaturam filiorum mortem successionis solatio leuaretur *d. l. scripto ff. und. lib. Bereng. Fernand. in l. in quartam nu. 44. & 172. vers. 1. non viget ff. ad l. falcid.* hæc autem miserationis causa cessat filio in Religione profitente, filiorum enim sanctitas non luctum, aut dolorem, sed spirituale gaudium parentibus fidelibus affert, qui filiorū diligentes eorum æternam salutem summopere cupiunt.
- 223 Ob has rationes legitima † dicitur minus debita patri in bonis filij, quā è contra *Cels. Hugo conf. 51. num. 12. Cephal. conf. 291. nu. 3. lib. 2. Menoch. conf. 206. num. 80.* Vnde aliæ intercedunt differentiæ inter legitimam parentibus debitam, & debitam filio, quæ multum ad rem nostram faciunt, inter cæteras enim præcipua

pua est, vt filius alienata à patre in fraudem legitimæ reuocare possit non pater alienata à filio. *Bart. in l. non vsque ad eo ff. si quis à parent. fuer. manumiss. Berengar. Fernand. in l. in quartam num. 96. ff. ad l. falcid.* Item, vt filius exhæredatus quærelam etiam non præparatam transmittat, pater non æquè *Angel. in l. nam*

ex his ff. de inoffic. testament. Idem Fernand. in d. l. in quartam num. 101. Menoch. conf. 206. num. 77. & 78. ideo non erit mirum, si legitima tunc demum cum filius Monachus naturaliter mortuus fuerit matri debeatur, licet filio statim deberetur post professionem.

Quæstio XVIII.

AN, & quando subrogatus Apostolicus agat ad instar beneficij legis nostræ, ita vt obtineat mandatum de immittendo.

Continet articulos quinque.

Primus Articulus. An subrogatus Apostolicus in beneficio litigioso, agat ad instar remedij legis nostræ, & obtineat mandatum de immittendo, quando defunctus naturaliter, & ciuilitè possidebat.

Secundus. An dictus subrogatus sit immittendus, vt in superiori articulo, quando defunctus ciuilitè tantum possidebat, & alius naturalem occupauerat possessionem.

Tertius. An gratiosè subrogato detur mandatum de immittendo in beneficio notorie referuato ad instar remedij legis nostræ.

Quartus. An subrogato detur mandatum de immittendo, quando quis subrogatur in locum familiaris, non facta mentione eius familiaritatis.

Quintus. An subrogato gratiosè concedatur immissio, quando beneficium non est neque referuatum, neque litigiosum.

S V M M A R I V M

Articuli Primi.

- 1 Subrogato Apostolico in beneficio litigioso conceditur immissio ad instar beneficij legis nostræ, absque iustificatione gratiæ, probata possessione defuncti, & proprio clericali, & infra nu. 42. & seqq. Declara, vt infra num. 5. & 9. & 12. Amplia, vt in num. 19. & seqq.
- 2 Littera Apostolica ob reuerentiam habent executionem paratam.
- 3 Papa conferendo beneficium litigiosum, nulli facit præiudicium.
- 4 Subrogatio gratiosa vim prouisionis obtinet, si ille cui facta bonum ius souebat.
- 6 Subrogatus non potest consequi plus iuris, quam ei competeret, cui subrogatur.
- 7 Legitimatio personæ in quocumque iudicio est necessaria.
- 8 Possessio defuncti in subrogatione gratiosa est probanda tempore mortis eius, cui facta subrogatio.
- 9 Mors eius, cui facta est subrogatio probanda est à petente immisionem, & sat est unus testis de publica voce, & fama.
- 10 Clericatus à gratiosè subrogato Apostolico, probatur per unicum testem deponentem de publica voce, & fama.
- 11 Vacatio satis probatur per unicum testem deponentem de publica voce, & fama.
- 13 Litigiosum dicitur beneficium per solam citationem à Iudice cõpetenti factam.

14 Et

- 14 Et si citatio esset obtenta ab asserto procuratore cum permissione de rato.
 - 15 Litigiosa res non dicitur ad effectum, ut subrogationi sit locus, etiam si quis habeat notitiam commissionis contra se, nisi etiam citatio fuerit executata.
 - 16 Amplia etiam si habeat notitiam citationis decretæ, dum tamen ea non fuerit executata.
 - 17 Declara, quantum ad reum, non quantum ad fauorem actoris, in eius enim odium pendentia litis inducitur per impetrationem commissionis, & citationem decretam.
 - 18 Litigiosum non efficitur beneficium per litem calumniosam, quando notorie constat de calumnia.
 - 19 Subrogato Apostolico competit immissio, cæteris concurrentibus, etiam si alius non habens parem titulum possideas.
 - 20 Item, etiam si subrogatio fuerit ex clausulis generalibus gratiæ iam factæ desumpta.
 - 21 Ratio, quia cum collatio ad solum Pontificem spectet, nulli sit iniuria.
 - 22 Fallit, quando fuerat obtenta gratia sub una forma, iuxta quam gratia esset iustificanda, per variationem enim non euitatur iustificatio.
 - 23 Subrogato competit immissio, etiam si possessio eius, in cuius locum fuit facta subrogatio, esset vitiosa, quia in hoc iudicio non discutitur ius defuncti.
 - 24 Possessionem defuncti transire in subrogatum cum suo vitio non est absurdum.
 - 25 Subrogatus spoliū factum à defuncto purgare tenetur.
 - 26 Item, tenetur purgare attentata.
 - 27 Subrogato competit immissio, etiam si antecessoris possessio fuerit vitiosa, & dummodo constet verè defunctum tempore mortis in possessione fuisse, secus esset si possessio non potuisset suffragari defuncto ad obtinendum mandatum de manutenendo.
 - 28 Subrogato conceditur immissio, etiam si opponatur de iure patronatus, vel alia afferatur exceptio, quæ in continenti non probetur.
- Fallit hac ampliatio, si de iure patronatus constet ex sententia ordinarij, numer. 30.
- 29 Exceptio turbida non admittitur aduersus subrogatum Apostolicum ad impediendam immisionem.
 - 31 Subrogato competit immissio, etiam si opponatur de subreptione, seu nullitate subrogationis.
 - 32 Item, etiam si subrogatus procurauerit apponi sequestrum.
 - 33 Item, etiam si in subrogatione adsit clausula, si, & postquam vacationi per cessum, vel decessum locus fuerit.
 - 34 Subrogatio non redditur conditionalis per expressionem conditionis, quæ tacite inerat.
 - 35 Executiua via non impeditur per conditionem, si constet purificatam esse.
 - 36 Instrumentum obligatione Camerali valatum habens opus liquidatione, si ea sit facta in actis per legitimas probationes, executioni demandatur absque aliqua sententia interlocutoria.
 - 37 Fideicommissarijs competit legis nostræ beneficium, quando constat euenisse casum fideicommissi.
 - 38 Hæredi sub conditione instituto, legis nostræ beneficium competit, quando constat conditionem purificatam.
 - 39 Gratia non euadit conditionalis per clausulam. Nos tibi asserenti resignantem habere aliunde.
 - 40 Subrogato competit immissio, etiam quando defunctus non obiit in possessione, obtinuerat tamen pro immissione sententiam, & mandatum, & subrogatio fuerat plena etiam ad actiones, &c.
 - 41 Executoriales possunt executioni demandari ad fauorem subrogati.
 - 42 Possessio defuncti à subrogato non est probanda, si probetur illum debuisse illico possidere.
 - 43 Subrogato datur immissio etiam pro fructibus, quando lis etiam pro fructibus erat mota, & subrogatus fuit substitutus in locum, & ius defuncti plenissimè.
 - 44 Subrogato non datur mandatum de immittendo, quando subrogatio est in forma rigorosa, non simplex.

- 45 Hoc tamen non habet locum, quando mandatum de subrogando, causa cognitionem non requirit, tunc conceditur subrogato mandatum de immittendo.
- 46 Si vero semel cum prouisione fuerint expedita littera subrogationis, quæ non sufficiant ad obtinendum mandatum, deinde aliæ iterum expédiantur, quæ sufficiant, quid dicendum breui distinctione declaratur.
- 47 Subrogato non datur mandatum de immittendo aduersus possidentem pari titulo.
- 48 Item, non datur, si forte lis esset super sola possessione.
- 49 Subrogato gratiosè, ut competat immissio, beneficium verè debet esse litigiosum, ita ut ordinarius, nec alius inferior possit se intromittere.
- 50 Beneficium dicitur litigiosum, ita ut ordinarius non se possit intromittere, quando lis est super titulo.
- 51 Lis, quando est super titulo, tunc agitur de quasi dominio.
- 52 Litigiosa res tunc dicitur, quando agitur de dominio, vel quasi.
- 53 Non autem dicitur litigiosa, quando controuersia est super sola possessione.
- 54 Quod etiam est verum, si fuisset actum remedio adipiscenda, quod haberet ad mixtam causam proprietatis.
- 55 Etiam si in dicto remedio esset cognoscendum de titulo, & proprietate.
- 56 Litigiosum, ut quid dicatur, necesse est, ut super titulo principaliter agatur.
- 57 Possessorium non desinit esse mere tale, licet sit deducenda, & probanda proprietates.
- 58 Subrogato competit immissio, etiam quando beneficium est litigiosum respectu solius possessionis, quando tamen subrogatio fuit facta, non solum quoad litem, sed & quoad possessionem defuncti.
- 59 Subrogatus quoad litem, nulla facta possessionis mentione, non censetur subrogatus quoad possessionem.
- 60 Fallit, si in aliqua parte gratia, facta fuerit mentio possessionis defuncti; tunc enim censetur data subrogatio etiam quoad possessionem.
- 61 Intellige, supposita aliqua alia reservatione, quam litigiosi.
- 62 Lis super possessione non facit reservationem.
- 63 Subrogatio an censeatur facta etiam quoad possessionem, quando fuit generalis ad omne ius, quod defuncto quomodolibet competebat, nec ne, referuntur opiniones pro utraque parte, & earum conciliatio.
- 64 Subrogato gratiosè non competit immissio, si alicui competat regressus.
- 65 Subrogato non competit immissio, quando littera nullo modo fuerunt expedita.
- 66 Item, quando subrogatio esset aliquo modo inualida.
- 67 Subrogatio intelligitur sine præiudicio iuris alteri quasi.
- 68 Subrogato non competit immissio, quando fuit subrogatus in possessionem illius, cuius beneficium morte extinguitur.
- 69 Subrogatio non datur in his, quæ cum persona extinguuntur.
- 70 Statutum de continuanda possessione, non habet locum in eo iure, quod cum persona extinguitur.
- 71 Beneficium consistens in Ecclesia non numerata per mortem beneficiati, non vacat, sed extinguitur.
- 72 Subrogatio habet locum in beneficiis consistentibus in Ecclesia non numerata, quando Papa non ignorans hanc qualitatem, subrogationem concesserit.
- 73 Papæ dispositio, quæ secundum regulas iuris communis, non posset subsistere, sustinetur ex voluntate eiusdem, quando scienter disponit.
- 74 Papa scienter disponit etiam contra naturam beneficii.
- 75 Papa, quando narrata serie, disponit contra ius, censetur disponere remoto iuris obstaculo.
- 76 Subrogato non competit immissio, si cum eo concurrat prouisus ab habente indultum conferendi beneficia reservata, tunc enim gratia est ordinariè iustificanda.
- 77 Subrogato non conceditur immissio, quando erat intrusus.
- 78 Subrogatio, quando subrogatus erat intrusus, est nulla, & nullum operatur effectum.

- 79 Subrogationibus ex stilo solet apponi clausula, dummodo non sit intrusus.
- 80 Subrogatio, quando subrogatus vigore sue presentationis, mortuo colligante, possessionem fuerat ingressus, est nulla.
- 81 Presentationis vigore, nemini licet possessionem ingredi.
- 82 Intrusio, ad effectum, ut subrogatio delegatur nulla, prabatur per instrumentum adeptæ possessionis.
- 83 Possessio quamvis instrumentalis, quando nullo possidente fuit adeptæ, tanquam vera, & plena, præsumitur continuata.
- 84 Possessio recenter capta, non præsumitur statim derelicta.
- 85 Intrusionem euitare quis potest, si probauerit se ab ea possessione discessisse, quæ faciebat intrusum, vel se obtinuisse possessionem instrumentalem, tunc cum possessio esset plena.
- 86 Subrogato quamvis intruso, competit immissio, si in subrogatione dictum fuerit, eum fuisse intrusum, etiam stante clausula, dummodo intrusus non sit.
- 87 Clausula (dummodo intrusus non sit) intelligitur de alio modo, quam expressum sit.
- 89 Subrogato non competit via executiua, quando in litteris subrogationis adest clausula, vocatis vacandis.
- 90 Subrogatio facta illi, qui vigore executorialium cepit possessionem, non facta de hoc mentione, est nulla.

ARTICVLVS I.

An subrogatus Apostolicus in beneficio litigioso, agat ad instar remedij legis nostræ, & obtineat mandatum de immittendo, quando defunctus naturaliter, & ciuilitè possidebat.

REVITER, & resolutiue agendo; † affirmatiua sententia est tenenda, ut graciosè subrogato cõcedatur mandatum de immittendo, absque iustificatione gratiæ, probata ta-

men possessione defuncti, & clericatu eius, qui fuit subrogatus, ita enim frequentissimè fuit à Rota Romana receptum, Put. decis. 495. lib. 2. Mobed. decis. 327. alias 11. ut lite pendente, & fuit dictum in vna Senens. Canonicatus 13. Maij 1588. coram Bubalo, & in Barchinonen. Canonicatus 9. Martij 1598. coram Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Cardinali Mellino, ubi aliæ decisiones allegantur, latè ac Magistratè in vna Miranden. Parochialis 17. Maij 1600. coram Penia, & in Gerunden. Canonicatus 12. Nouembris 1601. coram fel. rec. Gregorio XV. & in Tiburtina Iurispatronatus 1. Iulij 1599. coram Penia, in Bracharen. Beneficij de Pedronello 27. Iunij 1605. coram Cardinali Sacrato, in Argentina Plebania 27. Martij 1620. coram R. P. D. Dunozzio. Gonzal. S. 7. in proem. num. 212. ubi plures allegat decisiones.

Ratio, quare detur recta via mandatum de immittendo, absque iustificatione gratiæ, probatis tantum possessione, & clericatu, est ob reuerentiam † litterarum Apostolicarum, ob quam executionem paratam recipiunt, ad instar testamenti, cap. si capitalo, & ibi gloss. in verb. executor, & cap. seq. de præben. in 6. cum alijs concordantibus, & quia † Papa conferendo beneficium litigiosum, nulli facit iniuriam, cum nemo præter illum possit disponere de eo, ut latè dixi in parte inscripta de legit. contrad. quest. 15. num. 119. & illa gratia, vim prouisionis obtinet, si ille † qui obiit fouebat bonum ius, ut declarat Vitalin. in clem. 1. nu. 41. vers. & ideo ut puta, ut lite pendente, & fuit dictum in vna Burgen. de Pancoruo, coram Gipsio, quam sequitur Rota in dict. Miranden. Parochialis coram Penia.

Intellige tamen, ut dixi, † mandatum de immittendo, concedi, probato obitu defuncti in possessione, & clericatu subrogati, ut in præfatis decisionibus explicatur; & ratio quantum ad possessionem defuncti attinet, ea est, quia cum † subrogatus succedat eius loco, & sapiat eius naturam nihil pluris consequi potest, S. fuerat, Instit. de action. & alibi latius, & quia

& quia cum se habeat hæc immissio ad instar beneficij legis nostræ, *ad Mobed. decis. 13. ut lit. pend. & sæpius dixi*, quia in eo probanda est possessio testatoris tēpore obitus, ita in hoc erit probanda possessio eius, cui est facta subrogatio.

Ratio vero, quare ipsius subrogati clericatus sit probandus, est quia † in quocumque iudicio etiam summarissimo, est legitimanda persona, & sic probanda eius capacitas, *Bald. in l. nostra num. 42. dixi in parte inscripta de leg. nostra quæst. 10. num. 218.* nullus autem, beneficiorum est capax, nisi sit clericus.

8 Nota tamen dictam † possessionem probandam esse tempore obitus eius, cui facta est subrogatio, ita enim in beneficio legis nostræ est probanda possessio testatoris tempore mortis, ut patet ex traditis à *Menoch. de adipisc. remed. 4. num. 628.* & à nobis suo loco, ita fuit decisum in *Calaguritana beneficij de Zenizero 30. Octobris 1587. coram Pamphilio, & in d. Burgen. de Pancoruo 24. Octobris 1588. coram Gipsio, & Conchen. Archipresbyteratus 16. Nouembris 1588. coram Cardinali Platto, Legionen. Præstimonij 15. Decembris 1593. coram Mantica, Mediolanen. Cappellania 20. Maij 1594. coram Pamphilio, Hispalen. & Corduben. beneficiorum 2. Iunij 1597. coram Gipsio.* Hinc sequitur † mortem quoque eius, cui facta est subrogatio, probandam, quæ quidem mors probatur per vnicum testem deponentem de publica voce, & fama, † nam ad effectum vacationis non est necessaria maior probatio, *Put. decis. 226. in fin. lib. 3. Mobed. decis. 77. & fuit resolutum in Hispalen. Corduben. beneficiorum 2. Iunij 1597. coram Gipsio.*

11 Notandum secundo, clericatum † probari quoque per vnicum testem deponentem de publica voce, & fama, hæc enim probatio sufficit, *Aegid. decis. 147. & 674. Caput. decis. 227. par. 1. & fuit dictum in d. Hispalen. Corduben. coram Gipsio.*

12 Notandum tertio, supradicta procedere, eo supposito, ut † beneficium sit litigiosum, quod solet raro in dubium re-

uocari, cum lites facile innotescere possint, ut quæ publicè in foro aguntur, si tamen aduersarius se opponens negaret esse litigiosum, id quoque probandum esset, cum in hac qualitate consistat intentio agentis, quæ itidem est probanda, *l. qui accusare ff. de edend.*

13 Probatur autem lis ijs probatis, per quæ beneficiū sit litigiosum, ideo videndum, quando beneficium dicatur † litigiosum; Et quidem beneficium dicitur litigiosum per solam citationem à iudice competenti factam, *Rebuff. in forma Signaturæ simplicis prouisionis fol. 104. colum. 1. vers. litigiosum*, etiam si citatio per assertum procuratorem obtenta esset, cum promissione de rato, ut fuit resolutum in *una Mediolanen. Cappellania de Vldrano 3. Iulij 1595. coram Cardinali Pamphilio.* Adeo autem citatio necessaria est, ut lis non dicatur pendere, ad effectum ut detur subrogatio, etiam si quis haberet notitiam commissionis contra se impetratæ, nisi etiam citatio fuerit executæ, *Paris. conf. 45. num. 3 lib. 4. Put. decis. 194. lib. 1.* qui videtur loqui, ita ut neque is contra quem impetrata est, possit obtinere, pluribus hoc idem *Rota confirmat in una Barchion. beneficij 3. Martij 1613. coram fel. record. Gregorio XV.*

16 Immo neque dicitur pendere lis, non solum si quis haberet notitiam commissionis contra se impetratæ, verum etiam si haberet notitiam decretæ citationis, dū tamen citatio non fuerit executæ, *Paris. conf. 81. num. 13. lib. 4. Rota in una Albracen. pensionis 17. Decembris 1574. coram Lauretano, & apud Cardinalem Seraphinum decis. 147. num. 2.* & ratio est, quia impetrantem poterat pœnitere, & adhuc res integra erat. Quod videtur intelligendum quantum ad reum, & etiam quantum ad actorem, quatenus illi qualitas litigiosi prodesse potest, in odium vero ipsius actoris inducitur pendentia litis per impetrationem commissionis, & citationem decretam, licet non executam, *Paris. conf. 45. num. 31. & 32. lib. 4. Rota decis. 42. num. 19. cum nonnullis sequentibus, part. 2. diuersorum, ubi plenè Me-*

Menoch. de arbitrio Iudicis, casu 202. num. 8.

18 Declara tamen, † vt lis calumniosa, non faciat beneficium litigiosum, quando notoriè constat de calumnia, *Rota in vna Placen. Parochialis de Malpartida 1. Octobris 1603. coram Litta, latius dixi in parte inscripta de legit. contradic. quest. 15. num. 125.* Quod declara dummodo calumnia sit notoria, quod pluribus declarauit *in d. quest. 15. num. 126.*

19 Amplia primo, etiam si alius, non habens tamen parem titulum, puta, quia prouisus ab ordinario, possideret, non enim est legitimus contradicitor ad impediendam, seu retardandam summariam immissionem subrogati Apostolici, quod late attingit *in d. parte inscripta de legitim. contradic. quest. 15. num. 118.*

20 Amplia secundo, vt † prædicta determinatio procedat non tantum, vbi Papa concessit simplicem subrogationem ad partes, & tanquam antecedens prouisionis, sed etiam vbi subrogatio fuerit desumpta ex clausulis generalibus gratiæ factæ de beneficio, vt fuit resolutum *in vna Miranden. Parochialis 17. Maij 1600. coram Penia, & dixi in d. parte de legit. contradic. quest. 15. num. 124. ubi alias decisiones allegauit.*

Et quamuis videantur multi contrarium tenere allegati *in d. quest. 15. num. 124.* & præcipuè *Rota in vna Gennen. Præstimonij 15. Februarij 1593. coram Cardinali Blanchetto,* hæc tamen opinio est verior, quam ultra decisiones in dict. quest. 15. allegatas, tenuit etiam *Rota in vna Eginaten. Scolastria 14. Aprilis 1603. coram fel. rec. Gregorio XV. & ratio est,* quia etiam in hoc casu viget eadem ratio,

21 quæ † si principaliter simplex subrogatio fuisset obtenta, quia nimirum cum beneficium sit reseruatum, & eius collatio ad solum Pōtificem spectet, nulli fit iniuria, nec ordinario, nec prouisis, ab eo, ideo non est mirum, si recta via concedatur mandatum de immittendo.

22 Et quando † Rota contrarium tenuit, fuit quia primo fuerat obtenta expeditio sub vna forma, deinde sub contraria, tunc

enim variare nō licet, & si iuxta primam formam, tota gratia erat iustificanda, per variationem non potest quis huiusmodi iustificationem euitare, secus quando expediuerat gratiam principalem cum insertione dictæ subrogationis gratiosæ, tunc enim subrogatio adhuc separatim expedita non contrariatur primæ gratiæ, sed in ea continetur, ideo nihil prohibet, quin eiusdem termini seruentur. Idem contingit si desumatur ex vi clausularum generalium, cum enim in illis virtualiter contineatur, non repugnat eisdem si expressius separatim expediatur, hanc distinctionem paucissimis indicat *Rota in d. Nouarien. beneficij coram Reuerendissimo Coccino Decano.*

23 Amplia tertio, etiam si possessio eius, in cuius locum quis subrogatus fuerit esset vitiosa, subrogatus enim immittendus est antequam cognoscatur de eius vitio, & postea est agendum, an huiusmodi possessio sit vitiosa, vt sæpè fuit resolutum à Rota, nempe in *vna Cesenaten. Canoniciatus 3. Maij 1586. coram Card. Platato, & in Astoricen. Cappellania 26. Iunij 1589. coram Reuerendissimo Perusino, & in Legionen. Præstimonij 15. Decembris 1593. coram Card. Mantica, & in Bracaren. beneficij de Padronello 26. Iunij 1605. coram Card. Sacrato, Auersana Cappellania 14. Martij 1607. coram eodem Sacrato.* Neque in hoc iudicio aliquo pacto discutitur ius defuncti, vt fuit resolutum in *Legionen. prioratus 14. Maij 1584. coram Aldobrandino, & in Burgen. Canoniciatus 30. Martij 1607. coram fel. rec. Gregorio XV. & ratio est,*

24 quia non est absurdum, possessionem vitiosam defuncti transire in subrogatum cum suo vitio, vt Rota admittit in supra citatis decisionibus, nec non in *Florentina de Riccardis 28. Aprilis 1608. coram Gregorio XV. & Vrgellen. beneficij 17. Decembris 1593. coram Orano, & Burgen. Canoniciatus 30. Martij 1607. coram eodem Gregorio XV.*

25 Hinc † subrogatus spoliū purgare tenetur, si eius antecessor spoliasset, *Sarmient. de triennal. quest. 11. num. 16.*

Item

26 Item, tenetur † purgare attentata, vt in d. *Florentina coram Gregorio XV.*

27 Intellige † tamen prædictam ampli-
ationem, dummodo constet verè defun-
ctum tempore mortis in possessione fuisse,
secus si à non habentibus ius fuisset
inductus in possessionem, ita vt ea tan-
quam minus legitima, non posset illi suf-
fragari, vnde illi competere non posset
mandatum de manutenendo, tunc enim
subrogatus non est immittendus, ita vo-
luit *Rota in Carthagenen. Canonizat. 27. Februarij 1609. coram Illustriss. Card. Lancellotto.* Vbi Ioānes Valez fuerat sub-
rogatus in possessionem Petri Ruiz. nihi-
lominus negauit Rota Ioanni dandam
esse immissionem, quia licet duo Cano-
nici de mandato Episcopi Petro tradi-
dissent possessionem, ea tamen possessio,
quamuis tradita à duobus Canonicis,
qui erant de Capitulo, non fuit Capitu-
laris, neque Episcopus habuit eam facul-
tatem, sed competeat Capitulo, & ideo
non fuit legitima, neque ei potuit suffra-
gari, *Cassador. decis. 8. de caus. possess. & propr.* Et quamuis d. Ioannes in aliqui-
bus actibus Capitularibus interuenisset,
id tamen contigerat pluribus Canonicis
contradicentibus, non cum scientia, &
patientia, prout requiritur *ad Cassador. d. decis. 8.*

28 Amplia quarto, vt dicta † determina-
tio procedat, etiam si opponatur de iure
patronatus, vel alia afferatur exceptio,
quæ in continenti non probetur, *Put. de-
cis. 7. de caus. poss. & propr. & fuit dictum
in Tiburtina patronatus 5. Iulij 1599. co-
ram Penia, & Tirasonen. Cappellani 10. Martij, & 7. Aprilis 1606. coram R. P. D. Pamphilio, Mobed. decis. 9. in fin. de
caus. possess. & propr. Caputaq. decis. 342.
num. 4. par. 2. Veronen. Canonizatus 11.
Decembris 1604. coram Illustriss. Card. Mellino, & in Bracharen. beneficij de Pe-
dronello 27. Iulij 1605. coram Card. Sa-
crato, & in Auerfana Cappellania 15. De-
cembris 1609. coram eod. Sacrato.*

29 Ratio est, quia † non admittuntur ex-
ceptiones turbidæ, aut aliquo modo re-
quirentes altam indaginem, sed ad peti-

torium remittuntur, vt frequentissimè in
hoc opere dictum, & tradit *Rota in Ia-
cen. Parochialis 23. Iulij 1603. coram
Pamphilio, & Veronen. Canonizatus 8.
Decembris 1604. coram Illustriss. Card. Mellino.*

30 Fallit tamen hæc † ampliatio, si de iu-
re patronatus constaret ex sententia or-
dinarij, hoc enim casu, talis exceptio non
requirit altam indaginem, vt fuit dictum
in *Neapolitana Rectoria 13. Februarij
1598. coram Pamphilio.*

31 Amplia quinto, etiam si † opponatur
de subreptione, seu nullitate subrogatio-
nis, nam istæ exceptiones non retardant
immissionem, sed reiiciuntur ad petito-
rium, tanquam requirentes altam inda-
ginem, vt fuit dictum in vna *Senen. Cano-
nicatus 13. Maij 1588. coram Bubalo, &
Montis Falisci Cappellania 30. Ianuarij
1606. coram Illustriss. Card. Lancellotto.*

32 Amplia sexto, etiam si † subrogatus
procurauerit apponi sequestum à Rota,
& propterea videatur sibi in possessione
præiudicasse, ad tradita in vna *Vlixbo-
nen. Bonorum 15. Nouembris 1594. co-
ram Robustierio, & in Aletien. Beneficij
27. Iulij 1605. coram Reuerendiss. Rota
Decano,* præiudicium enim locum habe-
ret, si per prius in persona sua, aliquam
possessionem prætendisset, secus quan-
do agit ad possessionem obtinendam,
quam obtinebat defunctus, ita fuit deci-
sum in *Burgen. Canonizatus 30. Martij
1607. coram sel. rec. Gregorio XV.*

33 Amplia septimo, etiam si in subroga-
tione adsit clausula, si & postquam va-
cationi per cessum, vel decessum locus
fuerit, quæ solet apponi, quando subro-
gatio est data coadiutori in locum coad-
iuti; licet enim hæc clausula videatur fa-
cere conditionem, quæ tollit viam exe-
cutiuam litterarū subrogationis, tamen
quia tacitè inerat, cum in qualibet gra-
tia de beneficio non dum vacante taci-
tè subintelligatur, † si & quatenus vaca-
tioni factus fuerit locus, ne alias sit pro-
uissio de beneficio viuentis, & propterea
expræssio conditionis, quæ tacitè inerat,
non reddit subrogationem cōditionalem

M m m

l. Cor-

- l. Cornelius ff. de hered. instit. l. 3. ubi late exornat Rip. in 1. notab. ff. de leg. 1. Rota egregie in dict. Burgen. Canonicius 30. Martij 1607. coram Gregorio XV. Tum*
- 35 quia non est verum conditionem impedire viam executivam, si constet purificatam esse, prout videmus in instrumento vallato obligatione Camerali, quando opus habet liquidatione, quatenus enim ea fit in actis per legitimas probationes, tunc absque sententia aliqua etiā interlocutoria conceditur executio, vt post gloss. Butr. Bart. & alios distinguendo tradit, Bened. d. Barz. in tract. de garantig. par. 1. quest. 2. vers. sed contra istam decisionem, fol. mibi 184. quem sequitur Gales. ad obligat. Cam. in quest. de liquid. sub num. 13. fol. mibi 129.
- 36
- 37 Ad idem facit & exemplum fideicommissarij, cui competat legis nostræ beneficium, quando constat euenisse casum fideicommissi per opportunas probationes, ad Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 181. & nos suo loco diximus. Item,
- 38 optimè facit exemplū hæredis sub conditione instituti cui non minus, quam purè instituto legis nostræ beneficium competat, quando constat conditionem purificatam, vt plenè dixi quest. 9. n. 51.
- Hoc idem, ob easdem rationes de alia
- 39 clausula & asserendum, quæ apponitur in resignatione. *Nos tibi asserenti resignantem habere aliunde, &c.* non enim facit gratiam conditionalem, aut saltem impedit immisionem, vt fuit resolutum in *Lucana Maiusculatus 19. Ianuar. 1587. coram Orano faciunt tradita à Puteo decis. 495. lib. 2.*
- 40 Amplia octauo, vt & sit locus huic immisioni, etiam quando defunctus, cuius loco quis fuit subrogatus, non obiit in possessione, obtinuerat tamen pro immisione sententiam, & mandatum, & subrogatio fuerat plena, ita vt completeretur etiam actiones, & executiones, & quæcumque acta in lite, sententia, & mandato, tunc enim quia subrogatus succedit in ius defuncti, etiā quoad dictam sententiam, & mandatum de immittendo, potest aut petere dicti mandati executionem ad sui fauorem, aut aliud de nouo obtinere, & prout antecessor si viueret, posset dictam possessionem consequi, vigore dicti mandati, ita subrogatus in illius locum, plenè *Rota in vna Militen. Prioratus 18. Martij 1619. coram R. P. D. Manzanedo*, vbi rationem subnectit, quia & executoriales possunt executioni demandari ad fauorem subrogati, vt fuit dictum in vna *Salamantina Cappellania del Voto 2. Nouembris 1592. & 5. Iulij 1593. coram Card. Pamphilio, & in Legionen. Præstimonij 27. Nouembris 1592. coram eodem.*
- 41
- 42 Hinc regula, vt in & subrogatione gratiosa, pro immisione obtinenda, sit probanda possessio tempore mortis eius, cui facta est subrogatio, limitatur, si probetur illum debuisse illico possidere, quemadmodum enim defuncto sufficiebat ostendere mandatum de immittendo, ita debet sufficere subrogato, vt benè *Rota in Militen. Prioratus coram R. P. D. Manzanedo.*
- 43 Amplia nono, & vt prædicta immissio detur etiam pro fructibus, quando lis etiam erat mota pro fructibus, & subrogatus fuit substitutus in locum, & ius defuncti plenissimè, dicitur enim subrogatus etiam in ius fructuum, ita ut quemadmodum defuncto fuisset datum mandatum etiam pro fructibus, ita & subrogato, *Egid. decis. 366. Put. decis. 220. lib. 2. & decis. 361. num. 1. lib. 3. Rota in vna Corduben. Beneficiorum 16. Nouembris 1618. coram R. P. D. Causalerio.*
- 44 Fallit & tamen prædicta determinatio, si subrogatio esset in forma rigorosa, nempe mandatum de subrogando, non simplex subrogatio, tali enim casu, necesse est iustificare ius auctoris, & gratiæ subrogatæ, quinimò multa alia opponi possunt, quæ impediunt mandatum de immittendo, vt fuit dictum in *Valisoletana Scolastria 17. Iunij 1603. coram Illustriss. Card. Lancellotto, & in Calaguritana beneficij 11. Februarij 1605. coram Litta, Lancell. de attent. cap. 4. in præf. nu. 417. & 418. faciunt tradita à Mohed. decis. 11. ut lite pendente, & in Argentina beneficij*

4. Iulij 1607. coram *Cassad. decis. 1. ut lite pendente. Sarnen. in reg. de Anal. quæst. 20. & Lancellott. in d. cap. 4. in præfat. num. 159. & 160.*

45 Sublimita, † quando mandatum de subrogando causæ cognitionem non requirit, ut puta, quando dirigitur ordinario pro subrogatione in forma dignum, quo casu statim eo verificato, ut prouisus sit habilis, & idoneus, locus est immisioni, & subrogatus absque vitio attentatorum possessionem capere potest; *Lancellott. d. cap. 4. num. 360. alias 419. & fuit dictum in vna Perusina beneficio- rum 21. Iunij 1596. coram Gippio.*

46 Dubitandum contingit, † an hæc eadem sublimitatio locum habeat, quando semel fuerunt cum prouisione expeditæ litteræ subrogationis, quæ non sufficiunt, deinde aliæ iterum expediuntur, An per nouam expeditionem difficultati de qua in limitatione occurratur, ita ut sit locus mandato de immittendo nec ne, negatiua enim sententia ex vna videtur tenenda, ita ut noua litterarum expeditio non suffragetur, quam tenuit *Rota in Gennen. Præstimonij 15. Februarij 1593. coram Card. Blanchetto, propè finem, vers. obstat etiam D. Quesada*, ubi loquitur, in hæc verba, *Obstat etiam D. Quesada prior expeditio litterarum cum subrogatione, gratiosa, quamuis enim super qualibet parte gratiæ possint ab initio particula- res expediri litteræ, tamen si semel cum prouisione fuerint expeditæ, non erit amplius locus nouæ expeditioni.*

Rursus contrarium videtur tenendum ex sententia eiusdem Rotæ in vna *Valisoltana Scolastræ 17. Iunij 1607. coram Illustriss. Card. Lancellotto*. Pro huius difficultatis solutione ex mente eiusdem Rotæ in dicta Valisoletana, ita est distinguendum; Aut prima expeditio fuit facta per Cancellariam, posterior per Cameram, & tunc posterior prodest, & est locus immisioni, & hoc esse de stilo testatur *Rota ex relatione, & voto Regentis Cancellaria in d. Valisoletana coram Illustriss. Lancellotto.*

47 Fallit secundo, si alius † cum pari titu-

lo possideret tempore subrogationis; pos- sidens enim tanquam legitimus contra- dictor, immisionem impediret, qua de re latè, & ex professo *in parte inscripta de legit. contradictor. quæst. 15.* ubi per aliquot articulos, materiam explicauimus.

48 Fallit tertio, si fortè † lis esset super sola possessione, non vero super proprietate, & ratio est, quia ad obtinendam immisionem vi gratiosæ subrogationis, beneficium verè debet esse litigiosum, & lis debet esse talis quæ faciat, ita ut ordinarius, nec alius inferior possit se intromittere, *Franc. in cap. 2. num. 2. ut lit. pend. Rebuff. super regul. de subrogat. gloss. 2. Mand. in d. regul. quæst. ultim. num. 4. in*

50 *fin.* † id autem contingit tantum, quando lis est super titulo, *Vital. in clemen. 2. sub num. 72. ut lit. pend. Gamb. de offic. legat. lib. 3. num. 475. & fuit dictum in Ofen. optionis, seu probada 4. Iunij 1593. coram Gippio, & Legionen. præstimonio- rum 16. Ianuarij 1595. coram Card. Pam-*

51 *philio*, & ratio est, quia † quando lis est super titulo, tunc agitur de quasi domi- nio, *cap. si tibi absenti de præbend. lib. 6. Sarmien. d. tract. quæst. 53. sub num. 7.*

52 restat autem tunc sit litigiosa, quando agitur de dominio, vel quasi, *gloss. in auth. litigiosa in verb. dominio, ubi etiam Bald. sub num. 2. C. de litig. Salyc. in l. 2. C. eod. titul. Angel. in auth. de litig. post num. 3.*

53 Quando autem † controuersia est super sola possessione, res non dicitur litigiosa, quia non agitur neque de dominio, neque de quasi, *gloss. in cap. 1. in verb. litigiosa, quam sequuntur omnes de confir- matione, Bald. in l. 2. post num. 3. C. de li- tig. Angel. ubi supra num. 3. circa medium vers. eodem modo, Mil. in verbo litigiosa res. Curt. Iun. qui communem dicit, con- sil. 165. num. 5. Ioan. Bapt. Ferret. qui pa- riter de communi testatur cons. 12. num. 4. & fuit dictum in vna Vrgellen. Archidiaconatus 15. Iunij 1592. coram Reuerendissimo Decano, & plenè in vna Casalen. Canonatus 22. Octobris 1607. coram fel. rec. Gregorio XV. inter impres- sas decis. 335. in qua supradicta limitatio proponitur, & enarratis rationibus con-*

firmatur, hoc idem voluit *Rota in vna Corduben. Beneficiorum 16. Nouembris 1618. coram Illustriss. Caualerio*, vbi ponit regulam per litem in possessione, beneficium non effici litigiosum, vbi dicit in *Rota satis esse vulgare*.

- 54 Amplia limitationem, † & si fuisset a-
ctum remedio adipiscendæ, quod habe-
ret admixtam causam proprietatis, quia
nec etiam in tali possessorio, beneficium
fit litigiosum, *Angel. vbi supra, latè Cas-
sad. decis. 4. vt lit. pend. Mandos. in reg.
de subrogat. quæst. 13. Ioan. Bapt. Ferret.
d. conf. 12. sub num. 4. decis. Pedem. 144.
num. 10. vbi de communi, & fuit decisum
in vna Virdunen. Canonicius 28. April.
1598. coram Card. Pampbilio, necnon in
d. Casalen. Canonicius coram Greg. XV.*
- 55 Neque obstat, † etiam si in dicto re-
medio sit cognoscendum de titulo, & pro-
prietate, non enim principaliter cogno-
scuntur, vt *Cassador. Mandos. & Ferret.
vbi supra, & Rota in d. Casalen. coram
Gregorio XV.* quod ex eo apparet, quia
non deducuntur ad finem, vt super eis
pronunciatur, *Egid. decis. 99. ad effectum*
- 56 † autem litigiosi, necesse est, vt super titu-
lo principaliter agatur, *Gemin. cap. 2. in
1. oppos. & Franc. sub num. 3. vt lit. pend.
in 6. Salyc. in l. 3. sub num. 1. vers. tu dic.
C. de litig. mil. Cassad. Ferret. & Mandos.
in locis allegatis à Rota in d. Casalen. co-
ram Gregorio XV.*
- 57 Nec desinit † esse merum, & simplex
possessorium, quâdo de possessione prin-
cipaliter agitur, licet sit deducenda, &
probanda proprietas, *Berou. quæst. 91.
num. 7. & 8. cum alijs per Contard. in l.
unic. in 2. limit. §. 1. num. 9. & 18. C. de
moment. poss.*

Multa possent aduersus hanc amplia-
tionem propositæ limitationis opponi,
quæ omnia afferuntur, & soluuntur in *d.
Casalen. Canonicius coram Gregor. XV.
vbi videantur.*

- 58 Sublimita, † quando subrogatio esset
tâm quoad litem, quàm quoad possessio-
nem defuncti, tunc enim licet lis non ad-
esset, & ita quo ad eam, subrogatio inef-
ficax esset; habet tamen locum quo ad

- possessionem, vt latè fuit decisum in vna
*Cesenaten. bonorū 12. Maij 1596. quam
refert, & sequitur Lancellott. de assent.
cap. 4. in præfat. num. 410. cum seq.* Vnde
locum habet tantū dicta limitatio, quan-
do in gratia, nulla fuit facta mentio pos-
selsionis, & ratio est, quia † subrogatus
quoad litem nulla facta posselsionis mē-
tione, nō censetur subrogatus quoad pos-
selsionem, *Aegid. decis. 351. Rot. dec. 81.
de rescript. in antiq. & dec. 5. vt lit. pend.
in nou. Felyn. in rub. de rescript. Sarnen. in
reg. de subrog. tit. 9. sub num. 7. in 1. casu,
Mandos. quæst. 7. sub num. 1. & 5. idem
Sarnen. de triennal. quæst. 1. sub num. 13.
& quæst. 14 & de annal. quæst. 70. Cas-
sad. decis. 1. vt lit. pend. Peregr. decis. 124.
lib. 2. gloss. ad reg. de subrog. col. 5. vers. sed
veritas, vbi distinguit, Achil. decis. 25. de
restit. spol. Paleot. decis. 592. lib. 3. par. 3.
diuers. Sufficit tamen, vt in aliqua parte
gratiæ facta fuerit mētio posselsionis de-
functi, tunc enim censetur data subroga-
tio etiam quoad posselsionem, licet in
gratia non exprimatur, *Rota decis. 3. vt
lit. pend. in nou. gloss. ad reg. de subrog. co-
lum. 5. in fin. vers. sed veritas est, Felyn.
in cap. super litteris num. 10. de rescript.**
- 61 Hoc tamen intelligenda † supposita ali-
qua alia reservatione, quam litigiosi, pu-
ta vacatione, Sede Episcopali vacante;
- 62 Cum enim † lis super possessione non fa-
ciat reservationem, neque Papa confer-
re soleat beneficia non reservata, ad hoc
vt locus sit subrogationi Apostolicæ, ali-
qua alia reservatione est opus, ita decla-
rat *Rota in vna Corduben. Beneficiorum
16. Nouembris 1618 coram R. P. D. Ca-
ualerio*, vbi statuerunt dandam esse im-
missionem subrogato in beneficio, de
cuius tantum possessione lis erat, quia
beneficium vacauerat (Sede Episcopali
vacante) & tunc quidam fuerat promissus,
illi autem & primo, qui Sede Episcopali
vacante decesserat, fuerat subrogatus, vi-
de dictā decisionem, quia satis enucleat.
- 63 Oritur dubitatio † quid iuris si subro-
gatio, non simpliciter fuerit facta quoad
ius, sed generaliter ad omne ius, quod
defuncto quomodolibet cōpetebat, nul-

la tamen possessionis mentione facta, an dicatur facta subrogatio quoad possessionem nec ne, sunt enim qui affirmant, *Rot. decis. 5. ut lit. pend. in nou. Felyn. in rubr. de rescript. num. 6. Claud. Scirel. in l. 1. sub num. 11. ff. de acquir. possess. Sarnien. de subrog. quæst. 9. sub num. 2. in 2. casu. & de triennal. quæst. 11. sub num. 13. Mandos. de subrog. quæst. 7. sub num. 2. ubi affirmat hanc opinionem sibi videri communem, Caputaquen. decis. 344. lib. 1. Paleott. decis. 592. num. 3. lib. 3. par. 3. diuers. quod etiam secundum aliquos verum est, etiam si lis fuisset mota per defunctum, proprio eius nomine expresso, adhuc enim subrogatus censetur de iure admissus in eodem statu causæ, & litis in qua defunctus erat, *Sarnien. de triennal. quæst. 14. num. 4. vers. & hoc adeo, & quæst. 11. num. 4. Cassad. decis. 1. ut lit. pend. Sunt vero qui negent, ita Aegid. decis. 351. qui loquitur supposita subrogatione per verba generalia ad omne ius, & tamen vult possessionem non comprehendere, nisi de ea sit facta mentio in gratia; hanc decisionem videtur sequi *Sarnien. in reg. de subrog. quæst. 9. sub num. 2. vers. tamen adhuc, ubi distinguendum esse putat inter subrogationem gratiosam, & subrogationem commissariam, nempe mandatum de subrogando, ut primo casu, quia talis subrogatio est fauorabilis comprehendat possessionem, & ita procedat decis. 5. ut lit. pend. in nou. Secundo vero casu secus, nisi exprimatur, quia mandata sunt stricti iuris, & ita procedat decis. Aegid. 351. Quia tamen hanc distinctionem impugnat, *Mandos. de subrog. quæst. 7. num. 2. ad fin. cogitabis.****

64 Fallit quarto, si alicui regressus competat super tali beneficio, quia subrogatio intelligitur sine præiudicio tertij, & illi ius præseruat, *Lancellott. de attent. latè. cap. 4. in præfat. num. 429. Card. Seraphin. decis. 990. in fin.*

65 Fallit quinto, si quando litteræ nullo modo fuerunt expeditæ, *Lancel. d. cap. 4. in præfat. num. 437. cum seq. Rota in una Neapolitana rectoria 13. Februar. 1598. coram Pamphil. Seraph. decis. 236. nu. 2.*

66 Fallit sexto, si ubi subrogatio esset ex aliquo capite inualida, puta contra ius tertij, vel data post sententiam, *Lancell. d. cap. 4. in præfat. num. 427. cum seq. ubi*

67 latè, & ratio est, si quia subrogatio intelligitur sine præiudicio iuris alteri quæsitæ, *Sarnien. de subrog. quæst. 8. Veral. decis. 131. par. 3. Seraph. d. decis. 999. nu. 8.*

68 Fallit septimo, quando si is qui obtinuit subrogationem, commisisset etiam causam super iactationibus, & molestijs, cum enim viam iudicalem elegerit, ea sibi patere debet, *Lancellott. d. cap. 4. in præfat. num. 423.*

69 Fallit octauo, si quis subrogatus esset in possessionem illius, cuius beneficium

70 morte extingeretur, non enim datur subrogatio in his, quæ cum persona extinguuntur, *Las. conf. 20. colum. penult. lib. 1. Gabriel. conclus. 2. de reg. iur. num. 64. Et*

71 quemadmodum statutum de continuanda possessione, non habet locum in eo iure, quod cum persona extinguitur, *Cum. conf. 173. in fin. cum alijs per Tiraquell. in tract. le mort saisis le vis par. 3. declarat. 1. & par. 4. declarat. 2. & 4. ita etiam gratiosa subrogatio, quæ iisdem regulis regitur, ut alibi dixi, similiter locum non*

72 habebit, id contingit si in beneficijs consistentibus in Ecclesia non numerata, in qua non datur vacatio, sed eo ipso, quod beneficiatus moritur beneficium extinguitur, & desinit esse beneficium, *cap. ex parte, & ibi Abb. in princ. de concess. præbend. cap. dilecto, ubi Imol. num. 7. post Abbatem num. 9. de præbend. Anchar. in cap. si gratiosè num. 5. in fin. de rescript. in 6. Aegid. decis. 13. & fuit dictum in Calaguritana Beneficij de Zenizeros 30. Octobris 1587. coram Card. Pamphilio,*

73 nisi si fortè Papa non ignorans hanc beneficij qualitatem subrogationem concesserit, tunc enim habet etiam locum in beneficijs existentibus in Ecclesia numerata, *Gonzalez in gloss. 9. §. 3. num. 25. & Rota in d. Calaguritana coram Pamphilio;*

74 Et ratio testis, quia quando Papa scienter disponit de aliqua re, quamvis dicta dispositio non posset fortasse procedere secundum regulas iuris communis, susti-

- netur tamen ex voluntate ipsius Papæ, qui habet plenissimam potestatem, *An-*
 75 *char. conf. 293. num. 3.* Et t ita disponit
 etiam contra naturam beneficii, iuxta
 notata per *Hoslien. in d. cap. ex parte co-*
 lum. 3. *vers. tu dicis, Aegid. dec. 12.* quan-
 76 do enim narrata serie facti disponit con-
 tra ius, censetur disponere, remoto iuris
 obstaculo, *Felyn. in cap. inquisitionis nu-*
mer. 8. vers. 2. nota de accusat. & in cap.
nonnulli sub num. 12. vers. ratio differen-
tiæ de rescript. Et si dicatur neque Papam
 posse ea, quæ implicant cōtradictionem,
 quæ per nullam potentiam fieri possunt,
ad Doct. in l. ubi repugnantia ff. de regul.
iur. Contradictionem autem implicare,
 ut beneficium iam sit extinctum, & ut ab
 aliquo possideatur, quia non entis nullæ
 sunt qualitates, ad *l. eius, qui in provin-*
cia ff. de si cert. petat. Responsio in prom-
 ptu est, non tribuere Pontificem posses-
 sionem beneficii extincti, hoc enim verè
 fieri nequit, sed primo sustinere benefi-
 cium, ne extinguatur, vel de nouo illud
 constituere, quod non implicat contra-
 dictionem, & ideo fieri potest à Papa,
 cuius amplissima est facultas, huius au-
 tem beneficii vel conseruati, vel nouiter
 in esse inducti possessionem tribuere eo
 modo, quo possidebat defunctus.
- 77 Fallit nono, t si concurrat cum subro-
 gato prouisus ab habente indultum con-
 ferendi beneficia reseruata, tunc enim
 tanquam legitimus contradicor opera-
 tur, ut tota gratia ordinariè sit iustifican-
 da, qua de re, suo loco, nempe *in parte*
inscripta de legit. contract. quest. 15.
- 78 Fallit decimo, t quando is, qui obti-
 79 nuit subrogationem erat intrusus, t tunc
 enim subrogatio est nulla, & sic nullum
 operatur effectum, ut fuit dictum in vna
 ● *Tirafonen. Cappellania 18. Decēbr. 1536.*
 80 *coram Quiroga,* t quinimò in subrogatio-
 nibus ex stilo, solet apponi clausula (dū-
 modo intrusus non sit) *Cassador. decis. 6.*
num. 2. de caus. possess. & propriet.
- 81 Quod est verum t etiam si vigore suæ
 præsentationis, mortuo collitigante, pos-
 82 sessionem ingressus fuisset; non t enim li-
 cet alicui ingredi possessionem etiam vi-
 gore præsentationis, *cap. 1. ut lit. pend.*
in 6. & est communis opinio, ut in termi-
nis Gomez. in reg. de subrogat. collitigan-
tium quest. 13. dixit Rota in d. Tiraso-
 83 *nen.* Intrusio t autem probatur ad hunc
 effectum per instrumentum adeptæ pos-
 sessionis, quādo nullus possidebat, ut ibi-
 84 dem; Et ratio, quia t possessio quamuis
 sit instrumentalis, cum tamen nullo pos-
 sidente fuerit adepta, tanquam vera, &
 plena præsumitur continuata, *Gloss. &*
Bart. in l. si cum possides C. de probat. quod
 85 est t maximè verum, quando possessio est
 recens, non enim præsumitur statim de-
 relicta *l. non ignorabit C. ad exhiben. l. non*
ad ea ff. de condit. & demonstrat. Paul.
Castr. in d. l. si cum possident, Rot. in d. Ti-
rafonen. coram Quiroga.
- 86 Animaduertendum tamen posse quem
 intrusionem euitare, si nimirum proba-
 uerit, se discessisse ab illa possessione, quæ
 faciebat intrusum, vel se obrinuisse pos-
 sessionem instrumentalem, tunc temporis,
 cum possessio esset plena, admittitur
 enim ad hæc probanda, *Alciat. regul. 2.*
presumpt. 21. num. 6. Rota in d. Tiraso-
nen. coram Quiroga.
- 87 Animaduertendum secundo, si t in
 subrogatione dictum fuisset, subrogatum
 fuisse intrusum, tunc intrusionem non
 impedire, quamuis esset etiam in subro-
 gatione clausula (dummodo intrusus nō
 88 sit.) Intelligitur t enim de alio modo,
 quam expressum sit, ad tradita per *Ge-*
min. conf. 8. colum. penult. Sarnien. de iure
quest. quest. 1. in fin. Crescent. decis. 7. in
fin. de iure pat. Mantie. decis. 71. num. 4.
- 89 Fallit vndecimo, t quando in litteris
 subrogationis adest clausula (vocatis vo-
 candis) quia tunc non potest procedi via
 executiua, sed ordinariè agendum est, ut
 fuit decisum *in Agrigentina beneficij 4.*
Iulij 1602. coram Cardinali Pamphilio,
& in Regien. beneficiorum 1620. coram
R. P. D. Pirouano.
- 90 Fallit duodecimo, t quando subroga-
 tio fuit facta illi, qui vigore executoria-
 lium cœpit possessionem, non facta de
 hoc mentione; tali enim casu, subrogatio
 est nulla, *Cassador. decis. 6. de caus. possess.*
 & pro-

& propriet. Ratio est, quia obtenta possessione, lis est finita, & ideo beneficium, tanquam non litigiosum, non dicitur reseruatum, unde subrogatio obtenta, tanquam de beneficio litigioso, & reseruato, est subreptitia.

S V M M A R I V M
Articuli Secundi.

- 91 Subrogato, ut detur mandatum de immittendo, requiritur, ut is cui facta est subrogatio tempore mortis possideret.
- 92 Subrogatio potius operatur continuationem possessionis, quam nouam eius acquisitionem.
- 93 Et in pluribus habet eandem vim, quam statutum continuans possessionem.
- 94 Statutum continuans possessionem, non habet locum, quando ante apprehensionem heredis, possessio fuit ab alio actualiter apprehensa.
- Declaro, ut infra num. 105.
- 95 Hares non potest propria auctoritate capere possessionem rerum hereditariorum, quando fuerunt ab alio occupata.
- Declaro, ut infra num. 108.
- 96 Subrogato competit immissio, etiam quando defunctus ciuiler tantum possidebat, & alius naturalem occupauerat.
- 97 Possidens non amittit possessionem, quando iudice nulliter procedente, se non habet pro spoliato.
- 98 Vtilius quod sibi est, quilibet semper presumitur & velle, & facere.
- 99 Subrogato competit immissio, quando defuncto competeat manutentio.
- 100 Denegantur autem, quando defuncto fuisset deneganda manutentio.
- 101 Manutentio competit aduersus possessionem instrumentalem, quando iudex nulliter processit.
- 102 Statutum operatur continuationem possessionis a defuncto in heredem, ex sola ciuili.
- 102 Subrogatio est continuatio in subrogatum eius possessionis, quam habebat defunctus.
- 104 Cum omni iure, quod circa eam habebat prædecessor.

- 105 Possessio non amittitur à possidente sine animo se habendi pro spoliato.
- 106 Intentionis sue fundamentum quilibet probare debet.

ARTICVLVS II.

An dictus subrogatus sit immittendus, ut in superiori articulo, quando defunctus ciuiler tantum possidebat, & alius naturalem occupauerat possessionem.

PRo cognitione terminorum supponendum quem fuisse in possessione alicuius beneficii, & fuisse nulliter expulsum, puta à Nuncio, tunc cum erat mixtus executor, & tenebatur procedere cum causæ cognitione; is autem finali cognitione causæ processerit, deinde rebus sic stantibus, mortuū fuisse, aliumque eius loco subrogatum à Summo Pontifice; quæritur an huic subrogato, sit dandum mandatum de immittendo.

Negatiua sententia videtur tenenda.

- 91 Primo, quia ut subrogato detur mandatum de immittendo, requiritur, ut is cui fuit subrogatus esset in possessione tempore mortis, ut supra nu. 5. hoc enim in beneficio legis nostræ, necessarium esse sæpius repetitum præcipue supra nu. 8. ad cuius instar procedi in subrogatione gratiosa diximus in superiori art. num. 2.

- Confirmatur, quia hoc plurius habet
- 92 subrogatio gratiosa, ut potius operetur continuationem possessionis defuncti in subrogatum, quam nouæ possessionis acquisitionem; in pluribus enim habet eandem vim quam statutum continuans possessionem, *Mohed. decis. 11. ut lit. pend. & sæpius à Rota fuit decisum, ut habetur in Burgen. Canonatus 30. Martij 1607. coram Gregorio XV. inter impress. decis. 307.* Ea autem possessio, quæ non extabat in defuncto, nullo modo continuari potest, cum eius quod non est, nulla detur continuatio, ad leius, qui in prouincia ff. si cert. petat.
- 94 Secundo, quia in statuto continuan-

te

te possessionem, non datur continuatio, quando ante apprehensionem hæredis possessio fuit ab alio actualiter apprehensa, *Cuman. in l. Pomponius §. quæsitum sub num. 3. vers. ego dixi ff. de acquir. poss. ff. Alexand. conf. 83. num. 3. lib. 2. Corn. conf. 166. colum. penult. vers. his tamen non obstantibus lib. 1. Dec. conf. 467. nu. 8. Curt. Iun. in l. nostra post num. 82. Paris. conf. 1. num. 158. lib. 1. ideo neque dabitur talis continuatio in subrogato.*

Tertio, quia quando quis fuit, etiam nulliter eiectus de sua possessione, nisi retineat animum possidendi, & non habeat se pro spoliato, omnem possessionem amittit, ita ut tunc cesset omnis potentia continuationis, hoc autem ut non habeat se pro spoliato, pædet ab eius animo, quem declarare non potest subrogatus tanquam eius ignarus, unde cum non constet defunctum se pro spoliato non habuisse, non constat de retentione civilis possessionis, cuius respectu, aliqua continuatio dari possit.

Quarto, videtur facere doctrina *Tiraquell. in tract. le mort saisi in præfat. declar. 8.* ubi non vult hæredem posse propria auctoritate capere possessionem rerum hæreditariarum, quando fuerunt ab alio occupatæ, ita ut talis occupatio videatur multo magis impedire continuationem possessionis, ad idem faciunt tradita à *Lancellott. de attent. par. 2. c. ap. 4. in præfat. num. 36.*

Quinto, quia hanc sententiam videtur tenere *Rota in una Beneventana Parochialis 17. Maij 1606. coram Gregorio XV.*

96 In contrarium est veritas, quam pluribus tenet *Rota in una Toletana Parochialis 24. Iunij 1604. coram Card. Sacrato, impressa apud Marches. de commiss. par. 2. fol. 34. & in d. Burgen. Canoniciatus 3. Martij 1607. coram eodem Gregorio XV. quæ probatur.*

97 Primo, quia quando Iudex nulliter procedit, possidens, qui se pro spoliato non habuit, non amisit possessionem, *Put. decis. 417. lib. 2. & passim tenet Rota;* Credendum est autem possidentem

defunctum, non se habuisse pro spoliato, sed potius voluisse suam civilem retinere, & ex regula, cum semper illud, & velle, & facere præsumi, quod sibi est utilius *l. 1. & 2. ff. de solut. Bart. in l. gerit sub num. 21. vers. in contrarium ff. de acquir. hered. Aym. conf. 106. num. 9.* Cum ergo defunctus non amisisset possessionem, nihil impedit, quin in subrogatum, eadem possessio continuetur.

99 Secundo, quia ubi & defuncto compete-
tebat manutentio, subrogato competit immissio, *Rota in Toletana Parochialis 24. Iunij 1604. coram Card. Sacrato, Tiraq.* qui loquitur in statuto continuante possessionem, quod pari passu ambulat cum subrogatione, ut alibi dictum in *tract. le mort saisi le vis par. 4. declar. 1. nu. 5.*

100 Sicut è contra, cessat & immissio ex subrogatione, ubi defuncto fuisset deneganda manutentio, *Rota in una Placentina Canoniciatus 22. Aprilis 1602. coram Card. Pamphilio.* At defuncto, vi suæ civilis, quam & se non habens pro spoliato, non amiserat, compete-
bat manutentio, ut fuit resolutum in causa *Salutarum Iurispatronatus 1. Iulij 1602. coram eodem Gregorio XV. decis. 69.* ergo & subrogato competet immissio.

102 Tertio, quia quemadmodum & statutum operatur continuationem possessionis à defuncto in hæredem, ex sola civili, *Bald. conf. 436. sub num. 2. vers. nam cum d. civilis lib. 3. cum alijs per Tiraq. in d. tract. par. 4. declar. 4. num. 5.* ita gratiosa subrogatio eandem continuationem operabitur, cum pari passu ambulent, ut supra dictum; Subrogatio & enim nihil aliud est, quam quædam continuatio in subrogatum illius possessionis, quam habebat defunctus, *Mohed. decis. 11. ut lit. pend. Paleott. decis. 118.* Cum & omni iure, quod circa ipsam habebat prædecessor, ut fuit dictum in *Bracharen. beneficij de Padronello 27. Iunij 1604. coram Cardinali Sacrato.*

Ad primum respondetur, defunctum tempore mortis fuisse in possessione civili, cum se pro spoliato non habuisset, & hanc sufficere, ut locus sit immi-
sioni

ex legis nostræ beneficio, quia defuncto compete-
bat manutentio, vt supra.

Ad confirmationem responderetur eo-
dem modo, possessionem pœnes defun-
ctum fuisse talem, cuius vi compete-
bat manutentio, & hanc sufficere.

105 Ad secundum responderetur; Antece-
dens†procedere,quâdo per talem actua-
lem apprehensionem ab alio factam, pos-
sident fuerat sua possessione spoliatus,
secus vbi se pro spoliato non habuerat,
& sic civilem retinuerat, vel quando post
mortem defuncti, ante hæredis apprehen-
sionem alius occupauerat, tunc enim
cum nullus daretur, qui animo civilem
possessionem retinere posset, hæreditas
dicitur spoliata, & sic cessat possessionis
continuatio, secus si fuisset possessio nul-
liter occupata (vero possessore viuente.)
Cum enim possit retinere animum pos-
sidendi, & præsumatur illum retinere, vt
supra, remanet civilis, cuius respectu, lo-
cus est, & statuto continnanti, & subro-
gationi idem operanti.

Ad tertiū responderetur; Quamuis sub-
rogatus nō possit declarare animum de-
functi, de eo tamen apparere per præ-
sumptionem, de qua supra in primo ar-
gumento. Præterquam quod cum fun-
damentum negantis subrogationi locum
esse fundetur in eo, vt defunctus fuerit
106 sua possessione priuatus, † quam cum
sine animo se habendi pro spoliato, amit-
tere non potuerit, l. 3. §. in amittenda.
ff. de acquir. possess. debet suam intentio-
nem fundare in eo, vt se habuerit pro spo-
107 liato; Vnde † cum quilibet suæ intentio-
nis fundamentum probare debeat, l. ei,
qui dicit ff. de probat. cum vulgaribus ali-
bi relatis, partes illius erunt probare de-
functum se habuisse pro spoliato, & hoc,
eo probante, admittimus contrariam sen-
tentiam procedere.

Ad quartum responderetur, doctrinam
108 † Tiraquell. procedere in terminis iuris
communis, non vero statuti continuan-
tis possessionem, vt nimirum hæres non
possit propria auctoritate possessionem
capere rerum hæreditariarum, quando
fuerunt ab alio occupatæ, Lancell. vero

loqui, quando ille in cuius locum est fa-
cta subrogatio, desijisset possidere.

Ad postremum responderetur, Rotam
in argumento allatam, loqui quâdo pos-
sessio, quæ à nullo detinebatur, fuerat oc-
cupata; tunc enim cessat continuatio, &
ratio est, quia cum tunc à nullo detine-
retur, nullus erat, qui posset retinere ani-
mum possidendi, & ita civilem, cuius re-
spectu subrogatio posset operari conti-
nuationem possessionis; Nos autem lo-
quimur, quando is possidebat cui alter
est subrogatus, & alter nulliter, posse-
sionem occupauerit, tunc enim possidēs
rectè potuit, se non habere pro spoliato,
& retinere civilem, cuius respectu, locus
esset continuationi.

S V M M A R I V M
Articuli Tertij.

- 109 Subrogato gratiosè in beneficio notorie re-
seruato, datur mandatum de immitten-
do, absque iustificacione gratia, proba-
ta solum possessione defuncti, & cleri-
catu.
- 110 Declara supposita reservatione, qua si in
dubium reuocetur, erit probanda.
- 111 Amplia etiam, si alius puta prouisus ab
ordinario, in possessione existeret.
- 112 Amplia alijs sex modis remissiuè alla-
tis.
- 113 Limita multis modis relatiuè prola-
tis.
- 114 Limita si reservatio materialiter acce-
pta esset notoria, non vero formaliter
accepta.
- 115 Reservationem, ad effectum vt subroga-
tus gratiosè obtineat mandatum de
immittendo, sufficit probare per publi-
cam vocem, & famam, quando non
datur concursus prouisorum, neque
possessio ab alijs fuit occupata.
- 116 Item minor probatio sufficit, quando ad-
est aliquis intrusus, qui non docet de
titulo ordinarij.
- 117 Item quando titulum habet, non tamen
de eo doceat ante sententiam.

692 De Acquirenda Possessione.

ARTICVLVS III.

An gratiōse subrogato in beneficio notorie reſeruato, detur mandatum de immittendo ad inſtar beneficij legis noſtræ.

109 **B** Reuiter † affirmandum; datur enim mandatum de immittendo, absque iustificatione gratiæ, probata tamen possessione defuncti, & clericatu, *Put. decis. 495. lib. 2. Mobed. decis. 327. alias 11. ut lit. pend. & fuit dictum in vna Mirand. Parochialis 16. Maij 1600. coram Penia, & in Eginaten. Scolaſtriæ 14. Aprilis 1603. coram Gregorio XV. in Astoricens. Archidiaconatus 6. Nouembr. 1602. coram Illuſtriſſ. Card. Lancelotto, Gonzal. S. 7. proemij num. 212. vbi alios plures allegat, hoc idem habebis in parte inſcripta de legitim. contradicſor. quaſt. 15. num. 128.*

Ratio est eadem, quæ in primo huius quæſtionis articulo, nempe quia litteræ Apoſtolicæ ob reuerentiam Summi Pontificis, habet executionem paratam, cum de nullius præiudicio agatur, nam in beneficio reſeruato æquè, ac litigioso, nullus se intromittere potest.

110 Hoc tamen † intelligendum, ſuppoſita reſeruatione, quæ ſi in dubium reuocetur, erit probanda, ob eandem rationem, quam ſupra in qualitate litigioſi attulimus, quia nimirum diſpoſitio vnum ſupponens, ceſſante ſuppoſito ceſſat, & in terminis reſeruationem debere eſſe notoriam, & plenè probatā ad effectum, vt absque iustificatione gratiæ, locus ſit immiſſioni, docuit Gonzalez qui multas deciſiones allegat S. 7. in proem. num. 217. *Et fuit dictum in Ortana Archiepiſcopatus 18. Iunij 1599. coram Corduba, & in Neapolitan. Reſtoria 13. Februar. 1598. coram Card. Pamphilio, & Sancti Angeli beneficiorum 30. Iunij 1602. coram Gregorio XV. & Militen. Parochialis 27. Iunij 1603. coram Reuerendiſſ. Coccino Rota Decano, & Montis Falſci Cappellania 30. Ianuarij 1606. corā Card. Lan-*

cellotto, Ouetana Canonatus 30. Martij 1607. coram Reuerendiſſ. Marcomontio, Placentina Archiepiſcopatus 28. Nouembris 1614. coram R. P. D. Veroffio.

111 Amplia † hanc ſententiam, vt procedat, quamuis fortè alius puta prouiſus ab ordinario in poſſeſſione exiſtat; nō enim eſt legitimus contradicſor ad impediendam huius ſummariam immiſſionem, vt latè ex profeſſo explicauimus in parte inſcripta de legitim. contradicſor. quaſt. 15. nu. 128. vbi contraria ſuſtuli.

112 Amplia ſecundo, † ſex modis quibus determinationem primi articuli huius quæſtionis ampliauiſmus à ſecunda ampliacione, vſque ad ſextam, nempe à numero 20. vſque ad 32. incluſiue; quæcumque enim ibi dicta ſunt, hic quoque eodem modo ſunt repetēda, cum eadem rationes, & auctoritates vigeant.

113 Fallit vero † multis modis, quibus determinatio primi articuli, fuit limitata, nimirum 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. & 12. de quibus num. 44. vſque ad 47. & à nu. 63. vſque ad 76. & à num. 78. vſque ad 90. omnes enim illæ limitationes huic quoque loco eodem modo conueniunt.

114 Fallit decimotertio, † vbi reſeruatio materialiter accepta, eſſet notoria, at formaliter accepta non eque, quia nimirum conſtet quidem defunctum deceſſiſſe in menſe reſeruato, non tamen conſtet, an beneficium cadat ſub generalibus reſeruacionibus, puta, quia poſſet Epilcopus habere indultum conferendi beneficia vacantia, etiam in menſe reſeruato, aut quid ſimile; tunc enim non eſt locus immiſſioni, alio poſſidente; qua de re latè diſſerui in parte inſcripta de legitim. contradicſor. quaſt. 15. num. 138. per nonnullas ſequentes, vbi plenè vide.

115 Declara, † vt ſufficiat, reſeruacionem probari per publicam vocem, & famam, vbi non datur cōcurſus prouiſionum, neque poſſeſſio ſit ab alio occupata, *Gonzal. gloſſ. 11. num. 104. Rota in vna Eginaten. Scolaſtriæ 14. Aprilis 1603. coram Gregorio XV. & in Placentina Canonatus 4. Iulij 1597. coram Card. Pamphilio, & in Burgen. de Pancoruo 28. No-*

uem-

- 116 *uembri 1588. coram Gipso. Item, † vt minor probatio sufficiat, quando adest aliquis intrusus, qui tamen non docet de titulo ordinarij, Gonzal. glos. 11. nu. 107. Rota in vna Calaguritana de Cenizeros 30. Octobris 1592. coram Card. Pamphilio, & Senen. Canonizat. 13. Maij 1588.*
- 117 *coram Bubalo; Et † hoc est verum, etiam si titulum habeat, dum tamen de eo non doceat ante sententiam, Gonzal. glos. 11. num. 108. & seq. Rota in vna Eluen. beneficij Sancti Saluatoris 13. Nouembri coram Penia.*

S V M M A R I V M
Articuli Quarti.

- 118 *Subrogatio est inualida, quando in ea non fuit facta specialis mentio reseruationis, si beneficium est reseruatum, ob familiaritatem.*
- 119 *Fallit, si in subrogatione adsint verba amplissima, quamuis reseruationem importantia.*
- 120 *Nisi pars probaret, aliter stilum se habere.*
- 121 *Exceptio firmat regulam in non exceptis.*

ARTICVLVS IV.

An subrogato sit dandum mandatum de immittendo, quando quis subrogatur in locum familiaris, non facta mentione eius familiaritatis.

- B** Reuter, & decisiuè procedendo, ita distinguo; aut in subrogatione adsunt clausulæ plenè, aptè ad importandam quaecumque reseruationem, aut non adsunt huiusmodi clausulæ. Secundo casu † subrogatio est inualida, si in ea non sit facta mentio huius specialis reseruationis, ob regulam Cancellariæ 62. quæ disponit, vt nisi specifica fiat mentio alicuius reseruationis, non possit dari subrogatio, vigore clausularum generalium, & ita tenet *Cald. conf. 7. de re-script. Paris. conf. 138. num. 8. lib. 4. Paleott. decis. 230. alias 583. num. 2. lib. 3.*

par. 3. diuers. & per consequens vti talis subrogationis, nulla immisio obtineri potest.

- 119 *Primo vero casu, † quando in subrogatione adsunt verba amplissima, quamuis reseruationem importantia, & sæpè reseruationem repetentia, vt contingit, si adsit clausula, præterquam per obitum apud Sedem, † quia tunc exceptio firmat regulam in non exceptis, l. nam quod liquide ff. de pæn. legat. Oldrad. conf. 136. num. 2. subrogatio est valda, & ideo locus erit mandato de immittendo, ita fuit resolutum per Rotam apud Put. lib. 1. decis. 448. in vna Vlixbonen. Quartarie 19. Februarij 1557. coram Quirroga, & d. decis. 583. coram Card. Paleotto.*
- 121 *Hoc declarandum, † nisi pars probaret, aliter stilum se habere; Est enim illi concedendum, vt id probare possit, si velit, vt concessit Rota in d. Vlixbonen. coram Quirroga, & decis. 583. coram Paleotto, in fine.*

S V M M A R I V M
Articuli Quinti.

- 122 *Subrogato gratiosè conceditur immisio in beneficium, quando non est neque reseruatum, neque litigiosum, si nullus detur possessor cum titulo iustificato solo clericatu, & possessione defuncti, tempore mortis.*
- 123 *Si vero datur possessor cum titulo, adhuc locus est immissioni, tota tamen gratia iustificata.*

ARTICVLVS V.

An subrogato gratiosè concedatur immisio, quando beneficium non est neque reseruatum, neque litigiosum.

- P** Ro solutione distinguendum; Aut nullus † datur huius beneficij possessor cum titulo, aut datur. Primo casu, locus est immissioni, iustificato clericatu, & morte defuncti in possessione, licet in reli-

694 De Acquirenda Possessione.

reliquis gratia non sit iustificata, ita fuit
decisum, apud *Put. decis. 495. lib. 2. & in*
Burgen. de Pancoruo 28. Nouembr. 1588.
coram Gipsio, & in diuersor. par. 4. decis.
653. sub num. 3. vers. quod procedit, &
apud Card. Mantie. decis. 61. num. 6. &
in vna Barchinonen. Canonicius 9. Mar
tij 1598. coram Illustriss. Card. Mellino,
vers. præterea cum non exhibeatur ti-
tulus Francisci, & ratio est, quæ affertur
in d. Barchinonen. ab Illustriss. Mellino,
quia non sit præiudicium possessori.

123 Secundo casu, quando † datur posse-

for cum tit. adhuc est locus immis-
sioni, tota tamen gratia iustificata; non enim
prouisus ab ordinario potest immis-
sionem impedire, vt fuit resolutum in *Bur-*
gen. de Pancoruo 24. Octobris, & 28. No-
uembris 1588. coram Gipsio, & in Que-
tana Archiepiscopatus 18. Iunij 1599. co-
ram Corduba, & Neapolitana Recloria
13. Februarij 1598. coram Illustrissimo
Card. Pamphilio, qua de re vide scripta
in parte inscripta de legitim. contradic.
quæst. 15. num. 164. cum nonnullis seqq.
ubi plenius explicauit.

Quæstio XIX.

AN, & quando prouisus Apostolicus, per aliud prouisionis genus, quam
per subrogationem gratiosam, sit immittendus ad instar beneficij le-
gis nostræ.

Continet Articulos quatuor.

Primus Articulus. An prouisus, mediantibus litteris Apostolicis, sit im-
mittendus ad instar beneficij legis nostræ.

Secundus. An executiuè sit agendum in vim litterarum Apostolicarum,
quando ob dubium subreptionis earum, executio fuit per Breue Apostoli-
cum suspensa, donec super contentis in primis litteris, partibus citatis, & au-
ditis, quid obseruandum esset, declararetur.

Tertius. An ex litteris obtentis in vim resignationis concedatur man-
datum de immittendo, ad instar beneficij legis nostræ.

Quartus. An is, qui narrata vacatione per resignationem, obtinuit man-
datum in forma dignum, sit immittendus, quando dubitatur, an resignatio
fuerit valida, vel nulla, & ita controuertitur, an beneficium sit vacans.

S V M M A R I V M Articuli Primi.

- 1 Prouisus, mediantibus litteris Apostoli-
cis cuiuscunque generis, obtinet immis-
sionem, ad instar beneficij legis nostræ.
- 2 Littera Apostolica ob reuerentiam, qua
illis debetur, habent executionem para-
tam ad instar beneficij legis nostræ.
Limita, vt in num. 73. & multis seqq.
- 3 Amplia, in quibuscunque litteris, siue in
forma Breuis, siue in forma Bullæ, vel

alias quoquo modo ab ipso Pontifice
emanatis, nisi ille ferant in corpore li-
mitationem.

- 4 Littera Apostolica ligant manum Iudici,
& partibus ad aliter iudicandum, vel
opponendum.
- 5 Gratia regulariter iustificanda, & om-
nia in ea narrata, vt suffragetur.
Amplia, vt infra num. 8.
- 6 Subrogationes gratiosæ } quomodo dif-
Concessiones aliæ } ferant.
- 7 Breue de capienda possessione nomine Ca-
meræ,

mera, censetur iustificatum, iustificatis illis, quæ habentur in clausula, confitto, &c. seu si constiterit.

Declara, ut infra num. 19.

Limita, ut num. 21.

- 8 *Iustificatio narratorum in gratia, adeo est necessaria, ut si narrata in gratia, non fuerint iustificata, executor immittendo, nulliter, & iniuste agat.*
- 9 *Gratia, etiam parte non opponente, est iustificanda, potissimum in illis, quorum falsitas vitaret gratiam, vel quorum expressio facilius mouit concedentem.*
- 10 *Mandatum de manutenendo, quādo executor nulliter processit datur ijs, qui ante immisionem ab eo factam possidebant.*
- 11 *Possessio posterior capta, auctoritate Iudicis, neque ritè, neque rectè procedentis, non facit cessare priorem possessionem.*
- 12 *Breue Summi Pontificis, in quo exprimitur certum vacationis genus, per quod collatio esset reseruata, non est executioni mandandum, si talis vacatio non sit vera.*
- 13 *Breue de capienda possessione, nomine Camere, supponens vacationem, per non prouisionem ordinarij, non est executioni mandandum, si alio modo beneficium vacasse constet.*
- 14 *Impetratio beneficij tanquam reseruati per obitum in mense Maij, non obtinet executionem, si appareat vigore concordie à Sede Apostolica confirmate Mensem Maij, non esse reseruatum.*
- 15 *Gratia, quando narrata in ea circa beneficij vacationem in mense reseruato, non fuerunt verificata, executioni non demandatur.*
- 16 *Gratia, si non iustificentur narrata, circa valorem beneficij, non mandatur executioni.*
- 17 *Valor beneficij concessi est pars gratiæ.*
- 18 *Gratia non dicitur iustificata, si in ea sit clausula, dummodo alteri non sit ius quesitum, si ordinarius ritè procedendo, alium instituerat.*
- 19 *Breue de capienda possessione, nomine Camere, executioni mandatur, quando, parte citata, si aliquis etiam intrusus possideat, clausula confitto, &c. fuit iustificata.*
- 20 *Clausula, confitto, &c. inducit formam, & conditionem, ut præcedat causæ cognitio, nec sufficiat extraiudicialis.*
- 21 *Clausula amoto quolibet detentore, efficit ut executor teneatur assumere partes Iudicis, tanquam mixtus, & citare, & deferre appellationi.*
- 22 *Id tamen intellige, si adesset verbum, illicito.*
- 23 *Clausula amoto quolibet detentore, quando faciat merum executorem, & quando tribuat iurisdictionem cognoscendi, an possidens iuste possideat.*
- 24 *Gratia, quādo ex actis non apparet iustificata, si tamen non agatur de præiudicio alterius, & nulla clausula in ea sit expressa sonans in iudicalem indaginem, si adū est assertioni meri executoris.*
- 25 *Amplia etiam si executor declarauerit literas esse iustificatas; est enim intelligendus de iustificatione extraiudiciali, quæ non facit causam appellabilem.*
- 26 *Amplia etiam, si aduersarius fuerit citatus, & admissus ad probandum non enim ideo executor desinit esse merus talis.*
- 27 *Executor gratiæ in qua non est contradictor, & fuit onerata illius conscientia, potest procedere extraiudicialiter, illique creditur de informatione, licet non appareat ex processu.*
- 28 *Amplia etiam si darentur aliquæ probationes scriptæ, quia adhuc præsumitur iustificata ex alijs non scriptis.*
- 29 *Limita si ex breuitate temporis, constaret Iudicem non potuisse adhibere causæ cognitionem.*
- 30 *Informatio extraiudicialis potuit fieri spatio duorum dierum.*
- 31 *Executorem habere gratiam pro iustificata, sufficit quando est merus, secus si sit mixtus, & debeat assumere partes Iudicis.*
- 32 *Executor, quādo dicatur merus, & quando mixtus.*
- 33 *Clausula, amoto, &c. non operatur, ubi nullus datur possessor.*
- 34 *Litteræ Apostolicæ sunt executioni demandan-*

696 De Acquirenda Possessione.

- danda, etiam si causa fuerit commissa exequenda arbitrio Rotæ.
- 35 *Limita, si executio Brevis est redacta ad arbitrium Rotæ, & aduersus immissionem allegentur aliqua valde probabilia, licet non sufficienter probata, tunc enim est locus arbitrio, & impeditur executio, num. 36.*
- 36 *Arbitrium regulatur prout de iure.*
- 37 *Clausula arbitrio Rotæ, solet aliquid detrabere de rigore iuris.*
- 38 *Appellationis causa, quando fuit commissa Iudici, cum clausula, parito Iudicio Iudicis arbitrio, si status cause redditur turbidus, conceduntur dilationes.*
- 39 *Inhabilitatis exceptio semper opponi potest, & retardat executionem litterarum, ne detur vitiosus ingressus.*
- 40 *Et si in Breui adsit clausula, necnon omnia.*
- 41 *Clausula, necnon omnia, &c. facit ut Papa pro expressis habeat multa eorum, quæ alioqui non expressa vitarent gratiam.*
- 42 *Inhabilitas impetrantis, nunquam habetur pro expressa, etiam stante clausula (necnon omnia.)*
- 43 *Clausula (necnon omnia) nihil operatur ad tollendum vitium subreptionis, quando Papa aliquid cõcedit ad petitionem partis, sine causa cognitione.*
- 44 *Prouisus, mediantibus litteris Apostolicis, ex causa cessionis, in quibus narratur cedentem per aliquod tempus obtinuisse beneficium cessum, consequitur immissionem, quamuis cedens de facto tantum beneficium obtinuerit.*
- 45 *Et si beneficium cessum ante cessionem vacasset per affecutionem secundi incompatibilis, sub eodem tecto.*
- 46 *Vacatio per affecutionem secundi beneficii incompatibilis, impedit nouam vacationem per cessum, seu resignationem.*
- 47 *Clausula generalis siue promissis, siue alio quouis modo, &c. complectitur modos vacandi etiam non expressos.*
- 48 *Gratia concessa sub pretextu vacationis per cessionem, si non sit restricta ad solam vacationem ex resignatione, sed ulterius procedat etiam per affecutionem, &c. ex intentione Papæ sustinetur etiam per affecutionem, & non est necessaria verificatio utriusque vacationis.*
- 49 *Vacatione ex resignatione dolose narrata, ut resignans expiscaretur pensionem super beneficio resignato, propter dolum non intrant clausula generales.*
- 50 *Ignorantia excludit dolum.*
- 51 *Litteræ Apostolicæ habent executionem paratam, absque alia iustificacione, quando gratia fuit concessa motu proprio.*
- 52 *Motu proprio, si aliqua gratia concessa, omnia à Sanctissimo expressa, vera præsumitur.*
- 53 *Siue motus proprius emanauerit ad instantiam partis, siue ex mera Principis liberalitate.*
- 54 *Motus proprii ea est vis, ut quauis in litteris legatur clausula (sicut accipimus) onus probandi contrarium transferatur in aduersarium.*
- 55 *Litteræ motus proprii executioni demandantur, etiam si mensis in quo vacarunt beneficia, esset ordinarius.*
- 56 *Litteræ motus proprii, quando conferunt beneficiū, quod vacauit in mense ordinarij, sustinetur in vim præuentionis.*
- 57 *Papa potest concurrere cum omnibus ordinarijs collatoribus.*
- 58 *Litterarum Apostolicarum executio, non est retardanda sub pretextu, quod beneficium sit de iure patronatus, nisi de eo in actis constet.*
- 59 *Beneficia præsumuntur libera.*
- 60 *Possessio capta in vim Breuis de capienda possessione nomine Camera, de mandato Auditoris Camera, qui, iustificato Breui, ritè, & rectè processerit, priuat anteriorem possessorem sua possessione.*
- 61 *Litteræ Apostolicæ sunt executioni demandanda, quamuis obtenta, lite pendente.*
- 62 *Litteræ Apostolicæ, vitio attentatorum, notari non possunt.*
- 63 *Papa non attentat.*
- 64 *Principis auctoritas tollit vitium litigiosum.*
- 65 *Papa videtur voluisse disponere de beneficio etiam litigioso, quando in litteris facta est mentio litis.*

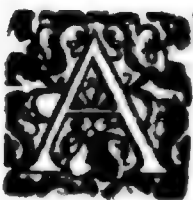
- 66 Possessionem capiens vi litterarum Apostolicarum, quæ sint subreptitiæ, puta, quia non esset facta litis mentio, dicitur attentare.
- 67 Breue de capienda possessione nomine Camere, quando est iustificatum, debet executioni demandari, etiam si alius cum prætenso titulo possideat, quando in Breui adsunt illa verba, non tamen à nobis prouisis.
- 68 Verba (non tamen à nobis prouisis, &c.) excludunt possessorem quocunque titulo sit munitus.
- 69 Clausula (non tamen Apostolica auctoritate prouisis) complectitur eos, qui vigore unionis factæ ex auctoritate Apostolica, dicuntur prouisi, vel ab Episcopo, vigore indulti.
- 70 Quod intellige, quando ad Episcopum spectabat collatio solum vigore indulti, & non alio modo.
- 71 Beneficium comprehensum in unione ante mortem rectoris, non vacat per mortem, sed intrat unio facta per Episcopum, qui habet indultum, in executionem indulti.
- 72 Nisi indultum appareret subreptitium.
- 73 Litteræ Apostolicæ non mittuntur executioni, quando in ijs adest clausula, committatur ordinario in forma dignum, quæ executioni non sit demandata.
- 74 Litteris Apostolicis constitutus quis ad prouidendum in forma dignum, cum clausula (vocatis vocandis) assumit partes Iudicis ordinarij, & procedit seruatis seruandis, ita ut ab eius processu detur appellatio etiam suspensiva.
- 75 Amplia etiam si in litteris Apostolicis adsit clausula (appellatione remota.)
- 76 Litteræ in forma dignum non faciunt executorem gratiæ factæ, sed cognitorem gratiæ faciendæ.
- 77 Ideo non potest de beneficio prouidere, nisi præmissa causa cognitione, & vocato possessore, eiusque defensoribus.
- 78 Clausula (vocatis vocandis) facit executorem mixtum, ita ut debeat partes Iudicis assumere, & locus sit appellationi.
- 79 Amplia etiam, ubi adest clausula, contradictores appellatione remota compellendos, si detur possessor.
- 80 Clausula (appellatione remota) quando intelligatur de contradictoribus de facto, non autem via iuris se defendentibus.
- 81 Spoliato non datur manutentio, quando Iudex nulliter, & de facto processerit, si ipse se pro spoliato habuerit.
- 82 Litteræ Apostolicæ in forma dignum, non sunt à primo executore executioni demandandæ, si reperiatur prouisum non idoneum.
- 83 Imò neque à secundo ullo modo beneficium conferri potest, quamuis primus intra triginta dies non contulerit, si tamen fecerit examinari prouidendum.
- 84 Litteræ Apostolicæ, quando sumus in beneficio iurispatronatus, in quo à patronis inter se dissentientibus, plures fuerunt presentati, deinde unus illorum, lite pendente, litteras impetrauit, non mandantur effectui, nisi parte citata, causa discussa, & appellatione admissa, alioqui possessio dicitur attentata.
- 85 Executor tenetur partes Iudicis assumere, quando in litteris adest clausula, (verificato iure patronatus, & tempore datæ presentium, non esset alteri ius quaesitum. Si alter ex presentatis compareat, & se opponat.
- 86 Litteræ Apostolicæ non sunt exequendæ, quando in illis non narrantur necessaria.
- 87 Litteræ Apostolicæ non sunt exequendæ, quando presentatus à patrono non narravit alium ab eodem fuisse presentatum.
- 88 Iurispatronatus laicorum, non requirit concursum in examine.
- 89 Fallit, quando plures fuerunt presentati, quia inter eos debet fieri concursus, ut eligatur magis idoneus.
- 90 Gratia dicitur subreptitia, quando prouisus tacuerat fructus ante perceptos.
- 91 Executor, non seruando formam sibi præscriptam, nulliter agit.
- 92 Breuis executio est nulla, quando in eo mādabatur executori, ut ab illius executione

executionem procederet, si & postquam littera prouisionis fuissent coram eo presentatae, ipse autem absque dictarum litterarum productione processerat ad executionem.

- 93 Iurisdictio nulla competit, quando est purificata conditio, sub qua tribuitur iurisdictio.
- 94 Breue de capienda possessione nomine Camerae, non debet executioni demandari, quando fuit obtentum in vim prouisionis, seu gratiae subreptitiae.
- 95 Declara, ut hoc sit indubitate verum, quando clarè constat gratiam esse subreptitiam.
- 96 Quod si non constet, sed detur magnas fumus, & causa fuerit commissa cum clausula (Parito breui, arbitrio Iudicis) erit subversendum in executione, donec probationes afferantur in forma probanti.
- 97 Clausula (vocatis vocandis) indicat ordinariè procedendum, & dari appellationem.
- 98 Littera Apostolica non mandantur executioni, si ex parte opponentis afferatur exceptio probata, vel in continenti probabilis, per quam ius actoris probabiliter excludatur.

ARTICVLVS I.

An prouisus, mediantibus litteris Apostolicis, sit immittendus ad instar beneficij legis nostrae.

ANIMADVERTENDVM promiscuè sub eodem titulo agi de varijs speciebus litterarum, puta, in forma communi, in forma Breuis de capienda possessione nomine Camerae, in forma Breuis reservatis pensionem, & similibus, quia quantum ad hoc, ut agatur ad instar beneficij legis nostrae, nulla datur differentia.

- 1 Affirmatiua & sententia, omni contentione omissa, est tenenda, quia & litterae Apostolicae, ob reuerentiam, quae illis de-

betur, habent executionem paratam, atque in illis proceditur ad instar beneficij legis nostrae, cap. si capitulo, ubi gloss. in verbo executor de concess. praebe. in 6. Abb. in cap. constitutus num. 49. ad fin. de appell. ubi dicit esse theoricam Doctor. in cap. accedens de accusat. & not. in cap. pastoralis de caus. puss. & propr. Sarnen. in tract. Breuium nu. 4. Dec. cons. 220. Menoch. alios allegans de adipisc. remed. ult. num. 34. & 35. Mohed. decis. 13. ut lit. pend. Cassador. decis. 10. num. 8. Gigas. de pens. quest. 18. num. 2. Rota in una Abolen. pensionis 15. Decembris 1610. coram R. P. D. Pirouano, & in Vercellen. Coadiutoriae 23. Ianuarij 1608. coram Card. Lancellotto, in Tirafonen. Canonatus de Alfano 21. Maij 1602. coram Car. Pamphilio, in Aprutina beneficiorum 5. Decembris 1618. coram R. P. D. Remboldo, in Ianuen. Parochialis 16. Ianuarij 1595. coram Orano, in Hispalen. praeinentiarum 24. Ianuarij 1614. coram Card. Sacrato, & in una Ofsen. indulti 1. Iunij 1598. coram Litta, Hispalen. Canonatus 27. Iunij 1605. coram Gregorio XV.

- 3 Quod est & verum in quibuscunque litteris, siue in forma Breuis, siue in forma Bullae, vel alias quoquo modo ab ipso Pontifice emanatis, nisi illae ferant in corpore limitationem, ad tradita per Rebuf. in prax. de Breu. Apost. num. 67. Ligant-que & dictae litterae Apostolicae manum Iudici, & partibus ad aliter iudicandum, vel opponendum, Put. decis. 50. num. 1. lib. 1. & 377. lib. 3. Caputaq. decis. 134. num. 4. par. 3. Rot. in Ofsen. Indulti 1. Iunij 1598. coram Litta.

- 5 Declarandum & dummodo gratia sit iustificata; est enim notissima conclusio in gratiosis, narrata esse iustificanda, ut gratia suffragetur, tex. in cap. 1. ubi Ioan. And. & alij de lit. contest. lib. 6. cum latissime cumulatis à Marefcott. variarum resolutionum lib. 2. cap. 1. in princ. haec est & differentia, quae intercedit inter gratiosam subrogationem, & alias concessiones, seu litteras Apostolicas, ut in gratiosa subrogatione, tria sint probanda; nimirum mors antecessoris in possessione, his,

his, seu alia reservatio, & Clericatus subrogati, ut alibi sæpè; in alijs autem litteris Apostolicis, omnia narrata sunt iustificanda; Talis tamen iustificatio, quando sumus in Breui de capienda possessione nomine Camerae, censetur facta, iustificatis illis, quæ habentur in clausula (constituito) seu si constiterit; reliqua enim quamvis narrata, non sunt necessario iustificanda, *Anchar. conf. 297. nu. 8. vers. & proximè; Et fuit resolutum, discusso articulo, in causa Papien. Præpositura 30. Maij 1611. coram Reuerendiss. Episcopo Attrebaten. & prius in causa Abulen. Canoniciatus 24. Nouembris 1575. coram Rubeo, & in alia Salamantina Beneficij 31. Ianuarij 1592. coram Episcopo Pacen. & postea in Paduana parochialis 18. Junij 1612. coram Reuerendiss. Coccino Rotæ Decano, ubi supradictæ decisiones allegantur pluribus, Garz. in tract. de benefic. in 6. par. cap. 3. num. 25. cum nonnullis seqq. ubi vide, quia refert decisiones Rotaes, & eas declarat.*

- 8 Et hæc quidem tamen iustificatio narratorum adeo est necessaria, ut si narrata in gratia non fuerint iustificata, executor siue Iudex immittendo, nulliter, & iniuste agit, ita ut de nullitate, & iniustitia notoria appareat; hæc tamen enim, etiam parte non opponente, sunt iustificanda, potissimum in omnibus illis, quorum falsitas vitaret gratiam, vel quorum expressio facilius mouit concedentem, iuxta decis. *Lancellotto. in causa Salamantina pensionis de anno 1572. quam allegat, & sequitur Rota in Agrigentina Beneficij Sancti Antonij 12. Nouembris 1602. coram Corduba; hinc tamen fit, ut si hoc modo nulliter processerit executor, detur mandatum de manutenendo ijs, qui ante hanc immisionem nullam possidebant vi anterioris possessionis, ad S. retinenda, Inst. de interd. Cassador. decis. 20. in fin. de probat. Caputaq. decis. 334. num. 6. par. 2. Cas. de Graf. decis. 5. num. 2. de caus. poss. & propriet. Cum tamen posterior possessio capta auctoritate iudicis neque rite, neque rectè procedentis, non faciat cessare priorem, ut fuit resolutum in vna Romana do-*
- 10
- 11

mus ad imaginem Pötis coram Illustriss. Lancellotto, & in Ferrarien. Parochialis 1. Aprilis 1596. coram Corduba, ubi alie decisiones allegantur, & in Agrigentina Beneficij Sancti Antonij 12. Nouembris 1602. coram eodem Corduba, ubi superiores allegantur, & in Romana Vineæ 17. Decembris 1610. coram Reuerendissimo Marcomontio.

- 12 Exemplum, tamen si in Breui Summi Pontificis exprimeretur certum vacationis genus, per quod collatio esset reservata Summo Pontifici, talis autem vacatio non vera appareret, & sic constaret de non reservatione; tunc enim Breue non est executioni demandandum, ob defectum voluntatis Summi Pontificis, hoc latè explicatur in *Placentina Beneficiorum 2. Maij 1603. coram Illustriss. Millino*, ubi talis facti species habetur; Narrabatur in Breui, quædam beneficia vacasse de Mense Octobris 1590. & quod de eis fuerat prouisum Ioanni, ex quo erant reservata vigore regulæ, quia de eis non fuerat facta prouisio per ordinarium ante diem 5. Decembris, qua die fuit assumptus ad Pontificatum sanct. mem. Greg. XIV. & postea Papa mandat tamen Auditori Camerae, ut constituto sibi de vacatione prædicta, apprehendat possessionem nomine Camerae, & tamen in facto constabat fuisse factam per ordinarium prouisionem ante dictum diem quintum, & sic non vacasse beneficium, eo genere vacationis, quod erat narratum, per quod ob non prouisionem ordinarij, factum fuisset reservatum. In hac facti specie, quamvis Auditor Camerae sententiam tulisset, immisionem concedendam, statuit Rota eius sententiam esse reuocandam, quia senserat Papa de vacatione per obitum primi rectoris in Mense Octobris, ex qua tamen esset inducta reservatio, ob non factam prouisionem per ordinarium in tempore, ut fuit etiam resolutum in *Salamantina Canoniciatus 13. Maij 1552. coram Oradino*. Quod multis confirmat rationibus, & argumentis, quæ ex dicta decis. colligantur. Aliud exemplum habetur in *vna Vercellen. Canoniciatus 30.*
- 13

14 *Maij 1597. coram Penia*, vbi quis † impetrauerat beneficium tanquam reseruatum per obitum in Mense Maij, cum tamen vigore concordie à Sede Apostolica confirmatae Mensis Maij, non esset reseruatius; hoc enim casu non esse locum executioni, etiam stante mandato de capienda possessione nomine Camere, censuit Rota.

Aliud exemplum ponit *Rota in Calaguritana Beneficij de Ocor 30. Ianuarij*

15 *1606. coram Marcomontio*, † vbi quia narrata in gratia circa vacationem in Mense reseruato non fuerunt verificata, decretum fuit, eam non esse executioni mandandam; hæc enim vacatio ad excludendam ordinarij prouisionem bene, & concludenter est probanda, *Put. decis. 266. lib. 3. Rota diuers. decis. 46. par. 2.*

16 Aliud exemplum, si narrata circa valore beneficij nõ fuerint iustificata, & ratio est, † quia valor est pars gratiæ, *Cassador. decis. 20. nu. 4.* ideo si fuerit dictum beneficium non excedere certam summam, nõ excessus debet probari eo modo, quo narratus, vt fuit dictum in causa *Firmana Beneficij de anno 1598. coram Decano, & in d. Calaguritana beneficij de Ocor coram Reuerendis. Marcomontio.*

Opportunum quoque exemplum est, 18 † si in gratia sit clausula (dummodo non sit alteri ius quæsitum; non enim dicitur iustificata, neque exequenda, quando ordinarius ritè procedendo, alium instituerat, ei namque dicitur ius quæsitum, vt fuit decisum in vna *Calaguritana de Turbano 14. Februarij 1609. corā Penia.*

19 Declara † quantum ad Breue de capienda possessione nomine Camere, vt tunc sit locus immiſſioni, quando clausula (constituit) fuerit iustificata, parte citata, eo nimirum supposito, vt aliquis possideat etiam intrusus; Per dictam † enim clausulam (constituit, &c.) inducitur forma, & conditio, vt præcedat causæ cognitio, cum adest intrusus, alioqui non sufficeret extraiudicialiter constare, quam rem pluribus prosequitur, & declarat *Garz. de Beneficij par. 6. cap. 3. num. 36. cum multis seqq.* faciunt ad rem tradita

per *Rotam in vna Vercellen. Canonicius 30. Maij 1597. coram Penia, & plenissime Rota in vna Ambulen. beneficij 1. Iulij 1609. coram Card. Sacrato*, vbi distinguendo docet, an & quando pro iustificatione sufficiat semiplena probatio, vel plena sit necessaria.

21 Limita, † quando in litteris adest clausula (amoto quolibet detentore) efficit enim vt executor teneatur assumere partes ludicis, tanquam mixtus executor, & citare, & deferre appellationi, *Felyn. in cap. de cætero nu. 9. de re iudic. Rota apud Card. Seraphino decis. 1471. num. 2. in Leodien. Canonicius 22. Aprilis 1611. coram R. P. D. Pirouano.*

22 Quod tamen † intellige, si adest verbum (illicito) vt rectè animaduertit *Rota in vna Corduben. integra portiois 4. Iunij 1557. coram Rubeo*, vbi ita distinguit,

23 † aut clausula est concepta per hæc verba (amoto quolibet detentore) & facit merum executorem, aut vero per hæc verba (amoto quolibet illicito detentore) & tunc datur iurisdictio cognoscendi, an possideris iustè possideat, *Abb. in cap. de cætero nu. 8. & 14. vbi Felyn. num. 9. de re iudic. Paris. cons. 120. nu. 17. lib. 4. Staphil. de lit. grat. fol. 13. num. 47. cum alijs allegatis in d. Corduben. corā Rubeo.*

24 Declara, vt † quamuis gratia ex actis non appareat iustificata, nihilominus si non agatur de præiudicio alterius, quia nullus sit in possessione, qui veniat amouendus, & nulla clausula sit expressa in gratia sonans in iudicalem indaginem, sit standum assertioni meri executoris, quem satis est habuisse gratiam pro iustificata, cum potuerit etiam se extraiudicialiter informare, & procedere ad executionem, non obstante aliqua contradictione, vt fuit resolutum in vna *Hispalen. Canonicius 10. Aprilis 1606. coram fel. rec. Gregorio XV. & in Vercellen. Coadiutoria 23. Iunij 1608. corā Illustriss. Lancellotto*, vbi fuit concessa immiſſio coadiutori, gratia iustificata, licet ex actis non appareret, & se capitulum opponeret, quia executor extraiudicialiter informatus, eam habuit pro iustificata.

In-

25 Intellige † hanc declarationem, etiam si executor declarauerit litteras esse iustificatas; hoc enim intelligendum de iustificatione extraiudiciali, quæ non facit causam appellabilem, *Caputaq. decis. 78. incipiente, ex eo quod sententia lib. 2. in manuscriptis, Rota in d. Vercellen. Coadiutoria, coram Illustriss. Lancellotto.*

26 Item, intellige † etiam, quod capitulum fuerit citatum, atque admissum ad probandum, non enim ideo executor definit esse mere talis, *ad Anchar. conf. 224. num. 2. & fuit resolutum in d. Hispalen. coram Gregorio XV. & d. Vercellen. coram Illustriss. Lancellotto*, hæc autem

27 omnia maxime vera sunt, † quando sumus in executore gratiæ, in qua non adest contradictor, & fuit onerata executoris conscientia, quia potest procedere extraiudicialiter illique creditur de informatione, licet illa ex processu non appareat *Abb. conf. 41. lib. 1. Card. conf. 63. in princ. & conf. 75. num. 1. Lap. allegat. 602. Put. qui alios allegat decis. 144. lib. 6. Rota in Meluina Beneficij 13. Iunij 1608. coram Reuerendiss. Marcomontio.*

28 Quod extenditur, † etiam si darentur aliquæ probationes scriptæ, quæ essent insufficientes, quia nihilominus præsumitur iustificatio ex alijs non scriptis. *Put. decis. 113. num. 2. lib. 3. Rota in d. Meluina Beneficij coram Reuerendiss. Marcomontio.*

29 Declarat dummodo ex breuitate temporis non constaret iudicem non potuisse adhibere causæ cognitionem; tali enim casu decretum dicitur nullum, ut patet ex cumulatis per *Gabriel. de sent. concl. 5. num. 34.* Animaduerte † tamen in informatione extraiudiciali sufficere posse spatium duorum dierum, cum executor potuerit se fundare etiā super ijs, quæ prius sciebat, *ad Rot. in d. Meluitana Beneficij coram Reuerendiss. Marcomontio.*

30

31 Quod autem † diximus sat esse, ut executor habeat gratiam pro iustificata, est intelligendum, quando est merus executor, secus si mixtus, ita ut debeat assumere partes iudicis; tunc enim non est adhibenda fides eius assertioni, quæ ex

actis non comprobatur, *cap. quoniam contra de probat. Crescen. decis. 5. num. 2. de fid. instrum. & fuit dictum in vna Placentina Cappellania 13. Ianuarij 1597. coram Card. Seraphino, & in vna Pampilonen. Sepultura 27. Maij 1609. coram Gregorio XV.*

32 Dicitur autem † mixtus, non merus executor, quando id important verba deputationis, quæ ad istum effectum perpendenda, ex traditis per *Ancharan. consil. 84. in 1. puta, si in litteris adesset clausula sine præiudicio iurium cuiuscunque; hæc enim facit executorē mixtum, cum requirat causæ cognitionem, Caputaq. decis. 284. in fin. par. 2. Rota in d. Pampilonen. Sepultura 27. Maij 1609. coram Gregorio XV.*

33 Amplia primo, etiam si in litteris adesset † clausula (amotō) & nullus daretur possessor; talis enim clausula non operatur, vbi nullus datur possessor, *ad nos. in cap. fin. vbi Felyn. num. 18. vers. item amplia de præsumpt. Rebuff. in prax. tituli. de form. nou. prouis. in verb. (amotō) vers. nec virtute huius clausule, Rot. in d. Vercellen. Coadiutoria coram Illustriss. Lancellotto*, vbi Rota sentit non esse retardandam immissionem, ex litteris Apostolicis Coadiutoriæ, in quibus erat clausula (amotō) non obstante contradictione capituli.

34 Amplia secundo, etiam si † causa fuisset à Summo Pontifice commissæ, exequenda arbitrio Rotæ; non enim intrat arbitrium, sed adhuc concedenda est immissio, *ut in d. Vercellen. coram Illustriss. Lancellotto*, vbi fuit resolutum non esse locum arbitrio Rotæ, *& in d. Tirasonen. Canonatus 21. Maij 1602. coram Illustriss. Pamphilio.*

35 Ratio est, quia † arbitrium regulatur prout de iure, *Casar. de Grass. decis. 7. num. 7. & decis. 8. num. 2. de sent. & re iudic. Bart. in extrauag. ad reprimendum vers. videbitur, Paris. conf. 8. num. 21. lib. 4. Rota in vna Pampilonen. Parochialis de Magra 10. Iunij 1601. coram Corduba, & Mantuana bonorum 16. Decembris 1611. coram R. P. D. Vbaldo, in Hispalen.*

- Spalen. præbementiarum 24. Ianuarij 1614. coram Card. Sacrato.*
- 36 Limita ampliacionem, † quando executio Breuis, est redacta ad arbitrium Rotæ, & aduersus immissionem allegantur aliqua valde probabilia, licet non sufficienter probata. Exemplum est, si allegetur iuspatronatus, qui licet non probetur sufficienter, multa tamen deducantur probabilia, tunc enim retardanda est immissio; hæc enim sufficiunt, ut sit locus arbitrio, & supersedeatur in executione Breuis, & concedatur opportuna dilatio, ut melius iuspatronatus iustificetur, *Rota in vna Auricen. parochialis 27. Aprilis 1598. coram Illustriss. Card. Lancellotto, & in Astoricen. Prioratus 9. Nouembris 1596. coram Litta, & in Pampilonen. parochialis de Azagra 17. Iunij 1601. coram Corduba.* Aliud exemplum habetur in *Leodien. parochial. 16. Decembris 1594. coram Litta*, ubi fuit resolutum esse locum arbitrio Rotæ ad effectum supersedendi in executione Breuis, & præfigendi terminum se opponenti, ad docendum parochialem, de qua agebatur esse membrum sacre Religionis Hierosolymitanæ, & uti talē spectare ad collationem Commendatarij, ubi Rota eāratione fuit mota, quia dicta clausula arbitrio † Rotæ solet aliquid detrahare de rigore, ad notata per *Bart. in l. 1. num. 4. vers. ad istam lecturam oppono, & nu. 5. C. de legib. cum alijs in d. decis. cumulat. dicam infra num. 113.* Alia exempla habentur in vna *Tirasonen. parochialis 4. Februarij 1604. coram Litta*, & in terminis quando appellationis causa fuit commissā iudici, puta Rotæ cum clausula (parito iudicato arbitrio Rotæ) & status causæ redditur turbibus, ut dilationes concedantur, quia clausula (arbitrio) ut dixi, multum remittit de rigore, & admittit probationes leuiore; fuit dictum plenè in vna *Papien. Prapostur. 7. Maij 1610. coram Ottembergo*; hæc tamen dilatio non est concedenda, quando causa non fuit commissā arbitrio Rotæ, quia tunc nihil de rigore iuris remissum, potissimum autem hoc verum est, quando causa super executione Breuis per aliquod opportunum spatium fuit pendens, quo temporis spatio, probabiliter potuissent afferri probationes sufficientes, si adfuissent, ut egregiè fuit resolutum in *Iacen. Parochialis 27. Iunij 1603. coram Illustriss. Pampilio.*
- 39 Limita, si opponatur de † inhabilitate prouisi; exceptio namque inhabilitatis semper admittitur, ne detur vitiosus ingressus, *Gig. de pens. quest. fin. num. 18. & fuit tentum in causa Vrgellen. Canoniciatus Veneris 21. Maij 1593. coram Illustriss. Blanchetto, & in d. Pampilonen. Parochialis de Azagra 17. Iunij 1601. coram Corduba.*
- 40 Extende limitationem, etiam si † in Breui adsit clausula; (necnon omnia) licet enim Papa pro expressis habeat multa eorum, quæ alioqui non expressa vitiarent gratiam; nunquam † tamen inhabilitas impetratis pro expressa habetur;
- 41 & dicta clausula nihil operatur † ad tollendum vitium subreptionis, quando Papa aliquid concedit ad petitionem partis, sine causæ cognitione. *Rebuff. post Angelum Romanum, Dec. Crauett. locis per eum allegat. in prax. benef. lib. 1. tit. de clausul. mandatorum num. 19.*
- 42
- 43
- 44 Amplia tertio, si ex † causa cessionis, ad fauorem certæ personæ, cessionarius obtinuerit litteras, in quibus narretur, cedentem per aliquod tempus obtinuisset beneficium cessum, & tamen de facto tantum obtinuerit; quamuis enim, verbum (obtinere) possit intelligi de iure, & de facto simul, non tamen sequitur, quin etiam dicatur obtinere, qui de facto tantum obtinet, *ad Rebuff. in l. habere quest. 188. circa fin. princ. vers. cæterum ff. de verb. signif.*
- 45 Amplia quarto, etiam si † beneficium cessum, ante cessionem vacasset, per assecutionem secundi incompatibilis, sub eodem testō, *ad cap. litteras de concess. prabend.* Et ita † ista præcedens vacatio impediatur nouam vacationē per cessum, seu resignationem, *ad Aegid. decis. 733. num. 5. Felyn. in cap. 2. sub num. 23. vers. dixit Rota de rescript.* Sufficit enim, ut nar-
- 37
- 38

47 narrata vacatio verificetur de facto; tunc enim intrant † clausulæ generales, siue præmissio, siue alio quouis modo, quæ capiunt alios modos vacandi, & non expressos. *Gloss. & Doct. in cap. suscepta de rescript. in 6. Rot. decis. 17. eod. tit. in nou. Felyn. in cap. in nostra num. 37. in 9. fallentia eod. tit. latè Papon. ad primam decisionem eod. tit. in nou. & sæpius fuisse decisum, testatur Rota in d. Tirafonen. Canonatus de Alsara 21. Maij 1602. coram Illustriss. Pamphilio.*

48 Hoc autem tanto magis verum † est, quando gratia cessionarij non est restricta ad solam vacationem ex resignatione, sed ulterius procedit, etiam si per asssecutionem, &c. tunc enim gratia ex intentione Papæ sustinetur etiam ex vacatione per asssecutionem, & non est necessaria verificatio vtriusque vacationis, ut fuit resolutum in causa Bononien. Canonatus 9. Februarij 1590. coram Illustriss. Pamphilio, & d. Tirafonen. coram eodem.

49 Intellige † ampliationem, nisi vacatio ex resignatione fuisset dolose narrata, ut resignans expiscaretur pensionem super beneficio resignato, tunc enim propter dolum non intrant clausulæ generales, *Put. decis. 400. lib. 1. & decis. 268. in causa Legionen. in fin. lib. 3. & fuit dictum in d. Tirafonen. coram Card. Pamphilio;* Hoc tamen verum, quando etiam resignatarius habuerit notitiam captæ possessionis alterius beneficij, & ita fuit in dolo, secus si ignorauerit; hæc enim ignorantia excludit dolum, ut fuit dictum in d. Tirafonen. Item hoc est verum, quando non fuit expressa altera vacatio per asssecutionem, eius namque expressio dolum excludit, ut etiam concludit *Rot. in d. Tirafonen.*

51 Amplia quinto, † ut etiam absque iustificatione narratorum immissio sit omnino concedenda, quando gratia in litteris Apostolicis, fuit concessa motu proprio Sanctissimi D. N. tunc enim non indiget alia iustificatione; omnia † enim vera præsumuntur, quæ Sanctissimus D. N. in suis litteris expressit, iuxta norata

per *Abb. in cap. dudum num. 3. de priuileg. Card. in Clement. 1. num. 10. de probat. Dec. conf. 341. num. 1. Accbil. decis. 10. de probat. fuit dictum in Asten. pensionis 11. Martij 1615. coram Decano, & in Aprutina beneficiorum 5. Decemb. 1618. ubi supradicta allegantur coram R. P. D. Remboldo.*

53 Et procedit † ampliatio prædicta, siue motus proprius emanauerit ad instantiam partis, siue ex mera Principis liberalitate, iuxta opinionem quam Rota, & quotidiana Romanæ Curiae practica seruauit; Etiam quod in litteris motus proprij legatur clausula (sicut accepimus) quia licet non probet factum sub tali clausula expressum; tanta tamen est virtus motus proprij, ut transferat onus probandi contrarium, in aduersarium, *Put. decis. 100. lib. 3. iuxta nouam impressionem, Accbil. decis. 10. num. 1. & seq. de probat. Card. Seraphin. decis. 1484. num. 11. cum alijs latè cummulatis, in allegata Asten. pensionis coram Decano, & in d. Aprutina Beneficij 5. Decembris 1618. ubi supradicta referuntur.*

55 Item, procedit dicta ampliatio, etiam quod mensis, in quo vacarunt beneficia, de quo in litteris motus proprij, esset ordinarius; † Sustinetur enim nihilominus prouisio in vim præuentionis, quia nulli dubium est, quin † Papa possit concurrere cum omnibus ordinarijs collatoribus, cum sit dominus absolutus omnium beneficiorum, & collator etiam ordinarius omnium ordinariorum maior, *cap. dudum cap. quamuis il. 2. cap. si à Sede de probat. lib. 6. cap. si Papa de priuileg. eod. lib. clemen. 1. ut lit. pend. cum alijs per Roman. conf. 335. num. 7. & seq. Rota in d. Aprutina coram Remboldo.*

58 Amplia sexto, ut executiones † litterarum Apostolicarum non sint retardandæ, sub prætextu, quod beneficia sint de iure patronatus, quando de prætenso iure patronatus non constat in actis; Cum † enim beneficia præsumantur libera, *Innocent. in cap. cum venerabilis in fin. de except. Archid. in cap. decernimus 16. quæst. 7. Dec. conf. 117. sub num. 1. vers. & ideo.*

- & ideo. *Put. decis. 192. num. 3. lib. 1. Rota apud Card. Seraphin. decis. 1353. num. 1.* id debet ab allegante probari *l. ei qui dicit ff. de probat. cum vulgar.* & si in continenti non probetur qualitas iurispatronatus, non attenditur exceptio ad regulam requirentia altam indaginem non admitti ad retardandam immisionem, plura ad propositum *Rota in vna Iacen. parochialis 27. Iunij 1603. coram Card. Pamphilio*, vbi multa de probatione iurispatronatus egregia, & in vna *Aprutina Beneficiorum 5. Decembris 1618. coram R. P. D. Remboldo.*
- 60 Amplia septimo, quando † in vim Breuis de capienda possessione nomine Camerae, possessio fuit capta de mandato Auditoris Camerae, qui iustificato Breui, ritè, & rectè processerit, anteriore possessorem, quatenus adesset, sua possessione priuari *l. iuste possidet, & ibi Bart. & alij ff. de acquir. possess. Angel. in l. qui uniuersas S. item prator in fine, & in l. clam possidere S. qui ad nundinas nu. 20. Ias. ibidem num. 20. ff. eod. Rota in vna Leodien. Beneficiorum 4. Decembris 1609. coram R. P. D. Pamphilio*, vbi multa de iustificatione gratiae utilia habentur.
- 61 Amplia octauo, vt † executioni sint mandandae litterae Apostolicae, quamuis obtentae lite pendente, licet enim facta lite pendente sint attentata, & ideo non profint, quinimò ante omnia sint purganda, hoc tamen non habet locum † in litteris Apostolicis, quae vitio attentatorum notari non possunt, *Thom. de Tan. decis. 62.*
- 63 Papa † enim non attentat, *Aegid. decis. 794. in fin. Rota decis. 25. sub num. 4. de rescrip. in nou. Paleot. dec. 146. alias 641. num. 12. par. 1. diuers. Et fuit dictum in vna Taruifina parochial. 16. Iunij 1600. coram Gregorio XV.* vbi declaratur sententiam Nuntij esse reuocandam, quae declarauerat litteras Apostolicas attentatas, & sic reuocauerat possessionem, & alia inde secuta; idem fuit dictum in vna *Augusten. Hospitalis 21. Februarij 1611. coram R. P. D. Vbaldo, vers. non obstat, quod ex aduerso pretenditur*, & ratio est,
- 64 quia † auctoritas Principis tollit vitium litigiosi, *Clemen. 1. in fin. vt lit. pend. Moheb. decis. 9. alias 292. eod. titul.* potissimum, † vbi facta est mentio litis, quia Papa videtur voluisse disponere de beneficio etiam litigioso. *Rota decis. 20. de rescript. in nou. Accbil. decis. 9. eod. tit. Et fuit dictum in d. Augusten. Hospitalis coram Vbaldo.* Declara † tamen, dummodo litterae Apostolicae non essent subreptitiae, puta, quia non esset facta litis mentio, & vi earum lite pendente vellet quis immitti, & possessionem capere, tali enim casu non potest, quinimò possessionem capiens attentaret, vt fuit resolutum in causa *Vrgellen. Archidiaconat. 13. Aprilis 1592. coram Penia, vt refertur in d. Taruifina parochialis coram Gregor. XV.*
- 67 Amplia nono, vt † sit procedendum ad executionem Breuis de capienda possessione nomine Camerae, quando est iustificatum, etiam si alius cum praetenso opportuno titulo possideret, puta vnionis factae auctoritate Apostolica; Si tamen in Breui adsint verba haec praecisa, non tamen à nobis prouisis, † quae excludunt possessorem, quocunque titulo sit munitus, cum sint personalissima, *ad Bald. conf. 304. lib. 3. Natt. conf. 163. num. 8. & ita fuit resolutum in vna Salamantina Beneficij de Duenas 31. Ianuarij 1596. coram Corduba, nec non in Vicentina Beneficij 22. Iunij 1598. coram Litta*, vbi habetur, Breue esse executioni mandandum contra omnes, & quoscunque non prouisos ab eodemmet Papa; Secus † esset, si in Breui adesset clausula, non tamen Apostolica auctoritate prouisis, tunc enim non excluduntur, qui vigore vnionis factae, ex auctoritate Apostolica dicuntur prouisi, vel si essent prouisi ab Episcopo, vigore indulti; hi namque tanquam prouisi auctoritate Apostolica, non excluduntur.
- 70 Quod intellige, † quando Episcopus per regulas Cancellariae, aut alias reservationes, erat impeditus conferre, ita vt solum ei competeret collatio vigore indulti, secus si absque indulto, collatio ad eum spectasset; in tali enim beneficio, indultum nihil operatur, & ideo ordinarius con-

conferens, non dicitur auctoritate Apostolica conferre, unde prouisus ab eo excluditur tanquam non prouisus auctoritate Apostolica; opportunum habetur exemplum in *Toletana Beneficiorum* 5. Aprilis 1593. coram Orano.

Rursus intellige ampliacionem, dummodo ¶ beneficium esset vacans, contingere enim potest, ut ante obitum Rectoris fuisset comprehensum sub vnione, quo casu non vacauit per mortem, sed eo ipso intrauit vnio facta per Episcopum, qui habebat indultum in executionem dicti indulti, *Rot. decis. 11. de reb. Eccles. in antiq. gloss. in clement. per litteras de prabend. Ioan. Bab. de Sancto Seuerino in tit. de vnione art. 8. quæst. 11. Oldrad. consil. 287. num. 15.* Et hoc verum esset, nisi prædictum indultum apparet subreptitium, eo enim subreptitio, quemadmodum Episcopus loci est manutenendus in possessione iuris conferendi, ita & Papa potuit conferre, Sede Episcopali vacante, & ita fuit decisum in dict. *Salamantina Beneficij de Duenas, coram Corduba.*

Fallit primo, quando ¶ in gratia prouisi adest clausula, & committatur ordinario in forma dignum, quæ executioni non sit demandata, nihil enim ponit in esse, *Clement. unic. & ibi Card. num. 7. & 8. Vital. num. 15. de concess. prabend. Cassad. decis. 1. num. 6. ut lit. pend. Mandos. in reg. de annal. quæst. 55. num. 3. Rota in Calaguritana Beneficij de Occano 3. Ianuarij 1606.* Fallit, si litteræ Summi Pontificis fuerint concessæ in forma iuris, puta per vacationem ob simoniam contractam, vel cum clausula (vocatis vocandis) tunc enim proceditur ordinarie, & datur appellatio, *Seraphin. decis. 1045.* Et cum clausula (amotio quolibet illicito detentore, id. *Seraph. decis. 1056.*

Et quando in litteris Apostolicis fuerit constitutus iudex ad prouidendum in forma dignum, cum clausula (vocatis vocandis), non est merus executor, sed induere debet personam iudicis ordinarij, & procedere, seruatis seruandis, ita vt ab eius processu, detur appellatio etiam su-

spensua, *cap. exhibita de Iudic. Oldrad. consil. 277. incip. de toto themate, Zabarell. consil. 63. incipien. Dico quod D. Plebanus; Rota decis. 202. par. 1. diuers. & fuit decisum in causa Pisanen. Cappellania 21. Februarij 1578. coram Clemente V I I I. & in Mediolanen. Parochialis de Menje Martij 1588. coram Card. Platto, & in Panormitana Archidiaconatus, in qua supradicta allegantur 15. Iunij 1590. coram Penia; & hoc esse verum ¶ sensu Rota in d. Panormitana, coram Penia, etiam si in litteris Apostolicis adest clausula (appellatione remota) Quæ ex eo id confirmat, quia ex ¶ quo iudex datus vigore litterarum Apostolicarum, eo digno repperito, ad cuius fauorem fuerunt expeditæ litteræ, tenetur prouidere, apparet illud non esse merum executorem gratiæ factæ, sed potius cognitorem gratiæ faciendæ, & ideo ¶ non posse de beneficio prouidere, nisi præmissa causæ cognitione, & vocato possessore, eiusque defensoribus auditis contra impetrantem, ita vt isto ordine omisso irrita sit illius collatio, *Oldrad. consil. 227. nu. 3. vers. ad istud respondetur, Rota in d. Panormitana Archidiaconatus, coram Penia; Et ¶ quod clausula vocatis vocandis, faciat executorem mixtum, ita vt alio possidente, debeat partes iudicis assumere, neque possidens teneatur ad simplex verbum executoris possessionem dimittere, sed ei liceat appellare, fuit decitum in vna Salutarum Iurispatronatus 1. Iulij 1602. coram Gregorio XV. inter impres. decis. 69. & in Mediolanen. Parochialis 21. Nouembris 1580. coram Card. Platto.**

Intellige tamen ¶ limitationem, dato possessore, etiam vbi adest clausula, (contradictores appellatione remota compellendo.) Intelligitur enim ¶ talis clausula de contradictoribus de facto, non, autem via iuris de defendentibus *gloss. in cap. pro illorum in vers. contradictores de prabend. vbi Abb. num. 9. Anchar. nu. 13. Ioan. Andr. num. 10. Felyn. in cap. super, & in 2. fallent. num. 5. vers. & cum istis est dictum de offic. deleg.* Et ita fuit in terminis resolutum in vna Mediolanen. Parochia-

rochialis de Menſe Martij 1588. coram Card. Platto, & in d. Panormitana Archiepiscopatus 15. Iunij 1590. coram Penia.

81 Declara dictā limitationē, † vt ſi fortē ludex de facto egerit, non ſeruatis ſeruandis; & ſic proceſſerit, vt merus executor immittendo prouiſum, & poſſidens ſe pro ſpoliato habuerit, vt tunc non ſpoliato ſit danda manutentio, cum enim ſe habēs pro ſpoliato, amittat poſſeſſionem l. 3. §. in omittenda ff. de acquiren. poſſeſſ. Aegid. deciſ. 668. incipit, obedientia vaſſallorum, non poteſt illi dari mandatum de manutendendo, quod datur ſolum poſſeſſori, tempore motæ litis l. 1. ff. vt poſſid. §. retinenda, Inſtit. de Interdict.

82 Intellige ſecundo, † vt ſi primus executor non reperierit prouiſum idoneum, nullo modo ei debeat beneficium cōferre, vt latē fuit dictum in vna *Bergomen. Parochialis 25. Februarij 1575. coram*

83 *Robuſterio*. Adeo, vt ſi fuerit † conſtitutus ſecundus executor, cui fuerit cōceſſa facultas conferendi; Si primus executor intra triginta dies præſentationis litterarum, non contulerit, & fecerit examinari prouiſum, & non reperierit idoneum, tunc neque ſecundus aliquo modo conferre poſſit; tunc enim conditio facultatis ſecundi nō verificatur, quæ debet intelligi, ſi primus executor fuerit negligens, vel moroſus in exequēdo, non ſi extāte iuſta cauſa non idoneitatis non contulerit, *Rebuff. in concordat. ſub rubr. de form. litter. execut. mand. plura in hac ſententiam, Rota in d. Bergomen. Parochialis, coram Robuſterio.*

84 Fallit ſecundo, quando † ſumus in beneficio iuriſpatronatus, in quo iam à patronis inter ſe diſſentientibus, plures fuerant præſentati, deinde vnus illorum, lite pendente, impetrauerat beneficium à Sede Apoſtolica, etiam vigore litterarum quas expediuerat; non enim vigore harum litterarum poteſt immitti, niſi citata parte, & appellatione admiſſa, & diſcuſſa, ita vt poſſeſſio auctoritate Iudicis, his non ſeruatis capta, dicatur attentata, vt *Rota in vna Baren. beneficii 1. Iulij 1611.*

85 *coram Penia*. Quod † magis procedit, quando in litteris aderant clauſulæ (verificato iurepatronatus) & dummodo tempore datæ præſentium, non eſſet alteri ius quæſitum, & alter ex præſentatis cōparuerit, & in actis ſe oppoſuerit, & proteſtatus fuerit, ne dictæ litteræ exequerentur, tali enim caſu tenetur executor partes ludicis aſumere, & iudicialiter procedere, vt fuit dictum in d. *Paren. beneficii, coram Penia.*

86 Limita tertio, vt litteræ Apoſtolice nō ſint exequendæ, quando in eis non narratur neceſſaria, Exemplum eſt in vna *Bononien. Iuriſpatronatus 28. Ianuarij 1611. coram Gregorio XV. inter impref. dec. 494.* vbi quidā Rota præſentatus ad

87 † beneficium iuriſpatronatus, obtinuerat à Summo Pontifici litteras Apoſolicas; non tamen narrauerat quendam Antonium Mariam Francum fuiſſe ab eodem præſentatum, qui præſentauerat ipſum, quod fuiſſet narrandum, & ideo cauſa ſæpius propoſita, fuit reſolutum, litteras non eſſe exequendas. Quamuis enim ſpe

88 ciale ſit in † iurepatronatus Laicorum, vt non requiratur concurſus in examine, vt pluries fuit reſolutum à Sacra Congregatione Concilij Tridentini; Attamen,

89 † vt eadē declarauit, non procedit quando ſunt plures præſentati, quia inter eos debet fieri concurſus, vt eligatur magis idoneus, hæc in d. deciſio. Aliud exemplum habetur in *Calaguritana Beneficij de Oſor. 30. Ianuarij 1606. coram Reuerendiſſ. Marcomontio*, vbi † quia prouiſus in ſua gratia tacuerat fructus ante per

90 ceptos, gratia dicitur ſubreptitia, ad *Sanenſ. ſuper reg. de triennal. quæſt. 24. nu. 9. Put. deciſ. 199. lib. 3. Peregr. deciſ. 4. lib. 1.*

91 Limita quarto, ſi executor † non ſeruet formam ſibi præſcriptam, nam procedendo ad executionem, ea non ſeruata, nulliter agit, *cap. cum dilecta de reſcript. cap. Piſanis de reſtit. ſpoliat. cap. Venerabilis de offic. deleg. Abb. in cap. cauſam num. 10. de re iudic. Angel. conſ. 138. num. 2. Dec. conſ. 603. num. 10.* Exemplum habetur in vna *Vlixbonen. Beneficij 9. Iunij 1600. coram Gregorio XV. inter*

- ter impress. decis. 1.* vbi Rota censuit, sententiam Auditoris Camerae esse reuocandam, † cum in Breui, illi mandaretur, vt ad illius executionem procederet, si & postquam litteræ prouisionis fuissent coram eo præsentatæ, ipse autem, absque dictarum litterarum productione processerat ad executionem; & rationem † subnectit, quia dicta præsentatio litterarum fuerat posita in cōditione, ideo ante eius purificationem, nulla competit iurisdic-tio, *gloss. in clemen. 1. in verb. reperierint de offic. deleg. Card. in clement. 1. num. 18. extra de cōcess. præbend. Anchar. conf. 36. num. 4. vers. item ex alio capite, Dec. conf. 603. nu. 9. in fin. Gozad. conf. 2. num. 16.*
- 94 Limita quinto, quando † Breue de capi-enda possessione, nomine Camerae, fuit obtentum in vim prouisionis, seu gratiæ subreptitiæ, ea si quidem tanquam ipso iure nulla omni effectu cum inde sequutis, carere debet, *cap. tua de offic. Vic. l. si prater S. Marcellus ff. de Iudic. & voluit Rota in vna Astoricen. Prioratus 9. Decembris 1596. coram Litta;* Et hoc indubitate est verum, quando † clare constat gratiam esse subreptitiā, si vero non—
- 95 plenè constet de subreptione, † sed tamen detur eius magnus fumus, si causa fuerit cōmissa Iudici cum clausula (parito Breui arbitrio Iudicis) erit supersedendum in executione Breuis, donec probationes afferātur in forma probanti, vt plenè per *Rota in d. Astoricen. Prioratus 9. Decembris 1596. coram Litta, vbi plenè de hac materia.*
- 97 Limita sexto, † quando in Breui adest clausula (vocatīs vocandis;) hæc enim clausula indicat ordinariæ procedēdum, & dari appellationem. *Seraph. dec. 1045. Rota in Panormitana Archidiaconatus 15. Iunij 1590. coram Penia; Rota decis. 50. de rescript. in nou. Card. conf. 63. Mediolan. Parochialis 16. Martij 1588. Seraphin. decis. 1583. Abulen. Zamoren. Beneficiorum 17. Iunij 1594. coram Penia, Garz. de benef. par. 6. cap. 2. nu. 140.*
- 98 Limita septimo, si † ex parte se opponentis, afferetur exceptio probatā, vel in continenti probabilis, per quam ius

actoris omnino excluderetur, *Menoch. de adipiscend. remed. 6. num. 48.*

S V M M A R I V M
Articuli Secundi.

- 99 *Litteræ Apostolicæ non sunt executioni demandandæ, quando executio fuit per Breue Apostolicum suspensa, donec declararetur quid obseruandum esset super primis litteris, parte citata, & audita, si post vltimum Breue non fuit adhibita aliqua causæ cognitio.*
Si vero post secundas litteras, prima fuerit declarata iustificata, locus est executioni, num. 101.
- 100 *Clausula (vocatīs vocandis) facit executores mixtum, & causam appellabilem.*
Declara hoc infra nu. 103. 106. & 107.
- 101 *Litteræ Apostolicæ, postquam fuerunt iustificate, habent executionem paratā.*
- 104 *Rescriptorum verba sunt reducenda ad ordinem iuris.*
- 105 *Clausula (vocatīs vocandis) in materia, quæ secundum ordinem iuris, est executiua, non facit causam ordinariam.*
- 106 *Clausula (vocatīs vocandis) facit causam appellabilem, quando executor elegit viam ferendi sententiam, secus si elegerit viam relaxandi executionem.*
- 107 *Item, quando clausula (vocatīs vocandis) est apposta in rescripto impetrato ab actore, facit causam appellabilem, secus si sit apposta in rescripto impetrato à reo.*
- 108 *Actor, & reus, aliquando ad imparia iudicantur.*
- 109 *Appellationi non est locus in remedio legis nostræ, si ad fauorem actoris fuerit iudicatum, secus si ad fauorem rei.*
- 110 *Verba rescriptorum sunt intelligenda eo modo, quo natura Iudicij postulat.*
- 111 *Inhibitio non requirit sententiam, neque processum, etiam stante rescripto, vt fiat præuia matura causæ cognitione.*
- 112 *Litteræ Apostolicæ, quando fuerunt declarate iustificate, & fuit relaxata executio, effectui demandantur, non obstante, quod pars aduersa, se grauam*

tam pretendens, obtinuerit à Summo Pontifice, causam appellationis committi, cum clausula (parito Breui arbitrio Iudicis.)

113 *Clausula (arbitrio, &c.) multum remittit de rigore iuris, opportuna causa ita suadente.*

114 *Maximè, quando is cui rescribitur, habebat iurisdictionem, & sic facultatem procedendi, prout de iure.*

115 *Litteræ Apostolicæ vulneratæ per sententiâ Auditoris Camera, non habent executionem paratam, sed via ordinaria agendum.*

116 *Appellabilis, quando semel facta est causa, ad fauorem vnius, debet remanere appellabilis ad fauorem alterius.*

ARTICVLVS II.

An executiue sit agendum in vim litterarum Apostolicarum, quando ob dubium subreptionis, earum executio fuit per Breue Apostolicum, suspensa donec super contentis in primis litteris, partibus citatis, & auditis, quid obseruandum esset, declararetur.

99 **P**ro resolutione & distinguendum; Aut non dum post vltimum Breue, fuit adhibita aliqua cognitio, an gratia esset iustificata nec ne, & non est locus executioni, quia suspensa est per posterius, donec super contentis in illis, cognoscere-tur, & in hoc casu, nulla urgente difficultate, ita deliberauit *Rota in Hispalen. præbementiarum 24. Ianuar. 1614. coram Card. Sacrato*; Aut vero post secundas litteras, primæ litteræ fuerunt declaratæ iustificatæ, & tunc an locus sit executioni, nec ne res aliquanto obscurior.

Videtur enim primo aspectu, dicendum non esse locum executioni. Primo, quia in secundis litteris, in quibus executio fuerat suspensa, habetur clausula.

100 *† (vocatis vocandis) quæ facit executorem mixtum, & causam appellabilem ad*

notat. per Felyn. in cap. de cætero nu. 10. de re iudic. accedat verbum (declaretur) importare sententiam, ita vt videatur dicendum debuisse præcedere tres conformes.

101 *In contrarium † est opinio Rotæ in d. Hispalen. præbementiarum 24. Ianuar. 1614. coram Card. Sacrato, vbi prioribus litteris iustificatis, cōcessit illarum executionem; probatur autem sententia Rotæ ex tritissima regula, litteras † Apostolicas, postquam sunt iustificatæ executionem paratam habere, ad Mohed. decis. 13. vt lit. pend. Gig. de pens. quæst. 81. num. 2. Rot. in Pacen. Parochialis 27. Iunij 1603. coram Illustriss. Pamphilio, & in Salamantina Beneficij 31. Ianuar. 1596. coram Corduba, cum alijs alibi allegatis.*

103 *Ad primum respondetur, † ex mente eiusdem Rotæ, non transire de plano, vt clausula (vocatis vocandis) faciat Iudicem ordinarium, illud quidem indubitate operari, vt ille qui alias poterat extraiudicialiter procedere, teneatur procedere iudicialiter, non tamen inde sequi, vt si materia est executiua, & Iudex non pronunciet, sed relaxet mandatum executiuum, sit locus appellationi, ad effectum suspensiuum, quia in remedio legis nostræ, ad cuius instar proceditur in executione litterarum Apostolicarum, vt sæpius dictum, & similiter in executione obligationis Cameralis, & in alijs proceditur iudicialiter, & citatis citandis, & nihilominus nō retardatur executio, sub prætextu appellationis.*

104 *Accedat, verba † rescriptorum reducenda ad ordinem iuris, cap. super litteris extra de rescript. Calder. conf. 2. num. 1. eod. tit. Franc. in cap. licet canon in fin. de*

105 *elect. Vnde si materia † secundum ordinem iuris est executiua, nō debet per dictam clausulam (vocatis vocandis) fieri ordinaria; Cum enim verba necessario hoc non importent, ordo procedendi remanet in dispositione iuris, ad l. commodissime ff. de liber. & posthum. ita ad rem nostram, opportunè arguit Anchar. conf. 297. num. 8. in fin. & num. 9. in princip.*

Ad

106 Ad auctoritatem *Felyn.* † in d. cap. de cætero num. 10. de re iudic. & *Card. per eum allegat.* respondetur, distinguendo; Aut executor elegit (prout potest) sententiam proferre, aut executionem relaxare; primo casu procedit opinio *Felyn.* & *Card.* tunc enim clausula (vocatis vocandis) facit causam appellabilem; facit enim, vt possit procedi per sententiam, cuius natura est, vt appellatio negari nequeat; secundo casu cessat opinio *Felyn.* ex supradictis; hæc autem distinctio colligitur ex verbis eiusdem *Felyn.* ibi de eius sententia disponitur, vt de sententia Iudicis, & ex Cardinali per eum allegato, conf. 64. alias 63. incipien. dico quod dominus, ibi, dico de sententia executoris, idem per omnia, ac si esset sententia Iudicis, & ita distinguit *Rota* in d. *Hispalen. præheminentiarum* 24. Ianuarij 1614. coram *Card. Sacrato.*

Secundo responderi potest ex mente eiusdem *Rotæ* in d. *Hispalen.* aut clausula (vocatis vocandis) est appositæ in rescripto impetrato ab actore, aut impetrato à reo. Primo casu videtur non posse procedi, nisi ordinarie ad fauorem actoris cum alioqui forma non seruata deficiat iurisdictio, ad cap. cum dilecta extra de rescript. cap. Venerabilis de offic. deleg. cum concord. & ita procedit opinio *Felyn.* & aliorum. Secundo casu, quando est in rescripto ex post impetrato à reo, secus est, quia tunc videtur dicendum, exceptionem rei non nisi ordinarie canonizandam, quia forma est adiecta impedimento exercitij iurisdictionis, non
108 autem ipsi exercitio. Neque † nouum videatur actorem, & reum ad imparia iudicari, nam ob diuersitatem rationis, æquum est, vt diuersimode iudicentur, quod patet exemplo remedij legis nostræ, maximè quidem huic casui accommodato, cum in litteris Apostolicis procedatur ad instar d. l. vti supra. In eius
109 † si quidem executione, si Iudex pro actore decernit, dando mandatum de immitendo, non est locus appellationi, si vero illud negat, datur appellatio, *Angel.* in l. quisquis num. 10. C. quorum appellat. non

recip. *Zuccard.* in l. nostra num. 396. *Castrenf. conf.* 39. in fin. lib. 1. *Tiraquell.* in tract. le mort saisit le vis par. 6. declar. 6. num. 3. *Menoch.* de de adipiscen. remed. 4. num. 876.

Ad verbum (declaretur) respondetur, quamuis possit importare sententiam, nihil tamen impedire, quominus possit importare decretum de immittendo, seu relaxatione executionis, quam relaxando executor, saltem tacite declarat ei locum esse; in re autem nostra, secundo modo esse intelligendum, cum eodem modo verba rescriptorum sint intelligenda, quonatura Iudicij expostulat, vt supra. Hinc
110 videmus † tante rescripto, vt præuia maturæ causæ cognitione fiat inhibitio non esse necesse processum conficere, vel pronunciare super hoc, sed recta via ad inhibitionem procedi, vt fuit decisum in *Valentina Iurisdictionis* 3. Iulij 1595. coram *Illust. Card. Millino.*

112 Amplia determinationem † etiam si pars aduersus quam fuit relaxata executio, se grauata prætendens obtinuerit à Summo Pontifice committi causam appellationis, cum clausula parito Breui, arbitrio Iudicis, puta *Rotæ*; non enim arbitrium intrat, quia clausula (arbitrio) intelligitur prout de iure, vt supra; hæc eadem questione num. 34. & 35. De iure autem est, vt gratia iustificata executio effectui demandetur vti supra. Et
113 † quamuis soleat multum remittere de rigore iuris, vt etiam supra num. 37. & sic dare facultatem aliquam discedendi à reg. iur. *Cresc. decis.* 4. de testib. hoc tamen contingit aliqua opportuna causa ita persuadente, & præcipue quando
114 rescribitur † illi, qui alias in eadem causa habebat iurisdictionem, & sic facultatem procedendi, prout de iure; Tunc enim illa commissio esset superflua, nisi aliqua ex parte accederet ad liberum arbitrium, vt post *Imol.* in l. filius de donat. tradita *Felyn.* in cap. 1. num. 51. colum. 4. vers. & si dicatur arbitrio suo de constit. Dec. in l. in personam 23. S. generaliter ff. de regul. iur. *Rota* in *Romana Cottiu* 16. Martij 1606. coram *Card. Sacrato.*

115 Fallit, si litteræ † Apostolicæ sint vulneratæ per sententiam Auditoris Cameræ latam. Exemplum, si quis obtinuerit litteras Apostolicas pro aliqua pensione, sententia autem absolutoria fuerit contra pensionarium lata, impedit enim executionem, & via ordinaria agendum, *Rota in una Cremonen. pensionis 6. Iulij 1611. coram R. P. D. Caualerio, ubi alias decisiones allegat.*

Ratio autem præcipua est, quia per dictam sententiam, causa fuit effecta appellabilis ad fauorem pensionarij, unde debet etiam remanere appellabilis ad fauorem alterius, † cum causa semel effecta appellabilis ad seruandam æqualitatem, debeat remanere appellabilis ad fauorem alterius partis, *cap. non licet, & cap. in Iudicijs de reg. iur. in 6. & fuit dictum in Anconitana asssecurationis 1. Iulij 1602. coram R. P. D. Coccino, necnon d. Cremonen. pensionis 6. Iulij 1611. coram R. P. D. Caualerio.*

S V M M A R I V M Articuli Tertij.

117 Litteris obtentis in vim resignationis, conceditur mandatum de immittendo perinde ac reliquis.

Limita, ut num. 126. & 127.

Amplia, ut num. 121. & 125.

118 Resignans in manus Pontificis ad fauorem resignatarij abdicauit à se omne ius, tam respectu dominij, quam possessionis.

119 Immissio resignatarij in vim litterarum Apostolicarum, adeo est efficax, ut detur resignatario mandatum de manutenendo, non obstante resignantis contradictione.

120 Immissio facta vigore litterarum Apostolicarum, quamuis instrumentalis tribuit naturalem, & civilem, alio non existente in possessione.

122 Appellatio non datur ab executione litterarum Apostolicarum.

123 Maxime si appellatio fuit calumniosa.

124 Amplia, ut neque commissio causa in Rota, possit causare attentata ante cita-

tionem, & inhibitionem, stante appellatione friuola.

126 Litteræ Summi Pontificis, cōcessæ in vim resignationis, non sunt exequendæ, si resignatio fuerit conditionalis, neque conditio impleta.

127 Amplia, ut si executor decreuerit mandatum de immittendo, locus sit appellationi.

128 Appellatio datur à sententia executoris, quando est mixtus in forma dignum.

129 Iudex alium immittendo, priuat priorem possessorem sua possessione.

130 Fallit si minus rite procedat, & possidens non se habeat pro spoliato.

ARTICVLVS III.

An ex litteris obtentis in vim resignationis, concedatur mandatum de immittendo ad instar beneficij legis nostræ.

117 **B** Reuiter, † affirmatiua sententia est tenenda, cum in his litteris, eadem vigeat ratio, quæ in reliquis, nempe reuerentia Summi Pontificis, quæ est in causa, ut executioni mandentur, ut supra dictum.

118 Confirmatur, quia † resignans per resignationem in manibus Pontificis, factam ad fauorē resignatarij, abdicauit à se omne ius, tam respectu dominij, quam possessionis, ut per *Cassad. decis. 4. nu. 3. de restit. spoliat.* Unde vacante possessione, nihil impedit, quominus iustificatis litteris, is immittatur, qui eas obtinuit.

119 Hinc huius † immissionem, ita efficacem proficitur *Rota in una Hipporigien. prepositura 11. Decembris 1587. coram Bualo*, ut velit resignatario dandum esse mandatum de manutenendo, non obstante resignantis contradictione, qui velit manuteneri aduersus resignatarium.

120 Immissio † enim facta vigore litterarum Apostolicarum, quamuis instrumentalis, facit acquiri naturalem, & civilem, alio non existente in possessione, tum quia obtenta est mandato executoris, ad *li. iuste possides*

fidet ff. de acquir. poss. tum quia resignans non potest prætere se possidere, cum possessionem à se per resignationem abdicauerit.

121 Amplia, vt etiam immitti possit resignatarius, pendente resignantis appella-

122 tione, quia à mero et executore litterarum Apostolicarum, non datur appellatio, *cap. nouit, ubi Doctor. de appellat.* & ita fuit resolutum à Rota in dict. *Hiporigien. præpositurae, coram Bubalo*, quod

123 maximè et verum, quando appellatio fuit merè calumniosa, puta à reiectione exceptionis friuolæ, quam executor repellere debebat, ad tradita per *Ancharan. conf. 34. num. 2. Bec. conf. 14. num. 9.*

124 *lib. 1.* Itaut neque et commissio causæ in Rota possit causare attentata ante citationem, & inhibitionem, stante appellatione friuola, vt per *Franc. in cap. dilectus num. 47. de appell. decis. Tholos. 501. num. 6. cum alijs per Lancelot. de assent. appell. pend. limit. 6. num. 15. fol. 253. pulchrè Rota supradicta allegans in dict. Hiporigien. præpositurae coram Bubalo.*

125 Amplia, etiam si et resignatio fuisset conditionalis, puta referuata certa aliqua valida pensione, quando conditio fuit adimplera, & hoc constet ex litteris referuationis pensionis expeditis, in quibus adsit consensus resignatarij, & omnia requisita, ita Rota in d. *Hiporigien. præpositurae, coram Bubalo.*

126 Fallit, quando et resignatio fuit conditionalis, & nondum conditio purificata; Cessat enim illius vis, & per consequens executio litterarum, quæ in vim dictæ resignationis emanarunt, ex capite non impletæ conditionis, Rota *decis. 4. de rer. permut. in antiq. Guidob. decis. 58. incipit, unus resignauerat; Put. decis. 158. lib. 3. Achil. decis. 10. num. 4. de restit. spoliat. Rota in Barchinonen. parochialis 10. Decembris 1601. coram Card. Sacra-* to, ubi ponit exemplum, quando resignatio fuit facta ex causa permutationis, quæ non fuerit effectum sortita, quia alterum ex beneficijs permutatis, non fuerit quæsitum resignanti.

127 Amplia et limitationem, vt quamuis

executor decreuerit mandatum de immittendo ad fauorem resignatarij, non tamen officiat resignanti si appellauit, quia per appellationem fuit suspensus omnis illius effectus, *l. 1. in fin. ff. ad Tertull. cap. veniens de iur. iur.* Non enim est dubitandum, et quin à sententia executoris tanquam tamen mixti, per clausulam in forma dignū, detur appellatio ad vtrumque effectum, sicut à qualibet alia sententia *Card. conf. 63. num. 3. Rota plenè in d. Barchinonen. coram Card. Sacra-*

Amplia secundo, vt neque actualement possessionem tribuendo iudex priuet resignantem inuitum sua possessione, quamuis et enim regulariter priuare soleat, iuxta *tex. in l. qui vniuersas S. item prator, ubi Bart. ff. de acquir. possess.* id tamen et procedit, quando iudex ritè procedit, alias non, *Angel. & alij in l. clam possidere S. qui nundinas ff. de acquir. possess.*

S V M M A R I V M

Articuli Quarti.

131 *Resignatio an sit valida, valde dubitatur, quando consensus resignantis non fuit extensus in libris Camera infra quindecim dies à die posite supplicationis ad registrum.*

132 *Altam indaginem requirentia, siue dubietas consistat in facto, siue in iure, valde intricato non impedit immiissionem ex legis nostræ beneficio.*

133 *Dubium iuris valde intricati, equiparatur dubio facti.*

134 *Breuis executio, vt obtineatur, sufficit iustificare vacationem de facto. Declara, vt infra num. 144.*

135 *Exceptio qua non oritur ex ventre litterarum, reijcitur ad petitorium.*

136 *Summariam cognitionem impedire non potest, non possidens, etiam si habeat parem titulum.*

Declara, vt infra num. 145.

137 *Mandatum concessum in forma dignum, non mandatur executioni, quando fuit narrata vacatio per resignationem, & dubitatur an ea fuerit valida, donec*

mitti omnes exceptiones, quæ concernunt non vacationem ex persona resignantis, cum ut sæpius repetitum procedatur ad instar huius legis.

Ad primum respondetur, altam indaginem non requiri ex parte exceptionis, sed ex parte actionis, cum agens non sit immittendus, nisi iustificata vacatione, quæ nõ dicebatur iustificata propter dubium, ne ob non extensionem consensus resignantis in libris Camerae intrarent Bullæ supra allegatæ, & quemadmodum si de morte testatoris dubitaretur, & eius probatio altam requireret indaginem, non concederetur immissio, nisi ea probata, ita in casu nostro.

- 139 Secundo respondetur † exceptionem dictarum Constitutionem, esse in continenti probatam, & ideo esse admittendam, quamvis alioqui admittenda non fuisset, tanquam aliena à natura iudicii possessorij, *Bart. in l. nostra nu. 21. vers. sed si probaret possessionem, cum alijs. suo loco allatis*; Neque obstat excitata dubietas, quod tales Bullæ, seu † Constitutiones non essent usu receptæ, cum enim præsumantur usu receptæ, postquam sunt publicatæ, *Gozad. conf. 16. num. 16. Benintend. decis. 13. num. 9. & 10. Rota in una Papien. Illegitimitatis 16. Ianuarij 1598. coram Card. Pamphilio*. Consequens est, ut excitata dubietas oriatur ex replicatione, ideo nõ debet obstare, quia resignatarius in ea est actor, & ita inni-
- 141 titur actioni dubiæ, † quæ non suffragatur, *cap. in presentia de probat.* Et ita respondet *Rota in d. Conchen. beneficij*, sub-
- 142 nectens † hæc tanto magis procedere in materia beneficiali, in qua maximè ca-

143 uendum, ne detur vitiosus ingressus, unde in remedio possessorio recuperandæ, quod est fauorabile requiritur titulus saltem coloratus. *Aegid. decis. 49. & 99. Put. decis. 99. num. 8. par. 1. Rota decis. 7. num. 2. & 3. de probat. in nou. ac 20. de restitut. spoliat. in antiq. Cassador. decis. 4. num. 7. eod. tit. Achil. decis. 8. num. 3. Verat. decis. 306. num. 1. quæst. 3.*

Ad secundum respondetur ex mente *Rota in ead. Conchen. coram Card. Sacra-*
144 *to.* Vacationem † de facto, posse duplicem considerari, propriam, & impropriam. Propria est, quando non negatur vacatio ex persona alicuius, sed negatur eam esse iuris, hoc est, beneficium non fuisse, de iure, sed de facto tantum penes illum, ex cuius persona vacat. Impropria, quando eo tamen admissio, ut penes illum staret tam de iure, quam de facto qui resignauit, negatur validitas resignationis, & sic prætenditur adhuc penes eum beneficium extare. Primo casu, locus est regulæ, ut sufficiat iustificare vacationem de facto; Secundo casu nequaquam, quia cum verè non detur vacatio, neque de facto, nulla potest dari iustificatio.

Ad tertium respondetur, quinimò hanc exceptionem oriri ex vetre gratiæ, cuius vigore agit resignatarius; in ea enim narratur vacatio ex persona resignantis; ideo rectè potest opponi, & ita egregiè *Rota in d. Conchen. coram Card. Sacra-*

145 Ad quartum respondetur, † quemadmodum illud procedit in prophanis, dummodo non dubitetur de morte, & possessione defuncti, tempore mortis, ita in beneficialibus procedere, dummodo non dubitetur de vacatione.

Quæstio XX.

AN, & quando prouisis à Legato, vel Nuntio, vel ab Ordinario, detur immissio ad instar beneficij legis nostræ.

Continet Articulus quatuor.

Primus Articulus. An ex prouisione à Legato, vel Nuntio Sedis Apostolicæ facta, agatur ad instar beneficij legis nostræ.

Secun-

714 De Acquirenda Possessione.

Secundus . An ex collatione Ordinarij facta de beneficio non reſeruato, & libero procedatur ad inſtar beneficij legis noſtræ .

Tertius . An ex collatione facta, vigore indulti concedentis collationem in reſeruatis, agatur ad inſtar legis noſtræ .

Quartus . An inſtituto ab Ordinario, vigore præſentationis patronorum habentium ius præſentandi, detur immiſſio ad inſtar remedij legis noſtræ .

S V M M A R I V M Articuli Primi.

- 1 *Legati de latere Nuntij } in ſuis prouincijs multa beneficia conferre poſſunt .*
- 2 *Prouiſus à Legato, vel Nuntio Apoſtolico aquè obtinet immiſſionem ad inſtar beneficij legis noſtræ, ac prouiſus à Summo Pontifice .*
Declara, vt infra num. 6.
- 3 *Legatorum prouiſio, dicitur prouiſio Sedis Apoſtolice .*
- 4 *Litteræ Legatorum dicuntur Apoſtolice .*
- 5 *Claufula (expulſis quibuſcunque detentoribus, non tamen à Sede Apoſtolica, vel auctoritate Apoſtolica prouiſis) non excludit prouiſos à Legato, vel Nuntio .*

ARTICVLVS I.

An ex prouiſione à Legato, vel Nuntio Sedis Apoſtolice facta agatur ad inſtar beneficij legis noſtræ .

- 1 æſupponendum ꝑ Legatos de latere, & Nuntios Apoſtolicos in ſuis prouincijs, multa beneficia conferre poſſe, vt plenè inter cœtera nouiſſimè, explicaui, Garz. de benefic. 5. par. cap. 3. per tot.

Præſupponendum ſecundo Legatum, vel Nuntium, ſolum beneficia contuliſſe, quæ ad ſuam ſpectant collationem, ita vt non reuocetur in dubium, an teneat collatio, ſed ſupponatur tenere .

- 2 His ſuppoſitis ꝑ affirmatiua ſententiâ tenenda, quæ probatur .

Primo, quia collatio iſtorum non minorem vim habet, quam collatio Ordinarij, at ex ea proceditur ad inſtar beneficij legis noſtræ, vt in ſequenti articulo: ergo, &c.

- 3 Secundo, quia prouiſio ꝑ Legatorum dicitur prouiſio Sedis Apoſtolice, Rota deciſ. 206. par. 1. num. 5. diuerſ. pluribus Garz. d. cap. 3. in 5. par. num. 12. & ratio eſt, quia Legatus in ſua prouincia gerit vices Sedis Apoſtolice, cap. mandata de præſumpt. cum alijs congeſtis per Garz. d. cap. 3. num. 13. & ideo litteræ ꝑ Legatorum dicuntur Apoſtolice, Sarnien. in reg. de valor. quaſt. 2. Garz. d. cap. 3. nu. 14. Vnde quando in Breui de capienda poſſeſſione nomine Camera, habetur clauſula, ꝑ expulſis quibuſcunque detentoribus, non tamen à Sede Apoſtolica, vel auctoritate Apoſtolica prouiſis, non excluduntur prouiſi à Legato, vel Nuntio, vt idem Garz. d. cap. 3. nu. 16. & dixi in par. inſcripta de leg. contr. quaſt. 15. n. 60.
- 4
- 5

Cum igitur ex prouiſionibus Apoſtolicis agatur ad inſtar beneficij legis noſtræ idem in prouiſione Legati, vel Nuntij, erit intelligendum .

- 6 Id tamen declarandum ꝑ procedere cum illis limitationibus, & declarationibus, quæ ſupra in prouiſionibus Apoſtolicis propoſitæ fuere, & applicabiles ſunt, quas iudicio Lectoris relinquamus, ne eadem fruſtra repetamus .

S V M M A R I V M Articuli Secundi.

- 7 *Hæres poteſt poſſeſſionem vacantem bonorum hereditariorum propria auctoritate capere .*

8 Lit-

- 8 *Litteræ collationis alicuius beneficii ab Ordinario emanatæ, habent executionem paratam ad instar remedij legis nostræ.*
Fallit, ut infra num. 10.
- 9 *Ordinarius in non reservatis habet parem potestatem, quam Summus Pontifex.*
- 10 *Possidens cum titulo pari impedit quominus ex collatione Ordinarij concedatur immissio.*
- 11 *Possidens sine titulo, vel cum titulo impari, non impedit immisionem ex collatione Ordinarij.*
- 12 *Immissionem ex collatione Ordinarij, nō impedit non possidens, quādo nihil probabile allegat ad excludendam immisionem.*
- 13 *Eam tamen impedit, si quid probabile, alleget, puta, quia ipse quoque ostendat collationem alterius Ordinarij, & præ tendat beneficium spectare ad eius collationem, & est in causa, ut ordinariè agatur.*
- 14 *Immissionem si duo, petant venientes cum pari titulo, via ordinaria agendum.*
- 15 *Fallit, si in continenti appareat de bono iure unius, & malo alterius; tunc enim fovens bonum ius immittitur.*
- 16 *Status ultimus in beneficalibus est attendendus, ubi agitur de immisione alicuius prouisi.*
- 17 *Collatio Ordinarij debet executioni demandari, etiam se opponente aliquo, qui habeat collationem à Capitulo, & præ tendat eam ad illum spectare, si ultimus status sit, ut Ordinarius cōferat.*
- 18 *Collatio facta ab uno sine scientia alterius, nō inducit ultimum statum, neque priuat possessione cōferendi eum, sine cuius scientia, ultima collatio fuit facta.*

ARTICVLVS II.

An ex collatione Ordinarij facta de beneficio non reservato, & libero, procedatur ad instar beneficij legis nostræ.

Pro faciliori resolutione, ita est distinguendum; Aut nullus est, qui aliquo

- modo contradicat, neque de facto, neque de iure, & nulli dubitandum est procedi ad instar huius beneficij, non minus enim iuris habet is, cui facta est collatio in beneficio, quam habet institutus hæres in bonis testatoris. Vnde † quemadmodum ille tanquam habēs titulum, potest possessionem vacantem bonorum ingredi propria auctoritate, *l. cum hæres ff. de acquir. hæred. cum alijs allatis in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 3. num. 59.* Et multò magis ex auctoritate Iudicis immitti; Ita iste † habens æquè titulum opportune collationis, in vim illius poterit possessionem, propria auctoritate capere, & multò magis ex auctoritate Iudicis.
- 9 Confirmatur, quia Ordinarius in non reservatis, habet parem potestatem, quam Summus Pontifex in reservatis, *cap. si à Sede de præb. in 6. Sarnien. decis. 31.* ergo ex eorum collatione, æquè erit agendum, & æquè possessio concedenda.
- Aut aliquis est, qui cōtradicat, & hoc casu, aut possidet cum titulo pari, aut possidet sine titulo, vel impari, aut non possidet. Primo casu † non datur immissio, quia possidens cum titulo pari tanquam legitimus contradictor impedit immisionem, & facit causam ordinariè tractari, ut latè in parte inscripta de legit. contradic. pluribus in locis, præcipuè quæst. 4. nu. 1. quæst. 7. nu. 11. quæst. 10. nu. 214.
- 10 Sit possidet sine titulo, vel cum titulo impari, locus est immisioni, quia possidens cum titulo impari, nō impedit immisionem, ut sæpius in d. parte nempe quæst. 7. num. 90. & quæst. 11. num. 2. Tertio casu si non possidet, sed ipse quoque petit immisionem, rursus est distinguendum.
- 11 Aut nihil probabile allegat, unde iustè immitti præ tendat, aut aliquid probabile allegat; Primo casu adhuc locus est immisioni, quia si possessio cum titulo impari, vel nullo non impedit immisionem, multò minus sola contradictio, neque titulo, neque possessione munita. Secundo casu, quando allegat aliquid probabile pro determinatione, exemplum huiusmodi ponendum est, nempe bene-

- beneficiū ab Ordinario fuisse alicui collatum, tanquam liberum, & spectans ad illius collationem. Rursus, alium vel obtinuisse collationem ab alio Ordinario, ad cuius collationem prætendat beneficium spectare, aut à Capitulo prætendente suam esse collationem; vel obtinuisse prouisionem à Summo Pontifice, prætendens beneficium reseruatum esse, ita ut ambo petant immisionem. Primus vigore collationis vnus Ordinarij, alter vigore collationis alterius, vel prouisionis Pontificiæ; Quæritur an alterutro concedenda immisio, & cui, vel neutri, sed ordinariè agendum. Arbitror ordinariè agendum, & ita in hoc casu non procedi ad instar beneficij legis nostræ; Quando
- † enim duo hinc inde veniunt cum pari titulo ad petendam immisionem, via ordinaria agendum, latè exposui *in parte inscripta de legit. contradic. quæst. 2. art. 1.* In re autem nostra, tituli sunt pares, nam duæ collationes diuersorum Ordinarij æquales sunt, ut nemo ambigit; prouisio verò Summi Pontificis in reseruatis æqualis est collationi Episcopi, in non reseruatis; vnde cum ex vna prætendatur beneficium nō reseruatum, ex alia prætendatur reseruatum, antequam de reseruatione appareat, nullarum istarum prouisionum potest dici potentior, ideo pro paribus interim iudicabuntur; qua de re vide plenè *articulum primum, secundum, & tertium partis, quam de leg. contr. inscripsimus quæst. 15.* quæcunque enim ibi proposita sunt, ad hunc quæque locū referri, opportunè possunt.
- Fallit, si † in continenti appareat de bono iure vnus, & malo alterius, tunc enim fouens bonum ius, est immittendus, ne calumniosa contradicatio impediat tramites iuris; Exemplum; Si vnus prætendat collationem spectare ad Ordinarium, alius ad Capitulum, & in continenti appareat ad Ordinarium spectare; habens enim collationem ab Ordinario erit immittendus. Qua † in re notandum, vltimum statum esse attendendum, ut voluit *Rota diuers. decis. 167. sub nu. 2. par. 1. & decis. 196. ead. par. 1.* Si ergo
- † appareat in continenti, vltimum statum esse, ut Ordinarius conferat, collatio illius erit rata habenda, & qui eam obtinuit immittendus, deinde de meritis, latius in petitorio agendum; Animaduertendum † tamen quantum ad inducendum vltimum statum, collationem factam ab vno, non inuerrere possessionem conferendi alterius sine illius scientia, & ideo necesse esse docere de scientia, ad hoc ut vnus amittat possessionem, cum ei ita dicatur inhærere, ut eum ignorantē alius priuare non possit, *d. decis. 167. in fin.*

S V M M A R I V M Articuli Tertij.

- 19 *Indultum tollit impedimentum reseruationis, & obstaculum conferendi, & redigit ad eum statum ordinarium, quo est in beneficijs non reseruatis.*
- 20 *Collatio, si cessante reseruatione, esset Collegio simultanea, non obtinet immisionem, si forte solus Ordinarius cōtulerit.*
- 21 *Conferendi ius nō mutatur vigore indulti, sed eo gaudēs, eam retinet partem, quæ, cessante reseruatione, ad eum spectaret.*
- 22 *Indultum concessum Cardinali de conferendis beneficijs ad collationem suam de iure spectantibus, non comprehendit beneficia, in quorum possessione conferendi alius existat, licet de iure collatio ad ipsum Cardinalem spectaret.*
- 23 *Collatio non obtinet immisionē facta, vigore indulti, si appareat de possessione conferendi alterius.*
- 24 *Prouisus ab habente indultum conferendi beneficia reseruata tenetur probare vacationem in mensa reseruato, alias non immittitur.*

ARTICVLVS III.

An ex collatione facta vigore indulti concedentis collationem in reseruatis, agatur ad instar beneficij nostri.

- 19 **B** Reuiter agendo, pro responsione animaduertendum, indultum † nihil

hil aliud operari, quam vt tollat impedimentum reſeruatiſſionis, & obſtaculum conferendi; *Put. deciſ. 206. num. 2. lib. 1. Caſſad. deciſ. 3. num. 4. de priuileg. latifſimè Gonzal. gloſſ. 24. num. 25. fol. 431. Rota in Reatina præpoſitura 22. Ianuarij 1615.* ideo tali impedimento ceſſante, rem ad eum ſtatum redigi, quo Ordinarius beneficia ad ſuam collationem ſpectantia conferat; hinc eſt, vt quicquid de tali collatione diximus in ſuperiori articulo, illud omne ad hunc articulum ſit referendum.

20 Declara, vt † ſi ceſſante reſeruatiſſione, collatio eſſet Collegio ſimultanea, & ſolus conferat Ordinarius in vim indulti, non eſſe locum immiſſioni, quia ius † conferendi non mutatur vigore indulti, ſed eo gaudens, eam retinet partem, quæ, ceſſante reſeruatiſſione ad eum ſpectaret. *Rota in Hiſſpalen. portionis 19. Ianuarij 1594. coram Card. Pamphilio.*

22 Declara, ſiue limita, † vt indultum conceſſum Cardinali de conferendis beneficijs ad collationem ſuam de iure ſpectantibus, non comprehendat beneficia, in quorum poſſeſſione conferendi alius exiſtat, licet collatio de iure ad ipſum Cardinalem ſpectaret, & quod ſit in ſua diœceſi. *Put. deciſ. 206. lib. 1. & ideo † ſi tale beneficium contulerit Cardinalis, & appareat de poſſeſſione conferendi alterius, locus non erit immiſſioni, conſtat enim collationem nullam eſſe.*

24 Declara ſecundo, vt † prouiſus ab habente indultum conferendi beneficia reſeruata, teneatur probare vacationem in menſe reſeruato, alias excluditur, & ſic non datur immiſſio, *Gonzal. gloſſ. 11. num. 42. fol. 325.*

S V M M A R I V M Articuli Quarti.

25 *Inſtitutus ab Ordinario vigore præſentationis patronorum, obtinet immiſſionem ad inſtar remedij legis noſtræ.*

Amplia, vt infra num. 27.

Et ſubamplia, vt num. 31.

26 *Ordinarius in beneficijs iuriſpatronatus,*

ſtante præſentatione, habet idem ius, quod in reſeruatis Summus Pontifex.

28 *Ius præſentandi de ſui natura transfertur ad heredes etiam extraneos.*

29 *Non tamen transfertur in coniunctos, non heredes, niſi ſit familiare, vel gentilitium.*

30 *Ius præſentandi præſumitur hereditarium, non vero familiare, aut gentilitium, niſi probetur.*

32 *Impetratio prouiſionis Apoſtolice, beneficij patronati facta ab aliquo tanquam præſentati à medietate patronorum, eſt ſubreptitia, quando non cõſtat de quaſi poſſeſſione præſentandi.*

33 *Beneficium, per appoſitionem manus Papæ, regulariter ſit affectum.*

34 *Non tamen hoc habet locum in beneficio iuriſpatronatus.*

35 *Reſeruatio tacita ex oppoſitione manus Papæ, non habet locum in beneficio iuriſpatronatus Laicorum, neque expreſſa.*

ARTICVLVS IV.

An inſtituto ab Ordinario vigore præſentationis patronorum habentium ius præſentandi, detur immiſſio ad inſtar beneficij legis noſtræ.

25 **A**ffirmatiua † ſententia eſt tenenda, quam tenuit *Rota in Vrbinaten. beneficij 28. Ianuarij 1613. coram R. P. D. Vbaldo, & in eadem coram eodem 14. Iunij eiufdem anni 1613.* vbi determinat, inſtituto ab Epifcopo, vigore præſentationis factæ ab habente iuriſpatronatus, dandam eſſe immiſſionem.

26 Ratio eſt, † quia ſtante præſentatione opportuna patronorum habentium ius præſentandi, Ordinarius habet ad inſtituendum tantum ius, quantum in reſeruatis Summus Pontifex; ideo eandem reuerentia litteris Ordinarij debita, quæ debetur Apoſtolicis, & ita omni mora omiſſa, concedenda eſt immiſſio.

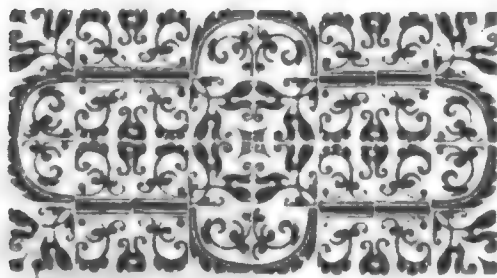
27 Amplia etiam ſi reperiatur alius præſentatus ab eo, qui ſe prætendit compar-

- tronum, cum tamen ius præsentandi verè non habeat; non enim impedit alterius præsentati institutionem, eiusque effectum. Exemplum ex contingenti facto habetur *in d. Valentina beneficij*, ubi duo fuerant præsentati à duabus Sororibus, alter ab ea, quæ à fratre vero patrono fuerat instituta; & ita in quam ius præ-
- 28 sentandi transierat, † quod de sui natura transfertur ad hæredes etiam extraneos, *gloss. in cap. pie mentis 16. quæst. 4. circa fin. & in cap. cum sæculum, ubi Doctor. de iure patron. Felyn. in cap. causam num. 8. de præscript. Ancharan. conf. 81. Couar. qui alios congerit lib. 2. variar. resolution. cap. 18. num. 6. Rota in Aretina Cappellanie 1. Iunij 1584. coram Bualo, & in Agaten. Iurispatronatus 4. Martij 1602. coram Card. Pamphilio*. Alter ab ea, quæ non fuerat instituta, & per consequens in quam, stante testamento
- 29 non erat translatum ius, † quod non transfertur in coniunctos non hæredes, nisi sit familiare, & gentilicium, quale
- 30 non præsumitur † habetur enim pro hæreditario, nisi contrarium probetur, capit. 1. ubi Abb. num. 2. cap. cum sæculum, ubi idem Abb. num. 3. & 4. de iur. patron.

cum alijs allegat. in d. Vrbinate. coram Vbaldo, primus enim est immittendus, non obstante secundo, *ut in dicta Vrbinate.*

- 31 Subampia † etiam si secundus obtinisset prouisionem Apostolicam, tanquam præsentatus à medietate patronorum existentium in quasi possessione præsentandi, ut voluit Rota in d. Vrbinate. Et ratio est, † quia cum non constet de quasi possessione præsentandi, talis prouisio est subreptitia. *Rota decis. 47. de reservat. in antiq. Mohed. decis. 8. eod. tit. Put. decis. 350. & 414. nu. 3. cum alijs adductis in d. Vrbinate. & per consequens nulla, Caputaquen. decis. 49. par. 2.*
- 33 Neque obstat per † appositionem manus Papæ, beneficium videri affectum, *cap. ut nostram de appellat.* hoc enim non habet locum in beneficio iurispatronatus
- 34 Laicorum, in quo † non cadit reservatio tacita ex appositione manus Papæ, sicut nec cadit expressa, ut fuit resolutum in causa *Firmana beneficij 13. Maij 1596. coram Card. Pamphilio, & in d. Vrbinate. 28. Ianuarij 1613. coram R. P. D. Vbaldo.*

L A V S D E O.

I N D E X

O M N I V M R E R V M,

N E C N O N V E R B O R V M,

quæ in Opere notanda proponuntur .

A

Abolitionis exceptio non rejicitur ea replicatione testamentum in consulto abolutum, si replicatio sit testibus probanda, quæst. 2. num. 334.

Abutens rebus alienis, quando iuste credit suas esse, nullam patitur penam, q. 8. num. 536.

Abuti rebus suis Dominus potest non vero restituendis, q. 8. num. 489.

Accessiones hereditaria, nihil aliud sunt, quam fructus, q. 8. num. 570.

Accessorium cessat cessante principali, q. 1. n. 129.

Accessorium sequitur suum principale, q. 8. nu. 70.

Accidentia non attenduntur, q. 8. num. 418.

Accidentia sine substantia consistere nequeunt, q. 1. num. 130.

Acquirendi iura, non quaruntur nobis per eos, qui sunt in potestate nostra, q. 10. num. 20.

Declara, ut infra num. 22.

Acquirendum negligere, licet alteri ex eo commodum sequi deberet, quilibet potest, quæsitum autem alienare non potest, q. 8. num. 451.

Acta ad sui essentiam scripturam requirunt, q. 1. num. 55.

Acta iudiciaria possunt etiam testibus probari, q. 1. num. 50.

Acta iudicij, quando scriptura interuenit à principio, & fuit amissa, probantur testibus, q. 6. num. 62.

Acta publica coram Iudice facta eandem vim habent, quam instrumenta à solo Notario rogata, q. 6. num. 28.

Acta publica faciunt notorium, q. 2. num. 250.

Actibus à filio familias celebratis, quando se gerit pro emancipato, validitatem lex tribuit, nõ minus, ac si esset emancipatus, q. 3. num. 255.

Declara, quando aliquo tempore pro emancipato se gessit, ut posset publice pro tali haberi, q. 3. num. 256.

Declara, quo ad actus inter viuos, non verò testamentum, num. 271.

Actio de dote consolidatur in filiam, per mortem patris, q. 8. num. 530.

Actio de dote, ob patris inopiam, patri denegatur, & soli competit filia, q. 8. num. 531.

Vide infra num. 552.

Actio dubia nihil operatur, q. 8. nu. 999. & q. 19. num. 141.

Actio non debet extendi, neque de re ad rem, neque de personam ad personam, nisi lege expressè cautum sit, q. 8. num. 808.

Actio personalis non tribuit ius in rem, sed in personam, q. 1. num. 813.

Actio personalis oritur ex donatione ad cogendum donantem ad tradendum, q. 3. num. 811.

Actio possessoria qualibet cedi potest, q. 10. nu. 70.

Item interdictum quodlibet possessorium.

Actio, quando simpliciter proponitur, sufficit utilem competere, q. 8. num. 813.

Actio, quod metus causa, qua semel contra heredem locum habuit, successiue contra secundum heredem, & reliquos competit, q. 10. num. 95.

Actio subrogata in locum actionis extinctæ, pro extincta habetur, q. 8. num. 95.

Actio subrogata in locum alterius temporalis, temporalis dicitur, q. 8. num. 97.

Subrogata autem in locum perpetua, perpetua fit, licet secundum se temporalis esset, q. 8. n. 98.

Declara, ut infra num. 116.

Actionem suam in continenti probare regulariter non tenetur actor, q. 2. num. 158.

Actionem sufficit semel ad heredem peruenisse, ut perpetua sit, q. 10. num. 77.

Actiones omnes morales determinantur à fine, & obiecto, q. 3. num. 647.

Amplia, siue finis sit exterior, siue interior, num. 648.

Actiones per additionem hereditatis confusa, reuiuiscunt in restitutione fideicommissi, q. 8. nu. 981.

Actiones perpetua nõ tolluntur minori spatio triginta annorum, q. 1. num. 79.

Actiones sunt Iuris Civilis, q. 7. num. 111.

Actor, & reus, aliquando ad imparia iudicantur, q. 19. num. 108.

Actor, & reus non sunt iudicandi ad imparia, q. 6. num. 150.

P p p Actor

Index omnium rerum,

*A*ctor in dubio tenetur probare, [q. 8. num. 992.](#)
*A*ctor non admittitur amplius ad probandum, dilationibus transactis, [q. 2. num. 183.](#)
 Fallit si offerat se in continenti probaturum, [num. 184.](#)
*A*ctore non probante reus absolvitur, [q. 2. nu. 222.](#) & [q. 8. num. 881.](#) & infra [num. 888.](#)
*A*ctori incumbit onus probandi, [q. 8. num. 857.](#)
 Maxime ea in quibus suam fundat intentionem, [num. 858.](#)
 Etiam si nullo modo appareat de bono iure rei conuerti, [num. 859.](#)
*A*ctori sufficit ea in iudicium deduxisse ex quibus resultat fundamentum suae intentionis, absque eo, quod probet ea, quae veniunt in replicatione, [q. 8. num. 1083.](#)
*A*ctu uno permissio, permisi quoque dicitur, quicquid sequitur ex eo, non requirens aliud factum extrinsecum, [q. 8. num. 693.](#)
*A*ctum faciens, dicitur se refringere ad regulas, de eo actu disponentis, [q. 17. num. 21.](#)
*A*ctum impugnans sustinet onus probandi eius, quod actum reddit inualidum, [q. 8. num. 1052.](#)
 Declara, quando impugnans non habet suam intentionem fundatam, [q. 8. num. 1085.](#)
*A*ctus Canonici, puta } possunt Iudicis officio con-
 Electio } firmari, seu firmi decla-
 Institutio } rari, [q. 16. num. 22.](#)
*A*ctus facti a filio familias, uti emancipato, ut sustineantur, sufficit, ut spatium decem annorum pro emancipato se habuerit sciente, & patiente patre, [q. 3. num. 254.](#)
*A*ctus agentium requirunt subiectum bene dispositum, [q. 3. num. 501.](#)
*A*ctus contra leges factus omni effectu caret, [q. 3. num. 993.](#)
*A*ctus factus valet, quando non forma illius est a iure prohibita, sed causa, [q. 3. num. 1129.](#)
 Declara, ut valeat in fauorem Fisci, [nu. 1130.](#)
*A*ctus idem potest esse duplici ratione malus, ratione obiectus, & termini, & ratione intentionis, [q. 3. num. 649.](#)
*A*ctus iudicarij testibus non probantur, [q. 1. n. 59.](#)
*A*ctus ut sustineatur est facienda interpretatio, [q. 14. num. 16.](#)
*A*ctus momentanei, necessitate cogente interiecti, unitatem contextus non tollunt, [q. 2. num. 357.](#)
*A*ctus omnis a potentia, & voluntate, tanquam a materia, & forma proficiscuntur, quasi, [3. num. 143.](#)
*A*ctus pendet a potestate agentis, non solum in quantum potestas est facti, sed etiam in quantum est iuris, [q. 3. num. 144.](#)
*A*ctus per quem deferitur hereditas, licet fictus sit, facit verum heredem, [q. 7. num. 169.](#)
*A*ctus validitati, & non rescissioni iura fauent, [q. 8. num. 1051.](#)
*A*ctus, ut sustineatur, & non corruat in continen-

ti facta dicuntur in ipso actu intercessisse, si ad eius validitatem erant necessaria, [q. 2. num. 15.](#)
*A*dcundi ius non est transmissibile ad heredes extraneos, [q. 10. num. 150.](#)
*A*diectum non potest esse sine subiecto, [q. 1. nu. 83.](#)
*A*dipiscenda remedium non competit illi, qui semel possessionem obtinuit, [q. 16. num. 2.](#)
*A*dipiscenda remedium non datur possidenti, [q. 13. num. 123.](#)
*A*dipiscendi remedia sunt transmissibilia, [q. 10. num. 110.](#)
*A*dministratores, qui dicit se non fecisse inuentarium, quia non inuenit bona, debet hanc negatiuam probare, [q. 8. num. 1070.](#)
*A*dministratori in testamento constituto legis nostra beneficium competit, [q. 15. num. 80.](#)
 Dummodo formaliter veniat, ut administrator, [num. 81.](#)
 Declara primo, ut saltem competat immissio Iudicis officio, [num. 83.](#)
 Declara secundo, ut competat, vel beneficium legis nostrae, vel Iudicis officium, non solum ad obtinendam possessionem, sed adeptam confirmandam, [num. 84.](#)
 Declara tertio, etiam si venientes ab intestato, possessionem occupassent, [num. 85.](#)
 Declara quarto, ut administratori hoc beneficium competat, licet fuerint dati executores, quando administratori fuit impositum, ut eueniente casu restitutionis, is hereditatem restituat, [num. 87.](#)
 Declara quinto, etiam si administratio in Codicillis fuerit declarata, dummodo in testamento data, [num. 88.](#)
 Declara ultimo, ut administratori concedatur immissio, saltem per bonorum possessionem, secundum tabulas, quando heres fuit institutus sub conditione, & nondum purificata fuit conditio, [num. 89.](#)
 Administratori, legis nostrae remedium competit, [q. 15. num. 73.](#)
 Adoptatus a coniuncto ascendenti transit in potestatem adoptantis, & instituto ab illo dum viuit pater adoptiuus, non competit hoc beneficium, [q. 3. num. 719.](#)
 Adoptatus ab extraneo non transit in potestatem adoptantis, [q. 3. num. 717.](#)
 Adoptatus ab extraneo remanet in potestate patris naturalis, & instituto ab illo, dum pater naturalis viuit, non competit legis nostrae beneficium, [q. 3. num. 714.](#)
 Aduocatus }
 Doctor } propter merita concubina donare
 Miles } possunt, [q. 3. num. 1109.](#)
 Clericus }
 Declara, ut valeat donatio in quantum merita aequivalent, secus in quantum donatio excedit, [q. 3. num. 1110.](#)

Hoc

Et verborum.

- Hoc autem, an aequiueant cognoscere spectat ad Iudicis arbitrium, q. 3. num. 1111.*
Debetque de his meritis constare aliter, quam per assertionem donantis, aut instituentis, q. 3. num. 1112.
- Aduocatus } Concubinae suae donare ne-*
Doctor } queunt, aut eam instituere,
Milites omnes } q. 3. num. 1121.
togata militia }
- Amplia etiam in licentiato, q. 3. num. 1122.*
Amplia etiam in Notario, num. 1123.
Declara, ut infra num. 1128.
- Aduocatus non potest à concubina institui, Vide Clericus.*
- Adulterij accusans uxorem, si probet violatam, pudicitiam ex osculo non obtinet, licet obtenturus fuisset, si accusasset de pudicitia violata, q. 16. num. 6.*
- Adulterium sine fraude reduplicatiua, non rumpit pacem initam cum viro adulterate, q. 8. num. 533.*
- Cum fraude autem reduplicata, pacem rumpit, q. 8. num. 534.*
- Aequiparati casus à lege antiqua recipiunt eandem dispositionem, quamuis lex noua in uno tantum disponat, q. 6. num. 108.*
- Aequitas eadem, ubi adest, eadem adest Iuris dispositio, q. 4. num. 3.*
- Amplia etiam in exorbitantibus à regulis Iuris, q. 4. num. 4.*
- Declara, ut infra num. 49.*
- Aequitas quod quisque Iuris non minus respicit decisoria, quam ordinaria, q. 3. num. 767.*
- Affirmantis id quod non praesumitur probandi sunt partes, q. 8. num. 879.*
- Affirmare, vel negare, de uno quoque est verum, q. 6. num. 53. & 333. & q. 8. num. 8.*
- Afflictis non est addenda afflictio, q. 6. num. 80.*
- Agens ad reuocationem rei fideicommissi subiecta alienata, debet probare scientiam alienantis, q. 8. num. 540.*
- Intellige, si sit haeres succedens ab intestato, secus si sit extraneus, qui sine testamento haeres esse non potuerit, q. 8. num. 541.*
- Agens ex iure inualido, etiam si babeat ius validum, non obtinet, q. 16. num. 4.*
- Agens ex una causa, & probans ex alia succumbit, q. 16. num. 3.*
- Agens non probans suam intentionem, non tam à reo repellitur, quam se ipsum repellit, q. 2. n. 221.*
- Agens requirit subiectam bene dispositum, q. 3. num. 704.*
- Agenti de damno euitando magis consulendum, quam agenti de lucro faciendo, q. 3. num. 996.*
- Agenti necessarium est patiens bene dispositum, q. 3. num. 571.*
- Agere nemo potest cogi inuitus, q. 16. num. 32.*
- Agere nemo potest, nisi pro iure, quod habet, q. 18. num. 20.*
- Agere prohibitus potest implorare officium Iudicis, q. 4. num. 60.*
- Agere, qui potest, potest etiam constituere in mora, q. 3. num. 1037.*
- Agnatione cessante, cessat legitima agnatorum tutela, non autem effectus tuitionis anteacta, q. 1. num. 179.*
- Agnationis splendor, diuitijs, & opibus maxime conseruatur, q. 8. num. 647.*
- Agnatus per arrogationem non differt ab agnato à natiuitate, q. 3. num. 727.*
- Alienans rem mobilem alienam scienter, furtum facit, q. 8. num. 538.*
- Alienare dicitur mulier dando dotem, si statuto cautum, ut vir dotem lucretur, q. 3. num. 1041.*
- Alienare, & in legitimam, & Trebellianicam imputare potest aliquam rem grauatus, q. 8. num. 872.*
- Alienare is dicitur, qui patitur vsucapi, & qui non vtendo, seruitutem amittit, q. 8. num. 557.*
- Alienare is dicitur, qui praestat occasionem, ut res sibi auferatur, q. 8. num. 556.*
- Alienare prohibitus, non dicitur alienare, si Monasterium ingrediatur, q. 8. num. 694.*
- Declara etiam in bonis fideicommissi subiectis alienari prohibitis, q. 8. num. 695.*
- Alienare prohibitus pro concurrenti quantitate legitima, & trebellianica, statim alienare potest, q. 8. num. 920.*
- Alienare quis potest rem alienam, tenetur tamen de eiusione, q. 8. num. 561.*
- Alienasse extra familiam videtur, ac prohibitioni controuersisse, qui ab intestato decessit, si proximiores successuri non erant de familia, q. 4. num. 13.*
- Alienata à grauato possidens, quando sit legitimus contradicitor aduersus fideicommissarium petentem immisionem, q. 8. nu. 1031. 1035. 1036.*
- Alienata non sufficere pro legitima, & trebellianica probandi onus incumbit heredi, quando probabiliter, alienata legitimam, & trebellianicam complectuntur, q. 8. num. 995.*
- Declara, ut num. 1003. & 1004.*
- Alienata primo etiam in fideicommissi puro, tuta sunt, & irreuocabilia, pro concurrenti quantitate detractionum, grauato competentium, q. 8. num. 903.*
- Alienata, primò in detractionibus sunt imputanda, q. 8. num. 873.*
- Alienata primò in legitimam imputantur, q. 8. num. 850.*
- Alienatio } respectu eiusdem corporis in*
Deterioratio } infinitum distant, respectu
hereditatis, possunt non distare, q. 8. num. 495.
- Alienatio, & deterioratio rerum fideicommissi subiectarum aequè continentur verbis legis Imperator ff. ad Trebellianum, q. 8. num. 447.*

Index omnium rerum,

*A*ctor in dubio tenetur probare, [q. 8. num. 992.](#)
*A*ctor non admittitur amplius ad probandum, dilationibus transactis, [q. 2. num. 183.](#)
*F*allit si offerat se in continenti probaturum, [num. 184.](#)
*A*ctore non probante reus absolvitur, [q. 2. nu. 222.](#) & [q. 8. num. 881.](#) & [infra num. 888.](#)
*A*ctori incumbit onus probandi, [q. 8. num. 857.](#)
*M*aximè ea in quibus suam fundat intentionem, [num. 858.](#)
*E*tiam si nullo modo appareat de bono iure rei conuerti, [num. 859.](#)
*A*ctori sufficit ea in iudicium deduxisse ex quibus resultat fundamentum sue intentionis, absque eo, quod probet ea, quæ veniunt in replicatione, [q. 8. num. 1081.](#)
*A*ctu uno permisso, permisti quoque dicitur, quicquid sequitur ex eo, non requirens aliud factum extrinsecum, [q. 8. num. 693.](#)
*A*ctum faciens, dicitur se restringere ad regulas, de eo actu disponentis, [q. 17. num. 25.](#)
*A*ctum impugnans sustinet onus probandi eius, quod actum reddit inualidum, [q. 8. num. 1052.](#)
*D*eclara, quando impugnans non habet suam intentionem fundatam, [q. 8. num. 1085.](#)
*A*ctus Canonici, puta } possunt Iudicis officio con-
*E*lectio } firmari, seu firmi declarari, [q. 16. num. 22.](#)
*I*nstitutio }
*A*ctus facti à filio familias, uti emancipato, ut sustineantur, sufficit, ut spatium decem annorum pro emancipato se habuerit sciente, & patiente patre, [q. 3. num. 254.](#)
*A*ctus agentium requirunt subiectum bene dispositum, [q. 3. num. 501.](#)
*A*ctus contra leges factus omni effectu caret, [q. 1. num. 991.](#)
*A*ctus factus valet, quando non forma illius est à iure prohibita, sed causa, [q. 3. num. 1129.](#)
*D*eclara, ut valeat in fauorem Fisci, [nu. 1130.](#)
*A*ctus idem potest esse duplici ratione malus, ratione obiectus, & termini, & ratione intentionis, [q. 3. num. 649.](#)
*A*ctus iudicarij testibus non probantur, [q. 1. num. 59.](#)
*A*ctus ut sustineatur est facienda interpretatio, [q. 14. num. 16.](#)
*A*ctus momentanei, necessitate cogente interiecti, unitatem contextus non tollunt, [q. 2. num. 357.](#)
*A*ctus omnis à potentia, & voluntate, tanquam à materia, & forma proficiuntur, [quest. 3. num. 143.](#)
*A*ctus pendet à potestate agentis, non solum in quantum potestas est facti, sed etiam in quantum est iuris, [q. 3. num. 144.](#)
*A*ctus per quem defertur hereditas, licet fictus sit, facit verum heredem, [q. 7. num. 169.](#)
*A*ctus validitati, & non rescissioni iura fauent, [q. 8. num. 1051.](#)
*A*ctus, ut sustineatur, & non corruat in continen-

ti facta dicuntur in ipso actu intercessisse, si ad eius validitatem erant necessaria, [q. 2. num. 15.](#)
*A*deundi ius non est transmissibile ad heredes extraneos, [q. 10. num. 150.](#)
*A*diectum non potest esse sine subiecto, [q. 1. num. 83.](#)
*A*dipiscenda remedium non competit illi, qui semel possessionem obtinuit, [q. 16. num. 2.](#)
*A*dipiscenda remedium non datur possidenti, [q. 13. num. 123.](#)
*A*dipiscendi remedia sunt transmissibilia, [q. 10. num. 110.](#)
*A*dministratores, qui dicunt se non fecisse inuentarium, quia non inuenit bona, debet hanc negatiuam probare, [q. 8. num. 1070.](#)
*A*dministratori in testamento constituto legis nostra beneficium competit, [q. 15. num. 80.](#)
*D*ummodo formaliter veniat, ut administrator, [num. 81.](#)
*D*eclara primo, ut saltem competat immissio Iudicis officio, [num. 81.](#)
*D*eclara secundo, ut competat, vel beneficium legis nostre, vel Iudicis officium, non solum ad obtinendam possessionem, sed adeptam confirmandam, [num. 84.](#)
*D*eclara tertio, etiam si venientes ab intestato, possessionem occupassent, [num. 85.](#)
*D*eclara quarto, ut administratori hoc beneficium competat, licet fuerint dati executores, quando administratori fuit impositum, ut eueniens casu restitutionis, is hereditatem restituat, [num. 87.](#)
*D*eclara quinto, etiam si administratio in Codicillis fuerit declarata, dummodo in testamento data, [num. 88.](#)
*D*eclara ultimo, ut administratori concedatur immissio, saltem per bonorum possessionem, secundum tabulas, quando hares fuit institutus sub conditione, & nondum purificata fuit conditio, [num. 89.](#)
*A*dministratori, legis nostre remedium competit, [q. 15. num. 73.](#)
*A*doptatus à coniuncto ascendenti transit in potestatem adoptantis, & instituto ab illo dum viuit pater adoptiuus, non competit hoc beneficium, [q. 3. num. 719.](#)
*A*doptatus ab extraneo non transit in potestatem adoptantis, [q. 3. num. 717.](#)
*A*doptatus ab extraneo remanet in potestate patris naturalis, & instituto ab illo, dum pater naturalis viuit, non competit legis nostre beneficium, [q. 3. num. 714.](#)
*A*duocatus }
*D*octor } propter merita concubina donare
*M*iles } possunt, [q. 3. num. 1109.](#)
*C*lericus }
*D*eclara, ut valeat donatio in quantum merita aequivalent, secus in quantum donatio excedit, [q. 3. num. 1110.](#)

Et verborum.

Hoc autem, an equiualeant cognoscere spectat ad Iudicis arbitrium, q. 3. num. 1111.
 Debetque de his meritis constare aliter, quam per assertionem donantis, aut instituentis, q. 3. num. 1112.
 Aduocatus } Concubinae suae donare ne-
 Doctor } queunt, aut eam instituere,
 Milites omnes } q. 3. num. 1121.
 togata militia }
 Amplia etiam in licentiato, q. 3. num. 1122.
 Amplia etiam in Notario, num. 1123.
 Declara, ut infra num. 1128.
 Aduocatus non potest a concubina institui, Vide Clericus.
 Adulterij accusans uxorem, si probet violatam, pudicitiam ex osculo non obtinet, licet obtenturus fuisset, si accusasset de pudicitia violata, q. 16. num. 6.
 Adulterium sine fraude reduplicatiua, non rumpit pacem initam cum viro adulterata, q. 8. num. 333.
 Cum fraude autem reduplicata, pacem rumpit, q. 8. num. 334.
 Aequiparati casus a lege antiqua recipiunt eandem dispositionem, quamuis lex noua in uno tantum disponat, q. 6. num. 108.
 Aequitas eadem, ubi adest, eadem adest Iuris dispositio, q. 4. num. 3.
 Amplia etiam in exorbitantibus a regulis Iuris, q. 4. num. 4.
 Declara, ut infra num. 49.
 Aequitas quod quisque Iuris non minus respicit decisoria, quam ordinaria, q. 3. num. 767.
 Affirmantis id quod non praesumitur probandi sunt partes, q. 8. num. 879.
 Affirmare, vel negare, de uno quoque est verum, q. 6. num. 33. & 333. & q. 8. num. 8.
 Afflictis non est addenda afflictio, q. 6. num. 80.
 Agens ad reuocationem rei fideicommissi subiecta alienata, debet probare scientiam alienantis, q. 8. num. 540.
 Intellige, si sit haeres succedens ab intestato, si sit extraneus, qui sine testamento haeres esse non potuerit, q. 8. num. 541.
 Agens ex iure inualido, etiam si habeat ius validum, non obtinet, q. 16. num. 4.
 Agens ex una causa, & probans ex alia succumbit, q. 16. num. 3.
 Agens non probans suam intentionem, non tam a reo repellitur, quam se ipsum repellit, q. 2. n. 221.
 Agens requirit subiectum bene dispositum, q. 3. num. 704.
 Agenti de damno euitando magis consulendum, quam agenti de lucro faciendo, q. 3. num. 996.
 Agenti necessarium est patiens bene dispositum, q. 3. num. 571.
 Agere nemo potest cogi inuitus, q. 16. num. 32.
 Agere nemo potest, nisi pro iure, quod habet, q. 18.

num. 20.
 Agere prohibitus potest implorare officium Iudicis, q. 4. num. 60.
 Agere, qui potest, potest etiam constituere in mora, q. 3. num. 1037.
 Agnatione cessante, cessat legitima agnatorum tutela, non autem effectus tuitionis antea facta, q. 1. num. 179.
 Agnationis splendor, diuitijs, & opibus maxime conseruatur, q. 8. num. 647.
 Agnatus per arrogationem non differt ab agnato a natiuitate, q. 3. num. 727.
 Alienans rem mobilem alienam scienter, furtum facit, q. 8. num. 538.
 Alienare dicitur mulier dando dotem, si statuto cautum, ut vir dotem lucretur, q. 3. num. 1041.
 Alienare, & in legitimam, & Trebellianicam imputare potest aliquam rem grauatus, q. 8. num. 872.
 Alienare is dicitur, qui patitur vsucapi, & qui non vtendo, seruitutem amittit, q. 8. num. 557.
 Alienare is dicitur, qui praestat occasionem, ut res sibi auferatur, q. 8. num. 556.
 Alienare prohibitus, non dicitur alienare, si Monasterium ingrediatur, q. 8. num. 694.
 Declara etiam in bonis fideicommissi subiectis alienari prohibitis, q. 8. num. 695.
 Alienare prohibitus pro concurrenti quantitate legitima, & trebellianica, statim alienare potest, q. 8. num. 920.
 Alienare quis potest rem alienam, tenetur tamen de eiusdem, q. 8. num. 561.
 Alienasse extra familiam videtur, ac prohibitioni contrariu, qui ab intestato decessit, si proximiores successuri non erant de familia, q. 4. num. 13.
 Alienata a grauato possidens, quando sit legitimus contradicitor aduersus fideicommissarium petentem immisionem, q. 8. nu. 1031. 1035. 1036.
 Alienata non sufficere pro legitima, & trebellianica probandi onus incumbit heredi, quando probabiliter, alienata legitimam, & trebellianicam complectuntur, q. 8. num. 995.
 Declara, ut num. 1003. & 1004.
 Alienata primo etiam in fideicommissi puro, tuta sunt, & irreuocabilia, pro concurrenti quantitate detractionum, grauato competentium, q. 8. num. 903.
 Alienata, primo in detractionibus sunt imputanda, q. 8. num. 873.
 Alienata primo in legitimam imputantur, q. 8. num. 850.
 Alienatio } respectu eiusdem corporis in
 Deterioratio } infinitum distant, respectu
 hereditatis, possunt non differre, q. 8. num. 495.
 Alienatio, & deterioratio rerum fideicommissi subiectarum aequae continentur verbis legis Imperator ff. ad Trebellianum, q. 8. num. 447.

Index omnium rerum,

Alienatio, & deterioratio rerum restituendarum aequè sunt restitutioni opposita, q.8. num.448.
Alienatio bonorum fideicommissis subiectorum, facta ante conditionis euentum, sustinetur, nec ante conditionis purificationem potest reuocari, q.8. num.352. & 622.
Alienatio expressè à testatore prohibita, si fiat, est ipso iure nulla, q.8. num.342.
Alienatio facta à grauato ad tempus incertum, valet usque ad temporis aduentum, q.8. n.466.
Alienatio facta in fraudem creditorum, illis nocere nequit, q.8. num.586.
Alienatio, in qua tempore contractus requiebat solemnitas, valet, quando in continenti ante, vel post solemnitas intercessit, q.2. num.9.
Alienatio, quantum ad acquirentem attinet, vires suas obtinet, quamuis per contractum fuerit prohibita, q.8. num.198.
Alienatio rei subiecta fideicommissis, facta à grauato sine fraude, & ita ab ignaro fideicommissi, valet, q.8. num.539.
Alienatio rerum fideicommissis subiectarum, praesumitur dolosa, quando est omnium bonorum, vel maioris partis, q.8. num.472.
Alienatione facta contra conuentionem, stipulator agit ad pœnam conuentam, vel ad id quod interest, vel rem à promissore condicit, & loco rei aestimationem consequitur, q.8. num.187.
Alienatione per pactum prohibita, non cœsetur prohibita alienatio legis, sed hominis, q.8. nu.692.
Alienatione prohibita, cum primum grauatus bona in extraneum confert, fideicommissi dies cedit, q.8. num.727.
Alienationes à fideicommissario non ignaro fideicommissi, facta ante euentum conditionis, vel diei conditione aduenta, vel die ipso iure resolvuntur, & dominium rei alienata in fideicommissarium transit, q.8. num.900.
Alienationes facte à grauato ignaro fideicommissi sustinentur, & non potest fideicommissarius ab emptore alienata vindicare, sed solum pretium à venditore grauato, q.8. num.906.
Declara, ut fideicommissarius volens recuperare bona sic alienata à tertio possessore, debeat probare scientiam alienantis, q.8. num.907.
Limita, ut procedat solum in heredibus ab intestato venientibus, secus in illis, qui solum ex testamento succedere possunt, q.8. num.909.
Sublimita, si fideicommissum non in testamento, sed in codicillis separatis, fuerit relictum, q.8. nu.910.
Limita secundo, quando grauatus, qui bona fide alienauit, non habet unde soluat pretium rei alienatae, q.8. num.911.
Limita tertio, ut alienatio facta non subsineatur, stante alienationis prohibitione, neque teneatur fideicommissarius agere ad pretium contra venditorem, q.8. num.913.
Quod intellige, siue alienatio ab ignorante igno-

ranti sit facta, siue scienter, q.8. num.914.
Alienationes factas non excedere legitimam probandi partes heredis esse, quinam voluerint, q.8. num.957.
Quo pacto dicti Auctores sint intelligendi, num.987. & seqq.
Alienationes factas redactas, esse ad non alienationem asserens, non habet fundatam intentionem, nisi appareat primò tot bona alienata, quae valorem detractionem aequent, q.8. num.904.
Alienationes prima sunt tutissima, q.8. num.875.
Alienationes prima tuta sunt, posteriores verò nequaquam, sed reuocantur in quantum excedit detractiones opportunas, q.8. num.1019.
Alienationis expressa prohibitio, impedit dominij translationem, q.8. num.728.
Alienationis prohibitio facta à testatore est quiddam seruanda, non tamen impedit, quominus pignora creditoribus distrabantur, & Fiscus vicefamam consequatur, q.1. num.27.
Alienationis prohibitio facta à testatore, ut neque ex causa dotis restituenda, fieri possit ex defectu potestatis non valet, q.3. num.150.
Alienationis prohibitio, in quantum legitimam grauatur, est irrita, & nulla, q.8. num.1093.
Alienationis prohibitio in volumis voluntatibus, impedit omnem dominij translationem, q.8. nu.195.
In contractibus verò, non impedit dominij translationem, q.8. num.196.
Alieno iure subiecti testari nequeunt, q.3. nu.15.
Alimenta debentur filiis in subsidium, ex bonis à filio recuperatis, in quibus creditores ususfructum ex persona patris retinent, q.3. num.583.
Alimenta debentur patri dilapidatori, in bonis filij, ab eo recuperatis, quamuis eorum ususfructus spectet ad creditores, q.8. num.584.
Alimenta, patri egenti, sunt praestanda ex fructibus bonorum ab eo ablatorum, ex remed. l. Imperator ff. ad Trebell. q.8. num.568.
Fallit, si aliunde habeat, unde viuatur, num.571.
Alimenta, viuente patre professio, debentur filio in bonis dicti patris, q.17. num.198. & 200.
Aliquando importat tempus remotum ab ipso nunc, tam praeteritum, quam futurum, q.2. num.109.
Aliquando non raro accipitur pro interdum, & denotat casualitatem, q.2. num.110.
Aliquid non fieri, & inutiliter fieri aequiparantur, q.8. num.941.
Alta indago replicationis causa bifariam dicitur necessaria, q.2. num.335.
Alta indago ubi est necessaria, cessat legis nostrae beneficium, q.8. num.837.
Altam indaginem requirentia non retardant legis nostrae beneficium, q.7. num.121.
Altam indaginem requirentia, siue dubietas consistat in facto, siue in iure valde intricato, non impediunt immisionem ex legis nostrae beneficio, q.12. num.132.

Altam

Et verborum.

Altam indaginem, quando requirant testes, q. 4. num. 159.

Alternatiua diuersitatem importat, q. 1. num. 88.

Ambages, difficultates, & indiscreta narrationes à Lure sunt remouenda, q. 1. num. 137.

Ammissio est quid facti, q. 6. num. 90.

Ammissio scripturae non praesumitur, q. 6. nu. 92.

Amor nullus vincit paternum, q. 8. num. 542.

Analoga idem significantia per posterius in fauorabilibus comprehenduntur, q. 3. num. 910.

Angustia intra quas apud veteres ex edict. Diui Adriani esset obtinenda immissio, q. 1. num. 64.

Anima facultates sedem habent in cerebro, q. 3. num. 70.

Animus est facti, q. 4. num. 166.

Animus, & } defuncti non transmittitur in-
Voluntas } heredes, q. 4. num. 175.

Anima virium facultates sunt plures, q. 3. nu. 69.

Animus testatoris in ultimis voluntatibus, totum facit, q. 17. num. 148.

Antecedens qui vult, vult etiam ea, quae ex eo consequuntur, q. 7. num. 105.

Antecedenti concessio, consequentia quoque concessa intelliguntur, q. 3. num. 1031.

Antecedenti qui assentitur, is quoque assensum probet, quae ex eo sequuntur, q. 8. num. 308.

Annus incipit executori curere, quando fuit interpellatus ab Episcopo, q. 15. num. 18.

Declara, ut num. 19.

Apparentia attenditur non veritas in legis nostrae beneficio, q. 3. num. 486.

Apparentiam in legis nostrae iudicio sequitur Iudex, q. 3. num. 155.

Appellabilis, quando semel facta est causa, ad fauorem vnius, debet remanere appellabilis ad fauorem alterius, q. 19. num. 116.

Appellandi tempus statuto Romano, ad octo dies redactum, q. 2. num. 150.

Appellatio à quacumque sententia est permessa, q. 2. num. 137.

Appellatio datur à sententia executoris, quando est mixtus in forma dignum, q. 19. num. 128.

Appellatio dicitur in continenti ad effectum, ut viua voce possit interponi, quando eodem die interponitur, Iudice adhuc sedente, qui nondum ad extraneos actus fuerit digressus, q. 2. n. 347.

Appellatio dicitur quaedam defensio, quae datur oppressis contra iniuriam Iudicis, q. 2. num. 152.

Appellatio dicitur tiriaca contra Iudicis venientiam, q. 2. num. 153.

Appellatio in arbitrarijs non est licita, quae st. 2. num. 272.

Appellatio non datur ab executione litterarum Apostolicarum, q. 19. num. 122.

Maximè si appellatio fuit calumniosa, nu. 124.

Amplia, ut neque commissio cause in Rota, possit causare attentata ante citationem, & inhibitionem, stante appellatione friuola, num. 124.

Appellatio non datur in arbitrarijs, quando Iudicis arbitrio est locus ob legis defectum, sed tunc Iudex equiparatur Principi, q. 2. n. 271.

Appellatio non datur in causis momentanea possessionis, q. 1. num. 253.

Appellatio non dicitur in continenti, si non fuit interposita eadem die, qua sententia lata, q. 2. num. 349.

Appellatio potest per testes probari, quando fuit in scriptis interposita, & deperdita, q. 6. num. 59.

Appellatio, quam appellans offert se in continenti iustificaturum, non excluditur per clausulam appellatione remota, q. 2. num. 66.

Appellatio, quando detur etiam si in litteris Apostolicis, adsit clausula appellatione remota, q. 19. num. 75. & 79.

Appellatio secundum aliquos dicitur in continenti, si eadem die coram Iudice fuerit proposita, quamuis Iudex ad extraneos actus fuerit digressus, q. 2. num. 351.

Hac sententia ex mente auctoris videtur tenenda, q. 2. num. 358.

Appellatio secundum aliquos dicitur in continenti, si eadem die interposita, antequam Iudex ad extraneos actus alienos à Iudicio fuerit digressus, vel etiam si fuerit digressus ad momentaneos necessitate coactus, secus si spontè fuerit digressus ad extraneos à Iudicio sua spontè, q. 2. num. 355.

Appellatio secundum aliquos non dicitur in continenti, quamuis ea die fuerit interposita, qua lata sententia, si Iudex ad extraneos actus fuerit digressus, q. 2. num. 351.

Appellatio sine scriptis facta regulariter non valet, q. 2. num. 61.

Fallit si in continenti post latam sententiam viua voce appelletur, q. 2. num. 64.

Appellationes quare inuente, q. 2. num. 151.

Appellationi non est locus in remedio legis nostrae, si ad fauorem actoris fuerit iudicatum, secus si ad fauorem rei, q. 19. num. 109.

Appellationi in illis casibus in quibus regulariter non admittitur est defferendum, si appellans offerat in continenti se eam iustificaturum, q. 2. num. 61.

Appellationis causa, quando fuit commissa Iudici, cum clausula, parito Iudicato Iudicis arbitrio, si status cause redditur turbidus, conceduntur dilationes, q. 19. num. 38.

Apostolica auctoritate dicuntur prouisi, qui vigore unionis facta ex auctoritate Apostolica possident, vel fuerunt prouisi ab Episcopo vigore indulti, q. 19. num. 69.

Declara, ut num. 70.

Aqua, & igni quibus est } mediam capitis dimi-
interdictum } nutionem dicuntur

Destinati ad triremes. } passi, & sunt inte-
stabile, q. 3. num. 125.

P p p 3 Arbi-

Index omnium rerum,

- Arbitrij Iudicis in prescribendo terminum ad probandum limites sunt, ut minor terminus sit trium dierum, maximus trium mensium, q. 2. num. 309.*
- Arbitrij propria est electio, q. 2. num. 208.*
- Arbitrio Iudicis, quando causa fuit commissa exequenda, littera Apostolica sunt executioni mandanda, q. 19. num. 34.*
- Limita, ut num. 35. & 36.*
- Arbitrio Iudicis, qua relinquuntur. Vide Iudicis arbitrio.*
- Arbitrio Iudicis si aliquid commissum aliquid de trahitur de rigore Iuris, q. 19. num. 37.*
- Arbitrio Iudicis, ubi est locus ex legis defectu, Iudex aequiparatur Principi, qui non potest reprehendi, q. 2. num. 271.*
- Arbitrio Rota, vel similis clausula intelligitur pro ut de Iure, q. 2. num. 267.*
- Arbitrium duplex, quod tribuitur ab homine, & quod tribuitur a lege, q. 2. num. 268.*
- Arbitrium excludimus statim, ac certum iudicandi modum prescribimus, q. 2. num. 265.*
- Arbitrium Iudicis in decidendo, an probatio dicatur in continenti, nec ne, in quibus versetur, q. 2. num. 273. 274. & 290.*
- Arbitrium Iudicis in prescribendo terminum ad probandum in continenti latitudinem habet, q. 2. num. 305.*
- Arbitrium, quod tribuitur a lege non potest redigi ad determinatos Iuris terminos, q. 2. nu. 270.*
- Arbitrium, quod tribuitur ab homine redigitur ad terminos Iuris, q. 2. num. 269.*
- Arbitrium regulatur prout de Iure, q. 2. nu. 266. & q. 19. num. 36.*
- Argumentum a causa testati ad causam intestati non valet, quando se habent diuerso modo, in uno casu, quam in alio, q. 4. num. 46.*
- Argumentum a contrario sensu in Iure est validissimum, q. 4. num. 21.*
- Argumentum a contrario sensu non valet, quando sequitur legum correctio, q. 3. num. 391.*
- Fallit si alioqui lex nihil disponderet, q. 3. n. 392.*
- Fallit secundo, si non vera sequatur correctio, sed limitatio, q. 3. num. 393.*
- Argumentum a contrario sensu valet ad inducendam legis limitationem, q. 3. num. 394.*
- Argumentum a multo magis valet, q. 8. nu. 450. & 1030.*
- Argumentum a multo magis, ut si conceditur, quod minus concedendum, concedatur, etiam quod magis, nunquam fallit, q. 8. num. 430. Vide infra, num. 450.*
- Argumenta a pari, quando formantur, q. 1. n. 768.*
- Argumentum a requisitis ad aliquid obtinendum ad requisita ad illud probandum non tenet, q. 1. num. 52.*
- Argumentum a statuto ad ultimas voluntates, valet, q. 8. num. 687.*
- Argumentum ab eo, quod est simpliciter tale, ad secundum quid non valet, q. 8. num. 476.*
- Argumentum ab herede ad fideicommissarium, non tenet, quando inter eos dispar est ratio, q. 8. num. 106.*
- Argumentum ab impossibile euitando, est validum, q. 8. num. 922.*
- Argumentum desumptum a parte temporis, ad partem rei valet, q. 17. num. 136.*
- Argumentum, quod a coniectura desumitur, per aliam coniecturam tollitur, q. 4. num. 98.*
- Argumentum valet a correlatiuis, q. 3. nu. 1202.*
- Argumentum valet a matrimonio carnali ad spirituale, q. 8. num. 740.*
- Argumentum valet a relatiuis, q. 2. num. 141.*
- Argumentum valet a statuto ad ultimas voluntates, q. 8. num. 736.*
- Argumentum valet ab ultimis voluntatibus ad contractus, q. 8. num. 178.*
- Declara, ut infra num. 198. & 200.*
- Arrogans pupillum debet cauere vel venientibus ab intestato, vel pupillariter substitutis, se hereditatem relicturum, si arrogatus in pupillari etate decedat, q. 3. num. 274.*
- Arrogati non faciunt deficere conditionem, si grauatus sine filiis decesserit, q. 3. num. 254.*
- Arrogatio quomodo testibus probetur, q. 1. nu. 62.*
- Arrogatus dicit testamentum nullum, & denationem inofficiosam, perinde ac naturalis, & legitimus, q. 3. num. 726.*
- Arrogatus transit in potestatem arrogantis, q. 3. num. 720.*
- Arrogatus viuente patre arrogante testamentum condere nequit, & instituto ab eo non competit hoc beneficium, q. 3. num. 721.*
- Amplia, ut quamuis pater moriatur ante filium arrogatum, non tamen eius testamentum conualescat, q. 3. num. 722.*
- Afferens alia bona non extare, habet intentionem fundatam ex Rota Romana, & aliquorum aliorum sententia, q. 8. num. 1054.*
- Afferens in hereditate, tot bona esse, & non plura, secundum aliquos, statim dicitur probasse, q. 8. num. 1053.*
- Declara, quando non solum afferit, plura non existere, verum etiam producit testes, talia corpora fuisse, & non plura afferentes, num. 1086.*
- Vel secundo, quando habet aliquam presumptionem pro se, qua onus probandi in aduersarium transferat, num. 1087.*
- Afferenti non creditur in his, qua non dependent ab eius libera voluntate, & in prohibitis, q. 3. num. 503. & 543.*
- Afferenti se esse in casu a lege permissio, non creditur, quando lex generaliter vetat, q. 3. nu. 210.*
- Et talis assertio presumitur fraudolenta, q. 3. num. 211.*
- Assertio, de qua constat per publicum instrumentum,*

Et verborum.

tum, non dicitur requirere aliam indaginem, q. 2. num. 189.
Ajertio eius, qui dicit se esse in casu permissa, ubi generaliter actus erat prohibitus, presumitur fraudolenta, q. 3. num. 211.
Ajertioni eius non est credendum, qui non potest actum valide facere, nisi illud verum esset, quod asserit, q. 3. num. 543.
Ajssis appellatio aliquando totam hereditatem importat, aliquando tota bona, prout subiecta materies postulat, q. 17. num. 31.
Ajssis appellatione, integra continetur hereditas, q. 8. num. 587. & q. 17. num. 19.
Ajssis appellatione veniunt omnia bona, unde possidere ex asse dicitur, qui omnia bona possidet, q. 17. num. 12.
Ajssionem tenetur Iudex prabere ei, qui de facto iniuste posset impediri, quominus possessionem iuste pratenfam obtinere posset, q. 17. num. 23.
Attentare dicitur, possessionem capiens vi litterarum Apostolicarum, qua sint subreptitia, puta quia non esset facta mentio litis, q. 19. num. 66.
Attentata non sunt renocanda, quando in continenti constat de iniustitia appellationis, q. 2. num. 83.
Attestatio testium à Iudice accepta, & in scriptis redacta habet vim testamenti in scriptis, q. 6. num. 71.
Declara, ut infra num. 83.
Autb. hoc inter liberos C. de testam. perpenditur, q. 6. num. 213. & 256.
Autb. nunc autem C. de Episcop. & Cler. ponderatur remissive, q. 17. num. 185.
Et declaratur, num. 200.
Autb. Sacramenta puberum C. si aduers. vendit. habet locum etiam in proximo pubertati, q. 4. num. 19.
Autb. si qua mulier C. de sacrosanct. Eccles. ponderatur, q. 17. num. 186. & nu. 201. remissive.
Autb. vnd. & parens C. de inoffic. testam. declaratur, q. 8. num. 399.
Auctoritate propria, qui possessionem ingredi potest, multo urbanius agendo, potest implorare Iudicis officium, q. 17. num. 6.
Declara, ut infra num. 22.
Auus donans nepoti, censetur donare eius contemplatione, non filij, & peculium sit aduentitium non profectitium, q. 3. num. 706.
Auus est causa per accidens nepotis, q. 3. nu. 639.
Auus presumitur instituere nepotem eius contemplatione, non filij, q. 3. num. 705.

B

Bannitus à Principe restitutus fingitur ab initio testabilis, q. 3. num. 117.
Bannitus nulliter non potest occidi impunè, flamm

te statuto, ut banniti impunè occidantur, q. 3. num. 141.
Bannitus ob crimen laesa Maiestatis testari nequit, q. 3. num. 116.
Bartoli error, & quomodo intelligendus, ut ab errore saluetur, q. 1. num. 48.
Benefacere nemo compellitur, sed non malefacere, q. 8. num. 745. & num. 748. & 755.
Beneficia facilius conceduntur, ubi est aliquod periculum incommodi, quam ubi cessat, q. 17. num. 28.
Beneficia presumuntur libera, q. 19. num. 59.
Beneficiatum de fructibus perceptis ex beneficio, vel bonis ex fructibus acquisitis testari consuetudo in regularibus non valet, q. 3. num. 2014.
Beneficiatum fuisse testatorem pretextus, & patrimonium eius esse confectum ex redditibus Ecclesia, non retardat immisionem, nisi in continenti utrumque probetur, q. 3. num. 1025.
Beneficiatus dum viuit, in beneficijs habentibus administrationem, est veluti ususfructuarius; dum incipit agrotare, est vii usuarius, q. 3. num. 1012.
In beneficijs verò simplicibus tam in vita, quam in morte equiparatur usufructuario, quasi. 3. num. 1013.
Beneficij concessi valor est pars gratia, q. 19. n. 17.
Beneficij impetratio tanquam reservari per obitum in Mense Maij, non habet effectum si appareat vigore concordia à Sede Apostolica confirmata Mensem Maij, non esse reservatum, q. 19. num. 14.
Beneficij legis nostre utilitas qualis sit, q. 2. n. 44.
Beneficij valore non iustificato prout fuit narratus gratia non mādatur executioni, q. 19. n. 16.
Beneficio legis nostre non est locus aduersus tertium possessorem, quando habuit causam ab herede, q. 8. num. 1037.
Declara, si heres illud intentet, secus verò si fideicommissarius, num. 1073.
Beneficio legis nostre utili est locus, quando concurret ratio legis, licet verba deficiant, q. 4. num. 18.
Beneficiorum fructus, vel acquisita ex illis occupantur ab immisso ex legis nostre beneficio, & post immisionem in alio Iudicio fit separatio, q. 3. num. 1023.
Beneficium comprahensum in vnione ante mortem rectoris, non vacat per mortem, sed intrat vnio facta per Episcopum, qui habet indultum, in executionem indulti, q. 19. num. 71.
Nisi indultum appareret subreptitium, num. 72.
Beneficium consistens in Ecclesia non numerata per mortem beneficiati, non vacat, sed extinguitur, q. 18. num. 71.
Beneficium dicitur litigiosum, ita ut ordinarius non se possit intromittere, quando lis est super titulo, q. 18. num. 50.

Bene-

Index omnium rerum,

Beneficium ex cap.reintegranda 3. *quæst.* 1. *cedi potest*, q.10.num.72.

Beneficium ex interdicto retinenda, *cedi potest*, q.10.num.71.

Beneficium huius legis, *vel ut ad instar eiusdem procedatur vigore instrumenti inuestitura*, *secundum aliquos habet locum tantum in suis*, q.4.num.187.

Beneficium huius legis, *ut competat incoactiue attenditur testamentum*, *prout est facti*, *ut verò competat continuatiue attenditur prout est Iuris*, q.3.num.170.

Beneficium legis nostræ, *an recipiat extensionem*, q.2.num.450.

Beneficium legis nostræ, *an sit correctorium*, *vel limitatorium*, q.2.num.451.

Beneficium legis nostræ, *an sit fauorabile*, *vel odiosum*, q.2.num.452.

Beneficium legis nostræ competit etiam illis, *qui de Iure succedere nequeunt*, *quando impedimentum est dubium*, *& altam requirat indaginem*, q.3.num.309.

Beneficium legis nostræ non competit ex contractu inter viuos, q.12.num.25.

Beneficium legis nostræ competit ex testamento, *prout testamentum est facti*, *non prout est Iuris*, q.3.num.165. & 168.

Beneficium legis nostræ competit non solum pro obtinenda possessione, *sed pro obtenta confirmanda*, q.13.num.126.

Beneficium legis nostræ competit scripto hæredi, q.10.num.78.

Beneficium legis nostræ quas ob causas introducit, q.2.num.448.

Beneficium legis nostræ quomodo differat à petitione hæreditatis, q.2.num.454.

Beneficium legis nostræ quomodo differat ab interdicto quorum bonorum, q.2.num.453.

Beneficium, *per appositionem manus Papa*, *regulariter fit affectum*, q.20.num.33.

Non tamen hoc habet locum in beneficio iurispatronatus, num.34.

Bestiæ subiecti
Damnati in metallum } *testari nequeunt*, q.3.
Serui pœna } num.121.

Bona ab hærede semel obtenta, *non amplius dicuntur hæreditaria*, *sed facta sunt patrimonium hæredis*, q.8.num.99.

Bona alienata contra expressam testatoris prohibitionem, *statim à fideicommissario vendicantur*, q.8.num.343.

Quando verò non fuit expressè prohibita alienatio non vendicantur, *nisi purificata conditione*, num.344.

Bona fides non potest considerari in eo, *qui titulo caret*, q.3.num.225.

Bona filij, *à patre alienata (filio ea recuperante) retinent emptores*, *illisque (patre viuente) no-*

mine vsusfructus eidem debiti fruuntur, q.8.num.563.

Declara, *si vsusfructum tantum bonorum*, *pater habeat*, *secus si proprietatē*, *ut infra nu.582.*

Bona fuisse quæsitæ ex redditibus Ecclesiasticis probare, *partes sunt Camera*, *si talia bona possidentur ab hæredibus beneficiati defuncti*, q.3.num.104.

Bona hæreditaria non distinguuntur in vncias, *sed in res singulares*, *hæreditas verò in vncias*, q.17.num.20.

Bona nouitio delata post licitum egressum à priori religione, *dum eī in secunda nouitius*, *neque primæ religionis videntur*, *neque posterioris*, q.3.num.1157.

Bona subiecta fideicommissio conditionali (pendente conditione) alienari possunt, *neque possunt à fideicommissario reuocari*, *ante purificatam conditionem*, q.8.num.718.

Bona testatoris non sufficere pro legatis præstandis hæredi est probandum, q.8.num.845. & *quæ sit ratio*, num.895.

Bonis vacantibus curator non datur, q.13.num.65.

Bonorum mobilium probatio, *est valde difficilis*, q.8.num.1009.

Bonorum possessio edictalis ubi deficit, *quia verba edicti deficiant succedit utilis decretalis*, q.7.num.41.

Bonorum possessio est ius non solum persequendi, *sed etiam retinendi patrimonij*, *unde idem remedium competit ad acquirendum*, & *retinendum*, q.16.num.16.

Bonorum possessio non ceditur, *nec transmittitur*, q.10.num.74.

Bonorum possessio non competit hæredi, *qui de Iure Ciuii est hæres*, *tabulis deperditis*, *vel deletis*, *ut legi non possint*, q.7.num.36.

Bonorum possessio rectè per procuratorem agnoscitur, q.15.num.44.

Bonorum possessio secundum tabulas, *datur conditionaliter vocato*, *quæ facit eum curatorem bonorum*, *vsque ad purificatam conditionem*, q.8.num.267.

Bonorum possessio secundum tabulas, & *secundum nuncupationem non datur ex codicillis*, q.8.num.17.

Bonorum possessio secundum tabulas, *ut competat*, *necessè est*, *ut post mortem tabulæ extant*, q.7.num.37.

Bonorum possessio secundum tabulam non competit hæredi, *cuius nomen inconsulto testatore*, *deletum est*, *ut legi non possit*, q.7.num.1.

Bonorum possessione secundum tabulas deficiente, *ob deletum nomen hæredis*, *locus est utili bonorum possessioni secundum voluntatem*, q.7.num.40.

Bonorum possessio secundum voluntatem indicatur in l.vlt.C.de codicillis, q.7.num.43.

Et verborum.

Bonorum possessio utilis secundum nuncupationem competit ex testamento coram septem testibus condito, q. 7. num. 42.

Bonorum possessionem agnoscendo procurator adimplet mandatum, licet illud sit ad hereditatem adeundam, q. 6. num. 103.

Bonorum possessiones sunt inuenta ampliandi Iuris Civilis gratia, q. 6. num. 39.

Bonorum possessionis agnoscenda tempus currit in patre, vel filio herede instituto, spatio unius anni utilis, in reliquis spatio centum dierum utilium, q. 8. num. 331.

Bonorum possessionis agnoscenda tempus non currit ignorantis, q. 8. num. 333.

Bonorum possessor, } à lege antiqua equiparatur, q. 6. num. 109.
& Hæres }

Bonorum possessor equiparatur heredi civili in omnibus, & per omnia, q. 6. num. 115.

Bonorum possessor est non hæres, qui solum de Iure pratorio succedit, q. 6. num. 97.

Bonorum possessor etiam in materia correctoria venit nomine heredis, q. 6. num. 125.

Bonorum possessor ex regula legis antiquæ venit heredis appellatione, q. 6. num. 111.

Bonorum possessor in omnibus est loco heredis, q. 6. num. 101.

Bonorum possessor non venit heredis appellatione in dispositione Iuris communis correctoria, q. 6. num. 94.

Venit tamen in illis in quibus est facienda stricta interpretatio, num. 100.

Bonorum possessor passim comprehenditur omnibus Iuribus, quæ loquuntur de herede, q. 6. num. 126.

Amplia, etiam in dispositione odiosa, q. 6. num. 105. & 106.

Bonorum possessor venit saltem sub lata heredis appellatione, q. 6. num. 117.

Bonorum possessor venit sub conditione, quæ loquitur de herede, q. 6. num. 102.

Breue de capienda possessione nomine Camera censetur iustificatum, iustificatis illis, quæ habentur in clausula (constitit, &c. seu si constitutis), q. 19. num. 7.

Declara, ut infra num. 19.

Limita, ut num. 21.

Breue de capienda possessione, nomine Camera, executioni mandatur, quando parte citata, si aliquis etiam intrusus possideat, clausula constitit, &c. fuit iustificata, q. 19. num. 19.

Breue de capienda possessione, nomine Camera, non debet executioni demandari, quando fuit obtentum in vim provisionis, seu gratiæ subreptitiæ, q. 19. num. 94.

Declara, ut hoc sit indubitatum verum, quando clarè constat gratiam esse subreptitiæ, nu. 95.

Quod si non constet, sed detur magnus fumus, & causa fuerit commissæ cum clausula (parito bre

ui, arbitrio Iudicis) erit super sedendum in executione, donec probationes afferantur in forma probanti, num. 96.

Breue de capienda possessione, nomine Camera, quando est iustificatum, debet executioni demandari, etiam si alius cum prætenso titulo possideat, quando in Breui adsunt illa verba, non tamen à nobis prouisis, q. 19. num. 67.

Breue de capienda possessione, nomine Camera, supponens vacationem, per non provisionem ordinarij, non est executioni mandandum, si alio modo beneficii vacasse constet, q. 19. n. 13.

Breue Summi Pontificis, in quo exprimitur certum vacationis genus, per quod collatio esset reservata, non est executioni mandandum, si talis vacatio non sit vera, q. 19. num. 12.

Brevis executio est nulla, quando in eo mandabatur executori, ut ad illius executionem procederet, si & postquam litteræ provisionis fuissent coram eo presentata, ipse autem absque dictarum litterarum productione processerat ad executionem, q. 19. num. 92.

Brevis executio, ut obtineatur, sufficit iustificare vacationem de facto, q. 19. num. 134.

Declara, ut infra num. 144.

C

C *Adueritas in rebus emphyteuticis non habet locum, nisi domino directo volente, q. 3. num. 1137.*

Caducitas non potest allegari à tertio possessore contra emphyteutam vindicantem res emphyteuticas, q. 3. num. 1136.

Caducitas ob non solutum canonicem emphyteuta à nemine potest opponi, nisi à Domino directo, q. 8. num. 228.

Caducitatem nondum commissam non remittit canonis exactio, q. 3. num. 132.

Calore iracundie, quando quis dicatur in continenti iniuriam ultus, ad minuendam pœnam, q. 2. num. 448.

Calumniæ presumptio tollitur per oblationem probationis in continenti, q. 2. num. 67. & 72.

Cameralis obligatio habens opus liquidatione, si ea sit facta in actis per legitimas probationes, executioni demandatur, absque aliqua interlocutoria, q. 18. num. 36.

Cancellatio casualis, vel in consulto testatore facta, non vitiat testamentum, q. 6. num. 265.

Cancellatio etiam in parte testamenti non principali impedit, secundum aliquos, immisionem ex legis nostre remedio, q. 1. num. 231.

Cancellatio non tollit testamentum, nisi constet Inductio } consulto à testatore deletum, vel inductum, q. 6. num. 262.

Cancellatio, seu inductio } si concurrant præ-
Voluntas præsumpta } fertur voluntas, can-
cella-

Index omnium rerum,

- cancellatione neglecta, q. 6. num. 226.*
Cancellatio tunc demum reuocat testamentum, quando cōcurrit testatoris voluntas, q. 6. n. 223.
Cancellatio } *si concurrant praeferitur*
Voluntas declarata } *voluntas non attentata*
cancellatione, q. 6. num. 224.
Cancellationis vitium reddit testamentum suspectum, q. 1. num. 211.
Declarat, ut infra à num. 227. usque ad 231
Canonica equitas in terris subiectis temporali iurisdictioni Ecclesiae praeualet Iuri Ciuili, q. 3. num. 288.
Canonicatus } *possessionem, qui obtinuit omnium*
Præbendæ } *etiam Iurium Canonicalium possessionem dicitur consequutus, q. 3. num. 261.*
Capitis diminutionem maximam passi, ut serui testari nequeunt, q. 3. num. 119.
Capitis diminutionem mediam passi desinunt esse ciues Romani, q. 3. num. 122.
Cap. cum scimus extra de regul. non habet locum in legitima parentibus debita, q. 71. num. 210.
Cap. cum scimus extra de regul. ponderatur, q. 17. num. 182. & infra num. 192. cum multis sequentibus, & num. 210.
Cap. 1. §. inter filiam si de feud. fuerit controuersum perpenditur, q. 4. num. 185. & 197.
Cap. licet de sepulturis in 6. subtiliter perpenditur, q. 3. num. 423.
Cap. licet vers. quamuis de sepult. in 6. ponderatur, q. 3. num. 388.
Cap. præterea in fin. de testam. declaratur, q. 2. num. 395.
Cap. prudentiam §. sexta extra de officio delegati, declaratur, q. 2. num. 206.
Capti à latronibus, vel similibus liberi manent, q. 3. num. 19.
Captus ab hostibus post reditum Iure postliminij perinde habetur, ac si nunquam in captiuitate fuisset. q. 3. num. 21.
Captus ab hostibus si apud eos moriatur, fingitur mortuus momento ante captiuitatem præambulo, q. 3. num. 22.
Caput, & status idem sunt, q. 3. num. 14.
Carboniani edicti vigore immisus, rectè in possessione obtenta, confirmari potest, q. 16. num. 17.
Casus fortuiti ne damnum afferant, leges (quantum fieri potest) consulere debent, q. 6. num. 70.
Catoniana regula de Iure Canonico non attenditur, q. 3. n. 277.
Et habet locum solum in legatis, non in hereditate, q. 3. num. 289.
Causa ab eadem, quæ proficiscuntur eodem vitio laborant, si aquè primo ab eadem causa proueniant, secus si vnum primario aliud occasionaliter, q. 3. num. 702.
Causa causa est causa causati, q. 3. num. 637.
Declarat, ut sit causa per accidens, non causa per se, num. 640.
Causa cessante cessat causatum, q. 1. num. 138.
Causa cessante cessat effectus, q. 3. num. 528.
Causa eadem contrarios operatur effectus, si agat in subiecto contraria aptitudine affecto, q. 3. num. 703.
Causa efficienti cessante considerata, ut generans æquiuocè, nempe ut produciens aliam formam non cessat effectus in esse productus, q. 1. n. 169.
Causa efficienti cessante considerato effectui in fieri cessat effectus, q. 1. num. 166.
Causa efficienti cessante in arte factis, non cessat effectus, q. 1. num. 170.
Causa efficienti cessante in moralibus, non cessat effectus, q. 1. num. 171.
Causa efficienti cessante, quando effectus est redactus ad esse, & efficiens consideratur, ut generans per propagationem, non cessat effectus, q. 1. num. 167.
Causa efficienti cessat, quæ consideratur, ut generans per actionem introducens propriam formam, cessat effectus etiam in esse productus, q. 1. num. 168.
Causa essendi cessante cessat effectus, q. 1. nu. 164.
Causa, & occasio sæpè confunduntur, & vnum pro alio accipitur, q. 1. num. 155.
Causa finali cessante, quando effectus habet suam perfectionem relata in ipsum finem cessat effectus, q. 1. num. 175.
Causa finali cessante, quando est causa operis in esse deducti suam perfectionem intrinsecam habentis, non cessat effectus, q. 1. num. 174.
Causa finali cessante, quando est causa solius operationis, cessat effectus, q. 1. num. 173.
Causa finali cessante, quando finis est causa tum operationis, tum operis, quod continuò ab ipsa operatione fluit, cessat operatio, non autem opus operatum, q. 1. num. 178.
Causa finalis est intelligenda, quæ posita in esse, ponitur in esse voluntas, & ea cessante, cessat consensus, q. 1. num. 153.
Causa formali, aut materia cessante omninò cessat effectus, q. 1. num. 172.
Causa hæc vox accipitur in genere, & in specie, q. 1. num. 140.
Causa impulsiva cessante non cessat causatum, q. 1. num. 139.
Causa impulsiva cessante, non cessat effectus, q. 1. num. 180.
Intellige respectu eius effectus, cuius impulsiva, secus respectu eius, cuius est finalis, q. 1. n. 181.
Causa in genere accepta differt à ratione tãquàm genus à specie, q. 1. num. 148.
Causa in genere accepta quatuor genera causarum complectitur, q. 1. num. 144.
Causa in specie accepta non differt à ratione, q. 1. num. 149.
Causa in specie causam finalem importat, q. 1. num. 145.

Caus-

Et verborum.

Causa intestati, trahit ad se causam testati, q. 17. num. 110.

Declara, seu corrige, ut infra num. 117.

Causa magis proxima est attendenda, quia magis causal, q. 3. num. 618.

Causa non dicitur illud omne, sine quo res esse non potest, q. 1. num. 157.

Causa omnis, quae inducit esse rei, inducit eius deesse, q. 1. num. 165.

Causa partiali cessante, licet alia partialis remaneat, totus corrumpitur effectus, q. 3. num. 690.

Causa prohibitionis cessante prohibitio cessat, q. 1. num. 1152.

Causa proxima magis coheret causato, quam remota, q. 3. num. 678.

Causa } ba duae voces sapissime confundantur,
Ratio } q. 1. num. 156.

Causae appellatione, quando accipitur illud tantum, quod respondet quaesito propter quid restrictè accepto solum causa finalis intelligitur, q. 1. num. 147.

Causa appellatione, quando accipitur quicquid ad rei alicuius constitutionem intrinsecè, vel extrinsecè concurrat, venit causa in genere accepta, q. 1. num. 146.

Causa, ob quas fiduciarius heres dicatur institutus, attinguntur, q. 13. num. 67.

Causae omnes, aut essendi, aut fiendi, q. 1. nu. 161.

Causa positio ita se habet ad positionem effectus, prout eius destructio ad destructionem eiusdem, q. 7. num. 118.

Causam eam solam dici, quae habet relationem ad effectum, quomodo intelligitur, q. 1. num. 161.

Causarum genera sunt quatuor, q. 1. num. 158.

Causarum in numero non quidem enumerantur omnia, sine quibus res esse non potest, sed eam tantum, quae ad aliquid constituendum intrinsecè, aut extrinsecè concurrunt, q. 1. num. 160.

Cautio de danda, seu de restituenda dote filiae nuptae, de primis tantum nuptiis intelligitur, q. 7. num. 47.

Cautio de dote restituenda videtur in continenti obtenta ab eo, qui dotaui, & eadem die eam obtinuit, q. 2. num. 419.

Cautio inducit agnitionem debiti, q. 2. num. 51.

Declara, quando quis spontè satisfaciat, vel eiusdem iura non fuerunt expressè, aut tacitè reseruata, q. 2. num. 55.

Cautio legatorum, vel fideicommissorum seruandorum gratia, solet interponi ab initio, non vero post dilapidationem, q. 8. num. 390.

Cautio post dilapidationem, & fraudem, est omnino vana, q. 8. num. 392.

Cautio praestita à patre, de bonis filio restituendis, non dilapidandis, nihil consulit extraneis, q. 8. num. 404.

Cautiones, certis quibusdam casibus exceptis, inter patrem, & filium, omnino cessant, q. 8. nu. 323.

Cautiones inter patrem, & filium, iure sforum, non poterant interponi, q. 8. num. 352.

Iure tamen Codicis, & Authentico, rectè interponuntur, num. 360.

Cautionis fragilitati (patre dissipante) non tenetur se committere filius, aut extraneus, q. 8. num. 504.

Cautionis interponenda inter patrem, & filium, prohibitio non est ratio finalis L. Imperator ff. ad Trebell. sed impulsiva, q. 8. num. 405.

Cautionis remedio fragili non tenetur quis se committere, quando pleniori ei consulti, q. 8. n. 423.

Certa incertis precedere debet, q. 6. num. 115.

Cessante causa privilegij, cessat privilegium, q. 1. num. 15. & q. 6. num. 169.

Cessante omni causarum genere omnino cessat effectus, q. 1. num. 162.

Cessionario heredis competit interdictum quorum bonorum, q. 4. num. 68.

Cessionario heredis, legis nostra beneficium competit, q. 10. num. 69.

Cessionis vi prouisus, mediantibus litteris Apostolicis in quibus narratur cedentem per aliquod tempus obtinuisse beneficium cessionem consequitur immisionem, quamvis cedens de facto tantum beneficium obtinuerit, q. 19. num. 44.

Amplias ut num. 45.

Circuitus inutiles evitantur per regulam dolo facti, q. 3. num. 500.

Circuitus inutiles sunt evitandi, q. 2. num. 393. q. 3. num. 804. 172. & 973. q. 8. num. 867.

Circumventionis suspitio nulla potest in ascendente cadere, q. 3. num. 414.

Citatio per edictum requirit summariam Iudicis informationem, non citata parte, ab eo sumptam, q. 13. num. 74.

Citationem non fuisse factam ex reuolutione actorum probatur, in quibus de ea non appareat, q. 3. num. 849.

Citato, ut curator hereditati iacenti dari possit, opportunum tempus ad deliberandum, Iudex concedere debet, an velit hereditatem adire nec ne, q. 13. num. 75.

Ciues praesumuntur velle, quod statuto sua Ciuitatis cauetur, q. 4. num. 71.

Ciues Romani serui hostili facti, testari nequeunt, q. 3. num. 18.

Ciues Romani soli testari possunt, q. 3. num. 121.

Ciuitatis bona à decurionibus alieni ob merita donari possunt, q. 3. num. 1106.

Clausula (amoto, &c.) non operatur, ubi nullus datur possessor, q. 19. num. 31.

Clausula (amoto quolibet detentore) efficit ut executor teneatur assumere partes Iudicis, tanquam mixtus, & citare, & deferre appellationem, q. 19. num. 31.

Id tamen intellige, si adesset verbum, illicito, num. 22.

Clau-

Index omnium rerum,

Clausula amoto quolibet detentore, quando faciat merum executores, & quando tribuat iurisdictionem cognoscendi, an possidens iuste possideat, q. 19. num. 23.

Clausula appellatione remota non excludit notorium grauamen, q. 3. num. 496.

Clausula appellatione remota, non tollit appellationem, quam offert appellans se in continenti iustificaturum, q. 3. num. 495.

Clausula (appellatione remota) quando intelligatur de contradictoribus de facto, non autem via iuris se defendentibus, q. 19. num. 80.

Clausula (arbitrio, &c.) multum remittit de rigore iuris, opportuna causa ita sudente, q. 19. num. 113.

Maximè, quando is cui rescribitur, habebat iurisdictionem, & sic facultatem procedendi, prout de Iure, num. 114.

Clausula arbitrio Rota, solet aliquid detrabere de rigore Iuris, q. 19. num. 37.

Clausula codicillari stante, haeres potest eligere, an immissionem petat ex testamento, an ex codicillis, q. 8. num. 1.

Clausula codicillaris multum facit, ut venientes ab intestato, censcantur substituti, quando haeres fuerat institutus ad tempus, q. 9. num. 19.

Clausula codicillaris operatur, ut haerede repudiante, possit fideicommissarius à venientibus ab intestato fideicommissum consequi, q. 8. nu. 313.

Clausula codicillaris secundum multos non suffragatur, ut testamentum nullum ob filij præteritionem Iure codicillorum sustineatur, q. 3. num. 926.

Clausula, committatur Ordinario in forma dignum, quæ non sit executioni demandata, impedit executionem litterarum Apostolicarum, q. 19. num. 73.

Clausula (constito, &c.) inducit formam, & conditionem, ut præcedat causa cognitio, nec sufficiat extrajudicialis, q. 19. num. 10.

Clausula (constito, &c.) quando fuit iustificata parte citata, Breue de capienda possessione, nomine Camera executioni mandatur, etiam si aliquis intrusus possideat, q. 19. num. 19.

Clausula (constito seu si constiterit) Iustificata, censetur iustificatum Breue de capienda possessione nomine Camera, q. 19. num. 7.

Declara, ut num. 19.

Limita, ut num. 20.

Clausula (dummodo alteri non sit ius quesitum) est in causa, ut gratia non dicatur iustificata, si ordinarius ritè procedendo alium instituerat, q. 19. num. 18.

Clausula (dummodo intrusus non sit) intelligitur de alio modo, quàm expressum sit, q. 18. nu. 87.

Clausula (expulsis quibuscunque detentoribus, non tamen à Sede Apostolica, vel auctoritate Apostolica prouisis) non excludit prouisos à

Legato, vel Nuntio, q. 20. num. 5.

Clausula generalis siue præmissis, siue alio quouis modo, &c. complectitur modos vacandi etiam non expressos, q. 19. num. 47.

Clausula, nec non omnia, &c. facit ut Papa pro expressis habeat multa eorum, quæ alioqui non expressa vitarent gratiam, q. 19. num. 41.

Clausula (nec non omnia) nihil operatur ad tollendum vitium subreptionis, quando Papa aliquid concedit ad petitionem partis, sine causa cognitione, q. 19. num. 43.

Clausula (non tamen Apostolica auctoritate prouisis) complectitur eos, qui vigore unionis facta ex auctoritate Apostolica, dicuntur prouisi, vel ab Episcopo, vigore indulti, q. 19. num. 69.

Quod intellige, quando ad Episcopum spectabat collatio solum vigore indulti, & non alio modo, num. 70.

Clausula (omni meliori modo) ubi est limitata ad certum casum non potest ultra extendi, q. 6. num. 373.

Clausula (parito Iudicato, Iudicis arbitrio) in commissione appellationis apposta, operatur ut si status causa redditur turbidus concedantur dilationes, q. 19. num. 38.

Clausula (quibus dederit) operatur ut fœminis ab intestato succedentibus fœdum dicatur datum à testatore ab intestato decedente aquè, ac si eas instituisset, q. 4. num. 12.

Clausula (si preces veritate nitantur) rescriptis inest ex legis dispositione, q. 3. num. 520.

Amplia etiam in rescripto concessio ex certa scientia, q. 3. num. 321.

Item in rescripto motu proprio, q. 3. num. 522.

Clausula super quibus, &c. quid operetur, q. 16. num. 7.

Clausula (verificato Iure patronatus, & tempore data presentium non esset alteri Ius quesitum) operatur ut executor teneatur partes Iudicis assumere, si alter ex presentatis compareat, & se opponat, q. 19. num. 85.

Clausula (vocatis vocandis) facit causam appellabilem, quando executor elegit viam ferendi sententiam, secus si elegerit viam relaxandi executionem, q. 19. num. 106.

Item, quando clausula (vocatis vocandis) est apposta in rescripto impetrato ab aëiore, facit causam appellabilem, secus si sit apposta in rescripto impetrato à reo, num. 107.

Clausula (vocatis vocandis) facit executores mixtum, & causam appellabilem, q. 19. num. 100.

Declara, ut infra num. 103. 106. & 107.

Clausula (vocatis vocandis) facit executores mixtum, ita ut debeat partes Iudicis assumere, & locus sit appellationi, q. 19. num. 78.

Amplia etiam, ubi adesset clausula contradictores appellatione remota compellendo si detur possessor, num. 79.

Clausula

Et verborum :

Clausula (vocatis vocandis) facit ne subrogato competat via executiua, q. 18. num. 89.

Clausula (vocatis vocandis) facit ut quis constitutus per litteras Apostolicas, ad prouidendum in forma dignum, assumat partes Iudici Ordinarij, & procedat seruatis seruandis, Ita ut ab eius processu detur appellatio etiam suspensiu, q. 19. num. 74.

Amplia, ut num. 75.

Clausula (vocatis vocandis) in materia, qua secundum ordinem Iuris, est executiua, non facit causam ordinariam, q. 19. num. 105.

Clausula (vocatis vocandis) indicat ordinariè procedendum, & dari appellationem, q. 19. nu. 97.

Clericatus à gratiosè subrogato Apostolico, probatur per unicum testem deponentem de publica voce, & fama, q. 18. num. 10.

Clerici beneficiati, circumscripta consuetudine, non possunt tellari de bonis quaesitis ex fructibus Ecclesiae, vel de ipsis fructibus perceptis, q. 3. num. 1020.

Clerici, & Monachi vtuntur commodo legum laicorum, quando sunt fauorabiles, & non procedunt imperatiuè, sed indulgendo ad instar priuilegij, q. 3. num. 787.

Clerici in testamento institutus, in fructibus beneficij extantibus, vel bonis quaesitis ex illis, quando non renouatur in dubium testatorem esse beneficiatum, & bona esse ex fructibus, non gaudet legis nostrae beneficio, q. 3. num. 1021.

Clerici non sunt subiecti laicis, nec se vltro subijcere possunt, q. 3. num. 779.

Clerici secundum Tiraquellum ligantur statutis, & constitutionibus disponentibus de successione, q. 3. num. 785.

Clerici sunt superiores, digniores, maiores laicis, q. 3. num. 775.

Clerici vtuntur priuilegijs vniuersalibus Iuris Ciuilis, q. 13. num. 86.

Clericis legis nostrae beneficium competit, q. 3. num. 782.

Clerico heredi instituto, legis nostrae beneficium competit, q. 13. num. 85.

Clerico in foro seculari ea priuilegia non seruari, qua non seruarentur laico in foro Episcopali, qui sentiant, quando extat statutum, ut idem ius reddatur Clerico in foro seculari, quod redderetur laico in foro Episcopali, q. 3. num. 769.

Clericos beneficiatos testari de bonis acquisitis ex fructibus Ecclesiae, vel de fructibus iam perceptis inducta consuetudo, ubi est valet, q. 3. num. 1010.

Limita in fructibus nondum perceptis, qui ex Bulla Iulij Tertijs spectant ad successorem, q. 3. num. 1011.

Clericum se constituens, non potest se vindicare à lege ante Clericatum lata, q. 3. num. 793.

Clericus, an in foro Ecclesiastico, an seculari agat, quando instat, ut per propriam immis-

sionem excludatur possessor remissiu, q. 11. n. 87. Et in quo foro sit conueniendus, quando immis-

sionem obtinuit, cum clausula saluo iure, &c. quando alius se veriore heredem pretendens, petit se immitti, & Clericum excludi remissiu, q. 13. num. 88.

Clericus } propter merita concubina donare possunt, q. 3. num. 1109.

Declaro, ut valeat donatio, in quantum merita aequivalent, secus in quantum donatio excedit, q. 5. num. 1110.

Hoc autem an aequivalent cognoscere spectat ad Iudicis arbitrium, q. 3. num. 1111.

Debetque de his meritis constare, aliter, quam per assertionem donantis, aut instituentis, q. 3. num. 1112.

Clericus est miles celestis militiae, q. 3. num. 1117.

Clericus, & alij prohibiti non possunt institui à concubina, neque ab ea eis donari potest quemadmodum, neque ipsi concubinam instituere possunt, q. 3. num. 1141.

Clericus non excludit sororem stante statuto, ut masculis existentibus foemina non succedant ex aliquorum sententia, q. 3. num. 781.

Contrarium, infra num. 788.

Clericus potest testari de bonis aduentitijs quaesitis post clericatum tamquam de quasi castrensis ibidem, q. 3. num. 789.

Secus si essent aduentitia, quaesita ante clericatum, q. 3. num. 790.

Coadiuuare quis dicitur per accidens, quando remouet solummodo impedimentum, q. 3. nu. 599.

Coadiuuari testamentum aliunde non posse ad obtinendum legis nostrae beneficium, quomodo intelligendum, q. 3. num. 1043.

Codicillis pia causa institui potest, q. 11. num. 5.

Codicilli facti à filio familias, si fiat sui Iuris sustinentur, q. 3. num. 295.

Declaro, si durauerit voluntas testatoris, q. 3. num. 296.

Codicilli largo modo, testamentum appellantur, q. 8. num. 164.

Codicilli non minorem merentur fidem in sua materia, quam testamentum in sua, q. 8. num. 171.

Codicillis à patre inter filios disponente hereditas dari potest, q. 11. num. 4.

Codicillis confirmari potest hereditas directo aliqua ex causa nulliter in testamento data, q. 11. num. 7.

Codicillis } Hereditas adimi non potest, q. 6. num. 208.

Epistola } Hereditas adimi non potest, q. 11. num. 1.

Codicillis institutus, in illis casibus, quibus codicillis hereditas dari potest, legis nostrae beneficio utitur, q. 11. num. 8.

Index omnium rerum,

Codicilli, nec dari, nec adimi potest hereditas, q. 4. num. 104.

Codicilli, quando hereditas directè dari potest, q. 1. num. 6.

Codicillorum iure non potest quis pretendere hereditatem iure directo, sed tantum iure fideicommissi, q. 8. num. 2.

Codicillorum iure perinde ac testamenti competis legis nostra beneficium, q. 3. num. 296.

Codicillorum iure tantum venientes, dicuntur ab intestato succedere, q. 8. num. 157.

Codicillorum vis expiravit, quam tribuit clausula codicillaris, cum primum in vim testamenti illi est contestata, q. 1. num. 299.

Codicillorum vi non datur bonorum possessio secundum tabulas, neque secundum nuncupationem, q. 8. num. 17.

Cæcus licet testamenti scripturam videre non possit, potest tamen super testamento transigere, q. 6. num. 78.

Cæcus non servata certa solemnitate testari nequit, q. 3. num. 113.

Cognatio pro nibilo habetur stante statuto, ut fratribus agnatis cognati non succedat, q. 1. num. 1038.

Cognatio ex aliquando in genere, aliquando in specie accipitur, q. 1. num. 43.

Cognitio, an fideicommissi nomine satisfandam est partim summaria, partim ordinaria, q. 2. num. 45.

Cognitio in summaria non suspenditur per rationem rei non summariam, q. 3. num. 103.

Cohærenti, cui una cum ventre pregnantem, delata est hereditas, quarta tantum pars datur, & tres partes remanent in suspensio, donec mulier pepererit, q. 8. num. 111.

Cohæres, ex pluribus, ad quem hereditas spectat, solus petens alijs silentibus, non maiorem partem petere debet, quam habiturus esset, cæteris petentibus, q. 8. num. 110.

Declarat, ut infra num. 235.

Fallit, cohæredibus repudiantibus, vel tempore extincti; tunc enim petens, totum consequi potest, q. 8. num. 111.

Coitum damnatum cum sæmina exercens nec vi donare, nec relinquere potest, q. 3. num. 114.

Coitus quantum ad patrem attinet in dubio presumitur illicitus, q. 1. num. 365.

Collatio beneficij ab Ordinario facta habet executionem paratam ad instar remissij legis nostræ, q. 20. num. 8.

Fallit, ut num. 10.

Collatio facta ab eo sine scientia alterius, non inducit ultimum statum; neque prius possessione conferendi eum, sine cuius scientia, ultimum collatio fuit facta, q. 20. num. 18.

Collatio non adimit immisionem facta, vi vigore indulti, si appareat de possessione conferendi al-

terius, q. 20. num. 21.

Collatio Ordinarij debet executioni demandari, etiam se opponente aliquo, qui habeat collationem à Capitulo, & pretendat eam ad illum spectare, si ultimus status sit, ut Ordinarius conferat, q. 20. num. 17.

Collatio, si cessante reservatione, esset Collegio simultanea, non obtinet immisionem, si foris solus Ordinarius contulerit, q. 20. num. 20.

Coloni possessio per mortem locantis non cessat, q. 11. num. 51.

Cominus, id est statim, q. 2. num. 410.

Commendans suum filium heredi instituto, videtur fiduciam in eo habere, & fideicommissum inducit, q. 15. num. 66.

Commercium humani generis, sine contrahibus, servari nequit, q. 8. num. 181.

Potest tamen servari sine ultimis voluntatibus, num. 181.

Comes Cæstrum possidens, potest petere se declarari Comitem, ad sua possessionis confirmationem, q. 16. num. 18.

Commodum regulatur secundum incommodum, q. 8. num. 217.

Commodum sentire debet, qui sentit onus, q. 1. num. 14.

Communi ab opinione est recedendum, quando rationabiliter coniunctur, q. 8. num. 470.

Communi, & publica opinione deceptus, non debet damnum pati, q. 3. num. 270.

Compensatio in casibus, quibus filio Iure, indulgetur, si petatur, q. 1. num. 899.

Compensatio potest opponi adversus rem indicatam intra terminum Iudicis arbitrio præferendum, etiam post tractatum tempus, quod ad solvendum indulgeri solet, q. 2. 283.

Complexu damnato ortus non potest heres institui, q. 1. num. 656.

Declarat, ut infra num. 707.

Complexu damnato ortus non potest institui ab eo, ex cuius complexu immediatè est natus, secus ad alios, q. 3. num. 707.

Comprehensio dicitur non extensio, quando utrique casus venit sub eadem ratione, q. 6. num. 124.

Comprehensio in inuestitura, si non competat legis nostræ beneficium, competit tamen aliud remedium ad instar eiusdem dispositionis cap. 1. §. inter filiam, si de feud. fuer. controners. inter dom. & agnat. q. 4. num. 189.

Ampla non solum hac procedere in suis hereditibus, verum in omnibus, ad quos tamquam proximiores successio spectat, q. 1. num. 190.

Comprehensio in inuestitura legis nostræ beneficium competere, si non fuerit institutus, qui tenent, q. 4. num. 188.

Quomodo declarandum, num. 192.

Concessiones crâniaria quomodo differant à subrogatione gratiosa, q. 19. num. 6.

Concessio quod minus concedendū esset, illud etiam

Et verborum.

- concessum intelligitur, quod magis venit concedendum, q. 8. num. 124.
- Concesso uno ea videntur concessa, quae veniunt in eius consequentiam, q. 3. num. 1031. & q. 6. num. 174.
- Conclauistarum priuilegium reddit habilem tantum ad testandum de bonis acquisitis intuitu Ecclesiae, nihil autem disponit circa inhabilitatem personarum, q. 3. num. 39.
- Conclusio habens qualitatem, & conditionem annexam, non potest diuidi, q. 8. num. 1045.
- Conclusio generalis habet rationem regulae, minus vero generalis, quatenus generali contrariatur, habet rationem limitationis, q. 8. num. 1050.
- Conclusione vniuersali falsa, sequitur, ut eius contradictoria sit vera, q. 3. num. 424.
- Conclusiones contrariae secundum Logicas ambe possunt esse falsae, q. 3. num. 425.
- Conclusiones secundariae ex aliquo textu depromptae, quae dicantur, q. 1. num. 136.
- Concubina eodem modo prohibetur donare, aut instituere clericum, militem, & alios prohibitos, prout clericus, & alij prohibentur donare, & instituere concubinam, q. 3. num. 1141.
- Concubina aliena donare, aut eam instituere, qui libet potest, q. 3. num. 1099.
- Neque suspitio carnalis copula impedit donationem, sed est probanda turpis consuetudo, q. 3. num. 1100.
- Concubina contra Iuris prohibitionem instituta solus Fiscus immisionem impedire potest, q. 3. num. 1140.
- Concubina donare potest, qui non est expressè prohibitus, q. 3. num. 1113.
- Fallit de iure Pontificio, quia concubinatus est coitus damnatus, ideo inter concubinarios non potest intercedere lucrum, q. 3. num. 1114.
- Concubina instituta competit immissio ex legis nostrae beneficio, q. 3. num. 1127.
- Concubina suae potest quis donare, si de emendatione constet per tres annos ante, secundum aliquos, q. 3. num. 1102.
- Quod intellige si constet de consuetudine cum concubina tempore donationis, quia tunc non praesumitur emendatio, secus si non constaret de consuetudine cum ea, tunc enim ex aduerso probandus esset concubitus, vel similis actus de tempore donationis, q. 3. num. 1103.
- Concubina suae potest quis ob benemerita donare, q. 3. num. 1104.
- Concubina suae, quae non amplius est in concubinato, quia iam sequuta est emendatio, potest quis donare, aut eam instituere, vel ei legare, q. 3. num. 1101.
- Concubinae, ut non possit relinqui in omnibus prohibitis, fallit, si causa dotis fuerit relicta, aut donatum, q. 3. num. 1125.
- Concubitus, ut tale est, nihil deficit, quamuis deficiat voluntas matrimonij, q. 3. num. 360.
- Concubitus inhoneſtus inducitur per solum deficientiam, & meram negotiationem voluntatis in matrimonium directam, q. 3. num. 361.
- Condemnatis tempus quatuor mensium solet indulgeri ad soluendum, q. 2. num. 283.
- Condicere rem propriam, non potest dominus, praeterquam à iure, q. 13. num. 131.
- Fallit in fidei domino, qui à quocumque condicere potest, q. 13. num. 131.
- Conditio collata ad tempus praesens, vel praeteritum, non impedit actum obligationis, sed dispositio pro pura habetur, q. 9. num. 81.
- Conditio debet purificari in casu vero, non fidei, q. 8. num. 610.
- Declarari, nisi apponatur conditionem, de fidei etiam intellexerit, num. 653.
- Conditio debet verificari in forma specifica, q. 8. num. 611.
- Dicitur tamen verificata in forma specificata, si in ea fuerit verificata, de qua testator sensit, num. 654.
- Conditio dicitur impleta in forma specifica, si in ea fuerit impleta, de qua testator sensit, q. 8. num. 654.
- Conditio est adimplenda in forma specifica, q. 4. num. 79. & q. 10. num. 90.
- Conditio ex hac lege an sit actio personalis in rem scripta, q. 2. num. 456.
- Conditio ex lege, an competat ex legis nostrae beneficio, vel officium Iudicis, q. 3. num. 455.
- Conditio formam inducit, q. 8. num. 612.
- Conditio impossibilis institutioni adiecta pro non apposta habetur, q. 9. num. 5.
- Conditio in continenti institutioni apposta, censetur ipsi institutioni inesse, q. 2. num. 13.
- Conditio iniqua non est uni per alium inferenda, q. 1. num. 238.
- Conditio legis formam inducit, q. 4. num. 29.
- Conditio mortis de naturali est intelligenda, q. 8. num. 794.
- Conditio mortis, fideicommissio apposta, non dicitur purificata, per deportationem grauati, q. 8. num. 628.
- Conditio nihil ponit in esse, nisi purificata, q. 3. num. 820. & 1173. q. 8. num. 315. & q. 17. num. 41.
- Conditio } institutioni appositum, per quod in-
Onus } stitutus retrahitur à vita contemplatiua, pro non apposta habetur, q. 8. num. 738. & 739.
- Declarari, ut infra num. 759.
- Amplius etiam si à minori bono, puta nuptiarum retrahatur, q. 8. num. 739.
- Conditio pendens, actum suspendit, q. 8. num. 724.
- Conditio proprie ea dicitur, quae se habet ad esse, & non esse, q. 9. num. 80.
- Conditio, quae loquitur de herede, verificatur etiam in bonorum possessore, q. 6. num. 102.
- Conditio respiciens futurum tempus, si est necessaria

Index omnium rerum,

- saria non reddit dispositionem conditionalem, q. 9. num. 83.*
Declara, si est certa omni certitudine, si autem certa, an, incerta, quando, quomodo sit distinguendum, q. 9. num. 84.
Conditio retrahens à vita contemplatiua per se primo, pro non apposta habetur, secus si per accidens retrahat, hoc est non alliciat, q. 8. nu. 759.
Conditio, si confiet purificatam esse, non impedit viam executiuam, q. 18. num. 35.
Conditio si grauatus sine filiis decesserit, non deficit per arrogatos, q. 3. num. 954.
Deficit tamen per Monasterium, in quo grauatus fuerit ingressus, num. 955.
Conditio turpis adiecta ultimæ voluntati, pro non apposta habetur, q. 8. num. 193. & 742.
Conditio turpis, vel impossibilis contractus, vitiat, q. 9. num. 192.
Conditio turpis, vel impossibilis ultimæ voluntati apposta, vitiat, & non vitiat, q. 14. num. 17.
Contractui autem apposta, vitiat, & non vitiat, q. 14. num. 18.
Conditio ut aliquid detur furioso, vel pupillo, rectè impletur dando curatori, vel tutori, q. 15. num. 10.
Conditionali dispositioni non est locus (conditio n. n. purificata,) q. 8. num. 604.
Conditionalia verba, non disponunt, q. 9. num. 64.
Conditionalis dispositio, purificata conditione, pura euadit, q. 7. num. 65.
Conditionaliter grauato, si capitulum non ascenderit, liberum est ascendendo facere, ut fideicommissum valeat, non ascendendo ut deficiat, q. 8. num. 658.
Conditionaliter vocato competit bonorum possessio secundum tabulas, qua facit eum curatorem bonorum, usque ad purificatam conditionem, q. 8. num. 267.
Conditione deficiente, dispositio habetur pro non facta, q. 8. num. 605. & q. 9. num. 65. & 85.
Conditione institutionis cessante cessat ipsa institutio, q. 7. num. 6.
Conditione non impleta dispositio habetur pro non facta, q. 4. num. 81.
Conditione non purificata, voluit testator suam dispositionem pro non facta haberi, q. 8. n. 325.
Conditionem dandi heredi complet quis, dando heredi heredis, q. 10. num. 91.
Conditionem iussus implere, in personam heredis, non potest implere in personam Risci, quando ab herede ut indigno, hereditatem abstulerit, q. 10. num. 135.
Conditionis damnum infligere, quid sit, q. 8. nu. 377.
Conditionis euentus probandus, & liquidandus est, ut heres conditionalis immittatur, etiam si conditio ad tempus presens, vel prateritum, esset relata, q. 9. num. 82.
Conditionis existentia attenditur, non verò, ut in conditione positi succedant, q. 3. num. 920.
Conditionis expressio, qua tacite inerat, non reddit subrogationem conditionalem, q. 18. nu. 34.
Conditionis n. n. purificata exceptio rectè opponitur aduersus obligationem Cameralem, q. 2. num. 229.
Conducens rem suam non facit dominum locatorem, q. 7. num. 96.
Conductor in locatorem quandam fictam possessionem transfert, quando res proprias in conductum pradium transfert, q. 8. num. 817.
Contrarium, ut possessionem nullam transferat, infra num. 832.
Conferendi ius non mutatur vigore indulti, sed eo gaudens, eam retinet partem, qua cessante reservatione, ad eum spectaret, q. 20. num. 21.
Confessio aduersarij est in causa, ut immissio competat ex testamento de quo per dictam confessionem constat, si fateatur tenorem, & solemnitates testamenti necessarias, q. 6. num. 54.
Fallit, si Iudici contra confessionem legitime constaret, num. 55.
Confessio equiparatur testamento, q. 6. num. 37.
Confessio conexa continens, in uno non potest accipi sine alio, q. 8. num. 504.
Fallit si confessus habeat presumptionem contra se, q. 3. num. 505.
Confessio continens unum capitulum, vel plura conexa est vel in totum approbanda, vel in totum reprobanda, q. 3. num. 583.
Amplia non solum quando plures sententia connexa eadem oratione continentur, verum etiam si eadem structura verborum non contineantur, sed cum adiectione dictionis aduersatiua. Sed, q. 3. num. 584.
Amplia secundo etiam si qualitas addita contineat factum, quod diuerso tempore contingit, q. 3. num. 585.
Confessio coram Notario, & testibus facta habet executionem paratam ex statuto disponente, ut instrumenta guarentigiata paratam habeant executionem, q. 6. num. 41.
Confessio delicti cum qualitate habetur pro duplici confessione, q. 3. num. 591.
Confessio dotis recepta, quando dicatur facta spe futura numerationis, q. 2. num. 11.
Confessio eius, qui dicit se contraxisse matrimonium de presenti, sed per metum, non probat matrimonium validum, q. 3. num. 589.
Confessio facta in Iudicio non inducit notorium, si ex aliqua causa offuscatur, q. 2. num. 328.
Confessio in Iudicio acceptata à parte habet rationem quasi contractus, q. 2. num. 378.
Confessio non acceptata ab aduersario consentienti non praiudicat, q. 2. num. 375.
Declara hoc verum in respondente, non in ponente, qui post triduum corrigere non potest, q. 2. num. 376.

Con-

Et verborum.

Confessio plura continens capita potest acceptari in parte, quae facit contra confitentem, in alia verò respu, q. 3. num. 305.

Declaratio hoc verum, quando contra qualitatem additam ad fauorem confitentis viget. Iuris praesumptio, q. 3. num. 306.

Confessio positionis. Vide positionis.

Confessio postquam est in actis descripta non potest reuocari sine erroris probatione, q. 2. num. 349.

Confessio, qua fatetur quis se mutuo accepisse, sed restituisse, non potest acceptari quoad mutuum, & refutari quoad restitutionem, q. 3. num. 586.

Confessio quando dicatur in continenti reuocata. Vide in continenti.

Confessio si colorate impugnetur, non inducit notorium, q. 2. num. 193.

Confessionem, vel Negationem } positionis dicitur in continenti corrigere, qui continuando orationem, vel negat quod factus, vel fatetur quod negauit, q. 2. num. 362.

Confessioni delinquentis statur, quoad delictum, non verò quoad qualitatem minuentem, q. 3. num. 590.

Sed contra, num. 592.

Declaratur, ut num. 593.

Confessioni delinquentis statur quoad delictum, non verò quoad qualitatem minuentem, quando confitens habet praesumptionem contra se, q. 3. num. 593.

Declaratur, ut licet qualitas non adhibeatur plena fides, rem tamen aliqua ex parte reddat dubiam, num. 595.

Confessionis qualitas attenditur, si confessus eam extrinsecus probauerit, q. 3. num. 597.

Confessus delictum cum qualitate excusante poena extraordinaria puniatur, q. 3. num. 596.

Confidentia, seu fiducia testatoris per singulares testes, vel ad summum duas probari potest, q. 15. num. 69.

Neque solum per testis, sed etiam per coniecturas probatur, num. 70.

Confirmatio possessionis secundum Baldum, non potest implorari, ubi non est qui molestiam inferat, q. 16. num. 14.

Confiscatio non comprehenditur bona futura, q. 10. num. 145.

Confissi, haec vox denotat fiduciam committentis, q. 15. num. 62.

Coniectura tollitur per argumentum ab alia coniectura desumptum, q. 4. num. 98.

Coniecturae vigentes in materia Iuris sunt certa demonstrationes, donec contrarium appareat, q. 7. num. 174.

Coniecturis non est opus, quando sumus in claris, q. 6. num. 346.

Coniuncta persona pro alia coniuncta, etiam sine mandato recte agit, q. 15. num. 34.

Non tamē coniuncta persona, recte soluitur, nu. 35.

Coniuncta persona, recta via hoc iudicium pro coniuncto instituto intentanti, illud non competit, q. 15. num. 32.

Si tamen petat, se dari curatorem hereditati iacti, recte hoc beneficium intentabit, ut infra nu. 35.

Quod declaratur, ut num. 36.

Coniunctus re, & verbis, vel re tantum, si solidum petat ante concursum alienum, non dicitur plus petere, q. 8. num. 245.

Coniunctus re, & verbis, vel re tantum, si solus agat, vel agnoscat, totū consequitur, q. 8. n. 241.

Coniunctus re, ex dispositione testatoris à principio, hoc est ante concursum, totum praetendere potest, q. 8. num. 242.

Coniunctus re, inter plures fideicommissarios, si solus agnouerit potest in solidum conueniri pro oneribus respicientibus fideicommissum, si verò non sint coniuncti, vel factus fuerit concursus quilibet tenetur pro virili, q. 8. num. 246.

Coniunctus verbis tantum si solus agat, suam virilem tantum consequitur, q. 8. num. 239.

Stante tamen aliorum repudiatione, vel incapacitate consequitur solidum, q. 8. num. 240.

Connexorum unum non potest accipi sine alio, q. 3. num. 504.

Fallit si unum confessus habeat praesumptionem contra se, q. 3. num. 505.

Consequi rem quam habet, iterum quis non potest, q. 13. num. 124.

Consensus Domini directè obtentus ante rati habitationem donatarij absentis dicitur in continenti, q. 2. num. 427.

Consensus duplex in actu concubitus considerari potest, q. 3. num. 357.

Consensus riuus, de cuius hereditate agitur, debet durare usque ad mortem, ad hoc ut valeat renuntiatio, vel pactum de illi non succedendo, q. 14. num. 72.

Consensus patris vim tribuit donationi causa mortis factae, à filio, q. 3. num. 412.

Non tamen potest confirmari eiusdem testamentum, q. 3. num. 413.

Consequens qui vult, vult etiam necessarium antecedens, q. 7. num. 11. & 685.

Consensus simplex in concubitu non sufficit ad inducendum matrimonium, q. 3. num. 358.

Consensus in actum concubitus directus in matrimonij vinculum est nouum factum, ultra consensum in actum materiale concubitus, q. 3. nu. 359.

Consensum inducit taciturnitas, quando cum ea concurrat aliquis actus positius, q. 4. nu. 132.

Consortes plures si reperiantur ad quos idem ius spectet, potest unus suam partem prosequi, quamuis alij sileant, q. 8. num. 203.

Consortium obtentu, exceptiones quae olim protrahende litis causa, agenti opponebantur, hodie sunt explosae, q. 8. num. 204.

Constitutarius, quamuis non sit in illum possessio

Index omnium rerum,

- saria non reddit dispositionem conditionalem*, [q. 9. num. 83.](#)
- Declara, si est certa omni certitudine, si autem certa, an, incerta, quando, quomodo sit distinguendum*, [q. 9. num. 84.](#)
- Conditio retrahens à vita contemplatiua per se primo, pro non appposita habetur, secus si per accidens retrahat, hoc est non alliciat*, [q. 8. nu. 759.](#)
- Conditio, si conflet purificatam esse, non impedit viam exequitiuam*, [q. 18. num. 35.](#)
- Conditio si grauatus sine filiis decesserit, non deficit per arrogatos*, [q. 1. num. 954.](#)
- Deficit tamen per Monasterium, in quo grauatus fuerit ingressus*, [num. 955.](#)
- Conditio turpis adiecta ultima voluntati, pro non appposita habetur*, [q. 8. num. 193. & 742.](#)
- Conditio turpis, vel impossibilis contractus, vitiat*, [q. 9. num. 192.](#)
- Conditio turpis, vel impossibilis ultima voluntati appposita, vitiat, & non vitiat*, [q. 14. num. 17.](#)
- Contractui autem appposita, vitiat, & non vitiat*, [q. 14. num. 18.](#)
- Conditio, ut aliquid detur furioso, vel pupillo, rectè impletur dando curatori, vel tutori*, [q. 15. num. 10.](#)
- Conditionali dispositioni non est locus (conditio non purificata)*, [q. 8. num. 604.](#)
- Conditionalia verba, non disponunt*, [q. 9. num. 64.](#)
- Conditionalis dispositio, purificata conditione, pura euadit*, [q. 7. num. 65.](#)
- Conditionaliter grauato, si capitulum non ascenderit, liberum est ascendendo facere, ut fideicommissum valeat, non ascendendo ut deficiat*, [q. 8. num. 658.](#)
- Conditionaliter vocato competit bonorum possessio secundum tabulas, qua facit eum curatorem bonorum, usque ad purificatam conditionem*, [q. 8. num. 267.](#)
- Conditione deficiente, dispositio habetur pro non facta*, [q. 8. num. 605. & q. 9. num. 65. & 85.](#)
- Conditione institutionis cessante cessat ipsa institutio*, [q. 7. num. 6.](#)
- Conditione non impleta dispositio habetur pro non facta*, [q. 4. num. 81.](#)
- Conditio non purificata, voluit testator suam dispositionem pro non facta haberi*, [q. 8. nu. 325.](#)
- Conditionem dandi heredi complet quis, dando heredi heredis*, [q. 10. num. 91.](#)
- Conditionem iussus implere, in personam heredis, non potest implere in personam Risci, quando ab herede ut indigno, hereditatem abstulerit*, [q. 10. num. 135.](#)
- Conditio damni infligere, quid sit*, [q. 8. nu. 377.](#)
- Conditiois eventus probandus, & liquidandus est, ut heres conditionalis immutatur, etiam si conditio ad tempus praesens, vel praeteritum, esset relata*, [q. 9. num. 82.](#)
- Conditiois existentia attenditur, non verò, ut in conditione positi succedant*, [q. 3. num. 920.](#)
- Conditiois expressio, qua tacite inerat, non reddit subrogationem conditionalem*, [q. 18. nu. 34.](#)
- Conditiois non purificata exceptio rectè opponitur aduersus obligationem Cameralem*, [q. 2. num. 229.](#)
- Conducens rem suam non facit dominum locatorem*, [q. 7. num. 96.](#)
- Conductor in locatorem quandam fictam possessionem transfert, quando res proprias in conductum praedium transfert*, [q. 8. num. 817.](#)
- Contrarium, ut possessionem nullam transferat, infra* [num. 812.](#)
- Conferendi ius non mutatur vigore indulti, sed eo gaudens, eam retinet partem, qua cessante reservatione, ad eum spectaret*, [q. 20. num. 21.](#)
- Confessio aduersarij est in causa, ut immissio competat ex testamento de quo per dictam confessionem constat, si satiatur tenorem, & solemnitates testamenti necessarias*, [q. 6. num. 54.](#)
- Fallit, si Iudici contra confessionem legitime constaret*, [num. 55.](#)
- Confessio equiparatur testamento*, [q. 6. num. 37.](#)
- Confessio conexa continens, in uno non potest accipi sine alio*, [q. 8. num. 504.](#)
- Fallit si confessus habeat presumptionem contra se*, [q. 3. num. 505.](#)
- Confessio continens vnum capitulum, vel plura conexa est vel in totum approbanda, vel in totum reprobanda*, [q. 3. num. 583.](#)
- Amplia non solum quando plures sententiae connexae eadem oratione continentur, verum etiam si eadem structura verborum non contineantur, sed cum adiectione dictionis aduersariae. Sed*, [q. 3. num. 584.](#)
- Amplia secundo etiam si qualitas addita contineat factum, quod diuerso tempore contingit*, [q. 3. num. 585.](#)
- Confessio coram Notario, & testibus facta habet executionem paratam ex statuto disponente, ut instrumenta guarentigiata paratam habeant executionem*, [q. 6. num. 41.](#)
- Confessio delicti cum qualitate habetur pro duplici confessione*, [q. 3. num. 591.](#)
- Confessio dotis recepta, quando dicatur facta spe futurae numerationis*, [q. 2. num. 11.](#)
- Confessio eius, qui dicit se contraxisse matrimonium de praesenti, sed per metum, non probat matrimonium validum*, [q. 3. num. 589.](#)
- Confessio facta in Iudicio non inducit notorium, si ex aliqua causa offuscatur*, [q. 2. num. 328.](#)
- Confessio in Iudicio acceptata à parte habet rationem quasi contractus*, [q. 2. num. 378.](#)
- Confessio non acceptata ab aduersario contenti non prauidet*, [q. 2. num. 375.](#)
- Declara hoc verum in respondente, non inponente, qui post triduum corrigere non potest*, [q. 2. num. 376.](#)

Con-

Et verborum.

Confessio plura continens capita potest acceptari in parte, quae facit contra confitentem, in alia verò respici, q. 3. num. 305.

Declarat hoc verum, quando contra qualitatem additam ad fauorem confitentis viget iuris praesumptio, q. 3. num. 306.

Confessio positionis. Vide positionis.

Confessio postquam est in actis descripta non potest reuocari sine erroris probatione, q. 2. num. 369.

Confessio, qua fatetur quis se mutuo accepisse, sed restituisse, non potest acceptari quoad mutuum, & restitui quoad restitutionem, q. 3. num. 586.

Confessio quando dicatur in continenti reuocata. Vide in continenti.

Confessio si colorate impugnetur, non inducit notorium, q. 2. num. 193.

Confessionem, vel Negationem } positionis dicitur in continenti corrigere, qui continuando orationem, vel negat quod falsus, vel fatetur quod negauit, q. 2. num. 362.

Confessioni delinquentis statur, quoad delictum, non verò quoad qualitatem minuentem, q. 3. num. 590.

Sed contra, num. 592.

Declaratur, ut num. 593.

Confessioni delinquentis statur quoad delictum, non verò quoad qualitatem minuentem, quando confitens habet praesumptionem contra se, q. 3. num. 593.

Declarat, ut licet qualitatem non adhibeatur plena fides, rem tamen aliqua ex parte reddat dubiam, num. 595.

Confessionis qualitas attenditur, si confessus eam extrinsecus probauerit, q. 3. num. 597.

Confessus delictum cum qualitate excusante poena extraordinaria punitur, q. 3. num. 596.

Confidentia, seu fiducia testatoris per singulares testes, vel ad summum duas probari potest, q. 15. num. 69.

Neque solum per testis, sed etiam per coniecturas probatur, num. 70.

Confirmatio possessionis secundum Baldum, non potest implorari, ubi non est qui molestiam inferat, q. 16. num. 14.

Confiscatio non completitur bona futura, q. 10. num. 145.

Confissi, hac vox denotat fiduciam committentis, q. 15. num. 62.

Coniectura tollitur per argumentum ab alia coniectura desumptum, q. 4. num. 98.

Coniecturae videntes in materia iuris sunt certa demonstrationes, donec contrarium appareat, q. 7. num. 174.

Coniecturis non est opus, quando sumus in claris, q. 6. num. 346.

Coniuncta persona pro alia coniuncta, etiam sine mandato recte agit, q. 15. num. 34.

Non tamē coniuncta persona, recte soluitur, nu. 35.

Coniuncta persona, recta via hoc iudicium pro coniuncto instituto intentanti, illud non competit, q. 15. num. 32.

Si tamen petat, se dari curatorem hereditati iacti, recte hoc beneficium intentabit, ut infra nu. 35.

Quod declarat, ut num. 36.

Coniunctus re, & verbis, vel re tantum, si solidum petat ante concursum alienum, non dicitur plus petere, q. 8. num. 245.

Coniunctus re, & verbis, vel re tantum, si solus agat, vel agnoscat, totū consequitur, q. 8. n. 241.

Coniunctus re, ex dispositione testatoris à principio, hoc est ante concursum, totum pretendere potest, q. 8. num. 242.

Coniunctus re, inter plures fideicommissarios, si solus agnouerit potest in solidum conueniri pro oneribus respicientibus fideicommissum, si verò non sint coniuncti, vel factus fuerit concursus quilibet tenetur pro virili, q. 8. num. 246.

Coniunctus verbis tantum si solus agat, suam virilem tantum consequitur, q. 8. num. 239.

Stante tamen aliorum repudiatione, vel incapacitate consequitur solidum, q. 8. num. 240.

Connexorum unum non potest accipi sine alio, q. 3. num. 504.

Falsis si unum confessus habeat praesumptionem contra se, q. 3. num. 505.

Consequi rem quam habet, iterum quis non potest, q. 13. num. 124.

Consensus Domini directe obtentus ante rati habitationem donatorij absentis dicitur in continenti, q. 2. num. 427.

Consensus duplex in actu concubitus considerari potest, q. 3. num. 357.

Consensus riuus, de cuius hereditate agitur, debet durare usque ad mortem, ad hoc ut valeat renuntiatio, vel pactum de illi non succedendo, q. 14. num. 72.

Consensus patris vim tribuit donationi causa mortis facte, à filio, q. 3. num. 412.

Non tamen potest confirmari eiusdem testamentum, q. 3. num. 413.

Consequens qui vult, vult etiam necessarium antecedens, q. 7. num. 11. & 685.

Consensus simplex in concubitu non sufficit ad inducendum matrimonium, q. 3. num. 358.

Consensus in actum concubitus directus in matrimonij vinculo est nouum factum, ultra consensum in actum materiale concubitus, q. 3. nu. 359.

Consensum inducit taciturnitas, quando cum ea concurrat aliquis actus positivus, q. 4. nu. 132.

Consortes plures si reperiantur ad quos idem ius spectet, potest unus suam partem prosequi, quamuis alij sileant, q. 8. num. 203.

Consortium obtentu, exceptiones quae olim protrahenda litis causa, agenti opponbantur, hodie sunt explosae, q. 8. num. 204.

Constitutarius, quamuis non sit in illum possessio

Index omnium rerum,

- translata, quia forte fuerat per constituentem translatus constituti effectus post mortem, statim tamen sequuta morte potest petere immisionem in bona in constituto contenta, q. 3. num. 831.
- Constituti collati in tempus mortis effectus verificatur in ultimo vita spiritu, q. 3. num. 828.
- Constituti pactum transfert possessionem rei ad tempus donata in donatarium tempore aduentu, q. 3. num. 816.
- Constituti pactum transferi possessionem rei sub conditione donata in donatarium purificata conditione, q. 3. num. 817.
- Constitutio, de qua in lege nostra materialiter accepta est partim antiqua, partim noua, q. 1. num. 17.
- Formaliter autem accepta dicitur simpliciter noua, q. 1. num. 18.
- Constituto inordinatis loquens in casu expresso non habet locum in tacito, q. 4. num. 119.
- Constitutio Principis praesumitur usu recepta, postquam est publicata, q. 19. num. 140.
- Constituto possunt contrahentes civilem possessionem transferre, retenta per constituentem naturali, q. 3. num. 830.
- Constituto tacite, ea conditio dicitur adiecta, quae contractui appposita erat, cui constitutum additum, q. 3. num. 819.
- Constitutum collatum in tempus mortis constituentis suum operatur effectum, q. 3. num. 827.
- Constitutum collatum post mortem possessoris non operatur translationem possessionis, q. 3. num. 818.
- Constitutum non respicit obligationem, sed solutionem, q. 3. num. 821.
- Constitutum vigore clausulae ex nunc, prout ex tunc, suum operari effectum post mortem qui teneant, q. 3. num. 824.
- Contrarius tamen verius est, & qui ita teneant, q. 3. num. 824.
- Consuetudine in probanda, quae sint necessaria, q. 3. num. 1059.
- Consuetudo est optima legis interpretis, q. 2. num. 313.
- Consuetudo est probanda ab illo, qui in ea se fundat, q. 3. num. 1057.
- Consuetudo est quid facti, q. 3. num. 1058.
- Consuetudo ex unico actu non inducitur, q. 3. num. 268.
- Consuetudo in specie, & in casu, de quo agitur est probanda, q. 3. num. 1060.
- Consuetudo non potest derogare in substantialibus professionis, & contra votum paupertatis, q. 3. num. 1017.
- Consuetudo vim legis habet, q. 3. num. 257.
- Consuetudo ut beneficiatus de fructibus perceptis, vel bonis ex fructibus acquisitis testari possit in regularibus non valet, q. 3. num. 1014.
- Consuetudo ut Clerici Beneficiati de bonis acquisitis ex fructibus Ecclesiae testari possint, ubi est inducenda valet, q. 3. num. 1010.
- Limitatur in fructibus nondum perceptis, qui ex Bulla Iulij Tertij spectant ad successorem, q. 3. num. 1011.
- Contestationis vim habet primus actus, qui post contestationem fieret, si ea esset necessaria, q. 2. num. 163.
- Contigua sunt entia distincta, quorum extrema se tangunt, q. 2. num. 408.
- Continua ea dicuntur, quorum extrema sunt idem, q. 2. num. 405.
- Continuatio possessionis a statuto inducenda an habeat locum, si ante aditam hereditate tertius possessionem occupauerit, q. 13. num. 97. 99. & 100.
- Continuatio possessionis. Vide possessionis continuatio.
- Continuatio possessionis vigore statuti continuantis, non impeditur exceptione nullitatis testamenti, quamuis excipiens offerat se in continenti probaturum, q. 3. num. 375.
- Continuum quicquid sit equat unum secundum contactum, q. 2. num. 406.
- Continuus in Iure exponitur quasi contiguus, q. 2. num. 407.
- Contractus dicitur inesse, quod in continenti ante, & post intercessit, q. 2. num. 8.
- Contractus ab initio sunt voluntatis, q. 8. num. 401.
- Contractus adimens facultatem testandi non valet, q. 4. num. 105.
- Contractus conditionalis ante conditionis eventum, non est contractus, q. 9. num. 63.
- Contractus factus valet, quando non forma illius est a Iure prohibita, sed causa intrinseca, q. 3. num. 129.
- Declara, ut valeat in fauorem Fisci, q. 3. num. 1130.
- Contractus Iure pretendens defuncti hereditatem, si alius a defuncto fuerit institutus, legis nostrae beneficium non recte intendat, q. 12. num. 16.
- Contractus non admittunt penitentiam, aut mutationem voluntatis, q. 8. num. 187.
- Contractus non lucratui non sunt prohibiti cum concubina, q. 3. num. 1107.
- Contractus possunt pendere ab alieno arbitrio, q. 3. num. 414.
- Contractus, quantum ad essentiam efficacia, aequales vires habent, ac ultima voluntates non vero quoad modum executionis, q. 8. num. 200.
- Contractus, quo quis instituit irrevocabilis heres, est ipso iure nullus, q. 12. num. 18.
- Contradictio de facto non admittitur aduersus immissum ex lege nostra, q. 1. num. 252.
- Contradictioni, quando sit locus ad effectum, ut de potioritate Iurium agatur, q. 1. num. 257.
- Contradictor si potiora iura ostendat, possessionis confirmationem obtinet, q. 1. num. 256.
- Contradictore existente, causa missionis in possessionem, & subsequuta contradictionis in competenti Iudicio est ventilanda, q. 1. num. 236.

Con-

Et verborum.

Contradictoria post immisionem veniente, libelli oblatio est necessaria, & ordinariè agendum, q. 6. num. 130.
 Contraria ab eodem agente non proficiuntur, q. 3. num. 654.
 Contraria non possunt in eodem subiecto concurrere, q. 8. num. 779. & q. 6. num. 35.
 Contrarietates dua, quae in textu nostro videntur dubitatiue ponuntur, q. 1. num. 240.
 Contrarietas, quae videtur in textu, conciliatur, q. 1. num. 242.
 Contrarietas secunda, textus nostri conciliatur, q. 1. num. 257.
 Contrariorum contraria sunt cause, q. 3. num. 653.
 Contrariorum contrariae sunt cause, & contrari effectus, q. 3. num. 410.
 Contrariorum contrarij sunt effectus, q. 7. num. 137. & 178. & q. 8. num. 409.
 Contrariorum eadem est disciplina, q. 7. num. 177. & q. 8. num. 270. & q. 10. num. 10.
 Contumacia heredis, est species legalis restitutionis, q. 8. num. 46.
 Conuentio tollens liberam testandi facultatem, est ipso iure nulla, q. 14. num. 59.
 Correctio iuris communis magis, quam fieri possit est euitanda, q. 6. num. 4.
 Declara, ut num. 14.
 Correctio non est praesumenda, potissimum quando verba eum sensum possunt sustinere, ut non dicatur facta, q. 17. num. 197.
 Correctoria } in fauorabilibus extenduntur, q. 6. num. 122.
 Exorbitantia }
 Correctoria extenduntur, quando extensio fit ad casum, qui comprehenditur sublata significatione vocabuli, q. 6. num. 123.
 Creditores possunt ingredi possessionem rei debitoris sua sponte, & eam adipisci, si pacto inter eos ita conuentum, q. 8. num. 818.
 Creditores si vellent conuenire filium uti heredem, debent probare eum se immiscuè hereditati, q. 4. num. 164.
 Creditori aliquid detrabi potest, in commodum debitoris, si detrahendo alia ex parte, ei consulatur, q. 8. num. 585.
 Creditoribus fraudem non facit repudiatio hereditatem, legatum legitimam, Trebellianicam, & similia, facit tamen res quasitas alienans, q. 8. num. 452.
 Creditoribus hereditarijs conceditur possessio, & quae urgent per curatores ditrahuntur, transacto termino, heredi conditionali praescripto, quando conditioni parere nequit, q. 9. num. 70.
 Cuius doctrina notatur, q. 7. num. 130.
 (Cum) hac dictio, causam & rationem importat, q. 8. num. 522.
 Curator datus bonis absentis, rectè immisionem obtinet ex legis nostrae beneficio, q. 13. num. 42.
 Maxime instantibus creditoribus, ut immittatur, q. 13. num. 41.

Curator datus hereditati iacenti, debet facere inventarium, q. 13. num. 79.
 Curator datus hereditati iacenti, debet satisfacere, q. 13. num. 80.
 Curator, quando datus hereditati iacenti, q. 13. num. 66. 68. 70. & 71.
 Curatori, ex persona sui minoris instituti, legis nostra beneficium competit, q. 13. num. 31.
 Curatori hereditati iacenti, perinde ac vero heredi, legis nostra beneficium competit, q. 13. num. 84.
 Curatori hereditatis, competunt omnia iura, quae ipsi heredi, q. 13. num. 94.
 Curatori hereditatis, quando ad instantiam creditorum est datus, competunt omnes actiones, siue tempore periturae, siue non, quae ipsi dari competere, q. 13. num. 82.
 Curatoris datio alicui tanquam prodigo valet, & si prodigus non esset, q. 4. num. 119.

Damnati ad mortem naturales sunt serui pœna, q. 3. num. 110.
 Dammati ad mortem, vixisse statui Bonon. rectè testantur, q. 3. num. 128.
 Dammati in metallum } testari nequeunt, q. 3. num. 121.
 Serui pœna }
 Bestijs subiecti }
 Dammati, qui nunquam fuerunt in potestate curiae rectè testantur, q. 3. num. 126.
 Damnatu ex delicto, cuius bona confiscantur, pro mortuo habetur, q. 8. num. 696.
 Damnum quod quis sua culpa sentit, non habetur pro damno, q. 8. num. 341. & 395.
 Dantis iure resoluta resoluitur Ius accipientis, q. 8. num. 164.
 Datum sub vna conditione, ea cessante, censetur adeptum, q. 4. num. 80.
 Debitor non potest auferre ius quæsitum suis creditoribus, q. 8. num. 562.
 Declara, ut infra num. 581.
 Debitor, qui vult uti exceptione §. quod autem in Auth. de fideiuss. debet probare se carere pecunia, bonis mobilibus, & pro immobilibus emptorem non reperire, q. 8. num. 1069.
 Debitor sub conditione, re percipiente conditione pendente liberatur, q. 3. num. 1089.
 Debitum fateri censetur litteras accipiens, in quibus debitor asseritur, si non contradicat, q. 4. num. 133.
 Decedens ab intestato videtur voluisse ut sit locus legitimæ successioni, q. 17. num. 49.
 Et non testando dicitur venientes ab intestato honorasse, num. 50.
 Decedere partim testatus, partim intestatus nemo potest, q. 4. num. 96.
 Decennij decursus solus, nihil facit contra prius testa-

Index omnium rerum,

- testamentum, nisi & concurrat declaratio in-
tata voluntatis, q. 6. num. 320.
- Decennio reuocationem addidit Iustinianus, non
mutando decennij casum, aut eius terminos, q. 2. num. 299.
- Decennium, quo rumpitur testamentum addita
mutata voluntatis declaratione, secundum
aliquos incipit currere à die reuocationis, q. 6. num. 288.
- Sunt è contra, qui velint currere à tempore pri-
oris testamenti, q. 6. num. 289.
- Secunda sententia iuxta opinionem auctoris est
verior, q. 6. num. 290.
- Decennium si incipiat à tempore conditi testamen-
ti, non debeat effluxisse tempore reuocationis, mul-
ti Doctores ita loquuntur, ut quid sentiant col-
ligi nequeat, q. 6. num. 296.
- Nonnulli vero aperte tenent necesse esse, ut tem-
pore reuocationis decursum sit, q. 6. num. 297.
- Verior sententia ex mente auctoris est, ut suffi-
ciat decennium tempore mortis decursum esse,
licet ante reuocationem non esset completum, q. 6. num. 298.
- Decennium si incipiat currere, ut aliqui opinan-
tur, à die reuocationis, terminus ad quem erit
dies mortis, q. 6. num. 295.
- Decesserit, hoc verbum importat mortem natura-
lem, q. 8. num. 607.
- Declara, ut infra num. 641.
- Decuriones ob benemerita res Ciuitatis donare
possunt, q. 3. num. 1106.
- Defensio ob propriam salutem est bona, licet per-
accidens tendat ad occisionem aggressoris, q. 1. num. 700.
- Defensionis actus, cuius finis propria seruatio est,
optimus est, licet inde sequatur aggressoris oc-
cisio, q. 8. num. 765.
- Defuncti iura omnia tam actiua, quam passiu-
a transeunt in heredem, q. 3. num. 812.
- Defuncti nuda patientia non est testamentum, q. 6. num. 325.
- Declara, ut infra num. 347.
- Dei spiritu, qua aguntur legibus subiecta non
sunt, q. 3. num. 386.
- Delatio hereditatis nihil aliud tribuit, quam ius
adeundi, q. 10. num. 143.
- Deleta } in testamento inconsulto nihilomi-
Inducta } nus valent, q. 6. num. 222.
- Deletionem } Non habere maiorem vim,
Inductionem } quam verbalem reuocationem,
qua suadeant, q. 6. num. 221.
- Delicta non sunt presumenda, q. 8. num. 938.
- Delicti presumptio aliquando oritur ex vicinita-
te actuum, q. 2. num. 14.
- Delicti presumptio oritur ex vicinitate contra-
ctuum, q. 2. num. 78.
- Delictum quando dicatur in continenti post allo-
quutionem commissum ad effectum arguendi
- mandatum de delinquendo, q. 2. num. 444.
- Delictum quando in continenti post donationem
dicatur commissum, ad presumendam donatio-
nem in fraudem Fiscus factam, q. 2. num. 446.
- Delictum sine fraude, non potest committi, q. 8. num. 525.
- Delictum ut tale est, ut quid turpe, & inhone-
stum, nunquam à delinquente eligitur, sed ut
bonum saltem delectabile, aut utile, q. 3. n. 363.
- Delinquens gratus non est mitius puniendus,
q. 3. num. 1001.
- Delicare quis non presumitur, etiam etatis cen-
tum annorum, q. 1. num. 55.
- Demens } quis presumitur ob actus stultitia,
Stultus } & dementia quos facit, q. 3. nu. 57.
- Dementia ad infringendum testamentum est con-
cludenter probanda, q. 3. num. 56.
- Dementia est de casibus, qui probantur per testes,
quia de ea non rogatur Notarius, q. 14. nu. 29.
- Dementia medio tempore presumitur, si de tem-
pore antecedenti, & subsequenti fuerit proba-
ta, q. 3. num. 96.
- Dementia, qua impedit testamenti factionem non
presumitur, q. 3. num. 53.
- Demonstratio ad res indicandas, & nominatim
appellandas, si certa sit vice nominis, & certe
expressionis fungitur, q. 7. num. 172.
- Quod etiam in materia heredis iure cautum
fuit, q. 7. num. 171.
- Deportati actiones intentare possunt, qua ex con-
tractibus ab ijs celebratis nascuntur, quast. 7. num. 110.
- Deportati retinent ea, qua sunt Iuris gētium, ideo
possunt contrahere, q. 7. num. 109.
- Deportati sunt expertes eorum, qua sunt Iuris
Eliuiliis, q. 7. num. 108.
- Depositiones testium in textu nostro intelliguntur
subseriptiones, & signa, q. 1. num. 33.
- Potest etiam secundum Donellum hoc intelli-
gi de depositionibus testium vocatorum, ut agno-
scant sua signa. Sed contrarium num. 33. vs-
que ad finem.
- Depositiones testium secundum usum recētorum
Imperatorū dicuntur testificationes, q. 1. nu. 30.
- Descendentes licet non sint naturales, sed ciuiles,
excludunt ascendentes à legitima, q. 3. nu. 953.
- Destinati ad triremes } mediam capitis diminu-
Aqua, & igni quibus } tionem dicuntur passi,
est interdictum } & sunt intestabiles, q. 3. num. 125.
- Destructio eius dicitur Iuri conformis, cuius con-
structio est Iuri contraria, q. 6. num. 205.
- Determinatio Iuris } quomodo differant, q. 2. num. 143.
- Determinatio in Iure }
- Determinatio plura respiciens determinabilia, ea
equaliter determinat, q. 17. num. 195.
- Deterior effecta, si res restituatur, dicitur secundū
quid restitui, non simpliciter, q. 8. num. 477.
- Dete-

Et verborum.

- Deterior res effecta non amplius dicitur eadem*, q. 8. num. 487.
- Deterioratio, & Alienatio* } rerum fideicommisso subiectarum aequè continentur verbis l. Imperator ff. ad Trebel. q. 8. num. 447.
- Deterioratio, & alienatio rerum restituendarum aequè sunt restitutioni appposita*, q. 8. num. 448.
- Deterioratio, & alienatio respectu eiusdem corporis in infinitum distant, respectu hereditatis non aequè*, q. 8. num. 495.
- Deterioratio quando dicatur simpliciter, & quando secundum quid restitutioni contraria*, q. 8. num. 493.
- Deteriorationis aliquando potest esse maior fraus, quàm alienationis*, q. 8. num. 494.
- Detractiones, ipso iure fideicommissum rescant*, q. 8. num. 894.
- Detractionibus nondum plenè factis, restitutioni non est locus*, q. 8. num. 861.
- Amplia, ut ne quidem reseruato iure detractionum fideicommissarius sit immittendus*, q. 8. num. 862.
- De uno quoque verum est affirmare, vel negare*, q. 6. num. 33.
- Deus neque vult mala fieri, neque vult mala non fieri, sed vult permittere mala fieri*, q. 4. n. 128.
- Detractionum valorem non excedere corpora alienata heredis esse probare, non nulli senserunt*, q. 8. num. 835.
- Quomodo sint intelligendi*, num. 928.
- Dictio, ex, causam immediatam importat*, q. 3. num. 708.
- Dictum plus quam scriptum censetur favore filiorum*, q. 9. num. 15.
- Dies adiectus obligationi, quando dicatur cedere, & quando venire*, q. 3. num. 801.
- Dies in femineo genere tempus importat*, q. 2. num. 423.
- Dilapidare is dicitur, qui non vult hereditatem adire*, q. 8. num. 380.
- Dilatio ad abbreviandâ lites dari solet*, q. 2. n. 166.
- Dilatio ad probandum, quando probationes sunt in continentibus prouincijs, est mensium sex*, q. 2. num. 168.
- Dilatio ad probandum, quando probationes sunt in eadem prouincia, est mensium triu*, q. 2. n. 167.
- Dilatio ad probandum, quando probationes sunt ultra mare, est mensium nouem*, q. 2. num. 169.
- Dilatio secunda, vel ulterior quando sit concedenda, remissiuè*, q. 2. num. 172.
- Dilationem secundam, causa cognitione adbibita, potest concedere Iudex, vel etiam ulteriorem, si equum illi videatur*, q. 2. num. 171.
- Dilationes fuerunt inuenta ne aëtori lusi suum auferatur, nec res sua defensiones*, q. 2. nu. 181.
- Dilationes quare inuenta*, q. 2. n. 173. 175. & 181.
- Dilationes quomodo ad abbreviandum Iudicium inuenta*, q. 2. num. 182.
- Dilationibus durantibus Iudicij offitili conquiescit*, q. 2. num. 177.
- Dilationibus transactis aëtor nō admittitur amplius ad probandum*, q. 2. num. 183.
- Fallit*, num. 184.
- Dilucida interualla*
- Hebes*
- Ferneticus*
- Fantasia corrupta*
- Aëtorum an fuit quid tempore dilucidi interualli* } Quando cognoscatur, q. 3. num. 102.
- Directum legis beneficium habet locum, ubi verba conueniunt*, q. 6. num. 13.
- Discessisse non videtur, qui statim est rediturus*, q. 2. num. 418.
- Discessus, vel intarualum, quando ob causam vitiet stipulationem*, q. 2. num. 417.
- Dissolus quando quid debeat eodem modo quo introductum*, q. 6. num. 251.
- Dispositio condictionalis, conditione deficiente habetur pro non facta*, q. 9. num. 65.
- Dispositio dubia recipit interpretationem ab antecedentibus, & subsequenteribus*, q. 8. num. 810.
- Dispositio eadem quando possit esse, & tacita, & notoria*, q. 4. num. 121.
- Dispositio etiam correctoria, ob rationis identitatem, complectitur tot causas, qui sub lata, & impropria significatione veniunt*, q. 13. nu. 10.
- Dispositio exorbitans habens locum in voluntate expressa non trahitur ad tacitam*, q. 4. nu. 38.
- Dispositio facta in persona expressa, & capaci nō vitatur eo, quod queratur alteri non expresso, & incapaci*, q. 3. num. 687.
- Dispositio facta tempore licito, cuius effectus confertur in tempus prohibitum, regulariter non sustinetur*, q. 3. num. 405.
- Dispositio imperfecta inter liberos facta sustinetur, non in vim testamenti, sed diuisionis inter liberos facta*, q. 6. num. 170.
- Declara, ut infra num. 177.*
- Dispositio inter viuos quatenus testationem mentis continet testamenti appellatur*, q. 3. nu. 361.
- Dispositio Iuris Ciuilis exorbitans alienius rei appellatione tacitum non comprehendit, aut presumptum*, q. 7. num. 157.
- Declara, ut infra num. 185.*
- Dispositio loquens de aliquo aëtu, intelligitur de prima vice*, q. 10. num. 82.
- Declara, ut infra num. 106.*
- Dispositio loquens in re vera, & propria, non habet locum in ficta, & impropria*, q. 7. num. 141.
- Dispositio, non alieniens ad vitam contemplatiuam, valet, dum tamen ab ea non deterreat*, q. 8. num. 747. & 749.
- Dispositio omnis contra cultum diuinum, & bonos mores, est de iure ciuili nulla*, q. 8. nu. 741.
- Declara, ut infra num. 760. & seq.*

Dispo-

Index omnium rerum,

- Dispositio*, per quam testator prohibet quominus Monachus, vel Monasterium in sua hereditate succedat, corrumpit defectibus illis, quorum favore testator Monasterium excluderat, q. 8. n. 775.
- Dispositio testatoris*, quae illius sine primario inspecto, honesta est, & rationalis, licet per accidens à religione auertat, non dicitur bonis moribus contraria, q. 8. num. 760.
- Dispositio verbis directis concepta*, quando certum est, testatorem voluisse codicillari, sustinetur ut obliqua, perinde ac si venientes ab intestato, essent rogati restituere, q. 11. num. 2.
- Dispositio una*, & eadem, non est diuerso iure censenda, q. 8. num. 644.
- Non tamen dicitur, diuerso iure censi, quando pro diuersa facti contingentia, diuersa via ad eundem effectum obtinendam, eligitur, q. 8. n. 645.
- Dispositio unius facta altero supposito, cessante supposito cessat*, q. 3. num. 919.
- Dispositionem propriam*, ut destruat, nemo viam eligere praesumitur, q. 4. num. 180.
- Disposuisse illud*, dicitur testator, de quo si fuisset interrogatus, affirmatiue respondisset, q. 8. num. 834.
- Maxime autem hoc est verum, quando ex eo, quod expressum fuit, coniectura voluntatis deduci potest, q. 8. num. 635.
- Distinguendi Doctori est studium*, ubi maxima est ambiguitas, & Doctorum pugna, q. 17. n. 199.
- Diues*, aut pauper quis non praesumitur magis, quam appareat, & qui vnum, vel alterum dicit, tenetur ad illud probandum, q. 8. num. 1032.
- Diuino cultui dispositio*, contraria est de iure nulla, q. 8. num. 741.
- Declarat*, ut num. 760.
- Diuisio rerum*, de iure gentium facta, soluitur posita necessitate, & quatenus postulat necessitas ad communionem reuertitur, q. 8. num. 520.
- Diuisionis vi sustinetur dispositio imperfecta inter liberos facta non in vim testamenti*, q. 6. n. 170.
- Declarat*, ut num. 177.
- Diuites quandam in alios praebeminentiam videntur habere*, q. 3. num. 671.
- Diuitiae sunt probatae ab eo, qui se fundat in illis*, q. 8. num. 1037.
- Diuitias probare debet, qui tenetur eligere diuitem*, q. 8. num. 1036.
- Doctor*
Aduocatus
Milites omnes togati militibus } concubina sua donare nequeunt, aut eam instituere, q. 3. num. 1121.
- Amplia etiam in licentiatu*, q. 3. num. 1122.
- Amplia etiam in Notario*, q. 3. num. 1123.
- Declarat*, ut infra num. 1128.
- Doctor*
Miles
Aduocatus
Clericus } propter merita concubina donare potest, q. 3. num. 1109.
- Declarat*, ut valeat donatio in quantum merita aequivalent, secus in quantum donatio excedit, q. 3. num. 1110.
- Hoc autem an aequiueant cognoscere spectat ad Iudicis arbitrium*, q. 3. num. 1111.
- Debetque de his meritis constare, aliter, quam per assertionem donantis, aut institutis*, q. 3. n. 1112.
- Doctoris dictum est intelligendum secundum legem, quam allegat*, q. 8. num. 1089.
- Doli mali exceptio competit aduersus petentem, quando statim est restitutus*, q. 3. num. 974.
- Dolo facis est regula aequissima*, q. 3. num. 499.
- Dolo facis est regula per quam euitantur circuitus inutiles*, q. 3. num. 500.
- Dolo facis haec exceptio potest opponi aduersus beneficium legis nostrae, si probatio offeratur in continenti*, q. 14. num. 23.
- Dolo malo petit, qui statim est restitutus*, q. 3. num. 173.
- Dolum probare debet, qui utitur exceptione doli*, q. 8. num. 1082.
- Dolus dans causam contractui bonae fidei, facit contractum, ipso iure nullum*, q. 8. num. 1080.
- Agens tamen ex huiusmodi contractu, non tenetur probare non dolum*, q. 8. num. 1081.
- Dolus excluditur ab ignorantia*, q. 19. num. 50.
- Domini duo eiusdem rei non dantur in solidum*, q. 1. num. 98.
- Domini iussus precedere debet, ut aditio hereditatis facta à seruo sit efficax, neque sufficit rati habitio*, q. 10. num. 64.
- Declarat* ut num. 65. & 66.
- Domini exceptio aduersus interdictum quorum legatorum non admittitur, nisi in continenti probetur*, q. 2. num. 34.
- Domini exceptio aduersus legis nostrae remedium admittitur, si in continenti probetur*, q. 2. n. 37.
- Domini exceptio in continenti probanda admittitur aduersus interdictum quorum bonorum*, q. 2. num. 32.
- Domini exceptio in continenti probata legis nostrae beneficium impedit*, q. 3. num. 493.
- Domini exceptio in omni possessorio adipiscenda, si probetur in continenti admittitur*, q. 2. n. 33.
- Dominia rerum non esse in incerto Reipublice interest*, q. 1. num. 106.
- Dominii acquiritur praescriptione, trium, decem, & viginti annorum*, q. 1. num. 90.
- Dominium bonorum patris continuatur in filiis hereditibus, non autem possessio*, q. 4. num. 176.
- Dominium rei donate donate viuentis, non transit in donatarium, sine traditione donantis*, q. 11. num. 19.
- Donante autem mortuo, aliqui volunt dominium sine traditione transire ad instar legati aliqui negant*, num. 20.
- Dominium rerum fideicommissum subiectum alienationum, eueniente fideicommissi conditione, resol-*

Et verborum.

- resoluitur: & in fideicommissarium ipso iure transit, q. 8. num. 33.*
- Domino, antequam servus institutus adierit hereditatem, legis nostra beneficium non competit, q. 10. num. 60.*
- Domino cuique rei sua vendicatio competit, q. 1. num. 85.*
- Domino, ex persona servi instituti, quando servus domini iussu, hereditatem adiit, legis nostra remedium competit, q. 10. num. 54.*
- Declaro, ut infra num. 36. 37. & 38.*
- Domino hereditas acquiritur, seruo coacte adempte, ac si sponte adires, q. 10. num. 58.*
- Domino hereditas non acquiritur, si servus vel erans, vel ab alio coactus, adierit, q. 10. nu. 59.*
- Domino, quando sine eius iussu hereditas a seruo instituto fuit adita, legis nostra remedium non competit, q. 10. num. 63.*
- Dominus directus concedendo, ut fundus detur in dotem, concedit etiam, ut sit locus lucro dotali, stante statuto, ut vir dotē lucretur, q. 3. n. 1042.*
- Dominus, & pater, qui per filium, vel servum sunt heredes, non admittuntur in pupillari facta his verbis, quisquis mihi heres erit, is & filium meo heres esto, q. 10. num. 3.*
- Dominus ex persona servi instituti, seruo nolente, hereditatem consequi nequit, q. 10. num. 9.*
- Dominus bis dicitur, & qui habet nudam proprietatem, q. 1. num. 233.*
- Dominus, per aditionem servi instituti, suo iussu factam, fit dominus hereditatis, & heres directus, q. 10. num. 55.*
- Dominus quilibet de re sua ad libitum disponere potest, q. 3. num. 148.*
- Dominus rebus suis abuti potest non vero resistendis, q. 8. num. 289.*
- Dominus semel, iterum dominus fieri non potest, q. 8. num. 1114.*
- Donus solo aquata, deinde ex eisdem cementis constructa non est eadem, si alia, q. 1. num. 20.*
- Declaro, ut num. 23. & 24.*
- Dominus succedens, ex persona servi instituti, non dicitur scriptus heres, q. 10. num. 16.*
- Dominus unus pro re sua recuperanda, personali actione agere nequit, q. 13. num. 135.*
- Donans ex causa ingressus in religionem declarando se inter viros donare, nihil agit, quia declaratio est contraria facto, q. 12. num. 41.*
- Donatarius causa mortis ostendens publicum documentum competit legis nostra remedium, siue donatio sit facta in contemplatione mortis inopimenti, siue sola mortalitatis cogitatione in genere habita, q. 11. num. 16.*
- Fallit in ea donatione, qua eo animo facta est, ut statim rei donatæ dominium in donatarium transferatur, solum enim competit legis nostra remedium in ea donatione, in qua post mortem donantis, res deberet fieri donatary, q. 11. n. 17.*
- Donatario causa mortis, si bonorum universitatem donatio completitur, legis nostra beneficium competit æquè, ac fideicommissario in codicillis relicto, q. 11. num. 11.*
- Declaro, ut num. 15.*
- Amplia, ut num. 16.*
- Donatario causa mortis substituto legis nostra beneficium competit, q. 11. num. 19.*
- Declaro, ut num. 30.*
- Donatario causa mortis, tunc competit legis nostra remedium, quando donatio est redacta ad publicum documentum, quod Iudici ostendi possit, q. 11. num. 15.*
- Donatario, cui ex causa ingressus in religionem, donatum fuit, legis nostra beneficium competit, q. 12. num. 31.*
- Amplia, etiam si donationi addita sit promissio de non revocando, etiam si iure iurando sit firmata, ut num. 45.*
- Declaro, ut num. 47.*
- Donatario, cui testator dilata traditione in tempus mortis, donavit omnia bona, vel quotam bonorum, non competit legis nostra beneficium, etiam si nullus fuerit a donante heres institutus, q. 12. num. 19.*
- Donatario non acquiritur dominium rei donata, sine traditione, q. 11. num. 19.*
- Quid autem Iuris eo mortuo, num. 20.*
- Donatarius causa mortis, iure directo succedit, & potest propria auctoritate capere, q. 11. num. 4.*
- Donatarius cui data est facultas capiendi propria auctoritate sine Iudicis auctoritate capit, q. 3. num. 833.*
- Donati actio ex donatione, perinde ac venditi ex venditionis competit, q. 3. num. 802.*
- Donatio ante donatarii acceptionem, non valet, & revocari potest, q. 14. num. 68.*
- Amplia, secus si multos, ut revocari possit, ante acceptionem, quamvis Notarius donatario fuisset stipulatus, num. 69.*
- Donatio causa mortis, cui addita sit promissio cum iuramento de non revocando, quantum ad effectum, assumit naturam contractus inter vivos, q. 12. num. 30.*
- Donatio causa mortis est permessa filio familias, cum patris consensu, q. 3. num. 389.*
- Donatio causa mortis, est ambulatoria usque ad mortem, & per penitentiam revocatur, q. 11. n. 13.*
- Donatio causa mortis, est species ultima voluntatis, q. 11. num. 12.*
- Donatio causa mortis facta a filio vim recipit a consensu patris, q. 3. num. 412.*
- Donatio causa mortis facta in testamento, absolute sortitur effectum ultimæ voluntatis, q. 11. n. 21.*
- Per se tamen facta dicitur contractus, & obligatio, num. 22.*
- Tamen etiam secundo casu, est ambulatoria, & retractabilis usque ad mortem, num. 23.*

Donat-

Index omnium rerum,

- Donatio causa mortis fit caduca, donatario ante donantem decedente, q. 11. num. 28.**
- Donatio causa mortis, mutabilitate inspecta, potius habet rationem ultima voluntatis, quam contractus, q. 11. num. 25.**
- Et quoad sui essentiã & validitatem, per omnia ultima voluntati aequiparatur, num. 26.**
- Donatio causa mortis, non solum reuocatur, non sequuta morte, sed quodcumque ante mortem reuocari potest, q. 12. num. 40.**
- Donatario causa mortis, quando consistit donatio in re singulari, legis nostræ beneficium non competit, q. 11. num. 9.**
- Donatio ex causa ingressus, fit contemplatione futura professionis, & sic mortis ciuilis, q. 12. n. 42.**
- Donatio ex causa ingressus in religionem ante professionem, dicitur simpliciter reuocabilis, q. 12. num. 32.**
- Donatio ex causa ingressus in religionem, non est causa mortis naturalis, sed ciuilis, q. 12. nu. 35.**
- Donatio ex causa ingressus in religionem, videtur inter viuos, q. 12. num. 22.**
- Contrariũ, ut sit causa mortis ciuilis, infra n. 32.**
- Donatio ex vicinitate actuum, quando presumatur ob causam, q. 2. num. 426.**
- Donatio facta à Clerico suæ concubina non potest firmari iuramento, q. 3. num. 1120.**
- Donatio facta ab ingressuro in religionem, & ex causa ingressus, differunt eo modo, quo donatio facta ab egrotante, & à donante causa mortis, q. 12. num. 44.**
- Donatio facta ab vno coniugatorum alteri, si donatarius prior decedat, corrumpit, q. 14. num. 11.**
- Si tamen donatio reciproca sit, & non constet, quis prior decefferit, utraque sustinetur, nu. 14.**
- Donatio facta concubina in casu prohibito, valet in damnum donantis, & commodum Fisci, q. 1. num. 1128.**
- Donatio facta contemplatione mortis imminetis, duplex est. Interdum enim quis donat eo animo, ut res statim fiat accipiens, sed si mors non sequatur, restituat. Interdum donat, ut dominium solum post mortem donantis acquiratur, q. 11. num. 18.**
- Donatio facta ex causa ingressus in religionem, dicitur donatio causa mortis, q. 12. num. 32.**
- Hinc non solum reuocabilis est, sed ipso iure reuocata censetur, si donans moriatur in nouitiatu, num. 31.**
- Et nullam requirit insinuationem, num. 34.**
- Donatio facta ex causa ingressus in religionem, per discessum à religione, vel mortẽ, ante emissam professionẽ, ipso iure reuocatur, q. 12. n. 26.**
- Non tamen secundum Berroli videtur reuocabilis de voluntate donantis, sed solum casu quo non sequatur actualis ingressus, vel non perseveretur in Monasterio, q. 12. num. 27.**
- Donatio facta ex causa ingressus in religionem, post professionem, etiam durante vita naturali donantis, est irreuocabilis, q. 12. num. 21.**
- Donatio facta puero quatuor annorum, non valet, q. 13. num. 29.**
- Donatio facta uxori per deportationem viri, suspenditur, & non confirmatur, nisi per mortem naturalem, q. 8. num. 629.**
- Donatio inter virum, & uxorem est prohibita, ne ob mutui amorẽ se ipsos spoliarent, q. 3. n. 747.**
- Donatio inter virum, & uxorem prohibita valet in ultima voluntate, q. 3. num. 755.**
- Donatio Legatum } ob benemerita est potius restitutio, q. 3. num. 1108.**
- Donatio ob benemerita valet etiam inter personas prohibitas, q. 3. num. 1105.**
- Donatio, quando in continenti ante, vel post emancipationem dicatur facta, q. 2. num. 416.**
- Donatio sine traditione non transfert neque dominium, neque possessionem, q. 3. num. 810.**
- Donatio tacita, aut alius titulus tacitus non comprobatur, sub dispositione exorbitanti loquente de donatione, aut alio titulo, q. 7. num. 158.**
- Donationem esse ex causa ingressus in religionem, & esse inter viuos, implicat contradictionem, q. 12. num. 41.**
- Donationes causa mortis factae, quando lege solonis rescinderentur, q. 1. num. 748.**
- Donationis facta ab Ecclesia nullitas non potest allegari ab iniusto detentore contra donatariũ, quando talis nullitas solum habet locum Ecclesia volente, q. 3. num. 1115.**
- Dotali lucro locum esse cõcedit Dominus directus, quando concedit, ut fundus detur in dotem stante statuto, ut vir dotem lucretur, q. 1. nu. 1042.**
- Dotata in bonis fideicommissis subiectis, ad tuendam dotem ex beneficio authentica res quæ C. communia delegatus habet fundatam intentionem in negatiua, alia bona non exstisse libera, q. 8. num. 963.**
- Dotem promissam, si in instrumento scriptum sit simpliciter, nec certa quantitas expressa, actio ex stipulatu non competit, q. 7. num. 90.**
- Dotis à filio acceptæ restituendæ obligatio bonis paternis inbaret, & cum eis transit in quemcunque successorem, q. 3. num. 152.**
- Dotis dandæ seu restituendæ cautio, de primis tantum nuptijs intelligitur, q. 7. num. 47.**
- Dotis datio est alienatio, ubi extat statutum, ut vir dotem lucretur, q. 3. num. 1041.**
- Dotis incertitudo nõ vitiat promissionẽ, q. 7. n. 89.**
- Dotis recepta confessio, & promissio in continenti facta per socerum de dote soluenda dicuntur vnus actus, q. 2. num. 10.**
- Ubitatio an testamentum valeat illud materialiter acceptum, prout est quid facti respiciens, immissionem impedit, secus si illud respicit prout est quid iuris, q. 3. num. 316.**

Dubium

Et verborum.

Dubium iuris valde intricati, aequiparatur dubio facti, q. 19. num. 131.

Duo vincula magis ligant, quā unum, q. 3. n. 409.

Duplicatio ita se habet ad replicationem, sicut exceptio ad actionem, q. 3. num. 604.

Duplicatio requirens altam indaginem non impedit immisionem ex lege nostra, q. 3. nu. 603.

E

E Adem res nō potest esse, & non esse, q. 6. nu. 52.
Ecclesia auctrix iustitia, non aspirat ad lucrum iustum, q. 8. num. 732.

Ecclesiasticis ex redditibus bona fuisse quæsitæ probandi partes sunt camera, quando possidentur ab heredibus beneficiati defuncti, q. 3. num. 1024.

Ecclesia, si quid in uno Instrumento donetur, in alio Hypothecetur donationis Instrumentum in dubio præsumitur primum, q. 14. num. 45.

Ecclesia per fideicommissum vocata, legis nostre beneficium competit, etiam nulla sibi ab hærede facta restitutione, q. 8. num. 128.

Edictū D. Adriani hoc tēpore quiescit, q. 1. n. 125.

Edictum D. Adriani quare ex sanctione Iustiniani quiescat, q. 1. num. 127.

Effectū actū carere, legibus repugnat, q. 8. n. 1104.

Effectus debet esse proportionatus suæ causæ, q. 4. num. 138. & q. 8. num. 257.

Effectus debet esse talis, qualis causa, q. 3. n. 1077.

Effectus de omnibus causis eo modo participat, quo ab illis proficiscitur, q. 3. num. 643.

Effectus sine causa consistere nequit, q. 3. nu. 103.

Effectus suam causam sequitur, q. 3. num. 260.

Effectus, suæ causæ correspondere solet, q. 12. n. 2.

Effectus, ubi est causa modi, non curamus de modo, dummodo habemus effectum, q. 8. num. 646.

Egressus à religione licitè cōstituitur in nouo statu, & eius conditiones fortitur, q. 3. num. 1147.

Eius est velli, cuius est nolle, q. 12. num. 3.

Eius quod non est, nulla sunt qualitates, q. 8. num. 256. & 299.

Electio in ratione collocatur, q. 2. num. 307.

Electio non potest esse nisi inter plura eligibilia, q. 2. num. 308.

Electio potest Iudicis officio confirmari, seu firma declarari, q. 16. num. 22.

Electio, quando ob vicinitatem contractus dicitur facta per ambitionem, q. 2. num. 80.

Electiois quasi possessio unica actu acquiritur, q. 3. num. 269.

Ens } inter ens, & non ens, nulla datur
Non ens } proportio, q. 8. num. 480.

Emancipare filium cogitur pater, quando agnouit legatum factum cum onere emancipandi, q. 8. num. 415.

Emancipatio non præsumitur, q. 3. n. 333. & 346.

Emancipatio præsumitur spatio decem annorum,

quibus filius seorsum à patre habitauit, q. 3. num. 251.

Declaræ, quo ad actus inter viuos, non verò testamentum, q. 3. num. 265. & 270.

Emancipatio præsumitur spatio viginti annorū, q. 3. num. 221.

Declaræ si ad eam præsumptiuè probandam allegatur viginti annorum cursus, q. 3. num. 242.

Emancipationis præscriptio, quo ad testandi ius non inducitur spatio decem annorum, quamuis contrariū sit in actibus inter viuos, q. 3. n. 265.

Ratio diuersitatis est, quia in alijs actibus cadit consuetudo sic agendi, quia iterantur; in testamento non cadit consuetudo testandi, q. 3. n. 266.

Emancipato à filio actus facti, ut sustineantur, quid necessarium, q. 3. num. 254.

Emancipato filio permittitur testamenti facti, q. 3. num. 213.

Emancipatum se asserenti non creditur, sed probandum, q. 3. num. 207. & 209.

Emancipatus filius pro patre familias habetur, q. 3. num. 189.

Emancipatus hoc est, qui se habuit pro tali, spatio decem annorum, & emancipationem allegat, ius acquisiuit, ut in posterum omnes illius contractus inter viuos sustineantur, q. 3. num. 236.

Fallit si cōstet de alia antecedenti causa separationis à patre, puta assignatione administrationis nomine peculij, quia tunc emancipatio non præsumitur, q. 3. num. 237.

Fallit secundo si agatur de validitate testamenti, quia decem anni non sufficiunt, sed viginti sunt necessarij, q. 3. num. 238.

Fallit tandem si neque probetur emancipatio, neque allegetur, tunc enim quadraginta anni sunt necessarij ad præscribendum statum sui iuris, q. 3. num. 239.

Emancipatus rectè testari potest etiam si emancipatio sit tacita, q. 3. num. 192.

Emancipatus sibi nō patri acquiritur, q. 3. n. 190.

Emolumentum in iure, sapissimè pro alimentis accipitur, q. 8. num. 569.

Emphiteusis non potest titulo particulari in Monasterium transferri, q. 8. num. 688.

Emphiteutis transfertur in Monasterium per ingressum emphiteute, q. 9. num. 689.

Declaræ, ut perpetuo ad Monasterium spectet, si fuerit concessa pro se, & heredibus si vero pro se, filijs, & descendantibus, spectat ad Monasterium, durante vita professi, q. 8. num. 690.

Amplius, etiam si per pactum sit prohibita alienatio, q. 8. num. 691.

Emphiteuta quando dicatur incontinenti recuperare rem venditam, ad cuiusdam caducitatem, q. 2. num. 447.

Emphiteuta si res emphyteuticas dilapidet à iure suo repellitur etiam si satisfactionem de rebus seruandis præset, q. 8. num. 505.

R r r Emphi-

Index omnium rerum,

Emphyteuta, nemo prater dominum directum opponere potest, ob non solum canonē à suo iure cecidisse, q. 8. num. 228.

Emptori competunt ea actiones, quae ad venditorem spectabant, q. 8. num. 835.

*Emptor } non debet esse melioris
Singularis successor } conditionis, quam suus
auctor, q. 8. num. 596.*

Episcopo excoꝛatore testamenti, in quo pauperes sunt scripti, non competere legis nostrae beneficium, noluit Barbacia, q. 15. num. 5.

Contrarium tamen, ut hoc beneficium Episcopo competat, est frequentius receptum num. 6.

Declara, ut infra num. 16.

Episcopo, ex persona pauperum institutorum, competit legis nostrae remedium, quādo nullus alius in testamento fuit excoꝛator, eo enim dato competit dicto excoꝛatori, non Episcopo, q. 15. num. 16.

Intellige, si per annum, excoꝛator testamentarius non fuerit negligens, nam si negligens fuerit, eius officium, ad Episcopum transit, q. 15. num. 17.

Limita, ut num. 22.

Episcopo idem ius competit, pauperibus incertis institutis, nullo Xenodochio in patria testatoris existente, quod ipsi Xenodochio competere, si existent, q. 15. num. 8.

Episcopus est pater pauperum, q. 15. num. 12.

Episcopus est tutor pauperum, q. 15. num. 11.

Episcopus excoꝛator testamenti, in quo pauperes fuerunt instituti, non tamen dicitur scriptus haeres, q. 15. num. 2.

Declara, ut infra num. 14.

Episcopus, qui antea erat Monachus, non est liber à voto paupertatis, q. 3. num. 1012.

Episcopus tanquā procurator pauperū, & ex illorum persona, ad hereditatem venit, q. 15. num. 11.

*Epistola } Hereditas adimi non potest, q. 6.
Codicillis } num. 208.*

Equites Hierosolimitani testari nequeunt, q. 3. num. 1144.

Fallit obtenta licentia à magno magistro, qui vigore stabilimentorum eam concedere potest, q. 3. num. 1145.

Errans in corpore, neque heredem habet, quem vult, neque quem scripsit, q. 7. num. 12.

Error communis facit ius, q. 3. num. 430.

Error in facto quādoque ante sententiam latam reuocari potest, si de errore doceatur, q. 2. num. 361.

Brutescimus sine lege loqui, q. 3. num. 658. & q. 4. num. 184.

Declara, ut infra num. 711.

Euidens res dicitur, quādo in continenti probari potest, q. 2. num. 42.

Ex diuersis non inferitur, q. 8. num. 966.

Exceptio aduersus agētem competit, quādo aduersus eum possidentem cōpeteret actio, q. 3. n. 805.

Declara, ut num. 874.

Exceptio an requirat altam indaginem, vel sit probabilis in continēti arbitrium quidem est Iudici, debet tamen Iudex ex multorum opinionione eam arbitrari in continenti probabilem, quae potest expediri intra tempus principalis negotij, q. 2. num. 64.

Exceptio cautionis substituto debita, quomodo differat ab exceptione habes parem in gradu, q. 8. num. 262.

Exceptio conditionis non purificata recte opponitur aduersus obligationem Cameralem, q. 2. num. 229.

Exceptio declarat regulā in quibus terminis procedat, q. 3. num. 396.

Exceptio de iure existentis in pari gradu, non dicitur dubia, remota reali coniunctione, ea vero posita, dicitur de re dubia, q. 8. num. 252.

Exceptio de iure tertij non est admittenda, quādo talis iuris acquisitio pendet à voluntate eiusdem tertij, neque is suam voluntatem declarat, aut ipsemet de suo iure opponit, q. 8. num. 227.

Declara, ut infra num. 255.

Exceptio de iure tertij, non potest allegari, nisi illud sit exclusiuum ipso iure intentionis agentis, q. 8. num. 214.

Exceptio de iure tertij, pendens ab eiusdem voluntate, quādo opponi possit, vel non, & exemplis declaratur, q. 8. num. 255.

Exceptio de legitima detrahenda, ubi constat de tractione, quae potest esse sufficiens, non releuat, q. 8. num. 997.

Exceptio deprompta ex corpore instrumenti, de cuius exequutione agitur semper opponi potest, q. 3. num. 201.

Exceptio dicitur probari in continenti, si appareat ex actis, & processu, q. 2. num. 249.

Exceptio dicitur probari in continenti, si probetur intra triduum, q. 2. num. 151.

Exceptio dilatoria admittitur contra litem contestatam, si in continenti abijciatur, q. 2. num. 85.

Exceptio domini in continenti probanda admittitur aduersus interdictum, quorum bonorum, q. 2. num. 32. reliqua vide Domini exceptio.

Exceptio dubia nō impedit immisionē, q. 6. n. 139.

Exceptio dubia non releuat, q. 8. num. 225.

Exceptio dubia non releuat quādo actio est bene fundata, secus se actio quoque dubia sit, q. 8. num. 948.

Exceptio est actionis exclusio, q. 2. num. 130.

Exceptio exclusiua iuris agentis in omni iudicio admittitur, quādo est patens, & notoria, q. 3. num. 161.

Exceptio extinctionis pensionis requirit altam indaginem, & non retardat eius solutionem, q. 2. num. 237.

Exceptio facti, quae appellatur intentionis exclusio semper dicitur in continenti apparere, non probata actoris intentione, q. 2. num. 220.

Ex-

Et verborum.

Exceptio facti secundum quid non dicitur requirere altam indaginem ex parte rei, q. 2. n. 223.

Exceptio falsitatis, aut inualiditatis, fideicommissi non admittitur, ubi agitur de sola satisfactione, q. 2. num. 40.

Fallit si heres sit paratus probare in continenti fideicommissum non deberi, q. 2. num. 41.

Exceptio feudalitatis ad petitorium reijcitur, si opponatur replicatio feminam esse capacem, quavis replicatio non probetur, q. 2. num. 324.

Exceptio firmat regulam, in non exceptis, q. 18. num. 121.

Exceptio (habens parem in gradu) non est simpliciter de iure tertij, sed de non iure agentis, q. 8. num. 249.

Est tamen de iure tertij simpliciter, quando habens parem in gradu, est re coniunctus ante concursum alterius in eodem gradu existentis, q. 8. num. 251.

Exceptio in Iudicijs, in quibus in principali negotio aliquod spatium intercedit, dicitur in continenti probari si intra dictum spatium probetur, q. 2. num. 252.

Declara, ut infra num. 289. & 290.

Exceptio in iure consistens dicitur certa, & in continenti apparere, q. 3. num. 716.

Exceptio in iuris questione consistens, quando in facto non contrahitur, non requirit altam indaginem, q. 2. num. 140.

Exceptio in omni Iudicio admittitur, quando excipiens offert se eam in continenti probatur, q. 3. num. 162.

Exceptio in continenti probata admittitur ad impediendam immisionem, quamvis aliqui admittenda non fuisset, q. 19. num. 139.

Exceptio inualiditatis tituli. Vide tituli inualiditatis.

Exceptio licet non plenè eversa dum tamen sit facta turbida per replicaonem non impedit remedium possessorium, q. 3. num. 315.

Exceptio liquidationis. Vide liquidationis.

Exceptio melioramentorum. Vide melioramentorum.

Exceptio non dicitur expedita, & in continenti probabilis, quando aduersus eam opportunus replicationis sumus est datus, q. 3. num. 310.

Exceptio non implementi dicitur in continenti apparere, q. 2. num. 224.

Exceptio non implementi, etiam si longo examine egeat ad cognoscendum nunquid fuerit factum implementum dicitur probata donec actor contrarium non probauit, q. 2. num. 226.

Exceptio non implementi impedit effectum instrumenti habentis exequutionem paratam, q. 2. n. 230.

Exceptio non implementi nunquam dicitur exclusa, q. 2. num. 225.

Exceptionem non implementi opponens, nihil probare tenetur, q. 2. num. 232.

Declara, quando reuocatur in dubium an actor implenda impleuerit, secus ubi dubitatur quid implendum, q. 2. num. 233.

Exceptio non implementi rectè opponitur aduersus obligationem Cameralem, q. 2. num. 231.

Exceptio non implementi, si opponatur à tertio, cui implendum non erat ab excipiente, est probanda, q. 2. num. 235.

Exceptio non implementi, si requirit altam indaginem, non admittitur aduersus obligationem Cameralem, quando dubitatur an daretur quid implendum, q. 2. num. 234.

Exceptio non liquidationis secundum aliquos videtur requirere altam indaginem, q. 2. n. 240.

Exceptio non probata intra terminum principalis negotij, si opportunus sit eius datus sumus, adhuc satis dicitur in continenti probari, si intra terminum arbitrio Iudicis prescribendum probabitur, q. 2. num. 295.

Exceptio non reijcitur in posserys, quando ex parte replicationis alta indago est necessaria, q. 3. num. 306.

Exceptio nullitatis non probata in continenti, non impedit legis nostra remedium, q. 6. n. 153.

Exceptio per quam impeditur immissio non excluditur per replicationem requirentem altam indaginem, q. 6. num. 154.

Exceptio plenè probata per instrumenta, aut testes non requirit altam indaginem ob aduersarij replicationem altam indaginem requirentem, & per consequens non est ad petitorium reijcienda, q. 2. num. 333.

Exceptio posse cobaredem suam partem agnoscere excludit cobaredem agentem in solidum à positione alium respiciente donec dicta potentia duret, q. 8. num. 253.

Exceptio qua quis utitur aduersus eum, cui non competit actio, appellatur intentionis exclusio, q. 8. num. 1038.

Exceptio, quam quis offert in continenti probaturum, admittitur etiam stante statuto, ut nullæ admittantur exceptiones, q. 3. num. 497.

Exceptio, qua non oritur ex ventre litterarum, reijcitur ad petitorium, q. 19. num. 135.

Exceptio, qua oritur ex eodem instrumento non dicitur requirere altam indaginem ad hoc, ut reijciatur ad petitorium, sed semper exequutionem impedit, q. 2. num. 236.

Exceptio, qua oritur ex eodem instrumento, potest opponi aduersus obligationem Cameralem, q. 2. num. 245.

Amplia etiam si requirat altam indaginem, q. 2. num. 246.

Exceptio, qua oritur ex ventre instrumenti eodem modo apparet, quo obligatio, q. 2. num. 238.

Exceptio quem non esse soluendo, causa cognitionem ordinariam requirit, & dicitur requirere altam indaginem, q. 2. num. 303.

Index omnium rerum,

Exceptio quoad te liberas edes habeo, passim admittitur, q. 8. num. 215.

Exceptio quod petis intus habes, quando habeat locum, q. 8. num. 151.

Exceptio requirēs altam indaginem impedit executionem sententiae, quando oritur ex eadem sententia, q. 2. num. 241.

Exceptio requirens altam indaginem, non impedit legis nostrae beneficium, q. 3. num. 488. & q. 6. num. 310.

Exceptio requirēs altam indaginem, quamvis ex eodem fonte oriatur, ex quo actio, secundum Cephalum, non impedit quin possessorium Iudicium reuocabiliter tamen expediatur, q. 2. num. 242.

Fallitur tamen Cephalus, q. 2. num. 243. & 244.

Exceptio requirens altam indaginem, replicatio- nis causa, videtur ad merita reijcienda ex sen- tentia surdi, q. 2. num. 332.

Exceptio requirēs viam ordinariam, videtur mu- tua petitio, q. 2. num. 301.

Exceptio requirens viam ordinariam non dicitur in continenti probabilis, q. 2. num. 300.

Exceptio respiciens merita petitorij in continenti probata excludit legis nostrae remedium, q. 6. num. 192.

Exceptio respiciens merita tamquam non pro- portionata possessorio reijcitur ad petitorium, q. 3. num. 308.

Exceptio respiciēs merita petitorij admittitur ad- uersus legis nostrae remedium, si in continenti de ea appareat, q. 3. num. 343.

Exceptio respiciens merita petitorij non admitti- tur aduersus remedium legis nostrae, q. 3. nu. 513.

Exceptio respiciens petitorium, & qua in conti- nenti non probatur non impedit immisionem ex lege nostra, q. 3. num. 551.

Exceptio semel reiecta nō amplius opponi potest, quia obstat res iudicata, q. 2. num. 52.

Fallit si fuerit reiecta in causa summaria, & po- stea opponatur in plenaria, q. 2. num. 54.

Exceptio sententiae latae. Vide sententiae latae.

Exceptio (sine actione agis) passim admittitur, q. 8. num. 205.

Exceptio, super qua lis pendet, non dicitur in con- tinenti probabilis, q. 2. num. 304.

Exceptio testamentum esse abolitum, non reijcitur ea replicatione, testamentum inconsulto fuisse abolitum post sui consummationem, si replica- tio sit testibus probanda, q. 2. num. 334.

Exceptio tua non interest appellatur litis finita, q. 1. num. 239.

Exceptio turbida non admittitur aduersus subro- gatum Apostolicum ad impediendam immis- sionem, q. 18. num. 29.

Exceptionem non numerata pecunia, post bien- nium allegans, eam probare debet, q. 8. nu. 891.

Exceptionem sibi competere aduersus quempiam,

seque liberum esse ab actione, qua contra se ip- sum competere poterat à Iudice declarari, qui- cumque petere potest, q. 16. num. 31. 33. & 39.

Exceptionem sibi competere, ut declaret Iudex, an possit reus eius officium implorare, q. 16. num. 28. & 39.

Exceptionem suam probare sunt partes rei, post- quā actor suam intentionē probauit, q. 8. n. 863.

Exceptiones contra testes debent referuari in fine litis, q. 2. num. 76.

Fallit si offeratur probatio in cōtinēti, q. 2. n. 77.

Exceptiones, & impedimenta, qua contra defun- ctum competeant, competunt etiam contra ha- redem, q. 10. num. 124.

Exceptiones etiam requirentes altam indaginem, ex parte rei admittuntur, quando agitur de pra- iudicio irreparabili, q. 2. num. 22.

Exceptiones in solo Iure consistentes non exclu- duntur à legis nostrae remedio, q. 3. num. 737.

Exceptiones, qua in continenti probantur, admit- tuntur in possessorijs, & impediunt effectus re- medij possessorijs, q. 2. num. 27.

Exceptiones, qua in continenti probari possunt, non censentur exclusae à statuto reijciente excep- tiones contra sententiam, vel instrumenta, q. 2. num. 57.

Exceptiones rei in Iudicijs possessorijs non admit- tuntur altam indaginem requirentes, est tamen necessaria ex parte actoris plena probatio, q. 2. num. 26.

Exceptiones rei altam indaginem requirentes, nō admittitur in Iudicijs summarijs, quando agi- tur de prauidicio reparabili, siue causa sit fa- vorabilis, siue non, q. 2. num. 25.

Exceptiones requirentes altam indaginem non impediunt legis nostrae beneficium, q. 3. nu. 154.

Exceptiones respicientes petitorium admittuntur etiam in possessorijs, quando de illis in continen- ti constat, q. 3. num. 572.

Exceptionis qualitas necessaria ad obtinendum, non probata, si altam requirat indaginem, fa- cit ut exceptio non dicatur in continenti proba- bilis, & ad petitorium reijciatur, q. 2. num. 336.

Exceptionis qualitas sine qua exceptio operari nō potest ab excipiente est probanda, q. 8. nu. 853.

Exclusio facta per alterius inclusionem cessat in- clusione cessante, q. 3. num. 918.

Exclusio unius est inclusio alterius inter ea, quo- rum alterum est necessarium, q. 6. num. 332.

Exclusionis causa cessante, cessat exclusio, q. 8. num. 777.

Exempla non restringunt regulam, q. 6. nu. 219.

Exequutio in re petita antequam fiat, debet Iudex condemnato precipere, ut intra certum tempus rem restituat, q. 2. num. 286.

Exequutio parata, per statutum instrumento tri- buta, habet locum etiam in eo, quod virtualiter ex instrumento resultat, q. 17. num. 85.

Exc-

Et verborum:

Exequutio parata, qua tribuitur infirmis, non trahitur ad illud, quod tacite intelligitur in infirmo contentum, q. 7. num. 147.
Amplia etiam in obligatione camerali, non enim competit via exequutiva pro illis, qua veniunt in consequentiam eorum, qua scripta sunt in infirmo obligatione camerali vallato, q. 7. num. 148.
Exequutio quando est facienda in re putita, nulla adhibetur summaria cognitio, q. 2. num. 176.
Exequutio sententia, cuius vi quis est immittendus in bona, feudalibus exceptis, retardatur donec cognitum sit, qua sint feudalia, & qua non, q. 2. num. 139.
Exequutio sententia impeditur. Vide sententia exequutio.
Exequutio sententia post transactum tempus, quod ad solvendum solet indulgeri, fit in continenti, q. 2. num. 175.
Executiva via non impeditur per conditionem, si constet purificatam esse, q. 18. num. 35.
Executiva agendi facultas a statuto concessa, cedi potest, q. 10. num. 76.
Executor generalis, pauperibus institutus, vicem heredis susinet, q. 15. num. 23.
Executor gratia in qua non est contradiculus, & fuit onerata illius conscientia, potest procedere extrajudicialiter, illique creditur de informatione, licet non appareat ex processu, q. 19. n. 27.
Amplia etiam si darentur aliqua probationes scripta, quia ad hoc praesumitur iustificata ex alijs non scriptis, num. 28.
Limita si ex brevitatem temporis constaret Iudicem non potuisse addibere causa cognitionem, num. 29.
Executor hospitalis construi, vel Episcopus habet rationem curatoris, & equiparatur curatori, ventris nomine possidenti, q. 11. num. 92.
Executor immittit gratia non iustificata nulliter, & iniuste agit, q. 19. num. 3.
Executor non potest compelli inuitus, ut officium acceptet, q. 15. num. 10.
Executor, non servando formam sibi praescriptam, nulliter agit, q. 19. num. 91.
Executor, quando dicatur merus, & quando mixtus, q. 19. num. 31.
Executor tenetur partes Iudicis assumere, quando in litteris ad se clausula (verificato iure patronatus, & tempore data praesentium, non esset alteri tus quaesitum. Si alter ex praesentatis compareat, & se opponat, q. 19. num. 83.)
Executorum habere gratiam pro iustificata, sufficit quando est merus, scus si sit mixtus, & debeat assumere partes Iudicis, q. 19. num. 31.
Executori generali competit legis nostra beneficium, quando testator instituit pauperes, ab eo eligendos, & nondum facta est electio, q. 15. n. 24.
Facta autem electione, si fuit solum constitutus

executor ad eligendum tantum, non amplius illi, sed Episcopo competit ius intendendi hoc beneficium, si vero ad eligendum, & hereditatem assignandam adhuc competit executori, nu. 25.
Executori generali in eo testamento constituto, in quo pauperes fuerunt instituti, legis nostra beneficium competit, q. 15. num. 23.
Executori generali testamenti in quo pauperes in re singulari fuissent instituti (nullo alio herede existente) legis nostra remedium competit, q. 15. num. 26.
Amplia, etiam si pauperes in re certa sint substituti per verba directa, & civilia, & bares universales hereditatem recuauerint, num. 27.
Executori hospitalis construendi, quando legis nostra remedium competat, q. 13. num. 93.
Executori testamenti, in quo pauperes instituti, debet denunciare Episcopus, an velit acceptare officium executoris, si acceptauerit, is legis nostra beneficium intendat, si non acceptauerit, intendat Episcopus, q. 15. num. 21.
Executoriales possunt executioni demandari ad favorem subrogati, q. 18. num. 41.
Existencia in quasi possessione sui iuris convenit cum originaria natura, & primo statu filiorum, q. 3. num. 149.
Intellige si universaliter filios consideremus, & etiam hac quasi possessione ad arguendum, inter eorum patres, non extitisse matrimonium, secus si agamus de filijs, quos ex iustis nuptijs natos supponamus, q. 3. num. 150.
Exorbitantes leges non extenduntur ad casus, in quibus minor viget ratio, q. 8. num. 474.
Exorbitantia } in favorabilibus extenduntur, Correctoria } q. 6. num. 123.
Exorbitantia, & } quamvis stricte interpretatorem, non tamen excluduntur casus sub eadem ratione contenti, q. 8. num. 517.
Exorbitantia, & } stricte admittunt interpretationem, q. 8. num. 497.
Declara, ut infra num. 517.
Expressio casus magis dubij, includit casum non expressum minus dubium, q. 8. num. 506.
Expressio eius, quod tacite inest, nihil operatur, q. 8. num. 371.
Expressis verbis, quando aliquid requiritur, non sufficit tacite colligi, q. 17. num. 46.
Contrarium infra, num. 36.
Declara, ut num. 87.
Expressum dicitur, quod disponens respondisset, si fuisset interrogatus, q. 17. num. 78.
Expressum, & } solum in exequutione differunt, Tacitum } q. 7. num. 146.
Declara, ut infra num. 183.
Expressum facit cessare tacitum, q. 13. num. 17.
Expressum illud dicitur, quod ex mente colligitur, q. 17. num. 80.

Index omnium rerum,

Expressum illud dicitur, quod venit in consequentiam expressorum, vel colligitur ex identitate rationis, q. 17. num. 45. & 61.

Expressum in omnibus plus habet virum, quam tacitum, q. 7. num. 156.

Expressum satis evidenter illud dicitur, quod per consuetudinem probabilem conijcere possumus, q. 7. num. 171.

Extensio etiam in exorbitantibus fit ex identitate rationis, q. 4. num. 5.

Extensio in correctorijs fieri potest, quando fit ad casum, qui comprehenditur sub lata significatione vocabuli, q. 6. num. 123.

Extensio in correctorijs fieri potest, quando lex alicui redderetur elusoria, q. 6. num. 14.

Extensio in exorbitantibus ob identitatem rationis fit à voluntate expressa ad tacitam, q. 4. n. 120.

Extensio in extraordinarijs non fit de casu ad casum etiam ex identitate rationis, q. 4. num. 40.

Extensio non est faciendi in correctorijs, ubi viget minor ratio, q. 17. num. 311.

Extensio non permittitur, ubi dispositio ad litteram est seruanda, q. 7. num. 160.

Extensio potest fieri in limitatorijs, q. 6. num. 121.

Extranei actus non videntur, qui saltem consuevant negotio, quod agit, in genere, & vniuersaliter accepto, q. 2. num. 316.

Extraneis heredibus testamento institutis, aequè ac suis, legis nostra beneficium competit, q. 1. num. 84.

Extraordinario remedio non est locus, ubi datur ordinarium aequè consulens, q. 8. num. 219.

F

Facta facilius tenent, qua facienda tenerent, q. 4. num. 144.

Facta facilius sustinentur, quam facienda admitantur, q. 8. num. 675.

Facta non presumuntur, q. 1. num. 308. & 347. & q. 6. num. 91. & q. 8. num. 1018.

Facta qua non tenent, multò magis fieri prohibentur, q. 8. num. 798.

Facta verbis adiuncta, explicanda voluntatis firmiora sunt medijs, quam sola verba existant, q. 6. num. 261.

Factum affirmatiuum nõ presumitur, q. 8. n. 876.

Factum ostenditur in his, qua sũt facti, q. 10. n. 17.

Factum dicitur opportune, si certo tempore debebat fieri, & fuit immediatè ante, vel post factum, q. 3. num. 4.

Factum } toto genere differunt, q. 2. num. 112.

Factum negatiuum presumitur, q. 8. num. 877.

Factum opportune dicitur, quando in continenti sequitur quamuis debuisset precedere, q. 2. n. 5.

Factorum maior est virtus, quam verborum, q. 6. num. 220.

Facultas capiendi propria auctoritate, varijs modis à testatore fideicommissario, relinqui potest, q. 8. num. 144.

Facultas testandi, à Pontifice concessa, non completitur melioramenta facta super bonis Ecclesie, q. 3. num. 1051.

Facultati animi aliqua potest esse in homine male affecta, reliquis sanis remanentibus, q. 3. n. 72.

Falcidia quomodo differat à legitima, & trebellianica, q. 8. num. 1022.

Falcidia amittit heres, ob non confessionem inuentarij, q. 8. num. 974.

Falcidia detrabere volens, debet probare ei locum esse, q. 8. num. 952.

Declara, vt num. 953.

Falsi exceptio nõ impedit legis nostrae remedium, q. 1. num. 528.

Falsi ex principijs, falsa conclusionis consequuntur, q. 3. num. 86.

Falsitas, & delictum non presumuntur, q. 1. n. 594.

Falsitatis exceptio, quomodo in hoc iudicio opponi possit, q. 14. num. 33.

Falsitatis exceptio. Vide exceptio.

Falsi regulariter probatur per testes, q. 14. n. 28.

Familia, cui fideicommissum relictum, aequè legis nostrae beneficium competit, perinde ac certo fideicommissario, si tamen agens probauerit se de familia, q. 8. num. 90.

Fantasia corrupta } quando cognoscatur, q. 3. num. 102.

Hebet

Farneticus

Dilucida intervalia

Actum an fuerit quid tempore dilucidi intervalli

Fantasia corrupta si omnino discurrendi facultas non esset, non impedit testamenti factionem, aclinam, q. 3. num. 81.

Declara, vt infra num. 81.

Fantasia in totum corrupta, ratiocinatio non necessario corrumpitur, q. 3. num. 84.

Intellege quantum ad virtutem intrinsecam ratiocinandi, non quantum ad effectum concludendi vera, & ratiocinabilia, q. 3. num. 85.

Fantasia potest vel in parte, vel in totum corrumpi, q. 3. num. 83.

Fantasia vel in totum, vel maxima ex parte corrupta, etiam si ratiocinandi facultas integra maneat, cessat testamenti factio, q. 3. num. 87.

Fantasia. Vide Imaginatio.

Fauorabilis ita sunt interpretanda, vt veniant quicunque sub eadem appellatione lato modo continentur, q. 8. num. 5.

Declara, vt infra num. 38.

Fauori suo quilibet renunciare potest, q. 17. n. 164.

Farneticus quomodo cognoscatur, q. 1. num. 102.

Fendi in capax immisionem in totam hereditatem consequitur, quando fructuaria non sunt ab alicuiuslibet separata, q. 3. num. 511.

Et verborum.

Fendum in dubio praesumitur masculinum, q. 2. num. 343.

Hac tamen praesumptio ab innumeris regula limitationes levis est ponderis, ita ut non inductionis probandi in continenti, sed solum alegandi quid probabile, q. 2. num. 344.

Fictio, & veritas bene conveniunt, ut tutus fictione possit veritatem implorare, non e converso, q. 13. num. 129.

Fictio idem operatur in casu ficto, quod veritas in vero, q. 13. num. 39.

Fictio nihil operatur, si medio tempore aliquid contrarium intercesserit, q. 13. num. 102.

Fictiones in his, quae veniunt accessorie non requirunt extrema habilia, q. 3. num. 1091.

Fictiones retro translativae duo extrema habilia requirunt, q. 3. num. 1083.

Declara. ut num. 1091.

Fictus actus per quem desertur hereditas, licet fictus sit facit verum heredem, q. 7. num. 169.

Fideicommissa ad instar legatorum sustinentur, quando institutio ex defectu praeteritionis, vel exheredationis est nulla, q. 8. num. 42.

Fideicommissa, & Legata } ut maneat firma, quando testamentum ex causa praeteritionis est irritum iure Authenticorum cautum, q. 7. num. 21.

Fideicommissa recte codicillis relinquuntur, q. 8. num. 44.

Fideicommissa singularia non minus de iure sunt servanda, quam universalia, q. 8. num. 284.

Fideicommissa singularia veniunt sub eadem iuris dispositione, quae legata, q. 8. num. 1093.

Fideicommissa sola voluntate non induci, quadam facti specie probatur, q. 7. num. 14.

Fideicommissi casum evnisse, modi liquidandi, duo remissive proponitur, q. 8. num. 800.

Fideicommissi conditione aduenta, perinde est ac si illud fuisset purum, q. 8. num. 901.

Fideicommissi conditione nondum purificata, fideicommissum nondum est positum in esse, q. 8. n. 316.

Fideicommissi conditione pendente, spes est debitum irri, q. 8. num. 320.

Fideicommissi conditione purificata, dominium rerum a gravato alienatorum, abdicatur ab acquirente, & transfertur in fideicommissarium, q. 8. num. 134.

Fideicommissi conditione veniente, dominium rerum fideicommissio subiectarum, & alienatarum resolvitur, & in fideicommissarium ipso iure transit, q. 8. num. 353.

Fideicommissi dies cedit, cum primum gravatus, bona in extraneum confert, stante alienationis prohibitionem, q. 8. num. 727.

Fideicommissi in liquidatione, illi sunt citandi, qui possunt ladi, q. 8. num. 801.

Fideicommissi in restitutione actiones per aditionem hereditatis confusa reinviscunt, q. 8. n. 981.

*Fideicommissi } nomine tenetur haeres satisfacere
Legati } re siue dissipet, siue non, q. 3. num. 184.*

Non praedicatur tamen hac satisfactio si legata, vel fideicommissa consistant rebus soli, q. 3. nu. 185.

Fideicommissi nomine, totum defuncti patrimonium, est fideicommissario hypothecatum, q. 8. num. 1109.

Fideicommissi servandi grata non tenetur pater iure Codicis filiis satisfacere, q. 8. num. 396.

Fallit si testator satisfactionem exigi disposuerit, num. 397.

Fallit secundo, quando pater, vel mater gravati a viro, vel uxore, ad secundas nuptias transierint, num. 398.

Fideicommissi agnitio obligat ad omnia onera, quae cum eo veniunt, q. 8. num. 143.

Fideicommissis, vel legatis tempus in testamento appositum, in favorem heredis appositum censetur, q. 8. num. 407.

Fideicommissio bona subiecta a gravato alienata non potest fideicommissarius vindicare, ante fideicommissi conditionem, potest tamen filius rem suam, in qua pater usumfructum habet, a patre alienatam statim vindicare, q. 8. n. 433. & 468.

Fideicommissio bona subiecta, fideicommissario dicuntur hypothecata, q. 8. num. 443.

Fideicommissio bona subiecta haeres adeundo hereditatem, quasi contrahendo in suam fidem recipit, q. 8. num. 440.

Fideicommissio bona subiecta, pendente eius conditione, alienata, ea purificata, in fideicommissarium, recta via transeunt absque aliqua restitutione heredis, q. 8. num. 720.

Fideicommissio bona subiecta retinentur a Fisco, quando gravatus est damnatus, & naturaliter vivit, & post eius mortem restituuntur fideicommissariis, q. 8. num. 697.

Fideicommissio conditionalis est locus, statim purificata conditione, q. 8. num. 375.

Fideicommissio de restituendo, ubi agitur non sufficit quem esse facultatibus idoneum, q. 8. n. 426.

Fideicommissio gravatum patrem non teneri dispositione legis Imperator Digestis ad Trebellinum, quando culpa in omittendo est commissa, qui teneant, q. 8. num. 473.

Fideicommissio in constituendo, mediante contractu, quae sint necessaria remissive, q. 8. nu. 177.

Fideicommissio non est locus, neque immisioni ex remedio legis nostrae, dum pendet fideicommissi conditio, q. 8. num. 683.

Fideicommissio pater gravatus dolose alienans bona fideicommissio subiecta, ante eventum conditionis aut temporis fideicommissio cogitur filium restituere, q. 8. num. 471.

Fideicommissio pure relicta, bona alienata statim, alienatione sequuta, transeunt in fideicommissarium, q. 8. num. 902.

Fi.

Index omnium rerum,

Fideicommissum quo filius est patri substitutus, quando censetur additum tempus cum juri iuris erit, q. 8. num. 413.

Fideicommissum rem subiectam, & alienatam, revocare volens debet scientiam alienantis probare, q. 8. num. 540.

Declarat, ut num. 541.

Fideicommissum si pater sit gravatus, non minus est locus legi Imperator ff. ad Trebellianum eo deteriorante, quam absolute alienante, q. 8. n. 481.

Fideicommissum sub conditione mortis, favore agnationis relicto, non est locus gravato naturaliter vivente, quamvis in Monasterio fuerit professus, q. 8. num. 678.

Fideicommissum, sub conditione mortis relicto, non esse locum per gravati professionem, sed ante eius mortem naturalem, bona spectare ad eius heredem, qui teneant, q. 8. num. 360.

Contrarium tamen est crebrius receptum in Monasterio bonorum incapaci, & substitutum statim succedere, q. 8. num. 631. & 709.

Fideicommissum suppositum, & possessione defuncti, locus est immissioni, si actor eam petat in bona omnem detractionem effugientia, q. 8. num. 865.

Potest tamen Iudex declarare, eum immissionendum, detractis detrahendis, quando detractiones supersunt, q. 8. num. 866.

Fideicommissum universali existente, usque ad concurrentem quantitatem legitima, & trebellianica, potest fieri alienatio, q. 8. num. 910.

Fideicommissorum, vel legatorum servandorum gratia cautio solet interponi ab initio non vero post dilapidationem, q. 8. num. 390.

Fideicommissum ab institutione, cum recipit, q. 8. num. 321.

Fideicommissum an debeatur, non debet Iudex subtiliter cognoscere, quando sola petitur satisfactio, q. 2. num. 38.

Fideicommissum caducatur, onorato ante conditionem, decedente, q. 8. nu. 317. 619. 638. & 684.

Fideicommissum conditionale per mortem vocati, ante conditionis eventum, expirat, q. 8. nu. 731. Creditque lucro heredem, q. 8. num. 784.

Fideicommissum debetur vocatis de iure civili positum, q. 8. num. 624.

Fideicommissum impositum filio, si religionem fuerit ingressus, secundum Baldum, non valet, q. 8. num. 751.

Declarat, si fideicommissum reliquerit, ut auerteret filium a religione, q. 8. num. 771.

Fideicommissum in contractu constitutum, retinet naturam ultima voluntatis, q. 8. num. 184.

Declarat, ut infra num. 201.

Fideicommissum in contractu constitutum, retinet naturam ultima voluntatis, in quantum viget eadem ratio, q. 8. num. 201.

Fideicommissum, in contractu inter vivos, recte constitui potest, q. 8. num. 176.

Fideicommissum ipso Iure detractionibus rescatur, q. 8. num. 894.

Fideicommissum non deberi plena probatio est necessaria, q. 2. num. 44.

Fideicommissum pœna nomine impositum, ut gravatus a religione auerlatur, est nullum, q. 8. num. 772.

Fideicommissum pœna nomine relicto pendet a voluntate gravati, qui servans quod sibi a testatore impositum, pœnam evitat, & reddit fideicommissum inefficax, illud non servans facit fideicommissum efficax, q. 8. num. 659.

Fideicommissum pro familia conseruatione, ita a testatore relinqui potest, ut non possit in eo succedere Monasterium, q. 8. num. 769.

Fideicommissum, quantum ad legitimam attinet, pro nibilo habetur, q. 8. num. 870.

Fideicommissum quo pacto relinquatur filio familias, ita ut fructus vivente patre ad filium spectent, q. 8. num. 411.

Fideicommissum relicto filio, ut ad eum perveniat, in id tempus videtur datum, quo factus fuerit sui iuris, q. 8. num. 369.

Fideicommissum universale nunquam potest excedere vires hereditarias, q. 8. num. 978.

Fideicommissarii gratia, quando tempus dicatur fideicommissum appositum, q. 8. num. 412.

*Fideicommissarii } non sunt legitimi contradic-
Legatarii } flores aduersus heredem petentem immissionem, quamvis eorum ius ex eodem testamento appareat, q. 2. num. 47.*

Fideicommissarii, non heredis, partes sunt probare valorem rerum ab heredi gravato alienatarum, q. 8. num. 856.

Fideicommissarii partes, sunt docere euenisse casum, & conditionem fideicommissi, q. 8. nu. 319.

Fideicommissario cõpetit legis nostra beneficium, quando constat euenisse casum fideicommissi, q. 18. num. 17.

Fideicommissariis non competit petitio ante restitutionem, q. 8. num. 30.

Fideicommissariis, nulla facta restitutione, legis nostra beneficium non competit, q. 8. num. 12.

Fideicommissariis pluribus existentibus, non potest unus in solidum conveniri pro oneribus hereditariis, sed quilibet pro rata conveniendus, q. 8. num. 216.

Fideicommissariis pluribus vocatis, & re coniunctis, si unus solus agnouerit, potest in solidum conveniri pro oneribus respicientibus fideicommissum, si verò non sint coniuncti, vel factus fuerit concursus, quilibet tenetur pro virili, q. 8. num. 246.

Fideicommissario a Principe subrogato loco eius, qui in testamento vocabatur, competit immissio ad instar remedii legis nostre, q. 5. num. 14.

Fideicommissario, ante deductionem detractionis, nondum est ius quasitum, q. 8. num. 882.

Et verborum.

Fideicommissario, ante restitutionem, nullum ius in tertius possessores competit, q. 8. num. 167.

Fideicommissario, ante verbalem restitutionem, nullo modo legis nostra beneficium competit, q. 8. num. 671.

Fideicommissario afferenti ad fuisse alia bona, ex quibus legitima, & trebellianica potuerit detrahi, onus probandi incumbit, ex receptissima Doctorum sententia, q. 8. num. 964.

Fideicommissario competit hypothecaria ante factam restitutionem etiam verbalem, q. 8. num. 14.

Fideicommissario competit immisso ex lege nostra, quando per testamenti ostensionem probauit fideicommissum, & docuit eius conditionem eum fuisse, q. 8. num. 799.

Fideicommissario competit legis nostra remedium, non solum pro bonis vacantibus, verum etiam à tertio possessis, q. 8. num. 805.

Amplius, siue possidat titulo vniuersali, seu particulari, q. 8. num. 806.

Fideicommissario competit legis nostra remedium, quando de iure restituito habetur pro facta, q. 8. num. 121.

Declara, ut infra num. 138.

Fideicommissario competunt ea beneficia contra heredem, quia heredi ante obitum possessionem competeant, licet ea obtenta, & amissa non competant, q. 8. num. 103.

Fideicommissario, cui à defuncto relicta est potestas capiendi propria auctoritate, competit legis nostra remedium, nulla ab herede facta restitutione, q. 8. num. 145.

Fideicommissario, cui facta est plena restitutio, nimirum & re, & verbis, legis nostra beneficium non competit, q. 8. num. 150.

Fideicommissario debet heres rationem reddere de bonis sua culpa lata, vel dolo peremptis, q. 8. num. 982.

Fideicommissario secundo, vel vltiori, absque aliqua restitutione acquiruntur actiones, q. 8. num. 176.

Fideicommissario ex fideicommissio in contractu constituto, legis nostra beneficium non competit, q. 8. num. 185, & infra num. 198.

Fideicommissario, facta restitutione verbali, legis nostra beneficium competit, q. 8. num. 59.

Fideicommissario in codicillis relicto, competit legis nostra remedium, facta illi restitutione verbali, q. 8. num. 175.

Fideicommissario in codicillis relicto legis nostra beneficium competit, q. 6. num. 186.

Fideicommissario in codicillis relicto, legis nostra beneficium non cōpetere, qui teneant, q. 8. num. 162. Quomodo autem hi sint intelligendi, vide infra num. 73.

Contraria tamen sententia verior, & qui eam teneant.

Quando autem hac secunda sententia, sine diffi-

cultate procedat, num. 174.

Fideicommissario, in illis casibus, in quibus restitutio de iure pro facta habetur, acquiruntur actiones utiles, absque ulla facta, aut declaratione Iudicis, & ita sine tali declaratione, potest obtineri immixtionem, ex legis nostra remedio, q. 8. num. 139.

Tutius tamen est, ut precedat Iudicis declaratio, maxime quando ob contumaciam heredis, restituito habetur pro facta, q. 8. num. 140.

Fideicommissario legis nostra beneficium competit in omnibus casibus, in quibus actiones transeunt sine restitutione, q. 8. num. 175.

Fideicommissario, legis nostra beneficium competit, quando ob alienationem factam, contra testatoris prohibitionem, factus est locus fideicommissio, q. 8. num. 345.

Declara, ut infra num. 348.

Fideicommissario, legis nostra beneficium competit, quando per professionem generati, factus est locus fideicommissio, & verbalis restitutio est facta, q. 8. num. 663.

Fideicommissario, legis nostra remedium competit, etiam absque restitutione in illis casibus, in quibus per alienationem, factus est locus fideicommissio, q. 8. num. 135.

Fideicommissario non acquiruntur iura, & actiones, neque legis nostra beneficium competit, nisi fideicommissio per eum agnita, q. 8. num. 141.

Fideicommissario non competit immisso stante subrogato à Principe loco illius, q. 5. num. 7.

Fideicommissario non competit legis nostra remedium, nisi facta restitutione, q. 8. num. 50.

Fideicommissario non competit legis nostra remedium, quando heredi adeundi, tempus præteritis, q. 8. num. 337.

Fideicommissario non conceditur immisso, quando ex bonis fideicommissio subiectis, femina veniunt dotanda, iuxta dispositionem Aulicæ res quæ, C. commun. delegat. & dicta femina à tertijs possessoribus, bona recuperarunt, q. 8. num. 804.

Filijs spiritualis, qui, & quales sint remissus, q. 3. num. 440.

Filijs status patris apud hostes existente est in suspensio, q. 3. num. 1047.

Filijs suscepti à coniugato ex soluta, uti naturales possunt institui, q. 3. num. 477.

Quinimo suscepti à coniugato ex coniugata, quæ tamen pater credebat solutam esse, num. 178.

Filijs, videntur patre, sunt quasi domini rerum patris, q. 17. num. 221.

Filijs ex secundo matrimonio potest plus relinqui, quam filijs ex primo, dum primi non fraudentur sua legitima, q. 3. num. 1005.

Declara, nisi in fraudem filiorum ex primo matrimonio, & fauori secunda coniugis relicta esset, num. 1008.

Index omnium rerum,

- Fallit in stipulatione inter viuos facta à patre, filij ex secundo matrimonio, q. 3. num. 1006.*
- Filijs ex testamto imperfecto competit remedium legis nostræ, quando cautum, ut eorum respectu testamti imperfectum sustineatur, q. 6. n. 189.*
- Filio à matre præterito, qui pro instituto habetur, non competere legis nostræ beneficium voluit Angelus, q. 4. num. 87.*
- Contrariam tamen sententiam, ut si legis nostræ beneficium competit communiter tenent interpres, q. 4. num. 86.*
- Filio à matre præterito succedenti ex dispositione l. 3. C. de inoffic. testam. remedium legis nostræ competit, q. 1. num. 23.*
- Filio ante conditionem fideicommissi hereditas est à patre restituenda, quotiescunque multa fiant in fraudem fideicommissi, q. 8. num. 416.*
- Filio dicenti se emancipato non creditur, q. 2. num. 112.*
- Filio dicitur deserta hereditas, quando ipse fuit institutus, q. 10. num. 41.*
- Filio, dum in potestate esset iure stirum ex peculio aduentitio, non poterat acquiri, q. 8. nu. 320.*
- Filio erubescendum contra patrem agere, q. 8. n. 335.*
- Declarat, ut infra num. 339.*
- Filio familias, quo pacto fideicommissum relinquatur, ita ut fructus, viuentis patre, ad filium spectent, q. 8. num. 411.*
- Filio familias, ut sui patrimonij proprietatem acquireretur testator iure stirum facere non poterat, & quominus ususfructus ad patrem spectaret, q. 8. num. 372.*
- Iure tamen nouellarum facere potest quominus ad patrem filij instituti perueniat ususfructus, num. 373.*
- Filio hypotheca competit in bonis parentis, si is distrabat bona filij, quorum est simplex administrator, q. 8. num. 455.*
- Non tamen eadem competit, si distrabat bona per fideicommissum restituenda, q. 8. num. 416.*
- Filio in legitima instituto, non competit legis nostræ remedium, nisi post mortem naturalem patris profecti in religione capaci, q. 17. num. 204.*
- Fallit si ex dispositione patris colligatur, eum velle, ut filius, statim emissa professione, legitimam consequatur, num. 205.*
- Filio in legitima instituto, non competit legis nostræ remedium, quando eam vult liberam, & ab oneribus diuisam, q. 17. num. 168.*
- Filio in testamento præterito, veniunt hæredes ab intestato rescisso testamento, q. 1. num. 819.*
- Filio non competit onus probandi se ab hereditate abstinuisse sed creditoribus probandi contrarium, q. 4. num. 166.*
- Filio per fideicommissum patri substituto, quando nam censetur additum tempus, cum sui iuris erit, q. 8. num. 411.*
- Filio pro certo iura suitatis competit, q. 1. n. 141.*
- Filio, quem pater in testamento legitimum appellauit competit legis nostræ beneficium, q. 3. n. 214.*
- Filio, quem pater legitimum in testamento appellauit, & cui competit legis nostræ remedium datur immisso etiam in bona feudalis, q. 1. n. 607.*
- Amplia etiam si ex tenore inuestiturarum appareat legitimos tantum capaces esse, q. 1. n. 608.*
- Filio, qui si legitimus non esset incapax esset, quem pater legitimum in testamento appellat, non competere legis nostræ remedium, qui sentiant, q. 3. num. 544.*
- Contrarium qui teneant, q. 1. num. 541.*
- Item quomodo amplianda, num. 607.*
- Quomodo autem declaranda, num. 624. & 625.*
- Quomodo primi sint intelligendi, q. 1. num. 606.*
- Filio repudiante, seu abstinente hereditas ex successorio edicto ad agnatos defertur, q. 3. n. 371.*
- Filiorum fauore plus dictum, quam scriptum censetur, q. 2. num. 11.*
- Filiorum primæus natura status est, ut sui iuris sint, q. 3. num. 247.*
- Filiorum status, quare per altitum caput possit minij acutur in suspensio, q. 3. num. 1076.*
- Filios ante parentem decedere, est alienum à natura ordine, q. 17. num. 216.*
- Filium ad pias causas testari posse cum patris consensu, qui voluerit, q. 1. num. 398.*
- Filium emancipare, quando cogatur pater, q. 8. num. 415.*
- Filium esse sui iuris offerenti onus probandi incumbit, q. 1. num. 348.*
- Filium familias, neque cum consensu patris ad pias causas testari posse, qui tenuerint, q. 3. num. 415.*
- Filium, patri præferri, quando dicatur voluisse testator, q. 8. num. 414.*
- Filium præsumi ex iustis nuptijs quomodo intelligendum, q. 1. num. 380.*
- Filium testatoris præteritum se alleganti, non impedit legis nostræ beneficium, q. 1. num. 817.*
- Filium se probare debet, qui agit ut filius, q. 3. num. 542.*
- Filium uti hæredem conuenit, debet probare eum se immixtuisse hereditati, q. 4. num. 164.*
- Filius à matre in eius puerperio decedente præteritus dicitur testamentarius hæres, & obtinet legis nostræ remedium, nisi appareat de contraria voluntate matris, q. 4. num. 97.*
- Filius à matre in eius puerperio decedente præteritus ostendens testamentum, in quo præteritus, dicitur ostendere testamentum, in quo ex legis dispositione scriptus est hæres, q. 4. num. 93.*
- Filius à matre, in eius puerperio decedente, præteritus virilem portionem cum alijs cõsequitur, non minus, ac si ipse fuisset institutus, q. 7. n. 25.*
- Filius à matre præteritus, non dicitur tacite institutus, quando potuit testamentum mutare, & eum instituere, q. 4. num. 99.*

Et verborum.

Filius à matre prateritus, quæ in eius puerperio decessit, quantum ad effectum dicitur scriptus heres, q. 4. num. 87.

Filius à matre prateritus succedens ex dispositione l. 3. C. de inoffic. testam. habetur pro instituto, q. 4. num. 52.

Filius ad pias causas sine consensu patris testari nequit, q. 3. num. 422.

Filius alienatus à patre in fraudem legitima revocare potest, non pater alienatus à filio, q. 3. num. 937.

Filius, an, & quando patri acquirat, remissus, q. 10. num. 14.

Filius bona à patre alienata quorum erat legitimus administrator ab acquirentibus recuperare potest, non verò contra patrem agere, q. 8. num. 427. & 431.

Filius bona patris iure familiaritatis possidere potest, q. 4. num. 339.

Filius, cui relicta sunt alimenta tantum, si fiat Monachus, fuerit verò uniuersalis heres institutus si in saeculo manserit, secundum Decium, est uniuersalis heres, etiamsi religionem ingrediatur, q. 8. num. 732.

Declara, ut infra num. 773.

Filius, cuius pater apud hostes mortuus est dicitur factus sui iuris tempore captiuitatis, q. 3. num. 1070.

Filius de lure fforum, acquirit patri, etiam in aduentitijs, q. 8. num. 363.

Filius de lure pratorio potest abstinere ab hereditate patris, q. 7. num. 98.

Filius dicitur ipso iure heres, q. 4. num. 142.

Filius ex damnato coitu susceptus, & ut filius, & uti productus est spurius, q. 1. num. 694.

Filius ex primo matrimonio, si ei relictum sit minus legitima, & reliquum totius hereditatis relictum sit viro, secundo aufert à viro id totum, quod pluris erat ei relictum, quam sibi, & id totum praeipuum habet ultra id, quod sibi relictum, q. 3. num. 986.

Alij tamen sentiunt totam hereditatem esse aquis portionibus diuidendam, q. 3. num. 987.

Alij primò legitimam à filio detrahendam, & quod superest aquis portionibus diuidendum, q. 3. num. 988.

Filius ex secundo matrimonio aequaliter institutus cum secunda uxore non detrahit legitimam antequam diuidat cum nouerca, sed aquis portionibus totam hereditatem diuidit, q. 3. n. 985.

Filius emancipatus, & non pater tenetur ad onera bonorum acquirentium, q. 3. num. 191.

Filius, ergò heres, q. 4. num. 143.

Declara, ut infra num. 200.

Filius ergò heres, conclusio vera, quando constat filium heredem esse velle, q. 4. num. 167.

Filius ergò heres, hoc tempore non est verum, q. 4. num. 163.

Filius est: ergò testamentum eius non valet, q. 3. num. 198.

Filius ex iustis nuptijs natus praesumitur, non solum quando agitur de illius favore, verum etiam si agatur de damno, dum tamen pater sit in quasi possessione patrie potestatis, q. 3. n. 384.

Filius ex legitimo matrimonio natus est in patria potestate, q. 3. num. 226.

Filius ex matre in puerperio decedente natus, si alij fratres fuerint instituti, pro instituto habetur, q. 17. num. 82.

Filius exheredatus querelam etiam non preparatam transmittit, & quid in ascendentibus, q. 3. num. 938.

Filius familias cum patris consensu causa mortis donare potest, q. 3. num. 389.

Filius familias de castrensi, vel quasi testari potest, q. 3. num. 188.

Filius familias factus nouitius in Monasterio, non per hoc acquirit testandi facultatem, q. 3. num. 1171.

Filius familias, in bonis à patre ablati, ex remed. l. Imperator ff. ad Trebell. habetur ut miles, dum viuunt, secus in mortis articulo, q. 8. n. 574.

Amplius, non solum in damnum patris, sed etiam quoad creditores, & tertios possessores, q. 8. num. 575.

Filius familias, in iudicio esse nequit, absque patris licentia, q. 8. num. 309.

Filius familias in profectiis totum acquirit patri, in aduentitijs usumfructum tantum, q. 3. n. 186.

Filius familias miles in quantum talis, est dominus, tum proprietatis, tum ususfructus rerum, ad eum uti militem spectantium, q. 8. nu. 572.

Filius familias miles non liberatur à patria potestate, q. 3. num. 1168.

Filius familias miles testari potest, q. 8. nu. 573.

Filius familias non potest testari, neque cum patris consensu de illis bonis aduentitijs, quorum parenti non acquiritur ususfructus, q. 3. n. 383.

Filius familias per mortem partis naturalis euadit sui iuris, q. 3. num. 718.

Filius familias, qui mutuam pecuniam accepit solutus est. S. C. Macedon. exceptione, q. 7. nu. 106.

Filius familias rectè mutui conditione conuenitur, si pater iusserit ei mutuo dari, q. 7. nu. 107.

Filius familias si non sit legitimus, sed extra matrimonium natus, rectè testari potest, q. 3. n. 340.

Filius familias si publicè sui iuris reputabatur, & ut talis mutuam pecuniam acceperit, non releuatur Macedoniano, q. 3. num. 372.

Filius familias tenetur potius obtemperare bulli duci, quam patri in concursu utriusque, q. 3. num. 1169.

Filius familias testari non potest, q. 3. num. 301. & 320.

Fallit in Castrensi, vel quasi Castrensi peculio, q. 3. num. 321.

Index omnium rerum,

Filius habet querelam inofficiosi, quādo sine causa fuit exheredatus, q. 3. num. 438.
Filius in aduentitijs patri vsumfructum acquirit, q. 3. num. 633.
Filius in bonis aduentitijs fit dominus proprietatis, q. 3. num. 680.
Filius in Castris, & quasi pleno iure sibi acquirit, q. 3. num. 322.
Filius in Castrensi, vel quasi habetur pro patre familias, q. 3. num. 323. & q. 10. num. 49.
Filius in dubio praesumitur illegitimus, nisi repugnet quasi possessio patris, cum sub patria potestatis iugo detinentis, q. 3. num. 382.
Filius in dubio praesumitur legitimus, q. 3. n. 344.
Filius in legitima institutus, defunctum representat, quādo vult legitimam non liberam ab oneribus hereditarijs, q. 17. num. 169.
Filius in legitima institutus eam propria auctoritate, pro indiuisis capere potest, q. 17. num. 166.
Filius in legitima institutus, non potest conqueri de patris testamento, q. 3. num. 435.
Filius in re certa institutus, & prohibitus plus petere, integrā legitimā iuste petit, q. 17. n. 172.
Filius in patria potestate constitutus non potest testari, q. 3. num. 196. & 715.
Filius in potestate existens, solam proprietatem, habet aduentitiorum, non verò vsumfructum, q. 8. num. 510.
Filius in vno nummo institutus, perinde habetur ac si in tota legitima fuisset institutus, ita ut totam petere possit, q. 17. num. 81.
Filius iniquitatem patris portare non debet, q. 3. num. 669.
Filius institutus eo, quod non est in rerum natura, vel quod est ipsius filij, eodem modo facit nullum, quosi absolute praeiudicatus, q. 3. n. 911.
Filius inuito, & ignorantis patri acquirere potest, q. 8. num. 280.
Filius ita patri dominij acquirit, ut ne momento quidem temporis dominium apud filium remaneat, q. 8. num. 364.
Filius iusta ingratitudinis causa rectè potest exheredari, q. 3. num. 437.
Filius non acquirit patri in eo iure, quod datur ad acquirendum, q. 10. num. 142.
Filius non cogitur de proprio, ac alienum patris soluere, q. 8. num. 578.
Filius non debet esse quasi castigator parentis, q. 8. num. 511.
Filius, non expectata parentis morte, res proprias à patre alienatas recuperare potest, q. 8. n. 460.
Declarat, ut infra num. 464.
Filius, non expectata parentis morte, res proprias ab eo alienatas, saltem patre consentiente, recuperare potest, qui cogitur consentire, q. 8. n. 464.
Et contrarium tenentes, vel falluntur, vel sunt intelligendi, deficiente parentis consensu, q. 8. num. 465.

Filius ob solum votum parentum, ut quod illorum est filiorum fiat, non dicitur institutus, nisi ex actu exteriori colligamus voluisse patrem cum testamento decedere, q. 4. num. 178.
Filius, patre dissipante bona restituenda, potest restitutionem ab eo pretendere ante tempus fideicommissi, q. 8. num. 420.
Amplius, ut neque pater offerendo satisfactionem, aut inuentarium, possit se à restitutione liberare, q. 8. num. 421.
Filius patre inuito, aut ignorante, eius bona alienare nequit, q. 8. num. 281.
Filius patrem egentem cogitur alere, q. 8. nu. 577.
Filius potius praesumitur legitimus, quàm non, ubi agitur de fauore illius, cui expediat legitimum esse, secus se illi esset damnosus, q. 3. n. 363.
Filius praetis, Nepos causatiue est instituendus, q. 3. num. 909.
Filius praesumitur in potestate, quando nulla affertur probatio, qua patria potestas reddatur dubia, q. 3. num. 312.
Filius praesumitur in potestate, quando pater est viuus, q. 3. num. 302.
Filius praesumitur sui iuris, quando est in quasi possessione existentia sui iuris, q. 3. num. 222.
Declarat, ut infra num. 244.
Filius praesumitur sui iuris, quando est in quasi possessione, neque constat, an sit natus ex legitimo matrimonio nec ne, q. 3. num. 244.
Filius praeioris beneficio ab hereditate patris abstinere potest, q. 4. num. 165.
Filius quando constat patrem viuum in materia testamenti praesumitur in potestate, q. 3. n. 197.
Filius quādo non constat de matrimonio parentum potius praesumitur non legitimus quàm legitimus secundum multos, q. 3. num. 151.
*Naturalem autem alij } volunt praesumi, q. 3.
 Spurium alij } num. 352.*
Filius, qui alioqui substitutum excluderet, damnatus in metallum non excludit, q. 8. num. 704.
Filius, qui ante discretionis annos habitum Monachalem suscepit, adueniente discretionis aetate, habitum dimittere potest, q. 17. num. 183.
Potest etiam à Monasterio bona paterna, quae ex eius successionem ad se ipsum perueniunt postulare, num. 184.
Filius, qui ut ingratus poterat exheredari, factus Monachus, non amplius exheredari potest, q. 8. num. 737.
Filius rem suam, in qua pater vsumfructum habet à patre alienatam, vindicare potest à tertio possessore. Non idem tamen locum habet in re, quam ex fideicommissio grauatus est filio restituere, q. 8. num. 433. & infra num. 468.
Filius se gerrens pro emancipato aequè valide aetius gerrit, ac si verè esset emancipatus, q. 3. num. 255.
Declarat, ut infra num. 256. & 271.

Fi-

Et verborum.

Filius spurcius est à lege contemptus, & ratione sui incapax paternæ hereditatis, q. 3. num. 666.
Filius, vel filia, qui ex forma statuti potuit prateriri, non reddit testamentum nullum, q. 3. num. 913.
Filius verè, & propriè dicitur vniuersalis heres, licet patri vsumfructum acquirat, pater enim habetur loco singularis successoris, q. 10. nu. 27.
Filius verè sui iuris moritur, qui habet patrem, apud hostes si is postea apud hostes moriatur, q. 3. num. 1082.
Filius viuente patre dicitur quasi dominus rerum paternarum, q. 4. num. 172. & q. 8. num. 50.
Finem ad vnum inducta eo cessante corruunt, q. 6. num. 196.
Finem in malum per accidens tendentia, per se vero in finem bonum, bona sunt, q. 3. num. 699.
Finem in prohibitum tendentia, aquè sunt prohibita, ac ipse finis, q. 3. num. 646.
Declara, ut infra num. 698.
Finis causa agimus quicquid agimus, q. 1. n. 151.
Finis est ipsius agentis propositum, cuius gratia operatur, & varijs vtitur medijs ad eiusdem consequutionem, q. 1. num. 150.
Finis est obiectum intellectus, sicut terminus, seu color oculorum, q. 5. num. 152.
Finis positus in esse, ut quid acquirendum, & ita respectu acquisitionis in potentia existens, est extra animam, secundum apprabensionem autem actu dicitur in anima existere, q. 1. n. 154.
Firma, quæ sunt, adhuc firmitus roborari possunt, q. 16. num. 25.
Fisci ius à nemine priuato allegari potest, q. 3. num. 1138.
Fisco auferenti ab herede, tanquam ab indigno hereditatem, non competit legis nostræ remedium, quando heres iam hereditatem adiuit, & possessionem obtinuit, q. 10. num. 131.
Fisco, ex persona heredis condemnati, non competit legis nostræ beneficium, quando hereditas nondum erat adita, licet ante delictum delata, q. 10. num. 141.
Item non competit, quando post delictum, & condemnationem fuit delata, & num. 144.
Item non competit, quando post delictum delata, & ante condemnationem, num. 147.
Fisco non competit legis nostræ remedium, quando post delictum, & ante condemnationem, hereditas fuit delata condemnato, q. 10. nu. 147.
Fideicommissario non est locus, secundum aliquos neque immisioni ex lege nostræ, quando grauatus sub conditione mortis, monasterium fuerit ingressus, etiam si testator expresserit se nolle, ut monasterium admittatur, ne quidem eo viuente, q. 8. num. 753.
Contrarium est frequentiori calculo receptum; volunt enim Doctores magis communiter, posse testatorem facere, ne bona sua, aliquo tempore

ad Monasterium, aut aliquem Monachum perueniant, q. 8. num. 754.
Primam sententiam declara, ut infra num. 774.
Fideicommissario, non minus contra tertium, quam contra heredem, legis nostræ beneficium competit, q. 8. num. 136.
Fideicommissario, non possunt ab herede iura tribui, nisi ipsi primo fuerint quasita, q. 8. nu. 301.
Fideicommissario non præiudicat repudiatio hereditatis, q. 8. num. 334.
Fideicommissario, obtenta possessione, competit legis nostræ remedium pro eius confirmatione, q. 8. num. 153.
Declara, dummodo adhuc possideat, secus si possessionem amisisset, q. 8. num. 154.
Fideicommissario omnia bona defuncti, sunt hypothecata pro sua cautione, q. 8. num. 824.
Fideicommissario particulari non competit legis nostræ beneficium, q. 8. num. 1039.
Competit tamen Saluianum Interdictum, quo non minus facili rei fideicommissio subiecta possessionem consequitur, num. 1059.
Fideicommissario, pendente conditione eius, qui grauatus est, non competit legis nostræ remedium, q. 8. num. 321.
Fideicommissario per restitutionem non acquiritur ius ante diem, quando dies fuit adiectus in eius fauorem, quia ei non esset utile, iura ante diem transire, secus si in fauorem heredis additum fuerit, q. 8. num. 182.
Fideicommissario per restitutionem re actiones acquiruntur, quæ ante restitutionem heredi competeant, q. 8. num. 47.
Fideicommissario post restitutionem, competit actio pecunia constituta ab herede quasita, q. 8. n. 67.
Fideicommissario probanti se de familia esse, competit immissio, quando fideicommissum fuit familia relictum, q. 8. num. 90.
Fideicommissario, quando fideicommissum est purum, si purificata sit institutionis conditio, legis nostræ beneficium competit, q. 8. num. 329.
Fideicommissario, quando heres ante verbalem restitutionem, possessionem obtinuerat, legis nostræ beneficium non competere, nonnulli sentiunt, q. 8. num. 101.
Contraria tamen sententia, crebrius fuit recepta, & est verior, q. 8. num. 102.
Fideicommissario, qui semel adeptam possessionem amisit, legis nostræ beneficium non competit, q. 8. num. 152.
Fideicommissario secundo, vel ulteriori, etiam nulla ei facta restitutione, legis nostræ beneficium competit, q. 8. num. 54.
Fideicommissario singulari heres, non confecto inuentario, immisionem ex Saluiano impedire nequit, quamuis extra inuentarium probet rem fideicommissio singulari subiectam excedere valorem eius partis, quæ remanet libera à de-

Index omnium rerum,

- tractionibus, quamvis ei non remaneat, quantum sufficit pro legitima, & alijs detractionibus, q. 8. num. 1105.*
- Fideicommissarius sub conditione relicto, quando pendet conditio fideicommissi, legis nostra beneficium non competit, q. 8. num. 314.*
- Fideicommissario ulteriori acquiritur utiles actiones, etiam nulla facta restitutione, q. 8. num. 33.*
- Fideicommissario ulteriori, quando restitutio primo facta fuerat, competit legis nostra remedium, adueto casu fideicommissi, etiam si nulla ei fuerit peculiari facta restitutio, q. 8. num. 273.*
- Fideicommissario vniuersali etiam pro rebus singularibus, competit legis nostra remedium, q. 8. num. 285.*
- Fideicommissario vniuersali pro rebus singularibus non restituitur, non competere legis nostra beneficium contra barede, qui teneant, q. 8. num. 598.*
- Contraria tamen sententia, crebrius recepta, q. 8. num. 599.*
- Fideicommissarium, cum primum sub conditione mortis sine filijs grauatus, in monasterio fuit praefissus, admittendum esse, quando testator non solum fauore agnationis fideicommissum, verum alienationem prohibuerat, ut bona semper, & perpetuo essent in familia, qui teneant, q. 8. num. 733.*
- Contrarium, qui teneant, q. 8. num. 734.*
- Primi autem quomodo intelligendi, infra n. 737.*
- Fideicommissarium, qui habuit a testatore facultatem capiendi propria auctoritate, si adiuuit iudicem, posse relicto iudice, propria auctoritate capere, nonnulli sentiunt, q. 8. num. 147.*
- Contrarium tamen, crebrius sententia receptum, q. 8. num. 148.*
- Prior tamen sententia suscipitur, quando petijt associationem, ut infra num. 150.*
- Item, locum habet, quando intentans hoc beneficium, protestatus fuit, velle sibi saluum esse ius capiendi propria auctoritate, q. 8. num. 151.*
- Fideicommissarius, ad hoc ut sine restitutione possit intentare legis nostra remedium, mortuo barede, debet curare faciendum proclamari, ut si quis pratendat se eius baredem esse comparcat, q. 8. num. 111.*
- Fideicommissarius ante restitutionem actu, nullum ius habet, q. 8. num. 11.*
- Fideicommissarius, ante separationem legitima, & trebelianica, non potest pratendere immisionem, q. 8. num. 1015.*
- Fideicommissarius, bona alienata non vindicat, nisi conditioni purificata, quando non fuit expressis prohibita alienatio, q. 8. num. 344.*
- Fideicommissarius, bona, contra expressam prohibitionem, alienata statim vindicat, q. 8. num. 343.*
- Fideicommissarius, bonis a grauato alienatis, absque aliqua eius restitutione, legis nostra remedium intentat, q. 8. num. 133.*
- Fideicommissarius debet capere de manu baredis, q. 8. num. 28. & 57.*
- Declarat, ut infra num. 88.*
- Fideicommissarius debet capere de manu baredis, q. 4. num. 67.*
- Fideicommissarius debet expectare tempus, seu conditionem fideicommissi, q. 8. num. 350.*
- Fideicommissarius debet probare, se vocatum esse, & bona ab eo petita fuisse in bonis testatoris, q. 8. num. 984.*
- Fideicommissarius dicitur aquiuoce substitutus, eum non sit barex, q. 8. num. 33.*
- Fideicommissarius etiam adueto casu fideicommissi, etque agnito, nullum habet ius ante sibi factam restitutionem, q. 8. num. 37.*
- Fideicommissarius, etiam quando iura sine restitutione transeunt, debet capere de manu baredis, q. 8. num. 120.*
- Sed contra num. 118.*
- Fideicommissarius, etiam si iussit, & sine vitio, possessionem obtinuerit, non potest se in ea tueri, neque legitimus est contradicior aduersus baredem nomine legitima, & trebelianica immisionem petentem, q. 8. num. 1016.*
- Declarat, nisi offerat possessionem pro indiviso, & declarat se possidere tantum pro sua parte indivisa, num. 1017.*
- Fideicommissarius ex pluribus si solus totum petat praestita cautione de restitendo ceteris suam partem, si & quando eam petierint restitit secundum aliquos totum consequitur, q. 8. num. 263.*
- Contrarium tamen de iure verius videtur, q. 8. num. 264.*
- Prior sententia, quando suscipiatur, num. 265.*
- & num. 266.*
- Fideicommissarius habens auctoritatem a testatore, propria auctoritate possessionem capere potest, q. 8. num. 146.*
- Fideicommissarius barede repudiante potest a venientibus ab intestato fideicommissum consequi, stante clausula codicillari, q. 8. num. 313.*
- Fideicommissarius in codicillis relicto habet legis nostra beneficium instrumentaliter ab barede ab intestato succedente, codicillis grauato, a lege autem primario, q. 8. num. 167.*
- Fideicommissarius ita se habet ad baredem gradualam, prout barex ad quemcumque detentorem iniussum, q. 8. num. 105.*
- Fideicommissarius ius deliberandi transmittit, q. 8. num. 9.*
- Fideicommissarius lato modo, dicitur substitutus, q. 8. num. 11.*
- Fideicommissarius ne quidem post restitutionem sit barex, quia restituitur barex manet, q. 8. num. 33.*
- Fideicommissarius non habet legis nostra beneficium ab barede, licet non sine barede, q. 8. num. 113.*
- Fideicommissarius non potest propria auctoritate capere*

Et verborum.

- capere, etiam in casibus, in quibus non est necessaria restitutio, q. 8. num. 670.
- Fideicommissarius non potest reuocare bona fidei commissio subiecta alienata, quando ipse de cuius Elione promissit, q. 8. num. 803.
- Fideicommissarius non venit in dispositione hominis, quæ loquatur de herede, sed solum in dispositione legis, q. 8. num. 85.
- Fideicommissarius, obtenta restitutione verbali, potest propria auctoritate bona capere, q. 8. num. 77.
- Fideicommissarius obtinere potest, etiam trebellianica non detracta, si heres nollet eam detrabere, q. 8. num. 806.
- Fideicommissarius, post restitutionem sibi factam, equiparatur heredi, qui hereditatem adiuit, q. 8. num. 78.
- Fideicommissarius proprie non est heres, q. 8. n. 56.
- Declaro, ut infra num. 85. & seq.
- Fideicommissarius, quæ uti possit cautela, ut tute pro rebus singularibus legis nostræ remedium intinet, q. 8. num. 602.
- Fideicommissarius, quando non capit à manu heredis dicitur possidere cum vitio, q. 4. num. 66.
- Fideicommissarius, quando nullus extat heres, qui verbalem restitutionem facere possit, sine ea, restitit legis nostræ beneficium intentat, q. 8. n. 130.
- Fideicommissarius, quo in scio, vel in iusto, heres repudiavit hereditatem, & institutio habet vim vera institutionis, cogit heredem, ut periculo eius hereditatem adeat, & transeunt iura in fideicommissarium, perinde ac si heres sponte adiuisset, & restituisset, q. 8. num. 309.
- Fideicommissarius, quo sciente, & consentiente, heres institutus repudiavit hereditatem, dicitur ius fideicommissi repudiasse, q. 8. num. 307.
- Fideicommissarius saltem lato modo est heres, q. 8. num. 7.
- Fideicommissarius solum aduentu tempore fideicommissi, agere potest, q. 8. num. 356.
- Fideicommissarius sub conditione mortis vocatus, repellitur à fideicommissio, quamvis grauatus fuerit dñatus, & bona à fisco occupata, donec tamen grauatus naturaliter viuat, q. 8. n. 617.
- Fideicommissarius sustinet onera, sicut heres, q. 8. num. 10.
- Fideicommissarius, ubi plures fuere vocati, quamuis re coniunctus, si solus totam hereditatem petat, debet cauere, se confideicommissariis suam partem restitutum, si aliquando eam petierint, q. 8. num. 259.
- Declaro, si petatur ab eo cuius interest, nu. 260.
- Declaro secundo, ut exceptio non prestita cautionis non competat extraneo licet possidenti, sed solum illis quorum interest, num. 261.
- Fideicommissarius venit in dispositione legis de herede loquentis, q. 8. num. 8.
- Fideicommissarius venit sub dispositione loquen-
- te de herede, si eadem vigeat ratio, q. 8. nu. 86.
- Fideicommissarius vniuersalis onera hereditaria sustinet, q. 8. num. 84.
- Fideicommissarius volens, ut heres reddat rationem rerum in hereditate repertarum, debet probare quæ in hereditate fuerint, & cuius conditionis, q. 8. num. 983.
- Fideiussio est accessio principalis obligationis, q. 8. num. 69.
- Fideiussio quasita ab herede per restitutionem verbalem, transit in fideicommissarium, q. 8. n. 68.
- Fidem seruari nil magis naturali aequitati est conueniens, q. 8. num. 181.
- Fides est fundamentum iustitiæ, q. 8. num. 433.
- Fides perinde, ac iusiurandum, est seruanda, alioqui incurritur periurium, & infamia, q. 8. n. 437.
- Fiducia, quibus verbis inducatur, q. 15. num. 61.
- Fiducia, seu confidentia dicitur probata, si ea sint probata, quæ concurrunt ad eam inducendam, q. 15. num. 59.
- Fiducia testatoris per singulares testes, & per coniecturas probatur, q. 15. num. 69. & 70.
- Fiduciarius heres ob quas causas dicatur institutus, q. 15. num. 67. & 68.
- Fiduciario heredi, legis nostræ beneficium competit, quando fideicommissarius non possidet, q. 15. num. 72.
- Fiduciario heredi non competit legis nostræ remedium, quando concurrat fideicommissarius, q. 15. num. 75.
- Fiduciario heredi non datur immissio, quando fideicommissarius possessionem obtinuit, q. 15. num. 71. & 74.
- Fiduciario in herede, quæ sint necessaria ad inducendam fiduciam, q. 15. num. 60.
- Fiduciarius an sit, vel liber, heres quando dubitatur, si non possidet præfensus fideicommissarius, est immittendus ex lege nostræ, si verò possidet cumulat possessorium, & petitorium, q. 15. num. 76. & 77.
- Fiduciarius heres, causis concurrentibus, censetur institutus, si ex parte eius, qui effectu debet fieri heres, concurrant requisita, ut nempe sit dilectus testatori, q. 15. num. 68.
- Fiduciarius heres est is, quem testator non contemplatione, & commodo sui, sed ad alterius utilitatem, & commodum instituit, q. 15. nu. 56.
- Et eo consilio, ut totam hereditatem etiam cum fructibus, nulla facta detractio, restituat, ita ut habeat potius rationem depositarii, num. 57.
- Fiduciarius, ut dicatur heres, confidentia est necessaria, & probanda, q. 15. num. 58.
- Figura, & apparentia in materia summarissima possessionis attenditur, q. 3. num. 330.
- Filia dotata, à statuto exclusa, legis nostræ remedio non gaudet, q. 4. num. 181.
- Neque in ea habet locum dispositio legis consiuntur ff. de iur. codicillorum, q. 4. num. 182.

Index omnium rerum,

Filia mittitur in possessionem ab intestato, quia habet fundatam intentionem in autb. in successione C. de suis, & legit. q. 4. num. 57.

Filia, quamvis cum iuramento in manibus patris, vel fratrum renunciauerit hereditati paterna, potest tamen parens efficere, ut succedat, q. 14. num. 63.

Filia, quae renunciauit hereditati paterna, excluditur tantum à successione ab intestato, q. 14. n. 57.

Filia, quae renunciauit hereditati paterna si fuerit instituta, potest capere ex testamento, q. 14. num. 58.

Filia renuncians hereditati paterna, excluditur à legitima successione, non testamentaria, q. 13. num. 21.

Filia statuto exclusa non comprehenditur dispositione l. conficiuntur ff. de iur. codicill. q. 4. n. 74.

Filiatio probatur per testes, q. 14. num. 26. Neque regulariter probari potest per instrumenta, num. 27.

Filiationis exceptio, in hoc iudicio opponi potest ad iustificationem praeiuditionis, q. 14. num. 25. Declara, ut num. 32.

Filia statuto exclusa, à patre tamen instituta, legis nostrae beneficium competit, q. 13. num. 19.

Filij aliqui sunt, in quorum procreatione neque legis Civilis auctoritas concurrat, neque resistit, qui non possunt illegitimi appellari, q. 3. num. 458.

Filij appellatione in legis dispositione venit nepos, q. 8. num. 12.

Filij aut spirituales sunt, aut non spirituales, q. 3. num. 439.

Filij bona à patre alienata retinent emptores, filio ea recuperante, illisque patre viuente usufructus nomine eidem debiti fruuntur, q. 8. n. 563. Declara, ut num. 582.

Filij consentur tacite substituti, quando testator primū heredem ad tēpus instituerat, q. 9. n. 14.

Filij, & } quantum ad modum probandi se sui Serui } Iuris esse aequiparantur, q. 3. n. 370.

Filij etiam arrogati comprehenduntur sub statuto urbis annullante contractus filiorū, q. 3. n. 725.

Filij ex coniunctione inter ascendentes, & descendentes nefarij appellantur, q. 3. num. 474.

Filij ex secundo matrimonio non sunt ita exosii filiis ex primo, prout videlicet, & nouerca, q. 3. num. 1007.

Filij ex testamento imperfecto, quod tamen inter illos iure peculiari suslinetur, recte immisionem ex regulis legis nostrae consequuntur, q. 6. num. 173.

Declara, ut infra num. 189. & 191.

Filij excludunt ascendentes ab omni legitima, q. 3. num. 951.

Filij extra matrimonium nati sunt non in patria potestate, sed sui Iuris, q. 3. num. 341.

Fallit in legitimatis, q. 3. num. 342.

Filij familias arcentur à solemnibus Iuris Civilis, q. 3. num. 402.

Filij familias generaliter prohibentur testari, q. 3. num. 212.

Filij familias testari prohibentur, q. 3. num. 7. Amplia cuiuscumque aetatis sint, q. 3. num. 8.

Amplia secundo, ut neque patre consentiente, q. 3. num. 2.

Amplia, non solum in profectitijs, sed etiam in aduentitijs, q. 3. num. 10.

Amplia, si ex aduentitijs parenti non queratur ususfructus, q. 3. num. 11.

Fallit, si filius familias pro patre haberetur, & ita in Castrensi, vel quasi, q. 3. num. 12.

Filij illegitimi in genere omnes spurij appellari possunt, nempe omnes extra matrimonium, & concubinatum nati, q. 3. num. 466.

Filij illegitimi in tot species distinguuntur, quot sunt variae concubitus prohibiti species, ex quibus nascuntur, q. 3. num. 467.

Filij illegitimi verè sunt, quorum procreationem lex odit, q. 3. num. 459.

Filij in conditione positi substitutum excludunt, quamvis ipsi non succedant, q. 3. num. 921.

Filij in hereditate, ratione legitima, habent ius debilius, quam creditores, q. 8. num. 921.

Filij, in quibus natura, & legis dispositio concurrunt, sunt suscepti ex iustis nuptijs, q. 3. num. 456.

Filij, in quibus sola legis dispositio, non verò natura concurrat sunt adoptati, vel arrogati, q. 3. num. 455.

Filij, in quibus sola natura concurrat, non omnes illegitimi appellandi sunt, q. 3. num. 457.

Filij nati ex Clerico regulari, vel omni religioso, qui votum castitatis emisit dicuntur incestuosi, & adulterini, q. 3. num. 472.

Filij nati ex Clerico seculari in sacris ordinibus constituto, & ex muliere soluta, dicuntur ex simplici fornicatione, q. 3. num. 471.

Filij nati ex coniunctione inter consanguineos transversales incestuosi appellantur, q. 1. n. 475.

Filij nati ex Episcopo sunt incestuosi, & adulterini, q. 3. num. 473.

Filij nati ex seruo, & libera genericum nomen spuriorum retinent, q. 3. num. 468.

Filij naturales ab eo, qui habet parentes in legitima instituendos, possunt in reliquo patrimonio excepta dicta legitima institui, q. 3. num. 465.

Filij naturales in una tantum uncia cum eorum matre possunt institui, extantibus naturalibus, & legitimis, q. 3. num. 464.

Filij naturales non possunt institui in bonis, Emphyteuticis, Feudalibus, Ecclesiasticis, q. 3. num. 480.

Amplia etiam si fuerint legitimati, q. 3. nu. 481.

Filij naturales, non verò adoptiui comprehenduntur in dispositione de filiis loquente, q. 3. num. 723.

Fal-

Et verborum.

- Fallit si eadem ratio vigeat in adoptiuis, & arrogatis, quia tunc sub eadem dispositione comprehenduntur, q. 1. num. 724.*
- Filij naturales possunt institui ab eo, qui non habet filios naturales, & legitimus, q. 3. num. 463.*
- Filij non legitimi in bonis feudalibus non possunt institui, q. 3. num. 479.*
- Filij non spirituales in triplici sunt discrimine, q. 3. num. 451.*
- Filij omnes a natura liberi nascebantur exempti a patria potestate, q. 3. num. 148.*
- Filij omnes extra matrimonium, vel adoptionem naturales sunt, q. 3. num. 454.*
- Filij primi matrimonij per presentiam, & tacitam non dicitur consentire matri transseunti ad secunda vota, q. 4. num. 111.*
- Filij publicarum meretricum institui nequeunt a patre, q. 3. num. 470.*
- Filij publicarum meretricum spuriorum nomen retinent, q. 3. num. 469.*
- Filij quorum procreationi legis auctoritas neque assistit, neque resistit, retinent generale nomen naturalium, q. 3. num. 460.*
- Tales filij non legitimi appellantur, & quare, q. 3. num. 461.*
- Filij quorum procreationi legis auctoritas resistit illegitimi appellantur, q. 3. num. 462.*
- Fisco non debetur paterna hereditas, quando filius viuentis patris homicidium commiserat, & eo mortuo formatur inquisitio contra filium, & condemnatur in pena confiscationis si ante condemnationem non fuit adita, q. 10. num. 149.*
- Fisco non est hereditas delinquenti delata post delictum, & ante condemnationem, q. 10. num. 148.*
- Fisco omnia beneficia competunt, quae condemnato competere, q. 10. num. 132.*
- Fisco succedenti ex persona indigni heredis, qui iam hereditatem adiuerat, non vero possessionem obtinuerat, legis nostra beneficium competit, q. 10. num. 137.*
- Fiscus capit bona grauati fideicommisso sub conditione mortis subiecta, & ea retinet, usque ad mortem naturalem damnati, q. 8. num. 711.*
- Fiscus eo modo legatarijs tenetur, quo heres condemnatus teneretur, q. 10. num. 140.*
- Fiscus est quasi scriptus successor condemnati, & eius locum tenet iure directo, non fideicommissario, in eumque transcunt iura actiua, & passiva, q. 10. num. 138.*
- Fiscus non succedit, nisi ab herede tanquam indigno hereditas auferatur, q. 6. num. 342.*
- Fiscus quando aliquis est incapax, non auferit ab illo tanquam ab indigno, sed id omne quod delatum, aut relictum est, desertur venientibus ab intestato, q. 10. num. 146.*
- Fiscus retinet bona fideicommisso subiecta, quando grauatus est damnatus, & eo naturaliter uiuente, & post mortem ea restituit fideicommissarijs, q. 8. num. 697.*
- Fiscus solus impedire potest inuisionem concubina contra iuris prohibitionem instituta, q. 3. num. 1140.*
- Fiscus succedit loco condemnati, ita ut dicatur quasi heres illius, q. 10. num. 131.*
- Femina dotata ex bonis fideicommisso subiectis, si allegat non extitisse alia bona libera, ex quibus dotari potuerit, habet ita fundatam intentionem, ut legitime fideicommissario contradicat inuisionem petenti, q. 8. num. 1040.*
- Declara, si fideicommissum fuerit vniuersale, secus si fuerit dotata ex bonis particulari fideicommisso subiectis, num. 1074.*
- Femina ex legis nostra beneficio immittitur in possessionem bonorum etiam feudalium reiecta exceptione incapacitatis in iudicium petitorum, q. 3. num. 489.*
- Femina fauore agnatorum exclusa, si agnati in re aliqua leui fuerint instituti, potest impugnare testamentum, q. 3. num. 924.*
- Eadem si fuerint in legitima sola instituti, q. 3. num. 925.*
- Femina immittitur in possessionem bonorum, etiam feudalium, quando in continenti eius incapacitas non probatur, q. 3. num. 555.*
- Femina instituta in totam hereditatem est immittenda, etiam si in ea contineantur aliqua bona, quorum ipsa non sit capax, q. 3. num. 978.*
- Femina a viro instituta est deneganda inuissio, stante statuta ne maritus ab uxore institui possit, q. 3. num. 750.*
- Femina aque, ac mari, legis nostre beneficium competit, q. 13. num. 4.*
- Femina, existentibus agnatis, a statuto exclusa praterita non reddunt testamentum nullum, q. 3. num. 914.*
- Femina fauore agnatorum exclusa si agnati non fuerint instituti, verum maximam hereditatis partem, per donationem inter viuos obtinuerint, non rumpunt testamentum, q. 1. num. 921.*
- Femina fauore agnatorum exclusae si agnati non fuerint instituti, & ipse praterita secundum aliquos reddunt testamentum nullum, q. 3. num. 915.*
- At secundum alios non reddunt nullum dummodo agnati extent in rerum natura, num. 916.*
- Auctor vero distinguit, an excludantur per inuisionem agnatorum, aut per eorum exclusionem. Primo casu vera est prior sententia secundo casu posterior, num. 917.*
- Declara priorem sententiam, ut infra num. 922.*
- Femina fauore agnatorum exclusae si extranei fuerint instituti, statuto non excluduntur, q. 4. num. 47.*
- Femineum genus, saltem sublata significatione continetur in masculino, q. 13. num. 11.*
- Femina, si ab intestato succedant ex vi clausula*

Index omnium rerum,

- (quibus dederit) dicitur quis feudum dedisse decedendo ab intestato , a quod ac si eas instituit , [q.4.num.12.](#)
- Feudum permittitur Monasterio quando seruitium potest praestari per interpositam personam , durante vita Vassalli , qui in Monasterio fuerit professus , [q.8.num.682.](#)
- Forenses ex statuto Urbini institui nequeunt , [q.3.num.728.](#)
- Forensibus ius tale , & eodem modo , & forma Bononia redendum ex dispositione statutorum , quo , qua , & quale , seu quod redderetur Civibus , seu districtualibus Bononiensibus agētibz per se , vel alium in loco forensis , [q.3.num.757.](#)
- Forma actus , vel contractus ubi non est à iure prohibita , sed causa intrinseca , actus factus valet , [q.3.num.1129.](#)
- Declarat , ut valeat in fauorem fisci , [q.3.n.1130.](#)
- Forma dat esse rei , [q.3.num.568.](#) & [q.8.num.943.](#)
- Forma debet impleri specificè , neque potest impleri per equipollens , [q.8.num.611.](#)
- Forma non potest adimpleri per equipollens , [q.4.num.30.](#)
- Formam dans , dat consequentia ad eandem , [q.3.num.1032.](#)
- Forma in testamentis dispositionem respicit , & praecipue institutionem , [q.3.num.195.](#)
- Forma inobseruatia facit actum nullum , [q.8.n.943.](#)
- Fortuiti casus , ne damnum afferant leges , quantum fieri potest consulere debent , [q.6.num.70.](#)
- Fragili remedio cautionis , non tenetur quis se committere , quando pleniori ei consultum , [q.8.n.242.](#)
- Frater , an , & quando heredis immissionem impedire possit , eo quod turpis persona fuerit instituta , [q.3.num.958.](#)
- Frater consanguineus admittitur cum utrinque coniuncto , quando extantibus agnatis , cognatis à statuto excluduntur , [q.3.num.1039.](#)
- Frater iuratus turpi persona instituta , habet querelam perinde ac legitimus , & naturalis , [q.3.num.959.](#)
- Frater non impugnatur testamentum fratris , nisi turpi persona instituta , [q.3.num.957.](#)
- Frater , turpi persona una cum honesta instituta , non habet querelam nisi respectu persona turpis , quantum enim ad honestam testamentum sustinetur , [q.3.num.960.](#)
- Fraudem creditoribus non facit , repudians hereditatem , legatum , legitimam , trebellianicam , & similia , facit tamen res quas alienans , [q.8.num.452.](#)
- Fraudem esse necessariam , ut sit locus restitutionis , ex remed. l. Imperator ff. ad Trebell. qui teneant , [q.8.num.528.](#)
- Contrarium tamē crebrius receptum , [q.8.n.532.](#)
- Concilia , ut num. 535. & 540.
- Fraudem facit , qui scienter actum prohibitum facit , in alterius praiudicium , [q.8.num.537.](#)
- Fraudem impunitam remanere , est absurdum , [q.8.num.384.](#)
- Fraudem legi facere est iure prohibitum , [q.3.n.652.](#)
- Fraudem legi facit , qui indirectè illud agit , quod directè prohibetur , [q.3.num.651.](#)
- Fraudem non euitat , qui res restituendas aequè , ac suas negligit , [q.8.num.488.](#)
- Fraudibus est occurrendum , [q.8.num.207.](#)
- Fraus aliquando accipitur pro damno re ipsa contingente , prater intentionem damnum dantur , [q.8.num.347.](#)
- Fraus consilij necessaria est , ut pater grauatus restituere filio , ante conditionis euentum , restituere cogatur , [q.8.num.473.](#)
- Fraus duplex , alia simplex , alia reduplicatiua , [q.8.num.532.](#)
- Fraus euentus , sola non sufficit , ut sit locus remed. l. Imperator ff. ad Trebell. [q.8.num.553.](#)
- Fraus in omittendo , quando idem operetur , quod fraus in committendo , [q.8.num.491.](#)
- Fraus necessaria in terminis l. Imperator , secundum aliquos est solius euentus , [q.8.num.544.](#)
- Non tamen eorum sententia videtur tenenda , [q.8.num.545.](#)
- Fraus qualis sit necessaria , ut sit locus restitutionis , ex l. Imperator ff. ad Trebell. [q.8.num.535.](#)
- Fraus triplex . Consilij , Euentus , Mixta , [q.8.num.546.](#)
- Fructuarius , Emphyteota , Colonus , si res dilapidant , ex quibus fructus percipiunt , à iure suo repelluntur , etiam si satisfactionem de rebus seruandis praestent , [q.8.num.505.](#)
- Fructuarius , quando testator post eius mortem , alium in proprietate instituit , loco legatarij habetur , si testator relinquendo usum fructum , usus fuerit verbis obliquis , [q.9.num.28.](#)
- Maximè si in proprietario fuerit usus verbis directis , [q.9.num.29.](#)
- Item est loco legatarij , si testator eum liberauit ab onere conficiendi inuentarium , [q.9.num.30.](#)
- Maximè si grauauit heredem , quatenus esset locus fideiussioni , ad fideiubendum pro eo , [q.9.num.31.](#)
- Item si grauauit heredem ad fideiubendum ante mortem fructuarij , [q.9.num.32.](#)
- Item si fructuarius se pro legatario habuerit , & proprietarius , eo sciente , se proprietarium declarauerit , [q.9.num.33.](#)
- Fructuarius rem alienans , censetur commoditatem alienare , non ipsum ius usus fruitur , [q.8.num.560.](#) & [562.](#)
- Fructus ante tempus restitutionis à grauato faciende percipiendos , potest testator fideicommissum subycere , [q.8.num.416.](#)
- Fructus beneficij , non veniunt sub dispositione testatoris etiam , quando habebat licentiam testandi de illis , nisi appareat de talibus testari voluisse , [q.3.num.1053.](#)

Fru-

Et verborum.

Fructus beneficiorum, & acquisita ex illis an obtineantur mediante legis nostrae beneficio, q. 3. num. 1023.
Fructus medij temporis spectant ad grauatum, quando tempus in gratiam illius fuit grauamini appositum, q. 8. num. 408.
Frustrum in usum militum, ne in annone substantiam contrahatur. Testamentum ne aperiatur. Haeres scriptus ne inducatur in possessionem, Frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora, q. 1. num. 216.
Declara, ut infra num. 220.
Frustra fit, quod factum non releuat, q. 16. n. 12.
Frustratorium nihil faciunt leges, q. 16. num. 12.
Fundamentum suae intentionis quilibet probare debet, q. 18. num. 106.
Furiosi } aut plene tales sunt, aut minus
Mente capti } plene, q. 3. num. 67.
Furiosi mente caret, q. 3. num. 50.
Furiosi possessio poenes Curatorem residet, neque per furiosi mortem extinguitur, q. 13. n. 47. & 48.
Furiosi testari nequeunt, q. 3. num. 49.
Declara, ut infra num. 51.
Furiosus animo, & mente caret, q. 13. num. 23.
Furiosus dilucida habens interualla testari potest tempore interualli, q. 3. num. 88.
Furiosus neque ad propriam vtilitatem stipulari potest, q. 13. num. 28.
Furiosus sine auctoritate Curatoris, non potest incipere possidere, q. 13. num. 24.
Furor praecedens testamentum facit irritum, q. 3. num. 89.
Furor superueniens ante perfectum testamentum, quod ceptum est nullum reddit, q. 3. num. 92.
Furore praecedenti probato, afferenti tempore testamenti testatorem fuisse sanum incumbit onus probandi, q. 3. num. 95.
Furore continuati praesumptio cessat, si ex testamento appareat cuncta prudenter in eo disposita, q. 3. num. 100.
Furore durantis praesumptio tollitur, per probationem sanitatis, q. 3. num. 97.
Item si ex testamento appareat cuncta prudenter in eo disposita, q. 3. num. 100.
Furtum faciens, ut mechetur, magis mechetur appellatur, quam fur, q. 3. num. 650.
Furtum (sami necessitate cogente) fieri potest, q. 8. num. 519.
Futuri contingentis non est determinata veritas, q. 8. num. 226.

G

G Arziarei auctoritas patrocinio (o. num. 2. declaratur, q. 8. num. 994.

Geminatio, deficiente consensu nihil operatur, q. 6. num. 371.
Geminatio nihil operatur, quando in actu geminatio viget eadem ratio, quae in simplici, q. 6. num. 372.
Generalitas non comprehendit ea, quae non sunt, q. 3. num. 78.
Generis cognitio debet precedere cognitionem specierum, q. 2. num. 91.
Genus aequè omnes suas species complectitur, q. 6. num. 10.
Gloss. in §. quia verò in Auth. de test. ponderatur, q. 2. num. 392.
Gratia Apostolica habet executionem paratam ad instar testamenti ex legis nostrae remedio, q. 3. num. 1044.
Gratia concessa sub pretextu vacationis per cessionem, si non sit restricta ad solam vacationem ex resignatione, sed ulterius procedat etiam per assensionem, &c. ex intentione Papae sustinetur etiam per assensionem, & non est necessaria verificatio utriusque vacationis, q. 19. num. 48.
Gratia dicitur subreptitia, quando prouisus tacuerat fructus ante perceptos, q. 19. num. 90.
Gratia, etiam parte non opponente, est iustificanda, potissimum in illis, quorum falsitas vitiaret gratiam, vel quorum expressio facilius mouit concedentem, q. 19. num. 9.
Gratia non dicitur iustificata, si in ea sit clausula, dummodo alteri non sit ius quaesitum, si ordinarius rite procedendo, alium instruerat, q. 19. num. 18.
Gratia non euadit conditionalis per clausulam. Nos tibi afferenti resignantem habere aliunde, q. 18. num. 39.
Gratia, quando ex actis non apparet iustificata, si tamen non agatur de prauidicio alterius, & nulla clausula in ea sit expressa sonans in iudicalem indaginem, standum est assertioni meri executoris, q. 19. num. 24.
Amplia etiam si executor declarauerit litteras esse iustificatas, est enim intelligendus de iustificatione extraiudiciali, quae non facit causam appellabilem, num. 25.
Amplia etiam, si aduersarius fuerit citatus, & admissus ad probandum, non enim ideo executor desinit esse mere talis, num. 26.
Gratia, quando narrata in ea circa beneficij vacationem in mense reseruato, non fuerunt verificata, executioni non demandatur, q. 19. n. 15.
Gratia regulariter iustificanda, & omnia in ea narrata, ut suffragetur, q. 5. n. 12. & q. 19. n. 5.
Amplia, ut q. 19. num. 8.
Iustificatio autem non impedit viam executiuam, q. 5. num. 13.
Gratia, si non iustificetur narrata, circa valorem beneficij, non mandatur executioni, q. 19. n. 16.

Gra-

Index omnium rerum,

Gratia ubi fuit cōcessa motu proprio, nihil eorum est iustificandum, quæ in breui continentur, q. 5. num. 8.

Gratia Summi Pontificis habent exequutionem paratā ad instar beneficij legis nostræ, q. 5. n. 6.

Gratiam ab executore haberi pro iustificata sufficit, quando est merus, secus si sit mixtus, & debeat assumere partes Iudicis, q. 19. num. 31.

Grauumen non censetur illatū, nisi casu quo grauatū habuerit defuncti hereditatem, q. 9. n. 18.

Grauari bona fideicommisso sub conditione mortis subiecta retinentur à fisco, usque ad mortem naturalem damnati, q. 8. num. 721.

Grauari fidei bona commissa, sunt restituenda, q. 8. num. 439.

Grauari in Monasterio proficiente, si in testamento partim Monasterium, partim extraneum instituerit, quantum ad partem respicientem extraneum, substitutus admittitur, non verò quantam ad partem, in qua Monasterium fuit institutum, q. 8. num. 706.

Declara, ut infra num. 723.

Grauari in religione proficiente, quæ bonorū est incapax, statim substitutus admittitur, q. 8. n. 709.

Grauatū ad tempus, quādo illud eius fauore fuit appositum, tenetur etiā de leuissima, q. 8. n. 490.

Grauatū alienans res restituendas, fidem fallit, q. 8. num. 438. & num. 444.

Grauatū aliquam rem alienare, & in legitimam vel trebellianicam imputare potest, q. 8. nu. 872.

Grauatū ante conditionis euentum, non cogitur restituere, q. 8. num. 512.

Grauatū ante purificatam fideicommissi conditionem, est simpliciter dominus rerum fideicommisso subiectarum, q. 8. num. 717.

Et tanquam verus dominus potest alienare, & dominium transferre, q. 8. num. 718.

Grauatū ante restitutionis tempus, verè rerum restituendarum est dominus, q. 8. num. 428.

Grauatū ante tempus restitutionis, alienando, dominium verè transfert, q. 8. num. 429.

Grauatū fideicommisso, ante restitutionis tempus, est verus dominus, q. 8. num. 579.

Grauatū fideicommisso conditionali, vel ad diem incertum, ante aduentum conditionis, vel diei, plenus est dominus, q. 8. num. 898.

Et tanquam talis potest alienare, & dominium transferre, q. 8. num. 899.

Grauatū restituere, non existenti in sua potestate, si ei à grauante, fuit remissa cautio, etiam si dissipet, non cogitur satisfacere, q. 8. num. 501.

Intellige non solum si dissipet bona propria, veram etiam bona ipsa fideicommisso subiecta, q. 8. num. 502.

Grauatū sub conditione mortis sine filijs, si filios habens, Monasterium incapax ingrediatur, attēditur in substitutione mors naturalis, si verò non habeat, attenditur mors civilis, q. 8. n. 643.

H

Haberi loco alienius, impropriatatem importat, q. 8. num. 615.

Habilia cætera supponuntur, quando de vno disputamus, q. 8. num. 723.

Habilitas persona primò est perpendenda, q. 3. num. 535.

Hæredes ab intestato dicuntur vocati ad hereditatem ex eo, quod testator prohibuit institutum hereditatem habere, q. 6. num. 338.

Hæres à milite ex tempore institutus, non potest ante tempus hoc beneficium intentare, quæst. 9. num. 37. & num. 45.

Hæres ab intestato, hereditatem competenti remedio petens, si aduersus hæredem testamentarium proferatur aliud testamentum diuersum eadem die confectum, obtinet, q. 14. num. 10.

Hæres ab intestato, quando plures existunt, licet solus petat, aut agnoscat hereditatem solum pro parte virili eum respiciente, est admittendus, q. 8. num. 232.

Hæres adeundo hereditatem, bona restituenda, quasi contrahendo in suam fidem recipit, q. 8. num. 440.

Hæres adeundo hereditatem, cogente fideicommissario, transfert in illum ius etiam legitima, q. 8. num. 339.

Hæres adeundo hereditatem, quasi contrahit, & obligatur oneribus hereditarijs, q. 15. num. 49.

Hæres, ante aditionem non est talis, nisi potentia, q. 13. num. 113.

Hæres offerens bona testatoris non sufficere pro legatis præstandis, id probare debet, q. 8. n. 845. quæ sit ratio, vide infra sub num. 895.

Hæres certa corpora in solidum eligendo pro legitima non dicitur excedere, nisi appareat valorem rei electæ excedere tertiam partem patrimonij, q. 8. num. 926.

Hæres consequitur omnia commoda, quæ ad defunctum pertinebant, q. 10. num. 111.

Declara, ut infra num. 118.

Hæres, cuius nomen ita deletum, ut legi non possit, coniectura non propriæ dicitur scriptus, q. 7. num. 2.

Hæres de iure antiquo, ante introductionē inuentarij, poterat aduersus fideicommissarium, legitimam, & trebellianicam, & sua credita detrabere, q. 8. num. 980.

Hæres debet reddere rationem fideicommissario de bonis, quæ illius lata culpa, vel dolo perierunt, q. 8. num. 982.

Hæres dicitur cohæredem habere secundum Rotam, quando spes adest, ut quis ex testamento aliquando hereditatem adire possit, q. 4. nu. 26. Non tamen videtur tuta Rotæ opinio, ut rationibus ostenditur, num. 27.

Ha-

Et verborum.

Hares directus ante aditam hereditatem, nullum ius habet in bonis hereditariis, q. 8. num. 11.

Hares eodem modo presumitur dominus, quo defunctus, donec contrarium appareat, q. 4. n. 121.

Hares esse non potest is, qui fuit in conditione positus, hoc modo, si Titius hares non erit, Titius hares esto, q. 7. num. 7.

Hares est caput, & fundamentum testamenti, q. 1. num. 374.

Hares, & à lege antiqua equiparatur, q. 6. num. 109.

Hares ex pluribus ad quos hereditas spectat, ante, & quando suam tantum partem, vel totum petere possit, q. 8. num. 103. 111. 113. & 315.

Hares ex tempore, vel ad tempus institutus, statim post mortem testatoris, fit hares, & perpetuo manet hares, q. 9. num. 6.

Fallit in testatore milite, num. 7.

Hares extraneus possessionem novam acquirit, qua eget naturali apprehensione, q. 4. n. 141.

Hares usufructuarius ex tempore institutus, vel ad tempus, nullo dato coherere, vel substituto, recte hoc beneficium intantat, q. 9. num. 41. & 49.

Hares heredis ab intestato petit immisionem ex persona primi, q. 10. num. 112.

Hares heredis, cuius auctor semel possessionem obtinuit, non potest intentare legis nostrae remedium, q. 16. num. 8.

Hares heredis in dispositione legis, venit ut hares primi defuncti, non autem in dispositione hominis, & qua sit differentia ratio, q. 10. num. 100.

Venit tamen etiam in dispositione hominis, quando eius voluntas situr aliqua ex causa in heredem heredis, num. 101.

Hares heredis non est hares scriptus primi defuncti, q. 10. num. 79.

Quinimò neque simpliciter hares, num. 80.

Sed contra infra num. 84. 87. & 96.

Hares heredis, propriè est hares primi defuncti, q. 10. num. 84. 87. 96. & 127.

Non tamen dicitur ex testamento hares primi defuncti, quamvis ab herede in testamento institutus sit, si primus defunctus deceffit intestatus, q. 10. num. 118.

Quod propriè est intelligendum, num. 88.

Fallit, si contrarium ratio aliqua postulet, precipue si aut expressa, aut tacita voluntas testatoris repugnet, num. 97.

Hares heredis quare non veniat tanquam hares primi defuncti, ex l. c. filia f. de vulg. & pupil. & l. qui liberis, f. de verb. sig. q. 10. n. 99.

Hares immediatus valde differt ab herede per alium, q. 10. num. 4.

Declarat, ut infra num. 12.

Hares in omnibus commodis, & oneribus, defuncti personam sustinet, q. 17. num. 132.

Hares in re certa institutus, propria auctoritate possessionem capere potest, q. 8. num. 81.

Non tamen competit ei remedium legis nostrae, q. 8. num. 81.

Hares in re singulari institutus, uniuersali herede repudiante, rectè legis nostrae beneficium intantat, q. 17. num. 103.

Amplia, ut infra num. 107.

Hares in re singulari scriptus, veniens ad totam hereditatem, per ius accrescendi, dicitur venire tanquam scriptus caractere litterarum, q. 17. num. 66. & infra num. 69.

Hares incertus pronò herede habetur, q. 6. n. 126.

Hares institutus in contractu inter viuos, non intantat legis nostrae remedium, q. 12. num. 20.

Hares inuentarii producent, non tenetur aduersus fideicommissarium probare plura bona in hereditate non fuisse, quàm in inuentario ritè confecto, continetur ad effectum retinendi, donec detrahenda detrahat, sed confert onus probandi in fideicommissarium, plura in hereditate fuisse, quàm in inuentario fuerint descripta, q. 8. num. 932. & 936.

Fallit, si inuentarium fuerit nulliter confectum, num. 939.

Amplia in non producente inuentarium, sed depositionem testium ritè examinatorum deponentium, fuisse in hereditate bona ab herede asserta, & non plura, num. 944.

Hares iudici testamentum offendens, mittitur in possessionem bonorum testatoris, q. 1. num. 282.

Amplia siue ex asse, siue ex quota fuerit hares institutus, num. 181.

Declarat si non cuiusque iudici, sed competentis testamentum offenderit, num. 184.

Declarat si testamentum non abolitum ostendat, num. 181.

Declarat, ut immittatur in possessionem bonorum qua tempore mortis à defuncto possidebatur, num. 186.

Declarat, ut non immittantur in possessionem bonorum, qua legitimo modo ab alijs detinentur, num. 187.

Declarat, ut testificatione publicarum personarum debeat talem possessionem accipere, num. 188.

Hares liberatur ab onere probandi, detractiones non esse consumptas quacumque coniectura pro se faciente, q. 8. num. 948.

Hares nomine legitima, ac trebellianica dimidiā partem alienare potest, q. 8. num. 874.

Hares non confecto inuentario, impedire non potest immisionem ex Salsiano fideicommissario singulari, quamvis extra inuentarium, probet rem particulari fideicommissio subiectam, excedere valorem eius partis, qua remanet libera à detractionibus, & licet ei non remaneat quantum sufficit pro legitima, & alijs detractionibus, q. 8. num. 1105.

Hares non conficiens inuentarium, non per hoc amittit legitimam, q. 8. num. 1098.

Index omnium rerum,

Contrarium, infra num. 107.

Heres, non confectio inuentario, tenetur prestare integra legata, etiam si hereditas non sit solvendo, q. 8. num. 106.

Heres non desinit esse ille, à quo tanquam indigno hereditas auferitur, q. 10. num. 134.

Heres non dicitur institutus filius, eo quod testator dixerit. Si filius me viuo morietur, tunc si quis mihi, &c. heres esto, q. 7. num. 8.

Heres non est, sed bonorum possessor, qui solum de Iure Pratorio succedit, q. 6. num. 97.

Heres non potest institui ad tempus, vel ex tempore, q. 9. num. 1.

Heres non potest plus iuris in fideicommissarium transferre, quam sibi ipsi competat, q. 8. num. 93.

Heres non potest venire contra confessionem testatoris, q. 3. num. 307.

Heres non potest propria auctoritate capere possessionem rerum hereditariarum, quando fuerunt ab alio occupata, q. 18. num. 95.

Declara, ut infra num. 108.

Heres nullus ex testamento falso esse potest, q. 3. num. 549.

Heres, ob inanem timorem, semper potest hereditatem repudiare, q. 8. num. 106.

Heres ob non confectio inuentarij, falcidiam amittit, q. 8. num. 974.

Et debet etiam, ultra substantiam testatoris, legata integra soluere, q. 8. num. 975.

Legitimam tamen, aut trebellianicam, non amittit, num. 976.

Nisi respectu legatariorum, vel fideicommissariorum singularium, num. 977.

Heres, pendente conditione, sub qua institutus, non potest ut heres, & dominus immisionem ex lege nostra consequi, sed solum ut curator hereditatis, q. 9. num. 68.

Heres per additionem hereditatis possessionem non obtinet, nisi data opera eam consequatur, q. 4. num. 146.

Heres perinde ac defunctus censetur dominus rerum hereditariarum, q. 4. num. 56.

Heres plenus Pagani, ex tempore institutus, recte statim sequuta morte testatoris, legis nostrae beneficium intentat, q. 9. num. 36. & 44.

Heres plenus, quamuis ad tempus institutus, recte legis nostrae beneficium intentat, q. 9. num. 35. & num. 42.

Heres per alium, & heres immediatus, regulariter equiparatur; fallit tamen equiparatio, si in pupillari substitutione, heres fuerit vocatus, q. 10. num. 12.

Heres per restitutionem ex fideicommissis non desinit esse heres, q. 6. num. 114.

Heres, post aditam hereditatem, bona hereditaria, propria auctoritate capere potest, q. 8. num. 79.

Heres potest possessionem vacante bonorum hereditariarum propria auctoritate capere, q. 1. num. 217. & q. 20. num. 7.

Non tamen potest si ab alio fuerint occupata, q. 1. num. 20.

Heres primus magis à testatore dilectus, quam substitutus, q. 7. num. 57.

Heres, propria auctoritate bonorum vacantium possessionem occupare potest, q. 16. num. 34.

Heres proprietarius ex tempore, quando alius pure fuit in usufructu vocatus, qui pro legatario habeatur, recte potest ab initio immisionem pretendere, q. 9. num. 40. & 48.

Heres proprietarius tantum, & ad tempus, recte hoc beneficium intentat, q. 9. num. 38. & 46.

Heres proprietarius tantum, & ex tempore institutus, quando alius pure fuit in usufructu institutus, ad quem per ius accrescendi spectat proprietas, non potest ante tempus hoc beneficium intentare, q. 9. num. 39. & 47.

Heres quamuis adiuverit hereditatem, si tamen possessionem facto non apprehendat, non possidet, q. 1. num. 301.

Amplia etiam in suo herede, q. 1. num. 202.

Heres, quando dubitatur, an sit fiduciarius, vel liber, si non possidet pratenus fideicommissarius, est immittendus ex lege nostra, q. 15. num. 76.

Si vero pratenus fideicommissarius possideat, aquum est, ut cumulentur possessorium, & petitorium, num. 77.

Heres quandocumque adeat hereditatem, fideione retro translatus, fingitur continuo post mortem antecessoris adiuvisse, q. 8. num. 111. & q. 9. num. 69.

Heres, quando immititur pendente iudicio, an testator esset testabilis, debet prestare idoneam cautionem de restituendo. si fuerit declaratum testatorem, non fuisse testabilem, q. 3. num. 181.

Intellige respectu rerum mobilium, q. 3. num. 182.

Heres, qui adiuit hereditatem sine beneficio inuentarij, in solidum tenetur omnibus creditoribus hereditarijs, q. 17. num. 153.

Si vero adiuit cum beneficio inuentarij, tenetur iuxta vires hereditatis, num. 154.

Heres, qui ante aditam hereditatem, possessionem obtinuerat, & post aditam (ea iam amissa) petit immisionem, tractat de acquirenda, non recuperanda, q. 16. num. 11.

Heres, qui ante agnitam hereditatem, possessionem obtinuerat, si eam amiserit, recte hoc utitur beneficio q. 16. num. 10.

Heres, qui nulli certa persona, sed impersonaliter renunciauit hereditati cuiuspiam etiam testamentariae, institutus tamen ab eo recte obtinet immisionem, q. 14. num. 66.

Heres, qui renunciauit hereditati alicui, nihilominus ab eo institutus, legis nostrae beneficium obtinet, q. 14. num. 55.

Heres, qui semel possessionem valide obtinuit, non potest amplius hoc beneficium intentare, q. 16. num. 1.

Declara, ut infra num. 7.

Am.

Et verborum.

- Amplia**, ut infra [num. 8.](#)
Limita, ut infra [num. 10.](#)
Heres, qui testatori promiserat, se ei non succed-
 surum, ne quidem ex testamento, institutus, ta-
 men consequitur immiſſionem ex lege nostra,
[q. 14. num. 65.](#)
Heres repudians, potest cogi à fideicommissario,
 ut hereditatem eius periculo **adeat**, [q. 8. nu. 40.](#)
Declara, ut officio Iudicis nō iure actionis, [n. 41.](#)
Heres rogatus, ut certa summa contentus sit, re-
 liquum cohæredi restituet, vel venientibus ab
 intestato, si solus fuerit institutus, [q. 6. nu. 317.](#)
Heres scriptus præsumitur verus heres, & in eo
 præsumitur continuata possessio vigore statuti,
[q. 3. num. 177.](#)
Heres scriptus ne inducatur } pari passu ambu-
 in possessionem } lant, [q. 1. num. 9.](#)
Testamentum ne aperiatur }
Heres semel nunquam desinit heres esse, [q. 7. nu.](#)
[104. q. 9. num. 4. q. 10. num. 67.](#)
Heres, si asserat testatorem legando dodrantem,
 excessisse, præsumitur dolose aliquid subtraxis-
 se, [q. 8. num. 968.](#)
Negans tamen ultra fideicommissum, non exte-
 rare bona pro legitima, & trebellianica, etiam non
 confecto inuentario, nullam præsumptionem
 contra se habet, [q. 8. num. 969.](#)
Heres, sine additione hereditatis, nullum ius ac-
 quirat, [q. 8. num. 302.](#)
Heres singularis non tenetur ad onera heredi-
 taria, [q. 17. num. 27.](#)
Hæredi sub conditione ante impletam conditio-
 nem, legis nostra beneficium competere, qui te-
 neant, [q. 9. num. 61.](#)
Contrarium tamen tenent relati, infra [num. 66.](#)
Concilia, ut [num. 67.](#)
Heres sub conditione, ante illius euentum potest
 agnoscere bonorum possessionem, & bona di-
 strahere uti curator, non uti heres, [q. 9. nu. 75.](#)
Declara, ut infra [num. 80.](#)
Declara secundo si institutus petat dictorum bo-
 norum possessionem (eo enim non petente) à cre-
 ditoribus possidetur hereditas, [q. 9. num. 76.](#)
Declara tertio, ut infra [num. 83.](#) & seqq.
Heres sub conditione, ante purificationem condi-
 tionis, nullo modo est heres, [q. 9. num. 77.](#)
Heres sub conditione, ea pendente, dicitur admi-
 nistrator, [q. 15. num. 78.](#)
Heres sub conditione, propria auctoritate, & de
 facto possessionem capere potest, [q. 9. num. 57.](#)
Neque accipiendo possessionem, suum ius perdit,
[q. 9. num. 58.](#)
Heres subtraxisse res hereditarias à lege præsu-
 mitur, ubi non confecti Inuentarii, [q. 8. n. 954.](#)
Declara, ut [num. 965. 967. & 968.](#)
Heres succedendo ex testamento in hereditate he-
 redis ab intestato alterius, utriusque heredita-
 tem dicitur ex testamento habere, [q. 10. nu. 120.](#)
Heres tenetur reddere rationem fideicommissario
 de repertis in hereditate, [q. 8. num. 955.](#)
Declara, ut infra [num. 981.](#)
Heres tenetur reddere rationem fideicommissario
 uniuersali de omnibus rebus hereditarijs ad eū
 peruentis, [q. 8. num. 485.](#)
Item, tenetur pro consumptis sua culpa, & ne-
 gligentia, [num. 486.](#)
Heres Titius non dicitur institutus, quamuis te-
 stator coram septem testibus rogauerit Titium,
 ut cum primum potuerit hereditatem adire,
 eam Caio restituat, [q. 7. num. 10.](#)
Heres, ubi plures sunt instituti, qui nullo modo
 coniuncti sint, si solus petat, suam virilem par-
 tem tantum consequitur, [q. 8. num. 237.](#)
Heres, vel tertius possessor rem possidens singula-
 ri fideicommissio subiectam, volens eam retine-
 re nomine legitima, prætendens alia non adfuisse,
 ex quibus potuerit deduci, secundum aliquos
 est legitimus contradictor aduersus fideicom-
 missarium, [q. 8. num. 1058.](#)
Contrarium tamen verius, ut infra [num. 1060.](#)
 cum sequentibus, & 1072. ubi afferuntur au-
 ctiores pro hac sententia, & 1090. ubi respon-
 detur auctoribus prædicta opinionis.
Prima tamen opinio procedit, quando fideicom-
 missum erat quidem singulare, sed tantam par-
 tem bonorum complectebatur, ut legitima non
 superesset integra, [num. 1091.](#)
Item, locum habet si aliqua præsumptio vigeat ex
 parte possidentis, [num. 1094.](#)
Heres, vel tertius possessor allegans alia non ad-
 fuisse bona, ex quibus legitima potuerit detra-
 bi, nisi ea quæ fuerint subiecta particulari, fi-
 deicommissio, tenetur id probare, [q. 8. num. 1065.](#)
Heres uniuersalis tenetur ad onera hereditaria,
 non verò singularis, [q. 17. num. 27.](#)
Heres volens detrahere falcidiam, tenetur proba-
 re eam locum habere, [q. 8. num. 952.](#)
Quod intellige, ut non sufficiat eum asserere tot
 esse in bonis, nisi probet plura non reperiri,
[q. 8. num. 953.](#)
Heres, ut obtineat immiſſionem ex lege nostra ne-
 cessè non habet probare se adiussisse heredita-
 tem, [q. 8. num. 24.](#)
Heres, ut non possit venire contra factum defun-
 cti, habet locū etiā in herede hæredis, [q. 10. n. 91.](#)
Herede decedente ante conditionis euentum, insti-
 tutio fit caduca, [q. 9. num. 71.](#)
Heredem alium scribens, alium volens, & ita in
 corpore errans, neque heredem habet, quem vo-
 luit, neque quem scripsit, [q. 7. num. 12.](#)
Heredem esse, & non possessorem nullius est emu-
 lamenti, [q. 1. num. 104.](#)
Heredem ex tempore, vel ad tempus instituere est
 contra regulas Iuris, [q. 7. num. 101.](#)
Heredem indignum nemo præter Fiscum dicere
 potest, [q. 3. num. 1139.](#)

Hære-

Index omnium rerum,

Heredes duo, si in certo fundo ex partibus dispa-
ribus fuerint instituti, detracta fundi mentione
aqué baredes existunt, q. 17. num. 118.

Heredes duo in re certa instituti, illam capiunt ut
praelegatam aequaliter, in residuo succedunt ve-
luti sine partibus instituti, si manifestissime vo-
luntas testatoris non repugnet, q. 17. num. 122.

Declara, ut infra num. 138.

Heredi ab intestato baredis testamentarij, non
competit legis nostra remedium in bonis primi
defuncti, q. 10. num. 111.

Heredi acta universalis non potentia, legis nostra
beneficium competit, q. 17. num. 42.

Heredi alteri non illud accersit, quod portioni
alterius correspondet, q. 17. num. 110.

Heredi, ante additionem, non competit ius in bare-
ditate, sed ad bareditatem, quia ad eundem, eam
consequi potest, q. 8. num. 254.

Heredi asserenti bona alienata non sufficere pro
legitima, & trebellianica, incumbit onus pro-
bandi, quādo probabiliter alienata, legitimam,
& trebellianicam complectuntur, q. 8. nu. 995.

Declara, ut infra num. 1003.

Heredi etiam grauato fideicommissio, ante tempus
restitutionis hoc beneficium conceditur, q. 9. num. 41.

Heredi etiam in proprio legis nostra beneficium
competit, q. 9. num. 52.

Heredi fideicommissio grauato ad restituendum,
reliquit hoc beneficium competit, q. 9. num. 86.

Heredi baredis, non competit legis nostra reme-
dium in bonis primi defuncti, quando primus
bares iam possessionem eorum obtinuerat, & po-
tētia amisit, q. 10. num. 108.

Heredi in aliqua tantum parte bonum ius fouen-
ti, est concedenda immissio, licet in alia parte
bonum ius non foueat, q. 1. num. 977.

Declara, ut num. 981.

Heredi, in quem per statutum defuncti, possessio
continuat, legis nostra beneficium competit,
& cetera remedia possessoria, q. 13. num. 125.

Heredi instituto in testamento nuncupatiuo legis
nostra beneficium competit, q. 6. num. 6.

Heredi instituto competit legis nostra remedium,
quāuis contractus testatoris repugnet domi-
nio ab eo vigore institutionis obtinendo, secus si
repugnet possessioni, vel si de dominio testatoris
in continenti probetur, q. 3. num. 815.

Heredi perferri non potest, cur metuat baredita-
tem adire, q. 8. num. 305.

Heredi, quando conditioni parere nequit, praefi-
gitur terminus, intra quem si bareditas non
fuerit adita, bona a creditoribus possideantur,
& qua urgebunt, per curatores distrabantur,
q. 9. num. 70.

Heredi, qui de iure Ciuili est bares, non compe-
tit bonorum possessio secundum tabulas, tabu-
lis deperditis, vel deletis, ut legi non possint,
q. 7. num. 36.

Heredi, qui semel possessionem obtinuit, non com-
petit legis nostra remedium, q. 8. num. 91.

Heredi, qui tenetur ususfructum communicare,
tenetur etiam baredis baredis, q. 10. num. 94.

Heredi recte opponuntur exceptiones, & impedi-
menta, qua contra defunctum competebant,
q. 10. num. 114.

Heredi scripto tantum legis nostra beneficium
competit, q. 17. num. 41.

Heredi sub conditione instituto, ante eius euen-
tum, competit immissio tanquam curatori, &
potest petere se associari, neque associatio est de-
neganda, q. 9. num. 79.

Heredi sub conditione, ante purificatam condi-
tionem, non competit legis nostra remedium,
q. 15. num. 79.

Declara, ut infra num. 82.

Heredi, sub conditione grauato, si Capitolium
non ascenderit, liberum est non ascendendo sa-
cere, ut fideicommissum euascat, ascendendo
facere, ut valeat, q. 8. num. 658.

Heredi sub conditione instituto, legis nostra be-
neficium competit, quando constat conditionem
purificatam, q. 10. num. 8.

Heredi testamentario baredis ab intestato, immis-
sionem ex remedio legis nostra competere in bo-
nis primi defuncti, qui teneant, q. 10. num. 121.
Contraria tamen alij tenent, & hac opinio est
verior, num. 122.

Heredi testamentario baredis testamentarij, legis
nostra remedium competit, q. 10. num. 83.

Declara, ut infra num. 107. & 108.

Heredi testamentario baredis testamentarij, ut
in possessionem bonorum primi defuncti conce-
datur immissio, necesse est, ut utrumque testa-
mentum proferat, q. 10. num. 107.

Heredi ut tali, nihil competit, quoniam non compe-
ret defuncto, q. 10. num. 123.

Heredibus ab intestato legis nostra beneficium
competere multi tenuerunt, q. 4. num. 24.

Contraria tamen sententia verior est, & frequen-
tiori calculo recepta, num. 25.

Quomodo id intelligendum, num. 51.

Heredis appellacione ex sermonis proprietate ve-
nit substitutus, q. 7. num. 64.

Heredis appellacione, in dispositione Iuris com-
munis correctoria, non venit bonorum posses-
sor, q. 6. num. 94.

Heredis appellacione, in statuti dispositione, venit
baredis bares, q. 10. num. 92.

Heredis appellacione etiam in illis, in quibus est
facienda stricta interpretatio venit bonorum
possessor, q. 6. num. 100.

Heredis appellacione ex regula legis antiqua vi-
nit bonorum possessor, q. 6. num. 111.

Heredis esse probare corpora alienata non exce-
dere valorem detractum, qui nam senserint,
q. 8. num. 855.

Et verborum.

- Quomodo hi sint intelligendi, vide infra nu. 928.
- H**eredis fideicommissi nomine satisfactis iura reseruatur ad principale iudicium fideicommissi, quando in suminario satisfactionis non potuerunt in continenti probari, q. 2. num. 36.
- H**eredis immissio in possessionem, & tabularum apperitio dilationem non patiuntur, nec permittitur appellare, q. 1. num. 11.
- H**eredis immissionem petenti secundum Baldum, obstat exceptio contractus repugnantis institutioni, q. 3. num. 806.
- Declara, si repugnet possessioni obtinenda vigore institutionis, secus si repugnaret soli dominio, q. 3. num. 807.
- H**eredis indigni loco à lege subrogatur Fiscus, q. 6. num. 211.
- H**eredis institutio facta in contractu inter viuos, est ipso iure nulla, q. 12. num. 21.
- H**eredis ius, nomine legitima, est debilius, quam creditorum, q. 8. num. 1061.
- H**eredis nomen, quoad illud, quod facti est, ad patrem non transit, q. 10. num. 18.
- H**eredis nomen, viua voce à testatore in testamento nuncupatio nuncupandum est, in testamento autem in scriptis exprimendum est litteris propria manu exaratis, q. 7. num. 4.
- H**eredis partes esse probare alienationes factas non excedere legitimam, qui nam voluerint, q. 8. num. 957.
- Declara Auctores, hoc loco relatos, ut infra num. 987. & nonnullis sequentibus.
- H**eredis partes sunt concludenter probare alia bona in hereditate non fuisse, quando extant coniectura contra eum suadentes plura bona in hereditate fuisse, quā ipse fateatur, q. 8. n. 1004.
- H**eredis res semel facta, desinit esse hereditaria, & fit patrimonium heredis, q. 16. num. 9.
- H**eredis sui existentia inducit continuationem iudicii, q. 13. num. 67.
- H**eredis testamentarij spes sola facit cessare successionem ab intestato, q. 4. num. 30.
- H**ereditaria iura dicuntur translata in substitutionē conditione substitutionis purificata, q. 3. n. 68.
- H**ereditas à patre, inter filios disponente, recte codicillis dari potest, q. 1. num. 4.
- H**ereditas ab intestato delata venit constitutione loquente de hereditate ex testamento, q. 4. nu. 1.
- Declara, ut infra num. 44. & 48.
- H**ereditas adita, etiam ante adeptā possessionem, fit patrimonium heredis, & desinit hereditas esse, q. 10. num. 126.
- H**ereditas, aliqua ex causa, nulliter in testamento data, potest codicillis confirmari, etiam directo, q. 11. num. 7.
- H**ereditas an soluendo sit, nec ne altam requirit indaginem, q. 7. num. 126.
- H**ereditas animo caret, q. 1. num. 200. & q. 13. num. 108.
- H**ereditas ante conditionem fideicommissi à patre, est filio restituenda, quotiescumque in fraudem fideicommissi, multa fiant, q. 8. num. 436.
- H**ereditas Civilis difficilius conceditur, quam bonorum possessio pratoria, q. 7. num. 3.
- H**ereditas codicillis directo dari potest, quando verè non instituitur heres in codicillis, sed declaratur is, qui fuerat in testamento obscure institutus, puta si in testamento dictum esset, illum instituto, quem codicillis nominauero, q. 1. num. 6.
- H**ereditas codicillis neque dari, neque adiri potest, q. 4. num. 104.
- H**ereditas defunctum representat, q. 13. nu. 107.
- H**ereditas delata delinquenti post delictum, & ante condemnationem, non spectat ad Fiscum, q. 10. num. 148.
- H**ereditas delata, & nondum adepta à moriente, non transmittitur, q. 13. num. 35.
- Fallit in infante, qui si decesserit intra annum ad deliberandum, transmittit ius deliberandi, si post annum, aequè transmittit, q. 13. num. 36.
- H**ereditas dicitur adita per solam constitutionem procuratoris, ad eam ad eundem, q. 5. num. 54.
- H**ereditas dicitur iacens, quando heres fuit institutus sub conditione, cuius implementum ab eo non pendet, q. 13. num. 57.
- Dicitur etiam iacens, quando bona fuerunt ab alijs occupata, sed datus fuit curator ad ea recuperanda, num. 58.
- H**ereditas est successio in uniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis, q. 1. num. 213.
- H**ereditas, etiam in suo, dicitur iacere, quando hoc illi est commodum, q. 13. num. 69.
- H**ereditas iacens est, quando bona defuncti non habent successorem de presenti, sed speratur, q. 13. num. 56.
- H**ereditas iacens, ceptam usucapionem complet, & fructus acquirit, q. 13. num. 62.
- H**ereditas iacens potest incidere in penas ex contractu defuncti, vel legales, q. 13. num. 61.
- H**ereditas iacens, vicè persona sustinet, q. 13. n. 59.
- Non tamen heredis, sed defuncti, num. 60.
- H**ereditas iam adita, desinit esse hereditas, & fit patrimonium heredis, q. 10. num. 133.
- H**ereditas in vncias distinguitur, bona verò hereditaria in res singulares, q. 17. num. 20.
- H**ereditas, iure militari, in codicillis, directo dari potest, q. 11. num. 3.
- H**ereditas non potest adiri ex testamento, in quo est suspicio falsi, vel nulli, q. 14. num. 21.
- H**ereditas patris quo ad filium non dicitur titulus lucratius, q. 3. num. 995.
- Neque de ea soluit Gabellam stante statuto, ut soluatur de acquisitis titulo lucratiuo, nu. 996.
- H**ereditas per aditionem commiscetur cum patrimonio heredis, ita ut unicum resultet patrimonium, q. 10. num. 119.

Index omnium rerum,

Hereditas per procuratorem adiri nequit, q. 15. num. 43.

Hereditas, qua ex testamento desertur, dicitur à lege obuenire, q. 17. num. 93.

Hereditas, quando potius dicatur nō data, quā adeptā, q. 6. num. 209.

Hereditas res suas non possidet, q. 1. num. 198.

Hereditas, secundum aliquos, potest adiri per procuratorem singulariter ad talem hereditatem adeundam constitutum, q. 15. num. 45.

Sed contra, num. 52.

Hereditas sola voluntate aditur, q. 4. num. 168.

Hereditas solo animo, & nuda voluntate aditur, q. 8. num. 26.

Hereditas, stante eius renunciatione, cum primum desertur, censetur adita, & eodem instanti, cessā, & donata, q. 14. num. 54.

Hereditas testamento data, in quo sensu adimi possit, q. 6. num. 210.

Hereditas testamento data, non nisi testamento adimi potest, q. 6. num. 247.

Hereditas testamento data nuda voluntate adimi non potest, q. 6. num. 307.

Hereditas vacans } quomodo differant, q. 11.
Hereditas iacens } num. 54.

Hereditatem adire non sufficit heredi, ut possideat, nisi possessionem data opera consequatur, q. 4. num. 146.

Hereditatem aditam constat eo ipso, quod heres immisionem petit, q. 8. num. 25.

Hereditatem ex testamento consequi, fauorabilius est, quā ab intestato, q. 14. num. 39.

Hereditatem testatoris peruenire ab institutum, vel non peruenire non debet esse in arbitrio alterius positum, q. 3. num. 843.

Declara, ut infra num. 906.

Hereditatem vacantem, procurator Fisci possidet, & eius administrationem gerit, q. 13. num. 55.

Hereditati iacenti curator de iure dari debet, q. 13. num. 64.

Hereditati iacenti curator est dandus ad instantiam maioris partis creditorum, agere volentium, q. 13. num. 71.

Hereditati iacenti, ut curator dari possit, opportunum tempus est concedendum citato ad deliberandum, an velit hereditatē adire, q. 13. num. 75.

Quale autem tempus sit concedendum, num. 76. 77. & 78.

Hereditati iacenti, ut curator detur, nominatim illi sunt citandi, quorum interest, & quorum est prima causa successionis, neque sufficit citatio generalis, q. 13. num. 72.

Citatio tamen generalis sufficit, quando incerti sunt illi, quorum interest, & ad quos spectat successionis causa, q. 13. num. 71.

Hereditati iacenti, ut curator detur, quinque sunt necessaria, q. 13. num. 70.

Hereditati uti iacenti curator dari nequit, ubi

existit suus heres, q. 13. num. 66.

Hereditati uti iacenti, ubi adest suus heres, datur curator in eius utilitatem, q. 13. num. 68.

Hereditatis adeunda tempus currit etiam ignorantis, q. 8. num. 332.

Hereditatis adeunda tempus currit spatio triginta annorum, q. 8. num. 330.

Hereditatis aditio, à sola animi declaratione pendet, q. 15. num. 53.

Hereditatis aditio debet precedere, ut sit locus legis nostrae remedio, q. 15. num. 42.

Hereditatis aditio inanis esset, nisi possessio rerum hereditariarum succederet, q. 1. num. 197.

Hereditatis aditio insertur ex actu, qui citra nomen heredis fieri nequit, q. 8. num. 27.

Hereditatis aditio in herede, est necessaria ad effectum, ut inducatur quasi contractus inter heredem, legatarios, & creditores hereditarios, q. 8. num. 142.

Hereditatis aditio, si mandari potest, requirit singulare mandatum, q. 15. num. 49.

Fallit secundum Barbaciam, in hereditate opulenta, q. 15. num. 50.

Hereditatis delatio nihil aliud tribuit, quam ius adeundi, q. 10. num. 143.

Hereditatis emptor, personam heredis substat, q. 8. num. 931.

Hereditatis iacents bona propria auctoritate occupans dicitur spoliare, q. 13. num. 63.

Hereditatis iacents curator legi nostrae beneficium competit, q. 13. num. 81.

Et ei, quando ad instantiam creditorum est datus cōpetunt omnes actiones, siue tempore peritura, siue non, quae heredi cōpeterēt, q. 13. num. 82.

Hereditatis obuentio in quolibet extraneo est titulus lucrativus, q. 3. num. 994.

Hereditatis petitio non competit contra possidentem particulari titulo, q. 1. num. 80.

Hereditatis petitio solum spatio triginta annorum sopitur, q. 1. num. 78.

Hereditatis petitio, titulo singulari dato, potest sopiri spatio trium, decem, & viginti annorum, q. 1. num. 81.

Hereditatis repudiatio non praeiudicat fideicommissario, q. 8. num. 334.

Hereditatis repudiatio quomodo differat à conditione institutionis deficiente, q. 8. num. 324.

Hereditatum caducitas } quare inuenta, q. 1.
Legatorum caducitas } num. 4.

Hebes

Farneticus

Fantasia corrupta

Dilucida interualla

Actum an fuerit quid tempore dilucidi interualli

Hebetes, & crassi recte testari possunt, q. 3. num. 78.

Hodie constat, hodie agatur, hac regula prodest defendenti, non agenti, q. 1. num. 179.

Homi-

Et verborum.

*Iomeldium, quando dicatur in continenti ad sui
tutionem commissum, q. 3. num. 419.*
*Honestas coniunctio potius videtur presumenda,
quàm turpis, q. 1. num. 354.*
*Honestum potius est presumendum, quàm inbo-
nestum, q. 3. num. 345.*
*Hora testamento adscripta est in causa, ut testamē-
tum praefatur alijs testamento eadem die con-
fecto in quo hora non adscripta, q. 14. num. 52.*
*Hospitale non constructum per se, hereditatem
adire nequit, secus per curatorem hereditatis
iacentis, q. 13. num. 95.*
*Hospitali constructo, legis nostra beneficium non
competere, quia ratio suadeat, q. 1. num. 89.*
*Hospitali constructo, remedium legis nostrae non
competere, qui teneant, q. 1. num. 91.*
Quomodo intelligendi, num. 96.
*Hypotheca competit filio in bonis parentis si is di-
strabat bona filij quorum est simplex admini-
strator, q. 8. num. 451.*
*Non tamen eadem competit si distrabat bona per
fideicommissum restituenda, q. 8. num. 456.*
*Hypotheca est mater Saluiani, & ubi est locus by-
pothecae, ibi & Saluiani est locus, q. 8. nu. 821.*
Hypotheca non cadit in re propria, q. 8. nu. 1102.
Declarat, ut infra num. 1113.
*Hypotheca tacite non inducitur in bonis cuiuspiam,
nisi expressio iure hoc caueatur, q. 8. num. 457.*
*Hypothecaria actio competit fideicommissarijs,
etiam sine restitutione, q. 8. num. 48.*
Et ita ante restitutionem, num. 49.
*Hypothecaria non competit aduersus tertium pos-
sessorum, nisi prius in bonis principalis debito-
ris fuerit facta executio, q. 8. num. 458.*

I

Actare suum nemo presumitur, q. 3. num. 187.
& num. 313.
*Iam dicitur, quod non est procul ab ipso nunc pro-
prie accepto, & respicit tempus iam praeteri-
tum, quàm futurum, q. 2. num. 111.*
*Iam importat non multum tempus elapsum ante
ipsum nunc, q. 2. num. 112.*
*Idemitas bonorum est probanda, ut fideicommis-
sario competat immissio ex lege nostra, q. 8.
num. 802.*
Ignorantia excludit dolum, q. 19. num. 50.
Ignorantia iuris non excusat, q. 12. num. 11.
Fallit, quando agitur de damno euitando, nu. 12.
*Submissa tamen in casibus a iure expressis, in
reliquis enim, neque mulier, quomvis tractet de
damno euitando, excusatur, num. 12.*
Ignorantia iuris non presumitur, q. 12. num. 10.
Illatio, inter diuersa, fieri nequit, q. 8. num. 478.
*Illatio non fit ex diuersis, q. 2. num. 131. & q. 3.
num. 1177. & q. 8. num. 514.*
Declarat, ut infra num. 141.

*Illegitimi habent legitimam personam standi in
Iudicio, q. 3. num. 578.*
*Illegitimo praetense ex lege nostra competit immis-
sio, quando manifeste de illegitimitate non ap-
paret, neque in continenti probatur, q. 3. num. 513.*
Illico intelligitur intra triiduum, q. 2. num. 388.
*Imaginatio, seu fantasia, in qua pars sit laesa,
quando cognoscatur, q. 3. num. 104.*
*Imaginatio, seu fantasia } sunt praecipua fa-
Memoria } cultates animae, q. 1.
Ratiocinatio } num. 71.*
*Imaginationem aliqui offuscata habent, ut que-
dam falsa, & ridicula concipiant, retento ta-
men vsu rationis, q. 1. num. 74.*
*Imbecillitatem ingenij actus arguentes, non om-
nes arguunt insaniam, & impotentiam testan-
di, sed illi tantum, qui Iudicij, rationisque usum
excludunt, q. 3. num. 64.*
*Immediatè ante, vel post factum, quod certo tem-
pore debebat fieri, dicitur opportuni factum,
q. 2. num. 4.*
Immissio aliquando ius non tribuit, q. 1. num. 349.
*Immissio an ante annale tempus, an post fuerit ob-
tentia, non est quarundam, sed solum an fuerit
obtentia ex legitimi formato testamento, q. 1.
num. 160.*
*Immissio competit ex testamento, de cuius tenore
constat solum per confessionem aduersarij, q. 6. num. 36.*
Declarat, ut infra num. 465. & 55.
*Immissio competit ex testamento, de quo per con-
fessionem aduersarij appareat, si fateatur tenore,
& solemnitates necessarias, q. 6. num. 54.*
*Fallit, quando Iudici contra confessionem legiti-
mi constaret, q. 6. num. 55.*
*Immissio competit ex testamento de quo per con-
fessionem partis, quando omnes aduersarij con-
sintunt, secus si unus tantum, vel plures, non
tamen omnes, q. 6. num. 46.*
*Amplia, ut neque pro rata respiciente consen-
tem concedatur immissio, num. 47.*
*Immissio competit ex testamento filij familias, quan-
do constat de perfecta emancipatione, q. 3. num. 11.*
*Amplia etiam, si aliquis opponatur aduersus
emancipationem, qua altam requirant indagati-
onem, num. 12.*
*Fallit, si probabilia opponantur contra emanci-
pationem, eorumque detur opportunus summus,
num. 13.*
Immissio competit ex testamento novij, q. 3. num. 1142.
*Immissio competit heredi, quando originale testa-
mentum productum, & curauit, ut actus inferre-
retur, deinde originale fuit deperditum, & hoc
ab herede per testes probatum, q. 6. num. 84.*
*Immissio competit subrogato, quando defuncto
competebat manutentio, q. 18. num. 99.*
*Secus si defuncto fuisset deneganda manutentio,
num. 100.*

Index omnium rerum,

- Immissio conceditur etiam ex testamento nuncupatio,** licet non fuerit à Notario ab initio redactum ad instrumentum, si tamen postea testis fuerint examinati, & eorum dicta in publicam formam redacta Iudici ostendantur, **q. 6. num. 22.**
- Declara, ut infra num. 29.**
- Immissio conceditur etiam in fructibus beneficiorum,** vel acquisitis ex illis, quando sunt permixti bonis patrimonialibus beneficiati testatoris, & post immissionem alio iudicio sit separatio, **q. 3. num. 1023.**
- Immissio conceditur filij ex testamento imperfecto,** quando inter illos iure speciali sustinetur, **q. 6. num. 173.**
- Declara, ut num. 189 & 191.**
- Immissio conceditur heredi, & facit verum possessorem,** quando possidebat quidem alter, sed clarè apparebat de iniustitia eius possessionis, **q. 1. num. 145.**
- Immissio ex testamento filij, quem non constat esse ex legitimo matrimonio non competit,** quando pater est in quasi possessione patria potestatis, **q. 3. num. 172.**
- Immissio ex testamento, in quo filius est prateritus, negatur,** quando ex testamento colligitur prateritus, & filius dicit nullum testamentum, **q. 3. num. 877.**
- Et qui habent sententiam teneant, num. 878.**
- Amplius etiam si non colligitur prateritus ex testamento, sed tamen in continenti probetur, n. 879.**
- Immissio ex testamento nuntij cuius religionis, qui in alia professione fuerat, non competit, si in continenti de prima professione constat, q. 1. num. 178.**
- Competit autem si talis professio non probetur in continenti, sed altam requirat indaginem, n. 179.**
- Immissio ex textu nostro est iudicialiter obtinenda, q. 1. num. 60.**
- Immissio facta vigore litterarum Apostolicarum, quamvis instrumentalis tribuit naturalem, & civilem, alio non existente in possessione, q. 19. num. 120.**
- Immissio heredis adversus possidentem, qui vitatur exceptione requirente altam indaginem, non, remouet possidentem, nisi audiat, & conuincatur in ordinario iudicio, q. 6. num. 148.**
- Immissioque in tali casu fit salvo iure possessoris, num. 149.**
- Immissio heredis in possessionem bonorum, quæ ad defunctum spectabant, quibus legibus introducta, q. 1. num. 8.**
- Immissio negatur heredi, quando alius ita legitime possidet, ut appareat de iniustitia sua possessionis, q. 1. num. 144.**
- Immissio non competit ex posteriori testamento, quando in priori institutus fuit antea immensus, q. 6. num. 122.**
- Immissio non competit ex primo testamento si hereditas vigore secundi possideatur, quamvis de viribus aucti secundi dubitari contingat, q. 6. num. 142.**
- Immissio non competit ex testamento filij, quamvis scorsum à patre cuius fuerit testatus, ex mente Laderch, q. 3. num. 230.**
- Immissio non competit ex testamento professi, quando constat, vel in continenti probatur professio, q. 3. num. 143.**
- Immissio non competit ex testamento, si habeat eas tantum solemnitates, quæ ordinariè in instrumentis adhibentur, q. 4. num. 17.**
- Immissio non conceditur de iure civili ex testamento filij dum pater manet apud hostes, q. 3. num. 1071.**
- Declara, ut infra num. 1021.**
- Immissio non conceditur ex testamento, quod eget aliqua in parte testibus supplere, q. 6. num. 20.**
- Declara, ut infra num. 10.**
- Immissio non datur ex testamento aliunde coadiuuato, q. 1. num. 534.**
- Intellige, quando coadiuuatio est ad supplendum vitium testamenti, sicut si ad remouendum impedimentum extrinsecus, num. 538.**
- Immissio non denegatur etiam si de omnibus in ea necessarij ex testamento non appareat, dum tamen aliunde in continenti probetur, q. 1. num. 103.**
- Immissio non denegatur heredi instituto sub preteritu, quod sit secundus vir, vel secunda uxor, & fuerit relicta ultra dispositionem l. hæc edictali C. de secund. nupt. quando in dubium reuocatur an sit secundus vir, vel an ad finem filij ex primo matrimonio, q. 3. num. 970.**
- Immissio non retardatur sub preteritu, quod testator esset beneficiatus, & patrimonium eius sit consecutum ex redditibus beneficij, quando in continenti non probatur testatorem beneficium, & patrimonium ex fructibus Ecclesiæ fuisse consecutum, q. 3. num. 1035.**
- Immissio per bonorum possessionem secundum tabulas conceditur instituto à filio familiæ dum eius pater apud hostes est, q. 1. num. 1093.**
- Immissio pluribus certis portionibus prætendentibus, pro indiujsa ratione suarum portionum, competere potest, q. 3. num. 981.**
- Immissio pro maiori parte, quam debeat obtenta in totum est vitiosa, q. 1. num. 982.**
- Immissio, quando testibus probetur, q. 1. num. 57.**
- Immissio resignatary in vim litterarum Apostolicarum, adeo est efficax, ut datur resignatary mandatum de manutenuendo, non obstante resignantis contradictione, q. 12. num. 119.**
- Immissio sine causa cognitione ius non tribuit, q. 1. num. 150.**
- Immissio, ut competat, eam petenti, institutum esse oportet, q. 10. num. 1.**
- Item necesse est, ut scriptus sit, num. 2.**

Et verborum

- Immissio, ut testibus probetur, quæ sint ab illis necessario deponenda, q. 1. num. 58.*
- Immissione iustæ uni concessa, si alter eandem petat, ordinariè est agendum, q. 6. num. 129.*
- Immissio conceditur heredi; etiam alio possidente, quando non constat de iustitia, aut iniustitia eius possessionis, sed tanquam ex primo decreto non tribuit perfectam possessionem, sed in tali casu ei perfecta possessio acquiritur, qui potiora legitimis modis iura ostenderit, q. 2. num. 246.*
- Immissio conceditur instituto à Clerico in bonis quaestis ex fructibus beneficiorum, quando notoria est consuetudo, vel in continenti probatur clericos de huiusmodi bonis testari, q. 3. n. 1055.*
- Si verò non est notoria, vel in continenti non probatur immissio deneganda, num. 1056.*
- Immissio conceditur vigore testamenti facti de licentia Papæ, quando de tali licentia in continenti apparet, q. 3. num. 1030.*
- Immissio etiam ratione quota pro indiviso competit, q. 3. num. 980.*
- Immissioni ex beneficio legis nostræ est locus adversus possidentem, quando possessio non facit eum legitimum contradicentem, q. 1. num. 222.*
- Immissio ex beneficio legis nostræ cessat, quando possessio rerum defuncti est vacans, q. 1. num. 218.*
- Immissio ex beneficio legis nostræ conceditur dimodo pro certo de vitio testamenti non appareat, q. 3. num. 314.*
- Immissio ex hoc beneficio, alio possidente; intelligitur absque præiudicio legitimi possessoris, & quale ius tribuat, q. 1. n. 1.*
- Immissio ex lege nostræ competit etiam contra bona, quæ à testatore titulo commodati, aut depositi, vel pignoris detinebantur, q. 3. num. 336.*
- Immissio ex lege nostræ competit vigore testamenti confecti ab emancipato, licet emancipatio fuisset nulla, quando tamen post emancipationem decem anni præterierunt, q. 3. num. 215.*
- Immissio ex lege nostræ, ei non competit, quem filium legitimatum pater in testamento appellavit, q. 3. num. 214.*
- Immissio ex lege nostræ non conceditur, quando in continenti constat testamentum esse nullum, q. 1. num. 264.*
- Immissio, ex lege nostræ, soli scripto heredi competit, q. 15. num. 1.*
- Immissio ex legis nostræ beneficio competit etiam illi, qui nondum hereditatem adiit, nec adire potest ob iuris impedimentum, q. 3. num. 546.*
- Immissio ex legis nostræ beneficio competit heredi, quamvis testator bona sua inter vivos ad tempus mortis donauerit, q. 3. num. 808.*
- Immissio ex legis nostræ beneficio, datur filio legitima supplementum prætendenti, quando res singularis fuerit relicta, data tamè eorum opinionione, qui etiam hoc casu volunt, supplementum deberi ex voluntate testatoris, q. 17. num. 174.*
- Immissio ex legis nostræ beneficio non est concedenda ex testamento filij familias, de cuius emancipatione non constat, licet allegetur, & constat de quasi possessione spatio decem annorum, q. 3. num. 261.*
- Amplia, ut infra num. 275.*
- Immissio ex legis nostræ beneficio non nisi testibus probari potest, q. 1. num. 54.*
- Declara, ut num. 57.*
- Immissio ex legis nostræ remedio competit instituto à filio, quæ non constat esse ex legitimo matrimonio natum, quando filius erat in quasi possessione sui iuris, q. 3. num. 367.*
- Immissio ex legis nostræ remedio non admittitur secundum aliquos, quando testamentum in parte etiam non principali est cancellatum, q. 1. n. 231.*
- Immissio ex remedio nostro est concedenda heredi in aliqua parte bonum ius foventi, neque est deneganda eo, quod in aliqua parte non bonum ius non fovet, q. 3. num. 977.*
- Declara, ut infra num. 985.*
- Immissio ex remedio nostro non conceditur, quando in continenti constat de non iure eam petentis, q. 3. num. 860.*
- Immissio ex tenore testamenti per duas testes probato competit, quando constat originale testamenti deperditum esse, q. 6. num. 87.*
- Declara hoc verum duobus concurrentibus, & ut probatum fuerit testamentum esse deperditum, & ut testes sint periti, num. 88.*
- Immissio ex testamento filij facto dum pater est apud hostes, eodem apud eosdem moriente, statim heredi competit, q. 3. num. 1078.*
- Immissio ex testamento filij, quando assertis se testari de Castrensi, vel quasi; & notorium est eum militem, vel Aduocatum fuisse; competit, q. 3. num. 331.*
- Declara si probet bares eum à rationibus paternis aliquid separatim possidisse, num. 334.*
- Amplia etiam si inter bona ab eo possessa reperiantur aliqua non spectantia ad peculium Castrense, num. 335.*
- Immissionem ad obtinendam ostensio testamenti, & lectura eiusdem est necessaria, q. 6. num. 74.*
- Immissionem ex collatione Ordinarij, non impedit non possidens, quando nihil probabile allegat ad excludendam immissionem, q. 20. num. 12.*
- Eam tamen impedit, si quid probabile alleget, puta, quia ipse quoque ostendat collationem alterius ordinarij, & pretendat beneficium spectare ad eius collationem, & est in causa, ut ordinariè agatur, num. 11.*
- Immissionem ex lege nostræ competere, etiam ex testamento facto à persona intestabili, qui nam tenent, q. 3. num. 158.*
- Immissionem ex tenore testamenti testibus probato competere vigore legis nostræ, qui teneant, q. 6. num. 72.*

Index omnium rerum,

- Contrariam opinionem, qui luentur, num. 71.*
Limpanda, quomodo sit, num. 86. & 87.
Immissionem in possessionem bonorum, qua à patre possidebantur filia concedendam, non impediunt agnati, quamvis in continenti probent bona esse feudalia, si femina replicet si in feudaliibus aliqua causa esse habilem, q. 2. num. 123.
Rationem, & intelligentiam, vide infra nu. 142.
Immissionem nihil impedit, ubi non datur iusta contradiçtio, q. 6. num. 138.
Immissionem petens, si semel possessionem obtinuerit, & amiserit obtinere, si usus est clausula super quibus, &c. q. 16. num. 7.
Immissionem si duo petant concurrente, cum pari titulo, qua ordinaria agendum, q. 20. num. 14.
Politi, si in continenti appareat de bono iure, emitti, & malo alterius; tunc enim fovens bonum ius immititur, num. 15.
Immissioni, si locus fideicommissio supposito, & possessione defuncti, si actor eam petat in bona omnem detractionem effulgentia, q. 3. num. 865.
Declara, ut num. 866.
Immissioni ex remedio legis nostra est locus, ubicunque est locus statuto continuanti possessionem, q. 3. num. 783.
Immissioni ex remedio legis nostra non esse locum ex testamento, quod solum de iure Pretorio sustinetur, qui teneant, q. 6. num. 98.
In contrarium est receptissima sententia, nu. 99.
Immissioni ex remedio legis nostra, non est locus, quando fideicommissum sub conditione favore agnationis fuit relicto grautum naturaliter vivente, qui in Monasterio fuerit professus, q. 8. num. 675.
Statutum, ut cur per mortem uxoris lucretur idem, non habet locum, si ipsa Monasterium ingreditur, q. 8. num. 680.
Immissioni non est locus in testamento filij familiaris, cuius pater ante mortem possimino videt, q. 3. num. 1068.
Immissioni non est locus, ubi in continenti apparet de invaliditate testamenti, q. 3. num. 1022.
Immissioni quale temporis spatium opponatur, q. 1. num. 161.
Immissionis causa an iusta, vel iniusta, non verò tarditas, aut celeritas est consideranda, q. 1. num. 159.
Immissus ex beneficio legis nostra contra possidentem, de cuius possessionis iustitia, vel iniustitia non constat, ad unum consequitur, ut de posterioritate iurium cum priori possessore disputare possit, q. 1. num. 148.
Immitti eum in possessionem, qui postea in petitorio succumbat, non est absurdum, q. 1. nu. 554.
Impedimentum non praestat, quod de iure non fortetur effectum, q. 1. num. 832. & q. 6. num. 137.
Impedimentum removere, ubi de eo non apparet, nimis est diligentia, q. 8. num. 1078.
Imperator lege regia lata, auctoritatem legis concedenda obtinuit, q. 1. num. 189.
Imperatio beneficij aliquam reservati per obitum in mensi Maij, non obtinet executionem, si appareat vigore concordia à Sede Apostolica confirmata mensi Maij, non esse reservatum, q. 19. num. 14.
Imperatio provisionis Apostolica beneficij patronati facta ab aliquo tanquam presentato à medietate patronorum, si subreptitia, quando non consistat de quasi possessione praesentis, q. 20. n. 32.
Implementum actor probare debet, ut agere possit, q. 2. num. 128.
Implementum negans non tenetur ad quidquam probandum, q. 2. num. 127.
Impossibile illud dicitur, quod lege prohibetur, q. 1. num. 146.
Impossibilis adiectio facta institutioni vitatur, & pro non apposta habetur, q. 9. num. 5.
Impossibilis conditio posita in testamento vitatur, & non vitatur, q. 17. num. 134.
Impossibilium nulla est obligatio, q. 8. num. 1056.
Improbi, atque instabiles, qui nec testimonium dicere, neque testari possunt, q. 3. num. 118.
Impuberes testari nequeunt, q. 1. num. 93.
Amplia etiam si agant decimumquartum annum in maribus, & duodecimum in feminis, necesse est enim, ut vltimus annus sit completus, nu. 44.
Amplia etiam si doli capaces sint, & pubertati proximi, num. 45.
Amplia, ut neque ad pias causas, num. 48.
Fallit in vltima die posterioris anni, num. 46.
Incapaces successionis, quando impedimentum est dubium sunt capaces beneficij legis nostrae, q. 3. num. 601.
Incertitudo dotis non vitatur promissionem, q. 7. n. 89.
Incertitudo non vitatur dispositionem ad pias causas factam, q. 14. num. 46.
Incertitudo omnem actum vitatur, q. 6. num. 167.
& q. 14. num. 20.
Incertum per incertum non est declarandum, q. 2. num. 158.
Incessuosi, & nefarii voces saepe confunduntur, q. 3. num. 476.
Inclusio unus est alterius exclusio, q. 4. num. 20.
& q. 8. num. 358. & q. 12. num. 17.
In conditionibus, verum factum attenditur, q. 8. num. 616.
In continenti alieni actui adiecta in ipso inefficaciter dicuntur, q. 2. num. 11.
Amplia etiam in contractibus stricti iuris, nu. 2.
In continet aliquando intra decem dies, q. 2. n. 415.
In continenti aliquando intra dies tredecim, q. 2. num. 414.
In continet an dicatur intra octo dies, q. 2. n. 413.
In continenti circa quos actus Iudiciarios versantur, & qua circa illud precipua quaestiones oriantur, q. 2. num. 110.

Et. verborum.

In continenti dicitur fieri quicquid fit antequam actus habeatur pro completo, q. 2. num. 254.
In continenti dicitur fieri, quod fit intra modicum tempus, q. 2. num. 256.
In continenti dicitur probare posse, qui habet prae-manibus publica instrumenta, quibus suam intentionem fundare possit, q. 2. num. 188.
 Fallit, ut infra num. 192. & 195.
In continenti dicitur probare posse qui licet non habeat probationes in sacco paratas, petit tamen terminum arbitrio Iudicis, q. 2. num. 203.
 Fallit tamen in casibus, in quibus in negotio principali dabatur dilatio, num. 208.
In continenti dicitur probare, qui probat, antequam se vertat ad extraneos actus, q. 2. n. 198.
In continenti dicitur probaturus, quicumque non expectat longas dilationes, licet breuem terminum petat, q. 2. num. 205.
In continenti dicitur quicquid factum, antequam partes diuertantur ad extraneos actus, q. 2. num. 199.
 Non tamen conuertitur conclusio, ut non dicatur factum in continenti, si fuerit digressum ad extraneos actus, num. 200.
In continenti dicitur probare, qui probat intra tempus, intra quod est iussus restituere, q. 2. nu. 287.
In continenti dicitur quis probare in illis iudicijs, quae non habent tractum temporis, si intra terminum à Iudice praescribendum probabit, q. 2. n. 292.
In continenti dicitur reuocata confessio, vel negatio, si facta fuerit, & respondens recesserit à iudicio, & postea statim fuerit reuersus ad reuocandum, q. 2. num. 371.
In continenti dicitur reuocata confessio, vel negatio, si reuocaretur postquam est facta de actis, antequam tamen confitens recesserit à iudicio, q. 2. num. 370.
In continenti dicitur reuocata confessio, vel negatio, si reuocetur antiquam sit facta de actis, q. 2. num. 368.
In continenti dicitur reuocata negatio, vel confessio, si reuocatur antequam scripta, q. 2. nu. 366.
In continenti dicitur reuocata positionis responsio, si hoc factum antequam fuerit à parte accepta, licet fuerit facta de actis, & respondens iam recesserit à iudicio, q. 2. num. 374.
In continenti eodem modo dicitur probabile fundamentum iuris, in quo suam exceptionem fundat reus, quo ex parte actoris est probabile, q. 2. num. 219.
In continenti ex sententia Beron non dicitur, quod non fit eodem die, q. 2. num. 319.
In continenti facta, dicuntur in ipso actu intercessisse, si ad eius validitatem erant necessaria, q. 2. num. 15.
In continenti fieri, & breui tempore post equiparantur, q. 2. num. 207.
In continenti, hic terminus, aliquando strictè, ali-

quando latè accipitur, q. 2. num. 90.
In continenti, hoc est eodè pene instanti, q. 2. n. 122.
In continenti, idest in actu simul tenèti, q. 2. n. 123.
In continèti, hoc est in actu continuato, q. 2. n. 124.
In continenti, hoc est continenter, & sic illico, q. 2. num. 125.
In continenti illud non dicitur factum, quod factum est postquam ad extraneos actus fuit digressum, q. 2. num. 354.
In continenti importat canonem late sententia, q. 2. num. 126.
In continenti in extraiudicialibus in quantuplici materia versetur, & qua praecipua eius occasione oriuntur quaestiones, q. 2. num. 131.
In continèti in materia pactorum, & contractuum, quando dicatur, remissive, q. 2. num. 425.
In continenti, in quam multiplici materia considerari possit, & quot quaestiones, circa hunc terminum oriuntur, quando respicit probationes Iudiciales, q. 2. num. 129.
In continenti maxime illud dicitur fieri, quod fit continuata oratione, q. 2. num. 365.
In continenti non amplius potest dici reuocata confessio, si praesente, & acceptante aduersario emanauerit, q. 2. num. 377.
In continenti non dicitur fieri posse probatio, si quid ultra montes sit probandum, q. 2. nu. 213.
In continenti non dicitur postquam partes deueniunt ad extraneos actus, q. 2. num. 127.
In continenti non dicitur probari, quod non potest probari intra tempus, intra quod negotium principale expediretur, q. 6. num. 141.
In continenti non dicitur probatio fieri per testes, q. 2. num. 215.
 Fallit in probatione eius rei, quae in Iudicijs summarijs est probanda, q. 2. num. 218.
In continenti non dicitur probatio fieri posse, quando non est liquida, nec potest in continenti liquidari, q. 2. num. 209.
 Et quando prolixitatem habet tractatum, n. 210.
 Et quando requirit diffusum terminum, n. 211.
 Fallit si brevis postuletur terminus arbitrio Iudicis praescribendus, num. 212. & 214.
In continenti non probans, non admittitur in iudicio legis nostrae, q. 8. num. 838.
In continenti probare dicitur, qui ita paratam habet probationem, ut nulla egeat dilatione, aut termino, q. 2. num. 201.
 Non tamen conuertitur conclusio, ut non dicatur probare in continenti, quando termino est opus, q. 2. num. 202.
In continenti probandi terminum potest Iudex ex causa extendere, & cyarcare, q. 2. num. 290.
 Et quando illud praescribat, num. 291.
In continenti, quando de triduo in iure intelligatur, q. 2. num. 310.
In continenti, quando dicatur probatio fieri. Vide probatio.

In

Index omnium rerum,

- In continenti, quando exceptio dicatur probari. Vide exceptio.*
- In continenti, quandoque dicitur de duobus mensibus, q. 2. num. 314.*
- In continenti, quandoque intelligitur de octo diebus, q. 2. num. 311.*
- In continenti, quod ante, vel post intercessit dicitur contractui inesse, q. 2. num. 8.*
- In continenti satis dicitur, quando ante, vel post fuit factum, q. 2. num. 432.*
- In continenti secundum multos non dicitur reus probare in illis casibus, in quibus in negotio principali non datur aliqua dilatio; nisi habeat instrumentum in manibus, & ita nulla, nec breuissima datur dilatio, q. 2. num. 280.*
- Contrariam sententiam multi tenent, ut aliquod spatium sit à Iudice indulgendum, quæ verior, q. 2. num. 281.*
- In continenti si sequatur, dicitur opportunè facti, etiam si deberet precedere, q. 2. num. 5.*
- In continenti varijs modis accipitur, prout subiecta materies postulat, q. 2. num. 128.*
- In correctorijs licet non fiat extensio, fit tamen limitatio, q. 3. num. 325.*
- Indigno heredi, quamvis auferatur hereditas, non tamen auferitur heredis nomen, neque id quod est eiusdem sequela, q. 10. num. 136.*
- Indignus nemo presumuntur, q. 6. num. 343.*
- Inducta ad unum finem eo cessante corruunt, q. 6. num. 196. & 361.*
- Inducta ad unum finem non debent contrarium operari, q. 3. num. 172.*
- Inducta } in testamento in consulto nihilomi-
Deleta } nus valent, q. 6. num. 222.*
- Inducta in fauorem, non debent in damnum retorqueri, q. 13. num. 136.*
- Inducta in fauorem, non debent in odium retorqueri, q. 8. num. 127. & q. 17. num. 165.*
- Inductio } non tollit testamentum, nisi con-
Cancellatio } flet cōsulto à testatore deletum,
vel inductum, q. 6. num. 262.*
- Inductionem } non habere maiorem vim, quàm
Deletionem } verbalem reuocationē, quæ sua-
deant, q. 6. num. 221.*
- Indulti vigore collatio facta non obtinet immis-
sionem si appareat de possessione conferendi al-
terius, q. 20. num. 23.*
- Indultum concessum Cardinali de conferendis be-
neficijs ad collationem suam de iure spectanti-
bus, non cōprehendit beneficia, in quorum pos-
sessione conferēdi alius existat, licet de iure col-
latio ad ipsum Cardinālē spectaret, q. 20. n. 22.*
- Indultum tollit impedimentum reservationis, &
obstaculum conferendi, & redigit ad eum sta-
tum ordinarium, quo est in beneficijs non re-
servatis, q. 20. num. 19.*
- Infans } neque ad propriam utilitatem sti-
Furiosus } pulari possunt, q. 13. num. 28.*
- Infans non proprio animo, sed animo tutoris pos-
sidet, q. 13. num. 40.*
- Infans, possessionem obtinere nequit, q. 13. nu. 26.
Declarat, ut infra num. 47.*
- Infans siue decedat intra annum deliberandi, siue
postius deliberandi transmittit, q. 13. num. 36.*
- Infanti, æquè ac ceteris, legis nostræ beneficium
competit, q. 13. num. 30.*
- Infanti etiam absenti, per constitutum acquiri-
tur possessio, & etiam dominium, q. 13. num. 44.
45. & 46.*
- Infanti hereditatem licet non aditam, lex fingit
acquisitam, q. 13. num. 38.*
- Infanti } legibus diuinis, & natura multa
Pupillo } priuilegia indulgentur, quæ cæteres
denegantur, q. 13. num. 31.*
- Infanti } lex ulterius subuenit, quàm cæte-
Pupillo } ris, q. 13. num. 31.*
- Infanti si questio status moueatur differtur in
tempus pubertatis, q. 13. num. 34.*
- Infantis bona, etiam bona fide intercedente, vsu-
capi nequeunt, q. 13. num. 32.*
- Infantis fauor non attēditur, ubi consensus est ne-
cessarius, & deficit, q. 13. num. 27.*
- Infantis hereditas, non adita eodem modo, debe-
tur, quod si adiuisset, q. 13. num. 37.*
- Infantis possessio verè penes tutorem residet, ra-
tione custodia, q. 13. num. 47.*
- Neque per mortem infantis, aut furiosi extin-
guitur, num. 48.*
- Infinutum in iure est euitandum, q. 10. num. 81.*
- Informatio extraiudicialis potuit fieri spatio duo-
rum dierum, q. 19. num. 30.*
- Ingenij imbecillitas non facit quem non habere iu-
dicium ad contrahendum, q. 3. num. 80.*
- Ingenuus est, qui ex duobus libertinis nascitur,
non tamen à parentibus ingenuitatem habet,
sed à lege, q. 8. num. 115.*
- Ingenuus sine matre, aliquo tempore libera, inge-
nuitatem consequi nequit, non tamen eam ha-
bet à matre, sed à lege, q. 8. num. 114.*
- Ingressus vitiosus ne detur in materia beneficiāli,
diligenter cauendum, q. 19. num. 142.*
- Inabilitas impetrantis, nunquam habetur pro
expressa, etiam si ante clausula (nec non omnia)
q. 19. num. 42.*
- Inabilitas in medio contingens, prohibet extre-
ma coniungi, q. 13. num. 101.*
- Inabilitatis exceptio semper opponi potest, & re-
tardat executionem litterarum, ne detur vitio-
sus ingressus, q. 19. num. 39.*
- Et si in Breui adsit clausula, nec non omnia,
num. 40.*
- Inhibitio non requirit sententiam, neque proces-
sum, etiam stante rescripto, ut fiat præuia ma-
ture causæ cognitione, q. 19. num. 111.*
- In iudicijs partes dicuntur quasi contrahere,
q. 2. num. 379.*

Et verborum.

Iniuria non fit consentienti, q. 3. num. 432.
Infantiam, qui actus arguant, q. 3. num. 64.
Infirmitas donationis, quando dicatur facta in continentem, q. 2. num. 430.
Instantia terminus in causis civilibus, quando sumus in prima, est annorum trium, q. 2. nu. 160.
Instantia terminus in causis, qua non requirunt contestationem, incipit currere à die primi actus, qui fieret post contestationem, q. 2. num. 162.
Instantia terminus in causis, qua requirunt contestationem, incipit currere à die litis contestatae, q. 2. num. 161.
Instantia terminus, quando sumus in secunda est anni, vel biennij, si in primo anno aliquid actum, q. 2. num. 164.
Instantia totus terminus, dicitur terminus ad probandam utriusque parti, q. 2. num. 159.
Instituens aliquem ad tempus, & post illud, alium instituit, censetur gravasse primum, ut tempore adveniente secundo, per fiduciarium restituat, q. 9. num. 9.
Instituens eum, qui institutionis tempore est co- pax eo animo censetur instituit, ut sibi, vel ei, cuius iuri postea subiectus evadet, acquirat, q. 8. num. 662.
Instituens eum, qui sua hereditati renunciarat, revocat consensum, dicta renunciationi praestitum, q. 14. num. 73.
Instituens liberum hominem, eius est sententia, ut si in eodem statu manserit, sibi acquirat, si vero in alienam potestatem transferit, ei acquirat, cuius iuri subiectus fuerit factus, q. 8. nu. 791.
Instituens uxorem in usufructu, & ei alium post eius mortem simpliciter substituit, censetur etiam uxorem in proprietate, & in tota hereditate instituisse, q. 9. num. 10.
Fallit, ut infra num. 20. Coniecturas, vide infra num. 28.
Institui, qui non possunt directi, nec indirecti instituantur, q. 3. num. 478.
Institui tacite in parte quomodo quis possit, q. 7. num. 41.
Institutio alternativa, qua quis aut filium nasciturum, aut filiam cum matre instituerat complectitur utrumque, si & filius, & filia fuerint nati, q. 7. num. 28.
Institutio, am, & quando tacite coniecturis inducatur, plena distinctione explicatur qua contraria plurima conciliantur, q. 7. num. 31.
Institutio conditionalis, purificata conditione, pro pura habetur, q. 9. num. 32.
*Institutio } ob benemerita est potius restitutio,
 Donatio }
 Legatum } q. 3. num. 1108.*
Institutio facta ad tempus, vel ex tempore, reiecta temporis additione, ut pura sustinetur, q. 9. nu. 2.
Institutio facta in fundo traditur ad totum, eo modo quo institutio servi complectitur libertatem,

q. 17. num. 123.
Institutio filij, qui post mortem testatoris in lucrum eductus fuerit, habet effectum etiam si eo vivo nascatur, q. 7. num. 27.
Institutio heredis fieri solet in hereditate, non in bonis, nisi in quantum bonorum appellatione venit hereditas, q. 7. num. 31.
Institutio his verbis concepta. Si filius me vivo morietur, tunc nepos ex eo post mortem meam natus heres esto, duos heredum gradus continet, q. 7. num. 16.
Institutio, in qua secundus vir fuit institutus, ultra quam liceret ex dispositione legis hac edictali G. de secund. nupt. non absolute vitatur, sed pro parte excedente, q. 1. num. 981.
Et pari excedens diiudicat inter filios primi matrimonij, num. 984.
Instituto in re certa, nulla ei dato coherede legis nostra beneficium competit, q. 7. num. 179.
Instituto in secundo testamento non abolito, vel cancellato, aut tali de cuius vitio non appareat in continentem, legis nostra competit remedium, etiam adversus possidentem, vigore primi testamenti, q. 14. num. 1.
Institutio in testamento liberti his verbis concepta, si filius me vivo morietur, patronus heres esto, sustinetur, ita ut filius non dicatur prateritus, sed institutus, q. 7. num. 17.
Instituto in universis non facit, ut competat legis nostra remedium, q. 7. num. 135.
Instituto nepotis ex filio spurio facta ab auctore cum finem, ut patri acquiratur non valet, si filius facta contemplatione nepotis, etiam si inde commodum debeat patri resultare, q. 3. nu. 701.
Instituto praesumptivè, quia ex coniectura pietatis pro instituto habetur, competit hoc remedium, quàmvis non expressè fuerit institutus, q. 4. nu. 149.
Institutio, sub conditione, vel ex tempore facta, sustinetur, q. 8. num. 112.
Institutio tunc est efficax, quando per aliquod loquendi genus liqueat voluntatis intentio, q. 7. num. 11.
Institutio valet, qua ille fuit institutus, cui ipse praemij id fuerat promissum, q. 12. num. 8.
Institutio videtur etiam per coniecturam induci in casu à testatore impogitato, quando si eum cogitasset, institutus fuisset, q. 7. num. 29.
Instituto vitatur, quando ex verbis testatoris colligitur perplexitas, seu repugnàtia, q. 17. nu. 124.
Declarat, ut infra num. 140.
Instituto uniuersali, qua locum habet, virtute iuris accrescendi dicitur expressa, q. 17. nu. 77.
Institutione nulla defectu prateritionis, vel exheredationis existente, testamentum non incipit habere vires, incoactiue à fideicommissio, sed resoluitur in Codicillo, q. 8. num. 43.
Institutionem coniecturis induci posse, qui tenuerint, q. 7. num. 32.

Index omnium rerum,

- Institutionem coniecturis non induci, qui voluerint, q. 7. num. 13.*
- Institutioni conditio inesse censetur, si in continenti fuit apposta, q. 2. num. 11.*
- Institutionis conditione pendente, institutus sit custos, & curator hereditatis, q. 3. num. 1095.*
- Institutionis conditione pendente, pendet omnia, quæ vim ab institutione recipiunt, q. 8. num. 322.*
- Instituti concurrentibus cum venientibus ab intestato, præferuntur instituti, q. 4. num. 101.*
- Instituto à filio familias dum pater esset apud hostes, si his decedat ante mortem filij testatoris, cõpetit immissio ex legis nostræ remedio, q. 1. num. 1071.*
- Instituto à testatore intestabili non competit legis nostræ beneficium, si in continenti constat de intestabilitate, q. 1. num. 1159.*
- Instituto à testatore intestabili, quando in continenti non constat de intestabilitate legis nostræ beneficium competit, q. 3. num. 160.*
- Instituto ab eo, qui se filium emancipatum appellauit, non competit legis nostræ beneficium, q. 3. num. 193.*
- Instituto competit legis nostræ remedium, licet verè non sit heres, q. 6. num. 118.*
- Instituto ex asse, vel parte assis tantum, legis nostræ beneficium competit, q. 17. num. 149.*
- Instituto in codicillis, in illis casibus, quibus hereditas codicillis dari potest, rectè legis nostræ remedium competit, q. 10. num. 8.*
- Instituto in secundo testamento cællato, aut abolito, quod saltem apparenter nullum sit, legis nostræ beneficium non competit, q. 14. num. 4.*
- Instituto in legitima, non competere legis nostræ beneficium, nonnulli tenent, q. 17. num. 161.*
- Contrarium tamen, ex auctoris sententia, est verius, si petat filius immitti pro indiuiso, suscepta sua parte onerum, num. 162.*
- Limita, ut infra num. 168.*
- Primi quomodo intelligendi, num. 177.*
- Instituto in quota, legis nostræ beneficium competit, q. 17. num. 1.*
- Instituto in re singulari cum prohibitione, ne plus petat, etiam vniuersali herede repudiante, vel non instituto, legis nostræ beneficium non competit, quando datur alius in re singulari institutus, cui dicta prohibitio non fuit apposta, q. 17. num. 114.*
- Instituto in re singulari, dato vniuersali herede, legis nostræ beneficium nõ competit, q. 17. num. 14.*
- Instituto in re singulari non competit legis nostræ beneficium, q. 3. num. 971.*
- Instituto in re singulari, nullo dato vniuersali heredi, rectè legis nostræ beneficium competit, q. 17. num. 58.*
- Amplia, ut num. 87. 88. & 89.*
- Instituto in re singulari, pendente heredis deliberatione, legis nostræ beneficium competere, voluerunt Bart. & Cast. q. 17. num. 38.*
- In contrarium tamen est Doctorum receptissimo sententia, num. 39.*
- Instituto in testamento, in quo dubitatur, an sit posterius, non competit legis nostræ remedium aduersus possidentem ex alio testamento, in quo eadem dubitatio æquè vigeat, q. 14. num. 5.*
- Instituto in testamento, quod ob filij præteritionem sustinetur clausula codicillari, an competat legis nostræ remedium, remissiuè, q. 3. num. 928.*
- Instituto in testamento reuocato, quando testator dixit se illud velle reuocare animo condendi aliud testamentum, nihilominus competit legis nostræ beneficium, q. 6. num. 359.*
- Instituto solum in usufructu, nullo alio herede vniuersali dato, legis nostræ beneficium competit, q. 17. num. 98.*
- Instituto sub conditione bonorum, possessio est danda, q. 9. num. 56.*
- Instituto sub conditione, ea pendente, datur bonorum possessio secundum tabulas, q. 7. num. 125.*
- Instituto sub conditione, ea purificata legis nostræ beneficium competit, q. 9. num. 51.*
- Institutum in re certa non capere totum, quando repugnat testatoris voluntas, speciale est in milite, q. 17. num. 132.*
- Institutum lex magis diligit, quàm substitutum, q. 7. num. 58.*
- Institutus à milite ad tempus, tempore adueniente, definit heres esse, q. 9. num. 42.*
- Institutus ab eo, cuius pater est apud hostes, censetur sub conditione institutus, si pater apud hostes decesserit, q. 3. num. 1094.*
- Institutus ab Ordinario vigore presentationis patronorum, obtinet immissionem ad instar remedij legis nostræ, q. 20. num. 25.*
- Amplia, ut infra num. 27.*
- Et subamplia, ut num. 31.*
- Institutus ad tempus, cui nullus tempore veniente, fuerit substitutus, dicitur simpliciter, & liberè institutus, q. 9. num. 12.*
- Si tamen coniectura aliqua suadeant ex mente testatoris venientes ab intestato substitutos esse, illis hereditas est restituenda, q. 9. num. 13.*
- Intestatus decedens, non potest habere testamentarium heredem, q. 10. num. 129.*
- Institutus heres, excepto fundo, excepto usufructu perinde est heres, ac si sine ea expressione, fuisset institutus, q. 17. num. 129.*
- Institutus in diem certum, vel incertum bonorum possessionem agnoscere potest, & tanquam heres distrabere hereditatem, q. 9. num. 54.*
- Declara, si dies sit incertus quando, non verò an, ut infra num. 88.*
- Institutus in diem incertum, dicitur institutus sub conditione, q. 9. num. 55.*
- Institutus in secundo testamento ex re certa, capit totum, quamuis in eo prius testamentum fuerit confirmatum, q. 17. num. 130.*

Et verborum.

Restituit tamen hereditatem iure fideicommissi, instituto in primo, num. 111.
Institutus in legitima heredis nomen obtinet quo ad actiones actiuas, & commodas non vero quo ad passiuas, & incommodas, q. 7. num. 139.
Declara, ut infra num. 176.
Institutus in parte se habet, ut legatarius, q. 1. num. 224.
Declara, ut num. 126.
Institutus in posteriori testamento non obtinet immisionem, quando in priori institutus fuit antea immissus, q. 6. num. 128.
Institutus in priori testamento, quando testator posteriori testamentum conficit, quia falsus rumor ad eum peruenit institutum in primo perisse, hereditatem consequitur, quasi in secundo testamento institutus, q. 7. num. 18.
Institutus in re certa, cum prohibitione ne plus petat, alij in re certa sine tali prohibitione instituti repudiantibus, per ius accrescendi in totum fit heres, & recte legis nostra beneficio utitur, q. 17. num. 143.
Institutus in re certa cum prohibitione, ne plus petat, quando vel unus est heres, vel omnis in re singulari instituti, & omnibus eadem prohibitio appositae, non venire per ius accrescendi, neque legis nostra beneficio uti, sed testamentum corrumpere qui tenent, q. 17. num. 137.
Contrarium tamen est verum, ut iste fiat vniuersalis heres, & per consequens legis nostra beneficio utatur, num. 128.
Institutus in re certa, loco heredis est, q. 17. num. 7.
Declara, ut infra num. 26.
Institutus in re certa, non est actus scriptus vniuersalis heres sed virtute, q. 17. num. 71.
Institutus in re certa, nullo alio herede existente, vniuersalis fit heres, q. 17. num. 59.
Quod etiam est verum de iure Hispano, nu. 60.
Institutus in re singulari cum prohibitione, ne plus petatur, succedens in totum per ius accrescendi an teneatur restituere venientibus ab intestato, remissum, q. 17. num. 142.
Institutus in re singulari, est veluti legatarius, q. 17. num. 13.
Institutus in re singulari, herede repudiante, venit ut scriptus caractere litterarum, ut substitutus, ut habens tacitam testatoris voluntatem, q. 17. num. 104.
Institutus in re singulari, pendente heredis vniuersalis deliberatione, non dicitur heres vniuersalis, nisi sub conditione, si vniuersalis repudiauerit, q. 17. num. 40.
Institutus in re singulari, pendente iure deliberandi vniuersalis heredis, ob spem iuris accrescendi potentia habet rationem vniuersalis institutionis, q. 17. num. 36.
Institutus in re singulari, propria austeritate eam capere potest, q. 17. num. 4.

Etiamsi ab lege vniuersali hereditas nondum fuerit adita, num. 5.
Institutus in re singulari, quatenus per ius accrescendi succedat, non venit ex testamento, neque ex voluntate testatoris, nisi permissa, & remota, q. 17. num. 51.
Institutus in testamento etiam si illud interierit ante mortem testatoris, vel aliquid inconsulto deletum, dummodo id acciderit post consummatum testamentum, nihilominus verus est heres, q. 7. num. 35.
Institutus in testamento nuncupatio non dicitur scriptus heres, q. 6. num. 3.
Institutus in tota hereditate, qui ex dispositione statuti in tertia tantum poterat institui non potest in totum immitti, q. 3. num. 739.
Potest tamen immitti in ea parte, in qua poterat institui, num. 740.
Institutus in tota, vel quota hereditatis Iudici testamentum ostendens quando summarie immittitur, & quando causa cognita, q. 1. num. 121.
Institutus in usufructu, alio dato herede, qui repudiat, in totum est heres, etiam si statuto cautum, ut in usufructu tantum institui possit, q. 17. num. 107.
Fallit, nullo dato vniuersali herede, num. 108.
Institutus in usufructu, cui alius simpliciter fuit post eius mortem substitutus, concurrentibus coheredibus, pro legatario habetur, q. 9. num. 20.
Institutus non dicitur filius, sed solum votum patrum, ut quod liborum est filiorum fiat, nisi ex actu exteriori colligamus patrem voluisse eum testamentum decedere, q. 4. num. 178.
Institutus primo loco est immittendus, non vero substitutus, quando probabilis dubitatio oritur inter institutum, & substitutum, scilicet si appareat substitutum praferendum, q. 7. num. 123.
Institutus primo loco in immisione praferendus, quando inter eum, & substitutum controuersia mouetur, q. 7. num. 130.
Institutus quis non dicitur quamuis testator eam septem testibus, eum rogauerit, ut quamprimum potuerit hereditatem adire, eam Cais restituit, q. 7. num. 10.
Institutus sub conditione ante purificatam conditionem, non est heres, q. 9. num. 62.
Institutus sub conditione, ea nondum purificata, nondum est heres, q. 9. num. 50. & 62.
Instrumenta contractuum, utrumque faciant notarium, non habent executionem paratam, q. 8. nu. 199.
Instrumenta de iure communis non habent executionem paratam, q. 6. num. 96.
Instrumenta de iure non habent executionem paratam, q. 1. num. 12.
Instrumenta duo, si rependantur, quorum in uno Ecclesia quid donatur, in alio hypothecatur, donationis instrumentum praesumitur primum, q. 14. num. 45.

Index omnium rerum,

- Instrumenta*, & } pares vires obtinent, q. 6.
Testes } num. 26.
- Instrumenta regulariter non habent executionem paratam*, q. 3. num. 519. & 522. & q. 4. num. 135. & q. 6. num. 82. & 168.
- Instrumenta* } a pari procedunt, q. 4. num. 115.
Testes }
- Fallit si testes comparentur cum instrumento testamento, ut infra num. 173.
- Instrumenti appellatione testes veniunt*, q. 6. n. 27.
- Instrumenti*, ubi est casus ibi nulla cadit dubitatio, q. 8. num. 180.
- Instrumentum dicitur probatio probata*, & facit notorium, q. 2. num. 190.
- Instrumentum egens interpretatione non probat in continenti*, q. 2. num. 295.
- Instrumentum facit notorium*, & dicitur veritas apparens, & probatio probata, q. 4. num. 32.
- Instrumentum facit probationem probatam*, & reddit rem claram, & manifestam, q. 8. nu. 179.
- Instrumentum mortuis etiam testibus plenam fidem facit*, q. 6. num. 16.
- Instrumentum non facit probationem probatam*, quando aliqua probabilis exceptio aduersus illud obijcitur, q. 2. num. 326.
- Instrumentum non probat in continenti*, quando aduersus illud exceptiones coloratae opponuntur, q. 2. num. 192.
- Instrumentum non probat*, quando ex eiusdem corpore oritur exceptio, puta, quia constat de aliqua imperfectione, q. 3. num. 605.
- Instrumentum obligatione Camerali vallatum habens opus liquidatione*, si ea sit facta in actis per legitimas probationes, executioni demandatur absque aliqua sententia interlocutoria, q. 18. num. 36.
- Instrumentum publicum non probat intentum*, quotiescumque colorata, vel velata ratione aliquid contra illud opponitur, q. 2. num. 327.
- Instrumentum publicum ubi extat, assertio in eo contenta non dicitur requirere altam indagationem*, q. 2. num. 189.
- Instrumentum regulariter facit probationem probatam*, q. 3. num. 304.
- Fallit, quando aduersus illud aliquid probabile assertur, num. 305.
- Instrumentum testamenti vi cuiusdam notorii paratam habet executionem*, q. 3. num. 527.
- Instrumentum transumptum factum est de actis*, q. 6. num. 85.
- Intellectus*, & consilij morbo laborantes in duplici sunt discrimine, furiosi, & mōte capti, q. 1. n. 66.
- Intelligitur vox*, fictionem, & improprietatem denotat, q. 7. num. 141.
- Intentanti legis nostra beneficium non est necesse probare se succedere posse*, q. 3. num. 579.
- Intentionis suae fundamentum quilibet probare debet*, q. 18. num. 106.
- Interdictio quorum legatorum*, nō est locus, quando non extat heres a quo legatum peti possit, q. 17. num. 37.
- Interdictum quodlibet possessorium cedi potest*, q. 10. num. 70.
- Interdictum quorum bonorum equiparatur petitioni heredis*, qua nō datur contra titulo possidentem, q. 7. num. 101.
- Interdictum quorum bonorum competit etiam cessionario heredis*, q. 4. num. 68.
- Interdictum quorum bonorum competit filio legitimo*, etiam si de legitimatione sit quaestio, q. 3. num. 557.
- Interdictum quorum bonorum directum competit venientibus ab intestato*, si iure pratorio succedant, alias utile, q. 4. num. 61.
- Datur tamen contra possidentes tantum pro herede, vel pro possessore, num. 62.
- Solis autem venientibus ab intestato competere non verò testamentarijs heredibus multi volunt, num. 63.
- Communior tamen, & verior est sententia testamentarijs quoque competere, num. 64.
- Competit venientibus ab intestato, etiam si vocati per fideicommissum, ex testamento primi possessionem obtinuerint, num. 65.
- Interdictum quorum bonorum est minus privilegiatum*, quam legis nostra beneficium, q. 3. nu. 556.
- Interdictum quorum bonorum non competit pro rebus singularibus*, q. 8. num. 522.
- Interdictum quorum bonorum*, quomodo differat a legis nostra beneficio, q. 1. num. 453.
- Interdictum quorum bonorum requirit*, ut illud intentans probet se esse talem, qui de iure succedere possit, q. 3. num. 580.
- Interdictum quorum bonorum se habet ad remedium legis nostra tanquam excedens*, & excessum, q. 3. num. 492.
- Interdictum quorum bonorum secundum Theophilum*, habet locum solum contra possidentem titulo pro herede, vel pro possessore, q. 3. nu. 814.
- Interdictum quorum legatorum*, competit etiam heredi heredis, q. 10. num. 89.
- Interficiēs aliquē pœna capitis punitur, q. 2. n. 61.
- Fallit si aggressorem occidat in cōtinenti pro sui defensione, q. 2. num. 62.
- Interpretanda*, quomodo sint leges, q. 6. num. 42.
- Interpretatio ea est facienda*, ut actus potius sustineatur, quam pereat, q. 14. num. 16.
- Interpretatio ea est facienda*, ut dispositio testatoris potius sustineatur, quam pereat, q. 8. n. 781.
- Interpretatio facienda*, qua minus corrigatur ius commune, quam fieri possit, q. 6. num. 4.
- Declara, ut num. 14.
- Interpretatio in fauorabilibus est ea facienda*, ut veniant quacumque sub eadem appellatione, lato modo continentur, q. 8. num. 5.
- Declara, ut infra num. 38.

Et verborum.

Interpretatio } sunt entia relatiua, q. 1. n. 131.
Repletio

Interpretatio stricta est facienda, ubi repugnant regula iuris, q. 6. num. 206.

Interpretationes } *Edicti Diui Adriani fucere*
Repletiones } antiquata, q. 1. num. 126.

Intestabiles qui dicuntur iure Authenticorum,
q. 3. num. 127.

Intestati causa cessat testamento existente, q. 15.
num. 86.

Intestatus decedens, cuius successores non erant de familia, dicitur alienasse extra familiam, & prohibitioni de non alienando extra familiam contrauenisse, q. 4. num. 13.

Intestatus non presumitur quis decedere voluisse, quando semel elegit viam testamēti, q. 6. n. 124.

Intrusio, ad effectum, ut subrogatio delegatur nulla, probatur per instrumentum adepti possessionis, q. 18. num. 82.

Intrusionem euitare quis potest, si probauerit se ab ea possessione discessisse, qua faciebat intrusum, vel se obtinuisse possessionem instrumentalem, tunc cum possessio esset plena, q. 18. nu. 85.

Intruso concessa subrogatio est nulla q. 18. nu. 78.

Intrusus, quando quis erat, etiam si gratiose fuerat subrogatus non obtinet immisionem, q. 18. n. 77.

Inualiditatis exceptio. Vide exceptio.

Inuentarij omisso non releuat fideicommissarium ab honore probandi, q. 8. num. 972.

Releuat tamen legatarios, num. 973.

Inuentarij presumptio, maximi est ponderis, & transfert in aduersarium onus probandi, plura bona in hereditate extitisse, q. 8. n. 933. & 937.

Inuentarij vires ad effectum probandi qua sint, q. 8. num. 932. 936. 939. & 944.

Inuentario non confecto, lex presumit heredem subtraxisse res hereditarias, q. 8. num. 954.

Declara, hoc verum esse, quando consideratur heres in esse relato ad legatarios, vel fideicommissarios singulares, non ad fideicommissarium vniuersalem, num. 965.

Rationem differentie, vide num. 967. & 968.

Inuentario rite, & recte confecto, est adhibenda fides, q. 8. num. 833.

Inuentarium non conficiens, manet in terminis iuris antiqui, quo erat locus iuri deliberandi, q. 8. num. 979.

Inuestitura comprahenso an competat legis nostre beneficium, & quomodo, q. 4. num. 188. 189. 190. & 192.

Inuestitura feudalis vigore possessio petita non minus est priuilegiata, quam que petitur ex testamento, q. 4. num. 196.

Inuestitura instrumentum, habet executionem ad instar beneficij legis nostre, secundum aliquos tantum in suis, q. 4. num. 187.

Inutile aliquid esse, & non esse paria sunt, q. 8. num. 940.

Inutile, & nullum confirmari non potest, q. 16. num. 44.

Inutile, & nullum, debet primo infirmari, & postea iterari, q. 16. num. 45.

Ipso iure idem importat, quod sine facto hominis, q. 3. num. 897.

Ipso iure intelligitur sine facto hominis principaliter, non autem excluditur factum instrumentaliter, q. 3. num. 898.

Iracundia calore, qui illatam sibi iniuriam fuit ultus, mitiori pena punitur, q. 2. num. 89.

Iudex aequiparatur Principi, qui non potest reprehendi in illis, que ob defectum legis ad eius arbitrium pertinent, q. 2. num. 271.

Iudex alium immittendo, priuat priorem possessorem sua possessione, q. 19. num. 129.

Fallit si minus rite procedat, & possidens non se habeat pro spoliato, num. 130.

Iudex curare debet ne Iudicium reddatur elusorium, q. 3. num. 534.

Iudex debet iudicare secundum acta, & probata, q. 6. num. 135.

Iudex debet prescribere terminum ad probandum in continenti, quando petitur eiusdem arbitrio prescribendus, q. 2. num. 204.

Iudex ex causa potest coarctare terminum ad probandum in continenti, & etiam extendere, q. 2. num. 290.

Iudex in interlocutorijs, postquam est ad executionem peruentum non potest contrarium pronunciare, q. 6. num. 133.

Iudex in legis nostre iudicio debet sequi apparentiam, q. 3. num. 155. & q. 7. num. 136.

Declara, ut num. 175.

Iudex in legis nostre remedio procedit per modum notorij, q. 4. num. 33.

Iudex in competens omnia facit nulla, q. 1. n. 206.

Iudex non potest immisionem concedere, ex aliquo iuris remedio, nisi quatenus tale remedium fuerit à iure concessum, q. 17. num. 24.

Iudex non potest reprehendi, quando ex defectu legis arbitrio est locus, sed aequiparatur Principi, q. 2. num. 271.

Iudex perperam procedit tribuendo possessionem, quam debet capere fideicommissarius de manu heredis, q. 8. num. 672.

Iudex post diffinitiuam non potest in contrarium pronunciare, q. 6. num. 131.

Iudex, recte officium suum exercere, & suos iuris terminos seruare debet, q. 10. num. 46.

Iudex terminum ad probandum in continenti, quando prescribat, q. 2. num. 291.

Iudicandū est in dubio pro pia causa, q. 14. n. 44.

Iudicia ordinaria tres conformes requiruntur, q. 3. num. 539.

Iudicia possessoria respectu rei dicuntur summaria, respectu actoris ordinaria, q. 2. num. 28.

Secundum quid tamen etiam ex parte actoris di-

V u u cun-

Index omnium rerum,

- euntur summaria, in quantum probationes debent celerius expediri, q. 2. num. 29.
- Iudicia summaria in triplici sunt differentia, q. 2. num. 19.
- Iudicis arbitrio ea relinquuntur quae sub certa iuris determinatione claudi nō possunt, q. 2. n. 260.
- Iudicis arbitrio prudenti ea commissa sunt, quae lege comprahendi non possunt, q. 2. num. 261.
- Iudicis arbitrio quid commissum, & certa lege determinatum repugnantiam continet, q. 2. n. 263.
- Iudicis arbitrium in determinando, an probatio dicatur in continenti, consistit in restringendo, vel ampliando terminum, intra quem principale negotium esset terminandum, q. 2. nu. 298.
- Iudicis arbitrium potest aliquid detrabere de rigore iuris, q. 2. num. 299.
- Iudicis officium conquisit durantiis dilationibus, q. 2. num. 177.
- Iudicium competens intelligitur iudicium ordinarium, q. 6. num. 143.
- Iudicium ubi est summarium, & opus est occulata fide non potest aliunde coadiuvari, q. 3. n. 529.
- Iura hereditaria, absque aliqua restitutione, fideicommissi conditione purificata, transferuntur in loca sua, q. 8. num. 129.
- Iura hereditaria de iure Pontificio in fideicommissarium transeunt, absque aliqua restitutione, q. 8. num. 666.
- Iura hereditaria non potest heres in fideicommissarium transmittere, nisi ipse primo acquirat, q. 8. num. 118.
- Iura utilia transeunt in fideicommissarium, restitutione mediante, q. 8. num. 64.
- De quibus iuribus hoc intelligendum, n. 65. 66. & 73.
- Iure accrescendi prohibitio, quando heres in parte tantum fuit institutus, testamentum secundum aliquos in totum corrumpit, q. 17. num. 56.
- Vel secundum aliquos, locus est iuri accrescendi, contra voluntatem testatoris, num. 57.
- Iure accrescendi quicquid heredi obvenit, à legis dispositione proficiscitur, q. 17. num. 52.
- Iure accrescendi succedens, habet tacitam testatoris voluntatem, q. 17. num. 73.
- Etiam ubi fuit à testatore prohibitum, secundum Sapiam. num. 74.
- Iure accrescendi succedens, venit tanquam substitutus, q. 17. num. 70.
- Iure dantis resolutio, resoluitur ius accipientis, q. 8. num. 564. & 719.
- Iuri accrescendi locum esse, etiam invito testatore legibus non repugnat, q. 17. num. 112.
- Iuri accrescendi non est locus in eo, qui in re singulari institutus, fuit prohibitus ne plus petat, quando alius in alia re singulari institutus concurrat, cui plus petere non fuit prohibitum, sed huius secundo totum accrescit, q. 17. num. 114.
- Iuris anima, forma, & substantia est ipsa ratio, q. 2. num. 135.
- Iuris determinatio qualibet videtur periculosa, q. 2. num. 134.
- Iuris valde intricati dubium equiparatur dubio facti, q. 19. num. 133.
- Iurispatronatus beneficium est huius naturae, ut si à patronis inter se dissidentibus plures fuerint presentati, deinde unus illorum, lite pendente litteras impetrauit, litterae non mandentur affectus, nisi parte citata, causa discussa, & appellatione admissa, alioqui possessio dicitur attentata, q. 19. num. 84.
- Iuris postliminii quot sint capita, q. 3. num. 1075.
- Iuris quae sunt, certa esse dicuntur, q. 3. num. 238.
- Iuris qualibet certa determinatio subvertitur, si rationem, quare ita constitutum inquiramus, q. 2. num. 136.
- Declara, ut infra num. 149.
- Iuris questio equiparatur questioni facti, quando sumus in iure obscuro varias recipientem interpretationes, q. 2. num. 151.
- Declara in ea obscuritate, quae turbat peritos non legulos, q. 2. num. 155.
- Et quando non reperitur, quae sit communis opinio, aut dicta communis sit tenenda, q. 2. n. 156.
- Iuris questio nullo modo altam indaginem requirit, q. 2. num. 138.
- Iuris rationem non esse quarendam, quo modo intelligendum, q. 2. num. 149.
- Iuris sui quasi possessio convenit cum originaria natura, & primæo statu filiorum, q. 1. nu. 249.
- Declara, ut num. 250.
- Iuris tertij exceptio, pendens ab eiusdem voluntate, quando opponi possit, vel non, q. 8. num. 255.
- Iurisdiclio in iudicijs est fundamentum fundamentorum, q. 1. num. 107.
- Iurisdiclio nulla competit, quando non est purificata conditio, sub qua tribuitur iurisdiclio, q. 19. num. 93.
- Iurisdictionis conditione non purificata, sententia à Iudice lata est nulla, q. 1. num. 108.
- Iurispatronatus exceptio, quae in continenti non probatur, non impedit quin subrogato concedatur immissio, q. 18. num. 28.
- Fallit, ut num. 10.
- Ius accrescendi excludit venientes per successorium edictum, q. 4. num. 45.
- Ius accrescendi habet locum, & in bonorum possessione contra tabulas, & in querela, q. 17. n. 53.
- Ius accrescendi habet locum in cohæredibus, quibus non est prohibitum plus petere, proportionabiliter habita relatione ad partem, in qua fuere instituti, q. 17. num. 109.
- Declara, si fuerint instituti in quota, ad quam proportio haberi possit, secus in re singulari, ut infra num. 118.
- Ius accrescendi in substituto in re certa, locum habet, perinde ac in instituto, q. 17. num. 97.
- Ius accrescendi ne habeat locum in suo testamento,

Et verborum.

to, non potest testator facere, si vult ut testamento valeat, q. 17. num. 54.

Ius accrescendi non habet locum, ubi voluntas testatoris manifestissime repugnat, q. 17. nu. 116.

Declara, ut infra num. 138. & 139.

Ius accrescendi potest à testatore prohiberi, quando stante tali prohibitione, causa intestati, non trahit ad se causam testati, q. 17. num. 137.

Ius accrescendi, secundum gloss. à testatore prohiberi potest, q. 17. num. 123.

Declara, ut infra num. 139.

Ius accrescendi venit ex legis dispositione, non tamen excluditur concursus voluntatis hominis, q. 17. num. 92.

Ius accrescendi, ut non habeat locum in suo testamento, testator facere nequit, q. 17. num. 113.

Ius Civile attenditur etiā in terris Ecclesie, quando ita statutis cauetur, q. 3. num. 294.

Ius Civile in locis non subiectis Ecclesie attenditur, quando non agitur de respicientibus salutem eternam, q. 3. num. 293.

Ius, cum sit certū, nō eget probatione, q. 8. n. 886.

Ius, & factum toto genere differunt, q. 2. nu. 133.

Ius firmū nihil aliud quā dominium, q. 1. n. 86.

Ius Fisci nemo priuatus allegare potest, q. 3. n. 1138.

Ius idem dicitur de parte quod partem, quod de toto, quod totum, q. 8. num. 283.

Declara, ut infra num. 297.

Ius metimur ex parte aētoris, q. 8. n. 234. & 1027.

Ius metimur ex parte aētoris, ita ut etiam si reus nullum ius habeat, si tamen non constet de iure aētoris, ipse absoluitur, q. 14. num. 9.

Ius metimur ex parte aētoris, non ex parte rei, q. 8. num. 214.

Ius naturale, & diuinum inter liberos attenditur, q. 6. num. 351.

Ius non oritur ex regula, sed regula ex iure, q. 2. num. 147.

Ius oritur ex facto, q. 2. num. 142.

Ius parti quasitum sine causa auferri nequit, q. 2. num. 382.

Ius patronatus laicorum, non requirit concursum in examine, q. 19. num. 88.

Fallit, quando plures fuerunt presentati, quia inter eos debet fieri concursus, ut eligatur magis idoneus, num. 89.

Ius patronatus nisi ex aēlis appareat, non retardat executionem litterarum Apostolicarum, q. 19. num. 58.

Ius Pontificium seruatur in foro Ecclesiastico, q. 8. num. 665.

Ius presentandi de sui natura transfertur ad heredem etiam extraneos, q. 20. num. 28.

Non tamen transfertur in coniunctum non heredem, nisi sit familiare, aut gentilicium, n. 29.

Ius presentandi presumitur hereditarium, non verò familiare, aut gentilicium, nisi probetur, q. 20. num. 30.

Ius quemadmodam ex facto oritur, ita ex facto moritur, q. 2. num. 145.

Ius singulare arguit regulam in contrarium, q. 6. num. 212. & 242.

Ius Speciale arguit ius commune in contrarium, q. 17. num. 133.

Ius sua natura certum, q. 2. num. 112.

Ius tale reddere, nihil aliud est, quā talem sententiam ferre, q. 3. num. 761.

Ius tertij antequam ad esse deducatur allegari nequit, q. 3. num. 1134.

Iuste possidere dicitur, qui possidet calore Iudicij, q. 6. num. 134.

Iustificatio narratorum in gratia, adeo est necessaria, ut si narrata in gratia, non fuerint iustificata, executor immittendo nulliter, & iniuste agat, q. 19. num. 8.

L

L. à sententia in fin. ff. de appellat. ponderatur, q. 2. num. 350.

L. conficiuntur ff. de iur. codicill. non comprahendit filiam statuto exclusam, q. 4. num. 74.

L. continuus ff. de verb. obligat. declaratur, q. 2. num. 316. 321. & 404.

L. cum antiquitas C. de testamentis ponderatur, q. 2. num. 318.

L. cum de lege ff. de probat. declaratur, q. 8. num. 895. & 1022.

L. cum qui §. final. ff. de verb. oblig. ponderatur, q. 3. num. 1088.

L. cum quidam ff. de ijs, quib. ut indign. perpenditur, q. 6. num. 237. & 283.

L. diuus ff. de restit. in integr. ponderatur, q. 2. num. 348.

L. 2. de appellationibus } perpenduntur, q. 2.

L. à sententia §. fin. ff. eod. } num. 352.

L. 2. ff. de ijs, quæ in testam. delent. perpenditur, q. 6. num. 225.

L. 2. ff. de iniust. rupt. & c. perpenditur, q. 6. n. 243.

L. 2. C. de transactionibus dilucidatur, q. 1. nu. 28.

L. filius familias ff. de lib. & posthum. ponderatur, q. 3. num. 866.

L. filius familias §. diui de leg. 1. in illis verbis (neque Fisci fraudi esse) dilucidatur, q. 1. num. 26.

L. fin. ff. de his quæ in testam. delent. perpenditur, q. 6. num. 215. & 260.

L. final. ff. ut legat. nomin. declaratur, q. 8. n. 518.

L. Callus §. in omnibus ff. de lib. & posthum. dilucidatur, q. 7. num. 44.

L. hac consultissima §. si quis autem C. de testamentis perpenditur, q. 6. num. 245.

L. hac edictali C. de secundis nuptijs est pœnalis, q. 3. num. 990.

L. bares palam §. unico contextu ff. de testamentis } coniunctim ponderantur, q. 2.

L. cum antiquitas C. eod. } num. 419.

V u u 2 L. 1.

Index omnium rerum,

- L. 1. C. de præcar. ponderatur, q. 8. num. 826.*
L. 1. C. de Saluian. Interd. perpenditur, q. 8. num. 811. & infra num. 830.
L. 1. C. si tab. testam. extab. dilucidatur, q. 7. nu. 34.
L. 1. ff. de captiuis perpenditur, q. 3. num. 1092.
L. 1. de iniust. rupt. & c. ponderatur, q. 3. num. 867.
L. 1. ff. de Saluian. Interd. ponderatur, q. 8. n. 825.
L. 1. ff. quor. bonor. declaratur, q. 8. num. 601.
L. 1. §. & ideo de ijs qua in testam. debent. perpenditur, q. 6. num. 266.
L. 1. §. si heres ff. si tab. testam. null. extab. perpenditur, q. 6. num. 217.
L. Imperator ff. ad Trebell. locum habere solum, quando bona perduntur, aut deteriorantur, non verò si sine deterioratione alienantur, qui teneant, q. 8. num. 434.
Contrarium tamen, ut habeat locum etiam in simplici alienatione, ex auctoris sententia, est verius, q. 8. num. 435. & infra num. 454.
L. Imperator ff. ad Trebellian. perpenditur in illis verbis, cum multa in fraudem fideicommissi fieri probarentur, q. 8. num. 521.
L. Imperator ff. ad Trebell. non est bodie correctus, q. 8. num. 406.
L. Imperator ff. ad Trebell. secundum Bartol. non habet locum, quando quis fuit grauatus restituere extraneis, q. 8. num. 503.
Contrarium, infra num. 511.
L. Imperator ff. ad Trebell. secundum Peregr. habet locum tantum, quando pater fuit grauatus sub conditione, qua tacite inerat, & erat talis, ut non repugnaret, quominus filio, etiam uiuente patre, restitutio fieri posset, q. 8. num. 366.
L. Imperator ff. ad Trebell. semper priuat patrem hereditate, ante tēpus à testatore præscriptum, q. 8. num. 417.
L. Imperator ff. ad Trebell. supponit fideicommissio conditionem additam, si filius honoratus, sui iuris factus fuerit, q. 8. num. 367.
L. miles §. unico contextu ff. de testamentis } declarantur, q. 2.
L. cum antiquitas C. de testamentis } num. 322.
L. militis §. Veteranus ff. de milit. testam. perpenditur, q. 6. num. 248.
L. miles §. unico contextu ff. de testam. ponderatur, q. 2. num. 317.
L. Peto ff. de legat. 2. ponderatur, q. 6. num. 336.
L. placet ff. de acquir. hered. perpenditur, q. 10. num. 19. & infra num. 22.
L. qua extrinsecus ff. de verb. obligat. declaratur, q. 2. num. 411.
L. sancimus C. de testamentis enucleatur, q. 6. num. 240. & 294.
L. si cum militia §. cum ita ff. de compensationibus ponderatur, q. 2. num. 284.
L. si ex duobus ff. de duobus reis } comparantur
L. continuus ff. de verb. oblig. } cum l. qua ex
- trinsecus ff. de verb. oblig. q. 2. num. 412.*
L. si is à quo ff. ut in poss. legat. declaratur, q. 2. num. 253. 315. & 320.
L. si ita scriptum ff. de hered. Instit. q. 2. num. 364.
L. si pater de suis, & legit. perpenditur, q. 1. n. 1080.
L. si post constitutam ff. de constit. ponderatur, q. 8. num. 71. & supra num. 66.
L. si quis incestis ponderatur cum Auth. ibi posita, q. 3. num. 652.
Declara, ut infra num. 707.
L. si quis in tanta C. vñd. vi. aq. locum habet in sceminis, ac maribus, q. 13. num. 9.
L. si verò ff. de duobus reis declaratur, q. 2. n. 424.
L. sticus ff. de manumissis testamento declaratur, q. 2. num. 363.
L. ubi purè ff. ad Trebell. perpenditur, q. 8. n. 368.
L. ultima C. de codicillis ponderatur, q. 6. num. 7. & q. 8. num. 16. & 19.
Reliqua, vide infra in verbo lex.
Lata vocis significatio in fauorabilibus est amplectenda, q. 3. num. 609.
Lectura testamenti est necessaria ad obtinendam immisionem, q. 6. num. 74.
Legata conditionalia, regulariter deficiente conditione, euanescent, q. 10. num. 106.
Legata, & fideicommissa particularia integra sunt præstanda, quando non excedunt dodrantem, q. 8. num. 1064.
Legata, & fideicommissa } ut maneat firma, quando
Fideicommissa } testamentum ex causa præ-
teritionis est irritum iure Authenticonum cau-
tum, q. 7. num. 2.
Legata integra debentur ab herede etiam si hereditas non sit soluendo, quando non confecit inuentarium, q. 8. num. 1106.
Legata integra etiam ultra substantiam testatoris sunt ab herede præstanda, qui non confecit inuentarium, q. 8. num. 975.
Legata res, vel relicta per fideicommissum singulare, à die mortis defuncti, sit legatarij, q. 8. num. 1100.
Et dominium confirmatur à die adita hereditatis, q. 8. num. 1101.
Legata res, una cum reliquo testatoris patrimonio, est legatas io hypothecata, q. 8. num. 1111.
Legatarij, & fideicommissarij debent capere de manu heredis, q. 2. num. 248.
Legatarij, & fideicommissarij particulares præferuntur creditoribus hereditarijs, q. 8. num. 989.
Et multo magis filijs in legitima, num. 990.
Legatarij, & fideicommissarij singulares in rebus legatis præferuntur creditoribus, & heredibus in ipsa legitima, q. 8. num. 1062.
Legatarius, & fideicommissarius singularis, statim post mortem testatoris, rei legata dominum acquirit, q. 8. num. 286.
Legatarij } non sunt legitimi contra-
Fideicommissarij } dictores aduersus heredes

Et verborum.

potentem immisionem, quamvis eorum ius ex eodem testamento appareat, q. 2. num. 247.

Legatario uti legitimo competit saluatum, quamvis de legitimatione non appareat aliter, quam per dictum testatoris, q. 3. num. 306.

Legatarius debet capere de manu baredis, & si propria auctoritate acceperit, tenetur interdicto quorum legatorum, ad rem restituendam, q. 17. num. 17.

Legatarij, aut fideicommissarij pluribus existentibus, si unus solus agnoscat, postea totum consequi, qui teneant, q. 8. num. 231.

Et quomodo intelligantur, num. 244.

Legatarij non competit immissio ex legis nostra beneficio, q. 1. num. 223.

Legatarij pluribus existentibus, quibus separatim eadem rei legata sit, si unus solus eam petat, in solidum consequitur, q. 8. num. 230.

Legatario, & fideicommissario singulari, legis nostra beneficium non competit, q. 8. num. 289.

Legatario, post mortem defuncti, competit rei legata vindicatio, q. 8. num. 287.

Legatarij tres actiones competunt, realis, personalis, hypothecaria, q. 8. num. 294.

Legatario utcumque rei legata dominus sit, competit tamen actio personalis pro re legata acquirenda, q. 8. num. 1113.

Legatarius ante rei legata traditionem, dicitur dominus, q. 11. num. 123.

Legatarius debet capere de manu baredis, q. 8. num. 292.

Legatarius est loco baredis in his, qua personam, non rem respiciunt, q. 17. num. 10.

Contrarium est verum, ut infra num. 30.

Legatarius non refert personam defuncti, perinde ac bareis, q. 17. num. 29.

Legatarius pro re legata, recte agit rei vindicatione, q. 13. num. 133.

Potest tamen recte etiam intentare actionem personalem, num. 134.

Legati de latere, in suis provincijs multa beneficia, Nuntij eia conferre possunt, q. 10. n. 1.

Legati nomine tenetur bareis satisfaci, siue disipet, siue non, q. 1. num. 184.

In quibus hac satisfactio non praeficitur, n. 185.

Legatis modum lex praescribens favorabilis est, q. 3. num. 741.

Legatorum caducitas, quare inuenta, q. 1. num. 4.

Legatorum prouiso, dicitur prouiso Sedis Apostolicae, q. 20. num. 3.

Legatum decem millium factum puilla, si nupsit, & si non nupsit mille tantum, integrum ipsa consequitur, nempe decem millia, etiam si Monasterium fuerit ingressa, q. 8. num. 750.

Contrarium verum, ut si ingreditur, solum mille consequitur, vide num. 771.

Legatum Donatio } ob benemerita est potius restitutum, q. 3. num. 1108.

Institutio } Legatum libertatis sub conditione, ut certa persona decem soluantur, si tempore mortis dicta persona, statu liber erat ad soluendum paratus, etiam ea mortua, consequitur libertatem, nulla facta solutione, q. 10. num. 104.

Secus esset in alijs legatis, num. 105.

Legatum sub conditione, si certa persona solvatur, non debetur, nisi fuerit solutum, etiam si tempore mortis dicta persona legatarius esset ad soluendum paratus, q. 10. num. 105.

Legis aliquod generaliter vetante, & certo in casu permittente, non creditur afferenti, se in tali casu esse, nisi illud probet, q. 3. num. 310.

Legis antiqua per modum regulae procedente lex noua censetur eandem regulam retinere, q. 6. num. 110.

Legis permittente factum poenam non meretur, q. 3. num. 989.

Legis quod prohibetur fieri nequit, q. 3. num. 1115.

Legem Imperator ff. ad Trebell. correclam esse, neque patri administrationem auferri, sed cautionibus locum esse, qui voluerint, q. 8. num. 361.

Et habere locum solum, quando tempus fuit appositum in gratiam onerati, non grauati, qui sentiant, q. 8. num. 163.

Leges eos vocant ab intestato quos defunctum vocaturum arbitrantur, q. 4. num. 83.

Leges laicorum non ligant Clericos, nec eorum bona, q. 3. num. 774.

Declara, ut infra num. 787.

Leges magis consulunt ei, qui sibi ipsi consulere nequit, quam ei qui potest, q. 8. num. 121.

Leges non ligant, nisi subiectos, q. 3. num. 778.

Leges non sunt restringenda ad casus nimis raros, q. 2. num. 294.

Leges non sunt scriptae verbis, sed rebus, q. 10. num. 11. & q. 17. num. 76.

Leges sunt interpretanda, non solum littera attendenda, sed etiam eorum sensu, q. 6. num. 42.

Leges sunt scriptae rebus non verbis, q. 3. nu. 170.

Declara in illis, in quibus agitur de effectu iuris introducendo, siue si agatur de effectu facti.

Legi est subiectus, seu sub lege est, non solum qui ea, qua lex praecipit detrectat implere, sed etiam ille, qui ea tantum, qua lex iubet, est obseruare contentus, q. 3. num. 419.

Legi hac edictali C. de secund. nupt. an derogetur stat. Bonon. q. 3. num. 1004.

Legi hac edictali C. de secund. nupt. statuto derogari potest, si derogatio sit vel expressa, vel statuta verba ita concepta, ut sint incompatibilia cum ipse lege, q. 3. num. 1001.

Legi Imperator ff. ad Trebell. non esse locum, quando culpa in omittendo est commissa, qui teneant, q. 8. num. 475.

Index omnium rerum,

- Legi Imperator ff. ad Trebell. non minus est locus (patre deteriorante) quam absolute alienante, ex communi sententia, q. 8. num. 481.*
- Legi Imperator ff. ad Trebell. nonnulla iura conciliantur, q. 8. num. 526.*
- Legi non est subiectus, qui iustitias legis, non solum implere, sed superare contendens, voluntaria addit ad necessaria, q. 1. num. 420.*
- Legi non potest, quod oculis non subijcitur, q. 6. n. 75.*
- Legi nostra non est locus, ubi de testamento testibus sit fides, q. 6. num. 76.*
- Legi subiectus, seu sub lege dicitur ille, qui timore supplicij, quod lex minatur, non amore iustitiae a malo opere abstinere, q. 3. num. 417.*
- Legi subiectus, seu sub lege ille dicitur, qui nolens obligationem legis subditur illi, quasi cuidam ponderi, q. 3. num. 416.*
- Legibus inferioribus non legatur maiores, q. 3. n. 776.*
- Legis beneficio est indigne, qui contra legem committit, q. 3. num. 991.*
- Legis de essentia est, ut sit secundum rationem, q. 1. num. 121.*
- Legis dispositio cessat, ubi cessat ratio, q. 8. nu. 816.*
- Legis dispositio favorabilis, eos casus complectitur, qui sub lata verborum significatione continentur, q. 8. num. 165.*
- Legis dispositio non debet esse frustratoria, q. 3. num. 390.*
- Legis dispositio non solum complectitur, qua veniunt sub stricta significatione, verum etiam sub lata, si eadem vigeat ratio, q. 4. num. 116.*
- Legis dispositioni, quod est contrarium nullum operatur effectum, q. 1. num. 139.*
- Legis nostra beneficium non habet locum, ubi non habet locum statutum continuans possessionem, q. 7. num. 52.*
- Declaratio, ut infra num. 80.*
- Legis nostra beneficium secundum aliquos non fuisse necessario introductum, sed ad bene esse, q. 1. num. 212.*
- Legis nostra dispositio est favorabilis, q. 6. n. 120.*
- Et q. 8. num. 6.*
- Legis nostra remedium est locus, ubi restitutio fidei commissi pro facta habetur, q. 8. num. 146.*
- Legis pars una, alteram declarat, q. 17. num. 34.*
- Legis verba ubi conveniunt, dispositio quoque convenit, q. 17. num. 2.*
- Legitima ascendentibus est honorabili titulo institutionis relinquenda, q. 3. num. 931.*
- Legitima ascendentibus inutilis potest assignari in pecunia, et fructibus, sicut in descendantibus, q. 3. num. 939.*
- Legitima ascendentibus, miserationis causa debetur, q. 17. num. 332.*
- Legitima debetur ascendentibus eo modo, quo descendantibus, q. 1. num. 910.*
- Legitima debetur, deducto are alieno, q. 17. n. 155.*
- Declaratio, ut infra num. 170.*
- Legitima debetur descendantibus, de iure natura, q. 8. num. 623.*
- Legitima debetur descendantibus etiam si non sint naturales, sed civiles tantum exclusis ascendentibus, q. 3. num. 951.*
- Legitima debetur partibus iure postumo, et natura ordine turbato, non iure naturali, q. 3. n. 955.*
- Legitima debetur statim sequuta morte testatoris, q. 8. num. 919.*
- Legitima debetur tantum iis, qui ab intestato succedere possunt, q. 17. num. 156.*
- Legitima dicitur quota bonorum, q. 8. num. 1043.*
- Legitima est minus debita patri in bonis filij, quam e converso, q. 17. num. 221.*
- Legitima est quota bonorum, non hereditatis, q. 17. num. 150.*
- Et debetur filio, are alieno deducto, num. 151.*
- Declaratio, ut infra num. 161. et 167.*
- Legitima est quota hereditatis, quando filius eam petit cum proportionabili parte onerum, q. 17. num. 163.*
- Legitima est semper a gravato detrahenda, q. 8. num. 869.*
- Legitima, et trebellianica simul coniuncta, non excedunt dimidiam partem, quando legitima non est ultra trientem, q. 8. num. 1002.*
- Legitima ex bonis, particulari fidei commissio subiectis, non detrahatur, q. 8. num. 988.*
- Legitima ex quocunque minimo corpore, pro sua parte debetur, q. 8. num. 847.*
- Nec minima quid res est a iure legitima excepta, q. 8. num. 848.*
- Conceditur tamen ex quadam aequitate, gravato, ut rem aliquam integram pro legitima accipiat, q. 8. num. 849.*
- Declaratio, dummodo id, quod accipis non excedat valorem iuris in alijs rebus comprehensis, n. 851.*
- Legitima filij debetur iure naturali, parentibus vero turbato ordine natura, q. 17. num. 220.*
- Legitima in bonis deportati statim post mortem civilem patris filio debetur, q. 17. num. 188.*
- Legitima minus debetur ascendentibus in bonis filij, quam filijs in bonis ascendentibus, q. 3. n. 916.*
- Legitima non debetur filijs, quamvis pater ingreditur Monasterium, sed mors eius naturalis est expectanda, q. 8. num. 625.*
- Sed contra, infra num. 660.*
- Legitima non debetur in bonis viuentis, q. 17. n. 191.*
- Legitima non debetur matri, qua transiit ad secunda vota in bonis mariti praeiis ad filium, quando supersunt alij filij, vel nepotes ex primo matrimonio, q. 1. num. 943.*
- In bonis autem aliunde ad filium pervenient debetur legitima, etiam si ad secunda vota transierit, q. 1. num. 944.*
- Legitima non debetur parentibus in bonis filij, qui in religione bonorum capaci fuit professus, q. 3. num. 948.*

Et verborum.

- Legitima non detrahatur à filio ex secundo matrimonio equaliter instituto cum secunda uxore, antequam diuidat cum nouerca, sed aqvis portionibus tota diuiditur hereditas, q. 3. num. 985.*
- Legitima non detrahatur de fideicommissis particularibus, q. 8. num. 1061.*
- Rationem, vide infra sub num. 1063.*
- Legitima non detrahatur ex bonis specialiter legatis, vel fideicommissis subiectis, si supersint bona in quibus aequè commodè eam filius consequi possit, q. 8. num. 1044.*
- Legitima nullo modo grauari potest, q. 9. num. 17.*
- Legitima omne onus excludit, ad effectum, ut filius de ea liberè disponat, q. 8. num. 1041.*
- Legitima parentibus non tam arcto iuris vinculo debetur, quàm descendentibus, q. 3. num. 934.*
- Legitima quamuis regulatur à causa intestati, non tamen fit, quin ex testamento debeatur, quatenus filius in ea institutus, q. 17. num. 171.*
- Legitima semper est detrahenda, non obstante quocumque fideicommissio, q. 8. num. 952.*
- Legitima stricto iure non debetur ex certa aliqua re hereditaria, q. 8. num. 846.*
- Legitima titulo honorabili institutionis liberis relinquenda, q. 3. num. 262.*
- Amplia, ut etiam parentibus eodem titulo institutionis sit relinquenda, num. 263.*
- Limita in fratribus, quibus sufficit, ut quocumque titulo relinquatur, num. 264.*
- Legitima, ut possit deduci ex bonis, particulari fideicommissio subiectis, quando non adsunt, libera limitatio est, non regula, q. 8. num. 1066.*
- Legitima, & trebellianica nomine pro concurrenti quantitate grauatus alienare potest, etiam alienatione prohibita, q. 8. num. 920.*
- Legitime in causam suapte natura veniunt quælibet bona fide eliguntur ab herede, q. 8. n. 925.*
- Legitima, in esse diuiso considerata, nullum corpus hereditarium est obnoxium in solidum, q. 8. num. 916.*
- Considerata tamen, vel in esse separato, vel in actu separationis, totum oppositum est dicendum, num. 917.*
- Legitime in fraudem alienata filius reuocare potest, non pater, q. 17. num. 224.*
- Quarelam etiam non preparatam transmittit filius, non pater, num. 225.*
- Legitime nomine, aliqua corpora accipiens, non dicitur in illis excedere, neque tenetur ad purgandum excessum, q. 8. num. 921.*
- Legitima nomine aliquid alienari potest, etiam quando omnia immobilia prohibita sunt alienari, q. 8. num. 1092.*
- Legitima nullum onus, aut grauamen imponi potest, q. 8. num. 868.*
- Legitima separande gratia, non sunt singula corpora diuidenda, sed in vno, vel duobus corporibus, arbitrio boni viri, est eligenda, q. 8. nu. 918.*
- Legitima supplementum debetur ex volente testatoris, quando non prohibuit, ne plus petatur, q. 17. num. 175.*
- Legitima supplementum potest filius petere etiam si pater, certa re filio relicta, iusserit ut tali relicto sit contentus, q. 17. num. 158.*
- Declara, ut infra num. 172.*
- Legitima supplementum, quando pater certam rem legauit, & prohibuit plus petere, debetur contra testamentum, q. 17. num. 173.*
- Legitima, vel trebellianica semper est locus, siue testator notas habeat vires sui patrimonij, siue non, siue hereditas esset quanta, maxima, siue minima, q. 8. num. 970.*
- Legitimam filio deberi statim post emissam professionem patris, non expectata eius morte naturali, qui teneant, q. 17. num. 189.*
- Contrarium magis communem esse, & qui eam tenuerint, num. 190.*
- Legitimam heres in vno, vel pluribus corporibus, eligere potest, q. 8. num. 1042.*
- Legitimam potest filius assignare pater statim post emissam professionem in Monasterio bonorum capace, q. 17. num. 187.*
- Legitimam, ut quotam ab oneribus liberam actus filius consequi nequit, nisi facta omnium liquidatione, & estimatione totius patrimonij testatoris, q. 17. num. 760.*
- Legitimus excludit substitutum sub conditione, si grauatus decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, q. 8. num. 768.*
- Legitima, ac trebellianica nomine dimidiam partem heres alienare potest, q. 8. num. 874.*
- Legitimam, aut trebellianicam non ammittit heres, non confectio inuentario, q. 8. num. 976.*
- Nisi respectu legatariorum, vel fideicommissariorum singularium, num. 977.*
- Legitime imputantur quacumque primo fuerunt alienata, q. 8. num. 850.*
- Legitima ius ab herede transfertur in fideicommissarium si adeat hereditatem cogente fideicommissario, q. 8. num. 319.*
- Legitimata dicitur persona in legis nostre remedio per solam testamenti offensionem, q. 3. num. 581.*
- Legitimatio est fauorabilis, q. 3. num. 613.*
- Præcipuè, quando inter parentes potuit esse matrimonium, num. 614.*
- Item, quando non extat proles ex nuptijs, quo casu legitimatio est pia, num. 615.*
- Legitimatio facta etiam ad feuda non complectitur Ecclesiastica, q. 3. num. 627.*
- Limita si Pontifex vel expressè, vel tacitè legitimauerit etiam ad feuda Ecclesiastica, q. 3. num. 628.*
- Legitimatio non habet locum in feudis ex pacto, & prouidentia, q. 3. num. 632.*
- Legitimatio non tollit delictum patris, sed maculam filiorum, q. 3. num. 668.*

Index omnium rerum,

- Legitimatio persona etiam in iudicijs summarijs ante omnia precedere debet, q. 3. num. 333.*
- Legitimatio persona in quocumque iudicio est necessaria, q. 18. num. 7.*
- Legitimatio persona, quæ respicit fundamentum iudicij in omni possessorio etiam summario est necessaria, q. 3. num. 376.*
- Legitimatio personarum in iudicijs duplex, & quæ, q. 3. num. 375.*
- Legitimatio plenè probatur per instrumentum legitimisationis, q. 3. num. 602.*
- Legitimatio post mortem testatoris, eo tamen iubente, eodem modo competit legis nostræ remedium, quo competet, si ante testatoris mortem fuisset legitimatus, q. 3. num. 621.*
- Legitimatio, quæ ingreditur merita causæ, non est necessaria in iudicio summario legis nostræ, q. 3. num. 577.*
- Legitimationem probare debet, qui agit, ut legitimus, q. 3. num. 541.*
- Legitimationis qualitas, quando est causa, ut quis audiatur debet ab allegante probari, q. 3. num. 350.*
- Legitimatus absolutè equiparatur legitimo, q. 3. num. 514.*
- Legitimatus non immittitur in feuda Ecclesiastica ex legis nostræ remedio, quando legitimatio est simpliciter facta ad feuda, q. 3. num. 625.*
- Legitimatus, quando de illius legitimisatione nulla fit dubitatio, reddit eodem modo testamentum nullum, quo legitime natus, q. 3. num. 910.*
- Legitimatus semel, ad suæ legitimisationis confirmationem, iterum legitimari potest, q. 16. num. 21.*
- Legitimitatis prima forma est matrimonium, cætera posteriores sequuntur, q. 3. num. 620.*
- Legitimitatis questio, quæ in pupillo versatur differtur in pubertatem, & possessio pupillo instituto adiecitur, data cautione, q. 3. num. 508.*
- Etiam in feudis, & maioratibus. Secus si in continenti de illegitimitate constet, & de calumnia agentis, num. 509.*
- Legitimorum appellatione analogicè per posterius veniunt legitimati, q. 3. num. 618.*
- Legitimum se pronunciari, non potest is petere, secundum Innocentium, cui controuersia non mouetur, q. 16. num. 27.*
- Contrarium tamen tenent multi, num. 36.*
- In quantum tamen vera sit Innocentij doctrina, procedit, si petat se declarari legitimum, non verò si petat suam legitimisationem confirmari, ut infra num. 37.*
- Legitimus appellatur per prius natus constante matrimonio, q. 3. num. 619.*
- Legitimus hæres vindicans hæreditatem, excludit institutum sub conditione, si legitimus vendicare noluerit, succedit tamen ab intestato, non ex testamento, q. 7. num. 5.*
- Legitimus in dubio quis præsumitur, non naturalis, q. 3. num. 199.*
- Legum beneficia capacibus sunt concessa, non incapacibus, & odiosis, q. 3. num. 482.*
- Legi beneficia capacibus sunt scripta, q. 1. num. 976.*
- Legum omnium ratio vniuersalis publica est utilitas, q. 1. num. 195.*
- Libelli oblatio est necessaria, & ordinarie est agendum contradicatore veniente post immisionem, q. 6. num. 130.*
- Liberam voluntatē non dicitur habere, qui unum tantum potest velle, q. 3. num. 1176.*
- Liberatio à patria potestate, emancipationis titulo cessante, non præscribitur, neque decem, neque viginti annorum spatio, q. 3. num. 224.*
- Liberatio à patria potestate } secundum multos
Status sui iuris } præscribitur spatio viginti annorum, q. 3. num. 220.*
- Declara hoc verè bona fide supposita, ea verò cessante quadraginta anni sunt necessarij, num. 240. & 241.*
- Liberatio à patria potestate } sine titulo præscribitur
Status sui iuris } bitur spatio quadraginta annorum, q. 3. num. 227. & 248.*
- Liberi omnes nascebantur secundum primæum naturæ statum, q. 3. num. 372.*
- Liberis hominibus nil magis debetur, quàm ut suprema voluntatis liber sit filius, q. 3. num. 2.*
- Liberorum fauor præualeat priuilegio longi temporis, & fauori militari, q. 6. num. 350.*
- Libertas est, ubi Dei spiritus est, q. 3. num. 387.*
- Libertatem consequitur, soluendo hæredi hæredis is cui sub conditione legata libertas, si hæredi soluerit, q. 10. num. 102.*
- Amplia, ut si hæres mortuus sit, & nullus ei successerit, nulli soluendo, libertatem consequatur, num. 103.*
- Limitata causa, limitatum parit effectum, q. 8. num. 770. & 778.*
- Limitata causa limitatum producit effectum, q. 4. num. 22.*
- Limitatio est probanda fundati se in illa, q. 8. num. 960.*
- Limitatio habet locum in correctorijs, licet non habeat locum extensio, q. 3. num. 395.*
- Limitationem probare debet, in ea se fundans, q. 8. num. 1067.*
- Limitationi inherens, debet eius terminos probare, q. 8. num. 1048.*
- Linea diuiditur in puncto, in quo terminatur, q. 2. num. 104.*
- Liquidationis exceptio iuxta quesitum, an competat, dicitur in continenti apparere, iuxta verò quesitum in quibus bonis operetur requirit altam indaginem, sed dubietas stat ex parte actoris, q. 2. num. 244.*
- Liquidationis non facta exceptio secundum aliquos videtur requirere altam indaginem, q. 2. num. 240.*
- Lis nulla inter patrem, & filium esse potest, q. 8. num. 354. & 508.*

Et verborum.

Lis, quando est super titulo, tunc agitur de quasi dominio, q. 18. num. 31.

Lis super possessione non facit reservationem, q. 18. num. 62.

Litem contestare potest, qui in iudicio agere potest, q. 3. num. 1035.

Lites non sunt in longum protrahenda, q. 2. n. 2 14.

Litibus, sumptibusque vexari, est damnum maximi ponderis, q. 8. 449.

Litigiosa res non dicitur ad effectum, ut subrogationi sit locus, etiam si quis habeat notitiam commissionis contra se, nisi etiam citatio fuerit executi, q. 18. num. 15.

Amplia etiam si habeat notitiam citationis decreta, dum tamen ea non fuerit executi, num. 16.

Declara, quantum ad reum, non quantum ad favorem actoris, in eius enim odium pendentia litis inducitur per impetrationem commissionis, et citationem decretam, num. 17.

Litigiosa res tunc dicitur, quando agitur de dominio, vel quasi, q. 18. num. 32.

Non autem dicitur litigiosa, quando controuersia est super sola possessione, num. 33.

Quod etiam est verum, si fuisset actum remedio adipiscenda, quod haberet ad mixtam causam proprietatis, num. 34.

Etiam si in dicto remedio esset cognoscendum de titulo, et proprietate, num. 35.

Litigiosi vitium tollitur Principis auctoritate, et Papa videtur voluisse disponere, de beneficio etiam litigioso, quando in litteris, facta est mentio litis, q. 19. num. 65.

Litigiosum beneficium si a Papa concedatur nemini sit pratudicium, q. 18. num. 3.

Litigiosum dicitur beneficium per solam citationem a Iudice competenti factam, et si citatio esset obtenta ab asserto Procuratore, cum promissione de rato, q. 18. num. 13. et 14.

Litigiosum non efficitur beneficium per litem calumniosam, quando notorie constat de calumnia, q. 18. num. 18.

Litigiosum, ut quid dicatur, necesse est, ut super titulo principaliter agatur, q. 18. num. 16.

Litis contestatio constituit in mora, q. 3. nu. 1036.

Litterarum Apostolicarum executio, non admittit appellationem, q. 19. num. 122. et 123.

Amplia, ut num. 124.

Litterarum Apostolicarum executio, non est retardanda sub pretextu, quod beneficium sit de iure patronatus, nisi de eo in actis constet, q. 19. num. 58.

Litterarum ignarus super testamento transigere potest, q. 6. num. 79.

Littera Apostolica habent executionem paratam, absque alia iustificatione, quando gratia fuit concessa motu proprio, q. 19. num. 51.

Littera Apostolica in forma dignum, non sunt a primo executore executioni demandanda, si re-

periat prouisum non idoneum, q. 19. num. 82.

Imò neque a secundo ullo modo beneficium conferri potest, quamuis primus intra triginta dies non contulerit, si tamen fecerit exanimari prouidendum, num. 83.

Littera Apostolica ligant manum Iudici, et partibus ad aliter iudicandum, vel opponendum, q. 19. num. 4.

Littera Apostolica non mandantur executioni, si ex parte opponentis afferatur exceptio probata, vel in continenti probabilis, per quam ius actoris probabiliter excludatur, q. 19. num. 98.

Littera Apostolica non mittitur executioni, quando in ipsis adest clausula committatur ordinario in forma dignum, qua executioni non sit demandata, q. 19. num. 73.

Littera Apostolica non sunt executioni demandanda, quando executio fuit per Breue Apostolicum suspensa, donec declararetur quid obseruandum esset super primis litteris, parte citata, et audita, si post ultimum Breue non fuit adhibita aliqua cause cognitio, q. 19. num. 99.

Si verò post secundas litteras, prima fuerunt declarata iustificata, locus est executioni, nu. 101.

Littera Apostolica non sunt exequenda, quando in illis non narrantur necessaria, q. 19. num. 86.

Littera Apostolica non sunt exequenda, quando presentatus a patrono non narrauit alium ab eodem fuisse presentatum, q. 19. num. 98.

Littera Apostolica ob reuerentiam habent executionem paratam, q. 18. num. 2.

Littera Apostolica ob reuerentiam, qua illis debetur, habent executionem paratam ad instar beneficii legis nostre, q. 19. num. 2.

Limita, ut in num. 73. et multis seqq.

Amplia, in quibuscunque litteris, siue in forma brevis, siue in forma bulla, vel alias quoquo modo ab ipso Pontifice emanatis, nisi illa ferant in corpore limitationem, num. 3.

Littera Apostolica, postquam fuerunt iustificata, habent executionem paratam, q. 19. num. 102.

Littera Apostolica, quando fuerant declarata iustificata, et fuit relaxata executio, effectui demandantur, non obstante, quod pars aduersa, se grauata pretendens, obtinuerit a Summo Pontifice, causam appellationis committi, cum clausula (parito Breui arbitrio Iudicis,) q. 19. num. 112.

Littera Apostolica, quando sumus in beneficio iurispatronatus, in quo a patronis inter se dissentientibus plures fuerunt presentati, deinde unus illorum, lite pendente, litteras impetrauit, non mandantur effectui, nisi parte citata, causa discussa, et appellatione admissa, alioqui possessio dicitur attentata, q. 19. num. 84.

Littera Apostolica sunt executioni demandanda, etiam si causa fuerit commissa exequenda arbitrio Rota, q. 19. num. 34.

Limiti-

Index omnium rerum,

- Limita*, si executio Brevis ex redacta ad arbitrium Rota, & aduersus immisionem allegentur aliqua valde probabilia, licet non sufficienter probata, tunc enim est locus arbitrio, & impeditur executio, num. 15. & 16.
- Littera Apostolica* sunt executioni demandanda, quamuis obtenta, lite pendente, q. 19. num. 61.
- Littera Apostolica* vulnerata per sententiam Auditoris Camera, non habent executionem paratam, sed via ordinaria agendum, q. 19. num. 115.
- Littera Apostolica*, vitio attentatorum notari non possunt, q. 19. num. 62.
- Littera collationis* alicuius beneficii ab Ordinario emanata, habent executionem paratam ad instar remedii legis nostrae, q. 20. num. 8.
- Fallit, ut infra num. 10.
- Littera* in forma dignam non faciunt executorem gratia facta, sed cognitorem gratia facienda, q. 19. num. 76.
- Ideo non potest de beneficio providere, nisi praemissa causa cognitione, & vocato possessore, eiusque defensoribus, num. 77.
- Littera* legatorum dicuntur Apostolica, q. 20. num. 4.
- Littera* motus proprii executioni demandantur, etiam si mensis in quo vacarunt beneficia, esset ordinarius, q. 19. num. 55.
- Littera* motus proprii, quando conferunt beneficium, quod vacauit in mense ordinarii, sustinentur in vim praeventionis, q. 19. num. 56.
- Littera* propter abolitionem, vel rasuram, non debent iudicari falsa, q. 1. num. 229.
- Declara si abolitio non sit in parte suspecta, num. 230.
- Littera Summi Pontificis*, concessa in vim resignationis, non sunt exequenda, si resignatio fuerit conditionalis, neque conditio impleta, q. 19. num. 126.
- Amplia, ut si executor decreuerit mandatum de immittendo, locus sit appellationi, num. 227.
- Litteras* recipiens, in quibus asseritur debitor, censetur debitum fateri, si non contradicit, q. 1. num. 133.
- Litteris* Apostolicis constitutus quis ad providendum in forma dignum, cum clausula (vocatis vocandis) assumit partes Iudicis ordinarii, & procedit seruatis seruandis, ita ut ab eius processu detur appellatio etiam suspensiva, q. 19. num. 74.
- Amplia etiam si in litteris Apostolicis adsit clausula (appellatione remota,) num. 75.
- Litteris* obtentis in vim resignationis, conceditur mandatum de immittendo perinde, ac reliquis, q. 19. num. 117.
- Limita*, ut num. 126. & 127.
- Amplia, ut num. 121. & 125.
- Locatus* mortis, non cessat possessio coloni, q. 13. num. 51.
- Loco* alterius positus per omnia eum representat, q. 5. num. 4.
- Lucrum* ex turpi causa factum spectat ad Fiscum, q. 3. num. 1131.
- Lucrum* factum a femina occasione concubitus, an, & quando ad Fiscum spectet, q. 3. num. 1132.
- Lucrum* non admittitur inter eas personas, inter quas est turpe, q. 3. num. 1119.
- Lex* a nouo legislatore antiquata; deinde circa eandem materiam denuo lata, dicitur formaliter noua, q. 1. num. 22.
- Lex* nulli procuratorum ff. de transactionibus explicatur, q. 1. num. 23.
- Lex*, cessante eius opportuna Reipublicae moderatione, definit lex esse, q. 1. num. 177.
- Lex* corrigens in uno relatiuorum habet locum in alio, q. 3. num. 749.
- Lex* corrigens intelligitur secundum terminos legis correctae, q. 17. num. 32.
- Lex* de aliquo loquens, de verè tali est intelligenda non abusuè, q. 3. num. 138.
- Lex* finalis C. de bonis, quae liberis ponderatur, q. 3. num. 426.
- Lex* generaliter, & simpliciter loquens, generaliter, & simpliciter est intelligenda, q. 9. num. 60.
- Lex* Imperator ff. ad Trebell. quibus rationibus correctae suadeatur, q. 8. num. 357.
- Lex* ita interpretanda, ne sequatur absurdum, q. 6. num. 81.
- Lex* loquens in casu simplici non habet locum in mixto, q. 3. num. 525.
- Lex* non exequitur aliquod iniustum, aut irritum, q. 3. num. 136.
- Lex* non exequitur, quod nullum est, q. 3. num. 428.
- Lex* nostra immisionem concedit soli venienti ex testamento, q. 3. num. 27.
- Lex* nostra non est correctoria, sed solum exorbitans, vel limitatoria, q. 6. num. 119.
- Lex* omnia complecti nequit, q. 2. num. 261.
- Lex* omnis in opportuna Reipublicae moderatione consistit, q. 1. num. 176.
- Lex* quandoque testamenti nomine continetur, q. 3. num. 562.
- Lex*, quod non dicit, nec nos dicere debemus, q. 4. num. 26. & q. 8. num. 186. 290. 543. & 807. & q. 13. num. 1. & q. 17. num. 18. & 35.
- Lex* recipit interpretationem à Rubr. cui subijcitur, q. 6. num. 1.
- Lex* refertur ad ea, quae probabiliter, atque ut plurimum contingere solent, q. 9. num. 74.
- Lex* si quis necandi C. ad l. Corn. de sicar. perpenditur in illis verbis, aggressus, aggressusue, q. 13. num. 3. & infra num. 15.
- Lex* succedit in locum testamenti, ideo cessat quando spes est testamentarii heredis, q. 4. num. 84.
- Lex* supplens defectum solemnitatum in locum illarum succedit, q. 6. num. 176.
- Lex* ubi non distinguit nec nos distinguere debemus, q. 7. num. 165.

Et verborum.

M

M Agis concedendum si non conceditur, ergo neque quod minus, q. 4. num. 70.
Maioratu in uniuersitate bonorum existente, nihil quod ad maioratum pertineat, alienari potest, q. 8. num. 929.
Mandatum ad hereditatem adeundam adimpletur etiam agnoscendo bonorum possessionem, q. 6. num. 103.
Mandatum concessum in forma dignum, non mandatur executioni, quando fuit narrata vacatio per resignationem, & dubitatur an ea fuerit valida, donec resoluitur articulus, an resignatio fuerit valida, q. 19. num. 137.
Mandatum cum libera, complectitur ea, que requirunt speciale mandatum, q. 15. num. 47.
 Non tamen ea, que requirunt singulare, nu. 48.
Mandatum de immittendo datur subrogato gratiosè in beneficio notoriè reseruato absque iustificatione gratia, probata solum possessione defuncti, & clericatu subrogati, q. 18. num. 109.
 Declara, amplius, & limita prout in sequentibus numeris.
Mandatum de manutenendo, quando executor nulliter processit, datur ijs, qui ante immisionem ab eo factam possidebant, q. 19. num. 10.
Mandatum de occidendo presumitur, si famulus aliquem in continente interficiat post Domini alloquutionem, q. 1. num. 81.
Mandatum est strictè interpretandum, q. 6. n. 104.
Mania aliquos occupat, omnemque usum rationis adimit, q. 3. num. 75.
Mania laborans, nec testari potest, nec contrabare, q. 3. num. 77.
Mania secundum Ciceronem mentis cecitas appellatur, q. 3. num. 76.
Manumissione, seruorum, & legitimaciones sunt actus pii, q. 3. num. 617.
Manuentio competit aduersus possessionem Instrumentalem, quando Iudex nulliter processit, q. 18. num. 101.
Manuentio datur ei, qui ante immisionem possidebat, quando executor nulliter processit, q. 19. num. 10.
Manuentio illi conceditur, qui per plures testes suam possessionem probauit, q. 8. num. 161.
Manuentio non datur spoliato etià si Iudex nulliter, & de facto processerit, quando se habuit pro spoliato, q. 19. num. 81.
Manutionis in iudicio, is obtinet, qui per testes numero plures, suam possessionem probauit, q. 8. num. 161.
Maritus agens contra uxorem de adulterio, si probet violatam pudicitiam, ex osculo non obtinet, licet obtenturus fuisset, si accusasset de pudicitia violata, q. 16. num. 6.

Masculinum in terminis legis nostre, concipit femininum, q. 13. num. 13.
Masculinum in testamento non concipit femininum, quando testator de utroque separato mentionem habuit. Si verò ulterius disponendo, loquutus fuerit per verba masculinum importan-
 tia, in secundo casu masculinum concipit femininum, q. 13. num. 18.
Masculinum non concipit femininum in materia, in qua est facienda stricta interpretatio, q. 13. num. 2.
 Sed contra num. 6. & 14.
Masculinum non concipit femininum, quando expressa interponitur differentia inter vnum, & alterum, q. 13. num. 16.
Masculinum regulariter concipit femininum, q. 13. num. 5.
 Amplius etiam in materia odiosa, & pœnali, n. 6.
 Declara, si odium sit rationabile, & indifferens, n. 7.
 Precipue, si lex loquatur per adiectiuum, non verò substantiuum, num. 8.
Mater, qua relictis filijs ex primo matrimonio, transiit ad secundas nuptias, non potest plus secundo viro relinquere, quam uni ex filijs primi matrimonij, cui minimè dederit, q. 1. n. 265.
Mater, qua transiit ad secunda vota, si aliquid ei in testamento filij fuit legatum, nihil ultra rem legatam legitima nomine pretendere potest, q. 3. num. 945.
 Et hoc est precipue verum si ante factum testamentum mater transuerat ad secunda vota, n. 946.
Mater presumitur illud velle filio praterito, in cuius puerperio decessit, quod eodem instituto voluisset, q. 4. num. 161.
Matrem considerare casum, quo filius ante illam moriatur, leges abhorrent, q. 17. num. 219.
Matrimonij spiritualis, maior est fauor, quam carnalis, q. 8. num. 743.
Matrimonium solo consensu inducitur, q. 3. n. 356.
Matrimonium tamquam quid facti non presumitur, q. 3. num. 353.
Matrimonium, ut inducatur qualis consensus sit necessarius, q. 3. num. 358.
Melioramenta facta super bonis Ecclesie, non veniunt in facultate testandi concessa à Pontifice, q. 3. num. 1051.
Melioramentis in genere probatis datur terminus ad liquidandum, q. 2. num. 297.
Melioramentorum exceptio nullo modo probata non impedit, aut retardat immisionem, q. 2. n. 296.
Melioramentorum affirmatio, factorum super bonis Ecclesie, non potest pretendi ab heredibus beneficiati meliorantis, q. 3. num. 1052.
Menoch. auctoritas conf. 295. num. 19. declaratur, & impugnatur, q. 8. num. 993.
Memoria
 Imaginatio seu fantasia } sunt precipue facultates anime,
 Rationatio } q. 3. num. 74.
 Me.

Index omnium rerum;

Memoria vsum totalem aliqui ob morbum, vel senium perdidit, q. 3. num. 73.
Mens testatoris, post eius mortem, ex coniecturis est elicienda, q. 9. num. 22.
Mente capti } aut plenè tales sunt, aut minus
Furiosi } plenè, q. 3. num. 67.
Mentem insanam non arguit unica coniectura, sed plures sunt necessariae, q. 3. num. 60.
Mentem magis, quàm iuris subtilitatem attendimus in interpretandis ultimis voluntatibus, q. 9. num. 21.
Mentis insane signa, q. 3. num. 59.
Mentis sana, & prudentia signa, q. 3. num. 61.
Mentis sana, quis dicatur. Vide sane mentis.
Mentis vitio laborantes non omnes sunt intestabiles, sed qui mente omnino carent, q. 3. num. 51.
Miles armata militia, nec donare, nec legare, nec promittere potest suæ concubina, nec eam instituere, q. 3. num. 1116.
Declara, ut infra num. 1128.
Miles armata militia, ob facultatem disponendi quocumque velit modo, releuatur ab onere solemnitatum in actû adhibendarum, q. 12. num. 29.
Miles caelestis militia, & armata in quibus equiparentur, q. 3. num. 1118.
Miles cum duobus testamentis decedere potest, q. 14. num. 42.
Miles
Doct̃or } propter merita concubinae donare possunt, q. 3. num. 1109.
Aduocatus }
Clericus }
Declara, ut valeat donatio in quantum merita aequivalent, secus in quantum donatio excedit, num. 1110.
Hoc autem an aequiualeant cognoscere spectat ad Iudicis arbitrium, num. 1111.
Debetque de his meritis constare aliter, quàm per assertionem donantis, aut instituentis, num. 1112.
Miles ex tempore, & ad tempus testari potest, q. 9. num. 8.
Miles in rebus, quæ ad eundem uti militem spectant, est veluti pater familias, q. 8. num. 387.
Miles nō potest à concubina institui. Vide Clericus.
Milites caelestis militia concubinae donare, aut instituere eam nequeunt, q. 3. num. 1119.
Milites Hierosolimitani, etiā si habeant priuilegiū Conclauistarum, testari nequeunt, q. 3. num. 38.
Milites Hierosolimitani, etiam non claustrales, sed professi cōmenda testari nequeunt, q. 3. num. 40.
Milites Hierosolimitani non solum non possunt testari de bonis, quæ ad eos peruenerunt intuitu religionis, verum neque de patrimonialibus, aut aliunde quaesitis, q. 3. num. 37.
Milites Hierosolimitani testari nequeunt, q. 3. num. 35.
Milites Hierosolimitani verè sunt religiosi, q. 3. num. 36.
Milites nostri temporis, quādo non fruuntur priuilegio, ut concubina donare nequeant, q. 3. num. 1133.

Milites omnes togata militia } concubina sua do-
Doct̃or } nare nequeunt, ne-
Aduocatus } que eam instituere,
q. 3. num. 1121.
Amplia etiam in licentato, num. 1122.
Amplia etiam in Notario, num. 1123.
Declara, ut infra num. 1128.
Milites professi cōmenda habent velle, & nolle, q. 3. num. 41.
Fallit in militibus Hierosolimitanis, num. 42.
Missio ex beneficio legis nostræ non est angustius temporum coarctanda, q. 1. num. 258.
Modica non curantur, q. 2. num. 6.
Modicum spatium inter stipulationem, & sp̃sionem esse admodum breue videtur, q. 2. num. 403.
Modicum tempus dicitur, quod post condemnationem reis indulgetur, q. 2. num. 257.
Modum non curamus, dummodo habeamus effectum, quādo effectus est causa modi, q. 8. num. 646.
Monachi, & regulares omnes, etiam Prælati testari prohibentur, q. 3. num. 27.
Monachi nouitij ex testamento, an competat immissio. Vide nouitij.
Monachi professi ex testamento non competit immissio, quando constat vel in continenti probatur professio, q. 3. num. 1143.
Monachi ut singuli, nullius rei sunt domini, sed tantum ut vniuersi, q. 17. num. 202.
Monacho instituto, bona dicuntur potius delata Monasterio, quàm Monaco instituto, q. 10. num. 7.
Monacho instituto bona Monasterio acquiruntur, absque aliquo facto Monachi, cuius persona non habetur in consideratione, q. 10. num. 6.
Monacho professio solus Papa testandi facultatem concedere potest, q. 3. num. 42.
Monacho quicquid post professionem acquiritur, continuo fit Monasterij, ut ne momento quidem tēporis penes Monachum resideat, q. 3. num. 1027.
Monachorum solatium est, ut plura bona illos sequantur, Monasterio communicanda, q. 8. num. 699.
Monachus ante professionem, cogitans de ingressu, potest libere de bonis suis testari, q. 17. num. 206.
Monachus equiparatur seruo, ut eo modo eius bona in Monasterium transferantur, quo serui in Dominum, q. 8. num. 789.
Declara, Monachum equiparari seruo, quando hoc est utilius Monasterio, num. 790.
Monachus dominij in particulari est incapax, nō in communi, q. 8. num. 702.
Monachus emittendo professionem, dicitur ciuilit̃er mori, q. 12. num. 36.
Et post professionem equiparatur seruo, num. 37.
Et tunc non dicitur habere nec velle, nec nolle, num. 38.
Monachus Episcopus facit fructus suos in vita, & de eis disponere potest, non minus quàm secularis, q. 3. num. 1062.

Mo-

Et verborum.

Monachus Episcopus habet dispositionem rerum Ecclesiasticarum dum viuit, q. 3. num. 1063.
 Declara, ut possit disponere de fructibus, vel de pecunia ex fructibus exacta, non autem de rebus pecunia emptis nisi constet emptas fuisse ad effectum donandi, vel alterius contemplatione, num. 1064.
 Monachus est in potestate Abbatis, q. 3. nu. 1155.
 Monachus etiam Episcopus, vel Prelatus testari nequit, q. 3. num. 34.
 Monachus existens in Monasterio bonorum capaci, retinet iura sanguinis, suavitatis, nobilitatis, proximitatis in gradu, & dum viuit agnationem conseruat, q. 8. num. 685.
 Monachus factus Episcopus non absoluitur à voto paupertatis, q. 3. num. 1019.
 Monachus in foro Ecclesiastico est conueniendus, q. 8. num. 664.
 Monachus magis gaudet dominio rerum suarum alijs Communicato, quàm si solus frueretur, q. 17. num. 103.
 Monachus nihil proprij habere potest, sed totum Monasterio acquirit, q. 8. num. 676.
 Monachus non amittit testamenti factionem passuam, q. 8. num. 791.
 Monachus non dicitur naturaliter mortuus, q. 8. num. 609.
 Monachus non habet velle, aut nolle, q. 3. nu. 1154.
 Monachus non habetur pro mortuo, quantum ad sperandam suorum maiorum successionem, q. 17. num. 213.
 Monachus nouitius an possit testari. Vide nouitius.
 Monachus nouitius nondum professus testari potest etiam in praiuditium Monasterij, in quo vult profiteri, q. 3. num. 31.
 Monachus ob quas rationes testari nequeat, q. 3. num. 1156.
 Monachus per professionem omnia transtulit in manus Monasterij, q. 3. num. 29.
 Monachus professus non habet nec velle, nec nolle, q. 3. num. 28.
 Monachus profitendo transfit in potestatem Abbatis, q. 3. num. 31.
 Monachus per professionem dicitur mortuus mudo, & soli Deo viuere, q. 8. num. 785.
 Monachus per professionem omnia sua in Monasterium transfert, q. 3. num. 1153.
 Monachus per votum abdicat à se arbitrium propriæ voluntatis, & omnes facultates, q. 3. n. 30.
 Monachus post professionem aliquarum rerum non potest esse Dominus, q. 3. num. 1026.
 Monachus qualiter seruo aequiparetur, q. 8. n. 700.
 Monachus, qui transtulit bona in Monasterium, dicitur illis frui cū alijs Monachis, q. 8. n. 698.
 Monachus seruo aequiparatur, q. 8. num. 677.
 Declara, ut infra num. 700.
 Monachus, stante statuto exclusiuo sæminarum,

fauore agnationis, admittitur ad earum exclusionem, q. 8. num. 735.
 Monachus, stante statuto exclusiuo sæminarum propter agnatos, admittitur ad sæminarum exclusionem, q. 8. num. 686.
 Monachus succedit in fideicomisso, fauore agnationis relicto, etiam ubi alienatio extra familiam prohibita, q. 8. num. 795.
 Hoc idem in maioratu, locum habet non habente iurisdictionem annexam, q. 8. num. 796.
 Monasterij fauor non debet impedire, manifestam voluntatem testatoris, q. 8. num. 757.
 Monasterio cui ex persona Monachi fideicommissum sit relictum, competit immissio ex lege nostra, etiam nulla facta restitutione, q. 8. nu. 797.
 Monasterio potiusquàm Monacho dicitur bona delata, quādo Monachus fuit institutus, q. 10. n. 7.
 Monasterio, recta via, bona acquiruntur ipsius Monacho instituto, absque aliquo facto Monachi, cuius persona non habetur in consideratione, q. 10. num. 6.
 Monasterio repudiante, ad quem ex persona grauati fideicommissum spectaret, statim substitutus admittitur, q. 8. num. 711.
 Monasterium admittitur in fundo, quando seruitium potest praestari per interpositam personam, durante vita Vassalli, qui in Monasterio fuerit professus, q. 8. num. 682.
 Monasterium admittitur in maioratu, non habente annexam iurisdictionem, durante vita Monachi, illud obtinentis q. 8. num. 681.
 Monasterium, ex persona Monachi instituti, recte legis nostre beneficium intendat, q. 10. num. 5.
 Declara, ut infra num. 11.
 Monasterium excludit omnes ascendentes professi à legitima, q. 3. num. 952.
 Monasterium excludit substitutum, quando ex persona grauati est loco hæredis, q. 8. num. 705.
 Monasterium facit deficere conditionem, si grauatus sine filijs decesserit, q. 3. num. 951.
 Monasterium habetur loco filij, quantum ad effectum succedendi, & excludendi substitutum, q. 8. num. 782.
 Monasterium, hæreditatem delatam ex persona Monachi instituti, eo etiam inuito, adire potest, q. 10. num. 8.
 Monasterium ingrediens non amittit iura succedendi, q. 8. num. 792.
 Monasterium ingrediens transfert in illud bona, perinde ac arrogatus in arroganti, q. 8. n. 788.
 Monasterium ingressus, dicitur mortuus ciuilitate, q. 8. num. 626.
 Monasterium Monialium magis pium reputatur, quàm Monachorum, q. 14. num. 49.
 Monasterium secundum Menochium, in fideicomisso tantum admittitur, quando Monachus ante ingressum successerat, secus si post ingressum veniat casus fideicommissi, q. 8. n. 786.
 X x x

Index omnium rerum,

- Contrarium**, ut admittatur *Monasteriū* etiam quando casus euenit post ingressum *Monasterij*, est crebrius receptum, [num.787.](#)
- Monasterium** succedit loco filij, [q.3.num.949.](#)
- Monasterium**, ut per eū excludatur substitutus, debet succedere, quando *Monasterium* debet venire loco filij ad substitutum perpetuo excludendum, secus si agatur de substituto excludendo, durante vita grauati, [q.8.num.722.](#)
- Monasterium**, ut sit loco filij, est priuilegium, quod alijs non prodest, [q.8.num.707.](#)
- Mora**, seu interuallum modici temporis, non infert praiudicium, [q.2.num.7.](#)
- Morales actus** recipiunt speciem à fine intento, non ab eo, quod sequitur per accidēs [q.8.n.766.](#)
- Morbi** plures cerebrum percutientes dantur, qui ab humore melancholico peccante tanquam à fonte proueniunt, [q.1.num.68.](#)
- Mori posse** citius eum, qui legitimam sperat, quàm cum in cuius bonis speratur, attenditur, si pater pratendat legitimam in bonis filij, non è conuerso, [q.17.num.215. & 217.](#)
- Moribus** bonis dispositio contraria est nulla, [q.8.num.741.](#)
- Declarat**, ut [num.760.](#)
- Mors** ciuilis eundem operatur effectum, quem naturalis, respectu deuolutionem bonorum ad substitutum, quando grauatus ingreditur *Monasterium* bonorum incapax, [q.8.num.640.](#)
- Declarat**, ut non operetur eundem effectum absolute, sed quantum ad intentum testatoris, ut primò vocatus praeferatur substituto, quatenus ipse capax, [q.8.num.641.](#)
- Mors** ciuilis, ficta est, non vera, [q.8.num.614.](#)
- Mors** ciuilis non equiparatur naturali, in conditionibus implendis, [q.8.num.617.](#)
- Mors** ciuilis, ubi non parit eundē effectum, quem naturalis, non idē de ea dicitur, quod de naturali, [q.17.num.214.](#)
- Mors** ciuilis, cui facta est subrogatio probanda est à petente immissionem, & sat est unicus testis, de publica voce, & fama, [q.18.num.9.](#)
- Mors** naturalis attenditur in substitutione, quando grauatus sub conditione mortis sine filijs, filios habens, *Monasterium* incapax ingreditur, si verò non habeat filios, attenditur mors ciuilis, [q.8.num.643.](#)
- Mors** naturalis grauati sub conditione mortis, expectanda est, quando in religione capaci in communi, fuit professus, [q.8.num.714.](#)
- Mors** omnia soluit, [q.3.num.404. & q.8.num.673.](#)
- Morte** ciuili idē dicitur, quod de morte naturali, quādo ex ciuili resultat idē effectus, [q.8.n.639.](#)
- Mortem** aduenturam, indubitatum est, [q.8.n.618.](#)
- Mortis** appellatione concurrente identitate rationis, venit etiam ciuilis, [q.8.num.636.](#)
- Mortis** appellatione in dubio intelligitur de naturali, [q.8.num.606.](#)
- Declarat**, ut infra [num.648.](#)
- Mortis** conditio, de naturali est intelligenda, [q.8.num.794.](#)
- Mortis** conditio fideicommisso apposta non dicitur purificata per deportationem grauati, [q.8.num.628.](#)
- Mortis** tempus est incertum, [q.1.num.822.](#)
- Mortuus** apud hostes fingitur mortuus hora praambula captiuitatis, [q.3.num.1072.](#)
- Motu proprio**, quando gratia fuit concessa habet executionem paratam absque aliqua iustificatione, [q.19.num.51.](#)
- Motu proprio**, quando gratia fuit concessa, is, qui eam obtinuit non tenetur aliquid iustificare ex contentis in Breui, [q.5.num.8.](#)
- Motu proprio**, si aliqua gratia concessa omnia à Sanctissimo expressa, vera praesumuntur, [q.19.num.52.](#)
- Siue motus proprius emanauerit ad instantiā partis siue ex mera Principis liberalitate, [num.53.](#)
- Motus proprii** ea est vis, ut quamuis in litteris legatur clausula (sicut accepimus) enus probandi contrarium transferatur in aduersarium, [q.19.num.54.](#)
- Motus proprii** littera executioni demandantur, etiam si mensis in quo vacarunt beneficia esset ordinarius, [q.19.num.55.](#)
- Sustinentur enim in vim prauectionis, [num.56.](#)
- Mox** importat tempus paucissimum [q.2.num.121.](#)
- Mulier** dando dotem viro, dicitur alienare, si sit tuto cautū, ut vir dotem lucretur, [q.3.n.1041.](#)
- Mulier** dotata in bonis fideicommisso subiectis ad tuendam dotem ex beneficio Authent. res quae C. commun. deleg. habet fundatam intentionem in negatiua, alia bona non existisse libera, [q.8.num.963.](#)
- Mulier**, quae non petijt tutorem suis filijs, vel intra annum non suscepit tutelam, non excusatur ob iuris ignorantiam, [q.12.num.14.](#)
- Mulier**, quae transiit ad secunda vota, non petito tutore filijs, non excusatur ob iuris ignorantiam, [q.12.num.15.](#)
- Mutatio** non praesumitur, [q.6.num.261.](#)
- Mutationem** allegās eā probare debet, [q.6.n.264.](#)

N

- N** Arrata in gratia à Principe obtenta regulariter sunt iustificanda, [q.5.num.12.](#)
- Natalibus** clari ex legum dictamine debent diuitijs affluere, non verò obscuri, [q.3.num.670.](#)
- Naturales** appellantur quos sola natura genuit, non honestas coniugij, [q.1.num.453.](#)
- Naturales** filij dicuntur, qui ex coniunctione à lege non approbata nascuntur, [q.3.num.452.](#)
- Natus** ante institutionem, quem testator cum testaretur credebat in vtero haerē, rectē institutus, quamuis testator dixerit se eum instituere, quem

Et verborum.

- quem filia in utero gestabat, & verba ad eum tantum directa videantur, qui post testamentum factum nascetur, q. 7. num. 26.
- Natus in figura matrimonij, ut sit filius, est praesumptio iuris, & de iure, q. 4. num. 91.
- Navis in separatas tabulas dissecta, deinde ex eisdem tabulis iterum contexta formaliter eadem non est, sed alia, q. 1. num. 19.
- Declarare, ut num. 23. & 24.
- Nefarij, & incestuosi voces, saepe confunduntur, q. 3. num. 476.
- Negans, aëtori necessaria ad suam intentionem fundandam, non tenetur ad probandum, q. 8. n. 821.
- Negare, vel affirmare, de uno quoque est verum, q. 6. num. 333.
- Negotio, quando dicatur in continenti reuocata. Vide in continenti.
- Negationem, vel positionem dicitur in continenti Confessionem si reuocare, qui continuando orationem, vel negat quo factus, vel fatetur, quod negavit, q. 2. num. 362.
- Negatiua est difficilissima, quinimò impossibilis probationis, q. 8. num. 1051.
- Negatiua, in qua reus se fundare potest, quot modis consideretur, q. 8. num. 885.
- Negatiua nunquam est probanda, habenti praesumptionem pro se, q. 8. num. 949.
- Negatiua, quae resultat in affirmatiuam, regulatur uti affirmatiua, q. 8. num. 843.
- Negatiua quomodo probetur, q. 8. nu. 945. & 946.
- Negatiua, ut alia bona in hereditate non fuerint, probatur per coniecturam, si testator in testamento alia bona non expresserit, q. 8. num. 950.
- Negatiua probatio, contraria probatione colliditur, q. 8. num. 947.
- Negatiuam debet probare, qui se fundat in ea, q. 8. num. 839.
- Declarare, ut infra num. 886. 888. & 889.
- Negatiuam probare debet, qui ea vititur in formam verae exceptionis, q. 8. num. 887.
- Secus si ea vitatur in formam improprie exceptionis, prout est intentionis exclusio, num. 890.
- Negatiuam probare debet, qui praesumptionem habet contra se, q. 8. num. 891.
- Negatiuam probare debet, se fundans in ea, q. 8. num. 1074.
- Negato, quod minus esset negandum, censetur etiam negatum, quod magis venit negandum, q. 8. num. 125.
- Negligens res restituendas fraudem non euitat, quamuis aequè negligat suas, q. 8. num. 482.
- Negligentia unius, alteri praeiudicare non debet, q. 8. num. 206.
- Nemo dat, quod non habet, q. 1. num. 10.
- Nemo plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat, q. 8. num. 156.
- Nemo potest facere quin leges locum habeant in suo testamento, q. 3. num. 992. & q. 17. num. 55.
- Nemo potest facere, ut leges non habeant locum in suo testamento, q. 4. num. 195.
- Nepos à filio spurio susceptus ex iustis nuptijs est verè legitimus, q. 3. num. 693.
- Nepos ex filio spurio uti nepos non potest institui, q. 3. num. 691.
- Nepos ex filio spurio, uti nepos spurius est, ut productus legitimus est, q. 3. num. 695.
- Nepos legitime natus ex filio spurio a quo non potest esse legitimus, q. 3. num. 636.
- Nepos legitimus ex filio naturali ab a quo institui potest, q. 3. num. 663.
- Nepos legitimus ex filio spurio, equiparatur nepoti legitimo ex filio naturali, q. 3. num. 662.
- Nepos causatiue est instituendus, filius autem praesens, q. 3. num. 909.
- Nepos natus ex filio legitimo ex damnato coitu dicitur spurius attenta coniunctione patris non aui, q. 3. num. 692.
- Nepos non debet inhabilitari odio paterno, q. 3. num. 679.
- Nepos primum gradum obtinens praeteritus, eodem modo facit nullum, quo positus in primo gradu, q. 3. num. 908.
- Nepos venit sub lege loquente de filio, q. 8. nu. 12.
- Nepotem legitimum ex filio spurio non posse ab a quo institui, qui teneant, q. 3. num. 660.
- Contrariam sententiam veriorum, & crebrius receptam, & qui eam teneant, num. 661.
- Nepotes ex filio spurio dicuntur proficisci à complexa damnato aui, q. 3. num. 657.
- Nepotis legitimi respectu non datur vitium, neque in a quo, neque in patre, q. 3. num. 664.
- Nepotis qualitas proficiscitur à generatione aui coniuncta cum generatione patris, q. 3. nu. 644.
- Nihil & aliquid in infinitum distant, q. 8. n. 479.
- Non entis nulla sunt qualitates, q. 1. num. 641.
- Notorio heredi testamentario legis nostra beneficium competit q. 4. num. 88.
- Notorium est duplex facti, & iuris, q. 4. num. 17.
- Notorium faciunt acta publica, q. 2. num. 250.
- Notorium illud dicitur, quod venit ex praesumptione iuris, & de iure, q. 4. num. 90.
- Notorium qualiter in hoc iudicio sit necessarium, q. 9. num. 51.
- Notorium, quando aliqua ex causa offuscatur non operatur suos effectus, q. 2. num. 129.
- Notorium quid dicatur, q. 4. num. 36.
- Novitij ex testamento competunt immixtio, q. 3. n. 1142.
- Novitio bona delata post licitum egressum à Priori religione, dum est in secunda novitius, neque prima religionis videntur, neque posterioris, q. 3. num. 1157.
- Novitius in secunda religione, si in priori fuerit professus, testari nequit, q. 3. num. 1166.
- Novitius in secunda religione tenetur obtemperare Abbati secunda religionis, non tamen dicitur libertatem recuperasse, q. 3. num. 1167.

Index omnium rerum,

Novitius magis tenetur obtemperare Abbati, quam patri naturali, q. 1. num. 1170.
Novitius testari potest de illis, quæ actu, vel habitu habet, & testamentum ab eo factum valet, q. 3. num. 1146.
Declara, ut infra num. 1165.
Nudi nascimur, & retri omni inopes. q. 8. n. 841.
Nullitas, de qua non apparet ex actis, non impedit executionem, q. 2. num. 69.
Fallit, si possit in continenti probari, num. 70.
Nullitas donationis facta ab Ecclesia non potest allegari ab iniusto detentore contra donatarium, si talis nullitas locum habeat solum Ecclesia volente, q. 3. num. 1135.
Nullitas sententia dicitur in continenti probari, si intra illud tempus probetur, intra quod solet examinari executio, q. 2. num. 359.
Nullitas sententia in iure consistens, quando non dubitatur de facto dicitur in continenti probabilis, q. 2. num. 358.
Nullitas sententia non dicitur in continenti probari, si statim cognosci non potest, q. 2. nu. 360.
Nullitatis exceptio adversus tres sententias est prohibita, q. 2. num. 71.
Fallit, si talis nullitas in cōtinēti probetur, n. 74.
Nullitatis exceptio non impedit subrogato gratiosæ immisionem, q. 18. num. 31.
Amplia, ut num. 32. & 33.
Nullitas testamenti ob impotentiam testatoris, non est proportionata ad impedendam immisionem ex lege nostra, sed tantum ne detur circuitus inutilis, q. 1. num. 169.
Nullitatis exceptio altam indaginem requirens, non impedit legis nostræ beneficium, q. 3. n. 559.
Nullitatis exceptio non probata in continenti non impedit remedium legis nostræ, q. 6. num. 111.
Nullitatis exceptio, quando ob altam indaginem non admittitur alius saltem operatur, ut victor antequam executionem consequatur, debeat dare fideiussorem de restituendo, q. 2. num. 75.
Nullum ab initio ex defectu potestatis, tractu temporis, non convalidatur, q. 1. num. 292.
Nullum, & inutile, quod est per se, rescissione non eget, q. 3. num. 845.
Nullum, quod est nihil est, q. 1. num. 864.
Declara, ut supra num. 164.
Nullum, quod est non parit effectum validum, q. 1. num. 1126.
Nullum quod est, non recipit executionem à lege, q. 1. num. 428.
Nullum, quod est nullum operatur effectum, quando de tali nullitate constat, secus si non constet, & apparentia sufficiat, q. 3. num. 161.
Nullum, quod est pro nibilo habetur, q. 1. nu. 110.
Nunc, multa de hac dictione. Vide, q. 2. à num. 95, usque ad 107.
Nunciatio nō remittitur præstita cautione, si nuncians dicat, bodie cōstat, bodie agatur, q. 2. n. 82.

Nuntij in suis provincijs, multa beneficia conferre possunt, q. 20. num. 1.
Nuper significat tēpus propinquū præteriti proprie accepto, respicitque solum præteritū, q. 2. n. 113.
Nuptia prima longa ceteris sunt favorabiliores, q. 7. num. 56.

O

Obligatio est vinculum, quo necessitate astringimur, q. 1. num. 24.
Obligatio inter patrem, & filium, hoc tempore occasione aduentionē consistere potest, q. 8. n. 400.
Obligatio non datur ad impossibile, q. 3. nu. 809.
Obligatio non datur, ubi non datur plurium consensus, q. 14. num. 67.
Obligatio pro dote à filio accepta restituenda bonis patris inhaeret, & cum eis transit in quemcumque successorem, q. 1. num. 152.
Obligationem, sui favore factam, quilibet remittere potest, q. 14. num. 62.
Observantia pro declaratione ultimarum voluntatum, maximi est ponderis, q. 9. num. 34.
Obsides amittunt dominium eorum, qua domi relinquuntur, q. 1. num. 25.
Obsides dum sunt in obstagio Fisco acquiruntur, q. 1. num. 24.
Obsides, quando sint verè tales, & quando captivi equiparentur, & sic quando testari possint, q. 1. num. 26.
Obsides testari nequeant, q. 1. num. 23.
Occasio, & causa sæpè confunduntur, & unum per alio accipitur, q. 1. num. 155.
Oculata fide agitur in remedio legis nostræ, q. 3. num. 150. & q. 17. num. 100.
Et non admittuntur probationes altam indaginem requirentes, q. 2. num. 185.
Oculata fide, quando sit procedendum, q. 2. n. 186.
Oculata fide, ubi proceditur, & Iudicium est summarium, nō potest aliud coadiuvare, q. 3. n. 529.
Oculus legis ex mente Bald. sicut oculus Dei omnia intuetur, q. 3. num. 117.
Odiosa sunt restringenda, q. 8. num. 279.
Officium Iudicis concurret in remedio legis nostræ, q. 1. num. 156.
Officium Iudicis implorare potest, qui agere est prohibitus, q. 4. num. 60.
Officium Iudicis nobile ubique imploratur, ubi deficit actio, & equitas subest, q. 4. num. 59.
Olim. Vide quondam,
Omissio inventarij nō releuat fideicommissarium ab onere probandi, q. 8. num. 972.
Releuat tamen legatarios, num. 973.
Omnino hac vox importat sine distinctione, & omni casu, q. 8. n. 461. Item, importat omni tēpore, n. 462. Item facit, ut executio sit parata, n. 463.
Onus filio impositum, ut si fiat Monachus, hereditatem restituat, secundum Bald. non valet, q. 8. num. 744.
Onus Institutioni appositum, per quod institutus retra-

Et verborum .

*retrahitur a vita contemplativa, pro non appo-
sito habetur, q. 8. num. 718.*

Amplia, ut num. 719.

Declarat, ut num. 752.

*Onus unde quis sentit, contrario commodo com-
pensari debet, q. 1. num. 14.*

*Opera hominis, in quantum ducitur Spiritu san-
cto, dicuntur opera Spiritus sancti, q. 1. n. 421.*

*Opera nostra sunt culpabilia, secundum quod fi-
nis est culpabilis, q. 8. num. 767.*

*Opinio communis, quando non sit tenenda, remis-
sit, q. 2. num. 157.*

*Opinio est tenenda, quae melioribus est munita ra-
tionibus, q. 8. num. 469.*

*Opinionem, non veritati standum in dependentibus
ab animo, q. 17. num. 147.*

*Oppositiones in iuramentis presumuntur litis dis-
ferenda gratia, q. 1. num. 43.*

*Ordinari est agendum, quando tum agentis, tum
excipientis intentio est dubia, q. 6. num. 147.*

*Ordinario remedio ubi est locus, cessat extraordi-
narium, q. 8. num. 516.*

*Ordinarius in beneficiis iurispatronatus stante,
praesentatione, habet idem ius, quod in reser-
uatis Summus Pontifex, q. 20. num. 26.*

*Ordinarius in non reservatis habet parem potesta-
tem, quam Summus Pontifex, q. 10. num. 9.*

*Oris aperitio habilitat, ut quis possit audire, non
obstante clausula sublata, non tamen ut immis-
sio subrogati a Principe interim impediri pos-
sit, q. 4. num. 9.*

*Ossendit testamentum non alij legis nostra bene-
ficii competit, q. 8. num. 158.*

*Declarat, ut sufficiat offendere quid, quod veniat
sub lata appellatione testamenti, q. 8. num. 170.*

*Ossensio testamenti in iudicio legis nostra est ne-
cessaria, q. 3. num. 862.*

P

P*acta non servant, laedit fidem contra natura-
lem aequitatem, q. 12. num. 9.*

*Pañum appositum iuxta contractum dicitur pars
contractus, q. 2. num. 1.*

*Pañum de futura successione, etiam iuramento
firmatum, non valet, q. 8. num. 763.*

*Pañum de non succedendo factum a Monacho,
antequam fieret Monachus est servandum,
etiam post Monachatum, q. 1. num. 796.*

*Pañum de non succedendo non valet, nisi consen-
sus illius de cuius hereditate agitur, daret us-
que ad mortem, q. 14. num. 72.*

*Pañum de non succedendo patri, ut valeat requi-
rit perseverantiam patris, usque ad mortem,
q. 14. num. 64.*

Pañum de non succedendo, valet, q. 8. num. 764.

*Pañum de retrovendo ad inducendum suspici-
onem usurariae prauitatis, quando dicatur*

factum in continenti, q. 1. num. 445.

*Pañum de retrovendo, quando dicatur in con-
tinenti appositum, q. 2. num. 428.*

*Pañum de retrovendo, vel ut res sit inempta,
quando dicatur in continenti ipsi alienationi
appositum, q. 2. num. 432.*

*Pañum dicitur in continenti appositum, quando
partes non dum habuerunt contractum pro ab-
solutio, q. 2. num. 438.*

*Papa conferendo beneficium litigiosum nulli facit
praeiudicium, q. 18. num. 1.*

*Papa in rebus Ecclesiarum plenissimam habet po-
testatem, q. 3. num. 1029.*

*Papa manum apponens facit beneficium afflic-
tum, q. 20. num. 13.*

*Non tamen hoc habet locum in beneficio iuris-
patronatus, num. 34. et 35.*

Papa non attentat, q. 19. num. 61.

*Papa potest concurrere cum omnibus ordinarijs
collatoribus, q. 19. num. 57.*

*Papa scienter disponit etiam contra naturam be-
neficii, q. 18. num. 74.*

*Papa, quando narrata serie, disponit contra ius,
censetur disponere remoto iuris obstaculo, q. 18.
num. 75.*

*Papa si vult potest legitimare, ad fructus etiam ex
pañto, et providentia, q. 1. num. 611.*

*Papa videtur voluisse disponere de beneficio etiam
litigioso, quando in litteris facta est mentio li-
tis, q. 19. num. 65.*

*Papa dispositio, quae secundum regulas iuris com-
munis, non potest subsistere, sustinetur ex vo-
luntate eiusdem, quando scienter disponit,
q. 18. num. 71.*

*Parentes a filijs in testamento praeiteriti recte im-
pugnant testamentum, q. 3. num. 912.*

*Parentes omnia, quae illorum sunt, liberis ex voto
parant, q. 4. num. 150.*

Declarat, ut infra num. 178.

*Parenti, filio in castrensi instituto repudiante, le-
gis nostra remedium competit, q. 4. num. 42.*

*Parenti in legitima instituto, legis nostra bene-
ficii non competit (vivente filio in religione
profisso) sed solum post mortem naturalem,
q. 17. num. 209.*

*Parentum naturale votum est filijs thesauriza-
re, q. 8. num. 385.*

*Parentum votum est, ut bona ad eorum posteros
perueniant, q. 1. num. 431.*

Pars mensurat totum, q. 2. num. 96.

*Pars sunt aliquid non esse, et inutile esse, q. 8.
num. 940.*

Pars hereditatis importat quotam, q. 8. num. 588.

*Pars hereditatis intelligitur quota resultans ex
varietate unciarum, et triens, semis, quadrans,
q. 17. num. 31.*

*Partes per concursum, et non ab initio sunt in-
ter se coniunctas, q. 3. num. 143.*

Xxx 3 Pars.

Index omnium rerum,

Partis quoad partem ius idem dicitur, quod totiusque, quod totum, q. 2. num. 283. & 923.

Declara, ut num. 297.

Pater, à quo ob dilapidationem, bona fideicommissa subiecta à filiis auferuntur, priuatur quoque usufructu, q. 8. num. 566.

Pater adulterum in turpitudine deprehensum in continenti impune occidere potest, q. 2. num. 84.

Pater cogitur emancipare filium, quando agnouit legatum factum cum onere emancipandi filium, q. 8. num. 415.

Pater de bonis aduentitijs à filio acquisitis iure Digestorum, ita poterat disponere, ut vel ipsum filium acquirentem, priuare posset, q. 8. n. 365.

Pater de iure Digestorum non tenebatur filio cauere, q. 8. num. 359.

Secus iure Codicis, & Authenticorum, nu. 360.

Pater descendentes cessantibus filio succedit, q. 3. num. 431.

Pater dissipans bona, ad filium spectantia, quando ob paternam reuerentiam excusetur, q. 8. n. 327.

Pater dissipans bona filio restituenda, cogitur ante fideicommissi tempus, restituere, etiam si valde diues sit, q. 8. num. 425.

Pater, dolose alienans bona fideicommissa subiecta, omnium consensu, ante euentum conditionis, aut temporis fideicommissi, cogitur filio restituere, q. 8. num. 471.

Pater } qui per filium, vel seruum fiunt
Dominus } heredes, non admittuntur in pupillari facta his verbis, quisquis mihi heres eritis & filio meo heres esto, q. 10. num. 3.

Pater } succedentes ex persona filij, aut
Dominus } serui instituti, non dicuntur scripti heredes, q. 10. num. 16.

Pater familias cum testamento decedere potest, q. 3. num. 1081.

Pater filij infantis nomine, hereditatem adire potest, q. 10. num. 42.

Pater (filio repudiante hereditatem) etiam ex causa Castrensis, vel quasi delatam, fit heres, ac si ab initio ipse fuisset institutus, q. 10. num. 52.

Et in tali casu ei recte competit legis nostrae remedium, num. 53.

Pater fructuarius bonorum filij, non praestat cautionem, prout alij fructuarij, q. 2. num. 401.

Pater grauatus fideicommissa ad fauorem filij, repudians hereditatem, cogitur adire, & statim restituere, q. 8. num. 379.

Pater habet usufructum hereditatis, in qua filius fuit institutus immediate à legis auctoritate, quae illum patria potestate tribuit, q. 10. n. 30.

Pater hoc tempore occasione ad ventitorum potest obligari filio, q. 8. num. 400.

Pater in bonis aduentitijs filij est legitimus administrator, & habet usufructum, q. 8. nu. 371.

Pater in dubio praesumitur legitimus, q. 3. nu. 204.

Pater in hereditate filio familias ex causa Ca-

strensis, vel quasi delata (filio non repudiante) nullum ius habet, q. 10. num. 48.

Pater in poenam delicti filium spurium instituere prohibetur, q. 1. num. 614.

Pater, ne fideicommissi seruandi gratia, filiis, satisfacet, iure codicis, pro regula est traditum, q. 8. num. 396.

Fallit si testator, satisfactionem exigi disposuerit, num. 397.

Fallit secundo, quando pater, vel mater grauati ab uxore, vel viro, ad secundas nuptias transferint, num. 398.

Pater non fit legitimus administrator, nisi per adiectionem filij, quia filio quaeritur proprietas, & patri usufructus, q. 10. num. 40.

Pater non habet usufructum hereditatis, in qua filius est institutus ex iudicio testatoris immediate & per se, sed mediate & per accidens, q. 10. num. 29.

Pater, post emissam professionem in Monasterio bonorum capaci, portiones legitimas, filiis assignare potest, q. 17. num. 187.

Pater qui postliminio redijt consequitur quicquid à filio medio tempore fuit acquisitum, q. 3. n. 1090.

Pater potest impune alienare bona filij, quorum est legitimus administrator, & filius ab acquirentibus quidem recuperare potest, non vero contra patrem agere, q. 8. num. 427. & 431.

Pater pro filio pupillo, & meicapro testari potest iure speciali contra regulas iuris, q. 7. num. 91.

Patr quando dicatur in continenti filiam in adulterio occidisse, q. 2. num. 440.

Pater, qui abutitur patria potestate, corrumpendi, & effundendi patrimonij licentia, priuatur administratione, q. 8. num. 529.

Declara, ut infra num. 551.

Pater, qui transiit ad secunda vota non potest plus relinquere secunda uxori quam relinquerit uni ex filiis primi matrimonij cui minimum dederit, q. 3. num. 966.

Pater, recentiori iure, potest cum filiis contrahere, non tamen cogitur, q. 8. num. 402.

Pater repudians, cogitur adire, & restituere hereditatem filio fideicommissario, ante conditionis euentum, q. 8. num. 453.

Pater, repudiante filio, licentiam habet sibi hereditatem adire, & omne lucrum, siue damnum in suam habere fortunam, q. 10. num. 44. & 51.

Amplia etiam in hereditate ex causa peculij Castrensis, vel quasi, ut infra num. 47.

Limita ampliationem, ut infra num. 50.

Pater restituitur aduersus inofficiosam filij donationem, q. 3. num. 256.

Pater, si multis bonis, sua fidei commissis dissipatis, satisfactionem offerat, pro euitanda restitutione, non est audiendus, q. 8. num. 424.

Pater simpliciter alienans bona filio ex fideicommissa restituenda, cogitur ex multorum sententia,

Et verborum.

tia, ante fideicommissi conditionem, ea restituere, *q. 8. num. 434.*
 Pater tenetur omnia sua bona obligare pro restitutione dotis, *q. 3. num. 151.*
 Pater uni ex filiis non potest plus relinquere, quam alij ex statu Mediolanen. *q. 3. num. 731.*
 Paterna hereditas, quando filius (viuentis patre) homicidium commiserat, & eo mortuo, formatur inquisitio contra filium, & condemnatur in penam confiscationis, non pertinet ad Fiscum, si ante cōdēnationem, nō fuit adita, *q. 10. n. 142.*
 Patre discipate bona filio restituenda, potest filius restitutionem pretendere ante tempus fideicommissi, *q. 8. num. 420.*
 Neque pater offerendo satisfactionem, aut inuentarium potest restitutionem effugere, *num. 421.*
 Patre dissipante bona filiorum, quorum legitimus est administrator, aufertur administratio ab eo, *q. 8. num. 181.*
 Dissipante vero propria, filij tamen ex fideicommissio restituenda, aufertur ab eodem possessio, & datur liberis, ita tamen, ut pater inde alatur, *num. 182.*
 Dissipante tandem propria, & libera, aufertur quantum pro liberorum alimentis est necessarium, & illis assignatur, *num. 383.*
 Patre gravato ad restituendum filio cum clausula, ut ad eum perveniat, prinde est ac si dictum ut restitueret filio, cum sui iuris fuerit, *q. 8. num. 410.*
 Patrem amittere etiam usufructum, quando ex Imperator ff. ad Trebel. cogitur restituere, qui tenent, *q. 8. num. 576.*
 Patrem cogi, ante conditionis eventum, filio restituere, multis repugnat regulis iuris, quibus non repugnaret, si extraneus esset, *q. 8. n. 507.*
 Patri administrationem ex dispositione legis Imperator non auferri & dictam legem correctam esse, sed cautionibus locum esse, qui voluerint, *q. 8. num. 361.*
 Eandem legem habere locum solum, quando tempus fuit appositum in gratiam honorati, non vero gravati, qui sentiant, *num. 362.*
 Patri agenti administratio pro hereditate, in qua filius nostra remedium pro hereditate, in qua filius nostri remedium, si ut bares nomine proprio agat, *q. 10. num. 32.*
 Fallit, si hereditas referatur ad peculium eaferens, vel quasi tunc enim neque ut legitimus administrator, neque ut bares, hoc beneficium intendere potest, *num. 31.*
 Fallit secundo, in bonis quasitis à filio Clerico, *num. 14.*
 Amplia limitationem, ut habeat locum, non solum in bonis acquisitis ratione Clericatus, sed quoquomodo ad eum perveniant, *num. 35.*
 Amplia secundo, dictam limitationem etiam in Clerico in minoribus constituto, *num. 36.*

Fallit tertio, in hereditate filij emancipati, *n. 37.*
 Patri offerenti filium legitimatum non creditur, *q. 3. num. 215.*
 Fallit, si aliunde de legitimatione aliqua constaret, ita ut saltem quæsitio an legitimus, aliam requiratur indaginem, *num. 216.*
 Patri agenti alimenta sunt à filio præstanda, *q. 8. num. 577.*
 Patri, post aditam hereditatem à filio, omnia iura directa, atque utilia acquiruntur, secundum illud ius, quo totum patri acquirebatur, *q. 10. num. 24.*
 Patri, quando ex persona filij est bares, & verus dominus futurus acquirenda hereditatis, legis nostra remedium competit, *q. 10. num. 21.*
 Declara, quando hereditas à filio est adita, secus ea nondum adita, *num. 23.*
 Patri, quando ex persona filij instituti, solum usufructum conficitur, non competit legis nostra remedium, *q. 10. num. 25.*
 Declara, ut infra *num. 32.*
 Patri, quando filius institutus nondum adiit, aut repudiavit hereditatem, nullo modo legis nostra beneficium competit, neque ut bares, neque ut administratori, *q. 10. num. 39.*
 Fallit, ut infra *num. 42.*
 Patri, quando filius institutus repudiavit hereditatem, legis nostra remedium competit pro hereditate, in qua filius fuerat institutus, *q. 10. n. 41.*
 Declara, ut infra *num. 41.*
 Patria potestas quanto tempore præscribatur, *q. 3. num. 210. 240. 241. & 248.*
 Patria potestate, per emancipationem, cessante, cessat quoque in patre acquisitio usufructus, & legitima administratio, *q. 10. num. 38.*
 Patria potestati præscribitur spatium viginii annorum, *q. 1. num. 253.*
 Patris incapacitas non debet nocere filio ex bis, quæ descendunt aliunde, quam ex persona patris, *q. 3. num. 665.*
 Patris macula non nocet filio in illis, quæ per filium sibi, & non patri acquiruntur, *q. 10. 676.*
 Pauperes, ab aliquo nominandi in testamenti substituti, non dicuntur scripti, *q. 15. num. 3.*
 Pauperibus incertis institutis, si nullum in patria testatoris existat Xenon, Episcopus de iure co-dicis, hereditatem adit, & pauperibus distribuit, *q. 15. num. 7.*
 Paupertas magis presumitur, quam divitiæ, *q. 8. num. 840.*
 Paupertatem, patronus probare debet, si petat alimenta à libero, *q. 8. num. 1035.*
 Paupertatem probare debet, qui alium rejicit tanquam pauperem, *q. 8. num. 1014.*
 Paupertatem probare debet, qui in ea se fundat, *q. 8. num. 841.*
 Paupertatem probare debet, qui ob eam se excusat ab onere, *q. 8. num. 1033.*

Pec-

Index omnium rerum,

Peccata non veniunt Deo volente, sed Deo per-
mittente, q. 4. num. 112.
Peccatum licet à Deo permittatur, fit tamen sine
Deo, q. 4. num. 117.
Peculium aduentitium de iure Digestorum, abso-
lutè ad patrem spectabat, q. 8. num. 374.
Peculium non raro seruis conceditur, q. 1. num. 317.
Peculium pater concedit filio, & tacita, & ex-
pressa voluntate, q. 1. num. 212.
Peculium profectitium parentis est, non filij, q. 3.
num. 218.
Pena namque, ubi fideicommissum est relictum,
pencil à voluntate grauati, seruanti prae-
ceptum testatoris fideicommissum irritare, non
si ruanti efficere, ut sit efficax, q. 8. num. 679.
Perfectum satis in iure dicitur, quod de iure aequè
ac perfectum valet, q. 6. num. 106.
Permissa à lege humana, qua tamen diuina pruden-
tia vindicantur, non dicuntur à lege hu-
mana probari, sed ab ea permitti quasi dirige-
re nequeat, q. 4. num. 126.
Permissum, quod venit à nobis, potest dici sine no-
bis fieri, secus si veniat effectiue, q. 4. num. 125.
Permissum illud dicitur, quod sequitur ex permisso,
si non requirit aliud factum extrinsecum,
q. 8. num. 693.
Permutatio concessa, censetur etiam concessus
rigor, si ad rem permutatam, ubi sequatur
eius ratio, q. 1. num. 1011.
Perplexitas, seu repugnantia in testamento ta-
li, ob quam est impossibile intelligere quid tes-
tator voluerit, testamentum vitiat, non tamen
ea repugnantia, qua prouenit à conditione, vel
onere impossibili, quia talis conditio, seu onus
vitatur, & non vitatur, q. 17. num. 140.
Pertinacis Imperatoris oratio à capitolino relata,
q. 6. num. 198.
Petens ultra suam portionem, secundum aliquos,
in totum succumbit, q. 8. num. 222.
At secundum vniuersum solum succumbit in parte
sibi debita, num. 223.
Petitio hereditatis datur fideicommissario aduer-
sus heredem, dum retinet res restitutioni obno-
xiat, licet non concedatur heredi, si possessionem
semel obtinuerit, q. 8. num. 104.
Petitio hereditatis non competit contra possiden-
tem particulari titulo, q. 1. num. 80.
Petitio hereditatis praescribitur spatio triginta
annorum, q. 8. num. 212.
Petitio hereditatis, quomodo differat à beneficio
legis nostrae, q. 3. num. 454.
Petitio hereditatis solum spatio triginta annorum,
sepius, q. 1. num. 78.
Petitio hereditatis, titulo singulari dato potest so-
lari spatio trium, decem, & viginti annorum,
q. 1. num. 81.
Petitio multa videtur exceptio requirens altam
indaginem, q. 2. num. 101.

Petitio partis incerta, non sustinetur, nisi ex cau-
sa, q. 8. num. 221.
Petitory merita, ubi perpenduntur, est ordinariè
agendum, q. 1. num. 138.
Petitorium respiciens non impedit legis nostra be-
neficium, q. 1. num. 487.
Pia causa, in codicillis iure directo institui potest,
q. 11. num. 1.
Pia causa dua, quae aequè pie sint, si fuerint insti-
tuta in duobus testamentis, amba admittuntur,
q. 14. num. 10.
Pia causa fauor, praeualeat fauori rei, q. 14. num. 12.
Pia causa fauore in dubio est iudicandum, q. 14.
num. 44.
Pia causa, si supposita communi opinione, ut filius
familias eius fauore testari possit cum consensu
patri) ex testamento cum dicto consensu factò
legis nostra beneficium competit, q. 3. num. 419.
Pignus acceptum ab herede in eum contractum
quem defunctus celebrauerat, per restitutionem
non transit in fideicommissarium, q. 8. num. 72.
Pij causae duobus, in duobus diuersis testamentis
instituitur, inter quae dubium sit, quodnam sit po-
sterius, causa magis pia praefertur, q. 14. num. 47.
Vnde si duo Monasteria instituta, alterum Mo-
nialium, alterum Monachorum, praefertur Mo-
nasterium Monialium, num. 48.
Plebiscitis non ligabantur patricij, & senatores,
q. 1. num. 777.
Plura frustra addibentur, ubi pauciora suffi-
ciunt, q. 1. num. 216.
Declara, ut num. 220.
Plures eandem rem in solidum consequi nequeunt,
q. 1. num. 801.
Plures vocati simpliciter, intelliguntur vocati
pro virili, q. 8. num. 218.
Pluribus, cum diuersis testamentis venientibus,
inter quos non constat, quodnam posterius sit,
omnes simul admittendos esse, qui sentiant. Con-
trarium, tamen verius, q. 14. num. 11. infra n. 19.
Pluribus datis, qui simul praeferre possint, si
vnus petat solum pro sua parte, petere debere,
& etiam specificare pro qua agat, qui teneant,
q. 8. num. 210.
Et quomodo intelligantur, num. 216. & 218.
Pluribus, eodem gradu, vocatis, non potest vnus
totam substantiam consequi, donec alij possint
adire, q. 8. num. 219.
Pluribus, ex diuersis testamentis, immisionem
petentibus, in quibus non constat quodnam po-
sterius, nullus admittitur, q. 14. num. 19.
Ampha, ex mente Grati, ut num. 22. licet auctor
non probet, num. 10. & infra.
Limita, ut infra num. 17.
Limita secundo, ut infra num. 18.
Limita tertio, in testamento militis, ut infra n. 42.
Limita quarto, si in altero testamentorum pia
causa fuerit instituta, ut infra num. 41.

Et verborum.

Amplia, limitationem etiam si pia causa concurrat cum possidente, ut infra num. 51.
Limita, si in altero testamentorum, bora sit adscripta, illud enim praualeat, num. 51.
Pluribus ex fideicommisso vocatis, si unus solus totum petat, praestita cautione de restituendo ceteris suam partem, si, & quando eam petierint, recte secundum aliquos, totum consequitur, q. 8. num. 263.
Contrarium tamen, ut suam tantum partem consequi possit de iure verius videtur, num. 264.
Prior tamen sententia sustineri posse videtur, si non tanquam ius actu habens in eas partes, quae alios respiciunt, velit eas, ut dominus vindicare, sed tanquam ius habens in spe, & cuius intersit eas partes auferri ab iniusto possessore, & a se ipso custodiri, velit eas, data cautione pro eo, quod sua interest, obtinere, q. 8. num. 265.
Tutius tamen prior sententia sustinetur, si unus agat pro parte respiciente fideicommissarios, non ut veniens de iure Ciuili, sed ut bonorum possessionem secundum tabulas, tunc enim praestita cautione, partes etiam alios respicientes, optime consequitur, q. 8. num. 266.
Pluribus ex testamento vocatis, & verbis tantum coniunctis, si unus tantum agat, suam virilem portionem solummodo consequitur, q. 8. n. 232.
Stante tamen aliorum repudiatione, vel incapacitate solidum consequitur, num. 240.
Pluribus ex testamento vocatis, nullo modo coniunctis, si unus tantum agat, solum suam virilem partem consequi potest, q. 8. num. 237.
Pluribus extantibus ad quos idem ius spectet, potest unus suam partem prosequi, quamuis alij sileant, q. 8. num. 203.
Pluribus heredibus, vel fideicommissariis vocatis, si unus solus agnoscat, & agat, qua cautela debeat uti, ut totum patrimonium consequatur, q. 8. num. 268.
Pluribus vocatis si re, & verbis coniuncti sint, vel re tantum, & unus solus agnoscat, vel petat, totum consequitur, q. 8. num. 241.
Plus petens eo, quod sibi debetur, iure veteri in poenam amittebat etiam illud, quod sibi debetur, q. 8. num. 208.
Hodie longe minorem poenam patitur, nu. 209.
Poenalia, & exorbitantia, strictam admittunt interpretationem, q. 8. num. 497.
Declara, ut num. 517.
Poenalia, & odiosa sunt restringenda, q. 3. nu. 710.
Poenalia quamuis strictam recipiant interpretationem non tamen excluduntur casus sub eadem ratione comprehensi, q. 8. num. 517.
Poenam non meretur, quod factum est lege permittente, q. 1. num. 989.
Ponens, qui venit ad reuocandam suam positionem intra tres dies, dicitur in continenti reuocare, q. 2. num. 373.

Positio non potest reuocari, etiam si non fuerit redata in scriptis, q. 2. num. 367.
Positio, quando dicatur in continenti reuocata, Vide ponens.
Positionem, qui negauit, in ea se fundare non potest, q. 2. num. 58.
Falsis, si negatione in continenti reuocauerit, n. 59.
Positionibus, seu articulis non potest negari responsio, q. 14. num. 14.
Positionis confessio non nocet ei, qui in continenti reuocauit eam, etiam non probato errore, q. 2. n. 60.
Positionis responsio, quando dicatur in continenti reuocata. Vide in continenti.
Posse dicimur, quod iure possumus, q. 3. num. 145.
Possessio a defuncto in heredem a statuto continuata est solum ciuili, q. 18. num. 102.
Possessio quam habebat defunctus per subrogationem continuatur in subrogatum, q. 18. nu. 103.
Cum omni iure, quod circa eam habebat praedecessor, num. 104.
Possessio ad effectum tantum implenda usucapionis a defuncto in heredem continuatur non absolute, & simpliciter, q. 4. num. 127.
Possessio capta in vim Breuis de capienda possessione nomine Camera, de mandato Auditoris Camera, qui, iustificato Breui, ruit, & recte processerit, priuat anteriorem possessorem sua possessione, q. 19. num. 60.
Possessio Ciuili qualibet per negligentiam decem annorum amittitur, q. 3. num. 259.
Possessio capta, alio possidente, est nulla, & infecta, q. 11. num. 110.
Possessio continuata per statutum, cessante apprehensione, ciuilissima appellatur, q. 13. num. 127.
Non differt tamen a ciuili, nisi in modo acquirendi, & ideo eisdem operatur effectus, nu. 122.
Possessio defuncti a subrogato non est probanda, si probetur illi debuisse illico possidere, q. 18. n. 42.
Possessio defuncti in legis nostrae remedio est probanda, q. 4. num. 157.
Possessio defuncti in subrogatione gratuita est probanda tempore mortis eius, cui facta subrogatio, q. 18. num. 8.
Possessio defuncti regulariter non continuatur in filio heredem, q. 4. num. 171. & 176.
Possessio detenta a tutore nomine pupilli, non interruptitur per pupilli mortem, quia tutoris interest, ut possit reddere rationem, q. 13. n. 51.
Possessio eius, qui possidet alieno nomine, & corpore, non interruptitur per eius mortem, sed in heredem sine aliquo facto transit, q. 13. nn. 52.
Quod in possessione per seruum peculiarem principaliter locum habet, trahitur etiam ad tutorem, quia illius interest, ut possit reddere rationem, num. 53.
Possessio est facti, & animi, q. 1. num. 190.
Possessio, & custodia hereditatis iacentis ad eum spectat, cuius interest ea custodiri, q. 3. n. 1096.
Pof-

Index omnium rerum,

- Possessio facit reum, q. 14. num. 7.*
Possessio filij separata à rationibus paternis arguit quasi possessionem sui iuris, q. 3. num. 377.
Possessio haredis scripti prasumpta facit, ut non scriptus debeat agere, non excipere, q. 3. num. 180.
Possessio infantis penes tutorem residet ratione Custodia, neque per infantis mortem extinguitur, q. 13. num. 47. & 48.
Possessio instrumentalis, quando Iudex nulliter processit non impedit manutentionem primi possessoris, q. 18. num. 101.
Possessio inter eum, qui missus est, & eum, qui antea possidens contradicendum putavit, ei acquiritur, qui potiora legitimis modis iura ostenderit, q. 1. num. 237.
Possessio momentanea leuissimi est praiudicij, q. 6. num. 41.
Possessio non acquiritur sola pedum positione, aut insistentia in ipsa re, nisi agentis intelligentia, & animus possidendi concurrat, q. 13. num. 21.
Possessio non amittitur à possidente sine animo se habendi pro spoliato, q. 18. num. 105.
Possessio non continuatur in heredem, etiam stante statuto continuante, quando ante apprehensionem haredis possessio fuit ab alio actualiter apprehensa, q. 18. num. 94.
Declara, ut infra num. 101.
Possessio non facit presumptionem pro possessore, quando primeuus natura status repugnat, q. 3. num. 245.
Vel quando alia prasumptio, aut lex resistit, n. 246.
Possessio nulla, & infecta, non impedit alterius possessionis continuationem, q. 13. num. 109.
Possessio nulliter capta, in quantum peperit naturalem detentionem, potest confirmari, q. 16. n. 47.
In tantum tamen confirmatur, in quantum naturali adiungitur ciuili, quæ tamen de nouo datur, num. 48.
Possessio nulliter capta, mediante legis nostra beneficio, saltem in vim noua acquisitionis, efficax fieri potest, q. 16. num. 50.
Possessio patris in suis heredibus continuari videtur secundum aliquos, q. 4. num. 147.
Quod videtur intelligendum saltem fictè, cum possessio filij fingatur eadem cum possessione patris, num. 148.
Contrarium tamen verius, ut infra n. 171. & seq.
Possessio per constitutum non acquiritur absenti, etiam Notario ei stipulante, nisi post ratificationem, q. 13. num. 44.
Fallit, in infante, cui acquiritur etiam dominium, num. 45.
Amplia limitationem, siue interueniat Prætoris auctoritas, siue non, num. 46.
Possessio per constitutum obtenta morte constitutis non extinguitur, q. 3. num. 829.
Possessio post mortem non durat, q. 3. num. 826.
Possessio posterior capta, auctoritate Iudicis, neque ritè, neque rectè procedentis, non facit cessare priorem possessionem, q. 19. num. 11.
Possessio pro maiori parte, quam debeatur obtenta in totum est vitiosa, q. 3. num. 982.
Possessio (propria auctoritate) obtenta, quando à Iudice confirmatur (alio possidente non citato) confirmatio fit sine praiudicio legitimi possessoris, q. 16. num. 42.
Possessio, quæ petitur vigore inuestitura feudalit, non minus est priuilegiata, quam quæ petitur ex testamento, q. 4. num. 196.
Possessio, quam quis capit à Iudice minus ritè procedente, non minus est vitiosa, ac capta propria auctoritate, & capiens à Iudice, eadem pena punitur, q. 8. num. 674.
Possessio quamuis Instrumentalis, quando nullo possidente fuit adeptæ, tanquam vera, & plena, prasumitur continuata, q. 18. num. 83.
Possessio recenter capta, non prasumitur statim derelicta q. 18. num. 84.
Possessio rudis, imperfecta, instrumentalis, momentanea, & sine aliquo effectu, fit plena, & perfecta Iudicis confirmatione, q. 16. num. 38.
Possessio secundum tabulas concessa testamento septem signis signato, habet locum etiam in testamento inter liberos, q. 6. num. 179.
Possessio, seu quasi presumptionem facit pro eo, qui in ea reperitur, q. 3. num. 223. 369. & 374.
Possessio sine animo, & corpore acquiri non potest, q. 13. num. 22.
Possessio vigore statuti eam continuatis continuò post mortem defuncti transit in heredem primo loco institutum, ita ut nullum detur medium inter mortem, & acquisitionem possessionis, q. 7. num. 81.
Possessione carens, eam in alium transferre nequit, q. 8. num. 62.
Possessione in acquirenda animo, & corpore est opus, q. 4. num. 174.
Possessione longa trium, vel decem, vel viginti annorum rei possessi dominium acquiritur, q. 1. num. 90.
Possessione longissimi temporis triginta, aut quadraginta annorum perpetua exceptio ad rei possessionem defendendam acquiritur, q. 1. num. 91.
Possessionem à statuto in hereditate continuatam, fictam esse, qui teneant, q. 13. num. 117.
Contrarium, qui teneant, num. 119.
Distinguendum tamen est, ut respectu naturalis, dicatur ficta, respectu ciuili, dicatur vera, num. 120.
Possessionem ammissam, quando dicatur quis in continenti recuperasse, q. 2. num. 442.
Possessionem capiens vi litterarum Apostolicarum, quæ sint subreptitiæ, puta, quia non esset facta litis mentio, dicitur attentare, q. 19. num. 66.
Possessionem defuncti trāsire in subrogatum cum suo vitio non est absurdum, q. 18. num. 24.

Pos.

Et verborum.

Possessionem non amittit possidens, quando Iudice nulliter procedente se non habet pro spoliato, q. 18. num. 97.
Possessionem nullam, Iudicis decreto, confirmari non posse, qui teneant, q. 16. num. 43.
Contrarium tenet Iacob. Butrig. & Salye. n. 46. Concordia distinguendo, ut infra num. 49.
Possessionem propria auctoritate, cum posset, ingressus, potest Iudicis auctoritate in ea confirmari, q. 16. num. 19.
Possessionem, qui potest ingredi propria auctoritate multo magis urbanus agendo, potest implorare officium Iudicis, q. 17. num. 6.
Declara, ut infra num. 22.
Possessionem rei debitoris sua sponte creditores ingredi possunt, si pacto inter eos ita convenit, q. 8. num. 8 & 8.
Possessionem rei vacantis occupare potest titulum habens, q. 16. num. 35.
Possessionem rerum hereditariarum non potest heres propria auctoritate capere, quando fuerunt ab alio occupata, q. 18. num. 25.
Declara, ut infra num. 108.
Possessionem vacantem bonorum hereditarium, potest heres propria auctoritate capere, q. 20. num. 7.
Possessionem vacantem propria auctoritate ingredi potest, qui titulum habet, q. 8. num. 61.
Possessionem vacantem, propria auctoritate occupare potest, qui titulum habet, q. 8. num. 80.
Possessionis continuanda facultas ex defuncto in heredem, statuto concessa, recte cedi potest, q. 10. num. 73.
Possessionis continuatio à statuto in heredem inducitur intelligitur de herede per aditionem, nisi ipso iure sit heres, q. 13. num. 114. & 116.
Possessionis continuatio datur in subrogato Apostolico, ad instar possessionis, qua à statuto in herede continuatur, q. 13. num. 98.
Possessionis continuatio, in herede per statutum facta, non impedit legis nostrae beneficium, & cetera remedia possessoria, q. 13. num. 125.
Possessionis continuatio inducitur à statuto non habet locum in substituto, q. 7. num. 60.
Possessionis continuatio non competit heredi, quando defuncto, si viveret, non competere manutentio, q. 13. num. 104.
Possessionis continuatio, non datur in subrogato Apostolico, quando in eius antecessore non daretur manutentio, q. 13. num. 106.
Possessionis continuatio per subrogationem gratiosam, est continuatio eius possessionis, quam habebat defunctus, q. 13. num. 105.
Possessionis continuatio sine nova apprehensione, ex constitutionibus, quibus inducitur, habet locum in heredibus, capacibus tantum, q. 3. n. 483.
Possessionis continuatione cum remedio legis nostra concurrente, proprietatis exceptio etiam in

continenti probanda, non potest opponi, aduersus agentem legis nostrae remedio, q. 13. nu. 128.
Possessionis continuatione posita lex nostra operatur mirabilem effectum recuperanda, & retinenda, q. 13. num. 127.
Possessionis continuationem in herede, à statuto inducitur, non habere locum, si ante aditam hereditatem, tertius possessionem occupauerit, qui teneant, q. 13. num. 97.
Qui vero contrarium teneant, infra num. 100.
Possessionis continuationem, non dari in gratiam subrogationis, quando tertius possessionem, ante subrogationem occupauit, qui teneant, q. 13. n. 99.
Qui vero contrarium, num. 100.
Possessionis continuationem operatur subrogatio potiusquam nouam acquisitionem, q. 18. nu. 92.
Et in pluribus habet eandem vim, quam statutum continuans possessionem, num. 93.
Possessionis incoactio illi negatur, in quo certum est illam non posse continuari, q. 3. num. 171.
Possessionis non raro capax est ille, qui postea non est capax proprietatis, q. 3. num. 551.
Possessionis noua acquisitione etiam in filio herede est opus, q. 4. num. 173.
Possessionis occupatio facta à tertio impedit continuationem possessionis factam à statuto à defuncto in heredem extraneum, quando statutum continuat possessionem simpliciter in heredem, non addens clausulam, siue adita, siue non adita hereditate, q. 13. num. 111.
Secus in suo herede, ut infra num. 115.
Item, secus est, quando statutum continuat possessionem, adita, vel non adita hereditate, n. 117.
Possessor quilibet in dubio presumitur possidere suo proprio nomine, non alieno, q. 3. num. 179.
Possessor tertius allegans alia bona adfuisse, ex quibus legitima potuisset detrahi, nisi ea, quae fuerunt particulari fideicommissio subiecta, tenetur id probare, q. 8. num. 1065.
Possessor tertius rem possidens singulari fideicommissio subiectam volens eam retinere nomine legitima, pretendens alia non adfuisse, ex quibus potuisset deduci, secundum aliquos est legitimus contradictor, aduersus fideicommissarium, q. 8. num. 1058.
Contrarium verius, ut num. 1072. & 1090.
Quando tamen prima opinio procedat, nu. 1091. & 1094.
Possessores duo in solidum dari nequeunt, q. 1. num. 215. & q. 7. num. 82. & q. 13. num. 103.
Possessores rerum immobilium satisfacere non coguntur, q. 3. num. 183.
Possessoria remedia regulariter non dantur contra titulo possidentem, q. 7. num. 100.
Possessoris conditio in pari causa est potior, q. 6. num. 145.
Possessorium cessat, quando constat de petitorio, q. 3. num. 834. & 975.

Pof-

Index omnium rerum,

- Possessorium est levis praeiudicij, ideo in eo tractatur sola apparentia inspecta, q. 3. num. 117.*
- Possessorium non definit esse mere tale, licet sit deducenda, & probanda proprietas, q. 18. num. 57.*
- Possessorium non disputatur ubi constat de petitorio, q. 1. num. 98.*
- Possidendi modi tres dantur animo, & corpore suo, animo suo, & corpore alieno, animo alieno, & corpore alieno, q. 11. num. 41.*
- Possidens bona à grauato alienata, si constet alia causaem valoris, vel maioris antea fuisse alienata, non est legitimus contradicior aduersus fideicommissarium petentem immisionem, nisi in continenti probet tot alia bona in hereditate extitisse, quae vel aequarent, vel superarent valorem rerum, & primo alienatarum, & à se ipso possessorum q. 8. num. 1031. & 1035. vers. 3. quia.*
- Declara hoc procedere, quando verè constat bona alienata excedere valorem bonorum pretenso- rum licet non fuerit ulterius probatum plura bona in hereditate non fuisse, num. 1036.*
- Possidens bona ab herede alienata, quando constat nihil aliud antea alienatum fuisse, est legitimus contradicior, etiam si fideicommissarius asserat dictas res, esse tanti ponderis, ut opportunas detractiones longè superent, q. 8. num. 1029.*
- Possidens bona alienata, etiam si constet de alijs alienationibus, si tamen non constat priores, est legitimus contradicior, ratione detractionum aduersus fideicommissarium, q. 8. num. 1025.*
- Possidens, ceteris paribus, habet suam intentionem fundatam in possessione, q. 8. num. 883.*
- Possidens cum pari titulo est legitimus contradicior, q. 6. num. 144.*
- Possidens cū titulo pari impedit quominus ex collatione ordinarij cōcedatur immissio, q. 20. n. 10.*
- Possidens etiam non turbatus, legis nostrae beneficium pro obtinenda possessionis confirmatione, intentare potest, q. 16. num. 26.*
- Possidens habet rationem rei, ut volens illum inquietare habent rationem actoris, q. 3. num. 178.*
- Possidens in pari causa, praesertur non possidenti, q. 14. num. 6.*
- Possidens non amittit possessionem, quando Iudice nulliter procedente, se non habet pro spoliato, q. 18. num. 97.*
- Possidens res hereditarias, quando non apparet quicquam alienatum, ante rem sibi traditam, vel in continenti non probatur, est legitimus contradicior aduersus fideicommissarium, q. 8. num. 1014.*
- Amplia, etiam si non habeat praesumptionem inuentarij pro se, num. 1021.*
- Possidens, si titulum alleget apparentem, etiam si nō probet, est legitimus contradicior, q. 8. n. 884.*
- Possidens sine titulo, vel cum titulo impari, non impedit immisionem ex collatione ordinarij, q. 20. num. 11.*
- Possidens sua priuatur possessione Iudice alium immittente, q. 19. num. 129.*
- Fallit, ut num. 130.*
- Possidens vigore statuti continuatis possessionem, rectè hoc beneficio utitur, q. 16. num. 20.*
- Possidenti, ad obtinendam suae possessionis confirmationem, rectè hoc beneficium cōpetit, q. 16. n. 13.*
- Declara, ut infra num. 23.*
- Amplia, ut infra num. 26.*
- Possidentis conditio, aequali casu est melior, q. 1. num. 124. & q. 8. num. 1026.*
- Possidentis conditio in dubio est melior, q. 8. num. 261. & 860.*
- Et Actore non probante, possidens reus praesertur, q. 8. num. 262.*
- Possidere ex asse bis dicitur, qui omnia bona possidet, q. 17. num. 12.*
- Possidere quis potest tribus modis, q. 1. num. 143.*
- Postliminium fingit redeuntem ab hostibus semper in ciuitate fuisse, q. 3. num. 1069.*
- Potentia agnoscendi suam partem in coherede, re non coniuncto, inducit certam exceptionem aduersus coheredem solidum petentem, donec dicta potentia durat, pro portione respiciente eum, qui nondum agnouit, q. 8. num. 233.*
- Potentia appellatur principium cuiuscumque effectus, q. 3. num. 147.*
- Potestas agentis in omni actu est necessaria, q. 3. num. 502.*
- Potestas patria, ut inducatur non sufficit factum coniunctionis parentum, sed requiritur ulterius tale factum, quod dictam coniunctionem readat honestam, q. 3. num. 355.*
- Potestas } in quolibet actu humano sunt ne-*
Voluntas } cessaria, q. 3. num. 142.
- Præbende } possessionem, qui obtinuit om-*
Canonicatus } nium etiam iurium canonica-
liti possessionem dicitur consequutus, q. 3. n. 261.
- Prædo est manutenendus in possessione in qua reperitur, & si fuerit spoliatus, ante omnia restitutus, q. 1. num. 221.*
- Praeiudicium irreparabile non infertur, quando agitur de causa, quae venit in alio iudicio examinanda, q. 2. num. 50.*
- Praelatus ex defectu voluntatis Ecclesiae non acquirit, quando nulli Ecclesiae, sed alteri acquirere, q. 3. num. 1067.*
- Praelatus habet administrationem in vita tamquam usufructuarius, ita ut per actum inter viuos possit de fructibus beneficij disponere, q. 3. num. 1065.*
- Praelatus potest, & debet consanguineas pauperes aotare de fructibus Ecclesiae, q. 3. num. 1066.*
- Prescribens spatio triginta, vel quadraginta annorum, si tempore completo, possessionem amiserit, quae ad verum dominum peruenerit, nullam actionem habet ad eam recuperandam, q. 1. num. 84.*

Pra-

Et verborum.

*Prescriptio à sola parte prescribentis, quando cau-
setur, q. 1. num. 93.*
*Prescriptio decem annorum appellatur partim
odiosa, partim fauorabilis, q. 1. num. 116.*
*Prescriptio decem annorum bonam fidem requi-
rit, q. 1. num. 117.*
*Prescriptio decem annorum causatur partim à
parte prescribentis, partim à parte eius aduer-
sus quem prescribitur, q. 1. num. 113.*
*Prescriptio decem annorum, quomodo describi
possit, q. 1. num. 113.*
*Prescriptio longissimi temporis reddit possessorem
ab omni actione securum, q. 1. num. 71.*
*Prescriptio, quando à parte utriusque dicatur
procedere, q. 1. num. 93.*
*Prescriptio, quando causetur solum à parte eius,
aduersus quem prescribitur, q. 1. num. 94.*
Prescriptio rerum soli quanto tempore fiat, q. 1. n. 66.
*Prescriptio sine bona fide fit spatio triginta an-
norum, q. 3. num. 228.*
*Prescriptio triginta, vel quadraginta annorum
causatur tantum à parte eius, aduersus quam
prescribitur, q. 1. num. 110.*
*Prescriptio triginta, vel quadraginta annorum
merè odiosa appellatur, q. 1. num. 111.*
*Prescriptio triginta, vel quadraginta annorum,
quomodo possit describi, q. 1. num. 108.*
*Prescriptio viginti annorum ab utraque parte
causatur, q. 1. num. 121.*
*Prescriptio viginti annorum, quomodo possit de-
scribi, q. 1. num. 119.*
*Prescriptione longissimi temporis non acquiritur
nec directum, nec utile dominium, q. 1. num. 70.*
*Prescriptiones, quae causantur ex parte prescri-
bentis, aut contra presentem procedunt, aut con-
tra absentem, q. 1. num. 101.*
*Prescriptionis decem annorum descriptio decla-
ratur, q. 1. num. 114.*
*Prescriptionis decem annorum, quae leges memi-
nerint, q. 1. num. 118.*
*Prescriptionis triginta, vel quadraginta anno-
rum descriptio declaratur, q. 1. num. 109.*
*Prescriptionis triginta, vel quadraginta anno-
rum, quae leges meminerint, q. 1. num. 112.*
*Prescriptionis viginti annorum descriptio decla-
ratur, q. 1. num. 120.*
*Prescriptionis viginti annorum, quae leges memi-
nerint, q. 1. num. 122.*
*Prescriptionum genus latè acceptum diuiditur in
eas, quae ab una tantum parte causantur, &
eas, quae ab utraque, q. 1. num. 100.*
*Præsentationis vigore, nemini licet possessionem
ingredi, q. 18. num. 81.*
*Præsentatus à medietate patronorum, qui hoc præ-
textu impetrauit prouisionem Apostolicam non immit-
titur, imò impetratio est subreptitia, q. 20. n. 32.*
*Presumpta, & } aequè sunt priuilegiata, ac ex-
Tacita } pressa, quādo sumus in mate-*

ria fauorabili, & latè interpretanda, q. 7. n. 182.
*Presumptio contra heredem, ob non confectum
inuentarium, non obstat contra tertium posses-
sorem, quando non constat, alia bona fuisse alie-
nata ante illa, quae ab eo possidentur, q. 8. n. 1023.*
*Presumptio durationis furoris tollitur per proba-
tionem sanitatis, q. 3. num. 97.*
*Presumptio sortior, facit cessari minus sortem,
q. 3. num. 383.*
*Presumptio in dubio ea est facienda, per quam
actus sustineantur, q. 3. num. 573.*
*Presumptio iuris, & de iure ibi est, ubi iure cau-
etur, ut quid pro tali habeatur, q. 4. num. 89.*
*Presumptio iuris est liquidissima probatio, q. 8.
num. 934.*
*Presumptio iuris transfert onus probandi in ad-
uersarium, q. 8. num. 935.*
Presumptio liberat ab onere probandi, q. 3. n. 381.
*Presumptio pro veritate habetur, q. 3. num. 252.
& num. 375.*
*Presumptio qualibet cōcludens à communiter ac-
cidentibus equiparatur presumptioni inuenta-
rij ad probandum in hereditate non fuisse alia
bona, q. 8. num. 1096.*
Declara, ut infra num. 1110.
*Quod facilius procedit, si heres alleget negati-
uam ad sui fauorem, num. 1097.*
*Presumptio, quae ab euitado delicto colligitur non
prodest agenti, sed tantum excipienti, q. 3. n. 366.*
*Presumptionem habens pro se, intelligitur probare
ex eo, quod non probatur contrariū, q. 8. n. 936.*
*Presumptiones duae insimul cōcurrere nequeunt,
q. 7. num. 162.*
*Presumptiones duae passim admittuntur, quando
omnes tendunt ad eundem finem, & una ve-
nit in consequentiam alterius, q. 7. num. 188.*
*Presumptionem pro se habens, releuatur ab one-
re probandi, quod transfertur in aduersarium,
q. 8. num. 880.*
*Presumptum } non est ad eo priuilegiatum, ut
Tacitum } expressum, q. 7. num. 144.*
Declara, ut infra num. 182.
*Presuppositum necessarium ad obtinendum inten-
tum semper est probandum, ut intentum obti-
neatur, q. 6. num. 89.*
Præter, hac vox ponderatur, q. 3. num. 427.
*Præter, hæc vox, quādo preponitur conclusioni ne-
gatiua stat inclusiuè, & affirmatiuè, q. 3. n. 397.*
Declara, ut num. 391.
*Præteriti, siue parentes sint, siue filij, siue fratres,
turpi persona instituta, testamentum impu-
gnant, si nihil eis relictum, alioqui solum pe-
tunt supplementum, q. 3. num. 961.*
*Præteritio apparens ex lectura testamenti impedit
legis nostrae beneficium, q. 1. num. 228.*
Præteritio cadit sub sensu indirectè, q. 3. num. 847.
*Præteritio filij, de qua in cōtinēti non cōstat, non im-
pedit legis nostrae beneficium, q. 3. n. 889. & 890.*

Tyy

Præ-

Index omnium rerum,

- Præteritio filij facit testamentum nullum*, [q. 3. n. 1002.](#)
Præteritio in testamento militis, aut Clerici, non reddit testamentum nullum, [q. 3. num. 912.](#)
Præteritionis, aut exheredationis causa est in testamento narranda, [q. 3. num. 848.](#)
Præteritionis exceptio in continenti probata remedium legis nostræ impedit, [q. 3. num. 861.](#)
Præterito à matre, qui succedit ex dispositione legis tertia C. de inoffic. test. competit legis nostræ remedium. Et habetur pro instituto, [q. 4. nu. 52.](#)
Præterito à matre, qui tamen pro instituto habetur an legis nostræ beneficium competat, [q. 4. num. 85. 86. & 97.](#)
Præterito filio in testamento, eo reffisso, veniunt heredes ab intestato, [q. 3. num. 819.](#)
Præteritus à matre, qua in eius puerperio decessit pro scripto habetur, [q. 4. num. 87.](#)
Præteritus à matre, qua in eius puerperio decessit, ut obtineat immisionem ex legis nostræ remedio, debet probare se esse eius filium, & matrem in puerperio mortuam, [q. 4. num. 158.](#)
Præteritus nepos primum gradum potestatis obtinens eodem modo facit cassare testamentum, quo filius, [q. 3. num. 908.](#)
Prætor aequitatem præ oculis habet, [q. 7. num. 38.](#)
Prima quæque sunt cæterorum fauorabilissima, potissima dilectissima, [q. 7. num. 55.](#)
Primaria attenduntur, non quæ veniunt in consequentiam, [q. 8. num. 761.](#)
Primæ alienationes tutissima sunt, [q. 8. num. 875.](#)
*Primi, vel } ratio non mutat substitutionem, sed
 Secundi } addit qualitatem accidentalem*, [q. 7. num. 78.](#)
Primogenitura iura statuti, vel consuetudinibus inducta habent locum etiam in hereditate Clerici, [q. 3. num. 786.](#)
Primogenitura alios excludens vi statuti, vel consuetudinis, secundum Tiraquellum, excludit etiam secundogenitum Clericum, [q. 3. nu. 792.](#)
Primogenitus excludens vigore consuetudinis secundogenitum, excludit etiam secundogenitum Clericum, [q. 3. num. 800.](#)
Primum illud dicitur, quod nihil habet ante se, [q. 7. num. 73. & q. 8. num. 1020.](#)
Primum testamentum, per secundum reuocatur, [q. 14. num. 3.](#)
Princeps tenetur seruare contractus, [q. 3. nu. 630.](#)
Principale est attendendum, non accessorium, [q. 8. num. 1084.](#)
Principale non vitiosum, non vitatur per accessorium vitiosum, [q. 3. num. 686.](#)
Principis auctoritas tollit vitium litigiosi, [q. 19. num. 64.](#)
Privationem Vassallo, solus Dominus directus opponere potest si fraudum sine illius consensu alienauerit, [q. 8. num. 229.](#)
Præigno non potest uxor, qua ad secunda vota transiit, aut vir, plus relinquere, quam uni ex filiis primi matrimonij, cui minimum relatum fuit, [q. 3. num. 1009.](#)
Privilegia reddunt notorium, quod in illis continetur, si nihil coloratè opponatur, [q. 2. nu. 194.](#)
Privilegijs nemo vitatur inuitus, [q. 1. num. 1054.](#)
Privilegium deperditum potest per testes probari, [q. 6. num. 71.](#)
Privilegium, quod tribuitur expresso non tribuitur illi qui pro expresso habetur, [q. 7. num. 145.](#)
Probandi in continenti terminum Iudex ex causa potest coarctare, & extendere, [q. 2. num. 290.](#)
Et quando illud præscribere possit, [num. 296.](#)
Et qui sint limites in præscribendo dictum terminum, [num. 309.](#)
Probandi onere releuatur præsumptionem pro se habens, [q. 8. num. 880.](#)
Probandi onus incumbit ei, qui dicit, [q. 8. nu. 959.](#)
Probandi partes sunt eius, qui affirmat id, quod non præsumitur, [q. 8. num. 879.](#)
Probens unum ex duobus probandis, non satisfacit, [q. 8. num. 1046.](#)
Probare quilibet debet suæ intentionis fundamentum, [q. 18. num. 108.](#)
Probare quis debet etiam, parte non opponente, omnia sine quibus bonum ius fouere nequit, [q. 8. num. 1047.](#)
Probare quis non tenetur illud, cuius contrarium suam intentionem euerteret, [q. 8. num. 927.](#)
Probasse satis dicitur, qui asserit in hereditate tot bona fuisse, & non plura, [q. 8. num. 1053.](#)
Declarat, ut num. 1086. & 1087.
Probatio alioqui clara per obiectionem partis obsecratur, [q. 2. num. 125.](#)
Probatio dicitur in promptu per scripturam, quando scriptura non exigit probationes extrinsecas, [q. 2. num. 187.](#)
Probatio dubia non releuat, [q. 1. num. 303.](#)
Probatio ex parte actoris plena est necessaria, etiã in Iudicijs possessorijs, [q. 2. num. 26.](#)
Probatio immediatè concludens tollit probationem præsumptiuè concludentem, [q. 3. num. 99.](#)
Probatio in continenti non admittitur in spolio ad impediendam restitutionem, [q. 2. num. 68.](#)
Probatio in continenti intra quantum tẽpus dicatur fieri posse, est arbitrarij Iudici, [q. 2. n. 259.](#)
Probatio in continenti perinde operatur, ac si ab initio omnia aperta fuissent, [q. 8. num. 836.](#)
Probatio in continenti potiori gaudet prærogatiua, quàm alia, [q. 2. num. 71.](#)
Probatio iuris, & de iure admittit probationem in contrarium, quæ fit per confessionem partis, [q. 6. num. 40.](#)
Probatio legati, ubi numero duorum testium fieri potest, eiusdem reuocatio eodem numero probari poterit, [q. 6. num. 255.](#)
Probatio tollit præsumptionem contrariam, [q. 1. num. 894.](#)
Probatio nulla maior partis confessione, [q. 6. n. 38.](#)
 Pro-

Et verborum.

Probatio oblata in continenti tollit malitia suspicionem, q. 2. num. 72.

Probatio partim per testes, partim per instrumenta non venit sub prohibitione, ne probationes fiant per testes, q. 3. num. 526.

Probatio per instrumentum statim ostendendum admittitur etiam in casibus in quibus iam fuit cognitum negotium principale, q. 2. num. 191.

Probatio per partis confessionem non censetur exclusa per statutum prohibens omnem probationem excepta ea, quae sit per instrumentum, q. 6. n. 39.

Probatio per testes ad impugnandum testamentum non admittitur in iudicio legis nostrae, q. 6. n. 140.

Probatio per testes, aut similis prohibita contra instrumentum, non censetur prohibita contra id, quod tacite ex instrumento praesumitur, q. 7. n. 149.

Probatio per testes, tanta virtutis est, quanta probatio per instrumenta, q. 14. num. 24.

Probatio plena est in hoc iudicio necessaria, q. 3. num. 536.

Probatio plena non est necessaria, ut Iudex fideicommissi nomine satisfacere iubeat, q. 2. num. 39.

Probatio probationem non excludit, q. 2. num. 216. & q. 3. num. 1061. & q. 17. num. 102.

Probatio probationem non excludit, quomodo intelligendum, q. 14. num. 36.

Probatio quare respectu negantis satisfactionem fideicommissi nomine plena sit necessaria, non verò ex parte petentis eam, q. 2. num. 46.

Probatio, quae offertur in continenti praeceteris est privilegiata, q. 3. num. 494.

Probatio fuitatis altam requirit indaginem, quando testibus filiatio est probanda, q. 4. num. 155.

Probatio summaria sufficit, quando in alio iudicio eadem res venit plenè examinanda, q. 2. nu. 51.

Probatio, ubi in continenti est necessaria, non potest fieri per testes, q. 14. num. 31.

Probationem, per testes posse fieri in continenti, quomodo intelligendum, q. 14. num. 35.

Probationes aëtori non admittuntur transactis dilationibus, q. 2. num. 183.

Fallit, ut num. 184.

Probationes altà indaginem requirentes non admittuntur, ubi occultata fide est opus, q. 2. n. 185.

Probationes dūmodo intra instantiā facta, valent, quando nulla fuit assignata dilatio, q. 2. n. 165.

Probationes ex parte rei aduersus aëtorē in summarijs non admittitur, q. 2. num. 218.

Probationes leuiore in antiquis sufficiunt, q. 8. num. 1008.

Probationes leuiore sufficiunt, quando constat de substantia, & solum quantitas, vel qualitas est probanda, q. 8. num. 1005.

Et sufficiunt praesumptivae probationes, n. 1006.

Quinimò sole coniectura, num. 1007.

Probationes plenae in iudicio summario sunt necessariae ex parte aëtoris, quando agitur de pra-iudicio irreparabili, q. 2. num. 21.

Probationes plenae ex parte aëtoris sunt necessariae etiam quando agitur de pra-iudicio reparable, quando causa non est fauorabilis, q. 2. num. 21.

Probationes plenae non probant, nisi partis oppositiones admittantur, & terminus ad opponendum detur, q. 3. num. 137.

Probationes quando sunt lapsa tempora probatoria, si offerantur in continenti, admittuntur, q. 2. num. 17.

Probationes, quae in continenti offeruntur, non veniunt sub vniuersali prohibitione probationum, q. 2. num. 16.

Probationes, quae in iudicijs summarijs non admittuntur, si offerantur in continenti, admittuntur, q. 2. num. 18.

Probationes quaecumque admittuntur in iudicio summario, quando de nullo, vel leui alterius pra-iudicio tractatur, q. 2. num. 20.

Probationes semiplenae sufficiunt in iudicijs summarijs, in quibus agitur de pra-iudicio reparable, si causa est fauorabilis, q. 2. num. 24.

Probationes, transactis dilationibus non amplius sunt admittendae, q. 2. num. 178.

Probationis viam sibi praeccludens, prabet suspicionem fraudis, q. 8. num. 971.

Probationum prohibitio non complectitur eas, quae in continenti offeruntur, q. 2. num. 16.

Proclama debet fieri, illis in specie citatis, quibus de iure defertur hereditas, q. 8. num. 132.

Declara, ut infra num. 137.

Procurator, ad certa quadam negotia, beneficium hoc intentare nequit, q. 5. num. 17.

Procurator an possit adire hereditatem, q. 15. nu. 43. 45. 49. 50. & 52.

Procurator etiam cum libera, si non praecedat aditio hereditatis per principalem facta, non potest intentare legis nostrae remedium, q. 15. num. 46.

Procurator generalis, non adita per principalem hereditate non potest hoc beneficium intentare, q. 15. num. 41.

Procurator generalis, si heres per se hereditatem adiuit, rectè legis nostrae remedium intentat, q. 15. num. 32.

Procurator non potest excedere fines mandati, q. 15. num. 38.

Procurator singulariter constitutus ad talem hereditatem adeundam, & intentandum legis nostrae remedium, rectè illud intentat, q. 15. n. 51.

Procuratoris officium cessat, quando factū est illud, ad quod fuit constitutus procurator, q. 15. n. 55.

Prodest quod uni, neque alteri nocet, non est negandum, q. 8. num. 328.

Prodigi cura, & interdictum ei factum non cessat, nisi, adhibita causa cognitione, declaretur per Iudicem eum euasisse prudentem, q. 1. nu. 108.

Prodigus ante interdictum honorū omnia quoad contractus, & ultimas voluntates facere potest, q. 3. num. 107.

Index omnium rerum,

- Prodigus licet non sit, si tamen ut talis curatorem habeat testari nequit, q. 3. num. 111.*
- Prodigus si post interdictum bonorum fuerit assumptus inter priores Ciuitatis, non tamen interdictum cessat, q. 3. num. 109.*
- Prodigus testari non potest, q. 1. num. 105.*
- Declara postquam à Iudice illi fuit bonis interdictum, num. 106.*
- Professi Monachi ex testamento, an competat immisio. Vide Monachi professi.*
- Professio in Monasterio gradati non debet sustituto nocere, nisi loco religioso proficiat, q. 8. n. 708.*
- Declara, ut num. 725.*
- Professio in prima religione, si non sequatur professio in secunda, dicitur semper durasse, q. 1. num. 1148.*
- Professio noua, & noua votorum emissio in secunda religione est necessaria, ut proficiens obligetur ad illorum obseruantiam iuxta regulas secunde religionis, q. 3. num. 1175.*
- Professio noua, & nouus annus probationis in posteriori religione sunt necessarij, q. 3. nu. 1151.*
- Professio prior dicitur cessasse à die liciti egressus, cum primum sequitur professio in posteriori, q. 3. num. 1150.*
- Professio solemnitis non potest solui, nisi per votum de maiori bono, q. 3. num. 1164.*
- Professio testatoris rumpit testamentum, quando fuit factum absque contemplatione ingressus in religionem, q. 17. num. 207.*
- Professione semel emissâ ammittitur potentia sui iuris, q. 3. num. 1163.*
- Professione in substantialibus consuetudo derogare nequit, q. 3. num. 1017.*
- Prohibita fieri, si resultent ex actu permisso, non habentur in consideratione, q. 8. num. 762.*
- Prohibitio alienationis facta à testatore, ut neque ex causa dotis restituenda alienari possit, ex defectu potestatis non valet, q. 3. num. 150.*
- Prohibitio cessat, eius causa cessante, q. 3. nu. 1152.*
- Prohibitio facta heredi, ne plus petat, intelligitur alijs aditibus qui fuerint instituti, q. 17. n. 145.*
- Prohibitio ne plus petat, facta instituto in re singulari, intelligitur fauore coheredis, q. 17. nu. 117.*
- Promissio de aliquo instituendo sub pœna, inutilis est, & contra bonos mores, q. 12. num. 1.*
- Promissio de aliquo instituendo sub spe premij, an valeat, Doctores altercantur, q. 12. num. 6.*
- Promissio, de qua in instrumento apparet praesumitur per stipulationem, q. 7. num. 88.*
- Pronuntiatio de immittendo est diffinitiuâ, q. 6. n. 132.*
- Pronunciare Iudex non potest contra decretum interlocutorium, quando ad eius executionem fuit peruentum, q. 6. num. 133.*
- Propositum in mente retentum, nihil operatur, q. 6. num. 334. & 366.*
- Proprie tale illud dicitur, quod ut tale sit, à legis potestate pendet, quamuis lex improprie utatur verbis, q. 7. num. 180.*
- Proprietarius plenè, & in totum dicitur dominus quamuis alius ususfructu habeat, q. 10. nu. 28.*
- Proprietas plenam cognitionem requirit, q. 1. n. 234.*
- Proprietas sermonis in correctorijs iuris communis est attendenda, neque ab ea recedendum, q. 6. n. 95.*
- Proprietatis exceptio, etiam in continenti probanda, non potest opponi aduersus agentem legis nostrae remedio, quando cum eadem concurrat continuatio possessionis facta per statutum à defuncto in heredem, q. 13. num. 128.*
- Propter, hac est vox reddituâ rationis, & causam immediatam importat, q. 8. num. 524.*
- Propter quod vnum quodque tale, & illud magis, q. 10. num. 115.*
- Prouisionis vim obtinet subrogatio gratiosa, si ille cui facta bonum ius fouebat, q. 18. num. 4.*
- Prouisus à Legato, vel Nuntio Apostolico aequè obtinet immisionem ad instar beneficij legis nostrae, ac prouisus à Summo Pontifice, q. 20. n. 2.*
- Declara, ut infra num. 6.*
- Prouisus ab habente indultum conferendi beneficia reseruata impedit quo minus subrogato competat immisio, sed gratia est ordinariè iustificanda, q. 18. num. 76.*
- Prouisus ab habente indultum conferendi beneficia reseruata tenetur probare vacationem in mense reseruato alias non immittitur, q. 10. n. 24.*
- Prouisus, mediantibus litteris Apostolicis cuiuscunque generis, obtinet immisionem, ad instar beneficij legis nostrae, q. 19. num. 1.*
- Prouisus, mediantibus litteris Apostolicis, ex causa cessionis, in quibus narratur cedentem per aliquod tempus obtinuisse beneficium cessum, consequitur immisionem, quamuis cedens de facto tantum beneficium obtinuerit, q. 19. n. 44.*
- Et si beneficium cessum ante cessionem vacasset per affectationem secundi incompatibilis, sub eodem testè, num. 45.*
- Prudentia architectonica in Principe ad leges ferendas est necessaria, q. 1. 194.*
- Prudentia requiritur in priuata persona ad precipiendum sibi vel alijs, q. 1. num. 193.*
- Prudentia est proprium precipere, q. 1. num. 192.*
- Prudenter gesta per furiosum tenent, q. 3. num. 63.*
- Pubertati proximus continentur sub dispositione Authent. Sacramenta puberum C. si aduersus vend. q. 4. num. 19.*
- Publica persona, quae dicantur, q. 1. num. 38.*
- Puniendus non est mitius, qui grauius delinquit, q. 3. num. 1001.*
- Pupillaris substitutio est testamenti filij, q. 7. n. 94.*
- Pupillaris tacita non continetur sub vulgari, si statuto cautum sit, ut instrumenta seruentur ad litteram, q. 7. num. 159.*
- Pupillariter } substituto legis nostrae remedio competat, q. 7. num. 91.*
- Exemplariter }*
- Declara, ut infra num. 98.*

Et verborum.

Pupilli bona, etiam post eius mortem iure detinentur à tutore, quamvis designat esse tutor, q. 13. num. 49. & 50.

Pupilli } fauor non attendatur, ubi est necessa-
Infantis } rarius cōsensus, & deficit, q. 13. n. 27.

Pupillis leges uberius subueniunt, quam ceteris, q. 13. num. 31.

Et legibus diuinis, & natura multa priuilegia ijs indulgentur, quæ ceteris denegantur, n. 33.

Pupillo, ea competunt priuilegia, quæ Ecclesia, q. 15. num. 29.

Pupillo illegitimo nato competit carbonianum interdictum, dummodo nō appareat pro certo calumniosè se legitimum profiteri, q. 3. num. 625.

Pupillo possessio est concedenda etiam si de legitimitate sit quæsitio, quæ in pubertatem est differenda, q. 3. num. 508.

Etiam in fœudis, & maioratibus, secus si de illegitimitate cōstet, & de calūnia agētes, q. 3. n. 509.

Pupillus } sine tutoris auctoritate, non pos-
Furius } sunt incipere possidere, q. 13. n. 24.

Pupillus } animo, & mente carent, q. 13. n. 23.
Furius }

Pupillus quoque adeundo hæreditatem, dicitur quasi contrahere, q. 8. num. 442.

Puri, & purificati eadem est ratio, q. 8. num. 376.

Puri, & purificati par est conditio, q. 8. num. 329.

Q

Qualitas à reo est probanda, quam allegat ad suam exceptionem fundandam, q. 8. nu. 844.

Qualitas conclusionis, vel assertionis est probanda ab eo, qui se fundat in assertionem qualificata, q. 2. num. 345.

Qualitas cuiuscumque conclusionis, potest esse duplex, vel conclusionis inductiua, vel remotiua eius impedimenti, quod ipsam conclusionem destruere possit, q. 8. num. 1075.

Primo casu est probanda à se fundante in illa, secundo nequaquam, num. 1076. & 1077.

Qualitas est probanda à se fundante in ea, quando est in causa, ut audiatur, vel admittatur, q. 3. num. 349.

Qualitas exceptionis, sine qua exceptio operari nō potest, ab excipiente est probanda, q. 8. nu. 853.

Qualitas legitimisationis, quando est causa, ut quis audiatur debet ab allegante probari, q. 3. n. 350.

Qualitas necessaria exceptionis non probata, quando rejciatur ad petitorium. Vide exceptionis qualitas.

Qualitas posita in eodem periodo non potest rejci, q. 3. num. 582.

Qualitas remotiua impedimenti assertæ conclusionis, non esse probandam, ex quibus deducatur, q. 8. num. 1079.

Qualitatis probatio qua quis utitur ad propriæ intentionis exceptionem fundandam, ab exci-

piente est probanda, q. 8. num. 951.

Quantitas continua est diuisibilis in semper diuisibilia, q. 8. num. 924.

Quasi contractus ab initio sunt voluntatis, postea necessitatis, q. 2. num. 380.

Quasi contrahere partes dicuntur in iudicio, q. 2. num. 379.

Quæ à lege humana permittuntur, & diuina prudentia vindicantur, non dicuntur à lege humana approbari, quia ea non permittit, quasi approbas, sed quasi dirigere non potēs, q. 4. n. 126.

Quæ ab eadem causa proficiuntur eodem vitio laborant, si aquæ primò ab eadem causa proueniant, secus si unum primario, aliud occasionaliter, q. 3. num. 702.

Quæsitum in alterius damnum alienare nemo potest, acquirendum verò negligere potest, licet ex eo alteri commodum sequi posset, q. 8. num. 451.

Qui semel possessionem obtinuit, si ea amissa, petat immisionem, & utatur clausula super quibus, &c. rectè obtinere potest, cum illud remedium dicatur intentatum, quod competere potest, & ita interdictum recuperanda, q. 16. n. 7.

Quod dicitur de toto, quo ad totum, dicitur de parte, quo ad partem, q. 1. num. 105. & q. 6. nu. 32. & q. 8. num. 923.

Quod uni prodest, neque alteri nocet, non est negandum, q. 8. num. 328.

Quod uno modo introductum non potest, nisi eodem in contrarium actio dissolui, quando eadem ratio viget in dissolutione, quæ in constructione, q. 6. num. 251.

Quondam hac vox inducit præsumptionem inter eos, inter quos prolata, q. 2. num. 118.

Quondam } aliquando respicit tempus præsens,
Olim } & aliquando futurum, q. 2. n. 116.

Quondam } importat, quod procul est à præ-
Olim } senti propriè accepto, q. 2. num. 114.

Quondam } in dubio excludit præsens, & fu-
Olim } turum, & denotat solum præteri-
tum, q. 2. num. 117.

Quondam } quando importet præteritum, vel
Olim } futurum, q. 2. num. 119.

Quondam } respicit tempus præteritum, q. 2.
Olim } num. 115.

Quota est quid uniuersale, q. 17. num. 3.

R

Ratiocinatio } sunt præcipua fa-
Imaginatio, seu fantasia } cultates animæ,
Memoria } q. 3. num. 71.

Ratificatio } nihil operantur, si medio tempore ali-
Fictio } quid cōtrariū intercessit, q. 13. n. 102.

Ratio } hæc duæ voces sæpissime confundun-
Causa } tur, q. 1. num. 156.

Ratio declarat dictum, quomodo intelligendum, q. 3. num. 52.

Ryy 3 Ra-

Index omnium rerum,

- Ratio est anima legis, q. 3. num. 745. & q. 8. n. 523.
 Ratio, & dictum, non possunt esse unum, & idem, q. 17. num. 192.
 Ratio legis ubi viget, viget quoque eius dispositio, q. 8. num. 482.
 Ratio prima primæ partis, primæ conclusionis textus nostri ad formam Sylogisticam redigitur, q. 1. num. 133.
 Ratio secunda eiusdem primæ partis ad formam sylogisticam redigitur, q. 1. num. 134.
 Ratio secunda partis primæ conclusionis ad formam sylogisticam redigitur, q. 1. num. 135.
 Ratio, sui natura servit ad dispositionem iam factam non ad novam inducendam, q. 17. nu. 193.
 Ratio, ubi est eadem, eadem est iuris dispositio, q. 3. num. 744. & q. 8. num. 419. & q. 17. num. 8.
 Ratio, ubi eadem non viget, neque viget eadem iuris dispositio, q. 7. num. 54.
 Ratio uniuersalis legum omnium est publica utilitas, q. 1. num. 195.
 Ratione, & verbis legis cessantibus, cessat dispositio, q. 8. num. 496.
 Ratione legis cessante eiusdem dispositio cessat, q. 4. num. 134.
 Ratione legis correctæ, lex ipsa correctæ censetur, q. 8. num. 358.
 Rationem eorum, quæ à maioribus nostris cauta sunt, non raro est superuacaneum querere, q. 1. num. 190.
 Rationem reddere, qui tenetur, debet rationes descriptas exhibere, q. 8. num. 956.
 Declara, hoc verum in illis, qui non solum tenentur rationes reddere, sed eas diligenter conficere, num. 985.
 Rationes solent interpretari, ut sentiant consecutiue, non dispositiue, q. 17. num. 194.
 Rationi naturali consentaneum, quasi lex quædam, est attendendum, q. 17. num. 218.
 Rationis identitas sufficit, & verba legis deficiunt, q. 6. num. 270.
 Re coniunctus ex dispositione testatoris, totum ab initio dicitur habere, q. 8. num. 242.
 Rebus liberè suis Dominus abuti potest, non verò restituendis, q. 8. num. 489.
 Reconuentio non summaria rei non suspendit cognitionem in summarijs, q. 2. num. 302.
 Recuperare in continenti rem venditam, quando dicatur emphiteuta, ad euitandam pœnam conductatis, q. 2. num. 447.
 Redibitio non datur, ubi fuit nulla venditio, q. 3. num. 131.
 Regressus ad rem permutatam censetur concessus si sequatur euictio, quando permutatio fuerat concessa, q. 3. num. 1033.
 Regressus alicui competens impedit quo minus subrogato gratis competat immissio, q. 18. nu. 64.
 Regressus in casu euictionis venit in consequentiam permutationis, q. 3. num. 1034.
 Regula Monastica nõ potest mutari, q. 3. n. 1018.
 Regula omnis in iure periculosa, q. 2. num. 146.
 Regulam pro se habens dicitur habere intentionem fundatam, q. 3. num. 324.
 Regulares, propter votum paupertatis non possunt habere, de quo testari possint, q. 3. num. 1016.
 Regularis acquirit Ecclesia, cui præsicitur, & non religioni, q. 3. num. 1015.
 Regula inbarendum, ubi non apparet de limitatione, q. 17. num. 212.
 Regula vim habet generalis conclusio, minus verò generalis quatenus generali cõtrariatur habet rationem limitationis, q. 8. num. 1050.
 Regulis causa determinare, & secundum regulas de iure respondere valde periculosum, q. 2. n. 148.
 Rei partes sunt, suam exceptionem probare, postquam actor suam intentionem fundauit, q. 8. n. 863.
 Rei sue, quilibet est moderator, q. 8. num. 756.
 Rei vindicatio est effectus dominij, q. 1. num. 99.
 Reintegranda beneficium cedi potest, q. 10. nu. 72.
 Relatiua sunt simul natura, q. 3. num. 642.
 Relatiui entitas, ut tale est, cessat, relatione cessante, q. 8. num. 109.
 Relatiuorum, quod dicitur de vno, dicitur de alio, q. 6. num. 44.
 Relatiuorum, ubi unum à lege corrigitur, correctio habet locum in alio, q. 3. num. 749.
 Relatiuorum unum sine alio consistere nequit, q. 1. num. 132.
 Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus, q. 1. num. 763.
 Relictum factum uxori secunda à viro, vel viro secundo ab uxore in quantum excedit relictum factum uni filio, cui minimum datum, nullum est, q. 3. num. 967.
 Et fertur ad liberos primi matrimonij, nu. 968.
 Declara, ut consideretur, quod filio datum, non solum in vltima voluntate, sed etiam inter viuos, num. 969.
 Relictum secundo viro ultra datum uni ex filijs primi matrimonij, cui minimum relictum pro non scripto habetur, q. 3. num. 999.
 Relictum secundo viro ultra quod datum uni ex filijs primi matrimonij, cui minimum relictum auferitur à viro, & filio applicatur, q. 3. n. 998.
 Religionem incapacem ingrediens, omne ius suum transfert in successorem testamentarium, si ante professionem, testamentum fecerit, si non fecerit, in successores ab intestato, q. 8. num. 621.
 Religionem ingressurus, potest liberè, etiam non seruatis solennitatibus, inter viuos donare, q. 12. num. 28.
 Religione licitè egressus constituitur in nouo statu, & eius status conditiones sortitur, q. 3. n. 1147.
 Religionem primam cogitur repetere, qui in posteriore non fuit professus, q. 3. num. 1149.
 Religionis fauor non debet impedire manifestam voluntatem testatoris, q. 8. n. 757.
 Re-

Et verborum.

Remedia adipiscendi, sūt trāsmiffibilia, q. 10. n. 110.
Remedio ordinario, ubi est locus, cessat extraordinarium, q. 8. num. 432.

Remedio legis nostrae est locus, ubicumque est locus statuto continuante possessionem, q. 3. n. 783.

Remedio legis nostrae, non est locus, nisi precedat aditio hereditatis, q. 15. num. 42.

Remedium l. diffamari intentans, debet probare diffamationem, q. 16. num. 30.

Rationem, vide infra num. 40.

Remedium legis Imperator ff. ad Trebell. est introductum in subsidium, ut ex fructibus ante conditionis eventū perceptis, filius damni compensationem consequatur, q. 8. num. 483.

Remedium l. Imperator ff. ad Trebell. extraneis quoque competere communis est sententia, q. 8. n. 394.

Remedio legis nostrae non est locus, quando non constat hereditatem, à gravato fuisse aditam, q. 8. num. 303.

Regulam pro se habens habet intentionem fundatam, q. 3. nu. 324. & q. 10. n. 85. & q. 8. n. 1049.

Quinimò dicitur habere rem claram, num. 86.

Remedium legis nostrae aliquando competit, etiam si testes sint examinandi, q. 4. num. 156.

Remedium legis nostrae aliquando habet rationem restituenda, seu confirmanda, aliquando etiam recuperanda, q. 16. num. 24.

Remedium legis nostrae cessat, ubi alta est necessaria indagatio, q. 8. num. 837.

Remedium legis nostrae competit pro obtinenda confirmatione possessionis adeptae, q. 8. num. 603.

Remedium legis nostrae competit ei, in quem iura hereditaria sunt translata, q. 7. num. 67.

Remedium legis nostrae competit fideicommissario contrarius pro rebus singularibus contra tertios possidentes, q. 8. num. 593.

Remedium legis nostrae competit cuicumque habenti ius uniuersale, etiam si sub eo res singulares contineantur, q. 8. num. 600.

Remedium legis nostrae competit ei, qui facile per testes se heredem probare potest, nisi alia causa impediatur, q. 4. num. 169.

Remedium legis nostrae competit etiam illis, qui de iure succedere nequeunt, quando impedimentum est dubium, q. 3. num. 550.

Remedium legis nostrae competit ex testamento, in quo filius est praeiutus, quando praeiutus tacet, nec testamentum impugnat, q. 3. num. 873.

Remedium legis nostrae competit etiam ex testamento, in quo ascendentes fuerunt praeiuti, ascendentibus non impugnantibus, q. 3. nu. 933.

Remedium legis nostrae competit facili notorium Iudici se heredem esse, q. 4. num. 31.

Remedium legis nostrae datur contra possidentes cum titulo post mortem testatoris acquisito, q. 8. num. 594.

Amplia, siue ab herede titulum obtinuerit, siue aliunde, num. 595.

Remedium legis nostrae, ex mente Alexandri, non competit, ubi non competit interdictum quorum bonorum, q. 8. num. 591.

Remedium legis nostrae est adipiscenda, non recuperanda, q. 8. num. 92.

Remedium legis nostrae, extenditur etiam ad heredem improprium, q. 9. num. 59.

Remedium legis nostrae est trāsmiffibile, q. 10. n. 75.

Remedium legis nostrae est ob publicam causam introductum, q. 4. num. 6.

Remedium legis nostrae, & statutum de continuanda possessione pari passu ambulant, q. 3. n. 558.

Remedium legis nostrae non competit, nisi adita hereditate, q. 13. num. 90.

Remedium legis nostrae non competit, nisi fiat notorium Iudici hereditatem spectare ad petentem, q. 8. num. 58.

Declara, ut infra num. 89.

Remedium legis nostrae nō competit, nisi pro bonis à testatore, tempore mortis possessis, q. 10. n. 125.

Remedium legis nostrae non competit non ostendenti testamentum, q. 4. num. 77.

Remedium legis nostrae non competit non sustentibus onera hereditaria, q. 8. num. 83.

Remedium legis nostrae non competit ex testamento, in quo ascendentes fuerunt praeiuti si ex testamento de eorū praeiutione appareat, q. 3. n. 940.

Amplia quamuis praeiutio ex testamento non colligatur, si tamen in continenti de ea appareat, num. 941.

Remedium legis nostrae non datur contra titulo possidentem, q. 7. num. 99.

Remedium legis nostrae non impeditur à parentibus praeiutis in testamento filij, qui in religione fuit professus, q. 3. num. 947.

Remedium legis nostrae non requirit, ut illud intentans sit heres, sed illud unum, ut sit institutus, q. 6. num. 118.

Remedium legis nostrae, non datur contra titulo possidentem, q. 14. num. 2.

Remedium legis nostrae habet locum in tacita voluntate defuncti deprompta ab actu positiuo, non verò in tacita deprompta à mera non exclusione, q. 4. num. 42.

Remedium legis nostrae non solum datur pro adipiscenda, sed etiam pro confirmanda, q. 13. n. 137.

Et si quis possideat solummodo ciuiler, datur pro acquirenda naturali, num. 138.

Remedium legis nostrae est introductum fauore ultimarum voluntatum, q. 4. num. 106.

Remedium legis nostrae est fauorabile, q. 3. n. 611.

Remedium legis nostrae, mediante restitutione, transfertur ab herede in fideicommissarium, q. 8. num. 76.

Remedium legis nostrae secundū multos non habet locum, quando incapax fuit institutus, q. 3. n. 484.

Remedium legis nostrae pro rerum uniuersitate competit, non rebus singularibus, q. 8. nu. 597.

De-

Index omnium rerum,

- Declarat, ut infra num. 600.*
- Remedium legis nostrae, requirit ut procedatur per modum notorij, q. 10. num. 114.*
- Remedium legis nostrae requirit oculatam fidem, q. 10. num. 116.*
- Remedium legis nostrae videtur competere, etiam si se opponat Clericus, q. 3. num. 791.*
- Remedium ordinarium aequè consulens ubi datur, non est locus extraordinario, q. 8. num. 293.*
- Remedium possessorium recuperanda, in benefi- cialibus, requirit saltem titulum coloratum, q. 19. num. 143.*
- Remedia possessoria non competunt, nisi quibus petitio potest competere, q. 8. num. 29.*
- Remedium §. inter filiam non minus habet locum in heredibus ab intestato, quàm in heredibus ex testamento, q. 4. num. 192.*
- Remotior gradu nihil pretendere potest, donec lo- cus est is qui eum praecedunt, q. 8. num. 218.*
- Renuncians hereditati viventis, non per huius- modi pactum, fit indignus eius hereditate, q. 14. num. 71.*
- Renunciatio facta à filia hereditati paterna, nihil operatur, quando patre mortuo, bona ad fratrem peruenierit, deinde ille mortuus est, q. 8. n. 100.*
- Renunciatio facta à filia, in fauorem fratrum he- reditatis paternae (eo non consentiente) est nul- la, q. 14. num. 70.*
- Renunciatio facta hereditati alicuius non impedit quin legis nostrae beneficium cõpetat, q. 14. nu. 55.*
- Renunciatio facta per matrem successioni patris, non prauidicat nepotibus, q. 8. num. 96.*
- Renunciatio hereditati alicuius ut valeat, consen- sus eius de cuius hereditate agitur debet durare usque ad mortem, q. 14. num. 72.*
- Renunciatio facta hereditati alicuius, intelligitur de successione ab intestato, q. 14. num. 56.*
- Amplia etiam, si testamentum, ante renunciatio- nem factum fuisset, num. 59.*
- Reo in dubio magis fauendum, quàm actori, ubi agitur de probationibus, q. 6. num. 151.*
- Reo incumbit onus probandi eam qualitatem, quam allegat ad suam exceptionem fundan- dam, q. 8. num. 844.*
- Repente } est quod tempore insensibile.*
In continenti } propter paruitatem est remo- tum ab ipso nunc, q. 2. num. 120.
- Repletio } sunt entia relatiua, q. 1. n. 131.*
Interpretatio }
- Replicatio altam requirens indaginem non facit, ut exceptio rejiciatur, q. 3. num. 376.*
- Replicatio cuius fumus opportunus est datus, fa- cit, ut exceptio rejiciatur, q. 2. num. 340.*
- Replicatio detegens exceptionem non sufficienter probatam facit, ut exceptio rejiciatur ad petito- rium, q. 2. num. 339. & 346.*
- Replicatio dupliciter parit necessitatem alte inda- ginis, q. 2. num. 335.*
- Replicatio est exceptionis exclusio, q. 2. num. 331.*
- Replicatio euidentis, vel valde probabilis facit, ut exceptio opposita rejiciatur ad merita petitorij, & non impediat immisionem, q. 3. num. 317.*
- Replicatio fundanti se in ea est probanda, quando fuit probata exceptio, q. 3. num. 325.*
- Renunciatio in dubio non praesumitur, neque in- ducitur, nisi constet expressè, q. 3. num. 378.*
- Replicatio non detegens defectum exceptionis, ne- que eam reddens turbidam non impedit effe- ctum exceptionis, nisi in continenti probetur, q. 2. num. 341.*
- Replicatio non probata, cuius non est datus oppor- tunus fumus, non facit, ut exceptio dicatur re- quirere altam indaginem, neque ut rejiciatur ad petitorium, q. 2. num. 338.*
- Replicatio non probata, si tamen eius datus est con- gruus fumus, facit, ut exceptio videatur requi- rere altam indaginem, tamquam obscura, & ut rejiciatur ad merita petitorij, q. 2. num. 337.*
- Replicatio non requirens altam indaginem admittitur in hoc Iudicio perinde ac exceptio, q. 6. nu. 146.*
- Replicatio requirens altam indaginem non ex- cludit exceptionem per quam impeditur im- missio, q. 6. num. 154.*
- Replicatio requirens altam indaginem in hoc be- neficio non excludit exceptionem probatam, q. 1. num. 326.*
- Replicatio tantum operatur contra exceptionem, quantum exceptio contra actionem, q. 3. n. 515.*
- Replicatio turbida, & altam requirens indagi- nem, non facit ut exceptio rejiciatur, sed impe- ditur immissio, q. 3. num. 318.*
- Repetitiones } edicti Diui Adriani fuisse*
Interpretationes } antiquate, q. 1. num. 126.
- Replicationes, vel interpretationes edicti Diui Adriani quare antiquate, q. 1. num. 128.*
- Representanti } non competit maius ius, quàm*
Subrogato } representato, vel in cuius loco subrogatum, q. 1. num. 212.
- Repudiatio heredis non nocet fideicommissario, quando verbis obliquis relicta erat hereditas, ita ut esset postulenda à successoribus ab inte- stato, q. 8. num. 311.*
- Repudiatio heredis, non prauidicat fideicommis- sario, q. 8. num. 334.*
- Repudiatio hereditatis facta ab herede, est contra, vel saltem praeter voluntatē defuncti, q. 8. n. 327.*
- Repudiatio hereditatis, quomodo differat à condi- tione institutionis deficiente, q. 8. num. 324.*
- Repugnantia in iure non admittitur, q. 1. num. 241. & q. 6. num. 228.*
- Repugnantiā quae continēt sunt falsa, q. 8. n. 272.*
- Requisitum necessarium ad aliquid obtinendum est probandum ab eo, qui vult obtinere, q. 6. nu. 89.*
- Res certa non facit partem hereditatis, q. 8. n. 589.*
- Rescriptorum verba sunt reducenda ad ordinem iuris, q. 19. num. 104.*

Res

Et verborum.

Res deterior effecta, non amplius dicitur eadem, q.8.num.487.
Res hypothecata, cum sua hypotheca, & onere transeunt, q.8.num.459.
Res inter alios acta, quamvis alijs non praeiudicet, nil tamen repugnat, quin prodesse possit, q.8.num.278.
Res nullius, occupanti conceduntur, q.8.num.701.
Res se habent ad operari prout ad esse, q.3.n.643.
Res, si restituatur deterior effecta, dicitur secundum quid restitui, non simpliciter, q.8.num.477.
Res soli spatio decem annorum inter presentes, viginti vero inter absentes praescribitur, q.1.n.66.
Reservatio tacita ex oppositione manus Papae, non habet locum in beneficio iurispatronatus laicorum, neque expressa, q.20.num.35.
Reservationem, ad effectum ut subrogatus gratiosè obtineat mandatum de immittendo, sufficit probare per publicam vocem, & famam, quando non datur concursus prouisorum, neque possessio ab alijs fuit occupata, q.18.num.115.
Item, minor probatio sufficit, quando adest aliquis intrusus, qui nō docet de titulo ordinarij, n.116.
Item, quando titulum habet, non tamen de eo doceat ante sententiam, num.117.
Resignatarij immissio in vim litterarum Apostolicarum adeo est efficax, ut detur resignatario mandatum de manutenendo non obstante resignantis contradictione, q.19.num.119.
Resignans in manus Pontificis ad fauorem resignatarij abdicauit à se omne ius, tam respectu dominij, quam possessionis, q.19.num.118.
Resignatio an sit valida, valde dubitatur, quando consensus resignantis non fuit extēsus in libris Camerae infra quindecim dies à die posita supplicationis ad registrum, q.19.num.131.
Resignatio si fuerit conditionalis neque conditio impleta, littera Summi Pontificis, in eius vim concessa non sunt exequenda, q.19.num.126.
Amplia, ut num.127.
Responsio à parte acceptata non amplius renouari potest, q.2.num.381.
Responsio dicitur in continenti, quando partes non fuerunt digressae spontē ad extraneos actus, q.2.num.416.
Res praeiudicialis inter alios acta, alijs non nocet, q.8.num.269.
Rescriptorum verba sunt intelligēda eo modo, quo natura Iudicij postulat, q.19.num.110.
(Restituere) vox importat plenariam restitutionē, tam vsusfructus, quam proprietatis, q.8.n.567.
Restitutio ab heredē facta post adeptam ab eo possessionem, retrahitur ad tempus nondum adeptae possessionis, q.8.num.110.
Restitutio est in causa, ut fideicommissarijs actiones querantur, quae ante restitutionem non sunt quasitae, q.8.num.31.
Restitutio ex l. Imperator ff. ad Trebell. secundum

Bartolum non habet locum, quando quis fuit grauatus restituere extraneis, q.8.num.503.
Contrarium, infra num.513.
Restitutio ex remedio legis Imperator ff. ad Trebell. est introducta in subsidium, ut ex fructibus ante conditionis euentum perceptis filius damni compensationem consequatur, q.8.num.483.
Restitutio faciēda à patre filio cum clausula, ut ad eum perueniat, effectum operatur cum sui iuris fuerit, q.8.num.410.
Restitutio facta ab heredē primo fideicommissario, censetur etiam facta ad fauorem secundi, cum eius casus aduenerit, q.8.num.277.
Restitutio habetur pro facta, statim ac contra testatoris prohibitionem, bona fuerunt alienata, q.8.num.347.
Restitutio in secundo fideicommissario, non est necessaria, q.8.num.274.
Restitutio legalis, tantum operatur, quantum verbalis heredē, q.8.num.122.
Restitutio non est necessaria in fideicommissis. Ecclesiae relicto, q.8.num.118.
Restitutio non est necessaria, quando grauatus alienauit bona fideicommissis subiecta q.8.num.119.
Restitutio primi fideicommissarij facta secundo, in eum transfert iura hereditaria, q.8.num.271.
Hoc tamen à Iustiniano correctum, ut num.281.
vel procedit, quando restitutio est facta spontē ante conditionem, aut diem fideicommissi, non verò post, q.8.num.281.
Restitutio, quando dicatur facta in continenti ad euitandum delictum, q.2.num.443.
Restitutio, quando non sit necessaria, sed de iure, pro facta habeatur, q.8.num.117.
Restitutio verbalis, aut realis in fideicommissis de iure Canonico, non est necessaria, q.8.num.668.
Amplia secundum Hondedum, non solum in petitorio, verum etiam in possessorio, q.8.num.669.
Contrarium, num.674.
Restitutio verbalis, vel legalis idem operatur in fideicommissario, quod aditio hereditatis in heredē, q.8.num.22.
Restitutio vnius rei sufficit ad effectum, ut totum fideicommissario dicatur restitutum, q.8.num.61.
Restitutione mediante, transeunt in fideicommissarium iura utilia, q.8.num.64.
Pallit secundum aliquos, in iuribus, quae à defuncto in heredem non fuerunt translata, q.8.n.65.
Contrarium tamen nonnullis iuribus probari videtur. Pro conciliatione distingne inter obligationem ab heredē quasitam respicientē alienam rē, in qua heres obligationem, seu ius obtinuit, vel eandem rem, in qua defunctus, ius habebat. Primo casu non transit in fideicommissarium; secundo utique, q.8.num.66. & 73.
Communis conciliatio ut transeant, si cedantur non transeant, si non cedantur, non videtur iuribus consentanea, num.74.

Index omnium rerum,

- In quantum autem vera sit communis sententia, ut iura, quae competeant heredi, non autem defuncto per restitutionem verbalem non transeant in fideicommissarium, erit intelligenda de iuribus, quae non competunt heredi, eo solum, quod haeres est, sed eo, quod sibi ipse acquisiuit, secus in illis, quae licet non competere defuncto, ipso tamen iure, heredi competunt, eo quod haeres est, num. 75.*
- Restitutione transferuntur in fideicommissarium ea actiones, quae ante restitutionem heredi competeant, q. 8. num. 47.*
- Restitutione verbali haeres quantum in eo est, concessit fideicommissario licentiam capientis propria auctoritate, q. 8. num. 60.*
- Restitutione verbali transeunt iura, & actiones tam actiuae, quam passivae, utiles tamen non directae, q. 8. num. 123.*
- Restitutionem ex dispositione legis Imperator non effugit pater, offerendo satisfactionem, q. 8. n. 424.*
- Restitutionem in integrum petens ex causa non competenti in libello expressa, non obtinet, licet probet causam competentem, q. 16. num. 5.*
- Restitutioni ante conditionem, grauato dissipante, ex multorum sententia, est locus, ex remed. l. Imperator ff. ad Trebell. etiam quando est grauatus restituere extraneis, q. 8. num. 513.*
- Declara, ut hoc verum sit, quando a testatore fuit prohibita cautio, secus si non fuit prohibita, q. 8. num. 514.*
- Restitutioni non est locus, detractionibus nondum plenè factis, q. 8. num. 861.*
- Amplia, ut num. 862.*
- Restitutionis loco succedit contumacia heredis, & Iudicis auctoritas, q. 8. num. 45.*
- Retinenda interdicti beneficium cedi potest, q. 10. num. 71.*
- Reuocatio coram tribus testibus facta decennio concurrente tollit primum testamentum, quamuis testator reuocando non expresserit se intestatum decedere velle, q. 6. num. 344.*
- Reuocatio donationis valet, si in continenti post donationem fuit apposita conditio, ut liceat eam reuocare, q. 2. num. 12.*
- Reuocatio facta cum reservatione facultatis noui testamenti conficiendi tollit primum testamentum, q. 6. num. 375.*
- Reuocatio simplex testamenti facti non potest esse aliam ob causam, nisi quia voluit testator intestatus decedere, q. 6. num. 330.*
- Reuocatio simplex testamenti iam facti sine clausula (quia testator voluit ab intestato decedere) secundum crebriorem sententiam, non videtur superius testamentum infirmare, q. 6. num. 328.*
- Vide tamen infra num. 347.*
- Contraria tamen sententia à grauissimis auctoribus recepta auctori probabilior videtur, n. 329.*
- Reuocatio testamenti animo condendi aliud non habetur pro perfecta, nisi illo confecto, q. 6. n. 363.*
- Amplia, ut infra num. 370.*
- Reuocatio testamenti coram septem testibus facta fauore venientium ab intestato operatur institutionem, & testamentum appellatur, q. 4. n. 110.*
- Reuocatio testamenti facta ad finem alterius conficiendi, non rumpit primum testamentum antequam secundum factum fuerit, & si geminata sit, & verbis pregnantibus facta, & cum clausula omni meliori modo, q. 6. num. 370.*
- Reuocatio testamenti facta animo condendi aliud, eo nondum confecto ratione voluntatis dicitur imperfecta, q. 6. num. 369.*
- Reuocatio testamenti facta animo condendi nouum testamentum, addita clausula, quia volo interim decedere intestatus, tollit primum testamentum, etiam si posterius non fuerit factum, q. 6. n. 374.*
- Reuocatio testamenti facta animo condendi nouum testamentum, nihil operatur, nisi nouo testamento confecto, q. 6. num. 360.*
- Reuocatio testamenti facta animo condendi nouum testamentum non officit priori, nisi posterius perfecte factum fuerit, q. 6. num. 194.*
- Reuocatio testamenti, in qua adsint aliqua verba, quibus saltem colligatur tacite eam factam animo decedendi ab intestato, tollit omnino prius testamentum, q. 6. num. 348.*
- Reuocatio testamenti, in qua, Notario stipulante pro illis, quorum interest, promiserit non contrahere tollit prius testamentum, q. 6. nu. 354.*
- Reuocatio testamenti ob causam facta non operatur, nisi dicta causa impleta, q. 6. num. 362.*
- Reuocatio testamenti, quam testator iussit extendi ad consilium sapientis, omnino testamentum irritat, q. 6. num. 355.*
- Item, quando testator asserit in reuocatione consistere animae suae salutem, num. 356.*
- Item, quando addidit clausulam codicillarem, num. 357.*
- Item, si magna verborum pregnantia, & geminatione testator fuisset usus, num. 358.*
- Reuocatio testamenti simplex coram tribus testibus facta de iure naturalis, & diuino sufficiens est ad illud tollendum, q. 6. num. 352.*
- Reuocatio testamenti, ut sit efficax debet esse facta coram numero septem testium, q. 4. num. 112.*
- Reuocatione simplici testamenti stante incertum videtur, quem voluerit testator heredem esse, q. 6. num. 327.*
- Reuocato solemniter testamento, instituti in eo non amplius pretendere possunt, q. 6. num. 340.*
- Reuocatur unum quodque eo modo, quo inducitur, q. 4. num. 109.*
- Reuocatio testamenti simplex concurrentibus opportunitis coniecturis absque dubio prius testamentum tollit, q. 6. num. 353.*
- Reus absoluitur etiam si nullum ius habeat si non constet de iure actoris, q. 14. num. 9.*

Reus

Et verborum.

Reus etiam non possidens, in dubio aëtori est præferendus, q. 14. num. 8.
Reus in pari probatione cum aëtori est absolvens, q. 6. num. 152.
Reus in sua exceptione, velut aëtor habetur, q. 8. num. 864.
Reus in suis exceptionibus, vices aëtoris sustinet, q. 8. num. 852.
Reus non potest implorare officium Iudicis, ut declaret sibi exceptionem competere, q. 16. nu. 28.
Contrarium infra num. 31. & seq. & num. 39.
Rota apud Card. Seraphinum, decis. 321. declaratur, q. 8. num. 996.
Rota in Anconitana fideicommissi 20. Februarij 1584. coram Card. Blanchetto, declaratur, q. 8. num. 1000.
Rota in Bononien. fideicommissi de Poetis 4. Majj 1615. coram R. P. D. Vbaldo, declaratur, q. 8. num. 1003.
Rota in Maceraten. fideicommissi 16. Februarij 1601. coram Card. Sacrato, declaratur, q. 8. num. 1001.
Rota in una Anconitana fideicommissi 20. Februarij 1584. declaratur, q. 8. nu. 905. 912. & 915.

S

S *Aluianum competit ubicumque bona sunt hypothecata, q. 8. num. 296.*
Saluianum contra conductorem competere, narrat Theophilus, nullum alium exprimens contra quem competat, q. 8. num. 815.
Declara Theophil. ut infra num. 831.
Saluianum fideicommissarijs competit, nulla facta restitutione, q. 8. num. 52.
Saluianum intentatur pro obtinenda re maioris valoris, quam sit debitum, q. 8. num. 1103.
Saluianum interdictum dicitur aëlio in rem scripta, q. 8. num. 829.
Saluianum interdictum fideicommissario aliquando est melius, quam legis nostræ remedium, q. 8. num. 51.
Saluianum interdictum l. 1. & 2. ad Saluan. conceditur solum cōtra Colonum, & Inquilinum, utilis verò contra eos, qui res istorum fuerunt consequuti, q. 8. num. 809.
Sed contra, infra num. 825.
Saluianum interdictum, legatario etiam singulari, cōpetit pro rebus legatis obtinendis, q. 8. n. 295.
Saluianum non competit, ubi cessat hypotheca, q. 8. num. 1099.
Saluianum pro fideicommissio non competere, qui teneant, q. 8. num. 820.
Contrarium verò frequentius receptum, & maxime à Rota Romana, num. 821.
Saluianum utile competit contra quemcumque tertium possessorem, q. 8. num. 828.
Sana mentis præsumitur, qui facit aëtus conue-

nientes hominibus sana mentis, q. 3. num. 58.
Sancimus, hac vox noua legis promulgationem importat, q. 1. num. 16.
Sanitas, naturæ, & iuris præsumptione præsumuntur, q. 3. num. 51.
Satisfacere non cogitur possessor rerum immobilium, q. 3. num. 183.
Satisfactio fideicommissi nomine, ante dilapidationem grauati, est tutior assicurandi modus, q. 8. num. 423.
Satisfactio fideicommissi nomine petitur ex causa in alio Iudicio plenè examinanda, q. 2. nu. 49.
Satisfactio non mutat maleuolè animum, sed diutius grassandi in re familiari, facultatem præbet, q. 8. num. 391.
Satisfactio sola ubi petitur non debet Iudex subtiliter cognoscere, an fideicommissum debeatur, q. 2. num. 38.
Satisfactionem non potest heres excludere, nisi excludendo fideicommissum, q. 2. num. 47.
Satisfactione potest aëtor fideicommissi nomine obtinere absque pleno præiudicio heredis, q. 2. n. 48.
Satisfactionem si pater offerat, multis bonis sua fideicommissis iam dissipatis, pro uitanda restitutione non est audiendus, q. 8. num. 424.
Scripto heredi tantum legis nostræ beneficium competit, q. 17. num. 33.
Scriptum heredem esse oportet, ut competat legis nostræ remedium, q. 4. num. 78.
Scriptum illud dicitur in ultimis voluntatibus, quod licet aperta scriptura non est scriptum, tamen iuris coniectura colligitur, q. 4. num. 94.
Scriptum illud dicitur, quod à lege pro scripto habetur, q. 15. num. 14.
Scriptum illud dicitur, quod legi potest, q. 7. num. 139. & q. 17. num. 44.
Scriptum illud dicitur, quod vigore scripti deprehenditur, q. 7. num. 170.
Scriptum non dicitur quod legi nequit, q. 15. n. 4.
Scriptus heres consideratur dupliciter, vel simpliciter, vel ad contra distinctionem nuncupatiui, q. 6. num. 12.
Scriptus heres prius potest esse possessor, quam heres, quinimò potest esse possessor, licet non possit esse heres, q. 3. num. 547.
Scriptura est de essentia aëtorum, q. 1. num. 55.
Scriptura, illud dicitur manifestè constare, quod virtualiter ex ea elicitur, q. 17. num. 62.
Maximè si sequatur à verbis expressis, nu. 63.
Etiam si pro forma exprimendum esset, nu. 64.
Scriptura Notarij in testamento nuncupatiuo respicit probationem, non entitatem testamenti, q. 6. num. 3.
Scriptura sollemnis, licet priuata sit, sufficit in possessorijs, q. 1. num. 37.
Scriptura ammissio non præsumitur, q. 6. nu. 92.
Scripturarum, & testium in probatione faciendæ æqualis est virtus, q. 1. num. 49.

Index omnium rerum,

- Declara, ut num. 56.*
- Secundi, vel } ratio non mutat substitutionem,*
Primi } sed addit qualitatem accidentalem, q. 7. num. 78.
- Secundo viro instituto. aut secunda uxori instituta à binubo in maiori parte, quam ei filio relictum, cui minimum datum, competit remedium legis nostræ, si pro indiuiso immisionem petat ratione eius quota, pro qua sustinetur immisio, q. 3. num. 979.*
- Secundum locum obtinens non per hoc desinit esse simpliciter tale, quale si locum primum obtineret. q. 7. num. 77.*
- Seneca opinio circa causarum numerum exploditur, q. 1. num. 159.*
- Sententia à Iudice delegato lata, de cuius delegatione non constat, est ipso iure nulla, q. 1. n. 209.*
- Sententia est nulla, quando Iudex negauit dilationes ad probandum, q. 2. num. 179.*
- Fallit, si nullæ dilationes essent petitiæ, nu. 180.*
- Sententia etiam nullis datis dilationibus est valida, q. 2. num. 174.*
- Declara, ut infra num. 180.*
- Sententia lata suspensione Iudicis durante, est ipso iure nulla, q. 1. num. 210.*
- Sententia non facit nullum testamentum, in quo filius est præteritus, sed declarat. q. 3. num. 901.*
- Sententia, nullis factis probationibus nec statutis dilationibus ad probandum, si probationes oblata, & dilationes petitiæ fuerint, est ipso iure nulla, q. 2. num. 176.*
- Sententiæ executio cuius vi quis est immittendus in bona, feudalia exceptis, retardatur donec cognitum sit, quæ sint feudalia, & quæ non, q. 2. num. 239.*
- Sententiæ executio impeditur ab exceptione requirente altam indaginem, quando oritur ex eadem sententiæ. q. 2. num. 241.*
- Sententiæ lata in petitorio exceptio, quæ non offertur in continenti probabilis, non admittitur in remedio possessionis, q. 1. num. 30.*
- Si tamen in continenti offertur, nihil prohibet eam admitti, q. 2. num. 31.*
- Sententiæ tenor potest per testes probari, quando in scriptis fuit lata, & ammissa, q. 6. num. 60.*
- Sermo simpliciter prolatus de primo tantum actu intelligitur, q. 7. num. 46.*
- Sermonis proprietas in correctorijs iuris communis est attendenda, q. 6. num. 95.*
- Seruare ius, & facere respicit decisoria, q. 3. n. 765.*
- Serui, & } quantum ad modum probandi se sui*
Filij } iuris esse æquiparantur, q. 3. nu. 370.
- Serui expertes sunt eorum, quæ sunt Iuris Civilis, q. 3. num. 17.*
- Serui nihil proprii habere possunt, q. 3. num. 338.*
- Serui pœne*
Damnati in metallum } testari nequeunt, q. 3.
Bestijs subiecti } num. 121.
- Serui testari prohibentur, q. 3. num. 13.*
- Serui voluntas est necessaria, ut hæreditas in qua ipse institutus est, Domino acquiratur, qui potest nolle adire, q. 10. num. 61.*
- Declara, si non fuerit institutus contemplatione domini, tunc enim per Iudicem cogitur hæreditatem adire, num. 62.*
- Seruiana directæ secundum Menoch. datur loco Saluiani directæ, utilis verò, loco saluiani utilis, q. 8. num. 812.*
- Seruo legato occiso post aditam hæreditatem actio legis Aquiliæ acquiritur legatario, q. 3. n. 1086.*
- Eo verò ante aditam hæreditatem occiso, actio acquiritur hæredi, num. 1087.*
- Seruus præteritus existens in quasi possessione sui iuris habet præsumptionem pro se, q. 3. nu. 371.*
- Seruus proprius à testatore institutus, eo addito, ne fiat liber, neque sit liber, neque hæres, q. 17. num. 126.*
- Rationem, vide infra num. 141.*
- Silentium perpetuum vi imponatur, Iudicis officium implorari non potest, si nullus est, qui controuersiam moueat, q. 6. num. 29.*
- Simbolum in habentibus facilius est transitus, q. 8. num. 499.*
- Simpliciter dictum est intelligendum simpliciter, & non secundum quid, q. 7. num. 51.*
- Simpliciter quod non est tale, non est proprie tale, q. 7. num. 53.*
- Simpliciter quodpiam dicitur tale, & non secundum quid, non obstante quod secundum locum obtineat, q. 7. num. 77.*
- Singula, quæ non profunt cumulata iuuant, q. 3. num. 523.*
- Singula, quæ non profunt, nec cumulata iuuant, q. 10. num. 68.*
- Singularia duo, quæ veniunt à diuersis fontibus, admittuntur, si vnum veniat in consequentiam alterius, secus si ab eodem fonte proueniant, q. 7. num. 97.*
- Singularia non sunt multiplicanda, q. 6. nu. 167. & q. 8. num. 349.*
- Declara, ut infra num. 386. & 388.*
- Singularia possunt multiplicari, quando à diuerso iure proficiuntur, q. 8. num. 388.*
- Singularia possunt multiplicari, quando vnum venit in consequentiam alterius, q. 6. num. 175. & q. 7. num. 95.*
- Singularis successor in re, habet eadem iura quæ suo auctori competeant, q. 8. num. 834.*
- Singularis successor tenetur eodem modo, quo eiusdem auctori, q. 8. num. 565.*
- Singularium multiplicatio admittitur in iure, quando ita sunt connexa, ut vnum sine alio consistere nequeat, q. 8. num. 386.*
- Socio omnium bonorum acquiritur hæreditas, alteri socio delata, non iure successionis, sed iure societatis, q. 10. num. 31.*

Et verborum .

Solemnia presumuntur recte facta, q. 3. num. 836.
Declarat, ut infra num. 893.

Solemnia presumuntur recte facta, quando ex usu non colligitur contrarium, vel probatur in continenti, q. 3. num. 893.

Solus lex eas donationes causa mortis factas rescindat, quia necessitate ex tante, aut muliere persuasente facta essent, q. 1. num. 748.

Solemnitas, quando in alienatione presumatur, q. 7. num. 431.

Solemnitates, quae in alienatione erant necessariae sufficiunt, quando in continenti ante, vel post intercesserunt, q. 2. num. 9.

Solemnitatum loco, succedit lex supplens defectum illarum, q. 6. num. 176.

Sollicitum esse de bareditate viuentis est turpe, q. 3. num. 1098.

Solui unum quodque eisdem modis, quibus introductum, affirmatiue est verum, negatiue non aequi, quia, & alijs modis solui potest, q. 6. n. 201.

Soluitur unum, quodaque eisdem modis in contrarium actus, quibus inductum, q. 6. num. 199.
Declarat, ut num. 201. & infra num. 151.

Solutio non facta probatur, quando in certo aliquo loco erat adnotanda, puta in libris compositis, & ex eorum diligenti resolutione non reperitur adnotata, q. 3. num. 819.

Soror mittitur in possessionem ab intestato, quia habet fundatam intentionem in Auth. de sancto C. ad Terrib. q. 4. num. 58.

Spatium in stipulatione inter interrogationem & responsionem debet esse admodum breue, q. 2. n. 403.

Specialia duo infirmi concurrere nequeunt, q. 7. num. 161.

Specialia non sunt multiplicanda, q. 7. num. 87.
Declarat, ut infra num. 95 & 96.

Spi succedendi, siue ab intestato, siue ex testamento homini viuenti est omnino inutilis, & vana, q. 3. num. 173.

Spirituales viri non sunt sub lege, & quomodo intelligatur, q. 3. num. 418.

Spoliare dicitur occupans propria auctoritate bona bareditatis iacentis, q. 13. num. 63.

Spoliato non datur manutentio, quando Iudex mulier, & de facto processerat, si ipse se pro spoliatore habuerit, q. 19. num. 81.

Sponsatus ante omnia restituendus, etiam si prado esset, q. 1. num. 221.

Sponsalia de futuro iam facta, sequuta postea copula carnali, transiunt in matrimonium de presenti, q. 3. num. 587.

Falsis si de tali copula non constet, nisi per confessionem viri, qui saluatur cognouisse sponsam, non tamen animo accipiendi eam in uxorem, nam per talem confessionem non probatur matrimonium, num. 588.

Spury, & adulterini detrahuntur a lege Mosaisca, & Canonica, q. 3. num. 667.

Spury non possunt ordinibus sacris initiari, & quare, q. 3. num. 672.

Spury sunt capaces possessionis, q. 3. n. 552. & 600.

Spurio a patre instituto legis nostra beneficium non competit, quando in continenti spuritas probatur, q. 3. num. 490.

Amplius etiam si testator in testamento dixerit filium esse legitimum, num. 503.

Amplius secundo etiam si filius institutus esset pupillus, num. 508.

Spurius, & omnis illegitimus petens immisionem pro indiufo pro ea parte, cuius est capax, recte obtinet, q. 3. num. 510.

Spurio instituto sub conditione, si, & quando legitimitabitur, ante impletam conditionem idem datur curator bonis bareditarijs, q. 3. n. 623.

Spurium potest pater instituire sub conditione, si, & quando legitimitabitur, q. 3. num. 622.

Spurius, nec directe, nec mediate patris bareditatem consequi potest, q. 3. num. 632.

Spurius nepos ex filio legitimo ab ayo institui potest, q. 3. num. 638.

Spurius nepos ex filio spurio ab ayo institui nequit, q. 3. num. 697.

Spurius non potest a patre institui, in partem sui delicti, q. 3. num. 614.

Spurius, ut nequeat institui duo sunt necessaria; visus spurius in esse productus, ut institutus ab eo, a quo per damnatum eorum proficitur, q. 3. num. 696.

Ex eo institui, quib. mod. testam. infirm. ad mentem lufiniani declaratur, q. 6. n. 193. & 198.

Finalis in Auth. de nuptijs ponderatur, q. 3. n. 709.

Sed & hoc presenti in Auth. de Sanctis. Episc. quomodo secundum aliquos intelligatur, q. 8. num. 746.

Si autem haec omnia in Auth. ut eum de appellat. cognoscitur ponderatur, q. 3. num. 838.

Si substituitur Instit. de pupill. perpenditur, q. 10. num. 15.

Si veteranus militis ff. de milit. testam. perpenditur, q. 6. num. 312 & infra 318.

Stare non prohibetur, quod non mutatur, q. 6. n. 293.

Statu dubius testari nequit, q. 3. num. 114.

Falsis si testatur ad prius causas, num. 115.

Status controversus, si infanti moueatur, differtur in tempus pubertatis, q. 13. num. 34.

Status nouus, qui iam in alia religione fuerat professus est in pendenti, non quantum ad statum libertatis, vel seruitutis, sed quantum ad statum prioris, vel posterioris professionis, q. 3. num. 1161.

Status sui incertus testari nequit, q. 3. num. 1159.

Etiam si solum tenore testamenti incertus esset, & postea certum statum consequatur, n. 1160.

Status sui iuris } secundum multos praescribitur

Libertas a patria potestate }
 spatio viginti annorum, q. 3. num. 220.

Index omnium rerum,

- Declarat hoc verè bona fide supposita, et verè cessante quadraginta anni sunt necessarij, num. 240. & 241.*
- Status sui iuris* } *sine titulo præ-*
Liberatio à patria potestate } *scribitur spatio*
quadraginta annorum, q. 3. num. 227. & 248.
Status sui iuris præscribitur spatio decem annorum, quando præcedit emancipatio, licet inualida, q. 3. num. 214.
- Status sui iuris præscriptio quadraginta annos requirit, & quare, q. 3. num. 240.*
- Status ultimus in beneficiis est attendendus, ubi agitur de immisione alicuius prouisi, q. 20. num. 16.*
- Status ultimus non inducitur per collationem factam ab uno sine scientia alterius, neque prius possessione confirmandi eum, sine cuius scientia ultima collatio fuit facta, q. 20. num. 18.*
- Statuta singularium Ciuitatum sunt facta in fauorem ciuium eius Ciuitatis, non vero aliorum ciuium, aut forensium, q. 3. num. 759.*
- Statuta solent recipere strictam interpretationem, q. 6. num. 107.*
- Statuta, ut idem ius reddatur forensibus in Ciuitate statuentium, quod redderetur Ciuibus in Ciuitate forensium sua natura respiciunt etiam decisoria, q. 3. num. 760.*
- Statuto exclusi non habent tacitam defuncti intestati voluntatem, q. 4. num. 72.*
- Statuto fieri potest, quod pacto, q. 3. num. 795.*
- Statuta sua Ciuitatis præsumuntur se confirmare ciui, q. 4. num. 71.*
- Statuto subiectus non potest se ab eo subducere euadendo Clericus, q. 3. num. 798.*
- Statutum Bononiæ, quo cautur, ut vir dimidiam partem dotis lucratur an deroget i. hac edictalis C. de secund. nupt. q. 3. num. 1004.*
- Statutum circa testamentum disponens, non habet locum in testamento inter liberos, q. 6. num. 171.*
- Declarat, ut infra num. 178.*
- Statutum continuans possessionem defuncti in heredem, intelligitur de herede per aditionem, q. 13. num. 114.*
- Sicus, si post mortem ascendens, ipso iure fiat heres, num. 116.*
- Statutum continuans possessionem habet locum, etiam in Clerico, q. 3. num. 784.*
- Statutum continuans possessionem, non habet locum, quando ante apprehensionem heredis, possessio fuit ab alio actualiter apprehensa, q. 18. num. 94.*
- Declarat, ut infra num. 105.*
- Statutum continuatum possessionis, operatur mirabilem effectum, ut nempe remedium legis nostra operetur effectum possessionis recuperanda, & retinenda, q. 13. num. 127.*
- Statutum de continuanda possessione, non habet locum eo in iure, quod cum persona extinguitur, q. 18. num. 70.*
- Statutum de herede disponens, habet locum etiam in bonorum possessore, q. 6. num. 105.*
- Statutum disponens, ut si quis ab intestato decesserit talis succedat, habet locum etiam in femina ab intestato decedente, q. 13. num. 12.*
- Statutum est quadam sponso, ut pactum tacitum Reipublica, q. 1. num. 797.*
- Statutum exciudens feminas ab intestato habet locum etiam facto testamento, q. 3. num. 922.*
- Statutum exclusiui feminarum, locum habet in legitima successione, non testamentaria, q. 13. num. 20.*
- Statutum in decisorij non potest ligare forenses, q. 3. num. 758.*
- Declarat, ut infra num. 772. & 773.*
- Statutum iuri communi derogat, & in loco ubi viget habetur pro iure ciuili, q. 4. num. 71.*
- Statutum ligat forenses, quando volunt agere in loco statuti, q. 3. num. 772.*
- Statutum liberam testandi facultatem adimens non videtur valere, q. 3. num. 735.*
- Statutum loquens de testamentis, si est odiosum filiis, non habet locum in testamento inter illos factis, si est fauorabile locum habet, q. 6. num. 178.*
- Statutum minuens liberam testandi facultatem, quando dicitur fauorabile, q. 3. num. 756.*
- Statutum ne Monachus succedat valet secundum Bartolum, quando fuit factum antequam Monachus fieret, q. 3. num. 794.*
- Statuti ne vir possit uxori relinquere, habet etiam locum in uxore respectu viri, q. 3. num. 746.*
- Statutum non adimens, sed ex causa restringens liberam testandi facultatem, non est inualidum, q. 3. num. 742.*
- Statutum operatur continuationem possessionis à defuncto in heredem, ex sola ciuili, q. 18. num. 102.*
- Statutum potest derogare i. hac edictalis C. de secund. nupt. q. 3. num. 1003.*
- Statutum potest facere, ut ius commune redigatur ad actum practicum etiam in persona forensium, q. 3. num. 770.*
- Statutum prohibens ne ultra certam summam uxori legetur habet locum etiam si testator alibi domicilium obtinuerit, q. 3. num. 751.*
- Statutum prohibens probationem per testes non habet locum in probatione, qua partim fit per instrumentum, partim per testes, q. 3. num. 526.*
- Statutum prohibens iuro, ne uxori ultra certam summam relinquatur, est fauorabile viro, q. 1. num. 753.*
- Statutum prohibitorium absolutè loquens comprahendit subditum existentem in alieno territorio, si talis prohibitio continet fauorem persona prohibita, q. 3. num. 752.*
- Statutum ratione rei ligat quoque forenses, etiam si fortè in personam loquantur, q. 3. num. 773.*
- Statutum tribuens instrumentum, exequutionem paratam, habet locum etiam in eo, quod virtualiter ex instrumento resultat, q. 17. num. 85.*
- Statutum, ut exatibus agnatis cognati excludantur*

Et verborum.

tur, excludit etiam moniales, qua post statutum Monasterium fuerunt ingressæ, q. 3. num. 799.
Statutum, ut idem ius reddatur f. reus in Ciuitate statuentium, quod redderetur Cui in Ciuitate forensium, est conforme iuri communi, q. 3. num. 721.
Statutum, ut idem ius reddatur forensibus, in Ciuitate statuentium, quod ciuibz in Ciuitate forensium, est fundatum in æquitate, quod quisque iuris, q. 3. num. 766.
Statutum, ut quis non possit testari, nisi duobus notarijs additis, est fauorabile, q. 6. num. 180.
Non tamen completitur testamentum inter liberos factum, num. 181.
Statutum, ut uxor non possit testari absque consensu viri dicitur nullum, q. 3. num. 716.
Stipulatio inter interrogatorem, & responsionem non considerabile, si alium admittit, dum tamen paræ sponte, & data opera ad extraneos actus non inter dantur, u. 2. num. 414.
Ex omni hoc declaratur, num. 415.
Stipulatio inter interrogatorem, & responsionem, non videtur maius spatium admittere, quàm illud, quo hac uerba proferantur. Arma uictricque cano, q. 2. num. 400.
Contrarium, infra num. 411.
Stipulatio non sustinetur, si summo mane interrogatio fuerit facta, & in sero responsus fuisset, q. 1. num. 422.
Stipulatio ualet, & responsio dicitur in continenti, si modicum spatium intercesserit, q. 2. n. 402.
*Stultus } quis presumitur ob actus stultitia,
 Demens } ac dementia, quos facit, q. 3. nu. 57.*
Subditus in alio territorio existens comprehenditur à suo statuto absolute loquens, si prohibito continet fauorem persona prohibita, q. 3. num. 732.
Subornationis testium periculum in rebus magni ponderis diligenter uitandum, q. 6. num. 252.
Subreptitia dicitur gratia, quando promissus lacuerat fructus ante perceptos, q. 19. num. 90.
Subreptitijs litteris, qui utitur, & possessionem caput, dicitur attentare, q. 19. num. 66.
Subreptionis exceptio non imbedit, quin subrogatio concedatur immisso, q. 18. num. 31.
Etiam si subrogatio procurauerit apponi sequitur, num. 32.
Item, etiam si in subrogatione adsit clausula, si, & postquam uacatione per cessum, uel decessum locus fuerit, num. 31.
Subreptionis vitium, non tollitur per clausulam nec non omnia, quando Papa aliquod concedit ad petuendum partis sine cause cognitione, q. 19. num. 43.
Sicrag. si in fauorem exequutoriales possunt executioni amanari, q. 18. num. 42.
Subrogatio an censentur facta etiam quoad possessionem, quando fuit generalis an omne ius,

quod defuncto quomodolibet cometeretur, nec ne, referuntur opinionibus pro utraque parte, & earum conciliatio, q. 8. num. 63.
Subrogatio facta illi, qui vigore exequutorialium cepit possessionem, non facta de hoc mentione, est nulla, q. 18. num. 90.
Subrogatio gratiosa vim prouisionis obtinet, si ille cui facta bonum ius fouebat, q. 18. num. 4.
Subrogatio habet locum in beneficijs consistentibus in Ecclesia non numerata, quando Papa non ignorans hanc qualitatem, subrogationem concessit, q. 18. num. 72.
Subrogatio intelligitur sine præiudicio iuris alteri quaesito, q. 18. num. 67.
Subrogatio non datur in his, qua cum persona extinguntur, q. 18. num. 69.
Subrogatio est inualida, quando in ea non fuit facta specialis mentio reservationis, si beneficium est reseruatum ob familiaritatem, q. 18. nu. 118.
Fallit, si in subrogatione adsint uerba amplissima, quamuis reservationem importent, n. 119.
Nisi parè probaret, aliter sibi se habere, n. 120.
Subrogatio non redditur conditionalis per exp. asessionem conditionis, qua tacite inerat, q. 18. n. 14.
Subrogatio potius operatur continuationem possessionis, quam nouam eius acquisitionem, q. 18. n. 92.
Et in pluribus habet eandem vim, quam statutum continuans possessionem, num. 93.
Subrogatio, quando subrogatus erat intrusus, est nulla & nullum operatur effectum, q. 18. n. 78.
Subrogatio, quando subrogatus vigore sue præsentationis, mortuo colligante, possessionem fuerat ingressus, est nulla, q. 18. num. 80.
*Subrogationes gratiosa } quomodo differant,
 Concessionis alia } q. 19. num. 6.*
Subrogationibus ex stilo solet apponi clausula, dummodo non sit intrusus, q. 18. num. 79.
Subrogationis vi dictum in una persona habet locum in alia etiam in materia exorbitati q. 7. n. 77.
Subrogatio à Principe loco fidei commissarij in testamento uocati competit immisso, q. 5. nu. 14.
Subrogatio à Principe loco uocati in testamento competit legis nostræ remedium perinde ac instituto, q. 1. num. 1.
Amplia, ut infra num. 11.
Subrogatio Apostolice competit immisso cæteris concurrentibus, etiam si alius non habens parum titulum possiderat, q. 18. num. 19.
Item, etiam si subrogatio fuerit ex clausulis generalibus gratis iam facte desumpta, num. 20.
Ratio, quia cum collatio ad solum Pontificem spectet, nulli sit iniuria, num. 21.
Fallit, quando fuerit obiecta gratia sub una forma, iuxta quam gratia ista iustificata per variationem enim non euadit iustificatio, n. 22.
Subrogatio Apostolice in beneficio litigioso conceditur immisso ad instar beneficij legis nostræ, absque iustificatione gratis, probata possessione

Index omnium rerum,

defuncti, & proprio clericali, q. 18. num. 1. & infra num. 42. & seqq.
Declara, vi infra num. 5. 9. & 11.
Amplia, vi in num. 19. & seqq.
 Subrogato competit immisio, etiam quando beneficium est litigiosum respectu solius possessionis, quando tamen subrogatio fuit facta, non solum quoad litem, sed & quoad possessionem defuncti, q. 18. num. 58.
 Subrogato competit immisio, etiam quando defunctus civiliter tantum possidebat, & alius naturalem occupaverat, q. 18. num. 96.
 Subrogato competit immisio, etiam quando defunctus non obijt in possessione, obtinuerat tamen pro immisione sententiam, & mandatum, & subrogatio fuerat plena etiam ad actiones, &c. q. 18. num. 40.
 Subrogato competit immisio, etiam si antecessoris possessio fuit vitiosa, & dummodo constet verè defunctum tempore mortis in possessione fuisse, secus esset si possessio non potuisset suffragari defuncto ad obtinendum mandatum de manutentione, q. 18. num. 27.
 Subrogato competit immisio, etiam si opponatur de subreptione, seu nuditate subrogationis, q. 18. num. 31.
 Item, etiam si subrogatus procuraverit apponi sequitrum, num. 32.
 Item, etiam si in subrogatione adfuit clausula, si, & postquam vacationi per cessum, vel accessum locus fuerit, num. 33.
 Subrogato competit immisio, etiā si possessio eius, in cuius locum fuit facta subrogatio, esset vitiosa, quia in hoc iudicio non discutitur ius defuncti, q. 18. num. 23.
 Subrogato competit immisio, quando defunctus competebat manutentio, q. 18. num. 99.
 Denegatur autem, quando defuncto fuisset deneganda manutentio, num. 100.
 Subrogato conceditur immisio, etiam si opponatur de iure patronatus, vel alia assertatur exceptio, quae in continenti non probetur, q. 18. n. 28.
 Pallit haec ampliatio, si de iure patronatus consistet ex sententia ordinarij, num. 30.
 Subrogato datur immisio etiam pro fructibus, quando lis etiam pro fructibus erat mota, & subrogatus fuit substitutus in locum, & ius defuncti plenissimè, q. 18. num. 43.
 Subrogato gratiosè conceditur immisio in beneficium, quando non est neque referuatum, neque litigiosum, si nullus datur possessor cum titulo, iustificato solo clericatu, & possessione defuncti tempore mortis, q. 18. num. 122.
 Si verò datur possessor cum titulo, adduc locus est immisioni, tota tamen gratia iustificata, num. 123.
 Subrogato gratiosè in beneficio notorie referuato, datur mandatum de immittendo, absque iusti-

ficatione gratia, probata solum possessione defuncti, & clericatu subrogati, q. 18. num. 109.
 Declara supposita referuatione, quae si in dubium reuocetur, erit probanda, num. 110.
 Amplia etiam, si alius puta prouisus ab ordinario, in possessione existeret, num. 111.
 Amplia, alijs sex modis remissionè adlati, n. 112.
 Limita multis modis relatiuè prolatis, num. 113.
 Limita si referuatio materialiter accepta esset notoria, non verò formaliter accepta, num. 114.
 Subrogato gratiosè non competit immisio, si alicui competat regressus, q. 18. num. 64.
 Subrogato gratiosè, ut competat immisio, beneficium verè debet esse litigiosum, ita ut ordinarius, nec alius inferior possit se intrinsecare, q. 18. num. 49.
 Subrogato loco baredis à Principe, quamuis non motu proprio, sed ad instantiam patris, competit immisio ad instar beneficij legis nostrae gratia summarie iustificata, q. 5. num. 11.
 Subrogato non competit immisio, quando fuit subrogatus in possessionem illius, cuius beneficium morte extinguitur, q. 18. num. 68.
 Subrogato non competit immisio, quando littera nullo modo fuerant expedita, q. 18. num. 65.
 Item, quando subrogatio esset aliquo modo inuálida, num. 66.
 Subrogato non competit immisio, si cum eo concurrat prouisus ab habente indultum conferendi beneficia referuata, tunc enim gratia est ordinariè iustificanda, q. 18. num. 76.
 Subrogato non competit via executiua, quando in litteris subrogationis adfuit clausula, vocatis vocandis, q. 18. num. 89.
 Subrogato non conceditur immisio, quando erat intrusus, q. 18. num. 77.
 Subrogato non datur mandatum de immittendo aduersus possidentem pari titulo, q. 18. num. 47.
 Item non datur, si forte lis esset super sola possessione, num. 48.
 Subrogato non datur mandatum de immittendo, quando subrogatio est informis rigore, non simplex, q. 18. num. 44.
 Hoc tamen non habet locum, quando mandatum de subrogando, causa cognitionem non requirit, tunc conceditur subrogato mandatum de immittendo, num. 45.
 Si verò semel cum prouisione fuerint expedita litterae subrogationis, quae non sufficiant ad obtinendum mandatum, deinde alia iterum expediuntur, quae sufficiant, quid dicendum breui distinctione declaratur, num. 46.
 Subrogato non est probanda à possessio defuncti, si probetur illi debuisse illico possidere, q. 18. n. 42.
 Subrogato quamuis intruso, competit immisio, si in subrogatione dictum fuerit, cum fuisse intrusum, etiam flante clausula, dummodo intrusus non sit, q. 18. num. 86.

Sub.

● Et verborum.

Subrogato } non competit maius ius, quam
Representanti } representato, vel in cuius lo-
co } subrogatum, q. 1. num. 212.

Subrogato, ut detur mandatum de immittendo, re-
 quiritur, ut is cui facta est subrogatio tempore
 mortis possideret, q. 18. num. 91.

Subrogatus gratiosè debet probare possessionem
 defuncti tempore eius mortis, q. 18. num. 8.

Subrogatum sequitur naturam eius, cuius loco
 subrogatur, q. 7. num. 69.

Subrogatus non habet plus iuris, quam is, cuius
 loco subrogatur, q. 8. num. 94.

Subrogatus non potest consequi plus iuris, quam
 ei competeret, cui subrogatur, q. 18. num. 6.

Subrogatus quoad litem, nulla facta possessionis
 mentione, non censetur subrogatus quoad pos-
 sessionem, q. 18. num. 39.

Falsit, si in aliqua parte gratia facta fuerit men-
 tio possessionis defuncti, tunc enim censetur data
 subrogatio etiam quoad possessionem, num. 60.

Intellige, supposita aliqua alia reservatione,
 quam litigiosi, num. 61.

Subrogatus sapit naturam eius, cuius loco subro-
 gatur, q. 5. num. 2. & q. 10. num. 130.

Amplia siue rei rei, siue actio actioni, siue perso-
 na persone fuerit subrogata, num. 3.

Subrogatus sapit naturam eius, cuius loco subro-
 gatur, quantum ad naturam primordium, non
 quantum ad accidentia, q. 8. num. 107.

In quantum tamen aliqua subrogatio competunt
 accidentia, qua principali non competeant,
 non potest dici subrogatus, num. 108.

Subrogatus ipsorum factum a defuncto purgare
 tenetur, q. 18. num. 25.

Item, tenetur purgare attentata, num. 26.

Subrogatus ut obtineat immisionem debet probare
 mortem eius cui vi subrogatus, q. 18. num. 9.

Subrogatus utitur iisdem privilegiis, quibus is, in
 cuius loco subrogatur, q. 7. num. 70.

Substantialia omnia actus presumuntur, quando
 constat de actu, q. 6. num. 45.

Substituens nominandos ab heredibus, fideicommis-
 sum inducit, q. 15. num. 65.

Substitutus ei, qui coheredi substitutus est, utro-
 que coherede deficiente, in partem utriusque
 admittitur, q. 7. num. 133.

Amplia siue prior decesserit is, cui fuerat substi-
 tutus, siue posterior.

Substitutus, purificata conditione, dicuntur institu-
 ti, q. 7. num. 63.

Substituti quantum ad ordinem littera cum institu-
 tis concurrunt, q. 7. num. 118.

Substitutio alicui facta, si decesserit sine filijs, im-
 portat, ut testator magis voluerit institutum
 habere, & eius filios quam substitutum, & ma-
 gis substitutum, quam succedentes ab intestato
 heredi, q. 8. num. 633.

Substitutio directa convertitur in obliquam, quan-

do aliqui heredes defineret heredes esse, q. 9. nu. 11.

Substitutio est conditionalis institutio, q. 7. nu. 66.

Substitutio est secunda institutio, q. 8. num. 34.

Substitutio exemplaris non valet, nisi filij iuriosi
 fuerint in legitima instituti, q. 17. num. 84.

Substitutio exemplaris valet, etiam si filij iuriosi
 non sint in tota legitima instituti, q. 17. nu. 85.

Substitutio expressa est multo fortior, quam taci-
 ta, q. 7. num. 150.

Declarat, ut infra num. 183.

Substitutio expressa facit cessare tacitam, q. 7. nu. 151.

Substitutio fideicommissaria facta sub conditione
 potestativa hereditis, ab eiusdem voluntate pen-
 det, q. 8. num. 657.

Substitutio in re singulari, casu substitutionis eue-
 niente, qui per ius accrescendi in totum succe-
 dat, legis nostra beneficium cõpetit, q. 17. nu. 96.

Substitutio pupillaris expressa excludit matrem,
 q. 7. num. 154.

Tacita autem non excludit, num. 155.

Substitutio pupillaris non valet, nisi testator sibi
 quoque testamentum fecerit, q. 7. num. 31.

Substitutio quamvis tacita, & etiam ficta, facit
 verum heredem, q. 7. num. 168.

Substitutio, quando in locum alterius subrogatur,
 omnes qualitates, & prerogativas, que erant
 in primo substituto, habent locum in subroga-
 to, q. 5. num. 5.

Substitutio tacita directa coniecturis inducitur, da-
 tur in omnibus casibus, in quibus datur tacita
 institutio, q. 7. num. 131.

Substitutio tacita est vera, non ficta substitutio,
 q. 7. num. 181.

Substitutio tacita non legitur, neque oculis corpo-
 reis subijcitur, q. 7. num. 140.

Substitutio tacita videtur ficta, & improprie sub-
 stitutio, q. 7. num. 142.

Contrarium tamen verius, & infra num. 181.

Substitutio vulgaris dicitur secunda institutio,
 quantum ad ordinem electionis, & scripturae,
 non quantum ad ordinem effectus, q. 7. nu. 74.

Substitutio vulgaris expressa tollit suum statem, &
 implet transmissionem, q. 7. num. 152.

Tacita verò contenta sub expressa pupillari non
 hac operatur, num. 153.

Substitutio vulgaris, primo herede adveniente, fit ir-
 rita, & repudiante fit efficax, q. 8. num. 656.

Substitutio vulgaris tacita continetur sub expres-
 sa pupillari, q. 7. num. 132.

Substitutio militari directa heredi instituto in ca-
 su adita hereditatis substituit miles, q. 7. nu. 102.

Substitutio nem directam coniecturis induci, qui
 tenuerint, q. 7. num. 134.

Substitutiones factae in contractibus, magis strictè
 intelliguntur, quam factae in ultimis volunta-
 tibus, q. 8. num. 194.

Substitutioni regulariter non est locus, nisi defi-
 ciente institutione, q. 7. num. 113.

Index omnium rerum

- Substitutionibus nihil repugnat, quominus ab alio facto pendere possint, q. 8. num. 655.*
- Substitutionis casu eueniente, substitutus vulgariter dicitur primus heres, q. 7. num. 72.*
- Substituto, ante conditionem decedente, fideicommissum sit caducum, q. 8. num. 684.*
- Substituto competit legis nostrae remedium, quando euenit casus substitutionis & eius liquidatio est facta, non ante, q. 7. num. 83.*
- Substituto deficiente, fideicommissum deficit, q. 8. n. 776.*
- Substituto ex directa militari, quando legis nostrae remedium competat, q. 7. num. 112.*
- Substituto in donatione causa mortis, legis nostrae beneficium competit, q. 11. num. 29.*
- Intellige, quando substitutionis casus euenit, & facta est eius liquidatio, num. 30.*
- Substituto in re singulari, nullo coherede dato, legis nostrae remedium competit, q. 7. num. 84.*
- Substituto legis nostrae beneficium competit, q. 17. n. 71.*
- Substituto, professio in Monasterium grauati non debet nocere, nisi loco religioso proficiat, q. 8. n. 708.*
- Declarat, ut infra num. 725.*
- Substituto, substitutionis conditione purificata, iura hereditaria dicuntur delata, q. 7. num. 68.*
- Substituto tacite legis nostrae beneficium competit, q. 3. num. 17. & q. 7. num. 164.*
- Substituto tacite legis nostrae beneficium non competere, qui sentiant, q. 7. num. 163.*
- Substituto tacite, quando legis nostrae beneficium competat, q. 7. num. 184.*
- Substituto vulgariter quacumque substituedi formula, puta reciproca, vel compendiosa, legis nostrae beneficium competit, q. 7. num. 86.*
- Substitutus à Monasterio excluditur, quando Monasterium ex persona grauati, est loco heredis, q. 8. num. 705.*
- Substitutus admittitur, grauato in Monasterio proficiente, qui in testamento partim Monasterium, partim extraneum instituerit, quantum ad partem extraneum respicientem, q. 8. n. 706.*
- Declarat, ut num. 723.*
- Substitutus, an, & quando immittatur excluso instituto, vel non, & an, & quando pro indiuiso simul cum eo immittatur, q. 7. num. 119.*
- Substitutus, an quis dicatur potius ratione ordinis, quam gradus ex sola testamenti lectione in continenti apparere potest, q. 7. num. 129.*
- Substitutus concurrit cum instituto, quando quis seruum alienum instituit credens liberum esse, q. 7. num. 117.*
- Substitutus dicitur heres secundum quid in ordine electionis, non in ordine effectus, q. 7. nu. 76.*
- Substitutus directo, aduentu casu substitutionis, eaque agnita, statim habet ius ad proprietatem, & possessionem bonorum defuncti, q. 8. nu. 36.*
- Substitutus, durante vita naturali grauati, qui in Monasterio capaci, fuerit professus, & ad fauorem extranei, ante professionem disposue-*
- rit, non admittitur, sed interim dum uiuit admittitur extraneus, ad cuius fauorem grauatus disposuerit, q. 8. num. 712.*
- Substitutus eueniente casu substitutionis aequè est affectus, ac fuerit institutus in casu institutionis, q. 7. num. 79.*
- Substitutus ex sermone proprietate, venit appellatione heredis, q. 7. num. 64.*
- Substitutus grauato in religione proficenti, quia bonorum est incapax, statim admittitur, q. 8. n. 709.*
- Substitutus ille praesumitur, qui fuit grauatus, ultra id, in quo fuerat institutus, q. 9. num. 16.*
- Substitutus in continenti probans se instituto praefendum immittitur ex legis nostrae remedio, q. 7. num. 122.*
- Substitutus in re singulari, nullo coherede dato, detracta certa rei mentione, efficitur heres, q. 7. num. 85.*
- Substitutus instituto est potior, quando testator à primo gradu filium praeteriit, à secundo exheredauit, q. 7. num. 116.*
- Substitutus in testamento, in quo à primo gradu filius fuit praeteritus, à secundo exheredatus ex sola testamenti ostensione, ostendit in continenti se instituto praefendum, q. 7. num. 127.*
- Substitutus Monasterio repudiante, ad quem ex persona grauati fideicommissum spectat, statim admittitur, q. 8. num. 711.*
- Substitutus non dicitur heres per prius, sed per posterius, q. 7. num. 50.*
- Substitutus non dicitur primus heres, q. 7. nu. 48.*
- Substitutus non est simpliciter heres, sed secundum quid, id est secundus, q. 7. num. 52.*
- Declarat, ut infra num. 76.*
- Substitutus non excluditur à Monasterio, nisi grauatus ingrediens religionem, bona in Monasterium transferat, q. 8. num. 703.*
- Declarat, ut infra num. 722.*
- Substitutus praefertur heredi instituto, quando is fuit seruus sub casuali conditione institutus sine libertatis expressione, & conditio defecerit, q. 7. num. 114.*
- Substitutus praefertur seruo herede cum libertate instituto, quando testator non erat soluendo, q. 7. num. 115.*
- Substitutus seruo dicitur in continenti probasse ius praetationis aduersus seruum sub conditione institutum, si conditionem institutionis non esse purificatam sit notorium, secus si de tali purificatione dubitari contingat, q. 7. num. 124.*
- Substitutus, si moriatur ante grauatum etiam, professum in religione capaci, fideicommissum sit caducum, q. 8. num. 715.*
- Substitutus sub conditione mortis, per mortem ciuilem non admittitur, quando mortuus ciuilitate fecit transitum in potestatem capaci, secus si fecerit transitum in potestatem incapaci, q. 8. num. 661.*

Sub-

Et verborum.

Substitutus sub conditione, si grauatus sine filiis decesserit, & grauatus filios habens, Monasterium fuerit ingressus, quamuis filij ante mortem naturalem patris grauati, decesserint, non admittitur, si mors ciuilis attendatur, si verò naturalis, admittitur, q. 8. num. 642.

Substitutus vulgariter dicitur haeres institutus, q. 7. num. 62.

Substitutus vulgariter eueniente substitutionis casus est primus haeres, q. 7. num. 72.

Substitutus ultimo ex liberis decedentibus, si ambo decesserint, ita ut non constet, quis posterior decesserit, utrique succedit, q. 14. num. 15.

Substitutus ut à Monasterio excludatur, Monasterium succedere debet, quando venit loco filij ad substitutum perpetuo excludendum, secus si agatur de substituto excludendo durante vita grauati, q. 8. num. 722.

Subtilitates, quae sunt de apicibus iuris, de equitate canonica non attenduntur, q. 8. num. 667.

Succedens ab intestato aequè propriè est haeres, ac succedens ex testamento, q. 4. num. 193.

Succedens per ius accrescendi, ex testamento succedit, q. 17. num. 89.

Succedens sine testamento, dicitur succedere ab intestato, q. 11. num. 10.

Succedentes ab intestato tacitam habent defuncti voluntatem, q. 4. num. 8. & 10.

Succedentes ab intestato uxori grauata ad restituendum cum facultate disponendi, usque ad aureos mille, possunt retinere aureos mille, perinde ac si grauata ad eorum fauorem expressè disposuisset, q. 4. num. 14.

Succedentes vigore reuocationis testamenti primi, factæ fauore venientium ab intestato, secundum dicti sunt haeres ab intestato, secundum esse sunt testamentarij, q. 4. num. 113.

Succedenti ex legis dispositione, non verò ex testamento, legis nostræ beneficium non competit, etiam si habeat testatoris voluntatem permissiuam, q. 17. num. 47.

Declara, ut infra num. 91.

Succedentibus ab intestato ex imperfecto testamento, quod tamen eorum fauore sustinetur secundum Zuccard. non competit legis nostræ beneficium, q. 6. num. 184.

Contrarium tamen verius est ex sententia auctoris, num. 185.

Succedentibus ab intestato simpliciter non competit legis nostræ beneficium, secus si succedant ex dispositione legis iuncta aliqua testatoris scriptura, quae aliqua ex parte vires testamenti sustineat, q. 6. num. 188.

Succedentibus ab intestato, ubi plures sunt, non tribuitur ius singulis in solidum, sed pro virili, q. 8. num. 233.

Succedere ab intestato duobus modis contingit ex sola legis dispositione, vel non sola legis dispo-

sitione, sed iuncta aliqua defuncti declaratione, puta Codicillis, q. 6. num. 187.

Successio ab intestato cessat, ubi spes adest testamentarij haereditis, q. 3. num. 1097.

Successio ab intestato est minus potens, q. 4. nu. 39.

Successio ab intestato venit sub dispositione loquente de testamentaria ceteris paribus, q. 4. nu. 48.

Vide supra num. 1.

Successio legitima cessat, quando spes adest testamentarij haereditis, q. 4. num. 84.

Successiones ab intestato non habent eandem equitatem, quam ex testamento, ut concedatur immissio, q. 4. num. 49.

Successioni ab intestato leges minus fauent, quam successioni ex testamento, q. 6. num. 25.

Successioni ab intestato non est locus, ubi spes est testamentarij haereditis, q. 6. num. 24. & 34.

Successionis prima causa est filiorum, q. 3. n. 960.

Successoribus ab intestato dicitur fructum dedisse, cui fuerat concessum cum clausula, quibus dederit, quando decessit ab intestato, q. 4. nu. 11.

Successoribus ab intestato, neque si sui sint, neque si extranei, hoc beneficium competit, q. 13. n. 83.

Sui iuris quasi possessio acquiritur à filio, si spatio decem annorum, sciente, & non contradicente patre se pro emancipato habuerit, q. 2. nu. 258.

Sui iuris quasi possessio acquiritur spatio decem annorum, q. 3. num. 229.

Sui iuris quasi possessio in possessorijs liberat à probatione emancipationis, q. 3. num. 262.

Suis haeredibus ab intestato succedentibus competit immissio in patris hereditatem officio Iudicis nobili, licet non competat legis nostræ remedium, q. 4. num. 183.

Suis haeredibus ab intestato succedentibus legis nostræ beneficium competere, qui teneat, q. 4. n. 151.

Contrarium tamen alij tenent, quae sententia est verior, num. 152.

Suitas concurrente identitate voluntatis tantum operatur, quantum tabula testamenti, ad effectum, ut suus aequè sit haeres, ac in testamento institutus, non verò quoad modum acquirendi possessionem rerum hereditariarum, q. 4. n. 162.

Suitas facit heredem non possessorem, q. 1. nu. 203.

Suitas idem operatur, quod tabula testamenti, q. 4. num. 55. & 140.

Declara, ut infra num. 158. 160. 162. & 163.

Suitas idem operatur, quod tabula testamenti concurrente voluntatis defuncti identitate opportunè praesumpta ab ineuitabilem aliquam rationem, q. 4. num. 160.

Suitas, quando idem operetur, quod tabula testamenti, q. 4. num. 153.

Suitatis iura habentes sunt quasi domini bonorum parentis, q. 4. num. 186.

Suitatis probatio videtur altiore requirere indaginem, quando testibus filiatio est probanda, q. 4. num. 155.

Sum-

Index omnium rerum,

Summariam cognitionem impedire non potest, non possidens, etiam si habeat parem titulum, q. 19. num. 136.

Declarat, ut infra num. 145.

Supposito cessante, cessat dispositio sub eo facta, q. 3. num. 919.

Superfluum in iure nihil debet reperiri, q. 1. n. 223. & q. 8. num. 19.

Supremas hominum voluntates quamprimum suum sortiri effectum legibus est cautum, q. 4. nu. 136.

Surdus, & mutus testari nequeunt, q. 3. nu. 112.

T

T *Abularum aperiendarum edictum, quibus legibus introductum, q. 1. num. 5.*

Tabularum aperiitio dilationē nō recipit, q. 1. n. 7.

*Tabularum aperiitio } dilationes non patitur,
Hæredis immissio } nec permittitur appella-
in possessionem } tio, q. 1. num. 11.*

*Tabulis aperiendis } quare simul actum, q. 1.
Vicesima } num. 6.*

Tacens, & permittens actum fieri non tamen positiuē consentit, sed si de illius præiudicio agatur, pro discentiente habetur, q. 4. num. 130.

Tacita donatio aut alius titulus tacitus, non comprobatur sub dispositione exorbitanti loquente de donatione, aut alio titulo, q. 7. num. 158.

*Tacita, & } aequē sunt privilegiata, ac ex-
Præsumpta } pressa, quando sumus in mate-
ria fauorabili, & latè interpretanda, q. 7. n. 182.*

Tacita voluntas dicitur præsumpta, q. 4. num. 9.

Tacitè à testatore vocatus, legis notira beneficio utitur, q. 17. num. 72.

Tacitè colligi non sufficit, quando expressis verbis est opus, q. 17. num. 46.

Contrarium, num. 86.

Declarat, ut infra num. 87.

Taciti, & expressi par est virtus, q. 6. num. 331. & q. 7. num. 166. & q. 8. num. 340.

Taciti, & expressi, quando sit æqualis virtus, q. 4. num. 43.

Taciti virtus non est maior, quàm expressi, q. 8. num. 335.

*Tacitum, & } solum in exequutione differunt,
Expressum } q. 7. num. 146.*

Declarat, ut infra num. 183.

*Tacitum } non est adeo privilegiatum, ut
Præsumptum } expressum, q. 7. num. 144.*

Taciturnitas, si cum ea concurrat aliquis actus positiuus inducit consensum, q. 4. num. 132.

Tale, hæc vox est relatiua, & implicatiua, q. 3. num. 762.

Talē se probare debet, qui agit, ut talis, q. 3. n. 540.

Temporis differentia secundum Philosophos sunt hæc. Nunc, Aliquando, Iam, Nuper, Quondam, Repente, q. 2. num. 106.

Temporis finiti ususfructus adiectio institutioni

hæredis proprietarij appositæ, ad ususfructum solū refertur, si talis sit mēs testatoris, q. 9. n. 25.

Temporis modici interuallum non præiudicat, q. 2. num. 7.

Temporis prolixitatem ab una, vel utraque parte occurrere, quid sit, q. 1. num. 42.

Temporis prolixitas, de qua in textu, quid sit, q. 1. num. 89.

Temporis prolixitatem ab una, vel utraque parte occurrere quid sit secundum Zuccardum, q. 1. num. 96.

Temporis varia considerantur differentie, prout varijs modis consideratur tempus ante, vel post ipsum nunc, q. 2. num. 105.

Tempus concedendum citato ad deliberandum, an velit esse hæres, secundum aliquos in extraneo, est centum dierum, in suo, vel ascendenti, vnius anni, q. 13. num. 76.

Secundum verò alios, est Iudici arbitrarium, qui potest longè minus spatium indulgere, num. 77.

Declarat, ut prima opinio procedat, quando agitur de excludendo in totum hæredē à facultate adeundis, ob non comparitionem; secundo verò, quando simpliciter agitur ad effectum, ut possit dari curator, cum quo creditores agere possint, num. 78.

Tempus (cum sui iuris fuerit) quando censeatur appositum filio per fideicommissum patri substituto, q. 8. num. 413.

Tempus decem annorum, quādo securitatem præstet, q. 1. num. 74.

Tempus est numerus, motus, & quietis secundum prius, & posterius, q. 2. num. 92.

Tempus in testamento legatis, & fideicommissis appositum, in fauorem hæredis appositum censetur, q. 8. num. 407.

Tempus incertum pro conditione habetur, q. 3. num. 823. & q. 9. num. 23.

Tempus mortis est incertum, q. 3. num. 822.

Tempus plenissimam securitatem possessori præstans est in quadruplici discrimine, nimirum, vel trium annorum, vel decem, vel viginti vel triginta, q. 1. num. 72.

Tempus præstans plenissimam securitatem possessori est etiam triginta, vel quadraginta annorum, in illis casibus, in quibus tali præscriptioni est locus, q. 1. num. 69.

Tempus præstans plenissimam securitatē possessori in rebus mobilibus est trium annorum, q. 1. n. 67.

Tempus quadraginta annorum, quando securitatem præstet, q. 1. num. 77.

Tempus, quando dicatur appositum in gratiam fideicommissi, q. 8. num. 412.

Tempus, quod possessori plenissimam securitatem super dominio præstat ex mēte Accursij est decem, vel viginti annorum, q. 1. num. 65.

Tempus secundum vulgares partitur in præteritum, præsens, & futurum, q. 2. num. 93.

Tem-

Et verborum.

Tempus triginta annorum, quando securitatem praestet, q. 1. num. 76.
Tempus trium annorum, quando securitatem praestet, q. 1. num. 73.
Tempus vero diuiditur solummodo in praeteritum, & futurum, q. 3. num. 94.
Tempus viginti annorum, quando securitatem praestet, q. 1. num. 75.
Tenor testamenti non probatur duobus testibus, sed tantummodo septem, q. 1. num. 63.
Tenorem testamenti noscere, & illud oculis legere, paria sunt, q. 6. num. 66.
Declaratio, ut infra num. 77.
Terminus debet Iudex praescribere ad probandum in continenti, quando intra tempus instantiae principalis negotij, opportunus sumus est datus, q. 2. num. 296.
Terminus à Iudice non indulgetur ad probandum in continenti in illis casibus, in quibus in negotio principali dabatur dilatio, q. 2. num. 208.
Testabiles omnes dicuntur, quibus testamenti factio non reperitur expressis prohibita, q. 3. m. 1.
Testamenta habent executionem paratam ex re medio legis nostrae, q. 1. num. 13.
Testamenta in scriptis de raro sunt, q. 6. num. 5.
Testamenta quamprimum suum sortiri effectum Reip. intereſt, q. 6. num. 113.
Testamentaria hereditas dicitur lege obuenire, q. 4. num. 194.
Testamentarius in successionibus primario operatur legis dispositio, secundario & instrumentaliſter hominis voluntas, q. 17. num. 94.
Testamentarius hereditibus competit interdictum, quorum bonorum excommunicationi, & veriori sententia, q. 4. num. 64.
Testamentarius heres mediante officio Iudicij nobilis in possessionem mittitur, vigore remedij legis nostrae, q. 4. num. 54.
Testamenti ad tenorem probandum testis debent esse valde periti, q. 6. num. 93.
Testamenti factio ex quadam dispensatione contra regulas iuris inducitur, q. 6. num. 204.
Et solum iis, qui sui iuris sunt, fuit concessa, q. 3. num. 407.
Testamenti factio non prohibetur ubi Iudicij, rationisque usus non excluditur, q. 3. num. 79.
Testamenti falsus trixdecim casibus secundum Accursium est prohibita, q. 3. num. 6.
Testamenti factiorem passivam habet quilibet non prohibitus, q. 3. num. 712.
Testamenti forma respicit institutionem, q. 3. m. 195.
Testamenti imperfecti vigore competet immissio filijs, ex legis nostrae remedio, quando eorum favore testamentum sufficit, q. 6. num. 189.
Testamenti in aperiſione sunt necessaria depositiones testium agnoscendum sua signa, & subscriptiones, q. 1. num. 35.
Declaratio hoc verum esse, quando negantur sub-

scriptiones esse de manu eorum, quibus tribuuntur, num. 36.
Testamenti in destructione idem numerus testium est necessarius, qui in constructione, q. 6. m. 254.
Testamenti in scriptis vim habet testium attestatio in scriptis redacta, q. 6. num. 71.
Declaratio, ut infra num. 83.
Testamenti nullitas ob impotentiam testatoris non est proportionata ad impediendam immisionem ex lege nostrae, sed tantum ne detur circuitus inutilis, q. 3. num. 160.
Testamenti offensio conditionaliter requiritur ad obtinendam immisionem ex lege nostrae, q. 4. m. 28.
Testamenti offensio, & lectura est necessaria ad obtinendam immisionem, q. 6. num. 74.
Testamenti offensio in Iudicio nostro est necessaria, q. 3. num. 862.
Testamenti perfectio non pendet à confessione aduersarij, q. 6. num. 56.
Testamenti primi vigore non competit immissio si hereditas vigore secundi possideatur, quamvis de viribus dicti secundi dubitari contingat, q. 6. num. 142.
Testamenti reuocatio animo condendi aliud, non habetur pro perfecta, nisi illo addito, q. 6. m. 363.
Amplia, ut num. 370.
Testamenti reuocatio, animo condendi aliud, ratione voluntatis dicitur imperfecta, eo non dum confecto, q. 6. num. 369. & 370.
Testamenti reuocatio, facta animo condendi noui testamentum, addita clausula, quia volo interim decedere intestatus, totius primum testamentum, etiam si posterius non fuerit factum, q. 6. m. 374.
Item, facta cum reservatione facultatis, noui testamenti conficiendi, num. 375.
Testamenti reuocatio, facta animo condendi noui testamentum, nihil operatur nisi nouo testamento confecto, q. 6. num. 360.
Testamenti reuocatio, facta animo condendi noui testamentum, non sufficit priori nisi posterius, perfectum factum fuerit, q. 6. num. 194.
Testamenti reuocatio, ob causam facta non operatur nisi causa impleta, q. 6. num. 362.
Testamenti reuocatio, ut sit efficax, debet esse eorum numero septem testium, q. 4. num. 112.
Testamenti simplici reuocatione ſtate, incertum videtur, quid voluerit testator hereditatem, q. 6. m. 327.
Testamenti tenor non potest probari, nisi septem testibus, q. 6. num. 63.
Testamenti tenor, si casu ammissum sit, & probata fuerit immissio, duobus tantum testibus probatur, q. 6. num. 69.
Testamenti tenore testibus probato, an competat immissio legis nostrae vigore, q. 6. num. 72. 73. 76. & 87.
Testamenti vigore cuius tenor testibus probatum legis nostrae beneficium competere, qui teneant, q. 6. num. 72.

Index omnium rerum,

- Qui contrarium teneant, num. 73.*
Quomodo subdola sententia limitatur, n. 84. & 86.
Testamentum duobus eodem die confectis, admittitur haeres ab intestato exclusi testamentarij, q. 14. num. 10.
Testamenti vitium inuisibile. Vide vitium.
Testamentis pluribus existentibus, quando non constat, quod posterius, nullus admittitur, q. 14. num. 19.
Amplia, & limita, ut num. 22. 30. 37. 38. 42. 43. 51. & 53.
Testamentis pluribus existentibus, si non constat quodnam sit posterius, nulli in illis instituti sunt admittendi, q. 14. num. 11. & 19.
Testamento existente suspensio de falso hereditas adiri nequit, q. 14. num. 21.
Testamento facto à testatore intestabili, an instituto in eo competat immisio. Vide institutio à testatore.
Testamento in nuncupatio instituto legis nostra beneficium competit, q. 6. num. 6.
Testamento in secundo instituto, an competat immisio aduersus possidentem, vigore primi testamenti, q. 14. num. 1. & 4.
Testamento, per heredis repudiationem cessante, cuncta in eo disposita corrumpunt, q. 8. num. 298.
Declaratio, ut infra num. 311. & 372.
Testamento solemniter reuocato instituti in eo, non amplius praterire possunt, q. 6. num. 340.
Testamento tantum potest adiri hereditas in testamento data, q. 6. num. 147.
Testamentorum dispositiones vim legis habent, q. 3. num. 3.
Testamentum à filio factum patri apud hostes existente sectidum Petrum valet, si pater mortui filij ab hostibus reuertatur, q. 3. num. 1083.
Contrarium est verius ex mente gloss. & Bart. num. 1084.
Testamentum ab intestabili factum, est nullum, q. 3. num. 135.
Testamentum absolutum testibus coadiuuari nequit, q. 3. num. 531.
Testamentum ad pias causas non requirit sollemnitates, & aequiparatur testamento facto inter liberos, q. 6. num. 163.
Et in tali testamento sola probatio requiritur, quae de iure diuino est necessaria, num. 164.
Et sic probatur duobus, vel tribus testibus, n. 165.
Testamentum aliunde coadiuuatum non prodest ad legis nostrae beneficii obtinendam, q. 17. n. 104.
Testamentum an durat, quando testator, factus fuit intestabilis, q. 3. num. 90. & 91.
Testamentum an reddatur nullum, quando femina a favore agnatorum exclusa, fuerunt praterita, agnatis non instituta. Vide in verbo femina.
Testamentum an sit reuocatum, nec ne, quomodo debeat interpretari à testatoris voluntate pendet, q. 6. num. 230.
Declaratio, ut infra num. 582.
Testamentum antea factum potest infirmari sola mutata voluntatis declaratione absque decursu decennij, q. 6. num. 321.
Testamentum apud hostes factum nullius est roboris etiam si captiuis postliminio reuertatur, q. 3. num. 1161.
Testamentum apud veteres decennio transacto à die confectiois, si non confirmabatur irritum erat, q. 6. num. 291.
Decennio huic addidit Iustinianus renouationem coram tribus testibus factam, num. 292.
Testamentum hanniti factum tempore hanni, non conuolidatur, quamuis testator resitutus decedat, q. 3. num. 291.
Testamentum conditum ab eo, qui postea in religione professionem emisit, valet si contemplatione ingressus, fuit testatus, q. 17. num. 178.
Et statim post professionem, effectum sortitur, si testator in religione bonorum incapax fuit professus, num. 179.
Si autem in bonorum capaci fuit professus, confirmatur illi iure morte naturalis, & interim bona testatoris ad Monasterium pertinent, n. 180.
Potest tamen iudicare testator, ut statim post emissam professionem testamentum suum sortitur effectum, num. 181.
Testamentum contra testatoris voluntatem suscipi minus est ferendum, quam cum decedere intestatum, q. 6. num. 197. & 235.
Testamentum coram duobus testibus celebratum inter liberos valet, q. 6. num. 161.
Amplia etiam si filij inaequaliter fuerint instituti, q. 6. num. 162.
Testamentum corrumpit totum, in quo duo fuerant instituti, à quibus possibimus exheredatus, & duo substituti à quibus prateritus, si unus ex primis haeres esse nequeat, q. 17. num. 121.
Testamentum cum arguitur inofficiosum de iure forum nihil ex eo valet, q. 7. num. 22.
Testamentum decennali tempore una cum reuocatione coram tribus testibus facta rumpitur, q. 6. num. 241.
Testamentum dicitur ea scriptura, in qua filius est prateritus, q. 3. num. 863.
Testamentum dum est tale, ut qualitercunque possit tollerari pro eo praesumitur, q. 3. num. 331.
Testamentum dum sit non munitur testificationibus, aut depositionibus testium, sed subscriptionibus testium, & subscriptionibus, q. 1. n. 31.
Testamentum eodem modo redditur nullum à legitimo, quo à nato legitime, quando de legitimatione non dubitatur, q. 3. num. 910.
Testamentum eodem modo redditur nullum, quando filius fuit institutus, vel in eo quod non est in rerum natura, vel quod est ipse filij, ac si absolute fuisset prateritus, q. 3. num. 911.

Et verborum.

Testamentum est iuris publici, & de solemnibus iuris Civilis, q. 3. num. 401.
Testamentum est omnino necessarium, ut legis nostra remedium competat, ita ut non sufficiat constare quem esse filium, si testamentum non ostendat, q. 4. num. 170.
Testamentum est ultima voluntas, q. 3. num. 399.
Testamentum est voluntatis nostra iuxta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit, q. 6. num. 229.
Testamentum etiam ad pias causas ob filij praeeritionem est nullum, q. 3. num. 436.
Testamentum facere olim erat de genere prohibitorum, q. 3. num. 406.
Testamentum factum a filia, qua dum est in articulo mortis fuit a patre emancipata, an valeat remissioni, q. 3. num. 319.
Testamentum factum a filio patriae potestati subiecto, vires non recipit per mortem patris, q. 3. num. 275.
Testamentum factum ante captivitatem valet, q. 3. num. 20.
Testamentum factum ante licentiam valet, si tamen postea fuerit legitime obtenta, q. 3. n. 1049.
Testamentum factum esse auctori soli testes probare possunt, licet septem in eodem conficiendo sint necessarii, q. 1. num. 53. & q. 6. num. 64.
Testamentum filij confectum dum pater est apud hostes, si is reuertatur vitam post mortem filij omnino tuam fecit, & nulla ex eo competit immisio, q. 3. num. 1079.
Testamentum filij familiaris, qui decessit sui iuris, non valet, q. 3. num. 190.
Testamentum filij in religione professi non imputatur a parentibus praeeritis, q. 3. num. 947.
Testamentum filij non recipit vires a consensu patris, q. 3. num. 413.
Testamentum filij, qui ipatio viginti annorum se pro emancipato habuit quali cautela reddatur efficax, ut legis nostra beneficium competat, q. 3. num. 243.
Testamentum fit eadum (mortuo barede) ante testatorem, q. 11. num. 27.
Testamentum fit quid iuris per quādam iuris approbationem, & quasi insusceptionem, q. 3. nu. 366.
Testamentū haec vox irrisoria accipitur, q. 3. n. 360.
Testamentum his verbis coceptum, si filius meus, quod abominor mira annum pubertatis decesserit, tunc in locum patris eius Titius baredus esto, valet quasi his verbis filius fueris in status neque dicitur praeeritus, q. 7. num. 30.
Testamentum iam factum corrumpit, ubi voluntas inuincibili, & solemnibus declaratione apparuit mutata, q. 6. num. 268.
Testamentum imperfectum inter liberos factum, non ob fauorem filiorum valet, sed ob fauorem patriae potestatis, q. 6. num. 308.
Testamentum imperfectum non suscinetur respec-

tu filiorum naturalium, primis ac legitimis legitimorum, & naturalium, q. 6. num. 190.
Item, non suscinetur respectu legitimorum tantum, q. 6. num. 191.
Testamentum imperfectum, quod iure suscinetur, tollitur alio testamento imperfecto, q. 6. nu. 257.
Fallit, in testamento patris, quod licet imperfectum inter filios susciatur, non tamen potest tolli, nisi alio perfecto, num. 159.
Testamentum imperfectum relinquere videtur praeritum reuocationis, & ad primū testamenti voluntatem reuocari, q. 6. num. 195.
Testamentum imperfectum rumpit prius, quando in primo fuerunt instituti extranei, in eo vero venientes ab intestato, & coram quinque testibus, q. 6. num. 246.
Testamentum in dubio praesumitur tempore demenciae factum, q. 3. num. 93.
Testamentum in dubio praesumitur validum, q. 1. num. 16.
Testamentum in legis nostra beneficio attenditur, pro ut est facti, non pro ut est iuris, q. 3. num. 1051. 168. & 170.
Testamentum in legis nostra beneficio incoatus attenditur pro ut est facti, continuatur pro ut est iuris, q. 3. num. 170.
Testamentum in materia immisionis quando attendatur pro ut est facti, & quando attendatur pro ut est iuris, q. 3. num. 200.
Testamentum, in quo filius est praeritus, est ipso iure nullum, q. 3. num. 805.
In effectum tamen non est inutile, nisi impugnetur, num. 808.
Ei ob solam nullitatis allegationem rescinditur, num. 895.
Testamentum, in quo filius est praeritus secundum multorum sententiam, non est ipso iure nullum, sed annullandum, q. 3. num. 890.
Declaratur infra num. 865.
Testamentum, in quo filius est praeritus sequens approbatione filij, fingitur ab initio valuisse, q. 3. num. 875.
Testamentum, in quo filius est praeritus si a filio non impugnetur optimum cōsequitur effectum, q. 3. num. 841.
Testamentum, in quo filius est praeritus, videtur suum posse consequi effectum ante filij impugnationem, licet reuocabilitate, q. 3. num. 844.
Declaratur, ut infra num. 868.
Testamentum, in quo filius fuit praeritus non fit nullū per sententiam sed declaratur, q. 3. n. 901.
Testamentum in quo bora adscripta praeritur testamento, eodem die conficito, in quo bora non est adscripta, q. 14. num. 53.
Testamentum in reliquis perfectum, si tamen ab aliena penatet voluntate est nullum, q. 3. n. 408.
Testamentum inceptum reddatur nullum, si ante perfectionem superueniat iuror, q. 3. num. 91.

Te-

Index omnium rerum,

- Testamentum inchoatum, & non perfectum ob mortem superuenientem ne quidem in dispositis valet, q.6.num.368.*
- Testamentum inchoatum non perfectum non valet, q.6.num.301.*
- Destruit tamen, quod ante iure militari factum erat, num.302.*
- Fallit tamen hoc, quando primum testamentum inter liberos factum erat, num.303.*
- Quid dicendum sit, quando in secundo testamento filij fuere instituti, num.304.*
- Testamentum inter liberos etiam imperfectum sustinetur, q.6.num.155.*
- Ratio est, quia nolluit lex inter personas tam arcto vinculo sanguinis coniunctas se interponere iubendo, ut pater cum filiis strictam iuris solemnitatem seruaret, num.156.*
- Declara, ut hoc prius haberet locum in parentibus ascendentibus masculini generis, num.157.*
- Deinde fuit secundo loco ampliatur etiam ad feminas ascendentes, num.158.*
- Tertio fuit correctum, ut quatenus iure veteri permittebatur diuisiones facta à patre in quacumque cartula, qua probaretur per duos testes, hoc tempore non procedat, nisi cartula fuerit subscripta manu patris, vel filiorum, n.159.*
- Tandem sunt praescripta quadam solemnia testamenti in scriptis à patre conscribenda, & prohibita reuocatio, nisi certa solemnitate seruata, num.160.*
- Testamentum inter liberos factum, non continetur sub statuto, de testamentis loquente, si est odiosum filiis, secus si est fauorabile, q.6.n.178.*
- Testamentum inter liberos factum non potest reuocari, nisi coram septem testibus, q.6.num.214.*
- Testamentum inter liberos non comprahenditur sub statuto, ut quis non possit testari, nisi duobus notarijs adhibitis, q.6.num.81.*
- Testamentum inter liberos non continetur sub statuto, circa testamenta disponente, q.6.nu.171.*
- Declara, ut num.173.*
- Testamentum licet ob prateritionem filij sit ipso iure nullum, quantum ad actum, antequam à filio impugnetur potentia valet, quia est aptum recipere vires filio approbante, q.3.num.904.*
- Testamentum matris ob prateritionem filij nullum euadit, q.4.num.179.*
- Testamentum militis, aut Clerici non redditur nullum prateritione, q.3.num.912.*
- Testamentum militis iure militari cōfectum nullas requirit solemnitates, q.6.num.166.*
- Testamentum minus perfectum, quod iure pecuniari sustinetur alio testamento imperfecto reuocatur, q.6.num.300.*
- Testamentum non ex eo solo infirmatur, quod testator illud valere noluit, quando noluit valere, ut aliud conderet, secus si noluit valere, ut ab intestato decederet, q.6.num.318.*
- Testamentum ne aperiatur*
- Frumentum in usum militum, ne in annonae substantiam contrahatur*
- Heres scriptus ne inducatur in possessionem*
- Testamentum non debet pendere ab alieno arbitrio, q.3.num.842.*
- Testamentum non ex eo solum infirmatur, quod testator illud valere noluit, q.6.num.313.*
- Testamentum non infirmatur simplici reuocatione, sine clausula, quia testator voluit decedere intestatus, q.6.num.328.*
- Contrarium, vide num.329.*
- Et de eadem re, num.347.*
- Testamentum non posse aliunde coadiunari ad obtinendum legis nostrae remedium, quomodo intelligatur, q.3.num.1043.*
- Testamentum non potest accipere vires inchoatiue à substitutione obliqua, q.8.num.39.*
- Testamentum non potest reuocari, nisi alia dispositione, ex qua potentia saltem aliquis heres existere possit, q.6.num.364.*
- Testamentum non potest testibus corroborari, ut ex eo competat immissio ex lege nostra, q.3.nu.329.*
- Testamentum non potest valere pro parte, q.6.n.49.*
- Testamentum non redditur nullum, quando filius, vel filia ex forma statuti potuerunt prateriri, q.3.num.913.*
- Testamentum non redditur nullum, quando femina fuerunt praterita, quae ob existentiam agnatorum fuerunt à statuto exclusae, q.3.n.914.*
- Testamentum non rumpitur à feminis fauore agnatorum exclusis, etiam si agnati non fuerint instituti, si tamen per donationem inter viuos magnam hereditatis partem obtinuerint, q.3.num.923.*
- Testamentum non tollitur nuda mutatione voluntatis, de qua etiā legitime appareat, q.6.n.249.*
- Testamentum non valet, in quo filij non sunt instituti, vel exheredati, q.7.num.175.*
- Testamentum non valet, si ita testator heredem instituat, si viuo eo filius morietur, satis sit heres, quia filius dicitur prateritus, q.7.num.9.*
- Testamentum non vitatur cancellatione, vel inductione, nisi constet consulto à testatore deletus, vel inductum, q.6.num.262. & 265.*
- Testamentum nuda voluntate non constituitur, neque irritatur, q.6.num.200.*
- Testamentum nullo herede instituto ipso iure est nullum, q.4.num.103.*
- Testamentum nullo modo ab alieno arbitrio pendere potest, q.6.num.57.*
- Testamentum nullum ob filij prateritionem, expressa illius approbatione statim conualescit, q.3.num.870.*
- Testamentum nullum ob prateritionem per lapsum triginta annorum tacite approbatur, q.3.n.869.*

} pari passa
ambulant,
q.1.nu.9.

Te-

Et verborum.

- Testamentum nuncupativum aequi perfectum est, ac testamentum in scriptis, q. 6. num. 9.*
Testamentum nuncupativum bipartium fieri potest, q. 6. num. 15.
Testamentum nuncupativum factum sine aliqua scriptura, quando in formam probatoriam redigitur, q. 6. num. 19.
Testamentum nuncupativum magis facit notoriū, quā testamentum in scriptis, q. 6. num. 8.
Testamentum nuncupativum, quando fiat sine scriptura, q. 6. num. 18.
Testamentum nuncupativum, quare dicatur sine scriptis, q. 6. num. 17.
Testamentum ob filij prateritionem ipso iure dicitur nullum, si tale dicatur a filio praterito, q. 3. num. 900.
Testamentum ob filij prateritionem nullum, secundum aliquos, non sustinetur ex codicillorum, etiam si clausula codicillari sit vallatum, q. 3. num. 916.
Testamentum ob filij prateritionem, tunc demum est inutile, quando prateritus vult illud non valere, q. 3. num. 872.
Testamentum ob prateritionem filij est ipso iure nullum, si cum lege annuante concurrat instrumentum ab ea requisitum, nempe filij impugnatio, q. 3. num. 905.
Testamentum ostendenti, non alij, legis nostra beneficium competit, q. 8. num. 158.
Declaratio sufficiens ostendere quid, quod veniat sub lata testamenti significatione, q. 8. num. 170.
Testamentum patris in quo filium nominavit, quum neque instituit, neque exheredavit dicitur nullum, quomodo non dixerit esse in potestate, q. 3. num. 103.
Testamentum per cursum decennij, & revocationem coram tribus testibus factam rumpitur, q. 6. num. 1284.
Declaratio, ut num. 1289. cum seqq.
Testamentum per professionem rumpitur, quando fuit factum absque contemplatione ingressus in religionem, q. 17. num. 107.
Testamentum perfectum tollitur posteriore imperfecto, quando in priori fuerant instituti non venientes ab intestato, in posteriore vero fuerant instituti venientes ab intestato, & quinque testes fuerunt additi, q. 6. num. 309.
Testamentum, per repudiationem heredis corrumpitur, q. 8. num. 137.
Testamentum perfectionem recipit ab ultimo puncto, q. 6. num. 50.
Testamentum perinde ac varijs modis accipitur, ita varias habet perfectiones, & requisitas, q. 3. num. 567.
Testamentum postquam factum est si quid mutari placeat, omnia ex integro faciēda, q. 6. num. 153.
Testamentum post mutationem voluntatis non solemne, quando adducit ultima voluntas appellari possit, q. 6. num. 1281.
Testamentum posterius factum, quia testator falsum credebat heredem in priori testamento institutum mortuum esse, nullo minus valet, & legitima in eo facta debentur, q. 7. num. 19.
Testamentum potest accipere vires incoatus & substitutione directā, q. 8. num. 38.
Testamentum potest impugnari a femina favore agnatorum exclusā, etiam si agnati in re aliqua levi fuerint instituti, quinimod etiam si in tota legitima, q. 3. num. 914. & 915.
Testamentum presumitur factum tempore dilucidi interualli, quando ex eius lectura appareat cuncta prudenter disposita, q. 3. num. 101.
Testamentum primum inducens inaequalitatem inter liberos sola revocatione posteriore inaequalitatem adimēte irritatur, q. 6. num. 349.
Testamentum primum non infirmari per declarationem mutatā voluntatis, quamvis dicat testator se ab intestato velle decedere, q. 6. num. 315.
Contrariam tamen sententiam communiter receptam, & veriorē, num. 316.
Testamentum primum non tollitur, nisi per secundum hereditas addi possit, q. 6. num. 322.
Declaratio, ut infra num. 145.
Testamentum primum tollitur per secundum ritē factum, q. 6. num. 127.
Testamentum primum tollitur revocatione coram tribus testibus factā decennio concurrente, quāvis testator revocando non expresserit, se intestatum decedere velle, q. 6. num. 344.
Testamentum primum videtur approbasse, qui secundum imperfectum reliquit, & videtur eum revocationis penitusse, q. 6. num. 193.
Testamentum prius, non revocatur per posterius vitiosum, & imperfectum, q. 14. num. 5.
Testamentum prius non rumpitur posteriori irritō, q. 7. num. 20.
Testamentum prius ritē factum tollitur posteriori imperfecto, si vel sustineatur iure militari, vel venientes ab intestato fuerint instituti, q. 6. num. 1244.
Testamentum prius solo decursu decennij non tollitur, nisi concurrat declaratio mutatā voluntatis, q. 6. num. 320.
Testamentum prius tollitur posteriore aequi perfecto militis, q. 6. num. 311.
Testamentum prius tollitur posteriore ritē factō, q. 6. num. 136.
Testamentum prius tollitur revocatione in qua Notario stipulante pro illis quorum interest testator promisit non contravenire, q. 6. num. 34.
Testamentum prius tollitur simplici revocatione concurrentibus opportunis coniuncturis, q. 6. num. 353.
Testamentum pro ut accipitur pro materiali, & tangibili est instrumentum consiliens ex carta, & scriptura signis testium, & alijs circumstantijs, q. 3. num. 563.

Index omnium rerum,

- Testamentum pro ut est facti immateriale, nihil aliud est, quam voluntatis nostrae sententia, q. 3. num. 564.*
- Testamentum pro ut est quid iuris, nihil aliud est, quam voluntatis nostrae iusta sententia vim, & effectum perfecte à iure obtinens, q. 3. nu. 565.*
- Testamentum, quamvis ob praeiterationem sit nullum, non tamen pro nullo habetur antequam, per sententiam declaratum fuerit, q. 3. nu. 874. Declara, ut infra num. 901.*
- Testamentum, quamvis verba defint (haeres esto) sustinetur, & existente haerede, legata iuxta testatoris voluntatem sunt danda, q. 7. num. 23.*
- Testamentum, quando adiuuari possit ad obtinendum legis nostrae remedium, & quando non, q. 17. num. 106.*
- Testamentum, quando institutio est nulla ex heredationis, aut praeiterationis defectu, & fideicommissa sustinentur, non incipit habere vires incoatiue à fideicommissio, sed resoluitur in codicillos, q. 8. num. 43.*
- Testamentum quantum ad formam attinet est iuris civilis, q. 3. num. 116. & 124.*
- Testamentum, quo ille institutus est, quem testator sine poena instituere promiserat, valet, q. 12. num. 8.*
- Testamentum, quo ille fuit institutus, quem testator sub poena instituere promiserat, non declaratur à iure nullum, quamvis iure cautum sit, ut testator (eo non instituto) non teneatur ad poenam, q. 12. num. 4.*
- Testamentum quodammodo est indiuiduum, q. 6. num. 48.*
- Testamentum, quod inutile fuisset, si testator tunc decessisset, cum testatus est, quoadocunque decesserit ex regula Catoniana non valet, q. 3. n. 276.*
- Testamentum, quod magis filiis est favorabile, servatur siue primum, siue secundum, q. 6. n. 182. Declara, si utrumque iure speciali sustinetur vel primum sit perfectum non secundum, secus si vel utrumque perfectum, vel solum id, quod posterius, num. 183.*
- Testamentum, quod solum de iure pratorio sustinetur scilicet aliquos non habet executionem ex remedio legis nostrae, q. 6. num. 98. In contrarium est receptissima sententia, nu. 99.*
- Testamentum quomodo rumpatur per decennium, addita mutata voluntatis declaratione, q. 6. num. 288. cum seqq.*
- Testamentum recte impugnatur à parentibus in eo praeiis, q. 3. num. 932.*
- Testamentum rescinditur quibusdam tabulis à testatore rescissis, quando plures fuerant confectae, si testator animo reuocandi rescinderit, q. 6. num. 216.*
- Testamentum reuocatur concurrente decennio, & declaratione mutata voluntatis, q. 6. num. 314. Declara, ut infra num. 319.*
- Testamentum reuocatum nuda voluntate testatoris coram duobus, vel tribus testibus explicata, nihilominus efficax esse, qui voluerint, q. 6. num. 239.*
- Testamentum rite factum firmum remanet, donec contra Iudicium suum defunctus venerit, q. 6. num. 317.*
- Testamentum septem testes requirit, codicilli autem quinque, q. 8. num. 159.*
- Testamentum sine voluntate intelligi non potest, q. 6. num. 227.*
- Testamentum sola inductione non inconsulto testatore facta irritatur, q. 6. num. 202.*
- Testamentum solemniter confectum tollitur posteriore non solemniter facto, si illud iure militari sustineatur, q. 6. num. 305.*
- Testamentum solemniter factum reuocatur per imperfectum inter liberos, q. 6. num. 307.*
- Testamentum solo cursu temporis nunquam mutatur, q. 6. num. 286. Ita ut etiam si testator è paupere ditissimus factus esset, & post testamentum quadraginta annis, vel pluribus decederet, nihilominus institutus totum patrimonium consequatur, nu. 287.*
- Testamentum, stante promissione de aliquo instituendo spe praemij factum, quo ille fuerit institutus, valet, q. 12. num. 7.*
- Testamentum sustinetur, in quo saltem tacite filius institutus, q. 7. num. 176.*
- Testamentum tollitur omnino per reuocationem in qua adsint aliqua verba quibus saltem tacite colligatur eam factam esse animo decedendi ab intestato, q. 6. num. 348.*
- Testamentum tollitur reuocatione quam testator iussit extendi ad consilium sapientis, q. 6. n. 355. Item, quando testator asserit in reuocatione consistere animae suae salutem, num. 356. Item, quando adest clausula codicillaris, n. 357. Item, si magna verborum praegnantia, & geminatione testator fuit usus, num. 358.*
- Testamentum totum unico contextu, debet fieri, & alius actus, aut spatium intercedens illud vitiat, q. 2. num. 420. Fallit, si necessitate cogente ad extraneos actus fuerit digressum, num. 421.*
- Testamentum valet, ubi aperto iure non declaratur inualidum, q. 12. num. 5.*
- Testamentum voluntate testatoris inducitur, quando cognoscatur, q. 6. num. 267.*
- Testamentum, ut decennio reuocetur, quando nam incipiat currere decennium, q. 6. n. 295. cum seqq.*
- Testamentum, ut habeat executionem debet esse tale, de quo Iudex nullam habeat dubitationem, q. 3. num. 209.*
- Testamentum, ut sustineatur non est necesse, ut fuerit confectum ab homine perfecto sensu praedito, sed sufficit, ut tempore testamenti usum rationis habeat, q. 3. num. 65.*

Te-

Et verborum.

Testandi consuetudo non inducitur, quamvis spatium centum annorum se quis pro emancipato habuerit, q. 3. num. 267.
Testandi facultas de fructibus beneficij concessa à Summo Pontifice, secundum aliquos de priori testamento est intelligenda, q. 3. num. 1046.
Verior tamen sententia, ut habens licentiam, usque ad mortem testamenta mutare possit, n. 1047.
Testandi facultas gratis eculibet cõcessa, q. 2. n. 4.
Testandi facultatem consuetudo tollens est ipso iure nulla, q. 14. num. 59.
Testandi impotentia, quando in continentem probatur impedit legis nostræ beneficium, q. 3. n. 491.
Testandi impotentia respicit testamentum prout est iuris, non prout est facti, q. 3. num. 167.
Testandi libera facultas, neque in totum tolli potest, neque restringi, q. 14. num. 60.
Testandi licentia concessa à Papa non eget confirmatione successoris, q. 3. num. 1045.
Testandi licentiam habens potest etiam codicillari, & donare causa mortis, q. 3. num. 1050.
Testandi licentiam non solum Cardinalibus, Archiepiscopis, Prælati, Clericis, verum etiam Monachis, & omnino regularibus Summus Pontifex concedere potest, q. 3. num. 1038.
Testandi prohibitiones, & impedimenta ad quinque regulas rediguntur, q. 3. num. 5.
Testari possunt bebetes, & crafii, q. 3. num. 78.
Testati causa facit cessare causam intestati, q. 3. num. 876.
Testati causa lex magis fauet, quàm intestati, q. 4. num. 134.
Testator aliquem instituendo quodcumque onus rebus suis imponere potest, q. 3. num. 149.
Testator bares Plotij dicens, talis Plotij bares esto, sibi heredem facit, q. 7. num. 24.
Testator illud dicitur disposuisse de quo si fuisset interrogatus affirmasset, q. 8. num. 634.
Maximè si ex eo, quod expressum voluntatis coniectura deducatur, q. 8. num. 635.
Testator in ea parte, qua venit per ius accrescendi, dicitur testatus decedere, q. 17. num. 90.
Testator iure sforum, non poterat facere, ut filiofamilias sui patrimonij proprietates acquireretur, & quo minus ususfructus ad patrem spectaret, q. 8. num. 372.
Testator iure Nouillarum facere potest quo minus ad patrem filij instituti perveniat ususfructus, q. 8. num. 373.
Testator non dicitur disposuisse de fructibus beneficij, etiam quando habebat licentiam, nisi appareat de talibus testari voluisse, q. 3. nu. 1053.
Testator non potest facere heredem ad tempus, q. 17. num. 135.
Testator non potest facere quin ius accrescendi habeat locum in suo testamento, si vult ut testamentum valeat, q. 17. num. 54.
Testator non potest pro parte testatus, & pro par-

te intestatus decedere, q. 6. num. 51. & q. 17. num. 111.

Testator non videtur notas habuisse sua hereditatis vires, legando ultra dodrantem, q. 8. nu. 967.
Testator præsumitur eam viam elegerit, qua mediante, facilius sua voluntas effectum sortitur, & difficilis possit irritari, q. 8. num. 637.
Testator, qui alicui si decesserit sine filijs, substituit, magis voluit institutum habere, & eius filios, quàm substitutum, ac magis substitutum, quàm succedentes ab intestato hereditatem, q. 8. n. 633.
Testator si absque suo delicto factus, fuisset instabilis testamentum durat, q. 3. num. 90.
Testator si ob patratum delictum testandi ius amiserit, testamentum prius factum vitatur, q. 3. num. 91.
Testator, testamentum conficiens contemplatione ingressus in religionem, potest facere, ut bonafatum emissâ professione, ad vocatum in testamento perveniant, q. 17. num. 208.
Testatorem, cum semel elegerit viam testamenti, lex non præsumit intestatum decedere voluisse, q. 6. num. 324.
Testatorem fuisse sanum, furore præcedenti probato, cui sit probandum, q. 3. num. 93.
Testatorem intestatum decedere magis est ferendum, quàm testamentum contra eius voluntatem sustineri, q. 8. num. 197. & 235.
Tutores tenentur, mediante iure iurando, promittere se vitia facere pro pupillo, q. 15. num. 30.
Testatori assertio suum filium esse legitimum non creditur, q. 3. num. 517.
Testatori creditur in illis, qua contra illi faciunt, non qua pro illo, q. 3. num. 327.
Testatori liberam testandi facultatem arctare videtur odiosum, q. 3. num. 754.
Testatori non creditur in illis, qua non pendent ab eius voluntate, q. 3. num. 518.
Testatoris assertio, qui in testamento dixerit hereditatem esse maiorem, quàm fortè faletur bares fideicommissi gratiatus, est opportuna coniectura contra heredem, ad effectum transferendi onus probandi in illum, q. 8. num. 1010.
Maximè autem hac coniectura militat, quando bares non fecerit inventarium, num. 1011.
Testatoris assertioni in his, qua filio in legitima nocent, non est standum, q. 8. num. 1013.
Declarat, si testatoris assertio, primo, & per se legitima noceret, quia fortè se pauperem valde affereret, secus si per accidens legitima noceat, q. 8. num. 1013.
Testatoris bona contra illius voluntatem in pios usus convertere, est impium, q. 8. num. 731.
Testatoris credulitas, an crederet institutum liberum esse, vel servum si ex testamenti verbis colligatur alterutrum dicitur in continentem probari, si verò ex verbis testamenti non colligatur, altam requirit indaginem, q. 7. num. 128.

Index omnium rerum,

- Testatoris dispositio est intelligenda, prout testator putabat, & eo supposito, quod testator supponebat, q. 17. num. 146.*
- Testatoris dispositio, non est reddenda elusoria, q. 8. num. 1085.*
- Testatoris dispositio potius debet reddi inutilis, quam quod aliquid contra eius voluntatem admittatur, q. 6. num. 236.*
- Testatoris prudentia arguitur ex testamento prudenti, quāvis antea furiosus extitisset, q. 3. n. 62.*
- Testatoris verba sunt intelligenda, rebus sit se habentibus, prout testator disposuit, q. 17. nu. 144.*
- Testatorum verba in dubio sunt referenda, ad intellectum statutorum, q. 4. num. 75.*
- Amplia, ut num. 76.*
- Testatus partim, partim intestatus decedere nemo potest, q. 4. num. 96. & q. 9. num. 3.*
- Testes adhibendi ad probandū tenorem testamenti debent esse valde periti, q. 6. num. 93.*
- Testes admittuntur ad probandum, etiam ubi scriptura est necessaria, quando scriptura casu fuit ammissa, q. 6. num. 58.*
- Testes, & } pares vires obtinent, q. 6.*
Instrumenta } num. 26.
- Testes extra Iudicium non deponit, neque coram testatore, sed in Iudicio coram Iudice, q. 1. n. 32.*
- Testes iam ritē examinati, quorum dicta iam in publicam formam sunt redacta, probant in continenti, q. 2. num. 196.*
- Testes } à pari procedunt, q. 4. nu. 115.*
Instrumenta }
- Fallit, si testes comparentur cum instrumento testamenti, ut infra num. 173.*
- Testes legitime examinati, quorum dicta ad monumenta publica redacta sunt, notorium faciunt, q. 4. num. 114.*
- Testes mille si probarent testatorem antea fuisse furiosum, & duo tempore testamenti fuisse sane mentis, secunda probatio praevalet primae, q. 3. num. 98.*
- Testes opportunè examinati, & publicati pares obtinent vires, ac instrumenta, q. 2. num. 197.*
- Testes, quando non dicantur requirere altam indaginem, q. 4. num. 159.*
- Testes sunt examinandi parte citata, q. 1. nu. 232.*
- Testibus ad probandum pro una parte admissis, alteri partis idem non est degandum, q. 2. n. 217.*
- Testis deponens non verisimilia non est fide dignus, q. 1. num. 61.*
- Testis in continenti dictum suum corrigere potest, q. 2. num. 86.*
- Amplia etiam non probato errore, num. 87.*
- Testis in continenti dicitur dictum suum corrigere, si corrigat antequam recedat à praesentia Iudicis, & partes alloquatur, q. 2. num. 383.*
- Intellige, quando Notarius nondum scripsit dictum testis, & quando scripsit quidem, sed testis nondum subscripsit, num. 384.*
- Testis non amplius dicitur posse dictum suum corrigere, quando partem suam alloquutus, licet testificationes non fuerint publicatae, q. 2. nu. 388.*
- Quod maxime verum se veniat ad postulationem partis ad corrigendum, num. 389.*
- Testis non amplius dicitur si corrigere in continenti, quando publicatae iam sunt attestationses, q. 2. num. 386.*
- Testis post publicatas attestationses praesumitur partem alloquutus, q. 2. num. 387.*
- Testis post triduum praesumitur partem alloquutus, q. 2. num. 396.*
- Testis post intervallum veniens ad corrigendum; quem tamen constat non fuisse partem alloquutum, etiam si testificata, nondum sint publicata secundum aliquos, non dicitur venire in continenti ad corrigendum, q. 2. num. 390.*
- Testis quamvis eius dicta sint de actis, si reuertatur in continenti potest corrigere dictum suum, q. 2. num. 372.*
- Testis, quando recessit à Iudicio, & sine intervallo reuertitur ad corrigendum, dicitur in continenti redire, & auditur, q. 2. num. 385.*
- Testis, qui semper fuit in secretis carceribus detentus, semper dictum suum corrigere potest, q. 2. n. 394.*
- Testis redeundo antequam partem fuerit alloquutus, etiam post aliquod intervallum, dicitur venire in continenti ad corrigendum ex frequentiori sententia q. 2. num. 391.*
- Testis semper videtur in continenti dictum suum corrigere, quando certum est, non potuisse à parte corrumpi, q. 2. num. 393.*
- Declara, ut infra num. 397.*
- Testis, ut dicatur in continenti venire ad corrigendum, non debet, neque partem alloquutus esse, neque aliquem, à quo pars potuerit informari, q. 2. num. 397.*
- Testificatio est terminus relatiuus, q. 1. num. 39.*
- Testificatio in textu nostro metonymicè accepta est documentum, seu rogitus fidei faciens possessionis obtenta, cum assistentia notarij, & nunciij, q. 1. num. 47.*
- Testificatio in textu nostro propriè accepta est assistentia officialium actui possessionis acquirenda, q. 1. num. 46.*
- Testificatio publicarum personarum in actu obtinenda bonorum possessionis ex legis nostrae beneficio est necessaria, q. 1. num. 51.*
- Testificatio relata ad rem, prout est in facto esse, nihil aliud est, quam depositio hoc, vel illud factum, vel non factum esse, q. 1. num. 40.*
- Testificatio relata ad rem, prout est in fieri, est cuius assistentia actui dum sit, q. 1. num. 41.*
- Testificatio relata ad rem, prout est in fieri est duplex, alia simplex alia vim tribuens actui, q. 1. num. 42.*
- Testificatio simplex relata ad rem, prout est in fieri, quae sit, q. 1. num. 43.*

Te-

Et verborum.

Testificatio vim tribuens actui aliquando accipitur proprie, aliquando metonymice pro documento ipsius testificationis, q. 1. num. 47.
Testificatio vim tribuens actus est duplex alia remota impedimenti, ut testium presentia in testamento, alia vim tribuens, ut iudicis, vel tutoris assistentia, q. 1. num. 44.
Testis attestatio à iudice accepta, & in scriptis redacta habet vim testamenti in scriptis, q. 6. n. 71.
Declara, ut infra num. 83.
Testium dicta in publicam formam solemniter redacta habens paratam executionem, flante statuto, ut instrumenta habeant executionem paratam, q. 6. num. 33.
Testium, & scripturarum in probatione faciendae aequalis est virtus, q. 1. num. 49.
Declara, ut num. 56.
Testium inductio non facit notorium, uti scriptura, q. 3. num. 35.
Testium maior numerus, maiorem habet fidem, q. 8. num. 160.
Declara, ut infra num. 172.
Testium rite examinerum dicta in publicam formam redacta notorium faciunt, q. 6. nu. 23.
Tertius possessor habens causam ab heredede, adversus eundem est legitimus contradictor, q. 8. n. 1037.
Non verò contra fideicommissarium, num. 1073.
Testium probatio ad impugnandum testamentum non admittitur in iudicio legis nostrae, q. 6. n. 140.
Testium probatio tante virtutis est, quanta instrumentorum, q. 14. num. 24.
Testium subornationis periculum, in rebus magni ponderis, diligenter est evitandum, q. 6. nu. 252.
Testi afferente se partem non fuisse alloquutum, non creditur, sed aliunde probandum, q. 2. num. 399.
Declara post triduum, secus ante. Et hoc in teste nota fidei, & integritatis, q. 2. num. 400.
Textus legis nostrae in quas partes dividatur, q. 1. num. 124.
Theodosius Imperator quanto tempore ante nostram Constitutionem regnaverit, q. 8. num. 18.
Theophilus in §. altera instit. de interd. declaratur, q. 8. num. 830.
Tituli invaliditatis exceptio non admittitur adversus prouisum de aliquo beneficio, q. 2. num. 35.
Secus si probetur in continenti, num. 36.
Titulo particulari munito, non competit legis nostrae beneficium, sed solum se fundanti in titulo universali, q. 8. num. 390.
Declara, ut infra num. 395.
Titulum habens possessionem vacantem propria auctoritate capere potest, q. 8. num. 80.
Titulum habens propria auctoritate, possessionem vacantem ingredi potest, q. 8. num. 63.
Titulum habens rei vacantis, possessionem occupare potest, q. 16. num. 35.
Totius quo ad totum idem est iuris, quod patris, quoad patrem, q. 6. num. 339.

Totum componitur ex partibus, q. 2. num. 97.
Transactio de contentis in testamento non potest fieri nisi visis, & inspectis verbis testamenti, q. 6. num. 68.
Sufficit tamen transigentes sciuisse tenorem testamenti, num. 69.
Transactio sustinetur etiam si nulla lis actu extiterit dummodo eiusdem iustus daretur timor, q. 1. num. 29.
Transitus est facilius in habentibus symbolum, q. 8. num. 499.
Transmissibilia transeunt in heredes ab intestato, q. 10. num. 109.
Declara, ut infra num. 117.
Transmissio ex lege nostra hereditatis ex testamento delata habet locum etiam in hereditate ab intestato, q. 4. num. 2.
Trebellianica non differt à legitima in eo, ut nulla res certa in solidum in trebellianicam veniat, sed ius illius in quaecumque minimam rem hereditariam competit, q. 8. num. 854.
Trebellianica non prohibita, semper à gravato est detrahenda, q. 8. num. 871.
Trebellianica est locus, siue magna, siue parva sit hereditas, q. 8. num. 897.
Trebellianicam non remisit heres, quando aditam hereditatem permisi fideicommissario, ut possideat, q. 3. num. 133.
Trebellianicam remisit heres, quando permisi fideicommissario post aditam hereditatem, ut possideat, q. 3. num. 134.
Tristis euentus non est in consideratione habendus, q. 9. num. 71.
Maximè si prater naturam tantum contingere possit, num. 73.
Turpitudinem suam non potest quis allegare, q. 3. num. 364.
Tutor boni pupilli, instrumentaliter alienat, lex autem primario, q. 8. num. 168.
Tutor in testamento datus, si institutus repudiaverit hereditatem, non erit tutor, q. 8. num. 300.
Tutor per mortem pupilli, desinit esse tutor, q. 13. num. 49.
Non tamen in eo desinit causa detinendi bona pupilli, num. 50.
Tutor, quando pupillus fuit institutus, rectè hoc beneficium intentat, q. 15. num. 28.
Tutor tenetur inventarium exhibere, & librum rationum, alioqui adversus eum datur ius iurandum in litem, q. 8. num. 986.
Tutor tenetur ob culpam omissionis, aequè ac commissionis, q. 8. num. 484.
Tutori dando, conditionem implet, qui pupillo tenetur, q. 15. num. 10.

V Acatio de facto, duplex datur, & quae, q. 19. num. 144.

Index omnium rerum,

Vacatio ex persona resignantis in quocunque à resignatorio est iustificanda, q. 19. num. 138.
Vacatio, in mense reservato, quando narrata circa eam non fuerunt verificata, non sufficit, ut gratia executioni de mandatum, q. 19. num. 15.
Vacatio per affectionem secundum beneficij incompatibilis, impedit novam vacationem per cessum, seu resignationem, q. 19. num. 46.
Vacatio per resignationem non est necessaria, ut gratia concessa sub pretextu vacationis per cessationem sustineatur si non sit restricta ad solam vacationem ex resignatione, sed ulterius procedat, etiam per affectionem, q. 19. num. 48.
Vacatio satis probatur per unicum testem deponentem de publica voce, & fama, q. 18. num. 11.
Vacatione ex resignatione dolose narrata, ut resignans expiscaretur pensionem super beneficio resignato propter dolum non intrant clausula generales, q. 19. num. 49.
Vacationem defectu iustificare sufficit ad obtinendam brevem executionem, q. 19. num. 134.
Declaratio, ut num. 144.
Vacationem in mense reservato tenetur probare prout usus ab habente indultum conferendi beneficia reservata, alia non immittitur, q. 20. num. 24.
Vacationis genere expresso per quod collatio esset reservata si talis vacatio non sit vera Breve Summi Pontificis in quo exprimitur, non est executioni mandandum, q. 19. num. 12.
Valor beneficij concessi est pars gratia, q. 19. n. 17.
Valore beneficij iuxta narrata non iustificato gratia non mandatur executioni, q. 19. num. 16.
Valorem rerum ab herede gravato alienatarum cuius sint probandi partes, q. 8. num. 856.
Variationi non est locus, una via electa, q. 8. n. 4.
Vassallo solus dominus directus potest opponere privationem si feudum sine illius consensu alienaverit, q. 8. num. 229.
(V)bat dictio, aliquando stat loco dictionis, (&) q. 8. num. 837.
Veniens ab hereditate ex legis dispositione ob praesumptam mentem defuncti, quando dicitur succedere ab intestato, vel ex testamento, q. 4. n. 95.
Veniens ab intestato censetur institui ex revocatione testamenti facta favore venientium ab intestato eorum septem testibus, q. 4. num. 108.
Veniens ab intestato, censetur institui, quando revocatio primi testamenti est efficax, q. 4. n. 111.
Veniens ab intestato dicuntur tacite vocati, quando constat defunctum sine testamento dedecere voluisse, q. 6. num. 33.
Veniens ab intestato ex officio Iudicis possessionem consequuntur bonorum hereditatis, q. 4. num. 53.
Amplius, ut non solum habeat locum in suis, verum in omnibus, quando constat aliquem esse legitimum heredem, num. 55.
Veniens ab intestato habent voluntatem defun-

cti, non quidem positivam, sed non remotivam, q. 4. num. 122.
Veniens ab intestato, in concursu duorum testamentorum quorum in altero vocati sint, in dubio habent praesumptionem pro se, q. 14. nu. 40.
Veniens ab intestato non facit notorium sceleris esse, q. 4. num. 14.
Veniens ab intestato non praesumitur pie causa, q. 14. num. 41.
Veniens ab intestato, nullo facto testamento dicuntur honorati à defuncto, q. 4. num. 116.
Veniens ab intestato, quando dicantur habere defuncti voluntatem, q. 3. num. 51.
Veniens ab intestato sunt immittendi ex interdictione quorum bonorum, etiam si vocati per fideicommissum ex testamento prioris possessionem obtinissent, q. 4. num. 65.
Veniens ab intestato competit interdictum quorum bonorum directum, si iure pratorio succedant, alia, utile, q. 4. num. 61.
Datur tamen contra possidentes tantum pro herede, vel pro possessore, q. 4. num. 62.
Veniens ab intestato conceditur immissio, vel officio Iudicis, vel per interdictum quorum bonorum, q. 4. num. 139.
Veniens ab intestato de iure communi, statuto tamen exclusi, legis nostra beneficium non competit, q. 4. num. 69.
Veniens ab intestato depositiones testium iam antea examinatorum producentibus, quibus se legitimos heredes patefaciunt legis nostra beneficium competit, q. 4. num. 117.
Contrariam vero sententiam veriorum, & qui eam tentant, num. 118.
Veniens ab intestato, ex sola legis dispositione, legis nostra beneficium non competit, sed si veniant ex certa dispositione defuncti, q. 8. n. 169.
Veniens ab intestato, legis nostra beneficium non competit, q. 4. num. 82. q. 8. num. 155. & q. 17. num. 48.
Veniens ab intestato non possunt ex revocatione testamenti antea facti succedere, quando non habent testatoris voluntatem, q. 6. num. 365.
Veniens ab intestato, quando defunctus fecerat testamentum deinde illud revocavit favore venientium ab intestato, beneficium legis nostrae non competit, quia suadere videtur, q. 4. nu. 101.
Contrarium tamen verius, ut infra num. 107.
Veniens ab intestato solus, non vero testamentarij heredibus interdictum quorum bonorum competere nonnulli volunt, q. 4. num. 63.
Sed contra num. 64.
Verba conditionalia non disponunt, q. 9. num. 64.
Verba cum effectu sunt intelligenda, q. 3. nu. 140.
Verba de actu valido sunt intelligenda, q. 8. nu. 3.
Verba, etiam in conditionalibus sunt intelligenda, iuxta mentem praesentis, q. 8. num. 653.
Verba in dubio, propriae sibi accipienda, q. 8. n. 548.
Ver-

Et verborum.

Verba in dubio, sunt intelligenda simpliciter, & non secundum quid, q. 3. num. 112.

Verba in fauorabilibus accipiuntur etiam sensu in proprio, q. 8. num. 87.

Verba in fauorabilibus etiam per posterius intelliguntur, q. 7. num. 75.

Verba in iure aliquando in genere, aliquando in specie non raro accipiuntur, q. 1. num. 141.

Verba in materia fauorabili accipiuntur in lata interpretatione, q. 6. num. 112.

Verba in potentiori significatione accipienda, q. 8. num. 549.

Verba in propria significatione sunt accipienda, q. 3. num. 139.

Verba legis, & ratio ubi conueniunt, ipsa quoque dispositio conuenit, q. 8. num. 446.

Verba legis, ubi non conueniunt, nec conuenit dispositio, q. 8. num. 291.

Verba legis ubi non conueniunt, si tamen sententia conueniat, habet locum legis utile beneficium, ubi verò conueniunt, directum, q. 6. n. 13.

Verba non debent esse superflua, q. 3. num. 764.

Verba (non tamen à nobis prouisis, &c.) excludunt possessorem quocumque titulo sit munitus, q. 19. num. 68.

Verba per prius intelligenda, q. 7. num. 49.

Declara, ut infra num. 75. & 79.

Verba (quisquis mihi heres erit) non complectuntur nisi eum, qui verè scriptus est, q. 17. nu. 67.

Verba rescriptorum sunt intelligenda eo modo, quo natura Iudicij postulat, q. 19. num. 110.

Verba, sic postulante subiecta materia, sunt impropria, q. 1. num. 235.

Verba (sò che lui eseguirà, secondo sà, la mente mia) importat testatorem aliquid voluisse committere fidei baredis, q. 15. num. 63.

Verba sunt note earum passionum, quæ in animo sunt, q. 8. num. 649.

Verba testatorum in dubio sunt referenda ad intellectum statutorum, q. 4. num. 75.

Amplius etiam si statutum de iure non valeat, dum tamen de facto seruetur, quia adhuc testator presumitur se illi conformare, num. 76.

Verba textus (contradicendum putauerit) explicantur, q. 1. num. 255.

Verba textus (qui missus est) explicatur, q. 1. n. 254.

Verba, ut accepimus, vel ut asceritur posita in motu proprio, non important narratiuam partis, quæ non tenetur ad aliquam iustificacionem, q. 5. num. 10.

Verbis, & } legis cessante, cessat dispositio, q. 8. Ratione } num. 496.

Verborum minor est virtus quam factorum, q. 6. num. 220.

Verborum sub significatione lata quicquid comparabunditur, in fauorabilibus venit, q. 17. n. 86.

Verbum indicatiui modi supponit, verbum imperatiui disponit, q. 17. num. 196.

Verbum (prout scit) importat confidentiam, q. 15. num. 64.

Veritas, & } bene conueniunt, ut tutus fictione Fictio } possit veritatem implorare, non tamen è conuerso, q. 13. num. 129.

Via una electa alteri videtur renuntiata, q. 3. num. 300.

Et variationi non est locus, q. 8. num. 4.

Viam nemo presumitur eligere ad impugnandam propriam voluntatem, & dispositionem, q. 8. n. 780.

Viam unam eligens, alteri renuntiasse presumitur, q. 8. num. 149.

Vicesima hereditatum ab aula recessit, spectatque ad iuris antiqui cognitionem, q. 1. num. 1.

Vicesima hereditatum erat vectigal pro arario locupletando hereditatibus imposita, q. 1. n. 3.

Vicesima } quare simul actum, q. 1. Tabulis aperiendis } num. 6.

Vicesima cognitio multum luminis affert ad cognitionem legis nostræ, & aliarum legum, q. 1. num. 2.

Vicinitas actuum aliquando parit presumptionem delicti, q. 2. num. 14.

Videre non raro refertur ad oculum intellectus, q. 6. num. 43.

Vim non committit, qui ammissam possessionem statim recuperat, q. 2. num. 88.

Vincula duo magis ligant quàm unum, q. 3. num. 409. & 1040. & q. 6. num. 21. & 285.

Vindicatio rei soli domino competit, q. 8. nu. 288.

Vir ultra certam summam in Regina Ciuitate uxori relinquere non potest, ut statutorum, q. 3. num. 733.

Vir uxori ultra mille libras est statuto mutine relinquere non potest, q. 3. num. 730.

Viro secundo, à binuba instituto qualiter legis nostræ remedium competat, q. 3. num. 979.

Viro secundo in tota hereditate instituto filio ex primo matrimonio prætutitum competit immisso pro aliqua parte bonis testatoris, q. 3. nu. 997. Licet aliqui contra sentiant, ut num. 1000.

Viro secundo relicto, ultra quod datum est uni filiorum ex primo matrimonio, cui minimum relicto, aufertur à viro, & filio ob lesionem applicatur, q. 3. num. 998.

Vitiosam rem esse, vel vitium esse purgatum paria sunt, q. 6. num. 31.

Vitium inuisibile non impedit legis nostræ beneficium, q. 3. num. 835.

Declara, ut infra num. 891.

Vitium inuisibile, quando de eo in continenti appareat, habet rationem visibilis, q. 3. num. 174.

Vitium inuisibile, quod ex lectura testamenti apparet, impedit legis nostræ remedium, q. 3. nu. 846.

Vitium inuisibile, si tamè ex lectura testamenti colligitur, legis nostræ remedium impedit, q. 3. n. 891.

Vitium inuisibile, si tamen in continenti probetur, impedit remedium huius legis, q. 3. num. 892.

Vi-

Index omnium rerum,

Vitium inuisibile testamenti non impedit immis-
sionem ex legis nostrae beneficio, q. 3. num. 153.
Vitium inuisibile testamenti non impedit legis
nostrae beneficium, q. 3. num. 485.
Vitium inuisibile testamenti opponenti, ad illud
in continenti probandum debet Iudex arbitrio
suo breuem terminum praescribere, q. 2. nu. 285.
Vitium intestabilitatis non potest opponi, quando
consistit in ambiguitate facti, secus si consistat
in iuris dispositione, q. 3. num. 741.
Vitium intestabilitatis testatoris non potest oppo-
ni aduersus legis nostrae beneficium, q. 3. n. 734.
Declara, ut infra num. 741.
Vitium non solum scriptura, sed dispositionis in
ea contentae facit cessare legis nostrae benefi-
cium, q. 3. num. 194.
Vitium patris porigitur ad filios, q. 3. num. 655.
Vitium, quod oculis cerni, vel ex testamenti le-
clura alio modo colligi potest, impedit immis-
sionem ex lege nostra, q. 3. num. 516.
Vitium testamenti accepti prout est iuris, non im-
pedit immisionem, nisi in continenti probetur,
q. 3. num. 307.
Vitium testamenti quomodo accepti faciat cessare
legis nostrae beneficium, q. 3. num. 569.
Vitium testamenti respiciens dispositionem tunc
impedit immisionem, quando in continenti red-
ditur indubitatum, q. 3. num. 311.
Vitium testamenti visibile non verò inuisibile im-
pedit immisionem ex lege nostra, q. 1. nu. 227.
& num. 328.
Vltima voluntas instrumentaliter, & secundario
potest pendere ab alieno arbitrio, q. 3. num. 906.
Vltima voluntas non debet pendere ab alieno ar-
bitrio, q. 7. num. 92. & q. 8. num. 620.
Fallit in substitutionibus, ut infra num. 655.
Vltima voluntas, quare ab alieno non possit pen-
dere arbitrio, q. 3. num. 403.
Vltima voluntates admittunt poenitentiam, &
mutationem voluntatis, q. 8. num. 188.
Vltima voluntates defunctorum tacita, & pra-
sumpta veniunt sub dispositione etiam strictè
interpretanda, quae de expressis loquatur,
q. 4. num. 16.
Vltima voluntates non interpretantur secundum
verum sensum litterae, sed secundum volunta-
tem ex verbis aliquo modo elicitam, q. 7. n. 186.
Quinimò attenditur voluntas etiam verbis defi-
cientibus, num. 187.
Vltima voluntates non possunt pendere ab alieno
arbitrio, q. 3. num. 400.
Vltima voluntates, quantum ad exequutionem
attinet, maiores habent vires, & magis sunt fa-
uorabiles, quàm contractus, q. 8. num. 189.
Vltima voluntates, quibuscumque verbis explici-
ta, & iurciurando firmata, quancumque re-
uocari possunt, quicquid sit, an qui reuocauit,
remaneat periurus, q. 12. num. 46.

Vltima voluntates tacita, ut effectum consequan-
tur aequè respiciunt publicum fauorem, ac si ef-
sent expressae, q. 4. num. 15.
Vltima voluntates usque ad extremum vita spi-
ritum, reuocari possunt, q. 12. num. 24.
Vltimam diem attigisse sufficit in fauorabilibus,
q. 3. num. 47.
Vltimarum voluntatum reuocatio facilius indu-
citur, quàm confessio, q. 6. num. 203.
Vltimas voluntates quamprimum suum effectum
sortiri Reipublicae interest, q. 4. num. 7.
Vltimas voluntates suum quamprimum sortiri
effectum Reipublicae interest, q. 1. num. 196.
Vltimo ex liberis decedenti substitutus, si non
constet, quis posterior decesserit utrique succe-
dit, q. 14. num. 15.
Vni per alium iniqua conditio non est inferenda,
q. 1. num. 238. & q. 8. num. 205. 304. & 336.
Vnio beneficij ante mortem Recloris impedit eius
vacationem, sed intrat ipsa unio facta per Epi-
scopum, qui habet indultum in exequutionem
indulti, q. 19. num. 71.
Nisi indultum appareat subreptitium, num. 72.
Vno concesso omnia intelliguntur cōcessa, quae ve-
niunt in consequentiam concessi, q. 6. num. 174.
Vnum pro alio (inuito creditori) solui nequit,
q. 8. num. 1068.
Vnus ex pluribus heredibus, vel fideicommissa-
rijs agens qua cautela utatur, ut totum patri-
monium consequatur, q. 8. num. 268.
Vocati plures ubi reperiuntur, & re, & verbis
coniuncti, vel etiam re tantum, si vnus solus
agnoscat, vel petat, is totum consequi potest.
q. 8. num. 241.
Vocatus non dicitur per haec verba. Quisquis ha-
res mihi erit filio meo haeres esto, qui per filium
hereditatem habuit, q. 3. num. 688.
Vocatus quilibet inter re coniunctos, dicitur ex
dispositione testatoris totum à principio habere,
q. 8. num. 241.
Vocatus sub conditione (ea nondum purificata)
non admittitur, q. 8. num. 713.
Vocatus sub conditione (ea nondum purificata)
non dicitur haeres, q. 9. num. 29.
Voluntas declarata } si concurrant praefertur
Cancellatio } voluntas non attentata
cancellatione, q. 6. num. 224.
Voluntas defuncti ad vnguent seruanda, q. 8. n. 710.
Voluntas defuncti, maxime in testamentis atten-
denda, q. 10. num. 98.
Voluntas defuncti usque ad mortem est ambula-
toria, q. 4. num. 100.
Voluntas deliberata, & libera testatoris in testan-
do sufficiunt, q. 3. num. 82.
Voluntas duplex, solemnns, non solemnns, q. 6.
num. 280.
Voluntas, & } defuncti non transmittitur in
Animus } haeredes, q. 4. num. 175.

Vo-

Et verborum.

Voluntas, etiam verbis deficientibus, attenditur in ultimis voluntatibus, q. 7. num. 183.

Voluntas filij familias codicillantis, non dicitur ex eo durare, quod codicilli non fuerint mutati, nisi per aliud inditium de ea constet, q. 3. n. 297.

Huiusmodi autem inditium quinque testibus est probandum, num. 298.

Voluntas hominis in testamentarijs successionebus operatur instrumentaliter, legis verò dispositio primario, q. 17. num. 94.

Voluntas in dispositionibus primum locum obtinent, q. 6. num. 232.

Voluntas in testamentis est ambulatoria usque ad mortem, q. 3. num. 1048.

Voluntas in testamento totum facit, q. 6. num. 231.

Voluntas in ultimis dispositionibus est regina, q. 7. num. 167.

Voluntas non remotiua, quæ sit, q. 4. num. 123.

Voluntas positiua, quæ sit, q. 4. num. 124.

*Voluntas } in quolibet actu humano sunt ne-
Potestas } cessaria, q. 3. num. 142.*

*Voluntas presumpta } si concurrant præ-
Cancellatio, seu inductio } fertur voluntas cā
cellatione neglecta, q. 6. num. 226.*

Voluntas, quæ colligitur ex precedentibus, vel subsequentibus verbis in testamento, inseritis magis attenditur, quàm verba, q. 17. num. 65.

Voluntas, quæ ex coniecturis apparet, debet præualere, & obseruari, q. 6. num. 234.

Voluntas sola in materia ultimarum voluntatum attenditur, q. 6. num. 269.

Voluntas sola in testamentis attendenda dicitur, si de ea legitime, & solènter appareat, q. 6. n. 282.

Voluntas tacita dicitur presumpta, q. 4. num. 9.

Voluntas testatoris est attendenda, q. 8. num. 362.

Et omnino est seruanda, num. 729.

Voluntas testatoris in successionebus, tribus modis concurrat, q. 17. num. 95.

Voluntas testatoris semper primario est attendenda, q. 8. num. 652.

Voluntas testatoris sola est attendenda, q. 8. n. 326.

Voluntas testatoris tacita, de qua tamen appareat per actum positium, & quæ facit defunctum testatum, sufficit ad obtinendum legis nostre beneficium, q. 17. num. 91.

Voluntas testatoris tacita duplex est, alia proueniens à mera negatione, nempe non exclusione testatoris, alia proueniens ab actu positiuo, ut vulgaris, vel pupillaris tacita, q. 4. num. 41.

Voluntas testatoris totum facit, q. 6. num. 341.

Voluntas, ubi apparet mutata inuincibili, & solènni declaratione testamentum iam factum, corrumpit, q. 6. num. 268.

Voluntate sola testamentum iam factum irritari posse, quæ suadeant, q. 6. num. 218.

Voluntate testatoris testamentum esse inductum, quando agnoscatur exemplum proponitur, q. 6. num. 267.

Voluntatem eius suum sortiri effectum, qui nil amplius poterit velle, maxima equitas est, q. 8. num. 190.

Voluntatem sufficit coniecturis colligi posse, q. 6. num. 233.

Voluntatem testatoris, religio impedire nequit, q. 8. num. 730.

Voluntates defunctorum quamprimum suum sortiri effectum est fauorabile, q. 3. num. 612.

Voluntates ultimas custodiri, Reipublicæ interest, q. 8. num. 126.

Voluntates ultimas quamprimum effectum sortiri legibus est cautum, q. 4. num. 136.

Voluntatis damnum, & citra damnum voluntatis, quid dicatur, q. 8. num. 378.

Voluntatis defuncti executio, non potest omitti citra conscientiam lesam, q. 8. num. 758.

Voluntatis mutata declaratio nō prohibetur, quominus etiam sine decennij decursu testamentum antea factum infirmare possit, q. 6. num. 321.

Voluntatis nuda mutatio, de qua etiam legitime apparet non tollit testamentum antea rite factum, q. 6. num. 249.

Voluntas propriè impugnandi viam nemo eligit, q. 17. num. 79.

Voluntatis suprema defectus facit, ut instituti non possint habere hereditatem, q. 6. num. 238.

Voluntati testatoris contrarium, nihil est admitendum, sed potius testatoris dispositio est reddenda inutilis, q. 6. num. 239.

Voluntatis ultima liber stilus liberis hominibus debetur, q. 3. num. 2.

Vota prioris religionis etiam in nouitio alterius religionis durant usque ad secundam professionem, q. 3. num. 1174.

Voto paupertatis consuetudo derogare nequit, q. 3. num. 1017.

Votum in prima religione emissum durat, usque ad votum in posteriori religione emittendum, q. 3. num. 1152.

Votum naturale parentum, est filijs thesaurizare, q. 8. num. 185. & 550.

*Votum parentum, ut filios relinquant locupletes habet locum etiam in ulterioribus descendenti-
bus, q. 3. num. 635.*

Vox patris vox filij, q. 3. num. 411.

Vsucapio cepta per hereditatem iacentem completur, q. 13. num. 62.

Vsucapio propriè etiam dicitur, quæ fit spatio decem, vel viginti annorum, q. 1. num. 82.

Vsucapio, quæ spatio trium annorum perficitur, quomodo definitur, q. 1. num. 102.

Vsucapio rerum mobilium fit spatio trium annorum, q. 1. num. 73.

Vsucapio trium annorum mere fauorabilis appellatur, q. 1. num. 105.

Vsucapio trium annorum solum ex parte præscribentis causatur, q. 1. num. 104.

Vsu-

Index omnium rerum,

*V*suca^{pi}o vox aliquando in genere, aliquando in specie accipitur, q. 1. num. 142.
*V*suca^{pi}one acquiritur dominium directum, praescriptione verò solum utile, q. 1. num. 68.
*V*suca^{pi}one directum dominium acquiritur, q. 1. num. 87.
*V*suca^{pi}onis definitio explicatur, q. 1. num. 103.
*V*suca^{pi}onis trium annorum, qua leges meminerint, q. 1. num. 107.
*V*surarius, quando praesumatur contractus ob vicinitatem alterius, q. 2. num. 79.
*V*sumfructum amittit pater, quando ex l. Imperator ff. ad Trebellianum cogitur restituere, q. 8. num. 576.
*V*sumfructum, qui tenetur heredi communicare, tenetur etiam heredi heredis, q. 10. num. 94.
*V*sumfructus alienando, amittitur, q. 8. num. 555.
 Declara, si formaliter alienetur, secus si commoditas alteri concedatur, num. 558.
*V*sumfructus causalis est pars domini, q. 8. n. 580.
*V*sumfructus extinguitur diruta domo, etiam si ex eisdem cementis iterum construatur, q. 1. nu. 21.
*V*sumfructus in bonis filij ob patris incapacitatem consolidatur proprietati, q. 3. num. 677.
*V*sumfructus in bonis nepotis ab auo profectis, qua tenus patri spurio acquiratur, a fisco tamquam ab indigno aufertur, q. 3. num. 689.
*V*sumfructus nihil aliud est, quam servitus personalis, q. 10. num. 26.
*V*sumfructus non acquiritur patri, qui fuit secundus vir testatrix in bonis suo filio relictis, q. 3. num. 684.
*V*sumfructus non acquiritur patri spurio in bonis ab auo relictis nepoti ex dicto spurio, q. 3. n. 682.
*V*sumfructus non consolidatur cum proprietate, quando non constat formalem vsumfructum a fructuario alienatum, q. 8. num. 559.
*V*sumfructus ob incapacitatem fructuarij consolidatur cum proprietate, q. 3. num. 681.
*V*tile legis beneficium habet locum, ubi non verba conveniunt, sed sententia, directum verò ubi etiam verba conveniunt, q. 6. num. 13.
*V*tile per inutile in inseparabilibus vitatur, q. 3. num. 972.
*V*tilis quod sibi est, quilibet semper praesumitur,

& velle, & facere, q. 18. num. 98.
*V*ulgarem substitutionem instrumentaliter, non primario facit cessare, vel operari primus haeres adeunto, vel repudiando, q. 3. num. 907.
*V*ulgari substitutione ita concepta, si ille haeres non erit quisquis mihi haeres erit, in partem quoque deficientis, haeres esto, succedunt alij haeredes iuxta proportionem portionum hereditariarum, in quibus illud computatur, quod habent per ius accrescendi, q. 17. num. 68.
*V*ulgariter substituto legis nostrae beneficium competit, q. 7. num. 61.
 Declara, ut infra num. 80.
*V*xori à viro instituta est deneganda immissio, stante statuto ne maritus ab uxore institui possit, q. 3. num. 750.
*V*xor, cui testator reliquit vsumfructum, dummodo suo heredi communicet, tenetur communicare etiam heredi heredis, q. 10. num. 94.
*V*xor ex statuto Parmae non potest virum instituire, nec ei relinquere ultra certam summam, q. 3. num. 729.
*V*xor ex statuto Romano non potest disponere de dote ultra decimam partem, quando vir per illius mortem lucratur existentibus filiis, q. 3. num. 732.
*V*xor prohibita relinquere secundo viro, potest tamen relinquere eiusdem filijs, q. 3. num. 683.
*V*xorem ob notoriam fornicationem dimittere licet, q. 3. num. 902.
 Declara, praecedente Iudicis sententia declaratoria, num. 903.
*V*xori secunda à binubo instituta qualiter legis nostrae remedium competat, q. 3. num. 979.

X

X Enon existens in patria testatoris, pro instituto habetur, quando pauperes incerti fuerunt instituti, q. 15. num. 9.

Z

Z Vccardi opinio refutatur, q. 1. num. 87.
 Zuccardi opinio reprobatur, q. 8. num. 53.

F I N I S.

Complura errata in hoc opere imprimendo furtim irrespere. Complurium
 correctionem hic adnotauimus; Reliqua prudenti Lectori
 corrigenda relinquimus.

Loci erratum	Errata	Correctio
Epist. 1. verlan. epen. exhibeat		exhibeat
Quasi 1. n. 26 in sum. Fuit		Falso
num. 220. in corp. si illis		illis
q. 1. num. 67. in sum. 173		73
num. 57 in corp. eod. col.		eod. vol.
num. 79. in corp. accipere		accepisse
num. 94 in sum. praesens		praeterito
num. 135. in sum. implementum		promissum
num. 148 in corp. negatoria		nugatoria
num. 362. in sum. probare		corrigere
q. 3. ante num. 1. prima		tertia
num. 148. in corp. & per		ut per
num. 310. in corp. dec. mil. quarto		194.
num. 315. in corp. exceptio		affectione
num. 376. in corp. in 14.		in 24.
q. 3. num. 711.		ex lege
		dele
num. 805. in sum. 874.		814.
num. 894. in sum. non tollit		tollit
num. 910. in corp. illo		iste
num. 970. in sum. secundo		primo
num. 971 in corp. q. 37.		q. 17.
num. 1057. in corp. nisi		si
num. 1094. in corp. generat		gerat infictus
q. 4. num. 13 in sum. erant		erant de familia
num. 65 in sum. priori		primi
num. 111. in corp. q. 36.		q. 6.
q. 5. num. 6. in corp. credenda		concedenda
q. 6. num. 43 in sum. reuocato		condicio
num. 318 in corp. iure factum		iure militari factum
q. 7. num. 81. in sum. in re		iure

Loci erratum	Errata	Correctio
num. 124. in sum.	debet	dicitur
q. 8. nu. 100. in corp.	tantum	tamen
num. 158. in corp.	repudiatio	repudiando
num. 199 in corp.	sed eam	aut eam
num. 516. in corp.	iam	eam
num. 715. in corp.	existant	existat
num. 759 in corp.	religionem	religiosus
num. 680. in corp.	Inuigil.	Inuigil. alleg. sup. 733
num. 783. in corp.	fidei commissi	fidei commissum
num. 814 in corp.	ut probatur	minor probatur
num. 897. in corp.	Pro faciliori	Ad terminum. Pro faciliori
num. 927. in corp.	prohibendus	probandus
num. 1096. in sum.	fuisse	non fuisse
q. 13. nu. 11. in corp.	ostendatur	attendatur
num. 102. in corp.	dap. em	dans
q. 11. nu. 14. in corp.	C. ubi supra	C. de reuoc. don.
q. 12. num. 5. in corp.	q. 23.	q. 3.
q. 11. nu. 871. in sum.	post	per
q. 14. nu. 19. in sum.	praesulet	praesulet num. 53.
ultima limit.		
num. 6 in corp.	prescripe.	presump.
q. 14. nu. 76. in corp.	si si	si
eod. num.	& attenditur	attenditur
q. 17. nu. 98 in corp.	cum enim huic	cum huic
in scriptura art. 1.	nullo alio	alio
num. 109. in corp.	naturali	naturali
q. 18. nu. 50. in corp.	probande	probande
num. 61 in corp.	intelligenda	intelligendum
num. 71. in corp.	beneficij	beneficij
num. 139. in corp.	valda	valida
q. 19. num. 6. in corp.	his	his

REGESTVM.

* * A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq
Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm
Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vvv Xxx Yyy Zzz.

Aaaa.

Omnes sunt Terniones, præter *, quæ est quaternio,
& * *, quæ est folium simplex.

R O M A E,
Ex Typographia Guilelmi Facciotti.
M. D C. X X I V.

SVPERIORVM PERMISSV.

